YAZILAR
17

2014

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı
ALTUNTAŞ

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2014

بِسْـــمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İnternetteki sitemiz **http://ismailhakkialtuntas.com/** da 2014 yılarında okuyucularımızla paylaştığım yazılardan bir kısmıdır.

Yazılarda sıra gözetilmedi. Değişik konular peş peşe yazıldı. Bu şekilde okuyan açısından fazla sıkıntı oluşturmayacağı düşünüldü.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ
Esenler /İstanbul

Başlangıç: 02. 06. 2014

Bitiş : 19. 07. 2014

İÇİNDEKİLER

TANRI DUYGUSU 13

HERKESİN BİR HİKÂYESİ VAR 16

ŞEYHÜL-HATTATİN HAMİD AYTAÇ 19

BAŞI KOPARILMIŞ, GÖZLERİ OYULMUŞ İNSAN 59

RİFÂİLİK 63

DOĞU HÜZNÜ 80

TOZUN GİZLİ HAYATI 83

Tozla ilgili Web Siteleri 96

“SAFİYE EROL KİTABI”NDAN 103

CİĞER DELEN: “CİĞERDELEN” 107

SALTANAT KAYIĞIMIZ: HAYAL ÂLEMİ 128

DÜNYADA TÜRKİYE, TÜRKİYE’DE SİVAS 130

MODERN TIP, KARABÜYÜYE DÖNÜŞMEDEN 132

KARABÜYÜ 134

TERÖRÜN PSİKOLOJİSİ 138

TERÖR VE MEDYA 145

TERÖRÜN MOTİVASYONU 154

TERÖRLE MÜCADELE 164

ZAMANEDEN ŞİKÂYET 174

BORAZAN TEVFİK 176

BEDEN VE GİYSİLERİN DİLİ 179

KENDİNİZİ TANIYIN 183
GİYSİ ZÜPPELERİ 184
KENDİNİ DIŞA VURMA İŞLEVE KARŞI 185
RENK VE KİŞİLİK 186

SORMASI ZOR SORUNLARA EK 193

BİR KEŞİF OLARAK MODERN KADINLIK: TIP, BEDEN VE CİNSELLİK 195

TAŞ ÖVGÜLERİ 205

MUSEVÎLER VE İSRAİL DEVLETİNİN GEÇMİŞİ 211

ANLAMLAR VE ELBİSELERİ- MUSTAFA SEVİNÇ 222

DOĞAL AYIKLAMA VE KİLİSE 232

AUGUST STRINDBERG (22 OCAK 1849 - 12 MAYIS 1912) 234

"BİR DELİNİN SAVUNMASI" İSİMLİ ESERDEN DERLEME 235
BİR İNTİHARIN ÖNSÖZLERİ 237
UCUNDA ÖLÜM OLAN BİR HAYAT İÇİN ÇIRPINMANIN ANLAMINI ÇÖZEN VAR MI? ÇÖZEMİYORLARSA SEÇME ÖZGÜRLÜKLERİNİ NEDEN KAPTIRMAKTADIRLAR? 242
SERİ KATİLLERİN İÇ DÜNYASI / ALAN BENTHAM 245
DAHA FAZLA ÖLDÜRMEDEN YAKALAYIN BENİ 250
TANRI ZAR ATMAZ 253
ANLAMLI TESADÜFLER 256
DETOX PROGRAMI - ZİHİNSEL ARINMA İÇİN EK TERAPİLER 275
A'dan Z'ye Yağ Özleri / Otuz Günlük Arınma İçin Esas Yağlar 279
ABDULHAK HAMİD 284
ABD'NİN "TERÖRİSTLERİ 285
TÜRK-ARAP MÜNASEBETLERİNİN BOZULMASI 286
MEHDİ ALEYHİSSELÂM GELDİ, İNSANLAR DAHA NEYİ BEKLİYOR? 287
AMERİKA RÜYA MI? KABUS MU? YANKEE İMPARATORLUĞU 289
ABD'NIN "TERÖRİSTLERİ 290
"ABU NİDAL ÖRGÜTÜ (MAJLİS AL-THAWRA AL-FATAH)" 293
"ABU SAYYAF GRUBU (ASG)" 293
"ALEX BONCAYAO TUGAYI (ABB)" 294
"SİLAHLI İSLAMCI GRUP (GIA)" 294
"EUZKADI TA AZKATASUNA (ETA-BASK ÜLKESİ VE ÖZGÜRLÜK)" 294
"FİLİSTİN'İN KURTULUŞU İÇİN DEMOKRATİK" 294
"AL-GAMA'AT AL-İSLÂMİYYA (IG-İSLÂMİ GRUP)" 294
"HAMAS (İSLÂMİ DİRENİŞ HAREKETİ)" 295
"HARAKAT UL-ANSAR (HUA)" 295
"HİZBULLAH (ALLAH'IN PARTİSİ)" 295
"(PROVISIONAL) IRISH REPUBLICAN ARMY ((P)IRA(GEÇİCİ) İRLANDA CUMHURİYET ORDUSU)" 295
"JAMAAT UL-FUORA" 295
"SEKİGUN-HA (JAPON KIZIL ORDUSU)" 296
"EL-CİHAD" 296
"KACH VE KAHANE CHAI" 296
"TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARI (LTTE)" 296
"LOYALİST VOLÜNTEER FORCE (GÖNÜLLÜ KRALLIK GÜCÜ)" 297
"MANUEL RODRÍGUEZ VATANSEVER CEPHESİ (FPMR)" 297
"MUJAHEDIN-E KHALQ ÖRGÜTÜ (MEK)" 297
"ULUSAL KURTULUŞ ORDUSU (ELN)" 297
"YENİ İNSANLARIN ORDUSU (NPA)" 297
"FİLİSTİN İSLÂMÎ CİHAD" 297
"FİLİSTİN KURTULUŞ CEPHESİ (PLF)" 298
KIZIL KMERLER (DEMOKRATİK KAMBOÇYA PARTİSİ) 298
FİLİSTİN HALK KURTULUŞ CEPHESİ (FHKC)" 298
FİLİSTİN HALK KURTULUŞ CEPHESİ -GENEL KOMUTANLIK 298
KOLOMBİYA SİLAHLI DEVRİMCİ KUVVETLERİ (FARC) 298
"EPANASTAIKI ORGANOSI 17 NOEMVRI (17 KASIM DEVRİMCİ ÖRGÜTÜ)" 298
"DEVRİMCİ HALK MÜCADELESİ (ELA)" 299

6 Yazılar

“SENDERO LUMINOSO (SLAYDINLIK YOL)" 299
TUPAC AMARU DEVRİMCİ HAREKETİ (MRTA) 299
“SİKH” TERÖRİZMİ 299

SİYASAL MANİPÜLASYONLA RETORİK ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR NOT 301

AHMET MUHTAR BÜYÜKÇINAR 304

ALİ AKIŞ HAYATI VE İDİL-URAL ÜLKESİ 310

ALİ ŞAHİN CANOZAN 325

GAZETECİLİK AHLAKINDA REFORM 332

J. K. CALBRAITH VE ÇAĞDAŞ EKONOMİK DÜŞÜNCEDEKİ YERİ 333

FORREST GUMP (1994) KAPİTALİZMİN SEVGİLİSİ FORREST GUMP 336

AŞK MEKTUPLARI/ SİMONE DE BEAUVOIR 355

KADINLIĞIN KADERİ /SİMONE DE BEAUVOIR 367

SOFU KADIN /SİMONE DE BEAUVOIR 372

İNSANLAR NEDEN KUMAR OYNAR? 378

YOKLUĞUN NİHAYETİNDE GAYET VAR OLUNUR? 382

SÂMİHA AYVERDİ HANIMEFENDİ 386

SÂMİHA AYVERDİ’NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE GAYESİ 387

Hayatı 387
Edebî Şahsiyeti ve Gayesi 390
SÂMİHA AYVERDİ’NİN HUSÛSİYETLERİ 394
SÂMİHA AYVERDİ’DEN... 400

GELECEK KADIN MI? /LYNNE SEGAL 403

GÜÇSÜZLERİN AVUNTUSU 407

GELECEK KADIN DEĞİLDİR. AMA FEMİNİZMİN SOSYALİZMİ DÖNÜŞTÜRÜP ERKEKLERİN KADINLAR ÜZERİNDEKİ GÜCÜNE SON VEREREK GELECEĞİN KURULMASINDAKİ ROLÜ BÜYÜKTÜR. 422

GELECEK ÖZGÜRLÜKTÜR /EDUARD ŞEVARDNADZE 423

YALNIZ VE YILGIN DEVRİMCİ; ŞİNASİ 428

İKTİSADÎ SİSTEMLER VE KURALLARI 431

TÜRK SOLU İSMET PAŞA İÇİN NE SÖYLEDİ? 433

TÜRK-ARAP MÜNASEBETLERİNİN BOZULMASI 436

İNGİLİZ'İN TÜRK DÜŞMANLIĞI 437
YAHUDİLERİN TUTUMU 437
HATALAR 438

TANIDIĞIM KASTAMONU DELİLERİ İÇİNDE BİR VELİ DELİ EŞREF VEYA HACI EŞREF 441

TANIDIĞIM KASTAMONU DELİLERİ: 444

DELİ EŞREF VEYA HACI EŞREF 446

KUANTUM FİZİKÇİSİNİN ESATİRİ [MİTOLOJİK, EFSANESİ] 453

AKLIN YAKLAŞIMI NASIL OLMALI? 454

JAPONLARI TANIMAK İSTEYENLER İÇİN 455
NEYZEN TEVFÎK KADDESELLÂHÜ SIRRAHU’L AZÎZ EFENDİMDEN DERSLER 460
NE DESEM 460
HAVALE 461
GEÇER 463
KADER MAHKÛMLARI 466
ARARAT (2002) 467
YOU DON'T KNOW JACK / DOKTOR ÖLÜM (2010) 469
İKİ ADALET ARASINDA KALMAK 475
İNSANLARI ALDATMANIN TEMEL İLKELERİNDEN 479
ALDATANLARIN TEMEL ÖZELLİKLERİ 480
ALDATILMAYA MÜSAİT İNSANLAR 482
HAZRET-İ ALİ KERREMALLÂHÜ VECHENİN KASİDE-İ CELCELUTİYE DUASI 483
MİSS VİOLENCE / ŞİDDET GÜZELİ (2013) ANGELİKİ NEDEN İNTİHAR EDER Kİ? 504
DİPLO-DRA-MATİK ANLATILAR 506
YÖNETİMDE ERKEK VE KADIN NE DEMEKTİR? 510
“KADINLARA DİKKAT EDİYOR MUSUN? ONLARIN İÇİNDE ERKEKLERİ VARDIR. ONLARA İYİ DİKKAT ET.” 511
SOYLU TÜRK KADINLARI 511
SAMSON VE DALİLÂ (1949) SAMSON AND DELİLAH 520
GELİBOLU'YA YENİ KORUMA KALKANI KOMİSYONDA 526
ZİON KATIR BÖLÜĞÜ (ZİON MULE CORPS) 529

Sakin ve latif bir yurtta, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme kurban olsun diye doğmuş, dünyada kitap okumaktan başka bir iş yapamayan, vasıfsız bir kültür işçisidir.

Yalnızlığı kaderi olduğundan Rebeze çölü istikameti olmuş

Her kuyuya Hulusi kalb ile girdiği için Allah Teâlâ'nın izniyle çıkmayı başarmış;

Bir Allah kulu.

İHRAMCIZÂDE İSMAİL HAKKI

NA’T- I ŞERİF

Gönül kim beytü'l-ahzân-ı fîrâkın Yâ Rasûlallâh
Onu me'vâ edindi iştiyakın Yâ Rasûlallâh

Ben ol ser-tâ-kadem dil-dâdeyim ki râh-ı aşkında
Vücûdum ser-te-ser mest-i vifâkın Yâ Rasûlallâh

Cebînin tâlib-i ruh-sûdegî na'leyn-i pâkinden
Şifâhmı bûse-hâh-ı pây u sâkın Yâ Rasûlallâh

Sözüm yekser temennâ-yi visâlin yâ Habîballâh
Gözüm hûn-âbe-i hicran ırâkın Yâ Rasûlallâh

Sen ol dildâr-ı yektâsın ki oldun hâss mahbubu
Cenâb-ı Hâlık-ı seb’-i tıbâkın Yâ Rasûlallâh

Sen ol hurşîd-i ma'nâsın ki nûrun hîre-nâk eyler
Dü çeşmin şeb-pere tab'-ı nifakın Yâ Rasûlallâh

Sen ol âyîne vü âyînedâr-ı Hazret-i Hak'sın[1]
Değilsin ayrı yoksa iltihâkın Yâ Rasûlallâh

Ahad müştak u hem müştâk-ı minhu Ahmediyyet'dir
Ahaddendir füyûz-ı iştikâkın Yâ Rasûlallâh

Ulüvv-i zâtına pâyân tahayyül hâriç ez imkân
Ki çıktın fevkine bu niih revâkın Yâ Rasûlallâh

Revâk-ı nüh nedir çâbük-süvâr-ı dest-i illâsın
Ki lâyı yaktı geçti ihtirâkın Yâ Rasûlallâh[2]

Be-câh-ı kâbe kavseyn-i mahabbet eyle ben zârı
Rahîk-i vasi ile şîrîn-mezâkın Yâ Rasûlallâh

Hudâ hakkı için lüft et ki hicrinden kulun Tâhir
Dem-â-dem çâşni-senc-i meşâkın Yâ Rasûlallâh

Dürûd-ı bî-hudûd etsin pey-â-pey Hazret-i Hak'tan
Vürûd-ı ravza-i fırûze-tâkın Yâ Rasûlallâh[3]

---

[1] Sen ol âyîne-i vahdet-niimâ-yı Hazret-i Hak’sın (D).
[2] Bu beyit D'de yoktur.
[3] Bu na'tın tamamı 36 beyittir (D, s. 18-19)

12 Yazılar

Kaynak: Tâhirü'l-Mevlevî /Tahir OLGUN, Çilehâne Mektupları, Hazırlayanlar Cemâl KURNAZ - Gülgün ERİŞEN, Akçağ Yayınları: 128, 1995

TANRI DUYGUSU

Tanrı duygusu, insanda doğuştan mı vardır yoksa, insan doğduktan sonra mı buna şartlandırılır?

Bu konu, dünyamızda yaşayan insanlar arasında iki düşünce akımının meydana gelmesine yol açmıştır. Bu duygu insanlarda doğuştan var olduğunu savunanlara İDEALİST, böyle bir şey insanda doğuştan değil de, bu insanın insanı şartlandırmasıdır diyenlere de, MATERYALİST denmiştir. İşle, bu iki düşünce akımından etkilenen düşünürler, yazarlar hatta bilim adamları, kendilerini haklı çıkaracak kesin açıklama yapabilmek için, yüzyıllardan beri mücadele ettikleri halde, günümüze kadar, ne materyalistler Tanrının yokluğunun ve duygusunun insanda doğuştan bulunmadığının, ne de idealistler bu duygunun insanda doğuştan bulunduğunun ve Tanrının varlığının, bilimsel açıklamasını yapmak olanağını bulamamışlardır!..

Bilindiği gibi, idealistler, dünyamızı ve üzerindeki bütün canlıları yaratan, Tanrı adını verdikleri yaratıcılarına, çeşitli din ve ibadet şekilleri ile borçlu bulunduklarını kabul ettikleri görevlerini, değişik şekillerdeki ibadet yerlerinde yerine getirirler. Bunu daha çok, Tanrı tarafından gönderildiğine inandıkları din kitaplarındaki öldükten sonra vaat edilen cennete kavuşmak için yaparlar. Gene din kitaplarında belirtilen kuralların dışındaki hareketlerin de, cehennem ile cezalandırılacağına inanırlar.

Materyalistler ise, idealistlerin savundukları gibi bir yaratıcı Tanrının bulunmadığını, her şeyin hareket halindeki maddelerden rastlantı ile meydana geldiğini öne sürerler. Bunun yanında da, dünyamızda insanın, ilk meydana çıkışından bu yana bir evrim geçirdiğini, bugünkü durumuna gelinceye kadar büyük değişikliklerden geçtiğini, bütün canlıların halen bu evrimin içinde bulunduğunu tutucu olarak niteledikleri idealistlere karşı savunurlar. Fakat, bu evrim ne için olmuş ve devam etmektedir? sorusu kendilerine sorulduğunda, soruya bilimsel bir cevap verememekte, bunun bir rastlantı olduğunu söylemektedirler!..

Çağımızın bilimli insanının, eski çağlarda yaşamış insanlardan en az 30 - 40 yıl fazla yaşadığı bir gerçektir. Bu da artan zekâ gücü ile kendi yapısını daha iyi tanıması ve vücudunun bakımını öğrenmesinden olmuştur.

İnsan denilen zeki varlığın, günümüzde meydana getirdiği tekniğe şöyle bir göz attığımızda; materyalistlerin bir rastlantı sonucu olarak meydana geldiğini savundukları insanın, bütün yapıtlarını rastlantılara yer vermeden, zekâ gücü ile meydana getirdiğini, her geçen gün yapıtları ile beraber, kendisini de geliştirdiğini görüyoruz:

Bu durumda, bir tarafta rastlantı ile meydana geldiği savunulan bir varlık, diğer tarafta bu varlığın her geçen gün artan zekâ gücü ile meydana getirdiği teknik, bu sebep ile aya çıkışı ve diğer gezegenlere gitmek için yeni olanaklar araması... Henüz yirmi bin yıl önce, mağaralarda pek ilkel bir hayat yaşayan insan denilen varlığı, bugünkü ile karşılaştırırsak günümüzün insanı lehine müthiş bir fark ortaya çıkar!

Evet! Gerçekten bu değişiklik insan beyninin geçirdiği evrim ile olmuştur. Fakat neden ve nasıl olmuştur bu evrim? **Ne için insan gibi bu evrimden yararlanan bir veya daha fazla sayıda başka canlı türü yoktur?..**

Birçok hayvan türünden sonra meydana çıktığına inanılan insanın, bu ileriye fırlayışının bir nedeni olmalıdır?!.

Bu noktaya geldiğimizde, insanın ilerleyişinin rastlantı ile değil de, henüz anlayamadığımız bir amaç uğruna gizli bir güç tarafından itildiğini sezmemek mümkün değil!

Şimdi Tanrı duygusunu, açıklığa kavuşturmaya çalışalım:

Herhangi bir dine inanan bir toplumdan bir veya daha fazla sayıda küçük çocuk alınarak, başka bir dine bağlı diğer bir toplumda büyütülecek olursa, bu çocuk veya çocuklar doğduğu dini değil de,

büyütüldüğü toplumun dinini benimser. İnsanlık tarihi boyunca, değişik inançlar, değişik dinler meydana gelmiş, zamanla ortadan kalkan dinlerin yerini yenileri almış, fakat insanları dine alıştırma şekli hep aynı kalmıştır. Dinler, daima anne ve babaların çocuklarını kendi inançlarına göre yetiştirmeleri ile devam etmiştir. İşte materyalizmi doğuran temel de bu görüntüden çıkmıştır. Gerçekten bu dış görünüş ile materyalistler haklı gibidirler. Çünkü, her din toplumu çocuklarını kendi din kurallarına göre yetiştiriyor!

Bu da insanın insanı şartlandırmasından başka bir şey değildir! Bu konuyu, daha açığa çıkarabilmek için, zekâ gücümüzü kullanarak şöyle bir deney yaptığımızı düşünelim! Çok İlkel hayat yaşayan bir toplumdan iki - üç yaşlarında 200 kız, 200 erkek çocuğu alarak verimli toprağı olan bir adaya götüreceğiz ve şöyle yetiştireceğiz:

Günümüzün modern müziğinde isim yapmış güzel sesli bir yıldızın plağını alarak, adamızdaki 400 küçük insana günlük hayatları içinde, belli bir saatte, her gün dinleteceğiz. Bu sesin kendilerini yaratan Tanrı'ya ait olduğunu, herkesin er veya geç, öleceğini, Tanrı'nın kendilerinden istediği günlük ibadeti yapmadıkları takdirde, öldükten sonra Tanrı tarafından cezalandırılacaklarını, ibadetlerini yerine getirenlerin ödüllerinin ise cennet olacağını söyleyeceğiz. (İbadet için istediğimiz bir şekli uygulayabiliriz. Bilindiği gibi, dünyamızdaki değişik toplumların ibadet şekilleri de çeşitlidir!). Bu 400 çocuğu, evlenme çağına gelinceye kadar böyle yetiştirerek, onları orada bırakıp adadan ayrılacağız. Aradan 300 yıllık bir zaman geçtikten sonra adaya tekrar gittiğimizi düşünelim. Bizim ilk yetiştirdiğimiz 400 insanın çoktan öldüğünü, orada yerleştirdiğimiz inancın mutlaka devam ettiğini göreceğiz. Bu arada ilk 200 erkek 200 dişi insandan üreyerek 300 yıl sonrasında kalabalık bir toplum meydana gelmiştir. Adamızda yetiştirdiğimiz ilk 400 kişi öldüğü için bu toplumun insanları bizi tanımayacaklardır. Onlara, kendileri dünyada henüz yok iken, bu dini oraya bizim yerleştirdiğimizi, inandıkları gibi bir «Tanrı» bulunmadığını söyleyecek olursak bize davranışları herhalde pek iyi olmayacaktır! Bu davranış, günümüzde, dünyamızdaki her dindar toplumun dinine dil uzatılacak olursa aynı olur.

Burada da materyalistler ilk bakışta haklı çıkıyor. Çünkü dindar bir toplumda olduğu gibi bu adada da, inandıkları dine, kendilerini büyüten anne ve babaları alıştırmıştır. Tıpkı bizim 300 yıl önce, 400 küçük insanı alıştırdığımız gibi.

Fakat bu, din olayının dış görünüşüdür. İnsandaki kendini yaratan bir güce bu kadar kolayca alışmanın nedenini meydana çıkarmadıkça, Tanrı duygusu insanda doğuştan yoktur, diyerek kestirip atamayız!..

İnsanlık, tarihi boyunca, çok değişik dinler görmüştür. Avrupalılar, Afrika, Amerika ve Avustralya kıtalarına ilk gittikleri zamanlarda, buralarda yaşayan yerlilerin hepsinde değişik şekillerdeki dinlere rastlamışlardır. Bugün, üzerinde 3,5 milyar insanın yaşadığı dünyamızda da değişik dinler vardır. Fakat hepsinde amaç birdir; bütün dinler dünyamızdaki insanların yaratıcı bir güç tarafından meydana getirildiğini savunur. Eğer bu yaratıcı güce inanç, insanda içten gelen bir duygu olmasa idi, ne hayâl adamızda düşündüğümüz gibi bir dindar bir toplum meydana getirebilir, ne de bugün dünyamızdaki dinler var olabilirdi!..

İnsanlarda doğuştan var olan bu duygu sebebi ile küçüklen, istediğimiz bir dinde yetiştirebileceğimiz çok açık olarak belli oluyor. Fakat, bu olayın tersini yapabilir miyiz? Yani, küçük insanlardan bu duyguyu silecek şekilde onları yetiştirebilir ve inançsız bir toplum meydana getirebilir miyiz?

Bilindiği gibi, Rus devleti Karl Marx'ın «Materyalist Felsefesi» ile temel atmıştır. Bu devlet kurulduğundan bu yana, materyalist felsefe ile yeni nesiller yetiştirilmeye çalışılmış; Tanrı inancını, bu nesillerden silmek için gereken her türlü eğilim denenmiştir. Öyle olduğu halde, Rusya'da ibadet yerlerine gidenler, diğer Avrupa ülkelerine oranla az olsa da, yine vardır. Kaldı ki, materyalizmin amacı, insanda doğuştan bulunmadığı sanılan Tanrı duygusunu silmekti!..

Materyalist felsefenin, bunda başarı kazanıp kazanmadığım anlamak için, milyonlarca insanı sorguya çekmeye hiç gerek yoktur. Çünkü bu deneyin kesin sonucunu bize veren çok sağlam bir örnek var: Stalin, bu devletin kurucularından, başta gelen liderlerinden biri idi. Kendi materyalist felsefesine

göre yetiştirdiği öz kızı STEVLANA, Amerika Birleşik Devletlerinde yerleştiği günlerde, bir basın toplantısında, gazetecilerin din hakkında ne düşünüyorsunuz? sorularına şöyle açık bir cevap vermiştir:

«Ben kiliseye gidilerek Tanrı'ya ibadeti kabul etmiyorum. Fakat, Tanrı benim içimdedir.»

Görüldüğü gibi, küçük yaştan büyütülerek, bir çocuğu, istediğimiz dinde yetiştirebileceğimiz gibi, dine inanmayan bir ana baba tarafından dinsiz bir çocuk da yetiştirilebiliyor. Yalnız, onun içinde; doğuştan beraberinde olan yaratıcı güce inanma duygusu kaldırılamıyor!

Burada kesinlikle anlaşılıyor ki, Karl Marx, ondan önce ve sonra yaşamış olan bütün materyalistler, dini ve insanda doğuştan var olan yaratıcı güce inanma duygusunu aynı şey olarak gördüklerinden, yanılmışlardır. Fakat Stalin'in kızında olduğu gibi, ilk çağlardan bu yana bütün insanları etkilemiş olan bu içten duyguyu insana veren nedir?..

Çok şey açıklamış olan XX. yüzyıl bilimi, insanlar arasında tartışmalara yol açmış olan bu problemi çözebilecek güce acaba erişmiş midir?..

Hayır!!!

Kaynak: Yusuf MİRDOĞAN, Sentez Ölüm Son Değildir, İstanbul - 1974

HERKESİN BİR HİKÂYESİ VAR

Ahlâk

Özel kalem müdürü, telâşla TV sahibi patronun odasına girdi:

- Efendim, çok özür dilerim... Bir şey arz etmek istiyorum.

- Söyle!

- Efendim, şu anda bizim kanalımızda biraz erotik bir film oynuyor. İzleyicilerden çok büyük tepki var. Telefonlar susmuyor... Ailelere, çocuklarına zarar verdiğimizi söylüyorlar. Filmi keselim mi?

- Ne münasebet canım! Hangi çağda yaşıyoruz! Biraz çağdaşlık öğrensinler... El alem cinselliği okulda ders olarak öğretiyor...

Görevli dışarı çıktı. On dakika geçmemişti ki, program müdürü geldi.

- Şey efendim... Çok özür dilerim... Faks, e-mail ve telefon yağmuruna tutulduk. Santrallerimiz kilitlendi. Millet ölçüyü kaçırıp sövmeye başladı. Şu filmi kaldırsak mı acaba?

Olmaz dedim ya. Hem bu filmde ne var anlayamadım... O arayanların cinsel hayatı yok mu?

- Ama çocuklar?

Çocukların da gözü açılsın. Bırak da bir şeyler öğrensinler...

- Peki efendim.

Adam dışarı çıktı ama bir çeyrek geçmemişti ki eşikte göründü.

Patron konuşturmadı bile:

- Ulan gene aynı mevzuysa sakın girme. Bir şey söyleme! Yeter be!

Adam kapının aralığından:

- Başka bir konu var efendim...

- Neymiş?

- Kızınız efendim... Bale kursundan çıkıp eve giderken dört sapık tarafından tecavüze uğramış... Çocukcağız perişan. Şu anda hastanede!

- Neee? Ulan bu memlekette hiç mi ahlâk, namus kalmadı be! Sh:54-55

**

Cennet

Manisa'da askerim...

Kışlaya bir ihtiyar getirdiler.

O yaşma kadar kütüğe işlenmemiş.

Hayatında hiç köyünden çıkmamış, kasabaya bile gitmemiş.

75 yaşında nüfusa geçirmiş, askere göndermişler.

Bu tür kişilere birkaç ay askerlik yaptırır, sonra geri gönderirler.

Hani askerlikten kaçmanın mümkün olmadığını görsünler diye.

Bu ihtiyarla biz dost olduk.

Bir gün bir ağacın dibinde otururken bana:

- Oğlum, dedi. Sana bir nasihat edeceğim.

- Buyur dede.

- Bak oğlum. Cehennem paralı, cennet ise bedavadır, biliyor musun?

- Anlayamadım?

- Çok basit. Cehenneme giden yollar için para ödersin. Kumar, içki, kadın vs.. Ama cennete giden yollar bedavadır. Camilerden kimse para almaz.

- Haklısın dede.

- Bir nasihat daha ister misin?

- Evet.

- Sonsuz olanla, fani olan bir olur mu?

- Olmaz.

- Tabiî ki olmaz. Dünyayı buğday ile doldursalar ve yüz senede bir defa bir kuş gelip, bir dane alıp gitse, onun yine sonu olacak. Belki çok sene sürer ama, sonu var.

- Evet...

- Ama ahiretin sonu yok. Var hesabını ona göre yap! Sh: 123-124

**

Borç

Nüktedan bir dostuma sordum.

- Dostum, borç aldığımız IMF hakkında ne dersin?

- Bir fıkra ile anlatsam?

- Olur.

- Bir gün iki tane kurbağa ayran bakracına düşmüş. Çırpınmaya başlamışlar. Bir tanesi bir süre çırpındıktan sonra kurtuluş olmayacağını anlayıp, salıvermiş kendini. Boğulup gitmiş. Diğeri ise çırpınmaya devam etmiş. Çırpındıkça, ayranın yağı üste çıkmış. Kurbağanın üzerine oturabileceği kadar bir yağ adası oluşmuş. Kurbağa da o yağın üstüne çıkıp oturmuş.

- Kurtulmuş mu?

- Hayır. Aksine o zaman yanmış... Ayran sahibi kurbağayı diğer bakraca atmış. Kurbağa çırpınmış, çırpınmış ayranın üzerine yağ tabakası çıkmış. Kurbağa tam kurtulduğunu zannederken, diğer bakraca. Bu böyle sürmüş, gitmiş. Sh: 125

**

Hattat

Memleketin en meşhur hattatı idi.

işinin erbabıydı.

Fakat harf devriminden sonra, eski yazıya rağbet iyice azalmıştı. Eskisi gibi iş gelmiyordu artık...

Kocaman bir işhanında küçük bir bürosu vardı.

Uzun zamandır iş yoktu.

18 Yazılar

Yüzlerce talebe yetiştiren usta hattat, dükkânının kirasını bile ödeyemiyordu.

Han sahibi yaşlı bir Ermeniydi...

Hattatı sabah işe gelirken gördü.

- Usta, kirayı ödemezsen, Cuma gününe kadar büroyu boşalt! Dedi.

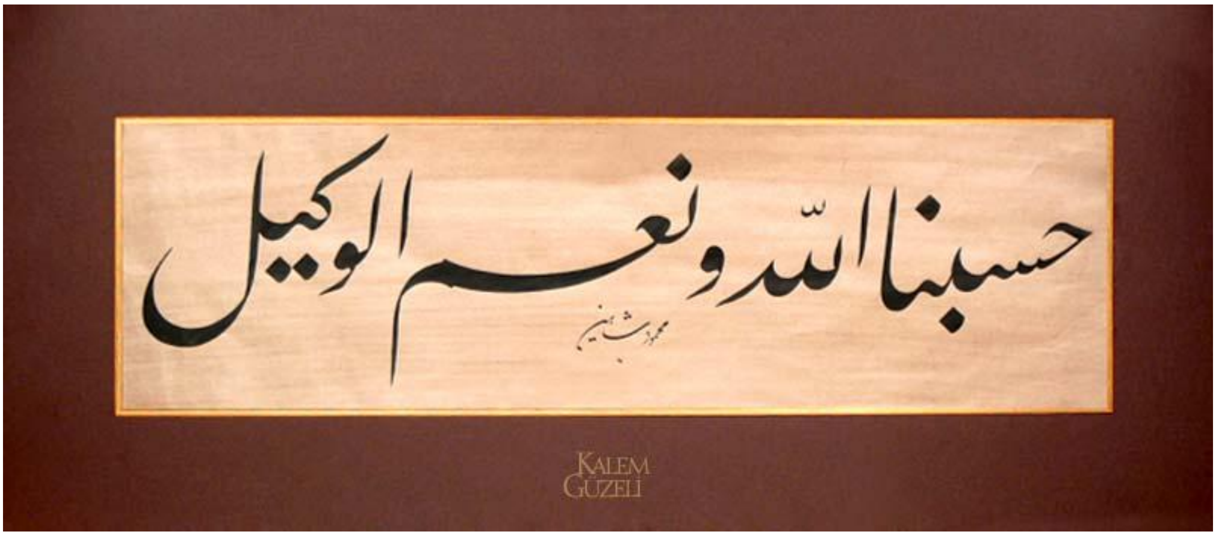
Bir şey diyemedi hattat.

Büktü boynunu:

- Bakarız bir çaresine, dedi. Bizi bugüne kadar darda bırakmayan Rabbim, bundan sonra da bırakmaz.

Derin bir nefes aldı usta hattat.

"O ne güzel vekildir" diye düşündü. Hat ile çok yazmıştı bu âyeti.

Cuma gününe kadar birkaç parça iş gelseydi, iyi olacaktı.

Ama Cuma sabahına kadar iş gelmedi-

Cuma sabahı olunca, onu büyük bir makam sahibi yanına çağırdı ve yüklü miktarda iş verdi

Hattat, gece-gündüz çalışarak işleri yetiştirdi ve ücretini fazlasıyla aldı.

Kirayı hazırlamıştı...

İhtiyar Ermeninin oğlu öğlen vakti dükkâna geldi.

Hattat hazırladığı kirayı vermek çizere çekmecesine uzandı.

Çocuk:

- Amca, dedi. Babam iki gün önce vefat etti... Bu han da bana kaldı. Seni seviyorum. Dürüst adamsın... Birikmiş kira borcun varmış. Senin için uygun zamanda ödersin. Bunun için kendini üzme deyip gitti. Sh:147-148

**

Kaynak: Ahmet Sırrı ARVAS, Herkesin Bir Hikâyesi Var, Şubat-2003, İstanbul

****

ŞEYHÜL-HATTATİN HAMİD AYTAÇ

İrfan Özfatura/9.12.2007

irfan.ozfatura@tg.com.tr

Yaklaşık 5 yıldır iz bırakanları hazırlıyoruz. Zaman zaman bize "Nereden buluyorsunuz bu mevzuları, bu bilgilere nasıl ulaşıyorsunuz?" diye soruyorlar. Konu bulmak hakikaten zor. Zira biz hikayesi olan insanları arıyoruz, inişler çıkışlar yaşayan, "vay beee" dedirten, hayatı beklenmedik şekilde sonlanan...

Yoksa büyük adam çoook. Filan yerde doğdu, idadiyi şurada rüşdiyeyi burada okudu, filanca fakülteden mezun oldu şu şu şu vazifelerde bulundu, öldü, gömüldü. Evet bu da bir tarz ama gazete okuyucusunu sarmaz.

Birçok ünlüyü araştırıyoruz, çoğundan malzeme çıkmıyor. "Bak bu yazılmalı işte" dedin mi iş belge bilgi toplamaya kalıyor. Sizden saklayacak değilim, bir kere Google müthiş bir imkan. O zat hakkında ne söylenmişse karşınıza çıkıyor. CTRL X , CTRL V... Kes yapıştır, kes yapıştır. Dosyanızda yüzlerce sayfa birikiyor. Ancak internetten alacağınız bilgiler dağınık ve kirli. Ölçü yok, kimi yerin dibine batırıyor, kimi göklere çıkarıyor, sevenler sövenler birbirine giriyor... Sonra bıktıracak kadar tekrar bulunuyor. Tasnifi bir yana doğrulatmak için yine kitap karıştırmanız gerekiyor.

Kitap deyince akla ilk gelen kaynak hatıralar. Üstelik birinci tekil şahsın ağzından çıktığı için emin, buradan alacağınız hiçbir cümlenin tekzip şansı bulunmuyor. Ancak biyografiler okuyucuyu pek de alâkadar etmeyen teferruatlarla dolu ve tuğla cesametindeki kitabı devirmek bir haftanızı mal oluyor. İşin en temizi ne biliyor musunuz? Bahsi geçen zatı yakinen tanıyan biri olacak. Basacaksınız teybin düğmesine anlatacak. Ohhh kurtuldu hafta, keyfler keka...

Bu kolay ele geçen bir nimet değil ama bu defa talihimiz yaver gidiyor. Üç beş hafta evvel koridorda karşılaştığım Hattat Cemil Ağabey "Sana Hamid Aytaç'ı anlatsam yazar mısın?" diyor. Emrin olur ağam... Hastaya ilaç soruyor. Ayaküstü bir sohbet başlıyor "Aslında ressamdım" diyor ve ekliyor: "Bir büyüğümüzün tavsiyesi ile hat sanatına niyetlendim, gidip Hamid Beyin kapısını çaldım..."

Han duvarları

Özet geçiyorum: Hattat Hamid o günlerde Ankara Caddesi üzerindeki Reşit Efendi Han'ında bir oda kiralamıştır. Ki avluya bakan izbenin küçük bir penceresi vardır, havasızdır, güneş almaz.

Bir somya, yazı masası, piştahta... Başka şey arama... Dar mı dar, hani üç misafir gelse zor sığar. Üstelik rutubetlidir, akar. Tavandan kırk mumluk bir ampul sallanır, etrafına iliştirilen kağıt güya ışığı toplar.

Geceleri el ayak kesilince ocakçılar kaybolur, o sabahlara kadar yazar da yazar. Gece sessiz, tek tük Cağaloğlu yokuşunu tırmanan arabalar... Kağıt üzerinde cızır cızır gezinen kamış, martı çığlıkları, dem çeken kumrular...

Ayak altında Arap zamkları, porselen havanlar... Hamid Hoca baca islerini itina ile ezer, mürekkebini de kendi yapar.

Odası perişandır. Temizlemek isteyene de izin vermez, düzeninin bozulmasından hoşlanmaz.

Geceleri çalıştığından olacak gündüz içi geçer, gözleri ufalmaya başlar. Bazen harfin ortasında hareketleri donar, başka âlemlere dalar. Bir lahza hareketsiz kalır, başı düşünce sıçrar, gözlüklerinin üstünden mahcup mahcup etrafına bakar. Düşünebiliyor musun bir şey olmamış gibi yazıyı tamamlar ve hat asla bozulmaz.

Yaşlıdır, zor yürür, kırk yılın bir başı dışarı çıkar, berbere filan uğrar. Üstü başı temizdir ama mürekkep lekesini lekeden saymaz.

Bu odacık akademi kesilir, talebelerin biri gider, biri gelir, Mısır'dan, Suriye'den koşan koşana... Hoşsohbettir de, ders esnasında menkıbeler, hatıralar anlatır, ağzından bal damlar.

Hayatı hat

Rahmetli âdeta yazıyla yatar, yazıyla kalkar. Şişli Camii'nin kapı üstündeki müsenna hattı istiflerken lamelifleri bir türlü oturtamaz, işin içinden rüyasında gördüğü usulle çıkar.

Bütün eslafa hürmet besler, adlarını saygıyla anar. Hassaten Hattat Rakım'ı beğenir, taklit ettiğini söylemekten kaçınmaz. Huzuruna gelen talibleri sülüs nesih "Rabbiyessir" meşki ile pişirmeye bakar. Önce bir tane kendi yazar, mesafeleri baklava dilimi gibi noktalarla belirler, kurallarını koyar. Çalışmaları tashih eder, hataları gösterir, beğendi mi "aferin" demekten sakınmaz. Ama ona beğendirebilmek kolay değildir, bir sene boyunca Rabbiyesir yazarsınız yine de hata çıkar. İşin içinden kopya çekerek sıyrılmaya çalışanları anlar, ancak bunu yutmuş görünür, heves kırmaz.

Mektupla gönderilen çalışmaları da inceler, üzerine şu olmuş, bu olmamış kabilinden notlar yazar, geri yollar.

Öyle uzun uzun tafsilattan hoşlanmaz. Hevesli dediğin el hareketine bakarak da hisse kapar.

Doğrusu fukara sayılır, çorbası zar zor kaynar. Bu yüzden kırık dökük işlerle de oyalanır, bir ara gider Paşabahçe'de cam işi yapar.

Bazen yazdıklarını eşe dosta teklif eder, ne verirlerse "he" der, yüksekten uçmaz.

Öyle Halim Efendi gibi seriu'l-kalem değildir, acele etmez, tadını çıkara çıkara yazar. Evvela kurşun kalemle bir taslak (müsvedde) hazırlar, sonra kamışla şeffaf kağıda geçirir, yazıyı ince ince tashih eder, rötuş yapar, adeta harflerle oynar. Bıkmaz, usanmaz, "içine sinesiye" tekrarlar. Ona göre bir hamlede çıkan yazıya bir kere bakılır, emek verilenden ise göz alınamaz!

Aceleye gelemez, elinde iş var diye talebelerinden kopamaz. Bu yüzden uyanık müşteriler Hattat Hamid'e sipariş verdikten sonra kapıya "Meşgulüm, rahatsız etmeyin" yazan bir kağıt yapıştırırlar. Garibim günlerce insan yüzüne hasret kalır, o kuytu han odasında bir başına tıkırdar.

Bir ara han sahibi onu çıkarmak ister. Hamid Hoca, boynunu büker. Ama bakın şu işe ki han sahibi ölür, o yerinden oynamaz. Hanın yeni sahibi ondan kira mira almaz.

Hattat Hamid'in son günleri hastane köşelerinde geçer. Orada da boş durmaz, parmaklarının titrediği günlerde bile elinden kamışı bırakmaz.

(Bunları yazıya döküp Hattat Cemil Ağabeye götürüyorum, şüphesiz ilaveleri olacak. Ancak beynine giden damarlardan birinin aniden tıkandığını öğreniyorum. Dileriz iyileşir, şu muhabbet yarım kalmaz. Şimdilik bununla yetinin, onun adına sizden dua istiyorum.)

'Yazı elin dilidir'

Hattat Hamid velüd bir sanatkârdır, yazdığı tevafuklu Kur'an-ı kerim ve Kırk Hadis özenle basılır. Şişli Camii'nin nefis yazıları onun elinden çıkar. Ankara Kocatepe, Eyüp, Söğütlüçeşme'nin yazıları sayısız kitap kapağı, hilyeler, mezar taşları, levhalar...

Diyarıbekirli Musa Azmi Amidî, Celep Zülfikar Ağa'nın oğlu, Hattat Seyyid Adem Efendi'nin torunu olur ki eli çocuk yaşta kalem tutar. Henüz sıbyan mektebinde iken Mushaf-ı şeriflerin kenarına ayetler yazar. İlk hocası Diyarbakır Meb'usu Mustafa Akif Efendi'den çok şey kapar. Rüşdiye mektebinde Hoca A.Vahid Efendi'den rik'a, jandarma kolağası Ahmed Hilmi Efendi'den de sülüs öğrenir. Sonra Kavas-ı Sağır imamı Said ve Abdü's-selam Efendilerin peşi sıra koşar. Üsküdarlı Ali Rıza'nın talebesi Hilmi Efendi'nin nezaretinde resim yapar. Hasan Ferid Bey'in atlasından bakarak çizdiği haritalar öyle hoş olur ki okulun müzesine kaldırırlar.

Musa Azmi vaktini resim ve yazıya ayırdığı için dersleri pek iç açmaz. Bu yüzden babası ona (muvakkaten) hat resim yasağı koyar. Ancak gizli saklı hazırladığı tuğra Ulu Hakan'ın ihsan-ı şahanesine lâyık olunca, oğlunun kıratını fark eder, artık önünde durmaz.

Nitekim "İstanbul'a gideceğim" deyince de (16 yaşındadır) mani olmaz. Musa Azmi Sanayî-i Nefise mektebinde ünlülerle tanışır. Saray müzehhibi İranlı Hüseyin Tahirzade ve Büyük Postanenin mimarı Vedat Bey gibi mesela...

Tahsil tam istediği gibi gitmektedir, lâkin babası ölünce ekmek parası kovalamak mecburiyetinde kalır. Maarif nezaretinde münhal yazı hocalıkları vardır ama yaşı tutmaz. Erkanı Harbiye-i umumiye Ser Hattatı Hacı Nafiz Bey yine de elinden tutar, tıfıllara ders vermesini sağlar.

Memurluğa veda

Mâlum devlet memurları ilave iş yapamazlar. Ancak o paraya sıkışınca gider Nuruosmaniye'de ufak bir dükkan açar, tabelaya mecburen müstear bir isim (Hattat Hamid) yazar. Kısa sürede ünlenir, amirleri "Git şu Hattat Hamid'le konuş, onu işe alalım" buyururlar.

"Gitmesem filan" diye kıvranır ama ısrarcı davranırlar. "O Hamid benim" deyince iş çatallanır, mahkemeye çağırırlar. Olacak bu ya hakim İbrahim Hakkı Altunbezer'in ahbabı çıkar, işi usulüne uydurur, beraatını yazar. Ama bu saatten sonra memuriyette kalamaz, istifasını sunar.

O günlerde Ankara Caddesi'ndeki Arif Hikmet Yazı Yurdunun (şimdiki Afitab mağazası) sahibi vefat eder, dul kalan hanımı matbaacılıktan anlamaz. Hattat Hamid burada çalışmaya başlar ve işleri yoluna koyar, bir süre sonra evlerini de birleştirir ve yeni bir yuva kurarlar. Hattat Hamid vakayı veciz bir cümle ile özetler "Azmi iken azmettim Hamid oldum şimdi Allah-ü tealaya hamd ediyorum!"

Her ne kadar parayı mühür, klişe, etiket ve kartvizitten kazanırlarsa da, gönlünde hat yatar. İlerleyen yıllarda matbaadan tamamen kopar.

Hattat Hamid velüd bir sanatkârdır, yazdığı tevafuklu Kur'an-ı kerim ve Kırk Hadis özenle basılır. Şişli Camii'nin nefis yazıları onun elinden çıkar. Ankara Kocatepe, Eyüp, Söğütlüçeşme, Yeni Postane arkasındaki mescidin yazıları, sayısız kitap kapağı, hilyeler, mezar taşları, levhalar...

Hamid Hoca dışarıda da iyi tanınır. Sadece Irak'a binlerce levha yazar. Arap al-Umme dergisi onu "Şeyh'ul hattatin fi'lkarnil işrin" (20. asırdaki hattatların piri) diye tanıtır, Japonya'dan bile röportaja koşarlar.

Müstesna kaabiliyet

Hattat Hamid; Hacı Kamil Akdik, Hulusi Yazgan, Neyzen Emin Dede gibi sanatkârlardan istifade etse de kendi kendinin muallimidir, Yesari ve Rakım Efendilerin yazılarını inceleyip dersler çıkarır. Yenicami şadırvanında Sami Efendi'nin hattına bakar, bakar, bi daha bakar. Yağmura çamura aldırmaz. Alimi alim anlar derler, şüphesiz hattatı da hattat!

Bir kitapçı vitrininde Yesari'ye ait celi ta'lik levha görünce adeta abone olur. Kepenk kalkar kalkmaz dükkanın önüne dikilir, saatlerce seyreder. Bir gün... İki gün... Üç gün...

Sahaf da huzursuz olur ama ses çıkaramaz. Bir gün yine gelir yazıya dalar, dükkan sahibi: "Eee sıktın ama" der, "Al senin olsun, bizi de rahat bırak!"

Nasıl sevinir anlatılamaz.

Hat sanatının harf devrimi ile amansız darbe yediği günlerde çok bunalır. Baskılar artınca levhalarını alelacele elden çıkarmaya bakar.

Hasılı o güzelim tablolar ehil olmayanların eline geçer, büyük bir kısmı yurt dışına çıkar. Tavan aralarında solanlar, gömülenler, yakılanlar...

Garibim "Marifet iltifata tabidir, müşterisiz meta zayidir" diye dertlenir. Anlayana...

Bazıları ondan Latin harfleriyle estetik istifler yapmasını arzular, Hamid Bey, “İslâm harfleri asr-ı saadetten beri yazıldı” der, “Üstünde binlerce sanatkârın, emeği, zekâsı, üslubu var. Yeni yazıyı şekle sokmaya ömrüm yetmez, uğraşamam da!”

Hamid Bey; Rakım, Sami, Nafiz efendilerin yolundan gitse de sülüse, kendine has bir şive katar. Erbabı, Hoca’ya ait bir yazıyı uzaktan tanır. Hele celi sülüs istiflerindeki tenasüp, kıvraklık, akıcılık, rahatlık, denge ve leke dağılımı parmak ısırtır. Bu, onun kuru bir mukallit olmadığını ispatlar ki eslaftan aldığı emanete çok şey katar. “Yazı, dilin eli, elin dilidir” demişler, o eliyle konuşur, duyana...

‘Allah’ yazan yanar mı?

Bir ara handa yangın çıkar, kâhya kapıyı döver, “Üstad!... Üstad!” diye yırtınır “Çabuk çık, yanacaksın!” Bina ahşap, tavan taban çıtır çıtır tahta... Hattat Hâmid hiç istifini bozmaz, “Biz Allah (Celle Celalüh) yazıyoruz kardeşim” der, “Git sen başının çaresine bak!” Dediği gibi olur, yangını yan odada kontrol altına alırlar.

Kusursuz yazılar

M. Uğur Derman anlatır: Hâmid Bey, Efendimizin (Sallallahü aleyhi ve sellem) vasıflarını anlatan ‘hilye - i nebevî’ler yazmaya bayılırdı. Bunlardan Dervişzâde Hasan Fehmi’de de bir tane vardı. Bakmaya doyamazdım. Bir ara bu ta’lik hilyeyi lupla inceledim, tek kusur bulamadım. Gidip üstada anlattım... “Yâhu, ben onun tashihi için 2.5 yıl uğraştım” dedi, “kolay mı?”

Suyumu yongayla

Hattat Hamid kamışları ustalıkla açar, iki tarafını da sivriltir. Sorar gibi bakan talebelerine “Sivriltelim ki” der, “Şeytanlar oturmasınlar!” Ayet-i kerime, hadis-i şerif yazan bir kamışın üstüne şeytan oturabilir mi? Onu bilmiyoruz ama riyadan, kibirden pek korkar. Kamış yongalarını titizlikle saklar, yakınlarına “Defin suyum bunlarla ısıtılsın” diye fısıldar. Hattat Hamid bir Miraç gecesi dostlarına kavuşur (18 Mayıs 1982). Vasiyeti üzerine Karacaahmet Kabristanında (Şeyh Hamdullah’ın yanı başına) toprağa bırakırlar.

“Bir garip öldü” diyeler

Odasını açarlar. Bir divan, kafasına ısıtıcı takılmış bir piknik tüpü ve bir masa... Sağda solda yarım kalmış birkaç levha.. Karalamalar kalıplar... Han sahibi “Birileri şu emanetleri alsın” dese de talibi çıkmaz. Keşke metrukatı toplanabilse de müze yapılsa... “Olmak için ölmek lâzım” diyen Hamid Usta, ne yazık ki ölünce de adam yerine konulmaz. Adı haber bültenlerine çıkmaz, (IRCICA’yı saymazsanız) belgeseli yapılmaz. Şu vefasızlığımıza bakın ki ruhuna okutulan Mevlid-i şerif ve Kur’an-ı kerim ziyafetlerine bile ahım şahım katılım olmaz.

Akademi gibi...

Hattat Hamid, Ankara Caddesi üzerindeki Reşit Efendi Han’ında avluya bakan küçücük bir odada onlarca sanatkâr yetiştirdi.

Acaba bu han “hat müzesi” yapılabilir mi?

http://www.turkiyegazetesi.com.tr/irfan-ozfatura/357536.aspx

NEDEN MÜZELER ZİYARET EDİLİR?

YARATICI DÜŞÜNME VE MÜZELER

Herkes yaratıcı biçimde düşünme yeteneğine sahiptir. Yaratıcılık ne belirsiz, ne de uzaktır. Merak kadar tanıdık ve yeni bir şey denemek kadar kışkırtıcıdır.

Ancak, bu yeteneği bir beceriye dönüştürmek, uygulama ve olumlu pekiştirmeyi artırmakla olanaklıdır. Oluşum yıllarımız boyunca böyle bir doğuştan yeterliğin kullanılması ve cesaretlendirilmesi onu geliştirebilir ve artırabilir. Benzer bir durumda ihmal etme ya da cesaretini kırma onu zayıf düşürebilir ya da örseleyebilir. Bu kitap; eğitimcilere, anababalara, okutmanlara, takım liderlerine ve diğerlerine çocuklar ve genç yetişkinler arasında yaratıcı düşünmeyi kullanmaya ve pekiştirmeye ilişkin pratik yöntemleri sağlamak için yazıldı. Ancak bu etkinlikler yaşla sınırlı değildir, yetişkinler tarafından da kullanılabilir ve onlara zevk verebilir. Amaç herkes için aynıdır: Düşgücünü kullanmak ve yeni ve farklı fikirler düşünmek için üretici olanaklar oluşturmak.

Bu metni kendi türündeki diğerlerinden farklı kılan nokta, onun çok istisnai bir ortamın avantajını kullanmasıdır: Müze. Müze koleksiyonları, zihni harekete bağlayan ve onun içine yerleştiren yetkin araçlar sağlayan otantik ve büyüleyici nesneler içerirler. Her ne kadar söz oyunları ya da yapbozlar da ilginç olabilirlerse de, müze nesneleri zihinsel olarak uyarıcıdırlar, özde önemlidirler ve çoğu zaman görsel olarak kışkırtıcıdırlar.

Şöyle düşünün: Bir tarih müzesinde geziyorsunuz. Bir köşeyi dönüyorsunuz ve orada eski bir sırt çantası var. Bunun, Bull Run çarpışmasında ölmüş on beş yaşında bir iç savaş askeri tarafından taşındığını okuyorsunuz. Bu çantada o ne taşıyor olabilirdi? Geriye bıraktığı evden ve aileden bazı küçük anılar var mıydı? Onunla birlikte Virginia'da kuzenlerine karşı savaşmak için yürürken sırtınızda bu çantanın ağırlığını hissedin. Aklınızdan ne tür düşünceler geçecektir?

Şimdi kendinizi bir sanat müzesinin galerisinde düşleyin. Garip ve biçimsiz bir portrenin önünde duruyorsunuz. Figür gülünç. Hatta resim tuvale fırlatılmış ya da tuval oyulmuş gibi görünmektedir. Bu portre sizde ne tür bir tepki uyandırmaktadır? Resmin hangi ayrıntıları ya da özel yönleri size bunu hissettirmektedir? Sanatçı aynı duyguları başka hangi yollarla ifade edebilirdi?

Ya da bir doğa tarihi müzesindesiniz. Tarih öncesi bir yaratık olan bir Diplodocus'un fosilleşmiş ayak iziyle karşılaşıyorsunuz. Ayak izi gördüğünüz başka ayak izlerine ne kadar benziyor? Hangi yönlerden farklı? Ayak izini inceleyerek bütün bir yaşam biçimi hakkında neler söylenebilir?

Müze koleksiyonları düşgücünü ateşler. Anlattıkları pek çok öykü, taşıdıkları çeşitli bilgiler ve telkin ettikleri farklı düşünceler nedeniyle koleksiyonlar değişik deneyimler için zengin bir kaynak oluştururlar. Herhangi bir nesne yaratıcı düşünmeyi geliştirmek için kullanılabildiğine göre, müze nesneleri en yüksek ölçekli uyaranlar arasındadırlar.

Yaratıcılık nedir?

Tanımı zor olmakla birlikte, yaratıcılık bir sır değildir. Yaratıcılık tanıdıktır, hepimiz tarafından bilinir; çünkü biz onu yaşarız. Ancak, çok azımız onu geliştirmek ve güçlendirmek için yüreklendirilmiştir.

Okulda geçen oluşum yılları sırasında çocuklar "doğru yanıtlar" vermeye zorlanırlar. Geçmişe ilişkin tarihler, noktalama kuralları ve çarpım tabloları ezberlenir ve sınanır. Böylesi yakınsak düşünce süreçleri, ezberleme ve harfi harfine anlama olarak, tanıdık ve iyi uygulanan beceriler haline gelmektedir.

"Yakınsak" düşünmeye karşı "ıraksak" düşünme

Genç insanların gelişen zihinlerinin *yakınsak olarak* eğitilmesine karşılık, *ıraksak* düşünme yetenekleri çoğu zaman ihmal edilmiştir. Yakınsak düşünme, düşünceleri doğru yanıtların belirlenmesi doğrultusunda odaklaştırır ya da "yakınlaştırır". Iraksak düşünme, düşünceleri, pek çok nesnel doğru

yanıtı olan ya da belki hiç olmayan sorulara pek çok olası çözümler doğrultusunda yaymayı ya da "uzaklaştırmayı" sağlar.

Iraksak düşünme, yaşamın açık uçlu olmaya yönelen karmaşık sorularının çoğunu yanıtlamak için yararlıdır. Bu sorular insanları çeşitli olasılıkları, seçenekleri ve sonuçları düşünmeye zorlarlar. Bu soruların değişmez yanıtları yoktur. Bunlar ıraksak düşünmeyi ve bireysel bakış açısını çağırırlar. Sayısız olası yanıtları davet ederler. Okulda karşılaşılan akademik sorulara benzemezler.

"Üniversiteye gitmeli miyim?" "Boş zamanlarımda ne yapacağım?" "Ne tür bir iş istiyorum?" Böyle sorulara en uygun yanıtları bulmak önce bir olasılıklar, seçenekler ve girdiler dağılımı üretmeyi gerektirir. Sadece bundan sonra, olasılıkları diğerleriyle karşılaştırdıktan sonra en akıllı seçimler yapılabilir.

Yaratıcılığın kaynağı ıraksak düşünmedir. Yaratıcılık, ne kadar yeni fikrin geliştirildiği, ne kadar olasılık, seçenek ve seçimin üretildiğidir.

Okul çağına ulaşılıncaya kadar çocukların ıraksak düşünmesi büyük olasılıkla ödüllendirilmektedir. Çocuklar "mış gibi" yaparlar. Yetişkin dünyasının doğrularına meydan okuyarak, sürekli olarak "neden" ve "neden değil" diye sorarlar. Gelişmenin ilk belirtileri olan bu davranışlar övgü kazanmaktadır. Ancak, okula gitme ve toplumsallaşma süreçleri başladığında düşgücü ve icat etme, çoğu zaman pratik, kestirilebilir ve doğru olma uğruna engellenmektedir. İşte bu erken evrede yakınsak düşünme egemen olmaya başlamaktadır.

İronik bir biçimde, genç insanlar yakınsak düşünmeye iyi uyarlanmış zihinleriyle yetişkinliğe yaklaştıkça, yaşamın daha ıraksak ve açık uçlu sorunları kendini göstermektedir. Bu çelişkiden ve dengesizlikten doğan belirsizlik ve kaygıyla başedebilmek için en azından iki tepki mekanizması geliştirilmektedir: Alışkanlık ve kanaat. Bunların her biri "doğru" bir yanıta sahip olan rahatlama alanına götürmektedir kişiyi.

Alışkanlık ve kanaat açık uçlu sorunların daha az korkutucu görünmesini sağlamaktadır. Önceden oluşturulmuş yanıtlara ve örüntülere başvurmak, yeni durumların ortaya koyduğu sayısız değişkenleri ve olanakları dikkate almaktan çok daha kolaydır.

Bütün başarılı insanların üniversiteye gittiğini düşünürsek; programa aldırmaksızın rutin olarak televizyon izleme, ya da kendi diğer ilgi ve becerilerini gözardı ederek aile işini sürdürmek zorunda kalma anlayışı alışkanlıkla ya da önyargıyla düşünme örnekleridir. Bunların her biri diğer seçenekleri düşünmeden geliştirilen tepkilerdir. Bunlar bizi belirsizliklerle bağlantılı güvensizlikler ve sorumluluklar karşısında rahatlatmakla birlikte, değişen ve meydan okuyan bir dünyaya karşı en doyurucu tepkiler değildir.

Böylece, yaratıcılık, ustaca ıraksak düşünmeye ek olarak, kişisel büyüme, değişme ve gelişme arayışında, alışkanlığı, rutini ve önyargıyı engeller. Yaratıcılık şeyleri oluşturabilen ya da yeni farkında olma durumlarını geliştirebilen yararlı bir "araç"tır.

Belki, bizim amaçlarımız için, yaratıcılığın kabul edilebilir ilk ve işevuruk tanımını geliştirmek üzere bu bilgi yeterlidir.

Yaratıcılığın çeşitli öğeleri olduğu belirlenmiştir:

1-Iraksak düşünme;

2-Bir insanın inanmaya hazır olmasına bakılmaksızın yeni düşünme yollarına zihninin açık olması;

3-Yeni anlayışlara ve değişime yönelik amaç.

Şu halde, yaratıcılığın, "alışkanlık ve kanaat işlevlerinin ötesinde, kişisel keşif, değişim ve yüksek düzeyde anlayışa götüren fikirleri ve olasılıkları oluşturma becerisi" olduğu söylenebilir.

Bir fikir yaratıcı sayılmak için benzersiz olmalı mıdır?

“Benzersizlik” karmaşık bir konudur. Yaratıcılık çoğu zaman benzersiz, kendi türünde tek olanla bağlantılıdır. Sanatçıların yaratıcı oldukları, çünkü işlerinin gerçekte kendi türünde tek olduğu ve bireyselliğin elle tutulabilir kanıtı olduğu varsayılır. Bilim adamlarının, büyük bir ilkeyi, icadı ya da tedaviyi tek değilse bile ilk keşfeden kişi olduklarında yaratıcı oldukları düşünülür.

Ancak, yaratıcılık bir ürün değildir. Sanata bakıldığında, bilimsel keşifler incelendiğinde ya da yeni mekanik düzenlere hayret edildiğinde görülen nokta yaratıcı düşünmenin son ürünleridir. Yaratıcılık bir düşünce sürecidir, bir “şey” değildir.

Yaratıcılık elle tutma olmaksızın var olabilir. Yaratıcılığın belirli bir “şey”le sonuçlanmasına gerek yoktur, çoğu zaman olmaz da. Cambridge Üniversitesi’nde Düşünme Çalışmaları ve Bilişsel Araştırmalar Merkezi’nin kurucusu olan Edward de Bono’nun dediği gibi: “Yaratıcı düşünme, şeylere yeni bakış yollarını, şeyleri yeni örgütleme yollarını ve fikirler hakkında yeni fikirler ve yeni tutumlar geliştirme gibi kişisel süreçleri içerir.”

İnsanlar, kendileri için yeni olan bir şeyleri keşfettikleri, yeniden düzenledikleri ya da düşündükleri zaman yaratıcıdırlar. Başkalarının aynı olasılığı ya da fikri daha önce düşünüp düşünmemesi önemli değildir. Yaratıcı düşünme kişisel düzeyde ortaya çıkar. “İlk” ya da “tek” olma soruları uygun sorular değildir. Yaratıcı düşünce onu düşünen kişi için benzersiz ya da yeni bir düşüncedir.

İnsanlar yaratıcı olmak için gerçekten akıllı olmak zorunda mıdır?

Okulda çok kötü olan, hatta okulu terketmesi istenmiş parlak insanların öykülerini çoğumuz duymuşuzdur. Thomas Edison bunlardan biriydi. Öğretmenleri onu “taşkafa” buluyorlardı. Ona, “öğrenmesi yavaş ve ilgisiz” tanısı konmuştu. Albert Einstein bir başka örnekti; matematikte başarısız olmuştu. Belki yaratıcı düşünme, “akıllı” olmanın sınırlı, okula özgü tanımlarına her zaman uygun düşmemektedir.

‘"Akıllı” fikri bile göreceli görünmektedir. Akıllı kimdir? Biz ne zaman akıllıyız? Karnesinde doğrudan “A”ları olan bir yeniyetme akıllı sayılır. Ancak, aynı yeniyetme dikkatsizce araba sürüp başını derde sokarsa ona “bu çok akıllıca değildi, değil mi?” deriz.

Bir kişi akıllı olsun ya da olmasın, her şey bağlama ya da duruma bağlıdır. “Sokakta akıllı” olmak “kitapta akıllı” olmaktan çok farklıdır. Sözel olarak akıllı olmak matematiksel olarak akıllı olmaktan çok farklıdır. Yaşamdaki pek çok şey gibi zeka da küçük kategorilere tam olarak uymaz. “Akıllı”, nicelleştirilmeye ya da niteleştirilmeye çalışıldığında belirsizliklerin ortaya çıkacağı kesindir.

Akıllı olmanın beynin sıradışı işleyişine bağlı bir şeylerle ilgili olduğu konusunda bir an için görüş birliğine varırsak, “akıllı” olmanın gerçekte pek çok görünümü olduğunu görürüz. Bunlar aşağıdakileri içerir, ama onlarla sınırlı değildir:

genel zeka: kolayca anlama ve öğrenme, mantığı kullanma ve iyi anımsama yeteneği;

özel akademik: başka her şeyde ortalama olduğu halde, kimya gibi özel bir konuda üstün olma yeteneği;

liderlik: esinlenme, biçimlendirme ya da kamuoyu adına konuşma kolaylığı;

sanatsal ustalık: düşünceyi ya da duyguyu resim, dans, müzik ya da başka bir sanat formu aracılığıyla aktarma yeteneği;

psikomotor: sıradışı bir atlet olmanın gerektirdiği yetenek; ve

yaratıcı: özgün ya da icatçı düşünceler oluşturma yeteneği ve/veya yeni içgörüler, ilişkiler ve değerli düşlemler bulma yeteneği.

Belki siz başka “akıllı” tipleri düşünebilirsiniz.

Kuşkusuz güçlü bir zihinsel temele sahip olmak yararlıdır, fakat bu kendi başına bir kişiyi yaratıcı kılmaz. Tam tersine bir kişi sıradışı zihinsel işlevlere ya da belirgin bir akademik başarıya sahip olmaksızın çok yaratıcı olabilir. Akıllı olmak yaratıcılık için belirleyici bir etken değildir; yaratıcılık akıllı olmanın pek çok yolundan yalnızca biridir.

Eğer “akıllı” türleri varsa, “yaratıcı” türleri de var mıdır?

Eğitim otoriteleri E. Paul Torrance ve J.P. Guilford, yaratıcı düşünürlerin kendi düşüncelerini ve fikirlerini en azından dört ana yönde oluşturduklarını gözlemlediler. Bu dört süreç yaratıcı olmanın tek yolu değildir; ancak bunlar yaratıcı düşünme örüntülerini anlamaya girişildiğinde kullanılması uygun kategorileri temsil etmektedirler. Bu özelliklerden herbiri ayrı olarak ya da bir kombinasyon içinde var olabilir.

Akıcılık. Akıcı düşünme, bir olanaklar, fikirler ya da sonuçlar *niceliği* üretmek için kolaylıktır. Akıcı düşünürler oransız miktarda fikirler üretirler. Akıcı düşünürlerin, yorucu gibi görünen bir tartışmadan çok sonra bile “ekleyecek bir şeyleri daha” vardır çoğu zaman.

Esneklik. Esnek düşünme bakış açılarında bir *çeşitlilik* geliştirme yeteneğidir. Esnek düşünürler, tek bir soruna pek çok yaklaşma yolu amaçladıkları için bir tür zihin jimnastiği gerçekleştirirler. Esnek düşünürler otoriteye meydan okuyabilirler, çünkü bir şey yapmanın “tek yol”unun seçeneklerini görürler.

Özgünlük. Özgün düşünme, alışılmadık, benzersiz ya da yüksek derecede *kişiselleşmiş* yanıtlar ya da fikirler üretme yeteneğidir. Özgün düşünürler ve onların yeni yanıtları garip ya da katıksız biçimde kendine özgü görünebilir. Özgün düşünürler, görevleri ya da sorunları çözme yollarıyla çoğu zaman öğretmenlerini, aıababalarını ya da arkadaşlarını sevindirirler ya da şaşırtırlar.

Düzenleme. Düzenleyici düşünme fikirleri genişletme, geliştirme ve *süsleme* yeteneğidir. Düzenleyici düşünürler ayrıntılarla ve ayrıntılar tarafından büyülenirler. Yaptıkları şeydeki “doku”ya ve “zenginlik”e başka insanlardan daha fazla aldırış ediyor ya da dikkat yöneltiyor görünmektedirler. Düzenleyici düşünürler çoğu zaman karmaşık ve karışık şeylere yönelirler.

Belki siz bu özellikleri bir çocukta ya da kendinizde çoktan görmüşsünüzdür. Belki şimdi yaratıcılığın kanıtı olarak anlaşılabilecek bir davranışı gözlemlemişsinizdir. Bu az rastlanan bir şey değildir. Hepimiz özümüzde yaratıcı bir potansiyel taşıdığımız için bu özellikler kanıt olarak kalmaktadır. Bunlar en çok küçük çocukların açık davranışında belirgindir, çünkü onlar doğuştan yaratıcı yeteneklerini bastırmayı henüz öğrenmemişlerdir.

Eğer herkes yaratıcı düşünür olarak doğuyorsa, neden çoğumuz bu konuda daha iyi değiliz?

Çocukların çoğu “ZB”lerini yani zeka bölümlerini belirleyecek testlerden geçmiştir. ZB testleri sahip olunan bilginin miktarını ölçmez, çünkü bir çocuğun bilgi düzeyi göreceli olarak düşüktür. Zeka testleri bir kişinin bilgi kazanma ve mantıksal düşünme potansiyelini nicelleştirme aracıdırlar.

Eğer çocukların “YB”leri yani yaratıcılık bölümleri de test edilseydi her birinin fikirler, düşünceler ve düşlemler oluşturmak için özel potansiyeli olduğu bulunabilirdi. Bu puan onların geniş ve ıraksak bir tarzda düşünme potansiyelini nicelleştirebilirdi.

Resmi eğitim süreci boyunca zeka testleriyle ölçülen düşünme yetenekleri denenir ve uygulanır, buna karşılık yaratıcı düşünmeyi pekiştiren yetenekler çoğu zaman ihmal edilir ya da gerçekten engellenir. Bu da birbirini tamamlayan bu iki düşünme becerisi arasında bir dengesizliğe yol açar.

Bu dengesizlik bedeninin yalnızca sol yanını çalıştıran bir halterciye benzetilebilir. Sol yan daha sağlam ve güçlü olduğu halde, sağ yan daha zayıf ve bağımlı olacaktır. Halterci bunu telafi etmeye ne kadar

çalışırsa çalışsın, toplam gücü azalacaktır. Yalnızca çalıştırılan ve güçlendirilen iki yanla gerekli dengeyi sağlayacak ve tam potansiyelini gerçekleştirebilecektir.

Ancak düşünmek ağırlık kaldırmak değildir. İnsanlar düşünme yeteneklerinin bazı yönlerini amaçlı olarak kullanmazlar ve bazılarını da bırakırlar. İnsanları yaratıcılık bölümlerini daha iyi gerçekleştirmekten alıkoyan nedir? Neden yaratıcılık zaman içinde gelişmeyi ve güçlenmeyi sürdürmez?

Yaratıcı düşünme kimileri için engellere karşın gelişiyor görünmektedir. Ancak çoğu insan için de **okul, toplum** ve **hız** yaratıcılığı bastıran belli başlı etkenler arasında sayılabilir. Bunların her biri bakış açısını ve yaratıcı düşünme uygulamasını farklı şekillerde engelleyen etkilere sahiptir.

Okuldaki dersler ve sınavlar genç insanlara "doğru" yanıtları ezberlemeyi öğretmektedir. Öğrenciler, sınırlı zaman dönemleri içinde konuları bölerek incelemenin yanısıra, konuları birbirinden bağlantısız olarak işlemeye de başlamaktadırlar. Öğretmenin not defterinin yarattığı baskılar, anababaların beklentileri ve yaşıtların değerlendirmeleri başarısızlık korkusunu artırabilirabilir, risk almayı sona erdirebilir ve uyumlu olma baskısıyla birey olmayı engelleyebilir.

Çağdaş toplumdaki gündelik yaşantılar dengesizliği artırabilir. Görsel imajlar ve mesajlar, ilan panolarından yulaf ezmesi kutularına kadar her şeyin üzerinden bizi bombardıman etmektedir. Ses kayıt aygıtları, orkestraları ve rock gruplarını evlere, arabalara, ormanda yürüyenlere taşımaktadır. Televizyonun sürekli eğlendirme potansiyeli her yerde hazır ve nazırdır. Bunların hepsi düşglicümüzü ve icat etme yeteneğimizi kullanmayı gereksiz kılmakta ve sessizlik içinde düşünmeye ayrılacak zamanı azaltmaktadır.

Bizim çağımız, birincil hedefin hızı izleme ya da anlık doyum olduğu bir "hız çağı"dır. "İyi", nitelikten çok hız ile ölçülmektedir. Biz bugün hızlı yemeyi, acıdan hızla kurtulmayı ve hızlı yanıtları değerli buluyoruz. Televizyonda haberlerin kısaltılmış sunumu, sorunları basitleştirmekte ve okuma, olguları izleme, anlamları ve sonuçları çözümleme gereksinmesini azaltmaktadır. Otomatik olarak odaklanan ve poz ayarı yapan kameralar ya da bizim için toplayan, çıkaran

hesap makinaları gibi rahatlık sağlayan araçlar, öğrenmeyi ve sorun çözmeyi dışta bırakarak bu işlemleri hızlandırmaktadırlar. Bunlar bize yanlışlarımızdan öğrenmeye gereksinmemiz olmadığını öğretiyorlar. Aslında, daha az hata yapmak için çaba göstermeye gereksinmemiz yoktur.

Bu sözler okullarımızı, toplumumuzu ya da hız arayışımızı suçlamak için söylenmemiştir. Bunların her biri gereksinmelere ve isteklere yanıt olarak gelişmiştir. Kendi özünde kötü olan teknoloji de yoktur. Aslında pek çok neden arasında birçoğu da, yakınsak düşünme etkinlikleriyle uğraşmak, böylece bizim ıraksak düşünmemize özgürlük sağlayabilmek için geliştirilmiştir. Gene de bu güçler davranışımızı biçimlendirmekte ve düşünme örüntülerimizi etkilemektedir. Bunların biriken etkileri, dikkatimizi, yoğunlaşmamızı, düşlemimizi ve sorun çözme becerilerimizi biçimlendirecek güçtedir.

Çocukların daha yaratıcı olmasını istemeli miyiz?

Eski bir atasözü şöyle der: **"Hiçbir şey başarı kadar başarılı olamaz."** Her zafer ya da başarı ile yeniden denemek ve ileri gitmek için cesaret ve kendinize güven gelir. Bir çocuğun iki tekerlekli bisiklete binmeyi öğrenmesi gibi, çocuk başlangıçta tereddütlü olabilir. Bununla birlikte, birçok girişimden sonra bunu yapmak için yeteneğine inanmaya başlar. Ansızın, bisiklete biner ve sürer, bisikleti sürme mekanizması artık sorun olmaktan çıkar. Şimdi, bisiklete binme bir beceridir ve bisiklet üstesinden gelinmesi gereken bir engel değil, bir yerden diğer yere gitmek için bir "araç"tır.

Bir insanın yaratıcılığına duyduğu güven her yaratıcı düşünme deneyimiyle artabilir. Genç insanlar kendilerinin gerçek ilerlemeler kaydettiğini gördükçe -yeni fikirler oluşturmak ve fikirlerinden yeni içgörüler kazanmak-, bu onların daha fazlasını yapma isteklerini pekiştirir. Sonuç olarak yetenekleri güçlenecektir, çünkü bunu kendileri isteyecektir.

Gelişmiş bir benlik-kavramı başka bir ödül olabilir. Eğer bir çocuk kendini yaratıcı olmayan ve başkalarının bilgeliğine, rehberliğine, fikirlerine ve ürünlerine bağımlı olan biri olarak görürse benlik-kavramı azalacak, bağımlılık duygusu artacaktır. Sonuç olarak, çocuk sadece başkalarının içgörüsüne ve uzmanlığına göre öğrenebileceğine ya da anlayabileceğine inanarak kendi yeteneklerini küçümseyebilir. Yaratıcı düşünmeyi pekiştirmek ve uygulamak bir insanın kendi yeteneklerine inancını güçlendirir ve başkalarının geliştirdiği görüşleri ve fikirleri bir bağlam içine yerleştirmeye olanak sağlar.

Genç insanlar artan bir güdülenme ve güçlenmiş bir benlik-kavramı ile kendi öğrenme ve gelişme yeteneklerini isteyecek ve buna inanacaklardır. Kavram ve fikirlerini keşfetme ve bunlara açıklık kazandırmada, kendi yeteneklerini beğenmeye ve kendilerine güvenmeye başlayacaklardır. Zihinsel güveni öğrenerek sağlıklı bir zihinsel bağımsızlık kazanacaklardır.

Yaratıcılık gerçekten öğrenilebilir mi?

Yaratıcılık ne sadece ilahi bir esinlenme konusudur, ne de çok az talihli insanın şans eseri elde edebileceği özel bir içgörüdür. Yaratıcı düşünme bir beceridir. Sadece birkaçını sayabileceğimiz Alex Osborn, Sidney Parnes, Angelo Biondi ve Donald Treffinger'in de içinde olduğu sayısız araştırma otoritesi, yaratıcılığın kışkırtabileceği ve uygulama ile artırılabileceği sonucuna varmaktadır.

Akıcılık, *esneklik*, *özgünlük* ve *düzenleme* için daha fazla kolaylık sağlamak yaratıcı düşünmeyi en temel düzeyinde uygulamaktadır: Iraksak düşünme üretimi. Aynı zamanda alışılmış ya da önyargılı tepki örüntülerini engellemek için de bir model sağlamaktadır.

Genç insanlar ıraksak düşünmeyi daha fazla uyguladıkça, her yeni durumda ya da sorunda sürdürecekleri bir bağımsızlık ve güven duygusu kazanacaklardır. Daha tam bir düşünme yeteneği yelpazesini geliştirme olanağını bulacaklardır.

Üç "S" (İngilizce'de okul, toplum ve hız sözcüklerinin başharfleri), bilginin önemini, hızlı çalışma gereksinmesini ve bir insanın başkalarının beklentilerini karşılaması gerektiğini öğretmektedir. Bunlar önemli derslerdir. Ancak, yaratıcı düşünme eğitimi bir denge sağlar. Sonuçlara bakmaksızın pek çok şeyin girişim yapmakla öğrenilebileceğini gösterir. Zaman ayırmanın erdemlerini ve küçük ayrıntılarda bulunabilecek hazları tanıtır. Bireysel farklılıkları dile getirmek için çeşitli yolları ve farklı bakış açılarını takdir etmeyi öğretir. Yaratıcı düşünme uygulaması bir insanın kendi varlığında bulunabilecek erdemleri ortaya çıkarır.

Çocuklara kendi eşsiz kaynaklarından ne kadar yararlanabileceklerini öğretmek, onlara, sürekli olarak öğrenmek, büyümek ve daha etkili düşünürler ve sorun çözücüler olmak için gereksindikleri araçları sağlar.

Bu metindeki bütün sanat, tarih ve bilim etkinlikleri sorular sormakla başlamaktadır. Müze nesneleri etkinliklerin odak noktasını oluşturduğu halde, sorular, katılımcılara özel olarak "ne"yin ele alınacağını ve "nasıl" alınacağını söyleyerek yaratıcı düşünmeyi harekete geçiren katalizörlerdir.

Bu kitaptaki etkinliklerin amacı yaratıcı düşünme becerilerini uygulamak ve genişletmek olduğu için sorulan soruların uygun olması gerekir. Her çaba, belirli miktarda fikrin ortaya çıkışını (akıcılık), ya da geniş bir fikirler çeşitliliğini (esneklik), ya da yüksek derecede kişiselleşmiş fikirleri (özgünlük), ya da yüksek derecede süslenmiş fikirleri (düzenleme) uyararak yaratıcılığı harekete geçirir.

Hangi sorular yaratıcı düşünmeyi en iyi kışkırtır?

Yaratıcılığı bütün sorular harekete geçirmez. Gerçekte bazı sorular tam tersini yapar. "Jamestown/Virginia'da ilk yerleşmeler hangi yıl oldu?" gibi bir kişinin özel bir bilgiyi anımsamasını sınayan ya da "Bu manzara resminde kaç ağaç görüyorsun?" gibi bir kişinin algı becerilerini yoklayan sorular özel, doğru bir yanıtı uyandırmaya yöneliktir.

Doğru ya da önceden belirlenmiş yanıtları olan sorular *kapalı uçlu* sorulardır. Böyle sorular olguların ya da yeteneklerin öğrenilmiş ya da anımsanmış olup olmadığını sınamak için yararlı olduğu halde, bunlar yaratıcılığı ne gerektirirler ne de yaratıcılıkla uyum sağlarlar. Öte yandan, *açık uçlu* sorular, önceden tasarlanmış ya da belirlenmiş yanıtları olmayan sorulardır. Geniş bir yanıt çeşitliliğini kapsarlar ve bir olasılıklar yelpazesini dile getirecek bireysel yaratıcılığımızı beklerler.

Örneğin, **"Eyaletlerarası 10 nolu otoyoldan gidilirse, Jacksonville/Florida ile Los Angeles/California arasındaki mesafe mil olarak ne kadardır?"** sorusu kapalı uçludur. Yorum konusu değildir. Tek, doğru bir yanıtı vardır. Buna karşılık, **"Jacksonville ile Los Angeles arasındaki mesafeyi kaç farklı yolla ölçebilirsin?"** sorusu açık uçludur. Bu sorunun aşağıdaki gibi pek çok olası yanıtı vardır:

mil olarak;

kilometre olarak;

farklı hızlarda araba kullanmanın aldığı zaman olarak;

yürümeyle aldığı adım sayısı olarak;

yürümenin yaktığı kalori olarak;

farklı uçak tipleriyle uçmanın alacağı zaman olarak;

farklı ulaşım aracı tiplerinin kullanacağı benzin tüketimi olarak;

seçmek isteyeceğiniz jeo-politik (eyaletler ya da kentler) birimlerin sayısı olarak;

seçeceğiniz zaman bölgeleri olarak;

sevilen biri başka bir yerde olduğunda kentlerin ne kadar uzakta "hissedileceği" olarak;

otobüs, tren ya da uçak biletinin fiyatı olarak;

iki kent arasındaki mesafeyi karışlayarak; vb.

Açık uçlu sorular nasıl çalışır?

İki tür düşünme -yakınsak ve ıraksak- olduğu için iki tür soru vardır: Kapalı uçlu ve açık uçlu. Kapalı uçlu sorular, zihni özel bir yanıta ya da özel bir yanıtlar takımına odaklaştırarak daralmaya zorladığı için yakınsak düşünmeyi gerektirirler. Açık uçlu sorular fikirlerin, düşüncelerin ve düşlemlerin üretimini çağırırlar. Bu sorular, düşünmeyi yeni, farklı ya da daha fazla olasılık oluşturma yönünde açmanın bir ödülü olarak etkide bulunarak, zihni ıraksak biçimde düşünmeye davet ederler.

Açık uçlu sorular olasılıkları "yaratmaya" çağırırlar, çünkü bunu gerektirirler. Başka bir deyişle, açık uçlu sorular yapılarıyla akıcı, esnek, özgün ya da düzenleyici olmaya sevkederler. Örneğin: pek çok sayıda yanıtı kışkırtmaya yönelik sorular ya da görevler şöyle cümlelerle bütünleşir: "Ne kadar ...

düşünebilirsin?” ya da “yapabileceğin kadar çok sayıda bir ... liste geliştir.” Böyle sorular akıcı düşünmeyi gerektirir.

Yanıtlarda büyük bir çeşitlilik kışkırtmaya yarayan sorular ya da görevler genellikle şöyle cümlelerle başlar: “Başka türlü nasıl ele alabilirsin?” ya da “Başka hangi yanıtı düşünebilirsin?” Böyle sorular esnek düşünmeyi davet eder.

yüksek derecede kişiselleşmiş yanıtları kışkırtan sorular ya da görevler katılanlardan bu düşünme biçimini özel olarak isteyebilir. “Sen ne yapardın?” ya da “Tamamen kendine özgü ol...” gibi cümleler, katı lan lar ı bireyselleşmiş fikirler geliştirmeye zorlayarak özgün düşünmeyi harekete geçirebilirler.

yüksek derecede ayrıntılaşmış yanıtları kışkırtan sorular ya da görevler şöyle cümlelerle başlayabilir: "Bize ... hakkında daha fazlasını anlat” ya da “... hakkında daha fazla ne biliyorsun?” Böyle sorular düzenleyici düşünme aracılığıyla katılımcılardan ayrıntılı ya da ek bilgi çıkarırlar.

Açık uçlu sorulara ne tür yanıtlar verilir?

“Açık uçlu bir soru sor, pek çok yanıt elde et!” Açık uçlu sorular yanıtlardan çok seçeneklerin üretilmesini cesaretlendirmeye yönelik oldukları için, kestirilebilir olandan inanılmaz olana kadar geniş bir dağılım içinde yer alan yanıtları ortaya çıkaracaklardır. Bazıları zekice görünecektir, bazıları da sıradışıdır. Ancak, bu soruları sorma nedeninin, genç insanlara yaratıcı düşünme pratiği kazandırmak olduğu, onlara doğru yanıtları aratmak ya da buldurmak *olmadığı* akılda tutulmalıdır.

Alacağımız yanıtların bireysel bakış açılarındaki farklılıkları yansıtacağını unutmamalıyız. Müze nesnelerini incelerken bütün katılımcılar farklı şeyler görecek, düşünecek ve farklı kararlar verecektir. Tamamen aynı nesneye baktıkları zaman bile insanlar seçici bir biçimde odaklanacak ve kendi kişiselleşmiş tarzlarında tepki vereceklerdir.

Alınmış yanıtlar dizisine nasıl tepki göstermeliyim?

Yaratıcı düşünme, sizin grup lideri olarak tepki gösterme tarzınızla cesaıetlendirilebilir ya da engellenebilir. Fikirlere katılım ve fikirlerin iletişimi güvene dayanır; bir insanın düşüncelerinin değerli bulunacağına ve girişimlerinin olumlu biçimde kabul edileceğine inanın. Eğer bir insan düşüncelerinin saygı görmediğinden kuşkulanırsa katılmaktan vazgeçebilir, uzaklaşabilir ve hatta tüm yaratıcı düşünmeyi durdurabilir.

Yaratıcı düşünmeyi ve katılımı kolaylaştıracak ve cesaretlendirecek türden etkinliklere rehberlik ettiğinizde sorumluluğunuz birisini yargılamak *değildir.* Yeni, delişmen, nükteli ya da ileri derecede kişisel düşüncelere açık olmalısınız. Eğer sizi ya da gruptaki başkalarını bir yanıt çok şaşırtırsa, ayrıntı isteyin. Yanıtı verene meydan okuyor gibi görünmeden daha fazla bilgi isteyin ya da kişinin özel bir fikre nasıl karar verdiğini anlamaya çalışın. Sonra sunulan akıl yürütmeyi kabul edin ve devam edin.

Bazen katılımcılar, ortaya çıkan daha fazla fikirden ya da düşünmek için ek zamandan sonra bizzat kendilerinin yeniden değerlendireceği yanıtlar sunarlar. Bu iyidir. Ama kolaylaştırıcı olarak siz üretimi cesaretlendirmelisiniz, değerlendirmeyi değil. Bu egzersizler “beyin fırtınası” oturumlarına denktir. Amaçları, yanıtları eleştirmek değil olasılıkları yaratmaktır.

Her ne kadar güç olsa da, ödüllendirilecek olumlu yargıları kullanmaktan ya da hoşunuza giden yanıtları cesaretlendirmekten salcının. Genç insanlar, “iyi yanıt” denmesi ile “tamam” denmesi arasındaki farkı çok çabuk öğrenirler. Birçok insan için olumlu tepki yokluğu olumsuz bir tepkiye denktir. Tepkilerinizin hem türünü hem de tonunu tutarlı kılın.

Herkesin grup lideri tarafından onaylanmayı amaçladığını unutmayın. Katılımcıları, yaratıcı biçimde düşünmenin iç doyumundan çok sizin onayınız için çalıştırmaktan sakının. Katılımcılardan teşekküre değer yanıtlar aldığınızda “teşekkür ederim” gibi yargısız cümleler kullanın.

Kendi açık uçlu sorularınızı daha fazla akıcı, esnek, özgün ya da düzenleyici düşünmeleri cesaretlendirmek için kullanın. Katılımcılara bir şeyler hakkında başka bir düşünce ya da farklı bir düşünme yolu bulup bulamayacaklarını sorun.

Sabırlı olun. Bir soru sorduktan ya da bir görev düzenledikten hemen sonra yanıt beklemeyin. Katılımcılara düşünmek, derinliğine düşünmek ve yeniden ele almak için zaman tanıyın. Yaratıcı düşünmek zaman alır.

MÜZELERİ KULLANMAK

Müzelerin pek çok çeşitleri, boyutları ve biçimleri vardır; ama herbiri tam bir ele alınacak konular ve fikirler yelpazesi sunar. Müzelerde uzak ülkelere, geçmiş zamanlara ya da mikroskop aracılığıyla bulunan dünyalara yolculuklara gönderilebiliriz.

İster tanıdık ya da egzotik, ister kişisel ya da evrensel biçimde sunulsunlar, müzeler düşgücünü uyarmak ve yaratıcılığı kışkırtmak için kullanılabilirler.

Yaratıcılık, en iyi, genç insanlar konuyla ilgilendiklerinde ve coştuklarında beslenir. Müze sergileri bireysel ilgilerin anlatımını cesaretlendirmek için kullanılabilir, çünkü nesneleri çeşitli disiplinlerden ve bakış açılarından anlaşılacak ve değerlendirilecek biçimde sunarlar. Doğa tarihi numuneleri estetik kaliteleri için değerlendirilebilir. Sanat çalışmaları tarihsel anlamlarından dolayı haz verebilir. Eski zamanlardan gelen nesneler ekonomik etkilerinin ışığında ele alınabilir.

Müzelerin sergi salonları açık alanlardır ve içerdikleri nesneler çoğu zaman rastgele bir tarzda görülebilir. Yön verilmiş şergili müzelerde bile genç insanlar, önceden belirlenmiş sıraya ya da bilgilere bakmaksızın, dikkatlerini “gözlerine çarpan” şeye yoğunlaştırmakta özgürdürler. Müzeler bize, düşüncelerin fikirlerin arasında başıboş gezinmesi gibi, nesneler arasında başıboş gezinme olanağını sağlar.

Böylece müzeler yaratıcılık için mükemmel bir kışkırtma sağlarlar; çünkü büyük bir anlamlılıkla dolu, hem zihinsel hem bedensel açıdan çok çeşitli yönlerden yaklaşılabilecek ilginç nesneler sunarlar. Müzeler, gidilecek yönleri önceden belirlemeden zihinleri harekete geçirebilirler.

Müzeler, koleksiyonlarına ilişkin turlar da dahil olmak üzere, halka pek çok hizmet sunarlar. Müzelerin çoğu genç gruplan için turlar istemese de, genellikle yetişkin refakatçıları zorunlu kılar. Bu kitaptaki etkinlikleri kullanarak, müzede birkaç çocuktan fazlasına rehberlik etmeniz gerektiğinde, çocukları bilgilendirmek için müzeye gitmeden önce müzeyle temas kurmanız tavsiye edilir. Çok az müze turu özel olarak yaratıcı düşünmeyi kışkırtmak üzere tasarımlanmıştır. Dolayısıyla, eğer bir tur yapılıyorsa, sizin yönettiğiniz etkinliklere olanak verirse daha iyi işleyecektir.

Hangi müze kullanılmalı?

Pek çok müze türü vardır. Bazı müzeler genel bir ilgi alanına sahiptir; doğa tarihi müzeleri ya da büyük sanat müzeleri gibi. Bazı müzeler de koleksiyonlarını saatler, otomobiller, Afrika sanatları gibi tek, çok özel bir alanla sınırlarlar. “Çocuk müzeleri” gibi özel izleyiciler için tasarımlanmış müzeler de vardır.

Müze olarak adlandırılmayan müzeler bile vardır. Tarihsel evler, yorum parkları, doğa merkezleri ve hayvanat bahçeleri müze türleri olarak düşünülebilirler; çünkü bunlar eğitim amaçlı koleksiyonlar sağlarlar ve sergilerler.

Nerede yaşıyor olursanız olun, büyük olasılıkla evinize çok yakın pek çok müze vardır. (Bölgenizdeki ya da ulaşabileceğiniz müzeler hakkında bilgi için bu kitabın sonundaki müzeler listesine bakın.) Eğer olanağınız varsa, sizin ve çocuğunuzun en çok ilgilendiğiniz alandan bir müze seçin. Seçtiğiniz müzenin hangisi olduğuna bakmaksızın, müzenin içerdiği nesneler yaratıcı düşünme yeteneklerini uyarabilir.

Bir müzeyi iyi kullanmak çok bilgi gerektirir mi?

Müzeleri yaratıcı düşünmeyi geliştirmek için kullanmak, müzeleri "sanat tarihi"ni ya da "doğa biliminin yasaları"nı öğretmek için kullanmaktan farklıdır. Amaç, özel bir bilgi kazandırmak değil, bir düşünme sürecini uygulamaktır.

Bu kitaptaki egzersizleri yönetmek bir bilgi temeli istemez ya da gerektirmez. Yaratıcı düşünme egzersizlerinden çıkan sorular, ne kadar çok ya da az bilgi sahibi olduğunuza bakmaksızın, sizi bildiğinizin ötesine götürebilir. Bu böyle olduğunda ya da olgusal sorulara yanıtlar bulmayı tercih etmediğinizde, müze ziyaretini verimli bir tamamlayıcı olarak, yanıtları araştırmayı telkin etmelisiniz.

Kim olduğumuz, ne yaşadığımız ve bizi nelerin İlgilendirdiği, düşlemlerimizin bizi nereye götürdüğünü belirler. Konular hakkında biraz "akademik" bilgi sahibi olmak düşgücü için bir engel değildir. Aslında tersi doğru olabilir. Bilgi, önceden belirlenmiş kavramları söylemeye zorlayarak bazen bizi tahminde bulunmaktan koruyabilir.

Müze yaratıcılığı geliştirmek için nasıl kullanılmalıdır?

Bir müzede yaratıcı düşünme becerileri üzerinde çalışmak kolaydır. Fikirler birbiri üzerine kurulma eğilimindedir. Çocukların bir müzede karşılaşacağı nesneler onlara "ilk fıkir"lerini sağlamak için kullanılacaktır. Bu nesneler kendi ek fikirleri, seçenekleri ve içgörüleri için sıçrama tahtası ya da çıkış noktası hizmeti görürler.

Aşağıdakiler, bir müzede çocukları yaratıcılıkları için egzersiz yapmaya yöneltirken size yardımcı olacak önerilerdir:

1: Dikkat ve ilgi çeken nesneler üzerinde odaklanın.

Nesneleri, çok önemli sayıldıkları için ya da adlarının veya tarihlerinin kolayca tanınabilir olması yüzünden seçmeyin. Başka türlü yapmak için özel olarak talimat verilmemişse, doğal olarak merakı kışkırtacak nesneleri seçin. Yaratıcı düşünmeyi uyarma amacı için bu en iyi işleyecek yoldur.

2: Çocuklara müzedeki her şeyi göstermek gerektiği duygusuna kapılmayın. Eğer her şeyi görmeye kalkışırsanız, müzeler büyüklüğüne bakılmaksızın çok yorucu olabilirler. Nesnelerin dikkati çekmesine izin verin. Yaratıcılık üzerinde çalışırken zamanınız olduğunda daha fazlasını görmeyi isterseniz yeni bir ziyaret planlamalısınız. Eğer evden uzaksanız ya da bir iş seyahatinde iseniz ve her şeyi tek bir ziyarette görmek zorunda hissediyorsanız, birkaç nesneyi derinliğine çalıştıktan sonra müzenin geri kalanı için hızlı bir tur alın.

3: Çocuklar yalnız ya da başkalarıyla birlikte çalışabilirler. Yalnız çalışmak son derece uygun olsa da, başkalarıyla çalışmak bazen daha eğlencelidir. Yaratıcı düşünürler paylaşılmış fikirleri ödünç alırlar ve bunlara dayanırlar. Aslında, çocuklar sorularına yanıt bulamazlarsa, birbirlerinden fikir almaları tavsiye edilir. Genellikle bu fikirler onları kendi fikirlerinden daha fazla uyaracaktır. Eğer bir çocukla çalışırsanız etkinliğe siz de katılın.

4: Zaman ayırın, acele etmeyin. Sanatçı Georgia O'Keefe şöyle demektedir: **"Görmek zaman alır, tıpkı arkadaş sahibi olmanın zaman aldığı gibi."** Dur ve bir nesneyi tam olarak keşfet; onun üzerinde çalışmadan önce yaratıcı ve algısal yeteneklerini sınırlarına kadar götür. İnsanların sahip oldukları ilk birkaç fikir önceden zihinlerindedir. Bunlar belki bizim en az yaratıcı düşüncelerimizdir. Yaratıcılığı denemek, başka bir şey düşünmek için gerildiğimizde söz konusu olur. Oluşturulacak momentumun zaman alması doğal ve uygundur.

5: Önce etiket okumaktan kaçının. Bir şeyleri etiketlemek -nesnel bir bilgiyle bile olsa- onu tanımlamaya başlamaktır. Yaratıcılığı denemek amacıyla çocukların dikkatini bir nesne hakkında müzenin anlattığı değil onların ilgilendiği şeye yoğunlaştırın. Kendileri yaratıcı biçimde uğraştıktan sonra, etiketleri ve seçtikleri herhangi başka bilgiyi okumakta özgürdürler.

6: Çocukları zihinsel riskler almaya cesaretlendirin.

Düşünceleri gülünç, delice ya da aptalca göründükleri için engellemeyin ya da başkalarının engellemesine izin vermeyin. Bazen bu düşünceler çok verimli olmaya dönüşebilir. İnsanın uçma ve uçağı icat etme fikri de "delice" idi. Yaratıcı düşünmenin yaygın olduğunu ve bütün düşüncelere izin verdiğini unutmayın. Vurgu fikirlere *sahip olma* üzerindedir, onları yargılama üzerinde değil.

7: Nesneler hakkında ortak yargılarda bulunmaktan uzak durulmalıdır. "Çok iyi değil" gibi yargılar birlikte yapıldığında, bireysel düzeydeki açık zihinli görüşler genellikle sona erer. Olumlu yargılar bile bir şeylerin nasıl algılandığını tanımlayabilir ya da daraltabilir. Bir etkinliğin amaçları doğrultusunda başka türlü eğitmeksizin, olasılıklar ve seçenekler keşfedilinceye kadar, dikkati ve konuşmayı değer yargılarından ve kararlardan uzaklaştırmayı deneyin.

8: Daha fazla zaman ayırın. Bu kitaptaki etkinliklerin amacı yaratıcı düşünme yeteneklerini uyarmak ve kullandırmaktır. Herhangi bir egzersiz biçiminde olduğu gibi burada da "külfet yoksa nimet de yoktur." Artık kolay olmadığı zaman da daha fazla fikir araştırmayı sürdürün. Yaratıcı yeteneklerin çalışması ve güçlenmesi böyle olur.

> **NOT:** Yazmayı gerektiren egzersizler üzerinde çalışırken kurşunkalem kullanın. Müzelerin çoğu teşhir salonlarında ve galerilerinde kalem kullanılmasına izin vermez. Yazmak için küçük not defterleri kullanın. Kâğıt parçaları kullanmaktan daha az zahmetlidir, yazılacak yüzey hazır olacaktır. Kimsenin nesnelere ya da nesne kasalarına dokunmasına ya da üzerlerine yazı yazmasına izin vermeyin. Müzenin ilk yükümlülüğü koleksiyonlarını korumaktır. Nesneleri tehdit eden her şey yasaklanmalıdır.

MÜZE ZİYARETİNDEN ÖNCE ISINMA EGZERSİZLERİ

Müzeye gitmeden önce genç insanları fikren hazırlayın. Geziyi açıklayarak ve seçilen müzede ne tür şeyler görebilecekleri hakkında konuşarak başlayın. Sonra bu ısınma egzersizlerinden bir ya da birkaçı üzerinde çalışın. Bu egzersizler müzede yer alacak etkileşimin tonunu ve türünü oluşturmaktadır. Gevşemenin bedensel egzersiz için olduğu kadar, bunların da düşünmek için önemli olduğunu kabul edin.

Bütün düşünceleri ve fikirleri cesaretlenmeyi ve şaşırtıcı olduklarında kendi fikirlerinizi de sunmayı unutmayın. Çocukların fikirleri tükense de yanıt beklemeye ve soru sormaya devam edin. Sabırlı olun. Herkes düşündükçe daha iyi olur, sadece çok az acemi başlangıçta başarılı olur.

Isınma 1: "Siz" Müzesi (akıcı/esnek düşünme)

Çocuklarınızdan kim oldukları hakkında düşünmelerini isteyin. Bireysel özelliklerini ele alsınlar: Neden hoşlanıyorlar, neden hoşlanmıyorlar, nerede yaşıyorlar, kiminle ilişkileri var, vb. Kim ve ne olduklarını betimlemede kullanılabileceğini düşündükleri bir sözcük ya da cümle listesi yapsınlar. Onlara, en azından 20 betimsel sözcük ya da cümle yazıncaya kadar durmamalarını söyleyin. Eğer ellerinden geliyorsa daha fazlasına girişmeleri için onları cesaretlendirin (akıcı düşünme).

Listeyi bir an için bir yana koyun ve müze ziyaretiniz hakkında konuşun. Müzeler; yaşayan yaratıklar, bir bölgenin tarihi, Avrupa ve Kuzey Amerika sanatı, başka kültürlerdeki insanların yaşamı gibi, nesneleri temalarına göre toplayan ve sergileyen yerlerdir. Birlikte ziyaret edeceğiniz müzenin türünü ve görebilecekleri şeylerin türünü tartışın.

Şimdi onlara kendi müzelerini planlayacaklarını söyleyin. Bu müzenin ana konusu onlara bırakılmıştır. Başka bir kağıdın tepesine "(çocukların adı) .... Müzesi" diye yazsınlar. Kendilerini betimleyen sözcük ya da cümle listesini kullanarak, özelliklerinin ya da niteliklerinin herbirini en iyi temsil edecek iki nesneyi düşünsünler. İki nesneden fazlasını düşünebilirlerse daha fazlasını listeleyebilirler (esnek düşünme).

Çocuklar, özellikler ya da nitelikler listesini değil ama nesneler listesini başka biriyle (ya da yalnız çalışıyorsanız sizinle) değiş tokuş etsinler. Nesnelerin anlamını özellikler ya da nitelikler doğrultusunda tahmin etsinler.

Basit bir nesneden geliştirilmiş fikirlerin çeşitliliğini ve bazılarının ne kadar farklı olduğunu tartışın. Bu nesnelerin başkalarının niyetlendiğinden daha fazla yönde yorumlanabileceğini onlara anlatın.

Isınma 2: Zaman kapsülü (esnek/özgün düşünme)

Nesneleri bir zaman kapsülüne yerleştirmek büyük bir sorumluluktur. Yapılan seçimler, bizim zamanımızda dünyanın neye benzediğini gelecek kuşaklara gösterecektir. Geleceğe şimdiki zamanı anlatmak üzere zaman kapsülüne hangi nesnelerin konulacağını çocuklar belirlesinler. Bu görev grup olarak ya da bireysel olarak yapılabilir. Nesnelerin boyutlarıyla sınırlı olacaklarını ve hiçbiri bu kitaptan daha büyük olmayacak en fazla 7 nesne seçebileceklerini onlara söyleyin (esnek düşünme).

Şimdi her çocuğa bir ödül verin. Her birini gelecek kuşaklara kendi kişisel mesajı olacak sekizinci bir nesne seçmekte özgür bırakın. Bu nesne, yazılı bir belge ya da mektup dışında herhangi bir şey olabilir (özgün düşünme).

Zaman kapsülünde yer alacak nesneleri gözden geçirin. Şimdiki zamandan 200 yıl sonra yaşayacak ve kapsülü açacak insanlar olduğunuzu birlikte varsayın. Bu nesnelerden (iğrenebileceğiniz şeylerin çeşitliliği nedir? Her nesneden birçok şey düşünebileceğinize emin olun (esnek düşünme).

Isınma 3: Dört soru (akıcı, esnek, özgün ve düzenleyici düşünme)

Bu metinde yer alan tabloya bakın ya da grup için geçmiş zamanlarda resmedilmiş olduğu kolayca tanınabilecek bir resim seçin.

Herkes aşağıdaki soruları yanıtlamak için düşgücünü kullansın:

Eğer bugün resmedilmiş olsaydı, ne kadar şeyin farklı olacağını ya da olabileceğini düşünebilirdin? (akıcı düşünme).

Sanatçı bize kendi dönemindeki yaşamın görüntülerini vermek için başka hangi sahneler resmedebilirdi? (esnek düşünme). Eğer çağdaş yaşamdan bir sahne resmedecek olsaydınız ne tür bir sahne resmederdiniz? (özgün düşünme).

Önceki soruya yanıt olarak resmedeceğiniz çağdaş resimde yer alabilecek bütün ayrıntıları listeleyin. Düşünebileceğiniz bütün ayrıntıları listelediğinizden emin olun (düzenleyici düşünme).

YARARLANILABİLECEK MÜZELERİN LİSTESİ

Aşağıdaki müzeler listesi, çevrenizdeki ya da yolunuzun üstündeki müzeleri belirlemek için bir kolaylık ve ilk hareket noktası olarak sunulmaktadır. Bu listedeki müzelerin kullanılması tavsiye ediliyor değildir, tıpkı bu listede olmayan müzelerin onaylanmadığı anlamına gelmediği gibi.

Pek çok yerel okul ya da üniversite halka açık sanat, tarih ve bilim müzelerine sahiptir. Ayrıca, pek çok müze personeli - eğer araştırırsanız- sizi yakın çevredeki diğer olanaklara yönlendirmekten mutluluk duyacaktır.

Bu liste, 6600'den fazla müzeyi ve 50'den fazla türde müze ürünü ve hizmeti satıcısını listeleyen değerli bir kaynak olan **The Official Museum Directoryden** (National Register Publishing Co., Wilmette, IL, 1989) türetilmiştir.

Tarih Müzeleri ve Tarihsel Evler

Alabama
Alabama Department of Archives & History
624 Washington Ave. Montgomery, AL 36130 (205) 261-4361.
Historic Mobile Preservation Society
300 Oakleigh PI. Mobile AL 36604 (205) 432-6161

Alaska

Alaska State Museum
395 Whittier Juneau, AK 99801 (907) 465-2901.
Anchorage Museum of History and Art
121 W. 7th Ave. Anchorage, AK 99501 (907) 343-4326.
Klondike Gold Rush National Historical Park
2nd & Broadway Skagway, AK 99840 (907) 983-2921.
Arizona
A rizona Historical Society
949 E. 2nd St. Tucson, AZ 85719 (602) 628-5774.
Museum of Northern Arizona
Fort Valley Rd. Flagstaff, AZ 86001 (602) 774-5211.
Pioneer Arizona Living History Museum Pioneer Rd. Phonenix, AZ 85027 (602) 993-0212.
Tempe Historical Museum
3500 S. Rural Rd. Tempe, AZ 85282 (602) 350-5100.
Arkansas
Arkansas Museum of Science and History MacArthur Park Little Rock, AR 72202 (501) 371-3521.
Miles Musical Museum
Highway 62 W. Eureka Springs, AR 72632 (501) 253-8961.
The Old State House
300 W. Markham St. Little Rock, AR 72201 (501) 371-1749.
Rosalie House
282 Spring St. Eureka Springs, AR 72632 (501) 253-7377. **California**
Clarke Memorial Museum
240 E St. Eureka, CA 95501 (707) 443-1947.
Fowler Museum of Cultural History
University of California Los Angeles, CA 90024 (213) 825-4361. *National Maritime Museum*
Hyde Street Pier San Francisco, CA 94109 (415) 556-3002. *Nevada County Historical Society, Inc.*
Nevada City, Ca (916) 265-5468.
The Oakland Museum
1000 Oak St. Oakland, CA 94607 (415) 273-3401.
Colorado
Aspen Historical Society Museum
620 Bleeker Aspen, CO 81611 (303) 925-3721.
Colorado Springs Pioneers Museum
215 S. Tejon Colorado Springs, CO 80903 (719) 578-6650.
El Pueblo Museum
905 S. Prarie Ave. Pueblo CO 81005 (719) 564-5274.
Greeley Municipal Museum
919 7th St. Greeley, CO 80631 (303) 350-9220.
The Molly Brown House & Museum
1340 Pennsylvania St. Denver, CO 80203 (303) 832-4092.
Museum of Western Colorado
248 S. 4th St. Grand Junction CO 81501 (303) 242-0971.
Stare Historical Society of Colorado
1300 Broadway Denver, CO 80203 (303) 866-5739.
Connecticut
Connecticut Historical Society 1 Elizabeth St. Hartford, CT 06106 (203) 236-5621.
Fairfield Historical Society
636 Old Post Rd. Fairfield, CT 06430 (203) 259-1598.
Mark Twain Memorial
351 Framington Ave. Hartford, CT 06105 (203) 247-0998.
Museum of Art
Science and Industry 4450 Park Ave. Bridgeport, CT 06604 (203) 372-3521. *Mystic Seaport*
50 Green man vi lie Ave. Mystic, CT 06355 (203) 572-0711.
Delaware
Bureau of Museums and Historic Sites
102 S. State St. Dover, DE 19903 (302) 736-5316.
Delaware Agricultural Museum
866 N. Dupont Hwy. Dover, DE 19901 (302) 734-1618.
Winterthur Museum
Rt. 52 Winterthur, DE 19735 (302) 888-4600.
District of Columbia
Dumbarton Oaks House, Library, & Collection,
2715 Q St., NW Washington, DC 20007 (202) 342-3200.
Meridian House International
1630 Crescent PI., NW Washington, DC 20009 (202) 667-6800.
The Octagon
1799 New York Ave., NW Washington, DC 20006 (202) 638-3105 *Smithsonian Institution* (collection of history, science, art, and air/space museums) 1000 Jefferson Dr. Washington, DC 20560 (202) 357-1300.
The White House
1600 Pennsylvania Ave., NW Washington, DC 20500 (202) 456-1414.
Florida
Edison Winter Home and Museum
2350 McGregor Blvd. Fort Myers, FL 33901 (813) 334-3614.
The Hemingway Home and Museum
907 Whitehead Key West, FL 33040 (305) 294-1575.

Historical Museum of Southern Florida
101 W. Flagler St. Miami, FL 33130 (305) 375-1492.
Museum of Florida History
500 S. Bronough St. Tallahassee, FL 32399 (904) 488-1484.
Museum of Science & History
1025 Gulf Life Dr. Jacksonville, FL 32207 (904) 396-7062.
Pensacola Historical Museum
405 S. Adams St. Pensacola, FL 32501 (904) 433-1559.
St. Augustine Historical Society
271 Charlotte St. St. Augustine, FL 32084 (904) 824-2872.

Georgia

Atlanta Historical Society
3101 Andrews Drive, NW Atlanta, GA 30305 (404) 261-1837. ***The Columbus Museum***
1251 Wynnton Rd. Columbus, GA 31906 (404) 322-0400. ***DeKalb Historical Society Museum***
Old Courthose on the Square Decatur, GA 30030 (404) 373-2571. ***Jekvll Island Museum***
Stable Rd. Jekyll Island, GA 31520 (912) 635-2119.
William Scarbrough House
41 West Broad St. Savannah, GA 31402 (912) 233-7787.

Hawaii

Bishop Museum
1525 Bernice St. Honolulu, HI 96817 (808) 847-3511.
Hulihee Palace
75-5718 Alii Dr. Kailua-Kona, HI 96740. ***lolani Palace***
King & Richards Sts. Honolulu, HI 96813 (808) 522-0822.
Kauai Museum
4428 Rice St. Lihue, HI 96766 (808) 245-6931.
Lyman House Memorial Museum
276 Haili St. Hilo, HL 96720 (808) 935-5021.

Idaho

Idaho State Historical Society
610 N. Julia Davis Dr. Boise', ID 83702 (208) 334-2120.
Museum of North Idaho
115 NW Blvd. Couer d'Alene, ID 83814 (208) 664-3448.

Illinois

Chicago Architecture Foundation
1800 S. Prairie Ave. Chicago, 1L60616 (312) 326-1393.
Chicago Historical Society
Clark St. At North Ave. Chicago, IL 60614 (312) 642-4600. ***Frankfort Area Historical Museum***
2000 E. St. Louis St. West Frankfort, IL 62896 (618) 932-6159. ***Lincoln Log Cabin State Historic Site*** R.R. 1 Lerna, IL 62440 (217) 345-6489.
Peoria Historical Society
942 NE Glen Oak Ave. Peoria, IL 61603 (309) 674-1921.
Frank Lloyd Wright Home and Studio
951 Chicago Ave. Oak Park, IL 60302 (708) 848-1976.
University Museum Southern Illinois University Carbondale, IL 62901 (618)453-5388.

Indiana

Bartholomew' County Historical Society
524 Third St. Columbus, IN 47201 (812) 372-3541.
Conner Prairie
13400 Allisonville Rd. Noblesville, IN 46060 (317) 776-6014.
Historic Madison
Inc. 500 West Street Madison, IN 47250 (812) 265-2967.
Historic New Harmony
506 ***Vi*** Main St. New Harmony, IN 47631 (812) 682-4488.
Indiana State Museum
202 N. Alabama St. Indianapolis, IN 46204 (317) 232-1637.
President Benjamin Harrison Memorial Home
1230 N. Delaware St. Indianapolis, IN 46202 (317) 631-1898.
Studebaker National Museum Century Center
120 S. St. Joseph St. South Bend, IN 46601 (219) 284-9714.
Tippecanoe County Historical Museum
909 South St. Lafayette, IN 47901 (317) 742-8411.
Wayne County Historical Museum 1 150 North A St. Richmond, IN 47374 (317) 962-5756.

Iowa

Cedar Falls Historical Society
303 Clay St. Cedar Falls, IA 50613 (319) 266-5149.
Fort Dodge Historical Museum
Museum Rd. Fort Dodge, IA 50501 (515) 573-4231.
Grout Museum of History and Science
503 South St. Waterloo, IA 50701 (319) 234-6357.
Iowa State Historical Museum
600 E. Locust St. Des Moines, IA 50319 (515) 281-5111.
Jackson County Historical Museum Fairgrounds Macjuoketa, IA 52060 (319) 652-5020.

Kansas

Boot Hill Museum
Front St. Dodge City, KS 67801 (316) 227-8188.
Dickinson County Historical Society

412 S. Campbell St. Abilene, KS 67410 (913) 263-2681.
Fort Hays State Museum
Fort Hays State University 600 Park St. Hays, KS 67601 (913) 628-5664. ***Pioneer Museum***
430 W. 4th St. Ashland, KS 67831 (316) 635-2227.
Riley County Historical Museum
2309 Claflin Rd. Manhattan, KS 66502 (913) 537-2210.
Smoky Hill Museum
211 W. Iron Ave. Salina, KS 67401 (913) 827-3958.
Wichita-Sedgwick County Historical Museum
204 S. Main Wichita, KS 67202 (316) 265-9314.

Kentucky

Farmington
3033 BardstOwn Rd. Louisville, KY 40205 (502) 452-9920.
Kentucky Derby Museum
704 Central Ave. Lousville, KY 40201 (502) 637-1 111.
Kentucky Historical Society
Broadway at St. Clair Mall Frankfort, KY 40602 (502) 564-3016.
Kentucky Railway Museum
Onnsby Station Site Lagrange Rd. & Dorsey Ln. Lousville, KY 40223 (502) 245-6035.
Museum of History and Science
727 Main St. Lousville, KY 40202 (502) 561-6100.
National Museum of the Boy Scouts of America
Murray State University Murray, KY 42071 (502) 762-3383.

Louisiana

Acadian House Museum
1200 N. Main St. St. Martinville, LA 70582 (318) 394-4284.
Emy-Lou Beidenharn Foundation
2006 Riverside Dr. Monroe, LA 71201 (318) 387-5281.
Gal Her House
1118 Royal St. New Orleans, LA 70116 (504) 523-6722.
Hernuinn-Grima House
820 St. Louis St. New Orleans, LA 70112 (504) 525-5661.
The Historic New Orleans Collection
533 Royal St. New Orleans, LA 70130 (504) 523-4662.
Longue Vue House & Gardens
7 Bamboo Rd. New Orleans, LA 70124 (504) 488-5488.
Louisiana State Museum
751 Chartres St. New Orleans, LA 70116 (504) 568-6968.
Magnolia Mound Plantation
2161 Nicholson Dr. Baton Rouge, LA 70802 (504) 343-4955.
Pioneer Heritage Center
LSU Shreveport 8515 Youree Dr. Shreveport, LA 71 1 15 (318) 797-5332.
The Shadows-on-the-Teche
317 E. Main St. New Iberia, LA 70560 (318) 369-6446.

Maine

Brick Store Museum
1 17 Main St. Kennebunk, ME 04043 (20?) 985-4802.
Fort Western Museum
City Center Plaza 16 Cony St. Augusta, ME 04330 (207) 626-2385.
Maine State Museum
State House Complex Augusta, ME 04333 (207) 289-2301.
United Society of Shakers
Sabbathday Lake Poland Springs, ME 04274 (207) 926-4597.

Maryland

Calvert Marine Museum
14200 Solomons Island Rd. Solomons, MD 20688 (301) 326-2042.
Historic Annapolis Foundation
194 Prince George St. Annapolis, MD 21401 (301) 267-7619.
Historic St. Mary's City
Rt. #5 St. Mary's City, MD 20686 (301) 862-0990.
United States Naval Academy Museum Annapolis, MD 21402 (301) 267-2108.
Washington County Historical Society
135 W. Washington St. Hagerstown, MD 21740 (301) 797-8782.

Massachusetts

Concord Museum
200 Lexington Rd. Concord, MA 01742 (508) 369-9763.
Danvers Historical Society
13 Page St. Danvers, MA 01923 (508) 777-1666.
New Bedford Whaling Museum
1 8 Johnny Cake Hill New Bedford, MA 02740 (508) 997-0046.
Old Slurb ridge Village
1 Old Sturbridge Village Rd. Sturbridge, MA 01566 (508) 347-3362.
Peabody Museum of Salem
East India Square Salem, MA 01970 (508) 745-1876.
Plimoth Plantation
Warren Ave. Plymouth, MA 02360 (508) 746-1622.
The Paul Revere House

19 North Squre Boston, MA 02113 (617) 523-2338.
Michigan
Jesse Besser Museum
491 Johnson St. Alpena, MI 49707 (517) 356-2202.
Dearborn Historical Museum
915 Brady St. Dearborn, MI 48124 (313) 565-3000.
Detroit Historical Museum
5401 Woodward Ave. Detroit, MI 48202 (313) 833-1805.
Henry Ford Museum and Greenfield Village
20900 Oakwood Blvd. Dearborn, MI 48121 (313) 271-1620.
Iron County Museum
Museum Lane Caspian, MI 49915 (906) 265-3942.
Kelsey Museum of Ancient & Mediaeval Archaeology
434 S. State St. Ann Arbor, MI 48109 (313) 764-9304.
Mackinac State Historical Parks Fort Mackinac and Mackinac Island State Park Mackinac Island, MI 49757 (517) 373-4296.
Marquette County Historical Society
213 N. Froni St. Morquette, MI 49855 (906) 226-3571.
Michigan Historical Museum
717 W\ Allegan St. Lansing, MI 48918.
Michigan State University Museum
West Circle Drive East Lansing, MI 48824 (517) 355-2370.
Museum of Arts and History
1115 Sixth St. Port Huron, MI 48060 (313) 982-0891.
Minnesota
Blue Earth County Historical Society
415 Chen-y St. Mankato, MN 56001 (507) 345-5566.
A.M. Chisholm Museum
506 W. Michigan St. Duluth, MN 55802 (218) 722-8563.
Minnesota Historical Society
690 Cedar St. St. Paul, MN 55101 (612) 296-2747.
Mississippi
Cairo Museum Vicksburg National
Millitary Park 3201 Clay St. Vicksburg, MS 39180 (601) 636-2199.
Cottonlandia Museum
Highway 82-49 Bypass Greenwood, MS 38930 (601) 453-0925.
Mississippi Slate Historical Society
North State & Capitol Sts. Jackson, MS 39205 (601) 354-6222.
Missouri
Harry S. Truman Museum
U.S. 24 & Delaware Sts. Independence, MO 64050 (816) 833-1400.
The Kansas City Museum
3218 Gladstone Blvd. Kansas City, MO 64123 (816) 483-8300.
Missouri Historical Society
Lindel & De Baliviere Sts. St. Louis, MO 63112 (314) 361-1424.
Museum of Ozarks' History
603 E. Calhoun Springfield, MO 65802 (417) 869-1976.
Pony Express Museum
914 Penn St. St Joseph, MO 64503 (816) 279-5059.
Montana
Copper King Mansion
219 W. Granite Butte, MT 59701 (406) 782-7580.
Copper Village Museum
401 E. Commercial Anaconda, MT 59711 (406) 563-2422.
Historical Museum at Fort Missoula
Fort Missoula Missoula, MT 59801 (406) 728-3476.
Montana Historical Society
225 N. Roberts Helena, MT 59620 (406) 444-2694.
Pioneer Museum
Highway #2 W. Glasgow, MT 59230 (406) 228-2702.
Western Herigate Center
2822 Montana Ave. Billings, MT 59101 (406) 256-6809.
Nebraska
Brownville Historical Society Museum
Main St. Brownville, NE 68321 (402) 825-6001.
Great Plains Black Museum
2213 Lake St. Omaha, NE 68110 (402) 345-2212.
Hall of History
Boys Town, NE 68010 (402) 498-1185.
Museum of the Fur Trade
East Highway 20 Chadron, NE 69337 (308) 432-3843.
Stuhr Museum of the Prairie Pioneer
3133 W. Highway 34 Grand Island, NE 68801 (308) 381-5316.
Western Heritage Museum
801 S. 10th St. Omaha, NE 68108 (402) 444-5071.
Nevada

Nevada Historical Society
1650 N. Virginia St. Reno, NV 89503 (702) 789-0190.
The Nevada State Museum
600 N. Carson St. Carson City, NV 89710 (702) 885-4810.

New Hampshire
Manchester Historical Association
129 Amherst St. Manchester, NH 03101 (603) 622-7531.
John Paul Jones House
43 Middle St. Portsmouth, NH 03801 (603) 436-8420.
Strawbery Batike
454 Court St. Portsmounth, NH 03801 (603) 433-1100.

New Jersey
Camden County Historical Society
Park Blvd. & Euclid Ave. Camden, NJ 08103 (609) 964-3333.
Cape May County Historical Museum
Route #9 - R.D. Cape May Court House, NJ 08210 (609) 465-3535.
The Thomas Clarke House
500 Mercer St. Princeton, NJ 08540 (609) 921-0074.
Fosterfields Living Historical Farm
Kahdena Rd. & Route #24 Morristown, NJ 07962 (201) 326-7645.
Historic Speedwell
333 Speedwell Ave. Morristown, NJ 07960 (201) 540-0211.

New Mexico
Kit Carson Foundation
222 Ledoux St. Taos, NM 87571 (505) 758-0505.
Museum of New Mexico
113 Lincoln Ave. Santa Fe, NM 87504 (505) 827-6450.
The Wheelwright Museum of the American Indian 704 Camino Lejo Santa Fe, NM 87502 (505) 982-4636.

New York
(Note: New York City Has a separate section)
Albany Institute of History and Art
125 Washington Ave. Albany, NY 12210 (518) 463-4478.
The Bronx County Historical Society
3309 Bainbridge Ave. Bronx, NY 10467 (212) 881-8900.
David Conklin Farmhouse
2 High St. Huntington, NY 11743 (516) 427-7045.
Erie Canal Museum
318 Erie Blvd. E. Syracuse, NY 13202 (315) 471-0593.
319 ***Genesee County Museum***
Flint Hill Road Mumford, NY 14511 (716)538-6822,
Geneva Historical Society and Museum 543 South Main St. Geneva, NY 14456 (315) 789-5151.
Madison County Historical Society-Cottage Lawn
435 Main St. Oneida, NY 13421 (315) 363-4136.
National Baseball Hall of Fame and Museum Main Street Cooperstown, NY 13326.
New York State Museum
Empire State Plaza Albany, NY 12230 (518) 474-5877.
Richardson'Bates House Museum
135 E. 3rd St. Oswego, NY 13126 (315) 343-1342.
Sagamore Hill National Historic Site
20 Sagamore Hill Rd. Oyster Bay, NY 11771 (516) 922-4447.
21 ***Vanderbilt Museum: Mansion, Marine Museum, Planetarium*** 180 Little Neck Rd. Centerport, NY 11721 (516) 262-7880.
West Point Museum, United States Military Academy Bldg, 2110 West Point, NY 10996 (914)938-2203. ’

New York City
The Jewish Museum
1109 Fifth Ave. New York, NY 10128 (212) 860-1888.
Museum of the American Indian
Broadway at 155th St. New York, NY 10032 (212) 283-2420.
Statue of Liberty National Monument
Liberty Island New York, NY 10004 (212) 363-3267.

North Carolina
Biltmore Estate One North Pack Square Asheville, NC 28801 (704) 255-1776.
Greensboro Historical Museum
130 Summit Ave. Greensboro, NC 27401 (919) 373-2043.
North Carolina Maritime Museum
315 Front St. Beaufort, NC 28516 (919) 728-7317.
North Carolina Museum of History
109 E. Jones St. Raleigh, NC 27611 (919) 733-3894.
Old Salem
600 S. Main St. Winston-Salem, NC 27101 (919) 721-7300.
Reynolda House
Reynolda Rd. Winston-Salem, NC 27106 (919) 725-5325.

North Dakota
Frontier Museum
Williston, ND 58801 (701) 572-5006.

Myra Museum and Campbell House
2405 Belmont Rd. Grand Forks, ND 58201 (701) 775-2216.
Red River & Northern Plains Regional Museum West Fargo, ND 58078 (701) 282-2822.
State Historical Society of North Dakota

North Dakota Heritage Center Bismarck, ND 58505 (701) 224-2666. **Ohio**
McKinley Museum of History, Science, & Industry
800 McKinley Monument Dr. NW Canton, OH 44708 (216) 455-7043.
Ohio Historical Center
Interstate 71 & 7th Ave. Columbus, OH 43211 (614) 297-2300.
Western Reverse Historical Society
10825 East Blvd. Cleveland, OH 44106 (216) 721-5722.
U.S. Airforce Museum, Wright-Patterson AFB Ohio 45433 (513) 255-3284.

Oklahoma
Museum of the Great Plains
601 Ferris Ave. Lawson, OK 73502 (405) 353-5675.
National Cowboy Hall of Fame and Western Heritage Center 1700 NE 63rd St. Oklahoma City, OK 73111 (405) 478-2250.
Oklahoma Historical Society
2100 N. Lincoln Blvd. Oklahoma City, OK 73105 (405) 521-2491.
The Norman Cleveland County Historical Museum 508 N. Peters Norman, OK 73070 (405) 321-0156.

Oregon
American Advertising Museum
9 NW Second Ave. Portland, OR 97209 (503) 226-0000.
Mission Mill Museum
1313 Mill St. SE Salem, OR 97301 (503) 585-7012.
Oregon Historical Society
1230 SW Park Ave. Portland, OR 97205 (503) 222-1741.
Southern Oregon Historical Society
206 N. 5lh St. Jacksonville, OR 97530 (503) 899-1847.
Pennsylvania
Fort Hunter Mansion ;
5300 N. Front St. Harrisburg, PA 17110 (717) 599-5822.
Gettysburg National Military Park Gettysburg, PA 17325 (717) 334-1124.
Historic' Bethlehem
459 Old York Rd. Bethlehem, PA 18018 (215) 691-5300.
460 ***Landis Valley Museum***
2451 Kissel Hill Rd. Lancaster, PA 17601 (717) 569-0401.
Lehigh County Historical Society
Hamilton at Fifth St. Allentown, PA 18105 (215) 435-4664.
Philadelphia Maritime Museum
321 Chestnut St. Philadelphia, PA (215) 925-5439.
State Museum of Pennsylvania
3rd and North Sts. Harrisburg, Pa 17120 (717) 787-4980.

Washington Crossing Historic Park Washington Crossing, PA 18977 (215) 493-4076.

Rhode Island
The Preservation Society of Newport County 1 18 Mill St. Newport, RI 02840 (401) 847-1000.
Rhode Island Society
1 10 Benevolent St. Providence, RI 02906 (401) 331-8575.

South Carolina
The Charleston Museum
360 Meeting St. Charleston, SC 29403 (803) 722-2996.
Drayton Hall
3380 Ashley River Rd. Charleston, SC 29414 (803) 766-0188.
Fort Sumter National Monument
Sullivan's Island, SC 29482 (803) 883-3123.
Hampton-Preston Mansion and Garden
1615 Blanding St. Columbia, SC 29201 (803) 252-3964.
M use um of African -A meri can Cultu re
1403 Richland St. Columbia, SC 29201 (803) 252-1450.
South Carolina State Museum
301 Gervais St. Columbia, SC 29201 (803) 737-4921.
John Mark Verdier House
801 Bay St. Beaufort, SC 29902 (803) 524-6334.

South Dakota
Siouxland Heritage Museum
200 W. 6th St. Sioux Falls, SD 57102 (605) 335-4210.
South Dakota State Historical Society
900 Governors Dr. Pierre, SD 57501(605) 773-3458.
Tennessee
Belle Meade Mansion
1 10 Leake Ave. Nashville, TN 37205 (615) 356-0501.
Blount Mansion
200 W. Hill Ave. Knoxville, TN 37902 (615) 525-2375.
Chattanooga Regional History Museum
201 High St. Chattanooga, TN 37403 (615) 265-3247.

202 ***ClarksviUe-Montgoinery County Historical Museum***
100 S. Second St. Clarksville, TN 37040 (615) 648-5780.
Historic Rugby
State Highway 52 Rugby, TN 37733 (615) 628-2441.
Museum of Appalachia Norris, TN 37828 (615) 494-7680.
Ramsey House
2614 Thorngrove Pike Knoxville, TN 37914 (615) 546-0745.
Tennessee Stale Museum
505 Deaderick St. Nashville, TN 37219 (615) 741-2692.
Texas
The A Ian to
Aloma Plaza San Antonio, TX 78299 (512) 222-1693.
Caddo Indian Museum
701 Hardy St. Longview, TX 75604 (214) 759-5739.
Fort Worth Museum of Science and History
1501 Montgomery St. Fort Worth, TX 76107 (817) 732-7635.
Galveston Historical Museum
2219 Market St. Galveston, TX 77550 (409) 766-2340.
Institute of Texan Cultures
801 S. Bowie at Durango Blvd. San Antonio, TX 78205 (512) 226-7651.
802 ***Museum of the Southwest***
1705 W. Missouri Ave. Midland, TX 79701 (915) 683-2882.
Panhandle-Plains Historical Museum
2401 Fourth Ave. Canyon, TX 79016 (806) 656-2244.
Utah
Ogden Union Station Museums
25th & Wall Ave. Ogden, UT 84401 (801) 629-8444.
Utah State Historical Society
300 Rio Grande St. Salt Lake City, UT 84101 (801) 533-5755.
Vermont
Billings Farm & Museum
River Rd. & Rt. 12 Woodstock, VT 05091 (802) 457-2355.
Hildene
Route 7A Manchester, VT 05254 (802) 362-1788.
Vermont Museum
109 State St. Montpelier, VT 05602 (802) 828-2291.
Virginia
Arlington House, Arlington National Cemetary Arlington, VA 22211 (703) 557-0613.
Carlyle House Historic Park
121 N. Fairfax St. Alexandria, VA 22314 (703) 549-2997.
Colonial Willi a msb 11 rg Williamsburg, VA 23815 (804) 229-1000.
Gunston Hall
10709 Gunston Rd. Mason Neck, VA 22079 (703) 550-9220.
Stonew all Jackson House
8 E. Washington St. Lexington, VA 24450 (703) 463-2552.
Jamestown Museum
Jamestown Island Jamestown, VA 23081 (804) 898-3400.
The Mariners' Museum
100 Museum Dr. Newport News, VA 23606 (804) 595-0368.
Monticello
Charlottesville, VA 22902 (804) 293-2158.
Mount Vernon
George Washington Pkwy. So. Mount Vernon, VA 22121 (703) 780-2000.
The Museum of the Confederacy
1201 E. Clay St. Richmond, VA 23219 (804) 649-1861.
Museum of American Frontier Culture Richmond Road Stanton, VA 24401 (703) 332-7850.
Roanoke Valley Historical Museum
One Market Square Roanoke, VA 24011 (703) 342-5770.
Sherwood Forest Plantation
Route #5 Charles City, VA 23020 (804) 829-5377.
Shirley Plantation
501 Shirley Plantation Rd. Charles City, VA 23030 (804) 795-2385.
Smithfield Plantation
Southgate Dr. Extension Blacksburg, VA 24060 (703) 951-2060.
Wood lawn Plantation
9000 Richmond Highway Alexandria, VA 22309 (703) 780-4000.

Washington
Clieney Cowles Museum
W. 2316 First Ave. Spokane, WA 99204 (509) 456-3931.
Clark County Historical Museum
1511 Main St. Vancouver, WA 98663 (206) 695-4681.
For Walla Walla Museum Complex
Myra Road Walla Walla, WA 99362 (509) 525-7703.
Museum of History and Industry
2700 24th Ave. East Seattle, WA 98112 (206) 324-1125.
Pioneer Farm Museum

7716 Ohop Valley Rd. Eatonville, WA 98328 (206) 832-6300.
San Juan Historical Society
405 Price St. Friday Harbor, WA 98250 (206) 378-3949.
Washington State Capital Museum
211 W. 21st Ave. Olympia, WA 98501 (206) 753-2580.
Whatcom Museum of History and Art
121 Prospect St. Bellingham, WA 98225 (206) 676-6981.
Yakima Nation Museum
Highway 97 & Fort Rd. Toppenish, WA 98948 (509) 865-2800.
Yakima Valley Museum
2105 Tieton Dr. Yakima, WA 98902 (509) 248-0747.

West Virginia
Harpers Ferry Center
Harpers Ferry, WV 24525 (304) 535-6371.
Ogle bay Instute Mansion Museum
Oglebay Park Wheeling, WV 26003 (304) 242-7272.
West Virginia State Museum Capitol Complex Charleston, WV 25305 (304) 348-0230.

Wisconsin
Chippewa Valley Museum
Carson Park Eau Claire, WI 54703 (715) 834-7871.
Fairlawn Mansion & Museum
906 E. 2nd St. Superior, WI 54880 (715) 394-5712.
Galloway House and Village
336 Old Pioneer Rd. Fond du Lac, WI 54935 (414) 922-6390.
Hixon House
429 N. 7th St. La Crosse, WI 54601 (608) 782-1980.
Manitowoc Maritime Museum
75 Maritima Dr. Manitowoc, WI 54220 (414) 684-0218.
Milwaukee County Historical Society

910 N. Old World Third St. Milwaukee, WI 53203 (414) 273-8288.

Wyoming
Buffalo Bill Historical Center
720 Sheridan Ave. Cody, WY 82414 (307) 587-4771.
Fort Casper Museum
4001 Fort Casper Rd. Casper, WY 82601 (307) 235-8462.
Laramie Plains Museum
603 Ivinson Laramie, WY 82070 (307) 742-4448.
Wyoming State Museum
24th & Central Ave. Cheyenne, WY 82002 (307) 777-7022.
Alabama
Birmingham Zoo
2630 Cahaba Rd. Birmingham, AL 35223 (205) 879-0409.
The Discovery Place of Birmingham, Inc.
1320 22nd ***Si.*** South Birmingham, AL 35205 (205) 939-1176.
Exploreum
1906 Springhill Ave. Mobile, AL 36607 (205) 471-5923.
Alaska
Alaska Stale Museum
395 Whittier Juneau, AK 99801 (907) 465-2901.
University of Alaska Museum
907 Yukon Dr. Fairbanks, AK 99775 (907) 474-7505.
Arizona
Arizona Museum of Science & Technology
80 N. Second St. Phoenix, AZ 85004 (602) 256-9388.
Arizona-Sonora Desert Museum
2021 N. Kinney Rd. Tucson, AZ 85743 (602) 883-1380.
Arizona Zoological Society
5810 E. Van Buren Phoenix, AZ 85072 (602) 273-1341.
Museum of Northern Arizona
Fort Valley Rd. Flagstaff, AZ 86001 (602) 774-5211.
Arkansas
Arkansas Museum of Science and History MacArthur Park Little Rock, AR 72202 (501) 371-3521.
Hot Springs National Park
369 Central Ave. Bathhouse Row Hot Springs, AR 71901 (501) 624-3383.
Little Rock Zoological Gardens 1 Jonesboro Rock, AR 72205 (501) 666-2406.
California
California Academy of Sciences
Golden Gate Park San Francisco, CA 94118 (415) 221-5100.
California Museum of Science and Industry
700 State Dr. Los Angeles, CA 90037 (213) 744-7400.
Exploratorium
Marina Blvd. & Lyon St. San Francisco, CA 94133 (415) 561-0360.
Fowler Museum of Cultural History
University of California Los Angeles, CA 90024 (213) 825-4361.
Lawrence Hall of Science

University of California Centennial Drive Berkeley, CA 94720 (415) 642-5133.
Los Angeles Children's Museum
310 North Main St. Los Angeles, CA 90012 (213) 687-8801.
The Muse uni of Natural History and Science
2627 Vista del Oro Newport Beach, CA 92660 (714) 640-7120.
National Maritime Museum
Hyde Street Pier San Francisco, CA 94109 (415) 556-3002.
Natural History Museum of Los Angeles County
900 Exposition Blvd. Los Angeles,Ca 90007 (213) 744-3414.
The Oakland Museum
1000 Oak St. Oakland, CA 94607 (415) 273-3401.
Palm Springs Desert Museum
101 Museum Drive Palm Springs, CA 92262 (619) 325-7186.
Redwood National Park
1111 2nd St. Crescent City, CA 95531 (707) 464-6101.
Sacramento Science and Junior Museum
3615 Auburn Blvd. Sacramento, CA 95821 (916) 449-8255.
San Diego Natural History Museum
Balboa Park San Diego, CA 92101 (619) 232-3821.
San Diego Zoo
San Diego. CA 92112 (619) 231 -1515.
Santa Barbara Museum of Natural History
2559 Puesta del Sol Rd. Santa Barbara, CA 93105 (805) 682-4711.
The Yosemite Museum, National Park Service Yosemite National Park, CA (209) 372-0281.

Colorado

Cheyenne Mountain Zoological Park
4250 Cheyenne Mt. Zoo Rd. Colorado Springs, CO 80906 (719) 633-9925.
Denver Museum of Natural History City Park Denver, CO 80205 (303) 370-6357.
Museum of Western Colorado
248 S. 4th St. Grand Junction, CO 81501 (303) 242-0971.
University of Colorado Museum
Broadway, between 15th & 16th Sts. Boulder, CO 80309 (719) 492-6165.
Western Museum of Mining and Industry
1025 North Gate Rd. Colorado Springs, CO 80921 (719) 598-8850.

Connecticut

The Bruce Museum
Museum Drive Greenwich, CT 06830 (203) 869-0376.
Museum of Art, Science and Industry
4450 Park Ave. Bridgeport, CT 06604 (203) 372-3521.
Peabody Museum of Natural History
Yale University 170 Whitney Ave. New Haven, CT 06511 (203) 432-3750.
Science Museum of Connecticut
950 Trout Brook Dr. West Hartford, CT 06119 (203) 236-2961.
Thames Science Center
Gallows Lane New London, CT 06320 (203) 442-0391.

Delaware

Delaware Agricultural Museum
866 N. Dupont Hwy. Dover, DE 19901 (302) 734-1618.
Delaware Museum of Natural History
4840 Kennett Pike Wilmington, DE ¡9807 (302) 658-9111.

District of Columbia

National Zoological Park
3000 Connecticut Ave., NW Washington, DC 20008 (202) 673-4800.
Smithsonian Institution (collection of history, science, art, and air/space museums)
1000 Jefferson Dr. Washington, DC 20560 (202) 357-1300.

Florida

Edison Winter Home and Museum
2350 McGregor Blvd. Fort Myers, FL 33901 (813) 334-3614.
Everglades National Park Homestead, FL 33030 (305) 247-6211.
Florida Museum of Natural History
University of Florida Gainesville, FL 32611 (904) 392-1721.
Metro zoo
12400 SW 152nd St. Miami, FL33177 (305) 251-0401.
Museum of Arts and Sciences
1040 Museum Blvd. Daytona Beach, FL 32014 (904) 255-0285.
Museum of Science
3280 S. Miami Ave. Miami, FL33129 (305) 854-4247.
Museum of Science & History
1025 Gulf Life Dr. Jacksonville, FL 32207 (904) 396-7062.
Museum of Science and Industry
4801 E. Fowler Ave. Tampa, FL 33617 (813) 985-5531.
Orlando Science Center
Loch Haven Park 810 E. Rollins Ave. Orlando, FL 32803 (305) 896-7151.
Science Center of Pinellas County?
7701 22nd Ave. N. St. Petersburg, FL 33710 (813) 384-0027.

Georgia
Fernbank Science Center
156 Heaton Park Dr., NE Atlanta, GA 30307 (404) 378-4311.
Museum of Arts and Sciences
4182 Forsyth Rd. Macon, GA 31210 (912) 477-3232.
Savannah Science Museum
4405 Paulsen, GA 31405 (912) 355-6705.
Telfair Academy of Arts and Sciences
121 Bernard St.' Savannah, GA 31401 (912) 232-1177.
Zoo All ant a
800 Cherokee Ave., SE Atlanta, GA 30315 (404) 624-5600.
Hawaii
Bishop Museum
1525 Bernice St. Honolulu, HI 96817 (808) 847-3511.
Honolulu Zoo
151 Kapahulu Ave. Honolulu, HI 96815 (808) 923-4772.
Lyman House Memorial Museum
276 Haili St. Hilo, HI 96720 (808) 935-5021.
Idaho
Idaho Museum of Natural History
Idaho State University Pocatello, ID 83209 (208) 236-3168.
Illinois
Burpee Museum of Natural History
813 N. Main St. Rockford, IL61 103 (815) 965-3132.
Chicago Architecture Foundation
1800 S. Prarie Ave. Chicago, IL 60616 (312) 326-1393.
Chicago Zoological Park (Brookfield Zoo)
8400 W. 31st St. Brookfield, IL 60513 (708) 485-0263.
Field Museum of Natural History
Roosevelt Rd. at Lake Shore Dr. Chicago, IL 60605 (312) 922-9410.
Illinois State Museum
Spring & Edwards Sts. Springfield, IL 62706 (217) 782-7386.
Lakeview Museum of Arts and Sciences 1 125 West Lake Ave. Peoria, IL 61614 (309) 686-7000.
Lincoln Park Zoo
2200 N. Cannon Dr. Chicago, IL 60614 (312) 935-2249.
Museum of Science and Industry
57th & Lake Shore Dr. Chicago, IL 60637 (312) 684-1414.
Quincy Museum of Natural History and Art 1601 Maine St. Quincy, IL 62301 (217) 224-7669.
University Museum
Southern Illinois University Carbondale, IL 62901 (618)453-5388.
Indiana
The Children's Museum
3000 N. Meridian St. Indianapolis, IN 46208 (317) 921-4019.
Evansville Museum of Arts & Science 411 SE Riverside Dr. Evansville, IN 47713 (812) 425-2406.
Indianapolis Zoo
1200 W. Washington St. Indianapolis, IN 46218 (317) 638-8072.
Iowa
Grout Museum of History and Science
503 South St. Waterloo, IA 50701 (319) 234-6357.
Putnam Museum
1717 W. Twelfth St. Davenport, IA 52804 (319) 324-1933.
Sanford Museum and Planetarium 1 17 E. Willow St. Cherokee, IA 51012 (712) 225-3922.
Kansas
Museum of Natural History
University of Kansas Lawrence, KS 66045 (913) 864-4540.
Kentucky
Behhuger-Crawford Museum
1600 Montague Rd. Devou Park Covington, KY 41012 (606) 491-4003.
International Museum of the Horse
4089 Iron Works Pike Lexington, KY 40511 (606) 233-4303.
Kentucky Railway Museum Ormsby Station Site
Lagrange Rd. & Dorsey Ln. Louisville, KY 40223 (502) 245-6035.
The Living Arts and Science Center
362 N. Martin Luther King Blvd. Lexington, KY 40508 (606) 252-5222.
Museum of Antliropology
Northern Kentucky University University Drive Highland Heights, KY 41076 (606) 572-5259.
Museum of History and Science
727 Main St. Louisville, KY 40202 (502) 561-6100.
Louisiana
Audubon Park & Zoological Garden
6500 Magazine St. New Orleans, LA 70178 (504) 861-2537.
Children's Museum of Lake Cha rles
809 Kirby St. Lake Charles, LA 70601 (318) 433-9420.
Lafayette Natural History Museum
637 Girard Dr. Lafayette, LA 70503 (318) 268-5544.

Louisiana Arts and Science Center
100 S. River Rd. Baton Rouge, LA 70801 (504) 344-9463.
Louisiana Nature & Science Center
Joe Brown Memorial Park New Orleans, LA 70127 (504) 246-5672.

Maine
Maine State Museum State House Complex Augusta, ME 04333 (207) 289-2301.
The Natural History Museum
College of the Atlantic Bar Harbor, ME 04609 (207) 288-5015.

Maryland
Baltimore Museum of Industry
1415 Key Highway Baltimore, MD 21230 (301) 727-4808.
Calvert Marine Museum
14200 Solomons Island Rd. Solomons, MD 20688 ***Maryland Science Center***
601 Light St. Baltimore, MD 21217 (301) 685-5225.
National Aquarium in Baltimore
501 E. Pratt St. Baltimore, MD 21202 (301) 576-3800.
Massachusetts The Berkshire Museum
39 South St. Pittsfield, MA 01201 (413)443-7171.
Cape Cod Museum of Natural History Rt. #6A Brewster, MA 02631.
Children's Museum
Museum Wharf 300 Congress St. Boston, MA 02210 (617) 426-6500.
The Computer Museum
300 Congress St. Boston, MA 02210 (617) 426-2800.
The Discovery Museums
177 Main St. Acton, MA 01720 (508) 264-4200.
New England Science Center
222 Harington Way Worchester, MA 01604.
The MIT Museum
265 Massachusetts Ave. Cambridge, MA 02139 (617) 253-4429.
Museum of Science
Science Park Boston, MA 02114 (617) 589-0100.
Michigan
Ann Arbor Hands-On Museum
219 E. Huron St. Ann Arbor, MI 48104 (313) 995-5437.
Jesse Besser Museum
491 Johnson St. Alpena, MI 49707 (517) 356-2202.
Chippewa Nature Center
400 S. Badour Rd. Midland, MI 48640 (517) 631-0830.
Detroit Science Center
5020 John R. St. Detroit, MI 48202 (313) 577-8400.
Great Lakes Area Paleontological Museum
381 S. Long Lake Rd. Traverse City, MI 49684 (616) 943-8850.
Impressions 5 Science Museum
200 Museum Dr. Lansing, MI 48933 (517) 485-8116.
Kalanuiz.oo Nature Center
7000 N. Westnedge Ave. Kalamazoo, MI 49007 (616) 381-1574.
Michigan State University Museum
West Circle Drive East Lansing, MI 48824 (517) 355-2370.
University of Michigan Museum of Zoology 1109 Washtenaw Ann Arbor, MI 48109 (313) 764-0476.
Minnesota
James Ford Bell Museum of Natural History
10 Church St., S.E. Minneapolis, MN 55455 (612) 624-1852.
A.M. Chisholm Museum
506 W. Michigan St. Duluth, MN 55802.
Lake Superior Museum of Transportation
506 W. Michigan St. Duiuth, MN 55802 (218) 727-0687.
The Science Museum of Minnesota
30 E. 10th St. St. Paul,'MN 55101 (612)221-9488.
Mississippi
John Martin Frazier Museum of Natu ral Science
University of Southern Mississippi East Memorial Drive Hattiesburg, MS 39406.
University Museums
The University of Mississippi University, MS 38677 (601) 232-7073.

Missouri
National Museum of Transportation
3015 Barrett Station Rd. St. Louis, MO 63122 (314) 965-6885.
The Kansas City Museum
3218 Gladstone Blvd. Kansas City, MO 64123 (816) 483-8300.
St. Louis Science Center
Forest Park St. Louis, MO 63110 (314) 289-4400.
St. Louis Zoological Park
Forest Park St. Louis, MO 63110 (314) 781-0900.

Montana
Museum of the Rockies Montana State University Bozeman, MT 59717 (406) 994-2251.

Nebraska

Folsom Childrens' Zj>o and Botanical Garden 2800 A St. Lincoln, NE 68502 (402) 475-6741.
Omaha Children's Museum
551 S. 18th St. Omaha, NE 68102 (402) 342-6164.
University of Nebraska State Museum
307 Morrill Hall 14th & U Sts. Lincoln, NE 68588 (402) 472-3779.

Nevada
Museum of Natural History University of Nevada
4505 S. Marilyn Parkway Las Vegas, NV 89154 (702) 739-3381.
The Nevada State Museum
600 N. Carson St. Carson City, NV 89710 (702) 885-4810.

New Hampshire
Audubon Society of New Hampshire 3 Silk Farm Rd.'Concord, NH 03301 (603) 224-9909.

New Jersey
Bergen Museum of Art & Science
Ridgewood & Farview Aves. Paramus, NJ 07652 (201) 265-1248.
The Newark Museum
49 Washington St. Newark, NJ 07101 (201) 596-6550.
New Jersey State Museum
205 W. State St. Trenton, NJ 08625
New Mexico
Bradbury Science Museum
Diamond Dr. Los Alamos, NM 87545 (505) 667-4444.
Carlsbad Caverns National Park
3225 National Parks Hwy. Carlsbad, NM 88220 (505) 785-2232.
Maxwell Museum of Anthropology
University & Ash. NE Albuquerque, NM 87131 (505) 277-4404.
New Mexico Museum of Natural History
1801 Mountain Rd. NW Albuquerque, NM 87104 (505) 841-8837.
The Space Center
Hwy, 2001 Alamagordo, NM 88310 (505) 437-2840.

New York
American Museum of Natural History
Central Park West at 79th St. New York, NY 10024 (212) 769-5000.
American Museum - Hayden Planetarium
81st & Central Park West New York, NY 10024 (212) 769-5900.
The Brooklyn Children's Museum
145 Brooklyn Ave. Brooklyn, NY 11213 (718) 735-4400.
Buffalo Museum of Science
1020 Humbolt Pkwy. Buffalo, NY 14211 (716) 8696-5200.
International Museum of Photography
George Eastman House 900 East Ave. Rochester, NY 14607 (716) 271-3361
New York State Museum
Empire State Plaza Albany, NY 12230 (518) 474-5877.
Roberson Center for the Arts and Sciences
30 Front St. Binghamton, NY 13905 (607) 772-0660.
Rochester Museum and Science Center
657 East Ave. Rochester, NY 14603 (716) 271-4320.
Schenectady Museum and Planetarium
Nott Terrace Heights Schenectady, NY 12308 (518) 382-7890.
Sci-Teach Center of Northern New York
317 Washington St. Watertown, NY 13601 (315) 788-1340.
Staten Island Institute of Arts and Sciences
75 Stuyvesant Place Staten Island, NY 10301 (718) 727-1135.
Vanderbilt Museum: Mansion, Marine Museum, Planetarium 180 Little Neck Rd. Centerport, NY 11721 (516) 262-7880.

North Carolina
Discovery Place
301 N. Tryon St. Charlotte, NC 28202 (704) 372-6262.
The Health Adventure
501 Biltmore Ave. Asheville, NC 28801 (704) 254-6373.
Museum of Anthropologv
Wake Forest Dr. Winston-Salem, NC 27109 (919) 761-5282.
The Natural Science Center of Greensboro
4301 Lawndale Dr. Greensboro, NC 27408 (919) 288-3769.
Nature Museum
1658 Sterling Rd. Charlotte, NC 28209 (704) 372-6261.
North Carolina Museum of Life and Science
433 Murray Ave. Durham, NC 27704 (919) 477-0431.
Schiele Museum of Natural History and Planetarium
1500 E. Garrison Blvd. Gastonia, NC 28053 (704) 866-6900.
Science Museums of Charlotte
301 Tryon St. Charlotte, NC 28202 (704) 372-6261.

North Dakota
Dakota Zoo
Sertona Park Rd. Bismark, ND 58502 (701) 223-7543.

Ohio

Center of Science and Industry
280 E. Broad St. Columbus, OH 43215 (614) 228-5619.
Cincinnati Museum of Natural History & Planetarium 1720 Gilbert Ave. Cincinnati, OH 45202 (513) 621-3889.
Cleveland Children's Museum
10730 Euclid Ave. Cleveland, OH 44106 (216) 791 -7114.
Cleveland Museum of Natural History
Wade Oval, University Circle Cleveland, OH 44106 (216) 231-4600.
Dayton Museum of Natural History
2629 Ridge Ave. Dayton, OH 45414 (513) 275-7431.
McKin ley Museum of History, Science, & Industry
800 McKinley Monument Dr. NW Canton, OH 44708 (216) 455-7043.
Toledo Museum of Natural Sciences
2700 Broadway Toledo, OH 43609 (419) 385-5721.

Oklahoma

Oklahoma Museum of Natural History
University of Oklahoma 1335 Asp Ave. Norman, OK 73019 (405) 325-4711.
Omniplex
2100 NE 52 St. Oklahoma City, OK 78111 (405) 424-5545.
Tulsa Zoological Park
5701 E. 36th St. N. Tulsa, OK 74115 (918) 596-2400.

Oregon

The High Desert Museum
59800 S. Hwy. 97 Bend, OR 97702 (503) 382-4754.
Oregon Museum of Science and Industry
4015 SW Canyon Rd. Portland, OR 97221 (503) 222-2828.
Willamette Science & Technology Center
2300 Centennial Blvd. Eugene, OR 97401 (503) 484-9027.

Pennsylvania

Academy of Natural Sciences
19th & the Parkway Philadelphia, PA 19103 (215) 299-1000.
The Carnegie Museum of Natural History
4400 Forbes Ave. Pittsburgh, PA 15213 (412) 622-3243.
Franklin Institute Science Museum and Planetarium 20th & the Parkway Philadelphia, PA 19103 (215) 448-1200.
The Frost Entomological Museum
The Pennsylvania State University University Park, PA 16802 (814) 863-1863.
Pittsburgh Children's Museum Old Post Office-Allegheny Center Pittsburgh, PA 15212 (412) 322-5059. Rhode Island
Haffenreffer Museum of Anthropology Brown University Mt. Hope Grant Bristol, RI 02809 (401) 8388.

South Carolina

The Charleston Museum
360 Meeting St. Charleston, SC 29403 (803) 722-2996.
Roper Mountain Science Center
504 Roper Mountain Rd. Greenville, SC 29615 (803) 297-0232.

Tennessee

American Museum of Science and Energy
300 S. Tulane Ave. Oak Ridge, TN 37830 (615) 576-3200.
Children's Museum of Oak Ridge
461 W. Outer Dr. Oak Ridge, TN 37830 (615) 482-1074.
Cumberland Science Museum
800 Ridley Blvd. Nashville, TN 37203 (615) 259-6099.
Memphis Pink Palace Museum & Planetarium 3050 Central Ave. Memphis, TN 38111 (901) 454-5600.

Texas

Dallas Museum of Natural History
Fair Park Dallas, TX 75210 (214)'670-8460.
Fort Worth Museum of Science and History
1501 Montgomery St. Fort Worth, TX 76107 (817) 732-7635.
Houston Museum of Natu ral Scien ce 1 Hermann Circle Dr. Houston, TX 77030 (713) 639-4635.
Insights-El Paso Science Center
303 Oregon St. El Paso, TX 79901 (915) 542-2990.
The Petroleum Museum
1500 Interstate 20 W. Midland, TX 79701 (915) 683-4403.
Southwest Museum of Science and Technology Fair Park Dallas, TX 75210 (214) 428-7200." '
Texas Memorial Museum
2400 Trinity Austin, TX 78705 (512) 471 -1604.
Wichita Falls Museum
Two Eureka Circle Wichita Falls, TX 76308 (817) 692-0923.
Witte Museum.
3801 Broadway San Antonio, TX 78209 (512) 226-5544.

Utah

Children's Museum of Utah
840 West Salt Lake City, UT 84103 (801) 328-3383.
H an sen Planeta hum
15 S. State St. Salt Lake City, UT 84111 (801) 538-2104.
Utah Museum of Natural History

University of Utah Salt Lake City, UT 84112 (801) 581-6927.

Vermont

Fairbanks Museum and Planetarium
Main & Prospect Sts. St. Johnsbury, VT 05819 (802) 748-2372.
Mont shire Museum of Science
Monts hi re Rd. Norwich, VT 05055 (802) 649-2200.

Virginia

The NASA Langley Visitor Center
Langley Research Center Hampton, VA 23665 (804) 864-6000.
Science Museum of Virginia 2500 W. Broad ***St.*** Richmond, VA 23220 (804) 367-6799.
Science Museum of Western Virginia 1 Market Square Roanoke, VA 24011 (703) 342-5710.
Virginia Living Museum
524 J. Clyde Morris Blvd. Newport News, VA 23601 (804) 595-1900.
525 ***Virginia Marine Science Museum*** 717 General Booth Blvd. Virginia Beach, VA 23451 (804) 425-3447.
Virginia Museum of Natural History
1001 Douglas Ave' Martinsville, VA 24112 (703) 666-8600.

Washington

Museum of Flight
9404 E. Marginal Way So. Seattle, WA 98108 (206) 764-5700.
Museum of History and Industry
2700 24th Ave. East Seattle, WA 98112 (206) 324-1125.
Pacific Science Center
200 2nd Ave. N. Seattle. WA 98109 (206) 443-2001.
Woodland Park Zoological Garden
5500 Phinney Ave. N.'Seattle, WA 98103 (206) 684-4820

West Virginia

Sunrise
Museums, Inc. 746 Myrtle Rd. Charleston, WV 25314 (304) 344-8035.

Wisconsin

Logan Museum of Anthropology
Beloit College Beloit. WI 53511 (608) 365-3391.
Madison Children 's Museum
100 State St. Madison, WI 53703 (608) 256-6445.
Milwaukee Public Museum
800 W. Wells St. Milwaukee, WI 53233 (414) 278-2702.
The Museum of Natural History University of Wisconsin 900 Reserve St. Stevens Point, WI 54481 (715) 346-2858.

Wyoming

The Geological Museum University of Wyoming Laramie, WY 82071 (307) 766-4218.

Sanat Müzeleri

Alabama

Birmingham Museum of Art
2000 8th Ave. N. Birmingham, AL 35203 (205) 254-2565.
The Fine Arts Museum of the South at Mobile
Museum Drive, Langan Park Mobile, AL 36689 (205) 343-2667.
Montgomery Museum of Fine Arts
One Museum Dr. Montgomery, AL 36123 (205) 244-5700.

Alaska

Alaska State Museum
395 Whittier Juneau, AK 99808 (907) 465-2901.
Anchorage Museum of History and Art
121 W. Seventh Ave. Anchorage, AK 99501 (907) 343-4326.

Arizona

Northern Arizona University Art Gallery Flagstaff. AZ (602) 523-3471.
Phoenix Art Museum
1625 N. Central Ave. Phoenix, AZ 85004 (602) 257-1880.
Scottsdale Center for the Arts
7383 Scottsdale Mall Scottsdale, AZ 85251 (602) 994-2301.
Tempe Arts Center
54 West First St. Tempe, AZ 85281 (602) 968-0888.
Tucson Museum of Art
140 N. Main Ave. Tucson, AZ 85701 (602) 624-2333.
Yuma Fine Arts Association
281 Gila St. Yuma, AZ 85364 (602) 783-2314.

Arkansas

The Arkansas Arts Center
MacArthur Park Little Rock, AR 72203 (501) 372-4000.
Fort Smith Art Center
423 N. 6th St. Fort Smith, AR 72901 (501) 782-6371.
The University Museum

University of Arkansas Fayetteville, AR 72701 (501) 575-3555.

California

Asian Art Museum of San Francisco
Golden Gate Park San Francisco, CA 94118 (415) 668-8922.
Crocker Art Museum
216 O St. Sacramento, CA 95814 (916) 449-5423.
Cunningham Memorial Art Gallery
1930 R. St. Bakersfield, CA 93303 (805) 323-7219.
The Fine Arts Museums of San Francisco
Lincoln Park San Francisco, CA 94121 (415) 750-3600.
Fowler Museum of Cultural History
University of California Los Angeles, CA 90024 (213) 825-4361.
Fresno Art Museum
2233 N. First St. Fresno, CA 93703 (209) 485-4810.
Fresno Metropolitan Museum
1555 Van Ness Ave. Fresno, CA 93721 (209) 441-1444.
./. ***Paul Getty Museum***
17985 Pacific Coast Highway Malibu, CA 90265 (213) 459-7611.
La Jolla Museum of Contemporary Art
700 Prospect St. LaJolla, CA 92037 (619) 454-3541.
Los Aangeles County Museum
5905 Wilshire Blvd." Los Angeles, CA 90036 (213) 857-6111.
The Museum of African American Art
4005 Crenshaw Blvd., 3rd FI. Los Angeles, CA 90008 (213) 294-7071.
Newport Harbor Art Museum
850 San Clemente Dr. Newport Beach, CA 92660 (714) 759-1122.
The Oakland Museum
1000 Oak St. Oakland, CA 94607 (415) 273-3401.
Pacific Asia Museum
46 N. Los Robles Ave. Pasadena, CA 91101 (818) 449-2742.
Palm Springs Desert Museum
101 Museum Drive Palm Springs, CA 92262 (619) 325-7186.
Plaz.a De Lit Roza, Inc.
3541 N. Mission Rd. Los angeles, CA 90031 (213) 223-2475.
Redding Museum and Art Center
56 Quartz Hill Rd. Redding, CA 96003 (916) 225-4155.
San Diego Museum of Art, Balboa Park San Diego, CA 92101 (619) 232-7931.
San Francisco Museum of Modern Art
401 Van Ness Ave. San Francisco, CA 94102 (415) 863-8800.
San Jose Museum of Art
1 10 S. Market St. San Jose, CA 95113 (408) 294-2787.
University Art Museum
2626 Bancroft Way Berkeley, CA 94720 (415) 642-1207.

Colorado

The Aspen Art Museum
590 N. Mill St. Aspen, CO 81611 (303) 925-8050.
Colorado Springs Fine Arts Center
30 W. Dale St. Colorado Springs, CO 80903 (719) 634-5581.
The Denver Art Museum
100 W. 14th Ave. Parkway Denver, CO 80204 (303) 575-2295.
Sang re de Christo Arts Center
210 N. Santa Fe Ave. Pueblo, CO 81003 (719) 543-0130.
University of Colorado Museum
Broadway, between 15th & 16th Sts. Boulder, CO 80309 (719) 492-6165.

Connecticut

Davison Art Center
Wesleyan University 301 High St. Middletown, CT 06457 (203) 347-9411.
HiII-Stead Museum
35 Mountain Rd. Farmington, CT 06032 (203) 677-4787.
Museum of Art, Science and Industry
4450 Park Ave. Bridgeport, CT 06604 (203) 372-3521.
New Britain Museum of American Art
56 Lexington St. New Britain, CT 06052 (203) 229-0257.
Wadsworth Atheneum
600 Main St. Hartford, CT 06103 (203) 278-2670.
Whitney Museum of American Arts
One Champion Plaza Stamford, CT 06921 (203) 358-7652.
Yale University Art Gallery
1111 Chapel St. New Haven, CT 06520 (203) 432-0600.

Delaware

Delaware Art Museum
2301 Kentmere Pkwy. Wilmington, DE 19806 (302) 571-9590.

District of Columbia

The Corcoron Gallery of Art
17st & New York Ave., NW Washington, DC 20006 (202) 638-3211.
Dumbarton Oaks House, Library & Collection

2715 Q St. NW Washington, DC 20007 (202) 342-3200.
Howard University Gallery of Art
2455 6th St., NW Washington, DC 20059 (202) 636-7047.
Meridian House International
1630 Crescent PI., NW Washington, DC 20009 (202) 667-6800.
Museum of Modern Art of Latin America
201 18th St., NW Washington, DC 20006 (202) 789-6019.
National Gallery of Art
4th St. & Constitution Ave, NW Washington, DC 20565 (202) 737-4215.
National Museum of Women in the Arts
1250 New york Ave., NW Washington, DC 20005 (202) 783-5000.
The Octagon
1799 New York Ave., NW Washington, DC 20006 (202) 638-3105.
The Phillips Collection
1600 21st St. NW Washington, DC 20009 (202) 387-2151.
Smithsonian Institution (collection of history, science, art, and air/space museums)
1000 Jefferson Dr. Washington, DC 20560 (202) 357-1300.
The White House
1600 Pennsylvania Ave., NW Washington, DC 20500 (202) 456-1414.

Florida
Boca Raton Museum of Art
801 W. Palmetto Park Rd. Boca Raton, FL 33486 (407) 392-2500.
Center for the Fine Arts
101 W. Flagler St. Miami, FL 33130 (305) 1700.
Cummer Gallery of Art
829 Riverside Ave. Jacksonville, FL 32204.
Jacksonville Art Museum
4160 Boulevard Center Dr. Jacksonville, FL 32207 (904) 398-8336.
Lowe Art Museum
Univeristy of Miami 1301 Stanford Dr. Coral Gables, FL 33146 (305) 284-3535.
The Morikami Museum of Japanese Culture
4000 Morikami Park Rd. Delray Beach, FL 33446 (407) 499-0631.
Museum of Art
1 E. Las Olas Blvd. Fort Lauderdale, FL 33301 (305) 525-5500.
Museum of Arts and Sciences
1040 Museum Blvd. Daytona Beach, FL 32014 (904) 255-0285.
Museum of Fine Arts
255 Beach Dr., NE St. Petersburg, FL 33701 (813) 896-2667.
Norton Gallery of Art
1451 S. Olive Ave. West Palm Beach, FL 33401 (407) 832-5194.
Orlando Museum of Art
2416 North Mills Ave. Orlando, FL 32803 (305) 896-4231.
Pensacola Museum of Art
407 S. Jefferson St. Pensacola, FL 32501 (904) 432-6247.
Tampa Museum of Art
601 Doyle Carlton Dr. Tampa, FL 33602 (813) 223-8130.

Georgia
The Columbus Museum
1251 Wynnton Rd. Columbus, GA 31906 (404) 322-0400.
Georgia Museum of Art
The University of Georgia Jackson St. Athens, GA 30602 (404) 542-3255.
The High Museum of Art
1280 Peachtree St., NE Atlanta, GA 30309 (404) 892-3600.
Museum of Arts and Sciences
4182 Forsyth Rd. Macon, GA 31210 (912) 477-3232.
Telfair Academy of Arts and Sciences
121 Bernard St. Savannah, GA 31401 (912)232-1177.

Hawaii
Bishop Museum
1525 Bernice St. Honolulu, HI 96766 (808) 847-3511.
Honolulu Acedemy of Arts
900 S. Beretania St. Honolulu, HI 96814 (808) 538-3693.
Kauai Museum
4428 Rice St. Lihue, HI 96766 (808) 245-6931.

Idaho
Boise Art Museum
670 S. Julia Davis Dr. Boise, ID 83702 (208) 345-8330.

Illinois
Art Institute of Chicago
Michigan Ave. & Adams St. Chicago, IL 60603 (312) 443-3600.
Augustana College Gallery of Art
7th Ave. & 38th St. Rock Island, **IL** 61201 (309) 794-7469.
Chicago Architecture Foundation
1800 S. Prairie Ave. Chicago, IL 60616 (312) 326-1393.
Illinois State Museum

Spring & Edwards Sts. Springfield, IL 62706 (217) 782-7386.
Krannert Art Museum
University of Illinois 500 E. Peabody St. Chamaing, IL 61820.
Lakeview Museum of Arts and Sciences 1 125 West Lake Ave. Peoria, IL 61614 (309) 689-7000.
Museum of Contemporary Art
237 E. Ontario St. Chicago, IL 6061 1 (312) 280-2660.
Oriental Institute Museum
University of Chicago 1155 E. 58th St. Chicago, IL 60637 (312) 702-9520.
Quincy Art Center
1515 Jersey St. Quincy, IL62301 (217) 223-5900.
Quincy Museum of Natural History and Art
1601 Maine St. Quincy, IL 62301(217) 224-7669.
Rockford Art Museum
71 1 N. Main St. Rockford, IL61103 (815) 965-3131.
University Museum
Southern Illinois University Carbondale, IL 62901 (618)453-5388.
Frank Llyod Wright Home and Studio
951 Chicago Ave. Oak Park IL 60302 (708) 848-1976.

Indiana
Ball State University Art Gallery
200 University Ave. Muncie, IN 47306 (317) 285-5242.
Eiteljorg Museum of American Indian and Western Art 500 W. Washington Indianapolis, IN 46204 (317) 636-9378.
Evansville Museum of Arts & Sicence
411 SE Reverside Dr. Evansville, IN 47713 (812) 425-2406.
Fort Wayne Museum of Art
31 I E. Main St. Fort Wayne, IN 46802 (219) 422-6467.
Greater Lafayette Museum of Art
101 S. Ninth St. Lafayette, IN 47901 (317) 742-1128.
Indiana University Art Museum
Indiana University Bloomington, IL 47405 (812) 855-5445.
Indianapolis Museum of Art
1200 W. 38th St. Indianapolis, IN 46208 (317) 923-1331.
Midwest Museum of American Art
429 Main St. Elkhart, IN 46515 (219) 293-6660.
The Suite Museum of Art
University of Notre Dame, Notre Dame IN 46556 (219) 239-5466.
South Bend Art Center
120 S. Joseph St. South Bend, IN 46601 (219) 284-9102.
Sheldon Swope Art Museum
25 S. 7th St. Terra Haute IN 47807 (812) 238-1676.

Iowa
Brunnier Gallery and Museum
Scheman Building Iowa State University Ames, IA 50011 (515) 294-3342.
Cedar Rapids Museum of Art
410 Third Ave. SE Cedar Rapids, IA 52401 (319) 366-7503.
Davenport Museum of Art
1737 W. Twelfth St. Davenport, IA 52804 (319) 326-7804.
Des Moines Art Center
4700 Grand Ave. Des Moines, IA 50319 (515) 277-4405.
Dubuque Museum of Art
8th & Central Dubuque, IA 52001 (319) 557-1851.
Gallery of Art
University of Northern Iowa Art Building Cedar Falls, IA 50614 (319) 273-2077.
University of Iowa Museum of Art
North Riverside Dr. Iowa City, IA 52242 (319) 335-1727.
Winterset Art Center
508 E. Jeff St. Winterset, IA 50273 (515) 462-3741.

Kansas
Mulvane Art Museum
17th & Jewell Topeka, KS 66621 (913) 295-6324.
Spencer Museum of Art
University of Kansas 1301 Mississippi St. Lawrence, KS 66045 (913) 864-4710.
The Wichita Art Association
9112 E. Central Wichita, KS 67206 (316) 686-6687.
Wichita Art Museum
619 Stackman Dr. Wichita, KS 67203 (316) 268-4921.

Kentucky
Bell ringe r-Cra wford M useum
1600 Montague Rd. Devou Park Covington, KY 41012 (606) 491-4003.
Owensboro Museum of Fine Art
901 Frederica St. 42301 (502) 685-3181.
J.B. Speed Art Museum
2035 S. Third St. Louisville, KY 40208 (502) 636-2893.
The Kentucky Museum
Western Kentucky University Bowling Green, KY 42101 (502) 745-2592.
University of Kentucky Art Museum

Rose and Euclid Lexington, KY 40506 (606) 257-5716.

Louisiana

Alexandria Museum of Art
933 Main St. Alexandria, LA 71301 (318) 443-3458.
Louisiana Arts And Science Center
100 S. River Rd. Baton Rouge, LA 70801 (504) 344-9463.
Masur Museum of Art
1400 S. Grand Monroe, LA 71457 (318) 329-2237.
Meadows Museum of Art
Centenary College 2911 Centenary Blvd. Shreveport, LA 71104 (318) 869-5169.
New Orleans Museum of Art
City Park New Orleans, LA 70119 (504) 488-2631.
The R. W. Norton Art Gallery
4747 Creswell Ave. Shreveport, LA 71106 (318) 865-4201.

Maine

Bowdoin College Museum of Art
Walker Art Buidling Brunswick, ME 04011 (207) 725-3275.
Museum of Art of Oguncjuit
Shore Rd. Ogunquit, ME 03907 (207) 646-4909.
Portland Museum of Art
Seven Congress Square Portland, ME 04101 (207) 775-6148.

Maryland

Academy of the Arts
106 South St. Easton, MD 21601 (301) 822-0455.
The Baltimore Museum of Art
Art Museum Drive Baltimore, MD 21218 (301) 396-7101.
Maryland Museum of African Art
5434 Vantage Point Columbia, MD 21044 (301) 730-2621.
Walters Art Gallery
600 N. Charles St. Baltimore, MD 21201 (301) 547-9000.

Massachusetts

The Berkshire Museum
39 South St. Pittsfield, MA 01201 (413)443-7171.
Fuller Museum of Art
455 Oak St. Brocton, MA 02401 (508) 588-6000.
The Institute of Contemporary Art
955 Boy Is ton St. Boston, MA 02115 (617) 266-5151.
Museum of Fine Arts
465 Hungtington Ave. Boston, MA 02115 (617) 267-9300.
Provincetown Art Museum
461 Commercial St. Provincetown, MA 02657 (617) 487-1750.
Norman Rockwell Museum Main St. Stockbridge, MA 01262 (413) 298-3944.
Arthur M. Sackler Museum
485 Broadway Cambridge, MA 02138 (617) 495-9400.
Worcliester Art Museum
55 Salisbury Rd. Worchester, MA 01609 (508) 799-4406.

Michigan

Art Center of Battle Creek
265 E. Emmett St. Battle Creek, MI 49017 (616) 962-9511.
Jesse Besser Museum
491 Johnson St. Alpena, MI 49707 (517) 356-2202.
Cranbrook Academy of Art Museum, Cranbrook Institute of Science 500 Lone Pine Rd. Bloomfield Hills, MI 48013 (313) 645-3323.
Detroit Institute of Arts
5200 Woodward Ave. Detroit, MI 48202 (313) 833-7900.
Flint Institute of Arts
1 120 E. Kearsley St. Flint, MI 48503 (313) 234-1695
Grand Rapids Art Museum
155 N. Division Grand Rapids, MI 49503 (616) 459-4677.
Kalamazoo Institute of Arts
314 S. Park St. Kalamazoo, MI 49007 (616) 349-7775.
Kresge Art Museum
Michigan State University East Lansing, MI 48824 (517) 355-7631.

Midland Arts Council, Midland Center for the Arts
1801 V/. St. Andrews Midland, MI 48640 (517) 631-3250.
Museum of Arts and History
1115 Sixth St. Port Huron, MI 48060 (313) 982-0891.
Muskegon Museum of Art
296 W. Webster Muskegon, MI 49440 (616) 722-2600.
Public Museum of Grand Rapids
54 Jefferson SE. Grand Rapids, MI 49503 (616) 456-3977.
Saginaw Art Museum
1 126 N Michigan Ave.Saginaw, MI 48602 (517)754-2491.
University of Michagem Museum of Art
526 S. State St Ann Arbor, MI 48109 (313) 764-0395.

Minnesota

Minneapolis Institute of Arts
2400 Third Ave. So. Minneapolis, MI 55404 (612) 870-3000.
Minnesota Museum of Art
Fifth & Market St. Paul, MN 55102 (612) 292-4355.
Plains Art Museum
521 Main Ave. Moorhead, MN 56560 (218) 236-7171.
Tweed Mu seuin of A rt
University of Minnesota Duluth, MN 55812 (218) 726-8222.
Walker Art Cerner
Vineland Place Minneapolis, MN 55403 (612) 375-7600.

Mississippi

Mississippi Museum of Art
201 E. Pascagoula St. Jackson, MS 39201 (601)960-1515.
Mississippi Museum of Art/Gulf Coast
136 Gearge E. Ohr Sti Biloxi, MS 39530 (601) 374-5547.
Lauren Rogers Museum of Art
5th Ave. At 7th St. Laurel, MS 39440 (601) 649-6374.
Un iversify Museums

The University of Mississippi University, MS 38677 (601) 232-7073.

Missouri

Albrecht Art Museum
2818 Frederick Blvd. St. Joseph, MO 64506 (816) 233-7003.
Museum of Art and Archaeology
University of Missouri Columbia, MO 65211 (314) 882-3591.
The Nelson-Atkins Museum of Art
4525 Oak St. Kansas City, MO 64111 (816) 561-4000.
St. Louis Art Museum
Forest Park St. Louis, MO 63110 (314) 721-0067.
Springfield Art Museum
HUE. Brookside Dr. Springfield, MO 65807 (417) 866-2716.
Missoula Museum, of the Arts
335 N. Patiee Missoula, MT 59802 (406) 728-0447.
CM. Rusell Museum
400 13th St. North Great Falls, MT 59401 (406) 727-8787.
401 ***Yellowstone Art Center***
402 N. 27th St. Billings, MT 59101 (406) 256-6804.

Montana

Butte-Silver Bow Arts Chateau
321 W. Broadway Butte, MT 59701 (406) 723-7600.
Hockaclay Center for the Arts
Second Ave. E. & Third St. Kalispell, MT 59901 (406) 755-5268.

Nebraska

Josl\n Art Museum
2200 Dodge St. Omaha, NE 68102 (402) 342-3300.
Museum of Nebraska Art
24th & Central Kearney, NE 68848 (308) 234-8559.
Slielclon Memorial Art Gallery
12th & R Sts. Lincoln, NE 68588 (402) 472-2461.

Nevada

Las Vegas Art Museum
3333 W. Washington Las Vegas, NV 89107 (702) 647-4300.
Nevada Museum of Art
160 W. Liberty Reno, NV 89501 (702) 329-3333.

New Hampshire

The Currier Gallery of Art
192 Orange St. Manchester, NH 03104 8603) 669-6144.
University Art Gallery

University of New Hampshire Durham, NH 03824 (603) 862-3712. New Jersey

African Art Museum of the S.M.A. Fathers 23 Bills Ave. Tenafly, NJ 07670 (201) 567-0450.
The Art Museum

Princeton University Princeton, NJ 08544 (609) 452-3788.
Bergen Museum of Art & Science
Ridgewood & Farview Aves. Paramus, NJ 07652 (201) 265-1248.
Hunterdon Art Center
1 Center St. Clinton, NJ 08809 (201) 735-8415.
Montclair Art Museum
3 South Mountain Ave. Montclair, NJ 07042 (201) 746-5555.
Jane Voorhess Zimmerli Art Museum
Rutgers University New Brunswick, NJ 08903 8201) 932-7237.
New Mexico
Institute of American Indian Arts Museum 1369 Cerrillos Rd. Santa Fe, NM 87504 (505) 988-6281.
Museum of Fine Arts
107 W. Palace Santa Fe, NM 87501 (505) 827-4468.
Museum of New Mexico
1 13 Lincoln Ave. Santa Fe, NM 87504 (502) 827-6450.
Roswell Museum and Art Center ,100 West 11th Roswell, NM 88201 (505) 624-6744.
University Art Museum

The University of New Mexico Albuquerque, NM 87131 (505) 277-4001. New **York**
(Note: New york City has a separate section)
Albany Institute of History & Art
125 Washington Ave. Albany, NY 12210 (518) 463-4478.
Albright-Knox Art Gallery
1285 Elmwood Ave. Buffalo, NY 14222 (716) 882-1958.
A mot Art Museum
235 Lake St. Elmira, NY 14901 (607) 734-3697
The Corning Museum of Glass
1 Museum Way Corning, NY 14830 (607) 937-5371.
Everson Museum of Art of Syracuse and Onondaga County
401 Harrison St. Syracuse, NY 13202 (315) 474-6064.
Fine Art Museum of Long Island
295 Fulton Ave. Hempstead, NY 11550 (516) 481-5700.
The Hyde Collection
161 Warren St. Glen Falls, NY 12801 (518)792-1761.
International Museum of Photography
George Eastman House 900 East Ave. Rochester, NY 14607 (716) 271 -3361.
Herbert F. Johnson Museum of Art
Cornell University Ithaca, NY 14853 (607) 255-6464.
Munson-Williams-Proctor Institute Museum of Art 310 Genesee St. Utica, NY 13502 (315) 979-0000.
The Parrish Art Museum
25 Job's Lane Southampton, NY 11968 (516) 283-2118.
Roberson Center for the Arts and Sciences 30 Front St. Binghamton, NY 13905 (607) 772-0660.
Schnectady Museum and Planetarium
Nott Terrace Heights Schenectady, NY 12308 (518) 382-7890.
Schweinfurth Memorial Art Center
205 Genesee, St. Auburn, NY 13021 (315) 255-1553.
Staten Island Institute of Arts and Sciences
75 Stuyvesant Place Staten Island, NY 10301 (718) 727-1135.
New York City
The Center for African Art
54 East 68th St. New York, NY 11201 (212) 861-1200.
The Cloisters
190 3rd St.-Fort Tryon Park New York, NY 10040 (212) 923-3700.
Cooper-Hewitt Museum, The Smithsonian Institution Museum of Design
2 East 91st St. New York, NY 10128 (212) 860-6868.
El Museo del Barrio
1230 Fifth Ave. New York, NY 10029 (212) 831-7272.
The Frick Collection
I East 70th St. New York, NY 10021 (212) 288-0700.
Solomon R. Guggenheim Museum
1071 Fifth Ave. New York, NY 10128 (212) 360-3500.
The Metropolitan Museum of Art
Fifth Ave. At 82 nd St. New York, NY 10028 (212) 879-5500.
Museum of American Folk Art
Two Lincoln Square New York, NY 10023 (212) 977-7170.
The Museum of Modern Art
II W. 53rd St.' New York, NY 10019 (212) 708-9400.
The New Museum of Contemporary Art
583 Broadway New york, NY 10012 (212) 219-1222.
The Studio Museum in Harlem
144 W. 125th St. New York, NY 10027 (212) 864-4500.
Whitney Museum of American Art
945 Madison Ave. New York, NY 10021 (212) 570-3600.

North Carolina
Asheville art Museum
Asheville Civic Center Asheville, NC 28801 (704) 253-3227.
Fayetteville Museum of Art

839 Stamper Rd. Fayetteville, NC 28301 (919) 323-1776.
Greenville Museum of Art
802 Evans St. Greenville, NC 27834 (919.) 758-1946.
Mint Museum of Art
2730 Randolph Rd. Charlotte, NC 28207 (704) 337-2000.
Museum of Early Southern Decorative Arts
924 S. Main St. Winston-Salem, NC 27101 (919) 721-7360.
North Carolina Museum of Art
2110 Blue Ridge Blvd. Raleigh, NC 27607 (919) 833-1935.

North Dakota
Art Gallery
North Dakota State University Fargo, ND 58105 (701) 237-8236.
North Dakota Museum of Art
University of North Dakota Grand Forks, ND 58202 (701) 777-3650.

Ohio
Allen Memorial Art Museum
Oberlin College Oberlin, OH 44074 (216) 775-8665.
Akron Art Museum
70 E. Market St. Akron, OH 44308 (216) 376-9185.
The Butler Institute of American Art
524 Wick Ave. Youngstown, OH 44502 (216) 743-1711.
The Canton Art Institute
1001 Market Ave. N. Vanton, OH 44702 (216) 453-7666.
1002 ***Cincinnati Art Museum***
Eden Park Cincinnati, OH 45202 (513) 721-5204.
The Cleveland Museum of Art
1 1 150 East Blvd. Cleveland, OH 44106 (216) 421-7340.
2 ***Columbus Museum of Art***
480 E. Broad St. Columbus, OH 43215 (614) 221-6801.
The Contemporary Arts Center 115 E. 5th St. Cincinnati, OH 45202 (513) 721-0390.
Dayton Art Institute
Forest **&.** Riverview Aves. Dayton, OH 45405 (513) 223-5277.
The Toledo Museum of Art
2445 Monroe St. Toledo, OH 43620 (419) 225-8000.

Oklahoma
Charles B. Goddard Center for Visual and Performing Arts First Ave. & D St SW Ardmore, OK 73401 (405) 226-0909.
Oklahoma City Art Museum
3113 Pershing Blvd. Oklahoma City OK 73107 (405) 946-4477.
Oklahoma Museum of Art
7316 Nichols Rd. Oklahoma City, OK 73120 (405) 840-2759.
Phil brook Museum of Art
2727 S. Rockford Rd. Tulsa, OK 741 14

Oregon
Portland Art Museum
1219 SW Park Ave. Portland, OR 97205 (503) 226-281 1.
University of Oregon Museum of Art
1430 Johnson Lane Eugene, OR 97403 (503) 686-3027.

Pennsylvania
Allentown Art Museum
Fifth & Court Sts. Allentown, PA 18105 (215) 432-4333.
The Carnegie Museum of Art
440 Forbes Ave. Pittsburg, PA 15213 (412) 622-3200.
Erie Art Museum
41 1 State St. Erie, PA 16501 (814) 459-5477.
Philadelphia Museum of Art
26th St. and the Parway Philadelphia, PA 19130 (215) 763-8100.
Westmoreland Museum of Art
221 N. Main St. Greensburg, PA 15601 (412) 837-1500.

Rhode Island
Newport Art Museum
76 Bellevue Ave. Newport, Rl 02840 (401) 847-0179.
Museum of Art
Rhode Island School of Desing 224 Benefit St. Providence, RI 02903 (401) 331-3511.

South Carolina
Columbia Museum of Art
1112 Bull St. Columbia, SC 29201 (803) 799-2810.
Gibbes Museum of Art
135 Meeting St. Charleston, SC 29401 (803) 722-2706.

South Dakota
Civic Fine Arts Center
235 W. Tenth St. Sioux Falls, SD 57102 (605) 336-1167.
Dahl Fine Arts Center
713 Seventh St. Rapid City, SD 57701 (605) 394-4101.
Sioux Indian Museum and Crafts Center

515 West Blvd. Rapid City, SD 57701 (605) 348-0557.
South Dakota Art Museum
Medary Ave. At Dunn St. Brookings, SD 57007 (605) 688-5423.
University Art Galleries
Warren M. Lee Center University of South Dakota Vermillion, SD 57069 (605) 677- 5636.

Tennessee

Country Music Hall of Fame and Museum
4 Music Square East Nashville, TN 37263 (615) 256-1639.
The Dixon Gallery and Gardens
4339 Park Ave. Memphis, TN 38117 (901) 761-5250.
Hunter Museum of Art
10 Bluff View Chattanooga, TN 37403 (615) 267-0968.
Knoxville Museum of Art
1010 Laurel Ave. Knoxville, TN 37916 (615) 525-6101.
Memphis Brooks Museum of Art
Overton Park Memphis, TN 38112 (901) 722-3525.
Nashville Parthenon
Centennial Park Nashville, TN 37203 (615) 259-6358.

Texas

Abilene Fine Arts Museum
801 S. Mockingbird Abilene, TX 79605 (915) 673-4587.
Amorillo Art Center
2200 S. Van Buren Amarillo, TX 79109 (806) 371-5050.
Archer Huntington Art Gallery
University of Texas, Austin 23rd & San Jacinto Sts. Austin, TX 78712 (512) 471-7324.
Art Museum of Southeast Texas
500 Main St. Beaumont, TX ***111 A*** (409) 832-3432.
Contemporary Arts Museum
5216 Montrose Houston, TX 77006 (713) 526-0773.
Dallas Museum of Art
1717 N. Harwood Dallas, TX 75201 (214) 922-0220.
El Paso Museum of Art
1211 Montana Ave. El Paso, TX 79902 (915) 541-4040.
Kimbell Art Museum
3333 Camp Bowie Blvd. Fort Worth, TX 76107 (817) 332-8451.
Laguna Gloria Art Museum
3809 W. 35th St. Austin, TX 78731 (512)458-8191.
Museum of Fine Arts of Houston
1001 Bissonnet Houston, TX 77005 (713) 526-1361.
Marion Koogler McNay Art Museum
6000 N. New Braunfels Ave. San Antonio, TX 78209 (512) 824-5368.
San Antonio Museum of Art
200 West Jones Ave. San Antonio, TX 78299 (512) 226-5544.
Tyler Museum of Art
1300 S. Mahon Ave. Tyler, TX 75701 (214) 595-1001.
Wichita Falls Museum and Art Center
3 Eureka Circle Wichita Falls, TX 76308 (817) 692-0923.

Utah

Utah Museum of Fine Arts
University of Utah Salt Lake City, UT 84112 (801) 581-7332.
Brigham Young University Museum of Fine Arts Harris Fine Arts Center Provo, UT 84602 (801) 378-2818.

Vermont

The Bennington Museum
W. Main St. Bennington, VT 05201 (802) 447-1571.
The Sheldon Art Museum 1 Park St. Middlebury, VT 05753 (802) 388-2117.

Virginia

Bayly Art Museum
University of Virginia Charlottesville, VA 22903 (804) 924-3592.
The Chrysler Museum
Olney Rd. & Mowbray Arch Norfolk, VA 23510 (804) 622-1211.
Hampton University Museum
Hampton University Hampton, VA 23668 (804) 727-5308.
Mu ier M u seum of A rt
Quinlan St. Lynchburg, VA 24503 (804) 846-9696.
Roanoke Museum of Fine Arts
One Market SquareRoanoke, VA 24011 (703) 342-5760.
Virginia Beach Center for the Arts
2200 Park Ave. Virginia Beach, VA 23451 (804) 425-0000.
Virginia Museum of Fine Arts
2800 Grove Ave. Richmond, VA 23221 (804) 367-0844.

Washington

Bellevue Art Museum
301 Bellevue Square Bellevue, WA 98004 (206) 454-3322.
Larson Museum and Gallery
S. 16th Ave. & Nob Hill Blvd. Yakima, WA 98907 (509) 575-2402.

Maryliill Museum of Art
35 Mary hi 11 Museum Dr. Goldendale, WA 98620 (509) 773-3733.
Museum of Art
Washington State University Pullman, WA 99164 (509) 335-1910.
Seattle Art Museum
100 University St. Seattle, WA 98101 (206) 625-8900.
Tacoma Art Museum
12th & Pacific Ave. Tacoma, WA 98402 (206) 272-4258.
Whatcom Museum of History and Art
121 Prospect St. Bellingham, WA 98225 (206) 676-6981.
Wing Luke Asian Museum
407 Seventh Ave. So. Seattle, WA 98104 (206) 623-5124.

West Virginia
Huntington Museum of Art
2033 McCoy Rd. Huntington, WV 25701 (304) 529-2701.
Parkersburg Art Center
220 Eigh St. Parkersburg, WV 26101 (304) 485-3859.

Wisconsin
Elvehjem Museum of Art
800 University Ave.' Madison, WI 53706 (608) 263-2246.
John Michael Kohler Art Center
608 New York Ave. Sheboygan, WI 53081 (414) 458-6144.
Madison Art Center
211 State St. Madison, WI 53703 (608) 257-0158.
Milw aukee Art Museum
750 N. Lincoln Memorial Dr. Milwaukee, WI 53202 (414) 271-9508.
Milwaukee Public Museum
800 W. Wells St. Milwaukee, WI 53233 (414) 278-2702.
Ozaukee Art Center
W 62 N 718 Riveredge Dr. Cedarburg, WI 53012 (414) 377-8230.
Paine Art Center and Arboretum
1410 Algoma Blvd. Oshkosh, WI 54901 (414) 235-4530.

Wyoming
Nicolaysen Art Museum
596 N." Poplar Casper, WY 82601 (307) 235-5247.
University of Wyoming Art Museum
Fine Arts Building Laramie, WY 82071 (307) 766-6622.

Yazar Hakkında

Alan R. Gartenhaus 1974 yılından beri müze eğitimi alanında çalışmaktadır. Bu süre içinde Washington DC'deki Smithsonian Enstitüsü'nde eğitim uzmanı ve New Orleans Sanat Müzesi'nde eğitim küratörü olarak çalıştı. 1988'de müzeler ile yaratıcı düşünme arasındaki ilişkiler üzerindeki çalışmaları dolayısıyla Alden B. Dow Bursu ile ödüllendirildi.

Gartenhaus bugünlerde müzelerde, hayvanat bahçelerinde ve parklarda eğitim yapan kişiler için çıkarılan **The Docent Educator** adlı derginin yayın editörlüğünü yapmaktadır. Ayrıca ülkenin her yerinde müzeler, üniversiteler ve okullar için seminerler ve atölye çalışmaları düzenlemekte, yazmakta ve eğitim yapmaktadır. Gartenhaus Seattle/Washington'da ve Kamuela/Havai'de yaşamaktadır.

Kaynak: Alan R. Gartenhaus, Yaratıcı Düşünme ve Müzeler, Özgün adı: Minds in motion-using museums to expand creative thinking (1997, genişletilmiş üçüncü baskı), Caddo Gap Press, San Francisco, California, U.S.A.Çevirenler: Ruhiser Mergenci, Ankara Üniversitesi , 2000, Ankara

BAŞI KOPARILMIŞ, GÖZLERİ OYULMUŞ İNSAN

Georges Bataille (d. 10 Eylül 1897, Billom; ö. 8 Haziran 1962, Paris)
Fransız yazar, sosyolog, antropolog ve filozof. Nietzsche'nin izinde düşüncelerini geliştirmiş, gerçeküstücü düşüncenin geliştiricilerinden biri olmuştur. **Kötülüğü üstlenen ve gizemsel yolculuklara dayalı iç deneyimlere dayanan bir ahlakın savunuculuğunu yapmıştır.**
Georges Bataille, 20. yüzyıl felsefesinde aykırı filozofların en aykırılarından biridir. Edebiyatta kötülüğün yazarı olduğu gibi felsefede de aşırılığın yazarıdır. Aykırı olduğu kadar felsefeyi aşırılığa vardıran düşünürlerin temsilcilerinin de başında yer alır. Bataille Nietzsche'nin takipçilerindendir, özellikle "Tanrı öldü" fikrinden yola çıkarak yeni bir etik düşünceye yönelir. Yalnızca bu yönelim bilinen etik yaklaşımları altüst etmekle kalmaz, temel kavramları da yerle bir eder. **Tanrı yerine iç deneyi, masumiyet yerine günahkârlığı, kesinlik yerine imkânsızı, cinsellik yerine erotizmi ve pornografiyi, iyilik yerine kötülüğü, huzur yerine tehlikeyi öne alarak yeniden düşünür.** Vardığı yer felsefenin aşırılığıdır. Bu anlamda Foucault, Gilles Deleuze, Jacques Derrida gibi bir şekilde Nietzsche'nin takipçisi olan düşünürleri önemli ölçüde etkilemiştir. Bu düşünürler aynı zamanda dilin sınırlarına yönelirler ve gerçekliği sorunsallaştırırlar.
Geniş bilgi: http://tr.wikipedia.org/wiki/Georges_Bataille

"Kötülüğün metafizikçisi" George Bataille kutsalı, kan ve semen, sidik ve dışkıyla kirlenmiş olanda bulmuş; her türlü tabu karşısında dayanılmaz bir aşma isteği duymuştur. Nietzsche'yi çağrıştıran Diyonisos bir coşkuyla günah işlemenin özgürleştirici bir eylem olduğunu vurgulamıştır.

İlk gençlik başkaldırısında çoğu insan tanrıtanımazlığa yönelir. Bataille tam aksi bir yol izledi, katolikliği seçti: "Ergenliğim sırasında, ben de dinsizdim. Fakat, Ağustos 1914'te bir rahibe gittim ve 1920'ye kadar nadiren, en fazla bir haftayı günahlarımı itiraf etmeden geçirdim: 1920'de yeniden değiştim, gelecekteki şansım dışındaki şeylere inanmaya son verdim." (Gözün Hikayesi s. 82). (Gözün Hikayesi, George Bataille, çev. N.B. Serveryan ve A. Gürsoy Çiviyazıları, 158 s., İstanbul 2001)

Altı yıl süren bu bağlanma ona, günah ve kutsal kavramları üzerinde uzun uzadıya düşünme, bu kavramları köklü biçimde sorgulama, anlamlarını tersyüz etme olanağını verdi.

Bataille 1920'lerde, Ulusal Kütüphane de çalışmaya başladı. Gündüzleri kütüphanede görev yapıyor, geceleri Paris'in genelevlerini dolaşıyordu. "Genelev, benim gerçek kilisem" diyordu. Dinsel olanla erotik olanın kaynaşması onu cezbediyordu.

Bataille kutsal'ı örgütleyici bir ilke olarak değil özgürleştirici bir güç olarak görür. Kendini sınır aşmalarda, aşırılıklarda açığa vuran gizemli bir güç. Hıristiyanlık, kutsal'ı dünyevi olanın ötesine yerleştirmişti. **Oysa, kutsal burada, bu dünyadadır. Kirlenmiş halde buradadır. Kirlidir ve yaklaşanı da kirletir. Hem tiksinti verir, hem de cezbeder. İnsan kutsal'a arzuyla, kösnülce yakınlaşmak ister, tıpkı İsa'nın ve ermişlerin dinsel deneyimlerin de olduğu gibi.** [Kösnül: psikoloji Cinsel duyumlar veya onlara bağlı olan duyumların uyandırdığı duygu ve coşkularla ilgili olan, erotik.]

Bataille'e göre edebiyat, özellikle de şiirsel metinler masum değildirler. Ritüele benzer niteliklere sahiptirler. Okura kötülük yapar, onunla kötülük yoluyla iletişim kurarlar. Fakat aynı zamanda, bu niteliklerinden dolayı okura mistik ve erotik bir iç deneyim yaşatırlar. Edebiyat kötücül ve kösnüldür.

Susan Sontag, Bataille'in kitaplarını "pornografik yazının oda müziği" olarak niteliyor. Bataille 1928 yılında, Lord Auch adıyla yazdığı Gözün Hikayesi gerçekten Sontag'ın sözünü ettiği anlamda bir oda müziği. Onun dünyasının temel taşlarını oluşturan metaforları anlayabilmek, kavramları kavrayabilmek açısından büyük önem taşıyan bir oda müziği.

Bataille, gençliğini Birinci Dünya Savaşı yıllarında yaşamış bir kuşağın üyesidir. Bu kuşağın en lirik şairleri siperlerde öldüler (örneğin, Wilfred Owen), savaşın dehşeti karşısında ya da ateşkesin hemen ertesinde intihar ettiler (örneğin, Georg Trakl ve Jacques Vaché). 1916 yılında Bataille de orduya yazılmıştı; fakat tüberküloz tanısı konulunca terhis edildi, onun hayatında savaşın dışında trajediler, travmalar da vardı: "Ben doğduğum zaman, babam genel felce yakalanmıştı ve annemi bana gebe bıraktığı zaman çoktan kör olmuştu; doğumumdan çok da uzun olmayan bir süre sonra, kötü huylu hastalığı onu tekerlekli koltuğa mahkum etti. Ancak, annelerine âşık olan pek çok erkek bebeğin tersine, ben babama âşıktım. Artık onun geleceği felcine ve körlüğüne bağlıydı. İnsanların çoğu gibi tuvalete gidip işeyemiyordu; bunun yerine işini tekerlekli koltuğundaki küçük bir lazımlıkla ve çok sık işemesi gerektiği için bunu benim önümde, bir battaniyenin altında yapmaktan utanmıyordu" (Gözün Hikâyesi, s.74).

Bataille'in çocukluk travmaların kaynağı sadece frengili bahası değildir. Anılarında aklını yitirmiş, bir kaç kez intihar girişiminde bulunmuş bir annenin de yeri vardır: "Babamın çılgınlık krizinden sonra" annem de, kendi annesinin onu maruz bıraktığı şeytani bir sahnenin sonunda birdenbire aklını kaybetti... O kadar kötü bir durumdaydı ki, bir gece odamdaki mermer şamdanlı mumları kaldırdım, uyurken beni öldürebileceğinden korkuyordum" (Gözün Hikâyesi s, 76).

Bataille, okuru dehşete düşüren çocukluk anılarını, "müstehcen bir tasarım sırasında ortaya çıkan kimi acıklı imgelerle" birleştirir, anılarını kendi bakışınca bile tanınmaz hale getiriyor. Onları dönüştürerek yaşama döndürüyor. Bunu niye yapıyor? **Bu sorunun yalın bir yanıtı var: Bataille anılarını bozuyor; çünkü onlar, "anlamların en şehvetlisini" ancak böylesi bir bozulma sürecinde kapanıyorlar.**

Roland Barthes, Gözün Hikayesi'ni "metaforik bir kompozisyon" olarak adlandırıyor. Göz, bu kompozisyonun ana metaforudur. Olduğu gibi ortaya konulmuş, açık, duru bir metafor. Barthes'in gözleriyle, "arı metafor hiçbir zaman tek başına söylem oluşturamaz". Bataille'in kompozisyonunda göz metaforu başka metaforları doyuruyor. Özyaşamsal kaynaklan olan bu metaforlar birbirlerinin yerini alıyorlar. Simone ölü rahibin başucunda, sinek konmuş pozu eline alarak, "görüyor musun? Bu bir yumurta" diyor. Bataille metaforlan değiş tokuş ediyor.

Bataille'in metaforik kompozisyonunda göz bir kaç kez oyulur. Simone rahibin, boğa da matadorun gözünü oyar. Bu İkincisi, Bataille'in 1922 yılında İspanya'da gerçekten tanık olduğu bir olaydır. La Rochefoucauld, **"İnsan iki şeye doğrudan bakamaz, güneşe ve ölüme"** der. Bataille'in tanıklık ettiği olayda boğa matadorun gözünü kör edici güneşin altında oymuştur. Ve Bataille, La Rochefoncauld'un söylediğinin tam aksine, hem güneşe, hem ölüme doğrudan bakmıştır.

Gerçeküstücü ressam Viktor Brauner, 1951 yılında yaptığı oto-portrede kendini tek gözü oyulmuş, oyuğundan kanlar akar halde resmetmiştir. Altı yıl sonra meydana gelen bir kazanın ışınında bakıldığında Brauner'in kehanette bulunduğunu söylemek mümkün. Gerçekten, 1937 yılında stüdyosunda kavgaya tutuşan iki arkadaşını ayırmaya çalışırken cam kırıklarının gözüne isabet etmesi üzerine Brauner tek gözünü yitirdi. Fakat burada bizi ilgilendiren sadece kehanet ya da yazgının önceden okunabilmesi değildir; Bataille ve kuşağının, gerçeküstücülerin oyulan ve çıkarılan göz saplantısıdır. Ne vardır bu saplantının ardında?

İki büyük savaş sırasındaki zaman diliminde bu kuşağın perspektifi parçalanmıştı. Parçalanmış perspektifi onarmak, eski bakıştan kurtulmak istiyorlardı. Bunun üstesinden gelebilmek için öncelikle kişisel tarihlerini gözden geçirmek zorunda olduklarını biliyorlardı.

Bunuel, Endülüs Köpeği'nin çekimi sırasında tuttuğu notlarda jiletle kesilen göz sahnesinin bir "düş imge" olduğunu belirtir. Bunuel'in "düş imge"sinde göz erkeklik organının yerini almıştır ve gözün kesilmesi iğdiş edilme korkusunu yansıtır. (Bunuel notlarında ayrıca, "babamın ölümü benim için kesin bir an oldu" der ve babasının ölümünden sonra onun yatağında yattığını, onun çizmelerini giydiğini ilave eder).

Oedipus kompleksi Bataille'de de vardır. Kökleri çok derine, annesinin rahmine düştüğü güne uzanır; ama o, "bilmece"yi çözmüştür: "Babam annemi bana gebe bıraktığı zaman kör olduğu için, gözlerimi Oedipus gibi parçalayamıyorum." Bu nedenle, rahatlamak için ölmüş babasının, yatağında yatan Bunuel'den farklı bir yol izler: "Geceleyin, annemin cesedinin başında, çıplak olarak mastürbasyon yaptım."

Bataille'in gözü oymasının, yuvasından söküp almasının nedeni uygar insanın akılcılığından kaçıp kurtulmak, yeniden mağaraya dönmektir. Bu aynı zamanda, baskılanmış olanın geri dönüş yolunda attığı önemli bir adımdır, fakat yeterli değildir. Yolculuğun tamamlanabilmesi için başın koparılması da zorunludur.

Modem devlet akıl temelinde örgütlenmiştir; kendini akılla meşrulaştırır. Yasaları ve yaptırımları akla uygundur. Devlet düzeni öncelikle bir akıl düzenidir. Bütün yurttaşlarından "aklın yolu"nu izlemelerini ister. Akıl böylelikle ortak bir yaşamı mümkün kılar. Modem devlet yurttaşlarına açıkça "itaat edin" demez. Onları "sağduyulu davranmaya" çağırır. Bunun anlamı, "yasalara uyun ve uysal olun"dur. Batailie başsız bir insanı, başı eğilmiş bir insana tercih eder.

Batailie, 1937 yılında, Roger Caillois ve Michel Leiris ile birlikte Sosyoloji Koleji'ni kurdu. 1939 yılında savaşın patlak vermesiyle faaliyetlerini durduran bu alternatif okulda iki yıl boyunca dönemin pek çok entelektüeli dersler verdi. Koleji'nin amaçları arasında kutsalı yeniden tanımlamak da vardı ve Bataille bu projenin bir uzantısı olarak Acephale (Başsız) adlı bir dergi çıkardı. Fakat, Başsız yalnızca bir dergi değildi; devrimci bir örgüttü aynı zamanda. Lideri olmayan ve doğrudan eylem için kolayca harekete geçebilecek bir örgüt. Anarşizmin politik kültürüne göre biçimlenmiş, doğrudanlık, içtenlik için elverişli bir kolektivite. Kurumlaşmaya, katılaşmaya karşı bir panzehir.

Batailie 1920'lerde, gerçeküstücülerin politik ve estetik başkaldırısına katıldı; yazıları gerçeküstücü dergilerde yayımlandı. Fakat, Breton ile anlaşmazlığa düşünce onlardan ayrıldı. Faşizme karşı mücadele amacıyla kurulan Karşı Saldırı (Contre-Attaque) örgütünde Batailie ve gerçeküstücülerin yolları bir kez daha kesişti. Ne ki, bürokratik sosyalistlerin, Halk Cephesi'nin faşizme karsı etkin mücadele yürütemediğini düşünen gerçeküstücüler ve onlara yakın entelektüeller tarafından kurulan bu örgüt uzun ömürlü olamadı, bir süre sonra dağıldı. Başsız, bir anlamda, yarım kalmış sözkonusu projeyi yeniden hayata geçirmeyi hedefliyordu. Ancak vurgulamak gerekiyor: Gücünü arzunun yıkıcılığından alan bu öndersiz örgüt salt direnişi değil, devrimci mikro politikalar yürütmeyi de amaçlıyordu.

Acephale, bu amacını gerçekleştirmeden dağıldı. 1939 Eylülü'nde Fransa'nın Almanya ile savaşa girmesi üzerine, Ulusal Kütüphane'deki görevinden istifa ederek Paris'ten ayrıldı, bir kır evine çekildi.

O kır evinde yaşadığı 1941-44 yılları arasında, "Madame Edwards" ve "Nietzsche Üzerine" de dahil, en önemli yapıtlarını kaleme aldı.

Başsız vizyonu 1968 sonrasında, Deleuze ve Guattari'nin devrimci mücadelede şizofren arzunun önemini vurgulayan felsefelerinde, moleküler toplumsal hareketlerin pratiğinde canlandı. Bataille'in "başsız"ı, 1968 sonrası şizo-politikalarda "organları olmayan beden"e dönüştü.

Akıl ve arzu arasında şiddetli ve kesintisiz bir çatışma vardır. Akıl birleştirir, homojenleştirir. Oysa arzu, iktidarı reddeder. Aklın önüne koyduğu yasaları tanımaz. Yasaların gücüne boyun eğmez, çoğunluğu katılmaz. Dışarıda kalır.

Akıl bedeni denetler; arzuyu bastırır, arzunun devrimci coşkusunu söndürmeye ve onun sınır tanımaz gücünü engellemeye çalışır. Arzunun, hayatın akışı içinde başıboş dolaşmasına asla izin vermez. Arzuyu bedenden kovar ve bedeni bir et yığını haline getirir. ***Bataille bedeni aklın tahakkümünden kurtarmak için insanın başını kesmiş, insanı başsız yapmıştı.*** Deleuze ve Guattari arzuyu bütün canlılığıyla, bütün çoşkusuyla bedende tutmak için organları kesip atarlar. "Organları olmayan beden", arzudan yoksun, bir et yığını olarak bedenin tam karşıtıdır.

ÖLÜM VE ORGAZM

Erotizmin filozofu George Bataille, öldürdükleri Tanrı'nın boşalan en yüksekteki yerini insanoğlunun bizzat doldurmasını öneriyor. Bataille'a göre, ancak en coşkulu iç dökmelerle kendisinden geçen insanoğlu böylesine zor bir işin üstesinden gelebilir. Kahkahalarla boğulan, içkiyle sarhoş, uyuşturucularla mest olan, pagan rituellerde vecd haline gelen ve erotik etkinliğinde orgazma ulaşan insanoğlu. Çünkü onun kurtarılmayı bekleyen bir hayatı var. Hayatı kurtarabilmek için önce hayatı yitirmek gerekir. Yitirebilmek için de her şeyden önce kazanmak.

Bataille gençliğinde yaşadığı yoğun dinsel deneyimler sonucunda tüm biçimsel teolojileri ve özellikle de erotizm karşıtı saydığı Hıristiyanlığı yadsıyan bir gizemciliğe yöneldi: "Kutsal ile ilgili öylesine çılgınca deneyimlerim oldu ki, bunları anlatacak olursam benimle alay ederler."

Bataille da tıpkı büyük ölçüde etkilendiği Sade, Lautréamont, Artaud, Nietzsche gibi, Tanrı'nın ölümüne tanık olanlardan: "İlk önce güldüm; bu evreyi geride bıraktım, gülüşüm de kötü niyetli bir ilkbahar gibi eridi." Fakat beri yandan Bataille, dinsel geleneklerin altını kazdıkları için Hıristiyan gizemcilerini ruh kardeşleri olarak selamlıyor. Çünkü onlar teslimiyet anlarında şehvani bir dille konuşuyorlar. Maurice Blanchot'ın tanımlamasıyla Bataille'ın gizemciliği, "selâmet ve umuttan feragat edilmiş" yeni bir teoloji.

Ölüm doğumda saklı. Otta Rank doğumu bir yara olarak niteliyor. Doğum travması bütün korku ve tedirginliklerin haznesi. Yaşamın farklı evrelerinde tekrar ve tekrar yürürlüğe giren yabancılık duygusunun biricik kaynağı. İnsanoğlu ana rahminden koparak ışığa çıktığında kendisini yabancı bir dünyada bulmuş ve güvensizlik içinde duyumsamıştı. O, doğarken yitirmiş olduğu her şeyi ölümde yeniden kazanacak. ***Tibet Ölüler Kitabı*** **ölümün üç aşamasından söz eder:**

Chikhai Bardo başlıklı ilk bölümde ölümün fiziksel yönü anlatılır.

İkinci bölüm Chonyid Bardo ölümü izleyen düş aşamasına ayrılmıştır.

Sidpa Bardo başlıklı üçüncü ve son bölümde ise, ölene, yaşamın tüm sırlarının ifşa edileceği duyurulur. İnsanoğlu böylece doğumunun sırrına da erebilecektir.

Ölüm, yaşamın nihai noktasındaki en gerilimsiz an ve bunun bilincinde olan yalnızca insanoğlu. Bedeninin faniliğinin bilincinde olduğu için de ruhunu ölümsüz kılmak istemiştir. **Bütün büyük kültürleri hep ölümün gölgesinde inşa etmiştir. Ölüm bilinci onun yaratıcılığını besleyen bir pınar olmuştur.**

İnsanoğlu, tam da bu nedenle, doğada başıboş sarfiyattan sakınmaya çalışıyor. Fakat beri yandan da büyük bir tutkuyla bölünmek ve kendinden geçmek için uğraşıyor. Bu ikilem bir bakıma onun trajedisi, bir bakıma da ayrıcalığı. Varlığını hem tüketmek hem de sürekli kılmak istiyor. Sürekliliği ona yalnızca ölüm bahşedebilir. Oysa, ölümün bir adım ötesinde, tuhaf ikiz kardeşi yüzünü gösteriyor.

George Bataille, erotizm ve ölüm arasında gizemli bir bağ kuruyor.

İnsan, sonluluğunun, faniliğinin bilincinde olan tek tür. O, tarihini ölülerini gömerek başlatmıştır. Ölümden hem korkar, hem de ölümün cazibesiyle büyülenir. Erotik eylem salt insana özgüdür, çünkü kaynağında ölüm bilinci vardır. Diğer deyişle, insan, ölümün trajik ön bilgisiyle erotik eylemde bulunur.

Kuşkusuz, erotik eylem ve yalın cinsel ilişki birbirinden çok farklı. İlkini haz taçlandırıyor; İkincisi ise üremeye yönelik ve dolayısıyla işlevsel. **Erotizm tabuları tanımayı gerekli kılıyor. Eğer yasak çiğnediğini bilmeseydi, insanoğlu haz duyamazdı. Oysa cinsel eylem anında yasak çiğnemek bir yana, "üreyip, çoğalın" kutsal buyruğunu yerine getirmektedir.**

Bataille, erotizmi "hayatın ölüm ile eşdeğerde beğenilmesi" olarak tanımlıyor. Bataille'a göre, orgazma "küçük ölüm" denilmesinin nedeni de bu.

Freud ve Norman O. Brown'ın metinlerinde penisin karanlığa gömülmesi ve orada çökmesi ölüm ile özdeşleştirilir. Cinsel ilişki (erkek için) döl yatağına geri dönüştür. Vajina penisin mezarıdır. Penis bu iğdiş edici mağaranın karanlık dehlizinde uzağa düşer. Andre Dworkin de vajina sözcüğünün, Latince kökeninde kılıç kını anlamına geldiğini anımsatıyor.

Oysa Bataille erotizmde dişinin ayrı bir varlık olarak eridiğine işaret ediyor. Bataille'a göre bu "ilk yıkıcı eylemin sürekliliğinde" kadın kurban, erkek ise kurban edendir.

> Etnoloji (budunbilim), insanların ırklarına ayrılışını, ırkların kökenini, oluşumunu, yeryüzüne yayılışını, aralarındaki bağıntıları ve bunların töre, dil ve kültür niteliklerini, genel yasalar çıkarmak amacıyla inceleyip karşılaştıran bilim dalına verilen isimdir.

Bataille, budunbilimci (ethnologist etnolog) Marcel Mauss'dan etkilenerek Azteklerin ve diğer yerlilerin taşkınlık dolu kurban törenlerine büyük ilgi duydu. Aztekler kış gündönümünde, her gece yok olan fakat her şafakta yeniden doğan güneş tanrısı Huitzilopochli için savaş esirleri, yağmur ve fırtına tanrısı Tlaloc için de çocukları kurban ediyorlardı. Bu yerlilerde güneş, cennetin gözü olarak kutsanıyordu. Güneş tanrısı için insan kurban edilmesi ise, cennete yol döşemek anlamına geliyordu. Peru'daki Ma yerlilerinin kültüründe de seçilmiş kadınlar, Güneşin Bakireleri (güneşe tapılan) tapınaklarla özdeşleştiriliyordu. Bataille da güneşi hiçbir karşılık bulma umudu olmadan, insanoğlunu enerjisiyle aydınlığa boğan ideal müsrif olarak kişileştirir.

Bataille yasayı da belirtiyor: "Cazibesiyle büyülemeyen hiç bir şeyin bilgisini edinme. Açık sınırlarda asla durma." Sh: 153-162

Kaynak: Halil TURHANLI, Kahinler ve Müjdeciler- Radikal Politika, Sanat ve Erotizm Üzerine Denemeler, 1. basım Mart 2004, İstanbul

RİFÂİLİK

Rifâilik, Ahmed er-Rifâî kaddesellâhü sırrahu'l aziz tarafından kurulmuş bir tarikattır.

Kurulmasının akabindeki tarihi süreç içinde, İslam dünyasının hemen her tarafına yayılmış; İslam dünyasının en aktif ve en yaygın tarikatlarından biri olmuştur. Tasavvuf tarihi içinde ilk olarak teşkilatlanan tarikatlardan biridir ve hızlı bir şekilde yaygınlaşmasını buna borçludur. Suriye, Mısır, Anadolu, Irak, Balkanlar ve Hindistan gibi Müslümanların var olduğu hemen her yerde yayılma imkânı bulmuştur. 9./15. yüzyılda Kâdiriyye tarikatı tarafından elinden alınıncaya kadar İslam dünyasının en yaygın tarikatı olma unvanını taşımıştır.[4]

Tarikatın kurucusu 500/1106-1107 veya 512/1118'da Batâih bölgesindeki Ümmi Abide Köyünde doğmuştur. Seyyid olduğu iddia edilen Ahmed er-Rifâî, babasının o küçük yaşta iken vefat etmesi sebebiyle, ünlü sufilerden, dayısı Mansur el-Batâihî'nin himayesinde yetişmiştir. Devrin âlim ve mutasavvıflarından eğitim almıştır. Kaynaklarca muhaddis, Şafii fakihi ve müfessir bir sufi olarak tanıtılmaktadır. Önceleri dayısı Mansur elBatâihî'nin irşad halkasına girmiştir. Dayısı daha sonra kendisinin taşımış olduğu "şeyhu'ş-şuyûh" unvanını ona devrederek kendisine bağlı bütün tekkelerin şeyhliğini tevdi etmiştir. Kısa sürede önemli sufi simalardan biri olmuş ve hızla taraftar toplamaya başlamıştır. Tasavvuf anlayışının Kitap ve Sünnete uygun olduğu konusunda kaynaklar hemfikirdir. Bu konuda ona dair övgüler yapılmakta, devrinin biriciği olarak tanımlanmaktadır. Ahmed er-Rifâî 578/1182'de vefat etmiştir, türbesi Bağdat'ın güneyinde Vâsıt yakınlarındadır.[5] Rifâilik, çoğunlukla esma yolunu benimsemiş, bu ekolün esaslarıyla hareket eden bir tarikat olarak kabul edilmiştir. Bu itibarla aşk ve cezbe yolundan ziyade zühd yolunu kendisine metod olarak seçtiği, tarikat esaslarını bu yolun gereklerine göre tespit ettiği, ehl-i sünnet inancının temel esaslarına aykırı hususlar içermediği varsayılmıştır.'[87]

Bu kabule rağmen, Rifâilik tarikatı mensupları zamanla çok ciddi eleştirilere maruz kalmışlardır. Çoğu zaman, bu eleştirilere tarikatın kurucusu Ahmed er-Rifâî'inin dahil edilmediğini söylemek gerekir. Rifâileri eleştiren kaynaklar, onu ayırarak takipçilerini eleştirmeyi yeğlemişlerdir. Ahmed er-Rifâî'ye yapılan nadir eleştiriler, onu Horasan ekolünün ayin ve öğretileriyle ilişkilendirebilecek netlikte değildir. Örneğin onun hakkında, kadın erkek aynı mecliste zikir ayinleri düzenlediğine dair, Halife el-Müstekfî'ye şikâyetlerde bulunulmuş, ancak halife tarafından görevlendirilen memur onun sünnete uygun hareket ettiğine dair rapor verince, halife ondan özür dilemiştir.[6] İbnu's-Serrâc, Ahmed er-Rifâî hayatta iken onun hakkında kötü sözler söyleyen ve şerefini lekeleyen bir topluluktan bahsetmekte, ancak eleştiri konusu hakkında bilgi vermemektedir.[7] Şârânî gibi geç dönem kaynaklarında Ahmed er-Rifâî ve taraftarlarına mülhid, batini ve zındık gibi ithamlarda bulunan şahıslara rastlanmakta, ancak bu eleştirileri neden yaptıklarına değinilmemektedir.[8]

Aşk ve cezbe merkezli tasavvufun fiili olarak en önemli ibadet biçimi olan sema, Rifâilikte erken dönemlerden itibaren görülmektedir. Son dönem Rifâi kaynakları sema ibadetini Ahmed er-

---

4 Bosworth, "Rifâıyya," s. 526; Trimingham, *The Sufi Orders,* s. 39-40.

5 Bkz. Mustafa Tahralı, "Ahmed er-Rifâî," *DİA,* (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), c. II, s. 127-128; Zeynuddin Muhammed Abdurrauf b. Tacilarifin b. Ali el-Munâvî, *el-Kevâkibu'd-Durriyye fi Terâcimi'sSâdâti's-Sufiyye (Tabakâtiî-Munâviî-Kubrâ),* tah. Abdulhamid Salih Hamdan, (Kahire: el-Mektebetu'lEzheriyye li't-Turas, t.y.), c. I, s. 650-651; Ebû Hafs Siraceddin Ömer b. Ali b. Ahmed İbnu'l-Mulakkin, *Tabakâtu'l-Evliyâ,* tah. Nureddin Şureybe, (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1986), s. 93-94; es-Subkî, *Tabakâtu'şŞâfiiyyeti'l-Kubrâ, c.* VI, s. 23-27; el-Yafıî, *Mirâtu'l-Cenân, c.* III, s. 410-412; İbnu'l-Verdî, *Tetimme,* s. 140.

6 Tahralı, "Ahmed er-Rifâî," s. 127.

7 İbnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 1393-139!).

8 Ksynaklara göre, bu eleştirileri yapanlar daha sonra görüşlerinden vazgeçip Ahmed er-Rifâî'nin tarikatına dahil olmaktadır. Bkz. eş-Şârânî, *Levâkih,* c. II, s. 321.

Rifâî'ye dayandırsalar ve ona "sema ibadettir" dedirtseler de[9] bu konuda ihtiyatlı olunmalıdır. Ahmed er-Rifâî'ye nisbet edilen *"el-Burhânu'l-Mueyyed"* isimli eserde tasvir edilen zikir meclislerinde, kasidecinin beyit okuması, musiki dinlenmesi hususlarına rastlanır. Buradan Ahmed er-Rifâî'nin musiki dinleme anlamında semayı tasvip ettiği ve uyguladığı sonucu çıkarılabilir. Ancak eserden, sema meclislerinde sıkça rastlanan raks etmeye iyi gözle bakılmadığı anlaşılmaktadır. Raksla zikir birbirinden ayrılmış ve raks edenlerin yalancı olduğuna vurgu yapılmıştır.[10] Ayrıca bazı tarikat mensuplarında rastlanan hulûl[11] ve ittihadı çağrıştıracak sözlerin; bunlara ek olarak şathiyatların [12] ve aşırı unsurlar içeren kerametlerin de Ahmed er-Rifâî'den sonra ortaya çıktığı, araştırmacılar tarafından ifade edilmiştir.[13]

Rifâilik tarikatının muvelleh dervişlik karşısındaki konumunu net olarak söyleyebilmek mümkün değildir. Rifâilik mensubu bazı şeyh ve dervişlerin Kalenderi ve Haydari dervişlerine *benzer haller* gösterdikleri kuşkusuzdur. Ancak bu örneklere bakarak, tarihi süreç içinde çok geniş alana yayılmış bir tarikatın bütün mensuplarını genelleme yaparak muvelleh dervişlik akımının içine dahil etmek çok doğru bir yaklaşım olmayacaktır. [14]

---

9 Ebu'l-Huda es-Sayyâdî, *Gılâdetu'l-Cevâhirfi Zikri'l-Ğavsı'r-Rıfâî ve Etbâihi'l-Ekâbir,* (Beyrut: Matbaatu'l-Edebiyye, 1301), s. 164.

10 Ahmed er-Rifâî, *el-Burhanu'l-Mueyyed,* çev. Sıdkı Gülle, (İstanbul: Bedir Yayınevi, 1976), s. 103-107.

11 Tanrının bazı kişi ve eşyaya girip tecessüm ettiğini, onun suretine girdiğin kabul etme -y.n.

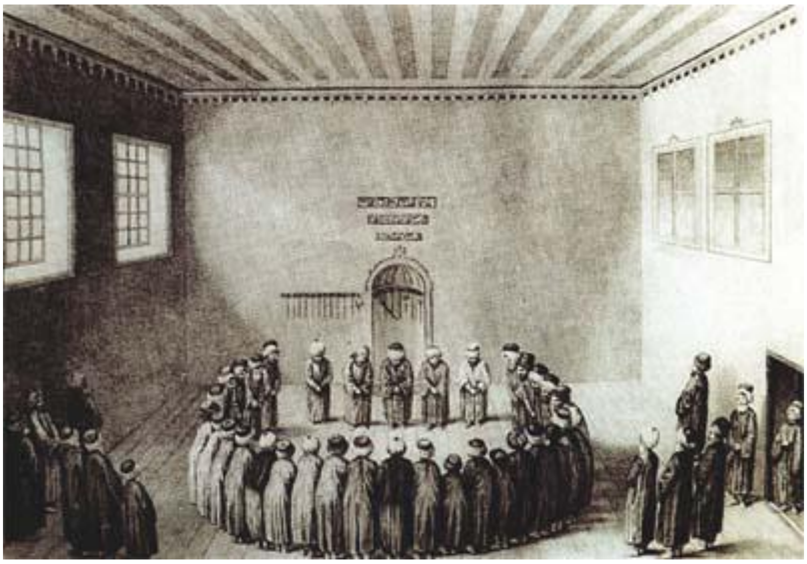
12 Bazı meczubların sözlerini taklit suretiyle yazılmış, zahirde saçma görülen, fakat şerh ve tahlili halinde manidar olduğu anlaşılan manzumeler, Ferit Develioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansklopedik Lügat, Ankara 2001, ciddi bir düşünceyi, konuyu, şaka ve alay yollu anlatmak; -y.n.

13 Tarih kitapları ve Rifai kaynaklan arasındaki çelişkiler ve Rifai kaynaklarındaki Ahmed er-Rifâî tasavvuru hakkında bir araştırma için bkz. Abdurrahman ed-Dımaşkî, *er-Rıfâiyye* (y.y., 1990). Aşırı unsurların sonradan Rifailiğe girdiğine dair son dönem Rifailerinden bir tanıklık için bkz. Yusuf Haşim Rifâî-Mustafa Rifâî Nedvî, *el-İmâm es-Seyyid Ahmed er-Rifâi: Muessisu't-Tankati'r-Rifâiyye-NesehuhûNeşetuhû-Da'vetuhû-Kerâmetuhû ve Âsâruhû,* (Dımaşk: Dâru'l-Beşair, 2002), s. 13-16. Aynı konuda bkz. Yaşar Nuri Öztürk, *Tasavvufun Ruhu ve Tarikatler,* (İstanbul: Sidre Yayıncılık, 1988), s. 169; Mustafa Kara, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi,* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1985), s. 296-297.

14 İbnu's-Serrâc Rifailik tarikatına mensup olmanın yanında, günümüzde sıklıkla heteredoks olarak tanımlanan, kendisinin ise "muvelleh" olarak isimlendirdiği, alışılmış tasavvuf pratiklerine muhalif unsurlar serdeden sufilerle de yakın ilişki içinde görünmektedir. Muvelleh kelimesi Arapça "veleh" kökünden türetilmiştir. Veleh kelimesi ise, sözlüklerde hüzün, şiddetli vecd, üzüntü, sevinç veya korkudan dolayı akim gitmesi, hayrete düşmek, çılgına dönmek, kendini kaybetmek gibi anlamlara gelmektedir. Tasavvuf ıstılahları sözlüklerinde ise veleh kavramı sersemlik, şaşkınlık, hayret, aşkın deli divane etmesi gibi anlamlarla karşılanmıştır. Kelimenin tefıl babındaki "vellehe" formuna sadece modern Arapça sözlüklerde rastlanmaktadır. Bu sözlüklerde vellehe kelimesi çılgına çevirmek, ne yaptığını bilmez hale düşürmek gibi anlamlarla karşılanmışta. Bu itibarla, ism-i meful kalıbında gelen muvelleh kelimesini, aşk veya üzüntüden dolayı kendini kaybetmiş, çılgına dönmüş kişi olarak tanımlamak mümkündür. Kavramın sözlük anlamı muhalif karakterli dervişlerin alışılmamış tavırlarını açıklamak için oldukça elverişli bir zemin hazırlamaktadır. İbnu's-Serrâc muvelleh sufilerle bizatihi görüşmekte ve onların tasavvufı hal ve eylemlerini savunmaktadır. Onun muvelleh sufilerle ilişkisi küçük yaşlarda başlamıştır ve bu bağlantı ailesinden kaynaklanmaktadır. O, Şam'da yaşayan meşhur muvelleh Yusuf el-Kamînî için "dedemin ve babamın şeyhi" ifadesini kullanmaktadır. İbnu's-Serrâc, dedesi ve babasının Yusuf el-Kamînî ile görüştüğünü ve kendisinin de miras bırakılan bu bereketten çokça istifade ettiğini vurgulamaktadır.
İbnu's-Serrâc'ın muvelleh sufilerle ilişkisinin sadece Yusuf el- Kamînî ile sınırlı olmadığı anlaşılmaktadır. Babası ve dedesi vasıtasıyla başka muvellehlerle de tanışmış ve yakınlık kurmuştur. Bizzat kendisi, çocukluğunda Yusuf el-Kamînî'ye benzer başka muvelleh dervişlerle de mülazemeti olduğunu ifade etmekte ve bu beraberlik neticesinde onlarla birçok hallere vasıl olduğunu söylemektedir. [Velilik İle Delilik Arasında; İbnu's-Serrac'In Gözünden Muvelleh Dervişler / Eyüp Öztürk, Kitap Yayınevi I.Basım Kasım2013, İstanbulSh: 19-20]

Zira Rifâilik temelde esma yolu üzerine kurulmuştur. Bu itibarla Kalenderilik ve Haydarilikten farklıdır. Bize göre, Rifâilik mensuplarının muvellehlik olarak nitelendirilebilecek davranışlarını, Kalenderi ve Haydari dervişlerinin, tarikata etkisi olarak algılamak gerekmektedir. Bu etki özellikle 7./13. yüzyılda Suriye'de varlıklarını sürdüren Rifâilik tarikatı mensuplarında yoğun olarak görülmektedir. Anadolu'ya gelen Rifâi dervişlerinin Suriye merkezli olduğunu düşündüğümüzde, buna Anadolu'yu da eklemek gerekecektir. Bu açıdan biz, Suriye ve doğal olarak Anadolu'daki Rifâilik tarikatı mensuplarının özellikle 7/13. yüzyıldaki görünümü itibariyle muvelleh dervişlik akımı içine dahil edilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu sonuca varmamıza yol açan delillere işaret etmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Ayin

Rifâiler esma yolunu benimsemiş bir tarikat olduğu için bu tarikatın temel ayini doğal olarak zikirdir. Zikir cehri olarak, yani açıktan ve yüksek sesle yapılır. Toplu zikirler ise yine cehri şekilde oturarak veya ayakta icra edilir.[15] Rifâilik mezhebinde, aşk ve cezbe yolunun en önemli ayin biçimi sema ve raks da erken zamanlardan itibaren görünmektedir.

İbnu's-Serrâc, İzzeddin b. Nuaym isimli Rifâi şeyhinin kadın ve erkeklere aynı anda sema yaptırdığını ve devrin yöneticileri tarafından kınandığını belirtmektedir. Bilindiği üzere, sema ve raks, özü itibariyle Melami meşrepli tasavvuf akımlarına özgü bir ayin biçimi olup esrime ve vecd aracı olarak kullanılmaktadır.[1]" Bu itibarla sema ve raksın tarikatta yaygın bir şekilde var olmasını, Horasan sufıliğinin en önemli etkilerinden biri olarak değerlendirmek gerekir. Ancak sema ve raksdan daha önemli olan ve Rifâilerde "burhan" adı verilen bir ayin biçimi vardır ki, esas itibariyle en çok eleştiri aldıkları ve Rifâiliğin başka kültürlerin etkisine maruz kaldığını en çok hissettiren unsur durumundadır. İbn Hallikân, Rifâiler hakkında bilgi verirken onları şu şekilde tanıtmıştır:

> Onların canlı iken yılanları yemek, alevli fırınların içine girmek gibi acayip halleri vardır. Onlar büyük ateşler yakıp sonra onun üzerinde ateş sönene kadar sema ve raks ederler. Bu dervişlerin kendi bölgelerinde aslanların üzerine binip dolaştıkları söylenmektedir.

İbnu's-Serrâc da ateşe hâkimiyeti Rifâiliğin en büyük kerametlerinden biri saymaktadır. Ayrıca onların zehire de hâkimiyetleri olduğunu belirterek kurşun ve zehir içtiklerini belirtmektedir. Bunlara ek olarak, taşı ve tozu, gümüş, şeker, meyve gibi yiyeceklere veya değerli taşlara dönüştürebilme

15 Tahralı, "Rifâiyye," s. 101.

yeteneğinin de onlara verilen bir keramet biçimi olduğunu söylemektedir.

Rifâilerin Allah'ın bir lütfü olarak gördükleri ve davalarının sahihliğine delil olarak öne sürdükleri burhan ayini, tarihi süreç içinde insanları en çok etkileyen yönleri olarak öne çıkmaktadır. Bu itibarla, 7./13. yüzyıldan günümüze değin Rifâilerde burhan adı verilen bu olağanüstü aktivite sürdürülegelmiştir. Hatta zaman içinde farklı biçimler eklenerek gelişime uğramıştır. Edward William Lane, 13./19. yüzyıl Mısır'ındaki Rifâi dervişlerini şu şekilde tasvir eder:

> Onlar acı duymaksızın demir şişleri gözlerine ve vücutlarına sokarlardı. Aynı şekilde büyük taş kütlelerini göğüsleri üzerine koyar ve kırarlar, yanan kömürleri, cam parçalarını yerler, kor ateşleri kollarında taşırlardı. Ellerinde zehirli yılan ve akrepleri zarar görmeden taşırlar ve hatta canlı, zehirli yılanları yerlerdi.[16]

Burada çok değişik unsurların burhan ayinine eklemlendiği gözlenmektedir. 12./18. yüzyılda İstanbul'daki Rifâi Âsitanesi'nde yapılan burhan ayinlerinde de değişik yöntemler denenmiştir. Vücudun çeşitli yerlerine topuz denilen şişleri saplamak, gül adı verilen kızgın demirleri yalamak, keskin kılıç üzerine yatmak, aralarında kundaklık bebeklerin de bulunduğu hastaların şeyh tarafından çiğnenmesi (devsiye) gibi oldukça farklı ayin biçimleri uygulanmıştır.[17] Yine günümüzde Makedonya'daki Rifâiler, ilahiler okunurken yanaklarına ve vücutlarının diğer bölgelerine şiş sokma eylemini aktif bir şekilde sürdürmektedir.[18] Benzer bir durum günümüz Türkiye'si için de söz konusudur.[19]

Rifâilikte yüzyıllar boyunca çok önemli bir yer tutan bu ayinin, tarikatta ilk olarak ne zaman görüldüğünü tespit etmek mümkün değildir. Fuad Köprülü, ayinin Abbasi Devleti'nin Moğollar tarafından yıkılmasından sonra ortaya çıktığını savunmakta ve Moğol etkisiyle gelen Şamanist bir etkiye bağlamakta; bu görüş başka araştırmacılar tarafından da desteklenmektedir. Köprülü ve diğer araştırmacıların Rifâilerin Moğol etkisiyle bu tür halleri benimsediği inancı, Zehebî'nin onlar hakkmdaki bir rivayetine dayanmaktadır. Zehebî, Ahmed er-Rifâî'den bahsederken onun ashabında, Moğolların Irak'ı almasından sonra ateşe girmek, aslanların üzerine binmek, yılanlarla oynamak gibi şeytani haller görüldüğünü ve bu hallerin Ahmed er-Rifâî zamanında olmadığını beyan etmektedir. Zehebî'nin bu açıklaması sebebiyle Rifâilerin burhan ayini Moğol etkisine bağlanmaya çalışılmıştır.

Mustafa Tahralı ise Bağdat'ın Moğollarca işgalinden önce de Rifâilerde bu tür hallerin bulunduğunu Yafiî'nin *"Mirât"*mdaki bir bilgiye dayandırmakta ve bu şekilde Şamanist tesirin

---

16 Edward William Lane, *An Account of the Manner and Customs of the Modem Egyptian,* (Londra: East and West Publishing, 1989), s. 245, 379.

17 M. Baha Tanman, "Rifai Âsitanesi," *DBİA,* (Istanbul: Tarih Vakfı, 1994), c. VI, s. 324. Rifai tarikatı Anadolu'ya 7./13. yüzyıl gibi çok erken tarihlerde girmesine rağmen, 12./18. yüzyıla kadar İmparatorluk merkezi olan İstanbul'da çok fazla etkin olamamıştır. Ulemanın yoğun olarak bulunduğu İstanbul'da Rifailer taşradaki kadar rahat edememişlerdir. Ulemanın Rifailerin burhan ayinindeki tezahürleri dindışı saymaları ve bunların icrasına karşı çıkmaları, Rifailiğin İstanbul'da etkin hale gelmesini oldukça geciktirmiştir. Bkz. Ekrem Işın, "Rifailik," *DBİA,* İstanbul: (İstanbul: Tarih Vakfı, 1994), c. VI, s. 326.

18 Nicolas Biegman, *God's Lovers-A Sufi Community in Macedonia,* (Londra: Kegan Paul, 2007), s. S. 25. Rifâîler zikir sırasında kullandıkları kesici ve yaralayıcı aletlere harp aletleri demektedirler. Oldukça çeşidi bulunan bu aletler için bkz. Yahya Agâh b. Sâlih el-İstanbulî, *Tarikat Kıyafetlerinde Sembolizm (Mecmûatu'z-Zarâif Sandukatu'l-Maârif),* haz. M. Serhan Tayşi, (İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2002), s. 167-172.

19 Günümüz Türkiye'sinde Rifailer, İstanbul ve Ankara ekolü olmak üzere ikiye ayrılmışlardır. İstanbul grubu entelüktüel bir çehreye bürünmüştür ve kültürel faaliyetleri merkeze almıştır. Ankara grubu ise geleneksel şişli-kılıçlı burhan ayinini uygulamayı sürdürmektedir. Bkz. Turhan Atik, *Rifâîlik Tarikatı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme,* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, (İstanbul, 2007), s. 18.

olmadığını ortaya koymaya çalışmaktadır. O, ayrıca bu tür haller Moğol kaynaklı ve Şamanizm tesiriyle ortaya çıkmış olsaydı, aynı hallerin o dönemde Rifâilik dışındaki diğer tarikat mensuplarında da görülmesi gerektiğini savunmakta ve durumun bu şekilde olmadığını dile getirmektedir.

Rifâilerin alameti olarak görülen hallerin Moğol istilasından önce bölgede bilindiğine dair Yafiî'nin eseri dışında başka tarihî şahitlikler de vardır. Rifâilerdeki burhan ayininin Moğollarla ilişkilendirilmesine olanak sağlayan bilgiyi veren Zehebî, başka bir eserinde 548/1153-1154 yılında vefat eden ve Halep'te defnedilen Ebu'l-Hüseyin ez-Zâhid el-Makdisî' den bahsederken, onun aslanlara bindiğini, aslan ve kaplanların onun için evcil hayvanlar gibi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca onun tıpkı Rifâiler gibi fırınlara girmek ve ateşle oynamak gibi hallerinden bahsetmiştir. Buna göre, benzer uygulamaların 6./12. yüzyıldan itibaren bölgede bilindiği konusunda şüphe yoktur. Muhtemelen Rifâiler bu uygulamaları Moğol istilasından önce bölgeye yerleşen derviş gruplarından almış olmalıdır.

Ancak Moğol istilasından önce Rifâilerde bu tür hallerin var olması, Şamanist etkiyi ortadan kaldırmamakta, sadece bu etkinin Moğol istilasından önce olduğuna delalet etmektedir. Zira Suriye ve Anadolu'ya Asya'dan derviş göçünün Moğol istilasından önce de var olduğuna, Moğol istilasının bunu sadece hızlandırdığına daha önce dikkat çekmiştik. Moğollar Şam ve çevresine gelir gelmez Rifâilerin fikirlerinde ciddi bir dönüşüm yaşanması ve hemen bu tür hallerin ortaya çıkması aklen de uygun değildir. Zira dinsel etkileşimler çok kısa sürede ortaya çıkan hadiseler değildir. Zehebî'nin bu tür hallerin Moğol istilasından sonra olduğu fikrine kapılması, muhtemelen Rifâilerin Moğollarla yakın ilişkileri sebebiyledir. Aslında dikkatle incelenirse Zehebî, Rifâilerin bu uygulamaları Moğollardan aldığını iddia etmemektedir. O, sadece bu tür hallerin ortaya çıkışına dair bir tarih vermektedir. Onun verdiği bilgide işaret edilen zaman Rifâilikte burhan ayininin ilk görüldüğü tarih değil, yoğun olarak görülmeye başlandığı tarih olarak algılanmalıdır. Aslında Zehebî, Moğollar'ın Suriye'ye hâkimiyeti akabinde bu tür hallerin yoğun olarak görünmesine işaret etmektedir. Rifâiler Moğollar'm hâkimiyetleri zamanında burhan ayinlerini daha rahat sergilemiş olmalıdır. Zira kaynaklarda, Moğolların Rifâi dervişlerine sempati duyduklarına dair bilgiler vardır. Rifâiler, sempatiye dayalı Moğol desteğiyle kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri bir ortam bulmuş, inanç ve fikirlerini daha rahat ifade etmişlerdir. Bu rahatlık nedeniyle sosyal ortamlarda daha fazla görünmeleri ve belki biraz pervasız hareket etmeleri, Rifâilerin Moğolların etkisiyle bu tür hallere sahip olduğu izlenimi vermektedir. Tahralı'nın Moğol kaynaklı Şamanist etkileşim olsaydı, bu durumun benzerinin başka tarikatlarda da görülmesi gerektiği, ama olmadığı şeklindeki itirazı yerinde değildir. Zira bir bölgeye olan kültürel etkinin, o bölgedeki bütün unsurlara aynı şekilde ve dozda olması beklenemez. Hatta bazen etki kendisini karşıt olma ve reddetme şeklinde de gösterebilir.

Burhan ayininde Şamanist etkinin olduğuna dair inancımız, bu tür hallerin özü itibariyle Şaman kültürüne has olduğu gerçeğine dayanmaktadır. Şamanizm kavramı genellikle Türk ve Moğol toplumlarının dinini tanımlamak için kullanılmaktadır. Aslında Şaman kültürünün unsurları, tek bir bölgeyle sınırlandırılmayacak kadar dünyanın değişik bölgelerine yayılmıştır. Dünyanın birbirinden çok farklı bölgelerinde benzer ayin biçimleri ve tarzları görülebilmekte, dolayısıyla bu durum Şaman kültürüne dair bir etkiyi herhangi bir bölgeye has kılmayı zorlaştırmaktadır. Ancak Jean-Poul Roux'ın belirttiği üzere, Şamanist kültür unsurları en belirgin, açık, sürekli ve değişmez şekliyle, Orta ve Kuzey Asya'yı kendisine yerleşim bölgesi olarak seçmiştir. Bu itibarla, Şamanizm deyince Türk ve Moğolların dininin akla gelmesi sebepsiz değildir ve bir ölçüde normaldir. Biz de bu noktayı göz önünde bulundurarak, Rifâilere olası bir Şamanizm etkisinden bahsettiğimizde, bundan esas itibariyle Türk-Moğol eski dininin veya kültürünün yansımalarını kastetmekteyiz.

Rifâilerin burhan adıyla uyguladıkları ayin biçimlerinde en çok göze çarpan husus ateşe hâkimiyet figürüdür. Türkler ve Moğolların eski dininde de ateş önemli bir figürdür. **Ateşe hürmet edilir, arıtıcı ve temizleyici olarak kabul edilir. Saflığından kuşkulanılan her şey, kor halindeki iki ateş arasından geçirilerek, yanan bir ateşin etrafında döndürülerek veya ateşin üzerinden atlanılarak zararlı etkilerinden temizlenip**

eski saflığına kavuşturulabilir. Ateşe egemenlik ise Şamanizmde bir tür sırra ermeye karşılık gelmektedir. Bu itibarla din görevlisi konumunda bulunan Şamanlar ateşin efendisi olarak kabul edilirler. Onlar ateş ve korlara dokunduklarında hiçbir acı hissetmez veya etkilenmeye maruz kalmazlardı. Dış etkilere karşı vücudun dayanıklılık kazanması, sadece ateşe karşı sahip olunan bir durum değildi. Şamanlar esrime sırasında ateş dışında zarar verici başka aletleri de vücutlarına şaplarlardı ve bu hareketler sırra ermenin bir neticesi olarak kendilerine bir zarar vermezdi. Eliade, bir Kırgız baksısmm (Şaman) dinsel ayin törenini şöyle anlatır:

> **Baksı yırlamasını hiç kesmez. Bir an gelir ruhlar kendisini ele geçirir. Bu dalınç hali esnasında baksı ateşte kızdırılmış bir demirin üzerinde yalın ayak yürümeye başlar ve yanan bir fitili birkaç kez ağzına sokar, kızgın demire diliyle dokunur, ustura gibi keskin bıçağını yüzüne saplar ama bu bıçaklamadan hiçbir görünür iz kalmaz.**[20]

Yine Eliade, benzer bir şekilde Yakut bir Şamanın esrime sırasında vücuduna bıçaklar sapladığını, kızıl korları yuttuğunu anlatarak, bir Rifâi şeyhinin ayiniyle bir Şamanınki arasındaki benzerlik için bize örnekler sunar.[21] Şamanın bu gücü elde etmesi için yapması gereken vecde ulaşmasıdır. Vecd ise genelde ateş etrafında dönmenin akabinde ulaşılan bir haldir.[22] Burada, Şaman ayinleriyle Rifâilerin ayinleri arasında bir karşılaştırma yapılabilmesi için, İbn Battûta'nın Rifâilerin merkezi konumunda bulunan Ümmi Abide'yi ziyaret ettiği zaman şahit olduğu sema ayinini, onun dilinden aktarmak istiyoruz. İbn Battûta şöyle der:

> Ebu'l-Abbas Rifâî'nin torunu Şeyh Ahmed Kûçek'in oraya gelişine rastladı bizim ziyaretimiz. Bu adam, ta Anadolu'dan kalkmış atasının kabrini ziyarete gelmişti. Revâk'ta şeyhlik sırası ondaydı. İkindi namazından sonra defler çalındı, davullar vuruldu ve dervişler raksa başladılar. Akşam namazından sonra pirinç ekmeği, balık, süt ve hurma getirildi yemek olarak. Millet karnım doyurduktan sonra hep beraber yatsıya kalktı. Şeyh Ahmed dedesinin postuna oturmuş, dervişler etrafında zikre ve semaya dalmışlardı. Evvelce hazırlanmış yük yük odun çıkarıldı ve ateşe verildi. Allah'ı anarak yaptıkları raks yavaş yavaş zirveye erişirken birer birer ateşe girmeye başladılar. Kıpkızıl korlar tamamen sönünceye kadar kimi içinde yuvarlandı, kimi ateşi ağzına aldı. Bu sufi tarikatının âdeti böyle.[23]

Bu ayindeki temel figürler Şamanizmdeki figürlerle hemen hemen aynıdır. Bu ayin biçimi sadece Rifâilere has değildir. Haydari dervişlerinin de bu şekilde ateş etrafında sema ve raks yaptıkları kaynaklarda bildirilmektedir. İbn Battûta, Rifâilerin ayinini betimledikten hemen sonra, daha önce karşılaştığı benzer bir ayini anlatmakta, sema edip akabinde ateş yakan ve kızıl korların içinde raks ederek yuvarlanan Haydari dervişlerinden bahsetmektedir.[24] Yine Anadolu'nun ünlü sufılerinden olup tipik bir Türkmen babası hüviyetini taşıyan Hacı Bektâş-ı Veli'nin, abdallarıyla beraber Hırka Dağı'nda yaktıkları ateşin etrafında kırk defa dönerek sema yaptıkları, menâkıbmda

---

20 Eliade, *Şamanizm,* s. 251.

21 Eliade, *Şamanizm,* s. 49-50.

22 Eliade, *Şamanizm,* s. 241, 383.

23 İbn Battûta, *Seyahatname,* c. I, s. 260-261.

24 îbn Battûta, *Seyahatname,* c. I, s. 261.

anlatılmaktadır.[25] Görüldüğü üzere, ateş ve onun üzerine yapılan ayinler, esrime sonrası vücudun dışarıdan gelen müdahalelerden etkilenmemesi gibi hususlar özü itibariyle Şaman kültüründe ve bu kültürün etkide bulunduğu tasavvufı akımlarda görülmektedir. 7/13. yüzyıl ise Ön Asya bölgesinin bu kültürün kaynağı durumundaki Orta ve Kuzey Asya bölgesinden göçler vasıtasıyla yoğun bir derviş etkileşimine maruz kaldığı zaman dilimidir. Rifâilik dışında bu ayin biçiminin görüldüğü Kalenderilik ve Haydarilik gibi tarikatlarda etkilenmenin Şamanizm kökenli olduğu araşürmacılar tarafından dile getirilmektedir.[26] Dolayısıyla, bu gruplarla yakın ilişkide bulunan Rifâi dervişlerindeki benzer hallerin ve ayin biçimlerinin de Şamanizm kökenli olduğunu kabul etmek akla uygundur. Rifâiler, özellikle Haydari dervişleriyle kurdukları yakın ilişkiler vasıtasıyla Şamanizm kökenli bu âdetleri benimsemiş olmalıdır. Sh:97- 107

İzzeddin b. Musa er-Rifâî kaddesellâhü sırrahu'l aziz

İbnu’s-Serrâc tarafından doğrudan muvelleh olarak nitelenmemesine rağmen, biz Şeyh İzzeddin’i de muvelleh dervişler içinde zikretmeyi uygun gördük. Bu tercihimizin sebebi, İbnu’s-Serrâc’ın onun hakkında zikrettiği menkıbelerde, onu muvelleh dervişlerle yakın ilişki içinde yansıtmasıdır. Onunla beraber hareket eden bazı muvelleh dervişler vardır ve İzzeddin b. Musa onların şeyhi konumunda görünmektedir. Rivayetlerden ona tabi olan topluluğun bütünüyle muvelleh dervişlerden oluşup oluşmadığı net olarak anlaşılamamaktadır. Ancak daha önce değindiğimiz gibi, Rifâilik tarikatı içinde birçok muvelleh derviş vardır. Dolayısıyla onun dervişlerinin hepsinin veya büyük bir kısmının muvelleh dervişlerden oluşması mümkün görünmektedir. Doğal olarak bu tarz dervişlerin şeyhi olan bir zatın da benzer hususiyetler göstermesi gerekecektir.

Şeyh İzzeddin, Rifâilik tarikatının Şam’daki en önemli şubelerinden biri olan Sayyâdilik koluna bağlıdır. Sayyâdilik kolunun kurucusu olan Şeyh Ahmed İzzeddin es-Sayyâd’m torunudur.[27] Şeyh İzzeddin hakkında cinlerin ona müsahhar [boyun eğmiş] kılındığı, aslanlara ve ateşe hâkimiyeti olduğu kaydedilmiştir. Hama bölgesinde en-Nahida veya bir diğer ismiyle Sille köyünde ikamet etmiştir. Torunları Şam’a göç edip orada yaşamışlar ve soyları orada devam etmiştir.[105] İbnu’s-Serrâc zikrettiği bir kerametten Melikü’z-Zâhir Rükneddin Baybars’m onu ziyarete gittiğini belirtmiştir.[28] Bu bilgi, onun devrin sultanı tarafından ziyaret edilecek kadar ünlü ve itibar sahibi bir şeyh olduğunu gözler önüne sermektedir.

Şeyh İzzeddin’in muvelleh dervişlikle alakalandırabilecek en önemli yönü, kadmlı-erkekli sema yapmış olmasıdır. İbnu’s-Serrâc, onun kadın ve erkeklerle bir arada sema yaptığını kaydetmekte; bu sebeple halk ve yerel yöneticilerden tepki gördüğünü belirtmektedir. İbnu’s-Serrâc’ın onun kadın erkek beraber sema yapmasını savunması, âdeti olduğu üzere, tevile dayanmaktadır. Onlar şeyhin yanında iken kadınlık ve erkeklik vasıflarından sıyrılmaktadır ve bu açıdan bir araya gelmeleri dini

---

25 *Menâkıb-l Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli (Vilâyet-Nâme),* haz. Abdülbaki Gölpınarlı, (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1995), s. 36.

26 Ocak, Kalenderilerin de ateş etrafında sema ve raks ettiklerini, bunların Şaman ayinlerine benzediğini ve 7./13. yüzyıldaki göçler vasıtasıyla Orta Asya’dan Anadolu’ya gelmiş olması gerektiğim belirtmiştir. Bkz. *Kalenderîler,* s. 169-170. Melikoff, gerek dış görünüşü, gerek toplumsal fonksiyonu ve gerekse ayin biçimleri itibariyle gezgin bir Kalenderi dervişin abdal Şamanın bütün özelliklerini taşıdığını söylemektedir. Bkz. irene Melikoff, *Hacı Bektaş,* (İstanbul: Cumhuriyet Kitap, 2008), s. 36; Bu konuda ayrıca bkz. Ay, *Anadolu’da Derviş ve Toplum, s.* 87.

27 İbnu’s-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 174a. ***Sayyâdilik ve Şeyh Ahmed İzzeddin Sayyâd*** için bkz. es-Sayyâdî, *Gunyetu’t-Tâlibîn,* s. 94-104; Osmanzâde Hüseyin Vassâf, *Sefine-i Evliya,* haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2006), c. I, s. 243.

28 İbnu’s-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 191a.

açıdan bir problem doğurmamaktadır.

Onun muvelleh dervişlerle alakasına dair vurgulanması gereken en önemli nokta, etrafındaki muvelleh dervişlerin yoğunluğudur. İbnu'sSerrâc'ın, Şeyh İzzeddin'e dair zikrettiği kerametlerde onun etrafında hep muvelleh dervişler vardır. Şeyh İzzeddin onların veleh hallerinden rahatsızlık duymamakta, bilakis bu hali yüceltmektedir.

Örneğin birlikte namaz kıldıkları bir sırada muvelleh dervişlerden biri aşka gelip çığlık atmaya başlamıştır. Namazı kıldıran hatip bu nedenle namazı bozmuş ve dervişe hareketinin doğru olmadığını, cahillere yakışır bir hal olduğunu belirtmiştir. Hatibin dervişi yermesine dayanamayan Şeyh İzzeddin, devreye girip "Bu sahih bir hal ve Rabbani bir vecddir. Bu hali reddetmemen gerekir" deyip hatibin başına dokunmuş, bu dokunuş üzerine hatip bütün bildiklerini unutup, yerdiği muvellehler gibi olmuştur. Şeyh İzzeddin hakkındaki bu menkıbe, onun muvelleh dervişlerle olan zihinsel yakınlığına en önemli delildir. Zaten hatip tarafından yerilen derviş büyük ihtimalle onun mürididir. Böyle bir fikirsel yakınlık neticesinde muvelleh dervişler etrafında toplanmış olsa gerektir.

İbnu's-Serrâc zikrettiği bir diğer menkıbede, Şeyh İzzeddin yine muvelleh dervişlerden oluşan bir grupla Hama'ya gitmiştir. Muvelleh dervişlerin bu sırada yiyecek olarak sabun, çöven gibi maddeleri yediklerini gören Hama yöneticisi, onların bu halini yadırgayarak imtihan etmek istemiştir. Dervişler onun getirdiği ekmeği, ortaçağda ağrı kesici olarak kullanılan bir tür afyon olan Lazin maddesine çevirerek bu imtihanı geçmişlerdir. Burada önemli olan husus Hama'ya giderken Şeyh İzzeddin'in yanında sadece muvelleh dervişlerin olmasıdır.

Şeyh İzzeddin'in muvelleh olduğunu bize düşündüren bir diğer bilgiyi yine müellifimiz kaydetmektedir. İbnu's-Serrâc, onun halini tasvir ederken birçok kerametleri bulunduğunu, ancak bunların çok azmin onaylanabileceğini belirtmiştir. Onaylanamayacak bu haller velehlik gerektiren durumlar olsa gerektir. İbnü's-Serrâc, Şeyh İzzeddin'in vefat tarihi olarak 675 / 1276-1277 yılını verir. Ebu'l-Hüda es-Sayyadî ise 686 / 1286-1287 tarihini verir ve bu tarihin daha doğru olduğunu, İbnü's-Serrâc'ın karıştırmış olması gerektiğini söyler. Ancak hangi sebeple bu tercihi yaptığı konusunda bir açıklama da bulunmaz. İki tarih arasından tercih yapmamızısağlayacak bir unsura vakıf olamadığımızdan, Şeyh İzzeddin'in ölüm tarihi olarak her iki tarihinde söz konusu olabileceğini söyleyebiliriz. İbnü's-Serrâc, onun kabrinin Hama'da olduğunu, ve ziyaretgâh haline geldiğini bildirmektedir. Ayrıca onun çok sayıda müridi ve takipçisi olduğunu ve yolunun onlar tarafından sürdürüldüğü de eklemektedir.

Taceddin Muhammed b. Ahmed er-Rifâî kaddesellâhü sırrahu'l aziz

İbnü's-Serrâc'ın veleh sıfatıile doğrudan ilişkilendirmemesine rağmen, bizim Müvelleh olarak zikretmeyi uygun gördüğümüz Rifâî şeyhlerinden biri de Taceddin. Muhammed b. Ahmed er-Rifâî'dir. Onu Müvellehler arasında zikretmemiz, Şeyh İzzeddin'i zikrederken dile getirdiğimiz unsurlar sebebi iledir. Tıpkı Şeyh İzzeddin'de olduğu gibi, onun da etrafı Müvelleh dervişler tarafından çevrilmiştir ve Şeyh Taceddin onların şeyhi olarak yansıtılmaktadır. Şeyh Taceddin'in Müvelleh dervişlik bünyesinde olduğuna dair işaretler, İbnü's-Serrâc'ın onun hakkında zikrettiği kerametlerde de oldukça belirgin olarak göze çarpmaktadır. Şeyh Taceddin, çok ünlü bir şeyh olması hasebiyle, hakkında başka kaynaklarda da bilgiye rastlanmaktadır. Ancak İbnü's-Serrâc, o ve ailesi hakkında en geniş ve tafsilatlı şekilde bilgi veren kaynak hüviyetindedir. İbnü's-Serrâc ona ve onun kerametlerine eserinde çok geniş bir şekilde yer vermiştir. Bunun en önemli nedeni, Şeyh Taceddin'in, kendisinin hırka giydiği giydiği Rifâî kolunun şeyhi konumunda bulunmasıdır. Birzâli, onun vefat tarihini zikrederken hakkında kısaca bilgi vermiştir. Bu kısa bilgide, onun 7 Cemaziyel Evvel 704 / 6 Aralık 1304 yılında Ümmi Abide'de vefat ettiğini ve orada defnedildiğini, uzun müddet Rifâîlerin şeyhliğini yaptığını, dervişlere verilen icazetlerde onun adının geçtiğini ve ölüm haberi Şam'a ulaştığında onun için namaz kılındığını ifade etmektedir. Diğer tarihî kaynaklar, ölüm tarihini 704 / 1304 olarak verdikten sonra Ümmi Abide'de vefat ettiğini, oldukça yaşlı olduğunu ve çok büyük şöhreti bulunduğunu söylemekle yetinmişlerdir.

Taceddin b. er-Rifâî, Anadolu tasavvuf tarihi açısından çok önemli bir isimdir. Zira 7./13. yüzyılda Anadolu'daki en etkili tarikatlardan biri Rifâilik tarikatıdır. Harîrîzâde, Rifâiliğin yayılma alanları olarak Acem, Mağrib, Mısır, Hicaz ve Irak bölgelerine ek olarak Anadolu'yu da zikretmiş ve Anadolu için yüz bin halife rakamını vermiştir ki, bu sayı Anadolu'yu zikredilen yerler içinde en çok Rifâilik tarikatı mensubunun bulunduğu bölge konumuna getirmektedir.[29] Anadolu'da bu derece etkin olan Rifâilik tarikatının bölgede yayılması Taceddin b. er-Rifâî ve onun evlatları vasıtasıyla olmuştur. Taceddin b. er-Rifâî, Anadolu'da önemli bir tasavvufı şahsiyet olup tarikatın yayılmasında etkin roller üstlenen Seyyid Ahmed-i Kûçek er-Rifâî'nin de babası olmaktadır.

İbnu's-Serrâc'ın verdiği bilgilerden, Taceddin b. er-Rifâî'nin sık sık Anadolu'ya yolculuk yaptığı anlaşılmaktadır. Hatta bu yolculuklardan birinde âlimler ve eşraf tarafından şehrin girişinde kendisi ve müritleri bir imtihana tabi tutulmuşlardır. Buna göre, şehrin âlim ve fakihlerinin başını çektiği grupta bulunan saltanat naibi, şeyhe kibar bir dille, çok şöhretli ve ilim sahibi olduğunu bildiklerini ve kendilerinin de bu geniş ilimden istifade etmek istediklerini söyleyip cevaplaması isteğiyle ona sorular sormaya başlamıştır. İbnu's-Serrâc'ın anlatımına göre, şeyh bu soruları aralarındaki en genç ve en bilgisiz dervişe cevaplatarak soranları mahcup etmiştir.[30] İbnu's-Serrâc'ın kaydettiği bu hadise önemlidir. Zira Anadolu bölgesi tasavvuf ehline çok müsamahakâr olmasına rağmen, şeyhi ve etrafındakileri şehre almakta tereddüt etmişlerdir. Tereddüt ve imtihan etme gibi tepkiler, Kalenderi ve Haydari dervişlerinin sıklıkla karşılaştıkları durumlardır. Aynı tereddüdün Şeyh Taceddin ve dervişlerine gösterilmesi, onların görünüş itibariyle söz konusu dervişlere benzerliğiyle alakalı olsa gerektir. Eflâkî, Seyyid Taceddin ve dervişleri Konya'ya uğradığı zaman yöneticiler, şehrin ileri gelenleri, fütüvvet erbabı ve geniş bir halk kitlesinin onları karşıladığını ve Cemaleddin Karatâyî'nin medresesinde misafir ettiklerini belirtmektedir.[31] İbnu's-Serrâc'ın bahsettiği imtihan hadisesi Eflâkî'nin zikrettiği Konya ziyaretinde vuku bulmuş olabileceği gibi, Anadolu'daki başka bir bölgeyi ziyaretleri esnasında da söz konusu olmuş olabilir. Zira İbnu's-Serrâc'ın beyanlarından, Şeyh Taceddin'in Anadolu'da, Konya dışında başka şehirlere de yolculuk yaptığı ortaya çıkmaktadır. İbnu's-Serrâc, Şeyh Taceddin'in Tokat'ı ziyaret ettiğini belirtmiştir. Ayrıca onun Tokat'tan sonra, iki günlük mesafedeki Sûse'ye geçtiğini bildirmektedir.[32] İbnu's-Serrâc'ın Süse diye bahsettiği, Anadolu'da Rifâilerin ilk zaviye açtıkları yerlerden biri olan Sonusa yani Amasya olmalıdır.[33] " İbnu's-Serrâc, Şeyh Taceddin'in Anadolu'da Ermenilerin meskûn olduğu Hayât (?) isimli bir yere uğradığını ve orada Ermenilerden bazılarına bolca nasip verdiğini, hatta onlardan birine Rifâiler gibi kurtlara hâkim olma yeteneği aktardığını kaydetmektedir. [34] İbnu'sSerrâc'ın verdiği bilgiler, Şeyh Taceddin'in Anadolu'da son derece aktif olduğunu, onun birçok Anadolu şehrine seyahat ettiğini gözler önüne sermektedir. Şüphesiz Şeyh Taceddin, İbnu's-Serrâc'ın bahsetmediği birçok başka Anadolu şehrine de gitmiş olmalıdır. Onun gittiği yerlerde oldukça ilgi gördüğü ve bu ziyaretler vasıtasıyla Anadolu'daki mürit çevresini epeyce genişlettiği anlaşılmaktadır. Rifâilik tarikatı Anadolu'daki yaygınlığını buna benzer yayılma amaçlı ziyaretlere borçlu olsa gerektir.

Anadolu'da geniş bir yayılma imkânı bulduğunu anladığımız Şeyh Taceddin'e yaptığı bu gezilerde muvelleh dervişler eşlik etmektedir. Esasen Şeyh Taceddin'in babası olan "Müsta'cel" lakaplı Şeyh Şemseddin de muvelleh dervişlerle içli dışlıdır. İbnu's-Serrâc veleh isteyen kişilerin ona

29 Harîrîzâde, *Tibyân,* c. II, Vr. 61a.

30 İbnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 2i7b-2i8a.

31 Eflâkî, *Menâhbuî-Ârijîn,* s. 538-539.

32 İbnu's-Serrâc, *Tuffâl*t, Vr. 217a.

33 Amasya'daki ilk Rifai zaviyesi için bkz. Sadi Bayram, "Amasya Taşova-Alparslan Beldesi," s. 32.

34 İbnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 216b.

yöneldiğini, Şeyh Şemseddin'in de bu kişileri muvelleh yaptığını belirtmektedir.[35] Şüphesiz ki veleh isteyen insanların Şeyh Şemseddin'e yönelmeleri önemli bir işarettir. Bu yönelme muhtemelen onun yanında çok sayıda muvelleh derviş olduğu için yapılmış olmalıdır. Şeyh Taceddin de babası gibi muvelleh dervişlerle yakın ilişki içindedir. İbnu's-Serrâc'ın bildirdiğine göre o ve yanındaki grup, bir gün ünlü Vefai şeyhi Şeyh Câkîr'in türbesinin yakınlarından geçerken, Şeyh Taceddin yiyecek almak üzere muvelleh dervişlerden ikisini türbede bulunanlara göndermiştir. Türbedekiler kendilerine gelen dervişleri doyurmakla birlikte, diğerleri için yiyecek bir şey vermemiştir. Buna kızan bazı muvelleh dervişler onları cezalandırmak için su kuyusuna tükürmüş ve kuyunun suyu o tarihten sonra tuzlu olmuştur. Dikkat edilirse kerametteki tasvir edilen Şeyh Taceddin'in, tıpkı Kalenderi şeyhleri gibi olduğu anlaşılacaktır. Kalenderiler gibi yanında bir grup dervişle gezgin olarak dolaşmakta ve onlar gibi cerr yoluyla ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

İbnu's-Serrâc'ın zikrettiği diğer bir menkıbede, Şeyh Taceddin, yanında yine muvelleh dervişler olduğu halde Moğol Hükümdarı Hülagu'nun huzuruna çıkmaktadır. Kerametteki zikredildiğine göre, Şeyh Taceddin'in Moğol Hükümdarı Hülagu ile görüşme sebebi, onun Müslümanlara eziyette bulunmasıdır. Buna göre, Hülagu Hıristiyanların tesiriyle mescitleri yıktırmış, ezanları susturmuş, îslamm şiarlarını ortadan kaldırmaya başlamıştır. Bu durum karşısında beş yüz kadar Müslüman âlim Şemseddin Müsta'cel'e sorunu çözmesi için başvurmuştur. Kendisine yönelen bu isteği kabul eden Şemseddin Müsta'cel, problemi çözmek için Hülagu'nun yanma oğlu Şeyh Taceddin'i göndermiştir. İbnu's-Serrâc, Şeyh Taceddin'e muvelleh dervişlerden oluşan çok sayıdaki bir topluluğun eşlik ettiğini belirtmektedir. Bu büyük sayıdaki topluluk Hülagu'nun yanma gidip ona Hıristiyanların etkisine girdiğini söylemiş ve yanlış yaptıkları beyanında bulunmuştur. Şeyh Moğol hükümdarına, Hıristiyanların hak ehli olmadığını ispatlamak için bir de teklifte bulunmuştur. Buna göre büyük bir ateş yakılıp Rifâiler ve Hıristiyanlar içine girecek; böylece mucize gösterip gösterememelerine göre hak ehli olanın hangisi olduğu ortaya çıkacaktır. Teklif kabul görmüş; büyük bir ateş yakılıp Şeyh Taceddin ve muvelleh dervişler ateşin içine girip namaz kılmış ve salimen ateşin içinden çıkmışlardır. İbnu's-Serrâc, bu olay üzerine, Müslümanların hak yolunda olduklarının anlaşıldığını ve onların üzerindeki eziyetin kalktığını vurgulamıştır.[36] Rivayetin tarihsel olarak geçerliliğini değerlendirecek olursak Rifâi dervişlerin Moğollarla yakın ilişkide oldukları ve onlar nezdinde itibar gördükleri bilinen bir gerçektir. Bundan dolayı Moğollarla bir problem durumunda âlimlerin Şeyh Şemseddin'e başvurarak sorunu çözmek için aracılık ricasında bulunmaları oldukça mantıklıdır. Müslümanların Hülagu döneminde eziyet denebilecek bir problem yaşamış olmaları da mümkündür. Hülagu'nun, Hıristiyan olan eşi sebebiyle, Hıristiyanlığa ve Hıristiyanlara sempati duyduğu da bilinmektedir.[37] Bu sebeple rivayetin temelleri itibariyle bir gerçeklik zemini olduğu söylenebilir. Hıristiyanların, Hülagu'nun onlara meylini kullanarak Müslümanlar için bazı sıkıntı verici durumların ortaya çıkmasına olanak sağladıkları anlaşılmaktadır. Bilindiği gibi, Rifâiler sıklıkla kendilerinin hak yolunda olduklarını ifade etmek için ateşe hâkimiyet ritüelini kullanmışlardır. Bu ateşe

35 İbnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. i5ob-i5ia.

36 Ibnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 222a-222a. İbnu's-Serrâc olayın bir diğer rivayetinde, Şeyh Şemseddin'in Hülagu'nun yanında kardeşim de gönderdiğini kaydetmiştir. Böyle bir tedbir muhtemelen Şeyh Taceddin'in oldukça genç olmasıyla alakalı olmalıdır. Bu rivayette, ateşe girmenin yanında, Şeyh Taceddin'in çok kuvvetli bir zehir de içtiği, zehrin kuvvetine rağmen şeyhe hiçbir olumsuz tesirinin olmadığı da vurgulanmıştır. Bkz. İbnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 222a-222b. Zamanın âlimlerinin huzursuz olup Şeyh Şemseddin'den yardım istemelerinin bir nedeni, devletin onlardan vergi alma çabası da olabilir. Zira İbnu's-Serrâc, bir başka yerde, devlet görevlilerinin vakıfların gelirlerinden vergi istediğini beyan etmektedir. İbnu's-Serrâc hangi hükümdar zamanında olduğunu belirtmeden bu isteğin nedenini, devlet büyüklerinin kötü nasihatlerde bulunan kişilere kulak vermeleri olarak açıklamıştır. Bkz. İbnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. i47b-i48b.

37 Jean-Paul Roux, *Moğol İmparatorluğu Tarihi,* çev. Aykut Kazancıgil-Ayşe Bereket, (İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2001), s. 342-343.

hâkimiyet gösterilerinin, Şamanları vasıtasıyla benzer gösterilere alışık olan Moğolları etkilemiş olması da son derece mantıklıdır. Zira yapılan iş kendi dinsel geleneklerinden ötürü Moğolların aşina oldukları bir ayinin tekrarlanmasıdır.

İbnu's-Serrâc'ın bildirdiğine göre, Şeyh Taceddin'in Hülagu ile görüşmesi bir defaya mahsus olmamıştır. İkinci görüşmede de Şeyh Taceddin'e yine muvelleh dervişler eşlik etmektedir. Muvelleh dervişler aslanlara binmiş halde ve ellerinde yılandan kamçılarla Hülagu'nun bulunduğu yere gelmişlerdir. Onların gürültülerini duyan Hülagu dışarı çıkınca, şeyh ona, ellerinde yılandan kamçılar bulunan aslanlara binmiş dervişlere işaret ederek "Muvellehleri gördün, şimdi sana bunun dışında başka bir keramet göstereceğiz" diyerek dervişlerle beraber kuvvetli bir zehir içmiş; akabinde de sema yapmışlardır. İbnu's-Serrâc'ın anlatımına göre, Hülagu hem onların aslanlar üzerindeki hallerinden, hem de zehrin onlara hiçbir etkide bulunmamasından etkilenmiş ve "Ne zaman bir ihtiyacınız olursa bana haber verin" diyerek her türlü yardımda bulunacağını beyan etmiştir.[38]

Şeyh Taceddin'in Moğol hükümdarlarıyla bu yakın ilişkisi sadece Hülagu dönemiyle sınırlı değildir. İbnu's-Serrâc, Şeyh Taceddin'in Hülagu'nun Müslümanlığı kabul etmiş oğlu Ahmet Teküder ile de ikili ilişkilerde bulunduğuna işaret etmektedir. Şeyh Taceddin'in Ahmed Teküder ile görüşmesi, yine bir aracılık görevini üstlenmesi sebebiyledir. İbnu's-Serrâc'ın bildirdiğine göre, onun bu görevi yüklenmesine neden olan sorun, şeyh çocuklarının vakıf mallarından istifade etmesinin Moğol devlet erkânı tarafından önlenmiş olmasıdır. Devlet yöneticileri, şeyh çocuklarının tasavvufi bir hale sahip olmamalarına rağmen dervişlere ayrılan vakıf mallarıyla geçimlerini sağladıklarını belirtmiş ve babalarının isimleriyle geçindikleri iddiasıyla onların bu durumunu engelleyecek tedbirler almışlardır. Bu tedbirler neticesinde, şeyh çocuklarının buralardan istifade etmesi engellenmiştir. Bunun üzerine çocukları iaşeden mahrum kalan şeyhler toplanıp sorunu çözmesi için Şeyh Taceddin'e başvurmuşlardır. İbnu's-Serrâc, Şeyh Taceddin'in kendi çocuklarını da ilgilendiren bu sorunu çözmeyi kabul ederek Ahmed Teküder'in yanma gittiğini belirtmiştir. Onun anlatımına göre, Şeyh Taceddin, Ahmed Teküder'e tasavvuf ehline yaptığı bu kısıtlamanın doğru olmadığını anlatmış; daha sonra huzurunda zehir içerek haklılığını kanıtlamıştır. Bunun üzerine, Moğol hükümdarı nezdinde veliler tekrar itibarlı hale gelmiş ve çıkarılan bir fermanla şeyh çocuklarına yönelik engellemeler ortadan kaldırılmıştır.[39] İbnu's-Serrâc, âdeti olduğu üzere, sorunun çözümünü kerametin bir başarısı olarak anlatmaktadır. Kerametlerin, özellikle ateş gösterilerinin Moğolları etkilediği muhakkaktır. Ancak sorunun çözümü kerametler vasıtasıyla değil, Rifâilerin Moğollar nezdindeki temelleri önceden atılmış itibarlarıyla sağlanmış olmalıdır. Rivayetin tarihi değeri olup olmadığına baktığımızda, Ahmed Teküder döneminde vakıf mallarıyla ilgili bazı düzenlemeler yapıldığını tarih kitaplarındaki kayıtların desteklediğini görmekteyiz. Dönemin tarihçilerinden Aksarayî'nin kaydettiği, Ahmet Teküder'e ait bir mektupta, bu durumu destekleyen ifadeler bulunmaktadır. Mektup Memluk sultanına gönderilmiştir ve içeriğinden İlhanlı Devleti sınırları içinde vakıf mallarıyla ilgili bir düzenlemenin yapıldığı anlaşılmaktadır. Mektupta Ahmet Teküder Memluk sultanına şöyle demektedir:

> Biz İslam dinini seçtik. Beldelerin imarı ve Müslümanların korunması için çaba sarf ediyoruz. Bütün ülkede vakıf ürünlerinin vakfedilenlere verilmesi ve vakıf gelirlerinin vakfedenlerin şartlarına uygun olarak hak sahiplerine ulaştırılmasını buyurduk ki bundan sonra mescitler, tekkeler, hayır kapıları ve sebiller tam bir gelişme göstersin. Kerimüddin Mahmud el-Aksarayî, Müsâmeretü'l-Ahbâr, çev. Mürsel Öztürk, (Ankara: TTK Yayın¬ları, 2000), s. 107. Rivayetten tasavvuf mensuplarına karşı olumsuz düzenlemenin hangi hükümdar döneminde yapıldığı net olarak anlaşılamamakta; Ahmet Teküder döneminde yapıldığı ve yine onun döneminde kaldırıldığı hissedilmektedir. Ancak mutasavvıflara karşı menfî düzenlemelerin kardeşi Abaka döneminde yapılmış olması, Ahmet Teküder'in de kardeşinin yaptığı kötülükleri ortadan kaldır¬mış olması mümkündür. Zira Abaka hükümranlığı döneminde Müslümanlara birçok kötülük yapmış, mallarım müsadere etmiş, Islamın yayılmasını engellemeye

38 İbnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 222b-223a.

39 İbnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 223^2243.

çalışmıştır. Ahmet Teküder ise hükümdarlığı döneminde Müslümanlara yapılan bu kötülükleri bertaraf etmeye çalışmıştır. Bkz. Şahin, İlhanlılar Döneminde Şiîlik, s. 157. Dolayısıyla mutasavvıflara karşı olumsuz uygulamaların başlangıcını Abaka Han dönemine atfetmek de mümkündür.

Buradan anlaşılacağı üzere Ahmet Teküder hükümdar olduğunda gerçekten bu konuda bazı düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler neticesinde vakıflardan haksız kazanç elde ettiği varsayılan şeyh çocuklarının iaşesi kesilmiş ve onlar da sorunu çözmesi için Moğollar nezdinde itibarlı olan Şeyh Taceddin'den yardım istemişlerdir. Şeyh Taceddin'den ricacı olan meşâyih [şeyhler] büyük ihtimalle Anadolu bölgesindendir. Zira Ahmet Teküder 680/1282 yılında İlhanlı tahtına oturmuş ve iki sene bu makamda kalabilmişti. Şam ve çevresinde onun hükümranlığı zamanında Moğolların bir hâkimiyeti yoktu.

İbnu's-Serrâc, Şeyh Taceddin'in Ahmed Teküder'le başka görüşmelerde bulunduğuna dair bilgiler de vermektedir. Görüşmelerin birinde mevsimi olmamasına rağmen elbisesinin yeninden karpuz çıkararak insanları şaşırtmıştır. Bir diğer görüşmesinde, Rifâi dervişleri tarafından devlet erkânı huzurunda sema yapılmış ancak devlet erkânı Şeyh Taceddin'den Hülagu zamanında yapılan ateş gösterisini tekrarlamasını istemiştir. Bunun üzerine büyük bir ateş yakılmış o ve dervişleri ateşin içine girip iki saat kadar kaldıktan sonra ellerinde meyvelerle ateşten çıkmışlardır.

Rifâi şeyhlerinin Moğollarla ilişkileri bir gelenek halinde sürmüş görünmektedir. İbnu's-Serrâc, Şeyh Taceddin'in evladı Şeyh Ali'nin Moğol hükümdarı Olcaytu Hudâbende ile görüştüğünü, Olcaytu'nun onun bir kerametinden etkilendiğini, şeyh vefat ettiğinde onun için bir türbe yaptırıp vakıflar bağışladığını ve ölünce şeyhin yanma defnedilmeyi vasiyet ettiğini belirtmektedir.

İbnu's-Serrâc'ın bu beyanları, Rifâilerin, özellikle Şeyh Taceddin'in Moğollarla ne kadar içli dışlı olduğunu gözler önüne sermesi açısından önemlidir. Bir diğer vurgulanması gereken nokta, bu görüşmelerde Şeyh Taceddin'in yanında oldukça çok sayıda muvelleh dervişin olmasıdır. Şeyh Taceddin'in yanındaki dervişleri tasvir eden, İbnu's-Serrâc dışında başka kaynaklar da vardır. Eflâkî, Konya'ya geldikleri zaman Şeyh Taceddin'in yanında bulunan derviş topluluğunu tanıtırken, onların kendini ateşe atmak, kızgın demiri ağızlarına sokmak, şeker yapmak, mumu laden haline getirmek, kamçıdan kan akıtmak gibi birtakım hileli oyunlar yaptığını söylemekte ve Konya halkının, bu tarz garip ve tuhaf şeylere çok az şahit olduğu için dervişlere büyük bir ilgi gösterdiğini kaydetmektedir. Şeyh Taceddin'e tabi olan dervişlerin muvelleh oldukları konusunda şüphe yoktur. Doğal olarak bu dervişler Rifâilik tarikatına mensupturlar. Böyle çok sayıda muvelleh derviş topluluğunun lideri konumunda bulunan şahsın kendisinin de muvelleh olması gerekmektedir.

Muvelleh olduğundan kuşku duymadığımız Şeyh Taceddin, sadece Moğollar nezdinde itibara mazhar değildir. İbnu's-Serrâc, onun Memluk Sultanı Melikü'z-Zâhir Rükneddin Baybars'm yakın ilgisine mazhar olduğunu da kaydetmektedir. Baybars, Moğolları yendikleri bir savaşın akabinde ona, kendisinin yanma niçin gelmediğini, gelirse memnun olacağını ifade etmiş, ancak Şeyh Taceddin, Ümmi Abîde'de kalmasının daha hayırlı olacağını söyleyerek teklifi reddetmiştir.[40] Moğollarla çok yalcın ilişkiler kuran Şeyh Taceddin'in Baybars'm bu teklifini reddetmesi oldukça anlamlıdır.

Şeyh Taceddin'in evlatları özelikle Anadolu bölgesini kendilerine yerleşme alanı olarak seçmişler ve Anadolu'nun tasavvufı hayatında etkili olmuşlardır. Özellikle Şeyh Taceddin'in oğlu olan Seyyid Ahmed-i Kûçek, Rifâiliğin Anadolu'daki en etkili şahsiyeti olarak göze çarpmaktadır. Ancak Anadolu tasavvuf tarihinde oldukça etkili olan bu şahsiyetin tarih sel kimliği hakkında elimizde çok az bilgi vardır. Bu sebeple onun tasavvuf! kimliğini ve Anadolu'daki faaliyetlerini tespit etme işi oldukça zordur. Bazı araştırmacılar, dönemin kaynaklarında adı Ahmed olarak geçen ve Rifâi nisbesi taşıyan bazı kişilerin Ahmed-i Kûçek olabileceği kanaatini ileri sürmüşledir. Sadi Bayram bugün Samsun iline bağlı Ladik ilçesindeki türbede Ahmed-i Kebir[41] ismiyle medfun olan kişinin Seyyid Ahmed-i Kûçek

40 İbnu's-Serrâc, *Teşvik,* Vr. 129a.

41 Evliya Çelebi, *Seyahatname,* c. II/I, s. 46; c. II/II, s. 474.

olduğu kanaatindedir. Bizce "kebir" ve "kûçek" gibi birbirinin tam zıddı olan iki lakabı taşıyan birinin aynı şahıs olarak yorumlanması doğru değildir. Bu iki şahıs farklı kişiler olmalıdır. Ayrıca elimizde Ladik'te medfun olan Ahmed-i Kebîr'den bahseden iki kaynak vardır. Gelibolulu Mustafa Âlî, Amasya'da görevli iken onun türbesini ziyaret edip vakfiyesini okumuş ve menâkıbını dinlemiştir. Onun verdiği bilgilere göre, Seyyid Ahmed-i Kebîr, 63 yıl ömür sürmüş, bunun 40 yılını seyahatle geçirmiştir. 23 yıllık evliliği vardır. Kendisinin yaptırdığı camide gömülüdür. Caminin vakfiyesi 752/1351 tarihlidir. Sultan Orhan zamanına denk gelmekte olup, ölüm tarihi bilinmemektedir. Şeyh Ahmed-i Kebîr er-Rifâî, Şeyh Ali el-Vâsitî'nin müridi iken keramet göstermiş, yaya olarak yedi defa hacca gitmiştir. Kendisi şeyh iken, Devâfî adlı müridini keramet ve liyakatından dolayı halifesi yapmıştır. Gelibolulu Mustafa Âlî, Seyyid Ahmed-i Kebirle Tokat'ta medfun Haşan er-Rifâî'in akraba olabileceğini söylemektedir.[42] Diğer kaynak olan Evliya Çelebi de onun Orhan Gazi döneminde yaşayan şeyhlerden olduğunu belirtmiş ve Gelibolulu Mustafa Âlî gibi 752/1351 tarihini ölüm tarihi olarak vermiştir.[43] İsimlerinin aynı olması, yaşanılan zaman diliminin yakınlığı, Rifâi şeyhi oluşları ve aynı bölgelerde faaliyette bulunmaları gibi hususlar, iki şeyhin aynı kişi olduğunu düşündürmüştür. Ancak bunların icazet aldığı şeyhlerin farklı olduğu görünmektedir. Birbirine zıt iki nisbeye sahip, şeyhleri farklı iki kişinin, Ahmed ismini taşımaları aynı kişi sayılmaları için yeterli olmasa gerektir. Tarikatın kurucusundan dolayı, Ahmed ismine Rifâilik tarikatında çok yaygın olarak rastlanmaktadır. Dolayısıyla Rifâi olan ve Ahmed ismi taşıyan söz konusu zaman diliminde yaşamış başka şeyhler de bulunmaktadır. Örneğin Seyyid Ahmed-i Kûçek'in dedesinin ismi de Ahmed'dir.[44] Ahmed-i Kebîr hakkında bilgi veren kaynaklar onun yaşadığı dönemden epeyce geç zamanlarda kaleme alınmıştır. Ancak şimdilik onun hakkında bilgi veren kaynaklar bunlar olduğu için, verdikleri bilgilere itibar edilmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Doğal olarak Ladik'te medfun olan Ahmed-i Kebîr'in Seyyid Ahmed-i Kûçek olmadığını düşünmek gerekecektir.

Sadi Bayram'm, Ahmed-i Kûçek hakkında bilgi veren nadir kaynaklardan olan Eflâkî'nin verdiği bilgileri yanlış yorumladığı düşüncesindeyiz. Özellikle babası Şeyh Taceddin'den bahsettiği açık olan bir paragrafta, kastedilenin Ahmed-i Kûçek olduğu kanaatini ileri sürmüş ve bu kanaat birtakım yanlış yorumlara yol açmıştır. Eflâkî, söz konusu paragrafta şöyle demektedir:

> Seyyid Ahmed Rifâî'nin oğlu Seyyid Taceddin (Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun), dervişler, sırmalı ipek kumaş giyenler ve kendisini ilahlaştıranlardan bir grupla birlikte Konya'ya geldi. (Eflâkî, Menâkıbul-Ârifin, s. 538. Bu dervişlerin Konya'daki ilginç sema gösterisini Mevlânâ'nın eşi Kira Hatun'da izlemiştir. Bkz. Eflâkî, Menâkıbul-Ârifin, s. 539.)

Sadi Bayram, burada kastedilenin Ahmed-i Kûçek olduğunu kabul ederek onun Mevlânâ ile çağdaş olabileceğini söylemektedir." Burada kastedilen kişi gerçekte Ahmed-i Kûçek değil, onun babası Seyyid Taceddin'dir. Rivayette Seyyid Taceddin'in babası olarak zikredilen Ahmed Rifâî'nin ise, tarikatın kurucusu değil, Seyyid Taceddin'in öz babası olan Şeyh Şemseddin Müsta'cel olması gerekmektedir. Zira İbnu's-Serrâc, Şemseddin el-Müsta'cel'in tam adını şöyle vermektedir: Şemseddin Ebu'lAbbas Ahmed b. Muhammed er-Rifâî İsimdeki Şemseddin onun lakabı, Ebu'l-Abbas ise künyesidir. Doğal olarak adı Ahmed'dir. Onun için Eflâkî, Şeyh Taceddin'i Seyyid Ahmed er-

---

42 Sadi Bayram,''Lâdik ve Seyyid Ahmed-i Kebir er Rufai Hazretleri," *Türk Dünyası Araştırmaları,* Sayı: 74, (İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1991), s. 145-152. Krş. Gelibolulu Mustafa Ali, *Künhü'l -Ahhâr,* (İstanbul: Takvimhâne-i Âmire, 1277), c. V, s. 61-62 .

43 Bayram,''Lâdik ve Seyyid Ahmed-i Kebir," s. 145-152. Krş. Evliya Çelebi, *Seyahatname,* c. II/I, s. 46.

44 XVI. asır müelliflerinden Ahlatı, Seyyid Ahmed-i Kûçek'in de dahil olduğu bir silsile vermiştir. İbnu's-Serrâc'ın silsilesinden çok az farkı olan bu silsile, Molla Fenarî'nin de şeyhi olan Şeyh Abdurrahman b. Muhammed el-Hanefî'nin tarikat silsilesini vermek amacıyla düzenlenmiştir. Silsile şu şekildedir: Muhammed b. İbrahim es-Sûfî İbrahim b. Haşan er-Rifâî İzzeddin er-Rifâî (Ahmed-i Kûçek'in oğlu) Şemseddin Ahmed es-Sağîr (Ahmed-i Kûçek) Tacuddîn Muhammed Şemseddin Ahmed Müsta'cel Necmeddin Ahmed b. Ali er-Rifâî Kutbuddîn Ali b. Abdirrahim er-Rifâî Şemsüddin Ahmed er-Rifâî İbrahim el-'A'zeb. Bkz. el-Ahlâtî, *Risâle,* s. 18.

Rifâî'nin oğlu Şeyh Taceddin olarak tanıtmıştır.

Eflâkî, başka bir yerde Seyyid Ahmed-i Kûçek'i açık ismiyle zikrederek, onun Mevlevi dergâhının dördüncü şeyhi olan Sultan Veled'in oğlu Ulu Arif Çelebi ile Amasya'da bir araya geldiğini belirtmektedir. Sadi Bayram, her iki görüşmede de kastedilenin Ahmed-i Kûçek olduğunu kabul ettiği için, onu hem Mevlânâ ile hem de torunu Ulu Arif Çelebi ile çağdaş göstermekte, bu kabulünden dolayı her iki görüşmeyi olanaklı kılmak için, Ahmed-i Kûçek'in yaşadığı zaman dilimi olarak 1250-1335 yıllarına işaret etmektedir. Birinci görüşmenin Şeyh Taceddin ile Mevlânâ arasında, ikinci görüşmenin ise Seyyid Ahmed-i Kûçek ile Ulu Arif Çelebi arasında olduğu konusunda şüphe olmasa gerektir.

Abdülbaki Gölpmarlı, onu takiben Ahmet Yaşar Ocak ve İsmail Erünsal, Elvan Çelebi'nin *"Menâkıbu'l-Kudsiyye"de* bahsettiği ve Dede Garkınla çağdaş kıldığı Ahmed-i Kebîr isimli kişinin, 578/1182'de vefat eden Ahmed er-Rifâî olamayacağı gerçeğinden hareketle, Seyyid Ahmed-i Kûçek erRifâî olması gerektiğini söylemişlerdir. Ocak ve Erünsal, "Kebîr" lakabının, Ahmed-i Kûçek'e işaret ettiği ve tarikatın kurucusuyla karışmaması için ona müelliflerce "Kûçek" lakabının verildiği tahminini yürütmektedir.[45] Ancak Dede Garkın, kaynaklara göre, 638/1240 yılında Babailer isyanını gerçekleştiren Baba İlyas'la aynı zamanlarda yaşamış, hatta onun şeyhi olarak tavsif edilmiştir.[46] Seyyid Ahmed-i Kûçek ise, Eflâkî'nin beyanına göre, Ulu Arif Çelebi ile çağdaştır. Ulu Arif Çelebi ise 670/1272 yılında doğmuştur.[47] Doğal olarak bu kişilerin bir araya gelmeleri imkânsızdır. Bu tarihsel gerçeklikten dolayı *" Menâkıbu'l-Kudsiyye"*de Ahmed-i Kebîr olarak zikredilen kişinin Seyyid Ahmed-i Kûçek olamayacağı açıktır. İbnu's Serrâc'ın vermiş olduğu tarikat silsilesi bizce *"Menâkıbu'l-Kudsiyye"de* bahsedilen Ahmed-i Kebîr'in kimliğini de ortaya çıkarmaktadır. Ahmed-i Kebîr, Şeyh Taceddin'in babası Şeyh Şemseddin Müsta'cel olmalıdır. Zira belirttiğimiz gibi, İbnu's-Serrâc, Şeyh Şemseddin'in adını, Şemseddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Muhammed er-Rifâî[48]olarak vermektedir. "Ebu'lAbbas" künyesi olduğuna göre, her ikisi de Ahmed ismini taşımaktadırlar. Seyyid Ahmed-i Kûçek'e dedesiyle karışmaması için "Kûçek," dedesine de "Kebîr" lakabı verilmiş olmalıdır. İbnu's-Serrâc, Şemseddin Müsta'cel'in vefat tarihini 28 Receb 671/18 Şubat 1273 olarak vermektedir.[49] Doğal olarak *"Menâkıbu'l-Kudsiyye"*de elinde yılandan kamçıyla bir aslanın üzerinde gelip Dede Garkınla görüşen Şeyh Ahmed-i Kebîr'in, Şeyh Şemseddin olması tarih olarak da uygun düşmektedir.

İbnu's-Serrâc, Seyyid Ahmed-i Kûçek'in kimliğine ve faaliyetlerine dair verdiği bilgilerle onun ismi etrafında sürdürülen yanlış yorumların önüne geçmektedir. Ancak onun tarihsel kimliğini bilmek kadar, tasavvufı kimliğini tespit etmek de önemlidir. Anadolu'nun tasavvufi hayatında oynadığı önemli rol, onun ve müritlerinin tasavvufi meşrebini bilmeyi önemli hale getirmektedir. Babası gibi Ahmed-i Kûçek'in cemaati de muvelleh dervişlerden oluşmuş olmalıdır. Onun dervişlerine dair bir tanımı Eflâkî, vermektedir. Bu bilgiler, Seyyid Ahmed-i Kûçek'e tabi olanlar içinde çok sayıda muvelleh derviş olduğunu düşündürmektedir. Eflâkî'nin anlatımı şöyledir:

> Abdal'ın ve Ahrar'm özü, Seyyid Ahmed-i Kûçek Rifâî (Allah ruhunu rahat ettirsin) bir gün Amasya şehrinde, Çelebi hazretlerini ziyarete gelmişti.

---

45 Ahmet Yaşar Ocak, İsmail E. Erünsal, Elvan Çelebi'nin *Menâkıbuî-Kudsiyyefi Menâsıbil-ÜnsiyyeBaba İlyas-ı Horasânî ve Sülalesinin Menkabevî Tarihi* isimli esere yazdığı giriş yazısı, s, XLIV.

46 Bkz. Gölpınarlı, *Menâkıb,* s. 136; Elvan Çelebi, *Menâkıbuî-Kudsiyyefi Menâsıbil-Ünsiyye-Baba İlyası Horasânî ve Sülalesinin Menkabevî Tarihi,* haz. Ahmet Yaşar Ocak, İsmail E. Erünsal, (Ankara: TTK Yayınları, 1995), s. 16-17; Ocak, *Babailer İsyanı, s.* 98-101.

47 Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik,* (İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1983), s. 65.

48 İbnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 151b.

49 İbnu's-Serrâc, *Tuffâh,* Vr. 151b.

> Aralarında hadsiz hesapsız latifeler ve ilahi bilgiler anlatıldıktan sonra Seyyid Ahmed'e mensup olanlardan (Ahmedîyan-Ahmedîler) bir cemaat içeri girdi ve ellerinde büyük bir kabak olduğu halde okumağa başladılar ve semaya katıldılar. Semada çok heyecanlar gösterip deliliklerde bulundular. Seyyid Ahmed, özür dileme makamında, Ariflerin Sultanı ve sultanların Arifleri ma'zur görsün; Zira bizim deliler çok zamanlar böyle kabak sesiyle sema ederler dedi.[50]

Eflâkî'nin, Ahmed-i Kûçek'in müritlerinin semada delilikler yaptıklarını beyan etmesi ve Ahmed-i Kûçek'in de müritlerini "deliler" olarak vasıflandırması bir tesadüf değildir. **İbnu's-Serrâc, Eflâkî'nin onun müritlerine deliler demekle neyi kastettiğini verdiği bir bilgiyle netleştirmekte, Ahmed-i Kûçek'in ateş içinde namaz kıldığı bir kerametini anlatırken, etrafındaki dervişlerine muvellehler demektedir.** [51] İbnu's-Serrâc'ın vermiş olduğu bu bilgi Ahmed-i Kûçek'in etrafındaki dervişlerin tasavvuf! meyillerine açıkça işaret etmektedir.

İbnu's-Serrâc, Seyyid Ahmed-i Kûçek'in Amasya dışında Anadolu'da ziyaret ettiği başka yerleri de zikretmiştir. Onun ziyaret ettiği yerlerden biri Alanya'dır. Seyyid Ahmed'in Alanya çevresinde oldukça iyi tanındığı muhakkaktır. Zira Alanya'ya vardığında insanlar toplanıp onu karşılamaya çıkmışlardır. Seyyid Ahmed, Alanya'da insanların inancının artması için Rifâilerin âdeti üzerine büyük bir ateş yaktırmış, kendisi ve müritleri ateşin içine girerek namaz kılmıştır. İbnu's-Serrâc, onun Alanya dışında, Uluborlu'ya uğradığını ve orada da çok sayıda insanın kendisini karşıladığını haber vermektedir. Bu gezilerin tarihi olarak kitabın telifinden yaklaşık 12 sene öncesine işaret etmektedir.[52] Kitabı 715/1315 yılında telif ettiğini bildiğimize göre, bu görüşmeler yaklaşık 703/1303-1304 yılında gerçekleşmiştir.

İbnu's-Serrâc Seyyid Ahmed-i Kûçek'in oğlu Şeyh İzzeddin hakkında da bazı bilgiler vermiştir. Şeyh İzzeddin amcasının kızıyla evlenmiş ve beş ay sonra oğlu Şeyh Muvaffakuddin dünyaya gelmiştir. Bu erken doğum çevrede bazı dedikoduların çıkmasına yol açmış; çocuğun zina eseri olduğuna dair dervişlerden ve diğer kimselerden Şeyh İzzeddin'e eleştiriler yönelmiştir. "**Bu çocuğun annesi ya seninle ya da başkasıyla zina etti**" şeklinde yapılan eleştiriler üzerine, doğumunun on üçüncü gününde Şeyh İzzeddin, beşikteki çocuğa, **"Sen benim oğlumsan ve annen de zâniye değilse kalk ve şunları yap"** diye emretmiş, bunun üzerine çocuk kalkıp emredilenleri yerine getirmiştir. [53] İbnu's-Serrâc'ın bu açıklaması kerametlerin şeyhler hakkmdaki suçlamaları tezkiye etmek için nasıl kullanıldığına iyi bir örnektir.

Seyyid Ahmed'in oğlu olan Şeyh İzzeddin, daha sonra Amasya'daki Rifâi tekkesinin başına geçmiştir. İbn Battûta, bugünkü Amasya sınırlan içinde kalan Sonisa'yı ziyaret ettiğinde, buradaki Rifâilik tarikatının postnişininin Şeyh İzzeddin olduğunu söylemektedir.[54] İbn Battûta, Şeyh İzzeddin'i bir müddet sonra tekrar görmüştür. Bergama'yı ziyaret ettiğinde Rifâilik tarikatı şeyhlerinden Şeyh Yahya'nın zaviyesinde kalan İbn Battûta, tekkenin dışında, yanındaki gezgin dervişlerden yüz kadarıyla beraber dolaşan Şeyh İzzeddin er-Rifâî'nin konakladığını bildirmektedir.[55] Şeyh İzzeddin'in

---

50 Eflâkî, *Menâkıbul-Ârifîn,* s. 668-669.

51 İbnu's-Serrâc, *Teşvik,* Vr. 131b.

52 İbnu's-Serrâc, *Teşvik,* Vr. 132a.

53 İbnu's-Serrâc, *Teşvik,* Vr. 132b.

54 İbn Battûta, *Seyahatname,* c. I, s. 417.

55 İbn Battûta, *Seyahatnâme,* c. I, s. 425.

yanındaki bu gezgin dervişler muvellehler olmalıdır.

Şeyh Taceddin er-Rifâî ve evlatlarının Anadolu'da çok etkin bir şekilde yayıldıkları ve çok taraftar buldukları anlaşılmaktadır. İbn Battûta, Kudüs'ü ziyaret ettiğinde bile, orada Şeyh Taceddin er-Rifâî'nin talebelerinden Erzurumlu Ebu Abdurrahman b. Mustafa ile karşılaşmıştı. İbnu's-Serrâc'ın verdiği bilgiler o ve evlatlarının Amasya, Tokat, Samsun başta olmak üzere, Konya, Alanya, Uluborlu gibi Anadolu'nun çok değişik bölgelerinde faaliyette bulunduğunu göstermektedir. Bu bilgiler, Rifâiliğin Anadolu'nun hemen her bölgesinde aktif bir şekilde faaliyet gösteren bir tarikat olduğu gerçeğini pekiştirmektedir. **Sh:161-176**

Kaynak: Velilik İle Delilik Arasında; İbnu's-Serrac'ın Gözünden Muvelleh Dervişler / Eyüp Öztürk, Kitap Yayınevi I.Basım Kasım2013, İstanbul

Pdf indir

DOĞU HÜZNÜ

Kaymakam Ertuğrul TAYLAN'ın Anılarından

1970 lerin başlarında Kozluk kaymakamlığı yapan bir meslektaşımız anlatmıştı. Kurban Bayramında ilçede kurban kesilmemesi dikkatini çekmişti. Sebebini sorduğu efendi ve dürüst bir adam olan belediye reisi "Esaret altında olduğumuz telakkisi var. Esarette kurban düşmez" cevabını vermişti. (1936 larda birkaç yıl sürmüş olan Kozluk isyanının acıları unutulmamıştı. Erivan radyosu kışkırtmalarını sürdürüyordu.) Kaymakam, hayret ve üzüntüsünü, "Biz, işgal idaresi memurları mıyız? Hem, cumada hutbe okunuyor. İşgal altında hutbe okunur mu?" şeklinde ifade etmişti.

Çukurca günlüğümde ilçe merkezinde kurban kesilmediğini kaydetmişim. Ama, sebebini, köylerdeki durumu sorup araştırmamışım.

1984 yılında patlak veren PKK terörünün, kısmen de olsa, halktan destek gördüğü zaman zaman yetkililerce ifade edilmiştir.

> Yukarıda anılan tespit, o bölgede halkın ayrılıkçı hareketlere bakış açısı ile devletin bu konuda çok yönlü ve uzun vadeli bir politika izleyememiş olmasının bir göstergesi sayılabilir mi?
>
> Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren dış kaynaklı kışkırtmalarla zaman zaman isyanlar çıkmış olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ayrılıkçı düşünce ve hareketlerin gelişebileceği ortamı düzeltmek, bataklığı kurutmak için ne gibi önlemler alınmıştır?

Bu soruya doyurucu cevap verilebileceğini sanmıyorum. Kürt Memet nöbete esprisinden Kürtçe konuşmanın yasaklanmasına kadar bir yığın hatamız ise su götürmez. Burada, iki yıl kaldığım Çukurca' da halkın bir kısmının devlete soğuk baktığına, ilkokul çocuklarına bile **"Kürdare azade"** dedirtildiğine dair gözlemlerimi özetleyeceğim.

Devletin yanlışlarına da değineceğim.

Kimseyi itham etmiyorum. Kişi veya kuruluşları kötülemek de söz konusu değil. Karşılıklı olarak sürüp gelmiş dikkatsizlik ve hatalarla bir iç savaşın eşiğine gelişimizin yakın geçmişiyle ilgili tespitlerimi ve kişisel görüşlerimi dile getireceğim. Doğu Ergil olayından (Prof. Doğu Ergil'in PKK terörünün sebebleri ve çözüm yollarına dair 1995'lerdeki raporu, şimşekleri üzerine çekmiş, Ergil'in önyargılı olduğu söylenmişti.) işin zorluğunu da biliyorum. Ama, "Bilip de söylemeyen suçludur" diyen Fransız atasözüne uyarak vatandaşlık görevimi yapacağım. Amacım, barışa, huzura katkı..

Çukurca'nın tek ve beton kaplı caddesi üzerinde bulunan jandarma gazinosunun önünde otururken önümüzden geçen çocukların zaman zaman "Kürdare azade" dediğini duyardık. Sohbetlerimizde yerli daire amirlerine bu söze şaşırdığımızı ve üzüldüğümüzü söylerdik. **"Biz, yabancı bir yerde olmadığımızı düşünüyoruz"** derdik. Görüşümüze katıldıklarını söylerlerdi. O çocukların bir kısmı, sonradan, şu veya bu şekilde, ayrılıkçı terör hareketinin mağduru olmuştur. Bu konu üzerinde kafa yorduk mu? O babalar ve ilçenin okumuşları gafletlerinin farkında mıydılar?

Bir yaz günü Hakkâri'den dönüyordum. Sümbül Dağının eteğini izleyen yolda dozer çalışması vardı. Yarım saat kadar yolun açılmasını beklemiştik. Önümüzdeki üzeri açık pikapta mahalli kıyafetli sekiz on vatandaş ile kıyafetinden memur olduğunu tahmin ettiğim bir genç vardı. Bir "merhaba" diyeyim dedim. Pikap merkez ilçenin bir bucağına gidiyordu. Düzgün kıyafetli genç de bucak jandarma karakol komutanı olan astsubaydı. Kendimi tanıtarak hal hatır sordum. Birisinin "Türkler bize bakmıyor" demesine şaşırdım. Ayak üzeri konuşmamızda Devletin ülkenin her yerinde kırsal kesimde yol, okul ve içme suyu gibi hizmetler yaptığını anlattım. Bölgenin arazi ve iklim şatları sebebiyle bu hizmetler ağır gidiyordu. Konuşmamı,**"Biz, kendimizi yabancı saymıyoruz"** diye bağladım. Bu veya benzeri sözleri başka yetkililer de duymuştur zaman zaman.

Sözün yanlış ve yersizliğini, bir tehlike işareti de sayarak, halka gereği gibi anlatabiliyor muyduk?

Bu durum, uykularımızı kaçırıyor muydu?

Cevap, "hayır" dır.

Vali Derviş Yalım babacan, gayretli ve çok iyi bir insandı. Misafirperverdi. Vali konağında kalmayı ve yemek yemeyi orda görmüştük. İlçeleri, köyleri geziyor, halkı dinliyordu. Bir keresinde, yöredeki gidişat için "İsyan çıkacak, birkaç yüz kişinin kellesi gidecek ve iş bitecek" demişti. Yöre için kafa yoran ve gerçekten didinen en yetkili kişinin görüşü buydu. Kabul etmek gerekir ki çoğumuzun bu konuları düşündüğü bile yoktu. Derdimiz, mahrumiyet hizmetini bir an önce ve kazasız belasız bitirip dönmekti.

1984 de PKK terörü başladığında zamanın başbakanı "Üç beş eşkiyadır" deyip sayfiye dinlencesini sürdürmemiş miydi?

Ama, akan kan durmamıştı.

1977 güzünde, tayinini çıkartan Ziraat Bankası müdürü, bir akşam gazinoda bir yemek vermişti. Yemekte ilçeye o gün gelmiş olan yeni banka müdürü, hakimler ve savcı, daire amirleri, reis, banka muhasibi ve bayındırlık sürveyanı Haşan vardı. Yemeğin ilerleyen bir saatinde, birimiz Cahit Külebi'nin "Edirne'den Ardahan'a kadar bir toprak uzanır" diye başlayan şiirinden birkaç mısra okudu. Bir önceki belediye reisinin oğlu olan banka muhasibi "Neden Edirne'den Çukurca'ya kadar değil" diye tutturmasın mı?

Sayılan bir ailenin oğlu olan bayındırlık sürveyanı da katıldı ona. "Yahu, şair öyle yazmış, kafiyeyi öyle düşürmüş. Ayrısı gayrisi mı var" dedikse de ikna edemedik. Yemeğin tadı kaçtı. Sonunda Urfa'lı olan hakim Enver Bey "Yeter artık, Burada bölücülük yapıyorsunuz. İhtar ediyorum" diye parladı. Dağıldık. Hakim Beye saygısızlık yapılabileceğini düşündük, o rahattı. Bu olayın üzerinde neden durmamıştık?

O gece sessiz kalmış olan "Barzani'nin albayı" lâkaplı reisle neden konuşmamıştık?

1978 Mayıs ve Haziran aylarında Hakkâri'nin güney doğusunda kalan yaylalarda Irak ve İran'dan gelen Talabanî ve Barzanî arasında çatışmalar olmuştu. Özellikle, kışın Talabanî ve Barzanî taraftan grupların İran'dan Irak'a veya tersi yönde geçişler yaptığını bilmeyen yoktu. Bu peşmerge gruplarına ve onlara sempati besleyenlere "Celali" deniyordu.

Celaliler, daha ziyade Ertuşi aşiretindendi. O günlerde il merkezinde sohbet ettiğimiz bir tüccarın söylediğine göre Barzani ve Talabani taraftarları, bu iki gruba yakınlık duymayanlara "hain" diyorlardı. **Olaylar üzerine Hakkâri'ye gelen İçişleri Bakanı İrfan Özaydınlı'nın "yayla anlaşmazlığından doğan olaylar" şeklindeki beyanatı gerçekleri yansıtmıyordu.** Han Yaylasında iki tarafın 15-20 ölü, bir hayli de yaralı verdiği duyulmuştu. Sınırdaki Uzundere Köyünde bulunan Seyyar Jandarma Bölüğünde bir süre kalan tabur komutanının sınır bölgesinde 200 er kişilik iki grubun mola verdiğini, müdahale için izin istediğinde "gözleme, izleme" emri aldığını öğrenmiştik. Biz olayların dışında kalmıştık. Sadece izliyorduk.

Bu bölümün başında andığım Kozluk kaymakamı, 12 Mart döneminde mezra ve yaylalardaki masum halkın silahlarının toplanarak onların eşkıyaya, kurda kuşa karşı savunmasız bırakıldığını, Devletten soğutulduğunu anlatmıştı. Eşkiya ve ayrılıkçıların silahları alınamamıştı. Bir keresinde bir komanda birliğinin bir köydeki silah arama operasyonuna katılmıştı, nasıl yapıldığını görmek için. Geceden çevresi kuşatılan köyde evlerde aramalar yapılmıştı. Silah bulunamayınca evlerinden don gömlek toplanan erkeklere köy meydanında bir saat kadar yat kalk talimi yaptırılmıştı. Kaymakam, birlik komutanı yüzbaşıya "Bu yaptığınız iş mi" demişti.

Bu yıl, Esenboğa Havaalanında görevliyken, 1978-79 larda Çukurca'da muhafaza memurluğu yapmış olan Gümrük Muhafaza Müdürü Seyit Ali Harmankaya ile o yılları andık. Çukurca'nın girişinde, Seyyar Jandarma Bölüğünün alt yanındaki tepeye Efkar Tepesi deniyordu. Orda oturup düşüneni görmemiştim. Belki arada içip efkâr dağıtan oluyordu. Seyit Ali, Çukurca'ya gelirken o tepenin alt

yanında **"pasaport -kontrolü"** olmamış mıydı? **(Çukurca'ya gelen yabancılara, "Nerelisin? Buraya niye geldin?" şeklinde uluorta sorgulamaya bu isim verilmişti.)** Bayındırlık sürveyanı Hasan ve arkadaşları tarafından. O, milletvekili hemşerisi Vefa Tanır'dan tavsiye mektubu getirdiği reis Macit Piruzbeyoğlu'nun misafiri olduğunu söyleyince muaf tutulmuştu kontrolden**. Efkâr Tepesinde oturup düşünen yoktu, ama, Jandarma Bölüğünün kenarındaki Tepenin altında pasaport kontrolü soytarılığı yapılıyordu. Bundan, ilçe yetkililerinin haberi olmuyordu. Belki haberi olanlar vardı da aldırmıyorlardı.**

Bu bölümü rahmetli Vali Turgut Kılıçer'den dinlediğim bir Ağrı öyküsü ile bitireyim: Valiye ilk haftalarda "Osmanlı kadın" dediğimiz bir köy muhtarından söz edilmiş. "Gelsin de görelim" demiş Muhtarın cevabı "Beni görecek vali, köyüme buyursun" olmuş. Bunun üzerine bir gün tugay komutanı ile eşli olarak o köye gidilmiş. Ağırlamadan sonra dilekleri sorulmuş Muhtar "Köyümüzün adı Avtünne (Kürtçe, susuz demektir)idi, Çağlayan yaptılar. Ama, su yoktur. Su getirtin de bu ayıptan kurtulalım" demiştir. Su kıt olan yörede yapılan araştırmalardan sonra kuyu açılarak su getirtilmiş ve ayıptan kurtulunmuştur.

Doğuda eksikleri, ayıpları giderip vatandaşı kazanamadık. Gerçek birliği ve dirliği sağlayamadık. Acıları dindiremeyişimiz bundan...

İçimizden kan ağlamasıda...

> Kaynak: Ertuğrul TAYLAN, Sıradaki Kaymakam, ARBA Araştırma Basım Yay, Birinci Baskı: Aralık, 1997, İstanbul

TOZUN GİZLİ HAYATI

Bir Toz Tanesinin İçindeki Dünya

Güneşin altında verandanın parmaklığına konulmuş bir meyve suyu bardağını gözünüzün önüne getirin. Size boş görünebilir, ama içinde *en az* 25.000 parça mikroskobik toz dolanmaktadır. Bu toz parçacıklarında Yerküre deki her şeyden biraz vardır. Ansızın karşınıza Sahra kumlarından dökülmüş minik parçacıklar ve gözle görülemeyen devetüyü lifleri çıkabilir. Sonra rüzgâr yön değiştirir ve orman mantarı sporları ve kurumuş menekşe parçaları çevrenizi sarar. Yakınlarda bir otobüs yolcu almak için durur ve minicik siyah kurum parçalarıyla karışık insan derisi döküntüleri bir anlığına ortalığı kaplar.

Her nefes alışınızda binlerce ve binlerce zerre vücudunuza girer. Bazıları burnunuzun dehlizlerine yerleşir. Bazıları genzinize yapışır. Diğerleri derinlerde, akciğerlerinize sığınır. Siz kitapta bu sayfaya geldiğinizde, yeryüzündeki bu zerrelerinden 150.000 kadarını soluyarak içinize çekmiş olabilirsiniz; tabii dünyanın en temiz köşelerinden birinde yaşıyorsanız. Daha kirli bir yerde yaşıyorsanız, muhtemelen bir milyondan fazlasını solumuşsunuzdur.

İnsanlık tarihinin büyük bir bölümü boyunca tozlar, göz ardı edilmiş olsalar da bu kitapta çok önemli sonuçlara yol açabileceğini göreceğiz. Bazı tozlar gezegen ve üzerinde yaşayan canlılar için tehlike taşır. Bazıları insanlar, bitkiler ve hayvanlar için yararlıdır. Bazıları açıkça büyüleyicidir. Burada hepsi mikroskobun altına alınacak ve tozların gizli yaşamları gözler önüne serilecektir.

Bilinmesi gereken en etkileyici şeylerden biri, ne kadar fazla tozla çevrelenmiş olduğumuzu kavramak; yani Yerküre'nin yüzeyinden havalanan maddenin tonlarla ölçülen miktarını öğrenmektir. Bu zerreler çok küçük olduğundan ve sık yer değiştirdiğinden miktarla ilgili tahminler hâlâ kabacadır. Yine de her yıl inkâr edilemeyecek kadar *büyük* miktarda küçük şeyler rüzgâra karışmaktadır.

Her yıl bir ilâ üç milyar ton çöl tozu göğe yükselir. Bir milyar ton 14 milyon vagonu doldurur ki, böyle bir tren de ekvatorun çevresinden Yerküreyi altı kez dolanır.

Bir de okyanuslardan yükselen üç buçuk milyar ton tuz zerresi var.

Ağaçlar ve diğer bitkiler rüzgâra bir milyar ton organik kimyasal bırakır ve muhtemelen bunların üçte biri yoğuşarak minik yüzen damlalar oluşturmaktadır.

Planktonlar, volkanlar ve bataklıklardan 20 ilâ 30 milyon ton sülfür bileşiği sızar; bunun yaklaşık yarısı havada taşınan küçük parçacıklar oluşturmaktadır.

Yanan ağaçlar ve otlar 6 milyon ton kurum oluşturur.

Dünyadaki buzullar kendilerine ev sahipliği yapan dağları yavaş yavaş aşındırıp toz haline getirmekte, bu toz da rüzgâra karışmaktadır, ama ne miktarda olduğunu kimse bilmemektedir.

Aynı şekilde, acaba kaç tane camsı volkanik kül parçacığı gökyüzüne savruluyor?

Ya canlı tozlar; yani uçuşan mantarlar, virüsler, diatom denilen mikroskobik boyutta su yosunları, bakteriler, polenler, çürüyen yaprakların lifleri, sineklerin gözleri, örümceklerin bacakları, kelebek kanatlarından dökülen pullar, kutup ayılarının tüy parçacıkları, fillerin deri döküntüleri; bunların kim bilir kaç tonu atmosferde dolanıyor.

Yaklaşık 4 milyon yıl önce atalarımız doğanın verdiği tozlu nefese katkıda bulunmaya başladılar. Büyüleyici bir araç olan ateşi ustalıkla kullanır hale geldikçe, insan olarak yaptığımız katkı kurum oldu. Daha sonra metallerin mucizesini öğrendiğimizde ateşlerimizden çıkan dumanlara mikroskobik büyüklükte sıcak bronz, demir, bakır, altın ve gümüş parçacıkları katıldı. İplik eğirme ve dokumacılığın gelişmesi hayvan ve bitki liflerinden gözle görülemeyecek kadar küçük parçacıkların çıkmasına yol açtı; rüzgâr bunları yerleşim yerlerimizin dışına taşıdı. Son olarak sanayi devrimiyle birlikte toz

üretimimiz yüksek vitese geçti.

Bugün büyük bölümünü kömür yakan enerji santrallerinin oluşturduğu dünyanın fosil yakıt kullanılan dev fırınlarından her yıl yaklaşık 90 ilâ 100 milyon ton sülfür göğe yükselmektedir. Ayrıca yakıt olarak petrolün kullanıldığı fabrikalar ve dizel motorları da bunların arasında yer almaktadır. Gökyüzündeki her doğal sülfür damlasına artık insan yapımı üç ilâ beş damla daha katılmakta; Yerküre her gün daha fazla yakıcıya ev sahipliği yapmaktadır.

Çiftliklerimizden, otomobillerimizden ve yakıt tüketen diğer icatlarımızdan 100 milyon tonu aşkın nitrojen oksit havalanıyor ki, nitrojen oksit de sülfür gazı gibi gökyüzünde tozlu parçacıklar oluşturma eğilimindedir.

Gökyüzündeki 8 milyon ton kara kurumun varlığı, ağaçların ve otların değil, fosil yakıtların, özellikle de kömürün yakılmasının sonucudur. Ağaç ve ot yangınlarından yükselen 6 milyon ton kurumun bile büyük bölümünün izi sürüldüğünde insan elinden çıktığı görülebilir.

Göklerde ister 1 milyar, ister 3 milyar ton çöl tozu olsun, en az yarısından herhalde biz insanlar sorumluyuz. Tarımsal faaliyetlerimiz ve çevreye yönelik başka saldırılarımız havada doğal olarak var olan çöl tozu miktarını artırmış olabilir.

Bunlara ilave olarak 20. yüzyılın sinirleri etkileyen cıva ve zihni aptallaştıran kurşun içeren dioksinden poliklorine bifeniller (PCB) gibi türlü kanserojenler ile nükleer felaketler, böcek ilaçları, asbest ve zehirli dumanlardan çıkan radyoaktif taneciklere kadar çok çeşitli tozları vardır. Her yıl bunların kaç tonu göklere yükseliyor? Bunu bilen yok.

Toz miktarını ölçmek güç olsa da, tozla ilgilenen bilim insanları çeşitli tozlara bir *büyüklük* biçmekte fazla zorlanmıyorlar. Genelde çevremizde dönüp duran tozlar o kadar küçüktür ki yerçekiminin onları kontrol altına alabilmek için uğraşması gerekir. Bir toz parçasının yüzeyindeki statik elektrik, hatta bir atomun bir diğeriyle etkileşimi gibi kuvvetler, yerçekiminin gücünü aşabilir. Toz, masanın üzerine konabildiği kolaylıkla tavana da konabilir.

Bilim insanları tozu mikronla, yani bir inçin (2,54 cm) 25.000'de biriyle ölçerler. Kolunuzdaki kılları düşünün. Tek bir kıl 100 mikron genişliğinde olabilir. Şimdi bir makas alıp 100 mikron *uzunluğunda* bir kısmı kestiğinizi düşünün. Ancak nerede arayacağınızı biliyorsanız görebileceğiniz bu küçücük parça bile toz olamayacak kadar büyüktür. Bilim insanlarının gözüyle, bu parça kum ailesinden sayılabilir.

En büyük toz parçacıkları teknik olarak bir kılın yalnızca üçte ikisi genişliğinde olurlar. Bu tombul tozlar genellikle doğanın eseridir. Polen zerrelerinin çapları, tam bir kıl genişliğinden onun onda birine kadar değişir. Kumsaldan ya da çölden bir avuç kum aldığınızda, avucunuza yapışan belli belirsiz toz çok çeşitli büyüklükleri içerecek, zerrelerin çoğu tombullar kategorisine girecektir. Gömleğinizin dokumasından süzülüp etrafınızda görünmez bir hale oluşturan ölü deri döküntüleri, bir kılın onda biri genişliğinde ve bir kılın onda ikisi uzunluğunda dikdörtgenlerdir. Okyanuslardan yukarıya yükselen tuz parçalarının birçoğu 5 mikron genişliğindedir. Bunlar yine de toz parçacıklarının en büyüklerinden sayılır. Sağlıkla ilgilenen bilim insanları büyük tozlardan çok, küçük olanlarından korkarlar. Bunun nedeni, insan vücudunun doğanın büyük yaratıklarının gıı işini engelleyecek biçimde evrimleşmiş olmasıdır. Örneğin, polenlerin neredeyse hepsi o kadar büyüktür ki burnun içinde asılıp kalırlar; alerjisi olanlar bunu gayet iyi bilir. Ama küçük tozlar insan kafasının içindeki tuzakları kolayca geçip hassas akciğeri erinizin derinlerine yol alırlar.

Kısa süre öncesine kadar bilim insanları güvenli ve tehlikeli tozlar arasındaki sınırı kıl genişliğinin onda biri olan on mikron olarak belirliyordu. Fakat tozla ilgilenen araştırmacılar, bu minik araştırma konularına daha yakından baktıkça bu sınırı değiştirmeye karar verdiler. Tıbbi araştırmalar artık çoğu hastalığa ve ölüme, bu büyüklüğün dörtte birinden daha küçük yani kılın 25'te biri kadar büyüklükteki tozların yol açtığını gösteriyor. Bilim insanları, ciğerlerimizi korumak üzere toz sınırını yeniden belirlemiş olsalar da, hâlâ küçük tozların ölüme nasıl sebep olduğunu anlamaya çalışıyorlar.

Peki hangi tozlar, sınırın küçük olanlar tarafında kalıyor? Ancak birkaç tane doğal toz bu ayrıma uyuyor. Bakteriler ve mantar sporları rahatça 10 mikrondan küçüktür. Fakat bu “minikler’’ kategorisinde yer alan başat güç, sanayi tozlarıdır. Böcek ilaçlarından kaynaklanan tozların genişliği genellikle bir mikronun yarısı ile 10 mikron arasında değişir. Tütün dumanının içindeki parçacıkların genişliği bir mikronun yarısından daha azdır; bu da kılın iki yüzde birine denk gelir. Otomobil egzozundaki en küçük parçacıklar bir mikronun yüzde biri, yani kılın 10.000’de biri büyüklüğündedir. Bu alana, kirliliğe yol açan gazlar yoğuşup havada damlacığa dönüştüğünde oluşan minik parçacıklar da girer. Virüsler ve büyük moleküller de kabaca aynı büyüklüktedir. Artık bu küçük parçacıklardan 25.000’inin bir meyve suyu bardağının içinde fark edilmeden nasıl dolanıyor olabileceğini gözünüzün önüne getirmeye başlamışsınızdır. Bu kitap boyunca, işlediğini öğreneceğimiz bütün cinayetlere ve yaptığı bütün muzırlıklara rağmen toz yine de vazgeçilmezdir. Etrafında döndüğümüz Güneş, koruyucu uzay tozundan oluşan devasa bir rahmin içinde yaratılmıştır. Sigara dumanındaki küçük zerreler büyüklüğünde olan bu tozun bir bölümü birleşip gezegenimizi oluşturmuştur. Kozmik anlamda büyük sayılacak miktarlarda toz Samanyolu nu karartmakta, yıldızları görmemizi engellemektedir. Ayrıca ölen her yıldızdan, sanki siyah bir havai fişekten çıkar gibi, galaksimize daha fazla toz yağmaktadır. Bir sonraki kuşaktaki Güneşleri, Dünyaları ve göklerdeki diğer cisimleri yaratacak olan, sönmüş yıldızlardan gelen bu tozdur.

Biz de Dünya’da tozsuz kalmak istemezdik. En başta şunu söyleyelim: temiz bir dünya boğucu derecede *rutubetli* olurdu. Gezegenimizin su döngüsünde, denizler ve göllerdeki su buharlaşır, havada yoğuşur ve yere iner. Fakat bu yoğuşma aşamasında tozla dolu bir gökyüzü gerekmektedir ki su buharı tozların minik yüzeylerinde birikebilsin. Toz olmazsa, su buharı, görece rutubet yüzde 300’e yaklaşmadan yoğuşmaya başlayamazdı. Bir karşılaştırma yapacak olursak en sıcak ve nemli yaz günü bu duruma kıyasla kuru ve serin sayılırdı. Ayrıca daha uygun bir çekirdek olmadığı için de su buharı vücudumuzun üzerinde yoğuşurdu.

Bulutlar çeşitli tozların çevresinde yoğuşmuş su damlacığı öbekleri olduğundan, tozun azlığı, gökyüzünde *bulutların* da az olması demektir. Bulutlar kendilerine çarpan güneş ışığının büyük bölümünü yansıtarak, gezegene gölge yaparlar. Bulutlar her zaman Yeryüzü’nün yarısını gölgeyle örtmektedir. Onlar olmasaydı bizim buraları bir hayli sıcak olabilirdi.

Yeryüzü’nde dolaşan tozların birçoğu canlı parçacıklardır; onların rüzgârla taşınabilir olma becerileri gezegeni sağlıklı ve yeşil tutar. Örneğin mantarlar, çok çeşitli maddeleri parçalayarak yaşarlar; bunlara bitkiler ve hayvanların ölü etleri, hatta kayalar bile dâhildir. Mantarların bu faaliyeti, sıkışıp kalmış besinleri serbest bırakır ve toprağı zenginleştirir. Mantar türlerinin ezici çoğunluğu, sporlarını rüzgâra salacak biçimde uyumlaşmıştır. Bu dayanıklı sporlar dünyayı dolaşır, rüzgârın ve yağmurun keyfine tabi olarak yeniden toprağa düşerler.

Birçok polen rüzgârdan yararlanacak biçimde evrimleşmiştir. Büyük zerreler arıların ve başka nektar avcılarının sırtında taşınır. Ama küçük olanlar havada kendi başlarına dolaşırlar ve rastlantıyla uygun bir çiçeğin üzerine konduklarında, yeşil ve canlı varlıkların sürekliliğini sağlarlar.

Cam kabuklu algler olan mikroskobik boyutlardaki diatomlar da bu şekilde yayılabilirler. Nematod denilen çok küçük kurtçuklar bile küçük boyutları sayesinde rüzgârın sırtında taşınarak soylarını çoğaltabilirler. Örneğin, Antarktika üzerindeki yaşam muhtemelen son buz devrinde silinip gitmişti. Fakat artık nispeten daha büyük nematodlar da dâhil olmak üzere çok çeşitli mikroorganizmalar Antarktika’daki McMurdo Kuru Vadileri'ndeki soğuk toprak yüzeylerin üzerinde koloniler kurmuşlardır. Bu kolonilerin varlığının en olası açıklaması, atalarının Güney Amerika, Afrika ya da Avustralya’dan uçarak gelmiş olmalarıdır.

Tozla ilgili araştırmalar alanındaki birçok harika alt konu başlığı arasında, en çok dikkat çekenlerden biri, bazı küçücük yaşam biçimlerinin rüzgârla taşınmakla kalmayıp bu tozlu ortamda üredikleri fikridir. Çeşitli araştırmacılar bazı bakterilerin su buharının gökyüzünde yoğuşmasını sağladığını sonra, yarattıkları bu damlacıkların içinde bölünüp çoğaldıklarını ileri sürüyorlar.

Çöllerden esen rüzgârlarla birlikte havayı tıkayan milyarlarca ton cansız kaya tozu bile Yeryüzü için

değerlidir. Çöllerin ve yanardağların üzerlerine çöken kumu olmasaydı, Karayipler'deki bazı adalar çıplak gri kayalardan fazla bir şey olmazdı. Oysa bu adalar yemyeşil, sağlıklı bitkilerle kaplıdır. Benzer şekilde Amazon yağmur ormanları da yapısını toza borçludur. Böyle yağmurlu bir iklimde su topraktaki besinleri hızla akıtır. Ama her kış alize rüzgârları Sahra'nın güneybatısından esmeye başladığında, verimli tozlar Güney Amerika ormanlarına yağıp toprağı tazeler.

Yere düşen kaya tozları, dünyanın en ıssız bazı yerlerindeki canlıları besler. Yeryüzünün buzulları üzerine konan tozlar, buralara bir yiyecek servisi sunar gibidir; bilinen en dayanıklı yaşam biçimleri için çeşitli yiyecekler dağıtırlar. Bir buzulun *içinde* bile, çok yer dolaşmış bir tozun küçücük bir yaşam ağını sürdürebildiğini görüyoruz. Okyanusa düşen tozlar da bitkilerin üremesine yol açabilir. Bu bitkiler mikroskobik boyutlardaki fitoplanktonlardır. Dikkat çekmeyecek kadar küçük boyutlarda olsalar bile, planktonlar, denizlerdeki besin zincirinin baş malzemesidir. "Tozdan toza" döngüsünde yarattıkları bir farklılıkla, bazen yere düşen çöl tozundan besin alıp, bulutların oluşumunda kilit bir rol oynayan sülfür bakımından zengin tozları yukarıya salarlar.

Bilim insanları canlı ve ölü toz karışımının havayı nasıl etkilediği hakkında bir ölçüde bilgi sahibi olmuştur. Tozun, uzun vadede dünyanın *iklimini* değiştirdiği de artık açıklık kazanmaktadır. Genelde iklim bilimcilerin korkuları, ısıyı Dünya'nın yakınında biriktiren *gazlara* odaklanmıştır; fakat Yerküre ısındıkça havadaki küçük zerrecikler de artık önemli bir konu haline geldi. Bilim insanları artık tozlarımızdan bazılarının güneş ışığını yansıtıp dünyayı serinlettiğini biliyor. Başka tozlar, özellikle de kara kurumlanınız gökyüzünde dolanırlarken büyük miktarlarda ısı çekiyor olabilir. Hatta bazı harika kuramlar, son buz devrinin bitiminde buzulların aniden geri çekilmesiyle küresel bir toz *fırtınası* olduğunu ileri sürmektedir. Fakat şimdilik, Dünya'daki en üstün zekâlar bile, tozların iyi de olsa, kötü de olsa, hava ısısını nasıl etkilediğini tam anlamıyla söyleyememektedir.

Toz ile insanlık arasındaki ilişki binlerce yıldır hep karmaşık olagelmiştir.

Sekiz bin yıl önce, Çinli çiftçiler Çin'in orta bölgelerinde havadan inen çok büyük miktarlarda çöl kumunun yararlarını keşfetmişlerdi. Yaklaşık 100 metre kalınlığındaki bu tabaka, çok kolaylıkla sürülüp işleniyordu ve bitkiler için çok besleyiciydi. Bugün de, Amerika Birleşik Devletleri'nin orta bölgeleri de dâhil olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde benzer toz rezervleri yoğun bir biçimde ekilip biçilmektedir. Ancak birazdan göreceğimiz gibi, bu antik tozun dağıtılması, ne yazık ki bazen felaketlere yol açabilmektedir.

Çinli çiftçilerin toz tabakasını işlemelerinden belki de dört bin yıl sonra, antik Mezopotamya'da insanlar kendi yörelerindeki tozları eritip taş imal ediyorlardı. Arkeologlar kısa süre önce Mashkan-shapir denilen yerleşimde, bileşimleri doğal bazalta bezemeyen, büyük düz siyah kayadan dikdörtgen bloklar keşfettiler. Kayaların kimyası, yöredeki nehrin kıyısında biriken toza uyuyordu. Arkeologların yürüttüğü tahminlere göre doğadaki odun ve taş kıtlığı Mashkan-shapir halkını bölgedeki tozları derece kadar ısıtmaya, sonra da erimiş tozu kalıplara dökerek taş yapmaya yöneltmişti.

Aynı antik dönemlerde Finlandiya'da yaşayan insanlar da oraya özgü özel bir tozun nimetlerini fark ediyorlardı. Tuhaf, lifli kayaların parçalanmasıyla elde edilen bu toz, çömlekçilikte ve ev yapımında sıva olarak kullandıkları kili sertleştiriyordu. Zaman içinde Avrupa'nın daha güney bölgelerinde yaşayan insanlar da aynı kayanın, yani asbestin liflerini dokuyup ateşe dayanıklı kumaş haline getirmeyi öğrendiler. İlk doğa bilimciler bile, asbest dokumacılarının hepsinin sağlıksız olduğunu fark etmişlerdi.

Dünyanın öbür yakasındaysa Guatemala'daki Tikal bölgesinde yaşayan Maya halkı çömleklerini sertleştirmek için, çok miktarda volkanik toz ya da kül toz eklemeye özellikle dikkat ediyorlardı. Bu gelenek büyük bir kül birikimi gerektiriyordu ki bu hâlâ bir gizem olarak durmaktadır: Çünkü en yakın kül rezervleri pek de yakında değildi. Volkanik toz, cangılın içinden yüz kilometre yoldan taşınmaya değecek kadar değerli miydi? Alternatif şu açıklama da aynı ölçüde ilgi çekicidir: Amerika'nın orta bölgelerindeki volkanlar sandığımızdan çok daha kısa süre öncesine dek çok daha fazla faal idiler ve küllerini Tikal'e kadar savuruyorlardı.

Bugün insanlık tahıl ekiminde, inşaatlarda, çömlekçilikte ve daha binlerce başka amaçla hâlâ tozdan yararlanıyor. Çimento duvarlar kaya tozu ve çakıl taşı karışımıdır. **Alçıpan, sıkıştırılıp istenen biçime sokulmuş bir mineral tozudur.** Boyaya rengini renkli tozlar verir. Temizleme tozlarına ovma gücünü, diş macununa parlatıcı niteliğini, talk pudrasına ipeksi özelliğini kaya tozları verir. Göz farı, talk pudrasından, toz haline getirilmiş balık pullarına ve pigmentlere kadar değişen pırıltılı tozların bir karışımı olabilir. Aspirinler ve vitaminler sıkıştırılmış tozlardır. Dergilerin kâğıdı, kurutulmuş kil tozundan çok ince bir tabakayla kaplanarak parlaklaştırılır. Kurşun kalemlerin içinde sıkıştırılmış grafit tozu vardır. Ekmek ve makarna da, toz haline getirilmiş buğday tanelerinden elde edilir. Sarı hardal, hardal tohumlarının tozudur, yumuşak kakao da sert kakao tanelerinin tozudu. Çağdaş hayat büyük ölçüde toza dayanmaktadır.

Bu kadar çok şeyi toz haline getirmemizin bir nedeni, tozun işlemek için çok büyük bir yüzey alanı sağlamasıdır. Kimyasal tepkimeler genellikle bir nesnenin yüzeyi üzerinde gerçekleştiği için ne kadar fazla yüzey sağlanırsa, tepkime o kadar yoğun olacaktır. Elli tane kahve çekirdeğini sıcak su dolu bir fincana bastırdığınızı bir düşünün. Olmadı, değil mi?

Peki şimdi de elli kahve çekirdeğini çekip toz haline getirdiğinizi ve aynı deneyi tekrarladığınızı düşününüz. Ya da çamaşır makinesine yıkanacak çamaşırlarla birlikte bir kalıp sabun attığınızı gözünüzün önüne getirin. Şimdi de o sabunu kıyıp toz haline getirdiğinizi ve işlemi tekrarladığınızı düşünün. Daha çok yüzey alanı daha fazla etkileşimi mümkün kılar.

Bu durum, hem harika, hem de istenmeyen sonuçlara yol açabilir.

Etrafımızda dolaşan tozların bazıları ürkütücü ve görünmez suçlulardır, insan eliyle geliştirilen sanayinin yarattığı zehir parçacıklarını bir anlığına unutunuz. Bildiğimiz basit çöl tozunun bile kendine özgü karanlık bir yanı vardır.

Örneğin, 75 milyon yıl önce, basit çöl tozunun, çok sayıda dinozora zor fark edilen bir tuzak kurmuş olduğu sanılmaktadır. Bu görkemli yaratıklar hayatlarını bildikleri gibi sürdürürken, birdenbire çevrelerindeki kum tepeciklerinden kalkan toz onları gömmüştür. (Birazdan göreceğimiz gibi, böyle eski bir cinayet sahnesini yeniden kurmak ve toz gibi kolayca gözden kaçırılabilecek bir şeyi suçlayabilmek için gereken detektiflik çalışması hatırı sayılır boyutlardadır.)

Belki de bu dinozorlar şanslıydı. On milyon yıl sonra, devasa bir meteoritten kaynaklanan ve tüm dünyayı kaplayan bir toz bulutunun etkisiyle gökyüzünün kararması ve Güneş'in kapanmasıyla birlikte, dinozor hikâyesi daha yavaş ilerleyen ancak daha kesin bir sona ulaşacaktı. Bu toz, sadece dinozorları değil, kuşları, denizlerdeki yaşamı ve küçük, öncü memeli türlerini de öldürmüştü.

Çöl tozu bugün de sorun yaratmaya devam ediyor. Tozla ilişkili bir hastalık mor deniz yelpazesi mercanlarının ölümünden sorumlu tutuluyor. Sahra Çölü'nün tozu uzun zamandır Atlantik Okyanusu'nu aşıp Karayipler'e yağmaktadır. Fakat 1970'ler<le Sahra Çölü'nün güneyindeki Sahel bozkır bölgesinde yaşanan korkunç bir kuraklık gökyüzünün bu bölümünden daha fazla miktarlarda tozun akmaya başlamasına yol açtı. 1980'lerin başlarında Karayipler'e yağan tozlar kalın bir tabaka oluşturdukça bilim insanları mercan resiflerinde bir salgının baş gösterdiğini tespit ettiler. Toz istilasıyla eş zamanlı olarak iki mercan türü yok olmaya yüz tuttu, bir denizkestanesi türü çok aza indi ve mor deniz yelpazelerinde koyu renkli yumru biçimli yaralar oluştu. Biraz yoğun araştırma çabasından sonra bir bilim insanı deniz yelpazelerinde baş gösteren salgını Sahra tozundaki bir mantarla ilişkilendirmeyi başardı.

Bilim insanları artık bu tozu daha yakından inceliyor ve radyoaktif elementlerden cıvaya ve şaşırtıcı bir mantar çeşitliliğine dek pek çok şey buluyorlar. Uzun zamandır tozla ilgilenen bir araştırmacı, uzaklardan uçup gelen bu çöl tozunun, yazları güney Florida'da gökyüzünde en yaygın olarak rastlanabilecek parçacıklardan biri olduğunu söylüyor. Bunun insan sağlığı açısından da etkileri olabilir.

Sağlık uzmanları bazı tozların insanlar için ölümcül olabileceğini zaten biliyor. ABD kentlerini havada kirlilik yaratan toz miktarına göre sıralayıp, aynı kentleri bu kez ölümcüllük sırasına

koyduklarında bir eşleşme görüyorlar. Kent ne kadar tozlu olursa, ölüm oranı o kadar yüksek oluyor. Federal bir kurumun tahminlerine göre kirlilik yaratan tozlar Amerika Birleşik Devletleri'nde her yıl 60.000 insanın ölümüne yol açıyor. Bu kitlesel cinayet villasında en can alıcı soru şu: Cinayeti hangi tozlar işliyor?

Bazı tozların öldürücü olduğu *aşikârdır.* Örneğin kömür tozu, Amerika Birleşik Devletleri'nde her yıl 1500 madencinin ölümüne yol açıyor. Dövülmüş kuvars tozu bu ülkede 250 madencinin, püskürtme kum temizliği işçisinin ve başka kollarda çalışan işçilerin ölümüne neden oluyor. İğne şeklindeki asbest tozları ölümcül akciğer ve bağırsak kanserlerine yol açıyor. Fakat bu tozların hiçbiri kentlerde havada kalın bir tabaka oluşturmuyor. Belli ki işin içinde başka bir şey var. Kendi yarattığımız minicik kimyasal tozlar aleyhine kanıtlar birikiyor.

Evlerimizin içinde bulunan tozlar da dışarıdakiler kadar hem iyi, hem de acımasız olabilir.

Kanepenin altında ve buzdolabının arkasında biriken toz pamukçukları, uzay elmaslarından Sahra tozuna, dinozorların kemiklerinden modern oto lastiklerinden çıkan kauçuk parçalarına kadar her şeyi içeriyor. Ama aynı zamanda, zehirli kurşun ve uzun zaman önce yasaklanmış böcek ilaçlarını, tehlikeli küfleri ve bakterileri, kansere neden olan duman parçacıklarını ve temizlik adına evlerimizin her yerine bilmeden dağıttığımız bütün kimyasallardan bir miktar da içeriyorlar. Toz pamukçuklarının içinde alerjiye sebep olan ve toz akarı denilen mayt parçacıkları, maytların kendileri ve yırtıcı maytlarla, onları izleyip öldüren yalancı akrepler kaynaşıyor.

Bunun yanı sıra ev tozu, çocuklar arasında yaygın olan kurşun zehirlenmesinin de sorumluluğunu kısmen taşıyor. Çocuklar halının üstünde, özellikle de eskimiş, tozlu halıların üstünde emeklerken ıslak, küçük avuçları toz toplar. Sonra bu avuçlarını ağızlarına sürerler. Çocuğun kanında ne kadar kurşun bulunacağına dair en iyi göstergelerden biri hah tozu numunesinin içerdiği kurşun miktarıdır.

Tuhaftır, eğer ev tozunu kirleten kimyasallar ve metaller olmasa, toz pamukçuklarımızı *sevmemiz için* neden olabilirdi. Alerji uzmanları yıllardır bazı hastalarına doğrudan elektrikli süpürgenin torbasından alınıp damıtılmış tozlarla aşı yapıyor. Bu tuhaf tedavinin başarısının sırrı bilinmiyor olsa da, alerji uzmanları bunun toz alerjilerini yatıştırdığına yemin ediyorlar. Tozla ilgilenen bilimlerin tamamında en dikkat çekici araştırmalar, artık tozlu evlerle *sağlıklı* çocuklar arasında bir bağlantı bulunduğuna işaret ediyor. Gelişmiş ülkelerde çocuklar arasında bir astım salgını patlak veriyor. Fakat bir dizi araştırma da, tozlu, mikroplu evlerde emekleyip parmaklarını emen bebeklerin bu solunum hastalığına yakalanma ihtimalinin daha düşük olduğunu gösteriyor. Doktorlar, ev tozunda bulunan bir şeyin, bebeğin bağışıklık sistemini güçlendirdiğinde ısrar etmektedirler.

İçeride ya da dışarıda olsun, tozdan kaçınmak mümkün değildir. Bu tozun harika bir parçası ise, geçmişimizin sırlarını taşıyor.

Etrafımızda dönen tozun bir kısmı, milyonlarca yıl önce uzaklarda çarpışan asteroidlerden gelmektedir. Bir kısmı da, birkaç yıl ya da birkaç yüzyıl önce Dünyamızın yakınından geçmiş olabilecek kuyruklu yıldızlara aittir. Hâla o antik yıldız tozu zerreciklerini taşıyan bu maddeler, günde bir metrekareye bir zerre oranında Yeryüzü'ne düşmektedir.

Bu olağanüstü tozlar kozmik geçmişimizin sırrını taşıdığından, bilim insanlarının onları yakalamak için çok büyük çabalar harcadıklarını görüyoruz. Mikroskobik boyutlardaki bu zaman kapsüllerini yakalamak mücadelenin ancak yarısıdır: duman halinde oluşacak kadar küçük boyutlardaki bu parçaları analiz etmek kimi zaman imkânsızdır. Fakat tozla ilgilenen bir araştırmacı ne zaman bir uzay tozu parçacığının kimyasal parmak izini çıkarsa, dünyamızın kökenlerini anlamaya o kadar çok yaklaşmaktadır.

Geçmişimizin sırrı budur.

Geleceklerimizin — kişisel, *bireysel* geleceklerimizin — sırrı da göze görünmeden burnumuzun dibinde dolaşıp durmaktadır. Nasıl bugün dinozorların tozu havada uçuşuyorsa, bizim de çürümüş varlığımızın tozları öyle uçuşacak. Vücudumuz toprağa gömülürse kaçınılmaz olarak onu saran

toprakla birleşecektir. Yüzlerce, hatta milyonlarca yıl sonra, erozyon nedeniyle mezarımız açılacak ve biz de dünyaya saçılacağız. Eğer yakılır ve küllerimiz havaya saçılırsa tozlaşmaya giden yolumuz da hızlanmış olacaktır.

Bugün bazı insanların, toz haline dönüşmekten kaçınmak için giriştikleri en kahramanca çabalar bile kaçınılmaz olanı erteleyemeyecektir. Bir ceset Dünya'nın sonu gelene dek varlığını sürdürse de geleceği toz olmaktır. Artık tartışılmayan bir görüşe göre Güneş birkaç milyar yıl içinde yavaş yavaş yok olacak ve bunun yan etkisi olarak gezegenimiz fırına girmiş gibi kızaracak. Bir zamanlar dünyamız olan duman bulutu güneş rüzgârlarına kapılarak, tozlu galaksi içinde savrulup gidecektir. Sh:7-20

Tozdan Toza

İnsan vücudu, esasen sudan ve kemikten oluşur. Kemik ise büyük ölçüde kalsiyum fosfat ve kurşun benzeri kirlilik yaratan depolanmış maddeler de dâhil olmak üzere eser miktarda başka elementlerden meydana gelir. İnsan vücudundaki sulu kısımlarda karbon ve azot, demir ve sülfür, klor ve sodyum ve arsenikten çinkoya kadar eser miktarda bir dizi element bulunur. Bütün bu elementler tabii ki, uzayda oluştular ve güneş sisteminin doğuşu sırasında gezegende toplandılar. Ömür boyu bizimdirler.

Fakat öldüğümüz zaman, ödünç aldığımız bu elementler hemen vücudumuzdan çıkmaya başlar ve yeniden dolaşıma girerler. Modern mumyalama yöntemlerini ve paslanmaz çelik kapsüller içinde saklanmayı tercih eden insanlar dahi sonsuza kadar var olamayacaklar. Güneş aşırı yüklenmiş bir kalp gibi atmaya başladığında, kuralın hiçbir istisnası olmayacak: Tozdan yaratıldık, toza döneceğiz.

Oda sıcaklığında, mikroplar çabucak ölü bir vücudun hücrelerini parçalamaya başlar. Aslında bu hücreler kendi başlarına da parçalanmaya başlayabilirler. Çürüme, sıvıların ve gazların serbest kalmasına yol açar. Mantar, ölü deri üzerinde çabucak koloniler oluşturur, eti doğrudan mantar sporlarından oluşan küçük bir bulut haline getirir.

Ölü vücutların çoğu morgda bir buzdolabına kaldırılır, burada günlerce "tazeliklerini" koruyacaklardır. Fakat özellikle ABD'de birçok aile, sevdikleri birinin toza dönüşecek olmasına karşı ısrarlı bir savaş açmışlardır. Bir vücudun içine formaldehit ve başka koruyucu maddeler enjekte eden bir ölü ilaçlama uzmanı tahripçi birçok mikrobu öldürerek ölü dokuya canlıya benzer bir sertlik kazandırabilir. Makyaj, çeşitli dolgular, zamk, ağız biçimlendiriciler, gözkapağı biçimlendiriciler ve başka yardımcı maddelerle bir ceset birkaç gün daha, bazı durumlarda çok daha uzun süre boyunca canlıya benzer bir görünümde kalabilir.

İlaçlama işlemlerinden geçmiş bir cesedi bir tabutun içine hava almayacak biçimde kapatmak, çözünmesini biraz daha erteleyecektir. Gelgelelim bildiğimiz tabutlar yer altındaki su ve toprağın gücüne karşı pek de fazla dirençli değildir. Bu yüzden bir tabutun üstünü örten toprak çabucak kapağı çökertebilir. Bu da bakteriler, mantarlar ve çok çeşitli başka ayrıştırıcıların tabuttan içeri girmesi demektir Bu istenmeyen durum mezarlara beton duvarların yapımını yaygınlaştırmıştır. bu kaplamalar, aslında tabutun içine konulduğu ikinci bir tabuttur. İlaçlanmış bir ceset bu şekilde korunduğunda, kuru bir iklimdeyse eğer, yıllarca çözünmeden kalabilir.

Fakat önünde sonunda nem bir yolunu bulup tabutun içine girecektir. Toprakta yeniden dönüşümü sağlayan küçük yaratıklar işe koyulacaklar, yavaş yavaş bir vücudu oluşturan elementler çevresindeki toprağa gömülecek ve Dünya'nın taşlı-topraklı örtüsünün bir parçası haline gelecektir.

Bir tabutun içindeki sert malzemeler tozlaşmaya en uzun süre boyunca direnç gösterir. Günümüzde cerrahların da, cenaze ilaçlayıcılarının da ölü vücutlara yerleştirdikleri plastik ve metaller daha yavaş parçalanacaktır. Metal mücevherler ve fermuarlar, plastik düğmeler, ayakkabılar, tabutun içine anı olarak konulan dayanıklı ı eşyalar da varlıklarını sürdürecektir. Bir de kemikler. Dinozorların da tanıklık edebileceği gibi, kemikler bazen toz oluşturan güçlere o kadar uzun süre direnirler ki, damlayan su kemiği yavaş yavaş çözecek zaman bulabilir. Yavaş yavaş, su, yumuşak kemiğin yerine sert minerali koyar.

İnsan kemikleri kuşkusuz fosilleşmeye uygundur. Vücudumuz uygun türdeki toprakla çok kısa sürede örtülecek olsa, milyonlarca yıl içinde iskeletimiz taşlaşırdı. Fosiller teknik anlamda vücudumuz sayılmayacaktır. Su, orijinal kemik moleküllerini alıp götürecek, bunları toprak ve tozlarla karıştıracaktır. Kemiklerimizin mineral kopyaları çok daha dayanıklı olabilir. Ne var ki mineral haline gelmiş fosilimiz bile, sonunda mezarımız erozyon yüzünden açıldığında parçalanıp toza dönecektir. Fosil avcıları genellikle keşiflerini, Dünya'nın yüzeyinde tozlaşmakta olan dağınık fosillere rastladıklarında yapar. Koruyucu kayanın içine kadar kazdıklarında fosilin geri kalanını el değmemiş bir halde bulurlar.

Eğer kemikleriniz fosilleşecek kadar şanslı değilse, parçalanıp toz olmaya varan akıbetleri muhtemelen daha çabuk gelecektir. Erozyon mezarınızı kazıyarak açacaktır. Muhtemelen vücudunuzdaki demirle siyah siyah lekelenmiş, yine vücudunuzdaki kalsiyumla kaplanmış toprak parçacıkları bir su akıntısıyla akıp gidecekler ya da yükselip rüzgâra karışacaklardır. Dünyanın hareket eden plakalarının mekaniği sizi yukarı değil de aşağı gönderirse, öğütülecek, erimiş kayalara karışacak, belki de daha sonra volkanik kül olup yeniden ortaya çıkacaksınızdır.

Özenle saklanmış insan vücutları kimi zaman, Yeryüzü nün hareketiyle değil, diğer insanlar tarafından toz haline getirilir. Avrupalılar Ortaçağ dan başlayıp 18. yüzyıla dek Mısır'daki mumyaları güçlü ilaçlar olarak görmüştür: Bu durum, keşfedilme talihsizliğine uğrayan eski cesetlerin toz haline getirilip ilaç niyetine yutulabileceği anlamına geliyordu**. Death to Dust** adlı kitabın yazarı Kenneth Iserson mumyaların gübre olarak kullanılmak üzere de toz haline getirildiğini söylüyor; ayrıca ABD'ye şemiler dolusu gönderilen mumyaların üzerindeki bez sargılar burada fabrikatörler tarafından kâğıt hamuru yapımında işe yarayıp yaramayacağım görmek için kullanılıyormuş. Iserson, "Ama sargılar o kadar lekeliydi ki, iyi kalite kâğıt üretilemiyordu," diyor.

Küllerin, kurtçukların, erozyonun, hatta mumya öğütücülerin çabalarına rağmen, ağır ağır toz olmaya giden yol, hâlâ gömülmektir. Mezar kuruysa, erozyon araziyi bozmazsa, gömülmek, tozdan gelip toza dönme düzeninin işlemesini uzatabilir.

Hindistan'ın, Asya'nın ve Afrika'nın bazı kesimlerinde uygulanan, cesedin etlerinin ayıklanması daha hızlı bir süreçtir. Ceset genellikle bu amaç için belirlenmiş bir yere, ya da bir ağaca yerleştirilir. Sonra, kimi zaman bu ritüele gayet alışık oldukları gözlenen hayvanlar, gelip cesedi parçalarlar. Örneğin Tibet'te ölen bir insanın ailesinin, bir grup cenazeciye, yakınlarının cesedini bir tepeye taşıyıp orada, bekleyen olan akbabalar için parçalara ayırtmaları hâlâ yaygın bir uygulamadır.

Tibet'e yardım toplayan Güney Californialı Pamela Logan, yerel olarak gökyüzüne gömülme olarak bilinen bu uygulamaya tanıklık etmiş az sayıdaki yabancıdan biridir**. "Akbabalar cenazecilerin tepeye tırmandığını gördüklerinde, havada dönmeye başladılar,"** diyor. Logan'ın anlattığına göre cenazeciler taş bir platformun üzerinde, cesede hızla birkaç kesik atmışlar. "Yaklaşık 50 tane, muazzam büyüklükte akbaba geldi," diyor. **"On beş dakikayı bulmadan geriye et namına bir şey kalmamıştı. Sadece kıkırdak ve kemikler kalmıştı. Sonra adamlar ellerinde çekiçlerle geldiler ve kemikleri döve döve hamur haline getirdiler."** Ardından da bunu unla karıştırıp, tıka basa doymuş akbabalar gittikten sonra, kenarda bekleyen kargalara ve şahinlere vermişler.

Logan, böylece yaklaşık 45 dakika içinde, ölmüş bir insanın kendisinde zaten ödünç olan elementlerinin yeni vücutlara girdiğini anlatıyor. Böyle bir tören düzenleyecek maddi imkânları olmayan Tibetliler için, cesedi tepede kuşların, köpeklerin, böceklerin ve bu töreni gönüllü olarak gerçekleştirecek başka yaratıkların eline bırakmak âdettendir.

Bu kanatlı, pençeli, kıskaçlı yeni ev sahipleri cesedi sindirirken, bazı elementleri hazmedip diğerlerini reddederler. Reddedilmiş bileşenler hayvanın gerisinden çıkıp çabucak kuruyarak toz haline gelir. Sindirilmiş elementlerin bir bölümü ise tozlaşmaktan ebediyen kurtulabilir. Konakçı akbaba öldüğünde, yeni bir yırtıcılar grubu onun elementlerinden paylarına düşeni alacaklar, bunları bir süre kendilerinde taşıyacaklardır. Böylece cesedin bazı parçaları bir akbabadan bir köpeğe, ondan bir sinek larvasına aktarılacak, ancak bundan sonra toz haline gelecektir; muhtemelen bir sineğin ölüsünden çıkan bir küf sporu olacaktır.

Ne yazık ki bazı titizlikler ve kamu sağlığıyla ilgili kaygılar yüzünden, öldükten sonra parçalanma ABD'de yaşayanların kullanabileceği bir yöntem değildir. Vücudu çabucak toza çevirmek isteyenlerin başvuracağı yöntem yakılmak olacaktır. Gerekli belgeleri düzenlediyseniz, ölümünüzü izleyen birkaç saat içinde bir duman bulutuna ve birkaç kilo ağırlığında kemik tozuna dönüşebilirsiniz.

Yakılma, bir cesede uygulanan çok eski bir yöntemdir. Antik Yunan'da bu dumanlı uygulama benimsenmişti, çünkü sadece hastalıkları önlemekle kalmıyor, ölünün düşmanlarının da cesedine karşı saygısız hareketlerde bulunmasını engelliyordu. Roma'da yakılma o kadar yaygın hale gelmişti ki, kentin yöneticileri bu uygulamayı şehir içinde tamamen yasaklamak zorunda kaldılar. İngilizce'deki "bonfire" [şenlik ateşi] kelimesi Britanya halkının ölülerini "bir kemik ateşinin'' [bone fire)] üzerinde yaktığı günlerden kalmadır.

Hangi kültürde olursa olsun, olağan uygulama kemik ateşi soğuduğunda, soluk renkli kemikleri toplamaktır. Vücuttan geriye kalan bu parçalar gömülebilir ya da yerin üstünde saklanabilir. Birçok kültürde kemikler ve küller yakmanın kendisi kadar önemli değildi, hâlâ da değildir; yükselen tozlar ve gazlar vücudu yok etmenin, ruhu özgürleştirdiği yolundaki yaygın kanıyı güçlendirmektedir.

Fakat tozdan gelip toza döneceğimiz kuralına rağmen, ilk Hristiyanlar yakma eyleminden hazzetmemişlerdi. İsa'nın doğumunu izleyen birkaç yüzyıl içinde gömülme, Avrupa'nın büyük bölümünde cenazeler için uygulanan yöntem olarak benimsenip moda olmuştur.

Fakat Hristiyanlardan emir almaya alışık olmayan bazı Vikingler, kahramanları gemilerinin içinde yakmayı sürdürüyordu. İskandinav ülkeleri bugün bile yakma konusuna meraklıdır. Dünyanın Hristiyan olmayan bölgelerinde, özellikle Japonya ve Hindistan'da, yakılma cenazelere uygulanan en gözde yöntemdir.

Cenaze yakılmasına içtenlikle inanan bir avuç insan 1800'lerde bu uygulamayı İngiltere'de ve ABD'de yeniden canlandırdılar. Yavaş yavaş her iki ülkede de krematoryumlar boy göstermeye başladı. Yakılma bugünlerde ABD'de oldukça gözdedir.

ABD'de cesetlerin yaklaşık yüzde 25'i yakılmaktadır. Bu yaklaşık yarım milyon cenaze demektir. 2010'a gelindiğinde bu oranın yüzde 40'a yaklaşması beklenmektedir. Bu eğilim eşit olmayan bir dağılım gösteriyor. Ülkenin batıda kalan üçte birinde yaşayanlar, New England sakinleri de dâhil, kendilerini toza çevirme konusunda pek acelecidirler. Ülkenin orta kesimleri, toprağın altındaki yavaş süreci tercih etmektedirler. Mississippi'de yaşayanların yalnızca yüzde 7'si yakılmayı tercih ediyor.

Cenazeler genellikle krematoryuma sert karton tabutlar içinde getirilir. Yakılacak cenazelerin çok azı ilaçlanmış olarak gelir. Gerçi tümüyle ilaçlandıktan sonra, makyaj yapılıp giydirilen ve geleneksel bir cenaze töreni yapıldıktan sonra parlak metal veya ahşap bir tabutla krematoryuma getirilenler de vardır. Bir ceset nasıl gelirse gelsin, yakma işleminden sorumlu operatör genellikle tabutu olduğu gibi 760 ila 980 derece arasında ısıtılmış bir ocağın içine sürer. Karton kutu ya da ahşap tabut bir anda alev alır ve gözden kaybolur. Cesedin yanması biraz daha vakit alacaktır.

Paul Lemieux, EPA'da görev yapan bir kimya mühendisi ve yanma uzmanıdır. Bundan sonra olanları, her gün evlerin arka bahçesinde yapılanlara benzetiyor. "Bu işlemin çok büyük bir bölümü yemek pişirmeye benzer," diyor. **"Ceset, bütün suyu çekilene dek 100 derecede kalacaktır. Izgarada hamburger pişirdiğinizde, etin suyu çekildikten sonra geride kalan malzeme ısınır. Yağ yanmaya başlar. Vücut bildiğimiz organik bir yakıt gibi yanmaya başlar. Kemikler ve dişler, ısı ancak çok yükseldiğinde yanmaya başlar."**

Yaklaşık bir saat içinde, cesedin büyük bölümü gaza dönüşmüş olur; bu gazlar özel bir odada yeniden yakılır ve sonra da bacadan dışarı salınır. Karbon kurumu zerreleri su buharını ve kaynamayla cesetten çıkan başka gazları karartabilir. Nitrojen oksit gazı buhara hafif bir turunculuk verebilir. Diş dolgularındaki cıva buharlaşır ve havaya karışır. Yanmış yağlar karmaşık hidrokarbonlara dönüşür. Ateş vücudun bereketli tuz içeriğine saldırdığında, klor bacadan dışarı yükselir. Klor soğurken küçük dioksin izleri oluşturma fırsatı bulur.

Atmosferi kirletmeksizin toza dönüş süreçlerini hızlandırmak isteyenleri memnun edecek bir haber, yakılmanın çok az kirliliğe neden olmasıdır; öyle ki EPA bu işlemi kurallara bağlama açısından öncelik sıralamasında altlara yerleştirmiştir. New York'ta Bronx'taki bir krematoryumda 1999'da yapılan bir hava kirliliği testi, ev faaliyeti olarak barbeküyle değil ama şömine yakmakla kıyaslandığında, son derece hafif kalmaktadır.

Araştırmacılar, turuncu alevleriyle bir saat boyunca keyif veren bir şömininenin, çevrenin havasını yaklaşık 250 gram ağırlığında parçacıklarla doldurabileceğini yazmışlardır; yani havada uçuşan her boyuttan, her türden toz. Hâlbuki bir saat boyunca yanan bir ceset, toplamda 15 gramdan biraz daha fazla parçacık çıkarır. En kirli koşullarda ve krematoryum en yüksek sıcaklıkta yanarken, her vücut yaklaşık 250 gram mikroskobik boyutta toz üretir. Sonuç şudur: dış ortamı tozlandırma bakımından, ölü yakmak, şöminede kütük yakmanın eline su dökemez.

Ancak yakılmaya can atanlar için kötü haber şu ki, ülkedeki 1-400 krematoryumun her biri havaya her yıl buharlaşmış diş dolgularıyla yaklaşık bir kilo zehirli cıva salıyor olabilir. Ortalama bir ceset, toplama bu zararlı metalden çeyrek gram katkı yapar. Havayı kirletmeksizin bu dünyadan ayrılmak isteyenler, yakılmadan önce diş dolgularının çıkarılmasını isteyebilir. (Cenaze sorumluları, bir cenazeyi krematoryuma göndermeden önce kalp pillerini çıkarıyorlar.)

Yakılma devam ederken, ceset küçülüp bir kemik yığınına iner,, bu kemikler de sıcakta ufalanır. Krematoryum fırını söndürüldüğünde, bir vücudun yaklaşık yüzde 90'ı dışarıdaki havadaki: canlı ve ölü tozlardan oluşan yoğun döngüye karışmış olur. "İnsan parçacıkları"nın bazıları yavaş yavaş Yeryüzü ne inebilir. Bazıı gazlar yoğunlaşıp atmosferdeki nemi toplayan damlacıklar oluşturabilir ve yağmur damlasına dönüşebilir. Bu yağmur damlaları düşerken havadan başka insan tozları da indirebilir. Dolayısıyla bir vücudun ödünç aldığı unsurların birçoğu sonunda Dünyaya geri döner.

Yanmayan elementler ise fırının zemininde kalır.

♦♦♦

Yakılmadan arta kalan "küller" " iki ilâ altı kilo kemik ve buna karışmış olan eser miktarda sert metalden oluşur. Kemik parçacıkları genellikle beyaz ya da gridir. Operatör bunları fırından kazıyarak toplarken, ince tuğla parçaları da kemik parçalarına karışır. Daha sonra krematoryum çalışanları metal diş köprülerini, giysileri tutturmaya yarayan metal kopçaları, ya da ameliyatla yerleştirilmiş metal iğneleri, plakaları ve protez eklemleri bulabilmek için külleri mıknatısla tararlar. Az sayıda krematoryum geride kalan beyaz taneleri ve uzun kemik parçalarını aileye iade eder. Artık birçoğu, özel öğütücüler kullanarak en büyük parçası kum tanesi kadar hatta daha da ince hale gelene dek bütün artıkları toz halinde öğütmektedir. Neden mi? Daha iyi dağılsınlar diye, tabii.

Kenneth Iserson, geçen yüzyılda "cesetlere yapılan uygulamalarda pek az yenilik olduğunu" söylüyor. "Küllere yapılan işlemlerde daha da az oldu," diyor. Fakat bu, insanlar hiç çaba göster-miyorlar demek değildir. Külleri bir dağın tepesinden savurmak ya da okyanusa saçmak olarak başlayan iş gelişip, kemik tozunun uzaya fırlatılması, mücevherlere, olta saplarına, tebrik kartlarına, seramik biblolara doldurulmasına kadar geldi. Azteklerin kutsal saydığı harabelere kemik tozu saçmak güneybatı eyaletlerinde moda olmaya başlamıştı, ta ki Ulusal Park Hizmetleri birçok parkta kemik tozu saçmayı yasaklayana kadar.

Her yıl havaya savrulacak kül miktarı artıyor. Kuzey Amerika Kremasyon Derneği'nin (CANA) yaptığı bir araştırmaya göre 1998'de 10 küçük kutu dolusu kemik tozundan yalnızca dördü bir mezarlığa teslim ediliyordu. Bu toz paketleri ya gömülüyordu, ya yerin üstünde sıra sıra oyuklardan oluşan bir "ölü saklama mahzeninde" saklanıyordu ya da özel bir "toz serpme bahçesine" dökülüyordu.

Peki, ama yüz binlerce kutu toza ne oldu? Eh, krematoryum çalışanları ailelerin isteğine uygun olarak yaklaşık 64.000 kutuyu suya, diğer bir 24.000 kutuyu da karaya saçtılar. Kül kutularının neredeyse yüzde 6 sı aile bireyleri tarafından krematoryumlardan alınmıyor ve öylece beklemeye mahkum bırakılıyor. Geri kalan 176.000 kutu kül mü? CANA'nın araştırmasına göre, bu kemik tozu kutuları ya da kavanozları "eve götürülür". Fakat küllerin buradan alınıp nereye götürüldüğü

sorusunun yanıtı olarak, en uçuk tahminler bile fazla uçuk kaçmayacaktır. Kendilerine özgü parlak fikirler üretemeyen aileler için, artık birçok şirket, tozları huzura kavuşturma konusunda bir dizi çözüm sunmaktadır.

Örneğin Creative Cremains şirketi, çiçek tohumları ve bir parça külden kâğıt hamuru karıştırıp el yapımı kartlar hazırlamaktadır. Bedeli 25 dolar olan bu kartların gönderildiği kişilerin, bunları parçalayıp, kemik tozu, tohum demeden toprağa dikmesi istenmektedir. San Francisco daki bu şirket, değerli heykelcikleri ve başka eşyaları saklama kavanozlarına dönüştürmeyi de önermektedir. (Özel bir ‘‘serpme kavanozu"nun tozu saçma işini güzelleştirilesi amaçlanırken, “saklama kavanozu” merhumun kalıntılarından bir tutamını içerir ve şömine üstünde ya da çalışma masasında durur. “Saklama kolyesi” tozla doldurulmuş mücevherlerdir.)

Calilornia’da Claremont’ta bulunan bir şirket de ölenleri, beyaz kemik külünden bir parçasını kalın bir cam kürenin içine koyarak ölümsüzleştiriyor. Başka bir şirket bir parça saydam akriliğin içine külden yapılmış yunuslar yerleştiriyor. Spor sevenler için, orta batı bölgesinde yakılma işleminden arta kalan külleri, av tüfeği fişeklerinin içine yerleştirip, avcının istediği av hayvanına ateş etmesi için hazırlayan biri var; bu arada tüfekten çekinenlere aynı hizmeti bowling topları, ördek tuzakları, hatta balık yemi olarak da sunuyor. Balıktan laf açılmışken söyleyelim, Georgia’da bir şirket bir miktar külü bir parça betonla karıştırıyor. Bu karışımdan, mantar şeklinde yapay resifler oluşturuyor. Bunlar daha sonra mercanları çekmesi ve balıklara barınak olması için denize bırakılıyor. (İsteğe bağlı olarak ölen adına kitabe yazılı bronz bir levha da yerleştirilebiliyor.) Eğer merhum küllerinin saçılmasını istemiş ama bunun için zor bir yer seçmişse, sayıları giderek artan profesyonel kül saçıcılar sizin için bu hizmeti de yapabilirler. Sunulan çeşitli hizmetler arasında küllerin bir tekneden ya da motordan saçılması, bir uçaktan saçılması, Idaho’da bir ormana ya da Kutsal Topraklar’a serpilmesi bulunuyor.

Bir uçaktan kül saçmak, kül çılgınlığına kapılmış bu çağda biraz fazla tekdüze gibi görünebilir. Fakat bu ince tozları uzun bir yolculuğa göndermenin ince bir yoludur. Kemik parçacıklarının büyük bölümü, yere hızla inecektir (Demek ki kemik parçalarını öğütmek gerekli) . Fakat iyice incelmiş tozlar, rüzgârların ve hava durumunun izin verdiğince uzağa uçabilir. En ince zerreler günlerce havada süzülerek uçabilir, okyanusları aşar, uzaklardaki çölleri ve hiç çaba harcamadan egzotik sıradağları geride bırakır.

Havai fişekler küllerin rüzgârlara daha dramatik bir biçimde açılmasını sağlar. Güney California’daki Celebrate Life Şirketi, külleri birkaç bin dolara, özel olarak tadil ettiği havai fişek kapsüllerine yerleştirmektedir. Daha sonra ölen kişinin dostları ve ailesi bir araya toplandığında, şirket ekibi hem geleneksel, hem de kül yüklü havai fişekleri, geride kalanların seçtiği müzik eşliğinde fırlatmaktadır. Tıpkı bir uçaktan saçılan küller gibi, bu küller de canlı bir rüzgâr yakalama ihtimalinin tadını çıkarabilirler.

Bu seçenekler de mi çok ağırbaşlı görünüyor? Bu küllerin uzaya fırlatıldığını bir düşünün. 1997’de Celestis Şirketi, ilk yakılma artığı yükünü Dünya’nın çevresinde yörüngeye yerleştirmiştir. Celestis’in kül kapsülü, tek kullanımlık bir motora yüklendi; bu motorun başlıca görevi ticari amaçlı bir roketi yörüngeye sokmaktı. Motor işlevi bitip yandığında üzerinde Celestis kapsülü olduğu halde roketten ayrıldı. Şimdi 24 öncü müşterinin yakılmış cenazelerinden arta kalanlar, nispeten alçak bir yörüngede Dünya’nın etrafında dönmeye başladı. Ya da artıklarının *bir kısmı* diyelim.

Şirketin sözcüsü Christopher Pencheri “Yaklaşık yedi gram [koyuyoruz],” diyor. “Bizim sunduğumuz bir *anma* hizmeti.” Şirket, ailelerin uzay gezginlerinin küllerinden geri kalanını ne yapacaklarına karışmıyor.

Bu ilk parti kül, roket motoruyla 2007ye dek Dünya’nın etrafında dolanacak. Sonra bütün bu teçhizat Dünya’nın yapışkan atmosferine yaklaşınca alev alacak. Pancheri, “Tıpkı kayan bir yıldız gibi,” diyor. Kemik tozlan, roket motoruyla birlikte buharlaşıp atmosferin üst kısımlarında dönmeye başlayacak.

Şimdiye kadar yaklaşık 700 gram, insan kalıntısı roket uçuşuna çıkmış bulunuyor; bunlar arasında

iç uzayın korkusuz kâşifi Timothy Leaıy de bulunuyor. Roketin yükseldiği irtifaya bağlı olarak bu toz parçacıklarının bir kısmı Dünya nın etrafında 200 yıl boyunca dolanıp, her gün 15 dönüş yapabilir. Maliyetine gelince, tozun gramı başına 1000 doların biraz altında bir fiyat ödersiniz.

Fakat Celestis'e göre Dünya'nın yörüngesi yalnızca bir deneme uçuşudur. 1998'de şirket NASA'yla işbirliği yaparak, kuyruklu yıldızlarla ilgili çalışmalar yürüten tanınmış bilim insanı Eugene Schoemaker'a ait birkaç gram tozun Ay'a gönderilmesini sağladı. İlerde, sıradan insanların küllerinin Ay'a gönderilmesi kişi başına 12.000 dolara mal olacak. Celestis şimdi de en ileri hedefe yönelik yolculuk rezervasyonlarını alıyor. 2001 yılı sonunda Celestis *Encounter2001* uzay aracına bir kül kutusu yerleştirecek. NASA'ya ait olmayan bu araç, taşıdığı insan saçı, şiir, sanat eserleri ve kemik tozu ile birlikte, güneş sisteminden dolaşa dolaşa boşluğa çıkacak.

Eğer yakılmış cesedinizden arta kalanların uzayda dolaştığını, hatta çöl tozları, mantarlar ve kurumlarla birlikte gezegenin çevresinde esiyor olduğunu düşünmek size hoş görünmüyorsa, mumyalanmak sizin için uygun olabilir. Bugünün geniş bir hayal gücüne dayalı seçenekler sunan piyasasında, toza dönüşmenizi *önleme* konusunda bu yöntem kadar umut vaat eden pek az hizmet var. Merkezi California'da bulunan — başka nerede olabilir ki? — Summum şirketi, birkaç gram külünüzü Ay'a gönderme maliyetine, bu işi yapacaktır. Patenti alınmış bu işlem çerçevesinde DNA'nız korunur; uzun vadeli planlarınız arasında klonlanma da varsa bu işlem önemlidir. Çağdaş mumyalama yöntemini geliştiren ve kâr amacı gözetmeyen bu şirketin başkanlığını yapan Corky Ra, *"Ben olsam* sadece bilim yararına klonlanmak isterim," diyor. "O noktaya eriştiklerinde beni klonlamak isterlerse, bunu yapabilirler."

Tozlu akıbetinizden gerçekten de uzunca bir süre boyunca kaçınmak için, paranızı Summum'ın 36.000 dolarlık "mumyaform 'una harcayabilirsiniz. Hem pırıl pırıl paslanmaz çelik kapsül, hem de daha geleneksel bir havası olan Mısır motifleriyle süslü bronzdan yapılma dış kapsülün kalınlığı yaklaşık yarım santim. Rüzgâr ve havanın, sizi ufalamaya başlamadan önce, metali parçalamaları, mumyaformu dolduran sentetik kehribar dolguyu aşındırmaları, sonra da üstünüzdeki sargıları eritmeleri gerekecek. Şimdiye dek Ra, bir tıp fakültesinde, otuz insan cesedinin yanı sıra bazı evcil hayvanları da başarılı —ve oldukça zarif bir biçimde— mumyaladı. Summum bu iş için para ödeyen hiç kimseyi şimdiye kadar mumyalamadı ancak, 100'ii aşkın kişi bu hizmeti almak için önceden ödeme yapmış bulunuyor. Mumyalama işlemi birçok cenaze evinde gerçekleştirilebiliyor.

Peki, mumyalama tozlu akıbetinizi ne kadar geciktirebilir? Corky Ra, bu soru üzerine içini çekiyor. Bronz Devri, bu konuda iyi veriler sunamayacak kadar yakın bir dönem. ''Dört bin, beş bin yaşında bronzların varlığı biliniyor," diyor.

Fakat mumyaformunuz Dünya saatine göre 100.000 yıl boyunca varlığını sürdürecek olsa da, bu süre göz açıp kapayana kadar geçecek. Zaman geçtikçe, toza dönüşmeniz *kaçınılmaz. Olacak* Olağandışı bir şans eseri rüzgârlar ve suyun elinden kurtulsanız, hatta Dünya'nın kabuğunda sürekli dönen tektonik tabakaların sürtünmesinden de kurtulsanız bile yine de bu olacak:

Toza dönüşeceksiniz.

Aslında *Dünyanın* kendisi de toz olacak. Güneş'in merkezindeki ocak, sahip olduğu tüm hidrojen atomlarını helyum atomuna dönüştürdükten sonra, Güneş ısınacak, genleşecek ve "kırmızı bir dev" haline gelecek. Bugün, Güneş'i küçük bir üzüm tanesi gibi düşünecek olursak, Dünya onun bir buçuk metre ötesinde yörüngede dönmekte olan bir kum tanesi olurdu. Ama Güneş kırmızı bir dev haline geldikçe, üzüm tanesi bizim kum tanemizi yutacak kadar şişecektir.

Daha önceki hesaplamalar Dünyanın bu felaketten kaçabileceğini söylese de, Lee Anne Willson durumun hiç de böyle olmayacağını düşünüyor. Iowa Eyalet Üniversitesi'nde fizikçi ve gök bilgini olan Willson, 2000'li yılların başında, hazırladığı bilgisayar modelindeki karamsar tahminleri kendi kuşağından araştırmacılara sunduğunda medyanın çok ilgisini çekmişti.

Canlı bir kişi olan Willson, "Yaptığım hiçbir şey Dünya'nın kızaracağını söylemem kadar popüler olmadı, " diyor.

Daha önce hazırlanan bazı modeller yaşlanan Güneş'in dışarıya doğru genişlemeye başladığında uzaya büyük miktarlarda gaz salacağı tahmininde bulunuyordu. Güneş'in kütle kaybı, Dünya üzerindeki kütle çekimi etkisini zayıflatacak, Dünya daha tehlikesiz bir yörüngeye doğru çekilecekti.

Willson, "Kütle kaybı, en büyük farkı yaratır; Dünya'nın toz haline gelecek olması da, insanlık için hatıra kabilinden küçük bir külçe olarak kalması da buna bağlıdır," diyor. Fakat hesaplamaları, kavrulmuş küçük bir külçenin bile, umut edebileceğimizden fazla olduğunu gösteriyor.

Elbette bu çaresiz durumumuzu bizler görecek değiliz. Güneş'in seyrek atmosferi Dünya nın yörüngesine doğru genişlerken gezegendeki koşullar önce son derece sağlıksız, sonra da son derece tozlu bir hal alacaktır. Bunun sebebi bizim kirlilik yaratan alışkanlıklarımız değil, Güneş'in doğal olarak her gün biraz daha ısınmasıdır.

Ken Caldeira Lawrence, Livermore Ulusal Laboratuvarı'nda görevli bir araştırmacı. O da gezegenin kaderini okumak için bir bilgisayar modeli kullanıyor. Fakat Caldeira, şimdiki zaman ile Lee Anne Willson'a göre güneşin kızaracağı zaman arasında kalan dönem üzerinde odaklanıyor. Caldeira'nın tahminine göre, yaklaşık yarım milyar yıl sonra, gezegenin sürekli ısınması atmosferin kimyasını toptan değiştirecek. Bütün bitkiler kuruyup ölecek ve canlıların mezara doğru ağır yürüyüşünün başını çekecekler. Gerçekten tozlu zamanlar geldiğinde bizler ortada olmayacağız bile.

Caldeira, "Yaklaşık bir buçuk milyar yıl içinde, Dünya ısınırken okyanuslardan daha fazla su buharı atmosfere girecek, " diye tahmin ediyor. Bu buharlaşmış su, nemli ve atmosferin hareketli bölümü olan troposferin düzeyinde kalmakla yetinmeyecek. Caldeira, su buharının yukarıya doğru tırmanıp yüksekte, stratosferdeki ince gazlarla birleşeceğini söylüyor.

"Su buharı stratosfere çıktığında, güneşin radyasyonuna maruz kalır, bu da moleküllerini parçalar," diye devam ediyor Caldeira. "Hidrojen atomları o kadar fazla enerji yükleneceklerdir ki, gezegeni sonsuza kadar terk edebilirler. Peki, suyu kaybedince ne olur? Sanıyorum ki Dünya biraz tozlu bir yer haline gelecektir."

Belki de bazı dayanıklı bakteriler, geride kalan kurak ve sıcak tozlu kayaların üzerinde barınabileceklerdir. Fakat onlar bile tozlu bir akıbetten kaçamayacaktır. Okyanusların kurumasından birkaç milyar yıl sonra, Güneş'in genişleyen atmosferi belki 3315 derecede kaynayan kırmızı bir duvar gibi Dünyaya yaklaşacaktır. Ve tıpkı yörüngede dönen bir roketin motorunun Dünya'nın dış atmosferi tarafından yavaşlatılması gibi. Dünya'nın büyüyen Güneş'in etrafındaki hızı, kırmızı devi çevreleyen gaz halesiyle mücadele ettikçe yavaşlayacaktır.

Lee Anne Willson, "Dünya içe doğru sarmal çizerek yaklaşacak," diyor. "Güneş'in mat iç kısmına doğru yaklaşırken daha da ısınacak. Sonra Güneş'in içine girdiğinde, buharlaşacak."

Dünya'nın kuvars ve granitinden, demir ve altınından, taze ve fosilleşmiş kemiklerinden, bir yerlerdeki paslanmaz çelik mumyaformlarından çıkacak buhar, kırmızı devin atmosferine karışacak. Çöller ve dağlar, dökülen kanla kararmış topraklar ve eski petrol yatakları, hepsi de yanıp gaz olacak. Her toz yumağı ve her elektrikli süpürge Güneş'in kırmızı sıcak krematoryumunda bir an parlayıp yanacaktır.

Ve sonra bu tuhaf buharlar yeni tozlar oluşturabilecekler. Willson, "Bir kırmızı dev, hayatının sonuna yaklaşırken, genelde bir yıldan daha kısa süren bir döngü içinde, çarpan bir kalp gibi atan büyük, kabarık bir şey haline gelir," diyor. Bu ağır ağır çarpma hali, yıldızın atmosferini boydan boya kat eden muazzam şok dalgalarının oluşmasına yol açar.

"Bir şok dalgası gazı sıkıştırdığında, gaz ısınır. Ama sonra gaz yeniden genişlediğinde, soğur ve o zaman toz oluşabilir. Toz bir sonraki ısınma aşamasını da geçirmeyi başarır ve her soğuma aşamasında biraz daha büyür. "

Bu çarpan kalbin atmosferinde, gezegenimizden çıkan buharların bazılarının yeniden yoğuşması mümkün olacaktır. Kimyasal olarak kuvars kayalarına ve nikel-demire benzeyen minicik boyutlardaki kabarık toz taneleri büyüyecektir.

Sonra güneş rüzgârlarının önüne katılan bu Dünyalı duman bulutu galaksiye doğru esecektir. Bundan kısa bir süre sonrada, Güneş dış tabakalarını uysalca uzaya dökecek, burada sıcak gazların bir kısmı da soğuyup basit tozlar haline gelecektir.

Şurası unutulmamalı ki, Dünyanın aslında hem Güneş'in pençesinden, hem de ölüm sancılarından kaçıp kurtulması ihtimali mevcuttur. Michigan Üniversitesi'nde fizikçi ve Willson'in eski öğrencilerinden olan Fred Adams, *The Five Ages of the Universe* adlı sürükleyici kitabında, Dünya nın önünde bulunan seçeneklerden bazılarını tanımlıyor. Adams'ın sunduğu alternatiflerden biri, yakından geçecek kırmızı bir cüce yıldızın, kütle çekimiyle Dünyayı yörüngesinden fırlatması ve soğuk uzayın derinliklerine göndermesi, iyi haber, bu seçeneğin gezegenin evrendeki ömrünü yaklaşık 10 trilyon trilyon yıl daha uzatacak olması. Kötü haber ise bu yılların soğuk ve ıssız yıllar olarak geçecek olması ve sonunda gezegenimizin inceden inceye işleyen, "proton çürümesi" denilen bir süreçle, atom altı bir halde buharlaşıp uzaya karışacak olması. Adams, bunun soğumayı izleyen 2 milyar yıl içinde gerçekleşmesi ihtimalini hesaplamış.

"İhtimal yaklaşık yüz binde bir. Böyle zayıf bir bahse kimse para koymaz,'' diyor gülerek. "Fakat aslında şansı pek çok piyango biletinden daha iyidir."

Adams'in daha iyi dediği olasılık ise daha karamsar bir tablo sunuyor. Eğer fırıldak gibi dönüp duran bir *çift* kırmızı cüce yıldız yakınından geçecek olursa, Dünya belki zorla bu aileye katılma fırsatını bulabilir. Kırmızı cüce yıldızlar soğuk ve güçsüz yanarlar. Dolayısıyla bu aileye dâhil olması, Dünyayı trilyonlarca yıl boyunca güvenli ve sıcak tutabilir; böylece bizim sıcak Güneşimizin yanında kalmasına kıyasla ömrü binlerce kat daha uzun olacaktır. Bu senaryoya göre Dünya'nın sonunu getiren yine atom altı süreçlerle gerçekleşen bir buharlaşma olacaktır. Peki, bu alternatifin gerçekleşme ihtimali nedir? Uç milyonda birdir.

Adams "Toz yapmanın en iyi yolu Dünya'nın Güneş tarafından yutulması olacaktır,'' diyor. Willson ile Adams bu senaryonun gerçekleşme ihtimalinin çok yüksek olduğunda hemfikirler.

Akbabalara yem olan bir insan vücudu hayatın geniş ağı içinde dolanmayı sürdürür; yenir, sonra dışkılanır, yenir ve dışkılanır. Dünyamızdan kalanların başına da muhtemelen aynı şey gelecektir.

Güneş sistemimizi oluşturan uzay tozu üzerinde bize 10 milyar yıllık kullanım hakkı tanınmış. Ama bu hak sona erdiğinde dahi, evren hâlâ bebeklik evresinde olacak. Evrenden ödünç aldığımız toz daha birçok kereler hayat bulacaktır.

Tozumuz, galaksinin ürkütücü uzaklıklarına sürüklenmesinden milyarlarca yıl sonra, kendini bir yıldız çekirdeğinin etrafında toplanmakta olan karanlık bir bulutun içine karışmış bulabilir. Tozumuzun küçük bir bölümü yeni yıldızın çekirdeğine doğru sürüklenebilir. Birazı daha bir araya gelip bu yıldızın çevresinde dolanan bir gezegenin içine karışabilir. Ve bu yıldız eğer büyük bir yıldızsa, hızla patlayıp hem eski, hem de yeni tozları galaksiye geri püskürtebilir.

Ve böylece her yeni yıldız kuşağıyla birlikte, evren biraz daha tozlanacaktır. Trilyonlarca yıl geçip giderken, geceleri toz lekeleri daha fazla yıldız ışığını kapattıkça gökyüzü kararacaktır. Yıldızlar, kendilerini bu tozlu yakıta uyarladıkça daha sönük yanacaklar ve pırıltıları giderek daha soluk bir hal alacaktır. Fred Adams'ın evren yaşlandıkça oluşacağını tahmin ettiği tuhaf yıldızlar kuşağı yalıtıcı tozlarla öylesine dolu olacak ki, atmosferlerinin içinde buz kristalleri dolanacak.

Ve sonra, tıpkı tavan arasında kalmış eski bir gazete gibi, yıpranmış evren, kalınlaşmakta olan toz tabakasının altında yavaş yavaş gözden kaybolacaktır. Sh: 285-301

Tozla ilgili Web Siteleri

YILDIZLARIN HAYATI VE ÖLÜMÜ

Çok çok fazla toz içeren galaksimiz Samanyolunun çok güzel bir portresi için,
http:// www.star.ucl.ac.uk/ -apod/apod/ap980128.html.

Başlangıçtaki tozlu disk içinde Dünyanın oluşumunun resimli bir günlüğü: http://www.psi.edu/projects/planets/planets.html
Kızılötesi teknolojisi astronomların sanki X-ışını kullanıyormuşçasına tozun ötesini gör¬mesini sağlamaktadır. Bu site kızılötesini iş başındayken görmenizi sağlayacak: http://www.ipac.caltech.edu/Outreach/Edu
Yıldızlar arasındaki tozun bir stereogramı: http://www.astro.ucla.edu/-wright/dust
Zodyak ışığının hayret verici fotoğrafları, Hale-Bopp kuyruklu yıldızı manzaraya renk katmış: http://educeth.ethz.ch/stromboli/photos/photocom/index-e.html
Dünyaya hayatı uzay tozundaki büyülü moleküller mi getirdi? NASA'nın Ames Araştır¬ma Merkezindeki astrokimya laboratuarı konuyla ilgili araştırma linkleri ve son maka¬leleri sunmaktadır: http://web99.arc.nasa.gov/-astrochm/
Astrobiyoloji ya da (bizimki de dahil) yıldızlarda hayatın araştırılması, genişlemekte olan yeni bir araştırma alanıdır. NASA'nın sitesinde haberler, söyleşiler, soru ve cevaplar ve araştırma haberleri bulunmaktadır: http://.astrobiology.arc.nasa.gov
Hayatın hammaddelerinin nasıl uzayda oluştuğunu aktaran bu makale iyi resimler içer¬mektedir ve bilim adamı Max Bernstein ve meslektaşları tarafından kaleme alınmıştır: http://www.sciam.com/1999/0799issue/0799bernstein.html

MERAK UYANDIRAN HAFİF UZAY TOZU YAĞMURU

Kuyruklu yıldız tozu yakalayıp Dünya ya getirme misyonu Stardust'm da kendine ait bir web sitesi vardır: http://stardust.jpl.nasa.gov/mission/msnover.html
NASA'nın toz toplama bölümünün minik zerreciklerin güzel portrelerini içeren zengin bir sitesi vardır: http://www-curator.jsc.nasa.gov
Kuyruklu yıldızlar Hawaii Üniversitesi'nde kuyruklu yıldız uzmanı olarak görev yapan astronom David Jewitt'in web sitesinde hayat buluyor: http://www.ifa.hawau.edu/fa- culty/jewitt/kb.html
Bu Ay ve Gezegen Laboratuarı sitesinde asteroidler günlerini gün ediyor: http://seds.lpl. arizona.edu/ nineplanets/nineplanets/asteroids, html
Buz devirlerine kozmik toz mu yol açtı? Berkeley'de profesör olarak görevli Richard A. Muller'in sitesi kendisinin bu konuyla ve Güneş'imize eşlik eden görünmeyen bir yıldız olduğu kuramıyla ilgili araştırmasını sunuyor: http://muller.lbl.gov/
Meteoritlerden kazıp çıkardığı kadim tozları inceleyen Larıy Nittler'ın da güzel bir web sitesi var, sitede uzay elmaslarının da bir görüntüsü bulunuyor! http://www.ciw.edu/lrn/ psg_main.html

ÇÖLLERİN ÖLÜMCÜL TOZU

Woody Guthrie yi "The Dust Pneumonia Blues'u söylerken dinleyin: http://chnm.gmu. edu/courses/hist409/dust/dust.html
Rüzgar erozyonu, Toz Çanağı yıllarıyla birlikte uçup gitmemiştir. Rüzgar Erozyon Araştırma Biriminin de ortaya koyduğu üzere sorun devam etmektedir: http://www. weru.ksu.edu
Rüzgardaki toz ve bu tozun çöller ve kayalar üzerindeki etkisi USGS'ye ait bu sitedeki harika fotoğraflarla incelenmiştir: http://pubs.usgs.gov/gip/deserts/eolian/
Oviraptor'un -ve başka birçok dinozorunportreleri şu adreste bulunabilir: http://web. syr.edu/-dbgoldma/pictures.html
"Earth from Space" (Uzaydan Dünya), NASA'nın mekiklerden çekilen fotoğrafların bu¬lunduğu galerisidir, bu fotoğraflar arasında Çin'deki Taklamakan Çölü nün ve Çad'daki Djourab Kumul Bölgesi nin de fotoğrafları vardır: http://earth.jsc.nasa.gov/

YUKARI DOĞRU YAĞAN TOZ YAĞMURU

Pan Amerikan Aerobiyoloji Derneği basın bültenini ve konferans özetlerini internette yayınlamaktadır. Ortalıkta dolanan küfler ve yağmacı polenlerle ilgili son haberleri şu adreste bulabilirsiniz: http://www.paaa.org
NASA'nın gezegene ayrılmış bölümü yangınlar ve başka küresel meseleler hakkında çok zengin bilgiler sunuyor, fotoğraflar da: http://earthobservatoiy.nasa.gov/

Arizona'daki Meteor Krateri faciası dinozorların ölümüne sebep olmamıştır, ama geze¬gene gelen bir asteroitin verebileceği hasara iyi bir örnek teşkil etmektedir: http://www. barrin gtercrater.com
Bu site antik polenler, sporlar ve mikroskobik boyutlardaki başka fosillere ayrılmıştır. "Ayın polen zerresi'' ve çocuk köşeleri de vardır: http://www.geo.arizona.edu/palynology
Yanardağlar ABD Jeolojik Araştırmalar kurumu sitesinin yıldızıdır, sitede çeşitli yanar¬dağ gözlemevlerinin linkleri de vardır: http://vulcan.wr.usgs.gov/home.html
Orman yangınlarından çıkan dumanlar o kadar büyük duman bulutları oluşturur ki, bunlar uzaydan kolayca görülür. Astronotların çektiği bir dizi foto şu linkte bulunabilir: http://eol.jsc.nasa.gov/newsletter/smoke/page I. html
Diatomlar, çarpıcı derecede ayrıntılı bir biçimde şu sitede kataloglanmıştır: http://www. bgsu.edu/departments/biology/algae/html/Image_Archive.html

RÜZGÂRA KAPILMIŞ TOZ SİNİR TANIMAZ

Bu uydu fotoğrafları dizisinde devasa bir toz fırtınasının Asya'dan kalktığı, Pasifik'i geçtiği ve ABD'nin batı eyaletlerini toza buladığı görülüyor: http://daac.gsfc.nasa.gov/ CAMPAIGN_DOCS/OCDST/asian_dust.html
Artık "Nisan 1998 Asya Tozu Olayı" olarak anılan toz fırtınası, şu sitede, konuyla ilgile¬nen bilim insanları tarafından yeniden yaratılmış, canlandırılmış, tartışılmış ve açıklan¬mıştır: http://capita.wustl.edu/Asia-FarEast/
Ulusal Okyanus ve Atmosfer Idaresi'nin "önemli olaylar" dedikleri şeylerin uydu görün¬tülerinin bulunduğu bir sitesi vardır. Bu görüntüler tutulmalardan, toz fırtınalarına, bü¬yük duman bulutlarına varıncaya dek geniş bir yelpazede yer almaktadır: http://www. osei.noaa.gov
Weather Modification Inc.'in web sitesinde bulut tohumlamanın nasıl işlediğiyle ilgili birçok bilgi vardır, dolu yaratan bulutlara dair de grafikler bulunmaktadır: http://www. wmi.cban.com/services.html
Uzaydan çekilmiş fotoğraflarıyla çöller ve başka yeıyüzü şekilleri, çevrenin değişimi vurgulanarak şu sitede sunulmuştur: http://edcwww.cr.usgs.gov/earthshots/slow/table- ofcontents

BUZ DEVRİNİN SONUNU TOZ MU GETİRDİ?

Ulusal Buz Numunesi Laboratuarı buz numunesi toplayıp bilim insanlarına dağıtır. Bu sitedeki "nasıl yapılıyor" bölümünde, koca bir buz hasadı sürecine dair dondurucu bir slayt gösterisi vardır. Sıcak tutacak şekilde giyinin: http://nicl.usgs.gov/index.html Kendrik Taylor'in kaleme aldığı, American Scientist'te yayınlanan "Rapid Climate Change'' başlıklı makalede Dünya'da ısı artışının gösterebileceği baş döndürücü hıza da¬ir son keşifler ayrıntılı olarak sunulmaktadır: http://www.maxey.dri.edu/WRC/waisco- res/Amsci/T aylor.html
Bu sitede USGS'nin ABD'nin güneybatı bölgelerinde iklim ve tozun nasıl bir etkile¬şim içinde olduğunu anlamak için yürüttüğü çalışmalar özetleniyor. Sitede San Joaqu¬in Vadisini etkisi altına almış bir toz fırtınasının havadan çekilmiş çarpıcı görüntüleri de bulunuyor. Bu sayfa, USGS projeleri ve keşifleriyle ilgili doyurucu nitelikte özel bir dizi¬nin yalnızca bir sayfası: http://geochange.er.usgs.gov/sw/impacts/geology/dust/
EPA'nın küresel iklim değişikliğiyle ilgili sayfaları basit ve düzdür, "Ben ne yapabili¬rim?" gibi bir sorunun cevaplarını da içerir: http://www.epa.gov/globalwarming/
Burada Daniel Rosenfeld'in "kirlilik izlerini" belirlemek için kullandığı uydu desteksi yöntemi anlatılıyor. Sitede linkler ve izlerle şifrelenmiş görüntüler de bulunuyor: http:// earthobservatoiy.nasa.gov/Study/Pollution/

AŞAĞI DOĞRU YAĞAN TOZ YAĞMURU

Tozun en ateşli hayranlarından bazıları, daha büyük, daha fazla ürün almak için bahçele¬re toz serpilmesini savunur. Büyük bir tarih, ifadeler: http://Remineralize-the-Earth.org
Bu NASA sitesindeki heyecan verici fotoğraflar arasında toz fırtınaları, devasa duman bulutları ve geniş ölçekli başka fenomenler bulunuyor. Şu linke bakın: http://www.gsfc. nasa.gov

Sahra tozu ile Karayipler'deki mercan resiflerinin hikayesi metinler ve birçok fotoğraf eşliğinde şu sitede anlatılıyor: http://coastal.er.usgs.gov/african_dust
Amerika Akciğer Derneği web sitesinin konusu akciğerler, akciğerler, akciğerler ve ak¬ciğer rahatsızlıkları: http://www.lungusa.org/
Birleşmiş Milletler Çevre Programı uzun ömürlü ve yüksekten uçan kirleticilerle ilgi¬li küresel bir bakış sunuyor. Milyonlarca linke ve tonlarca bilgiye ulaşabilirsiniz: http:// irptc.unep.ch/
Çok küçük toz zerreciklerinin tehlikeleriyle ilgili yararlı bir makale ve akciğer dokusuna dair hoş bir grafik bu siteden indirilebilir. Makalenin başlığı "Küçük Parçacıklar — Bü¬yük Sorun.": http://www.tsi.com/hsi/homepage/applnote/iti_067pdf

ÇEVREDE DOLAŞAN BAZI TATSIZ TİPLER

Bu sitede Kapadokya'nın siyah ve gizemli kilometrelerce uzanan hayret verici "yeraltı şehirleri", fresklerle süslü kiliseler ve evleri içeren muhteşem mağaralarının çok güzel fo¬toğrafları var: http://www.hitit.co.uk/regions/cappy/About.html
Hangi sanayilerin şehrinizdeki tozu artırdığını EPAnın Toksik Salım Envanteri prog¬ramıyla öğrenin. "Explorer" aygıtı bölge bölge incelemenizi sağlıyor: http://www.epa. gov/tri
İşyeriniz tozlu mu? Ulusal Mesleki Güvenlik ve Sağlık Enstitüsü nün sitesinde işyerin¬de tozla ilgili tonlarca araştırma var: http://www.cdc.gov/niosh/homepage.html
NIOSH'un "İşle İlgili Akciğer Hastalıkları İzleme Raporu, 1999" çeşitli tozlu mes¬leklerdeki üzücü ölüm ve hastalık sayılarının izini sürüyor: http://www.cdc.gov/niosh/ w99cont.html
Ne kadar çok insan ölüyor... feşmekandan! Sonu gelmez hastalık betimlemeleri, ölüm oranları ve başka istatistiklere ulaşmak için Hastalık Kontrol Merkezi sitelerini ziyaret edin. "Söylentiler" sayfasını kaçırmayın: http://www.cdc.gov
Dünyanın tartışmasız en büyük patoloji sitesi; hastalık ve ölüm hakkında bilmek istedi¬ğiniz her şeyi içerir, ayrıntılı betimlemeler ve fotoğraflarla birlikte. Sayfalar devasadır, yüklenmesi yavaştır, ama beklemeye değerdir: www.pathguy.com/indexl.com

MİKROSKOBİK CANAVARLAR VE EV İÇİNDEKİ DİĞER BELÂLILAR

Çevre Koruma Ajansı ve Tüketim Ürünü Güvenliği Komisyonu'nun ev içindeki kirleti¬cilerle ilgili yayını, The İnside Story: A Guide to Indoor Air Quality ye şuradan ulaşabi¬lirsiniz: http://www.cpsc.gov/cpscpub/pubs/450.html
Ununuzda kaç böcek bacağına izin var? Gıda ve İlaç İdaresi'nin kayısılardan mısır gev¬reğine kadar her şeye dair saflık standartları: http://vm.cfsan.fda.gov/-dms/dalbook.html
Dünyanın en güzel ve en tuhaf bazı maytlarının harika renkli fotoğraflarıyla dolu, çarpı¬cı bir "mite sitesi": http://www.uq.edu.au/entomology/mite/mitetxt.html
Washington Eyaleti ndeki Amerikan Akciğer Cemiyeti'nin ev içindeki hava kirliliği me¬seleleriyle ilgili iyi bir sitesi var: http://www.alaw.org
Ulusal Kalp, Akciğer ve Kan Enstitüsü'nün sitesinde astım açıklanıyor: http://www. nhlbi.nih.gov/health/public/lung/index.htm
Astımlı bir akciğerin normal bir akciğerden ne farkı vardır? Bu diyagramı inceleyin: http://www.asthmacentre.com/manual/howasthma.html
Amerikan Astım, Alerji ve İmmünoloji Akademisi de astımın derinlerine dalıyor: http:// aaaai.org/public/default.stm

TOZDAN TOZA

Kuzey Amerika Kremasyon Cemiyeti nin sitesindeki yayınlar arasında ABD'de en fazla hangi eyaletlerde kremasyon yapıldığı, küllere neler olduğuyla gibi istatistikler bulunu¬yor: http://www.cremationassociation.org
İnternet Kremasyon Cemiyeti'nin bilgilendiren, ayrıca saklama kapları, kül saçma hiz¬metleri ve ölüm sonrası başka vazgeçilmezlerle ilgili linkleri var: http://www.cremati¬on, org

ister yunus şeklinde akrilik bir kül saklama kabı arıyor olun ister "Muhteşem” yazan bir kap ya da küllerinizi nereye saçacağınızla ilgili fikirler, bu site kremasyon hayranlarının tek durağı: http://www.urnmall.com
Diğer duraklara gelince, Neptün Cemiyeti’nin web sitesine uğrayın, yakınınızda bir krematoryumda yerinizi ayırtın. Kızartılmanız ve denize saçılmanız hizmetini önceden elektronik olarak satın alabilirsiniz: http://www.neptunesociety.com
Küller resiflere camiası şurada: http://www.eternalreefs.com Uzaydaki küller: http://www.celestis.com
Gömülmeyi düşünenlere: Tabutunuzu, mezarınızı ve mezar taşınızı sipariş edebileceği¬niz bir site: http://www.thefuneralstore.net
Mumyalanmayı düşünenlere: Summum'un sitesi New Age spiritüelliği, müzik, artı mu¬myalanma fotoğrafları ve fiyatlarını veren hayret verici bir koleksiyon: http://www.summum.org
Güneş’imiz mantosunu silkindiğinde patlama süpernova statüsü kazanması için yeter¬li olmayacaktır. Onun yerine gökyüzünde (yersizce) “gezegensi nebula” denen hoş bir pırıltılı gaz bulutu ışıldayacak. Hubble Uzay Teleskopu bunların bazılarını yakalamıştır; şurada görebilirsiniz: http://oposite.stsci.edu/pubinfo/pr/97/38/bjs.html

Kaynak: Hannah Holmes, Tozun Gizli Hayatı Evrenden Mutfak Tezgâhına Küçük Şeylerin Büyük Sonuçları, The Secret Life of Dust From the Cosmos to the Kitchen Counter, the Big Consequences of Little Things, trc: Ebru Kılıç TÜBİTAK, 1. Basım Kasım 2011, Ankara

“SAFİYE EROL KİTABI”NDAN

SERT İLİŞKİLER: ÜLKER FIRTINASI

Safiye Erol, Kadıköyü'nün Romanı'ndan sonra Ülker Fırtınası'nı kaleme alır. Romanın tefrika edildiği tarihlerde Her Ay dergisinde "Omiro başlıklı bir makalesi yayınlanır. Yazarın Almanya'ya son ziyareti "İkinci Cihan Harbi başında"dır. Almanya'da olduğu sırada Türkiye'den bir telgraf gelir: "Atatürk öldü, hemen gelin" Bunun üzerine Erol, 10 Kasım 1938 tarihinden hemen sonra ülkesine döner.

Yazarın bu sıralarda yazıp tamamladığı Ülker Fırtınası'nda dil daim bir oturmuştur. 1934 ile 35 yıllarında yazıldığı tahmin edilen roman 1938'de Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilir. Kitap olarak yayınlanıp ise 6 yıl sonra gerçekleşecektir. Ne var ki sadece kitap olarak yayınlanışı gecikmez, tefrikası da yıllarca bekler. Safiye Erol, mâlum mülâkatında Ülker Fırtınası'nın gazetede nasıl yayınlandığının hikâyesini de anlatır.

Kandemir'in ikinci romanını nasıl neşrettiği sorusuna Erol, şu karşılığı verir: "Basbayağı... Müsveddelerimi çantama koydum. Matbaaya gidip Yunus Nâdî Bey'in kapısını çaldım. ‘Bir romanım var' dedim. Aldı 'Hele bir okuyalım' dedi. Aradan iki üç sene geçti. Ses sedâ çıkmadı. Gittim, 'Geri verin' dedim. Vermediler. Sonra bir gün Allah rahmet eylesin Nâdî Bey'e Serkl Doryan'da rast gelmiştim. 'Yarın kitabımı verin artık' dedim...

Ertesi günü haber gönderdi, neşrediyoruz diye. Böylece 1938'de tefrika edildi. Sonra kitap oldu.” Yazar şu satırlarla başlar Ülker Fırtınası'na:

"Bu romanın kahramanı Nûran Yerli'nin ilk sözü. Ben Yehûda'yı gördüm.”

Otuz, otuzbeş yaşlarında, buğday benizli, kara gözlü, güler yüzlü bir gençti. Pırıl pırıl yanan beyaz dişleri, alnından düz başlayarak ensesine doğru kıvrılan ipek gibi siyah saçları vardı. Sevimli idi. Hem de o kadar ki. şahsından çağlayan sempati tûfanına İsâ peygamber bile yenildi. Müzelerde gördüğünüz Yehûdâ tasvirlerine inanmayınız. Öyle çatık ve sefil suratlı bir mütereddinin İsâ havârîleri sırasına geçmesine imkân mı var? Bir peygambere en yakın olan müritlerin hepsi elbet de temiz, nurlu ve halâvetli insanlardır."

Yazarın romanları üzerine ciddi bir inceleme yayınlayan Prof. Dr. Sema Uğurcan, Ülker Fırtınası'nı Safiye Erol'un romancılığında daha üst İm aşama olarak kabul eder ve romanı şöyle özetler:

"Ülker Fırtınası, Safiye Erol'un romancılığında daha ileri bir merhaledir. Birbirine denk olmayan Nuran ile Sermed arasında ilerleyen ve gerileyen yoğun, gergin aşk ilişkisi anlatılır. Nuran, Batı müziğini, Sermed Türk müziğini icra eder. Nuran bekârdır. Sermed evli ve hercai gönüllüdür. Nuran'ın müzikle ilgili büyük idealleri vardır. Sermed anlık zevklerin ve para kazanmanın peşindedir. Kadınlara sahiplik

etmek isteyen bir şark zihniyetine sahiptir. Şiddetli olsa da uzun sürmeyen, fazla tahrip bırakmayan Ülker Fırtınası ile, Nuran'ın aşk sarsıntılarından sonra kendisini toparlaması arasında ilişki vardır. Nuran Sermed'e sevgisini arkadaşlık hâline döndürmeyi başarır. 1930'ların siyasî kültürel atmosferi Türk müziğini geliştirecek imkânlar sunmadığı ve disiplinsiz olduğu için Sermed mesleğinde tükenir. Nuran duygularım ifade eden besteler yapar. Doğu-batı müziğini telife çalışır, notaya geçmemiş eserleri derler."

Yazarın romanlarındaki ilk tasavvufî neşvenin Kadıköyü'nün Romanı'nda kıvılcımlandığını söyledik. Doğru, ama asıl mistik yoğunluk Ülker Fırtınası'nda hissedilir, hatta yaşanır. Otobiyografik unsurların ağırlıklı olduğu romanda, tasavvuf düşüncesi kendisini kuvvetle hissettirir. Nitekim Uğurcan da bu düşüncededir:

"Safiye Erol'da tasavvuf felsefesi Ülker Fırtınası'ndan itibaren ortaya konulur. Nuran'ın babası maddî külfetleri üzerinden atma, meslekî bilgiyi ve parayı ihtiyacı olana verme, sevinç ve hüznü eşitleme, kâinata vahdet nazariyesiyle bakma, heyecanı sanata dökme tarzında tasavvufî özellikleri üzerinde taşır. Yazarın bütün eserlerinde görülen kader fikri, burada ilk romandan daha derin işlenir. Tasavvufu bu tarz benimseyen Ali Fethi Bey romanın en iyi canlandırılmış şahıslarından biridir. Ali Fethi Bey'in nefis terbiyesi için başvurduğu yol, iki mısrayla aktarılır:

Çek çevir kendini er meydanıdır

Yok meydanı değil var meydanıdır

Burjuva alışkanlıkları olan, Avrupa kültürü içinde büyüyen Nuran, i lin gelince babasıyla yollarının birleşeceğini sezer. Sermed'le geçirdiği njk macerasından sonra babasının tesiri altında en ince ve artistik bir panteizme kadar yürür. Babası gibi mutlak huzurun yalnız Allah'ta bulunduğu prensibini yaşamaya başlar."

Romanın baş kişisi Nuran Yerli'nin "Son Sözleri" bölümünden önce sevdiği Sermet'e aydınlık yüzle ve gülümseyerek söyledikleri, eserin mistik boyutunu bütün çarpıcılığı ile yansıtır bir bakıma:

"Doğrudur, diyordu, her şey geçer; aşk da, ıztırap da saâdet de. Böyle şeylere bel bağlamak olmaz. Mutlak huzuru yalnız Allah'ta buluruz. Bâkî, Tanrı bâki."

Nuran'ın kendi hayatının muhasebesini yaptığı son sözler oldukça ilginçtir.

"Onun anlayamadığı bir şey var: Kendisinden hıyânet gördüğüm için aşka küstüğümü, şâyet uzun bir vefâ ve sevgi bulursam yeni baştan bağlanabileceğimi sanıyor. Halbuki ben bir ölüm sarsıntısı ve bir inkılâp gelirdim. Yeni bir hayat şekli yaratmadan yaşayamazdım. Bu bâsübâdelmevtten sonra dünyaya gelen yeni Nûran için aşkın ve ferdî hayatın ne kıymeti olabilir?

Başımdan geçen ders bana sâdece bir inkisar ve hicran öğretmedi. Ben daha derin mânâlara nüfûz ettim ve anladım ki, istihkak lanımayan, liyâkatle alay eden, en kıymetli malzemesini en sefil gayele re harcayan bu hayatta üstat olmak için, benim şimdiye kadar tuttuğum yollardan çok başka yollar tutmak lâzımdır. Yarlığımın en gizli, en mistik elemanlarına varıncaya kadar değiştim. Ve eğer ölmedimse ancak bu istihâle pahasına ölmedim.

Yehûdâ Sermet, seni affettim. Hayır... Affettim dememeliyim, bu söz biraz küstah düştü. Sen bana karşı bir suç işledinse bile ancak bundan beş sene evvel, benim o zamanki görüşüme göre bir suç olmuştur. Bugün öy le telâkki etmiyorum. Mukadderâtım dolambaçlı mekanizması karşısında kimin suçlu, kimin mağdur olduğuna kolay kolay hükmedilemez. İsâ kendi katilini eliyle dürttü. Akılda olmayan şeyi onun aklına getirdi. Belki sana da o zamanki zulümleri yaptıran benim kaderimin tazyiki idi, Sermet.

Sermet! Artık Yehûdâ değilsin. Belki hiçbir zaman değildin. Hani babam bir şarkı söyler, duydun mu?

Beni hicrâna âşinâ eden baht-ı siyâhımdır

Seni hep bîvefâ eden benim baht-ı siyâhımdır."

Ülker Fırtınası da aşk sızılarını dile getiren bir roman olarak karşımıza çıkar. Kadıköyü'nün Romam'ndan sonra bu eserde dil daha bir oturmuş, üslûp daha ahenk kazanmıştır. Mutsuz bir aşkın dillendirildiği romanda farklı bir aşk duygusu ortaya sürülür. İnsan ruhunun arınışı ve gerçek aşkla yunuşu Safiye Erol'un temel tezidir zaten. Selim İleri, Ülker Fırtınası'nda farklı kültürlerin değişik alanlarda çatışmasına dikkat çeker:

"Kolay kolay o devrin yazarlarının göze alamayacağı bir cesaretle Safiye Erol toplumun ilk bakışta hoş görmeyeceği hattâ hoş görmek şöyle dursun, yargılayacağı bir aşk duygusunu büyük bir incelikle dile getiriyor Ülker Fırtınası'nda. Ve onun bu aşkın insanoğlunda bırakacağı acılım dile getiriyor ve kurtuluş için de ancak insanın gönül eğitiminden geçtikten sonra o acılardan arınabileceğine dair şaşırtıcı bir teklifle karşımıza çıkıyor. Tabii yine Ülker Fırtınası'nda bizim toplumsal, meselelerimizin en önde gelenlerinden biri olan müzik meselesi, doğu müziği, batı müziği meselesi de romanın bir düzeni olarak karşımıza çıkıyor. Ama çok ‘,aşırtıcı bir biçimde karşımıza çıkıyor, şöyle ki romanın kahramanı olan genç kadın, Almanya'da, konservatuarda batı müziğinin eğitiminden geçmiştir ve kendi memleketinde de bu müziğin gelecek için insanlığın, toplumun, ülkenin geleceği için önemli bir sanat dalı olarak görmektedir. Onun karşısına çıkan Türk müziği ise artık gündem dışı kalmış, gözden düşmüş, hatta gözden düşmek şöyle dursun, romanın çok ustaca yazılmış bâzı sahnelerinde bir gazino sahnesi içinde, bir çalgılı gazino sahnesi vardır, orada gözlenebileceği gibi ayaklar altında çiğnenir hale gelmiştir. Romanın sonu tabii bu müzik konusunda batı müziğine daha yakın olan bir özellik gösteriyor yâni romanda birçok acılar oluyor ama romanın kahramanı olan kişi, Nuran, yine de batı müziği konusunda kendi eğitimi o olması sebebiyle ve orada kalmayı, onunla yetinmeyi tercih ediyor."

Tanpınar’la Kesişen Yol

Aydın kimliğinin roman boyunca bir çatışma alanı bulduğu Ülker Fırtınası'nda, olayların perde arkası zaman zaman aralanmaya çalışılır. Bu ba kımdan Huzur'un "Nuran"ı ile "Ülker Fırtınası"nın "Nuran"ı arasında çok sıkı benzerlikler bulmak mümkün. Erkek kahramanlar Mümtaz ile Sermet arasında da. Aynı dönemde yaşayan romancıların ortak duyarlılıklarını romanlarına yansıttıkları gerçeğine götürüyor bizleri. Doğu ile Batı kültürleri arasında bocalayan insanımızın kimlik arayışına Tanpınar da Safiye Erol da çareler gösterir, reçeteler verir. Nitekim Muhterem Yüceyılmaz da bir makalesinde, **"Ülker Fırtınası'nın Nuran'ı Tanpınar'ın roman kahramanı Nuran'ına prototip teşkil eder mahiyettedir."** diyerek bu gerçeğe işaret eder.” Her iki roman ve romanlardaki kahraman Nuran Mustafa Kutlu'nun da dikkatini çeker. Kutlu, buradan yola çıkarak iki aydın yazar arasındaki 'farklı' bakışlara parmak basar:

"Ülker Fırtınası (1944) bana garip bir şekilde Tanpınar'ın bu romandan beş yıl sonra çıkan (1949) ünlü Huzur'unu hatırlattı. Her ikisinde de kadın | kahramanın adı Nuran. Merkezdeki mesele Doğu-Batı çekişmesi ve bir sentez arayışı. Safiye Erol hem İslâm'dan hem Türk olmaktan gelen değerleri, hem de Cumhuriyet batılılaşmasını birlikte savunuyor. Buna mukabil Tanpınar kararsızdır, yeni hayat biçimleri (üretim ilişkileri) bulmamızı salık verir. Musiki ve tasavvuf her iki eserde de önde gelen hususlardır."

Kutlu daha sonra Ülker Fırtınası'na eğilir:

"Safiye Erol'un varlıklı alafaranga muhitlerden devşirdiği aşk hikâye alabildiğine romantik, hatta marazi-yasak aşklar. Yazar alelade olandan uzak dururken sürekli harikuladeyi dile getirmektedir. Ülker Fırtınası'nın oturduğu temel motif Hz. İsa-Yehuda menakıbıdır.

Yazar aşkın derinliklerine, insan ruhunun karanlık labirentlerine, en ince ve mahrem noktalarına ulaşmak; yüceliğin ve düşüşün bütün merhalelerini çizmek arzusunda.

Bu büyük (ve yasak) aşkların varacağı nokta Ülker Fırtınası'nda şöyle dile getirilir: **“... her şey geçer, aşk da, ızdırap da, saadet de. Böyle şeylere bel bağlamak olmaz. Mutlak huzuru yalnız Allah'ta buluruz. Bâkî, Tanrı bâki.”**

Kutlu ilaveten, "Artık unuttuğumuz, hele yeni nesillerin hemen hiç karşılaşmadığı o güzelim dil kullanımını, ifade yüceliğini görmek-duymak için Safiye Erol okumanın tam zamanı" diyerek okuyucusuna romancıyı salık verir.

Bir 'aşk' ve 'tutku' romanı olan Ülker Fırtınası, birçok yazarın hayranlığım çeker. "Aşk cevherinin tekliğini, geçmişten geleceğe uzanan bir çizgide gönülden gönüle akışını, sürekliliğini" bu romanda usta bir biçimde yorumladığını belirten Sabahat Emir, romancının aşk anlayışının yüceliğini şu satırlarla dile getirir:

"Gerçekten, Safiye Erol'un ruh tahlilleri, aşkı görünen ve görünmeyen cepheleriyle anlatışı bir sarraf inceliğiyle işleyişi bir simyacı hüneriyle geçmişin anılan ve inancın nûruyla harmanlayışı, bu soyut kavramı zaman za man maddeyle simgeleyişi, maddeyle mânâyı gönül potasında eritişi, yefl yer yoğun bir biçimde hissettirdiği mistik hava inanılmaz bir anlatım güzelliği sergiliyor."

Yazarın romanlarıyla ilgili genel bir değerlendirme yapan Selim İleri, Ülker Fırtınası'ndaki tasavvufî arayışa ve medet umuşa işaret eder: "Ciğer' delen'de sâdece hüzünle noktalanan aşk, Ülker Fırtınası'nda tasavvufun gönül eğitiminden bir arınış umar. Ne var ki, müzik eğitimini Batı'da tamamlamış Nuran Yerli'nin derin yaralar aldığı aşkı, sona ermez bir gelgitte hep bir 'elem dünyâsı'na yine de sürüklenecektir."

Bazı romanlar yeniden okunduklarında bilinmedik çehrelerini gösteril okuyucusuna. Selim İleri de Ülker Fırtınası'nı yeniden okuduğunda **"Müzikten değer yargılarına, alaturkayla alafranganın hem çatışması hem birbirini çekmesi beni büyüledi"** der. Devam ediyor İleri:

"Sonra Nuran'la Sermet'in dinmez sızılarında kimseye kızamıyordunuz. Toplumun değer yargısı çerçevesinde öyle pek kolay kabul edilemeyecek bu yasak aşk, Safiye Erol'un çok güçlü ruh çözümlemeleriyle alabildiğine inceliyor ve yalnızca kalb ağrısı yaratıyor.

'İnsan sanatının en lâhutî eserleri hep inkisar denilen beşikte dünyâya gelmişti. Bir şahıs ve bir şekil beni kandırırsa, bana kendinde olmayan bir güzelliğin vehmini verirse, ben ona niye küsüp kin bağlayayım. Bilakis minnettar olmalıyım ki, hakikati veremediyse bile bende hakikatin rü'yâsını yarattı... Nuran'ın san'atkâr ruhu böyle düşünüyordu.'

Safiye Erol tasavvuftan (devşirdiği ilham ve inançla eserlerini kaleme alan bir gönül eri Ülker Fırtınası'nın dünyâsında İstanbul, Boğaziçi'nden Suadiye'ye, henüz bolluklu, sâkin, râhat hayat koşullarında karşımıza çıkar. Romanı, geçmiş, güzel günlerin İstanbul'u için de okuyabilirsiniz. Hoş, çok canlı çizilmiş içkili sazlı gazino sahnelerinde İstanbul'un usul usul değişmeye koyulduğu değişimi biraz kalbimizi burkar. Batı kültürüyle Doğu kültürünün iç içe anlatıldığı bu roman, ikinci okuyuşumda beni çok daha fazla etkiledi."

Ülker Fırtınası'nın finalinde ülkedeki sosyal değişimden de kesitler verilir:

"Üç sene şimşek gibi geçti, şimdi 1936'dayız. Dil inkılâbı oldu, soyadı kanunu çıktı. Tanıdıklarımızın yeni sivil hüviyetlerini öğrenmeliyiz. Bay Yerli: Ali Fethi Bey'dir, Bayan Yerli: Nûran. Bay Sipâhi: Selçuk'tur; tabiî minesi ve kızkardeşi aynı ismi aldılar. Sermet Rıfat, Bay Ozan oldu. Bir de yeni türedi Bayan Leylâ Güven var; hele bunun kim olduğunu imkân yok tınlamazsınız. Bâri söyleyeyim de meraktan kurtulun. Bu Eglantin'dir. Kocasından ayrıldı. Bay Nûri Güven'le evlendi, Türk oldu."

Safiye Erol, Ülker Fırtınası'nın yayınlanışından sonra tanışacağı, ruh, fikir ve sanat dünyasında yeni ufuklar açacak olan gönüldeşi Sâmiha Ayverdı'ye 11 Nisan 1949 tarihinde romanı şu satırlarla ithaf edecektir: "Sevgili kardeşim, fikir arkadaşım Sâmiha Ayverdi'ye." Fırtınalı bir yolculuğu tamamlayan Safiye Erol, adıyla özdeşecek yeni bir serüvene çıkar.

Romanın adı gönül delici ve beyin törpüleyicidir: Ciğerdelen...

Ciğer Delen: "CİĞERDELEN"

Bazı yazarlar bir eseri insanlığa kazandırmak için doğmuş gibidir, kimi şâirler de bir şiiri veya mısrayı söylemek için yaratılmıştır sanki. Safiye Erol "Ciğerdelen"le bam telinden yakaladı insanımızı. Akan yıllar içinde pek çok insan bu romanın adını duydu, daha şanslı fakat sayıları daha az olan çok insan da onu okudu.

Safiye Erol unutulurken bu özge roman yaşadı ki Ciğerdelen'i bu kadar farklı bir roman kılan husus ne?

Niçin bu kadar yayıldı. Neden efsâne gibi ağızdan ağıza, gönülden gönüle yerleşiverdi bir milletin hâfızasına?

Belki de içten, samimi bir hisle kaleme alınmış olmasıydı onu ölümsüzleştiren.

Ciğerdelen hakkında çok şeyler yazıldı. Akademisyenler, yazarlar, şâirlei, romancılar ve araştırmacılar... Hepsi de iyi bir roman olduğu hususundu müttefik. Peki Erol, ne diyor bu roman için...

Yazar, kendisiyle yapılan mülâkatta romanları arasında en çok Ciğerdelen'i sevdiğini belirtiyor. Sebep olarak da, "Deldi de..." diye devam ediyor.

"Sonuncusu?

En çok sevdiğim de odur, Ciğerdelen.

Niçin en çok sevdiğiniz?
Mânâlı bir gülümseyişle elini göğsüne götürerek...

Deldi... Deldi de ondan diyor ve ilâve ediyor:

Bunu yazarken on iki kilo kaybettim. İki defa bayıldım. Bitirdikten sonra hasta yattım.

Yapmayın. Niçin?

Feylesof Nietzsce'nin bir sözü vardır: **'Büyük eserler müelliflerinden intikam alırlar'** der.

Bu da aldı mı?

Aldı... Aldı hem de nasıl...

Demek Ciğerdelen sizi korkuttu.

Hayır... Korku yok.. Su testisi su yolunda kırılır...
Ve bir lâhza, şöyle gözlerini süzerek, 'A adam sen de!' der gibi dudaklarını büküyor:

Pilâvdan dönenin kaşığı kırılsın.

Ama zayıflamak, hele bayılmak fenâ...

Ne zararı var... Dedim ya, su testisi su yolunda kırılır... Sonra da bu her zaman olmaz...

Merak ediyorum, Ciğerdelen'in nerelerini yazarken bayıldınız?

'Yedi Peçeli' bâbında ve kitabın son bâbında...

Bu fasılları bizzat yaşadınız da ondan mı?

Onun da fevkinde. San'atkârın bir hâdiseyi, bir mâcerâyı yaşama tarzı, şahsî yaşayışının fevkındedir. Ben bir eserimde bir aşk hicrânını târif ederken, o hicrânı bütün şark kadınları nâmına yaşadım.'

Su testisi diyorsunuz, çabuk kırılmasa bâri...

Merak etmeyin der gibi bir hoş tebessümle gözlerimin içine bakıyor:

Niçin îtiraf etmeyeyim: Ben gâyet fatalist'im, bu cemiyetin bana ne kadar zaman ihtiyacı varsa, o kadar zaman yaşarım ben... Fazlasına da zâten lüzüm yok..."

Bir eserin yazarını nasıl hırpaladığını Safiye Erol'un bu konuşmasından unlamak mümkün. Önce romanın ilk sayfasını görelim, bakalım, gerçekten de bu kadar medhe, onca övgüye lâyık mıdır, ne dersiniz... “Güvercinler ve Leylekler Diyârı”ndan siftah edip başlayalım:

"Yurdum dedikçe gözümün önüne hep güvercinler ve leylekler gelir. Câmilerinden, şadırvan çeşmelerinden, hamamlarından, hanlarından ziyâde kuşlarının kalbime yuva yapması nedendir, bilmem. Belki yurduma bağlı bin bir hâtıra ve efsâneyi bana hatırlattıkları için... ‘Evvel zaman içinde kalbur saman içinde...’ sözleriyle başlanabilecek bütün o masallar veya hakîkatler -farkı ne ki, değil mi geçmiş aşk ve güzellik, esrar, mâcerâ, kahramanlık doludur. İşte hep biliriz ki güvercin sevdâ, leylek de esrar kuşudur. Yurdum, târih boyunca kâh şarkın kâh garbın dâvâsını benimseyen Trakların yurdudur. Silâhları, atlan, zevkle işlenmiş gümüş kupaları ve hepsinden ziyâde Omiros, Orfoys Tamirus gibi esâtire göçen saz şâirleriyle ün almış olan o hârikalı kavmin toprağında bir kasaba... İsmi de Keşan'dır.

Dârâ ve İskender orduları, Roma lejyonları bu yollardan geçti. Mitradat, Sulla ile burada çarpıştı. Bu yerlerde Alexi Commen, Peçenekler'e dayanamayarak Keşan Kalesi'ne kapandı, sonra bir çıkış yaptı ve ırmak kenarında düşmana karşı durdu. Acaba o ırmak hangisi ola? Kayalıdere mi, Sarıkız Çayı mı, yoksa daha ötedeki Ergene mi?"

Turhan’la Cangüzel’in Aşkı

Erkek kahramanı Turhan'ın dilinden aktüel zamanda geçen bir olay anlatılır romanda. Kadın kahraman Cangüzel'in yazdığı Sarı Sipahiler, Yedi Peçeli ve Ciğerdelen isimli üç hikâye roman içinde adeta romanı teşkil eder. Aynı ailenin farklı kollarına bağlı olan Turhan ve Cangüzel birbirlerini severler. İki iflâh olmaz âşık var karşımızda. Ancak Turhan'ın ihtirasları dengesiz ve ölçüsüzdür. Sevgiyi zedeler bu davranışlar. Cangüzel, Turhan'ı eğitmek amacıyla ortak atalarının 17. yüzyılda, Cigerdelen Kalesi'ne yakın bir tımarda yaşadıklarını dile getiren hikâyeler kaleme alır. Bu tarihî hikâyeler Cangüzel ve Turhan'ın macerasının arama girer. Hikâyelerde, dizginlenemeyen ihtirasların ferdi nasıl düşürdüğünü ve süründürdüğünü anlatan olaylar anlatılır. Türklerin Avrupa'nın en serhaddinde, kahraman olmayana hayat hakkının tanınmadığı bölgedeki durumu dile getirilir. Viyana mağlubiyeti ile Ciğerdelen düşman eline geçer ve içindekilerle birlikte yakılır. Turhan bu hikâyeler vasıtasıyla Cangüzel'in vermek istediği dersi kavrar. Aşk hislerini ve ihtiraslarını kontrol etmeye başlar. Atalarının

fetih ruhunu alır, vatana hizmet etmek amacıyla kullanır. Anadolu ve Trakya'yı imar eden mimarî projeler hazırlar. Romanın sonunda Turhan ve Cangüzel evlenir ve dengeli bir hayat yaşarlar.

Prof. Dr. İnci Enginün, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatını ele aldığı kapsamlı eserde Safiye Erol'a da yer verir. Özellikle Ciğerdelen üzerinde ağırlıklı olarak durur. Romanın özetini veren Enginün, değerlendirmesini, yazarın 'aşk anlayışı'nı açıkladığı şu satırlarla bağlar:

"Ciğerdelen romanı tarih ile şimdiki zaman arasındaki bağları, ferilerin davranışlarında ortaya koyar. Aşk duygusunu kişilerin olgunlaşması olarak yorumlayan yazar, mistik bir anlayışa sahiptir. Ciğerdelen kalesinde geçen tutkulu aşk hikâyelerini bugünün tutkulu aşklarını açıklayan bir anahtar sayar ve tarihteki tecrübelerin bugüne hazırlık olduğu tezini ileri sürer. Kanlarında mazinin ateşli aşklarından izler taşıyan Cumhuriyet dönemi kahramanlarının tutkuları, eserine çok özel bir boyut katar. Safiye Erol'un aşkı, yanarak arınma yolu olarak yorumlayan bu romanı mistik edebiyatın olumlu ve güzel örneklerindendir."

Edebiyatımıza dair en tafsilatlı bir ansiklopedi olan Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopesi'nde Ciğerdelen ve yazarı için, "Akıncıların hayatları ve yaşayış tarzları ile onların torunlarının bugünkü yaşayışlarını anlatan, yer yer yarı destanî bir özellik gösteren Ciğerdelen romanı eserleri içinde en dikkate değer olanıdır." denilmektedir.

Aynı ansiklopedide yazarın romanıyla 'mazi ile şimdiki zaman arasında ruh ve davranış bakımından bir münasebet kurmak istediği' belirtildikten sonra, "Cangüzel'in ruh haline ve aşk anlayışına tekabül eden tarihî hikâyelerin canlılığına karşılık, Turhan'ın hırçın, kıskanç aşkını anlatan hâlihazır durum canlı değildir. Bu da Safiye Erol'un erkek ruhundan çok kadın ruhunu tanımasından ileri gelir." sözlerine yer verilir. Romanda içiçe geçmiş iki zaman var. Prof. Dr. Sema Uğurcan, bu iki zaman dilimini şöyle tahlil eder: "Safiye Erol, Ciğerdelen'de içiçe geçmiş iki zamanı ince bağlarla birleştirir. Aktüel zamandaki sosyal ve psikolojik olayların temelindeki tarihî izleri belirtir. İki zamanı kesiştiren aynı sembolleri yüzyılların şartlarına göre farklı şekilde kullanır. Romanda ciğerdelen, serhad, ateş, toprak, yol gibi semboller vardır. Romana ismini veren 'ciğerdelen' insan beenliğini en fazla sarsan duyguyu temsil eder. İçiçe geçmiş iki olayda da aşk ciğeri delen bir tesir gücüne sahiptir. Fakat kelimenin asıl sosyal anlamı romanı unutulmaz hâle getirir. Türklerin en uçtaki kalesi korunmaya çalışılırken, hikâyelerdeki bütün erkek kahramanlar ölür. Şimdiki zamanın kahramanları Turhan ve Cangüzel için 'Ciğerdelen' millî kültürün kendilerine kattığı mayayı keşfetmek ve onu vatan hizmeti için kullanmaktır. Safiye Erol'un destana yaklaşan âhenkli uslûbu konunun canlandırılmasında yardımcı olur. Romandaki en önemli sembol ciğerdelendir. Kelime insanın benliğini en fazla sarsan temel duyguyu temsil eder. Safiye Erol'un bütün romanlarında en temel duygu aşktır. 'Ciğerdelen' 1940'larda tarihî roman furyasının hâkim olduğu, meseleye kahramanlık açısından yaklaşıldığı yıllarda yazılmıştı. Bu eser ise estetik değer taşımaktadır. Romanı okuyucu, aktüel zamanlı kısımdan çok, tarihî zamanlı kısmıyla hatırlar. Aynı romandaki iki metin arasındaki sosyal, tarihî, psikolojik ve felsefî ilişki kuvvetle hissettirilir."

Rumeli'de Bir Palanka

Safiye Erol'un romanları üzerinde ciddi bir değerlendirme yapan Doç. Dr. Belkıs Altuniş Gürsoy, yazarın "en mütekâmil eseri" olan ve "Türk edebiyatında da hususi bir yer işgal eden" Ciğerdelen üzerinde daha fazla durur: "Ciğerdelen, Rumeli'de bir palankadır. Palanka, mâlum tahtadan yapılmış kale demektir. Bu kale daha sonra elimizden çıkmış, Türklere çok büyük can kaybına, çok büyük iç ağrısına sebep olmuş ve Ciğerdelen'in elden düşmesi de Rumeli'den çekilmemiz için âdetâ bir başlangıç olmuştur. Bu eserle birlikte Rumeli Türklüğü ve bizzat Ciğerdelen anlatılırken, ayrıca bir başka hikâye, bir başka ciğerdelene de yer verilir. Yazar bu ifadeyi genele teşmil eder. 'Hangi millet, hangi insan vardır ki, defterinde bir ciğerdelen yazılı olmasın.' Buradaki ciğeri delmekle Ciğerdelen arasındaki münasebete de dikkat edelim.

Ciğerdelen, adına uygun bir muhteviyat serdeden eserde, tıpkı ananevi şark hikâyelerinde olduğu gibi hikâye içinde hikâye anlatılır. Kadim şark, Kelime ve Dimne'de, Binbir Gece'de, Binbir Gündüz'de

Tûtînâme'de ve daha nice benzerî hikâyelerde, hikâye içinde hikâye anlatır. Her hikâye, insanoğlunun bir kusuruna tekâbül eder. Bir noksan etrafında dönüp dolaşır. Kahraman, sonunda kıssadan hisse çıkarır, yanlışım düzeltir ve hatalarından geri döner."

Ciğerdelen'in "tezli bir roman" sayılabileceğini belirten Beşir Ayvazoğlu, "eve dönen" Safiye Erol'un "gayr"ı bildiği için "ayn"ı daha iyi gören bir entelektüel ve benzerleriyle karşılaştırıldığında epeyce farklı nitelikler taşıyan bir doğu-batı sentezini savunduğu"nu belirtir. Yazar, 1970'li yılların ortalarında okuduğu Ciğerdelen'in ruhunda derin duygular uyandırdığını belirtir: "Milliyetçilik duygularımın şahlandığı yıllardı; serhat boylarındaki mâcerâlı hayat, Şahinkonak, Sarı Sipahiler'in ve diğer akıncı âilelelerinin hayat tarzı, Cangüzel'in,

Aşk derdiyle hoşem el çek ilâcımdan tabib

Kılma derman kim helâkim zehr-i dermânındadır

beytiyle özetlenebilecek olağanüstü aşkı, Mustafa Durakça, Hâfız Nuri, Macar Feridun Bey, Kuşlu Nine... Aslında bir süre sonra bu isimler hâfızamdan silinmişti; bende kalan, sadece Ciğerdelen adı geçtikçe ve serhat türkülerini dinlerken uyanan, lezzetli bir rüyadan artakalmışa benzer bir haz, bir mutluluk duygusuydu. Ve, inanır mısınız, ikinci okuyuşumda, bu duyguyu kaybetmek şöyle dursun, ilk okuduğum zaman aldığım tadlara yenileri eklendi. Kendimi, Yahya Kemal'in Akıncı şiirinde farklı bir ifadesini bulan serhatlerde, akıncıların dünyasında buldum. Hani firaklı serhat türküleri vardır:

Estergon kal'ası subaşı durak

Kemirir gönlümü bir sinsi firak

Ne güzel, ne hüzünlü türkülerdir onlar. Ciğerdelen'i yeniden okurken, kendimi o türkülerin içinde hissettim; gönlümü bir sinsi firak kemirmeye başladı. Ah içimizi kemiren o sinsi firak." Safiye Erol'un hem fikrî plânda, hem de üslûp bakımından Ciğerdelen ile asil şahsiyetini ortaya koyduğuna dikkat çeken Prof. Dr. Kâzım Yetiş ise şu değerlendirmeyi yapar:

"Safiye Erol'un üslûbu asıl Ciğerdelen'de kendini bulur. Esasen bir ya] zarın üslûbu değil, üslûpları vardır. Kadıköyü'nün Romanı ile Ülker Fırtına' sı aynı kategoride değerlendirilebilir. Fakat Ciğerdelen onlardan oldukça farklıdır. Ciğerdelen'de kuvvetli bir tarih duygusu ve şuuru vardır. Üslûp da buna göre şekillenir. Romanın kahramanı Turhan, dedesi Hersekli Ahmet Paşa'ya alemdarlık yaptığı Fatih'i, başveziri olduğu II. Beyazıt'ı ve Yavuz'u sorar. Yavuz Sultan Selim için söylenen söz 'zelzele'dir. Bu tek kelime, Yavuz' O anlatacak en güzel karşılıktır. Yazar, bu eserinde büyük bir coşku içindedir. Bu coşku üslûbu coşturur, hattâ zaman zaman üslûp mensur şiir, masal, destan şeklinde tezâhür eder."

Ciğerdelen, bütün edebiyat üstadlarından takdirler alır. Beğenilerek okunur. Ahmet Kabaklı da, romanın 'tarihî-tasavvufî derin temalar' taşıdığına ve 'sanat değerinin yüksek' olduğuna vurgu yaparken, Ciğerdelen'in, yazarın hayat ve düşüncelerinden de izler taşıdığına dikkat çeker. Kabaklı Hoca'ya göre, "Ciğerdelen, destanlı bir tarih sevgisini, dinî-tasavvufî duygularla kaynaştıran bir romandır."

Safiye Erol'u takdir edenlerden Nihâi Atsız da Ciğerdelen romanının vurgunu. Atsız, "Ruh Adam"da romanın baş kahramanı Güntülü'ye, okuduğu kitap sorulduğunda "Ciğerdelen"i söyletir.

Yıllar önce bir arkadaşının kendisine Ciğerdelen'i tavsiye ettiğini ancak bir türlü bulup okuyamadığını belirten Sabahat Emir, yeniden yayınlanan romanı okumaya başladıktan sonra bir daha elinden bırakamadığım sözlerine ekliyor. Emir, Ciğerdelen'le ilgili intihalarını anlatırken çok farklı ve zengin bir dünyaya doğru yol aldığım ifade ediyor:

"Safiye Erol'un zengin bir kültür birikimiyle örülü akıcı ve özgün üslubu beni sarıp sarmaladı. Bu değerli ve çarpıcı yazan şimdiye kadar tanımadığım için kendi kendime esef ettim. Edebiyat Fakültesindeki hocalarımın zaman zaman yaptıkları edebî sohbetlerde neden Safiye Erol'dan bahsetmediklerine şaşırdım.

Ciğerdelen, post-modem bir aşk romanı. Olayların akışı içinde yazarın yoğun bilgi birikim, gözlem ve sentez gücüyle Doğu ve Batı Medeniyetlerini yorumlayışı, geçmişle bugünü özgün bir biçimde harmanlayışı, sağlam bir tahlil ve metod anlayışıyla analizler yapması Ciğerdelen'i klasik romandan ayırıyor.

Ciğerdeleri bir aşk romanı dedik ama bu aşk, sırça gönül sarayının her şeyden azâde, yalnız kendisi için var olan bir aşk değil.

Geçmişten geleceğe doğru uzanan hayat akışında, ruhların ortak bir mânada buluştukları, zengin bir kültürün kıvılcımıyla sürekli harlanan, yaşam ilenen nimetin her zerresine yayılan, mânânın tüm boyutlarını yüklenen, muhayyelerin el değmedik köşelerine kadar uzanan bir aşk..."

Prof. Dr. Sadık Kemal Tural, tarihî romanlar içerisinde özel bir önem verdiği Ciğerdelen'in 'evlâd-ı fâtihan'ın trajedisini bugünkü insanımızla birleştiren bir köprü olduğunun altını çizer:

"Safiye Erol'un Ciğerdelen adlı eseri, serhad tarihimizin iki yüz yıllık bir dönemini billurlaştıran; evlâd-ı fatihân'ın trajedisini günümüzdeki insanların hayatı ile ilgili şekilde birleştiren bir eserdir."

Safiye Erol üzerine ciddi bir doktora çalışması yapan Sevinç Ergiydi ren, önemli tespitler ihtiva eden eserinde Ciğerdelen'i, "Ego'dan ve onun süfli taraflarından kurtulup süzülmüş, arınmış bir benlik kurmanın şiirsel hikâyesi" olarak tanımlar ve şunu kaydeder:

"Safiye Erol'un 'Ciğerdelen' isimli romanı, hiçbir tarih kitabının veremeyeceği ölçüde, tarihin bir dönemi ile aramızda sıcak bir bağ kurar."

A. Ömer Türkeş ise, romanın diline dikkat çektiği değerlendirmesinde Ciğerdelen'in Cumhuriyet dönemi Türk fikir hayatından kesitler verdiğim ifade eder:

"Safiye Erol, doğumunun yüzüncü yıldönümünde yeniden basılan romanlarıyla genç kuşağın karşısına çıktı. En önemli romanlarından Ciğerdelen, Cumhuriyet dönemi düşünce hayatının bir parçasını yansıtıyor. Bir dönemi anlamak ve artık yitip giden bir dilin tadına varmak için okumak gerekiyor Ciğerdelen'i."

Ciğerdeldi Efsânesi

Romanda, Silâhtar Tarihi'nden alınma Ciğerdelen Efsânesi büyülü bir dünyanın ışıklı âleminden çizgiler taşıyor. Bir aşkın büyük kudreti, bir sevılanın derin tutkusu, bir bağlılığın yüksek havası sarıveriyor okuyucuyu. Okuyalım, nasıl bir efsâne ile karşı karşıyayız görelim:

"Ciğerdelen'im, sen benim en yüksek uçuşumun, en atılgan hamlemin, en yakıcı aşkımın timsâlisin. Sana kavuşmak için ne uzak ülkelerden kopup, ne çetin yollardan, kan yutturan iklimlerden geçtim de geldim. Çemşid'in, Keyhüsrev'in, İskender'in Roma kayserlerinin mîrâsını zor pazu ile kılıcıma râm ederek sınırımı aça aça sana vardım. Kâh kavuştum kâh seni kaybettim. Sen, bu yalancı dünyada çok özlenen her şey gibi sık sık elden kayıyordun. Benim olduğun zamanlar seni nasıl baş tâcı ettim, düşman gölünden nasıl korudum. Duvarlarında sabahlara kadar gülbank çekilip kol gezilir, nöbet beklenirdi. Nice arıklar atlamış, kılıcını göğe asmış, eli kolu kanlı, aslan canlı, er pazarında pişkin sıçramış gazilerimi, devlet uğrunda taş yasdanıp toprak döşenmiş serhatli yiğitlerimi sana muhâfız verdim. Sana kanımı, sana malımı, îmânımı ve asırlardan beri biriken şânımı verdim.

Sen biricik mâbudum, hizmetine dîvan duran gazilerimin sofrasına ne çileler döşemedin! Aşk ateşiyle dilâverlerimin ciğerini dağlar; fakat onlara su vermezdin. Her gün Saroz ırmağından bağırlarının yangınını dindirmek için düşman arasından yol açar, kâfirle tokuşurlardı. Kahramanlarım zahmet çeke çeke canlarını yitirdiler, aç uyuz, kan kuduz ömür sürdüler. Onların aşk kuvvetiyle çıkış edip av yakalayıp, yuvasına dönen şâhin gibi gene sana girip cümbüş demek kurdukları da oldu. Fakat sen her biri bir cihan değer seçkin yiğitlerimi ne doyurdun, ne içirdin, ne de onlara rahat yüzü gösterdin. Sen benim serhaddimden de öte, Frengistan içine uzanan en tehlikeli, en çok ölüme yakın ve böylece en kıymetli ve kutsal noktamdın. Sana kurban verdiğim evlâtlarım her gün Estergon ovasını kollayarak kâh Begânoğlu kalesini kâh Zigetvar'ı izleyip, puslu havada Kumran'ı gözden kaybedince tasalanarak

'A... Yâ... Nereden ne gele?' diye düşünür, geceleri yakın düşman köylerinden horoz sesleri işiterek elde silâh tetikte yatarlardı.

Onların ömrü hiç konmadan göçmek, ara vermeden savaşmak, ağ ve esen yurtlarına varamadan hasretlik çekerek iki baştan yanan mum gibi erimek demekti. Akıbet toprak onların cefâdan yılmamış cisimlerini dinlendirdi, şehitlik şerbeti murat görmemiş gönüllerini kandırdı. Onları ben teker teker, özenerek, en asîl kuvvetimi, en derin sanatımı harcayarak serhaddimin gaye noktası için yetiştirmiştim. Şimdi başımı pekçe diker ve övünçle çağırabilirim: Berhudâr olası kahramanlarım! Her biri vazifesini yaptı, öteye bile geçti.

Ey benim Ciğerdelen palankam, sen bütün ömrümün hasretiydin. Sana kavuşmak için yedi iklim dört bucakta asırlarca çalkandım, dalga vurdum duruldum, gene coştum gene duruldum, nihâyet süzme bir nur olarak geldim senin ayaklarına döküldüm. Sen de kim bilir ne zamandan beri bu en vurgun âşığını beklerdin. Seni bulunca kavuşma sevinciyle ayrılık korkusu başımda birlikte çaktı. Bildim ki vuslatın, erenlerin çile doldura doldura bir an için ulaştıkları Tanrı yakınlığı gibidir. Bir görünür bir silinir. Bu anlayışla yalnız benim değil, ecdâdımın ve benden sonra gelecek neslimin de rûhu titredi. Fakat âvâre gönlüm direniyordu: 'Niçin, neden? Neden onu alakoyamazmışım? Ben onu bütün ömrümce özleyip aramadım mı? Ben bu kadar kahramanlığa mâl olan gücümle, değerimle, güzelliğimle onu hak etmedim mi?'

İçimden bir seziş hafif sesle cevap veriyordu: 'Nâfile dövünme, zavallı Senin geçmiş ve gelecek ömürlerinde de nasibin hep budur: Özlemek, kavuşmak, ayrılık.'

Anladım. Bunu anlamak bütün hayâtı kavramak demekti. Böyle hastalığın ilacı olamazdı. Sen, bedenim satırla doğranır, kanım küçük bir kamışla ağır ağır emilir gibi benden gidecektin. Bana düşen vazife, seni bir an olsun kazanmak için başardığım müthiş gazâlardan sonra kaybederken ecdâdımdan mîras kalan vakar ve temkinle el bağlayıp dik durarak, ancak için için tekbir getirip Hak'tan kuvvet alarak yasımı belirtmeden, yaralarımı göstermeden, dedelerim gibi kahramanca şehit olmaktı.

Akıbet benden geçtin mukaddes palankam! Fakat gene de benimsin, inde beslenip vücut bulduğum anne kucağı kadar, sonumda düşeceğim toprağım kadar... Yaradılış âleminde ezelden ebede döne döne doldurduğum yerim kadar benimsin.

Sen ne kadar benden geçsen artık bir daha yabancı ellere geçemezsin. Yeryüzünde tek adâlet varsa o da şudur ki: Bir mânâya en yakın ulaşan, o mânâya en yüksek bedeli ödeyen kişidir.

Senin etrâfında kaç defalar İsrâfil Sûr'u vurulup kıyâmetler koptu, kaç defa toprakların kandan mercan gibi kızıl renk bağladı. Düşmanı demet demet kırıp, dizi dizi önüne katıp kovagiden serhatlilerimin tekbirleriyle ufukların çınladı. Bahadırlığı cihânın gözüne diken olmuş cirit atlı, kanlı gözlü, eli şimşirli dilâverlerimden nicesi senin ovalarına hazan yaprağı gibi döküldüler. Senin uğrunda düşmanla kılıç söyleşmesi etmedik yiğitim mi kaldı? Budinli'si, Bosna serhatlisi, Kanijeli'si, Eğrili'si... Bu pazara hep birden baş koydular. Ovalarında hâlâ paşa mehterlerinin, kaleden kaleye okunan gülbankların, hû çeken cenkçi dervişlerin, Allah Allah'a kalkan serdengeçtilerin sesi kalmıştır. Hâlâ ufuklarında bir köşeden tozu dumana katarak kara bulut hâlinde Tatar Han kopar gelir. Kâh güneş olur; mızraklar, alemler, altın miğferler parıldar kâh rüzgâr olur sancaklar dalgalanır. Durgun gecelerde yakılan meşaleler bir kaleden bir kaleye görünür. Bazı cura çalındığı, şehit mevlutlar okunduğu duyulur.

Sen beni çıldırttın güzel hisarım, sen bana vârımdan fazlasını sarf ettirdin. Al palanka, ver palanka hep geldi, gittin. Vire bayrakları diktin. Gün geldi teslim olmadın. Benliğimde yaşayan ne varsa vücûdumdaki beyaz kan yuvarlacıkları gibi hepsini birden senin alımlı ve tehlikeli köşene koşturdun. Estergonlu sana imdat etmekten durup oturamaz oldu. Yardımın koşuntu etmediğim hiçbir bendem kalmadı; Eflâk, Buğdan Beyleri, E kralları, kardeş Kazak hatmanları, orta Macar banları...

Sen çok defalar benim hezimetimi de gördün. Ordularım yan verip bozuldu.

Vezirlerim ’Çokluğa darı saçılmaz.’ deyip geri döndüler. Dönemedikleri de oldu, iş işten geçmiş, belâlı deryâsı baştan aşmış bulunurdu. O zaman şehitlerimi at sırtına bağlayarak senin duvarının dibinden geçirirlerdi. Ardı sıra davarını sürerek reâyam sökülürdü.

Ben sana ’Ciğerdelen’ demem de ne derim? Ömrümün mânâsı ciğerimin kanıyla senin destânını yazmakmış. Gene de senin Tanrısal derinliklerini dilediğim gibi göremiyordum. En sonunda mihnetlerimi üst üste koydum, dağ gibi yığıldı, çıktım ’Mihnet tepesi'ne oturdum. Ancak o zaman sen Ciğerdelen’ime kavuşup seninle kaynaştım. Bu, artık senin ve benim sonumuzdu. Sen o demde düşman eliyle ateşe verildin. Alevlerin rakseden hura elleri gibi çırpınıyordu. Allı yeşilli yanıyordun, Semender kuşu musun, dumanında ıtır ve zambak kokusu vardı. Biliyordum ki bu senin son yanışındır ve ben seni artık bir daha binâ edemem. Yangınına atılıp kucağında seninle birlikte kül olmak murâdına ermek demekti. O zaman aşkımın gücüyle bir adım daha atabildim. Dedim ki: 'Olmaz, ölüm bana yasaktır. Benim sesim var. Palankama sesimi de vereceğim. Ciğerdelen'imi anmak, onun efsânesini okumak için sesimi kurtarmalıyım. Fâni hayat kandilini söndürmemek gerek. Mihnet tepesinden in! Hisarının yangınından yüz çevir! Bu yükseklikte böyle bir görüşle insan yaşayamaz.'

İşte tepemden iniyorum, palankamı ardımda bıraktım, iç illere yüz tuttun. Yassı ovalara, kuytu bucaklara sığınacağım. Nelerle oyalanacağım... Beyaz tülden bir akşam elbisem olsa... Büfemin üzerine bir gümüş semâver alsam: Vitrine eski Bohemya kristalleri koyabilsem. Briç oyunumu ilerletsem, itibarlı cemiyetlere girip çıksam. İlgi gözüyle ardımdan bakacaklar, elimi öpecekler, tanışıklığıma değer verecekler. Gülüyorum. Bu gûyâ ben miyim? Ben Mihnet tepesinde dizüstü gelip Ciğerdelen'imin gözümün önünde yandığım seyrederken, onun alevinde erimek için canımı veli iken bendim.

Bana iki yol vardı: Palankamın yangınında kaynamak, yâhut hayatta kalıp onun adını kutlamak. Birinci yol benim saâdetim olacaktı. İkinci yol mâbûdumun bana haklamayı borç kıldığı cenk-i cefâ idi. Taptığımın buyruğunu dinlemekle ömrümün en zorlu savaşma çıkıyorum. Nasıl ki palankam serhaddimin sonunun sonunun daha sonu idi, ben de gücümün nihâyet noktasına ulaşmak, sevdiğime ün verecek başarılara erişmek isterim.

Ayrılık yolunca ilk adımlarımı atıyorum. Elimle gözlerimi kapadım. Saçlarım kuru ot arasında yılan sürünmesi gibi soğuk hışırtılar çıkarıyor, demet demet ağarıyor. Yürüdükçe ayaklanma kösteklenen gölgem ölümümdür. Pîrim bana destek olsun, ben aynlık hastasıyım, erenler el koysun. Acılarımın ağusu göksel imbiklerden süzülerek ülkeme gül yağı gibi damlasın, kokusu dertli yurttaşlarımın bağrında ferahlık ve avuntu ummanları çağlatsın.

Palankamın efsânesini doğrudan doğruya nasıl anlatırım? Dilim varmaz, elim gitmez. Onu ancak misallerle, rumuzlarla yâd edebilirim. Buut da son bir defa geri dönüp ardıma bakıyorum, onu kendi adıyla son defi çağırıyorum.

Ciğerdelen'im... Elvedâ...

Elvedâ Ciğerdelen'im.

'Düşman Ciğerdelen altına gelip dört tarafından ateşe verdi. İçinde bulunan birkaç bin kadın ve erkek feryat ve fîgan ederek yanıp gitti ve dumanı cevf-i havaya pervaz etti. Sene (1094:1683) Silâhtar Târihi.

Ciğerdelen 1946'da kitap olarak yayınlandıktan 16 sene sonra, romancının vefatından bir yıl kadar önce istek üzerine Yeni İstanbul gazetesinde yayınlanmaya başlar. 22 Mart 1963 tarihinde başlayan tefrika tam 88 sayı devam eder. Bu yayında, gazetenin yöneticisi Gökhan Evliyaoğlu’nun vefalı ve kadirbilir davranışı takdire değer

Ciğerdelen Türk insanının tarihe bakışını, hüznünü, inançlarını, sevdasını, fikirlerini ve ideallerini aksettirir. Bundan dolayı Safiye Erol denilin ce Ciğerdelen akla geldiği gibi, Ciğerdelen romanı anıldığında da Safiye Erol hatıra gelmektedir. Bu ilgi ve sevgi tesadüfi değildir. Roman, gençlik

arasında yıllarca bir millî destan gibi okunmuş ve hâlâ okunmaktadır. Türkiye'nin ruh mimarlarından Fethi Gemuhluoğlu'nun, 2 Eylül 1963 tarihin de Almanya'nın Nümberg şehrinden Yavuz Bülent Bâkiler'e yazdığı mektupta mutlaka okumasını istediği kitaplar arasında Safiye Erol'un "Ciğerdelen "i de bulunmaktadır.

Edebiyatçılar, Safiye Erol'un romanları arasında "Ciğerdelen"in farklı bir yere sahip olduğu hususunda birleşiyorlar. Yazar Zeynep Uluant da bir yazısında Ciğerdelen'in, yazarın şâheseri olduğunu vurgular ve bu romanı Erol'un daha sonraki çalışmalarında aşamadığını söyler:

"Ciğerdelen'de, eski zaman ile hâl ustalıkla birleştirilerek üç Rumeli efsanesine ustaca yol açılmış ve yazar bilhassa bu hikâyelerde romancılığının doruğuna çıkmıştır. Son romanında dahi bu derece başarılı değildir. Adını, 17. yüzyılda Osmanlı'nın Rumeli'deki ileri bir karakolu vazifesini gören Ciğerdelen Kalesi'nden alan eserde anlatım destansıdır. Bilhassa efsanelerin anlatıldığı bölümler epik unsurlar taşır."

Ciğerdelen hakkındaki son hükmü, Safiye Erol'un en yakın ve candan ,arkadaşı Sâmiha Ayverdi'ye bırakmak hakşinaslık olacaktır diye düşünüyorum. "İstanbul Geceleri"nin büyük üslûpçusu şu değerlendirmeyi yapıyor:

"Hiç zannetmem ki Ciğerdelen efsâneleri, kendini, hayâtın sâdece günlük ve harcıâlem patırtılarından değil, bizzat benliğinin çelici müdâhalesinden kurtaramamış kimsenin meydana getireceği bir âbide olsun. Onun için de sanatkârın bu eseri bilgi, hamâset ve cezbeden yoğrulmuş bir tecerrüt hâlinde meydana gelmiş âbidedir."

Bu ballar balı bahsi, Ciğerdelen'in kahramanlarından Turhan Tuna'nın romandaki son satırları ile bitirmek yakışacak herhalde:

"İşte artık bitkin ve yaralı, kan revan içinde, orta katın eşiğine düşen ben Turhan Tuna, sözlerime son veriyorum. Hak Yaradan'ımdan niyâzım şudur ki eşimle bana orta katta bir durak ihsan etsin. 'İrciî' emri ne zaman gelir bilemem; ancak dilerim ki yorgun hâlimde göçmeyeyim, eşimle berâber orta kattan bir kâm alayım. Yoksa huzûra varmak için hazırlıksız değilim. Yaradanıma gönül cevherimle ellerimi sunacağım, yüzümü ak edecek en yüksek değerlerimdir bunlar. O gönül cevheri ki cihâna sığmaz duygu ve düşünce kargaşalığım taradı, ayıkladı, demet demet müzik bağladı.., Hû! dedikçe göklere yükselen bir tütsü gibi dudaklarımdan tüter. Hû Yaradanım, hû! Al işte içimin cevherini. O eller ki yeryüzünü arındırdı, nizamladı, güzelleştirdi, Hak Yaradanım bak şu ellerime, bu eller: Düşmanı abradı, dostu onardı, her ödevi başardı, sevgiyi son olgunluğa yetirdi.

Onları başıma koysam efsânelik elmaslarla yanan İskender tâcı gibidir. Göğsüme çapraz bastırsam çifte kartallı, hâdan arması takınmış olurum. Mührü Süleyman'ı neyleyim, her parmağımın izinde mührü Süleyman okunur.

Hak Yaradanım, bu eller, çok çalıştı.

Alnımın terinden altın sansı başaklar bitti, yüreğim sızısından kan kırmızı güller açtı, savaşımın gücünden katı yapraklı buruk kokulu zafer defneleri yeşerdi. Buğdayımı, gülümü, defnemi bir araya düreyim; kendime en yüce çelengi öreyim. Orta katta bir cihangir olarak oturup dinleneyim. Beni çağırdığın gün Pir Sultan köçeklerinin hafif kanatlı oyun adımlarıyla süzülerek sana gelirim."

****

BİR GÜNEŞİN ETRAFINDAKİ PERVANELER

Romancının artık "Hocam!" demeye başladığı Ken'an Rifâî güneşi ve onunla yapılan huzur sohbetlerinin etrafındaki diğer pervanelerle yani Burhan Toprak, Nezihe Araz, Ekrem Hakkı Ayverdi ve Sâmiha Ayverdi'yle yeni bir ha yat başlar. Bu nezih toplantılar defalarca tekrarlanır, ulvî sohbetler edilir ve gönüller şâd olur... Safiye Erol'un zihnini kurcalayan cevapsız sorular karşılığım bulur, hayatındaki kargaşa düzene, kafasındaki istifhamlar açık ve net cevaplara kavuşur. Romancımızın

ruhundaki yıkanmanın, gönlündeki arınmanın ve sonsuza kadar huzura kavuşmanın kısa hikâyesini Sâmiha Ayverdi anlatacak: **"Arkadaşımız ve sevdiğimiz Safiye Erol, Garp çevrelerinden kazandığı zihnî bilgileri yüzünden gururun ve benliğin yükü altında ezilmeden yaşadı, Sonunda da gönlü dağarcığı, bir ulu Efendi'nin irfan ve iman hamûlesi ile dolup taştı. Yerin göğün kabul etmediği o İlâhî emânete gönlünde yer vermekle ulułandı, bahtı açıldı. Yıllar yılı dirsek çürüterek kazandığı bilgilerinin vermediği saadeti 'Efendim var!' dedikten sonra bulanlardan biri oldu."**

"Ken'an Rifâî ve 20. Asrın Işığında Müslümanlık" isimli eser, dört kelâm ve kalem ehli hanım tarafından yazılır. 1951 yılında ilk baskısı yapılan **kitabın müellifleri Sâmiha Ayverdi, Nezihe Araz, Safiye Erol ve Sofi Huri...** Bu kitabın bir bölümünü yazan Safiye Erol'un "Kenan Rifâî"ye dâir ilk satırları şöyle: **"Hakka göçmüş bulunan hocam, hayatın gözle görülen ve görülmeyen yollarında rehberim Ken'an Rifâî'nin mâneviyeti huzurunda durarak şu yazıma başlamadan evvel onu selâmlıyor, ona şükranlarımı arz ediyor, ondan yardım niyaz ediyorum. İlk defa 1948 senesinde huzuruna çıktım. Onu halka tanıtmağı, son nefesine kadar muhitine bezlettiği kemal nimetlerini daha geniş kütlelere ulaştırmağı gaye bilen böyle bir eserde benim de söz payım olabilmişi için birkaç senelik zaman kısa görünürse de bâzı mânevî mensubiyetler v ardır ki zaman kaydına girmez. Ken'an Rifâî'yi harice tanıtmak için onun, hususiyetine temel teşkil eden üç hususiyetlerinden bahsetmek lâzım geliyor. O, evvelâ mistik adam: homo mysticus, sonra hakîm adam: homo sapiens ve nihayet mürşid-i âgâh idi."**

Safiye Erol, yaklaşık 60 sayfalık bu etüdünde hocası Ken'an Rifâî'ye ait unutamadığı hâtıralarını aktardığı gibi bilhassa üç hususiyeti olarak târif ettiği "mistik adam", "hakîm adam" ve "mürşid-i âgâh" yönleri üzerinde durur.

Erol, hasretini çektiği suya kavuşmuştur artık. Her ziyaret, şüpheleri yok eder ve sıkıntıları yere serer. "Bir âşık" ve "gerçek bir filozof' olarak gördüğü hocası aynı zamanda aydınlık bir rehberdir. Romancının karanlık dünyasına ışık olur. Hocasına talebesinin gözüyle bakmak en doğrusu:

"O, cemiyetimizin müşahhas hayatı, müşahhas hakikati gibiydi. Sosyal insicamın şebekesini ne dereceye kadar tanırdı diye sorulursa: Bir dokumacının kendi tezgâhındaki dokumayı tanıdığı kadar tanırdı. O, tabiatın ancak gerçek âşıklara ayan olan şifresini okuyarak böyle bir tabiat zemini üzerinde insanın nasıl ve ne üslûpla yerleşmesi lâzım geleceğini takdir etmiş kuruculardandı. Zaman ve mekâna elverişli normları imâl edenlerdendi. Beşer kaderinin ana rotasını bildiği için ferdî mukadderat yollarını da yekten görürdü."

"Sen Kendini Affet"

Safiye Erol bir gün yine hocasını ziyarete gittiğinde, uzun zaman görünmediği için sitem işitir. "Af buyurun efendim" sözleriyle özür dilemek ister. Hocasının cevabı uzun zaman kendisini düşündürecektir: **"Ben affetmişim ne çıkar? Sen kendi kendini affet."** Bu sözler yazarın maddî vücuduna ve manevî dünyasına yerleşir, kanının her damlasına karışır ve beyninin bütün hücrelerine bulaşır adeta. Önünde ve ardında, sağında ve solunda, içinde ve dışında, yakınında ve uzağında, düşünde ve gerçeğinde hep bu söz vardır: **"Sen kendini affet!"**

Af kapılarını sonsuza dek açmıştır Safiye Erol. Affın yollan genişlemiştir alabildiğine. Büyük affedici tarafından bağışlanmak için artık bütün insanları, kendisine kötülük ve haksızlık edenlere de gönlünü bağışlamıştır. Hocasından emir almıştır çünkü: **"Affet! Menfi yoldan geri dön!"** Bu emir üzerine yolunun uçuruma dayandığını görür ve geri döner... Titrek adımlarla yeni yola girerken, gözleri hâlâ terk ettiği uçurum kenarlarında gezinir. O karanlık girdapların meçhul câzibesini araştırır ve ibretle seyreder. Ancak o artık "dönmüştür."

Aşk adamı ve ahlâk âbidesi hocasının "Kendini affet" sözünden birkaç ay sonra tekrar ziyaretine gider. Büyük buluşmaya uzun hazırlık yapar. Yazar, iç dünyasının ve ruhunun fotoğrafını çıkarır adeta, dinleyip kulak verelim:

"Senelerce muhitime oynadığım zindelik ve şetaret komedyasının bir icabı da kılık kıyafetime daima çeki düzen vermek, benim vaziyetim de bir kadından beklendiği derecede bakımlı olmaktı. O gün yine giyindim, kuşandım, aynaya baktım: Mumya süslenmişti. Hasbanın hiç eksiği yoktu, arpej sürmüş, inciler takmış. Doğrusu çok külfet! Fakat ölüyü diri sananları üzmemek, kuşkulandırmamak, tecessüslerini uyandırmamak lâzımdı. Bilhassa tecessüslerini. Neden öldün? diye soracaklardı ve İnsanın kendi kendine bile izah edemeyeceği bir keyfiyeti -ölmeden ölmek sırrını yakınlarına anlatmak için çekeceği fuzulî eziyet, meyanede açılacak sonsuz çene pazarı, aslında kudsî olan bir hâdiseyi elden ele, dilden dile nafile yere fersudeleştirmek perspektifi o kadar ürkünç ve tiksinçti ki ölmemiş gibi yaparak eski temsili devam ettirmek daha kolay geliyordu. O gün Ken'an Rifâî hocam bana birkaç kelime daha söyledi. Sözleri ne önceden hazırlayan bir konuşma zemini, ne de sonradan tefsir eden bir mükâleme oldu. Gittim, elini öptüm. 'Erol! Seni nevmid olmaktan men ederim.' dedi. Çıktım. Hepsi bu kadar."

Yalnız Değilsin

Safiye Erol birçok insan gibi zaman zaman kendisini yalnız hissediyordu. Varlıkta yokluğu, çoklukta azlığı yaşıyordu sanki. Bolluk içinde yoksullukta yüzüyordu adeta. İçini boşaltacağı, yüreğini açacağı bir sır arkadaşı, bir dert ortağı, bir hâldaş, bir yoldaş, bir kardaş, bir serdaş bulamamıştı. Ne zamanki hocasıyla tanıştı, cümle eksiklikleri tamam gördü. Yoklukları var buldu. Azlar çoğalmaya başladı, dertler huzura dönüştü.

Yine bütün dünya yükünü üstünde hissettiği ve hüzünlerin âlâsını yaşadığı bir zaman, ziyaretine gitti onun. Dergâha girdikten sonra ulu nazarlı hocası dünyalara bedel bir söz söyledi ona: **"Sen yalnız değilsin, ben daima seninle beraberdim. Bundan sonra da beraberim."**

Bu söyleniş iki-üç cümleden ibaret sıradan bir konuşma gibiydi. Ancak Safiye Erol için muştuların en yücesini, müjdelerin en büyüğünü taşıyordu. Birileri tarafından düşünülmek güzelliklerin en iyisiydi. Herkesin kendi başının çaresine baktığı, her kişinin kendi dünyasına daldığı hengâmede birileri tarafından hatırlanmak... Safiye Erol'un dünyasında tatlı heyecanlar, anlatılmaz duygular ve kavranmaz düşünceler meydana getirdi. Bu sözün Safiye Erol için ne demek olduğunu tam kavrayabilmek için yine ona kulak vermeliyiz:

"Hayatta bu sözleri çok duymuşsunuzdur. İlk gençlikte inanırız. Sonra görürüz ki insan münasebetleri, bir lâhzalık gönül arzusu yahut çağ icapları, yahut menfaat birlikleri, kısası: Geçici gelişat üzerine bina edilmek isteniyor. Ne kadar ömrü olur? Kimini ölüm alıyor, kimini ayrılık, kimini heves değişikliği alıyor. Bâzan biz değişiyor, bir rabıtadan çıkıyoruz; bâzan karşımızdaki değişiyor, bizi defterden siliyor. Hayatın olgunluk çağında tepeden tırnağa yara izleriyle kışır bağlamış insanı çektiği acılarla ağlanan bin belâdan nasıl olup da arta kalışı ile güldüren ve bin yamalı varlığı ile de hayranlık uyandıran hayat gazileri oluyoruz. Fakat artık bizde inanç kalmamıştır. Mihr-i vefadan bahsedeni belki nezaket uğruna dinleriz, belki de biraz içimizi çekeriz; vaktiyle bu sözler gözümüzü yaşartan en güzel rüya olmuştu. Rikkat ve esefe benzer esirî rüzgârların bizi yalayıp geçtiğini duyarız, ama artık bir şeylere bel bağlayamaz olmuşuzdur.

Bana 'Seninle daima beraberdim, bundan sonra da beraberim' dediği zaman ummadığı bir hediye vâdine uğrayan çocuk gibi gözlerimi açtım. 'Sahi mi?' diye saf ve fevri bir hareket yaptım. Sanki ileri atılmak, karşıdan gösterilen bu parlak şeyi çabucak kapmak, koynuma saklamak ister gibi. O, pencereden bahçeye bakarak teyid yollu başını salladı 'Yaaa... .sahi sahi' dedi.

Helecanım ve telâşım şundandı ki bu defa edilen vâdin eski vaidlere benzemediğini, bu defa musaffâ, münevver, hakikî ve ebedî bir şey karşısında durduğumu anlamıştım. Beni hayatında terk etmedi, beni irtihalinden sonra da terk etmedi. Bunca boş çıkmış mihr-i vefa vaidlerinin topuna karşı bir kefaret gibi. Mecaz olan benliğimde gizlenmiş hakikat payı gibi.

Sunar bir câm-ı memlû bin tehî peymâneden sonra

Felek ehl-î dilî dilşâd eder, eder ammâ neden sonra"

Edep Tacı

Safiye Erol, ruhundaki hafakanlardan kurtulmak için zaman zaman hocasını ziyaret eder. Ama bu ziyaretlerinde bir ikilemi de beraberinde götürür. Erol'un eğitim aldığı hayata ilk dokunduğu yıllarda edindiği muhitle şimdi içinde bulunduğu bambaşka kumaşlardan dokunmuş dünyanın çelişkisiydi bu. İki dünyanın birbirine teğet geçtiği anı arar Erol. Yine arayışlar içinde girdiği bir gün hocası ona rahatlatır: **"Edep tacını başına giy, istediğin yere git."** Böylece kapıları kapatmak yerine, kendini yenileyip aynı kapılardan girebilecektir.

Kâinat kitabını okumayı da çok sever Safiye Erol. Düşünmeyi, hayâl kurmayı, tasarılar geliştirmeyi, idealler inşa etmeyi, rüyalar görmeyi... Bir dalda, bir çiçekte, bir tohumda, bir pirede büyük hikmetler bulmayı, mucizeleri fark etmeyi, olağanüstülükleri ayırd edebilmeyi... Dağlardaki haşmet, iklimlerdeki vahdet, deryalardaki nefaset, ağaçlardaki zarafet, hayvanlardaki ahenk, bitkilerdeki güzellik onu derinden derine sürükler. Hocası, bir gün defne yaprağını misâl göstererek, tefekkür ummanından bir katreyi zihnine damlatır: **"İşte kahır ve lûtfun ikisine de aynı zamanda mekar olan bir nümune. Yaz ve kış aynı taravette (tazelikte) bir güzel. Bundan örnek alınız."**

Dinin kabuğuna değil özüne, dışına değil içine, bedenine değil ruhuna bakıyordu. Şekillerden ziyade mânâya yaklaşıyordu. Aldığı telkinlerle merak ediyor, araştırıyor inceliyor ve tefekkür ediyordu. Zira hocasının şu sözleri ona yol açıp yordam göstermişti: **"Eğer mikroskobunun altında küçücük bir zerreyi tetkik eden bir laboratuvar adamı, kâinatın içinden aldığı bu küçücük nümune karşısında hayretlere düşerek insan bilgisinin mahdutluğunu sezip derin bir tevazu ile tefekküre dalamıyorsa, onun modem ilmin hakikî bir müntesibi olduğundan şüphe edilir."**

Safîye Erol üstüne vazife olmayan her şeyi görev sayıyordu kendine. Dünya dolusu yükü vardı. Himmet sahibiydi ve herkesin doğru, her işin iyi, her şeyin güzel olmasını arzu ediyordu. Gördüğü ve duyduğu şerler, yaşadığı ve hissettiği kötülükler zaman zaman onu karamsarlıklara götürüyordu. Ama hemen ardından toparlanıp tekrar ümit zırhına bürünüyordu.

İşte yine huzurdaydı. İçindekileri dışa yansıttı:

"Efendimiz, dünya pek kötü!"

Cevap kısa fakat rafine bir çözümün işaretçisiydi:

"Sen iyi ol."

Ama Safiye Erol bencil değildir. Herkesin iyi olmasını arzu etmektedir. Her kişinin doğru yolda olmasını. Yalnızca kendisinin iyi olması tatmin etmez ruhunu. Bu cevaba itirazı vardır:

Ben iyi olmuşum ne fayda, bu kötülük içinde."

Bu sefer cevap, hiçbir şüpheye, hiçbir tereddüde, hiç bir kaçamağa mahal vermeyecek olgunlukta, aydınlıkta ve genişliktedir:

"Senin üstüne vazife değil. Sen iyi olmana bak. Kötülük senin sınırlarında durakladı mı, kalmadı mı? Sana sirayet etti mi, etmedi mi? Sana bulaşamadığı, seni karartıp bozamadığı dakikada kötülük hezimete uğradı gitti."

Romancı, burada **Schiller'in "Hayatın bize ettiği vaidleri biz hayata karşı yerine getirelim"** sözünü hatırlar ve hocasına da nakleder. Kuşkuları yok olur Safiye Erol'un. Problemi çözülmüştür. Hocasından son öğüdü dinler:

"İnsan benimsediği düsturları unutmamaya gayret etmeli. Hoş, unutsa da günün birinde mihnet ve elemle hatırlayıp tazelemeye mahkûmdur. Düsturların, senin hayat ve ebediyyet mayandır. Onları sık tut."

Cânân Ayrılanda

Safiye Erol'un hocası Ken'an Rifâî de her fâni insan gibi 7 Temmuz 1950 Cuma günü "dön!" emrine uyarak Hakk'a yürür. Ebediyet dünyasının yoluna çıkmıştır bir defa. Ancak bu vefat Safiye Erol'un dünyasında yıkımlar değil, yeni oluşlar meydana getirir. Emanet aldığı sözleri, devşirdiği irfanı, yüklendiği telkinleri, öğretilen ahlâkı ve yaşama nizamını hayata geçirmek, yaymak, benimsetmek ve geniş kitlelere ulaştırmak zorundadır. Merkez Efendi Mezarlığı'nın dönüş yolu, kalemin daha doludizgin şahlandırılması gerektiğini hatırlatır kendisi ne. Artık devamlı teyakkuz hâlindedir. Çünkü kurmak istediği güzel dünyanın oluşabilmesi için kendisine daha fazla yük yüklenmiştir bundan böyle... Bu sedâya ses vermeli, bu kutlu davaya nefes harcamalıdır.

"Ken'an Rifâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık" dört hanım yazarın ortak duygularını, müşterek heyecanlarını, bir olan imanlarını ortaya koyar. Dört derin ve ince kalem: Safiye Erol, Sâmiha Ayverdi, Nezihe Araz ve Sofi Huri... 1951 yılında basılan eser, hem döneminde hem de yarım asır sonra bile yankılar uyandırır.

"Metinlerle Günümüz Tasavvuf Hareketleri" isimli önemli bir eseri hazırlayıp neşreden Prof. Mustafa Kara burada Safiye Erol'un etüdünden geniş bir bölümü alır. Ken'an Rifâî hakkındaki bu inceleme usta hikâyeci Mustafa Kutlu'nun da dikkatini çekecektir yıllar sonra. Çok önemli bir fikrî metin, yarım asırlık bir zaman sonra edebiyat dünyamızın gündemine oturur. Kutlu yazısında notu düşer:

"Bu inceleme. Safiye Erol'un düşünce derinlik ve kapasitesi, üslûbu ve ifadesi ile seviyeli bir yazar olduğunu gösteriyordu. Ardından Kubbealtı Neşriyât'ın Safiye Erol'un külliyatını neşrettiği haberi geldi. Ve ben başta Ciğerdelen olmak üzere, esasen bir romancı olan kadın yazarımızın kitaplarını geç de olsa okumaya başladım."

Biz yine, geçmişe dönelim. Kitabın yayınlanması, bugün pek örneğine rastlanmayan bir şekilde gazetelerin birinci sayfasında okuyucuya haber olarak duyurulur, 'Son Dakika gazetesinin 6 Teşrinisâni 1951 tarihli sayısında "Bir kitap dolayış ile enterasan bir toplantı" başlıklı bir haber çıkar. Eserin müellifleri Nezihe Araz, Sâmiha Ayverdi, Safiye Erol ve Sofi Huri'nin birlikte fotoğrafının yer aldığı haber şöyle sunulur:

Ses Getiren Kitap

"Tanınmış dört kadın yazarımız tarafından 'Ken'an Rifâî ve 20. Asrın Işığında Müslümanlık' ismiyle çok enteresan bir kitap yayınlanmıştır. Bu münasebetle iki gün önce, profesör ve ilim adamlarımızın hazır bulunduğu bir toplantı yapılmış, Ken'an Rifâî'nin hayat ve şahsiyeti görüşülmüştür. Buna dair yazımız dördüncü sayfadadır."

Dördüncü sayfada haber iki buçuk sütun halinde detaylı bir şekilde verilir. Ken'an Rifaî'nin din anlayışının ifade edildiği yazının ilk satırları şöyle:

"Geçen hafta, Türkiye'de belki ilk defa, bir kitap İlmî bir toplantıya vesile oldu. Memleketimizin tanınmış profesörleri, tarihçileri, ilim adamları ve muharrirleri bir araya geldiler ve dört kadın muharririn yazdığı İnkilâp Kitabevi sahibi editör Gabri Fikri'nin bastığı bu kitap üzerinde görüşlerini açıkladılar.

'Ken'an Rifaî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık' adını taşıyan bu kitabın müellifleri, Türk edebiyatının tanıdığı meşhur dört kadın muharrir (Safiye Erol, Sâmiha Ayverdi, Nezihe Araz, Sofi Huri) de toplantıda hazır bulundular.

İlk önce profesör Ali Nihat Tarlan, sonra profesör Mustafa Şekip Tunç ve Reşat Ekrem Koçu, Ken'an Rifaî'nin şahsiyeti üzerinde durdular ve müelliflerin hizmetini belirttiler."

Yazı, "Ken'an Rifâî'nin din ve iman anlayışı bahsinde, bu büyük adamı, mütekâmil bir insan olarak karşımıza çıkıyor" tespitiyle devam eder ve din adamının İslâm'ı anlayış, kavrayış ve yorumlayışı değerlendirilir.

Müslümanlığa Yeni Yorum

Nezihe Araz da Son Saat gazetesinde yazdığı yazıda, Ken'an Rifâî'yi anlatırken eseri referans gösterir. Hocasının resminin de bulunduğu dört sütunluk yazı, "Sen, Ken'an Rifâî! Asrın en mütevazı, fakat en büyük çocuğu, en büyük dost!" cümlesiyle sona erer.

Kitabın yankı bulduğu bir başka yazı da Dr. Cahit Tanyol'a ait. Yeni Sabah gazetesinin "Ahlâk Bahisleri" sütununda yazan Tanyol, makalesine, "Değerli romancılarımızdan sayın Sâmiha Ayverdi, üç arkadaşıyla birlikte yazmış olduğu bir kitabı bana da göndermek lûtfunda bulunmuş. Kendilerine teşekkür ederim" diyerek başlar, Ardından eserin müelliflerini kitapta aradığım ve zor bulduğunu belirttikten sonra, "Ken'an Rifâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık"ın ruhunda uyandırdığı derin etkiyi dile getirir:

"Kapakta hiçbir imza yok. Bir akşam sonunda, düşünce limanıma tesadüflerin attığı meçhul bir gemiye benziyen bu eseri, yazarların kimler olduğunu öğrenmek merakıyla, bir müddet elimde evirip çevirdim. Nihayet kitabın en kuytu bir köşesinde, görünmek telâşının ürkekliğine bürünmüş ve sanki firar edecekmiş gibi kapağın arka kıyısına tutunmuş dört isme rastladım. Anladım ki, yazanlar bizi kitapla başbaşa bırakmak istiyorlar. Yemekten sonra onu şöyle bir karıştırayım, dedim. Sayfalardan taşan aydınlık, merakımı bir anda bir cezbenin içine fırlatıverdi. Düşüncemin bulanık ve bezgin atmosferini, Ken'an Rifaî'nin hâlis bir mürşit sıcaklığı telkin eden şahsiyeti birden dağıtıverdi; onu elimden bırakamadım. Gecenin sessizliği içine gömülerek kitabın sayfaları üzerine kapandım. Ruhum, sabaha kadar, onun uyandırdığı uhrevî aydınlıkta zikretti. Küçük hayat kaygularını içimden alıp götürdü."

Eserle ilgili düşüncelerini anlatan Tanyol, bir ara "Bu kitap beni garip bir sarhoşluğa sürükledi. Gece mi bana dokundu, içimdeki hüzün mü bir anda deşiliverdi bilmiyorum, başım bir ışıkta asılı kaldı" diyerek hislerini belirttiği makalesine devanı eder.

M Ü S L Ü M A N L I Ğ A Y E N İ Y O R U M

Edebiyat tarihçisi ve irfan sahibi Nihad Sâmi Banarlı'nm değerlendirmesi en, geniş ufuklu bir kültür adamının objektif yaklaşımını verir:

"Değerli yazarlar, güzel bir tesâdüfle talebesi oldukları, çağdaş fikir ve iman adamı 'Ken'an Rifâî'nin hayâtı, şahsiyeti, dîni-ahlâkî inanışları, fikirleri ve eserleri hakkında bir monografi hazırlamışlar ve bir bakıma, yirminci asrın ışığında görmek istedikleri Müslümanlığı bu eserin sayfaları arasında göstermeğe, münâkaşa ve etüd etmeğe çalışmışlardır."

Dört hanım yazarın dine yirminci yüzyılın ışığı altında bakmalarının önemli olduğuna dikkat çeken Banarlı, Türk topluluğunun yetiştirdiği büyük fikir ve iman adamlarından süzülmüş hâtıralarla birleşen bu yeni hamlenin kayda değer bir hareket olduğunun altını çizer.

Tasavvuf felsefesinin hayat sahası olan tekkelerin Osmanlı İmparatorluju'nda bir çok fikir, sanat, kültür ve iman müesseseleri gibi gerilediğini zikreden ünlü edebiyat tarihçisi, bu inanç hareketi ile tasavvufun yeni bir merhale kazandığını ve aydınlık ufuklar açtığını ifade eder:

"Ken'an Rifâî ve onun değerli şakirdleri, Müslümanlığı yirminci asrın ışığı altında görmeğe ve bütünlemeğe yol ararlarken, tasavvufun, din mevzûları üzerindeki serbest düşüncesinde, dini, insanlık sevgisiyle, tabiat ve medeniyet hâdiseleriyle kaynaştıran 'iyi' tarafından bir hareket noktası bulmak istemişlerdir. Filhakika üstün bir telkin kudretine sâhib değerli bir fikir ve iman adamı olduğu anlaşılan bu bilgili ve düşünceli insanın, din dâvâsındaki görüş ve düşünüşleri; onun gibi düşünen eski-yeni daha birçok mütefekkirlerimizle birlikte; İslâmlığın yeni hayâtına bir ışık verebilecek değerdedir."

Dönemin ünlü edebiyat tarihçilerinden İsmail Habib Sevük de Cumhuriyet'teki makalesini, söz konusu esere ayırır. Ken'an Rifâî'nin hayatı ve hizmetlerinden uzun uzadıya söz eden Sevük, eserin müelliflerini Sâmiha Ayverdi'nin şahsında kutlar ve "Başta Sâmiha Ayverdi olmak üzere berrak kalemli ve aydın kafalı müellifleri candan tebrik ederiz" diyerek makalesini tamamlar.

Kitabı haber veren bir başka gazete İstanbul Exprès. "Bir Fikir ve San'at Hâdisesi" başlığıyla duyurulan haberde şöyle deniliyor:

"Tanınmış dört kadın muharrir, Sâmiha Ayverdi, Safiye Erol, Sofi Huri, Nezihe Araz tarafından Cumartesi günü bir edebî toplantı tertip edilmiştir. Bu toplantıda Türk fikir hayatının belli başlı simaları hazır bulunmuşlar ve dört kadın muharrir tarafından hazırlanmış olan Ken'an Rifâî hakkında esere dair görüşmüşler. Türkiye'de ilk defa tertiplenen bu edebî toplantı, fikir ve sanat muhitlerinde eşsiz bir alâka uyandırmıştır."

Gazetenin birinci sayfasında yer alan bu haberde iki fotoğraf kullanılmakta ve dört kadın yazarın yanı sıra dönemin tanınmış isimlerinden İsmail Habib Sevük ve Mustafa Şekib Tunç'un fotoğraf ve resim altları bulunmaktadır. Yazının sonunda da sözkonusu "sanat hâdisesi"ne dair Cevdet Perin'in yazdığı makalenin ikinci sayfada yayınlandığı duyurulmaktadır.

Konu ile ilgili iki ayrı yerde iki makale yazan Cevdet Perin, İstanbul Ekspres'in "Edebiyat Dünyasından Haberler" sütunundaki makalesini "Ken'an Rifaî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık" eserine ayırır. Fikir hayatımızda bir durgunluğun bulunduğunu ve bunun yıllardan beri devam edip gittiğini vurgulayarak yazısına başlayan Perin, daha sonra manevi hayatımızdaki kıpırtılara dikkat çeker ve **"Öyle zannediyorum ki, Cumhuriyet devrinin maddeci devri artık nihayet bulmuş ve yerini manevî sahada her gün biraz daha kuvvetlenen yeni bir aksülamele terk etmiştir. Türk inkılâbının ikinci ve normal safhası başlamıştır diyebiliriz"** sözleriyle ilgi çekici bir tespitte bulunur. Bu satırların yazılmasından sonra, büyük tepkiler gelmiş değil yazara. O günlerden bugünlere neredeyse 50 yıl geçtiği halde "İkinci Cumhuriyet" sözüne bile tahammül edemeyen aydınlarımız var. Fikri doğmadan boğmak isteyen yarı aydınlar var. Acaba hür düşünce' bakımından Türkiye gerçekten geriye mi gidiyor? Cevdet Perin, o sözleri yarım yüzyıl sonra seslendirseydi, bugün bazı gazete ve televizyonlarda kraldan fazla kralcılar tarafından herhalde 'hainliği', 'mülteciliği' ve 'nankörlüğü' en tiz perdeden ilân edilirdi.

Cevdet Perin, adı geçen yazısında mâlum toplantıyı şu satırlarla yâd eder: "Geçen cumartesi günü, memleketimizin birçok fikir adamları Fatih'te, eski üslûpla yeni üslûbu harikulâde mezcederek döşenmiş, duvarları tablolarla ve kıymetli eski yazılarla, süslü bir evde toplandılar. Ne zamandır böyle edebî toplantıların hasretini çekiyorduk. **Profesör Şekip Tunç, Profesör Ali Nihat Tarlan, Profesör Sabri Esat Siyavuşgil, İsmail Habib Sevük, Şükûfe Nihal, Reşat Ekrem Koçu, Raif Ongan, Refii Cevat Ulunay ve daha bir çok muharrir hep orada idiler. Sâmiha Ayverdi, Safiye Erol, Nezihe Araz ve Sofi Huri tarafından üstadları Ken'an Rifâî'nin hayatı ve eseri hakkında neşrettikleri eserden bahsedildi, tenkidler yapıldı, temennilerde bulunuldu."**

Ken'an Rifâî'nin şahsiyeti üzerinde duran Perin, yazısının sonunda dört hanım yazarın bugüne kadar mütevazı bir şekilde çalışıp yazılar ve kitaplar yazdıklarını, ancak -kendisini de eklediği eleştirmenler tarafından görmemezlikten gelindiklerini belirterek, bunu telafi edeceklerini söylüyor yazısının sonunda: "Ken'an Rifâî'yi bize tanıtan ve yukarda adlarını zikrettiğim dört kadın muharrimiz de tıpkı üstadları gibi, bugüne kadar sessiz sedasız çalışmışlardır. Neşrettikleri eserlerde umumiyetle mistik bir hava esmekle beraber, derin bir kültüre dayanan tahliller ve düşünceler de vardır. Biz münekkidler, onları şimdiye kadar her nedense ihmal etmişiz!... Fakat bundan sonra borcumuzu ödeyeceğiz, kendilerini rahat bırakmıyacağız."

Cevdet Perin'in ikinci yazısı Hafta dergisinin **"Kitaplar Arasında"** sütunun da yayınlanır. Aynı konu üzerinde duran Perin, "dört tanınmış muharrir tarafından hazırlanan" eserin "tefekkür hayatımızda bir hâdise teşkil edecek kadar mühim" olduğunun altını çizer.

Necdet Evliyagil de Cumhuriyet'in "Yeni Eserler" sütununda "Ken'an Rifaî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık" kitabı üzerinde durur. Ken'an Rifâî'nin çizilmiş bir resminin de yer aldığı iki sütunluk yazıda Evliyagil, kitabın tanıtım toplantısına hocası Cevdet Perin'in refakatinde katıldığını belirttikten sonra bu tür mühim eserler hakkında daha fazla yazılar yazılması gerektiği üzerinde durur. Necdet Evliyagil'e kulak verelim:

"İstanbul'da dört kadının bir araya gelmesi neticesinde, ortaya güzel bir eser çıkmıştır. Dört kadın muharririn, bir yıldan fazla bir zaman, didinerek, uğraşarak; uzun bir çalışma devresi sonunda vücuda getirdikleri bu eser, biyografik bir veçhe taşımakla beraber; hepimizin içerisinde mevcud olan mistik bir âlemi canlandırması bakımından mühimdir.

Bundan bir ay kadar evvel, Edebiyat Fakültesi profesörlerinden hocam Cevdet Perin, beni, Fatih'te, sanatkârların bir araya geldikleri güzel bir eve götürdü. Burada, dört değerli kadın muharririmizle tanıştık ve bu dört kıymetli kalemin meydana getirdiği eser üzerinde görüştük.

Samimî bir hava içerisinde geç vakte kadar devam eden bu toplantıda, profesörler ve tanınmış muharrirlerimiz de vardı. Hepsi de, kendilerine on gün evvelden verilen, yeni eserin mükemmelliğinden bahsettiler ve kadın yazarlarımızı tebrik ettiler. Hattâ, çaylarımızı yudumlarken bile, değerli profesörlerimizle ilim adamlarımızın eser hakkındaki sitayişkâr sözlerini dinledik." Evliyagil, daha sonra kitabın muhtevasına dönüyor ve, "Eserin sahifelerini çevirdiğimiz zaman, gerçek medeniyetin, bir ruh ve his medeniyeti olduğunu; hakikî değerlerin ise, manevî değerlerden ibaret bulunduğunu anlıyor ve bu hava içerisinde; sanki bir rüya âlemindeymiş gibi, kitabı bitiriyoruz." değerlendirmesini yapıyor.

Zeria Karadeniz de Son Saat'tin "San'at Hareketleri" sütununda "Bir fikir etrafında toplanan dört kadın"ı ve "Ken'an Rifâî"yi ayrıntılı bir biçimde kaleme alır. Mürşidin bir ressam tarafından çizilmiş resminin yer aldığı makale şu satırlarla başlar:

"Edebiyatımıza değerli romanlar kazandırmış bulunan Sâmiha Ayverdi, Safiye Erol ile arkadaşları Nezihe Araz ve Sofi Huri, bu dört münevver Türk kadını, nevi şahsına mahsus bir mütefekkir olan Ken'an Rifâî'nin şahsiyetine bereketli bir aydınlık getiriyorlar. Dört seçkin kalemin, derinlere doğru dalışları, diğer kıymetlerinden başka bize olgun bir terkip haysiyetine kavuşturulmuş bir monografi kazandırıyor."

Kitabın birinci etüdüdünü müşterek olarak kaleme alan Sâmiha Ayverdi ve Nezihe Araz'ın yazılarına temas eden Karadeniz, daha sonra Safiye Erol'un etüdüne döner: "İkinci etüdde, Safiye Erol, mütefekkiri, ruh plânında ifşa ederken, mevzuyu sonuna kadar tüketmenin hazzını tatttırıyor." Makalenin sonlarına doğru yazarımız, **"Türk edebiyatına 'Ciğerdelen'le unutulmaz bir roman kazandıran Safiye Erol gibi bir entelektüel san'atkâr" denilerek övülür."'** Bütün bu yankılar Safiye Erol ve diğer üç hanım yazarın müşterek ve önemli eserinin muhtevasını ve çapını kamuoyuna yansıtır.

Ayasofya Hüznü...

"Ah ey sanem!..." diye başlar bir yazısı Safiye Erol'un. Bir Ramazan gecesi Sultanahmet Camii ile Ayasofya'yı karşılaştırır bu makalesinde yazar. Sultanahmet'in göz kamaştıran haşmetini dile getirirken Ayasofya'nm mahzunluğunu fark eder:

"Onu nur askılı ramazan kisvesi içinde seyrederken hizâsında kara hayâlet kahmanı gibi kabaran Ayasofya'dan kulağıma sitemler erişti, ibâdete büsbütün kapatılmış olmasına küsmüştü. Benim görüşüme göre haklıdır güzelim Ayasofya. İbâdethâne olmak nerede müzelik etmek nerede? Biri hayâtın pınar başı, öteki anılar sergisi. Eğer binâların da kendilerine göre bir nev'i perisi varsa Ayasofya'nın hoşnutsuzlukla somurtmuş oturmaktadır sanırım. Bilmem neden müze açılırken bir köşecik, meselâ hünkâr mahfili ibâdete ayrılmadı? Şeriatçe mahzuru var mıdır onu da söyleyemem, gâlibâ asıl gâye dünyânın ilgilendiği mozaikleri değerlendirmekti. Bizans san'atının lâyık olduğu gibi teşhiri bir ayrı holümde ibâdetin devâmına engel midir? Zavallı Ayasofya yüzyıllardan beri olduğu gibi Nûr-ı Muhammedi ile şereflenir ve bugün nice donanmış câmiler arasında nasipsiz kalmazdı."

Politik düşünmediğini belirttiği bu makalesinde herhangi bir grubun veya cemâatin sözcüsü olarak değil ama bir aydın olarak Ayasofya'nın derdini anlamaya çalışır:

"Ayasofya rastgele bir câmi değildir. Fâtih vakfıdır. Târih boyunca derin bir ihtiram ve ihtimam görmüştür. Birçok pâdişâhlarımızın türbelerine zemin olmuş, İslâm nûru ile yıkanmıştır. İbâdeti oradan çekmek doğru oldu mu? İftarla imsak arası Anadolu yakasından karşı yakaya bakarken böyle düşündüm. Elim şakağımda... Dalgın."

RAHMET AĞACININ NURLU MEYVELERİ

Safiye Erol'un son kitabı "Çölde Biten Rahmet Ağacı". Yazarın adeta yaşadığı yıllar boyunca biriktirdiklerinin hayırlı bir meyvesi olan eser, 1962 yılı Ramazan ayı boyunca Yeni İstanbul gazetesinde tefrika edilir. İlk tefrika 4 Ocak, otuzuncu ve son tefrika 3 Şubat tarihini taşır. Erol, burada Hazret-i Peygamber'in hayatından bazı safhaları akıcı üslûbu ile anlatmaktadır. Yazarımız, başlangıçta iki kısım olarak düşündüğü eseri, daha sonra rahatsızlandığı ve ömrü vefa etmediği için tamamlayamaz.

2001 yılına kadar basılamayan ve gazete sayfalarında tefrika halinde kalan eser, 1974 yılının sonlarına doğru Halil Açıkgöz tarafından elle istinsah edilerek hazırlanır. Safiye Erol'un vefâtının onuncu yılına girilmiştir. Eseri tefrika edilirken okuyan nesil henüz hayattayken kitabın yayınlanmasını arzu eden Açıkgöz, buna imkân bulamaz. 39 yıl sonra da Safiye Erol Külliyatı arasında yerini alır. Açıkgöz'ün el yazısıyla yayına hazırladığı eser, uzun yıllar sırasını bekler.

Kitabın ilk tefrikası "Hazret-i Halil İbrâhim (a.s.)" ile başlıyor:

"Allah'a şükür olsun, Peygamberimize salât ü selâm olsun, dinimiz alanındaki bâzı düşünce ve duygulanım derlemek, denetlemek, din kardeşlerime sunmak için niyetlendim kalkındım, erenler eli üstümde olsun.

İslâm ulularının perçinlediği gerçeğe göre Cenâb-ı Hak ilk önce (Nûr-ı Muhammedi) dediğimiz cevheri, sonra o cevher uğruna bütün kâinâtı yarattı. Celâl ve Hayat sıfatlarının hem düğüm, hem harman kabı

diye dem'i yarattı, dedi ki, (Lakad halâknal insâne fî ahsen-i Takvim) yani, biz insanı pürüzsüz, çarpıksız güzellik kıvamında model ettik, dem vücut bulur bulmaz Hak Yaradan onun alnına Muhammed nûrunu koydu. Süleyman Çelebi Mevlit'te şöylece anlatır:

Kıldı ol nûr onun alnında karâr

Kaldı onun ile nice rûzigâr

Şit Peygamber'e İbrahim ve İsmail'e, dâima lâyık olandan lâyık olana geçmek sûretiyle devretti."

Yazar, burada sadece siyer bilgileri vermekle kalmaz. Asr-ı saadet ile günümüz arasında da mukayeseler yapar. Sosyal hayatımıza geçmişten ışıklar düşürür. **"Ebû Tâlib"**e dâir yazının ilk satırları şöyle başlar:

"İslâm dünyâsına bakıyorum da görüyorum ki, hiçbir şey değişmemiş, Ebû Cehil'i, Ebû Süfyan'ı, Hind'i, Akabe'si hep yerli yerinde. Hatice'si, Ali'si, Veysel Karânî'si, Ebû Bekir, Ömer, Hamza, Sâbit oğlu şâir Hassan, İbî Vakkas oğlu Sa'd... Evet onlar da yerli yerinde. 'Vahiy' iklimi ebedîdir, muhalif rüzgâr da öyle. İslâm'ın binâsı dâima hücûma mâruzdur, durmadan inşâ edilişi de devamda. O da öyle: Mikroplardan ve hastalıklardan hayat hamlesi süzmesini bilen bütün sağlam bünyeler gibi İslâmiyet, târiz taşlanın havadan kapmış, onları boyuna bosuna, cinsine ve ağırlığına göre istif etlikten sonra kendi binâsında yapı malzemesi olarak kullanmıştır."

"Gaziler Helvası"nda da 'gaza' kavramına farklı bir yaklaşım sergiler yazar: "Zaman değişti. Gazâların sûreti de değişti. Cihat emri ebedîdir; o değişmedi... Zinhar yanılmayalım. Allah bizi gafletten korusun; millet olarak, aile olarak, fert olarak ne vakit güç bir durum gelip çatarsa bilelim ki, Resûlullah bizi gazâya emrediyor. Düşmanlarımıza kalsa bizden her şeyi, anamızın ak sütünü bile nez'etmek isterler. Derler ki, biz kıyâmete kadar elimiz, böğrümüzde kalalım. İslâm'ın aktif pasif prensiplerini icâbına göre kullanacağız. Pasif prensip, yahut sabır ve tevekkül, gizli harp mânâsınadır. Kudret kıvâmını bulasıya kadar sır perdeleri altında gelişmektir. Aktif prensip ise açık harptir. Her halde ve dâima (Câhedû fî'sebîlullah) Hak uğruna savaşı nız."

Safiye Erol'un "Hicret" yorumu da çok duygulu ve güzel: "Hicret tâbiri bana öyle tesir eder ki, derinliğine inemeyeceğim bu mânâ karşısında dalar dalar giderim. Çünkü İslâm târihi hicretle başlar, Peygamberin doğumu ile, Cebrâil a.s.'ın gelişi ile, miraçla olduğu kadar, hicretle başlar."

Çölde Biten Rahmet Ağacı'nın son tefrikası olan Hicret, şu satırlarla sona erer:

"Sanki şerefli Mekke, taunla ateşle cezalandırılan Ad ve Semut kavmin kinden beter bir kader cilvesinden kendini can havliyle çekebildi. İslâm'ı kabul ve İslâm'a vefâ murahhasları olarak seçme kahramanlarını muhâcir gönderdi. Yâ Rabbî, nedir bu ayrılıklar, Mekkeler, Medîneler, Şamlar, Küfeler, ehl-i sünnetler, şialar, türlü türlü fırkalar ve mezhepler. Her gelişmenin bir sevişmeye ve çatışmaya bağlı oluşu senin bir İlâhî hikmetinmiş, bilebilseydik... Bütün tecellîlerin baştan sona lutuf, ister doğrudan doğruya ister kahır yoluyla, yine de lutuf olduğunu sâdece anlamak değil, rûhumuza mâl, varlığımıza (hâl) edebilseydik.

Fetebârekâllahû ahsenülhâlikîn."

Yarım hâliyle dahi okuyucuyu zaman zaman hüzünlendiren samimî bir heyecan ve içten bir üslûbun görüldüğü "Çölde Biten Rahmet Ağacı" hak kında bir değerlendirme yapan Zeynep Uluant, Safiye Erol için "Bir eli Asrı Saadet'te bir eli yirminci asırda, iki zaman arasında irtibat kuruyor gibidir" demektedir.

Dünya tarihini, yaratılışın hikmetini anlatan Erol, kitabın bir yerinde muhteşem sema altında gelip geçen önderlerin hangi muhitlerde yetiştiğine dikkat çeker:

"Peygamberlerin, büyük liderlerin, efsane kahramanların tecelli noktalarına dikkat edersek, hepsini soysuzlaşmaya yüz tutmuş bir kültürün tehlike sınırlarında boy verir görürüz. Artık siyâsi teşkilatın, sosyal intizâmın, ahlâk düzeninin yeniden tertiplenmesi, insanın bir başka formaya girmesi zamanı

gelmiştir. Zıt prensipler kıyasıya birbirine düşer. Bir yanda Firavun bir yanda Mûsâ, İslâm'ın tevhid gözüyle bakılınca o zıddiyet de ortadan kalkar, müspet ile menfiyi vâsıta gibi kullanarak kendince matlub bir kıvam ve benzeri mefhumlarda perde edemez artık. Âsâr silinir, sıfat da öyle. Gönül bile erir kaybolur zât kalır."

Sevgi, kalp ve muhabbetin kaynaklarına inen Safiye Erol, Hazret-i Peygamber'in ışığında gerçek aşkı, hakiki sevdâyı şöyle târif eder:

"Kimse kimseye bir şey anlatamaz, bunu herkes kendi ruhunun harîminde tatmalı. Hayatta sevdiklerimizle bir başka türlü göz göze gelinip ulûhiyet alınıp verdiğimiz mukadder anlar vardır ki sonradan beşeriyet tesiriyle bunları bazen yıllarca süren inkisarlar, hicranlar takip eder. Ama bütün o perakende vuslatlar mürşide yani kendi cevherini dışarıda ifade eden yüksek prensibe yol bulmak mazhariyetine ererse bütün o muhabbet sızıntıları, bütün o perakende vuslatlar onun simasında kristalize olur. Artık sağa sola maktadır:

"Batı tefekkürü ve edebiyatı ile Almanca ve Fransızca'ya da son derece vâkıf olan yazarımız, İslâm tarihinin odak noktasını anlattığı bu eserinde o cepheden de son derece yerinde misaller ve kıyaslarla değişik bir perspektif sunmaktadır."

Safiye Erol, 1950'li yılların tanınmış gözde kadın yazarlarındandır. Resimli Hayat'tan Hekimoğlu ve Araz (Bu imza muhtemelen Müşerref Hekimoğlu ve Nezihe Araz'a ait olabilir) imzasıyla yayınlanan "Kadın Romancılarımız Matbaamızda" başlıklı uzun değerlendirmede dergiye dâvet edilen kadın romancıların düşünceleri, temennileri ve fotoğrafları geniş bir şekilde yer alırken Safiye Erol'un burada yalnız olarak bir, Sâmiha Ayverdi ile birlikte bir ve diğer kadın romancılarla birlikte toplu olarak da bir olmak üzere üç fotoğrafı yayınlanır. Ayverdi ile Safiye Erol'un birlikte çekilen fotoğrafının altına "Ken'an Rifâî adlı eserin iki yazarı bir arada. Safiye Erol ile Sâmiha Ayverdi hususî hayatlarında da daima beraber olan iki arkadaştır" sözlerine yer veriliyor. Safiye Erol, fotoğrafının altındaki şu satırlarla okuyuculara tanıtılıyor:

"Cumhuriyet okuyucuları Safiye Erol'u da iyi tanırlar, eserleri kitap halinde çıkmadan önce Cumhuriyet gazetesinde yayınlanmıştı. Safiye Erol, 'Ciğerdelen', 'Kadıköyünün Romanı', 'Ülker Fırtınası' romanlarının yazarı, zamanda 'Ken'an Rifâî' adlı eserin dört kadın yazarlarından biridir. Almancayı da Türkçesi kadar iyi bilir, Almanya'da felsefe tahsili yapmıştır."

15 Şubat Pazartesi günü gerçekleşen bu tarihî ziyarette bulunan kadın romancılar Mebrure Alevok, Cahit Uçuk, Sâmiha Ayverdi, Muazzez Tahsin Berkand, Rikkat Köknar, Safiye Erol, Bedia Altınay ve Şükûfe Nihal'dir.

Romancılara kalemleriyle geçinip geçinemedikleri sorulur. Her yazar, kanaatini belirtir. Mebrure Alevok'un, "Acaba biz kalemimizle geçinmek için mi yazdık?" sorusuna Safiye Erol şu karşılığı verir:

"Suali şöyle vazedelim, diye söze karıştı. Türkiye bir müellifi besler mi, beslemez mi? Tarih bize şunu gösteriyor: Ahmet Midhat Efendi, Hüseyin Rahmi kalemleriyle geçinen müelliflerdi. Bugün Refik Halid'in de yazı yazarak geçindiğini biliyoruz. Demek ki halkın taleplerine cevap veren eserler para getiriyor. Bence bir müellif kendi kendine şunu sormalıdır: Halka mı hitabedeceğim, sanat endişesiyle mi hareket edeceğim?"

"Dergimizi nasıl görmek istiyorsunuz?" sorusuna cevap verenler arasında Safiye Erol da var. Zaten yazının son bölümü de ona ait konuşmadan oluşuyor:

"Toplantımız Safiye Erol'un bir bilmeceye benzeyen temennileriyle sona erdi: Derginizden ne istemiyorum ki, dedi. Şarklıyım, şarkı isterim, garpla ilişiğim var, garbı isterim. Maziden isterim, tasavvuftan isterim, bunun yanında günün cereyanlarından, hattâ geleceğin atomik hayatından bir şeyler isterim. İnsan ruhu o kadar karışık ki, istediklerimin içinden ben bile, çıkamıyorum. Gelin siz çıkın!.."

BİR GARİP ÖLMÜŞ DİYELER

Safiye Erol, sessizce ve yaşadığı gibi sade bir şekilde bu dünyamızdan çekilip gider. Ardından gürültü koparmadan göç eder sonsuzluk ülkesine. Takvim yapraklan, 1 Ekim 1964'ü gösterirken her fâni insan gibi Rabbinin "Dön" emrine uymuştur. Anlı şanlı yazarlar, gazeteciler, devlet adamları cenazesine gelmemiştir. Birkaç vefalı dost, birkaç inanmış adam, hepsi o kadar. Onu çok seven ve fikirlerine değer veren kendisi de bugün öte dünyanın bahçelerinde yaşayan Mehmed Çavuşoğlu, vefatına şu tarihi düşer:

"Ne âlemdir bu kim levh-i basarda

Felâket her yanın devr etti dehrin

Hafâdan ansızın bir rüzgâr esti

Gül-i nâdîdesin incitti dehrin

Safiyye safvetiydi gitti dehrin."

Akif in mısraını hayatı boyunca yaşamıştı o: "Sessiz yaşadı, kim onu nereden bilecekti." Yakınlarından öğrendiğimize göre, ölümünden sonra pek gelen giden olmaz. Basın, demek ki o zaman da gerçek sanatkârlara gereğince ilgi göstermiyormuş. Vefatından sonra matbuatta yeterince yazının yer aldığını söylemek zor. Yaşarken, romanlarını tefrika eden, yazılarına yer veren ve bu sayede okuyucu kazanan gazeteler, ölümünden sonra yazan tamamen unuturlar. Sâmiha Ayverdi, Nezihe Araz, Emel Esin ve Tarık Buğra gibi birkaç sadık dostu hariç kendisinden pek söz eden olmaz. Karacaahmet Kabristanlığı Mezar Defterinde Safiye Erol'un 62 yaşında kalpten öldüğü belirtilirken mezar yeri 1. Ada 4975 olarak tesbit edilir.

SAFİ NİN ÖLÜMÜ

Safiye Erol hakkında yazılan keder dolu yazılardan biri değerli bir kadın yazar olan Emel Esin'e ait. Romanlarının tefrika edildiği Yeni İstanbul gazetesinde 7 Ekim 1964 tarihinde yayınlanan bu yazıda, Erol hakkında birkaç hâtıra anlatılır. Yazının başlığı ise **"Sâfî'nin Ölümüdür".** Erol'un cenaze namazını ve ölümünü geniş bir şekilde tasvir eden Esin, Türk kültürünün yazarın bilhassa "Ciğerdelen" isimli eserinde kendisini gösterdiğini ifade ettikten sonra onun Edirne'ye olan hasretini dile getirir. "Safiye Erol hakkında birkaç hâtıra" alt başlığıyla sunulan "Günün Yazısı" şöyle başlıyor:

"Selimiye Camii'nin çınarlı avlusunda, musalla taşı üstünde bir tabut yatıyordu. Tabutun yeşil örtüsünde sırma ile şu âyet yazılı idi: 'Her can ölümü tadar. Ve, O'na döneceksiniz.' Tabutun baş tarafına yeşil renkte ve pembe oyalı bir yemeni serilmişti. Üç pembe karanfil, bir dost eliyle örtüye iğnelenmişti.

Çınar ağaçlarının gölgesinde yatan tabut yalnızdı. Tek şahidleri, bir sed üzerine dizilmiş mezar taşları, yüksek oylu, başlarında kavuk ve fes taşıyan ecdâd mezarları idi.

Yavaş, yavaş, ikişer üçer, kadınlar gelmeğe başladı. Musallâ taşının yanında ayakda durdular veya yere oturdular. Kadınların kimi dua ediyor, kimi ağlıyordu. Fısıltılar da vardı: 'Yalnız yaşardı?' 'Hasta değildi. Birdenbire, dün gece beyninde bir damar çatlamış.', 'Karacaahmed'de yatan anasının yanına gömülmek istermiş ama yer yok diye izin vermemişler.' Biri diğerinin kulağına doğru eğildi: 'Anasının mezarı başındaki çınar hemen devrilmiş,

İlk mektepten çıkan kara önlüklü küçük çocuklar yaklaştı: **'Kadınmış meğer', 'Ne için öldü?' 'Ölüm de nedir:', 'Sus, Maniakue!', 'Susmaya cağım işte. Söylesene be, ölüm nedir?'**

Titreyen çınar yapraklarının üstündeki semâ cihetinden gelen müezzinin sesi ikindi ezanını okudu. İki nefer, ölmüş hanımın tabutunun başı ve ayağı hizâsında saygı vaziyetinde durdular. Kalabalık olmayan bir cemaat saf bağladı ve cenaze namazı kılındı. En nihayet, imam cemaati dönerek dedi ki: 'Ölümün ebedî hayatın kapusu olduğuna inanan ey müslümanlar, şimdi Allah'ın karşısına bu çıkan hakkında nasıl şehadet edersiniz? Meyyite'yi nasıl bilirsiniz?'

Cemaat hep bir ağızdan 'İyi, iyi' derken, başlar yere eğildi ve her hayalde Safiye Erol canlandı."

Yazısında, "Safiye Erol'un kılıcının bir parıltısı 'Ciğerdelen' oldu Bizim neslimiz için, 'Ciğerdelen' bir dönüm noktası idi. İşte millî kültür ölmemişti." diyen Emel Esin, romancının hayatının akşamında, olgunluk çağında "sevimli, mütebessim ve sâkin" göründüğünü belirterek "Büyük göz kapakları altında zekâ ile parlayan elâ gözleri vardı. Görünüşüne çok itinâ ederdi." diye devam ediyor."

Yazarın mensup olduğu Türk toplumuna aktif şekilde hizmette kusur etmemeye gayret gösterdiğine dikkat çeken Emel Esin, "Sâfî"nin bilinmeyen yönlerinden de bahseder:

"Bir de gizli hayatı vardı. Hayatının son senesinde, sevdiği Edirne'yi ziyaret etmiş ve i'tikâfa çekilmişti. İ'tikâf mahalli çocukluğunu geçirdiği evin bulunduğu Selimiye mahallesi idi. Üç senedir, Safiye Erol, 1 Ekim gecesi mevûd ölümle rastlaşacağı Karlık bayırındaki apartmanda oturuyordu. Geniş odalar ve bir balkondan mürekkep apartmanın duvarlarında bir Dürer gravure'ü, bir Japon estampe'ı, ve Nakşibendî dervişlerinin raks ayînini gösteren bir İslâm minyatürü asılmıştı. Kütüphanesinde, bilhassa

Türk mutasavvıflarının eserleri vardı. Bir felsefe talebesinin mütevazı odasından pek başka olmayan bu apartman, Sarayburnu'nu seyrederdi. Penceresinin önüne, denizin ötesinde, Fetih'ten beri birbirini tâkip eden tarihimizin vekayı silsilesi gibi, İstanbul'un büyük camileri dizilmişti."

Esin, yazısının sonuna doğru, "Kur'an 'Kimse ölüme rastlayacağı yeri bilmez' buyuruyor. Safiye Hanım, bu yerin ölüm sahili olduğunu belki hissetmişti. Yeni İstanbul'da intişar eden son makaleleri sırasında, son yılda yazdığı mektuplarda, kendi hayatının muhasebesi ile meşguldu" diyerek Erol'un ruh portresini ve son çalışmalarını dile getirir.

Hakkında

Safiye Erol alelade olandan uzak dururken sürekli harikuladeyi dile getirmektedir. Yazar aşkın derinliklerine, insan ruhunun karanlık labirentlerine, en ince ve mahrem noktalarına ulaşmak; yüceliğin ve düşüşün bütün merhalelerini çizmek arzusundadır.

MUSTAFA KUTLU

Edebiyat tarihimizin bir başka adı "nankörlük tarihi" olabilir. Adı hiç bilinmeyen, hakkı en fazla yenmiş olan bir yazar var; Safiye Erol. Aşkı en iyi anlatanlardan biri.

SELİM İLERİ

Bu kadar iyi yazmayı bilmiş bir kadını ben-ben derken, pek çoğumuzu kastediyorum tabiiniçin bilmiyordum? Niçin Türkiye de kimse -yani pek çoğumuz Safiye Erol adında bir yazardan haberdar değildi.

MURAT BELGE

Safiye Erol, Âdem ile Havva'dan beri istisnasız sürüp gelen, gene istisnasız olarak kıyamete kadar sürecek olan insan macerasını pek güzel ve en doğru şekilde hükme bağlamıştı.

TARIK BUĞRA

Safiye Erol çağımızın avare ve vefasız çocukları için fazla gelen bir dozdu.

NEZİHE ARAZ

Kaynak: Mehmet Nuri Yardım SAFİYE EROL KİTABI, Benseno Yayınları, Nisan 2003 ,İstanbul

SALTANAT KAYIĞIMIZ: HAYAL ÂLEMİ

İnsan ruh, akıl ve nefsin üçlemi arasında hayatını idâme ederken beslendiği kaynaklardan biri "hayal âlemi" dir.

Hayaller, ulaşılmayan yücelere çıkar, girilemez denilen her noktaya nüfuz eder. Hayaller insanın bir kurtarıcısıdır. Hayatın/ecelin en yakın arkadaşı hayallerden başka ne olabilir ki?

Hayal, vasfında zarar verici bir özellik taşımaz. Ancak nefis tarafından gelirse üzüntüye akıl tarafından gelirse iktidara, ruh tarafından gelirse sevince sebep olabilmektedir.

Nefsin hayalleri umumiyetle çoğalmanın cinselliğin/yaratıcılığın kucağında olurken, ruhun bu türlü bir iştiyakı yoktur. Ruh, ana kaynağa yakınlığı yani ilâhî yönü ağır bastığından bir yaratıcı ve ilâh olma düşüncesinden uzaktır. Akıl ise beden devletinin lideri olmak gayretiyle daha sakin ve usturuplu bir çizgide hareket eder. En salim yurt hayali akıldadır. Aklın korkulardan ve ayak kaymalarından emin olması budur.

Hayal âleminin kurtarıcısı olması, dara düşmüş olmanın umutlarını taşır. İnsan bu şekilde noksanını ikmâl eder.

Hayaller varlık bedenin çocukluk, gençlik ve ihtiyarlığında farklılık göstermesi, kazanılan/tecrübe edilen terbiyenin varlığı iledir. Genel mürebbi olarak varlığı korumayı ele almış olan akıl nefse doğru yolları tarif edecek, selâmet yurduna ulaşırken, ruhun yıpranmasına engel olmaya çalışacaktır. Ancak insanın en büyük sorunu olan varlık ve uzantısı olan yaratıcıya özenme duygusu onu cinsellik vadisinde çok yer gezmesine sebep olur. Bu nedenle korkunç ve zahmetli olan karanlık vadilerin ışığı olacak ruhânî enerjisini, buralarda çok zaman kaybeder. Bulduğu izlerin doğruluğu ve eğriliğini tam kestiremeden birçok denemelere başvurur.

> Allah, göklerin ve yerin nûrudur. O'nun nûrunun temsili, içinde lamba bulunan bir kandillik gibidir. O lamba kristal bir fanus içindedir; o fanus da sanki inciye benzer bir yıldız gibidir ki, doğuya da, batıya da nisbet edilemeyen mübarek bir ağaçtan, yani zeytinden (çıkan yağdan) tutuşturulur. Onun yağı, neredeyse, kendisine ateş değmese dahi ışık verir. (Bu,) nûr üstüne nûrdur. Allah dilediği kimseyi nûruna eriştirir. Allah insanlara (işte böyle) temsiller getirir. Allah her şeyi bilir. (Nur, 35.)

İnsanın doğuştan kabiliyet olarak getirdiği üreme duygusunun arayışı karşı cinsine olan tutkunluğunu engelleyemez ve dolayısıyla şehveti hakiki aşka dönüşen bir hal alır. Bu aşkı bazen yerilmesine bazen yüceliğe benzer. Ne var ki, her iki halinde de ruhuna elem çektirir. Vuslat ve ayrılık demlerinde coşkulu olarak hissettiği her hazzın bir hayal olduğunu anlar. Vazgeçer. Çünkü vazgeçmek mecburiyeti vardır. Kiminde bulduğu/duyduğu günah bilgisinin verdiği sıkıntı, bazende bedenin kara kılamadığı geçici olan zevki. Her hâlükârda bir ayrılık.

Ayrılık, yaman ayrılık, hayal âlemini idam sehpasında kılıcıyla acımasızca keser bırakır.

Yaratılmış olmanın gerçeğinde bulunan iyi ve kötü/sevap ve günah ikilemi, her insan için ayrı bir yüzle tecelli ederken, ölüm koçunun tosladığı an, gerçek âlem diye bahsedilen yurda gideceğini bilse de, fâni dediği dünyayı terkte çektiği acıyı ruhunun derinlerinde hissedecektir. Gerçek ve en yüce hayali olan yaratma duyusu olan cinselliğini, her şeyini kaybedecektir.

İlâhî metinlerin bahsettiği cennet ve cehennem yurdu olması onu üzmesinden/sevindirmesinden çok, mahluk olduğunu anlayacaktır. Bilecek ki ben bir ilâh değilmişim. Sonsuz bir yurtta kalacağımı anladım, fakat hayal kayığım olmayacak. Mutlu/mutsuz olacağım. Dönüşü olmayan yolda bir menzilde kalacağım. Üzüntü ve keder çizgimde bir değişiklik olmayacak. O zaman neyin iştiyakını çekeceğim.

Bu düşünce ile sonsuz güce karşı içinde bir çekim hissedecek, varlığından soyularak ilâhi varlığa yönelecektir. ilâhının veçhine nazır olmadıkça bu iştiyak son bulmayacaktır. Cennette Cehennemde kendi tanrısı ile yüzleşmesi olacaktır. Yüz gösteren ayinenin farkındalığında ilâhı ile bir olduğunu bilecektir.

Bu âlemde insanın dünyaya duyduğu özlem gider diyorlar. Özlem gider mi? Bulduğunu dünyada iken buldu, kaybettiğini dünyada iken kaybetti. Dünyası sonsuz aşkı, yüce bir hatırası olarak kalacaktır.

Ey sevgili dünya sen yerilirken dahi çok güzelsin. Aşklarınla, kederlerinle, sürurunla ve her şeyinle en güzel yurtsun. Eğer sen olmasaydın hangi isteğimizle ilâhi yurdun kapılarını bize açarlardı ki? Hayal âlemi seninle vücut bulmaktadır.

Dünya hayatı ne kadar dalgalı ve canavarlar ile dolu olsa da insan ebediyet yurduna olan yolculuğunun sonu ve başlangıcı buradadır. Karşılaşacağı her ne şey olursa olsun dünya yolculuğundan vazgeçmez. Menzilinin cennet ve cehennem olması düşüncesini çok önemsemez. Çünkü iki yolun kılavuzluğundadır; doğruluğunu, ebedî yurduna varınca anlayacağından, insanın çok şanslı olduğunu düşünmemek gerekir. Burada cân ve cânanın cilvesi vardır. Ki, söz kendini yitirir.

> Şeytanın adımlarını takip etmeyin. Kim şeytanın adımlarını takip ederse, muhakkak ki o, edepsizliği (yüzkızartıcı suçları) ve kötülüğü emreder. Eğer üstünüzde Allah'ın lütuf ve merhameti olmasaydı, içinizden hiçbir kimse asla temize çıkamazdı. Fakat Allah dilediğini arındırır. Allah işitir ve bilir. (Nur, 21)

İhramcızâde İsmail Hakkı

HAYAL MERTEBESİ VE ETKİLERİ

HAYAL KURMA-FİZİKSEL HAREKETLERLE “BEYİN”İN ÖĞRENME DURUMU

MUHALİF HAYALLER

DÜNYADA TÜRKİYE, TÜRKİYE'DE SİVAS

Sivas şehri isminin, Romalılar döneminde "Dio-polis" yâni "Tanrı şehri" anlamındadır. Selçuklular, Sultan Alaeddin Ertana zamanında Sivas şehrinin ismi, "Yücelik Beldesi" anlamına gelen "Dâr'ül âlâ" idi. (ÖZ, Mehmet Ali, Bütün Yönleriyle Gürün İlçesi Tarihi Ve Coğrafyası, Sivas, 2002)

Bu meyanda antik dönemde Diaspolis (Tanrı Şehri) diye anılan Sivas'ın mazhariyetinin devamı için Şems ed-dîn Ebûs-Senâ Ahmed b. Mehmed Sîvâsî kaddesellâhü sırrahu'l aziz Efendi (vefat: 1009/1600) İbret-nümâ (Terceme-i İlahi-name-i Attar) manzum eserinde Sivas şehri halkı için yaptıkları duada buyurdular ki;

Kitabın bitmesine Sivas mekân olduğu için onu anmak gerekir.

Halkına dualar edeyim, yüce dergâha yakarışlarda bulunayım.

İlahi, aşk ehline sefalar, dertli olanlarına devalar vermeni dilerim.

Seni isteyenlere Seni, daha azını isteyenlere de Seni ver.

Perdeleri olanların perdelerini kaldırmanı, manevi yolculuk yapanların kapılarını açmanı dilerim.

İlim ehline faydalı ilim, gözyaşı ve kalp hassasiyeti vermeni;

Yöneticilerine adalet, şefkat ve güvenilir olmalarını nasip eylemeni;

Şehir halkını sel ve depremden, hata ve batıla kaymaktan muhafaza kılmanı;

Yardımınla büyük başarılar nasip etmeni, Habibinin yoluna onları ulaştırmanı;

Fakir olanlarına sabır ve kanaat, zengin olanlarına cömertlik ve eli açıklık nasip etmeni dilerim.

İlâhi, beylerine barış ve huzur vermeni, son anlarında kurtuluşa kavuşmayı nasip etmeni;

Günahkâr olanlara, ey tövbeleri çok kabul eden, doğruyu göster tevbe nasip etmeni niyaz ederim

Duamız bu şehirde yaşayan erkek ve kadınların büyük ve küçüklerin hepsi içindir.

İlâhi! Onları Habibinin mesajını alanlarından eylemeni; Hepsini hak olan işi söyleyenlerden eylemeni;

Salih amel, zühd ve iman ile ya rabbi onları bu dünyadan göçürmeni;

Bizi Firdevs cennetlerinin en üst makamlarında bir araya getirmeni; Faziletinle tecellilerine ulaşanlardan eylemeni diliyorum. Âmin.

Yine Gavs-ül Âzam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi buyurdular ki;

“Dünya’da Türkiye, Türkiye’de Sivas’ın kıymetini bilin.”

Kaynak: http://ismailhakkialtuntas.com/2010/03/17/gavs-ul-azam-ihramcizade-ismail-hakki-toprak-sivasi-sozlerinden/#_ftn19

MODERN TIP, KARABÜYÜYE DÖNÜŞMEDEN

Kamuoyu, toplum sağlığı görevlilerinin aralarındaki belirsizlik ve karmaşaya dikkat kesilmiştir. Gazeteler tıbbın ileri gelenlerinin geriye çark etme manevralarından söz eden yazılarla doludur: Dünün cephe yarma denebilecek ileri harekâtlarının öncüleri henüz bulmuş oldukları mucize tedavilerin tehlikelerine karşı, hastalarını uyarmaktadırlar. Rus, İsveç ya da İngiliz sosyal tıp modellerini taklit etmeyi öneren politikacılar, son olayların kendi bakım-gözetim sistemlerinin kapitalist tıbbın daha az bir artışla da olsa yarattığı aynı patolojik sonuçları yaratmada bir hayli verimli olduklarını göstermesinden ötürü utanç verici bir duruma düşmüşlerdir. **Modern tıbba karşı bir güven bunalımı yaşıyoruz.** Ancak bunda çakılıp kalmak, kendi kendini kandırmaya yol açan kehanetlerin ve olası bir paniğin artmasından başka bir işe yaramaz.

Tıbbi konular üzerindeki mistik havayı kaldırma konusunda diretmekle işe başlayarak iatrojenik pandeminin (Birçok ülkede yaygın görülen (burada hastalık) kamuoyunda akılcı bir şekilde tartışılmasını sağlamak kamu yararına aykırı bir şey olmayacaktır. Aykırı olan, tıptaki yüzeysel bir temizlik olayına güvenen, edilgen bir kamuoyudur. **Tıptaki bunalım meslekten olmayan kişileri, tıbbi anlayışlar, sınıflamalar ve karar oluşturma üzerinde kendi denetimlerini talep etmeye yöneltebilir. Asklepion tapınağının laikleştirilmesi, soldan sağa tüm endüstri toplumlarının onayladığı şimdiki modern tıbbın temel dinsel öğretilerinin meşruluğunu yitirmesine yol açabilir.**

Toplum çapında iatrojenik hastalıklardan kurtulunması profesyonel yâ da mesleki değil, politik bir iştir. Bunun sağlıklı olma özgürlüğü ile adil bir sağlık hizmeti elde etme hakkı arasındaki denge kavramından oluşmuş temellerin üzerine oturması gerekir. Son kuşaklarda, sağlık hizmeti üzerindeki tekel kontrolsüz bir şekilde genişledi ve kendi bedenlerimizle ilgili özgürlüğümüze tecavüz etti. **Toplum, hastalığı olduğunu, kimin hasta olduğunu ya da olabileceğini ve bu kişilere ne yapılabileceğini belirleme şeklindeki ayrıcalıklı hakkını hekimlere devretti.** Sapmalar, artık yalnızca, tıbbi yorumun uygun gördüğü ve haklı bulduğu ölçüde "meşru"dur. **Tüm yurttaşlara tıp sisteminden hemen hemen sınırsız yarar sağlama vaadi, sürekli kendi kendini sağlığa kavuşturan bir yaşam sürmek isteyen halkın gereksindiği çevresel ve kültürel koşullan yok etme tehdidindedir. Bu gidiş açığa çıkarılmalı ve tersine döndürülmelidir.**

Tıbbın sınırları mesleki bir "kendini sınırlama"dan daha farklı bir şeydir. Tıp loncasının, tıbbın kendisini iyileştirmek adına kendi benzeri bulunmayan niteliklerinde diretmesinin bir aldanmaya dayandığını gösterebiliriz. **Mesleki güç, üniversite eğitimli burjuvazinin diğer sektörleri tarafından yüzyılımızda hayata geçirilmiş özerk bir otoritenin sağlık işinde politik olarak yetkilendirilmesinin sonucudur: Şimdiyse bunu vermiş olanlar tarafından geri alınamamaktadır; ancak ve ancak halk çoğunluğunun, bu yetkinin zararlı olduğunu onaylamasıyla gayri meşru kılınabilir.** Tıp sisteminin iflas etmekten başka yapabileceği bir şey yoktur. Korkunç ifşalardan paniğe kapılmış bir toplum yılgınlığa düşerek uzmanların sağlık hizmetindeki egemenliğine daha çok destek verirse, bunun sonucu, tedavi yerine hasta edici sağlık hizmetinin artmasından başka bir şey olamaz. Bu durumda, sağlık hizmetini hasta edici bir girişime dönüştüren şeyin, insanın sağ kalmasını organizmanın performansından çıkararak teknik ustalığın sonucu olarak gösteren bir mühendislik faaliyetinin artmasından başka bir şey olmadığını anlamak gerekir.

Yine de, "sağlık" bireylerin kendi iç durumları ve çevresel koşullarıyla savaşımlarının şiddetini anlatmak için kullanılan sıradan, gündelik bir sözcüktür. "Sağlıklı" sözcüğü Homo sapiens için ahlaki ve politik etkinlikleri niteleyen bir sıfattır. En azından kısmen, bir toplumun sağlığı, herkes için, özellikle de daha zayıflar için kendine güven, özerklik ve saygınlığı sağlayacak ortamı hazırlayan ve koşulları yaratan politik eyleme bağlıdır. Bunun sonucu olarak çevre, kendini yönetebilen sorumlu insanlar ortaya çıkarabiliyorsa sağlık standartları optimum düzeydedir. Sağlık standardı yalnızca, organizmanın

hayatta kalma homeostasisinin(Organizmada normal koşulların sürekliliği) heteronom (başkası tarafından yönetilen) düzenlenmesine belli bir oranın ötesinde bağımlı duruma geldiğinde düşme eğilimi gösterir. İster tedavi, ister koruma, isterse çevre mühendisliği biçiminde olsun, kurumsal sağlık hizmeti, kritik bir yoğunluğun ötesinde, sistemik sağlığın yadsınmasıyla özdeştir.

Güncel tıbbın insanların sağlığına karşı oluşturduğu tehdit, trafik yoğunluğunun ve sıkışıklığının devingenliğe karşı oluşturduğu tehdide; eğitim ve medyanın öğrenmeye karşı oluşturduğu tehdide ve kentleşmenin ev yapımında uzmanlığa karşı oluşturduğu tehdide benzemektedir. Bu olguların her birinde ana kurumsal çabalar, tersine sonuç verir duruma gelmiştir. Trafikte zamanı tüketen hızlanma, gürültülü ve karmakarışık bir ulaşım; daha çok insanı daha yüksek bir teknik yeterliliğe ancak genel bir yetersizliğe ulaştırmak için eğiten bir eğitim sistemi: Bunların tümü tıbbın iatrojenik hastalık yaratmasına paralel fenomenlerdir. Bu olguların her birinde bir ana kurumsal sektör, toplumu, o sektörün yaratıldığı ve teknik olarak donatıldığı amaçtan uzaklaştırmıştır. İatrojenez spesifik amaç-bozuculuğun (counter productivity) özel tıbbi tezahürü olarak görülmedikçe anlaşılamaz. Spesifik ya da paradoksal amaç-bozuculuk, kendisini üreten sisteme sıkıca yapışık kalan diseconomynin (Hastalıklı ekonomi anlamında,) olumsuz bir sosyal göstergesidir. Bu, aynı zamanda haber medyasının yarattığı karmaşanın, eğitimcilerce beslenmiş yetersizliğin ya da daha güçlü bir arabanın temsil ettiği zaman kaybının ölçütüdür. Spesifik amaç-bozuculuk, spesifik değeri doğuran sistemin içinde kalmış kurumsal verim artışının istenmeyen bir yan etkisidir. Nesnel hayal kırıklığının (objective frustration) sosyal bir ölçütüdür. Patojenik tıpla ilgili olan bu araştırma, sağlık hizmeti alanında, bugün sanayi toplumunun tüm ana sektörlerinde hâlâ görülebilen amaç- bozuculuğun çeşitli yönlerini göstermek amacıyla yapılmıştır. Sanayi üretiminin öteki alanlarında da buna benzer çözümlemeler yapılabilir; ama geleneksel saygınlığı olan ve kendine önem veren bir hizmet mesleği olarak tıp alanında bu çalışmaya özellikle ihtiyaç vardır.

Günümüzde yerleşik iatrojenez (iyatrojenik, bir hekimim hatalı teşhis) **tüm sosyal ilişkileri etkiliyor.** Bu, özgürlüğün, refah nedeniyle içe dönük sömürgeleştirilmesinin sonucudur. Zengin ülkelerde tıbbi sömürgeleştirme hasta edici boyutlara varmıştır; yoksul ülkeler hızla bunu izlemektedir. (Tek bir ambulansın sireni Şili'deki bir kasabanın hastalara yardım tutumunu yok edebilir.) **"Yaşamın tıplaştırılması"** adını vereceğim bu sürecin politik yönden açıkça tanınmasının zamanı gelmiştir. Tıp, sanayi toplumunda bir dönüşümü amaçlayan politik hareketin ilk hedefi olabilir. Yalnızca, karşılıklı kendi kendine bakım yetisini elde eden ve bunu çağdaş teknoloji uygulamasına bağımlılıkla bütünleştirmeyi öğrenen kişiler, üretimin sanayi biçimini öteki alanlarda da sınırlamaya hazır hale gelebilirler.

Kritik sınırların ötesinde büyümüş, profesyonel ve doktora dayalı bir sağlık koruma sistemi üç nedenden dolayı hasta edicidir; Potansiyel yararlarından daha ağır basan klinik zararlar verir; toplumu sağlıksız kılan koşulların üstünü örtse de onları arttırmaktan başka bir şey yapamaz; bireyin kendi kendini iyileştirme ve çevresini biçimlendirme gücünü saptırma ve elinden alma eğilimindedir. Çağdaş tıp sistemi katlanılabilir sınırları aşmıştır. Toplum sağlığı metodolojisindeki medikal ve paramedikal tekel, bilimsel başarının insanın değil, sanayinin gelişimini güçlendirecek biçimde yanlış kullanımına net bir örnektir. Böyle bir tıp, toplumdan rahatsız ve bıkkın insanları hasta, güçsüz ve teknik onarım gerektiren kişiler olduklarına ikna etmeye yarayan bir araçtır yalnızca. Modern Tıbbın hastalık üreten bu üç ayrı etkisini üç bölümde ele alabiliriz.

İlk bölümde tıp teknolojisindeki başarıların bilançosu yer alır. Birçok kişi doktorlar, hastaneler ve ilaç sanayisi konusunda zaten endişelidir ve sadece kuşkularını destekleyecek verilere gereksinim duymaktadır. Doktorlar, bugün yaygın olan pek çok tedavi biçiminin resmen yasaklanmasını talep ederek güvenilirliklerini desteklemeyi gerekli görürler. Tıp uygulamasında, meslekten olanların zorunlu gördüğü kısıtlamalar genellikle öylesine radikaldir ki, politikacıların çoğunluğu tarafından reddedilir. Bu pahalı ve yüksek riskli tıbbın yararsızlığı günümüzde her yerde tartışılan bir olgudur ve ben bunu üzerinde çok fazla durmalıyız.

İkinci bölümde, tıbbın sosyal örgütlenmesinin sağlığı doğrudan yadsıyan etkilerini, Üçüncü bölümde ise tıbbi ideolojinin kişisel direnci sakatlayıcı etkisini ele almak gerekir.

Sonuç olarak, halkın sağlığa kavuşma gücünü kazanmasına ancak, sağlığın profesyonel yönetimini sınırlandırmayı amaçlayan bir politik programın olanak sağlayabileceği ve sanayi tipi üretimin toplum genelinde eleştirilmesinin ve sınırlandırılmasının ayrılmaz bir parçası olduğu ortaya çıkıyor. Sh:12-17

KARABÜYÜ

Hastanın ya da çevresinin fizik ve biyokimyasal yapısına teknik müdahale, tıbbi kurumların tek işlevi değildir ve asla da olmamıştır. Patojenlerin (Hastalık oluşturanlar) uzaklaştırılması ve (yararlı ya da yararsız) tedavi araçlarının uygulanması insan ile hastalık arasına girmenin kesinlikle tek yolu değildir. Hekim, amaçlanan teknik rolü oynamak için donandığı durumlarda bile kaçınılmaz olarak, dinsel, büyüsel, etik ve politik işlevleri de yerine getirir. Çağdaş hekim bu işlevlerin her birinde, şifa dağıtıcıya ya da salt ağrı dinil iriciye oranla daha patojendir.

Büyü ya da seremonilerle iyileştirme tıbbın önemli geleneksel işlevlerinden biridir. Büyüde, şifa dağıtıcı kişi dekoru ve sahneyi düzenler. Kendisiyle bir grup birey arasında, kişisel olmayan bir tarzda, buna uygun bir ilişki kurar. Büyü, hastanın ve büyücünün amaçları uyuştuğu zaman işe yarar; gerçi kendi uygulayıcılarını part-time büyücüler olarak tanımak bilimsel tıbbın epey zamanını almıştır. Doktorun profesyonel beyaz-büyü uygulamasını, onun bir mühendis olarak işlevinden ayırmak (ve onu bir şarlatan olma suçlamasından korumak) için **"placebo"** terimi yaratılmıştır. Bir şeker hapı doktor tarafından verildiği için işe yaradığına bir placebo gibi etki etmiş olur. Placebo (Latince "mutlu edeceğim") yalnızca hastayı değil, bunu veren hekimi de mutlu eder.

Yüksek kültürlerde, dinsel tıp, büyüden hayli farklı bir şeydir. Ara dinler felakete karşı tevekkülü destekler ve acı çekmenin vakur bir iş haline geldiği bir mantık, bir tarz ve toplumsal dekor sunar. Acının kabul edilmesi için sunulan olanaklar her bir ana gelenekte farklı şekillerde açıklanabilir: Geçmişteki enkarnasyonlarda (Ruhun beden bulması) yoğunlaşan Karma (Budizm ve Hinduizmde insanın iyi ya da kötü yazgısının dünyaya daha önce gelişinde yaptığı iyi ya da kötü eylemlerin sonucu olduğuna inanan düşünce,) olarak; İslâmâ çağrıdaki Tanrı'ya teslimiyet olarak ya da haç üzerindeki kurtarıcı İsa'yla daha yakın bir ilişki fırsatı olarak. Yüksek dinler iyileşme için kişisel sorumluluğu uyarır; bazen gösterişli, bazen etkili teselliler için papazlar gönderir, model olarak azizleri sunar ve genellikle halkın tıbbi pratiği için bir çatı oluşturur. Bizimki gibi laik toplumlarda, dinsel örgütlenmelerin daha önceki ritüel şifa verici rollerinden çok az bir şey kalmıştır. Sofu bir Katolik, kişisel duasından mistik bir güç kazanabilir, Sao Paolo'ya yeni gelmiş bazı marjinal gruplar yaralarım sürekli Afro-Latin dans kültürüyle iyileştirirler ve Ganj Vadisi 'ndeki Hintiler hâlâ Veda(Hindu dininin en eski kutsal kitapları) ilahileri söyleyerek iyileşmeye çalışır. Ama bu tür şeyler, kişi başına düşen belirli bir GSMH miktarının daha üzerindekini elde eden toplumlarla çok uzak bir paralellik gösterir. Sanayileşmiş toplumlarda, mit oluşturan başlıca seremonileri laik kurumlar yönetir.

Eğitim, ulaşım ve taşımacılık ve kitle iletişim kültleri farklı adlarla, Voeglin'in çağdaş gnosis (Evliyalık) diye adlandırdığı aynı toplumsal miti yüceltir.

Gnostik dünya görüşü ve inançlarında ortak olan altı özellik vardır:

(1) Dünyanın halinden, kötü düzenlendiği kanısında oldukları için hoşnut olmayan bir hareketin üyeleri tarafından uygulanırlar.

(2) Buna bağlananlar bu durumdan kurtulmanın olanaklı olduğuna,

(3) bunun en azından seçilmiş kişiler için olanaklı olduğuna

(4) bunun, var olan kuşağın zamanında yapılabileceğine inanırlar.

(5) Gnostikler ayrıca, kurtuluşun teknik etkinliklere bağlı olduğuna,

(6) ve bu etkinliklerin kurtuluş için özel bir formülü tekellerinde tutan topluluk üyelerine özgü olduğuna da inanırlar.

Bütün bu dinsel inançlar ondokuzuncu yüzyılın ilerleme ülküsünü ritüelleştiren ve kutlayan teknolojik tıbbın sosyal örgütlenmesinin temellerini oluşturur.

Tıbbın teknik olmayan önemli işlevlerinden üçüncüsü büyüyle değil, etikle ilgilidir ve ayrıca dinle bir ilgisi yoktur, tamamen din dışıdır. Bu ne büyücünün ustalıkla girdiği gizli ilişkiye ne de rahibin biçimlendirdiği mitlere bağlıdır, daha çok tıbbi kültürün insanlararası ilişkilere verdiği biçime bağlıdır. Tıp, istenirse öyle bir örgütlenir ki toplumu zayıfa, kötürüme, hassasa, sakata, kederliye ve manik depresife az ya da çok kişisel tarzda yaklaşmaya motive eder. Her toplumun tıbbı, belirli bir sosyal karakteri teşvik ederek, ayrıca toplumun tüm üyelerine, zayıflara karşı sevecen bir hoşgörü ve karşılıksız yardım konusunda aktif bir rol vererek, insanların acısını etkili bir biçimde azaltabilir. Tıp, toplumun insanlararası armağanlar alıp verme, iyilik yapma ilişkilerini düzenleyebilir. Talihsizlere karşı sevecenliğin, sakatlara karşı yardımseverliğin, zor durumda olanlar için kurtuluş kapısının ve yaşlılara karşı saygının var olduğu bir kültür, üyelerinin çoğunluğunu günlük yaşamla büyük ölçüde bütünleştirebilir.

Şifa dağıtan kişiler, tanrıların rahipleri, yasa yapıcılar, büyücüler, medyumlar, berber-eczacılar ya da bilimsel danışmanlar olabilir. Ondördüncü yüzyıldan önce Avrupa'da, bizim "Doktor"ları içine alacak, anlambilim açısından yakın, ortak bir sözcük bile yoktu. Yunanistan'da çoğunlukla köleler için kullanılan "onarıcı" (repairman) sözcüğü bir zamanlar itibar görmüşse de, bu kişiler özgür insanlar için, şifa dağıtıcı felsefeciler ya da hatta jimnastik öğretmenleriyle bile aynı düzeyde değillerdi. Cumhuriyetçi Roma'da, özel tedavi ediciler saygınlığı olmayan tipler olarak kabul edilirdi. Su tedarik yasaları, lağımlar, çöplerin toplanması ve askeri eğitimle birlikte, bir devlet kurumu olan şifa dağıtan tanrılar kültü yeterli görülürdü; büyükannenin evde yaptığı ilaçlara ve ordu sağlık görevlisine, özel bir ilgiyle paye verilmezdi. Örneğin, Jül Sezar MÖ 46 yılında, ilk grup Asklepiad'ı yurttaşlığa kabul edinceye dek bu ayrıcalık, Yunan hekimler ve şifa dağıtıcı rahipler için reddedilmişti. Araplar, hekimi onurlandırırlar, Yahudiler ise sağlık hizmetini getto düzeyinde bırakır ya da bilinçsizce Arap hekimler ithal ederlerdi. Tıbbın çeşitli işlevleri farklı biçimlerde, farklı rollerde bütünleşmişti. Sağlık hizmetini tekel altına alan ilk meslek, yirminci yüzyıl sonlarındaki hekimliktir.

Paradoksal bir biçimde, hastalık için teknik ustalığa ne denli çok önem verilirse, tıp teknolojisinin simgesel ve teknik dışı işlevi de o ölçüde artmaktadır. Daha fazla paranın herhangi bir kanser hastalığından kurtulma oranını arttırdığı konusunda ne denli az kanıt varsa, operasyonların özel tiyatro sahnesine yayılmış tıp dallarına o denli fazla para harcanacaktır. Son yirmibeş yılda, akciğer kanseri ameliyatlarındaki artış ancak, uzmanlar için iş, yoksullara eşit yaklaşım, hastaların simgesel tesellisi ya da insanlar üzerinde yapılan deneyler gibi tedaviyle ilgisi olmayan amaçların varlığıyla açıklanabilir. Yalnızca beyaz gömlekler, maskeler, antiseptikler değil, tıbbın bütün dalları finanse edilmeye devam etmektedir; çünkü bu dallar teknik dışı, genellikle simgesel bir güçle donatılmışlardır.

Modern doktor, ister istemez, simgesel, teknik dışı rollere bürünmeye zorlanmıştır. Adenoidlerin (Lenf beziyle ilgili dokular) çıkarılmasında teknik dışı işlevler egemendir: **ABD'de yapılan tonsillektomi (bademcik) ameliyatlarının yüzde 90'dan fazlasında teknik açıdan gereksizlikler ortaya çıkmıştır, ama bunlar yine de tüm çocukların yüzde 20-30'una uygulanmaktadır.** Bin tanesinden biri doğrudan bu ameliyatın sonucu olarak ölmekte, binde 16'sında ise ciddi komplikasyonlar ortaya çıkmaktadır. Hepsi, değerli bağışıklık mekanizmalarını yitirmektedir. Ayrıca hepsi, ruhsal bir saldırıdan dolayı etkilenmekledir: Bir hastaneye kapatılmakta, anne-babalarından ayrılmakta, tıp kuruluşunun gereksiz ve çoğunlukla kibirli kalabalığıyla karşılaşmaktadırlar. Çocuk, önünde, vücudu hakkında kararlara varan ve yabancı bir dil kullanan teknisyenlere hedef olmayı öğrenir; vücudunun bazı yabancılar tarafından, yalnızca onların bildiği nedenlerle saldırıya uğrayabileceğini öğrenir ve ona, yaşamın gerçeğine böyle bir tıbbi başlangıç için para ödeyen sosyal güvenlik sisteminin var olduğu bir ülkede yaşamanın gururu hissettirilir.

Bir ritüele fiziksel katılım, o ritüelin doğurmak için örgütlendiği mite girmek için gerekli bir koşul değildir. Tıp seyircisini çeken gösteri sporlarının güçlü bir büyüleyici etkisi varılır. **Dr. Christian Barnard**'ın turist olarak Rio de Janerio ve Lima'yı gezdiği sırada ben de oralardaydım. Barnard, her iki kentte de, büyük bir futbol stadyumunu, insan kalbini değiştirmedeki korkunç yeteneği yüzünden onu isterik bir biçimde alkışlamaya gelen kalabalıklarla günde iki kez doldurmuştu. Bu tür tıbbi-mucizevi tedavilerin dünya çapında etkisi vardır. Bunların yabancılaştırıcı etkisi, değil hastaneye, semt kliniğine bile giremeyen insanlara dek uzanır. Onlara bilim sayesinde kurtuluşun olanaklılığı gibi soyut bir güvence sağlar. Rio stadyumundaki deneyimim, beni bundan hemen sonra gördüğüm, Brezilya polisinin tutuklulara yapılan işkence sırasında onların hayatta kalmasını sağlayan aletleri bugüne dek ilk kez kullanan polis olduğunu gösteren kanıtlara dayanmaya hazırlamıştır. İşte, tıp tekniklerinin böylesine kötüye kullanımı tıbbın egemen ideolojisiyle garip bir şekilde ilintilidir.

Tıp tekniğinin toplum sağlığına yönelik, kasti olmayan etkisi elbette olumlu olabilir. Gereksiz bir penisilin iğnesi sihirli bir şekilde, kendine güveni ve iştahı yerine getirebilir. Kontrendike bir operasyon bir evlilik sorununu tesadüfen çözebilir ve çiftin hastalık belirtilerini azaltabilir Doktorun yalnızca şeker hapları değil, zehirleri bile güçlü placebolar olabilir. Ama bu, tıp teknolojisinin yan etkilerinin yaygın sonucu değildir. **Özellikle, pahalı tıbbın daha etkili hale geldiği dar alanlardaki simgesel yan etkilerin, sağlığı korkunç bir şekilde yadsır bir hale gelmiş olduğu savunulabilir: Hastanın kendi kendine iyileşme çabasını destekleyen beyazbüyü, karabüyüye dönüşmüştür.**

Sosyal iatrojenez geniş anlamda, negatif bir placebo, yani bir nocebo etkisi olarak açıklanabilir. Biyomedikal müdahalelerin teknikdışı yan etkileri çoğu zaman sağlığa büyük zararlar verir. Bir tıbbi işlemin karabüyü taşıyan etkisinin şiddeti onun teknik açıdan etkili olmasına bağlı değildir. Placebo gibi, nocebonun da etkisi hekimin yaptıklarından büyük ölçüde bağımsızdır.

Tıbbi işlemler, hastanın kendi kendine iyileşme gücünü harekete geçirmek yerine onu kendi tedavisini gizlice röntgenleyen zayıf iradeli ve şaşkın bir röntgenciye çeviriyorsa, o zaman karabüyüye dönüşürler. Tıbbi işlemler, hastayı başındaki belanın şairane bir yorumunu yapmaya teşvik edeceklerine ya da acı çekmeyi öğrenmiş bir insanı -çoktan ölmüş ya da kapı komşusu olan-ona örnek diye göstereceklerine, onun tüm umudunu bilime ve onun memurlarına yoğunlaştırmasını sağlayan ritüeller sergileyen hasta dini haline gelmişlerdir. Topluma, sorunlu kişinin sosyal hoşgörüsünü artıracak motifler ve disiplinler kazandırmak yerine hastayı profesyonel bir çevre içinde soyutluyorlarsa, bu işlemler, yarattıkları moral çöküntüsü ile hastalığı artırırlar. **Biyomedikal uğraş bahanesiyle oluşturulan büyüsel facia, dinsel zarar ve ahlâki çöküş tümüyle, sosyal iatrojenezi artıran önemli mekanizmalardır. Bunlar, ölümün tıplaştırılmasıyla birleşir.**

Yunanistan, Hindistan ve Çin'deki doktorlar tapmaklar dışında ilk kez iş kurduklarında tıp adamı olmaktan çıkmışlardır. Hekimler hastalık üzerinde akla dayalı bir güç talep ettiklerinde, toplum, onlara büyücü-şaman tarafından sağlanan karmaşık kişilik duygusunun ve bununla bütünleşen hekimin şifa dağıtıcılığına olan inancını yitirir. Tıbbi şifanın büyük gelenekleri mucizevi iyileştirmeyi rahiplere ve krallara bırakmışlardır. Tanrılarla "işi" olan sınıf, onların müdahalesini talep edebilirdi. Kılıcı kullanan ele verilen güç yalnızca düşmana değil, ruha da boyun eğdirmek içindi. Onsekizinci yüzyıla değin, İngiltere kralları her yıl, hekimlerin tedavi edilemeyeceğini bildikleri, cilt veremine yakalanmış olan kişileri katletmiştir. Hastalıkları majestelerinin bir dokunuşuyla iyileşmeyen saralılar cellatın elleriyle gelen şifa dağıtıcı güce sığınmak zorunda kalmışlardır.

Tıbbi uygarlığın şifa dağıtan esnaf loncasının yükselmesiyle birlikte hekimler kendilerini şarlatanlardan ve rahiplerden ayırdılar, çünkü sanatlarının sınırını biliyorlardı. Tıp kurumu bugün, mucizeler yaratma hakkını yeniden talep etmektedir. Tıp, etyoloji (nedeni) kesin olmasa da, prognoz (hava durumu) kötü olsa da, tedavi deney mahiyetinde olsa da, hasta üzerinde hak iddia etmektedir. Bu durumda, bir "tıbbi mucize"ye kalkışmak başarısızlığın önüne konmuş bir engel olabilir; çünkü mucizeler ancak umut edilir, kesin olarak beklenmez. **Çağdaş hekimin sağlık üzerinde talep ettiği radikal tekel,**

şimdi onu, öncülerinin teknik şifa dağıtıcılar olarak uzmanlaştıklarında vazgeçmiş oldukları rahibin ve kralın işlevlerini yeniden üzerine almaya zorlamaktadır.

Mucizenin tıplaştırılması son hizmetin sosyal işlevinin içyüzünü daha iyi görmemizi sağlıyor. Hastanın eli kolu bağlanmıştır, bir uzay adamı gibi denetlenmektedir ve televizyonda sergilenmektedir. Bu parlak gösteriler, milyonlarca insan üzerinde, özerk bir yaşama ait gerçekçi umutları doktorların uzaydan sağlık getireceği hayaline çeviren bir ayin, bir büyücünün yağmur dansı gibi etki yapmaktadır. **Sh:75-81**

Kaynak: Ivan İllich, Sağlığın Gaspı, Özgün adı: Médical Nemesis, İngilizceden çeviren Süha Sertabiboğlu, Birinci basım, 1995, İstanbul

TERÖRÜN PSİKOLOJİSİ

"Tüm Nefretle Beslenenler Adına"

"Gözyaşı", insanoğluna bahşedilmiş en muhteşem özelliklerden bir tanesidir. Mutlu, kederli, öfkeli ya da heyecanlı, hangi ruh halinde olursak olalım, hemen gözyaşı kanallarımız çalışmaya başlar. İçimizde tüm birikenler taşar, saçılır etrafa. Kimi zaman zaaf, kimi zamansa güç gösterisidir gözyaşlarını salıvermek. Gözyaşlarımızı bir silah olarak kullanabildiğimiz gibi, başkaları tarafından bize karşı kullanılabilecek bir silah olabileceğini de biliriz. Yumuşak karnımız, en kırılgan noktalarımız gözyaşlarımızda gizlidir. Bizi ve tüm gizlerimizi anlatır, deşifre ederler. Eğer önüne geçmeyi başarabiliyorsanız, kendinizi saklı tutabilecek kadar güçlüsünüz demektir; güçlü ve huzursuz, aynı zamanda tehlikeli. Eğer onları salıverecek kadar güçlüyseniz, kendinizi açığa vurmaktan korkmayacak kadar güçlüsünüz demektir; güçlü ve rahatlamış, aynı zamanda incinebilir.

11 Eylül gibi bir terör saldırısı sonrası dökülen gözyaşları nelerin ifadesidir dersiniz?

Tarifsiz bir keder mi, yoksa öfke midir o kristal damlalarda parlayan?

Belki korku, belki de kurbanlar arasında sevdiklerimiz olmadığı için derin bir rahatlama duygusu. Belki ölenlere karşı duyduğumuz kinden ötürü bir sevinç, belki saldırıyı gerçekleştirenlerin canlan pahasına giriştikleri o muhteşem eylemin yansıyan gururu. Olayın kahramanlarından biri olamamanın kıskançlığı ya da kendisini yüzüncü kattan aşağı bırakan adamın fütursuzca ölüme meydan okuyuşunun heyecanı. Tüm duygular bir tek eylemin içerisine sıkışmış ve patlıyor. Zaten eylemin mantığı da bu. Tüm izleyiciler bir şekilde bu gösteriyi iliklerinde hissedecek, üzülecek, kızacak, heyecanlanacak ve en önemlisi de dehşete kapılacak. Gösterinin başarısı dökülen gözyaşı ile doğru orantılı**. Bu nedenle "ikiz Kulelerin Yıkılışı" adlı filmin hasılat rekorları kırması doğal karşılanmalı. Ne de olsa dünya, dünya olalı böyle eylem görmedi.**

Terörün geride bıraktığı yıkımın yalnızca maddi hasarlardan ve kurbanlardan ibaret olmadığı bilinen bir gerçek. Psikolojik yıkım, gösterinin en önemli bölümü. Panik, depresif hal, dehşet, korku ve felç bireylerden toplumun geneline, oradan da devlet kurumlarına ve resmi otoritelere kadar sıçrayan bir ruhsal durumu ifade ediyorlar. Reaksiyonlar asla aklın süzgecinden geçirilmiş değil. Her an bir saldırıya maruz kalabileceği endişesiyle evlerine kapanan halk, yüksek binalarda çalışmaktan korkan ve işlerine gitmeyen personel, uçak şirketlerini iflasa sürükleyebilecek denli kapsamlı ve yaygın bir uçak korkusu, siyah saçlılarla başlayan ve sakallı, bıyıklı ya da Müslüman olabileceği görüntüsünü veren herkese yönelen bir endişe ve nefret duygusu, eylem sonrasının sıradan halleri.

Bunun toplumsal düzleme yansıyan etkileri ise, sosyolojik analizlere ihtiyaç gösteriyor. Bireylerin psikolojik çöküntüleriyle başlayan süreç, toplumsal psikolojinin de alt üst oluşu ile sonuçlanıyor. Meşhur Amerikan **"melting pot"** (çok uluslu ülke) unun çöküşü ve her renkten, dinden, ırktan insanı Amerikalılık potasında erittiği iddia edilen üst kimliğin toz duman oluşu pek çok şeyi gösteriyor. Tüm toplumsal yapılarda bizleri bir arada tutan, bağlayan iplerin ne kadar ince ve ilişkilerimizin ne kadar kırılgan olduğunun bir belirtisi yaşananlar. En iddialı sistemlerde bile bağlayıcı ve birleştirici dinamiklerin bir anda ayrıştırıcı ve farklılaştırıcı unsurlara dönüşmesi mümkün. Dinleri, lisanları, renkleri, etnik kökenleri, gelir durumları, giyim kuşamları, davranış kalıpları, tüm insanlara birbirlerinden ne kadar farklı olduklarını hatırlatıyor, insanları diğerlerinden ayıran özellikler belirginleştikçe, giderek küçülen gruplan benzeştiren nitelikler de daha fazla somutlaşıyor. Gruplar homojenleşiyor. Amerikalılar Amerikalılığın, Avrupalılar Avrupalılığın ne anlama geldiğini yeniden tarif etmeye başlıyorlar. Eylem gösteriyor ki, herkes Amerikalı ya da Avrupalı olamaz. Sınırlar yeniden çiziliyor, "öz Amerikalılar" yeniden tanımlanıyorlar. Kendi içine kapanma ve xenophobia, farklılığının bilincine varan insanlar tarafından daha fazla benimsenmeye başlıyor. Sonuç, bir terör eylemi ve ardından gelişen çözücü, dağıtıcı toplumsal travma.

Sosyal çözülmenin, yalnızca 11 Eylül benzeri, tek bir patlamanın dağıtıcı etkileri sonrası ortaya

çıkabilecek bir süreç olduğunu iddia etmek, kuşkusuz doğru olmaz. Terörün yıllarca sürdürülmesi sonucu ortaya çıkan travmatik etkiler, bir tek eylemde ortaya çıkabilecek olanlardan çok daha fazla. Zira eylemlerin tekerrür etmesi, olayın şok boyutunu ortadan kaldırmakta ve kanıksanan durum, farklılıkların asla aşılamaz biçimde birer kimlik unsuru haline gelmesine neden olmakta. Tek bir eylemin yarattığı şok sonrası, akl-ı selim zaman içerisinde kendisini göstererek, toplumsal düzen kendisini iyileştirme sürecine girerken, sürekli hal alan bir çatışma durumu, çatışan özellikleri, kimliğin ana belirleyicisi haline dönüştürmekte. **Yani her Filistinliliğin ön koşulu İsrail karşıtı olmak biçiminde tarif edilirken, İrlandalılık, İngiliz karşıtı olmakla eşdeğer hale gelmekte.**

Çatışma ve zıtlık üzerine kurulu olan toplumsal kimliklerin ürünü ise, her an kavgaya, sıcak kapışmalara gebe sistemler olarak şekilleniyor. Çatışan taraflardan güçlü olanı silahlı kuvvetlerini kullanırken, zayıf olansa silahlı milisler ve terörist taktiklere bel bağlıyor. Kısır döngü sürekli beslenen bir kinle, hızla devinimini sürdürürken, toplumlar arasındaki uçurum iyice derinleşiyor. Hatlar keskinleşirken, düşman resmediliyor. **"Onlar karşı taraf ve bizden değiller, bizi bir arada tutan birleştirici unsurumuz ise onlardan olmamamız."** Çatışan farklılıklar ve Amin Maouluf'un deyimiyle "ölümcül kimlikler" dünyası burası!

Biz papatyalarız, onlar karanfil. Bizim bahçemizde karanfillere de, karanfil severlere de yer yok. Tek renk bir bahçe istiyoruz ve bahçedeki tüm güneşi, tüm suyu, tüm mineralleri biz tüketmek istiyoruz. Kahrolsun karanfiller ve papatya sevmeyen tüm çiçekler!

Terörizmin psikolojisi de "onlar" olarak kabul edilen, düşman saflara karşı girişilmiş bir savaş içeriğine sahip. Genellikle, karşı tarafın orduları, tankları, uçakları bulunmakla birlikte, terörü kullanan tarafta bu tür ekipmanlar yok. Teröristlere göre onları yenilmez kılan şey, iman güçleri ve haklı davaları. Niceliksel zayıflıklarını, sahip oldukları manevi güçle telafi etmekteler. Kaldı ki başka mücadele şansları ve araçları da bulunmuyor. İddialarına göre, bahçeyi istila etmiş olan edepsiz, saldırgan ayrık otlarına karşı varolma mücadelesi veren "kırılgan güller" onlar. Dikenlerinin batması gerektiğine inanıyorlar. Sert adamlar, sert mücadeleler veriyorlar. Bu da onlara prestij ve kimlik kazandırıyor. Kendini savunamayan menekşelerin, papatyaların, lalelerin de koruyucusu oldukları iddiasındalar. **Eylemciler kimseye fikir sormadan, bildikleri yolda ilerliyor, bombalıyor, yakıyor, yıkıyorlar. Kendilerince adaleti sağlıyorlar. Adalete güç verilemediğinden, "güce" hak verilmesini ve haklı olan güçlü olamayınca, güçlü olanın haklı olmasını reddediyorlar.** Varolan durumun yanlış olduğunu kabul ettirene kadar, olması gereken adına mücadele etmeye kararlılar.

Ancak eylemi gerçekleştirenler de insan ve insani zaafla, korkularla, endişelerle dopdolular. Esasen pek çoğumuz açısından onları insan kategorisine sokmak hayli zor. Zira teröristlere insan demeye dilimiz varmıyor. Olsa olsa bir psikopatlar güruhu olarak nitelendirilebilirler. Sorunlu, kompleksli, ilgisiz ve hastalar. Akıllarını başlarından alan bir nefret duygusu ile kirlenmiş katiller onlar. ABD'de, Sudan'da, Afganistan'da ya da Peru'da olmaları fark etmeksizin aynı özellikleri paylaşıyorlar. Masum kanı içiyor, yaralıyor, öldürüyor ve düzen bozuyorlar. Böyleleri sabah uykudan kalktıklarında neye benzerler acaba?

Kahvaltılarını ederlerken bir gün önce katlettikleri insanların son bakışlarını hatırlarlar mı?

Herhalde suratlın filmlerdeki kötü adamlara benzer. Fesat bakışlı, pis suratlı, psikopat tavırlı ve çirkin. İblisin oralarda bir yerlerde olduğunu, fiziksel görünüm ele vermeli mutlaka. Hayallerimizdeki terörist tipleri bizlerden farklı birileri olmalı. Bizim gibi doğmamalı, annelerine bizim gibi sokulmamalı, bizim gibi saklambaç oynamamak, sevmemeli, sevilmemeli.

Aksine bir durum önemsediğimiz, yücelttiğimiz ve gurur duyduğumuz "insani kimliğimizle" çelişkili bir durumdur. Zira insanoğlu kin tutmamalı, öfkelenmemek, isyan etmemeli, herkesle kardeşçe yaşamalı, bencillikten ve saldırganlıktan uzak durmalıdır. (!). Hangi şart altında olursa olsun. Peki, hangi koşullar, sıradan bir insanı bile ölüm makinesi haline getirebilir sizce?

Yaşamının tehlike altında olması ya da sevdiklerinin veya halkının güvenliği mi?

Belki de uğruna canını vermekten çekinmeyeceği vatanının bekaası?

Tanrının sevgisini kazanma arayışına ne dersiniz?

Elbette hangi ulusa mensup olurlarsa olsunlar, tüm ezilenleri kurtarma ve sömürüye karşı mücadele misyonunu da yabana atmamak gerekiyor. Pek çok değişik neden bulmak mümkün olsa da, hepsinde varolan en önemli nokta, teröristlerin kendilerini uğrunda savaş verdikleri idealin birer askeri olarak tanımlamaları ve hep, binlerini kurtarmak için mücadele ettiklerini düşünmeleri.

Ölürken de, öldürürken de ulvi bir sebebin varlığı teröristleri sıradanlıktan uzaklaştırıyor. Hırsızlık için, kan davası için ya da ruh sağlıkları bozuk oldukları için değil, insan oldukları için, iyiyi temsil ettikleri için, herkes için öldürdükleri düşüncesini taşıyorlar. Eylemleri, umduklarının çok dışında sonuçlar verse de, kendilerini ve ideallerini sorgulamaktan ısrarla kaçınıyorlar. Bir terörist için en zararlı şey sorgulamak. Liderini, örgütünü, silah arkadaşlarını ya da yaptığı şeyin gerçekte kimlere zarar verdiğini sorgulamaya başladığı anda, mücadele kaybedilmeye yüz tutuyor. Bu nedenle, kutsallar üretilip, bağlılığı sınayacak testler tekrarlanıyor ve itaat mecburi hale getiriliyor. İnançlarsa mutlaka aklın önüne geçmelidir. Teröristin, ikiz kuleleri yıkmanın, ABD'nin küresel hakimiyetini engellemeyeceğini, aksine askeri yayılmasını daha da kolaylaştıracağını ya da meşrulaştıracağını düşündüğü noktada eylem zayıf düşecektiı Bu nedenle liderin emirleri tartışılmamalı, yalnızca katıksız uygulanmalıdır. Lider "öl" emrini verse de.

Liderin adamlarıyla ilişkisi gerçek bir askeri disiplin gerektirir. Zaten örgüt üyeleri kendilerini birer asi ya da katil olarak değil, asker olarak tanımlarlar. Onlar büyük bir mücadeleyi hayatlarını adamış, kanlarının son damlasına kadar o ordunun bir üyesi olarak hizmet etmeye söz vermiş, savaşçılardır. Psikolojileri savaşta ülkesini savunan birer askerden farklı değildir. Kötülere karşı müdafaa etmek zorunda oldukları birileri vardır. Kendileri adına değil, kendilerinden birileri namı ve hesabına talepte bulunurlar. Bu taleplerini gerçekleştirebilmek ve direniş gösterdikleri otoriteleri zorlayabilmek amacıyla, masum kurbanlar da dahil herkesi hedef almaktan kaçınmazlar. Haklılıklarına o kadar inanmaktadırlar ki, karşı taraf olarak kabul ettikleri insanlara ne kadar acı verdiklerini hesaba katmazlar.

Kurbanın masumiyeti terörist tarafından da bilinmektedir aslında. Hatta bazılarının, kurbanları adına üzülüyor, onları incittikleri için suçluluk hissediyor olmaları mümkündür. Ancak genel anlamıyla "kurbanın", terörist açısından çok önemi yoktur. O, "özel" olarak kurban üzerinden gerçekleştirdiği eylem ile, karşı tarafa "genel" bir ceza vermekte, kendi çektiği acıları onlara da hissettirerek, siyasi otoritelerin aczini göstermektedir.

Teröristlerin pek azının öldürdükleri kişiler için üzüntü ya empati duydukları bilinen bir kuraldır. Ölenler hakkında düşünmez, ölünün acısını hissetmez, yorum yapmaz, yalnızca karşı tarafa verdirdikleri kaybın hesabıyla ilgilenirler. Bu, onların kendi ruhlarını kurtarmak ve psikolojik olarak rahatlamalarını sağlamak adına da anlamlıdır. Yapılanlar, kayıplar, masumlara verilen zararlar, herhangi bir insani değer çerçevesinde açıklanamayacağı için, kurbana yabancılaşmak ve onu matematik olarak sayılabilir, kullanılabilir bir materyal olarak algılamak en geçerli yöntemdir.

Kurbanlarını birer insan olarak değerlendiren ve yaptıkları eylemin korkunçluğu ile yüzleşebilenler açısındansa, kendileri en az öldürdükleri insanlar kadar şeytanın kurbanlarıdır. Tüm kötülüklerin yaratıcısı olan şeytan -ki burada şeytan, dini bir tasarım değil, genellikle somut politik bir figürdür-kendisini de bu davranışa mecbur bırakmaktadır. Bu şekilde suçlu belirlenir ve kurbanların sorumluluğu da şeytanın eseri olan kötü düzene atılır. Teröristin vicdanen rahat olması eylemin başarısı açısından önemlidir. Unutulmamalıdır ki, sıradan, ruh sağlığı yerinde olan bir insan için öldürmek, en az ölmek kadar zordur.

Terörist açısından ölebilmek ile öldürebilmek eylemleri arasında bir geçişkenlik vardır. Ölüm, küçümsenmektedir. Bu şekilde "kurbanların hayatlarını kaybetmeleri" de olgusal olarak basitleşmektedir. Kendileri bu kadar kolayca ölebildiklerine göre, kurbanların ölmeleri de, o kadar önemsenmemelidir. Ölüm kaçınılacak bir şey değil, herkesin karşılaşacağı bir sondur ve "Eğer ölüm önceden belirlenen bir zorunluluksa, o zaman korkakça ölmek bir utançtır." Nitekim korkakça ölmeyeceklerini ispatlama arayışındaki intihar eylemcileri, kendilerini duraksamadan kurban

edebilecek bir yüreklilik ve inanışla, bedenlerini amaçlarına feda etmekten kaçınmazlar.

İntihar olgusu sosyal ve dinsel anlamda reddedilse bile, bir amaç uğruna ölüme korkusuzca gidebilmek, tarihten günümüze hep olumlu bir nitelik olarak değerlendirilmiştir. **Örneğin Roma döneminin en sert muhalifleri olan Sicariiler, dava uğruna ölmeyi çok eğlenceli bir şey olarak telakki etmiş ve Tanrı tarafından kurtarılmayı beklemişlerdi. Onlara göre Kudüs, Romalılardan kurtarılırsa, günahkâr rejim iktidardan düşecek ve Tanrı onlara kendisini göstererek ödüllendirecek, kurtaracaktı.**

Kurtarılmanın bu dünyada gerçekleşmesi de zorunlu bir şart değildir. Zira dinsel inançların çoğu, gerçek selametin ancak öbür dünyada olduğunu ve bu dünyadaki fedakârlıkların, öteki tarafta ödüllendirileceğini kabul ederler. Sonlu yaşamınızda çekeceğiniz sıkıntılar, sonsuz varlığınızın gerçekleşeceği Tanrı katında size sunulacak olan mükemmel ortamın garantisi olarak değerlendirilirler. Bu nedenle acılar ve sıkıntılar birer fırsat olarak kabul edilirken, dinsel bir amaçla kendini feda etmek, şehadet mertebesine ulaşmak anlamına geleceğinden kaçınılacak değil, özenilecek bir durum halini alır.

Her ne kadar, sonucu özenilecek bir durum olarak algılansa da, kendisini inancının askeri olarak tanımlayan herkesin, intihar komandosu olabilmesi söz konusu olamayacağından, başka faktörlerin de göz önünde bulundurulması gerekir. Zira hangi motivasyon ve inançla olursa olsun, sıradan bir insanın psikolojik sorunları olmaksızın bir intihar eylemine girişmesi çok kolay değildir. Bu nedenle intihar eylemcisinin inancını pekiştiren, onu besleyen kişisel travmalarının bulunması, genellemede bir ön koşul olarak kabul edilir.

İntihar komandolarının neredeyse hepsinin karşı tarafa (mücadele ettikleri gruba) kurban verdiği bir akrabasının ya da yakın arkadaşının olduğu görülmektedir. Yani bir kan davasının varlığı ve intikam arayışı, intihar eylemcisini tetikleyen en önemli unsurlardan bir tanesidir. Zaten terörist eylemlerde hemen her zaman meşru öfkelerin izlerine rastlamak mümkündür.

İntihar eylemcileri, kendilerini feda etmek suretiyle karşı tarafa kendi acılarını hissettirme şansını yakaladıklarını ve kayıplarını eşitlediklerini düşünürler. Onlar incinmiş, acı çekmişlerdir, Ölüm ise acılarına son verip, onları görevlerini tamamlamış olmanın huzuruyla en son yolculuklarına uğurlamaktadır. Bu ölümle gelen yıkım, karşı tarafta derin acılar yaratacak ve bundan böyle keder, diğerlerine yoldaş olacaktır. Bu tarafta ise ebedi sükun sağlanmıştır.

Terör eylemcilerinin en tehlikelileri olarak kabul edilen intihar komandolarının bir başka önemli özelliği de, genellikle 16 ile 28 yaşları arasındaki gençlerden oluşmalarıdır. Genç, gözü pek ve deneyimsizdirler. İnançlarına ölümüne bağlı, mükemmeliyetçi ve devrimci olmaları ortak özellikleridir. Aralarında istisnalar olmakla birlikte çoğu fakir ve az eğitimli ailelerden gelmektedirler, ideolojik tabanlarının ise etnik ya da dini motiflerle süslü olması daha olağandır. Zira en güçlü ideolojiler bu şablonlara oturmakta ve eylem ile sonuçlar açısından bakıldığında daha rasyonel bir zemine yerleşmektedir.

İnsanın kendi kendisini ölüme mahkûm etmesinin ve inanışı uğruna yaşama veda etmesinin kolayca açıklanabilir bir tavır olmadığı söylenebilir. Üstelik intihar eylemcisi açısından psikolojik bir travma ya da nefret ettiği, artık içerisinde bulunmak istemediği bir hayattan kaçış arzusu da bulunmaz. Tersine yaşama ölesiye bir bağlılık ve onu kendi inancına göre, kendisini feda ederek daha güzel kılma arayışı vardır. Ölüm bir kaçış ya da bir son olarak değil, bir açılış, bir başlangıç olarak tasarlanır. intihar komandosu hayatla vedalaşırken, onun inandığı değerler adına gerçek mücadele başlamaktadır. **Georges Sorel'in çok çarpıcı ifadesi şöyle;** **"Gerçeklikler için değil fikirler için, bilinenler uğruna değil, inanılanlar uğruna ölünür... İnançlar söz konusu olduğunda, en önemli işareti ve en etkili kanıtı uğruna ölümdür."** Uğruna ölünebilecek bir davaya sahip olması ise, teröristin en büyük gücüdür.

İnsanın davası uğruna, kendi bedenini bir araç olarak kullanması ideolojik nitelikli terör eylemlerinde de görülmekle beraber farklı bir içerikte şekillenir. Burada intiharın amacı kamuoyunun

sempatisini kazanma ve soruna dikkat çekme yönündedir. Açlık grevleri, kendini yakma gibi eylemler, intihar komandosunun eyleminden farklı olarak çevreye zarar verme ya da kendisini bir silah haline getirme amaçlı olmadığı gibi, yalnızca eylemcinin kendi bedeni üzerindeki bir tasarrufuna dayanır. Eylemci kimseyi yok etme, kan davası gütme ya da intikam alma gibi bir hedef gütmeyip, kendi bedeni üzerinden kamuoyuna ve siyasi otoritelere bir mesaj vermeyi amaçlar.

Cinsiyet açısından bir değerlendirme yapıldığında intihar eylemcilerinin yalnızca %15'inin kadın olduğu gözlenmektedir. Buna karşın kimi örgütlerin özellikle kadın militanları tercih ettiği de bilinir. **Örneğin Sri Lanka'nın Kara Kaplanları'nın elinde sınırsız bir kadın intihar eylemcisi potansiyeli bulunduğu söylenmektedir.** Kadın militanlar kararlı ve tereddütsüz birer eylemci olabildiğinden, çoğunlukla acımasızlıkta erkekleri de geride bırakabilmekte ve son derece tehlikeli bir potansiyel taşımaktadırlar. **Nitekim "önce kadınları vurun" sloganı, bu tehlikenin bir uzantısı olarak yerleşmiş ilkelerden birisine işaret eder. Unutulmamalıdır ki, ölesiye inanmış bir kadın, gerçek bir nükleer bombadan daha tehlikeli olabilir.(!).**

Ölebilmek, daha doğrusu nasıl ve ne zaman öleceğine karar verebilmek kimilerine göre en büyük özgürlüktür. Montaigne'nin denemelerindeki en çarpıcı ifadeler bununla ilgilidir. **"Derler ki, bilge yaşayabildiği kadar değil, yaşaması gerektiği kadar yaşar... Hayata giriş yolu bir tek, ama çıkış yolu yüzbinlercedir. Yaşamak için toprağımız olmayabilir, ama ölmek için toprak bulunur nasıl olsa... Hiçbir zaman korkulmayacak, çok kez aranacak bir limandır ölüm... Yaşamak kölelik olur, ölme özgürlüğümüz olmazsa."** intihar eylemcisi de, bir anlamda köleliğine böyle bir son vermekte, ancak başkalarının yaşama, özgürlüğünü elinden almaktan çekinmemektedir. Yaşama özgürlüğü ise, ölme özgürlüğünden daha değerli bir şey olsa gerek Özgürlükler elbette değerlidir, ancak bir başkasınınkini elinden almadıkça.

İntihar eylemcilerinin yerleşmiş psikolojik sorunları ve denlilere giden travmaları olduğu iddiası çoğunlukla kabul görmekle birlikte, genel terörist tipolojisinde böyle bir kriter bulunmamaktadır. Kuşkusuz terörü bir mücadele stratejisi olarak benimsemek, yani terörist olmak çok kolay bir seçim değildir. Hiç kimse akşam normal bir insan olarak uykuya dalıp, sabah terörist olma kararını veremez. Travmalar, birikimler, olumsuz şartlar ve beklentiler en temel iteliyicilerdir. Ancak geniş bir toplumsal kabul gören teröristlerin deli ya da sapık olduklarına ilişkin kanaat, oldukça tartışmalıdır. Teröristler arasında ruhsal açıdan sorunlu tiplere pek rastlanmadığı gibi, klinik açıdan kişilik bozukluğuna sahip olarak nitelendirilebilecek olanları bulmak da son derece zordur. Kaldı ki, terör örgütlerinin psikolojik problemleri olan dengesiz kişilerle irtibat kurmadıkları, onları güvenilmez buldukları bilinir.

Örgüt üyesinin, yaptığı şeyin doğruluğuna sorgusuz inanan, liderine karşı itaatkâr, işbirliğine yatkın ve mücadeleci olması önemlidir. Buna karşın hayata bakışında çeşitli sapmaların olması da normal kabul edilir. Zira standart terörist, çok farklı psikolojileri bir arada yaşayan, duygusal gelgitleri olan birisidir. Sıradan ve hayatı normal gidişinde yaşayan insanlardan kimi farklılıkları bulunduğu da açıktır. Terör uzmanlarına göre, olayların gereğinden fazla küçümsenmesi, yoğun hayal kırıklıkları, risk almaya yönelim, kendi doğruluğuna aşırı güven, hayalperestlik, sosyal izolasyon ve fark edilme arzusu, terörist tipolojisinin en genel nitelikleridir. Bu özelliklerin çeşitli derecelerdeki varlığı, teröristin başarısı üzerinde de önemli bir belirleyicidir. Örneğin risk almaktan korkan, kararsız ve güvensiz kişilerin ya da geniş bir aile çevresinde kuvvetli sosyal ilişkilere sahip olarak yaşayan ve kendisini mutlu, beklentileri karşılanmış olarak nitelendiren kişilerin terörist olma potansiyelinin düşük olduğu farzedilir. Genel nitelikleriyle sıradan bir terörist, sistemle barışık olmayan, ama o sistemin değerleriyle düşünen, yanlışları şiddet kullanarak düzeltme arayışında olan ve sistemin içerisinde yerleşik bir kimliktir. Oysa terörist örgütlerin liderleri ve kitle imha silahı kullanmayı hedefleyen sıradışı teröristler açısından aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Onlar farklı hedeflere ve kişilik yapılarına sahiptirler. En basit ifadesiyle "başka dünyanın insanlarıdırlar".

Eylem emrini veren ve örgütte karar verici konumunda olan kişiler, kişisel hedeflerinin yanı sıra, son derece ütopik senaryoların da sahibi olabilirler. Özellikle tarikat türü terör örgütlerinde bunu görmek çok kolaydır. **Bin-yılcı, kıyamet günü bekleyen ve peygamber vasıflarına sahip olduğu**

iddiasında olan terör örgütü liderleri, akıl sağlıkları yerinde olmayan, derin ihtiraslara sahip çizgi film kahramanları gibi hareket etmektedirler. Onlar için, dünyayı ele geçirme, tüm insanlığa ceza verme, kıyamet gününün gelişini sağlama gibi amaçlar söz konusu olabilmektedir. Lider, örgütün efendisi kimliğini peygamber vasfı ile de donatarak, Tanrı'nın emirlerini yerine getirmekte olduğuna inandığında, son derece tehlikeli terörist tiplemeleri ortaya çıkmakta ve kitle imha silahlarının kullanımı gündeme gelmektedir.

Kitle imha silahlarının kullanılması emrini verebilecek bir liderin akıl sağlığının yerinde olma ihtimalinin bulunmadığı ortadadır. **Bu kişilerin paranoid, paranoid-şizofrenik, şizofrenik, pasif-saldırgan kişilik ya da sosyopat olmaları mümkündür.** Ancak terörizm konusunda araştırmalarıyla tanınan Jessica Stern'e göre şizofrenikler ve sosyopatlar kitle imhasına dayalı bir eylem hayal etseler bile, bunu gerçekleştirmeleri oldukça güçtür. Zira her şeyden önce büyük çaplı bir kimyasal, biyolojik ya da radyolojik saldırı için gerek sosyopatlar, gerekse şizofrenikler grup çalışmasına elverişli değildirler. Bu nedenle herhangi bir psikolojik bozukluğun varlığı değil, bazı spesifik problemlerin bulunması daha anlamlıdır. Ayrıca liderin zeka düzeyi de son derece önemlidir ve bu tür liderlerin normalin üzerinde IQ düzeylerine sahip oldukları bilinmektedir.

Onlar sistemin bir parçası değil, sistemin potansiyel hakimi gibi, sisteme dışarısından bakarlar. Tıpkı nehrin akışının tersine yüzen somon balıklarını avlayan, iştahlı ayılar gibi örgüt üyelerini toparlar ve günü gelince kış uykusundan kalkmak üzere, üç depolarlar. Bekledikleri gün ise bellidir; -çoğunlukla kıyamet ve yeniden diriliş!

İster ruhani ve dini esaslardan güç alsınlar, isterse gerçek yaşamın içerisinde varolan sorunlardan beslensinler, örgüt liderlerinin, örgütün genel politikasını ve uyulması zorunlu ahlaki değerlerini belirleyerek, bunlara uymayanı cezalandırma yetkisi tartışılamaz. Grubun içerisinde herhangi birisinin yapılan eylemi sorgulaması ya da "Neden masum insanları öldürüyoruz?" sorusunu sorması grubun birlik ve bütünlüğünü sekteye uğratacağından engellenmelidir.

Lider, örgütün tüm üyelerine, gruptan çıkışın tek yolunun, ölümle gerçekleşebileceği mesajını verebildiği ölçüde, gücünü ve otoritesini pekiştirir. Kaldı ki, bir kez grubun içerisine girilip, örgütün ideallerinin benimsetilmesi sürecine girildikten sonra, örgüt üyelerinin fikir değiştirmeleri de pek rastlanılan bir durum değildir. Bu nedenle kontr terör politikalarının en önemli ilkelerinden bir tanesi de, örgütten çıkışın sağlanmasından ziyade, öncelikli olarak örgüte girişin engellenmesidir.

Bir kez örgütün içerisine girildikten sonra, bir şeye ait olma duygusu, büyük bir projenin parçası olma hayali, örgütün yeni üyesini sarıp sarmalar. Yalnızlık, yerini silah arkadaşları ile çevrelenmiş kocaman bir aileye bırakır. Örgüt üyesi artık tek başına sistemden hoşlanmayan bir adam değil, o sistemin kurallarını parçalayan, haksızlıklarla mücadele eden, düzenli bir ordunun parçası haline gelmiştir. Tüm zaafları, eksiklikleri örgüt içerisindeki dayanışma ile birlikte kapatılır. Toplum içerisinde kaybolan, silik, kimsenin tanımadığı, önemsemediği bir kişilik, yavaş yavaş sert, hedefe kilitlenmiş, saygı uyandıran, ürkülen bir insan modeline doğru evrilmeye başlar. O, artık özeldir ve yemekten, uyumaktan, diş fırçalamaktan daha anlamlı(!) bir şeyler yapabilme fırsatı eline geçmiştir. Öyleyse dünyayı değiştirmenin zamanıdır, bombalar yapılmalı, düşmanlar yakılmalıdır; kadın, erkek, çoluk çocuk demeden.

Teröristler göründüğü kadarıyla dünyayı yorumlamaya çalışan filozoflardan değil, değiştirmeye çalışan devrimcilerdendirler. Değişim şart olduğuna göre, bunun yapılabilmesi için şiddet kullanılması gerekse de, "vazife" yerine getirilmelidir. Teröristlere göre, onlar "aklar" ve "karaların" çok net görülemediği bir dünyada, aklan gösterme misyonunu gütmektedirler. Diğerlerinin aklan görememesi esasen şaşırtıcıdır, ancak göremeyenleri yola getirmek de onların görevidir. Bunun için türlü fedakârlıklara katlandıklarını düşünürler. Gri renklerle uğraşmaz, kendi doğrularının en ak, karşı tarafın doğrusunun ise en kara olduğuna sonsuz bir inanç beslerler. Bu sarsılmaz inanç tüm bedenlerini ve zihinsel faaliyetlerini esir aldığından, bir tür toplu histeri içerisine girerler. Örgüt aynı anda nefes alıp vermeye, birey, bir organizmanın parçası olarak yaşamaya başlar. Beyin, örgütün lideri olduğu için üyelerin fazlaca düşünmesine gerek olmaz. Onların yerine düşünen birisi vardır.

Onlarsa beyinden diğer organlara giden komutlara, vücudumuzun diğer uzuvlarının verdiği tepkileri vermekle yetinirler. Koş diyen bir beyine koşan bacaklar, sindir diyen beyine sindiren mide, öldür diyen beyine öldüren eller. Aksine bir durum hastalık belirtisi olurdu zaten.

Örgüte dışarıdan bakan birisine çok anlamsız ve akılsızca gelen birçok eylemin ve ritüelin, kimi zaman çok eğitimli, zeki kişilerce benimsenmesinin nedeni de, örgüt içerisindeki bu hiyerarşik ve yarı mistik yapılanmadır. **Tarihteki en büyük matematik dehalarından Pisagor'un, kendi tarikatına mensup üyelere baklagilleri yasaklaması ya da beyaz horoza dokunmanın, ana yollarda dolaşmanın, yere düşeni kaldırmanın yanlış olduğunu kabul ettirmesi bizlere elbette komik geliyor. Oysa bu ilimden yaklaşık 2500 yıl önce yaşayan bu insanlar, üçgenlerde ,a2+b2=c2 formülünün mucidine, dörtlük esasına göre yapılmış hiçbir şeyin üstüne oturmayacak, ışığın yanında aynaya bakmayacak, yürek yemeyecek veya ekmeği koparmayacak kadar çok inanmışlardı.** Tarihin en şaşırtıcı adamlarından birisi ulan Pisagor, bir terör örgütü kurmasa da, tarikatı ve fikirleri İle dönemin en etkili kişilerinden birisi olmuştu. Garip fikirleri ve müritleri ile oluşturduğu sosyal çevre yüzünden Kroton'dan kovulup, güney İtalya'daki Metapontion'a gelene kadar da, kendi polisinde siyasi ağırlığını hissettirmişti.

Aum Shrinkyo tarikatının lideri Shoko Asahara'nın, modem dönemin Pisagor'undan farkı, şiddetin meşruluğuna inanması ve kitle imha silahlarını kullanabilmeyi düşünmesidir. Müritlerine bakıldığında dünyanın en yetenekli mühendislerinin, bilgisayar uzmanlarının, biyologlarının ve doktorlarının, onun emirlerini kutsal ayetlermişçesine benimsedikleri görülür. Japonya'nın ya da İngiltere'nin güvenliğe ilişkin software yazılımlarını yapabilecek kadar usta bir yazılımcının, Asahara'nın her istediğini yapması nasıl açıklanabilir? Organizma her uzvuna düşünme yetisini verse idi, organik sistemin çalışması tabii ki mümkün olamazdı. **"Birey düşünerek ve sorgulayarak varlığını kanıtlasa da, örgüt üyesi düşünmeyerek ve itaat ederek kendi varlığından soyutlanır."** Bu şekilde kimlik başka bir şablonun içerisinde oluşur ve bireyden, grubun bir parçası haline geçiş mümkün olabilir. Ortaya çıkan, teröristin yeni kimliğidir ve bir şeylere ait olma duygusunun yarattığı motivasyonla, şevkle benimsenir.

Grubun iç dinamiği, dışarıdan aldıkları etkilere bağlı olarak şekillenir. Karşı tarafın katılığı ve gücü, grubun dayanışma duygusunu ve bağlılığını kuvvetlendirdiği gibi, ideolojisini keskinleştirerek, eylem stratejisini daha da sertleştirir. Teröristler açısından alternatif çıkış bulunamaması halinde en tahrip edici süreçlerin başlaması mümkündür. En sert eylemler, genellikle finişe en yakın dönemlerde gerçekleştirilenlerdir.

Terörle mücadele giderek sertleşirken, "korku" yalnızca toplum için değil, örgüt açısından da en belirgin psikoloji halini alır. 11 Eylül sonrası, El Kaide militanlarının korkmadığını söylemek, çok hafif bir iddia olacaktır. Her şeyin bir bedeli vardır ve onlar da bunun farkındadırlar. Yalnızca eylemciler için değil, sempatizanlar açısından da durum aynıdır. Eylemden önce sahip oldukları hareket serbestisini, konforu ve özgürlüklerini sürdüremeyecekleri söylenebilir. Nitekim El Kaide üyeleri, daha önce de sabıkaları olmasına karşın, esasen bir tek eylem sonrasında, İslami fundementalizm taraftan, gerici bir grup olmaktan, insanlık düşmanı, şiddet yanlısı terörist şeytanlar haline dönüşmüşlerdir.

Demokrasi ve insan hakları olguları, güvenliğin öncelikli olduğu bir düzende anlam ifade etmeyeceğinden, düşüncelerini özgürce ifade etmeleri, diledikleri gibi toplanmaları, giyinmeleri, iktisadi faaliyetler sürdürmeleri mümkün olamayacaktır. Hatta Guantanamo'daki gibi işkence görmeleri, hukuksuz yargılamalara maruz kalmaları çok muhtemeldir. Buna çok da fazla şaşırmamak gerekir. Zira mücadele eden taraf açısından bakıldığında, insanlığa ve hukuka saygı duymayan, o kavramlarla düşünmeyen insanlara karşı, hukuk ve saygı prensiplerini geçerli kılmanın gereği yoktur.

Öç alma duygusu ve nefret, öfkeyle birleştiği zaman, kuralların çiğnenmesi için en mükemmel zemini oluşturduğundan, eylemcilere ve sempatizanlarına karşı hiç de hukuki olamayan tepkiler gösterilmesi olağandır. Mücadele eden ekip elemanlarının teröriste karşı saldırgan tavırlar içerisine

girmesi ve şiddet kullanması çok sık görülen bir durumdur. Hissi bir nedenle girişilmiş bu şiddet gösterisi, teröristin şiddet eyleminden farklıdır. Zira teröristin kullandığı şiddet araçsaldır, yani şiddet amaç doğrultusunda kullanılan bir araç durumundadır. Belirli bir öfkenin anlık tepkisi olarak değil, uzun dönemli birikimlerin siyasi ifadesi olarak kullanılır. Teröriste ve sempatizana karşı kullanılan şiddet ise, eğer bir tepki niteliğindeyse ve yapılanı cezalandırma amacını taşıyorsa, kendisinden öte bir içeriği bulunmaz. Buna karşın teröristlere karşı kullanılan şiddet, terörizm potansiyeli taşıyan muhalifleri korkutmak, caydırmak gibi bir üst amaca yönelik olarak ve belirli bir plan dahilinde yapılıyorsa, teorik düzeyde teröristin kullandığı şiddetin içeriği ile aynı kalıplarda değerlendirilebilir. Uygulanan şiddetin her iki yönlüsü de hukuki değildir. Bir kez uygulanmaya başladı mı, ıtaat-otorite ilişkisinin meşruiyet terazisi bozulur. Roma hukukunun en temel ilkelerinden birisi olan vis legibus inimica ifadesi, her yönüyle geçerli hale gelir. Yasalar rafa kalkar, toplumsal sözleşme tek taraflı feshedilmiş sayılır.

Oysa ki yasaların işlemediği ortamlarda anarşi ve kaosun hakim olması kaçınılmazdır. Korku, düzensizliğin en belirgin ürünlerinden bir tanesidir. Teröristin de arzu ettiği sonuç budur. Otoritenin zayıflatılması, insanların geleceklerini görememesi, tedirginlik ve sisteme inançsızlık. Korkularımızla yarattığımız ve sınırladığımız yaşamımızın, aynı zamanda daha da fazla korkmamız için gerekli tüm şartlan sağladığını fark etmek oldukça zordur. Aslında en çok korkulması gereken şey ise, korkularla dolu bir yaşamdır.

Eğer yaşanacaksa, öcülerle, korkularla dolu bir yaşamın ne anlamı olabilir?

Bir amacı ve uğruna tüm korkularını yenebileceği bir inancı, bir hedefi bulunanlar, yaşamın gerçek anlamını keşfedebilenlerdir. Önemli olan uğruna bir yaşam feda edilebilecek olan inançların, öfkeyle nefretle beslenenlerden değil, sevgiyle hoşgörüyle güçlenenlerden olması. Hain kalplerin karanlığında beliren "kötü"nün değil, aklın parlak ışığında seçilen "iyi"nin egemen kılınması. **Kazanmanın ön koşulu ise en az şiddete tapanlar kadar inançlı ve dirençli durabilmek. Yoksa onların yaşamlarının ardından mezar taşlarına vixid, yani "yaşadı"; inançsızların ölümlerinin ardındansa morte, yani "öldü" yazılması kaçınılmaz. Sh: 71-87**

Kaynak: Deniz Ülke ARIBOĞAN, Tarihin Sonundan Barışın Sonuna Terörü Anlamak Ve Anlamlandırmak, Timaş Yayınları, 2003, İstanbul

****

TERÖR VE MEDYA

"Kötü Haber İyidir..."

O sabah her şey yolunda giderken, gittikçe huzursuzlanmaya başlamıştı. Güneş yedi renkten ışıklarını saçıyor, tatlı bir meltem ile karışan ısısı, insanı rehavete sokuyordu. **Siyasetteki monotonluk ve düzen bıktırıcı olmaya başlamıştı.** Ne bakanların birbirleri hakkında ileri geri konuştuğu, ne de muhalefetin sesini yeterince yükselttiği uzun süredir duyulmuyordu. Ekonomi ile ilgili haberlerse her gün birbirinin aynısıydı. Devletler birbirleriyle savaşmıyor, Ortadoğu kaynamıyordu. Sanatçıların bile skandal çıkartmaya niyetleri yoktu. Kısaca sinir bozucu bir sesssizlik ve durgunluk vardı. Doğal afetler bile sanki ona cephe almıştı. Ne deprem, ne sel, ne sis. Bir iki asparagasın dışında medyadaki hareket sıfıra inmişti. Ratingler yerlerde sürünüyordu. Ta ki...

"Müdürüm, teröristler büyük bir yangın bombası atmışlar. Alışveriş merkezi dumanlar içerisinde." anonsu gelene kadar. Tanrı'ya şükür! Her şey yoluna girmişti. Haber merkezi inanılmaz bir telaş ve hevesle koşuşturmaya başlamıştı. Haftalarca süren bir açlığın ardından muhteşem bir sofraya oturmanın heyecanıyla hepsinin dizleri titriyordu. Müdür yüksek sesle emirler yağdırıyor, gelen görüntüler hemen ekrana yansıtılıyordu.

Dumanların içerisinde insanlar, yanan vücutlar, çığlıklar, kendilerini onbeşinci kattan aşağıya bırakan çaresiz kurbanlar. .Dehşet ekranlardan evlerin içerisine taşıyordu. ABD'de, İran'ı da, Fransa'da herkes büyülenmişçesine görüntülere kapılmış olanları izliyordu. Alevlerin sıcaklığı, fiber optik kablolardan dünyanın dört bir yanına sıçramıştı.

> **Haber müdürü, güneşin önüne perdesini çeken gri dumanlara şükranla baktıktan sonra hafifçe gülümsemesini önleyemedi. O, puslu havaları seviyordu. Ne yapsın! Doktorlar da hastalıklarla savaşmalarına karşın, hastalıkların olmadığı bir dünyayı düşlemezlerdi herhalde. Terörden de, teröristten de nefret ediyordu aslında, ama bir yandan da şu durgun günlerde eylemin ilaç gibi geldiğini kendisine itiraf etmeliydi. Görüntüleri günlerce tekrar tekrar kullanacak, en az bir haftalık haber ihtiyacını buradan karşılayabilecekti. İzleyicilerin bu görüntüleri defalarca izlemesinin ne gibi sosyal ve psikolojik sonuçlan olacağı ile fazlaca ilgilenmiyordu. Ama çocuğunun bu görüntülerden etkilenmesini elbette istemezdi. Hemen rehabilite edici haberleri de hazırlaması gerektiğini fark etti. Rating rakamları muhteşemdi. Gerçi diğer haber kanalları da coşmuştu ama, en vahşi görüntüleri kendi kanalı verdiği için halk onu ödüllendirmişti. Kan ve gözyaşı ister istemez en yüksek primi sağlıyordu. O da, bunu bilecek kadar akıllıydı.**
>
> **Teröriste gelince, eyleminin olağanüstü bir ses getirmesinden fazlasıyla memnundu. Defalarca gösterilen yangın görüntüleri eylemin etkisini kendisinin de beklemediği kadar büyütmüştü. "birkaç molotof kokteyli ile" diye düşündü, "neredeyse, Eyfel kulesini çökertmiş kadar olduk." Medyanın muhteşem gücü sayesinde çok küçük olarak kabul edilecek eylemler bile, büyük ses getirir olmuştu. Kendisini şanslı hissetti. 19. yüzyıl teröristlerinin ancak Çar'a suikast düzenleyince bu kadar başarılı olabildiğini hatırladı. 21. Yüzyıl onun çağı olacaktı. O da puslu havayı severdi. Özellikle Müdürün kanalını çok beğenmişti. Orada yayınlanan görüntüler, ona gücünü hissettirmiş, kibirle dolmuş ve kendisini ölüm Tanrısı olarak görmeye başlamıştı. Güneşin önünü kesen dumanlara hafifçe gülümseyerek bakmayı ihmal etmedi. Şu müdüre bir teşekkür e-maili çekse nasıl olurdu acaba?**

Haber müdürünün tepkilerinin olayın tamamen dışında bir kişi olmasına karşın, sıradan birinden farklı olması çok doğal, Zira teröristle medya birbirinden ayrılmaz, yapışık bir yaşam biçiminin iki tarafı olarak varlıklarını sürdürmekteler. Karşılıklı olarak birbirini besleyen bu ikili ilişki, bir yandan teröristlere kendilerini ve taleplerini ifade ederek, popülerleşebilecekleri İnşatlar sağlamakta, diğer yandan da medyanın haber açlığını giderebilecek kaynakları üretmekte. Reklam yapmaya hakkı olmayan, kürsüde konuşamayan tüm muhalif hareketler, medya .Hacılığıyla bir reklam saati kazanma yarışma girmekte. Üstelik bedava!

Eylemlerin yapılış biçimleri, yapılış zamanlan, eyleme muhatap-olacak kişilerin seçimi özenle yapılırken, terör de kaçınılmaz bir biçimde medya merkezli olarak şekillenmekte. Amaç, terör uzmanı **Brian Jenkins**'in ifadesiyle, **"Çok kişiyi öldürmek değil, çok fazla kişiye seyrettirmek ve korkutmak olunca, medya da teröristin en önemli silahı halini almakta."** Öyleyse o silahın susturulması, ya da tıpkı bir bumerang gibi onu kullanana geri döndürülmesi gerekiyor.

Susturmak duygusal tepkiler veren, otoriter sistemlerin tercihi; silahı geri teptirmek ise rasyonel tepkiler veren, demokratik sistemlerin yöntemi. Susturmak varolan bir silahın ortadan kaldırılması, bir başka deyişle karşı tarafın elindeki artı "bir"in yok edilmesi anlamına geliyor. Eylem yapılıyor ve kimsenin haberi olmuyor. Haberin iletilmesi engelleniyor ve sıfır toplamlı oyunda her iki taraf da sıfıra sıfır eşitlenerek, eylem yok sayılıyor. **"Uluslararası terörizmin yalnızca üçte birinin medya tarafından duyuruluyor"** olmasının ardında yatan gerçek de bu. Terörle mücadele anlamında teröristin, eylemini seyircilere aktaramaması, oyun performansını ortadan kaldırıyor. Muhteşem bir

drama bile boş koltuklara oynandığında bir anlam ifade etmiyor.

Silahın geri teptirilmesi, yani medyanın teröristin istediği amacın tersine kullanılarak haberin, teröristin hiç de arzulamadığı bir biçimde şekillendirilmesi ise, eşitliği mücadele eden taraf yerine bozuyor. Yani karşı tarafın elindeki silah sizin elinize geçmiş oluyor ve bu da, sıfıra karşı “bir” öndesiniz anlamını taşıyor. Bunun çeşitli yöntemleri var elbette. Örneğin teröristin eylemi, esasen bir alışveriş merkezindeki, bol paralı insanlara yönelik olarak planlanmış olmasına rağmen, medya o alışveriş merkezinde görev yaparken hayatını kaybeden zavallı temizlikçi figürünü ön plana çıkartıyor. “Kapitalizme karşı savaş ve daha eşit, daha güzel yarınlar” adına slogan atan, eylem yapan teröristlere karşı, yarınlarını kaybetmiş çocuklar gündeme getiriliyor. Ya da terörist, etnik sebeplerle eylem yapıyor, medya ise onu dinsel nitelikli global terörizmin içerisine oturtuyor ve etnik taleplerden hiç bahsetmiyor. Tıpkı araba lastiğini tanıtmaya çalışan bir reklam filminde, karayollarında kullanılan asfaltın kalitesinin anlatılması gibi. Araba frene basınca duruyor, ama lastiğin yolu iyi tutması konusunda esas neden asla tekerlek değil, yolların kalitesi gibi sunuluyor.

Medyanın, terörizmi haber haline getirirken kullanabileceği yön değiştirici yöntemler arasında, terörist eylemin arkasındaki grubun bilinçli olarak yanlış yansıtılması da bulunmakta. Düşünün! Dinsel amaçlı bir terör örgütü üyesi olarak bir eylem yapıyor ve inanıyorsunuz ki, sizinle aynı inancı paylaşan insanlar, sizi benimseyecek ve şeytana karşı mücadelenizi destekleyecek. Ama bir bakıyorsunuz, Avrupa’da gerçekleştirdiğiniz bir saldırıyı Japonya’daki Aum tarikatı, Amerika’daki Yükselen Güneş Grubu, Alman RAF veya Çeçen gruplar üstlenivermiş. Medya ise, olayı sizin gerçekleştirmiş olmanıza ve tüm iletişim kanallarını arayarak eylemi üstlenmenize rağmen, sorumluluğu başka bir gruba yüklemeye çalışıyor. Ne yaparsanız yapın, ürününüzü sahiplenemiyorsunuz. Bu acayip düzenin iletişim kanalları, eyleminize ağız tadıyla sahip olmanızı engelliyor, hatta sizin çocuğunuza başka veli bulmaktan kaçınmıyor. Kendinizi yaksanız, birileri çıkıp “Kuzey denizindeki balina avcılığını protesto için yaptı” diyebilir. Kısaca ne ürettiğiniz değil, ne pazarladığınız anlamlı artık. Eyleminizi pazarlayamadığınız zaman elinizde patlaması çok mümkün. Bu nedenle medya bağlantıları ve tüm iletişim kanallarının istediğiniz doğrultuda yönlendirilmesi hayati önem taşıyor.

Medyanın en fazla reklam saatini sağlayacak biçimde kullanımı, terörist açısından özel stratejiler geliştirme zorunluluğunu ortaya çıkartıyor. Eylem günleri, saatleri incelikle planlanırken, en medyatik günler tespit ediliyor. Günler, saatler, mekanlar, kurbanlar, hepsinin medya referanslı bir anlamı var. Örneğin Kızıl Tugaylar örgütü, gazetelerin en çok sattığı günlerin perşembe ve pazar olduğunu hesaplayarak, çarşamba ve cumartesi günleri eylem yapmayı tercih etmiş, haberlere girebilmek içinse prime time’ı kovalamıştı. Bu şekilde daha fazla insanın konudan haberdar olması mümkün olabilecekti. 1995 yılında gerçekleştirdiği eylemle terörizm literatürüne giren Oklahoma bombacısı Timothy Mc Veigh de, Alfred Murrah binasını seçme nedenini şöyle açıklamıştı: **“Çevresinde iyi fotoğraflar çekebilmek ve kameraları yerleştirebilmek için yeterli alan vardı.” Mc Veigh yalnızca eylemi planlamamış, aynı zamanda onu tüketiciye ulaştırırken en mükemmel ambalajın nasıl yapılabileceğine de karar vermişti. Kara Eylül grubu 1972’deki İsrailli sporcuları rehin alma eylemini, neden Olimpiyatlara sakladı, dersiniz. Tüm dünyanın gözü, kulağı ve kameraları Münih’te bulunduğu için olmasın! Eyleminizi yapıyorsunuz ve zaten tüm dünya medyası orada hazır bulunduğundan, milyarlarca insana naklen izletiyorsunuz. Stratejik planlamanın zirve noktası bu olsa gerek.**

Terör örgütü açısından gerçekleştirdiği eylemlerin nedenlerini ve iddialarını aktarabileceği bir kanala sahip olması, özellikle izleyici potansiyeli varsa, kuşkusuz çok kolaylaştırıcı bir faktör. 11 Eylül sonrasında El Cezire televizyonunun, El Kaide’nin açıklamalarını yayınlayarak ne kadar ciddi bir misyon yüklendiği görülmüştü. Olay sonrasında örgütün ve Usame hin Ladin’in fikirleri ve hareketin toplumsal tabanı hakkındaki bilgi dağarcığımız, alternatif merkezlerden akan haberlerle gelişil Haber kanallarının kontrolünün veya en azından daha verimli kullanılabilmesinin ne kadar önemli olduğu Amerikan yönetimi tarafından da bilinmekteydi. Bu çerçevede gerek Araplara, gerekse Arap olmayan Müslüman halklara ulaşabilmek ve kamuoyu oluşturabilmek adına, Colin Powell, Condolezza Rice,

Donald Rumsfeld gibi dış politika yapımında en üst düzey yetkililerin El Cezire'ye ve diğer Müslüman ülke televizyonlarına açıklamalar yapmaktan kaçınmadığı görüldü. Hatta eski Suriye büyükelçisi Christopher Ross, El Cezire televizyonunda yapılan röportajda ABD'nin görüşlerini Arapça aktarmayı tercih etti. ABD yönetimi ani bir kararla 2002 Mart'ında yeni bir girişimde daha bulunarak, Arapça Radyo İstasyonu Sawa'yı kurdu. İkinci Dünya Savaşı sırasında, Amerika'nın Sesi Radyosu'nun kurulmasından bu yana hayata geçirilen en ciddi girişimlerden bir tanesi olan bu istasyon, özellikle gençleri hedef alacak biçimde, ABD'nin en iyi radyo kanallarının formatında hazırlandı. Arapça, herkesi şaşırtan bir hızla kısa sürede en popüler yayın dillerinden birisi haline geldi(!).

Kolombiyalı FARC militanları da eylemlerini yayınlayabilmek için kendi kanallarını kurmayı tercih etmişlerdi. Eylemin bir şekilde kamoyuna duyurulması her şeyden önemli olduğu için, teröristler açısından bu konuya da özel yatırım yapılması gerekliliği aşikârdı. Mantık belliydi. **"Ya varolan kanalları kullanırsınız, ya da engelleniyorsanız kendi iletişim kanallarınızı yaratırsınız."** Kaldı ki, iletişim kanallarının yalnızca radyo ve televizyondan ibaret olmadığı da bilinmekte. Artık post-ensdüstriyel toplumun, "post olmaya yakın pre-sanal" âleminde yaşıyoruz. Bu nedenle de yeni iletişim yöntemleri mutlaka el altında olmalı.

İletişim alanında son dönemlerdeki en önemli gelişmelerdi ı bir tanesi de, hemen her grubun kendi web sitelerini kurmaları. Üst denetimi çok sınırlı bir iletişim kanalı olarak gelişen ınternet aracılığıyla örgütlerin, gerçekleştirdikleri eylemlelerin tüm ayrıntılarını aktarmaları mümkün. Bu şekilde iddialarını dünyanın dört bir yanındaki internet kullanıcılarıyla paylamak, kendilerini, en kendi istedikleri gibi anlatabilme imkanına kavuşuyorlar. Üstelik hiç aracı kullanmadan, direkt ağın m undaki kişiye ulaşarak.

İnternet kullanıcılarının dünya sathında giderek daha karmaşık, ama daha hızlı hale gelen bilgi edinme süreçlerine kanalize olmaları, özellikle yazılı medya açısından ciddi sıkıntılar yaratabilecek gibi görünüyor. Zira haber, internet ortamında, dakikalar içerisinde ağa girerken, gazetelerin yayın hızlarının 24 saat içerisinde dönmesi, bir hız çağı olarak nitelendirilen 21. yüzyıl şartlarıyla uyuşmuyor. Radyo, televizyon, internet gibi naklen yayın yapabilme ve yorumları anında okuyucuya aktarabilme yeteneğine sahip bu iletişim araçlarının karşısında yazılı basın, işlevsel olarak zayıflamış görünüyor. Matbaalar alışkanlıklarla dönüyor, ancak bir yandan da bergamut kokulu çay ya da taze kahve eşliğinde gazete okuma keyfimiz yavaş yavaş tarihe gömülüyor. Artık gazetelerimizi de internetten takip ediyoruz. Haber, odamızda, İşyerimizde her an karşımızda. Aynı web sitesi içerisinde onlarca farklı yorumu bir arada bulmak mümkün. Arama motorlarından birine girip, "terö-rizmi ara" komutunu verdiğinizde teröristler kategorisinde Usame Bin Ladin'i ya da Remzi Yusuf'u bulabildiğimiz gibi, Putin'i veya George Bush'u da görebilirsiniz. Herkesin teröristi aynı sayfada alt alta dizili duruyorlar. Size yakın gelen, mantıklı bulduğunuz bilgi hangisi ise alınız. Bilgi, burada bedava!

İnternetin üst kontrollerden görece bağımsız olması da, yazılı basma karşı sahip olduğu önemli bir üstünlük. Ancak henüz ciddi bir kısıtlama veya müdahale söz konusu olmasa da, dünya üzerindeki tüm iletişim ağlarının kontrol edildiği de biliniyor.

ABD, İngiltere, Kanada, Avustralya ve Yeni Zellanda hükümetlerinin 1948 yılında yaptığı, gizli UKUSA anlaşması, 50 yıl öncesinde bile bilginin denetlenmesinin ne kadar önemsendiğini gösteriyor. Bu anlaşmayla kurulan ve kod adı ECHELON olan global istihbarat girişimi, dünya üzerindeki tüm telefon, fax, telex ve e-mail mesajlarını denetleyebiliyor. Sistemin işletilmesi özellikle son dönemde ciddi bir önem kazanmış durumda. İçerisinde belirli kelimelerin geçtiği her mesaj ayıklanıyor. Ses tanıma sistemleri kullanılıyor ve potansiyel(!) teröristlerin birbirlerine geçtiği mesajlar, yaptıkları konuşmalar hemen tespit edilebiliyor. Kısaca, birileri bizi gözetliyor. Gözetliyor, ancak henüz müdahale etmiyor, zira bu şekilde iz sürmek kolaylaşıyor, sistem kontrol altında

tutuluyor. Özgür bırakıldığımız kafeslerimizde, temel haklarımıza saygı duyulduğunu ve serbestçe haberleşme özgürlüğümüzün korunduğunu düşünüyoruz. Birileri ise haberleşme özgürlüğümüzden daha fazla korunması gereken başka özgürlüklerimizin olduğunu düşündüğünden, bizlere güvenli bir yaşam sağlamak adına bizi dinliyor. Saklımız gizlimiz yok zaten. **Ne de olsa iyi vatandaşların saklanacak sırları bulunmaz. Kötülerse bir şekilde saklamayı başarıyor. Aksi halde 11 Eylül saldırısı fark edilmez miydi, dersiniz?**

İnternet sistemlerinin hızlı, pratik ve en az müdahale edilen iletişim kanalları olması, dünyanın dört bir tarafına yayılmış küçük çaplı terör örgütlerini, yüzmilyonlarca internet kullanıcısını, en üst düzey siyasi yetkilileri, askerleri, bürokratları aynı masanın etrafına oturtmayı başarabiliyor. Kartlar ve şanslar eşitlenmiş durumda. Küçücük bir grup bile iyi hazırlanmış bir web sayfası ve güzel ifade edilmiş siyasal taleplerle onbinlerce sempatizana kavuşabiliyor. Normal şartlar altında néfret etmeniz gereken bir terör örgütünün web sayfasındaki dramatik ifadeler, sosyal talepler ve insani haykırış, sizi kolayca gözyaşlarınızı tutamaz hale getirebiliyor. Bu nedenle de terör örgütlerinin medyayı kullanma konusundaki ilgileri, devlet otoriteleri taralından dikkatle izleniyor.

Terörizme karşı mücadele konusunda son derece deneyimli olan İngiltere'de, Margareth Thatcher başbakanlığındaki hükümet, IRA ile ilgili haber ve yazılar konusunda medyaya kısıtlama getirirken, teröristlerin oksijenlerini kestiklerini iddia etmiş ve bir anlamda medya olmadan teröristlerin yaşayamayacağını öngörmüştü. Zira kimi terör uzmanlarının iddiasına göre "Medya istemese bile, genellikle güvenliği göz ardı edip, teröristlerin imajlarını göz alıcı hale getirerek ve hatta romantikleştirerek, onlara inanılmaz bir reklam sağlamaktaydı". Bu nedenle de reklam saatlerinin ellerinden alınması, teröristlerin ciddi anlamda etkinlik kaybetmesi anlamına gelecekti. Dünyanın en özgürlükçü olduğu iddiasındaki toplumlarından birinde, medyaya uygulanan bu sansürün mantığı, güvenliğin sağlanması ve teröristlerin işlevsiz kılınmasıydı.

Bu önlemin ne kadar fayda sağladığı tartışmalı olsa da, alınan kararlar medya mensupları ile güvenlik güçlerini karşı karşıya getirmeyi başarmıştı. Dünyanın en ünlü terör uzmanlarından Paul Wilkinson'a göre medya ile güvenlik birimlerinin hedefleri zaten temelden çatışan amaçlara sahip bulunmakta. Zira ona göre medya profesyonelleri drama, duygusallık ve şiddet eylemleri ile seyirciyi eğlendirerek, haberlerde birinci olmanın açgözlülüğü içindeler. Buna karşın güvenlik yetkilileri ise halkı korumak, hukukun uygulanmasını sağlamak, suçluları yakalayarak adalete teslim edilmelerini sağlamak gibi kaygılarla hareket etmekteler. Bu nedenle de gerek siyasi otoritelerin, gerekse güvenlik kuramlarının medya üzerinde denetim uygulanmasını istemesi ve yasaklamalar getirmeye çalışması sıkça görülen eğilimler. Dünyanın her yerinde de bu böyle.

Medyanın kontrolü ve yönlendirilmesi gerek teröristler, gerekse güvenlik güçleri açısından öncelikli hedef. Güvenlikçilerin bakış açısıyla medya, terörizme ilişkin haberler yapmak ve onları kitlelere tanıtmak yoluyla terörizmi meşrulaştırdığından, bulaşıcı bir etkiye sahip. Terörizmin tamamlayıcı parçası olarak işlev görüyor ve terörizme destek olan ana unsurlardan birisi olarak kabul ediliyorlar. Bu nedenle de terörizme karşı bir mücadele, ister istemez medyayla karşı karşıya gelmeyi gerektiriyor.

Medya ise, terörizm haberleri olmadığı takdirde en fazla haber niteliği taşıyan, en ilgi çekici konulardan birinden yoksun kalıyor. Terörizmin haber olarak kullanılmaması, medya profesyonelleri açısından aç karnına oturulan bir sofrada, en sevilen yiyecekleri reddedip, yalnızca kuru ekmekle yetinmek anlamını taşıyor. Ya birileri sizin elinize vurup **"Sakın o kızarmış tavuğa elini sürme, sana çok zararlı!"** diyecek, ya da sorumluluklarınız ağır basacak ve nefsinizi kontrol ederek **"Bu tavuğu yememin çeşitli olumsuz sonuçları olabilir, ekmek yeterli!"** diye düşüneceksiniz, ikinci yöntemde, kendinizi kontrol edebildiğiniz ölçüde, en azından teorik düzeyde, kimsenin sizin elinize vurma ihtimali kalmayacaktır. Gerçi bazıları ekmeği bile yemenizi istemeyebilir ama o, konumuzun dışında!

Medyanın haberleri iletme sorumluluğu ile toplumsal güvenliğin zedelenmemesine ilişkin yükümlülükleri çatıştıkça, denetleyici yasaların, özgürleştirici yasalara ağır basması kaçınılmaz hale geliyor. Denetleyici yasalar aracılığıyla haber akışı kontrol edilip, her şeyden önemlisi şekillendirildikçe, birçokları tarafından asalak bir ortak yaşam düzeneği olarak tarif edilen, terör ile medya arasındaki ilişkinin sekteye uğrayacağı varsayılıyor. Aradaki ilişki kesildikçe, "Taraflar birbirlerini besleyemez hale gelecek ve susuz kalan bir fidan gibi kuruyacaktır.", diye düşünülüyor. Çok da mantıksız görünmeyen bu iddiayı sahiplenen güvenlik güçlerinin tercihi de, prensipte denetleyici yasaların kullanılması yönünde. Gelen haberler elekten geçirilirken, bazıları topluma aktarılıyor, bazılarıysa sansüre takılıyor. Haber alma özgürlüğü ise, bir başka bahara dek unutulmaya mahkum, terk ediliveriyor.

Esasen resmi otoritelerin önlemleri **"haber alma özgürlüğüne"** değil, **"haber verme özgürlüğüne"** yönelik bir tutum olduğundan, tarifi yapılmamış özgürlükler kategorisine dahil oluyor. Müdahale, haberin toplum tarafından alınması aşamasında değil, topluma verilmesi aşamasında yapılıyor. İsteyenin verilen tüm haberleri alma imkânı var elbette! Verilemeyenler ise loplumun değil, medyanın sorunu! Bu tür bir algılamanın varlığının en demokratik sistemlerde bile söz konusu olması ironik bir durum. Ama bir gerçek. Haberler mutlak surette denetime tabi tutulur. Gerekirse toplum için, topluma rağmen!

Haber ne kadar denetlenirse denetlensin, kimi zaman kitlelere ulaştırılmasının ve sonuçta toplumsal travmalara yol açmasının önüne geçmek mümkün olmaz. İlginç olan, aktarılan görüntüler, ne kadar korkutucu, ürpertici ve psikolojik olarak yıkıcı olursa, o kadar çok izlenmesidir. Haber değeri taşıyan bir olayı izlemeye direnmek, gerçekten son derece zordur. Bu, insanın yapısının kaynaklanır. Acı çekilir, korkulur, ruhen çökülür ama, yine de aynı şey defalarca izlenir. Bir aksiyon filmini seyretmenin heyecanı ile, sahneler ezberlenir. Ancak gösteri elbette bedelsiz değildir. Yapılan araştırmalar, özellikle çocukların bu tür görüntülere muhatap olmaları halinde **"travma sonrası stres bozukluğu"** çektiğini ve psikolojik yardıma ihtiyaç duyduklarını belirtmekteler. Her ne kadar doğdukları andan itibaren izledikleri çizgi filmler vasıtasıyla şiddet dolu bir dünya ile bütünleşseler de, çizgi kahramanların gerçeğe dönüşmesi çok da kolay hazmedilemiyor gibi. Güvensizlik duygusu, gereksiz korkular, somutlaşmış öcüler, küçücük dünyalarını kuşatıveriyor. Bu nedenle medyanın ve haber akışının denetlenmesi, bir sosyal güvenlik sorunu olarak da algılanıyor.

Güvenlik merkezli bakanlar açısından, elekten geçirilen görüntülerden sonra, izleyicinin gerçekleşen eyleme sempati ile değil, nefretle yaklaşması birincil hedef. Eylem sonrası ortaya çıkabilecek dehşet ve korku ise belirli bir düzeyde tutulmaya çalışılıyor. Ne siyasi otoriteleri acz içinde kalmakla suçlayarak kendi güvenliğini, kendi başına sağlama arayışına yol açacak bir gerilim, ne de herkesin evlerine kapanmasına ve umutsuzluğa neden olacak bir karamsarlık oluşmalı. Bu da çoğunlukla izlettirilen dehşetin dozunun, meşru devlet otoritelerisinin ilgili kurumları vasıtasıyla ayarlanmasını gerektiriyor. Eylem yapıldıktan sonra izleyicilere, aktarılması gerektiği kadar, uygun şekilde aktarılmalı ve sonrasında gelişen olaylarsa amaca uygun olmalıdır. **Kaos, korku ve kendi yaşamını, varlığını birilerine emanet ederek, resmi otoriteye tam itaat. Yaşasın kral!**

Savaş ortamlarında medya nasıl denetleniyorsa, terör eylemi sonrasında da aynı ilkeler geçerli. Post modern savaş açısından, enformasyonun önemi savaş alanıyla sınırlı kalmadığından, gerek ülke içerisinde, gerekse uluslararası alanda bilgi akışının kontrolü, savaşın sürdürülebilmesi açısından en önemli koşul. Körfez savaşına ilişkin haberlerin nasıl denetlendiğini anlatan Albay Darryl Henderson denetim mekanizmasını şu ifadelerle aktarıyor; "Haberlere erişilmesini kısıtlayarak, bu haberleri tek bir örnek olarak sunarak ve haberlerin günler, haftalar geçtikten sonra kontrollü bir biçimde sızmasını sağlayarak haber akışı kontrol edilir. İyi haberler hemen piyasaya sürülür ve hatta kötüleri dengelemek için bazıları uydurulur." İster savaş ortamında, isterse barış döneminde karşı karşıya kalınan bir terör eyleminde olsun, yöneticilerin tavırları aynıdır. "Haber kontrol edilmeden serbestçe dolaşımına izin verilemeyecek kadar tehlikeli bir şeydir." Şarbon tercih edilir!

11 Eylül eylemi ve sonrasındaki yansımalar, medyanın ne kadar profesyonelce yönlendirilebileceğinin en mükemmel örneklerinden birini oluşturmuştu. Tüm dünyaya naklen yayınlanan görüntüler içerik açısından olduğu kadar estetik anlamda da gerçekten çok özeldi. İki dev gökdelen, gücü ve hegemonyayı temsil edercesine gökyüzünü de kavrayacak bir heybetle yükselirken, aniden ortaya çıkan iki asi motorlu kuş, alevler içerisinde binalara dalıyordu. Göğün berrak mavisi kızıla dönüşürken, gri duman bulutları, yeni dünyalı firavunun piramitlerini bir sis perdesiyle kaplıyordu. Binaların çöküşü ise başlı başına bir fenomendi. İsteseniz de, istemeseniz de televizyonlarınızın başından kalkamayacağınız bir seyir harikası! Enkazın altında binlerce beden olduğunu düşündüğünüzde sırtınıza yapışan ürperti, kısa sürede dehşete dönüşecekti kuşkusuz. Sonradan birkaç yürekli kameramanın binanın içerisinden aldığı görüntülerde ise, hayata son kez bakan insanların, birkaç dakika sonra neler olacağının farkında olmaksızın binadan çıkmak için beklerkenki halleri vardı. Herkes kendisini dışarıya atmaya çalışırken, itfaiyeciler ise kaderlerine doğru, üst katlara çıkmaya çalışıyorlardı. **New York itfaiye teşkilatından 343 itfaiyeci, binanın çelik konstrüksiyonunu bile eriten o cehennem sıcağında kavruldu. 6 yıl 8 ayda inşa edilen ve 1 saat 42 dakika içinde çöken binanın enkazının bulunduğu yere "ground zero" adı verildi. Manhattan'ın meşhur siluetinin yerini, laser ışıklar yardımıyla gökyüzüne çizilen Dünya Ticaret Merkezi figürü alırken, bölge New York'un en önemli turistik mekânlarından birisi haline getirildi. Dünyanın dört bir yanından gelen insanlar, enkazın önünde hatıra fotoğrafları çektirdiler, üzerlerinde dünya ticaret merkezinin eski görüntüsü bulunan baskılı tişörtlerden, fincanlardan, anahtarlıklardan aldılar.**

Hiç ceset görmedik; kopuk kol, ezik bacak ya da kan yoktu görüntülerde. Aczi, beceriksizliği, otoritesizliği fark edemedik. Kendini yerden yere atan, isyan eden insanlar değil, vakur ve kararlı bireyler vardı cenazelerde. Kederlerini ifade eden şarkılar ve dualarla uğurladılar sevdiklerini. Görebildiklerimiz, görmemize izin verilenler, yalnızca bunlardı. ABD yönetiminin nasıl bir çaresizlik içinde kaldığını anlatan görüntüler, telaş içerisinde koşuşturan görevliler, parça parça toplanan cesetler sanki kut sal emanetlermişçesine gizlendi. Kralın çıplak olduğu fark edilmesin diye kamuflaj yapıldı. **Titrek kral ise, sarayından çıktığında, cesur yürek William Wallace'a dönüşmüştü. Demir yumruk önce Afganistan'a indi. Sonrasında ise, pek muhtemeldir ki Irak' inecek.**

Hiç kimse Afganistan'da hayatını kaybeden binlerce kurbanın görüntülerini de izleyemedi. Açlıktan perişan hallerini, bombalarla yıkılmış evlerini, umutsuzca bakan gözlerini göremedi. Medya görmemiz gerekenleri yansıttı sadece. Bir iki görüntü, yasak savarcasına, nispeten daha az denetlenen yerel kanallardan aktarıldı. Hep birlikte El Kaide'nin, ABD merkezli Batı hegemonyasına ve ABD'nin de terörizme karşı verdiği savaşı izledik, binlerce masum kurbanın üzerinden. Belki de her gerçeği görmek istediğimizde, o kadar uzaklaştık gerçeklerden. Medya, sanal dünyanın çarpıcı renkleriyle öylesine gözlerimizi kamaştırdı ki, fazlasıyla siyah beyaz ve basit gerçekleri göremez olduk. Ve hatta belki de görmememiz daha iyi oldu. Daha güvenli, daha mutlu uyuduk, dört duvar arası evlerimizde.

Medya, beğensek de beğenmesek de, camsız evlerin dışarıya açılan pencereleri. Hep aynı bahçeyi görmekten sıkılmayanlar için çok fazla bir sorun da teşkil etmiyor. Bahçe güzel, renkli çiçeklerle bezenmiş. Zaman zaman yağmur yağıp her tarafı çamur etse de, güneşin yeniden doğacağını bilmek güzel. Pencerenin önünde uzanan görüntüde hep aynı dağ, aynı nehir, aynı ağaç var. Çiçeklerse mevsimlik. Her mevsim bir başkası açıyor. Kimi zaman en uzak ufuklar bile oldukça net görünüyor, küçücük penceremizden. Güneş hep doğudan doğuyor, batıdan batıyor. Kuzey hemen her zaman çok net seçilse de, güney hiç görünmüyor bu pencereden. Güney, duvar! Her daim kuzeye bakmak zorundasınız ve hep aynı bahçe.

CNN'in penceresi de aynı yöne bakıyor, BBC'nin de, NBC'nin de. İnsanların tüm dünyayı bu medya kanallarının açtığı pencereden görülenlerden ibaret sayması ise, doğal karşılanmalı. Ne görüyor ve işitiyorsak onu algılıyoruz. **Kavramlarımız bizlere öğretilenlerden ibaret. Açılan pencerenin vizyonu** ne kadar genişse, dünya o kadar büyüyor, kavramlar o kadar çoğalıyor, düşünceler o kadar farklılaşıyor. Üç beş kelimelik gündelik dergilerden, Dostoyevski'ye terfi ediyoruz. Basit dünyalarımız,

evrensel karmaşa ile tanışıyor. **Medya bize, yeni dünyalar kuruyor.**

Bu dünyada, kötülük ve şiddet en kök salmış, en kalıcı unsurlar arasında. Bu nedenle de medya, pencerelerimizi açıp bahçemizin en çamurlu hallerini bilgimize sunarken, ister istemez terör ve teröristlerle ilişkisi de farklı içeriklerde kendini gösteriyor. Zira çoğunlukla, o pencereden içeri girmek ve hayatımızın bir parçası olmak isteyen birileri var. Bahçenin altını üstüne getirip ilgimizi çekmeye çalışıyorlar. Ama bazıları da var ki, sessiz sedasız ve hatla fazlaca görünmeden bahçede istedikleri düzenlemeyi yapma arzusundalar. Kısaca medyaya karşı "tam bir kayıtsızlık" söz konusu. Medyada yer almaya gayret etmiyor ve buna uygun stratejiler kullanmaktan kaçınıyorlar. Bu tarz eylem yapan teröristlerin arayışı popülerleşme olmadığı gibi, kurbanın dışındaki bir kitleyi korkutma amacı bulunmadığından, medyanın aracılığına da ihtiyaç kalmıyor. **Peru'daki Sendero Luminoso örgütünün uzun süre medyadan uzak durması ve ideolojisini yayma girişiminde bulunmaması bu duruma verilen en özgün örnek.**

Medya ile terörist arasındaki ilişkinin bir başka evresi ise, eylemlerini gazete başlıklarına taşınmaktan ziyade, yerel kanalların kullanılmasını hedefleyen örgütlere işaret ediyor. Literatürde **"göreceli kayıtsızlık"** olarak nitelendirilen bu durumda, örgüt üyeleri yalnızca kendi gazetelerinde, kiliselerde, camilerde, üniversitelerde ve kendilerini özgürce ifade edebilecekleri yerlerde propaganda yapmayı tercih etmekteler. Bu, tam profesyonelleşmemiş, gelişmekte olan terör örgütlerinin kullandığı bir yöntem olarak tarif ediliyor.

"Medya yönelimli terörizm" olarak nitelendirilen üçüncü evrede medya, teröristin kullandığı en önemli araç olarak gündeme geliyor. Tüm iletişim kanalları açık tutularak gerginlik tırmandırılmaya ve izleyici mümkün olduğunca daha fazla etkilenmeye çalışılıyor. Bu noktada teröristler, medyayı yalnızca kendi kahramanlıklarını ve söylemlerini yaymak için değil, aynı zamanda hesaplanmış sosyal bir manipülasyon aygıtı olarak da görüyorlar. Yani amaç, medya vasıtasıyla eylemi tanıtmak ve bir tepki yaratmak, tepkiyi istenildiği biçimde yönlendirmek.

Terörle medya arasındaki ilişkinin evrelerinden en serti ise, "tam kopuş" olarak tanımlanan ve medyanın bir araç olarak kullanılması yerine, mensuplarının birer hedef haline geldiği durum. Bu noktada tıpkı işadamlan, politikacılar, askerler diplomatlar gibi, medya mensupları da şiddetten paylarını alırlar. Sistemi yönlendirenlerin işbirlikçisi olarak algılanır ve acımasızca cezalandırılırlar. Savaşların, iç savaşların, terörist eylemlerin kurbanları arasında bu kadar çok gazetecinin olması da bu durumdan kaynaklanır. Kimi örgütler açısından her medya mensubu, karşısında savaştığı gücün stratejik destekçilerinden biridir. Onun ortadan kaldırılması karşı tarafa verdirilen stratejik kayıplar arasında sayılır. Bu nedenledir ki, terör örgütlerinin hedef listelerinde hemen her zaman medya mensupları ya da kanalları bulunur. Şarbonlu zarfların haber kanallarına gönderilmesinin gerisinde, daha fazla reklam sağlamanın yanı sıra bir tehdit içeriğinin de bulunduğu açık.

El Kaide militanlarının günlerce rehin tuttukları Washington Post muhabiri Daniel Pearl'ü öldürmelerinin ne kadar büyük bir tepki yarattığı hatırlanırsa, bir gazetecinin, sıradan bir kurbandan önemli ölçüde farklı olduğu anlaşılır. Örgüt açısından ciddi bir stratejik hata olarak nitelendirilebilecek bu olaydan sonra, örgütün medya açılımı oldukça zayıflamış ve medya görevlileri örgütle bağlantı kurmaktan kaçınır hale gelmişlerdi. Oysa Çeçen teröristlerin Rusya'da gerçekleştirdikleri tiyatro baskım sırasında, medya mensupları teröristlerce birer diplomatik elçi olarak kullanılmış ve onlarla röportajlar yapılmıştı. Rehin alma eylemini gerçekleştirenlerin esas amacı, karşı tarafa kayıp verdirmekten ziyade, kendi sorunlarına dikkat çekmek ve bir anlamda reklam yapmak olunca, **medya mensupları "en çok gözetilen insanlar"** halini almıştı. Pencere açıldı ve kapatmak siyasi otoritelere düştü.

Rusya parlamentosu, eylemde medyanın rolünün artması üzerine, vakit geçirmeden terörizmle mücadeleyi sekteye uğratabilecek haberlere kısıtlamalar getiren yasaları kabul etti. Hükümetin fiili baskısını, hukuki kılan anti terör yasaları, kimi Rus gazeteciler tarafından ifade özgürlüğüne karşı bir darbe olarak değerlendirilse de, tiyatronun içerisine kadar giren televizyon muhabirlerinin teröristlerle yaptıkları röportajların yayınlanması, gazetecilerle yaptıkları telefon görüşmelerinin

kamuoyuna yansıması ve yapılan bu yayınların bir sonraki terörist eylem için özendirici olabileceği endişesi, yasakların önünü açtı. **Savunma ve Güvenlik komitesi üyesi Victor Ozerov'**un "yasakların demokratik özgürlüklere aykırı olmadığı iddiası ve bu tür durumlarda bilginin ilk elden, yani hükümet kanalıyla aktarılması gerekliliğini vurgulaması", insanların yaşamlarının haberin doğruluğundan çok daha önemli olduğu varsayımına dayanıyordu. Nitekim Izvestia gazetesi **"Çeçen teröristlerin medya stratejilerini çok iyi hazırlamış ve Rus medyasının tavrını çok önceden tahmin etmiş bulunduklarını"** iddia etmekteydi. Öyleyse onların tuzağına düşen medya, kendini kontrol edemediğine göre, denetim yukarıdan yapılmalıydı. Yapıldı da.

Devlet otoritelerinin her yerde, medyayı Rusya'daki kararlılıkla denetleyebilmesi elbette çok kolay değil. Zira dünyadaki haber akışı, büyük medya devleri tarafından kontrol ediliyor, yani pencerelerimizin ne kadar açılacağına karar verenler belli. Belki bahçıvanlık görevini de onlar yapıyordur ya! Time

Warner, CNN televizyonuna sahip olduğu gibi, dünyanın her yerindeki medya ağlarıyla da kurumsal birliktelikler kurmuş durumda. Onun ardından gelen Disney ise, ABC televizyonu ile Disney Channel, ESPN, History Channel gibi uluslararası ve yerel onlarca televizyon kanalına hükmediyor. Bertelsmann şirketi RTL, Vox gibi kanalları kontrol ederken, Viacom, UPN, VH1, Nickelodeon ve MTV'nin sahibi. General Electric'e bağlı NBC şirketi CNBC, MSNBC gibi kanalları denetliyor. Fox kanalları ise News Corporation'ın kontrolünde. Tüm bu dev medya kuruluşları, on milyarlarca dolarlık ciroları ve olağanüstü siyasi etkileme kapasiteleriyle, devletlerin kontrolüne girmeyi reddediyorlar. "Biz, dünyayız!" felsefesini güdüyorlar. Kara kalem çizilmiş, yerkürenin resmini kendi renkleriyle boyuyor ve izleyicinin önüne çıkıyorlar. Otoriteler çoğu zaman aciz. **Dünyanın nasıl tasarlandığına ve bizlere nasıl pazarlandığına ilişkin söz söyleyebilecek kimselerse çok sınırlı.**

Haber, yüz milyarlarca dolarlık bir piyasada üretilen, şekillendirilen ekonomik bir ürün. Bir yerlerde bir bomba patlıyor ve oluşan mamül pazarlanıyor. Aktarımda kullanılan terminoloji birçok şeyin belirleyicisi. Aynı eylemi **"Kahpe DHA teröristleri yine masumların kanını içti. Ölenler arasında bebekler de var!"** biçiminde de, **"DHA gerillaları hükümetin baskısını ve katliamlarını hatırlatmak amacıyla bir eylem gerçekleştirdi."** şeklinde de verebilirsiniz. **"Vatansever hükümet güçleri teröristleri yakalamaya çalışıyor."** ya da **"Faşist hükümet yine oligarşinin bekçiliğini yaptı, insanlara işkence yapılıyor!"** diyebilir, **"Teröristleri protesto eden halk, güvenlik güçlerine desteğini haykırdı."** yerine **"Özel ekiplerin organize ettiği gösteriye, zorlamalara rağmen sınırlı katılım oldu."** ifadesini kullanabilirsiniz. **"Terörist örgütün kurbanlarının sayısı 67'ye yükseldi."** ifadesini **"Gerillaların ve halkın toplam kayıpları 67 oldu şeklinde yorumlayabilirsiniz.** Fırça elinizde olduğu müddetçe, resmi istediğiniz renge boyamanız mümkün.

Nereye giderseniz gidin ortaya çıkan gerçek, aynı ürünün pazarlanmasında bile farklı ifadelerin kullanıldığı ve eylemin içeriğinin de, sonuçlarının da medyanın yönelimlerine göre farklılaştığı. Gazetenin birisine göre faşist olan, diğerine göre vatansever, birine göre terörist olan, diğerine göre gerilla olabiliyor. Birileri resmi kırmızıya boyamaya çalışırken, diğerleri mavide ısrarlı. Rengarenk boyanmış bir dünya resminde hangi renkleri daha fazla duyumsarsanız, bilgilendirilme süreciniz de ona göre tamamlanıyor. Bu nedenle aslında terörizme karşı çok olumsuz bir tutuma sahip olsanız da, bazı teröristler size terörist gibi gelmiyor. Kaldı ki, terörizme karşı olumsuz tavrınızın oluşması bile, bir bilgilendirme sürecinin ürünü.

Bilgi edinme araçları her geçen gün çeşitlendiğinden, renklerin karmaşası da artıyor. **Filozof Martin Heidegger,** 20. yüzyılın başlarında radyoyu muhteşem bir teknolojik yenilik olarak nitelеyerek, **"Ulaşamayacağım büyüklükte bir dünyayı, benim ve herkesin erişebileceği, kullanılabilir hale getirdi."** derken, renklerin ayırdına bizden daha fazla varıyordu muhtemelen. 20. yüzyılın insanları büyük savaşları, çatışma haberlerini radyolardan dinlemeye, gazetelerden

okumaya alışmışlardı. Bizlerse uydu bağlantılı televizyonlarımız, internet ağlarımız, cep bilgisayarları ve mobil telefonlarımızla Heidegger'e nispet yapıyoruz.

Dünya bir avucumuzun içine sığabilecek kadar küçüldü. Teröristler ise, avucumuzdaki dünyalara müdahale edebilecek, kendi kök boyalarını sürecek kadar donanımlı ve yıkıcı hale geldiler. Oynadıkları tiyatronun sınırsız sayıda izleyiciye ulaşabileceğinin bilincinde, beş yıldızlık performansların peşinde, her gün yeni bir oyunla sahneye çıkmaktalar. İşin kötü tarafı gösteri devam ediyor ve bizlerse izlemekten keyif alır hale gelmeye başlıyoruz. Sh:91-109

Kaynak: Deniz Ülke ARIBOĞAN, Tarihin Sonundan Barışın Sonuna Terörü Anlamak Ve Anlamlandırmak, Timaş Yayınları, 2003, İstanbul

****

TERÖRÜN MOTİVASYONU

"Firavunu Öldürmek..."

Günlerden pazartesi, saat 8.30. Ofisinize gitmek üzere evinizden çıkmadan önce vitaminlerinizi ve kan sulandırıcı aspirininizi aldınız. Saçlarınızın biraz ıslak olması doğal, zira her sabah yarım saatlik bir koşudan sonra duş almaktasınız. Sağlıklı yaşam sizin için bir amaç, hatta en belirgin yaşam motivasyonunuz. Asla hastalıklı bir yaşlı olma niyetiniz olmadığı gibi, dinamik sağlıklı ve uzun bir yaşam için ne gerekirse yapmaktan da kaçınmazsınız. Düzenli doktor kontrolleri, asla sigara ve içki kullanımı yok, uyumlu bir aile hayatı ve mutlu, gerginlikten uzak bir iş ortamı. Arabanızı kullanırken asla hız yapmaz, işinize yetişmek için slalomlara başvurmazsınız. Elbetteki o sabah arabanıza biner binmez kemerinizi bağladınız. Motoru çalıştırdınız ve her zaman dinlediğiniz radyo kanalını açarak yola çıktınız. O da ne! Birileri kırmızı ışıkta duran arabanızın yanındaki siyah renkli resmi araca doğru yaklaşıyor. İnanılmaz bir patlama. Allah'tan yanınızdaki araç zırhlı ve içindeki dışişleri görevlisi kurtuldu. Aman Tanrım! ama siz öldünüz.

Eylemin amacı bağımsız bir devletin kurulması ve geçmişte yaşanan kötü şeylerin intikamının alınmasıydı. Buna göre plan yapılmıştı. Amaç, hedeflenen ülkenin diplomatını ortadan kaldırmak olmasına karşın, aksilik bu ya, gerçek kurban ilgisiz bu kişi oldu. Konuyla etnik, dinsel, ideolojik, akrabalığa dayalı, simgesel, kısaca hiçbir biçimde bağlantısı olmayan birisi, yaşamını kaybetti. Esasen hedef alman diplomatın olaylarla ilgisi de, yalnızca hedef ülkenin vatandaşı olmakla sınırlıydı. Ne teröristlere arzu ettikleri toprak parçasını verebilirdi, ne de eski günlerde olanlardan sorumluydu. Özür dilese bile, geçmişi yaşananların çözümü olamazdı. Ölseydi eylem ilk aşamasını başarıyla tamamlamış olacaktı; ancak planlar bazen suya düşe bilirdi. Diplomat kurtulmuştu, buna karşın başka birisi o kadar şanslı değildi. Kötü şans!

Diplomat, gazeteci, güvenlik görevlisi, öğrenci, öğretmen ya da terzi, kim oldukları fark etmeksizin terör kurbanları, terör eyleminin en görünür çıktısıdır. Eylem gerçekleştirilir ve bazı insanlar can verir, kayıplara uğrarlar. Bu kayıpların bir mantığı, bir anlamı vardır. Onlar, belirli bir siyasal amaç uğruna eyleme hedef seçilen ve teorik olarak "masum" kabul edilen insanlardır. Eylem sonucu madur olanlar, suçlunun bıraktığı birer parmak izi niteliği taşımakla beraber, suçun nedeni ya da suçlunun amacı değildir (Seçilmiş politik kimliklere yapılan suikastler dışında). Analizci için faillere ulaşılması değil, nedenlerin, yani eylemin geri planındaki siyasal amacın belirlenmesi ana hedeftir. Teröristin eylemi gerçekleştirme nedeni, onun siyasal motivasyonunu ortaya koyar.

Kurban ise, eylemin reklamı aşamasında ön plana çıkar. Tüketiciye en kolay yoldan pazarlanması gereken bir üründür terörizm. Pazarlama stratejisi açısından kullanılan iletişim dilinin büyük önemi vardır. Şiddet ve zarar verme esasına dayalı bu iletişim modelinde, kurban olarak seçilen kişiler ya da gruplar, özünde ulaşılmak istenen amaç için kullanılan araçlardır. Birileri zarar görürken, diğer binleriyse bundan gerekli dersi çıkararak, iletilen mesajı alırlar. Eylemin gerçek amacı mesajın yerine

ulaştırılmasıdır; kurbanlarsa postacılar (yani kitle iletişim araçları) tarafından adrese teslim edilen mektuplardan başka bir şey sayılmazlar. Bu nedenle incelenmesi gereken esas unsur, eylemin niteliğinden ya da kurbanlardan ziyade, mesajın içeriğidir. Kurbanın dini, rengi, siyasal kimliği, adresi gösterir.

İçerisinde siyasal bir mesajın bulunması, terörizm eylemini diğer adi vakalardan ayıran en önemli unsur olarak kabul edilir. Esasen insanları terörize edebilecek birçok farklı durumun söz konusu olması mümkündür. Örneğin günlük, olağan yapıntılarımız içerisinde akli dengesi yerinde olmayan birinin ya da bir adi suçlunun hiç beklenmeyen bir saldırısına uğrayabiliriz. Bazen serseri bir kurşun, bazen cüzdanımızı kaptırmama çabamız, hayat ile aramızdaki ince bağı koparıp alabilir. Kendimizi güvende hissetmiyor olmamız, her an tehlikelerle baş bavı olduğumuzu düşünerek psikolojik çöküntü içerisine girmemiz, terörize olduğumuzun göstergesidir. Bu güvensiz ruh hali, kitlesel bir travma oluşturacak biçimde toplu olarak da yaşanabilir. Hayat tehlikelerle doludur ve en zor olansa, zihnimizdeki "güven bunalımının" sürekli bir hal almasıdır. **"Terör, yaşamın gölgesidir; ona yapışık, onunla birlikte gelişen ve onu takip eden bir çizgide hareket eder."**

İlkel töreler ya da bir kan davası nedeniyle bir köyün basılması ve yüzlerce insanın yok edilmesi de "terör" yaratır. Gelişmemiş, ilkel toplumlara özgü, sıradan bir haldir kan davası gütmek. Hep, öcü alınması gereken birileri vardır. Bir sizden, bir onlardan derken, karşılıklı katliamlar yüzlerce insanın kaderine yön veren ana unsur haline geliverir. **"Terör, törelerin gölgesinde yeşerir, büyür."**

Kimi zamansa tek bir keskin nişancı, örneğin meşhur "sniper", koca bir devletin tüm güvenlik sisteminin sorgulanmasına ve toplu dehşet yaşanmasına neden oluşturabilir. Masum insanlar korumasız ve acz içindedir. Düşünün! Marketten alışverişinizi yapmış evinize dönerken, sizinle hiçbir ilgisi olmayan birisi tarafından kalbinizden vurularak öldürülüyorsunuz. Adaletsiz, izahı mümkün olmayan bir cinayet. Belki bir delinin, belki de planlı programlı hareket eden soğukkanlı bir katilin hedefi oldunuz. Hiçbir somut neden yokken! **"Terör, nefretin ve öfkenin gölgesinde serpilir, gelişir."**

Adi cinayetlerde katil ile maktül arasında bir nedensellik ilişkisi olması, olayla ya da kişilerle bağlantısı olmayanları rahatlatacak biçimde menzil dışında tutar. Olayın dışındaki kimselerin yaşayacağı dehşet, bir yabancının gözüyle izlenenlerden ibarettir. Kişi kendisini olayla özdeşleştirmez, kurbanla empati oluşturmaz. Oysa sniper örneğindeki gibi rastgele işlenen bir cinayetler serisi, dehşeti kitleselleştirir. Herkes eylemcinin hedef alanına girebileceği inancını taşıyabilir. Buna karşın eylemin bir kişiyi ya da binlercesini dehşete düşürmesi, terörizm literatürü açısından bir fark yaratmaz. Eylemin mantığı ve nedensellik kurgusu önemlidir. Patronunun, maaşına istediği miktarda zam yapmamasına kızıp, uçak kaçıran birisinin Pentagon'un üzerine bir intihar dalışı yapması ciddi bir olaydır, ancak ciddiyetle izlenmesi gerekmez. Keza sniper'ın seri cinayetlerinin siyasal bir içeriğinin olmaması, olayın terörizm literatürüne değil, adi suçlar dosyasına girebilecek bir örnek olduğunu gösterir. Eylemcinin sadece ruh hastası olduğu ya da intikam almak istediği için, böyle bir girişimde bulunması ile, kapitalizme karşı mücadele verdiğini öne sürmesi, İslamcı militanlara destek vermesi ya da vaktiyle Yugoslavya'nın bombalanmasını protesto ediyor olması arasında oldukça önemli bir fark bulunur.

Örneğin Unabomber olarak bilinen Theodore Katzchinsky bir teröristti. Eylemlerini dayandırdığı ideolojik gerekçelerini, **"endüstriyel toplum ve geleceği"** başlıklı manifestosunda net bir biçimde dile getirmişti. Ona göre sanayi devrimi ve sonuçları, insan ırkı için bir felakete yol açmıştı. Teknolojik ilerleme bu süreci daha da kötüleştirecekti. Bunun için girişilmesi gereken öncelikli eylem stratejisi, devrimi mümkün kılabilmek için, toplumsal stresi yükseltmeye çalışmaktı, ikinci olarak sistemi zayıflatabilmek amacıyla teknoloji ve sanayi toplumu karşıtı İm ideolojinin propagandasını yapmak gerekiyordu. En üst ideal ise teknolojiyi ortadan kaldırarak "doğal hale" geri dönüşür. Bombalı mektuplarını teknolojinin simgesi olarak gördüğü İnsanlara göndermiş ve bazılarının ölümüne yol açmıştı.

Amerikan halkını neredeyse 11 Eylül saldırısı kadar dehşete düşürmeyi başaran "sniper" vakası ise,

terör yaratmakla birlikle, bir "terör-izm" eylemi değildi. Zira sniper, eylemlerini hiçbir politik çerçeveye oturmayan bir amaçla gerçekleştirmişti. Bir seri katil tiplemesine ya da adi bir cinayet suçlusu profiline dalın fazla uyuyordu. Sniper'ın eylemleri süresince güvensizlik, korku ve dehşet tüm toplumsal katmanlara yayılmıştı, insanlar evlerinden çıkamaz hale gelmiş, emniyet birimleri seferber olmuştu. Buna karşın eylem bir terörizm eylemi değil, sıradan bir kriminal hadise idi.

Gerek "psikopatik terör" yani ruhsal bozukluk nedeniyle girişilen eylemlerin, gerekse "kriminal terör" yani adi suç olarak değerlendirilebilecek eylemlerin, siyasal terörden farklı bir içerik taşıdığı açık. Adı üstünde siyasal terör, "siyasi" olmak durumunda. Bir inancın, ideolojinin ya da ortak bir kimliğin çatışmacı dışa vurumu olarak şekillenmeli. Siyasal bir amaca yönelik olarak, benzer taleplere sahip, ortak bir kimliği paylaşan kişilerin örgütlenmesi ve şiddete başvurmalarını ifade etmeli. Zaten böyle bir tanıma sahip olması da, onu diğer suçlardan farklı kılan ana unsur.

Terör eylemcilerini aynı yönde düşünmeye ve davranmaya iten, eylemlerinin meşruiyet kaynağı olan ana tema, terörist grubun müşterek paylaşımıdır. Bu ortak motivasyon, ortak kimlik duygusunu ve aidiyet hissini besler. Kimlik hissinin dayandığı temel, ulusal ya da etnik bağlardan mesleki veya politik özdeşliklere, sınıfsal farklılıklardan paylaşılan ortak bir soruna veya düşmana kadar uzanabilir. Aynı etnik kökene sahip olmak, aynı maden ocağında işçi olmak, aynı yoksulluğu paylaşmak ya da aynı dili konuşmak gibi ortak değerler, bu tür grupların birleştirici unsurudur. Benzer değerlere sahip kişiler olarak, kendilerini "birleştiren" ve diğerlerinden "farklılaştıran" unsurlar belirginleştikçe grup, sınırlarını daraltarak çizmeye başlar. İç içe geçen zincir halkaları misali en geniş kimlikten, en dar ortak birleştirene kadar grubun kimliği tanımlanır. **"Biz" olarak tarif edilenler ve "onlar" yani "bizden olmayanlar" tespit edilir.** Bu tespit siyah ve beyaz karşıtlığı misali keskinleştikçe, çatışma ihtimali artmaya başlar. Siyahın ne kadar siyah olduğu beyazla mukayese edilerek ölçüldüğünden, beyaz, siyahı belirleyen ana referans noktası haline gelir. "Zıtlık" kimliğin ta kendisi olur ve çatışma kaçınılmazdır.

Çatışmanın tarafları karşı tarafı ötekileştirirken, karşı taraf da "biz" olarak kendi grup kimliğini geliştirir ve pekiştirir. Ötekinin tanımlanması süreci, karşılıklı dışlama davranışı eşliğinde iki tarafı birbirine yabancılaştırır ve hatta zıtlaştırır. Sonuçta öteki ne kadar çok ötekileşirse, algılamalar da o kadar netleşir, kolaylaşır. Kavramlar ona göre şekillenir, algılamalar koşullandırılır. **Örneğin bir suçlu beyaz ise "suçlu", siyah ise "siyah ya da zenci suçlu"; terörist, Hıristiyan ise "terörist", Müslüman ise "İslamcı terörist" olarak tanımlanır.** Tüm nesnelerin bizden ve ötekilerden olarak kategorik bir ayrıma sahip olduğu görülür. "Bizim dilimiz", "bizim dinimiz", "bizim ırkımız", "bizim milletimiz" gibi. Bize ait olan değerler iyi ve üstün, ötekilerin sahip oldukları ise, kötü ve aşağı olarak tarif edilir.

Irk, dil, din, etnik grup, cinsiyet gibi farklılıkların yarı sıra, gelişmiş-azgelişmiş, uygar-barbar, sömüren-sömürülen benzeri karşıtlıklar da grup kimliklerinin şekillendirilmesinde önemli rol oynarlar. Bu tarz bir bloklaşmada eğer bir tarafa aitseniz, ötekine karşısınız demektir. Bir devlet otoritesi açısından, vatandaşlık bilincinin geliştirilmesi adına "öteki'ni tarif etmek ne denli önemliyse, bir terör örgütü açısından da karşı tarafın belirlenmem o kadar önemlidir. Sömürgeci, beyaz, kapitalist, Yahudi, Hristiyan ya da Müslüman, örgütün kime karşı olduğunun, neyle mücadele ettiğinin sınırlan belirlendikçe, örgütün temel motivasyonu da ortaya çıkar. Bazen işgalcilerle, bazen kan içici sömürgecilerle, bazen şeytanla ve "her zaman kötülerle savaşılır".

Hangi motivasyonla beslenirse beslensin, terör örgütlerinin esas hedefi kendi mesajlarını verebilecek faaliyetler gerçekleştirerek seslerini duyurmak, popülerleşmek ve siyasal otoriteleri baskı altına alarak, bazı haklar talep etmektir. Hak hukukla, hukuk ise siyasetle ilintili olduğundan, sonuçta her türlü hak talebi, siyasal bir çerçeveye sahiptir. Zira "hak" talebinin muhatabı, varolan siyasi otoriteler olduğundan ister istemez "taraflardan birisidir. Her iki taraf da kendi mücadelesini verir; **"bir taraf almak, diğer tarafsa aldırmamak için".**

Eğer terör varsa siyaset, siyaset varsa da ister istemez bir muhalefet ve terör gündeme geliyor. Bu durum, tarihsel bir gerçeklik. Terörizmin bir kavram olarak literatüre son iki yüzyılda girdiğini kabul etsek bile, siyasal şiddetin insanlık tarihi kadar eski olduğu aşikâr. Zaten **"Her firavunun bir**

Musa'sı vardır." sözü de bu çerçevede değerlendirilmeli. Firavunlar çoğunlukla sevilmediler. Hatta yüzlerce yıl "firavun" kelimesi, dünyanın birçok yerinde kötülüğün ve acımasız tiranik düzenlerin simgesiydi. **Enver Sedat suikastini gerçekleştirenlerden biri, "Firavun'u öldürdüm!" diye bağırmıştı.** Firavun, laik kesim açısından Mısır'ın ulusal şanının sembolüyken, Kur'ân'da ise tiranlığın ve despotluğun en yüksek derecesini temsil etmekteydi.

Tarihin her döneminde siyasi otoritenin varlığı muhalefeti, muhalefetin varlığı, baskı ve şiddeti, şiddetin varlığı ise kaçınılmaz biçimde "direniş"i doğuruyor. Tüm direnişler ise zayıflar, yoksullar, yoksunlar varoldukça meşruiyet zemini bulabiliyor. Meşruiyet arayışı yalnızca yerel düzeyde sağlanmaya çalışılan bir destekten ibaret değil. Nitekim terörist örgütlerin eylemleri belirli bir siyasal hedefe yönelmekle birlikte, bu örgütlerin birçoğu, eylemlerini yalnızca siyasal amaçlarla değil, evrensel dogmalarla da gerekçelendirmeye çalışıyorlar. **Örneğin Hizbullah, yalnızca Lübnan'da Şii İslam anlayışını egemen kılacak bir yapılanma için değil, şeytana karşı sürdürdüğü kutsal bir cihadı devam ettirmek maksadıyla eylem yaptığını iddia ediyor.**

Düşmanın şeytan olarak tanımlanması, karşı tarafın ne denli kötü ve zararlı olduğunu gösterdiği gibi, onunla mücadele edenlerin ne kadar kutsal bir dava güttüğünü ve haklılığını da vurgulamakta. Bu şekilde teröristler, kendilerini yalnızca kendileri için değil, tüm insanlık, ya da mensup oldukları grup adına hareket eden, bu uğurda canlarını vermekten çekinmeyen, son derece fedakâr insanlar olarak tarif etmekteler. Öylesine fedakârlar ki, kendilerini kurban etmekten çekinmedikleri gibi, birçok masum kurbanın kanının sorumluluğunu üzerlerine almaktan da kaçınmıyorlar. Onlara göre bunca özverinin ödülü, öteki dünyada onlara bağışlanacak olan huzur!

Tanrı adına savaş ve karşılığında cennete ulaşma düşüncesi, siyasal şiddeti tetikleyen en etkili motiflerden birisi kuşkusuz. Tarihten günümüze Zealotlar'dan, Haşhaşinler'e, Hizbullah'tan Tanrı'nın Ordusu grubuna kadar, birçok terör örgütü dini referanslarla eylem yaptılar. Dini nedenlerle ordular çarpıştı, insan kıyımları gerçekleştirildi. Haçlı Seferleri, Yüz Yıl Savaşları, 30 Yıl Savaşları hep benzer motiflere sahipti. Katliamlar, dini çatışmaların en vahşi ve kabul edilemez uzantılarıydı. 1572 yılının 24 Ağustos'unda Fransa'nın katolik kraliçesi Catherine De Medici'nin emriyle Fransız protestanların yok edilmesi, tarih defterinin en kanlı sayfalarından bir tanesi olmuştu. Meşhur St. Bartholomew gününde başlayan ve bir hafta süren katliamlar boyunca yaklaşık 100 bin kişi katledilerek, Seine nehrine atıldı. O kara gün, Almanya'da başlayarak Fransa'ya sıçrayan ve nüfusun yaklaşık üçte birini etkisi altına alan dinde reform çabalarına verilen en büyük ceza olarak kabul edildi. Katolikler, Tanrı'nın böyle istediğine inandılar. Diğerleri Şeytanın etkisine girmişti ve onlara cezalarını vermek ise, onlara cennetin kapılarını açabilecekti. Böyle inanıyorlardı ve inançları sarsılmaz, sorgulanamaz ölçüde sağlamdı.

Kullanılan şiddetin düzeyi ve niteliği açısından özel bir konuma sahip olan dinsel nitelikli eylemlerde, kurban sayısının artmasının çok fazla önemi bulunmaz. Hatta ne kadar çok kurban varsa, cennetin kapıları o kadar aralık görünür. Dinlerin sapkın yorumları, ölümü ve öldürmeyi birer ibadet içeriğinde sunarken, eylem bir ayin havasında gerçekleştirilir. Dualar, yakarışlar, ritüeller eylemin bir parçasıdırlar. Kurbanını Tanrıya şükrederek kesenleri, dini liderlerine bağlılıklarını gösterebilmek adına metroya zehirli gaz salanları, kelime-i şehadet getirerek, bellerine bağladıkları bombaları patlatanları düşünün! Hiçbir ideolojik gerekçe ya da inanış ölüme bu kadar yakın, katliama bu kadar sempatik durmayacaktır. Zira diğer tüm gerekçeler, son kertede kitlesel desteğe ihtiyaç duyar ve olayı seyreden -en azından-kimi insanların olumlu düşüncelerinin varlığıyla beslenirler.

Dinsel içeriğe sahip terör örgütleri için ise, toplumun onlara sempati göstermesinin hiçbir anlamı olmadığı gibi, karşı taraf olarak algılanan herkes ve her şey şeytanın bir uzantısıdır. Hedeflenen amaç Tanrı'nın sempatisini kazanmak olduğuna göre, her türlü eylem stratejisi kullanılabilir. "Cihad", "haklı savaş" ya da "kutsal emirler" çerçevesinde en sert terör eylemleri gerçekleştirilebilir. Zira dinsel inançlar ölümle yaşam arasındaki ayrımı kaldırırlar. Ölümle birlikte Tanrı'nın yarattığı bir yerden, vadettiği bir yere göçüş söz konusudur ve vadedilen yer, şehadet mertebesine ulaşılması halinde,

yaratılan yerden çok daha mükemmeldir. Elbette, Tanrı onun için savaşanları takdir edecek ve ödüllendirecektir. Cennetin kapıları ardına kadar açık, onları beklemektedir.

Bir teröristin yapacağı eyleme ikna olması, gerekçesinin ideolojik gücü ile doğru orantılıdır. En güçlü gerekçelerse, dinsel temalarla desteklenenler arasında bulunur. Bu, doğrudur. Ancak eylemin dini motiflerinin olmasının, onu daha da yıkıcı ve şiddet içeren bir boyuta sürüklediği gerçeğinin yanı sıra, bu kadar insanı sorgusuzca itaate sevk eden dinsel gerekçelerin nereden beslendiği de sorgulanmalı. Zira dinler arasında yaşanan çatışmalar yüzyıllardır sürmekle birlikte, modern çağın değerleri ile uyumlu bir içerik sergilememekteler. Bu nedenle, görünen şablonun din olması, arkasındaki diğer motiflerin göz ardı edilmesine neden olmamalı. Hangi "Yaradan" inancı, ona olan sevgisini, onun yarattıklarını yok ederek göstermeyi bir maharet bilir ki? Yaratılana sevgisizlik, "Yaradan"a saygısızlık olmaz mı? Belki de nefretleri, kişisel ihtirasları, grup çıkarlarını belirli kimliklere büründürerek, onlara belirli elbiseler giydirerek sunmak daha kolay bir yöntem. Sorgulanması mümkün olmayan en üst otoritenin referansı ile de desteklenince, kabul edilemez iddialar bile, kutsal hale gelebiliyor.

"Öteki"nin yaratılması adına da en kolay kullanılabilecek kimlik şablonu, dinsel inançlar gibi görünüyor. Farklı bir peygambere, farklı bir ibadet biçimine ya da farklı bir inanç diline sahip olmak, insanlara kendilerini kolayca farklılaştırabilme imkanını sunuyor. Diğer tüm değerleri, yaşam biçimleri, zevkleri birbirine benzer olsa da, farklı bir inanç sistemine mensup olmaları, geniş toplulukları birbirlerine düşman hale getirebiliyor. Başka binlerine duyulan nefret, Tanrı'ya olan sevginin nişanesi sayılıyor. Bu sevgi uğruna bin yıllardır ölünüyor, öldürülüyor.

Bin yılların düzeninin modem dünya ile uyumsuzluğu nedeniyle biteceğini ve her dönemde tekrarlanan alışkanlıkların, küreselleşen dünyada yer alamayacağını düşünmekse nafile. Birileri 21. yüzyıla son derece doğru bir tespitle "yeni ortaçağ" adını veriyor. Evrensel değerler yaratma çabasıyla bir yandan küreselleşen dünya, diğer yandan da dinsel referanslar eşliğinde parçalanıyor. Gilbert Achcar'ın deyişiyle "barbarlıklar çatışması", yeni bir güçle start alıyor.

11 Eylül saldırısının ardından yaşanan "Islami terör" histerisi bu çatışmanın başlamasında bir mihenk taşı olarak kabul edilmekte. Ortaçağ'ın basit zihinsel tasarımları, son derece sofistike bir yapıya sahip yeni dünyayı açıklamak için kullanılmaya çalışılıyor. Birbirinden son derece farklı inanç düzenekleri, ortak bir İslam çatısı altında "öteki'leştiriliyor. Birileri ötekileştirirken de, ister istemez diğer tarafta "biz" olgusu gelişiyor. Olabilecek en sert "biz" ve "ötekiler" ayrımının, en ince hattı üzerinde, dört bir taraf uçurum iken seyretmek zor görünüyor. Üstelik uçurumun derinliği her geçen günle daha da artıp, virajlar daha da keskinleşirken!

Son yüzyıllarda eşitsiz gelişimin, dünyanın farklı parçalan üzerinde farklı modeller yarattığı biliniyor. Neoliberal ekonominin nimetlerinden faydalanabilenler, üstün teknoloji ve emperyal aklı buluşturabilenler. Onlara türlü sıfatlar bulmak mümkün; "gelişmiş", "modem", "demokrat", "liberal", "uygar" vs. Onlar, uygarca yaşayıp, uygarca savaşıyor, pespembe rüyalar görüyorlar. Diğerlerinin karabasanları ise uyandıktan sonra bile sürmekte. Onlar "azgelişmiş", "ilkel", "totaliter", "despolik", "barbar" vs. Barbarların(!) rüyaları olmaz mı, dersiniz? Tüm güzel rüyaların yalnızca bililerine ait olması adil mi?

Görünen o ki, kimileri geleceğe ilişkin pembe rüyalar görürken, kimileri de düşlerini öbür dünyaya ertelemekte. Nitekim bir iddiaya göre, İslami terörizm denilen şey, esas olarak siyasal düş-kırıklıklarının bir ifadesi. Birileri kabuslarını diğerleriyle paylaşmak istiyor anlaşılan. Belki de pembe rüyalarını kendilerine saklayanlara karşı bir tepki yaşananlar. Kaldı ki, İslami terör yalnızca Batı'ya karşı değil, liberal doktrine ve onun aşırı bireyciliğine karşı bir tepki olarak da şekilleniyor. Batı'nın toplumsal, ekonomik, siyasal değerlerinin evrensel, kutsal doğrularmışçasına empoze edilmesi, o değerleri benimsemeyen, reddeden kesimler üzerinde tahrik edici bir unsur halini alıyor. Kendi yerini modern Batı'nın içerisinde tarif edemeyen insanlar, kendilerini kimlikleri çalınmış, aşağılanmış ve soyutlanmış hissediyorlar. "Aşağılananlar" yalnızca doğuda değil, her yenli' var. ABD'de ya da Avrupa'nın en modern yöresinde bile laik edilebiliyorlar. Onların bazıları "düşsüz", bazıları "kabus

görenler"den. Küçük bir grupsa "kabuslarını ihraç edenler" grubunu oluşturuyor. İşte onlar en tehlikelileri!

Modern dünyanın en ciddi sıkıntısı bu grupları tanımlayamamak, yani "öteki"ni belirleyememek. 11 Eylül saldırısı, İslami terörü namlunun ucuna koyduysa da, bu çatışma ortamının ne kadarının bir mitten ibaret olduğu, ne kadarının ise gerçeklikle örtüştüğü konusu tartışmaya açık. Kimilerine göre İslam tehdidi mitleri, tıpkı meşruiyet ya da milliyetçilik mitleri gibi, iktidarda kalmak veya iktidarı ele geçirmek isteyenlerin siyasi mücadelelerinde kullandıkları söylemin bir parçası. Bu çıkarlar varolduğu sürece mitler meşru kılmak, harekete geçirmek, yanıltmak, susturmak için yaratılmaya devam etmekteler. Daha da önemlisi, söz konusu mitlerin asılsız olduğu gösterilse de, mitler bir kez oluşturulup ifade edildiklerinde, kendi kendilerine bir gerçeklik, bir hayat kazanmaktalar. **Örneğin ırkçı nefret mitleri, başıboş yabancı düşmanlarının uydurduğu yalanlar olarak ortaya atılmış olsa da, bu mitlerin siyasal alana girmesi ve etnik gruplar arasındaki ilişkilerin gergin olduğu ortamlarda yayılmasıyla, daha önce sahip olmadıkları bir kuvvet ve gerçekliğe sahip oluyorlar. Tıpkı "Bir şeyi kırk kere söylersen, gerçekleşir." sözü gibi.**

"Siyah renklilerin kötü kalpli" olduklarını sürekli tekrar ettiğinizde, en azından birkaç kişinin buna inanması, siyah renklilere karşı kötü muamele etmelerine neden olacak, bu da siyah renklileri kötü tepkiler vermeye itecektir. Kötü tepkiler veren siyah renklilere karşı, beyaz renkliler arasında "siyah renklilerin kötü kalpli" oldukları düşüncesi yaygınlaşacak ve siyahlar kendilerine yönelik bu nefret karşısında giderek daha da kötü hale gelmeye başlayacaklar. Ya da birileri Müslümanların kötü, terörist, uygarlık yıkıcı olduğunu iddia edecek ve bazı olumsuz eylemler tüm İslam dünyasına mal edilecek. İslam bir tehdit olarak algılanmaya başlandıkça bu tehdidi ortadan kaldırmaya Yönelik baskılar artacak, antidemokratik ve eşitsiz yasalar kaim! edilecek, haklar sınırlanacak ve "öteki" olarak tanımlanan, aşağılanan, farklılaştırılan bu insanlar da bir tepki vermeye yönelecekler. Gösterilen tepki önceki baskıları haklılaştıracak, karşılıklı öfke giderek artacak ve herkes haklı olacak. Ne yazık ki, bu kısır döngü, günün birinde karşılıklı kitlesel imha arayışına ta kadar gidebilecek bir sürecin başlangıcı. Bir kez mitler oluşturuldu mu, sonraki merhale onu "gerçek" hale dönüştürmek. Gerçek ise, yalanlar üzerine kurulu!

Mitler oluşturarak "farklılaştırmak" ve "dışlamak" edimlerinin beraberinde getirdiği en ciddi olumsuzluk, tarafların birbirlerini anlamaya çalışmaktan ziyade yenmeye, yok etmeye uğraşması. Üstelik yenme gayreti, sportmence belirlenmiş ilkeler çerçevesinde cereyan etmediğinden, taraflar her türlü faullü girişimde bulunmaktan da kaçınmamakta. Amaç golü bulmak olunca, golün elle atılmış olması da sonucu değiştirmiyor. Bu maçta tarafların kararlarına saygı gösterecekleri bir hakemlik müessesesi de bulunmuyor ve kurallar, küresel ormanın bildik kanunları; "güçlü ve acımasız olan kazanır". Bombaları 2 kilometre yükseklikten aşağıya bırakmakla, birkaç metre uzaktan elle fırlatmak arasında fazlaca bir fark bulunmuyor. Kimin haklı, kimin haksız olduğunun da önemi yok. Herkes haklı ve herkes kendi haklı davası uğruna savaşıyor.

Dünyanın böylesi bir parçalanmaya doğru sürüklenmesi, en çok zıtlıklardan beslenen çatışmacı siyasal yapıların işine geliyor. Bu yapılar öncelikle kendilerine bir düşman imajı yaratarak, bu düşmanın farklılığını ve kendi kültürlerine yönelik olumsuz tasarruflarını vurgulamayı tercih ediyorlar. Düşman imajının oluşturulması safhasında tarihsel yalanlar, anılar, soykırım hikâyeleri değişmez unsurları. Ya tüm Müslümanları çoluk çocuk kılıçtan geçiren Haçlılar, ya da kutsal topraklarını Müslüman barbarlardan korumaya çalışırken canlarını veren, inanmış Hıristiyanlar söz konusu. Her iki taraf da kan dökme konusunda birbirlerinden aşağı kalmadıklarından tarihsel dayanaklar bulmak, onları yeniden hikâyeleştirerek efsaneler yaratmak kolay. Karşı taraf hep korkunç, hep kötü ve hep acımasız. Şeytan ruha girmiş bir kere...

Düşmanın resmedilmesinden sonraki aşamada ise, taraflar kendi savaşçı potansiyellerinin altını çizerek ne kadar güçlü olduklarını gösterme arayışına girerler. Böylece kendi taraftarları adına, sığınabilecekleri, gurur duyabilecekleri bir otoritenin kurulması mümkündür. Düşmana karşı savaş için kurulan otoritenin dinsel referanslarla desteklenmesi her zaman anlamlıdır. Bu nedenle de şeytana

karşı savaşmak, başlıca misyon olarak kabul edilmelidir. Tanrı'nın inayetiyle de sürdürülen bu büyük mücadelede muhteşem bir direniş gösterilmeli ve yenilmez, önüne geçilemez bir güç gösterisi sergilenmelidir. Bu şekilde yandaşlar çoğalacak, otorite sorgulanmaz hale gelecek ve gücün büyüsü tüm taraftarları esir alacaktır.

ABD gibi bir hiper-gücü, kalbinden vurabilen bir gücün taraftar kitlesine saçtığı sinerji düşünülenlerin çok ötesinde. Amerikan imparatorluğunun oldukça abartılmış, soyut bir hayalden ibaret olduğunu, birkaç günlüğüne olsa bile, diğerlerine hissettirebilmenin prestiji, (bu noktadan sonra, eylem kendilerine ait olmasa da) Usame Bin Ladin'i ve El Kaide'yi daha on yıllarca bir efsane olarak yaşatabilir. Onlar, kısa sürede birkaç yüz kişiden oluşan bir terör grubu olmaktan çıkıp, yüzbinlerce sistem muhalifini bünyesinde toplayan, alternatif bir sistemin savunucuları haline geldiler. Teklif ettikleri yapının başarı şansı ve verimliliği hiç mümkün olmasa da, masal yazıldı, efsane tanımlandı bir kez. Efendinin rolünü oynayanınsa tercih seçenekleri sınırlı. Süregiden sistemi savunan taraftarlar kitlesini yanma toplamak ve alternatif önerinin yetersizliğini ispat etmek zorunda artık. Nelere mal olabileceğini çok fazla umursamadan.

Taraftar kitlesinin mümkün olduğunca kapsayıcı tutulması, stratejik bir üstünlük için ön koşul. Nitekim giderek popülerleşen İslami terör örgütleri de, söylemleri gereği, eylemlerini yerel taleplerle sınırlı tutmayarak, iddialarını tüm İslam dünyasını arkalarına alacak biçimde meşrulaştırmayı ve sosyal bir başkaldırının ilk kıvılcımını çakmayı amaçlamaktalar. **Ayetullah Humeyni'nin her türlü farkı göz ardı ederek, bundan yıllar önce "İslam'da sınırlar yoktur." söylemini kullanmasına benzer yöntemler bugün de geçerli.** Usame Bin Ladin ve El Kaide'nin ideolojik tabanını Filistin sorunu üzerine oturtmaya çalışması ve anti Amerikan bir söylem benimsemesi, kitlesel desteği artırarak, "biz" olarak tanımlanan kitleyi genişletmeye ve birleştirmeye yönelik tavır.

Buna karşılık ABD'nin benimsediği tutum ise, barışsever uygar dünyanın, şiddet kültürüne karşı elbirliği ile vereceği bir cevabın oluşturulması yönünde. "Haçlı Seferleri", "Ebedi Adalet" gibi kavramlar, taraftar kitlesini sert ve radikal kılacağı, dolayısıyla sınırlayacağı için, önceleri yanlışlıkla(!) kullanılmasına rağmen, uzun dönemli sloganlar olarak tercih edilmediler. Zira böyle bir mücadelede taraflar kendi gruplarını tayin ederlerken ister istemez karşı tarafın çerçevesini de çizmekte, "öteki" olarak tarif edileni de resmederek somutlaştırmaktalar. Karşı taraf ne kadar dar tutulursa, gücünün o kadar azalacağı da aşikâr.

Tüm İslam dünyasını karşıya alacak bir çatışmanın ne denli maliyetli olacağı bilindiğinden olsa gerek, ABD yönetimi, çatışmanın bir uygarlıklar savaşına doğru dönüşmemesi için oldukça stratejik hamleler yapmakta. Türlü yöntemlerle İslam dünyasının bir blok haline gelmesinin önü alınmaya çalışılıyor. Kaldı ki, bu tür bir çatışmanın yalnızca askeri önlemlerle çözümlenemeyeceği de son derece açık. Zira günümüzde terörizm, Soğuk Savaş süresince gündemde tutulan nükleer bir savaş ihtimalinin çok daha üzerinde riskler taşıyor. Kitlesel imha artık gerçekleştirilebilir. Kaldı ki, kapasitesi sınırlı, ne yapacağı, ne zaman yapacağı belli bir orduyla savaşmak, rastgele, dengesiz ve tehlikeli dinsel motiflere sahip bir terör örgütü ile çatışmaktan çok daha kolay; özellikle de dünyanın en büyük askeri gücü için.

Ordular dünyanın devletsel sınırlar düzleminde parçalanması esasına göre yapılanmışlar. Mücadele eden tarafların kullanabileceği silahlar, uymaları gereken kurallar aşağı yukarı belli. Ancak yeni tehditler, "savunma" olgusunun yeniden kavramsallaştırılmasına ihtiyaç göstermekte. Bir devletle savaşmak bildik, tanıdık bir şey, ama ya bir uygarlıkla savaşmak? Üstelik o uygarlık, ilahi temeller üzerine bina edilmişse çok zor. Tarafların kendi kimliklerini ve varoluşlarını, diğerlerine duydukları nefret üzerine inşa etmiş olmaları çatışmanın çok sıcak geçeceğinin göstergesi. Mücadelenin uzun soluklu olması kaçınılmaz. Motif uygarlığın yüceltilmesiyse ve uygarlığın referansı dinsel değerler ise, ortaçağın kutsal savaşları da kapıda demektir.

Ancak başka binlerinden nefret duyarak, kendinden olanlara yönelik bağlılığı kurmanın tek yolu dini inançlar değil kuşkusuz. Her şeyden önce dinsel kimlik, insanların diğer kimliklerinden yalnızca bir tanesi. En güçlü olanlardan birisi olmakla birlikte, tek ve değişmez değil. Tarihin hemen her

döneminde büyük çaplı insan kıyımlarının temel nedeni dinsel farklılıklar olmuş, siyah ile beyaz, birbirini kan kırmızıya boyamayı başarmışsa da, farklı ırklara, milliyetlere, etnik köklere sahip olmanın da, dinsel gerekçeler kadar etkili olduğu dönemlerin bulunduğu ortada.

Sırf renkleri siyah olduğu için, ya da farklı bir milliyete sahip oldukları için katledilenler, sırf Yahudi, Müslüman ya da Hıristiyan olduğu için öldürülenlerden çok da az olmasa gerek. Unutulmamalıdır ki, on milyonlarca insanın ölümüne yol açan 20. yüzyıl savaşları dinsel motifli olmadığı gibi, milliyetçilik duygularıyla bezenmişti. Sosyalizmin yerleşmesi adına can veren milyonlarca insanın, yok ediliş gerekçesi ideolojikti. Nedenler bulmak tarihin hiçbir döneminde zor olmadı. Kralları adına savaşanlar, ırklarını üstün bulanlar, milletlerini ya da devlet anlayışlarını koruyanlar, inançlarını yüceltme peşinde olanlar, tüm insanlık adına savaş verdiklerini düşünenler; hepsi, bir neden bulabilmişlerdi. Tarih, her dönemde kendi vahşi akışını devam ettirebilecek siyasal gerekçeleri hazırlamıştı. Sistem krize girdikçe ve değişim kaçınılmaz oldukça, çatışma çıkmış, çatışmalarsa konjonktürel olarak, farklı alt kimliklerle beslenmişti.

Süregiden düzenden "memnun" olanların, alt kimliklerini gündeme getirmeleri ve sistemi acze uğratacak farklılaşmaları desteklemeleri beklenmemeli. Zira sistemle barışık olmak, statükonun devamından hoşnut olunduğu anlamına geliyor. Çatışma değil, barışın sağlanması esas kabul ediliyor. Buna karşın genel gidişatı lehlerine değiştirmek isteyenlerse, kendilerini şu veya bu şablonun içerisine yerleştirerek ifade edebilme arayışına girmekteler.

Çoğu zamansa "barış, bir dilim ekmekle gelir". Ekmeği olmayana barışın güzelliğinden söz etmek komiktir. Çünkü ekmeksize göre barış diğerlerinin, yani ekmeği olanların barışıdır. Kendisinin o barışı sürdürmeye ikna olması için bir neden bulmak oldukça zordur. Süren barıştan memnun olmayanlar, kötü ya da uzlaşmaz olduklarından değil, kendi lehlerine oluşturulabilecek yeni bir barışı yaratmak için savaşa başvururlar. Kurulacak yeni barış, onları ekmek sahibi yapacaktır; diğerleri ise ekmeksiz kalabilir, ya da ekmeği paylaşabilirler. **Biraz iddialı da olsa Wilhelm Reich'in şu meşhur sözünü biraz değiştirerek tekrarlamak anlamlı olabilir;** "Asıl açıklanması gereken, aç insanların neden çaldığı ya da sömürülenlerin neden terör yaptığı değil, aç insanların çoğunun neden çalmadığı ya da sömürülenlerin çoğunun neden terör yapmadığıdır."

Açlık ve yoksulluğun terörü besleyen ana kaynak haline gelmesi, kaçınılmaz olarak, sertliğin dozu ve vahşetin biçimini de farklılaştırıyor. Dünya üzerinde günde 2 doların altında bir standarda sahip 2 milyardan fazla insan bulunmakta. Her gün binlerce insan açlıktan hayatını kaybediyor. Ekolojik dengesizlik, kuraklık ve açlığın çok daha büyük boyutlarda yaşanabileceğinin sinyallerini veriyor. Endüstriyel açıdan gelişmiş ülkeler sürdürülebilir kalkınma için yapılması gereken düzenlemelerden kaçınıyor, refahlarından ödün vermiyor ve dünyanın kalan bölümünü sefalete terk ediyorlar.

İnsan, kendi çocuğunun açlıktan öldüğü bir dünyada, barış adına mücadele edebilir mi? "Tüm savaşlar kötüdür.", doğru da, "Tüm barışlar iyi midir?" dersiniz? Kendi barışını kurmaya çalışmak onursuzluk mu? Ya o barışı kurarken, tüm diğerlerinin barışını yerle bir etmek?

Kurulan tüm barışlara, karanlık bir geceden sonra güneşin doğuşu olarak bakarız da, o barışın kimlerin gününü kararttığı ile ilgilenmeyiz hiçbirimiz! "Savaşlar tüm insanlığın ortak mağlubiyetidir." savı kabul edilse bile, savaşlardan sonra kurulan barışlara "tüm insanlığın ortak zaferi" olarak bakmak çok mümkün değil ne yazık ki! Her düzen, yeni muzafferler ve yeni mutsuzlar yaratmakta. Mutsuzların yeni düzene karşı mücadele etmelerini engellemekse mümkün olmadığı gibi, adil de değil. Eleştirilebilir olansa, yalnızca mücadelenin yönteminden ibaret.

Mücadelede kullanılan yöntem de, söylem de zamana ve mekana bağlı olarak farklılaşabilir. Irkçı, etnik, milliyetçi, dinsel, ideolojik, birçok farklı söylem kullanılabilir. Ancak "söylem" yalnızca şablonu belirler ve muhalife bir kimlik sağlar. Ancak asıl olan ağacın görünen kısmı yani yaprakları, dallan değil, köklerini en derinlere kadar saldığı toprağın içeriğidir. Teröristin inanışına göre, toprak dejenere olmuş, sistem bozulmuştur; hastadır. O, kendisine hastalığa karşı savaşan bir doktor rolünü biçmiştir.

Bunu hangi kimlik çerçevesinde gerçekleştirdiğinin de teorik düzeyde çok fazla anlamı bulunmaz.

Ana hedef bozulmuş olan bu sistemi tamamen çökertmek olduğundan sistemle uyumlu olanları "öteki"leştirecek herhangi hır kimlik kullanılabilir. Radikal bir hedefin varlığı, eylemlerin çok daha sert ve yıkıcı olmasına sebebiyet verir ve eylemci kitlesel tahribat yaratabilecek saldırılardan kaçınmaz. Bu da eylem stratejileri ve kullanılan silahlar ile eylemcilerin motivasyonları arasında bir paralellik bulunduğunu gösterir.

Kullanılacak şiddetin dozu, teröristin, eylemini hangi amaçlarla gerekçelendirdiğine bağlı olarak değişir. Radikal talepleri olan dinsel ve etnik iddialar teröristi daha yıkıcı hale getirirken, ideolojik talepler sınırlı ve simgesel eylemlere uygundur. Küçük çaplı reform talepleri ise basit eylemlerle geçiştirilebilirler. Aradaki fark, molotof kokteyli ile yapılan bir öğrenci eyleminden, nükleer kapasiteye sahip radikal dinci bir örgütün kitle imha saldırısına kadar genişleyebilir.

İdeolojik, etnik veya milliyetçi motivasyonlara sahip terör örgütleri açısından, yapılacak eylemin çok kabul edilemez bir yıkım yaratması amaca terstir. Eylemin performansı açısından amaç ile araçların uyumlu olması gerekir. Örneğin Marksist bir devrim gerçekleştirmeyi amaçlayan bir terör örgütünün içi çocuklarla dolu bir okul otobüsüne saldırı düzenlemesi mantıksızdır. Böyle bir eylem teröristin temsil ettiği hareketi güçlendirmeyeceği gibi, aksine toplumdan soyutlanmasına, reddedilmesine ve hatta daha önce sağlamış olduğu desteği kaybetmesine yol açabilir. **Bu gruplar için bir eylem yapılması halinde hedeflenen kitlenin kapitalist sınıf ya da işbirlikçi olarak tarif edilen kişilerden seçilmesi daha manalıdır. Bu nedenle de bankalar, iş merkezleri ya da refahla özdeşleştirilen mekânlar hedef olarak tercih edilirler.**

Milliyetçi-ayrılıkçı bir terör örgütünün rastgele bir eylem stratejisi benimseyerek, herkesin bir arada bulunduğu alanlarda eylem yapması da çok sağlıklı değildir ve arzulanan tepkiyi vermez. Bu tür örgütlerin tercihleri daha ziyade varolan meşru otoritenin, yani devletin temsilcisi olarak kabul edilen kamu görevlileri ile devlete yakın duran kendi etnik kökenlerine mensup kişilerdir. Belirli bölgelerde devletin, otoritesini yitirdiğini ispatlamak adına kendilerinden kabul ettikleri insanlara bile saldırılar düzenlemeleri, bazılarını işbirlikçi olarak tanımlamalarıysa stratejileri gereğidir. Zira yaratılan kaos ortamında, devlet aygıtını iş göremez hale getirmeleri halinde, kendi otoritelerini empoze etmeleri mümkün olabilir. Devletin asli görevi vatandaşlarını her türlü tehlikeye karşı korumak olmasına karşın bunu başaramaması, ona olan güveni sarsacaktır. Ona hâlâ güven duyanlara verilen cezalarsa, diğerlerini ürkütecek, devletten daha güçlü gibi görünen alternatif siyasi yapıya itaat sağlanacaktır. Siyaset, güç oyunları çerçevesinde anlaşıldığına göre, gücünü ortaya koyanın, masadakileri kazanması beklenir. Riskler büyüktür, ama kazanç da büyük olabilmektedir.

Etnik ve ideolojik motivasyona sahip örgütlerde, partileşme ve meşru siyasal zemine çıkma arayışı baskındır. Buna mukabil nihilist, anarşist ya da marjinal arayışlardaki grupların, kitlesel destek arayışları bulunmadığı gibi, "teröristlik" bir kimlik unsurudur. Bu da terörü daha uzlaşılmaz ve tahrip edici kılar. **Nitekim son dönemlerde terör eylemlerinin gittikçe daha fazla sertleşmesine paralel olarak, eylemin arkasındaki motivasyon unsurlarının da radikalleştiğini görmek mümkün. Artık talepler daha ütopik, ideolojiler ve inançlar daha katı bir görünüm vermekteler.** 60'lı 70'li yıllarda bağımsız bir devlete sahip olabilmek, kendi yöneticisini özgürce seçebilme hakkı bağımsızlık adına mücadele eden terör örgütleri için yeterli motivasyonu sağlamakta iken, artık talepler çok daha farklı. **Öyle ya, Sartre'in dediği gibi "Eğer insan açlıktan ölüyorsa, seçim hakkının ona ne yararı olabilir?"**

Teröristin inanışı ve nedenleri hangi düzlemde açıklanabilir olursa olsun, hiçbir zaman yalnızca eylemin yapılış sebeplerinden ibaret kalmazlar. Dini, etnik ya da ideolojik tüm gerekçeler, eylemin unsurları olmaktan çıkıp zamanla teröristin varlık nedeni haline dönüşürler. Eylemcilerin iddiaları, sahip oldukları kimliklerin bir uzantısı olarak şekillenir, ancak sonrasında kimliklerini şekillendiren

birincil faktörler arasına katılırlar. Bu öylesine sert bir geri dönüştür ki, nihayetinde eylemcinin tanımı ve tasvirinin yapıldığı öncelikli nitelik haline gelir. Örneğin Hans Alman'dır, Münihlidir, Heidelberg Üniversitesi'nin felsefe öğrencisidir. Varlıklı Weinberg ailesinin ferdi ve üç oğlundan birisidir. Sahip olduğu tüm özellikler bir kimlik unsuru olmasına karşın, Hans aynı zamanda bir neo-nazi eylemci olduğu ve terörist eylem yaptığı için diğer tüm kimliklerinden soyutlanır. Yalnızca neo-nazi kimliğiyle varlığını bulur. O bir faşisttir ve ırkçıdır. Eylemi yapmakta ona yön veren asli unsur diğer kimlikleri değil, inandığı neo-nazi değerlerdir.

Hans'ın giyim kuşamı, zevkleri, iddialan, yaşam tarzı o değerlere göre şekillenir. Bir kez kendisini belli bir ideoloji ile özdeşleştirdikten sonra, o ideolojinin ve o ideolojiyi savunanların imajına, onun kahramanlarına göre büyümeye, kendisini biçimlendirmeye başlar. Kendi sağduyularına ve deneyimlerine karşı çıkmayı tercih ederek, gördüğünü, duyduğunu algılayamaz hale gelir. Giderek kendisini hem fiziki görünüş, hem de zihni paradigma bakımından o ideolojinin imajına göre yoğurup, kalıba döker. Sonunda ideolojisi yaşamın kendisinden bile daha önemli hale gelir. Ki bu da, bir terör eylemcisinin sahip olabileceği en güçlü kazanmadır. Bu kazanım sayesinde ölür, öldürür, ölürken öldürür.

İnsan zihni, en kabul edilemez davranışları bile sergileyebilme özelliğine sahip bulunuyor. Bir kez yaptığının doğru olduğuna inanması yeterli. **Sir Francis Bacon, ünlü eseri Novum Organon'da insan zihnini "kıvrımlı bir ayna" olarak tarif etmekte. Ona yansıyan nesnelerin doğasını, kendi doğasıyla karıştıran, bozan ve kirleten bir ayna. Her şeyi kirletmeyi başarabilen bir yansıtıcıya sahip olmamız ne kötü! Ya kirlettiklerimizi temizleme niyetini hiç taşımamamız! Ne kötü!** Sh: **113-133**

Kaynak: Deniz Ülke ARIBOĞAN, Tarihin Sonundan Barışın Sonuna Terörü Anlamak Ve Anlamlandırmak, Timaş Yayınları, 2003, İstanbul

****

TERÖRLE MÜCADELE

1977'nin 18 Ekim gecesi, Stuttgart'taki Stammheim Hapishanesi için unutulmaz bir geceydi. Silah seslerine karışan çığlıklar kimse tarafından duyulmamıştı. Karanlık gecenin sabahında Andreas Baader, Gudrun Ensslin ve Irmgard Möller isimli tutukluların cesetleri torbalara konarak taşındı. Jan-Carl Raspe ise hastahanede birkaç gün yaşadıktan sonra hayatını kaybetti. Ölümlerinden 25 yıl sonra bu mahkumların beyinlerinin yerlerinden çıkarıldığı ve bilimsel deneylerde kullanıldığı yazıldı. Onları terörist yapan şeyin beyinlerindeki bir arızadan kaynaklandığı düşünülmüştü. Beyinlerindeki arıza yüzünden masum insanları ideolojilerine kurban etmiş, açlık grevleri yapmış ve nihayetinde kendilerini öldürmüşlerdi.

Andreas ve Jan-Carl kendilerini nereden buldukları belli olmayan birer tabanca ile vurmuşlardı. Baader Meinhoff üyeleri mahkûmiyetlerini duvarları parlak beyaza boyanmış ve 24 saat kuvvetli ışıklarla aydınlatılan küçücük hücrelerinde çekmekteydi. Kimse ile temas kurmalarına izin verilmiyor ve tam bir izolasyona tabi tutuluyorlardı. Onlar için mahkemeleri bağlayıcı özel kanunlar çıkarılmıştı. Baader yasalarına göre, örgüt üyelerinin avukatları, sanıklarla ortaklaşa suç örgütü oluşturdukları gerekçesiyle mahkemeden çıkarılabiliyorlar, açlık grevleri nedeniyle duruşmalara gelemeyen sanıkların bulunmadığı hallerde de mahkeme sürecine devam edilebiliyordu. Baader üyeleri kendileri ile ilgili alman hiçbir kararı tanımamakta direndiler ve sürekli işkence altında olduklarını iddia ettiler. Ta ki, "ölüm gecesi" olarak bilinen o geceye kadar. Andreas, söylendiğine göre kendisine tabanca ile ateş etmeden önce tabanca ile arasına bir yastık koymayı ihmal etmemişti. Ses çıkmasın ve ortalık batmasın istiyordu anlaşılan. Tabancayı duvara dayamış, araya bir yastık koymuş ve iki eliyle silahı ateşlemişti. Öyle söylendi!

Gudrun, tıpkı 1976 yılının anneler gününde kendini pencerenin demirine asan Ulrike Meinhoff gibi, asarak öldürmeyi tercih etmişti. Irmgrad'ın seçimi ise kendisini dört kez bıçaklayarak intihar etmekti. Öyle söylendi!

Baader-Meinhoff adı bir gecede listeden çıkarılmıştı. Örgüt üyelerinin çok şüpheli intiharları(!) hukuki bir sorun da çıkartmamıştı. Ölenlerin hepsi kendi seçimlerini kendileri yapmışlardı. Zaten bunlar, açlık grevi yaparak ölmekten de kaçınmayanlardandı. Öyleyse ölümü bilinçli olarak isteyebilecek bir düşünce mekanizmaları vardı. İntihar etmiş olmaları, prosedürü kolaylaştırıyordu. Örgüt bitmiş, herkes rahatça uyur hale gelmemiş miydi? RAF sonradan intikam eylemlerine devam etti gerçi ama, Baader adı bir daha duyulmadı. Mücadele başarıyla sonuçlanmıştı.

Dar kadrolu örgütlere yönelik bu tür temizleme operasyonlarının işlevsel oldukları düşünülse de, bu tür mücadelelerin yeni çatışma zeminleri oluşturduğu da ortada. Öldürülen her bir teröristin, kendisini seven insanlar, aileleri, dostları hesaba katıldığında, en azından üç-beş kızgın insana yol açtığı biliniyor. Tıpkı ağacın dallarının budanması gibi, her kestiğiniz daldan birkaç ayrı dal uzuyor ve yeşilleniyor. Canavarı yok etmeye çalışırken, onu güçlendiriyor, varlığını meşrulaştırıyorsunuz.

Düzeni bozanlara karşı mücadele eden bir iktidar görünümünden, özgürlük peşindeki savaşçıları katleden tiranlara dönüşüyorsunuz. Bu çelişki, terörle mücadelenin en temel sorunu. Nasıl olup da, teröristleri durduracak ama bunu diğerlerinin özgürlüklerine halel gelmeden yapacaksınız?

Belki öldürecek, ama toplum gözünde meşru kabul edileceksiniz? İstihbarat toplayacak, ama zorlama kullanmayacaksınız?

Teröristi, sempatizanı ve ilgisiz kişileri farklılaştıracak, masumlara teröristlerin verdiği zararın daha fazlasını vermeyeceksiniz?

Nasıl yapacaksınız?

Terörle mücadele edenlerin genellikle bu tür sorulara cevap aramadıkları söylenebilir. Hastalıkla savaş anlamında hedef, **“vücudun kurtarılmasından ziyade, mikroba gününü göstermek”** olunca, sertlik gösterisi ve cezalandırma arayışı kaçınılmaz hale geliyor. Doktorsa, mükemmeliyetini hastayı kurtararak değil, mikrobu yok ederek ispat ediyor. Kimi zaman hastanın da yok olması pahasına! İlaç tedavisi, moral destek ya da bünyenin kuvvetlendirilmesi gibi yöntemler göz ardı edildiğinde, hastalıklı organın kesilip atılması çözüm olarak sunulmakta. Bu ise hastalık kurutulsa bile vücudun sakat veya eksik kalması anlamına geliyor. Oysaki amaç, vücudu en sağlıklı ve kuvvetli kılacak şekilde tedavinin yapılması ve gelecekte tehlike oluşturabilecek aynı tür mikroplara karşı bağışıklığın geliştirilmesi.

Terörle mücadelede öncelikli hedefin, düzeni bozanların cezalandırılması olması, yönetimler düzeyinde esas ilginin bu yöne kaymasına neden oluyor. “Terörizm” devlete ve otoriteye, dolayısıyla da huzura yönelik bir “suç” olarak ele alındığından, suçluların güvenlik mahkemeleri ya da askeri mahkemelerde cezalandırılması arayışına gidiliyor. Farklılaştırılmış mahkemelerin bir uzantısı da, farklılaştırılmış hukuk kuralları ve haklar. Bu durum terörizm suçları için hukuk alanındaki evrensel standartların ve hukuk kurallarının geçerli olamayacağını gösteriyor. Devlet mekanizmaları bu tür suçların tamamını kişiselleştirerek, kendi varlık ve otoritesine karşı yapılmış sayıyor. Bombalanan binalar da, soyulan bankalar ya da kaçırılan uçaklar da, öldürülen masumlar da kendi kimliklerinin üzerinde bir değer taşıyor ve devlete karşı girişilen eylemlerin süjesi haline geliyorlar. Bu nedenle de terörist örgütler siyasal yönetimler tarafından büyük bir kızgınlıkla karşılanıp, öç alma duygusu çerçevesinde karşılık görüyorlar. **Hükümetler resmi söylemleri olarak da “Benim binama, benim uçağıma, benim vatandaşıma kalkan eller kırılır.” mantığıyla hareket ediyorlar.** Eylemler, sivil insanlara ve onların yaşam haklarına değil de, devletin varlığına ve “sahip olduklarına” yönelik davranışlar olarak algılanınca, olağanüstü ve askeri yargılamalar kaçınılmaz hale geliyorlar.

Siyasi nitelikli suçların askeri mahkemelerde ele alınmaya başlaması, esasen Batı açısından çok yeni bir gelişme sayılmaz. ABD’de askeri mahkemeler 1780’de George Washington tarafından kurulmuş ve Amerikan topraklarında faaliyette bulunan bir İngiliz ajana karşı işletilmiş. Abraham Lincoln yönetimi ise, bu tür mahkemeleri kurumlaştırarak, iç savaş süresince yaklaşık 4000 kişinin yargılamasını gerçekleştirmiş. ABD’de askeri mahkemelerin en son uygulaması, 2. Dünya Savaşı sırasında Nazi ajanlarına karşı söz konusu olmuş. Ancak 11 Eylül sonrasında yeniden gündeme gelen askeri yargılamalar, 1776’dan bu yana demokrasinin kalesini koruyan(!) ABD’nin en ciddi tavizi. Artık “güvenlik”, öncelikli tercih, insanlar yaşamlarını idame ettiremediği müddetçe, onlara tanınan hakların, özgürlüklere ilişkin hukuki korumanın çok anlamlı olamayacağı düşünülüyor. Askeri mahkemeler hızlı ve kuralları çok net. Olaylar bir savaş durumu şartları içerisinde ele alınıyor ve yargılamalar o durumun koşullarına göre şekilleniyor. “Ya dost”, “ya düşman” olunur felsefesinin hakim olduğu bu yaklaşımda, düşman olarak algılananlara özgürlükler ve haklar tanınması gibi bir lüks yok.

Askeri mahkemeler Çin, Kolombiya, Peru, Mısır gibi birçok ülkede bulunmasına karşın, uluslararası örgütler tarafından hukuki bulunmuyor. Orada gerçekleştirilen yargılamaların tarafsız yapılmadığı ve sanığa kendisini savunma fırsatı verecek bir ortam sunulmadığı düşünülüyor. Hatta diktatörlüklerin kendi tiranik otoritelerini sürdürebilmek için bu tür aygıtlara ihtiyaç duyduğu ve yargı denetiminin yürütmenin eline geçerek siyasallaştığına inanılıyor. Bu anlamda siyasal muhalifler, direnmenin ve farklı düşünmenin bedelini, “terörist” kategorisine sokularak ödüyor.

Dünyanın birçok ülkesinde “yargının siyasallaşması” sıradan bir hadise. Mahkemeler yargılama merciilerinden ziyade, suçu zaten sabitlenmiş birilerini cezalandırma mekanizmaları haline gelmiş. Haksız ve hukuksuz uygulamalara çok sık rastlanmakta. 1996’da Peru’daki bir askeri mahkemenin insan hakları aktivisti, gazeteci Lori Berenson’u marksistlere yardım ettiği gerekçesiyle yargılaması ve ömür boyu hapse mahkûm etmesi, ABD hükümetinin bile protestosuna hedef olmuş. Peru köylülerinin hakları konusunda araştırma yaparken, terör örgütüne yardımcı olmakla suçlanan genç

kadın, yıllar süren mücadeleden sonra 2001 yılında sivil mahkemede yargılanarak, cezası 20 yıla indirilmiş. Halen hapiste ve **"Haksızlıklar karşısında sessiz kalmak, ona ortak olmaktır; susmayacağım."** diye haykırmakta. Dört gözle ABD başkanının Peru'ya yapacağı ziyareti bekliyor ve kendi özgürlüğünün, terörle savaş konusunda Peru hükümetinden bile daha sert görünen George W Bush'a verilecek politik bir hediye olmasını diliyor. Guantanamo'daki tutuklularınsa, Lori kadar şansı ve umudu yok. Özgürlüklerini, hediye olarak kabul edecek birileri de bulunmuyor. Onlar, tarihin en büyük çaplı terör saldırısının failleri ya da destekçileri olarak algılandıklarından, her türlü eziyete katlanmak durumundalar. Yeni Amerikan doktrini açık. Suçlu bulunmak için yargılanmalarına gerek yok, suç zaten sabit. Hükümet yetkilileri açıkça söylemiyorlar mı? **"Bir kanıt bulunamaması, o kanıtın olmadığını değil, iyi saklandığını gösterir. Bu da bizi bağlamaz."**

Yaklaşan Irak operasyonunun meşruiyeti de bu temele dayanıyor. İlk başlarda uluslararası terörizmi ve El Kaide'yi desteklemekle suçlanan Saddam Hüseyin'in yeni belirlenen suçu, kitle imha silahlarına sahip bulunması. Bunlarla ilgili bir kanıt bulunmasa da, yorum belli **"Demek ki iyi saklamış."** Afganistan'dan sonra, Irak da 11 Eylül'ün bedelini ödeyecek. Bu tür cezalandırma operasyonları, uluslararası terörizmle mücadelede yeni yüzyılın temel mücadele stratejisi gibi görünüyor.

Dış politika tavırları giderek daha da küreselleşen bir dünyanın, küresel mücadele stratejilerine ihtiyaç göstermesinden kaynaklanıyor. Bu tip konularda en demokratik sistemlerde bile devlet adamlarının fazlaca müdahaleye açık olmadıkları kolayca görülebilmekte. Dış politikalar genellikle küçük bir azınlık tarafından denetlenip, şekillendiriliyor. Bundan taviz vermeye de kimsenin niyeti yok. Medyanın ve etnik lobilerin etkinliği ise eleştirilere konu olmakta. **Wolfowitz doktrininin** destekleyicileri "Eğer bir Vizigot ya da Mısır lobisi olsaydı, Roma varolabilir miydi?" diye soruyorlar. Onlara göre ciddi işlerle, ciddi adamlar ilgilenmeli ve gerek terörizmle mücadele, gerekse dış politika yapımı son derece ciddi işler. Çünkü insanoğlunun en temel ihtiyacı olan "güvenlik" endişesiyle şekilleniyorlar.

Uluslararası alanda güvenliğin sağlanması ise neredeyse imkânsız. "Şer eksenleri" var, "haydut devletler" var, "kızıl komünistler" ve "kan emici kapitalistler" var. Her yer sarılmış durumda. Uluslararası ilişkiler teorisyeni **Arnold Wolfers**'a göre "mutlak güvenlik dünya hâkimiyetinden geçmekte". Bu "Ya tüm dünyayı kontrol edersiniz ya da güvende olamazsınız" anlayışına dayanıyor. Tüm dünyayı kontrol edebilecek bir imparatorluk kurmak, Roma'dan bu yana tüm büyüyen güçlerin ortak fantazisi. Ancak imparatorluklar oldukça maliyetli. Hem ekonomik, hem de sosyal ve siyasal maliyetleri olan bir proje, "imparatorluk". Direnenlere karşı alınacak önlemler ise ciddi fedakârlıklar gerektirebilir. İmparatorluklar sertliğe meyledip ve geniş topraklar üzerinde kontrol sağlama eğilimine girdikçe, anayurdun korunması güçleşiyor. Bir yandan fethetmek, diğer yandan da fethedilenleri korumak zorunluluğu, maliyetleri olağanüstü boyutlara taşıyor. **Örneğin 11 Eylül öncesi ABD'nin terörle mücadele bütçesi yıllık 7 milyar dolar civarında seyrederken, 2002 yılının bütçe görüşmelerinde ise, Amerikan topraklarının korunması çerçevesinde 38 milyar dolarlık fondan söz edilmekte.** Amerikan savunma bütçesine gelince, en fazla harcama yapan ülkeler sıralamasında kendisinden sonra gelen 25 ülkenin toplamını da aşıp, 400 milyar dolarları yakalamış durumda. "Amerikan lmparatorlugu"nun bedelini Amerikalılar da ödemekte.

Ödenen maddi bedellerin daha güvenli bir dünya yaratıp yaratmayacağı da kuşkulu. ABD hükümeti "daha güvenli değil, daha iyi bir dünya" yaratma güdüsüyle hareket ettiğini iddia etse de, dünya halklarını buna ikna edebildiği söylenemez. Tüm dünyada "en nefret edilen" ünvanını ele geçirmiş olmaları da cabası. Kimse Amerikalılarca kurtarılmak istemiyor anlaşılan. Kaldı ki, baskı ve zorlama, diyalektik karşıtlarını da besleyip, sisteme salıyor. Farklı formalar giyseler de, aynı oyunu oynamaya çalışıyorlar.

Fundamentalist, küreselleşme karşıtı, anarşist, Hıristiyan, tarikatçı, antisiyonist ya da her neyse.

Devletler arası ilişkiler düzleminde verilemeyen karşılıklar, devlet dışındaki küresel örgütlenmeler aracılığıyla esas olarak, ABD'ye yönelik terörizm akımları çerçevesinde gelişiyor. Amaçları farklı görünse de hedefleri ortaklaşıyor. Tamillerin lideri Prabhakaran bile, eylemlerinin güney Asya ile sınırlı kalmayacağını söyleyerek, günün modasına uymayı düşündüğünü belirtiyor. Oyunun sahnesi yer değiştirmeye başlamış görünüyor. Amerikan halkı alınan tüm güvenlik önlemlerine karşın, artık huzurla uykuya dalamayacak kadar tehlike ile yüz yüze ve bunun farkındalar. Dünyanın en kozmopolit, en renkli, en heterojen toplumuna sahipler, işin kötü yanı ise tüm farklılıkların, çatışma potansiyelini içerisinde barındırması. Ya uyuyan yılan uyanırsa!

Çatışma ve uzlaşmazlığın, su yüzüne çıkmasa da, tüm toplumlar için potansiyel bir tehdit olarak varolması, devlet otoritelerini telaşlandırmakta. Dış politika alanında, alınan önlemlerin terörizmle mücadelede son derece önemli bir etkisi olmasına karşın, yeterli olmadığı da biliniyor. Zira esas hedef, anayurdun korunması. Dışarıda gerçekleştirilen müdahaleler de bu amaca yönelik. Müdahalede bulunulan yerlerin ortak özelliği, anayurdun ve vatandaşların korunması adına stratejik bir öneme sahip olmaları. Aksi halde Kore'den Afganistan'a, Somali'den Panama'ya kadar her yere uzanan bir güç oluşturmaya ne gerek var?!

Dünya çapında gerçekleştirilen ekonomik ve ticari faaliyetlerin, o ülke vatandaşlarına ayrıcalık sağlayacak ve üstünlüklerini koruyacak biçimde sürdürülebilmesi öncelikli hedef. Rakip ülkelerin gücünü dengelemek ve mümkünse baltalamak zorunlu. Bu nedenle enerji ve özellikle de petrol piyasalarının denetlenmesi gerekiyor. Vatandaşların dünya üzerinde hangi ülkede olurlarsa olsunlar güvende olmaları, yatırım yapmaları ve serbest dolaşmaları arzulanıyor. Bu nedenle muhalif rejimlerin devrilmesine, pazarların benzeştirilmesine, zıt kültürlerin uyumlaştırılmasına çalışılıyor. Bunlar dış politikaların uzantısı olan genel önlemler; ama bir de özel uygulamalar bulunuyor.

Terörle mücadelede kullanılan özel araçlar arasında en çarpıcı olanlardan bir tanesi, suikastler. Direnişi örgütleyen, karizmatik lider konumundaki kişilerin ortadan kaldırılmasının, terör örgütlerinin belini kıracağı düşünülüyor. Gerçekten de sıradan bir hareket ve anlaşılmaz bir iddia bile sıradışı, özel bir lider öncülüğünde çok etkili bir hareket haline dönüşebilmekte. Kaldı ki, eylemler sonrasında ortaya çıkan toplumsal infialin ve örgütçe yapılan eylemlerin tüm sorumluluğunun örgütün liderine yüklenmesi, "kötü" algılamasını sınırlı kılıyor. Lider ortadan kaldırıldıktan sonra örgütün diğer üyeleri göz ardı edilebiliyorlar. "Esas kötü"ler temizlenince, devlet otoriteleri de rahatlıyor ve prestij kazanıyorlar. Bu nedenle de suikastler, terörle mücadelede kullanılan etkin yöntemlerden birisi olarak kabul ediliyor.

Örgüt liderlerine suikast düzenleyerek mücadele konusunda en atak yönetimler, İsrail hükümetleri. Her dönem, bu yöntemi bir araç olarak kullanmışlar. ABD yönetimi de bunlara sıcak bakıyor. Üstelik Amerikan halkının da bu konuda hükümete desteği var. Christian Science Monitor'da yayınlanan bir Gallup araştırması gösteriyor ki, ABD halkı eğer terörizmi sonlandıracak yöntem buysa, suikastlere "evet" diyor, ilginç olan 1981'de yapılan bir kamuoyu araştırmasında, ABD halkının %82'sinin siyasi suikastleri her ne şartla olursa olsun "kabul edilemez" bulmaları. Bugünkü araştırma sonuçları ise çok farklı. Amerikan halkının %60'ı suikastleri benimsemekte. Sonuçlar Amerikan demokrasisi ve değerleri açısından şok edici, insanlar kendilerini güvenlikte hissetmedikleri zaman, daha önce sahip çıktıkları tüm değerleri bir kenara bırakıp, en kötü araçlara, senaryolara bile razı olabiliyorlar. **Tarihçi Michael Birkner**'in sorusu da bu noktada çok anlamlı; "Kötü bir şeyden iyi bir sonuç çıkarmak mümkün mü, ya da amaçlar araçları meşru kılar mı?"

Suikastlerin hangi şartlar altında olduğu fark etmeksizin hukuki bir dayanağı bulunmuyor. Nitekim ABD hükümeti tarafından görevlendirilen ya da onun adına davranan hiç kimsenin suikast düzenleyemeyeceği ve suikast eyleminin hiçbir aşamasına dâhil olamayacağı yasalar çerçevesinde belirlenmiş bir ilke. Oysa kimilerine göre suikast, kişiye özel ve ölçülü bir eylem olduğundan olumsuz etkileri de yaygın değil, sınırlı. Bu nedenle de terör eylemleri sürdüğü müddetçe tavsiye edilen bir

önlem biçimi. Kısa yoldan, etkili bir temizlik faaliyeti olduğu düşünülüyor. Hem temizleyene prestij kazandırıyor, hem de liderini kaybeden grubu moral açıdan çökertiyor. Kısaca oldukça işlevsel.

Terörle mücadele edenler adına en büyük sıkıntı ve engel, sıkça ifade edildiği üzere hukuki kısıtlamalar. Suikastlerse, hukuki prosedürlerle uğraşmadan, kanıt ihtiyacı gözetmeden ve fazla maliyet çıkarmadan kullanılabilen bir yöntem. Hedef kişinin suçu da önceden sabitlendiğinden, suikast eyleminin etik bir sorun teşkil etmediği düşünülmekte. ABD hükümeti açısından suikastleri bir silah olarak kullanmak çok yeni bir olgu değil, hatta bir savaş aracı olarak da değerlendirilmiş. Örneğin **Phoenix programı, Vietkong**'a karşı geliştirilmiş özel bir mücadele stratejisi. İçeriği, özel timler ve keskin nişancıların şüphelileri temizlemek amacıyla bölgeye gönderilmesi ve kullanılması. Ancak bu, hukuksuz olduğu kadar verimsiz de bir program olmuş. Zaten Vietnam macerası, ABD açısından kesin bir hayal-kırıklığı ve başarısızlık. Uygulanan yöntemler uluslararası toplumda her düzeyde eleştirildiği gibi, mücadele stratejilerinin hukuki bir çerçeveye oturmaması ciddi bir prestij kaybı. Bazen hatalar yapılabilir, ama ya onu tekrar etmek!

İster uluslararası düzeyde, isterse ulusal alanda olsun hukuki sınırlamaların varlığı, terörle mücadelenin en büyük handikapı olarak değerlendiriliyor. Zira hukuk devreye girince, prosedürler ön plana çıkıyor, bürokrasi uzuyor ve sanıkların haklarından konuşulmaya başlanıyor. Bu da mücadele edenlerin elini kolunu bağlıyor; önce eylem bekleniyor, sonra kanıtlar aranıyor, bağlantılar tespit ediliyor, şüphelinin hukuka uygun şekilde yakalanarak, gözaltına alınması gerekiyor, sanığın haklarına saygı olgusu gündeme giriyor, mahkemeler sürüyor, kararlar alınıyor ve bu süreç uzadıkça uzuyor. Oysa ki terörle mücadele edenler hızlı hareket etmek durumunda olduklarını iddia ediyor ve şüpheliye eylemden önce müdahale edebilme hakkı talep ediyorlar.

1995 yılında Japonya başbakanı Tomiichi Murayama'nın, Aum tarikatının kapatılması amacıyla Soğuk Savaş dönemi yasalarının bazılarını uygulamaya sokmak istemesi, bu durumun ciddiyetini gösteren önemli bir örnek. Zira başbakanın Aum'u hedef alan bu teklifi, Japon hukukçular ve entellektüellerin yoğun tepkisi ile karşılaşmıştı. Oysaki devlet güvenlik görevlileri tarikatın kamu güvenliğini tehdit edebilecek ölçüde karanlık işlere bulaştığını, otomatik silahlar satın aldığını ve silah niteliğinde kimyasallar ve zehirler edindiğini tespit etmişlerdi. Başbakanın tarikatı kapatma istemiyse, anayasaya aykırı olarak nitelendirildi. Kör lider Sohoko Asahara, tonlarca kimyasal silah üretebilecek bir fabrikanın inşası emrini daha 1990'ların başlarında vermişti bile. O, gereksinim duyduğu her şey için önceden yatırım yapabiliyordu, oysa hükümet önceden haber alabildiği halde, önceden önlem alabilme konusunda birçok engele takılmaktaydı. Kısaca suç işlenmeden önce yapılabilecek bir şey yoktu. Önlem alabilmek için insanların ölmesini beklemek gerekirdi. Öyle de oldu. Önce Tokyo metrosuna sarin gazı saldırısı yapıldı, sonra müdahale geldi.

ABD hükümetinin ulusal güvenlik stratejisinin en önemli parçası olarak kullandığı "önceden vuruş" ilkesi, bu tehlikeye dikkat çekerek geliştirilen uluslararası bir tavır. Eylemin yapılabileceği şüphesinin ve eylem potansiyelinin varlığı, yeterli kabul edilmekte. "Şer ekseni harekete geçmeden biz önlemimizi alalım." diye düşünmekteler. Bu inanışları, iç politikalarına da yansıyor. Ülkedeki tüm İslamcılara terör potansiyeli olan kimseler olarak bakıldığından, Guantanamo'nun nüfusu her gün daha da kalabalıklaşıyor. Ruslar Çeçenlere, Fransızlar Cezayirlilere, Çinliler Doğu Türkistanlılara karşı aynı hisleri duyuyor. Onlar sistemden hoşnut olmayan, değişiklik yapmayı arzulayan gruplar ve terörizme başvurma ihtimalleri de, emsaller çoğaldıkça artmakta.

Oysa ki bilinir ki, **"Bir devleti hiçbir şey yenilik kadar rahatsız etmez ve değişiklik hep kötülüğe, zorbalığa yol açar."** Devlet kurulu statükonun temsilcisi ve mutlak koruyucusudur. Statükonun sorgulanması onun işi olmadığı gibi, her ne şart altında olursa olsun devam ettirilmesi, bizatihi devletin varlık sebebidir. Kurulu düzenin devam ettirilmesi ana amaç olunca, onu değiştirmek isteyenlere karşı baskı uygulanması da kaçınılmaz hale gelir. Değişiklik isteyenlerin sayısı arttıkça, şiddetin dozu da artar, "zorbalık" siyasetin hakim karakteri biçimine bürünür. Değişiklik talep eden en masum istekler bile "tehlikeli" kabul edilmeye başlanır.

"Tehlikeli" kavramının buradaki en önemli ayrıntı olduğuna dikkat çekmek gerek. Bir şey, tehlikeli bulunmaya başlandığı andan itibaren, objektif olarak değerlendirilme konforunu yitirmekte. Suç işlenmeden suçlular tespit edilmekte ve cezalandırılmakta. Hollywood senaryolarındaki "insan aklını okuma" fantazileri gerçeğe dönüşmekte. Acaba tüm Araplar ya da Müslümanlar birer Usame Bin Ladin olabilir mi? Olabilir; o zaman tüm Araplar ve Müslümanlar göz hapsine alınmalı, bazen tutuklanmalı, kimi zamansa Guantanamo'ya götürülmeli. Ondan sonrasını bilmiyoruz.

Acaba Irak'taki bütün ilaç üretim fabrikaları biyolojik ve kimyasal silah üretim merkezleri mi? Olabilir; o zaman ilaç üretimine izin verilmeyip, yüz binlerce çocuğun ölümüne seyirci kalınmak, bu tür merkezler saptandığında, hatta saptanmayıp varolduklarından şüphelenildiğinde bile, o topraklar bombalanmak, yakılıp yıkılmalı. Başka türlü düzenin sağlanması mümkün değil. "Güvenlik" ancak böyle sağlanabiliyor. En azından sistemin efendisi(l) böyle öngörüyor.

Olası terör saldırılarına karşı önceden müdahale edilmesi gerektiğini düşünenlerin iddialan da yabana atılır gibi değil. "Eylemin gerçekleşmesini mi beklemek gerekir; göz göre göre insanların ölümüne seyirci mi kalınmak?" diye düşünüyorlar. Japonya'da gerçekleşenler onlara göre en net gösterge. Eğer önlem alınmazsa, binlerce masum insanın eylemden etkilenmesi söz konusu olacağına göre, eylemi beklemek korkunç bir aymazlık, umursamazlık. Ve buna izin verilemez.

Kendisini böyle bir tehlike ile yüz yüze gören ve güvenlik endişesi taşıyan devletlerin terörizmle mücadele çerçevesinde ne kadar sert önlemler alabileceği biliniyor. Bu nedenle de, terörizmle mücadele kimi zaman terörizmin bizatihi kendisinden çok daha tehlikeli sonuçlara yol açabiliyor. Artan güvenlik kaygılarının bedeli, kendi vatandaşlarını bile düşman olarak gören, merkezi devlet anlayışı oluyor. Ancak bu tür bir yaklaşım "devlet otoritesinin" güçlü bir biçimde tesisi yerine, tam tersine sonuçlara da yol açabilmekte. Özellikle motivasyonları fark etmeksizin ülke içerisinde kitlesel desteğe sahip olan örgütlere karşı yapılan mücadele, otoriteye karşı toplu bir başkaldırının öncüsü olabiliyor. Birkaç kişi ile başlayan ve dar bir çekirdek kadroya sahip olan örgüt, alınan baskıcı önlemler nedeniyle diğer hoşnutsuz kimseleri de ardına alarak güçleniyor. Güçlenen örgüte karşı alınan önlemler de sertleşiyor, sertleşen otorite hoşnutsuz sayısını artırıyor. Bu bir kısırdöngü.

Terörist açısından eylemleri ne kadar sertlikle karşılaşırsa, arzulanan hedefe de o kadar çok yaklaşılıyor. Terörist, devlet otoritesinin zayıflamasını, devlete olan güvenin sarsılmasını arzu ediyor. Herkese göstermek istiyor ki, bu düzenin, bu statükonun sahibi değiştirilmeli. Yeni bir anlayış ve düzen kurulmalı. Yapılan eylemin kendi başına bir devleti yıkması, ortadan kaldırması zaten mümkün değil. Oysa oluşacak tepkinin, yuvarlanarak büyüyen bir kartopu misali giderek büyümesi ve bir çığa dönüşmesi mümkün. Çığın altında kalanlarsa, yalnızca teröristler olmayacak kuşkusuz. Uçakları birer füzeye dönüştürüp binalara çarpma eyleminin, ABD'yi ortadan kaldırmasına imkan yok belki ama, terörle mücadele adına dünyanın dört bir tarafına fütursuzca saldırmanın ABD'nin liberal demokratik ilkelerin savunucusu, tüm dünyanın koruyucusu(!) imajını tepetaklak edeceği ortada.

İlk Dünya Ticaret Merkezi saldırısında yalnızca bombalamayı gerçekleştirenlerin yakalanması yöntemi izlenmesine karşın, 11 Eylül'de bir savaş durumu ilan edilmesini ve tüm Afgan halkına yönelik bir operasyon düzenlenmesini dünya üzerinde kaç kişi içine sindirebilmiştir acaba?

Kaç kişi Irak operasyonunun meşruiyetine Amerikalılar kadar inanıyor dersiniz?

Dünya üzerinde kaç kişi Amerikalılarca kurtarılmayı arzu ediyor?

Nasıl oldu da, bir anda dünyanın en çok nefret edilen ulusu haline geliverdiler?

"Efendilerden a priori (muhtemel) nefret edilir." söylemi ile açıklanabilir mi her şey?

Yoksa tarihte bundan daha başarılı bir terör eylemi hiç gerçekleşmedi mi?

Yalnızca ikiz kuleleri değil, ABD egemenliğinde şekillenen koca bir uluslararası sistemi çökerttiği, dünya çapında genel geçerliliği olan ortak düşman algılamasını değiştirdiği, güvenlik kavramının içeriğini yeniden doldurduğu için. Kim hayal edebilirdi ki, 20. yüzyıl içerisinde önce faşizme, sonra kızıl

komünizme karşı tüm dünya halklarını savunan(!) ABD, bir gün gelip bütün olumlu imajını yitiriversin. Hani tarihin sonunun gelmiş ve liberal demokrasiler ABD'nin nezdinde zaferlerini ilan etmişlerdi?

Tam şampiyonluk kutlamaları sırasında, bunca yuhalamanın ne âlemi vardı?

Ne olmuştu bu insanlara?

"Neden bizi bu kadar çok seviyorlar?" sorusunun cevabını tartışmak varken, Amerikan medyası niçin "Neden bizden bu kadar çok nefret ediyorlar?" sorusunun peşine takılmıştı. Yanlış giden bir şeyler olmalıydı. Terörle çok da iyi mücadele edemiyorlardı anlaşılan. Terör ağacını budarken, bir anda balta girmemiş bir ormanla karşılaşmak da mümkündü bu işte.

Terörle mücadele, en zorlu savaşımlardan birisi ve bu savaşta herkesin aynı hisleri duyması, alınan önlemleri doğru bulması ve omuz omuza çarpışmasını beklemek anlamsız. Nitekim Samir Amin'in de belirttiği gibi terörizme karşı birleşik bir cephe oluşturabilme ihtimali yok. Umutsuzca bu tür davranışlara başvuran sistem kurbanlarının eylemleri, yalnızca uluslararası eşitsizliğe, sosyal adaletsizliğe karşı kurulacak bir cephe ile anlamsız ve sürdürülmesi imkânsız kılınabilir. Önlemlerin bir uzlaşma ile hayata geçirilmesi ve terörizme karşı mücadelenin teröristle savaş yerine, uluslararası bir sorunla baş etme mücadelesi olarak ele alınması en önemli adım. Mücadelenin standartlaşması ve herkese mal olması adına ortak kavramlar ve kurallar konulması, benzer hukuk sistemleri uygulanması esas. Ancak bunu gerçekleştirmek de pek kolay görünmüyor. En standart uygulamaları olan Avrupa Birliği bünyesinde bile, pek çok devlette terör suçlarıyla ilgili belli kanunlar bulunmuyor. **Terör eylemlerinden muzdarip İngiltere, Almanya, İrlanda gibi ülkelerle, Danimarka, İzlanda gibi ülkelerin teröre bakışı farklılaşıyor. Bu farklılıklar terör eylemlerinin tanımlanmasından, zanlıların yakalanması ve cezalandırılması konusundaki prosedürlere kadar uzanıyor.** Herkesi ortak bir noktada buluşturmak gerçekten çok zor. Zira her sistemde devlet-toplum ilişkisi farklı dizayn edilmiş. Bireye, topluma, devlete farklı değerler atfedilmiş. "Terör", "terörist", "örgüt", "terörle mücadele" gibi kavramlar değişik içeriklere sahip. Bazısı denize bakıp su görüyor, bazısı balık, bazısı martı. Destroyer, denizaltı, uçak gemisi görenler de var kuşkusuz. Tümünü aynı potaya sokmak da olanaksız gibi. Terörle mücadeledeki en temel handikap bu.

Sıkıntı, mücadele yönteminin belirlenmesinde değil, daha neyle mücadele edildiğinin saptanması aşamasında ortaya çıkıyor. Kısaca çatışma kaçınılmaz. Buna mukabil özellikle 11 Eylül sonrasında devletlerarası işbirliği anlamında oldukça ciddi mesafelerin alındığı da söylenmeli. Terör örgütlerinin malvarlıklarını dondurma konusunda dünya çapında bir ortak tavır söz konusu. Toplam 161 ülkede 100 milyon dolarlık malvarlığına el konmuş. Polis ve istihbarat servisleri arasında bilgi alışverişi öngörülmüş ve ortak çalışmalar başlatılmış. Terörle mücadelenin uluslararası ve çok taraflı çabalarla sürdürülmesi gerekliliğinde herkes hemfikir. Küresel terörizmle, küresel düzeyde mücadele edilmeli. Dünya Ticaret Merkezi kurbanları 80'den fazla ülkenin vatandaşlarından oluşmaktaydı, Şüpheliler ise yaklaşık 60 değişik ülkeden toplandılar. Küresel bir ağın bölgesel düzeyde ele alınması ve yok edilmesini hayal etmekse yersiz görünüyor. Üstelik hâlâ birilerinin teröristi, diğerlerinin özgürlük savaşçısı iken.

Mücadelenin verimli bir gelişme sağlayabilmesi "terörizm"in doğru bir tanımının yapılmasıyla yakından alâkalı. Onu, sadece yasadışı bir şiddet gösterisi olarak algılamak ve zararlı bir davranış olarak nitelendirmek yetersiz bir yaklaşım. Ancak terörizmi, tiranlara karşı bir mücadele stratejisi olarak düşünmek ve "başka çareleri yoktu ya da "hak ettiler" düşüncesiyle ele almak da aynı derecede sığ. Her şeyden önce terörizm, "ekonomik ve sosyal nedenlerden kaynaklanan siyasal taleplerin, felsefi dayanaklarla beslenen şiddet kullanımı yoluyla, çatışmacı yöntemlerle karşı tarafa iletilmesi" olarak düşünülmeli. Yani terörizm, olgusal olarak iktisadi, sosyal, siyasal, felsefi ve çatışmacı dinamikleri bünyesinde barındıran son derece karmaşık bir yapıya sahip. Devletler açısından ordular arası "savaş" deneyiminden farklı ve anlaşılması daha zor.

Belirli bir hukuku ve sınırlamaları yok. Ne **"Sivil hedefler bombalanmaz, esirlere kötü muamele**

edilmez" tarzı savaş hukuku kuralları, ne de **"Kadına çocuğa kurşun sıkılmaz."** tarzı geleneksel mafya kanunlarıyla bağlı. Kısaca kuralsızlık, terörizmin genel kuralı.

Terör uzmanı Paul Wilkinson, terörist şiddetin özelliklerini şöyle sıralıyor; doğası gereği rastgele ve etkileri önceden tahmin edilemez; savaş kuralları ve teamülleri reddettiği gibi, ahlaki sınırlamaları da yadsır; araçsal ve gerekçelendirilebilir. Olabildiğince daha fazla ölüme yol açabilmek için, IRA'nın Londra'daki bombalama eylemlerinde yaptığı gibi, bombalara bilye ve civatalar ilave etmek bile, teröristin gözünde bir açıklamaya sahip. Meşru bir amaçla yaptıklarım düşündükleri eylemlerinin daha fazla ses getirebilmesi adına, bombanın daha da tahripkâr hale getirilmesi gerekiyor. Amaç öylesine kutsal ve meşru ki, tüm araçları müsait kılıyor.

Buna karşın mücadele edenlerin, tüm araçları kullanabilme lüksüne sahip oldukları söylenemez, ister istemez belli kurallar içerisinde kalmak durumundalar. Bu nedenle de hayıflanmaktalar; **"Bir taraf kuralsızca dövüşmekte iken, diğerini kurallar içerisinde tutmaya çalışmak reva mı?"** diye. İşin ilginç tarafı terörizmi kullanarak çatışanların da aynı argümanı kullanması. Onlar da kendilerine ve temsil ettikleri gruba karşı uygulanan şiddetin ve baskının kuralsızlığından şikâyet etmekte ve başka çarelerinin kalmadığına dikkat çekmekteler. Ne de olsa asimetrik bir savaşın güçsüz tarafını temsil ediyorlar ve ordulara, uçaklara, gemilere sahip bulunmuyorlar. Kısaca her iki taraf da muzdarip bu garip çatışmada.

Terörizmle mücadelenin en zor yönlerinden birisi de amaçların ve motivasyonların büyük bir çeşitliliğe sahip olması. Her türlü kimlik ifadesi tahmin edilemeyen bir süratle terörist bir potansiyele dönüşebiliyor. İdeolojiler, etnik talepler, milli kimlikler, iktisadi dinamikler gibi birçok dinamit bulunuyor. Fitilleri ateşlenmediği müddetçe orada bir yerlerde öylece duran, ama ateşe kavuştuğundaysa inanılmaz bir tahribat yaratan silahlar onlar. Bir de küçücük molotof kokteylleri var, ateşle kucaklaşmayı bekleyen. Küçük radikal gruplar, tarikatlar, aktivistler gibi. Radikalleşerek ve örgütlenerek karşı taraf olarak nitelendirdikleri kişilere yönelik şiddet eylemlerine girişmeleri onları "terörist" kategorisine sokmakta, iddiaları siyasal nitelikte görünmemekle birlikte, muhalif duruşları itibariyle varolan otoritenin benimsediği hukuk kurallarının ya da ahlaki normların dışındalar. Kolayca şiddet kullanma yoluna gidebildikleri gibi, kendilerince yanlış buldukları davranışı cezalandırmaktan da çekinmiyorlar. Kürtaj karşıtlarının ve hayvan haklan aktivistlerinin bebeklerin katledilmesi ya da masum hayvanlara zarar verilmesi gibi son derece insani nedenlerle geliştirdikleri muhalefet, eylem aşamasında kuralsız, gayr-i insani ve vahşi bir şiddet gösterisine dönüşebiliyor. Eylemleri ve muhalefet biçimleri hukuki olarak tanımlanmış özgürlükler çerçevesinin dışına taştığı andan itibaren de örgütlü suç işleyen gruplar arasında yer alarak terörist kimliğini ediniyorlar. Örneğin kürtaj karşıtları eylemlerini protesto gösterileri ve karşı propaganda ile sınırlı tuttukları zaman, demokratik muhalefet haklarını kullanıyor konumunda olmalarına karşın, kürtaj yapan doktorlara ve kliniklere zarar vermeye başladıkları noktada terörist olarak kabul ediliyorlar. Muhaliflerin siyasi nitelikli bir iddia gibi görünmeyen talepleri, varolan hukuk sistemine yönelik bir tutum olarak değerlendirilip, çoğunlukla da dini sebeplerle gerekçelendirildiğinden, eylem stratejileri güvenlik güçlerince terörizm olarak nitelendiriliyor, ona göre cezalandırılıyorlar. Yani iddianın insani yönü ya da cazibesi eylem biçimlerini meşrulaştıramıyor.

Terörizmin, küçük çaplı ve marjinal grupların kullandığı bir araç olarak da son derece tehlikeli olabildiği biliniyor. Kimi zaman tek bir kişinin giriştiği bireysel terör saldırısı, yüzlerce insanın ölümüne yol açabiliyor. Bir kamyona doldurulan bombalar, bir binanın yakınına bırakılıyor ve uzaktan patlatılıyor. Bina çökerken, yüzlerce insan altında kalıyor. Oldukça basit bir eylem! Planlama yaparken kimseye danışma ihtiyacı yok, güvenlik güçleriyle işbirliği yapan diğer örgüt üyeleri tarafından ihbar edilme korkusu yok, cesaretsiz ve başarısızlığa mahkûm ortaklar yok, planları beğenmeyip eleştiren ya da alternatif sunan yok. Yalnızca birey olarak terörist var. Yakalanması en zor, izi sürülmesi en imkansız olan kişi. Takip altında değil, kimse tarafından tanınmıyor, sıradan bir kimya profesörü olabilir. Devlete kızgın, sistemden hoşnutsuz. En kolay yapabildiği şey bir bomba. Arzu ederse kimyasal bir saldırı da düzenleyebilir. Solunan havaya karışan zehirli bir maddeyi, bir torbanın içerisinde toplu

taşıma araçlarından birinin içine bırakması ya da büyük bir binanın havalandırma sistemine giriş yapması yeterli. Her alınan nefeste ölüme biraz daha yaklaşan yüzlerce, binlerce insanın kaderinin avucunda olduğunun bilincinde. Kimse tarafından tanınmıyor, bilinmiyor. **Torbayı bırakıp evine gidiyor ve arkadaşları ile akşam yemeğine çıkıyor. Güvenlik güçleri açısından tam bir kabus!**

Oysa bir terör örgütü ile muhatap oldukları zaman eylemin biçiminden, kullanılan silahın tipinden, örgüt üyelerinin aralarındaki mesajların içeriğinden eylemin kime ait olduğu saptanabilir. Kaldı ki, terör örgütleri ilkesel olarak yaptıkları eylemi sahiplenirler; zira varlık sebepleri bu eylemlerdir. Eylemi gerçekleştirip sonra yapmadıklarını söylemeleri mantık dışı olduğu gibi, bazı eylemleri kendileri yapmadıkları halde üstlenirler. Taleplerini herkese duyuracak yükseklikte seslendirebilmelerinin vazgeçilmez önkoşulu, çok çarpıcı eylemler gerçekleştirebilmeleridir. Bu nedenle bir örgütün kendilerine atfedilen bir eylemi kabul etmemesi, ilkesel olarak eylemin, o örgütçe yapılmadığım gösterir. El Kaidenin, 11 Eylül eylemini gerçekleştirdiği halde üstlenmemesi neyi gösteriyor olabilir dersiniz? Ya da o eylemi Japon Kızıl Ordu Fraksiyonunun, Filistin Demokratik cephesinin ve daha onlarca değişik terör örgütünün üstlenmesi ne anlama geliyor? Esasen bir örgütün gerçekleşen eylemi üstleniyor olması, eylemin mutlak surette o örgüt tarafından yapıldığını göstermez, ancak üstlenmemesi ise eylemi yapmadığının işaretidir. Ne kadar aksi iddia edilirse edilsin!

Eylemin bir örgütün üzerine yüklenmesi, bir devlet politikası olarak da şekillenebilir. Tıpkı bir okun atılmasından sonra hedef tahtasının yerinin değiştirilmesi gibi, eylem, devletin arzu ettiği sonuçları verecek şekilde yönlendirilebilir. En etkili mücadele stratejilerinden bir tanesi de budur. Örneğin siyasi bir kimliğe karşı düzenlenen bir suikastin, terörist açısından nedeni, o kişinin ideolojik yaklaşımı olabilir. Kurbanın ideolojisi, teröristin muhalif olduğu esas çizgidir. Buna karşın kurban, aynı zamanda bir etnik gruba da mensup olabilir ve güvenlik güçleri, stratejik bir tercih olarak, medyayı da yanlarına almak suretiyle, suikasti kişinin etnik kimliğine karşı düzenlenmiş gibi gösterebilirler. Tepkinin güvenlik güçlerinin istedikleri yönde oluşması, mücadele stratejisinin başarılı olduğunu gösterir. Terörist yaptığı eylemlerin yön değiştirebileceği riskini göze almak durumundadır.

Bu tarz hedef değiştirme operasyonları, dış politika davranışlarını etkileyecek kadar büyük de olabilir. Örneğin büyük çaplı bir terör saldırısının failleri tespit edilmemiş olsa da, "yaratılan failler" o devletin dış politikada gerçekleştirmeyi düşündüğü operasyonları kolaylaştırabilir. Sarışın, mavi gözlü bir eylemci arzu edildiği takdirde, siyah bıyıklı, kara yağız Arap militana dönüştürülebilir (!). Bu bir mücadele stratejisi ve uluslararası politikanın bir uzantısı olarak algılanır. Madem eylem yapılmıştır, o zaman en fazla faydayı sağlayacak şekilde kullanılmalıdır. Eylem ardından gelecek büyük çaplı operasyonları meşrulaştıracaktır.

Terörizmle mücadelede hedefin değiştirilmesi, tepkinin yönlendirmesi, örgüt üyelerine suikastler düzenlenmesi, farklı hukuk sistemlerinin uygulanması, uluslararası düzeyde yaptırımlar uygulanması gibi birçok farklı önlem kullanılabiliyor. Direkt olarak örgüte yönelik stratejilerin en fazla kullanılanı ise, örgüt üyeleriyle silahlı çatışmalara girmek. Kırsal bölgelerde yerleşik örgütlerle gerilla mücadelesine girmek, çok tercih edilir bir yöntem olmasa da, sıklıkla karşılaşılan bir durum. Bu tür örgütlerin toplumsal tabanının da genellikle geniş olduğu bilindiğinden, mücadele edilmesi en zorlu gruplar arasında yer almaktalar. Özel olarak eğitilen yarı askeri birlikler ve hatta zaman zaman ordularla, örgüt üyeleri arasındaki çatışmalar neredeyse bir savaş kadar maliyetli olabilmekte. Hem insan kaybı, hem de iktisadi maliyetler nedeniyle son derece yıpratıcı olabiliyorlar. Kaldı ki mücadele süresince terörist ile bölge insanını birbirinden ayırmanın güçlüğü, çatışmanın geniş kesimlere yayılmasına neden olabiliyor. Terörist örgüt üyelerinin "vur-kaç" esasına dayalı gerilla taktikleri uygulamaları ve kendi yaşam alanlarında kolayca saklanabilmeleri nedeniyle, dar kadrolu kentli gruplara oranla daha tehlikeli kabul ediliyorlar. Genellikle etnik veya ideolojik motivasyonlara sahip olan bu grupların kitle imha silahlarına yönelmemeleri tek olumlu durum olarak kabul edilmekte. 20. yüzyılın esas korkulan teröristleri onlar değil. Üçüncü dünyanın ürünleri olarak değerlendirildiklerinden, küresel terörizm dinamiklerinin dışında yer aldıkları düşünülüyor.

Geniş desteğe sahip gruplara karşı uygulanan stratejilerde en önemli unsurlar, doğru istihbaratın

toplanması ve psikolojik savaş çerçevesinde alınacak çeşitli önlemlerin hayata geçirilmesi. Medyanın yönlendirilmesi ve terörizmin yalnızca askeri bir fenomen olmaktan çok sosyal, iktisadi ve siyasal boyutları ile değerlendirilmesi gibi. ABD uçaklarının Taliban'a ve El Kaide'ye karşı mücadele ederken, bir yandan Afgan topraklarım bombalayıp diğer yandan da yiyecek, içecek kutuları atıyor olmasının mantığı, bu. Kadınların "burka"larını çıkarttıkları ve artık özgürlüklerini kazandıkları tarzındaki senaryolarsa, uluslararası propaganda faaliyetlerinin bir uzantısı. Karşı tarafın bir blok haline geldiği bir mücadelenin kazanılması mümkün değil. Mutlak surette, farklı düşünen binlerinin yaratılması gerekiyor.

Terörle mücadelenin kolay olmadığı ve ciddi maliyetler yarattığı açık. Ancak devletler açısından özellikle önümüzdeki dönemde daha da gündeme gelecek bir zorunluluk. Zira küresel sistem, artık yalnızca devletlerarasında şekillenen bir ilişkiler alanından ve ağından müteşekkil değil. Devlet dışındaki birçok aktör sistemin içerisinde dâhil olduğu gibi, güvenlik algılamaları da yalnızca devletler arasında meydana gelebilecek savaş senaryolarından ibaret bulunmuyor. Nükleer bir savaş riskinin ortadan kaldırılabilmesi için devletler arasında bir dehşet dengesi kurulması mümkün olsa da, bu dengenin terör örgütleri ile gerçekleştirilmesi imkânsız. Zira onlar kimyasal, biyolojik ve nükleer bir saldırıya geçmeden önce "Savaş hukuku kuralları bunu yasaklıyor; sonradan devletlerarası bir blok bana bunu ödetebilir!" korkusunu taşımıyorlar. Terör yanı başımızda. İkiz kuleler, Bali adası, Moskova tiyatrosu ya da Filistin'de birileri büyük bedeller ödüyor. Üstelik birileri yüzlerce yıl önce hepimizi uyarmış; "Vulnerant omnes, ultima necat.", yani "Hepsi yaralar, sonuncusu öldürür." Sh: 203-224

Kaynak: Deniz Ülke ARIBOĞAN, Tarihin Sonundan Barışın Sonuna Terörü Anlamak Ve Anlamlandırmak, Timaş Yayınları, 2003, İstanbul

ZAMANEDEN ŞİKÂYET

Bozuldu dünyanın gayrı gidişi,
Nâmerd belli değil (er) belli değil,
Saptı düz yolundan nedense kişi,
«Hayır» belli değil «şer» belli değil!...

Bürümüş gözleri hırsın dumanı,
Budarlar gözünü gâfil yumanı,
Eloğlu bu, atmış dini, imânı,
Kapkara yüzünde kir belli değil!

Kimi: «desinler» e sallar başını,
Kimi: zehretmeden içmez aşını,
Kimi: Irmak etmiş kanlı yaşını,
Zarar belli değil, kâr belli değil!

«Sahte ubûdiyet» bükmüş belleri,
«Haram» esir etmiş kahbe elleri,
Zamâne sazının bozuk telleri,
«Edeb» belli değil «âr» belli değil!

Kimi yüze alır, satar üç bine,
Kimisi inanmaz vicdana, dine,
Kimi bakar gayrının inlediğine,
«Sağır» belli değil «kör» belli değil!

Kiminin açlıktan renkleri sâzdır,
Kimi perperişan, işi niyâzdır,
Kimine onbinler bir ayda azdır,
Bunda «pinhân» olan sır belli değil!

Neye ağlamalı, neye yanmalı?
Neye tutunmalı, neye kanmalı?
Kime sır vermeli, cân inanmalı?
«Ağyâr» belli değil «yâr» belli değil!

Erzurumlu Yanık Ümmî -1946

****

Ararken bir hakikat, dinledim, binlerce efsâne,

Neler yazmış, neler uydurmuş insanlar câhilâne,

Gelenler bilmiyor bir şey; gidenlerden haber gelmez,

Ezel meçhul-ü mutlaktır, ebed idrâke bigâne.

Tokadî Zâde Şekip

Kaynak: Sohbetler, Üç Aylık Mecmua Sahibi ve muharriri : Cemal KUTAY ,YIL: 1 TEMMUZ, AĞUSTOS, EYLÜL 1971, SAYI : 4-5-6; sh:8

BORAZAN TEVFİK

Osmanlının son döneminde yaşayan Borazan Tevfik'in kesin doğum ve ölüm tarihleri bilinmemektedir. Daha çocuk yaşlarında, sokak satıcılarının taklitlerini yapıyor, mahalleyi kırıp geçiriyordu. Sonraları kendi buluşu ve uyduruşu olan fıkra ve hikâyeleri ve tatlı muziplikleriyle, İstanbul'un renkli simalarından biri haline gelmiştir.

Borazan Tevfik mahalle mektebinde okumuş, Bahriye Silah Endaz Taburu'nun İtfaiye kısmında Gedikli Çavuş (Bugünkü Astsubay) rütbesiyle ‘‘Borazancı’’ olmuştur. Taburun önünde ‘‘Borazan’’ çalarak, çalımlı çalımlı yürümesi ve yakışıklılığı ile çabuk tanınmış ve sevilmiştir. Bu yüzden de kendisine ‘‘Borazan Tevfik’’ adı verilmiştir.

Borazan Tevfik saraka ve şakaları ve nükteli konuşmalarıyla da tanınmış ender insanlardan biriydi.

Birara bıyığını kesmiş, arkadaşları:

- Ne o Tevfik, bıyıklar ne oldu, diye sormuşlar:
- Ne olacak, Şehremînî Cemil Paşa istimlâk etti, demiş.

O sırada, İstanbul Şehremînî olan Operatör Cemil Paşa, birçok yerleri istimlâk ederek, park ve cadde yaptırıyor ve bu İstanbul halkınca pek de hoş karşılanmıyordu.

Borazan Tevfik, Kasımpaşa'da demirlemiş, heybetiyle yatıp çürüyen eski bir zırhlıda Denizci Gedikli Çavuşu olarak görev yaparken, görülmemiş hançeresinin zoruyla, her üfürüşte bir boru çatlatan dev bir gırtlağa sahipti. Gedikli Borazan Çavuşunun methini duyan Sultan Abdülhamid irade etmiş: "Üsküdar'da Altunizade sırtında bir karavana borusu çalsın. Yıldızdan onu dinleyeyim!"

Yanına ihtiyaten iki üç boru alan Gedikli Çavuş Borazancı Tevfik; Üsküdar sırtlarında kuvveti gırtlağa verince Abdülhamid şaşa kalmış. O gün saraya çağırılan Tevfik diğer hünerleri olan taklitler, monologlarla Hünkârı hayran edip, Mabeyinci Emin Bey'e şu iradeyi buyurtturmaz mı: "Bunlar ender yetişen sanatkârlardır. Hiç bir sanatkârın sefil yaşamasını istemem. Onu gedikli boru muallimi yapınız." O tarihten sonra Gedikli Zabit adaylarına Borazan dersi öğretmenliği yapan Borazan Tevfik, Gölcük'e atanınca, İstanbul'da ikamet etmesi ve aldığı maaşın İstanbul-Gölcük arası yol parasına yetmemesi nedeniyle Donanma'dan ayrılmıştır. lakabı, bahriyedeyken olağanüstü nefesiyle bir borazanı patlatmasındandır. patlak borazan yüzünden bandoda görevli bir askerin ceza almasına gönlü razı gelmediğinden suçunu itiraf etmiş, komutanın sözlerine inanmaması üzerine, bir borazan daha patlatarak "suçunu kanıtlamıştır." borazan tevfik'in komutanının ev sevdiği şeylerden biri de şehre inerken tevfik'i arabasının önüne geçirerek borazan gibi öttürmekmiş. **(Hilmi Yücebaş, Türk Mizahçıları)**

(...) Borazan Tevfik iri kıyım oldukça şişman ve yakışıklı bir adamdı. Onu Şehzâdebaşı'nda, Yavru Mehmet'in küçük çayhanesinde görmüştüm. Neyzen Tevfik'le beraber gelmişlerdi. Yumuk gözlü, tombul yanaklı, ortasından ikiye ayrılmış hafif kır saçlı, kırpık kısa bıyıklı bir adamdı. Bir ara Neyzen Tevfik'in taklidini yapmasını rica ettiler. Ayağa kalktı, yüzünü duvara çevirdi, iyice yanaştı, ağzı ile bir ney taksimi yapmaya başladı. Neyzen Tevfik'e baktım, o gözlerini yummuş, başını önüne eğmiş, dinliyor muydu, uyuyor muydu belli değildi. Sonra Neyzen'in sarhoş taklidiyle bir şiirini okudu. Neyzen Tevfik hafifçe başını kaldırdı, dudaklarının arasından işidilir işidilmez bir şey söyledi, anlayamadım, ama bir küfür olduğunu tahmin ettim. (...)**(Türk İstanbul, İBBKİDBY, 1997)**

**

Cemal KUTAY -Üç Aylık Mecmua, Sohbetler

Rahmetli Necdet Rüştü Efe'nin tamamlayamadığı öğrenimleri arasında TIP TAHSİLİ de vardır. Stajyer doktor iken Borazan Tevfik yaşını başını almış ve sayısız hastalıklardan illetli Haydarpaşa hastahanesinde tedavi oluyordu.

Borazan Tevfik'in karyolayı dolduran iri gövdesiyle; kıvırcık saçlı, esmer yüzüyle kulak - boğaz - burun kliniğinde yattığım gören Necdet Rüştü yaklaşmış, şişkin boğazına bakıp sormuş:

«— Neyiniz var üstad? Sadece boğazınızdan mı dertlisiniz?»

«— Meyim yok ki Doktor bey? Canlı hastahaneye döndük doktor beyciğim...»

«— Ben doktor değilim henüz... Daha stajyerim efendim. Henüz diplomamı alamadım...

Borazan Tevfik, içinde zekânın pırıltıları parlayan gözlerini genç hekim adayına çevirerek der ki:

«— Geç diplomayı evlât... O istim sonradan gelir. Hastanın hatırını soran, elini dertli alnına koyan doktor olmuş demektir. Basurcu Agâh Paşanın da diploması yoktu amma Sultan Hamidin dibine baka baka HEKİMBAŞI olmuştu... Sen hiç olmazsa boğazla uğraşıyorsun. Ben de seni doktor yaptım gitti!...»

**

— Borazan Tevfik hasta iken kendisini ziyarete gelenleri karşıdan gördüğü zaman şöyle seslenirdi:

«— Merhum Borazan Tevfik buradadır, hoş geldiniz!...» Kendisine :

«— Aman üstad... Allah geçinden versin. Daha merhum olmadınız!» tesellisiyle cevap verenlere şiş bedenini, bin bir arıza içindeki çehresini gösterir :

178 Yazılar

«— Şu hâlimle bana YAŞIYOR demeye devam edin de Azrail utansın, bir ân evvel emânetini almıya gelsin... Çünkü benim dünya borçlarımın tasfiyesi tamamlanıp iş can borcunu ödemeye kalırsa inanın dünyaya kazık kakarım!...»

**

— Şehremini Operatör Cemil Paşa Tevfiği çok severdi. Sultan Hamid devri istibdadı içinde O'nun cesur nüktelerine hayrandı. Birgün Tevfiğe demiş ki:

«— Üstad... Sen ticarete başlarsan eminimki çok kazanırsın... Gel şu işi bir dene... Yalnız bilmem ki ne satmak istersin?»

«— Ben bu memlekette herkesin en çok almaya alıştığı nesneyi bilirim amma sizler Padişahınızın hakkına tecâvüz olur diye sattırmak istemezsiniz!...

Cemil Paşa telâşlanarak sormuş :

«— Nedir o satacağın?...»

Tevfik avazı çıktığı kadar bağırmıya, malını satmıya başlamış :

«— Bir kuruşa feleğin mihneti... Meteliğe dünyanın derdi... On paraya cihânın illeti...»

Sonra eliyle malûm işareti yapıp, sormuş :

«— Var mısın Paşa?»

— Borazan Tevfiğin çok yüksek, geniş bir alnı vardı. Yakın dostu sanatkâr Raşit Rıza sordu :

«— Üstad... Bu alın neden bu kadar geniş?»

Hayatının çilesi bitmeyen Tevfik ağlar gibi gülümsedi:

«— Felek kara yazısını kolayca ve bolca yazsın diye!»

Borazan Tevfiği gönülden seven ekâbirden bir zat, ona sitem etmiş :

«— Yâni şu borazan yerine hiç olmazsa dünbelek çalsaydınız mesirelerde daha çok makbule geçerdi, faydası olurdu.

Tevfik deryadil hâliyle gülümser :

«iyi amma Beyefendi, dümbelekle eşe-dosta yuf borusu çalınmaz ki!...»

**

Damad Ferid Paşanın yakın ahbabı bir **BURUNSUZ TEVFİK** Bey vardı ki, hiç anlamadığı siyaset işlerine karışmıştı. Şekli şemâili de Borazan Tevfiğe benzerdi. Bir gün karşılaştılar. Borazan Tevfik, burunsuz Tevfiğe dedi ki :

— «Birader... politikaya insan evvelâ burnunu sokarak başlar. Sen de burun yok... Seni bu yola Sadrazam Paşa soktuğuna göre kılavuzun da meydan da, aklın da yok, Elâlemin siyasetin sonunda vardığı yokluğa sen ilk adımda varıp yok olmuşsun!...»

Kaynak: Sohbetler, Üç Aylık Mecmua Sahibi ve muharriri : Cemal KUTAY ,YIL: 1 TEMMUZ, AĞUSTOS, EYLÜL 1971, SAYI : 4-5-6; sh:129-130

BEDEN VE GİYSİLERİN DİLİ

Sessiz olmalıyız, konuşmayalım, üst başımız
Gövdelerimizin durumu açığa vuracaktır
Nasıl bir yaşam sürdüğümüzü.

Coriolanus, V.Perde, III.Sahne,
William Shakespeare

Amerikalı romancı ve gazeteci Alison Lurie giysi aracığıyla iletişim kavramını Giysilerin Dili (birinci baskı, 1982) adlı kitabında herkesin anlayacağı bir şekilde anlatmaktadır.

Giyim örnekleri kişisel kimliğin işaretleri olarak her zaman özel bir önem taşımıştır ve çağlar boyunca, kuşaktan kuşağa, kültürden kültüre o dönemi yansıtan etkili simgeler olarak işlev görmüştür. Dil öğrenmek konusunda güçlük çekenlere bir şeyleri açıkça anlatabilme yetisini barındırırlar. Bu yüzyılda her on yıllık dönemin kendine özgü bir giyim tarzı vardır ve bu tarz hem söz konusu on yıl hem de onun sosyal, politik, ekonomik ve teknolojik durumu hakkında çok şey anlatır. 1920'lerin serbest genç kızlarınca giyilen kısa ve düz elbiseler kadınların fiziksel ve sosyal bağımsızlaşmasını anlatır. 1970'lerin hippilerince takılan çiçekler, giyilen yumuşak hatlı ince dokumalar savaştan iğrenme ve doğaya dönüş yönündeki sosyal eğilimi haykırır. **Eğer giysiler doğruyu açığa çıkarabiliyorsalar, yalan da söyleyebilirler.** Kılık değiştirmeyi sağlar, gizleri açığa vurur, yetersizlikleri örterler. Tam donanımlı bir giyim, hatta tek başına bir parça bile farklı anlamlar taşıyabilir.

Küpeyi ele alalım. 1980'lerdeki geniş altın küpeler başarılı ve kariyer sahibi bir kadın için zorunlu bir aksesuardı. Annemin kuşağı geniş altın küpelerin bayağı bir görüntü sergilediğini düşünürdü, çünkü öğleden sonraları şık giysilerle yalnızca küçük, mütevazi, olasılıkla da inci küpeler giyilirdi. Şatafatlı şeyler akşam giyimine uygundu. Büyükannem kulak deldirmenin "bayağı", yalnızca çingenelere göre bir şey olduğunu düşünürdü. Kraliçe Alexandra'nın Kıta Avrupası adetlerine uyarak kulaklarını küçükken deldirdiğini ve sonradan kişisel tarzının ifadesi haline gelen uzun sallantılı küpeler ve bir inci tasma taktığını göz ardı ederdi. I. Elizabeth döneminde tek altın halka küpe takanlar korsanlar ve Sir Francis Drake gibi serüvencilerdi. **Bugün tek altın halka küpe eşcinsel bir erkek tarafından kulaklarından birine takılıyor,** punklar neredeyse bir halka küpe salkımı takıyorlar, genç ve zengin ticaret adamları iki kulağına birden takıyor artık 1990'ların modayı izleyen kadını bu tür küpelerden kaçınıyor, etnik gümüş işleri ve boncuk küpeleri yeğliyor.

Bir kişinin giysilerin dilini anlayabilme yetisi çeşitli faktörlerce belirlenir:

- kendi giyinişinin farkında olma düzeyi;
- giysilere ilgi düzeyi;
- alternatif yorum türlerine yatkınlığı;
- giysiler hakkında konuşmaya istekli olması.

Colin McDovvell Öldürmeye Kuşanmak: Seks, Güç ve Giysiler (1992) adlı kitabında giyimin topluma ilişkin bir yorum olduğunu hararetli bir şekilde savunur; söz konusu kitap ne bir sosyal tarih, ne antropolojik bir inceleme, ne de bir moda yorumudur, ama yazarın değişken tarzıyla her üçüne de ilişkin öğeler içerir. McDovvell giyime gösterilen parlak ilginin yenilenmesi durumunun uzun süredir "toplumun çoğunluğu tarafından bir kenara itildiğini" savlar. Giyimin moda biçiminde yalnızca moda yazarlarının, sıradışı tiplerin ve aşırı zenginlerin ziyaret ettiği bir kenar mahalleye sürgün edilmesinden üzüntü duyduğunu belirtir.

Siz ince ayrımları fark etseniz de etmeseniz de, gövdeniz ve giysileriniz sizden önce konuşurlar. Giysiler aracılığıyla yaratılan bilinçli ya da bilinçsiz görsel imaj gözümüze çarpan ilk şeydir. Daha tek bir söz bile edilmeden, gövde, duruş ve giysilerce biçimlenen görüntü bize bir şeyler söylemeye

başlar. Bu görsel bilgiyi kendi deneyim ve zihin uğraşlarımızın süzgecinden geçiririz. Birisi bizimkini çok yakından yansıtan bir tarzda giyinmişse, olasılıkla aynı tavır, inanç ve değerleri taşıdığımız sonucuna varırız. Olasılıkla bu kişilerin bizim için taşıdığı çekiciliğe kapılırız ve onlarla iş yapmaya daha yatkın oluruz.

KARAKTER İPUÇLARI

Zekice bir giysi seçimi yoluyla karakter ve tarza ilişkin çok sayıda mesaj iletme olanağı vardır. Giysiler karakteri tanımlamak amacıyla kullanıldığında, kelimenin tam anlamıyla bir "alameti farika" haline gelirler. Verdiğim seminerlerde "Ben kimim?" adını verdiğim bir ısınma alıştırması kullanırım. Katılanlar için bu alıştırmanın ana noktası, soru sormaksızın birbirleri hakkında olabildiğince çok şey bulmak, yani becerebildikleri ölçüde karakter ipuçları toplamaktır. Herkes sözlü soru yerine gözlem ve tümdengelim yoluyla meslektaşlarının yaşını, ilgilerini ve yaşam tarzlarını keşfetmek zorundadır. Gereksindikleri bütün bilgi giyim ve tavırlarda yatmaktadır. Kimileri bu alıştırmayı ürkütücü bulur. Gözlemler aracılığıyla kendi haklarında çok fazla şeyi açığa vuracaklarını düşünürler işaretleri okuyup onlardan bir anlam çıkarma konusundaki incelmemişlikleri ya da deneyim yoksunluklarının ortaya çıkmasından, ya da birini patavatsız bir yorumla utandırma ihtimalinden ürkekler. Geriye kalanlarsa yaptıkları yorumlardaki doğruluk payı nedeniyle neredeyse bilinmezden haber veren kişiler gibidirler. İnsanlar kendilerini tanıttığında, onların "doğruluğu" ile bizimki arasında ne tür uyuşmazlıklar olduğuna bakarız. Bu aşamada giysilerin dilini okuma yeteneği konusundaki bireysel düzeyimizi buluruz.

Bu alıştırma insanların yabancı bir dile yatkın olup olmamasıyla paralellik taşır. Her grupta bir ya da iki kişi konuyu yorumlayıp açıklayacak birini gereksinir. Bu kişilerin düşük kavrayış düzeyi bir entelektüel üstünlük duygusundan kaynaklanıyor olabilir. Gerçekte şöyle demektedirler: "Giysileri anlamaya gerek yok, çünkü sözcükler ve fikirler daha önemlidir." Bazıları giysilerin dilini bilmenin Fransızca kahve ısmarlamayı bilmekten daha yararlı olmadığını düşünür. Bu türden kişiler gösterişli olanla kılıksız olanı, klasikle avangardı ayırt edebilirler, ama hepsi o kadar, daha karmaşık çözümlemeler geliştiremezler. Kapalı yetişme tarzları, tutucu terbiyeleri ve düşük motivasyonları gerekli söz dağarcığını öğrenme şanslarını sınırlar. Bazıları bu dili okuyabileceklerini, ama konuşamayacaklarını duyumsarlar. Diğer insanlardan doğru sinyaller toplar, ama "yüksek sesle" tecrübe edemezler. Süreci içselleştirip entellektüalize ederler ve kendilerini pratik bir yolla sınamak konusunda isteksiz olurlar. Bir de hep doğru şeyleri giyen, ama bu seçime nasıl vardıklarını bir türlü açıklayamayan bir azınlık olduğunu fark etmişimdir. Bunlar işin özünü kavramadan taklit etme yeteneğine sahiptir. Yine de geriye kalan pek çok kişinin geniş bir söz dağarcığı, yüksek bir özgüveni ve yeni şeyleri deneme cesareti vardır ve yanlışlarından öğrenmeyi bilirler.

Erkeklerle kadınların bu alıştırmaya karşılık verme biçimi arasında bir ayrım vardır. Bazı erkekler bunu bir meslektaşlarına saldırma ya da onu alt etme fırsatı olarak kullanırlar. Erkeklerin çoğu giysiler hakkında konuşmayı önemsiz bulur kadınlarsa bayılırlar. **Giyim biçimleri tartışılırken herkes iyice paranoyaklaşır. Erkekler de kadınlar da giysilerin gösterme gücünü taşıdığı sosyal ve siyasi ifadelere gerek değeri vermeyi başaramazlar.** Görünüşle kişisel kimlik arasındaki bağı kavramayı beceremezler. Moda yorumcuları giyimin ciddi bir şekilde tartışılmasının insan davranışlarına gösterilen ilginin merkezinde yer alması gerektiğine dair kavrayışlarını geliştirmekle meşguller. Yine de bu kavrayışın evrensel bir kabul gördüğü söylenemez.

BEDEN DİLİ VE DURUŞ

Hollywood'da güçlü insanlar yavaş hareket ediyor, yavaş konuşuyor.

Michael Caine

Kişisel tarzı beden dili yoluyla iletmek ortaya doğru veya yanlış mesajlar atmakla, gizli düşünce ve duyguları açığa vurmakla ilgili değildir. Söz konusu iletim yolu daha çok jest ve davranışlar hakkında edinilen bilgiyi kullanmakla ve böylelikle ortaya kişinin olumlu bir imajını çıkarıp kendini başkalarının sözsel-olmayan işaretlerine daha duyarlı kılmakla uğraşır. Hepimiz insanları-okuma becerilerimizi

gerçekten görmek için bakmakla ve gerçekten duymak için dinlemekle yenileyebiliriz. Gövdesini hareket ettirme biçimi o kişinin ne ölçüde bir durumun denetimi altında olduğunu gösterebilir, ortaya güçlü bir tarzın imzasını çıkarabilir, doğallık ya da sahtelik taşıyabilir. Zor durumlarda sinir uçlarımız doğal davranışların önünü keser. İnsanlar bir iş görüşmesindeki doğru oturuş biçimi konusunda benden öğüt isterler. **"Bacak bacak üstüne atmalı mıyım? Öne mi eğilmeliyim, geriye mi yaslanmalıyım? Burnumu kaşırsam insanlar ne düşünürler?"** Bir biçimde yanlış yaparken görüleceklerinden kaygı duyarlar. Kıpırdamadan oturmayı öğrenin, düzgün soluk alıp verin, olumlu düşünün ve doğal davranmaya çalışın hâlâ verilebilecek en iyi öğütlerdir

PROFESYONEL DURUŞ

Profesyonel bir tavır için aşağıdaki beden dili özelliklerini göz önünde tutmak gerekir:

GÖZLER. Göz teması sağlayıp sürdürme yeteneği özgüvenli görünmenizi sağlar; gözleri aşağı indirmek kişiyi itaatkâr gösterir.

YÜZ. Yüz ifadesi yedi temel duyguyu gösterebilir: korku, öfke, şaşırma, iğrenme, mutluluk, üzüntü, acı.

Yüzünüzün bu duyguları nasıl yansıttığını ve bunların yanlış anlaşılma ihtimali olup olmadığını da bilmek gerekir. Yüz ifadenizin etkileyici özellikleri olup olmadığını ya da ne hissederseniz hissedin ifadenizin bir maske gibi değişmeden kalıp kalmadığını biliyor musunuz?

KAŞ İŞARETİ. Birinin bakışını yakaladığınızda kaşları bir iki saniyeliğine yukarı kaldırmak dostça ve güven vericidir. Dilediğiniz hoşnutsuzluk ya da düşmanlık sinyali göndermek olmadıkça başka birinin kaş işaretine karşılık vermeye çalışın.

BURUN UCUNDAN BAKMAK. Başınız dik, hafifçe geriye yaslanmışsınız diyelim. Başka birine bakarken başınızı öne eğmezseniz, karşınızdakilere burnunuzun ucundan bakıyor gibi görünür ve onlara uzak duruyor ya da üstünlük taslıyor izlenimi uyandırırsınız.

DURUŞ. Oturuş, duruş ve yürüyüş biçiminiz özgüvenli ya da çekingen, keyifsiz ya da iyi görünmenize yol açabilir. Resmigeçitteki bir askerin duruşu zorunlu olarak iyi duruş değildir. Özgüvenli ve dik bir duruş edinebilmek için, omurganızdan geçirilmiş, ensenizden uzanan ve başınızın üstünden dışarı çıkan bir tel olduğunu düşleyin. Bu tel yukarıdan yumuşakça çekilirse, aşama aşama göğsünüzü, omuzlarınızı ve başınızı kaldırıp düzleştirecektir. Bu tele bağlı ve başınızın ensenizin üstünde dalgalanmasını sağlayan bir helyum balonu olduğunu düşünün.

JEST. **El sıkmak, kucaklamak, öpmek, el sallamak gibi jestler bilinçli eylemlerdir. Kulak çekiştirmek, ense kaşımak, kâğıtları küçük küçük parçalara bölmek türünden olanlarsa bilinçsizce yapılırlar. Jesti söylenen şeyi vurgulamak amacıyla yaparız.** Jestler dikkati sözü edilen fikre ya da iletmeye çalıştığınız anlamın yansımasına çekmelidirler, jestin kendisine değil! Dinlerken ya da edilgen durumdayken de kullanılırlar, sıcak veya soğuk, saldırgan, uysal, gösterişli ya da tümüyle gereksiz olabilirler. Jesti yorumlamak yönündeki her türden girişimde şunlar göz önünde bulundurulmalıdır:

- görüldüğü BAĞLAM kolları ve bacakları kavuşturarak bir yerlerini ovalamak yüksek bir güvensizlik düzeyini gösteriyor olabilir, rüzgârlı bir tren istasyonundaysa ısınmaya çalıştığınızın göstergesidir;
- egemen KÜLTÜR elle yapılan jestlerin anlamı kültürler ve kıtalar boyunca son derece belirgin bir değişkenlik gösterebilir;
- o anda kullanılan diğer jestlerin neler olduğu diğerlerinden ayrıştırılmış bir jest yerine, jest DEMETLERİNİ yorumlamaya çalışın.

BÖLGE VE KONUM. Kişisel mekân duygumuz bizim için çok önemlidir. Hepimiz görünmez ve korunaklı kişisel alanımızın ya da "uzay kapsülümüzün" farkındayızdır. Başkalarıyla aramıza koyacağı-

mız rahatlatıcı mesafe kültürlere göre değişkenlik gösterecektir. Kentteki alanlarla taşradaki alanlar arasında fark vardır. İnsanlar arasındaki mesafeye duyarlıyızdır ve ilişkileri konusunda buna göre yargıya varırız. Uzmanlar Batı Kültürü'nde işlerlik taşıyan dört alan olduğunu söylemektedir.

DÖRT ALAN

ÇOK YAKIN ALAN. Gövdelerimizden 15-45 cm.'lik mesafe. Bu alana giriş izni vermek konusunda son derece seçici davranırız ve yakın dostumuz, eşimiz ya da aile üyelerimizden olmayan birinin bu alanı ihlal etmesini aşırı düşmanca bir davranış olarak görebiliriz.

KİŞİSEL ALAN. Bunun iki alt-alanı vardır:

- yakın kişisel alan; 45-75 cm. arasındadır ve yakın arkadaşlara, eşlere ve arkadaş toplantılarına ayrılmıştır;

- uzak kişisel alan; 75-120 cm. arasındadır. Bu mesafeden birbirinizle konuşabilirsiniz, ama atmosfer daha resmidir. Bu alanı çok beklenmedik bir şekilde veya davet almadan ihlal ederseniz, bu durum ürkütücü, daha çok da itici görünebilir.

SOSYAL ALAN. Bir oda ya da mobilyalar boyunca yaklaşık 120-360 cm., örneğin, seminer yöneticisiyle katılanlar arasındaki mesafe yarı-resmi bir iş yapıldığını gösterir, ya da patronla yeni işe alınan kişi arasındaki mesafe statü farklılığını iletecek şekilde korunur.

KAMU ALANI. Üç metreden daha ötesi. Tam olarak bir konuşmacının bir toplantıdaki sesleniş mesafesi. Bu alanın uzak ucu kendilerine tanımadıkları birinin nutuk çektiği bir insan grubundan oluşur. Böyle bir toplantıda belediye çalışanlarından birinin konuşma yapması sık rastlanır bir durumdur. Gereksiz ölçüde uzak tutulan bir mesafe hiç istenmeden bir düşmanlık doğurabilir. Geniş çaplı toplantılardaki bazı konuşmacılar hareketli ve çekilebilen bir mikrofon kullanmaktan hoşlanırlar, böylece seslendikleri alanları değiştirebilir, insanlara çok daha az yıldırıcı ve resmi olan, yüzyüze kalabilecekleri bir mesafeden yaklaşırlar.

ALANLAR

Kamu 360 cm. ve ötesi

Sosyal 120-360 cm.

Kişisel Uzak 75-120 cm.

-Yakın 45-75 cm.

Çok yakın 15-45 cm.

DOKUNUŞ

İşyerinde dokunuş çok duyarlık taşıyan bir konudur. Konuşurken karşıdakine içgüdüselce dokunan sıcak ve canayakın insanlar soğuk tiplere sıkıntı verebilirler. Dokunuş gönül indirme gibi yorumlanabilir ancak bir çocuğun kafasını hafifçe tıpışlarsınız! **Dokunuş cinsel taciz gibi yorumlanabilir sizin dostça bir jest olmasına niyetlendiğiniz şey izinsiz bir cinsel girişim gibi algılanabilir.** Dolayısıyla iş dünyasında dokunuş, acil bir durum yoksa ya da siz aşırı ölçüde fiziksel ya da duygusal bunalıma girmiş bir meslektaşınıza destek sunmak istemiyorsanız, el sıkışmayla sınırlıdır.

KENDİNİZİ TANIYIN

Giyim zihnin görülür kıldığı mobilyasıdır.

James Laver

Giysiler ve kişilik

Bugün gayet iyi görünüyorum konuşma için "giyindim",
ama çoğunlukla sanki raydan çıkıp bir tepeye toslamış gibiyim.

Victoria Wood,
RADIO TIMES dergisindeki 1992 tarihli söyleşiden

Başarılı giyinen bir kişi yaptıklarına uygun ve kişiliğinin doğru bir yansıması olan ayırıcı bir giyim tarzı bulur. Bu bir kez geliştirildi mi her duruma uydurulabilir. Çok basitmiş gibi görünüyor, ama uygulaması hiç de kolay değildir. Çoğu insan bu konuda düşünmeye başlamayı bile zor bulur.

Herkes elbiseler hakkında aynı şekilde düşünmez. Yetişme biçimleri, kendilerine duydukları inancın düzeyi, öz-imajları ve kişilikleri alışverişe çıktıkları ve giyindikleri sıra verecekleri kararları etkileyecektir. Kimileri bu süreçten bütün bütüne kaçar ve her gün bir üniforma giyerler. Bazıları, özellikle erkekler (yalnız onlar değil tabii!) bırakırlar, kendilerini başkaları giydirsin eşleri, anneleri, arkadaşları ya da giyim mağazası görevlileri.

GİYİMİ KİŞİLİĞE BAĞLAMAK

İnsanlar, giyim konusunda tarafsız düşünmeyi birazcık zor bulsalar bile, kendilerini "Giysiler-düzlemi"nde doğru konuma yerleştirebilirler bu, YANSIZ noktasından iki aşırı uca, DIŞA-VURUMCU ve OLUMSUZ'a uzanan, giysiler üzerine düşünme ve duyumsamaya ilişkin düşsel bir hattır. Kendinizi nereye yerleştirdiğinizi bulmak, iş giyimi konusunda gelecekte vereceğiniz kararlara yardımı dokunacak yararlı bir araç olacaktır.

Dışa-vurumcu -----------Yansız---------Olumsuz

YANSIZ GİYİNENLER ayarı bozuk bir benlik duygusuna sahiptir, çoğunlukla genliklerinde veya ilk çocukluk çağlarında, belki yatılı okulda, silahlı kuvvetlerde ya da koruyucu ve düşgücü zayıf bir anneden öğrenilen bir "reçete''ye göre giyinirler. Eğer görünüşe çok fazla dikkat ediyorlarsa, gösterişli görünmekten kaçınacaklardır. Üst başları kabul edilebilir nitelikte olmasına karşın, tarzın bilincinde olma ve itibar görme söz konusu değildir. Başkalarının kendi görünüşlerinden ne çıkarabileceği konusundaki bilinçlilik düzeyleri de düşüktür. Toplum bunu beklediği için giyinmek durumunda olduklarını bilirler, ama bu etkinlikten ne ürker ne de hoşlanırlar o yalnızca bir rutindir. Giyim tarzları taşıdıkları başkalarına uyma duygusundan, esinlenme taşımayan düzenlerinden, bütçe duyarlıklarından tanınabilir.

DIŞAVURUMCU GİYİNENLER giysilerden zevk alırlar. Onlar için giyinmek ve ne giyeceğini seçmek keyifli bir uğraştır. Bu uğraşlarında zamana, yere ve ortama önem vermezler ve böyle yapmalarında izleyici bir kitleleri olup olmamasının belirleyici bir yanı yoktur. Ayrıntılara gösterilen özen son derece önemlidir, giysileri birbirine uyumlu kılmakta sıkıntı çekerler ve her zaman üst başları düzgün görünür. Giyime gösterdikleri törensi tutumdan farkedilebilecek şekilde, giysileri üzerlerine iyi oturur ve son derece bakımlı görünür. Giysileri kişiliklerinin ve duygularının bir dışavurumu olarak kullanırlar. Olumlu bir öz-imaja sahiptirler, ancak davranışları giysiler ve görünüşle ilgili bir saplantıya gömülü olabilir. Giyiniş biçimleri bireyselliklerinin dışavurumu olduğundan, dışavurumcular kendileriyle tam olarak aynı şekilde giyinen birine rastlama korkusunu yaşayacaklardır. Dışavurumcu giyinenler giysileri, bir iç çekişme ya da çatışmanın parçasını veya dışsal belirtisini oluşturacak şekilde bir gizlenme yeri olarak da kullanabilirler.

OLUMSUZ GİYİNENLER giysiler üzerine kata yormaktan hiç hoşlanmazlar. Kılıksız ve uyumsuz görünebilirler. Giysileri temiz, bakımlı veya ütülü değildir, üstlerine iyi oturmaz. Olumsuzluk kendine

duyulan inancın yüksek veya düşük bir düzeyde olmasından ya da bir üstünlük duygusundan kaynaklanabilir. “İnsanlar beni olduğum gibi kabul etmek zorunda.” Ya da bu tutum, dış faktörlerce onaya gerek duymayan içsel ve güçlü bir benlik duygusundan doğabilir.

Bazı insanlar, duydukları öfke yüzünden kendilerini bilinçli olarak itici kılabilirler. Görünüş biçimleri ne hissettiklerinin anlaşılır bir dışavurumudur. Fazla kilolu, genç, özürlü ya da farklı olmaktan öfke duyuyor olabilirler. Kendilerini aldatılmış hissederler. Kendilerini ne kadar itici kılarlarsa, o ölçüde acı çekerler. Uzun saçlardan bir perdenin ardına gizlenen, üzerine kolları ellerini bile örten uzun ve biçimsiz bir yün hırka giyen yetişme çağındaki kız erişkinliğe geçme döneminde yaşadığı öfke ve karışıklığı maskeliyordur.

GİYSİ ZÜPPELERİ

Kimi insanlar, uygun biçimde giyinmenin önüne bilinçli ya da bilinçsiz olarak engeller dikerler. Tanımladığım giyim kişiliği tiplerinin pek çok açığa çıkış biçimiyle yüzyüze gelirim. Bunlardan bazıları züppedir. Kendi tarzlarının ve tutumlarının başka herkesten daha üstün olduğuna inanmışlardır. Giysi züppeleri pek çok alt gruba ayrılır. İşte bazıları:

“MODA” ZÜPPESİ. Moda ve giyime karşı entellektüel açıdan üstünlük taslayan bir tutum benimser ve her zaman tuhaf bir görünüş sergiler. Görünüş ve öz-imajın önemine ilişkin kavrayışları düşüktür. Giyim duygusunu yüzeysel bir ilgi olarak görürler. Kimi zaman bön ya da dünyadışı bir tavırla, bilinçsiz giyim hataları yaparlar gömlek ve kravatla spor ayakkabıları, jogging eşofmanıyla klasik ayakkabılar, acemice bir araya getirilmiş renk, kumaş ve desenler. “Bütünsel görünümü" kavrayamazlar. Giysileri imaja göre değil, işleve göre sınıflandırırlar.

“KİŞİLİK” ZÜPPESİ. Bu tür insanlar son derece fazla bir kişisel karizmaya sahip olduklarını, dolayısıyla canları ne isterse onu giyebileceklerini düşünürler. Kendi tarzlarına öylesine güven duyarlar ki başka birinin, özellikle de imaj danışmanlarının öğütlerini hiç mi hiç ciddiye almazlar. Nasıl giyineceklerini yalnız kendileri bilmektedirler, çünkü kendilerini çok iyi tanımaktadırlar! Sonuç bu kişilerin çoğu zaman tuhaf bir imaj sunmalarıdır. York Düşesi de bu kategoriye girmektedir. “Kişilik” züppesi görsel “şakalara" düşkündür. Çoğun bir akşam yemeği, dans partisi ya da maskeli balo gibi özel olaylar için gayet iyi giyinebilirler. Gerekli olduğunda doğru şeyi giyebileceklerini bilmenin gururunu taşırlar ama kararlarını durum değil, kendileri belirleyecektir.

“KALİTE” ZÜPPESİ. Yalnızca “iyi” giysiler giyer ve güzelliğin, tarzın, özgünlüğün ya da göz alıcılığın başka şeylerden de kaynaklanabileceğini anlayamazlar, iyi giyimli olacaklardır, ama çoğu zaman bayağı ya da ucuz görünme korkusu yüzünden tarz sahibi ve şık olmayı başaramayacaklardır. Tarz, rahatlık ya da moda uğruna kaliteyi riske etmek konusunda isteksiz olurlar. Yüksek düzeyde marka bağımlıdırlar ve güvenliklerini statü taşıyan markalardan edinirler. Bunlar klasik ya da modaya uygun markalar olabilir. **“Eğer Gucci’yse çok iyidir!”** İlle de SONRADAN GÖRME olmaları gerekmez, genellikle kendilerini zevk ve tarzları konusunda güvensiz hissederler. Bu güvensizliğin iyi bir ölçüsü dışa takılan marka etiketidir. Kalite züppelerinin marka saplantısı, geçmişte her zaman Aquascutum ya da Burberry’den giyinmiş olan, giysileri artık iyice eskimiş olsa bile bunları giymeyi sürdüren **SONRADAN DÜŞME** kişilere de uygulanabilir.

“SOSYAL” ZÜPPE. Çevrelerindeki insanlarla aynı moda giyinmekten çekinmezler, gerçekte bundan kendileri için belli bir güvenlik alanı türetirler. Sosyal giyinenler aynı tarzda giyinmek ister ve (statülerine bağlı olarak, bir katalog ya da terziden) bir arkadaş veya meslektaşlarınınkine benzer bir elbise sipariş ederler. İnsanlar aynı sosyal olayda görünmek üzere benzer türden elbiseler giymişlerse, bir arkadaş grubu dayanışması sergileniyor demektir (ister Ascot’taki at yarışına gidecek olsunlar, ister çılgınca bir partiye!). Sosyal giyinenler uyumcu giyinen tiplerdir. Bir karara varmadan önce başkalarının o gün ne giyebileceği üzerine kafa yorarlar. Hepsi birbirinin aynısı bir görüntü sergilediklerinde de kararlarının doğruluğundan iyice emin olurlar. Birinin niçin farklı görünmek isteyebileceğini anlamayı başaramazlar.

“AVANGARD” ZÜPPE. Bu türdeki insanlar henüz genel müşteriye ulaşmamış bulunan tarzlardaki giysileri yeğlerler. Bu görünüm genel kabul görmeye başladığında, onlar çoktan başka bir tarza geçmişlerdir bile. Bu türde giyinen insanlar bir izleyici kitleye özellikle de kendilerine benzer ve yorumlarındaki ince ayrımları anlayacak insanlara, gereksinim duyarlar. Moda kurbanları olma tehlikeleri vardır, ama yaratıcı ve özgün giyinen ve yani eğilimleri dikkatle izleyen kişiler de olabilir. Tutuculuğu alaya alırlar.

KENDİNİ DIŞA VURMA İŞLEVE KARŞI

İşlerindeki giyinme biçimi yoluyla kendilerini dışavuramayan insanlar kendilerini dayanılmaz ölçüde kısıtlanmış hisseder ve çoğunlukla hiç de uygun olmayan bir uzlaşmayı yeğlerler. Diğerleri iş başında olmadıkları zaman kendilerine son derece uyan, ama profesyonel yaşamları için umutsuzca uygunsuz bir tarz geliştirirler. Tanıdığım bazı insanlar giyim tarzlarını yaşam tarzlarıyla çok başarılı bir şekilde birleştirmeyi başarmışlardır.

Ne giyeceğime karar vermekte hiç zorluk çekmem, giysileri severim, ama modayı doğru düzgün izlediğim söylenemez. Bana neyin uyduğunu bilirim ve her durum için bir “kostümüm" vardır.

Alan Feiton, oyuncu ve tiyatro tarihçisi

“POLİTİK” GİYİNENLER. Giysilerini sosyal ve profesyonel bir ifade oluşturmakta kullanırlar. Kendi standartlarına göre, her olayda en iyi giyinmiş kişi olmak durumundadırlar. Kendilerine bakılmasına aldırmazlar gerçekte izleyici bir kitleleri olmazsa tarzları boşa gidecektir. Giysileri bilgilendirebilir, eğlendirebilir, avutabilir ya da kışkırtabilir, ama görmezden gelinemezler. Her zaman görüşlerini sözsel ya da sözsel-olmayan bir yolla açıklamanın gündemdeki en önemli öğe olmadığını anlamazlar.

“EKONOMİK” GİYİNENLER. Kelepir olmadıkça kendilerine bir giysi almaya asla kalkışmazlar. Sık sık ucuz satış ve fabrika mağazalarına giderler. Olabildiğince az harcamak onlar için bir giysinin tarz, renk veya uygunluğundan daha önemlidir. Çoğun hatalarla dolu bir gardropları vardır; bunlar, çoğunu asla giymediklerinden, gerçekte kendilerine bir servete mal olmuştur. Açıkgöz pazarlıkçılar olabilirler, ama çoğunlukla kaliteyi fiyata kurban ederler. **Kendilerine para harcadıkları için suçlu hissederler ve kendilerine bir şey satın aldıklarında duydukları suçluluğu yatıştırmak için başka birine de (çoğu zaman çocuklarına) bir hediye alırlar. Kadınlar bunu erkeklerden daha sık yapar. Ucuz giyinmenin başkalarınca bir özsaygı yoksunluğu olarak algılanacağını anlamazlar.** Arasıra -doğru yargıdan çok, şansla bir başarı kazanır ve buna çok şaşalamış görünürler.

“VÜCUDUNUN BİLİNCİNDE” GİYİNENLER. Çoğunlukla güzel vücut özellikleriyle doğru orantılı giyinirler. Bu rastlantısal veya bilinçli olabilir, ama vücudunun bilincinde giyinenler genellikle kilolarını kontrol eder, egzersiz yapar ya da bir spor dalıyla uğraşırlar. Güzel yanları olarak algıladıkları şeyleri stratejik düğmeleri iliklemeyerek, kolları gizil yöreleri gösterecek şekilde sıvayarak, dar ve açık göğüslü giysilerle sergilemekten hoşlanırlar. Kemerler, likralı kumaşlar, parlak renkler ve kusursuz bir üst baş bu tiplerin ayırıcı işaretleridir. Her zaman cinselliği bu kadar açık bir şekilde sergilemenin profesyonel imajlarına zarar vereceğini anlamazlar.

“DRAMATİK” GİYİNENLER. Herşeyin içinde yer alırlar ve herşey için bir kostümleri vardır. Kendilerini izlemeye bayılırlar ve üstün gelmek için giyinirler, ister borsa uzmanı rolünü oynasınlar, ister haftasonu denizcisi, latilci, profesyonel bakımcı ya da alımlı evsahibesi rolünü, her zaman tam donanımlıdırlar. Herkesin giyinmeye düşkün olmamasına çok şaşırırlar. Göz alıcı ve şık olabilirler ve görünüşlerindeki kimi öğeleri uç noktalara çekebilirler. Aşırı giyimli, keskin, yıldırıcı görünebileceklerini farkedemezler.

“RAHAT İÇİN” GİYİNENLER. Bu kişler için giysi seçimindeki ilk kural bütün elbiselerin fiziksel açıdan rahat olmasıdır. Sıkmadan kaşındırmadan üstlerine oturacak giysiler isterler. Çok dar veya sarkık ya da sürekli düzeltme gerektiren hiçbir şey giymezler. Gösterişli giysilerin hiç de rahat olmadığını düşünürler. Genellikle rahatlık gereksinimlerine ilişkin açıklamayı tembelliklerini ya da daha incelikli

bir giyim tarzıyla başa çıkamamalarını gizlemek amacıyla kullanırlar ve ancak dolu bir pazar filesi kadar zarif görünürler.

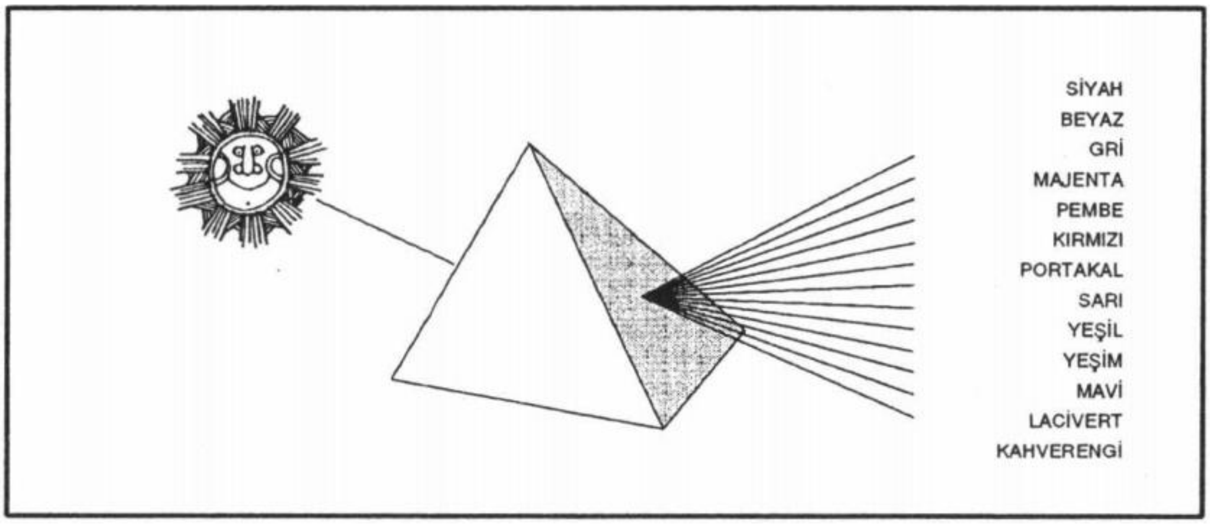
RENK VE KİŞİLİK

İş gardrobunda renk kullanımı yalnızca estetik ve uygunluk için değildir. Renk tercihi bir kimlik duygusunu ve bir kişinin onlarla kendini ne ölçüde rahat hissettiğini ortaya çıkarabilen psikolojik bir öğedir. Bazı seanslarda ısınma amacıyla basit bir renk tercihi testi kullanırım. Şaşırtıcı ölçüde doğru sonuçlar veren bir niteliktedir.

Küçük bir renk grubu kullanırım: nötrler (siyahlar, beyazlar, griler, kahverengiler ve lacivertler) ve canlılar (pembeler, kırmızılar, portakal rengiler, sarılar, yeşiller, maviler ve morlar), insanlardan en sevdikleri ve en az sevdikleri rengi seçmelerini isterim.

Bu alıştırma giydikleri egemen rengin gerçekten kişiliklerini temsil edip etmediğini belirlemeye de yardımcı olur. Bazı insanların teknik olarak zıt olan (sarı ve mor gibi tamamlayıcı zıtlar) ve zıt özellikleri temsil eden renkleri seçtiğini görürüm. Sevdikleri renk kendilerinin iyi nitelikleri olarak gördükleri şeyleri temsil eder, sevmedikleri renkse kendilerindeki ya da başkalarındaki sevmedikleri niteliklerin yerine geçer. Diğer insanlar kendi doğalarının iki yanını (biri o sıra sevmedikleri ve beğenmedikleri yandır) işaret eden psikolojik zıtları (majenta ve kahverengi gibi) seçer. Pek çok dinamik kadın sempatik, göz alıcı yanlarını yansıtan majentayı ve ev kadını yanını açığa çıkaran kahverengiyi seçmiştir. Her iki nitelikte büyük ya da küçük bir rahatlık derecesiyle aynı kişide varolabilir.

Aşağıda kullandığım renklerin listesi yer almaktadır, bunların üç uygulama alanı vardır: renk çağrışımları -simgesel, psikolojik ya da diğer çağrışımlar; kişilik göstergeleri -seçilen renk o kimsenin kişiliğini veya mevcut anlayış çerçevesiyle uygunluğunu açığa çıkarır; seçilen rengin profesyonel bir gardropda kullanılmaya uygunluğu.

Renk tercihi kişilik konusunda bir ipucu verebilir.

SİYAH

ÇAĞRIŞIMLAR: dramatik, zarif, ölüm ve yas, ağır, yaşlı, sıkı.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: incelikli, tembel, herkes giyer, kiri göstermez, yapılacak tercihler konusunda kararsızlık yaşandığında işe yarar.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: baştan aşağı değil, ama giysilerin üst, orta ve alt bölümü veya aksesuar olarak güzel. Eğer işiniz çocuklar veya yaşlılarla ise yıldırıcı bir renk. Siyah ütü izlerini, tozu, kedi tüylerini gösterir.

BEYAZ (YUMUŞAK BEYAZ TONLAR,

FİLDİŞİ VE KREM RENGİ DAHİL)

ÇAĞRIŞIMLAR: temizlik, saflık, hastaneler, hijyen, sterillik, kış, dinginlik.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: yansız , iletişim konusunda kapalı, aşırı titiz, düzen ve temizlikle çokça ilgili olabilir.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: gömlek ve bluzlar için iyi, baştan aşağı giyilmek ya da aksesuar olarak kullanılmak için uygun değil. Bir konferans ya da satış sunumunda yüksek etki imajı için kullanılabilir. Bakım ve temizlemeye zaman, çaba ve para harcamaktan hoşlanmıyorsanız kullanmaktan kaçının, çünkü en küçük lekeyi bile gösterir.

GRİ

ÇAĞRIŞIMLAR: yansız, uçucu, sanatsal, saygınlık, alçakgönüllülük, ileri yaş.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: güvenilir, dengeli, tutucu, taahhütlere girmek ve kendini göze çarpar kılmak konusunda isteksiz.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: her tonu kusursuz olur, ama ilgi çekici kılmak için araya birazcık renk katmak gerekir. Aksesuar olarak uygun değil, bu şekilde yalnızca kadın modeller tarafından moda gösterilerinde kullanılabilir. Siyah ve laciverte göre daha az otorite yansıtır. Bir sözleşme görüşmesi ya da tartışma için uygun. Beyazla ya da onu ön plana çıkaracak bir renkle giyildiğinde mülakatlar için uygun. Gri, kesimi geleneksel tarza aykırı olmadıkça, yaratıcı iş alanlarında etki yapmaz.

MAJENTA

ÇAĞRIŞIMLAR: "Yapay" bir renk olarak görülür, dişil, göz alıcı.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: Biraz dramatik bir kişisel tarz, şirketten ve izleyici kitleden hoşlanır, bir ölçüde ben-merkezli olabilir, özgüvenli ve kendine inançlı.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: baştan aşağı giyilmez, erkeklere gitmez, deri aksesuarlara uygun değil, ipek için gayet iyi. Yumuşak formlarında erkek kravatı olarak kabul edilebilir niteliktedir. Bir sunum rengi olarak biraz sıradışıdır, sert, katı, kolay incinir bir görüntü sunar, duyarlık yoksunluğu olarak algılanabilir. Resmi davetler için bir kadının üzerinde zarif durabilir.

YUMUŞAK PEMBELER (AHUDUDU, MERCAN, ŞEFTALİ RENGİ, ŞEKER PEMBESİ DAHİL)

ÇAĞRIŞIMLAR: kız bebeklerin rengi, şekerleme, güller.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: yaklaşılabilir, dişil, duygusal kolayca kandırılan biri olabilir.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: sert, koyu, nötr renkleri yumuşatmak için düşük oranda kullanın. Deri aksesuarlarla uygun değil. Bebek pembeleri yönetici tarzına gitmez. Gömlekler için hafif zemin rengi olarak iyi.

KIRMIZI

ÇAĞRIŞIMLAR: yüreğin ve aşk ateşinin rengi, güç ve cinselliği temsil eder, kızgın, tehlikeli, tutkulu.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: tutkulu, haklı çıkmak ister, bir önder, saldırgan olabilir, biraz küstah, risk üstlenmeye istekli, duygusal güçlülük işareti, özgüvenli, heyecanlı.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: baştan aşağı giymeye ve deri aksesuarlara uygun değil. Kadın ceketi, bluzu, eşarpı, erkek kravatı olarak iyi. Göze çarpmak istediğiniz durumlar için doğru seçim. Yorgun veya sıkıntılıysanız kullanmak yanlış olur, giydiğiniz renge uygun davranamazsınız.

PORTAKAL RENGİ (MANDALİNA, ŞEFTALİ VE KAVUNİÇİ DAHİL)

ÇAĞRIŞIMLAR: ılık, Yafa portakalları, enerji, konukseverlik.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: eğlenmeyi sever, sosyal bir tiptir, her zaman çok öz-disiplinli olmayabilir, biraz bayağı, maymun iştahlı.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: Yalnızca küçük oranlarda kullanılmalı. En az profesyonel renktir, ucuz görünebilir ve çabucak statüyü olduğundan aşağı gösterebilir.

SARI

ÇAĞRIŞIMLAR: güneşin rengi, zerrinler, muzlar, korkaklık, aldatmacılık.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: biraz düzensiz, sempatik, yaratıcı düşünceleri ve mizah duygusu vardır, atılgan, denemeye istekli, neşeli, iyimser, mutlu, zaman zaman birazcık olgunluktan uzak.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: yalnızca küçük oranlarda kullanılmalı, kesimi muhafazakârsa kadın ceketi olabilir. Sarı hafifliği ve yüzeyselliği çağrıştırabilir, ciddi iş toplantıları için iyi değildir. Sarı/siyah bileşkesi doğasında saldırganlık bulunanlarca giyilir.

YEŞİL (ÇİMEN, ZEYTİN, YOSUN. ÇAM YEŞİLİ DAHİL)

ÇAĞRIŞIMLAR: dingin ve pastoral, taze, ağaçların ve çimenlerin rengi, bereket ve büyüyle bitişir, ama aynı zamanda küf, zehir ve kıskançlığın rengidir.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: koruyup gözeten biri, gayrıresmiliği yeğler, yardımcı, birazcık utangaç, tembelliğe eğilimli, sıkıcı, ne yapacağı önceden kestirilebilir.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: yalnızca küçük oranlarda kullanılmalı, kesimi muhafazakârsa kadın ceketi olabilir, erkek kravatında desenin bir parçası olarak yer alabilir. Koyu yeşil tonlar kadınlar için iş kıyafeti olarak kabul edilebilir niteliktedir, ama alta giyilmek ya da daha şık bir giysi ağırlıkta olmak dışında erkekler için uygun değildir.

YEŞİL MAVİ

ÇAĞRIŞIMLAR: deniz, dinginlik, rahatlık, gayrıresmilik.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: mükemmeliyetçi, nazik, temiz giyinmeyi sever, ama bu düzenli de olacağı anlamına gelmez, aile geleneklerinden ve özel durumlardan hoşlanır.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: yalnızca küçük oranlarda kullanılmalı, kesimi muhafazakârsa kadın ceketi olabilir, erkek kravatında desenin bir parçası olarak yer alabilir. Koyu renklere bir teklifsizlik ve gayrıresmilik havası katar. Kullanımı yaygın bir renktir, insanları rahatsız etmez.

MAVİ

ÇAĞRIŞIMLAR: gökyüzünün ve denizin rengi, uzay, durgunluk, depresyon, Batı dünyasındaki en yaygın ve en çok giyilen renk. Orta tonda maviler TV'de iyi görünür. Açık mavi genç ve sportmen görünür.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: rahat, dost, muhafazakâr. Güvenmekte ağır davranır, ama bir kez güvendi mi son derece bağlı olur.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: yaz mevsiminde ve gömlek ve bluzlar için açık mavi, kravatlar, ceketler, etekler ve pantolonlar için orta tonda maviler. Takımlara yalnızca koyu tonları uygundur. Mavi, yaratıcılık ve özgünlük bir arada gitmezler, dolayısıyla eğer alternatif bir yaklaşım ya da çözüm öneriyorsanız, PR, proje ve pazarlama için doğru seçim olmayacaktır.

LACİVERT

ÇAĞRIŞIMLAR: lacivert tonlar saygınlık, onur ve zenginliği çağrıştırır.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: düzenli, tutucu, mantıksal, yansız, klasik görünüşleri ve nesneleri yeğler, yeni fikir veya yöntemlere isteklice karşılık vermeyebilir.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: Mükemmel, ancak ilgi çekiciliğini korumak için küçük bir renk çeşnisine gerek vardır. Klasik Yerleşik Düzen tarzında ve iyi kalitede olmadıkça, yabancılara başarı ve özgüven duygusunu vermez.

MOR VE EFLATUN

ÇAĞRIŞIMLAR: Güçlü bir menekşe rengine doğada pek sık rastlanmaz, bu yüzden yapay, kimi zaman da bayağı bir renk olarak görülür. Mor dramatik ve İnceliklidir, soyluluğu ve itibarı çağrıştırır. Etlatun ve leylak Oscar Wilde'ı, şiiri ve duyarlığı çağrıştırır.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: sanatsal, duyarlı, sezgisel, ağır, hayalci, iyi dinleyici, tinsel, ele avuca sığmaz.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: orta tonda ve koyu morlar, muhafazakâr lacivert ve grileri giymek zorunda olmayan kadınlar için iyi seçeneklerdir. Göz alıcılık için siyahın alternatifidir. Küçük oranlar dışında erkekler için uygun değildir. Koyu ve açık tonlar kravatta desene karışmış şekilde ya da pantolon askısı olarak çok etkileyici olabilir.

KAHVERENGİ (ÇİKOLATA, ALTIN VE TOPRAK TONLARI DAHİL)

ÇAĞRIŞIMLAR: toprak gibi zengin ve bereketli ya da yaş sonbahar yaprakları gibi hüzünlü ve düşüncelere sürükleyici. Dindarca tavırları da çağrıştırır.

KİŞİLİK GÖSTERGELERİ: ayakları yere basar, gösterişten hoşlanmaz, metin, doğal, insanları koruyup gözetmeye gerek duyar, inceliksiz, evcimen.

PROFESYONEL GİYİME UYGUNLUĞU: koyu, siyaha yakın kahverengiler kadınlar ve erkekler için daha muhafazakâr gri ve lacivertlere bir alternatif oluşturur. Deri aksesuarlar için iyidir. Daha zengin ve sıcak tonlu kahverengiler ürkütücü değildir ve insanların size açılmasına yardımcı olur. Günlük işlerde ahşap eşyaların arasında gözden yitmeniz olasılığı vardır.

İŞ GİYİMİ İÇİN RENK SEÇMEK

İş giyimi için uygun renkler seçmek şu noktalara bağlıdır:

Simgesel mesajlar yollama gereği

bir sendika toplantısına başkanlık ederken, sosyalist eğilimlerinizi göstermek için kırmızı kravatınıza gerek duyacak mısınız?

Yarar

doğal bir toz toplayıcı mısınız? Eğer öyleyseniz, seçiminiz koyu ve daha pratik renklere duyduğunuz gereksinim tarafından belirlenecektir, böylelikle siz de takımdan biri olarak görünecek ve bakım sorunlarıyla düşkırıklığına uğramayacaksınız.

Kişisel tarz

rengin kişisel tarz hakkında güçlü mesajlar iletme yeteneği «ardır. Renklere, bizi akıldan çıkmaz kılmak kadar, işin içine sokması için de gereksiniriz.

Beklentiler

görevinizden ve düzeyinizden beklenen renkler. Açık ve koyu nötr renklerle sınırlı kalabileceğiniz gibi, statünüz renk konusunda daha yaratıcı olamanıza fırsat da tanıyabilir.

Hava

güne sezgilerimizin kılavuzluğuyla başlarız. Seçtiğimiz renkler mevcut havamızı iyice yansıtabilir ya da belirsizleştirebilir. Eğer olumlu hissediyorsanız ve içiniz kıpır kıpırsa, kırmızı ya da sarı giymek çevrenizdeki herkesi gün sonuna dek epeyce yorabilir. Eğer kendinizi çok bezgin hissediyorsanız, neşeli renkleri yeğlemek size ruhsal bir iyileşme sağlayabilir.

DİZAYN VE KİŞİLİK

iş için iyi giyimli olup olmadığınıza bakıyor musunuz? Eğer öyleyse, belli kurallara uyan giysiler giyiyor olacaksınız. Durum ne olursa olsun, seçtiğiniz giysi şunlara uygun olmalıdır:

kişiliğinize uymalı;

rahatlık hissi vermeli;

amaca uygun olmalı;

estetik açıdan güzel olmalı iyi dizayn kurallarına uymalı.

Dizaynın temel bileşenleri renk, dikiş, şekil, ayrıntı, desen ve kumaştır. Bunlar denge, orantı, uyum, vurgu ve kontrast ilkelerini yerine getirmek için kullanılan araçlardır. Aşağıdaki basit kurallar iş gardrobunuzu düzenlemekte size yardımcı olacaktır.

TEMEL DİZAYN KURALLARI

BASİT KURAL 1

Giysinizin ana parçaları için en fazla üç renk seçin. Nötr renkler profesyonel bir görünüş verir.

Renk

Soğuk, koyu ve boğuk renkler yüzeyin daha dar olduğu izlenimini uyandırırlar ve biçimlerin daha küçük görünmesine neden olurlar, bunların "ince gösteren" renkler sanılmasının nedeni budur.

Sıcak, açık ve canlı renkler yüzeyin daha geniş olduğu izlenimini uyandırırlar ve biçimlerin daha büyük ve daha göze çarpar görünmesine neden olurlar.

BASİT KURAL 2

Güçlü bir profesyonel etki için karışık olmayan, belirgin hatlı ve basit biçimli giysi ve aksesuarlar seçin.

Dikiş ve Şekil

Dikişler eğri ya da düz olabilir.

Elbise dikişi giysinin siluetini tanımlar.

Makine dikişleri önden arkaya ve yan yana gider ve kıvrımlar, büklümler, içeri dönen kollar ve boyun çizgisinde düşüklükler içerdikleri olur

Süsleme amaçlı dikişlerin giysinin parçalarının bir araya gelmesine herhangi bir katkısı yoktur, ama gömleklerdeki üç sıra üst dikişte ya da etek kenarındaki şerit sıralarında olduğu gibi asıl dikişleri izledikleri olur.

BASİT KURAL 3

Kişisel tarzınız büyük ölçüde süs öğelerine dayalı olmadıkça, ayrıntıyı boydan boya değil, belli noktalarda kullanın.

Ayrıntı

Dikimde: düğme deliği olarak rulo ilmekler, pantolonlarda brit ve şeritler, büzgü, işleme, duble manşet.

Süsleme olarak: ceplerde deri süsler, kemik düğmeler, püskül, zımba, delik, ek şeritler, apoletler, fiyonklar.

Desen

Dokuma veya baskı desenler beş gruba ayrılır: çizgili, ekose. benekli, çiçekli, soyut.

Süsleme için ayrılmış bölümler, örneğin tişörtün önüne basılmış bir logo.

BASİT KURAL 4

Tek giyside desenleri karıştırmaktan kaçının, desenler arasındaki ayrımı ancak çok keskin bir göz yapabilir. Eğer karıştırdıysanız, orta boy çizgili bir gömlekle takılan ufak benekli bir kravat gibi dengeleyici bir öğe kullanın.

Kumaş

Naylon, sırlı pamuk, saten, lame, tafta ve ipek soğuk, ışığı yansıtan kumaşlardır ve kaygan, ışıltılı bir yüzey yaratırlar.

Flanel, keçe, pazen, tüvit, Viyella ve angora sıcak, ışığı soğuran kumaşlardır ve mat, soluk bir görüntü verirler.

BASİT KURAL 5

ilgi çekicilik sağlamak için kumaşları kontrast ya da uyum yoluyla bilinçli olarak bir araya getirin; örneğin, flanel pantolonlarla giyilen yün ceket, düğümü sıkı bir kravatla tüylü yelek ve pamuklu gömlek ve deri ayakkabılar uyumlu, yumuşak bir görünüm verecektir.

Derleme Kaynak: Eleri Sampson, İMAJ FAKTÖRÜ, Kitabın Orijinal Adı : The Image Factor, trc: Hakan İLGÜN, Rota Yayın , 1. Baskı -1995,İstanbul

SORMASI ZOR SORUNLARA EK

- **Yanlış denilen her türlü hareketin karşısında nasıl hareket etmeliyiz?**

Empati kuralını işletmeliyiz. Unutmayalım ki her hatanın çıkış nedeni bir noksanlık/zafiyet/cahillikten olabilmektedir. Allah Teâlâ geniş rahmetinin işareti olarak bu meyanda buyurdu ki,

"Allah bir kişiye ne vermişse ancak onu teklif eder. Allah bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır." Talak suresi: 7

Eşlerin/kişilerin birbirlerinde gördükleri noksanlıklar, velevki bu zinaya varmayan bir günah [eşinin mastürbasyon yaptığını görenin sorusu] olsa konunun üzerine giderken sebep -sonuç ilişkisinde eksik tarafın ne olduğu araştırmalı ve izalesine çalışılmalıdır. Umulur ki, bu şekilde buhran ve patolojik vakalardan emin olunur. Çünkü her günah/hatanın bir pişmanlığı insanda peşinen gelmektedir.

Zamanımızın hayat şartları bir yönden bulandığı için kişilerin/cemiyetin iç dünyaları daha bulanıktır. Öyleki hangi soruya "nasıl doğru cevap" verilir, hükmü sıklet oluşturmaktadır. Son zamanlarda iç hesaplaşması yaşayan gençliğinde inanç / inaçsızlığın girdabında, beşeri duygularını tatmin edip/ edememenin verdiği elemi /hazzı da düşününce çok söz söylemekten çok konuları "az zarar" periyodunda gidermeyi salık vermek uygun geliyor.

- **Aile hayatında " Farz olan kulluktan sonra gelen en önemli bağ" ne olmalıdır"?**

Aile hayatını şekillendiren faktörlerin başında, kadın ve erkek arasındaki cinsi yakınlığın füturlü olmasıdır. Freud, Psikiyatrinin temelini cinsiyet üzerinden ele alırken, bu hassas durumu göz önüne sermiştir. Yakın ve uzak ilişkinin sarsılmasında dolaylı/dolaysız cinselliğin etkisi diğer unsurlardan çok fazla olmaktadır.

Kadın temelde talep edilen olduğundan, güçlü erkek, onun ardından gitmeyi kendine zül görmez.

Kadının bu konuyu bilmesi ve erkeğin bu zayıf noktasını naz makamında fazla yıpratmaması gerekir. Eğer bir aşırılığa düşerse, erkek tarafından zarar görme ihtimali düşünüldüğünden hassas noktayı tayin yine kadına düşmektedir.

Ailenin temelini kadın yapar. Erkek ise evin çatısıdır. Depremlerde çatı en az zarar gören kısım olsa da eşini kaybeden erkeğin sığınacağı bir yeri yoktur.

Aşağıdaki hadis-i şerif bu konuya güzel bir açıklık getiriyor. Ebu Sa'id (radıyallahu anh) anlatıyor:

> "Safvân İbnu Muattâl (radıyallahu anh)'ın hanımı, yanında Safvân da bulunduğu bir anda Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme gelerek:

"Ey Allah'ın Resülü, namaz kıldığım zaman kocam beni dövüyor, oruç tuttuğum zaman da orucumu bozduruyor, güneş doğuncaya kadar da sabah namazı kılmıyor!"dedi. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, hanımının bu söyledikleri hakkında Safvân'a sordu. Safvân:

"Ey Allah'ın Resülü! "Namaz kıldığım zaman dövüyor " sözüne gelince, o zaman (bir rekatte uzun) iki süre okuyor. Halbuki ben bunu yasakladım" dedi. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem kadına:

"İnsanlara tek surenin okunması yeterlidir "buyurdu. Safvân devam etti:

"Oruç tuttuğum zaman bozduruyor " sözüne gelince, **"Hanımım oruç tutup duruyor. Ben gencim, hep sabredemiyorum."** dedi. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem:

"Bir kadın kocasının izni olmadan (nafile) oruç tutamaz!"buyurdular.

Safvân devamla:

"Güneş doğuncaya kadar sabah namazı kılmadığım sözüne gelince, biz (gece çalışan) bir âileyiz, bunu herkes biliyor. (Sabaha yakın yatınca) güneş doğuncaya kadar uyanamıyoruz" diye açıklama yaptı. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem:

"Ey Safvân, uyanınca namazını kıl!" buyurdular."

Ebu Dâvud, Savm 74, (2459).

BİR KEŞİF OLARAK MODERN KADINLIK: TIP, BEDEN VE CİNSELLİK

Elifhan Köse*

Modern liberal, özerk bireyin yaratılmasında içe kapanmış ve sınırları çizilmiş beden algısının önemli olduğunu belirtmek gerekir. Beden-akıl tamamlayıcılığından filizlenen modern insan öznesi, ancak rasyonelleşen akıl ve bireyselleşen bedenin birlikteliğinden doğabiliyordu. Bedenin sınırlarının belirlenmesinde ise sembolik evrenlerin standartlaşması önem kazanacaktır. Zamanın, mekânın ve dilin standartlaşmasıyla cinsiyetler bedenlere sığdırılıyor, bedenden taşanlar ise hastalıklar ve suçlar olarak kategorize ediliyorlardı. Modern kadınlık, modern tıp bilgisinin eliyle, cinsiyetlerin bedenselleştirmesi yoluyla yaratılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Beden, kadınlık, toplumsal cinsiyet, tıp, cinsellik

Modern womanhood as an invention: medicine, the body and sexuality

Drawing the boundries of the body is essential to form of an autonomous, individual human subject. The modern human subject is based on the complementarity of rationalized reason and an individualized body. The standartization of symbolic systems, that is, time, space and language, are used to restrict and regendering. Modern femininity relies upon such an embodiment of gender by means of modern medical science.

Key Words: Body, femininity, gender, medical science, sexuality

Giriş

Modern kadınlığın yaratılma süreci, kadını bedenine ve üretrasına kapatan tıbbın modern gelişimiyle eşzamanlı yürür. Modernliğin yaşamına içkin olan standart ve homojen simgesel evrenlerin olmadığı zaman ve kültürlerde cinsiyet bedensel bir kapanma olarak değil; devingenliğin, dönüşümün ve akışkanlığın ürünü olarak kurgulanıyor ve deneyimleniyordu. Cinsiyetin akışkan kurgusu aynı zamanda dönemin tıp bilgisiyle de desteklenir. Başka bir deyişle tıp bir cinsiyet kurgusunun yaratılmasında her zaman söz sahibiydi, fakat cinsiyet hiçbir zaman modern tıpta olduğu kadar bedenlere tıkıştırılmamıştı. Modern tıp(patolojikleştirme) ve kriminalleştirme pratikleri aynı zamanda kadın bedenine dair bilgiyi ve eylemlilik hallerini iktidar dolayımıyla yeniden değerlendirilmeyi mümkün kıldı ve iktidarın sızabildiği modern bir kadınlık tanımı yarattı. Modern liberal özerk bireyselliğin yaratılmasında bu kendine kapanmış, sınırları sabitlenmiş beden algısının büyük rolü olacaktır. Bu gelişimin kökenleri bedenin animasından(ruh) bağımsızlaşmış seküler bir makine-düzenek olarak algılanmasından başlayan bir süreç içinde şekillenir.

Modernliğe Doğru: Otarşik Bir Var Oluş Olarak Makine-Beden

Modern tıbbın rüştünü ispat etmesine değin dinlerle tıp, açık bir şekilde kabul edilmiş karşılıklı bir besleme ilişkisi içindedirler. Tek tanrılı dinlerde Tanrı insanı beden ve ruh birlikteliğiyle yaratmıştır. Örneğin erkek ve kadın arasındaki farkı tanrının bütünlüğünde ruhsal ve bedensel bütünlüğe ulaştırarak silmeye çalışan Hıristiyanlık, dönemin tıp bilgisiyle de beslenir. Ortaçağ biyolojistleri/biyologları kanın, spermin, yumurtanın ve embriyonun uygun koşullarda birbirine

dönüşebilen bedensel salgılar olduklarını düşünüyorlardı. Daha sonra açıklayacağım gibi bu biyoloji bilgisi, kadın veya erkeğin birbirine dönüşmez bedensel yapılar olmadığını zımnen kabul etmekteydi. Hıristiyan dindarlığının ritüelleri kadın ve erkek bedenlerinin mutlak farklılığından değil, birbirine dönüşebilirliğini esas alan tıp bilgisinden beslenir . Eril ve dişil, fark üzerinden tanımlanmamakta, ancak, dişil beden erilin yetkinleşmemiş eksik bir kopyası olarak görülmekteydi[1]. Ortaçağda söz konusu olan tıbbi bilginin kadını eksik erkek olarak tanımlaması ile Hıristiyan cinsiyet kurgusu arasında açık bir ilişki söz konusudur. Her ne kadar erkek ve kadın bedeninin farkından yola çıkarak açıklanmayan bir cinsiyet kurgusu söz konusu olsa da, kadını erkeğin eksik bir kopyası olarak gören Hıristiyan tıp bilgisinin, modern tıbba miras kalan en belirgin etik algı olduğu söylenebilir. Yine 12. yüzyıldaki mistik hikayelerini inceleyen Bynum hipnoz, havaya yükselme, stigmata, mistik süt verme veya hamilelikler, vecd sırasında gerçekleşen burun kanamaları, mucizevi aneroksiya, gibi doğa üstü olayların daha çok kadınların başına geldiğine, kadınların İsa'yı erkek dindarlara göre daha fazla somatize ederek dinsel deneyimi özellikle bedenselleştirildiklerine dikkat çeker. Ancak, kadın ve erkek dindarlığının arasında bu konuda mutlak bir farklılık görmek Bynum'a göre yanlış olacaktır.[2] .

Geç antikitenin münzevileri ise insan bedenini otarşik bir sistem olarak görme eğilimindeydi. Beden ideal koşullarda kendi ısısıyla işlemeye yetiliydi, sadece bu ısıyı sürdürmeye yetecek kadar besine ihtiyacı vardı. Doğa durumunda – ki münzeviler bu durumu Adem ve Havva'nın bedenleriyle özdeşleştirme eğilimindeydi - beden, sonsuza dek "başıboşluğa" yetili, iyi ayarlanmış bir makine olarak işliyordu. Bedeni gereksiz yiyecekle doldurup böylelikle de kendisini fiziksel iştah, öfke ve cinsel itkide ortaya koyan aşırı artık enerjiyi açığa çıkaran, düşkün insanların çarpık iradeleriydi.[3] 17. yüzyıldan itibaren tıbbileşmeyle birlikte "beden-makinesine" dair algılayış kozmik yapıdan ya da ruhla dindar ilişkisinden koparılarak "daha doğrudan bir şekilde kendisiyle ilişkilendirilen beden" haline dönüşmüş gibidir[4]. İnsan bedenini "doğal eylemleri bakımından kimyasal-mekanik hareketlerin bir toplamından ibaret ve bu hareketlerde katıksız mekanik hareketlerle aynı ilkelere bağlı" şeklinde gören 'makine-beden' fikri, erken modern tıbbi araştırmaların modernliğe bıraktığı miras olarak görülebilir. Bu miras modernlikte yine tıbbi araştırmalar tarafından devralınacak, biyoloji, sadece bedenin işleyişine değil toplumsal ilişkilerin doğallaştırılmasına yönelik bir referans sistemi yaratacaktır.

Modern tıbbın gelişmesiyle mekanik bir saat olarak beden kurgusuna, tanrı tarafından otarşik bir düzenlilikte çalışan aynı saat simgesine dayanan evren tasavvuru eşlik ediyordu. Modern zamanın standartlaşmasının ve her türlü makineleşmenin temel metaforu saat olarak öne çıkıyordu. Modern düşüncenin başlangıcında evrenin bir saat, tanrının ise bir saat yaratıcısı olarak hayal edildiği belirtilir[5]: "kendisinin-evrenin- kesin, doğru ve matematiksel zamanı ve kendi doğasıyla, harici etkilerden bağımsız, tek düze akar."[6] 17. yy da organların işlevlerinin (çoğu zaman yanlış da olsa) bir şekilde keşfedilmesine dayanan tıp bilgisiyle bedenin sekülerleşmesi arasındaki ilişkiye dikkat etmek gerekir. Bedenin evrenle sadece metaforik düzeyde değil, ilerde belirteceğim gibi tek tanrılı dinlerden önceki kozmolojik öğretilerde söz konusu olan cismani birliğini işaret eden düşünme biçiminin de artık sonuna gelinmekte ve modern beden, çevresiyle sınırları çizilmiş, kapatılmış bir mekana dönüşmektedir. Özerk bireyin yaratılmasında önemli bir aşama olan bedenin dış çeperinin çizilmesi sürecinde mekan ve zaman gibi sembolik evrenlerin standartlaşmasının rolü önemlidir.

Dil, din, zaman ve mekan bir topluluğun birbirleriyle ilişkili olan temel simgesel düzenlerdir. Bu düzenlerin işleyişinde yer alan bedenlerin hangi simgesel değerlerle ritim kazandığını ortaya koymak o topluluğa ilişkin kültürel ipuçlarını serimler. Tektanrılı dinlerin hakim olmadığı örneğin orta Amerika toplulukları gibi kültürlerde, söz konusu olan yaratılış düşüncesinin dayandığı eril-dişil tanrı (çifte tanrı) sadece dinsel değil, bütün simgesel düzenlere sirayet eden farklı bir toplumsal cinsiyet yapısının özelliklerini gösterebilmektedir. Orta Amerika kültüründe "ilahların, insanların, nesnelerin, zamanın ve beş yönüyle mekânların toplumsal cinsiyeti vardı."[7] Zaman ve mekan modern Newtoncu anlayışta farklı ve birbirinden bağımsız simgesel düzenleri anlatırken, kuzey Amerika yerlilerinde "dünya" kelimesi aynı zamanda bir yıl anlamına gelmektedir.[8] Grifitths'e göre binlerce zaman vardır ve birine bir tane zaman olduğunu söylemek hem doğru değildir, hem de son derece politiktir. Zamanın nasıl

kavranıldığı hakim cinsiyet değerleri için de ipucu niteliğindedir: Döngüsel zaman dişilliği temsil ederken çizgisel zaman erilliği ifade eder. Döngüselliğin kökenin ise mensturasyondan geldiği ileri sürülmektedir.[9]

“Zaman ve dalgaları çeken ay denizde gelgit dalgalarına, dölyatağındaysa kan dalgalarına neden olur…ayın dolunaydan yeni aya değişen hallerinin oluşturduğu dizi bir ay sürer ki bu kadınların aylık zaman deneyimine karşılık gelir, güneşse hep aynı biçimdedir, tıpkı erkeğin zaman deneyimi gibi.”

Kadının aylık döngüsü onu, her şeyin tahmin edilebilir ve tutarlı olmasının beklenildiği evrensel-eril zamanın dışına atar:

> Adet döngüsü, kadına farklı bir zaman deneyimi kazandırır. Ovülasyonun hoş şişkinlik dönemi abonelikleri yenileyip içli mektuplar döktürmek için iyi zamanlamadır; paramenstruumun sarmal zamanı ise ateşli tartışmalar, sevmediğiniz şeyler içi yakılacak meydan ateşleri, iyi sevişmeler ve gerekli zararı vermek için iyi bir dönemdir. Ovülasyonda her şey düzgündür, uysal ve ılıktır, ipotekle ilgili detayları düzenleyebilir, formlar doldurup kibar olabilirsiniz, ama adet döneminde ateşle oynarsanız ve en vahşi,,uysallıktan uzak duygularınızla tanışırsınız; saat akkor haldedir, düşünce hızlı, alev ve gibi anidir, kadının en vahşi en kendine özgü halidir bu. [10]

Modernlikte ise beden, zaman ve mekândan etkilenmeden fakat onu etkileyerek bağımsızcasına hareket eden bir “varlık” olarak tasarlanır. Bedenin makrokozmostan kopuşu olarak görebileceğimiz bu işleyiş aslında zaman ve mekânı birbirinden bağımsızcasına ele alan modern Newton mekaniğiyle ilgili olarak bedene ilişkin dolaylı anlamlar üretir. Newton’un mekaniği, uzamın homojen, evrensel ve düzenli bir form olarak düşünüldüğü Öklit matematikleştirilmesinin bedenlerin hareketine uygulama denemesiydi.[11] Grosz, Newton mekaniğinde zaman ve mekan ayrı evrenler olarak düşünülse dahi, zamanın temsilinin uzamsal alana sıkıştırıldığından, olaylar arasındaki bağlantıların düz bir çizgideki noktalar arasındaki ilişki olarak temsil edilebildiğine dikkat çeker.[12]Ayrıca, zamanın uzamda nasıl temsil edildiğiyle öznelliğin kendisini ifade tarzı arasında yakın bir bağlantı söz konusudur. Grosz, Newton mekaniğinin mekanı zamana göre çok daha yoğun, belirlenmiş ve öncelikli olarak ele alan yaklaşımını eleştirerek, öznenin sadece zaman değil uzam içinde de belirsiz olduğunu ileri sürecektir.

Bedenin kendisine kapanmasıyla, modern tıp ve cinsellik ideolojisinin bir arada düşünülmesi gerekliliği, Illich’in modern öncesi “*gender*”in modern “cinsiyet”e dönüşmesinin seyrini izlediği çalışması yoluyla da sağlamaya uğratılabilir. Illich “gender” terimini davranışlardaki bir ayrımı, *vernacular* kültürlerdeki evrensel bir ayrımı belirtmek için modern “cinsiyet” kavramından ayırt ederek benimser. *Gender* kavramı öznede ve bedeninde cisimleşmeyen bir cinsiyet haline, özne, zaman, mekân ve araçlar birliğine işaret eder:

“Bu terim [*gender*] erkeklerle bütünleşen yerleri, zamanları, aletleri ve görevleri, konuşma biçimlerini jest ve kavrayışları kadınlarla bütünleşenlerden ayırt eder…Bütünleşme bir zaman ve yere özgü olduğu için toplumsal *gender*i oluşturur…Cinsiyet 18. yüzyıl sonlarından itibaren bütün insanoğluna atfedilen ortak karakteristiklerdeki bir kutuplaşmanın sonucu.”[13]

Bedenlerin kendisine kapanması ve liberal eşitlik yoluyla soyut bireylerin eşitlenmesinin modern cinsiyet ideolojisi ile bağdaştırılması Illich’in “uniseks” kavramıyla anlaşılabilir. Kavram meta alışverişinin kolaylaştırılmasının zorunlu olduğu sanayi kapitalizminde farklılıkların yok edilmesi olarak, modern cinsiyetin (*sex*) yeni *gender*siz anlamı “cinsellik” gibi terimlerle açıkça ortaya çıkar. “Bir anahtar sözcük olarak işlev gördüğünde cinsiyet paradoksal olarak *gender*sizdir. *Gender*siz cinselliğin oluşumu *homo economicus*un ortaya çıkmasının zorunlu ön koşullarından biridir.”[14] Bu nedenle, Illich ekonomik cinsiyeti *vernacular gender*in karşısına koyar. *Gender*in tözelliğine karşılık, ekonomik nötrdeki cinsiyet, insan denen nötr oluşa eklemlenebilir ve eklemlenmediği durumda insan oluş eksik kalmaz. “Nötrün bakış açısında cinsiyet tali bir nitelik, bireyin bir zenginliği insanoğlunun sıfatsal bir karakteristiğidir.”[15]

Zaman, mekân ve dil standartlaşmasının olmadığı bir kültürde beden kendisine kapanmamakta ve tıpkı evrenin tamamı gibi insan da evrenle akışkanlık ve dönüşüm içerisinde yaşamına devam

etmektedir. Nötrleşme ve homojenleşme, simgesel düzenler arasındaki sınırların netlikle çizilmesini gerektirir. Oysa simgesel homojenleşmenin mevcut olmadığı orta Amerika kültüründe Illıch'in *gender*ini hatırlatırcasına eril dişil ikilik arasında bir akışkanlık mevcuttur: "Akışkanlık eril ve dişile sürekli yer değiştirme doğasını kazandırarak, iki kutupluluğun kapsamını derinleştirir. Akışkanlık sayesinde dişillik her zaman erilliğe geçiş içindedir ve erillik de aynı şekilde dişilliğe. Bu akışkan simgesel düzenin önemi her bedenin erillikten ve dişillikten payını alması, "ikiliğin her nesnede, durumda, tanrıda ve bedende izini bırakarak tüm kozmosa nüfuz etmesi"dir.[16]

Akışkanlığın olduğu bir kozmolojide "bedenin kozmosa belenmesi ve kozmosun bedene aşılanması" söz konusu olduğundan maddi ve maddi olmayan alem arasında kesin bir ayrım yapılamadığı belirtilir.[17] Bu demek oluyor ki insanın kozmosa belendiği beden, sınırları belirlenemeyen varoluşuyla büyük döngünün ve akışkanlığın parçasıdır. Akar, dönüşür, hareket eder ve bütün bunları düzenin, nesnelerin, mekânın ve zamanın döngüsüyle birlikte yerine getirir. Orta Amerika'daki sınırları olmayan beden düşüncesi, bedenselliğin evreni kapanma değil açılma olarak tecrübe edildiği bir başka dünya algısını anlatır. Modern düşüncenin akışkanlığı sona erdiren ve ikilikleri cisimleştiren düşünce sistematiğinde ise cinsiyetler bedenlere sabitlenmekte, bedenler ise birbirine dönüşmesi imkansız görülen cinsiyetler içine sığdırılmaktadır.

Modern liberal özerk "birey" algısının yaratılmasında bu tür içe kapanmış bir beden algısının önemli olduğunu yeniden söylemek gerekir. Modern siyasal öznenin yaratılmasında beden-akıl tamamlayıcılığından filizlenen "insan" öznesi, rasyonelleşen akıl ve bireyselleşen bedenin birlikteliğinden doğabiliyordu. Zamanın, mekanın ve dilin standartlaşmasıyla cinsiyetler bedenlere sığdırılıyor ve taşanlar ise hastalıklar ve suçlar olarak kategorize ediliyorlardı. Cinsiyetlerin Foucault'nun söylediği gibi bedenlere tıkıştırılmasında modern tıbbın hizmeti etkileyici olacaktı.

Kadın Bedenin tıbbileştirilmesi:

Foucault'nun önemi (modern) yönetimselliğin özellikle yaşamla ilgili sorunları tıbbileştiren, kriminalize eden ve etik hale getiren, böylelikle insanın varoluşuna ilişkin olayları yönetilmeye uygun bir şekilde teknikleştiren bir düzen içerisinde gerçekleştiğini göstermesiydi. Başka bir deyişle Foucault'nun çalışmaları, kadınlık, erkeklik gibi tarih dışı gerçeklikler olarak sunulan bir toplum düzeninin, iktidar düzenlemeleri çerçevesinde oluşturulan geçici hakikatler olduğunu ifşa ediyordu. Foucault tıbbileştirme ve kriminalize etme pratiklerinin kadın bedenini modern bir hakikate evrilten gücünü ortaya koyması nedeniyle söylem analizlerinde ve (her ne kadar çalışmaları kadın odaklı olmasa da) feminist çalışmalarda ayrıcalıklı bir yer edindi. Tıbbileştirme ve kriminalize etme pratikleri eski kültürlerde ayrı ve sabit bir alan olarak tanımlanmamış cinsel oluşu çift kutupluluğa indirgiyor, bu kutupları sabitliyor ve sınıflandırma içinde belirsizlik içinde kalanları hastalık ve suç kategorileri altında inceliyordu. Bu sınıflandırma biçimlerinin ikiliklerle yürüyen sistematiğini anlamak için ikiciliklerin "hem- hem de" yaşayışını nasıl "ya –ya da" ya dönüştüren bir bastırma mekanizmasıyla çalıştığını göstermek önemlidir. Birbirine dönüşebilen akışkanlık içindeki ikiliklerin oluşturduğu bir kültürün yerine, "açık seçik" ifade edilebilir, itirafa uygun ve müphemliğin sona erdirildiği bir ilişkiler sistematiği oluşturulmaktadır. Beden-ruh/zihin, zaman-mekan, dişi-eril, sıcak-soğuk, ölüm-yaşam gibi hallerin birbirine dönüştüğü bir dünyanın kaybı, doğumun ve dönüşümün sadece cinsel üreme kapasitesi olarak kadın bedenine tıbben "tıkıştırıldığı" modern bir dünyayı serimler.

Mchale Orta Amerikan yerli kültüründe kadınlık halinin yaşamın her haline içkin durumundan bahseder: " O her edime- tohum ekmeye sevişmeye, gebe kalmaya, çocuk doğurmaya, öğretmeye ve tedavi etmeye ve oğullarını ve kızlarını eğitmeye, çömleğe biçim vermeye ve süslemeye – hatta ölüme hazırlanmaya bile nüfuz etmişti."[18] Illich, modern cinsiyet kavramının insanın mekan ve zaman algısının, araçlar kullanarak yaşam için gerekli ürünleri yetiştirebilmesinin ayrılmaz bir koşulu olan premodern "gender" kavramından koptuğunu söylerken aynı bilgiyi yineleyecektir. Gender bağlamından koparılıp cinsiyetleştirilen insan varoluşu, üreme özelliğini ifade eden bir parçalılığa sığdırılır. Illich'in formulasyonunda ise "genderin asimetrik bütünleştiriciliği toplumsal cinsiyeti oluşturan homojen karakteristiklerin kutuplaşmasına karşın durur."[19] Cinsiyetin simetrik ikiciliğine

karşı "gender" asimetrik bir bütünlüğü işaret eder:"İkili, yerel ve maddi kültür ile bu kültürün egemenliği altında yaşayan kadın ve erkekler arasındaki bir birliği yansıtan vernacular genderden farklı olarak toplumsal cinsiyet geneldir, insanın emek gücünü, libidosunu karakterini ve zekasını kutuplaştırır ve soyut gendersiz "insan" normundan sapmayı tanılamanın sonucudur. … gender asimetrik ve muammalı bir bütünleyiciliğin belirtisidir. Ancak metafor ona ulaşabilir."[20]

Kadınların bilgileri kendi bedenlerinin ötesinde yaşamın dönüştürülmesi için gerekli ve hayatiydi ve kadınlardan kadınlara aktarılan bilgi, bir tür ağ vazifesi de görmekteydi. Kadınların çocuk düşürme için yapraklarını kullandığı ağaçların devlet tarafından özellikle ortadan kaldırılması sağaltıcı bilgilere sahip ya da sahip olduğu iddia edilen kadınların cadılar olarak yakılması[21] bedenler üzerinde modern tıbbın kendi kendine kazanılmış gibi görünen otoritesinin tarihsel zor koşullarını ifşa etmektedir. Kadınlar geleneğin ve bilgisizliğin kurucusu olarak aydınlanmanın önünde büyük engeller gibi görülerek özellikle çocuk bakımının yönetimi kadından erkeğe, devlete geçirilmeye çalışılmaktaydı .[22] Jordanova 18. yüzyılda Fransa'da ve Britanya'da ebe kadınların onları, pis, ayyaş gösteren aşağılayıcı karikatürlerin hedefi haline geldiğini belirtmektedir. Tıbbileştirmek ve kriminalize etmek, kadının kendisine ilişkin bilgisinin elinden alınmasına ve bedenle arasına devletin ve kurumlarının tıbbi dilinin girmesine neden olur. Aydınlanma döneminde ebe kadınla hamile arasındaki ilişkinin içine genellikle genç erkek doktorların dahil edilmeye çalışılması, doğuma "yardımcı" olması beklenen yaşlı ebe ve genç doktorlar arasında büyük otorite problemlerine neden olmakta ve ebeler "doğanın kölesi" olmakla suçlanmaktaydı.[23] Kadın ve bedeni arasına iktidar sızmaktadır:

> Kadınların çoğul ve kolektif halde yaşamın kaynağı olduklarına dair anlayış ancak ancien regimein son kuşağında değişti. Bu dönemde hukuk dili, enginizisyon yargıçlarının daha önceleri domusta çokça yapmış oldukları gibi kadın cinsel organın eşiğinden içeriye bir adım attı. Henüz doğmamış olmasına karşın ceninden bir vatandaş gibi söz edilmeye başlandı. İçindeki yaşamı korumak için rahmi polis korumasına alan yasalar çıkarıldı. Geleceğin vatandaşı ve askerini tehdit eden esas mütecaviz artık anneydi, özellikle anne yoksul ve yalnız yaşıyorsa. 1735 de Prusya polisi adet kanamaları sona eren evlenmemiş kadınları fişlemeye başladı Otoritelerin pazardan uzaklaştırdıkları ilk ilaçlar arasında eskinin bitkisel düşük yapma ilaçları vardı. Bu tür ilaçların temini eczacı reçetelerine bağlandı. Parklardaki thya ağaçları polis tarafından kökünden sökülerek yok edildi- bugün esrar otu için yapıldığı gibi.[24]

Kadınları bedenselleştiren ve kadını biyolojisinden dolayı zayıf ve kırılgan bularak onun sadece üreme ve çocuk bakımı gibi işlere uygun olduğunu söyleyen, kadının "doğal" mekanını ev kılan görüşlerin 19. yüzyılda egemen hale gelen naturalistik görüşlerle bağlantısı çok güçlüdür.[25] Naturalistik görüş kadını tümüyle cinselleştiren dönemin biyolojisine, sosyal eşitsizlikleri olağan gösteren bir anlam düzeyiyle eşlik etmekteydi. Foucault'nun bedenleri disipline etme tekniği olarak tıbbileştirme tespiti, dolaylı olarak kadının cinselleştirmesi eğilimine dikkat çekmesi açısından önemlidir. Kadının üremeye dönük özelliklerinin aşırılaştırılmasıyla mümkün olan modern tıbbileştirme, kadını temsil eden organın üretraya dönüşmesi, doğum da dahil olmak üzere her türlü belirtinin "hastalık"mış gibi ele alınmasına ve "kadın bedeninin patolojikleştirilmesine" neden oldu.[26] Aslında üretraya ilişkin bilgilerin ortaya çıkarılması, başka bir deyişle Irigaray'ın kadına ilişkin bütün karanlığın-gizin ortaya dökülmesi dediği şeyin gerçekleşmesi, "kadınlık" hakikatinin de yaratılması sürecidir.[27] "Tıp polisinin dilinde ana rahmi bebek üreten özel organ oldu."[28] Modern tıpla birlikte bedenin içi de "aydınlandığı" için yeni tıbbileştirme süreci sosyobiyolojiye kesin veriler sunduğu iddiasını ileri sürmeye başladı. Özellikle kadın bedenin içinin *keşfi* üretraya doğru yolculuğun, heyecan verici duygularıyla tasvir edilmekteydi:

> Dr. Sims in öyküsü: 1845te bayan Merril'i dört ayaklı yapma düşüncesi vardı.(O zamandan beri sims pozisyonu diye terimlendiriliyor). Vajinayı açık tutmak içi bir kaşık sapı uyarladı. Günlüğünde şunları diyor: kıvrık sapı içeri sokunca hiçbir erkeğin daha önce görmediği asla görmemiş olduğu her şeyi açıkça görüyordum … spekülom girişten itibaren her şeyi açıkça

> gösteriyordu…kendimi tıpta yeni ve önemli bir şeyi keşfeden bir kaşif gibi hissediyordum.[29] Bir meslektaş olan Dr Baldwin bunu şöyle yorumladı: "Sims'in spekülomu rahim hastalıklarına ulaşmak oldu…tıpkı denizciler için pusula gibi.[30]

Tıbbileştirmenin cinselleştirmeyle birlikte nasıl gerçekleştiği Jordanava'nın çalışmasında ayrıntılı olarak incelenir.[31] Tıbbi illüstrasyonlarda kadın bedeninin göze çarpan kısmı üretrası olurken erkek bedeni kaslı yapıyla resmedilmekteydi. Dikkat edilirse, bu temsil kadını "cinsel" varoluşuyla, erkeği ise cinsellikten azade kılınmış gibi duran aktif ve hareketli varoluşuyla resmeder. Yine, kadınlığı tanımlayan organların tıbbın farklı tarihsel evrelerince yer değiştirdiği görülüyor. 19. yüzyılda kadını tanımlayan organ rahimken, 18. yüzyılın tıpçıları kadını tanımlayan organlar olarak –ve aileyi besleyen- göğüsleri öne çıkarıyorlardı.[32] 19.yy da ise bir bilim insanı, cinsel farkı, farklı-zıt hücrelerin gelişimiyle açıklamıştı: Farklı hücreler nedeniyle erkekler daha aktif, enerjik, hevesli ve gayretliyken; kadınların çok daha pasif, muhafazakar, ağırkanlı ve durağan olmaktadır.[33] Bu tür araştırmalar kadınları sosyal pozisyonlarına sabitleyerek, onların muhafazakar temel direkler olarak olumlanmasını sağlayan 'bilimsel' destekler yaratırlar. Bu tür bilimsel savların desteklediği doğalcılık, kadınları değişen modernliğin değişmez yapıtaşları, değişmeyen öz olarak kuran söylemi besleyen bir ayaktır.

Ayrıca mekan, zaman, araçlar gibi sembolik evrenlerin nötrleşmesinin yarattığı soyut birey failliğinin yaratılmasında da bedenin tıbbileştirilmesi ve cinselleştirmenin büyük rolü vardı. Bu soyut hümanist-politik birey bedenselleştiğinde ise karşılığını 17. yüzyılda, erkek olarak buluyordu. İnsan anatomisi tıp literatüründe erkek bedeni üzerinden anlatılmış, kadın bedeni ise, özellikle üreme organları, bu anatomiye "ilave" özelliklerin dahil edilmesiyle gösterilmiştir.[34] Gatens insan öznenin erkek imgesi ile anlatılması ile "dişil" *ilave*lerin, modernitede kadın bedenin parçalılığı algısını güçlendirildiğini söyler: kadın bedenine, erkek bedenin bütünlüğüne süt veren göğüsler, vajina, rahim gibi beden parçaları ilave edilerek ulaşılır.[35] Böylelikle aslolan erkek bedeniyken, cinsel organların eklenmesiyle ortaya çıkan beden kadın bedeni olarak görülmektedir.

Laqueur, 18. yüzyılda insan ve özellikle "kadın"ın yaratılması ile politik haklara sahip olmanın şartlarının nasıl belirleneceğine ilişkin tartışmaların bir arada yürüdüğüne; özellikle kadınlarla ilgili tartışmalarda kadın biyolojisini ve psikolojisini özelikle üreme kapasitesine ve bedensel özelliklerine göre açıklayan düşüncelerin yoğunlaştığına dikkat çeker[36]. Kadın bedeni 18. yüzyıla kadar erkek bedeninin karşıtı değil tersi olarak tanımlanıyor, örneğin rahim erkek testisleri olarak adlandırıyor; daha soğuk olan kadının bedeninin erkek bedeni sıcaklığına ulaştığında sperm üretebileceği iddia ediliyordu. Bu tıbbi pozisyonda kadın cinselliği ve erkek cinselliği karşıt ve birbirine dönüştürülemez ikilikler olmaktan ziyade, kadın cinselliği erkek cinselliğinin eksik bir kopyası olarak görülmektedir. Rönesansa kadar tıp bedendeki sütün, kanın ve semen gibi bedensel akıntıların uygun sıcaklıklarda birbirine dönüşebileceği bilgilerine gönderme yapıyordu.[37] Ortaçağda yaygın olan göğsünden akan kanla inananları besleyen İsa temsili bu tıbbi bilgilere gönderme yapılarak anlamlandırılabilir.[38] Anlaşılıyor ki, 18. yüzyıla kadar erkek ve kadının farklılıklarını ortaya koymak için bedenlerden yola çıkmak çok anlamlı bir referans noktası sağlamayacaktır. Ancak, "17. yüzyılın sonuyla 18. Yüzyılın sonu arasındaki sürede orta sınıflar içinde cinsel farkların toplumsal tanımlanması daha kesin çizgiler kazanmış gibi görünmektedir; "erkek" ve "kadın" davranış kalıpları birbirinden daha da uzaklaşmıştır."[39]

Beden: Sınırlar ve Delikler

Beden denilince akla ilk kadının geldiği bir tıbbi ve toplumsal kültürde, bedensel metaforlar da kadının cinselliğiyle hakim ahlaki ve politik imgelem arasında bağ kurmayı sağlayacaktır. Plumwood bedendeki deliklerin[tıpkı toplumsal bedenin sınırboyları gibi] bedenin özellikle savunmasız noktalarını simgelemesinin muhtemel olduğuna işaret eder:

> Bu noktadan çıkan maddelerin marjinal maddeler olduğu gün gibi ortadadır. Tükürük, kan, süt, idrar, dışkı ve gözyaşı dışarı çıkarak bedenin sınırlarına karşı gelir. Bedensel kabuklar, deri,

> tırnak, saç kırpıntıları ve ter için de bu böyledir. Hata bedensel uçları diğer bütün uçlardan ayrı olarak değerlendirmekten kaynaklanmaktadır. Kişinin bedensel ve duygusal deneyimine karşı tavrını kültürel ya da toplumsal deneyiminden öncelikli saymak için bir neden yoktur.[40]

Houppert kadınların regl ile ilgili hikayelerinin pek çoğunun onları utanca boğan “sızıntı”yla ilgili olduğunu belirtir. Bu sızıntı “bedendeki kontrol kaybını işaret eder”[41]. “Uygar beden” her zaman hakimiyet altına alınabilen sınırlara sahip bir “alan” olarak simgelenmesine rağmen beden ifrazatları bu sınırları durmadan ihlal edecektir: Uygarlık, temizlik ve düzen ile bedeni sürekli denetleme eğilimi arasındaki bağ kendisini bu şekilde ortaya koyar. Bu ifrazatın sınırları ihlal şeklinin düzenlenmesi de tıbbileştirme sürecinin bir parçası, belki de kadın bedenini denetlemeye dönük en verimli düzeneklerden biridir. Kadınların olağan bedensel süreçlerinin patolikleştirilmesine en belirgin örnek olarak bu nedenle mensturasyon verilebilir.

Mensturasyonun modern kurgusu kadının tıbbileştirilmesini ve histerikleştirilmesini anlatan en belirgin örneklerden biridir. Adet kanaması, Viktoryen dönemden beri kadın bedenini evcilleştirmeye dönük bir müdahale aracı olarak tanımlanıyordu. Houppert kadın pedleriyle ilgili yaptığı araştırmada, bu dönemi “gizlemeye” ve yok saymaya dönük içinde bol bol “korunma” ve “gizleme” ve “utanma” kelimelerinin geçtiği, kanın yerine mavi “sıvı”nın kullanıldığı reklamlara dikkat çeker. Bu reklamlarda kadın bedeninin “kanayan” hali aslında kadından çok çevresi için rahatsızlık verici olarak görünmektedir. Örneğin reklamlarda bu dönemde kadınların değişik “koktukları”, bu nedenle parfümlü pedleri tercih etmeleri gerektiği söylenirken, kadınların çok azı kendilerinin başkalarının yanında koktuğu kaygısına sahip olduğunu belirtmektedir. Kadınlar bu reklamlarda, Viktoryen ahlakın onları eve kapatan semptomlarını yumuşak bir şekilde yeniden yaşar gibi görünüyorlar: Koku kaygısı kadının toplum içindeki bedensel hareketliliğini engelleyebilir. Yine, reklamlarda “beyazlar içindeki kadınlara rağmen, gerçek hayatta kadınlar bu dönemde böyle renkleri tercih etmediklerini” dile getirmekteymişler.[42] Beyaz giysiler içinde spor yapan kadın hali kadın bedeninin aşırılaştırılması yoluyla bu ifrazat halini görünmez kılmaya ve nerdeyse kadını bile kendi adet dönemini unutmaya zorlarmış gibi görünüyor. Kadının bu “özel dönemi” eskiden evde geçirmesi beklenirken, artık dışarıda fakat “gizlilik içinde” geçiştirmesi bekleniyor.

Ortaçağ tıp bilgisine göre, uygun koşullarda sperm de dahil olmak üzere bedensel sıvılar yumurtaya, kana ya da bebeğe dönüşebildiğinden menstrasyon bebeğe dönüşmeyen bir döngünün sonucu olarak anlaşılıyordu.[43] Menstrasyonun modern anlamı ise özellikle kanamanın negatif sonuçlarının tıbbileştirilmesiyle kurulmaktadır. 1930larda, tıptaki ilerlemeye rağmen, adet sürecinde gerilim yaşayanların (PMS sendromu) “çocuk sahibi olmaya duyulan doğal arzularını inkar eden, çalışan ve çocuksuz kadınlar olduğunu; böylelikle her ay bedeni hamile kalamadığı için acı çektiğini” iddia eden psikanalistler ve doktorlar mevcuttur.[44] 1910’da yazılmış bir kişisel gelişim kitabında ise üreme işlemi hücrelerin bölünmesinden üreme evresine kadar kendini kurban etme eylemi olarak görülür ve adet görmek rahmin gözyaşı dökmesi olarak anlamlandırılır. Adet kanaması “hamileliğin oluşmamasına karşı rahim ağzının duyduğu hayal kırıklığı” olarak açıklanmaktadır. Burada, tıbbi bilgilerle ahlaki açıklamaların birbirine geçtiği yeni bir kadın bedeni etiği oluşturulması süreci söz konusudur..[45] Bu süreçte kadının “duygu ve düşüncelerini” ifade etme konusunda konuşkan yegane organın üretra olarak öne çıkması kadın bedenin tıbbileştirilmesi ve cinselleştirilmesi süreciyle açıklanabilir. Üretra ve hormonlar kadın adına konuşur, hüküm verir ve kadının bedenini ‘beyin’ gibi yönetir.[46]

Adet sürecine kadar kurallara uygun ve “tutarlı” bir şekilde davranmayı beceren kadının bu dönemde *engel olamadığı* bedensel bir süreç ve eşzamanlı gerçekleşen ruhsal değişiklik özellikle kadının hormonal değişimine bağlanarak, tıp geliştikçe bir hastalık olarak tanımlanmaya başlamıştır.[47] Bu süreç kadınların kleptomani gibi suçlara ya da alışveriş çılgınlıklarına yatkın oldukları bir çaresizlik, güçsüzlük ve kendine hakim olamama evresi olarak da mitleştirilir.[48] Geleneksel seksten kaçınma yöntemi olarak “başım ağrıyor” ya da “reglim” açıklamaları modern seksoloji gülmecelerinin

favorilerindendir. Bu gülmeceler kadının cinsel hapsoluşunun baskıcı boyutunu da ele verir: Kadın kaçamadığı cinsel varoluşu nedeniyle 'doğa'sı gereği her daim sekse hazır olmalıdır.

Cinselliğin kadınların toplumsal pratiklerini *a priori* olarak açıkladığı nosyonun izi Foucault'nun "kadın bedenlerinin histerikleştirilmesi" olarak betimlediği tarihsel sürece, kadın cinselliğini doğuştan sorunsal, kadın sorunlarını ise doğuştan cinsel olarak kurgulayan söylemin yaratılışına dek sürülebilir.[49] Cinsel varoluşuyla tanımlanan kadın, toplumsalda ancak bu cinsel oluş fazlalığının ya da eksikliğinin tıbbileştirilmesiyle görünür kılınır. Hakim kadınlık hakikatini aşan her türlü kadın davranışının öznesi "histerik","normal"in altında kalanyönelimler ise "frijit" olarak tanımlanır.

Sonuç

Modern tıp ve kriminalleştirme pratikleri, kadının kendi bedenine dair bilgiyi ve eylemlilik hallerini iktidar dolayımıyla yeniden değerlendirilmesini mümkün kılar ve modern bir kadınlık tanımı yaratır. Erkek bedenin tıbbın ilgi alanına girmesi çok daha erken olmasına rağmen[50], kadın bedeni tıpta özellikle üreme organları üzerinden ayrıntılı araştırmaların temel nesnesi haline getirilmiştir. Kadını biyolojikleştirme eğilimi sosyobiyolojik araştırmaların gen teknolojileriyle birleşmesiyle günümüzde daha da hız ve etkileyicilik kazanmış gibi görünmektedir. Biyolojinin dönüştürülmesine ilişkin tıbbi gelişimlerin artmasına rağmen kadına dair hala bir biyolojik doğa keşfetmeye ilişkin eğilim, kadın bedenini ve kadınlığı terbiye etmeye yönelik temel söylemsel bir düzen yaratır. Tıp, iktidarın hakikatini, kurguladığı, düzenlediği böylelikle makineleştirdiği bedenlere dair durmaksızın bir "doğa" atfederek kuracaktır.

*Ankara Üniversitesi

1 Thomas Laqueur, "Orgasm, Generation, and the Politics of Reproductive Biology," *The Gender/Sexuality Reader: Culture, History, Political Economy*, Roger N. Lancester ve Micaela Di Leonardo (eds) (New York and London: Routledge, 1997)

2 Caroline Walker Bynum, "The Female Body and Religious Practices in the Later Middle Ages," *Fragmentation and Redemption: Essays on Gender and the Human Body in Medieval Religion* (NewYork: Zone Books,1991), 191.

3 Anthony Battaglia, "Helenistik Beden Kavrayışı ve Hıristiyan Toplumsal Etiğindeki Miras," *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, Sylvia Marcos(ed) (Ankara: Ütopya, 2006), 158.

4 Roy Porter ve Georges Vigerello, "Beden Sağlık ve Hastalıklar," *Bedenin tarihi 1,* Jean Jacques Courtine(ed) (İstanbul: YKY, 2008), 283.

5 Jay Griffiths, *Tik Tak: Zamana Kaçamak Bir Bakış*, Ertuğ Altınay(çev) (İstanbul: Ayrıntı, 2003), 134.

6 Griffiths'in klasik zamanın savlarının zaman ve mekan birlikteliğini yeniden tesis eden Einstein fiziğiyle sona erdiğini belirtmesi kadınlar açısından önemli görünüyor. Akış ve biçim klasik fizikte bir arada düşünülebilir şeyler değildi. Özellikle Ilya Prigogine'nin çalışmalarında bu ikisi "saçılan yapılar" şeklinde bir araya gelmektedir: "Progigine'nin bakışının radikal doğası, bu temel fikirlerden geleneksel bilimde nadiren bahsedilmesinden ve genellikle olumsuz yan anlamlarla kullanılmasından bellidir.Bunları tanımlamak için kullanılan dilde bile anlaşılabilir. Dengede *olmama*, çizgisel *olmama*, değişmez *olmama*, kararlı *olmama,* vs. hepsi olumsuzdur. Saçılan yapıların ayırt edici özelliklerinin çoğu(çevredeki küçük değişimlere duyarlı olma, kritik karar anlarının kendilerinden önceki tarihle ilişkisi, geleceğin kesin olmayışı ve tahmin edilemezliği), klasik bilimin bakış açısıyla devrimci yeni kavramlardır, ama bunlar insan deneyiminin önemli bir parçasını oluştururlar aslında. Saçılan yapılar(insan dahil) tüm canlı sistemlerinin temel yapısı olduğu için, bu, büyük bir sürpriz olmamalıdır. Doğa bir makine olmak yerine, insan doğasına yakın bir şeye dönüşür: önceden tahmin edilemezdir, çevreye karşı hassastır, küçük dalgalanmalardan etkilenir (Fritjof Capra'dan alıntılayan Griffiths, *Tik Tak*, 142.

7 Slyvia Marcos, *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet* (Ankara: Ütopya, 2006), 100.

8 Griffiths, *Tik Tak*, 16.

9 Griffiths, *Tik Tak*, 128.

10Griffiths, *Tik Tak*, 116.

11 Elizabeth Grosz, *Space, Time an Perversion: Essays on the Politics of Body* (New York: Routledge, 1995), 94.

12 Grosz. *Space, Time an Perversion,* 99.

13 Ivan Illich, *Gender*, Ahmet Fethi(çev) (Ankara: Ayraç, 1996), 13-4.
14 Illıch. *Gender,* 23.
15 Illıch. *Gender*,103.
16 Marcos.*Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet,* 104.
17 Marcos.*Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, 105.
18 Catherine McHale, "Çiçek Açmış Açlık: Lakota Dilbiliminde ve Huaroni Ritüel Dil Kuramlarında Simgesel Doygunluk," *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, Sylvia Marcos(ed) (Ankara: Ayraç, 2006), 67.
19 Illich. *Gender*, 33.
20 Illich. *Gender*, 17.
21 Yaşar Çabuklu, *Bedenin Farklı Halleri* (İstanbul: Everest, 2006); Griffiths. *Tik Tak.*
22 Ludmilla Jordanova, "Natural Facts: A Historical Perspective on Science and Sexuality," *Nature, Culture and Gender*, Carol MacCormack and Marily Strathern(eds) (New York: Cambridge University Press), 51.
23 Jordanava."Natural Facts", 53.
24 Illich. *Gender,* 153
25 Chris Shilling, *The Body and Social Theory* (London: Sage, 1993), 144.
26 Shilling. *The Body and Social Theory,* 45.
27 Luce Irigaray, "This Sex Which is Not One," *Writing on the Body: Female Embodiement and Feminist Theory*, Katie Conboy ve diğ.(eds) (New York: Columbia University Press,1997).
28 Illich. *Gender,* 96.
29 Bakışın kadın bedenini ele geçirişinin bir keşif olarak tanımlanması, yeni bir kadınlık hakikatinin yaratılmasında kaşifin eril diline dikkat çekmeyi gerektirir. Bedenin eril keşfi çoğu zaman tıbbi bir dille örtbas edilir: " Dil [kadının üreme organlarına ilişkin] daha açık olduğu zamanlarda bile yine de çok kuru ve tıbbi kalır. Vajina, yumurtalık ve dudakların resimleri-hatta günümüzde bile gerçek fotoğrafları değil, çizimler kullanılır- hep aynı mesajı içerir. : "tüm bunlar cinsel ilişkiyle ilgili, ama bakın ne kadar sıkıcı ve renksiz"(Houppert,2004:74). Böylelikle eril gözünde kadın bedeni üreme ve cinsellik/arzu olmak üzere çifte anlamla üretilir. Bu belki eril kültürde farklı kadın kategorilerinin nasıl kurulduğuna ilişkin de açıklayıcı olabilir. Kadının kendi bedeniyle ilişkisi ise "kadının bedenselliği" bölümünde açıklanacağı gibi arzu üzerinden değil, üreme işlevi üzerinden kurulacaktır.
30 Illich. *Gender,* 39.
31 Jordanava. "Natural Facts".
32 Jordanava. "Natural Facts", 49.
33 Rachel Alsop ve diğ., *Theorizing Gender* (Oxford: Polity Press, 2002),18.
34 Jordanova. "Natural Facts".
35 Moira Gatens, *Imaginary Bodies : Ethics, Power, and Corporeality*, (New York: Routledge,1996), 24.
36 Laqueur. "Orgasm, Generation, and the Politics of Reproductive Biology," 219.
37 Laqueur. "Orgasm, Generation, and the Politics of Reproductive Biology," 221.
38 Bynum. "The Female Body and Religious Practices in the Later Middle Ages".
39 Juliet Mitchell ve Ann Oakley, *Kadın ve Eşitlik***,** Fatmagül Berktay(çev) (İstanbul: Pencere, 1992), 41.
40 Val Plumwood, *Feminizm ve Doğaya Hükmetmek,* Başak Ertür(çev) (İstanbul: Metis, 2004), 41.
41 Karen Houppert, *Lanet. Son Tabuyla Yüzleşme: Adet Kanaması* (İstanbul: Ayrıntı, 2004), 85.
42 Houppert. *Lanet,* 200.
43 Laqueur. "Orgasm, Generation, and the Politics of Reproductive Biology".
44 Houppert. *Lanet,*221.
45 Houppert'e göre günümüzde adet görme halen acıklı bir hikâye olarak ele alınmaktadır. Adet görme edebiyatta "parçalanma","çürüme", "küçülme", "akıtma" , "damlatma" ve "deri değiştirme"ye işaret eder. Adet kanaması erkeklerin "ürettiği", "sertleştiği", aktığı", "yüzdüğü", "yarıştığı" ve "atağa geçtiği" boşaltım diliyle karşılaştırıldığında çok farklı bir cinsel etiğe göndermede bulunmaktadır.
46 1900lü yıllarda rahim aynı zamanda kadınlarda rastlanan her türlü hastalığın kökeni olarak görülüyor, bu da kadının histerikleştirilmesine hizmet ediyordu. Örneğin, yumurtalıklar kişiliği kontrol ettiği için bütün psikolojik sorunlardan sorumluydu. 1893te yumurtalıkları alınan kadınlar için doktor şu notu düşmüş: " hastalarda gelişme görülüyor, bazıları iyileşti… hastanın ahlak anlayışı düzeldi… daha uysal,daha düzenli, çalışkan ve temiz oldu". Houppert. *Lanet,* 138.
47 Houppert. *Lanet,* 160.
48 Çabuklu. *Bedenin Farklı Halleri*.

49 Kendall, "Ama Cinsel değil Mi? Etnografik Bakışın Ötesindeki Freudcu Lapsus," *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet* (Ankara, Ütopya, 2006), 197.
50 Jordanova. "Natural Facts".

Kaynak: Bu makaleyi alıntılamak için: Elifhan Köse, "Bir keşif olarak modern kadınlık: tıp, beden ve cinsellik," *Fe Dergi* 1, no. 2 (2009): 71-78.,DOI: 10.1501/Fe0002_0000000007.

TAŞ ÖVGÜLERİ

Birçok eski inanç, oyma taş tapınışıyla birlikte yeniden canlanmıştır. Büyük Albertus, Vincent de Beauvais, Aquinolu Aziz Tommaso, oyma taş mücevherleri ve bunların özelliklerini methetmişlerdir. **Taş övgüleri** çok sayıdadır.[56]

Bu yazılarda, Aristoteles, Plutarchos ve Platon gibi filozofların otoritesine atıflar yapılmaktadır. Ptolemeaius'un *Liber de impressionibus imaginum in gemmis* adında bir kitap yazdığı iddia edilmektedir. Zerdüşt'ün, Doğulu sihirbazların veya Kitabı Mukaddes'teki Adem, Eniok, Davud veyahut bütün zamanların en büyük büyücüsü Süleyman gibi kahramanların da bu cin metinleri olduğu söylenmektedir. İskenderiye'de yazılmış ve Araplar ile Yahudiler tarafından aktarılmış olan *Taş övgüleri,* çoğu zaman Babil doktrinlerine atıfta bulunmaktadır. Örneğin IV. yüzyılda yazılmış bir tıp-sihir kitabı olan **Cyranids**'in Babil kulesinin tepesinde yer alan altın bir tapınakta bulunan bir el-yazmasından hareketle kaleme alındığı iddiası vardır; bu kitabın Orta Çağa ait birçok versiyonu bilinmektedir.

Erkek ve dişi, vahşi ve evcil diye ayrılan şu canlı yaratıklar olan taşların öyküleri, Orta Çağın en güzel efsanelerinden birini meydana getirmektedirler. 1300'den sonra çoğunlukla **"İsrail taşları"** [57] olarak adlandırılan oyma taş mücevherler, insan elinden çıkma olmayıp, doğanın bir mucizesi, Bilge Alphonse'un *Taş övgüleri* kitabına göre **obras de natura**'dırlar.[58]

Büyük Albertus, Kolonyadaki Büyücü kralların kutsal emanet kaplarındaki oyma bir taş için, **est a natura non ab arte** demektedir.[59] Romalılarda yalnızca, üzerinde Musaların ve Apollon'un görüldüğü Pyrrhus yüzüğü ile ağaç gibi oyulmuş agatlar doğanın ürünü sayılmaktaydılar. Ama artık her antik taş, esrarlı bir şaheser olarak görülmektedir. Tıpkı canlı bir varlık gibi doğmakta ve gizli güçlere sahip olmaktadır:

"İkiz ve eş olarak bulduğun bütün taşlar kutsaldır ve Batılıdır; melankoli hastalığını iyileştirir ve taşıyanı hoş ve sevimli yaparlar...

Eğer bir taşın yarısı kadın, yarısı balık figürüyse ve elinde bir ayna tutuyorsa, altın çerçevenin içine geçirilen bu taş, elinde tutanı görünmez yapar..."[60] (Jean de Mandeville).

V. Charles'ın "nikris hastalığını iyileştiren" bir taşı vardı.[61]

Bu taşlara başka güçler de atfedilmekteydi.

---

56 *Th. Wright,* On Antiquarian Excavations and Researches in the Middle Ages, Archaeologia, *XXX, s. 444 vd., 1844; I. Pannier, Les* Lapidaires français, Bibliothègue de l'École des hautes études, *t. 52, 1882; F. de Mély,* Du rôle des pierres gravées au Moyen Âge, *s. 14 vd.; Les* Lapidaires de l'Antiquité et du Moyen Âge, *Paris 1896-1902; P. Studer ve J. Evans,* Anglo-Norman Lapidaries, *Paris, 1924; J. Evans ve M. S. Serjeanston,* English Medieval Lapidaries, *Londra, 1933.*

57 *J. Quicherat,* Mélanges d'archéologie et d'histoire, s. *357, Paris, 1886.*

58 *F. de Mély,* Du rôle des pierres gravées, *s. 18.*

59 *Albert le Grand,* De mineralibus et rebus metallicis, *Lib. II,* De Figuris lapidum a natura factis, *Böl. 2.*

60 I. del Sotto, Le *Lapidaire du xive siècle d'après le traité de Jean de Mandeville,* s. 119 vd., Vienne, 1862, 118-128. Bölüm İsrail taşlarına ayrılmıştır.

61 *J. Labarte,* Inventaire du mobilier de Charles *V, no. 618.*

"Eğer elinde iki tarafı keskin bir kılıç olduğu halde bir ejdere binmiş bir adam figürünün oyulduğu bir taş bulursan, bunu kurşun bir muhafazaya koy. Eğer bunu yanında taşırsan, karanlıkların bütün ruhları sana itaat edecekler ve hâzineleri ifşa edeceklerdir.

Eğer aslan suratlı ve kartal ayaklı olup, ayaklarının altında iki başlı bir ejderha bulunan ve elinde bir sopa tutan bir adam figürünün oyulduğu bir taş bulursan... bütün ruhlar bu taşı taşıyana itaat edecekler..."[62] (Hugues Ragot).

Bazen etki negatiftir. Örneğin Jean de Mandeville'e göre, üzerinde tatlı su ıstakozu ve akrep figürü olan taşlar, insanı yalancı yaparlar. Bu kavrayışlar XIII. yüzyıldan itibaren astrolojik doktrinle sıkı sıkıya birleşmiş, hatta Kilise bile bunlara göz yummuştur. Renk ve madde aracılığıyla gezegene bağlı olan mücevher ve onunla birlikte taşıdığı resim, gezegenin ışığını ve gücünü aktarmaktadır. Ama taşa oyulan figür sonunda desteğinden bağımsız hale gelmekte ve etkiyi tek başına icra etmektedir. Camille Léonard'a göre,[63] bu figürlerin balmumu damgaları bile bu büyüsel özelliklere sahip olmaktaydı. Oyma taşların gizli mühür olarak kullanılmaları da herhalde bir ölçüde bu batıl itikatlardan kaynaklanmaktadır.

Orta Çağda kullanılan oyma taşların hepsi de antika değildi. Bunların cam hamurundan ve hatta taştan taklitleri yapılmıştır. 1292 tarihli Paris sicilinde on sekiz billurcu ustası sayılmıştır [64] Babelon, birçok Yunan-Roma mührünün hakikiliği konusunda itirazlarını bildirmiştir.[65] Orta Çağ koleksiyonlarının ancak dörtte birinin gerçekten antika olabileceğini söylemiştir. Doğal eserlerle, hassaları her şeye rağmen kısıtlı olan işlenmiş taşlar arasındaki ayrım, meraklılar ile satıcıları meşgul etmekteydi. Sh: 39-42

GOTİK RESİMLERE DOĞU'DAN GELEN KATKILAR (TEMALAR)

Ay yüzler. Kuyrukla kavga. Dolanık kompozisyonlar. Vücutlarının çeşitli bölümlerini aralarında değiştiren figürler: tavşanlar, balıklar, atlar, insanlar, maymunlar.

Diğer üç tema, yani ay yüz, kuyrukla kavga ve parçaları değiştirilebilen figürler, Gotik resimlere Doğu'dan gelen katkılar arasında yer almaktadırlar. Bir çehre biçiminde resmedilen ay, müslüman resimlerinde sıklıkla yer almaktadır.[66]

Nasreddin el-Sivasi'nin 1272 tarihli Hakikatlerin İncelikleri ile 1388 tarihli Doğanın Harikaları'nda, ay, kanatlı ruhlar tarafından bir kutunun içinde taşınmaktadır.[67]

Bağdat'ta üretilen ve 1396 tarihini taşıyan bir elyazmasında,[68] ay iki meleğin arasında asılı durmaktadır. Fakat ay, yalnızca bir gök cismi olarak kalmamaktadır, Firdevsi'den itibaren bütün İranlı şairler onu kadın çekiciliğinin en yüce tezahürü olarak göstermektedirler: "Bu ay yüzlü güzelin adı Gülnar idi, tıpkı mücevherler, renkler ve kokularla kaplanmış bir resim

---

62 F. de Mély, *Du rôle des pierres gravées,* s. 26 ve 28.

63 Camillus Leonardus, *Spéculum lapidum,* Venedik, 1502; F. de Mély, *Du rôle des pierres gravées,* s. 99.

64 R. deLespinasse, Les Métiers et les Corporations de la ville de Paris, *s. 81, II, Paris, 1879.*

65 H. Babelon, Histoire de la gravure sur gemmes, *ss. 86-97.*

66 A. Sakisian, *Thèmes et motifs d'enluminure,* p. 81. La tradition occidentale représente la lune (et le soleil) généralement sous forme de bustes ou de têtes plaés à l'intérieur d'un disque comme dans un médaillon. Des visages encadrés par des cercles figurent toutefois dans les frises décoratives de Saint-Jean de Munter et de Saint-gilles de Montoire; cf. P. Deschamps et M. Thibout, *La Peinture morale en France,* p. 153, şek. 55 ve 59, Paris, 1951 ve E. W. Anthony, *Romanesque Francoes,* şek. 233, Princeton, 1951.

67 Paris, B. N., anc. fonds persan 174 et suplevha persan 332, E. Blochet, *Les Enluminures des manuscrits orientaux, arabes, turcs et persans de la Bibliothèque nationale,* levha XIX, Paris, 1926.

68 F. R. Martin, *âge,* levha 48.

gibiydi..."[69] "Ay gibi parlak... Ayın kızkardeşi... Dolunay gibi..." Ay, Ermenistan'da da güzelliğin yasası sayılmaktaydı. Bu niteliğiyle, süsleme unsuru olmaktadır. Gece ışığının ve çekiciliğinin simgesi olan ay çehresi, süslemenin en güzel unsurudur.

Ermeni minyatürcülüğü, ay çehreleri XIII. ve XIV. yüzyıllarda sürekli kullanmıştır. Ay çehreler, girişik figürlere karıştırılarak, harflerin süslemesinde kullanılmışlardır.[70] 1331'de Serkis Pidzak tarafından bezemesi yapılan bir *İncil'*de,[71] iç kapakta çokgen figürlerin içinde iki sıra halinde olmak üzere, bunlardan yedi tane vardır. İran'da, ay çehre çoğu zaman sonunda başlar bulunan dalların ortasında yer almaktadır.[72] Herat'ta XV. yüzyılın sonunda yapılan bir ciltte,[73] 10 tane baş, stilize yapraklardan meydana gelen bir dokunun üstünde birbirlerinin üzerine yerleştirilmiştir. Işıklı bir solukluk içindeki bu aylar, akla büyük incileri getirmektedir.

1390 tarihli Gotik bir *Pontifical'*de,[74] tuhaf maskelerden meydana gelen bir zincir de aynı şekilde yerleştirilmiştir. Ama yuvarlak çehrenin güzelliğini, Batılılar da İranlılar kadar terennüm etmişlerdir.

Villard de Honnecourt'a göre, yuvarlak çehre insan çehresi üzerindeki bir dizi geometrik varyasyon arasında yer almaktadır, ama Album'deki bazı Islami kompozisyonların arasında bir de ay çehre bulunmaktadır.[75] Mende piskoposu Guillaume Durand'ın, XIV. yüzyıl İtalyan elyazması *Pontifical'* inde,[76] bu baş, yaprak ve rumilerden meydana gelen bordürlerin içinde yer almaktadır. Bu figür, kırmızı ve mavi renklerde olmak üzere birçok sahifede tekrarlanmaktadır. Desenlerden birinde hayvan figürleriyle birleşmekte ve ayaklar ile bir kuyruk eklenmektedir. Ama dekora genelde bir mücevher, değerli bir taş olarak eklenmektedir. Kombinezon, Ermeni harflerindekinin aynıdır. Bilge Alfonso'nun *Lapidaire'*inde[77] (Escurial'de), bir canavarın kuyruğunun sonu olan bir dalın üzerinde yer alan bir disk bulunmaktadır; burada bir fantezi söz konusu değildir: ay veya güneş tutulması sırasında yıldızlar bir ejderha tarafından yutulmaktadır. Bu sahne, İslami kompozisyonlarda sıklıkla tekrar edilmektedir. Bağdat'taki Tılsım Kapısında (1180-1225), bir çocuğun kişileştirdiği yeni ay, her bir yandan sürüngenler tarafından tehdit edilmektedir. Halep'teki Hisar Kapısında (1209),[78] güneş çemberi tıpkı Escurial elyazmasındaki ay çehrenin olduğu gibi, birbirine dolanmış kuyrukların arasında yer almıştır.

Sh:155-157

ÖLÜ BEDENLER

Künstler, daha 580 tarihlerinde Arap şairi Adi'de canlılarla ölülerin karşılaştığını işaret etmektedir. Hira emiri Numan'la birlikte at üstünde bir mezarlıkta bulunan şair, ölüleri konuşturmaktadır: **"Biz de sizin şu an olduğunuz gibiydik, şimdi ise sizin de olacağınız gibiyiz."** Fakat tema esasen Budist kökenlidir ve Buda efsanesi bunun ana kısmını meydana getirmektedir. Bodhisattva'nın Büyük Yola Çıkış'tan önce, sırasıyla bir yaşlı, bir hasta, bir ölü ve bir münzevi keşişle karşılaştığı ve bunları onun yolunun üzerine çıkartanların tanrılar

---

69 Firdousi, *Le* Livre *des* Rois, çev. J. Mohl, V, s. 283, Paris, 1878.

70 S. Der Nersessian, *age,* levha XV, *Evangeliaire,* 1230.

71 Kilikya'daki Drazark manastırında, *ibid.,* levha LXVII1.

72 Ph. W. Schulz, *age,* levha 35 ve A. Sakisian, *La Miniature persane,* levha LXV11I, şek. 118.

73 *A. Sakisian,* La Reliure persane au xı^{c} siecle *sous ¡es* Timourides, *Revue* de l'art ancien et modeme, *şek. 13, 1934.*

74 H. Yates Thompson, *age,* VII, levha XLIII.

75 H. Hahnloser, *Villard de Honnecourt,* levha 36, Vienne (Fransa), 1935.

76 Paris, bibi. Sainte-Genevieve, ms. 143, f* 1, 52, 53, 56, 92, 95, 140, 159, 165, 174, 247.

77 J. Fernandez Montana, *age,* levha 7.

78 W. Hartner, *age,* şek. 26 ve 29.

olduğu hatırlanmaktadır. Bu dört karşılaşma, ona dünyanın beyhudeliğini ifşa etmiş ve dünya nimetlerinden uzaklaşmasına neden olmuştur. Cesetler, ona musallat olmuşlardır. Uykusuz bir gece esnasında uyuyan karılarının ve onların hizmetçilerinin önünden geçtiğinde, onları hareketsiz görünce kendini bir mezarlıkta sanmıştır. Bir prensin karşısındaki ölüm ve münzevi keşiş, Batı Dit'lerinin (anlatı) öncelidirler ve aynı kıssadan hisseyi içermektedirler. Fransız ve İtalyan kompozisyonlarında yer alan münzevi keşiş,[79] trajik ifşaya bir rahatlama ve bir çıkış getiren dördüncü karşılaşmaya denk düşmektedir. Asya dinsel resimleri bu iki ayrı sahneyi çoğu zaman birleştirmektedirler. Dramın kompozisyonu ve dinsel doktrinin zihniyeti ancak bu kadar yakın olabilir.

Lalita-Vistara,[80] "zevk bahçesine büyük cafcafla yönelen" Bodhisattva'yı, ölüyü bir tahtırevanla taşınır durumda görürken gösteriyorsa da; resim ve kabartmalarda,[81] müteveffa yere konulmuştur ve yolu tıkamaktadır. Vücudu akbabalar tarafından parçalanmıştır: bir yanda parlak bir resmi geçit, diğer yanda etleri kopmuş bir ceset. Piza freskosu da başka bir şey gösteriyor değildir. Grünewedel,[82] bu benzerlikleri başka bir Budist tema aracılığıyla işaret etmiştir: bir avcının saldırdığı ölüm iblisi. Bu konuda, Campo Santo'daki resmin Çin iblisleriyle dolu olduğunu hatırlatalım. Budiaco'da (1335'e doğru), Bernardo Daddi'nin (1340'a doğru) ve Jacopo del Casentino'nun (1320-1349) tablolarında, Blanche de Savoie'nın *Breviaire*'inde (1350'ye doğru) veya Cremone'de (1419'a doğru) geliştirildikleri halleriyle yatmış ölüleri olan kompozisyonlar, aynı *Karşılaşma'* yı akla getirmektedirler.[83]

Sahne, Buda efsanesinin hıristiyan bir versiyonu olan ve Orta Çağda çok popüler olan *Roman de Barlaam et Josephat'*da[84] da ortaya çıkmaktadır. Önce Pehlevi dilinden olan versiyonuyla tanınan hikâye, sonradan bütün dillere çevrilmiştir ve ona Vincent de Beauvais'nin *Speculum historiale*'sinin XVI. kitabında Tatlanmaktadır. Josephat da bir Hind kralının oğludur ve onun da münzeviliğe eğilimi vardır. O da kötü ruhlar tarafından baştan çıkartılmış ve bir cesede rastlamıştır. Tıpkı Siddharta gibi, o da bu sahne karşısında altüst olmuş ve hayatın anlamı üzerinde derin düşüncelere dalmıştır. XIV. yüzyıla ait Sırpça bir elyazması,[85] onu, açık mezarın içindeki bedenin ve bir keşişin karşısında ayakta duruyor olarak göstermektedir.

Bu vizyonun Batılı versiyonlarında ölü sayısı artmaktadır, ama bu çoğalmanın da uzak bağlantıları bulunmaktadır. Üç cesetten her biri farklı bir çürüme içindedir, ama dokuz hal sayan Buddhist bir anlatıda olduğu gibi, her biri giderek artan bir yok olmanın içindedir. Doğu, biçimleri tanımlarken daha kesin, daha özneldir.

Bir bedenin ölümden sonraki dokuz hali'ndeki tasvir ve resimlerin birçok versiyonu vardır, bunlardan biri XI. yüzyılda yaşamış Çinli bir şaire, diğerleri Japonlara aittir.[86] Bu aşamalar şu şekilde belirlenmektedir:

---

79 Genelde bir kafatasına bir palmiyeyle değerek konuşturan, Mısırlı bir münzevi keşiş olan aziz Macarius'tur, Bkz. L. Guerry, *age,* s. 51-52.

80 Pl.-Ed. Foucaux, *Le Lalita-Vistara,* Böl. XIV, s. 167 vd.

81 *J. Hackin,* Les Scènes figurées de la vie de Bouddha, Mémoires concernant l'Asie orientale, *II, s. 15, levha 2, 1916; E. Chavannes,* Mission archéologique dans la Chine septentrionale, *levha CIX, no. 209, Paris, 1909; C. M. Pleyte, Die* Buddhalegende in den Skulpturen des Temples von BdrO-Budur, *şek. 58, Amsterdam, 1901.*

82 *A. Grünwedel,* Mythologie du Bouddhisme au Tibet et en Mongolie, *s. 3 ve 238, Leipzig, 1909.*

83 Â Arti (1260), Vezzolano (1280), Montefiascone (1302) ve *Heures* de Jean du Pre'de keşiş, ayakta duran ölülerin bile yanında görülmektedir.

84 *F. liebrecht. Die* Quellen des Barlaam und Josaphat, Jahrbuch für romanische und englische Literatur, *II, s. 314-335, 1860; H. Yule,* Buddha and St. Josaphat, Academy, *1 Eylül 1883; J. Jacobs,* Barlaam und Josaphat, English lives of Buddha, *Londra, 1896.*

85 *J. Strzygowski,* Die Miniaturen des serbischen Psalters der *Kgl.* Hof-und Staatsbibliothek in München, *s. 11-12, şek. 8, Viyana, 1906.*

86 *W. Anderson, A* Collection oj Japanese and Chinese Paintings in the British

Birinci hal: Benzi soluktur. Güzelliği, tıpkı bir çiçeğin- ki gibi solmaktadır.

İkinci hal: Beden şişmiştir. Eskiden çok güzel olan vücut, şimdi acınacak durumdadır.

Üçüncü hal: Beden iyice şişmiştir. Hayat ne kadar da geçici.

Dördüncü hal: Beden çürümektedir. Kafa ve göğüs kemikleri görülmeye başlamıştır. Her şeye rağmen biz de bu bedenin kaderine uğramayacak mıyız?

Beşinci hal: Beden hayvanlara av olmuştur. Karın açılmıştır. Vücutlarımız hiçbir yerde yok olmaktan kurtulamayacaklardır.

Altıncı hal: Vücut çürümüş ve yeşil olmuştur. Üzerinde hâlâ kan lekeleri olan ceset artık etini kaybetmiştir. Vücudumuzun köpekler tarafından yenileceğini nasıl düşünmeyiz?

Yedinci hal: Vücut artık bir iskeletten ibarettir, ama bütün unsurlar yerli yerindedir. Erkeği kadından ayıran ettir, iskeletleri tamamen aynıdır.

Sekizinci hal: iskeletteki kemikler kırılmış ve dağılmıştır. Bu bedende görmekten hoşlandığımız her şey çürü- mekte ve toz haline gelmektedir.

Dokuzuncu hal: Bol bir bitki örtüsünün içinde eski bir mezar. Toribe tepesinin üzerindeki bir mezarı ziyarete gittiğimizde üzerindeki çiy damlalarından başka bir şey görebilir miyiz?

Geriye hiçbir şeyin kalmadığı vücut, ünlü bir kişiye aittir; bu bazen XI. yüzyılda yaşamış bir imparatoriçe (Dan-rin), bazen okumuş kadınların çekicilik modeli olan ve şiirleri 866'daki büyük kuraklık sırasında fırtınayı harekete geçirerek dünyayı kıtlıktan kurtaran Ono no Komaçi'dir.

Hiçliğe doğru bu adım adım ilerleyiş, Batı'da da benzer aşamalardan geçmektedir. Subiaco'da,[87] üç cesetten birincisi henüz hiç değişmemiş gibidir. Katılaşmanın dışında, çözülme belirtisi yoktur. Bu durum, Uzak Doğu'daki birinci hale denk düşmektedir, ikinci ceset çürümeye başlamıştır ve bu süreç üçüncü cesette tamamlanmıştır. Dördüncü halin bütün belirtileri burada eksiksiz olarak görülmektedir: kol ve bacaklarda hâlâ et vardır, ama "göğüs ve kafa kemikleri" gözükmeye başlamıştır bile. Yok olmanın aşamaları, canlılara yöntemli bir şekilde öğretilmektedir. **Jacopo del Casentino'nun panosunda ve Piza'daki tabloda evrim ikinci halden başlamaktadır: birinci beden balon gibi olmuş, yanakları şişmiş, karnı bir canavarınki gibi çıkıntılı hale gelmiştir; ikinci ceset dördüncü haldedir ve üçüncüsü de altıncı veya yedinci halin içindedir. Sonuncu cesedin iskeletinde kan lekeleri olup olmadığını anlamak mümkün değildir.** Cremone'deki tablo[88] ile Bernardo Daddi'ye atfedilen iki kanatlı tabloda (1340'a doğru, Floransa), üç ceset ortak bir mezarın içindedir. Bu gruptaki ölülerden her biri, belirli bir kişiden (kral, ruhban, şövalye vs.) çok, çürümenin yeni bir aşamasını göstermektedir. **Sh: 274-276**

Muséum, s. 87, no. 77 (9), ve s. 121, no. 205, Londra, 1886; E. Deshayes, Makémonos Japonais illustrés du musée Guimet, *t.y. (çoğaltılmış).*

87 G. Servieres, *age,* şek. 27.

88 Künsle, *age,* levha IV, ve L. Guerry, *age,* şek. 19.

Kaynak: Jurgis BALTRUŠAİTİS, Düşsel Ortaçağ- Gotik Sanatta Antik, İslami ve Uzak Doğu Etkileri, Özgün adı : Le Moyen Âge Fantastique, Çeviren Mehmet Ali Kılıçbay, İmge, 1. Baskı: Kasım 2001, İstanbul

MUSEVÎLER VE İSRAİL DEVLETİNİN GEÇMİŞİ

Museviliğin, tektanrılığın saf bir şekli olduğu söylenir. Dinî bir inanç olmaktan başka Musevîlik insanın düşünme tarzı ve onun hayattaki davranışını etkilemeyi amaçlayan bir kuvvettir. Bu din, saliklerinin iddiasına göre İbrahim Peygamber tarafından anlatılmıştır. Dünyanın iki büyük dini olan ve yer küresinin bir kısmını kaplayan Hıristiyanlıkla İslâm'ın içerdiği esasları, büyük ölçüde, tek tanrılı dinlerin en eskisi olan Museviliğin oluşturduğu ve her iki dinin de müjdecisi olduğu söylenir. Abraham A. Neuman Musevilik üzerindeki makalesinde şu mütalâada bulunur :

> **Musevîlik küçük bir milletin, Yahudilerin inandığı bir dindir, İkinci Dünya Savaşında nüfusunun zirvesine ulaştığında sayılan onaltı milyondan fazla olmayan Yahudiler dinlerini yıkmaya ve halkının kökünü kurutmaya karar vermiş bir grubun delice hiddeti ile on ilâ oniki milyona indirilmiştir.**[89]

Fakat Musevîlik terimine hangi resmî ve kesin tanımın yapılabileceği sorusunu da cevaplandırmak gerekiyor. **The Encyclopedia of Religions and Ethics**'de konu ile ilgili makalede şu paragraf yer alır:

> **Museviliğin resmî ve kesin tanımını yapmak biraz zordur. Çünkü mutlak ortak payda hangisidir? sorusu ortaya çıkmaktadır. Öte yandan denebilir ki... Musevilik iki ilkeye dayanır, Tanrının birliği ve İsrail'in seçkinliği. Musevilik puta tapmayı çoktanrılığı reddeder. Evrensel bir Tanrıya inanır, fakat bunda istisna teşkil etmez.** [90]

Musevilik «Kanun» a çok önem verir. Encyclopedia Britanica'ya. göre : Bu kanun (yani Yahudi Kanunu) yazılı kanun (Torah She-beKhethabah) ve sözlü kanun (Torah She-be-al Peh) olmak üzere iki türlü idi. Sina'da vahyedilmiş olan kanun genel emirler getirmektedir. Örneğin elbiseler üzerinde Tanrıyı hatırlamak üzere püskül yapmak, Cumartesi günü çalışmaktan kaçınmak gibi. Fakat bu genel emirler tanımlanmamıştır. Çıkışa (XXIV. 12-18) göre (Exodus) Musa dağda 40 gün kalarak yazılı kanunu takviye eden talimatları aldı. Sözlü Kanun denen bu talimatlardaki emirlerin herbirine «halakhah le Moshe'h mis-Sinai», Musa'ya Sina'da verilen kanun, denir (Bak. Haggadah; Talmud). Sözlü kanunu sadece sonraki Rabbilerin bid'atı olarak adlandırmak moda olmuştu. Bu konu ancak sınırlı bir ölçüde doğrudur. Aslmda Sözlü Kanunun büyük bölümü sadece eski Yahudi geleneğidir. Bunun bazı kısımları gerçekte Sami'dir. Yahudiler bunları Sami amme hukuku ve adetlerinden almışlardır, ([91])

Abraham Neuman şu görüşe yer veriyor:

> **Kitabı mukaddesin temelleri üzerine dağlar kadar ilahiyat inşa edilmiş fakat Yahudi metafiziğinin temeltaşı halinde gelmiş olan «Dinle, ey İsrail, Rab bizim Tanrımızdır, Tanrı Bir'dir.»den başka metafizik doktrinin açık bir biçimini görmek zordur. Başlangıçta çoktanrılığa karşı yöneltilmiş bir iddia olan tektanrılığın bu ilânı, İranlıların ikililiğine (Dualizmine) meydan okumuş, bugün de teslise karşı veya Tanrı'nın Tek Varlık olduğunu gölgeleyen herhangi bir anlayışa karşı bir itirazdır.** ([92])

Museviliğin Öğretileri

Abraham Neuman'a göre: İnsanlarla din arasındaki çözülmez bağ Museviliğin temel özelliğidir. ([93]) İsrail, özü bütün dünyaya ait olan dinin muhafızıdır. ([94])

Yetkili yazarlardan alman yukardaki iktibaslar, Museviliğin İbrahim dininden gelen üç Sami dinden biri

---

89 The Great eRligions of the World, s. 224.

90 Encyclopedia of Religions and Ethics cilt. VII, s. 581.

91 Encyclopedia Britanica, Cilt. XIII, s. 166.

92 The Great Religions of the World, s. 233-34.

93 Aynı eser, s. 225.

94 Aynı eser, s. 227.

olduğunu gösteriyor. Museviliğin öğretileri Allah'ın emriyle Musa tarafından bildirilmişti. O, kendisine, Tevrat denen mukaddes kitap gönderilmiş olan Allah'ın büyük bir Peygamberi idi.

Sami olmayan dinlerden farklı olarak Musevîlik vahiy ile gelmiş bir dindir. Vahiy, bütün Sami dinlerin ortak özelliğidir.

Musevilik yalnız kendi ailesinin dinleri olan Hıristiyanlık ve İslâm dininden değil, vahye dayanmayan Doğu dinlerinden de, yani Ari ve Moğol dinlerinden' daha eskidir. Museviliğin Hazreti İsa'dan sekizyüz yıl önce kurulduğunu görmüş bulunuyoruz. Budizm, Konfüçyonizm ve Taoizm gibi eski Doğu dinleri ise Milâttan önce beşinci ve altıncı yüzyılda ortaya çıktı. Demek ki Musevilik bu dinlerden yaklaşık üçyüz yıl daha eskidir.

Musevîlerin Sayısı:

Tekrar Neuman'dan nakil yaparsak geleneğe göre:

Davud ilahiler besteler, Süleyman nükteler ve hikmetli tespihler yazardı. 70 yılında millet olarak siyasî kaderleri belirlenince dünya insanları olarak tarihi yolculuklarına koyulduklarında dört-beş milyondular. Yaşamlarını bağladıkları din ve Mukaddes Kitabı savunmaya ve gerektiğinde bunlar için ölmeye hazırdılar. Onüçüncü yüzyılda Musevilikte rabbiliğin (hahamlık) gelişmesinin zirveye çıktığı ve doğmakta olan Avrupa medeniyetine büyük etkisi olduğu sıralarda Avrupa'daki Yahudi nüfusu bir milyonun pek üstünde değildi, ([95])

Yahudilerin Sosyal Şartları :

Yahudiler Tevrat'ın emirlerine uymadıkları için ve Allah'ın büyük peygamberi Musa'ya itaatsizlik ettikleri için, Allah'ın elçilerini yalanladıkları için Allah'ın cezasına uğradılar ve dünyevî iktidar ile yetkiden yoksun bırakıldılar. Kur'ân-ı Kerîm'e göre :

> ***Onlara zillet ve meskenet damgası basıldı. Allah'ın gazabına da uğradılar. Çünkü Allah'ın âyetlerine küfrederler, Peygamberleri haksız yere öldürürlerdi.*** (Kur'ân - ı Kerîm , 2/61.)

M.S. 71 yılında Titus'un Yahudileri Filistin'den kovması ve sinagogları yıkmasıyla, dünyanın değişik yerlerinde oradan oraya giderek sürgün dönemleri başladı. Binlerce yıl dünyanın her tarafında dağınık durumda kaldılar ve her ne kadar zamanla değişik ülkelere yerleşti iseler de, hiçbir yerde barış ve huzura kavuşamadılar. Her yerde dinî işkence ve taassubun hedefi oldular. T. W. Arnold'a göre, «Üçbuçuk yüzyıl boyunca İngiltere Yahudilerin bu ülkeye ayak basmalarına izin vermedi.» Fakat Yahudiler eziyet ve düşmanlığın dişleri arasında hürriyetlerini korumasını beceren dişli insanlar olduklarını ispat ettiler. Fakat Müslümanların bu husustaki dinî müsamahası Yahudilere büyük bir lütuf oldu ve onların özbenliklerini korumada büyük yardımı dokundu. Bütün tarafsız yazarlar (Yahudi ve Hıristiyan olanlar dahil) Rönesanstan önce Avrupa'da Hıristiyanlardan eza gören Yahudilerin İslâm dünyasında bir cennet sığmağı bulduğu hususunda hemfikirdirler. **Bir Hıristiyan bilgin olan Edward Etiyah'ın yazdığına göre :**

> «Bu kitabın ilk bölümlerinde gördüğümüz gibi Yahudiler, Bağdad ve İspanya Halifelerinin hamiliği altında Arap medeniyetini meydana getiren bilimsel çalışmalarda önemli rol oynamışlardır. Arap ve Osmanlı imparatorluklarının bütün tarihi boyunca Yahudi azınlıklar Arap ülkelerinde müsamaha görmüşlerdir. Avrupa'da sık sık işkenceye maruz kalan Yahudiler Müslüman hakimiyeti altında

95 Aynı eser, s. 224.

sığınak buldular.» ([96])

İslâmın Etkisi:

Müslümanların Yahudilere yaptığı iyilik yalnız onlara karşı gösterdikleri müsamahadan ibaret değildir. İslâm Museviliğin büyümesi ve gelişmesinde de önemli bir rol oynamıştır. Bir Yahudi bilgin olan Abraham Neuman, bunu şu sözlerle kanıtlar:

> **Müslüman etkisiyle ve daha sonra Hıristiyan skolostiğine karşı koyma çabasıyladır ki Musevîlik kendi görüşünü sistemleştirerek belli bir biçime koymaya yöneldi. Böylece hakim durumda olan rakip dinlerle uyum halinde olduğu ve olmadığı hususları ortaya koyabilecekti.** ([97])

Fakat Hıristiyanların Yahudilerden öç alma duygusu yatışınca Yahudiler, üstün zihnî yetenekleri ve iş çevirmedeki becerileriyle Hıristiyan ülkelerinde nüfuzlu bir mevki sağlamayı başardılar. Öte yandan, Müslümanların siyasî gerilemelerinden dolayı Batı kendi siyasi ve ekonomik üstünlüğünü kurmayı ve sağlamlaştırmayı başardı. Bundan başka Batıda güç kazanan milliyetçilik fikri Yahudilerin de milliyetçilik duygularını uyandırdı, öyle ki onlar da bir Yahudi vatanını, sonra da bir Yahudi devletini hayal etmeye başladılar. Bethman'a göre:

Siyonizmin ilk alevi 1832'de, Çar Aleksandır II'ye 1881'de yapılan suikastin ardından girişilen katliamdan sonra, bir **Rus Yahudisi olan Leo Pinsker** tarafından tutuşturuldu. Pinsker, **Autoemancipation** adlı bir kitap yazdı. Bu ateş 1896'da **Theodor Herzl** tarafından **Yahudi Devleti** adlı kitabında alev haline getirildi. 1897'de Basel'de ilk Siyonist Kongre yapıldı. Herzl plânlarını gerçekleştirmek için zamanını ve çabasını esirgemiyordu. **Başlangıçta Yahudilerin yerleşmesi için belirli bir ülke öngörülmemişti. Arjantin, Uganda ve Kenya düşünülmüştü.** Ancak Doğu Yahudileri kısa zamanda nüfuzunu hissettirdi ve eski vatanları Filistin'den başka hiçbir yeri istemediklerini duyurdular.

Fakat 1911 yılma kadar Siyonistlerin fikri ayrı bir Yahudi devleti kurmak değil, bir Yahudi vatanı idi. 1911'de Bazel'de yapılan onuncu kongrede başkan şu açıklamayı yaptı: **Siyonizm'in amacı, Yahudi milletine Filistin'de resmen tanınmış ve kanunen güvence altına alınmış bir vatan kurmaktır.** Bir Yahudi devleti değil, atalarımızın eski topraklarında baskı ve işkenceden uzak Musevî hayatı yaşayabileceğimiz bir vatan. Bizim istediğimiz, Filistin'e giden Yahudi göçmenlere vatandaşlık imkânı verilsin ve hakarete uğramadan, Musevî adetlerine uygun olarak yaşamasına engel olunmasın... Amacımız bundan başka birşey değildir. ([98])

Bu Siyonist hedefin gerçekleştirilmesine doğru ilk adım, İngiliz hükümetinin, Yahudilerin Filistin'e yerleşmesini sempati ile karşıladığına dair tekbaşına güvence vermesiyle atıldı. 1917 Ekim Belfour Beyannamesi der ki :

> **Majestelerinin hükümeti Yahudilerin Filistin'de millî bir vatan kurmalarını memnunlukla karşılar. Bunun gerçekleşmesi için her çabayı gösterecektir. Filistin'de halen yaşayan Yahudi olmayan toplumun amme ve dinî hakları veya Yahudilerin diğer ülkelerde sahip olduğu siyasi statü hiçbir şekilde zarar görmeyecektir.**

Belfour Beyannamesinin A.B.D.'ye danışılıp onayı alındıktan sonra ilân edildiği söylenir. Fernau'ya göre :

> **Başkan Wilson'un yönetimi 1917'de Belfour Beyannamesini ortaya koymakla büyük iş yapmıştır. 1948'de Başkan Truman'ın yönetiminde**

96 The Arabs, s. 125.

97 The Great Religions of the World, s. 234.

98 Cited in This Age of Confict, XXXIX,

Amerika Birleşik Devletlerinin bağımsız İsrail devletinin meydana gelmesine büyük katkısı olmuştur. ([99])

Yahudilere Filistin'de millî bir yurt vaadeden Belfour beyannamesi, Mac Mahon sözleşmesine ve 7 Ekim 1918 İngiliz-Fransız beyannamesine ters düştüğü gibi Başkan Wilson'un ünlü Dört Maddesine de karşıydı. Bundan başka beyanname hiçbir yerde bir Yahudi devletinin kurulmasını vaadetmiyordu. Fakat 1918 ve 1948 yılları arasındaki otuz yıllık dönem süresince, hem Müslüman hem de Hıristiyan yerli Filistin nüfusunun isteklerine karşı olarak bir Yahudi devletinin kurulmasına yol açan şartlar yaratıldı.

Dışardaki Yahudileri otuz yıllık himaye süresince Filistin'de bir Yahudi devleti kurma yolunda İngilizlerin gösterdiği çabalar acıklı bir hikâyedir. İngilizlerin Siyonist bir devlet yaratma konusuna gösterdiği yakın ilgi, Belfour beyannamesinden önce Filistin'deki Yahudilerin sayısının ancak 100.000 olduğu gerçeğinden anlaşılmaktadır. Edward Atiyah'a göre **«Filistin, Suriye'den ayırt edilmeyen Arap dünyasının bölünmez bir parçasıydı ve nüfusunun yüzde 90'ı Arap idi.»** Fakat bugün, tam tersine, Yahudiler nüfusun yüzde doksanını, Araplar ise yüzde ondan bile daha azını oluşturmaktadır. Bu şaşırtıcı değildir. Çünkü Siyonist Yahudiler tâ başından beri dünyanın dörtbir yanından Yahudileri buraya getirmeyi ve yerli nüfusa hakim olmayı amaç edinmişlerdir. 1920'de kurulan King Crane Komisyonu Siyonist emellerinden haberdardı. İngiliz Hükümetinin 1922'de kurduğu Haycraft Komisyonu önünde de bir Yahudi tanık bu emelleri açık sözlerle belirtmişti.

Bu sebeple Filistin'de bir **«Yahudi Yurdu»** kurulmasına yardım vaadinde bulunulması, Filistin **Araplarının tabiî ve millî haklarına karşı olduğu apaçıktı. İki tarafı uzlaştırma girişimi kendini aldatma ve yapmacıktı. Bu temel gerçeği tanımamazlık, Araplar ile Yahudiler arasında 1929 yılına kadar süren aralıksız karışıklıklara ve kan dökülmesine yol açtı.** 1929 karışıklıkları özellikle çok kanlıydı. Bunu gözönünde tutarak Ramsay Macdonald'ın İşçi Partisi, Siyonist emellere ters düşen İngiliz siyasetini ikinci defa olarak açıklamak gereğini duydu. Ne var ki İngiltere'deki Yahudiler, nüfuzları sayesinde işçi hükümetine baskı yaparak siyasetini değiştirmesini ve **Arapların «siyah belge»** olarak niteledikleri bir belge elde etmeyi başardılar.

Otuz yıllarında Almanya'da Naziler iktidara gelince Yahudilere karşı bir işkence kampanyası başlattılar. Almanya'dan genel bir çıkış ve Filistin'e plânlı bir göç başladı. Yerleşme hızı sürekli olarak arttı ve yılda 60.000 gibi telaşlandırıcı bir sayıya ulaştı. **Bu süreç dört yıl devam etti (1933-36). Böylece dört yıl gibi kısa bir dönem içinde, nüfusu yaklaşık 1,2 milyon olan Filistin gibi küçük bir ülkeye ikiyüzbin Yahudi yerleşip durumunu pekiştirdi.** Bu korku verici durumun baskısıyla Araplar 1936'da iki ay süren boykot siyasetlerine başladılar. Bundan başka Arap gönüllüleri Yahudilere kuvvetle karşı koymağa başladılar. Fakat Arap gönüllülerini bastıracak 20.000 İngiliz askeri hazır bulunuyordu. Yine de ikinci dünya harbi başlayıncaya kadar Arap mukavemeti bastırılamazdı. Çünkü Araplar, Yahudilerin Filistin'e hakim olmayı nasıl plânladıklarını, dünya kamuoyunu yanıltmak için Nazi zulmünü nasıl ustaca takdim ettiklerini ve Yahudilerin ekonomik ilerlemesi sayesinde halkın hayat seviyesindeki sözümona yükselmesini nasıl zekice vurguladıklarını açık olarak görebiliyorlardı. Böylece Yahudiler Filistin'de siyasî hakimiyeti ele geçirmek için zemin hazırlıyorlardı. **Arap mukavemetinin sonucu olarak 1936-1939 yılları boyunca kayıpların sayısı, Edward Atiyah'a göre, 69 İngiliz, 92 Yahudi, 486 sivil Arap ve 1138 silâhlı Arap gerillası idi.** ([100])

Bu durum karşısında İngiliz hükümeti, Filistin'deki karışıklıkların sebeplerini yeniden araştırmak ve sorunun çözümü için telkinde bulunmak üzere bir kraliyet komisyonunu görevlendirdi. Çünkü İngiliz hükümeti artık Arap ve Yahudi emellerinin uzlaşacak cinsten olmadığını tamamen kavramıştı. Komisyon Filistin'in iki kısma ayrılmasını önerdi. Yahudi propaganda makinesi Batıda,

99 Moslems on the March, s. 288.

100 Bak. The Arabs, s. 130.

bölünme plânının hak ve adalet temeline dayandığı yolunda halkın zihnini etkilemede büyük rol oynadı. Kraliyet Komisyonunun bu önerisi, Filistin'in 1948'de ikiye bölünmesine dair Birleşmiş Milletlerin aldığı karara temel oldu. Araplar bu plâna öfkeyle karşı çıktı ve Filistin'deki Yahudi yurdu ile ilgili en kötü tahminlerin gerçekleşmekte olduğunu hissettiler. Vatanlarının tam kalbinde yabancı bir devletin kurulmakta olduğunu gördüler. Bütün Arap devletleri Filistin'in bölünmesine karşı koymak için ayağa kalktılar. Arap gönüllülerinin özgürlük savaşı daha da sertleşti.

Arapların iki isteği vardı :

- **Yahudilerin Filistin'e girişi yasaklanmalıdır ve,**
- **Filistin'in bölünmesi plânı iptal edilmeli ve yerli halka tam bağımsızlık verilmelidir.**

1939'da Avrupa'nın üzerinde ikinci dünya harbinin bulutları dolaşıyordu. Batılı güçler Arap düşmanlığını kazanmak istemiyorlardı. Bu sebeple Filistin'i bölme önerisini ertelediler. İkinci dünya harbi patladıktan sonra İngiliz hükümeti bölünme plânı ile ortaya çıktı ve Yahudilerin Filistin'i Yahudi vatanı yapmak için kopardıkları gürültüyü dinlemedi. Daha sonra Filistin'in bölünmesine dair kesin önerileri sunmak için **Woodhead Komisyonu** kuruldu. Bunun sonucu olarak İngiliz hükümeti 1939'da, müteakip on yıl içinde Araplar'la Yahudilerin aynı zamanda katılacakları bağımsız bir Filistin devleti kurmağa istekli olduğunu ifade ettiği bir Beyaz Kâğıtla ortaya çıktı. Böylece her iki toplumun hak ve çıkarları korunacaktır. **Ayrıca gelecek on yıl içinde Filistin'e yalnız 150.000 Yahudinin girebileceği kararlaştırıldı.** Ne var ki bu taahhüt kuvvetli Yahudi baskısı karşısında itibar görmedi. Bu arada Yahudiler ikinci dünya savaşını fırsat bilerek müttefiklere yardım bahanesiyle 1944'de bir tugay kurmayı başardılar. İngiliz silâhlı kuvvetlerinin bir parçası haline getirilen bu tugayın kendine has bayrağı vardı. İkinci dünya savaşı sona erdiğinde İngiliz hükümeti, Başkan Truman'ın kuvvetli baskısıyla bir 100.000 Yahudinin daha Filistin'e girmesini sağlamaya mecbur edildi, çünkü :

> **Amerika Birleşik devletlerinde Siyonistler İngiltere'de olduklarından daha da güçlüydüler. New York ve Illinois'deki toplu oylarıyla başkanlık seçimlerini sallandırabilir, buradaki lobileri iki partinin kongre üyeleri ile eyalet valilerine şantaj baskısı uygulayabilirdi,** ([101])

Savaşın bitmesi Araplara iki şok etkisi yaptı. Birincisi, Bay Truman'ın İngiliz hükümetinin 100.000 Avrupa Yahudisi mültecinin Filistin'e girmesine hemen müsaade etmesini tavsiye etmesi idi. İkincisi, İngiltere'de İşçi Partisinin işbaşına gelmesiydi. Çünkü her ne kadar birkaç muhafazakâr İngiliz liderinin Siyonist eğilimli olduğu biliniyor idiyse de, parti bir bütün olarak en büyük desteği sağlamağa kendini adamıştı. Fakat genel başkanı ikinci dünya savaşı bitmeden sadece birkaç ay önce, Yahudilerin Filistin'e girmesiyle Arapların dışarı çıkmasının teşvik edilmesi gerektiğini ilâve eden İşçi Partisi kadar değildi. ([102])

Daha sonra bir ortak İngiliz Amerikan Komitesi kuruldu. Komite bir yandan Yahudi göçünün devamını önerirken, nüfusun diğer kesimlerinin haksızlığa uğratılmayacağı hususunda güvence veriyordu.

Araplar Manda'nın (Himayenin) son bulması, İngilizlerin Filistin'den çekilmesi ve bağımsız bir Filistin hükümetinin kurulması isteği ile ortaya çıktılar.

Bundan sonra ortak bir İngiliz Amerikan komitesi kuruldu. Bu komite Yahudilerin Filistin'e girmelerinin devam etmesini önerdi: «nüfusun diğer kesimlerinin haklarına zarar vermeden» Araplar Manda'nın sona erdirilmesi, İngilizlerin çıkıp gitmesi ve demokratik esaslara dayanan bağımsız bir Filistin hükümetinin kurulmasında ısrar ediyorlardı. Bu arada İngilizler, İngiliz Amerikan Komitesinin tavsiyelerine uygun olarak yeni Yahudi göçlerinin girmelerine ancak Yahudi tethişinin son bulması ve

---

13 in The Arabs, s. 172.

102 Aynı eser, s. 174.

yeraltı örgütlerinin silâhsızlandırılması şartiyle müsaade edilebileceği üzerinde ısrar ediyorlardı. Yahudiler buna iki yoldan tepki gösterdiler. Kanunsuz yoldan Filistin'e Yahudi sokmaya devam ettikleri gibi tedhiş hareketlerini daha da şiddetlendirdiler. Meselâ Kral Davud Otelinin bir kanadını havaya uçurdular. Daha sonra İngiliz ve A.B.D. hükümetleri bir federasyon olarak birleşmiş bağımsız iki (Yahudi ve Arap) devlet kurulmasını tavsiye etti. Yahudiler bunu reddetti, çünkü Filistin'in en iyi bölümünün yüzde 65'ini istiyorlardı. Ardından, 1947'de İngiliz hükümeti Arap devletlerini konferansa çağırdı. Bu da mutlu bir sonuca götürmedi. Bu arada Yahudilerin Filistin'e kanunsuz girişi ve onların gizli askerî hazırlıkları hızla devam etti. 1947'nin baharında Birleşmiş Milletlerin kurduğu komitenin çoğunluğu Filistin'in bağımsız Arap ve Yahudi devletlerine bölünmesini tavsiye ediyordu. Bu komitenin tavsiyelerine göre ülkenin en büyük ve verimli kısmı ve sahil düzlüğünün en kullanışlı kesimi ile en iyi limanı Yahudilere veriliyordu. Böylece Araplar etkin deniz ulaşımından bile yoksun bırakılıyordu. Bundan başka 500.000 Arap (veya Arap nüfusunun yarısı kadarı) Yahudi devletine bırakılacaktı.

İngiltere, tasarının önerdiği rolü almaya istekli olmadığını ilân etti. O'nun siyaseti, kendi adına veya Birleşmiş Milletlerin temsilcisi olarak, iki tarafın razı olmadığı bir çözümü gerçekleştirmek değildi. Himayeliğini bırakacağını ve belli bir tarihe kadar Filistin'den çekileceğini ilân etikten sonra, bölünme üzerindeki müzakerelere katılmayı reddetti. Bununla beraber Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 29 Kasım 1947'de Birleşik Devletler yetkililerinin baskı taktikleri ile manevraları sayesinde bölünme kararını kabul etti. ([103]) Daima Siyonizm'in açık bir destekçisi olmuş olan **Manchester Guardian** bile bunu iyi karşıladı, The Time ise «delegeler arasındaki genel izlenime göre bölünme tasarısı, Yahudilerin nüfuz sahibi olduğu New York'tan başka hiçbir şehirde geçirilemezdi.» ([104])

İngiltere 15 Mayıs 1948'de himayesinden vazgeçmeye ve Filistin'den bütün kuvvetlerini çekmeye kararlı olduğunda ısrar ediyordu. Şimdi ise B. M. Filistin'de barışı sağlamak için tedbir almadığından Yahudilere, kaba kuvvet kullanarak kendi devletini kurma imkânı verildi. 14 Mayıs 1948'de Himayenin resmen kalkmasından birkaç saat önce Yahudiler İsrail devletinin kurulduğunu ilân ettiler. Başkan Truman bunu anında tanıdı. ([105])

Arapların, bu kanunsuz Siyonist devletin kurulmasına karşı koyma çabalarından daha önce söz etmiştik. Bu çabalara ve milletler arası anlaşmalara ve yerli halkın sert karşı çıkmasına rağmen, Yahudiler kendi devletini milletlerarası nüfuzları, ellerindeki büyük mal kaynaklar ile sahip oldukları üstün silâhların kuvvetiyle, hile ile kabul ettirmeyi başardılar, ([106])

Yahudilerin sahip olduğu bütün bu büyük avantajlara rağmen çarpışmanın ilk safhasında hava üstünlüğüne sahip olan Araplar üstün durumdaydı ve Yahudileri Kudüs şehrinde teslim olmaya mecbur edecek noktaya gelmişlerdi. Fakat onlara karşı harekete geçirilen Birleşmiş Milletler mekanizması dört haftalık bir ateş kes kararı çıkardı.

Edward Atiyah yakın tarihin bu trajik safhasını şu sözlerle anlatıyor :

> **Böylece şimdilik tarihin en acı tiyatro sahnelerinden biri bitti, öyle bir sahne ki buna katılanların hepsi kurbanlar dahil, utanç verici bir ışığın altında gösterildi. Siyonistler, Arapları ancak acı bir haksızlıkla cezalandırmak suretiyle gerçekleşebilecek olan hararetli bir görüşü sürdürmüşlerdi. İngiltere bu görüşün gerçekleşmesi için otuz yıl boyunca sürekli destek sağlamış, Arapları defalarca aldatmış ve sözünden caymıştır. Amerika şüpheli**

103 Bak. There goes the Middle East.

104 Aynı eserde belirtilmiştir, s. 179.

105 Aynı eser, s. 180.

106 Aynı eser, s. 181.

> **gerekçelerle harekete getirilen şüpheli yöntemler kullanmış, bölünme tasarısının Birleşmiş Milletlerce kabulünü sağlamak için başvurmadık yol bırakmamıştır. Birleşmiş Milletler İsraillilerin, kararları ceza görmeden ihlâl etmesine müsaade etmekle bir hakem olarak başarısız olmuştur. Herşeyin ötesinde Arapların, batıdaki bir dostunun sözlerini kullanırsak, kendi davalarına lâyık olmadıkları anlaşıldı. Çünkü ahlâk bakımından dil uzatılamayacak bir davaya sahip olmak, tek başına zaferi sağlayamaz. Onlara karşı yöneltilmiş olan bütün milletlerarası etkilere rağmen, eğer Arapların kendilerinde bir kusur veya bir bozukluk olmasaydı, Filistin savaşını kazanırlardı.** ([107])

Belfour Beyannamesinin ilânından İngiliz Himayesinin 15 Mayıs 1948'de son bulmasına kadar, İngiliz hükümeti İngilizlerin Belfour Beyannamesinde Yahudi devletinin yaratılması ile ilgili bir vaatte bulunmadıklarını defalarca açıklamışlardır. **Muhafazakâr lider Bay Churchill** bile Siyonistlerin, İngiltere ne anlamda İngilizlerin ise, Filistin de o anlamda Yahudilerin olmalıdır, şeklindeki iddiasını reddediyordu.

Nisan 1946'da İngiliz-Amerikan Araştırma Komitesi, Filistin'in ne Yahudi ne de bir Arap devleti olmaması gerektiği kanısını belirtti.

Komitenin ifadesiyle :

> **Yahudiler Araplara, Araplar da Yahudilere hâkim olmayacaklardır. Filistin ne bir Yahudi devleti ne de bir Arap devleti olacaktır. Filistin Müslümanların, Yahudilerin ve Hıristiyanların çıkarlarını eşit şekilde koruyan bir devlet olmalıdır. Filistin'in Hıristiyan, Yahudi ve Müslümanların Mukaddes Toprağı olduğunu önemle belirtiriz. Mukaddes bir toprak olduğuna göre hiçbir ırk ve din bu yerin kendine ait olduğunu haklı olarak iddia edebilecekleri bir yer olamaz ve olmayacaktır. Mukaddes bir toprak olması gerçeği, O'nu diğer topraklardan tamamen ayırır ve insan kardeşliğinin hüküm ve uygulamalarına hasreder, dar milliyetçilik anlayışına değil,** ([108])

Bu, şampiyonluğunu İngiltere'nin Orta Doğu devlet bakanı Lord Moyne'un yaptığı bir görüştü. Bu görüşünü, Siyonistlerin 1944'te Kahire'de yaptıkları suikast sonunda hayatıyla ödedi. Fakat bu tek olay değildi. Bir hayli İngiliz görevlisi sırf İngiliz hükümetinin Beyaz Kâğıdındaki şu kelimelerle ifade bulan siyasete imzalarını attıkları için Siyonistlerin mermilerine kurban gitmişlerdi:

> **Majestelerinin Hükümeti Belfour Beyannamesinin ifade edildiği Himaye taslağının, ülkenin Arap nüfusunun iradesi hilâfına Filistin'in bir Yahudi devletine çevrilmesi amacını gütmediğine inanmaktadır.** ([109])

Himayenin sona erdiği tarih olan 15 Mayıs 1948'de, Yahudiler İsrail devletinin kurulduğunu ilân ettiler. Bu devleti A.B.D. hemen, S.S.C.B. de birkaç gün sonra tanıdı. Böylece İsrail devleti, milletlerarası resmî taahhütlerin çirkin ihlâli içinde vücut buldu. Ürdün, Irak, Suriye, Mısır ve Lübnan'ın bu iğrenç suçun işlenmesine karşı koymak için yaptığı zayıf çabalar, Yahudilerin ikinci dünya savaşında biriktirdiği veya müttefik kuvvetlerin silah depolarından çaldıkları bol miktarda üstün silahlarla yenilgiye uğratıldı. Birleşmiş Milletler ateşkesi sağlaması için Kont Bernadette'e tayin etti. Fakat Yahudiler Eylül 1948'de Kont'u alçakça öldürdüler. İsrail devleti B.M.'in ateşkes talimatını hafife alarak reddetti.

O zamandan beri İsrail Filistin'in gaspettiği topraklarını işgali altında tutmaktadır. Sadece bu kadar değil: **İsrail Şubat 1955'te Mısır işgalindeki Filistin toprağı Gazze'ye saldırdı.** Bu, Orta Doğu'da silâhlanma yarışma yol açtı. 19 Ekim 1956'da İsrail, Fransa'nın

107 Aynı eser, s. 181.

108 This age of Conflict'te belirtilmiştir, s. 872.

109 Aynı eser, s. 254.

kışkırtmasıyla hiçbir tahrikle karşılaşmadan Mısır'ı istilâya başladı. Bunun hemen ardından İngiltere ve **Fransa, İsrail ile Mısır'a silâhlı çatışmaya derhal son vermeleri için bir ültimatom verdiler. Bu arada kendileri de Mısır'a girmişti. B. M.'in müdahalesi ile Bağdat Paktının Müslüman üyelerinin sert tavrı karşısında ateşkes kararına varıldı. İngiltere ile Fransa Süveyş kanalından, İsrail de Gazze'den çekilmek zorunda bırakıldı.**

Böylece Yahudiler otuz yıl içinde Filistin'deki nüfuslarını 100.000'den 1.400.000'e çıkarmayı ve 1.000.000 yerli Arap nüfusundan 900.000'ini atalarından kalma yurt ve evlerinden zorla kovmayı başardılar.

Fakat soru şudur:

Adaletsizlik temeline dayanan ve milletlerarası hukuk ve ahlâk ile milletlerarası taahhütlere aykırı olarak vücut bulan bu devlet uzun süre yaşayacak mı?

İsrail'in geçen yıllar süresince Araplara yenilmediğinin gerçek olduğu şüphesizdir. Fakat bunun sebebi **Middle East Crisis** müellifinin tahmin ettiği gibi değildir. Yazar der ki:

> **«Garip olan şeylerden biri şuydu ki, ekonomik organizasyonun parlak fakat güvenilmez askerleri olması beklenen Yahudilerin, gerçekte birinci sınıf asker ve ikinci sınıf işadamı oldukları görüldü.»** ([110])

Yahudilerin zaferi sadece onların silâh üstünlüğünün ve Batı ülkelerinin siyasî ve diplomatik çevreleri ile yakın temasları dolayısıyla askerî bilgi üstünlüğü ile stratejiyi daha iyi bilmelerinin bir sonucu idi. Bütün bunlar onlara başka hiçbir doğu ülkesinin sahip olmadığı silâhlarla en uygun zamanda saldırmalarını mümkün kıldı. **Ekonomik iflasları da harp hazırlıkları için aşırı harcamalarda bulunduklarını gösterir. İktisaden iflas etmesi İsrail için büyük bir nimettir, çünkü bu, bütün dünyadaki Yahudilerden ve İsrail'in diğer destekleyicilerinden büyük fonların biriktirilmesine yol açıyor.** İsrail'in son on yıl içinde fazla uğraşmadan aldığı dış yardım miktarı şaşılacak kadar büyük olmuştur. Arapların aldığı dış yardım ise çok cüzî olmuştur. **Fakat bu sunî devleti yaşatmak için yapılan bütün bu uğraşılara rağmen acaba gerçekten yaşama şansı var mı?** Bu soruyu biz cevaplandırmayacağız. Bunu Müslüman olmayan bir yazara bırakacağız. Femau diyor ki:

> **İsrail birbuçuk milyona yakın nüfusu olan küçük bir devlet, Araplar ve Müslümanların içinde bir adadır. Uzun vâdede İsrail'in varlığı yakın Doğu devletlerinin sistemine uyabilme kabiliyetine bağlı olabilir. Düşman komşuların dünyası içinde bir ada olarak sonuna kadar varlığını koruyamaz.** ([111])

Guy Wint ile Peter Calvocoressi şu görüştedir :

> İsrailliler bütün Arapları bir defa, Mısırlıları iki defa yendiler : Belki bir daha yenebilir, fakat sayıca üstün olanlara karşı her beş veya altı yılda savaşması gereken hiçbir devlet hayatta kalamaz. Sonunda 40 milyon Arap birlik olup karar verir ve biraz daha etkili olurlarsa birbuçuk milyon İsrailliyi altetmeleri gerekir. ([112])

Edward Atiyah kanısını şöyle ifade ediyor :

> **Onlar (yani Araplar), İsrailliler gibi, İsrail'in Arap pazarlarına ulaşamadıkça felâh**

---

110 Middle East Crisis, s. 55-56.

111 Moslems on th e March, s. 92.

112 Middle East Crisis, s. 121.

bulamayacağını biliyorlar. Bu pazarlardan yoksun olarak Amerikan Siyonistlerine yük elmaya devam edecektir. İsrail'i hayatta tutmak için şimdi para döken Amerikan Siyonistlerinin daha ne kadar buna devam edeceklerini merak ediyorlar. Araplar pazarlarını İsrail'e açmamakla onu düşük bir hayat standardına zorlarlarsa, göçün yönünün değişebileceğini ve Yahudilerin, İsrail'e göçetmek yerine orayı terk etme eğilimi göstereceklerini umuyorlar. Tıpkı Almanya'da Nazilerin işbaşına geldiği yıllarda olduğu gibi. Kudüs'teki Lâtin Krallığının, yüzyıl dayandıktan sonra sona erdiğini hatırlamaktadırlar. Onlara göre İsrail bunun gibi sunî bir yaratık, Arap dünyasında yeri olmayan zorla ekilmiş bir bitki, Arap dağlarının yamaçları boyunca yerçekimi kuvvetinin ters yönünde itilen bir taştır. Yalnız Ortadoğu Araplarının nüfusu elli milyondur; İsrail ise bir buçuk milyon. Tecrit edip yerli toplumun dışında tutulursa zenginleşip güçlenmeden ve Arap ülkelerinin bütünleşmesinden önce ortadan kaybolacaktır. Kökleri New York'ta olan ithal malı bitki ölecektir. Yerçekimi kuvvetine karşı direnen taş vadinin dibine düşüp parçalanacaktır. ([113])

Bazı kimseler, İsrail'in meydana gelmesinin Hıristiyan Batının iki arzusunun mahsulü olduğu kanısındadır: Batıyı Yahudi ile Yahudi hâkimiyetinden kurtarmak ve Yahudilerin İsa Peygambere yaptıkları kötülüklerin öcünü almak. Bunun, Müslümanların Yahudilere karşı öfkesini ve intikam duygularını kabartacak bir durum yaratmakla başarılabileceği düşünülüyordu. Fakat bu ifadeyi doğrulamak zordur. Bunun tersine bazı kimseler tamamen değişik bir yorumda bulunmaktadır. Onların görüşüne göre Yahudiler, Hıristiyanları Müslüman dünyasının kalbine Yahudi hançerini saplamaya ikna etmek suretiyle İslâm dünyasının Hıristiyan alemine karşı dayanışma içinde cephe almasını sağlayarak Hıristiyanlara karşı olan yüzyıllarca eski intikamlarını alma yolunu bulmuşlardır. Yahudiler, Hilâl ile Haç arasındaki tarihî çatışmayı canlandırmayı ve böylece tarihlerinin büyükçe bir kısmı içinde kendilerine işkence eden Hıristiyanlardan intikam almayı umuyorlar.

İslâm tarihinin ilk döneminde Gassanilerin rolünü hatırda tutarak, çağdaş Hıristiyan dünyasının kendi içindeki Hıristiyan düşmanlarının sahte dostluk teraneleriyle onları aldattıklarına ve Müslümanlara karşı düşmanca bir siyaset izlediklerine inanmak zor değildir. Bununla beraber, bu yorum doğru olmasa bile, İsrail'in, milletlerarası tertipler ile emperyalist oyunlarının bir ürünü olduğu ve başlıca desteğinin emperyalizm olduğu inkâr edilmez bir gerçektir. Bu sebeple emperyalizmin çökmesi bu devletin batmasına yol açacaktır.

Siyonist devletin varlığının ortadan kalkmaya mahkûm olmasını gerektiren başka bir sebep de değişen milletlerarası durumdur. Siyonistlerin, iki dünya savaşına yol açan milletlerarası kargaşayı kendi amaçları için kullandıkları bir gerçektir. Yalnız bu yöntemle Filistin'i işgal etmeyi başardılar. Başlıca iki etken başarılarına katkıda bulunmuştur. Birincisi, Batı emperyalizminin yardımı idi. Batı, emperyalizmini çoktan lağvettiğine ve şimdi Doğu ve Müslüman dünyası ile karşılıklı dostluk ve işbirliği için yeni bir zemin bulmaya çalıştığına göre, bu etken artık geçerli değildir. Bunun için Batı, er veya geç, İsrail'in yaşayabilmesine olan ilgisini azaltmak zorundadır. Beklenen bu siyaset değişikliğinin sebeplerini uzakta aramak gerekmez. İsrail'in varlığı Batının özel olarak Orta Doğuda ve genel olarak Doğuda gerçekleştirmek istediği hedeflerin başlıca engelidir ve Batının çıkarlarım ciddî olarak tehlikeye sokmuştur. Batının İsrail'i desteklemesi Batı düşmanlarına Batıya karşı nefreti yaymaları ve Orta Doğuya komünizmin sızması için bir vasıta olarak kullanmaları için sağlam bir temel sağladı. Herhalde bu sebeple olacak İngilizler siyasetlerini ters çevirmiş ve İsrail'in kurulmasına herhangi bir katkıda bulunmaktan sakınmışlardı. Ne varki bu, İngiltere'yi bu iğrenç suçun sorumluluğunda sahip olduğu paydan kurtarmaz. Çünkü İngiltere Belfour Beyannamesi'yle Siyonist devletin yaratılması için zemin hazırlamada başlıca rolü oynamış, himaye dönemi süresince Siyonist emellerini denetlemek için hiçbir şey yapmamıştır. Son safhada komisyonun suçunu işlemediyse de, ihmal suçundan aynı derecede sorumludur ve bu sebeple takbih edilmeye lâyıktır.

113 The Arabs, s. 238.

Siyonist dâvasına yardım eden ikinci etken Almanya'da Nazi rejimi tarafından Yahudilere yapılan zulümdür. Yahudilerin Almanya'da maruz kaldığı ızdırap ve acılarından etkilenen Batı, Yahudilerin Filistin'e göçünü teşvik etti. Yahudilerin sadece zulümden kaçıp sığınacakları bir cennet bulmak peşinde olmadıkları, Filistin Araplarını tabiî haklarından yoksun bırakmaya da kararlı oldukları besbelli olduğu halde bu sempati dalgası bütün Batı Dünyasını sardı. İnsan, Siyonist hareketini destekleyenlerin fevkalâde cömert görüşünü benimsese bile, Nazi Almanya'sının Yahudilere karşı insanlık dışı aşırılıklarının yarattığı meseleyi çözmek için seçilen yöntemin uygunsuz ve kaba olduğunu belirtmek gerekir. Bundan başka bu çözüm, Batı halklarına, Batının emperyalist emellerle gözünün karardığı ve sağduyu ile hüküm verme yeteneğini kaybettiği anormal bir zamanda sunulmuştu. İkinci dünya savaşının sona ermesiyle ortaya çıkan büyük sorunlar, bu, sözüm ona çözümün ardından gelecek sonuçlar ciddî bir şekilde düşünülmeden Filistin sorunu üzerinde aceleci bir kararın alınmasına sebep olmuştur. Bu iddianın en büyük ispatı A.B.D. ile Rusya'nın, yakın geçmişte hiçbir büyük sorun üzerinde anlaşmaya varamamış olmalarına rağmen Siyonist devleti tanımada birbirleriyle yarışa girmişlerdir. Rusya'nın, İslâm ve Müslümanlara karşı olan bilinen düşmanlığı bakımından, tutumunu anlamak mümkündür. Fakat Amerikan geleneğinin dışına çıkan ve üzerinde durduğunu iddia ettiği değerlerle çelişen, Amerika'nın İsrail'i desteklemesini anlamak zordur. Amerika'yı yirminci yüzyıl insanlığının çok değer verdiği ve bu büyük ülkenin övünç kaynağı olan o yüksek ilkeleri bir tarafa itmeye mecbur eden Yahudi sermayesi mi yoksa Yahudi oylarının baskısı mı?

Amerika eşsiz siyasî ve İktisadî üstünlüğüne rağmen emperyalist ve sömürgeci girişimlere karşı koyması ile tanınmış olmasından başka, insanlığı kötülük ve haksızlıklardan korumak için bu yüzyılın içinde kaynaklarını iki defa cömertçe kullanmıştır. Bugün bile dünya barışı ve refahı için muazzam kaynaklarını bol bol harcamaktadır. Bununla beraber soru şudur: Amerika sadece birkaç milyon Yahudiyi yatıştırmak veya oylarını almak için şanlı geçmişini mahvetmeye ve geleneklerini değerden düşürmeye mi hazırlanıyor?

Milletlerarası bir suçu sürekli destekleyerek sicilini kirletmeye ve dünya Müslümanlarının büyük dostluğunu kaybetmeye hazır olacak mı?

Amerika'nın tarihî gelenekleri ile demokrasiye olan tarihî aşkının ışığı altında Yahudileri yatıştırma isteğinin O'nun vicdanını uzun süre baskı altında tutacağını ve Amerika'nın adalet özlemini köreltceğini kabul etmek doğru olmasa gerek. Amerika'dan bu açık haksızlığı artık desteklemekten vazgeçmesini beklemek fazla mı olur?

Bu soruları davranışları ile cevaplamak Amerikalılara düşer. Bununla beraber İsrail ile ilgili siyaset değişikliğinde elle tutulur işaretler vardır. The Britanica Book of the Year 1956'e göre son yıllarda A.B.D. ile İsrail arasındaki ilişkiler biraz soğuktu. Bu, Amerika'nın Arap ülkeleri ile ilişkilerini düzeltmiş olmasının sonucuydu. ([114])

Siyonist devletin Doğuda ve İslâm dünyası içinde hayatta kalmasının, milletlerarası komünizmin en büyük zaferine ve hür dünyanın en alçaltıcı yenilgisine yol açacağı çok açık bir şekilde anlaşılmıştır. Bütün insanlığın beslediği "yeni bir dünya" hayali de sarsılmış olacaktır. Müslümanın yeni bir dünya yaratma hareketinin en iyi destekçisi olduklarını göstereceği bir gerçektir. Çünkü onlar, insanlığın birlik ve kardeşliğine inanır, eşitlik ve demokrasinin inkâr edilmez değerlerini aziz sayarlar. Bu sebeple, Batı'da üzerinde ciddiyetle düşünülmesi gereken çetin soru, Siyonist devletin Müslüman dünyası ile Hıristiyan dünyası arasındaki dostluğun büyümesine en büyük engel teşkil edip etmediği sorusudur.

Zamanımızın en büyük tarihçisi Arnold Toynbee'nin birkaç yıl önce Tokyo'da yaptığı uyarının kulak arkası edilmeyeceğine inanıyoruz.

114 The Britanica Book of the Year 1956, s. 249.

«<u>İsrail adaletsizlik üzerine kurulmuştu.</u> Harpten yıkılmış Avrupa'dan gönderilen mülteciler Arap Dünyasının içine yerleştirilmiş ve bir kısım Araplar yurtlarını terketmeye ve başka bir yerde iltica aramaya mecbur edilmişti.»

«Orta Doğu'da derdin kökleri derindir ve Arap ülkelerinin Batılı güçlerce zorla işgal edilmeye başlanmasına kadar uzanır.»

«Araplar büyük ve acı bir adaletsizliğe maruz kalmıştır. Onlar bu haksızlıkları düzeltmek için her yardımı arayacak ümitsiz insanlardır.» (Dawn, 25 Kasım 1956.)

Orta doğudaki şimdiki durum bu kehaneti haklı çıkarabilecek olan olayın yalnızca bir başlangıcıdır, en yüksek noktası değil.

Kaynak: Ahmed Abdullah el-Masdûsî, İngilizceden Çeviren : Mesud SADAK, Yaşayan dünya Dinleri, 1981, İstanbul

ANLAMLAR VE ELBİSELERİ- MUSTAFA SEVİNÇ

(Dil ve Konuşma Üzerine)

"Rahman (çok merhametli olan Allah),Kur'an'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona beyanı öğretti."(Rahman suresi;l-4) "Ve Âdem'e isimlerin hepsini öğretti, sonra onları meleklere gösterip: ",Haydi davanızda sadıksanız bana şunları isimleriyle haber verin." dedi. Dediler ki: "Yücesin sen (ya Rab!). Bizim, senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen bilensin, hâkimsin." (Allah): "Ey Âdem, bunlara onları isimleriyle haber ver" dedi. Bu emir üzerine Âdem onlara isimleriyle onları haber verince, (Allah): "Ben size, ben göklerin ve yerin gayblarını bilirim, sizin açıkladığınızı da, içinizde gizlediğinizi de bilirim" dememiş miydim?" dedi" (Bakara 30-33) "En güzel isimler Allah'ındır. Onlarla Allah'a dua edin ve O'nun isimleri hakkında aykırılığa sapanları bırakın"(Araf suresi,180)

Bir an için şöyle düşünelim; dünya ve içindekiler olduğu gibi var, ancak kelime ve kavramlar yok! Acaba halimiz nice olurdu? Aileler, köyler, kentler, medeniyetler nasıl tesis edilirdi? Kuşaklar arası iletişim ve her türlü miras aktarımı nasıl sağlanırdı? Kendimizi ve meramımızı nasıl ifade edebilirdik? Mesela iki kişi veya çok sayıda insan karşı karşıya geldiler ve bir şeyler paylaşmak istiyorlar; neler yaparlardı? Belki bir noktaya kadar beden dilini veya ses tonlarını kullanıp, tabiat taklidi yapabilirdik ama bu ne kadar meramımızı anlatmaya yeterli olurdu? Ya da akıl taşıyan kişiler olarak bu durum bizi ne kadar tatmin ederdi? Eğer dil (isimler, kelime ve kavramlar) olmasaydı, zihin nasıl işler, gelişme nasıl sağlanır ve icatlar nasıl gerçekleşirdi?

Hayatımızın hemen her aşamasında, farklı dillerde ve üsluplarda konuşuruz. Hayatımızın çok büyük bir bölümü konuşarak geçer. İnsan, aynı zamanda düşünen bir varlık olduğu için dile muhtaçtır. Çünkü insan, düşüncelerini dil ile ifade eder ve düşünürken de dilini kullanır. Rüyalarını bile bir dilde görür. İşte rüyalarda konuştuğumuz dil, bizim ana dilimizdir. İnsan, dua ederken de hem kalbini hem dilini kullanır. Kısaca dil (kelime, kavram, isim, fiiller vs.) hayatımızın her döneminde ve alanında çokönemlidir.

Eskilerin ifadesiyle; "*Dildir insanı muazzez eden(aziz eden). Dildir insanı muazzep eden(azaba uğratan).*" Yani dil; insanı vezir etmeye de rezil etmeye de sebep olabilir. Ünlü dil bilimci N. Chomsky; "*Dil, sınırlı sayıda sözcük ve kuraldan yararlanarak, türetilebilecek sınırsız sayıda cümlelerden oluşan bir bütündür*" der. Dilin canlı bir organizma olduğunu söyleyebiliriz. Dil, insanın içerisinde yaşadı ğı veya içerisinde yaşattığı gezegenin ruhu gibidir. Anlaşılan o ki, dil ve dil bilgisi; kelime, kavramlar (isimler) olmasaydı, hayatımız hiç de bugünkü gibi olmazdı. Hz. Âdem'in soyundan geldiğimize göre, mucizevî şekilde bize de isimlerin öğretildiğini söyleyebiliriz. Hiç birimiz özel bir gayret göstermeden ve zorunlu olarak, doğduktan belli bir süre sonra bir lisan bilgisine sahip oluyoruz. Bu bir mucizedir. Zamanla muhteşem bir kelime ve kavram hâzinesine sahip oluyoruz. Hem dil bilgisi hem de dil mantığını kavramış oluyoruz. Mesela arı balı, böcek ipeği, inek sütü; Allah'ın onlara vahiy etmesi sayesinde imal ederler ama nasıl olduğunu izah edemezler. Biz de dil bilgisine sahip oluruz ama bir akademisyen gibi kuralları anlatamayabiliriz. Önemli olan *"Parmağa değil, parmağın işaret ettiği yere bakmaktır."*

Dil veya lisan bilgisi, sesler, şekiller, renkler, görüntüler vs. Allah'ın bize bahşettiği en önemli nimetlerden sadece birkaçıdır. *"Allah'ın üzerimizdeki nimetlerini gruplar halinde saymaya kalksak bile beceremeyiz..*" Ama ne yazık ki buna rağmen *"İnsan, Allah'a apaçık bir düşman kesilir'* Kelime ve kavramlarla konuşmak, insan zekâsının ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanlar felsefi düşünce ve fikirlerini, kelime ve kavramlarla ifade ederken, duygu dünyalarını ifade için ise daha çok beden dilini kullanırlar. Bu yüzden duygularla beden dili, düşünce ve inançlarla da kelime ve kavramlar iç içe girmişlerdir. Bir anlamda dil, hem kalbin hem de beynin tercümanı durumundadır. Dilin gelişmesi düşüncenin, düşüncenin gelişmesi de dilin gelişmesini sağlar. Medeniyetlerin nesiller boyu aktarılmasında en

önemli pay, kelime ve kavramlara yani Dil'e aittir.

Bir milletin medeniyetini sabote etmek isteyenler, bunu çok iyi bildikleri için ilk olarak o milletin sözlük ve imla kılavuzlarını kendi istedikleri biçimde yenilerler. Bu tür devrimler, hiç de basite alınacak devrimler değildir. Mesela bir milletin yüzlerce yıllık geçmişe sahip, içerisinde inanç ve değer yargılarını taşıyan kelime kavramlarının içini boşaltıp dilini değiştirirseniz o millet topyekûn, ertesi sabah başka bir dünyaya uyanır. Çünkü yeni bir dil ve yeni bir alfabe yeni bir yaşam tarzı demektir. Zira bir lisan, içerisinde manevi dinamiklerini de taşır. Cemil Meriç, haklı olarak; *"Kamusa(sözlüğe) uzanan el, namusa uzanmıştık* der. Eğer bir millet dilini ve kavramlarını yitirmeye başlamışsa, her şey ona bağlı olarak bozulacak ve değişecektir. Çünkü dil ve din, bir toplumun en önemli iki çimentosudur. İnanç, dünya görüşü ve kavramlarda birlik sağlanmadan eylemlerde birlik sağlanamayacağı gibi bir kargaşa ve anarşi ortamı da doğar.

Kelimeler, kavramlar ve dil üzerine, uzmanları tarafından birçok tanımlama yapılmıştır. Bunlardan en anlaşılır olanı şunlardır: "Dil; duygu, düşünce ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak, başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir araçtır. Kendi kanunları içerisinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlıktır. Milletleri birleştiren ve ortak paydaları olan sosyal bir müessese ve bir arılaşmalar sistemidir. Eşyayı sınıflandırmaya veya tanımlamaya yarayan kelime veya kelime öbekleridir..."vs.

Lisanla ilgili genel geçer kuralı şu beyit çok güzel ifade etmektedir; "*Deme kalbura kallabur. Galat-ı meşhur, lügat-ı fasihten evladır?* Yani; her ne kadar *"kalbur"* diye bildiğimiz eşyanın aslı "kalla-bur" olsa da sen kalbur demeye devam et, çünkü halk arasındaki yaygın anlamı, onun sözlük anlamından daha geçerlidir. Galat-ı meşhur olarak dilimizde de kullanılan o kadar çok örnek var ki, sözlük anlamları değil halkın zihnindeki anlamlan esas alınarak söylenmektedir. Mesela halk arasında; *"Namahrem"* kavramı, *"mahrem"* manasında kullanılmaktadır. *"Moral"* Latincede *"ahlak"* anlamında olduğu halde; bizde kimse *"moralim bozuk"* tabirini *"ahlakım bozuk"* olarak anlamamaktadır. Arapçadan, Farsçadan ve batı dillerinden dilimize geçen birçok kavram, bizim dilimizde sözlük anlamlarının dışında kullanılmaktadır. Doğu edebiyatının meşhur klasiklerinden Hariri'nin *"Makamat"* adlı eserinden birkaç örnek verecek olursak şaşkınlığımızı gizleyemeyiz. Mesela *"zalim"* kavramının manalarından birisi de *"kaymağı alınmamış sütü içen* "demekmiş. Ama hiç kimse bu manada *"zalim"* kavramını kullanmaz. Aynı şekilde *"savm"* Arapçadan dilimize oruç diye geçmiştir(ki oruç da farsça bir kavramdır) bir manası da ***"deve kuşunun pisliği"*** demekmiş. (!!!!!)

[Burada yanlış bir anlama veya bilgi farkındalığı var.
RUZE
'Oruc' Farsça rûze'den gelir. Rûz Pehlevi Farsçasında 'gün, gündüz', rûze ise 'günlük' anlamına gelir. Türkçe'de r ve l ile başlayan sözcükler bulunmadığından, bizler r ve l harfleriyle başlayan sözcüklerin önüne sözcüğün harekesine uygun sesli bir hemze ilave ederiz. Meselâ 'Receb' diye seslenmeyiz de i-Receb deriz veya 'limon' sözcüğünü i-limon şeklinde telâffuz ederiz.
ORUÇ
Bu sözcüklerin başına gelen, rûze'nin başına da gelmiş ve önce 'u-rûze' veya 'o-rûze' olmuş, sonra 'uruc/oruc' hâline dönüşmüş. Sonundaki c harfi de zamanla yumuşayınca, sözcük en nihayet oruç hâlini alıvermiş.
Farsça'da rûze giriften oruç tutmak, rûze horden oruç yemek, rûze-dar oruç tutan, rûze-hor ise oruç yiyen demek. O hâlde biz oruç tutmakla, aslında kendimizi gündüzleri tutmuş, kendimizi gündüzleyin yemekten, içmekten, cinsî ilişkiden alıkoymuş, yani perhiz yapmış oluyoruz.
PERHİZ
'Perhiz' de yine tutmak'la ilgili Farsça bir sözcüktür. Kısaca "ictinab etmek/kaçınmak/nefsi bir şeyden alıkoymak" anlamına gelir.
(http://yenisafak.com.tr/yazarlar/?t=13.09.2008&y=DucaneCundioglu) (hzl: İhramcızâde)

Demek ki aynı olan kelime ve kavramların, aynı olmayan zihinsel algı ve yansımaları vardır. Şöyle bir olay anlatılır; rahmetli Muhsin Yazıcıoğlu, Elçibey'in davetlisi olarak Azerbaycan'a gittiğinde karşılamada biraz gecikme olmuş ve hemen apar topar binleri gelerek çok özür dilemiş; *"Kusura bakmayın, birazdan Elçibey'in pezevenkleri gelip sizi alacaklar!"* demişler. Oysaki bizde pezevenk çok kaba ve argo bir kavram olduğu halde, onlarda koruma görevlileri için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Başka bir örnek de şudur; Azeri dilinde "kârhane" fabrika, "Bîkar" da işsiz demekmiş. Yani bir Türkiye Türkü orada *"Bekârlar için kerhane açmalıyız"* dediğinde onlar bizim anladığımızı anlamaz. O dilde *"işsizler için fabrika kurmalıyız"* demektir. Oysaki bizim ülkemizde öyle söylense çok kınanırlar.

Aynı fonetiğe, aynı işaret ve ses sistemine sahip olduğu halde, aynı kelime ve kavramlar, herkese aynı çağrışımı yapmayabilir ve herkes aynı manaları anlamayabilir. Bunun yanı sıra değer yargılarının farklı olmasından dolayı da farklı anlayışlar doğabilir. Mevlana, "Sen ne söylersen söyle, ne kadar anlatırsan anlat, bütün anlattığın karşıdakinin anlayabildiği ile sınırlıdır." demiştir. Öyleyse Bilge gibi düşünmek gerekir ama bunu halkın anlayacağı şekilde anlatmazsak en önemli fikirler bile olsa havada kalır... Kısaca âlim gibi düşünüp, en cahilin bile anlayacağı şekilde ifade etmek esastır.

Yahu Temel! Sen karını sevmediğin halde sürekli ona; "Kanaryam! Güvercinim! Tavus kuşum! Bülbülüm! deyip duruyorsun, neden? diye sormuşlar. Temel sinsice gülümseyerek; aslında ben ona 'kuş beyinli' demek istiyorum" demiş(!) Yani ne söylediğimiz kadar, onu hangi üslupla söylediğimiz de çok önemlidir. "Bazen kimin söylediği, önemlidir. Bazen de neyin söylendiği, önemlidir. Bazen ise ne zaman söylendiği daha çok önem arz ederken, bazen de nerede söylendiği, ön plana çıkar.

İyi/kötü, güzel/çirkin, doğru/yanlış, ödül/ceza, özgürlük, namus, adalet, eşitlik, vatan vs. gibi kavramlar izafidir (görecelidir) ve değer yargılarına göre farklılıklar arz eder. Kelime ve kavramların, insanların zihin ve mana dünyasındaki izdüşümleri çok farklı olabilir. *Kelimeler ve kavramlar, içine manalar sığdırılmış kaplardır. Manaların asıldığı askılıklar, duygu ve düşüncelerimizin ifade edilmesi için kullandığımız araçlardır. Tabiri caizse kelime ve kavram ifadeleri birer ceset, manaları da onların ruhu veya canı mesabesindedir. Kelimeler bir kabuk ve manalar bir öz mesabesindedir...* Kelimeler, düşünce ve fikirlerimizin ifadesinde yararlıdır ama duyguları anlatmada yetersiz kalır hatta onları daraltır, boğarlar. Bu yüzden merhum Mehmet Akif bir şiirinde *"Ağlarım ağlatamam; hissederim, söyleyemem; dili yok kalbimin, ondan ne kadar bizarım!" der.* Çoğu zaman ağzımızdaki dil yetersiz kaldığı için bedenimiz konuşur; jest ve mimikler devreye girer. Yani biz sustuğumuzda bedenimiz daha çok konuşur.

Dil, bir amaç değil araçtır. Dil sayesinde görünmeyeni görünür, soyutu somut hale getiririz. Zihnimiz ve eşya arasındaki sis perdelerini onunla aydınlatırız. Ancak kullanılan kelime ve kavramlar maksadı anlatmaz ise daha da anlaşılmaz kılabilir ve fikir anarşisine neden olabilir. *Öğrenci dilbilgisi hocasına sormuş; - Hocam! Kelime olarak "Bazan" mı "Bazen" mi doğrudur? Hoca biraz düşünmüş;- Evlat! Bazan "Bazen", bazen de "Bazan" doğrudur demiş(!)*

Yerinde ve zamanında, doğru üslupla kullanılmayan kelime ve kavramlar, görüntüyü netleştirmek yerine daha da bulandıran gözlük camlarına benzerler. Dil, Farsçada "gönül" anlamına gelmekle beraber bizde daha çok; duyu organı, ifade malzemesi, kelime ve kavramlar olarak anlaşılmıştır. Mevlana der ki, *"Gönlü ve sözü bir olmayan kişinin yüz dili olsa bile o yine de dilsiz sayılır?'* Biz farkında olsak da olmasak da "kelime ve kavramlar", hayatımızda o kadar önemli, etkili ve belirleyicidir ki bu konuyu ne kadar çok işlesek yeridir. Öyle ki "*Dilin kemiği yoktur ama kemik kırar!"* Hz. Ali'nin veciz ifadesiyle *"Kişi, dilinin altında gizlidir?'*

Kişilerin kavramlarını kazıdığınızda, o kişilerin manevi cevherini bulursunuz. Kelime ve kavramlar, her zaman bir şeyleri açıklamak için kullanılmaz, çoğu zaman da bazı şeyleri gizlemek, saklamak ve örtmek için kullanılır. Kavramlar, çok önemli belirleyicilerdir. Eskiler bu konuya o kadar önem yüklemişler ki; *"Üslub-u beyan, ayniyle insandırf* demişlerdir. Yani bir kişinin kullandığı üslup, o kişiyi

tanımlamada yeterlidir. *"Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar da konuşa konuşa anlaşır?* 'Yeter ki insan, konuştuğu kelime ve kavramları bilinçli şekilde ifade etsin ve konuşmalar *"fikirlerin firarı"* şeklinde olmasın. Shakespeare bir eserinde şöyle der; *"Kelimeler uçuyor ama düşünceler yerde. Düşüncesiz kelimeler asla gidemez cennete. Anladım artık cehalet Allah'ın lanetidir. Bilgiden kanatlar tak, uçman için cennete*

Bir maksada yönelik olmadan ve düşünmeden konuşan insanlar, düzensiz ses çıkaran çalgı aletleri gibidir. Yüksek sesle bağırarak konuşmak, çoğu zaman karşıdaki kişinin seni duymasını engeller. Ama soylu bir maksada yönelik, uygun bir ses tonu ve üslupla, özenle seçilmiş kelime ve kavramlarla konuşmak; bezgin insanları hayata bağlar, ümitsize ümit bahşeder ve adeta kurumuş çorak toprakları yemyeşil bir vadiye çevirir. Hele faziletli, özü-sözü bir âlim zatın ağzından çıkan güzel kelime ve kavramlar, petekten süzülen baldan daha tatlı ve değerlidir. Karşıdakini büyüler ve ruhuna şifa olur. Ayrıca "*Talebe ne kadar dikkatli dinlerse, hoca da o kadar hikmetli söyler.?'*

Bir bilge, öğrencilerini hayata hazırlarken şu dersi vermiş; "Çocuklar! Bir kişinin konuşmasına ve anlattıklarına bakarak o kişi ve zekâsı hakkında fikir ve kanaat sahibi olabilirsiniz!' demiş. Öğrenciler; "Ama hocam! Kişi hiç konuşmazsa nasıl anlayacağız?" demişler. Bilge Hoca gülümseyerek; "O kadar zeki insan yoktur!" demiş... Buradan anlıyoruz ki, "Dil, aklın ayak izidir?' İnsanların ne söylediklerini dinlemeden ne düşündüklerini de anlayamayız. Yani dil, düşüncenin teni ve gövdesidir.

Sadi Şirazi der ki *"İki şey ruhu karartır; konuşmak gerekirken susmak, susmak gerekirken konuşmak"* Eskiler de der ki, *"Kelamın fıdda (gümüş) ise sükûtun olsun zehep (altın)! Kemal ehli kemalatı sükût ile buldular hep!"* Yani konuşman gümüş ise susman altın olsun! Sükûtun(susmanın), altın olduğu yer ve zamanlar olduğu gibi ihanet ve zulüm olduğu yer ve zamanlar da vardır... Müziği meydana getiren sadece sesler ve notalar değildir, aynı zamanda sesler ve notalar arasındaki ahenkli ve bilinçli esler/sessizliklerdir. Yani *"Ses ve es"* birlikte armoniyi oluştururlar.

"Söz, ilaç gibidir; gereği kadar olanı şifadır; yaşatır, fazlası hasta eder veya öldürür!' Bir vecizede denir ki; "İnsan, sesini söze, sözünü sözcüğe, sözcükleri sözlüğe, sözlüğü yazıya, yazıyı resime, resimi müziğe, müziği notaya, notayı sanata, sanatı savaşa ve savaşı da sanata dönüştürebilir?' Çok konuşmak demek, çok bilgili olmak ya da çok şey anlatmak demek değildir. Ehli hikmete göre "Akıl arttıkça söz azalır ve daha tasarruflu kullanılır.?' Argoda da şöyle denir; "Etkili bir konuşma tıpkı mini etek gibidir; dikkat çekecek kadar kısa ve esası örtecek kadar da uzun olmalıdır?' Bu yüzden konuşma metni hazırlanırken çok emek sarf edilmeli ve Platonun dediği gibi; "Her hitabe (konuşma), canlı bir varlıkmış gibi hazırlan- malıdır. Her konuşmanın bir başı, gövdesi ve ayakları olmalıdır. Ayrıca bütün parçalar, bir birine ahenkli bir şekilde bağlanmalıdır?' Ayrıca konuşurken kişinin kendisini ve muhataplarını ciddiye alması, en önemli hususlardandır.

Ünlü bir pazarlama uzmanı ve eğitimci, çok uzaklarda bir yere konferans vermek üzere davet edilmiş. Anlatacağı konuyu gayet ciddi bir şekilde hazırlamış, söylenen yer ve zamanda konferans yerine ulaşmış. Çantasını açmış, notlarını kürsüye koymuş ve konuşmaya geçmiş. İşin ilginç yanı ise kocaman salonda dinleyici olarak sadece bir kişi varmış. Ama profesyonelliğin gereği, hiç istifini bozmadan konusunu o dinleyiciye gayet muntazam bir şekilde anlatmış. Konuşmasını bitirdiğinde, dinleyen beyefendi ayağa kalkmış, nezaketle alkışlamış. Konuşmacı, çantasını toplamış tam gidecekken, onu dinleyen beyefendi ona yönelerek demiş ki; "Efendim! Sizden sonraki konuşmacı da benim! Lütfen siz de beni dinler misiniz!?)

Konuya dair bir fıkra da bizim topraklarda anlatılır. Bir gün hoca, vaaz etmek için uzak bir köyün camisine gitmiş. Bakmış ki camide sadece bir kişi var başka kimse yok. Hocanın canı sıkılmış ve bütün anlatma şevki kaçmış. Ama yine de oturan adamın fikrini almak isteyip sormuş; -"Efendi! Sence ben hazırladığım bu vaazı anlatmalı mıyım?" Adam, toparlanmış ve demiş ki; -"Hocam! Ben bu köyün Seyis'iyim (yani at bakıcısı), senin işlerinden anlamam. Ama ben çiftliğe gitsem baksam ki bütün atlar kaçmış, sadece bir at kalmış, onu yine de beslerim!' Hoca, bu cevabı çok bilgece bulmuş ve anlatması

gerektiğini anlamış. Başlamış vaaz etmeye. Tam iki saat boyunca anlatmış. Sonunda takdir bekleyen bir eda ile Seyis'e dönüp; "Efendi! İyi oldu mu?" diye geri bildirim istemiş. Seyis, aynı bilgelikle şu cevabı vermiş; "Hocam! Başta dedim; ben bir Seyis im, bu işlerden pek anlamam, fakat ahıra gitsem baksam ki bütün atlar kaçmış sadece bir at kalmış. Onu beslerim ama yemin tümünü de ona asla yedirmem!" Tabii bizim hoca mosmor olmuş...

Konfüçyüs'e öğrencileri bir gün şu soruyu sormuşlar; "Eğer bir ülkede yönetici olsaydınız ve elinizde yeterli kudret bulunsaydı, ilk olarak işe nereden başlardınız? Konfüçyüs cevap vermiş; "Kuşkusuz ilk olarak dili düzeltirdim. Yani kavramların doğru kullanılmasını sağlamaya çalışırdım!' Bu cevap üzerine öğrenciler şaşırmışlar ve cevabı basit bularak dudak bükmüşler; "Niçin böyle bir şey yapardınız?" demişler. Konfüçyüs şu açıklamayı yapmış; "Çünkü eğer dilde bozukluk varsa, söylenen şey söylenmek isteneni anlatmaz. Eğer söylenen, istenen anlamı yansıtmazsa yapılması istenen şey yapılmaz. Eğer istenen şey yapılmazsa ahlak ve sanat bozulmaya uğrar. Eğer ahlak ve sanat bozulursa, adalet doğru yoldan çıkar. Eğer adalet doğru yoldan çıkarsa, halk çaresiz durumlara sürüklenir. Sonunda söylenen söz hakkında doğru karar verme fırsatı kalmaz. Böyle bir durumu önlemek, her şeyden önemlidir!'

Konfüçyüs'e göre; "Bir kavmi bozmak, onların dilini (kelime ve kavramlarını) bozmakla mümkündür!' Mefhumun muhalifinden (tam tersinden) hareket edecek olursak şöyle diyebiliriz; Bir toplumu düzeltmek, sanatı, hakkı ve adaleti ikame edebilmek için öncelikle dilin (kavramların) doğru kullanılmasını sağlayarak işe başlamalıyız. Şair Yahya Kemal'in ifadesiyle; *"Türkçemiz, ağzımızda anamızın sütü gibi helal ve güzel 'olmalıdır!'* Dil veya lisan, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli unsurlardan biridir. Hatta bazılarına göre insanı tanımlayacak kadar değerli ve ayırt edici bir unsurdur. Onlara göre; *"İnsan konuşan hayvandır!' "İnsanlar kelime ve kavramlarla idare edilir, hayvanlar ise yularlarıyla. Kuşlar ayaklarından ve tuzaklar kurularak yakalanır, insanlar dilleriyle." Halk deyişiyle; "Bana benden olur her ne olursa. Başım rahat olur dilim durursa." "Ah dilim! Seni dilim dilim dileyim, başıma her ne gelirse senden bileyim." "Bülbülün çilesi, dilinin yüzündendir!'*

İnsan hem kendisini hem dış dünyasını doğru ifade edebilmek için kelime ve kavramlara muhtaç yaratılmıştır. Konuşmak ve iletişim kurmak, ekmek su gibi zaruri bir ihtiyaçtır. Rus Çar'larından birinin yeni doğan bebekler üzerinde vahşice bir deney yaptığı anlatılmaktadır. Deneyin konusu ise; 'acaba hiç kimse konuşmazsa bebekler, nasıl bir dil konuşacaklar?' Bu deneyde bebeklerin her türlü fiziki ihtiyacı karşılandığı halde; iletişim, sevgi, dokunma, okşanma ve konuşma ihtiyaçları karşılanmadığı için bir süre sonra vahim bir şekilde öldükleri tespit edilmiştir...

Düşünce ve dünya görüşünde birlik olmayınca dilde birliğin olması da beklenemez. Aynı şekilde inançta ve kavramlarda birlik sağlanmayınca eylemlerde de birlik düşünülemez. *"Aynı dili konuşanlar değil aynı duygu, inanç ve düşünceleri paylaşanlar anlaşabilirler!'* Kelime ve kavramlar, insan hayatında öylesine önemlidir ki, attığımız her adıma nasıl dikkat etmemiz gerekiyorsa, söylediğimiz her söze de dikkat etmemiz gerekiyor. Çünkü sarf edilen sözler; memeden çıkan süt, yaydan çıkan ok ve kaynağından çıkan ırmak gibi geriye dönmez. Geride pişmanlıklar ve hasretler bırakırlar. Niçin söyledim diye pişmanlık duymamak için neleri nasıl söylemeliyim diye zaman ayırmak daha akıllıcadır.

Dil ve düşünce iç içedir. Öyle ki sonuçta dil, düşünmenin bir vasıtası olmuştur. Ana dilimizden cümleler kurarak düşünürüz. Bir lisan, aynı zamanda o milletin manevi mirasını ve dünya görüşünü de içinde saklar. *"Dil bir milletin ses ve söz dünyasıdır, kelime ve kavram gezegenidir. Kendi dilini çok iyi bilmeyenler, başka dilleri zaten anlayamazlar!'*

Dil ve konuşmanın önemi o kadar büyüktür ki, bazı filozoflar; "savaşların, insanlarla kader arasında değil, insanla kelimeler arasında olduğunu" savunmuştur. Bir ülkenin kanunlarının çiğnenmesinden sonra en büyük suçun, o ülkenin dilinin çiğnenmesi olduğu kabul edilmiştir. Çünkü biliyoruz ki, "İnsanın ruhu gibi toplumun ruhu da dilde kendini gösterir. Dil, insan düşünce ve

zekâsının, toplum karakterinin ve ortak aklının bir parçasıdır!' Bazıları o kadar ileri gitmişler ki, "Arşimet'in manivelası da neymiş! Bana mükemmel bir lisan verin; doğru zaman, mekân ve doğru tonda kullanılan kelime ve kavramları getirin, ben dünyayı yerinden oynatayım ve yepyeni medeniyetler kurayım..." demişlerdir.

Kelime ve kavram olarak *"evet"* veya *"hayır",* söylenmesi çok kolay iki kelime olduğu halde nikâh masasında; *"evet"* diyen nice çiftlerin hayatı, yıllarca zehir olmuş veya mutlu geçmiştir. Öyleyse kelime ve kavramları kullanırken *(özellikle evet veya hayır derken)* azami dikkat etmek gerekir. *"Sözde, sihir olduğunu"* her aklı başında insan bilir ve kabul eder. Kelimeler, kavramlar ve üslup, başka bir ifadeyle dil ve söyleniş biçimi, o kadar önemli ve etkilidir ki, Anadolu'da; *"Oha var öküz durdurur, oha var zelve kırdırır!"* derler. Yunus ise bunu daha veciz olarak şöyle ifade etmiştir; *"Söz ola kese savaşı. Söz ola kestire başı. Söz ola ağulu aşı, bal ile yağ ede bir söz."*

"Acaba dil mi insanı şekillendirir, yoksa insan mı dili şekillendirir?" Sorusu tarih boyunca insanların zihnini meşgul etmiştir. Tabiî ki bu çift taraflı bir süreçtir. *"Hem insan dili şekillendirir, hem de dil insanı şekillendirir!'* Genel anlamda da ise hem insan, çevreyi hem de çevre, insanı etkiler ve şekillendirir. Bu bir döngüdür. ***Ermeni asıllı dilci Agop Dilaçar'a göre; dile şeklini veren biz değiliz, aksine o bizi şekillendirmektedir. Milletleri kan ve ırk bağından daha çok dilleri ve kavramları bir arada tutar.*** *Yine şöyle der;* **"Dilin üzerimizdeki etkisi, hepimiz için geçerli olan düşüncelerden ve doğrulardan çok daha güçlü dür. Dili önce biz ana sütü emer gibi özümleriz, sonra da bütün hayatımız boyunca hazır bulduğumuz bir sermaye gibi tüketiriz."**

İnsan; aklı, iradesi, zekâsı, dili ve kavramları sayesinde diğer varlıklardan ayrılır. Bazı toplum mühendisleri, tarih boyunca kelime ve kavramların genleriyle oynayarak insanları yanıltmış, onlarla alay etmiş ve yaşantılarını ifsat etmişlerdir. Ziya Paşa her ne kadar; *"Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz. Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde."* diyorsa da bu söz, tam olarak gerçeği ifade etmez. Zira konuşmak insan ruhunun ve içinin bir yansımasıdır. Bir kapta ne varsa sonuçta dışarıya o çıkar.

Nice güzel konuşmalar ve sözler vardır ki, en kıymetli mücevherlerden daha kıymetli, yıldızlardan daha parlaktır. İnsanın bezgin ruhunu dinlendirir, kışını bahara çevirir. Müzede sergilenen ama kullanılmayan eşyalar gibi vücudumuzda asılı duran duyguları titretir, depreştirir, tetikler ve harekete geçirir. İnsanı şenlendirir, ümitlendirir, gücüne güç katar. Ona kutsal bir yol ve amaç göstermek suretiyle dopdolu yaşamasını sağlar. Savaş açtırır veya savaştan vaz geçirir... Söylenenler sevgilinin sözleri ise; sorgulanmaz, kulaktan izin almadan doğruca kalbe gider ve oradan tüm vücuda hatta etrafa yayılır...

Evet, "*Sözde sihir vardır?'* Bazen insan kendisini, yağmurlu bir güne rastlamış fukara cenazesinde gibi yalnız hissettiğinde, duyduğu birkaç samimi söz, onu gitmek istediği yere kadar götürür. O sihirli kelime ve kavramlara biner geçmişe ve geleceğe yolculuklar yaparsınız...

Ağzımız bize yalnızca yemek yememiz için verilmemiştir. Sh: 17-28

****

HAYATTA BÜYÜK ENGELLER YOKTUR SADECE BASİT AMAÇLAR VE KÜÇÜK HEDEFLER VARDIR

(Amaç ve Hedefler Üzerine)

"İnsanın hayatını kaybetmesinden daha tehlikeli ve acı verici bir şey vardır; o da hayatın anlamını kaybetmek!" Hayatın anlamını kaybetmek demek, bir inançtan, amaçtan ve bu amaca hizmet eden hedeflerden yoksun olmak demektir. Gençlerin kutsal bir amaçtan yoksun yaşamaları, bir millet için büyük bahtsızlıktır. Zira gençlerin amaçtan yoksun olmaları demek, o milletin geleceğinin olmaması demektir. Kutsal bir amaç ışığında hayatı devam ettirmek, aklı başında her insanın en temel ihtiyacı ve görevidir. Her insanın bir yol haritası ve yön çizgisi olmalıdır. Bu yol haritasında, belli yer ve

zamanlarda ulaşılması gereken hedefler ayrıca yer almalıdır.

Dünyanın en güçlü insanları, amacı olan ve önemli bir hedeflere kilitlenen insanlardır. Çünkü amacı olan insanların, yaptıklarının veya yapmadıklarının altında amacının rengi, kokusu ve tadı yani amacın gücü vardır. "*İnsanın ne kadar güçlü olacağını, amaçları ve ne kadar çok şiddetle istediği belirler?'* Nasıl ki, "*Dünyayı sel alsa ördeğe vız gelir!'* diye düşünüyorsak, amacı ve hedefleri olan insanların da bu amaçtan aldıkları güçle çoğu engelleri aşacağını biliriz. Çünkü amaçlar aynı zamanda kendisini gerçekleştirmek için kişiyi zorluk ve engellere karşı donanımlı kılar. Bir Çin atasözünde; *"Nereye gideceğini bilen, güçlü amaçları ve hedefleri olan insanlara yol vermek için, dünya bir kenara çekilir ve ona yol verir!'* denir.

"Hayatta büyük engeller yoktur, sadece basit amaçlar ve küçük hedefler vardır!' Konfüçyüs'ün ifadesiyle; *"Derin olan kuyu değil, kısa olan iptir!'* diye düşünmek, insanı daha aktif ve azimli kılar. Bir insan engellere bakarsa hedefini göremez, hedefe kilitlenirse de engelleri göremez. Meşhur âşıklardan Mecnuna sormuşlar: *"Sen kimsin, adın ne, kimlerdensin?" "Leyla!"* demiş. *"Nerelisin?"* demişler. *"Leyla!"* demiş. *"Nereden nereye gidiyorsun?"* demişler. *"Leyla!"* demiş... *"Yahu biz sana ne soruyoruz sen bize ne cevap veriyorsun?"* demişler. Mecnun ona da *"Leyla!"* diye karşılık vermiş... İşte *"bir hedefe kilitlenme"* diye buna denir. Yani baktığı her şeyde onu görmek ve kendisini onun için yok edebilme fedakârlığına sahip olabilmek... Bu yüzden amaç ve hedeflerin, insanın hayatından daha kıymetli olması lazımdır. Bir kadın, bir mevki, bir meslek, maddi bir kazanç gibi şeyler, amaç olma yüceliğinden uzaktırlar. Bunlar dünya hayatının geçici zevkleriyle alakalıdır. Oysa kutsal bir amaçla yapılan yolculuk ahrette de devam eder...

İnsanların amaçları, hayvanların ise istek ve arzuları vardır. Ne yazık ki kaderci insanlar, amaç belirleyemezler. **Amin Maalouf**, kaderi ve kaderci insanları anlatırken şöyle diyor; *"Bir yelkenli için rüzgâr neyse, kader de bir insan için odur. Dümen başındaki insan rüzgârın nereden ve ne şiddette eseceğine karar veremez ama kendi yelkenini yönlendirebilir. Bu da kimi zaman inanılmaz derecede fark eder. Aynı rüzgâr deneyimsiz ya da ihtiyatsız ya da yanlış karar veren bir denizciyi felakete sürüklerken bir başkasını sakin bir limana ulaştıracaktır..."*(Ölümcül kimlikler, sh:84, yky, Ocak 2002, İstanbul)

Her insan, amacıyla değer kazanır veya kaybeder. Biz Müslümanlar için bu amaç;"*Yeryüzünden fitne ve zulüm kalkıp; tamamen hak ve adalet, insan onuruna yakışan bir yaşam hâkim oluncaya kadar meşru ölçüler içinde mücadele edip, yalnızca Allah'ın rızasını gözeterek son nefesimizi Allah'a teslim olmuş müminler olarak vermektir!'* Bu kutsal mücadelenin diğer bir ifadesi; insan ile onurlu yaşam arasındaki engelleri kaldırma ve herkese özgür iradesini kullanma imkânı sağlama çabasıdır. Bunun İslami literatürdeki adıda cihat'tır. Cihat çoğu insanın sandığı gibi sadece "kılıç kalkan ekibiyle yapılan kan ve barut kokan bir eylem" değildir. Cihat, insan ile insani özgürlükler arasındaki engelleri kaldırıp, vahiyle insanı buluşturma gayretidir. Bu ise göz ile ışığı buluşturma çabası gibidir. Başka bir ifadeyle, Allah ile insan arasındaki engelleri, yok etme mücadelesidir cihat! "Hayat iman ve cihattan ibarettir."

Ünlü Psikiyatrisi Victor E. Frankl, yaşamın gayesini anlatırken şöyle diyor; *"Yaşamın anlamı insandan insana, günden güne, saatten saate farklılık gösterir. Bu nedenle çok önemli olan, genelde yaşamın anlamından ziyade belli bir alanda bir insanın yaşamının özet anlamıdır... Sorunu genel terimlerle ortaya koymak bir satranç şampiyonuna sorulan şu soruyla kıyaslanabilir; "Söyleyin ustam, dünyadaki en önemli hamle nedir? Bir maçtaki belli bir durumdan ve rakibin özel kişiliğinden bağımsız en iyi bir hamle diye bir şey yoktur. Aynı şey insanın varoluşu için de geçerlidir. Kişinin soyut bir yaşamın anlamı arayışına girmemesi gerekir... Herkesin yaşamında özel bir mesleği veya uğruna çaba harcanacak bir misyonu, yerine getirilmeyi bekleyen somut bir görevi vardır. Ne onun yeri değiştirilebilir ne de yaşamı tekrarlanabilir. Bu nedenle herkesin işi, bunu yürütmeye yönelik özel fırsatları kadar eşsizdir"...* (V.Frankl, İnsanın Anlam Arayışı, sh. 103, mart 2000, Ank., öteki psikoloji y.)

Başka bir ifadeyle amaç; insanın yaratılış gayesi ve yaşama sebebidir. Amaçlar, dinlere ve

ideolojilere göre değişiklik arz eder. Hatta ne kadar din ve dünya görüşü varsa o kadar da amaç vardır diyebiliriz. Amaç bir yol haritası veya bir yön çizgisidir. Hedef ise ölçülebilir "somut" alt amaçlardır. Hedeflerin en temel özellikleri şunlardır: Sarihtir (çok açık ve nettir), ölçülebilir niteliktedir, mantıklıdır, uygulanabilir özelliktedir, tarih ile sınırlıdır, zamanı bellidir. Mesela "doğuya gitmek" bir amacı ifade ediyorsa, bu yolculuk sürecinde; belli zamanlarda, belli yerlerde, amaca uygun bilinçli eylemlerde bulunmak ve bunu zamanla sınırlamak hedefi ifade eder. Bu süreçte *"doğu"* hiç bitmez, ömür boyu sürer. Yani vardığınız yerden daha ötede yine doğu devam eder.

Amaç, kesintisiz bir süreç ifadesidir. *Amaç, varılması gereken bir durak değil bir yolculuk biçimidir.* Kabir kapısında biter ancak. Her insana saatten önce bir pusula lazımdır. Bu pusula bir amaç ifadesidir. *Eğer gitmek* istediğin bir yön varsa; zamanın, mekânın ve imkânların bir anlamı ve önemi vardır. Amacı olmayan insanların çoğu pervasız şekilde "zaman öldüren insanlardır."... Bir hemşirenin, "Ben iyi bir sağlık elemanı olacağım." demesi bir hedef değil, bir temennidir. Ama aynı hemşirenin, "Ben falan mahallede, 50 bebeğe, bir hafta içinde, kızamık aşısı yapacağım" demesi ve uygulaması bir hedef ifadesidir. Çünkü hem açık, hem ölçülebilir, hem mantıklı hem uygulanabilir ve hem de zamanı bellidir. Amacı olmayan bir insan, akrebi olmayan bir saate benzetilebilir. Yelkovanın varlığı nasıl ki akreple anlam kazanıyorsa, insanın değeri ve varlık sebebi de onun amacıyla değer kazanmaktadır. Siz bir seyahat şirketi bürosuna gidip sadece "Bana bir bilet lütfen" der misiniz? Demezsiniz, mutlaka biryer ve zaman belirtirsiniz.

"Nereye gideceğini bilmeyen gemiye, hiçbir rüzgâr fayda vermez... Nereye gideceğini bilmiyorsan, gittiğin yerin de bir önemi yoktur... Ne aradığını bilmeyenler, bulduklarının ne olduğunu anlayamazlar... Her arayan bulamaz, ama bulanlar, mutlaka arayanlardır... Amaçlar, yıldızlar gibidir, onlara hiçbir zaman ulaşamayız, ama bize daima yol gösterirler. Nerde bulunduğumuzu ve buradan sonra hangi yere gideceğimizi onlara bakarak anlayabiliriz...'' Eğer bir amacın varsa ve bu amaç uğruna mücadele edebiliyorsan varsın. Ömür devam ettiği sürece amaç da devam eder. Ama insanın amacı yoksa hükmen ömrü bitmiş, fakat uzatmaları yaşıyor demektir. *Yani amaç biter ama ömür bitmezse bu yaşam artık bir eziyete dönüşür...* Ancak amacı olan insanlar riskleri göze alma cesaretini gösterirler. *"Kaplumbağa bile kafasını kabuğundan çıkartıp risk almadıkça ilerleyemez"* Ayrıca bizler mütevazı olalım, ama amaç ve hedeflerimiz asla mütevazı olmamalıdır. Yüce amaç ve hedefler, kişiyi hep ileri ve yukarı götürür. Bu yüzden sık sık amaç ve hedeflerimizi gözden geçirmeli ve onları güncellemeliyiz.

Her insanın bir kahramanı vardır. Siz de en azından çocuklarınızın doğal kahramanlarısınız. Çocuklarınız ve aileniz sizi örnek alır ve sizden etkilenir. Zira *"Keçinin geçtiği yerden oğlak da geçer."* Bu açıdan bakıldığında hepimiz her an bir vitrindeyiz. Hem ayıplarımız hem de maharet ve faziletlerimiz etrafça gözlemlenir. Sarımsak veya portakal gibi kokarız. Yani demem o ki, biz amacımıza hizmet edersek, bizim dışımızdakiler de ona hizmet eder... Ne yazık ki, inançsız, anlamsız ve amaçsız bir hayat tercihi yüzünden beşikle gelen nice muhteşem özellik ve güzellikler hiç kullanılmadan, jelatini açılmadan tekrar tabutla geri sahibine iade edilmektedir. Bu bir kaynak israfıdır, vebaldir.

Nasıl ki taş ve topraktan yapılmış evleri; sevgi, paylaşmak, fedakârlık ve aile bağları, bir yuva haline getiriyorsa... Nasıl ki selüloz ve kâğıtları; manalı yazılar, kitap haline getiriyorsa... Ruh ve beden-den olan adamı da; inanç, amaç ve anlamlı yaşantı, insan haline getirir... ***"Atımızı elimizden alabilirler ama yolumuzu asla alamazlar."*** Bu yol, bizim gayemizi ifade eder. ***'Atı zorla suya götürebilirsiniz ama zorla su içiremezsiniz"*** *Yani* maddi araçlara belki hükmedilebilir ama senin amaç ve inançlarına asla hükmedemezler. Onları ancak sen, değiştirebilirsin... Bazı şeyler vardır ki alınamaz, onlar sadece verilebilir. Onlardan siz vazgeçmezseniz, onlar asla sizden vazgeçmez. Tıpkı inançlarınız, amaçlarınız ve hedefleriniz gibi...

"Hayatımızın kalitesini amacımız ve tercihlerimiz belirler. Bugün nasıl bir hayat yaşadığımızı, çoğunlukla dünkü tercihlerimiz belirledi. Yarın nasıl bir hayat yaşayacağımızı da bu günkü tercihlerimiz belirleyecektir..." Bir amaçtan yoksun insanlar, hayatta avare kasnaklar gibi hiçbir işe

yaramadan döner ve nereye gideceği belli olmayan kedi-köpek yavruları gibi menzilsiz bir şekilde dolaşır dururlar. Yada ormandaki filler gibi yer, içer, semirir, ürer ve bir ağaca yaslanır ölürler... Ne hazin ve acıklı bir son! *"Kim ki yaşam gayesini bilmedi - Sanki dünyaya gelmedi!"*

"Amaçların kudreti inkâr edilemez. Bir damla suda bulunan kudreti gözle göremeyiz ama bir damla su bir taşın kovuğuna girer ve orada donarsa taşı çatlatır. Yine böyle bir su buhar olursa en kuvvetli motorların pistonlarını işletir... Bütün mesele onların içindeki gizli kuvveti ve kudreti harekete geçirerek olayı tetikleyebilmektir!' Varlık nedenimizi, amacımızı, hedeflerimizi, planlarımızı, projelerimizi ve doğru-yanlış cetvelimizi, bir çırpıda yazacak kadar net bilmiyorsak boşluktayız demektir. Kişinin kendi amaç, hedef, ilke ve planları olmazsa; planı ve amacı olanların piyonu olurlar. Onların hedeflerine ulaşmalarında, atlama taşı durumuna düşerler. Kural şudur;"*Organizeli*, *planlı, amaçlı ve çalışkan azınlıklar, böyle olmayan çoğunluklara her zaman hükmederler!'* Doğru düşünen tembel çoğunluklar, yanlış düşünen ama çalışkan azınlıkların her zaman hizmetinde olmuşlardır. *"Pasif iyiler, aktif kötülerin maskarasıdırlar!'*

İdealleri ve güçlü hedefleri olan insanlar, mıknatıs gibidir; doğal bir çekim güçleri ve manyetik alanları vardır... İnsanlar, her zaman nereye gittiğini bilen, kararlı ve amaçlı insanları takip etme eğilimi gösterirler. Aslan için diş, kuş için kanat, balık için yüzgeç ne ise insan için de inanç ve amaç odur, hatta daha da önemlidir. Bir Çin atasözünde der ki; **"*Sadece ölü balıklar, akıntı istikametinde yüzerler!'*** Amaçsız insanlar, rüzgârın önünde savrulan yapraklara veya suyun üstündeki saman çöplerine benzerler.

Arkadaşlarla ana caddelerde gezerken, eğer muzipliğim üstümdeyse, trafik lambalarına rastladığımızda ve yeşil ışık yanıyorsa, onlara bir espri yapıyorum; *"Arkadaşlar! Yeşil ışık yanıyor, zayi olmasın; haydi karşıya geçelim!'*[1] diyorum. Hem neşelenip gülüyoruz. Aslında bu espriden hareketle; *"hayatın amacı ve kalitesi"* konusunda ciddi bir sohbet imkânı buluyoruz. "Hayat amacı", o kadar önemlidir ki, bu amaç insanın iç ve dış dünyasına rengini, kokusunu ve tadını verir. Dışardan dikte edilemez. Mutlaka insanın kendi iç benliğinde, kalbiyle ve kafasıyla kabullenmesi gerekir. *"Hayat amacımızı 'Google'dan öğrenemeyiz."*

Amaç ve insan ilişkisi; balıkla su ilişkisi gibidir diyebiliriz. Nasıl ki, balık suyun dışında yaşama şansına sahip değilse insan da hayat amacından bağımsız yaşama lüksüne sahip değildir. Amaç, insan olmanın kaçınılmaz gereği ve sonucudur. Amaçsız bir hayat nebati ve behimi (bitkisel ve hayvani) dir. Kaldı ki bitki ve hayvanlar da amaçsız yaratılmamışlardır. Yaratılan her şeyin, mutlaka bir görevi, fonksiyonu ve yaratılış amacı vardır. İnsanı ve hayatını anlamlı veya anlamsız hale getireceği için "amaç" çok önemlidir. Çünkü amaç, insana yaşamı boyunca rehberlik eder ve yol gösterir. "*Amaç; manevi bir navigasyon cihazıdır*."

Kabirden ötede ibadet değil hesap ve ceza dönemi olacaktır. Artık orada perdeler kalkacağı için cennet ve cehennem, kendini gösterecektir. Halk arasında çok kullanılan *"Dünyada mekân, ahirette iman"* sözünü doğru okumak lazımdır. Burada kastedilen; ahirette iman ve ibadet, fayda verecektir manasındaysa bu söz doğrudur. Yoksa orada insanların iman edip etmeyeceği bahis mevzuu değildir. Orada zaten iman etmekten başka çare yoktur. Belki bu sözün doğrusu *"Dünyada iman, ahirette mekân"*olmalıdır.

Hayatın kalitesi; inanç, amaç, güven ve ümitle doğrudan alakalıdır... "*Kuraklığın hüküm sürdüğü bir zamanda köy sakinleri, yağmur duasına çıkmaya karar vermişler. İçlerinden sadece bir tanesi yanına şemsiye almış. İşte bu İnanç'tır... Babalar bebeklerini havaya hoplatır, çocuklar buna gülmekten bayılırlar. Yere düşeceklerini akıllarına bile getirmezler. Çünkü babaları onları tutacaktır. İşte bu güven'dir... Hiçbirimizin yatağımıza girerken, ertesi gün uyanacağımıza dair bir garantisi yoktur. Aynı zamanda bir yola çıkarken, oraya varabileceğimize dair bir teminatımız da yoktur. Ama yine de ertesi gün ve varacağımız yer için planlar yapmaktan geri kalmayız. İşte bu Ümit'tir..."* Eğer bir insanda inanç, amaç, güven ve ümit varsa yaşamı kaliteli olma yolundadır..."

Yaklaşık 300 milyon spermin arasından birinci seçilip de amaçsız bir hayat sürmek bize hiç mi hiç yakışmaz. *"Hayatın amacı, amaçlı bir hayat yaşamaktır."* Müslümanın hayat amacı; *"Sadece Rabbimizin rızasını kazanmak için ona ibadet etmek, dolayısıyla da kul hayatı sürerek, diğer insanlara da faydalı olmaktır. Yani yeryüzünden fitne kalkıp, adalet hâkim oluncaya kadar mücadele etmektir'.'Zna* Yüce Allah bizi surat koleksiyonu olarak yaratmadı.

“De *ki: "Benim namazım, ibadetim, hayatım ve ölümüm hep âlemlerin Rabbi Allah içindir."* (Enam 162)

Sh: 109-116

Kaynak: Mustafa Sevinç, Karanlıkta Renkler Yoktur (Mumyalanmış Manalar) Asitan-2013, Sivas

DOĞAL AYIKLAMA VE KİLİSE

İlk önce onlarda başladı şimdi sıra Müslümanlarda

Birçoklarının söylediği gibi, Tanrı yoksulları sever ve bunun içindir ki, bu denli çok sayıda yoksul yaratmıştır. XIX. yüzyılda ve bir ölçüde hâlâ, yoksulluk söz konusu olduğunda temkinli ve ılımlı davranılmasının nedenlerinden biri de budur. Aynı dönemde yoksulluğun kaçınılmaz olduğu yolunda Ricardo'cu görüş de vardır; bu, ekonomik yasanın kaçınılmaz işleyişini yansıtmaktadır. Ve az önce gördüğümüz gibi, bunun da ilerisinde, yoksulların doğal olarak ayıklanıp atıldığı görüşü yer almaktadır. Belli bir zaman süresi içinde, (George Bernard Shaw'un Alfred Doolittle adlı kahramanının kendisi için haklı olarak söylediği gibi) bu dünyaya layık olmayan, yoksul burasını terk edecektir.

Bu son öğreti toplumsal açıdan yatıştırıcı ve bir başka, yönden bakıldığında da hayranlık vericiydi. Ancak dindarlar açısından tehlike habercisi bir sorun yaratıyordu. Darwin'in öğretisi tüm bilgili kilise üyeleri için Kutsal Kitab'ın gerçeğini yadsımak demekti. İnsan Tanrı görüntüsünde yaratılmıştı; maymun soyundan gelmiyordu. Yaradılış çağlar süren bir olgu değildi; İncil'de tüm evrenin tam altı günde yaratıldığı bildiriliyordu. Doğal ayıklama yoksulluk sorununa iyi bir çareydi, ancak bundan çıkarılan fikirler dinsel inançla korkunç bir çelişki oluşturmaktaydı. 1925 gibi yakın bir zamanda, Darwin'in öğretilerinin doğru olduğunu öğrencilerine öğrettiği için yargılanan John T. Scopes'un Tennessee'deki mahkemesi çağın en büyük hukuk tartışmalarından biri olmuş ve evrim kuramının ne denli duyarlı bir noktaya dokunduğunu göstermiştir. Ve hâlâ da nazik bir konudur bu.

Eğer doğal ayıklama Hıristiyan inancıyla uzlaştırılabilseydi, halktan zengin kişiler gerçekten rahatlayacaklardı. Bu tür bir çabanın Brooklyn'deki Plymouth Kilisesi tarafından gösterilmesi şaşırtıcı değildir. Brooklyn Köprüsü karşısında hâlâ duran bu kilise, şimdi pek öyle gösterişli bir çevre içinde bulunmamaktadır. Ama 1860 ve '70'lerde burası tüm ülkede en varlıklı din bölgesi olma yolundaydı ve Herbert Spencer'le cennette buluşacağını söyleyen Henry Ward Beecher da buranın papazıydı. Zenginler, hırs sahipleri ve çalışkan kişiler onun vaazlarını dinlemeye koşuyorlardı ve bunların sayılan inanılmayacak kadar çoktu. Henry Adams, Saint Paul'dan beri bu denli çok kişiyi böylesine etkileyen bir başka vaizin bulunmadığım öne sürmüştür. 1866'da Beecher, Spencer'e şöyle yazmıştı: **«Amerikan toplumunun özel durumu, yazılarımızı burada, Avrupa'da olduğundan daha etkili ve coşku verici kılmıştır.»** . Beecher da insanların coşturulmasına pek meraklıydı zaten.

Darwin'ci öğretinin dinsel inançla uzlaştırılması için Beecher ilahiyatla din arasında bir ayırım yapmaktaydı. Hayvanlar âlemi gibi ilahiyat da evrimseldi; bu tür bir değişim Kutsal Kitap'la bir çelişkiye düşmüyordu. Öte yandan din kalıcı ve sürekliydi, gerçekleri değişmezdi. Darwin ve Spencer İlahiyata aitti; İncil de dindi. Dolayısıyla doğal ayıklamayla Kutsal Kitap arasında bir çelişki yoktu. Doğrusu bu ayırımı pek anladığımı söyleyemem ve ne Beecher, ne de cemaatinin anlamadığı da oldukça kesindir. Ama doğrusu kulağa da bayağı hoş geliyordu.

Rahip Beecher'm refah içindeki 'sürü'süne başka iyi haberleri de vardı. Tanrı özellikle günahkârları severdi; çünkü onları günahtan kurtarmak çok hoşuna gitmekteydi. Böylece Beecher insanın ara sıra kaçamak yapıp günah işleyebileceğini ima ediyordu. Sonradan gelen pişmanlık, tövbe ve ıslah Tanrı'yı yüceltmede harikalar yaratacaktı. Beecher ise kendi öğüdünü bizzat kendisi uyguluyordu. Onun mücadeleli geçen özel yaşamını inceleyip kaleme alan ve Vietnam Savaşı konusunda en yetkili muhabirlerden biri olan Robert Shaplen, Beecher'm kendi öğüdüne ne denli sadık kaldığını göstermiştir. Ünlü din adamı, zengin kilise müdavimlerini servetlerinin meşruluğu konusunda rahatlatmasının yanı sıra, bunların eşlerini de —en azından bazılarını— yatağında teselli etmiştir. Sonunda bunlardan Elizabeth Tilton adında biri, Beecher'ın cennete gitmeyi garantilemesine karşılık kendi durumunun kuşkulu olduğu düşüncesine kapılarak, Tanrı huzurunda günah çıkarması gerekirken, itirafını kocasına yaptı. Adam da Beecher'i mahkemeye verdi. Ancak jüri Beecher'ın suçlu olduğuna inanmadı. O günden bu yana da hiç kimse benzer bir durumda suç unsuru bulamamıştır.

Beecher'in, Spencer'le cennette buluşmayı umduğuna daha önce değinmiştik. Sanırım, ikisiyle de bir daha hiç karşılaşmak istemeyecek pek çok kişi vardır ve ben de bunlardan biriyim.

Kaynak: J.K.Galbraıth, Kuşku Çağı, trc: REŞİT AŞÇIOĞLU, Altın Kitaplar Yayınevi,1989, İstanbul, s:55-57

AUGUST STRINDBERG (22 Ocak 1849 - 12 Mayıs 1912)

İsveç'li ünlü romancı ve oyun yazan Strindberg'in yapıtları uzun bir otobiyografi olarak da kabul edilebilir. Her yapıtı yaşamındaki bir olayla bağlantılıdır. Ama bir olay, Strindberg'in yaşamını tam anlamıyla yönetmiş ve onu çılgınlığın sınırına getirmiştir: 1875 yılında Siri von Essen adlı bir kadınla tanışması ve ona tutulması.

Fransızca olarak kaleme aldığı "Bir Delinin Savunması" adlı yapıtı, Strindberg'in Siri von Essen'le olan ilişkisini ve evliliğini anlatmaktadır. Bu kitapta, Strindberg, kendisini çılgına çeviren karısına karşı saldırgan bir savunma yapmaktadır.

Strindberg Siri'yle tanıştığı zaman, Siri baron Wrangel'le evliydi. Bu evliliğin boşanmayla sonuçlanmasından sonra, Strindberg'le Siri 1877 yılında evlenirler. Bu evliliğin bütün anlan fırtınalı geçer ve her an kopma noktasına gelen bu birliktelik herşeye rağmen 1892 yılına kadar sürer. Strindberg, kendisine hiçbir zaman sadık kalmadığını düşündüğü karısıyla onbeş yıl süren bir cehennem hayatı yaşar. "Bir Delinin Savunması", bu inanılmaz olayın nasıl gerçekleştiğini gösteren şaşırtıcı bir romandır.

Romanda, Siri von Essen acımasızca eleştirilir, yerden yere vurulur ve ahlaksızlığı o kadar çok yinelenir ki, okuyucu Strindberg'i rahatlıkla salak bir âşık konumuna oturtabilir.

Strindberg evlilik süresince karısını, suçlarını itiraf etmeye zorlar. Sürekli lezbiyen ilişkilere giren Siri'nin başka erkeklerle ve özellikle arkadaşlarıyla ilişkisi olup olmadığını öğrenmek ister. Bu durum da, Strindberg'i herkesten kuşkulanan bir insan konumuna iter. Strindberg bir taraftan bu kuşkular içinde yaşarken, diğer taraftan lezbiyen kadınlardan oluşan çevresi, onun kategorik bir şekilde kadın düşmanı olmasına neden olur. Kitap hep Siri'yi anlatır. Strindberg için kadın demek Siri'dir. O halde **"Kadın kafa bakımından erkekle eşit değildir. Kadın uygarlığın inşasında gereksizdir, çünkü erkek görevini ondan daha iyi anlar; ve evrim kuramına göre, cinsiyetler arasındaki fark ne kadar büyük olursa, çocuklar da o kadar güçlü olur. "** Evliler (Giftas) adlı öykü derlemesinin önsözünde bunları yazıyordu. Bu kitap yayınlanır yayınlanmaz bütün kadın kuruluşlarının tepkisini çeker. İsveç 'de hakkında dava açılır. İki yıl süren dava sonunda aklanmasına rağmen, Strindberg Siri de dahil olmak üzere herkesin kendine düşman olduğunu zannetmeye başlar.

Strindberg'i kadınlardan nefret eden biri haline getiren şey, onun kendini kadına bağımlı, tutsak konumdan kurtaramamasıdır. "Bir Delinin Savunması"nda, Strindberg'in bağımsızlığını ilan etmek için ne kadar büyük çaba gösterdiğini ama bunu hiçbir zaman yapamayıp dünyanın en ahlaksız ve en iğrenç varlığı olarak değerlendirdiği Siri'ye geri döndüğünü görüyoruz. Strindberg kadından değil, kadına bağımlı olan varlığından nefret etmektedir. **Strindberg'i çıkmaza sokup onu çılgınlık noktasına getiren şey, bu kendine olan nefretidir.**

1892 yılında Siri'den boşanan Strindberg kendini bu kadın bağımlılığından kurtaramaz. Evlilikten ve kadından nefret ettiğini söylemesine rağmen, 1893 yılında Avusturya'lı genç gazeteci Frieda Uhl'la evlenir. Ama 1895 yılında boşanır. Bu evlilik- Strindberg'in bu çelişkili evlilik arzusunu sona erdirmez. 1901 yılında Norveç'ti oyuncu Harriet Bosse'yle evlenir ama bu evlilik de 1904 yılında biter. **"Kışın gelen bahar"** diye adlandırdığı bu son evliliğinin bitişi üzerine "Cehennem dansı" adlı oyunu yazar ve evlilik kurumuna karşı hissettiği nefreti bir kez daha dile getirir ve böylece bu işe son verir.

Strindberg, hiçbir çevreye uyum sağlayamayan yalnız bir adamdı. Onu çılgına çeviren bu yalnızlığını ve topluma olan nefretini yapıtlarına çok iyi bir yöntemle aktararak aynı toplumun ilgisini çekmiş ve böylece belki de akranı Nietzsche benzeri çılgın bir sondan kurtulmuştur. Strindberg ve Nietzsche 1888 yılının kasım ve aralık aylarında mektuplaşmalardı. Bu mektuplar, Nietzsche'nin delirmeden önceki, son çabalarından biriydi. Nietzsche bu tarihten sonra tam olarak delirip sessizliğe gömülürken, Strindberg deliliğin sınırında kalarak, özellikle tiyatro alanında büyük eserler vermeye devam etti.

"BİR DELİNİN SAVUNMASI" İsimli Eserden Derleme

Bu dakikada, sanki olağanüstü bir görüntünün önündeymişim gibi iliklerime kadar sarsıldım. İçimde taşıdığım hayranlık duygusu, tapınma arzularıyla birlikte ortaya çıktı. Kovulan dinselliğin bıraktığı boşluk doldu: tapınma gereksinimi yeni bir biçim altında tekrar ortaya çıktı. Tanrı uzaklaştırıldı, Kadın onun yerini alıyor ama bu kez hem bakire ve hem de anne olan bir kadın; çünkü yanındaki küçük kıza baktığım zaman bu doğumun mümkün olabileceğini düşünemiyorum.

İki eş arasındaki özel ilişkileri düşüncesi, yakınlaşmaları bana bedensiz göründüğü için, bende hiçbir zaman cinsel bir ilişkiyi çağrıştırmıyor. Bu andan itibaren, bu kadın benim için, Kutsal Kitap'ın müteveffa ruhlara vermekten hoşlandığı bu görkemli bedene sahip, saf, ulaşılamaz bir Ruh'un cisimleşmesi gibi sunuldu. Sonuç olarak, onu istemeden ona tapıyordum. Olduğu şekliyle ona tapıyordum; anne ve eş olarak; bu kocanın karısı ve bu çocuğun annesi olarak. Çünkü, tapınma gereksinimimin tatmini için, kocanın varlığı bir zorunluluktu. Kocasız, diyordum, dul olacaktı ve dul olarak ona yine de tapacağıma emin olabilir miyim?

Belki de bana ait olsaydı, benim karım...? Hayır! Öncelikle? bu kadar saygısız bir fikir yaratamazdım. Ve üstelik, evlenince, artık bu kocanın eşi, bu çocuğun annesi ve bu evin sahibesi olmayacaktı. Ben onu başka şekilde değil, yalnızca bu şekliyle istiyorum!

…bu kadına tapınma benim için her bakımdan yeni kurtulduğum bu dine benziyordu. Saygının, fedakârlığın ve acının zevkinden başka hiçbir şeyi kazanma umudu olmaksızın, saygı duymak, feda etmek, acı çekmek istiyordum.

Kendi kendimi onun koruyucu meleği olarak görevlendirdim. Aşkımın gücünün onu çekip götürmemesi için onu izlemek istiyordum. Aramızdaki sırların kocası hakkındaki önyargıya kaymaması amacıyla, onunla yalnız kalmaktan özenle kaçınıyordum.

Kendisiyle birlikte, her parti tarafından reddedilip, kovulunca bütün erkeklere karşı nankörce bir tavır alan ve uygar ülkelerin bütün kadın yazarlarının birleşmesi gerektiği sonucuna varan bir aseksüelin kitabını da getirmişti. Emile de Girardin'in Erkek ve Kadın adlı kitabını okuduktan sonra, bu hareketin kadınlar lehine olan bütün sonuçlarını kavradım.

Erkeği azletmek ve onun yerine kadını koymak, önemsiz istisnalar dışında uygarlığın oluşumunda hiçbir payı olmayan kirli hayvan kadını yükseltmek için, yaratışın gerçek efendisini, uygarlığı yaratanı, kültürün faydalarını yaygınlaştıranı, büyük düşüncelerin, sanatların, mesleklerin üreticisini tahtından indirmek, bana göre cinsiyetimize bir saldırıdır. Ve tunç devrinin bu kafalarının, bu antropomorfların, yan maymunların, bu kötü ruhlu hayvanlar sürüsünün geldiğini görmenin fikri bile, içimdeki erkeği ayaklandırıyor. Tuhaf olan şey, kafa bakımından alt düzeyde ve ahlak duygusunun hiç olmamasıyla çok yüksek düzeyde olan bir düşmana nefret dolu bir dirençle karşı çıkmak beni iyileştirdi.

İki kadın arasında ölümüne bir savaşta, daha az dürüst, daha sapık olan kazandığından ve erkeğin kadına karşı doğuştan gelen saygısı ve onun daha iyi hazırlanması için ona sağladığı boş zaman düşünüldüğünde, erkeğin savaşı kazanma olasılığı düşük olduğundan, sorunu ciddi olarak düşünmeye başladım; bu yeni savaş için donandım ve özgürlüğü erkeklerin köleleşmesi pahasına isteyen bu çılgın kadınların suratlarına fırlatılan bir eldiven gibi düşündüğüm bir kitabı hemen yazmaya başladım.

Bu kitaba bir önsöz yazdım. Bu önsözde aşağıda belirttiğim biçimde birçok tatsız gerçeği dile getirdim:

Kadın hiçbir şekilde köle değildir, çünkü kendisi ve çocukları erkeğin çalışmasının getirdiği gelirle beslenirler.

Kadın hiçbir zaman boyun eğmemiştir, çünkü rolünü kendi seçer, çünkü doğa onun, annelik işlevlerini yerine getirirken erkeğin koruması altında kalmasını uygun bulmuştur.

Kadın kafa bakımından erkekle eşit değildir ve erkek de doğurma konusunda kadınla eşit değildir. Kadın uygarlığın inşasında gereksizdir, çünkü erkek görevini ondan daha iyi anlar; ve evrimci kuramlara göre, cinsiyetler arasındaki fark ne kadar büyük olursa, çocuklar da o kadar güçlü olur. O halde cinsiyetlerin eşitlenmesi, geriye gidiştir, gerilemedir, saçmalıktır, romantik ve idealist sosyalistlerin son düşüdür.

Erkeğe gerekli olan ek, erkeğin tinsel yaratısı olarak kadının kocanın haklarına sahip olma hakkı yoktur, çünkü insanlığın diğer yarısını ancak sayı olarak oluşturabilir. O halde kadınların erkekleri çalışma yolunda özgür bırakmaları gerekir, buna karşın erkek karısına ve çocuklarına bakmak zorundadır ve bir erkekten alınan her işin kaçınılmaz sonucu fazladan yaşlı bir kız veya bir fahişedir.

Kadın hakları savunucularının öfkesini iyi değerlendirin ve kurdukları tehlikeli partiyi iyi düşünün, çünkü bir dava açarak kitabın yasaklanmasını sağlayabilirler.

Ne yazık ki, kafalarının tamamı, dine hakaret suçlaması altına gizlenen bu girişimlerini iyi bir sonuca ulaştırmaya yetmeyecektir, **çünkü aseksüellerin aptallıklarını "din" düzeyine çıkardılar!**

Kaynak: August Strindberg, "Bir Delinin Savunması" Özgün adı: Le plaidoyer d'un fon, Mehmet Mukadder Yakupoğlu ,Mor Yayınları Birinci Basım: Ankara, 1998

BİR İNTİHARIN ÖNSÖZLERİ

Hayallerimin renkli tarafını kaybettiğimi anlıyorum. Günlerdir saçlarım okşanmıyor. Sen bir kez daha tutkum oluveriyorsun. İlk kez yenilmiş savaşçının dağ gibi büyüyen kahrı gibi bu sevda her yanımı kaplıyor.

Dilimden düşüveren kelimeler gece yarısını atlarken, mısralar, ipi kopmuş tespih taneleri gibi dağınık.

Halen senden koptuğuma inanamıyorum. Bana karşı yüklediğin nefreti, inançsızlığı, güvensizliği hiçbir ölüme mahkûm biri bile hak etmezken neden bana yönelttin?

Sözlerim, yalvarmalarım neden kâr etmedi?

İdama mahkûm edilen insan infazından hemen önce son dakikada affedilebileceği hissine kapılır, yani "af yanılsaması" yaşar. Şimdi ben bu sevdanın ayrılık sehpasındayım ve gülünç yalvarmalarda bulunuyorum. **"Af yanılsaması"** içinde beyninin içindeki nefretin yumuşayabileceği ve sözlerimin yüreğindeki inançsızlığı kaldırabileceğini umuyorum.

Tüm acılarımı, sevinçlerimi kayda değer bir sevgi uğruna nefret ilanlarını yırtarak affına geliyorum. Ruhumun kilitlerini kırarak ve parmaklarımdan beyaz güvercinler uçurarak sana yöneliyorum. Oysa beraber ördüğümüz sevginin surları çoktan yıkılmış bunu da biliyorum. Bilmezsem güneşin ölümlerin müjdesini kaçı **"Bu aşk burada bitmiştir"** diyeceğinden hep korktum. Mahsun ve mecbur bir yüreğin, inatlarını tutkularım öylesine yitirmenin sancısını taşıtır bu cümle bana.

Belki de bensiz olarak mutlusun ve ben bu mutluluğun ortağı olamıyorum.

Yoksun.

Her gün yüzlerce kez beni gören bakışlarından ne iz ne de anlam kalmıştır belki de.

Kısa bir süre önce değil miydi tutku adına ne varsa bizi birbirimize bağlayan.

En çok da gözlerine hapsolduğum anları düşlüyorum.

Acemi kaleminden çıkmış şiirlerini öptüm, okumadan. Okumadım çünkü o cümlelerin hiçbir ifadesini artık taşımıyorsundur. Kurgusal olarak yazmıştın kim bilir. Oynanmış duygular üzerine kurgular.

Yeryüzünün en çabuk unutulan insanı olmanın duygusuna kapılıyorum.

Öfkeleniyorum.

Güzelliklerin hürriyeti adına ne varsa hepsini geride bırakıyorum.

Aşk yoktur! Sevgi yoktur! Gözlere aldanmak mı? Asla.

Kaç gündür yeryüzünün yaşam için yarattığı acıların hiçbir an sona ermeyeceği endişesi içindeyim.

Bir yürek aynı anda iki ayrı yüreğin sıcaklığını arzu edebilir mi?

Gün gelir söylenen ne varsa tutku adına bir anda uçuverir ve yürek anarşist davranışlara kapı açar.

Beni koru, beni yoğur, beni kur, beni koştur, beni uçur, beni al, kendin yap diyen o yürek, kilitlerini kıra mamanın beceriksizliği içinde yönünü başka rüzgârlara çevirir.

Huzursuzum. Yüzümdeki sivilceleri kanatıyorum. Cennetime kestirme bir yol bulma arzusunu taşıyorum. Öyle ki o cennet de cehennem gibi içi boşmuş. Dünyadan uzaklaşanlar kendi mezarlarında mahşer gününü beklerler. Onlar için cennet de cehennem de şimdilik yok. Kemikleri toprağa karışırken kim bilir ruhları bu karışımı seyreder durur. O ruh ki sıratı geçip geçmeyeceğinin korkusu içindedir. Cehennem ateşinde yanan yok aslında. Onlar için henüz bir karar verilmemiş diye öğrendim. Cennetin kapısını aralamak isteyenlerin telaşı ise, onları vaatçıların kucağına düşürdü.

Cennet ya da cehennem. Ya bizim yarattığımız bu iki nefeslik yerler. **Ben, cennetimin de cehennemiminde nerede olduğunu biliyorum.** Otuz yaşında ayrı dünyasını yaratan, ayrı cennetini de cehennemini de yaratır.

Bu tutku, aklı yenmeye başladı. Aptallık eseri bir durum denilebilir, ama kabul edilmeli ki, verilmiş bir kararla yaşıyorum. Telaffuz edilen her kelime hatalı bile olsa alınmış kararın sonucudur. Alınan karar yaşamın değer adına tüm yönlerini bir kenara bırakırken beyin krizlerle boğuşmak zorunda kalmaktadır.

Seni kararımın orta yerine koyuyorum, sevebilmenin en güçlü yanıyla.. Bu tür bir kararın alınmasında rol oynayan duygunun yaşamı anlamsızlaştırdığını da bilmeni istedim.

Alınan her soluk, atılan her adım uçuruma doğrudur. Geri dönmek, hatta durmak bile kimi zaman imkânsızdır. İçten içe yok etme göreviyle ölümü görmemezlikten gelmek mümkün değildir. Yani anlayacağın "intiharı doğal olduğu kadar öncelikle yaşamımı güzelleştirecek bir düşünce olarak görmeye başladım."

Çekici bir haldir yaşanan. İnsan en çok ne istemediğini anlar. Yaşamın verdiği korku, ondan beklediğimiz şeyleri unutmamıza yol açar. Son günlerde yaşamı sorguya çekmenin zamanını bulamamanın sonuçlarına katlanıyorum. Katlanabildiklerimin belki de en aptalca olanı seni sevebilme cesaretini sürdürdüğümdür. Bunun aptallık olduğunu **"birini sevmek aptallıktır çünkü bunu diğerlerini harcayarak yapıyor"** sözünden çıkarımda bulunarak yapıyorum. Her şeyi bir kenara bıraktığım bir anda seni isteyebilme tutkumu yaşatmam hiçbir şeyi istemeyen, dadaistlerden beni ayırmaktadır.

[Dada, Dadaizm veya Dadacılık I. Dünya Savaşı yıllarında başlamış kültürel ve sanatsal bir akımdır. **Dada Dünya Savaşının barbarlığına, sanat alanındaki ve gündelik hayattaki entelektüel katılığa bir protesto olmuştur.** Mantıksızlık ve var olan sanatsal düzenlerin reddedilmesi Dada'nın ana karakteridir.
Jean Arp, Richard Hülsenbeck, Tristan Tzara, Marcel Janco ve Emmy Hennings'in aralarında bulunduğu bir grup genç sanatçı ve savaş karşıtı 1916 yılında Zürih'te Hugo Ball'in açtığı cafe'de toplandı. Bildirisi de burada açıklandı.
Dada isminin nereden geldiği konusunda kesin bilgi olmamakla beraber Fransızca'da oyuncak tahta at anlamına gelen "Dada" bu kişilerin yarattığı edebi akımın ismi olarak seçildiği yönünde bir görüş vardır.]

Çünkü onlar **"ne ressamlar, ne yazarlar, ne müzisyenler, ne heykeltıraşlar, ne dinler, ne cumhuriyetler, ne kralcılar, ne emperyalistler, ne anarşistler, ne sosyalistler ne politikacılar, ne proleterya, ne sosyalistler, ne politikacılar, ne demokratlar, ne ordular, ne polisler, ne uluslar istiyoruz artık. Hiçbir şey. Hiçbir şey. Hiçbir şey istemiyoruz"** diye haykırıyorlardı. Onlar sistemlerle boğuşurken ben kalkmış etrafımdaki her bir değeri, bir kenara iterek seni istemeye başladım.

Ben gerçeğe olan tutkuyla yaşıyorum derim. Gerçek olan sensin. Sana ulaşmak güçlü olmayı gerektirmeyecek diye düşünürdüm. Ancak yanıldığımı görüyorum. İçimdeki tutku bir başka anlamla yükleniverdi. Kendime yönelebileceğimin hesabını bile yapamıyorum. Sonsuz oluverdin, sonsuzluğa inanmadığım halde.

Bütün tatsız anların, boş vermişliklerin, uyumsuz ve ilgisizliklerin, yaşama küskünlüklerin kaynağında hep sen oldun biliyorum. Duygusal taşkınlıklarım karar verme süreci içindeki "ben" i büyüyen aşkla sardı. Bütün yoğun duyguları ifade ederken de samimi olduğumu bir daha yazabilme gereğini duyuyorum. Ancak bir süredir yönelişlerim aptallık düşüncesi içinde, "duygusallık sık sık aşkın büyümesini çabuklaştırır böylece kökü zayıf kalır ve kolayca sökülüp atılır" noktasına taşındım. Burada bir karar vermek ya da seçimde bulunmak gerekiyordu.

Aşk beni bu karara ulaştırabilmişse büyüdüğü kadar büyümüştür sonucu çıkar. Fakat bu büyümenin sınırını bir türlü kestiremiyorum. Kökün zayıfladığına dair hiçbir belirti oluşmadı. Değerleri, toplumsal normları reddederek güvensizlik felsefesine kapılmaktan ve kendimi sorgulamaktan başka hiçbir şey hissetmedim.

Kendimi sorguluyorum çünkü düzmece bir dünyada yaşayan bir varlık olmanın verdiği yaşam sevgisi hissinin de taşınabileceğini anlıyorum. Eğer böyle bir yaşam söz konusu ise ben olduğuna inanıyorum kendi kendimizi aldatıyoruz demektir.

Bedenin ya da ruhun değer ölçüsü nedir?

Değer, yaşama savaşında varolabilme başarısından mı, yaşamın değer bulduğu gücünden mi?

Dünya, üzerindeki yaşam savaşlarının tamamına barış ulaştırabilme gücüne sahip olsa, bu savaştaki insanı bunca "üstünlüğü"ne rağmen bir beden yüzünden aşağılaştırır mıydı?

Belki de insanın bu evrendeki değeri "bir istiridye kabuğundan" daha aşağıdadır. Böyle olması bedenin ve ruhun etrafını saran güçleri daha da güçlendirmektedir.

Bizler kendi değer ölçümüzü ortaya koyabilme başarısını gösterebildiğimiz zaman yücelmemesi gerekenleri evrende hak ettikleri yerlerine atmış oluruz.

Beni saran çemberi kıramamanın bilincinde olsam bile bunun en azından ısırabilirim diye düşünüyorum. Bu bile yeni bir başlangıcın ilk adımları olabilir. Sonuç da arzuladıklarıma değil arzularımı sevdiğim yere ulaşırım. **Arzularımı sevmeye başladığımda ise "aşkı dilenciye verilmiş bir sadaka" gibi algılar ve öylece vazgeçebilme korkaklığını yenmiş olurum.**

Korkakça yaşamak bir yerde tutsak hale gelmek demektir. Ya da birine. Korkaklık, tutsaklığın varolabilme gücü içindedir. Eğer tutsak isen varolabilmenin sınırına bile varamazsın. Çünkü o varsa sen yoksun. O her şey ise sen hiçbir şeysin. Bir de üzerinde durulması gereken ruhun ve bedenin aynı anda olan tutsaklıklarıdır. Bunun dışında bir kokaklık kaçışın da ifadesidir bir yerde. Ancak kaçış tek başına korkaklığı kapsamamaktadır. Kaçışı kapsayan korkaklık, tutsaklığın kapsamı içindedir ve ben bununla niyetlendim.

Sonuçlar tehlike değil de, bir hiçlik ile meydan okumaya varıyorsa tek bir varlık bile koca ruhu ve bedeni sarabilir. Bu saran araç aşk ise ne filozof dinler ne sporcu. Bunun karşısında duran her kim olursa olsun yenilme ile yüz yüzedir demektir.

Nietzsche aşık olduğu kadın uğruna onur kırılmışlığı içinde yitirdiği gücü yüzünden "gücü"göklere çıkarmadı mı? İçinde ki tanrısını öldürdüğünü söyleyip asileşmedi mi? Değerlere nefesiyle üfleyip onları ortadan kaldırdığını söylemedi mi?

Comte yine bir kadın yüzünden tapmaya başladığı "pozitivizm" ini bırakıp yine, göremediği bir tanrıya yönelip bir "insanlık dini" kurduğunu açıklamadı mı? Hatta bu dinle yaşayan toplumun tapınaklarında "otuz yaşında kucağında çocuğu olan bir kadının heykeli dikilmelidir" demedi mi?

Her insan yönelişinin gücüyle, tutkusunun tutsağı durumuna gelir. Tutkumuzun gücü arttıkça ruh bedeni istemez olur. Birlikte yaşama hazzı kaybolur. Ve defalarca düşünülen ama bir türlü yapılamayan o davranışın varlığı kendini her şeyin üstüne çıkarmaya başlar. Artık seçme durumuyla karşı karşıyadır beden. Ruh, o istemediği varlığın ortadan kalkmasını arzulamaktadır. Bütün kötülüklerin, kalp kırılmışlıkların, karşılıksız sözcüklerin ve kendi içinde anlamsızlaşan yaşamın bir tek sığmağı vardır; ölüm (intihar).

Bu sığınak hiçbiri olmanın hissidir. Yani, ne akılcı, ne soylu ne de ölçüye vurulur bir şey olarak bakılsa da, sonuçta bu çıkarım için söylenebilecek tek cümle; "yaşam çekilmez olmuştur".

Böyle bir beden için "istiridye kabuğu" olmaktansa bize ait olanı seçme özgürlüğüyle bilinmeze uzanmak daha anlamlı sonuçtur.

Bedeni eskimiş bir elbise gibi atmak isteyen ruh, iradeyi de harekete geçirecek olan güçtür. Ruhun önceliği konusunda herhangi bir sav öne sürme gibi bir işe girişmek niyetinde değilim aslında, ancak intihar ile ruh arasındaki anlayış çizgisine göre intiharın tek tasdik edici gücü içimizdeki o

çözülemeyen, özüne ulaşılamayan güçtür. Bu gücün kullanılabilirliği ile hayatın acıları kadar zevklerinden de nefret edilir. Oysa bunun öncesi, hayatı arzulamaktır. Ancak şartlar, yönelişler, hayatın akış yönünü tahrip etmiş ya da içini boşaltmış hale getirmiştir. Bunun anlamı büyük acıların var olduğudur. Öyleyse haz duyulanlar ve nefret edilenler birlikte ortadan kalkmalıdır. Tıpkı aşkın kavuşturduğu süreklilik göstermeyen haz ile devam ettirilen acıları gibi.

Aşkın büyüklüğü onun sürekliliğindedir. Ani doğuşu gibi bitmiyorsa yaşanmaya değerdir. Çünkü, aşk **"öyle öldürücü bir zehirdir ki, ateşli mağaralarda hüküm süren siyah yılanlar gibi onu içine çeker, sonra gökyüzünde dağılarak akar, sonra yağmur damlalarına bürünerek düşer ve susamış ruhlar onu emer de bir dakikada sarhoş olurlar, bir yılda ayılır, bir asırda ölürler".**

Kısa bir veda anını yaşıyordum bir süredir ders verdiğim bu okulla. Ortaya koyduğum bu davranışları bir daha yapamayacağım hüznünü de taşımıyor değildim. Ancak pişmanlık da duymuyordum. Bu güne kadar ki yaşamımda pişmanlık duymadığım gibi. Anlayacağın "keşke" sözcüğüyle pek tanışıklığım olmadı desem yalan söylemiş olmam.

İnsan neyi yaşıyorsa iradesinin gücünü kullanabilme becerisiyle devam ettirmelidir. Bu beceriyi kullanamamak, yaşanılmak istenip de yaşanılmayanı pişmanlıklarla yaşayabilir kılmanın anlamsızlığına götürür. Pişmanlık bir hayatın hangi yönünün istendiğini de açıklamaz. İstenenlerin ortak olan bir tek yönü vardır; ruhu ve bedeni hazza ulaştırmak. Kimi küçük mutluluklardan, sevinçlerden anlam arayışı içinde olmadan birlikte yaşayabilmekten haz duyar kimi de ızdırap verip intihara götürse bile aşklardan. Karşılıklı zıtlıklar içindeki yaşam biçimlerinin her bir davranışı insanı nereye vardırırsa vardırsın sonuçta iradenin varlığını hissederek ya da kullanarak varolmaktadır.

İntihar da iradeyi kullanabilme gücüyle yakınlık göstermektedir. Schopenhauer'in dediği gibi intihar iradenin inkarı olmayıp iradenin kuvvetle tasdiklidir. Çünkü der, intiharın aslı acılardan değil zevklerden nefret etmektir. İntihar eden hayatı arzular. Yalnız, içinde bulunduğu şartlardan gayri memnundur. Hayat iradesini bırakmış değildir. Sadece hayat tezahürlerini tahrip etmiştir. O hayatı arzular, bunun manasız yaşayışını ister. Fakat hal ve şartlar buna izin vermez ve bu yüzden büyük acılar baş gösterir. Hayat iradesi öyle kösteklenmiş olur ki, hareketlerini icra edemez olur. Kendi varlığına göre nefsi hakkında karar verir.

Verilen kararın özgür bir seçim sonucunda alınıp alınmadığı her intiharın ardında bıraktığı bir soru işaretidir. Nedenler yönlendirilen yaşam gibi yine başkaları tarafından sıralanır. En çok da bir şeyin topluma veya yöneldiği nesneye karşı bir protesto olarak kabul görenler olmaktadır. Onlara göre devlet de, toplum da, din de, ahlak da ekonomik sistem de, aile de birer suçludurlar. Bir kısmı da intiharı yardım isteme çağrısının kabullenmemesiyle bunalımdan kaçışla tanımlamaktadırlar.

Kendi payıma düşeni söyleyeyim benim protesto gibi bir eğilimim olmadığı gibi bunalım içine de hiçbir zaman girmedim. Baskıcı, kontrol mekanizmasını çalıştıran değerler, normlar, sistemlere uyum sağlayıp, içselleşen evet diyen ve seçimleri böyle bir yönde kullananlar ancak böyle bir sonuçla karşılaşırlar.

Gençler mi ihtiyarlar mı, erkekler mi, kadınlar mı, zenginler mi, fakirler mi, düşünmesini bilenler mi bilmeyenler mi, toplumsal değerlere tapanlar mı, red edenler mi, metafizikçiler mi, pozitivistler mi, ilkeller mi, modernistler mi, siviller mi, üniformalılar mı, tutkularına ulaşanlar mı, ulaşamayanlar mı daha çok intihar eder? Bu sorular da beni ilgilendirmiyor.

Durkheim' in toplumsallaştırma eğilimlerinden Dante' nin onu suç sayan yargıya karşı sorgulayışları da benim için önemli saptamalar olmamaktadır. Böyle bir fiili, bizzat yaşama kararı içinde bulunan birinin teorilerle istatistiki bilgilerle, psikolojik değerlendirmelerle beyin yorması zaten düşünülmemelidir.

Cümlelerimden çıkarılacak sonuçlarla nereye konulursa konulayım, hangi felsefi görüşlerin etkisiyle yazdığımın gerçekleriyle itham edilirsem edileyim, benim bu noktadan sonra bunları dikkate alma gibi bir çaba göstermem söz konusu bile olamaz. Çelişkilerim, bu tutkularımın aşırılıkları, tutarsız akıl yürütmelerim kendi iç özgürlüğümün yansımalarıdır. Aşk tutkusunun tutsağı olan birinin özgürlükten nasıl söz edilebildiği sorusuna da vereceğim cevap şudur: Ben tutkular adına tutsak hale gelme arzusunu kendi irademle sağladım. Esir düşenler her zaman zorda kalınca teslim olmazlar. Uğruna savaştıklarından kurtulma onlar için bir özgürlüktür ve özgürlüğe varma yolunu esir olmakta bulurlar.

İnsanlardan bir kısmı, hayatın dert ve saçmalık olduğu sonucuna vardıklarında bu saçmalığın yaşama şansının olmaması inancını taşırlar ve onu yok ederler. Bir kısmı hayatı boş ve delilik olarak algılama çıkarımını yaparak yine intiharı tek çıkar yol olarak benimser.

Bu tür çıkarımlar da bana pek mantıklı gelmiyor. Nasıl bir hayat yaşıyoruz ki, bundan çıkardığımız sonuç, saçma boş ve yalnızca dertten ibaret olsun. Hiçbir yaşam tek başına zıtlıklar olmadan varlığını sürdürmez. Dert varsa sevinç de vardır. Hüzün varsa mutluluk da vardır. Önemli olan bunları kendi alanları ve anları içinde tutabilmektir.

Benim kararım hüznün alanı içindeki istekli tutsaklığımın bir sonucudur. Yöneldiğim varlığın, bana çektirdiği her hüzüne sitem etme gereğini duymadım. Bu bilinçli bir edinimdir. Bıı edinimim çelişki yaratsa bile kabulümdür. Çünkü kendime her yönelişimim de çelişkiler ve geçici olabilecek duygularla yüklü olduğumu görüyorum. Ancak geçici bile olsalar beni karar almaya itecek güçtedirler ve o özgür seçimle yaptığım tutsaklık bundan sonra özgürlüğümü ortadan kaldırıyor.

Bu anlamsızlıklar içinde varolma bilincimi tartışıyorum. Çelişkiler ve tutkulardır şu anda etrafımı saran. Bunlar **"parantez içine"** alındığında kendimi bularak bu karardan dönebilir miyim? Sanmıyorum. Çünkü onları ortadan kaldırabilecek gücüm yok benim.

Amaçlarımızdır bizi tutsak eden, tutsaklığımız ise bizlere hep yarınları hatırlatmaktadır. Uyumsuzluklarımızı ve ilgisizliklerimizi bir kenara attığımız sürece bu tutsaklığımız devam edecektir. Hayata karşı uyumsuz ve ilgisiz yaşayabilme becerisine de ulaşabilmeliyiz ki, bizi çevreleyen bütün değerlerden ayrılabilelim ve tutkulu aşklarımızın geçiciliğine inanabilelim. Bunu kavrayamadığımız sürece sevinçlerden daha çok olan acılar bizleri intiharlarla tanıştıracaktır.

**

Hava kararmaya başlıyordu ve soğuktu. Ancak her tarafı kaplayan kar beyazlığı yansımaları, geceyle inatlaşma anlarını da göstereceği belliydi. Tenimde alışık olmadığım bir sıcaklığa rağmen titriyordum. Yine de dışarı çıkma isteği doğdu içime. Evden dışarı çıktım kapıyı hafif aralıklı bırakarak. Üzerimdeki giysiler bu saatteki bir kar havasının giysileri değildi. Bağcıklarını hafif gevşek bıraktım ayakkabımın. Dağın eteğindeki dar alana kurulu köyün bir kilometre uzağındaki okul evinden dağa doğru ardımda izler bırakarak yürümeye başladım. Bir ara geri dönüp baktığımda öznesi yüklemi olmayan karmakarışık düşünceler içinde iki futbol sahası uzunluğunda yol yürüdüğümü gördüm. Daha da gitsem, uzaklığını eve varıncaya kadar ki donma süresine uzatırsam, belki de bunun sıradan bir donma olayı olarak kabul edileceği fikrine kapıldım. Bir ağacın dibinde öylece ölümü bekleyebilme cesaretini göstermem gerekiyordu. Bir yanda ölüme yaklaşan, onu sarmak isteyen, kavuşmak için eylemde bulunan, bir yandan da ölümü bekleyen biri olarak seçme hakkına sahip olmuştum. Şimdi yapılması gereken beklemek mi yoksa ilerlemek mi? Ya ben ona gitmeliyim ya da o bana gelecekti.

İntiharım güçlü bir avuntu olmanın ötesine taşıyordu. Her intiharın bir suçlusunun olup olmadığını ve intihar edenlerin birer kahraman mı yoksa korkak mı olduğu somlarını düşündüm peş peşe. Ardından intiharın farklı yöntemlerini deneyenlerini geçirdim hafızamdan.

Kendini ne korkak ne de yürekli olarak gören ve kendini öldürmek üzere ağzına karbon gazını sokarken bir yandan da not tutarak, zehirli gazla intihar eden birinin neler hissettiğini, duyduğunu, ne kadar süreyle acı çektiğini belirtmeye çalışan ile kanının döşemeye yayılmaması için karmaşık bir alet

yapanı düşündüm. Bir de yanılmıyorsam haftalık Pazar alışverişini yaptıktan sonra hiçbir anormal tavır sergilemeden pazardan döndükten sonra sebze ve meyvelerini mutfak masasının üstüne döktükten sonra pazar poşetini başına geçirip sımsıkı bağlamakla intihar eden biri vardı. Bulunduğunda her iki gözünün üstünde birer lahana yaprağının olduğu söylenmişti.

Modernliğin simgesi gökdelenlerden, köprülerden atlayanlardan, hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaçları aşırı dozlarla kullananlardan, bir odaya kapanıp boyunlarına ip geçirenlerden fazla söz etmeye gerek bile yok. Ancak bir de Dicle' de intihar etmenin özgürlüğünden söz etmek gerek.

Hayat iki kısımdır. Bir kısım donuktur bir kısmı ise ateşli. Aşk ateşli olan kısımdır, işte bu ateşli kısmı hep yaşayan insanlar aşklarının son seçiminde Dicle' ye uzanmakta ve bir daha dönmemecesine hatta toprağa ulaşmamacasına onları nerede yakalayacağı bilinmeyen sonu kendileri yakalamaktadırlar.

Bizi nerede yakalayacağını bilmediğimiz "son" gerçek olandır. Bu son bizleri bir gün mutlaka yakalayacağına göre neden yaşamı dilek-şart edatlarıyla anlamlaştırmaya çalışıyoruz. Para kazansam, sevgilim olsa, evim olsa, toplum içinde "üstün" vasıflı birey olsam, başkaları beni sevse, saygı gösterse, ekonomik üstünlük sağlasam gibi toplumsal yaşamın kabullenen bireyi olma düşüncesini taşıyan herkesin gerçek olanı görmemesi kadar "saçma" bir felsefe var mıdır ?

Yaşamın anlamı iradenin özgür seçim yapabilmesindedir. Bize gelmesini istediğimiz şeye neden biz gitmeyelim ki, bu ölüm bile olsa.

Ucunda ölüm olan bir hayat için çırpınmanın anlamını çözen var mı? Çözemiyorlarsa seçme özgürlüklerini neden kaptırmaktadırlar?

Bu soruya verebileceğim cevap insanları hayata bağlayan bir gücün varlığı olacaktır. Bu gücün ortadan kalkması ile her birey kendine yeniden yönelmekte ve "gerçek" olanı kabullenmektedir. **Victor E. Frankl' ın kendine özgü bir yorumlanışı olan "logoterapi" nin uygulanışında acılar içinde kıvranarak tedavi için gelen insanlara çoğu kez "neden intihar etmiyorsunuz" diye sorduğunu okumuştum.** Ancak kimisinin yaşamında onu yaşama bağlayan çocuklarına yönelik sevgi ortaya çıkarken, kimisinde kullanılacak yetenekler, kimisinde sadece korunmaya değer canlı anıların olduğu ortaya çıkmıştır.

Kararımın geri dönülemez noktasında hiçbir anı bırakmamanın da feci acıları olmuştur. Yaşanabilir anıları taşımanın sonucunun bir gün katlanılmaz yerlere beni taşıyacağının farkına vardım ve çekilen her resmin karesinde sahici olmayan gülümsemelerin her birinin gerçek hayatımızdaki sahtelikleri yansıttığı üzerine karar kıldım.

"Geçirdiğim bütün anlamsız hayatta geleceğimin ta derinlerinden henüz gelmemiş yıllar içinden karanlık bir soluk bana doğru yükseliyor ve yaşadığım yıllardan daha gerçek olmayan yıllarda bana sunulan ne varsa hepsini aynı düzeye getiriyordu. Ne başkalarının ölümü ne de bir annenin sevgisi umurumda benim. Başkasının Tanrı' sın dan bana ne". İşte beni bu beyaz karların yüksek noktasına taşıyan beynimin düşünebildiği buydu. Sessizliğin şiddetini soğuğundan alan rüzgarla bozulduğu bir yerde korku duygusunun yaşanmıyor olması, yalnızca özgür bir seçimin varlığıyla açıklanabilir. Ancak bu seçimim istediğim doğrultuda da olmayabilirdi. Her an aç bir hayvanın saldırısına uğrayabilir, ya da tesadüfen birileri tarafından fark edilip oradan alınabilirdim. Ama bu iki seçenekten hiçbirini detaylı olarak düşünemedim.

Toprağa ulaşabilme gücünü kendimde bulamayınca vazgeçtim. Ellerimle de bu kazıma işini yapamayacağımı anladım. Ayakta durabilme direncim zayıflamaya başlıyordu. Akşam karanlığının, kar parlaklığına rağmen gittikçe varlığını ortaya koyduğu o anda soğuğun gücü dakika dakika artış

gösteriyordu. Bu artış, kendi uzuvlarıma sığınma gibi bir durum yaratıyordu bende. Kulaklarımı avuçlarımla kapatmak, başımı, omuzlarım arasına sığdırmaya çalışmak, kollarımı birbirine bağlamak gibi faydası olmayan davranışlarda bulunuyordum ancak ani bir kararla yüce, kutsal bir varlığın huzurundaki eda ile karların üzerine diz çöktüm.

Bu yüce varlık ölüm müydü bilemiyorum ama içimden öylece çömelmek gelmişti. Varlığına inandığım, ötesiyle ilgilenmediğim o "gerçek" karşısında acz içindeydim. Hazırdım. Bekleme anımla arzumu sevmeye başlamıştım. Dağların onca başkaldıran, ihtişamlı görüntülerine rağmen, beyaz bir kar örtüsüne olan teslimiyetleri yanında benim ölüme olan teslimiyetim kıyaslanmayacak kadar zayıftı. Bu zayıflığımın bilincinde asi olabilmenin yanlış bir tavır olacağını da biliyordum ve hiçbir zaman **"eğer Tanrı varsa herşey onun elinde, onun iradesi dışında bir şey yapamam ben. Eğer yoksa, herşey benim elimde kendi irademi ilan etmeliyim" büyüklüğüne kapılmadım. Çünkü irademi ilan etmem yine de varolanın varlığını ortadan kaldıramaz. Karşı karşıya bulunduğum ve düş kurarak beklediğim ölüm seçeneğinin bir yaratıcısı olduğunu biliyordum.** Ölüm bir "olgu" olarak yaratıcısına sahip iken, benim kabullenişimle yeni bir ölüm "olay" ının da yaratıcısı ben olacaktım.

Düşlerin, aşkların, sevgi sözcüklerinin sıcaklığından iyiden iyiye uzaklaşmaya başlıyordum. Pantolonuma işleyen kar suyu beynimi geride bırakılan ne varsa hepsinden sıyırırcasına düşünebilme gücünden uzaklaştırmaya başlıyordu. Gözkapaklarım da ise uyku ağırlığının ilk belirtileri ortaya çıkıyordu.

Yürüyebilir miyim düşüncesiyle önce sol ayağımı altımdan çekip sağ ayağıma destek olup doğrulmaya çalıştım. Anlaşılan henüz tam bir teslimiyet içine girmemiştim. Karanlığı ortadan kaldıranın hep güneş olduğunu söylenir ve yazılır. Ancak doğrulmaya başladığım bu saatte hüküm saati olmasına rağmen varlığını tam anlamıyla gösteremeyen karanlık ve kar aydınlığı arasında bir kaç adım daha ileri doğru yürüdüm. Ellerimle yüzüme dokundum, burnumu temizledim. Gözlerimdeki uyku ağırlığı ayakta olmama rağmen artmaya başlıyordu. Bu uykunun ölümün yaklaştığına işaret olduğunu biliyordum. Etrafıma bir kez daha baktım. Hareket eden hiçbir canlıyı farketmedim. Ölümle gerçek bir yüzleşme anına doğru ağırlığını arttıran uyku ile birlikte giriyordum.

Ölümle gerçek bir yüzleşme, çoğu kez o ana kadar ki yaşamın hedeflerini, biçimini ciddi tavırlarla sorgulanmasına yol açar ancak böylesi bir atmosferde kendi kendime soru sorma bilincinde değildim.

Nabız atışlarındaki hızlı düşüşle birlikte bir kez daha oturma arzusu doğdu içime ama bu arzudan, bir aşktan kaçarcasına sıyrılmaya çalıştım. Çünkü otursam bir daha kalkamayacağımı biliyordum.

Kar suyunu çeken ayakkabılarım çorabımı da ıslatmıştı. Parmak uçlarımdaki soğuğun şiddeti gittikçe artıyordu. Çıplak ellerimin renginin değiştiğini görüyordum. Burnum akmaya devam ediyordu. Kulaklarıma çarpan rüzgar söylemem gereken son bir kaç kelimeyi de alıp götürürcesine daha da asileşiyordu. Eve dönmeye karar verdim. Çünkü yönelişimi tamamladığımı anlamış, eksik bir şeylerin olduğunu hissetmiştim.

……

Sobamı yaktım. Kan dolaşımı odanın ısısıyla birlikte hızlandı. Yüz ifadem düş gücüm bedenim yaşamın tüm akışının bir anda donduğunu hissettiğim andan sıyrılmaya başladım.

Piknik tüpü üstünde kaynayan suyu demledim. Çayımı içtim. Beraberinde iki de sigara yaktım. Özgür seçimin yaşattığı bir şoku atlamanın şaşkınlığını yaşıyordum. İlk kez “keşke" sözcüğünü kullandığımı fark ettim. Aşklarda tutkular da, tutkunun yöneldiği kişiye karşı hissedilen bütün duygular bir şekerli sakız gibi olsalar dedim. Mağrur biraz da kendi kendini yargılayıcı ve yeni duygulara karşı dirençli bir ruhla. Sonra yalnız ve yalıtılmış olarak hissettim kendimi.

"Hayatta hiçbir şey yoktur. Hiçbir şey yoktur ve olmayacaktır" sözcükleri patladı beynimde. Hiçbir şey yoksa seçmek de olmamalıydı.

Her şeyi olduğu gibi seni de unuttuğum hissine kapıldım. Ancak unutmuş olsam acılarım da biterdi ve yaşam belki de anlamına kavuşurdu. Dirençli gibi görünen ruhumun yeniden dirilişine tanık olurdum.

Bütün duyuların intihar mesajını almaya başladığı anda irademle özgürlüğümü harekete geçirebilme becerisini gösteremedim. Hazırlıklar tamamlanmamıştı belki de. Yalnızca yenilen korkulanındı. Tek kişilik törendeki eksikleri gidermenin yolunun, eksikleri önceden tespit etmekti ancak bunları planın içine dahil etmediğimi anlıyorum.

"Doğmamış olana ne mutlu, ölüm hayattan daha iyi. Hayattan kendini kurtarmak gerek" sözleriyle intiharın gerçekleşmesi mümkün olmamaktadır. Çünkü ölüler sadece diriler için akan gözyaşlarının şerefini taşırlar düşüncesi kendini acılardan kurtarmak isteyenleri engelleyebilir. Bu iki düşünce birbirleriyle çatıştığı sürece ruh bedenden kopma girişimini gerçekleştiremez. **Tıpkı aşk her şeyin üstünde olmalı intihara götürse bile duygusunun**, hiçbir aşk intiharı yaratacak kadar üstün değildir **duygusuyla çatışması gibi.**

Hüznün mevsimi sonbaharda sarı renk, kar mevsiminin habercisidir. Bu mevsimin beyazlığını intiharımla kırmızıya çevireceğimi düşünmüştüm. Aykırı ruhumdan arta kalan pembe bir karanfilin ilk tanışıklığıyla gönül havzamı bugünden sonra tüm aşklara kapatıyorum. Sevdalanmanın kutsal yasalarını yaşayamadığım mutluluklarla red ediyorum.

Kırgınlıklarım, kayboluşlarım, paylaşımın ayakta kalmasına izin vermedi ve ben yüreğimdeki sevginin hesaplarını bir daha yapmayacağımdan emin bir eda ile erteliyorum.

Bir yaz habercisinin sıcacık duygular getirdiği mektuplar bir daha yazılmayacak. Sevdaları anlatabilmenin mutluluğu geride kalırken her gün ifadesini bulamayan aşklar da bir daha yaşanmayacak. Kırkikindi yağmurlarını anlatan şiirler okunmayacak.

Beyaz papatyaların diliyle ham hayaller ülkesinden sıyrılmanın zamanıdır. Çünkü aşkların erdiği bir çağda baharın renk demeti de kendinden usanır.

Kaynak: A. Vahap KAYA, Bir İntiharın Önsözleri, Sis Yayıncılık, Mart 1999, Ankara

SERİ KATİLLERİN İÇ DÜNYASI / Alan Bentham

TANRI AŞKINA
DAHA FAZLA ÖLDÜRMEDEN
YAKALAYIN BENİ
KENDİMİ ARTIK KONTROL EDEMİYORUM.

Yaptığı hatalardan dolayı bir insanı kınamak ve onun insani değerlerini aşağılamak, onun hata yapmasını engellemez. Aksine, biri hatalarından dolayı ne kadar kınanırsa, iç dünyası onu o kadar yaptığı hataları tekrarlamaya iter.

Suçlunun iç dünyasının: **Madem ben bu suçu işledim, gelecekte bu suçu işlemekten nasıl kendimi alıkoyabilirim ve daha iyi nasıl davranabilirim?"** diye sorması gerekirken, ama bunun yerine suçlanan bireyin aklındaki gerçek soru: **"Madem ben bu suçu işledim, nasıl olur da bunu telâfi edip, kendimi günahkâr diye nitelendirilmekten kurtarabilirim?"** şeklindedir.

Bu soru, normal sayılan ama duygusal bakımdan rahatsız olan bir bireyin aklından geçirdiği ilk sorudur. Gerçekten ruhsal bozukluğu olan kişilerde ise durum daha vahimdir. İnsanların kısmen veya tamamen akıl hastası olmasının nedeni: Küçük yaşta aileleri veya çevrelerindeki insanlar tarafından ciddi şekilde suçlanmalarıdır.

DİZİ HALİNDE CİNAYET

Giovanni Scognamillo bu konuda şu açıklamalarda bulunuyor. Seri Katil denilince aklımıza ilk gelen galiba gerçek olaylar değil de sinemanın kurgusal örnekleridir ister var olanlara dayansınlar (Cehennem, From Hell, ister kimi gerçeklerden hareket ederek kurgusal caniler yaratsınlar **(Yedi, Seven, Kuzuların Sessizliği, The Silence of the Lambs).** Seri katil böylece hem çağdaş dünyadaki kaosun yeni bir simgesi hem de, bir yansıma olarak, beyaz perdedeki yeni ve çarpıcı bir lanetli anti kahraman imajı. Özellikle Amerikan toplumunun son yirmi yıl içinde yaşamakta olduklarının kriminolojik bir imgesi.

"Seri Katil" (Serial Killer) kriminoloji sözlüğüne 1890'de Hazlewood ve Douglas İkilisinin çalışmaları ile yerleşiyor, on yıl sonra ise Money ile Latince karşılığını kazanıyor "Erotophonophiliac" (Fallik cinayet, cinsel haz için cinayet) olarak.

Amerika Birleşik Devletlerinde 30 yıl içinde 357 seri katilin 3.169 kişiyi katlettiklerini ve son 10 yıl içinde İngiltere'de 58 katilin 196 cinayet işlediklerini düşünürsek olayın düşündürücü ve tehlikeli boyutlara vardığını görmüş oluruz.

Bir insan neden günün birinde cinayet işlemeye koyulur ve durdurulmadığı takdirde devam eder?

Seri cinayetler işleyen sapık ve psikopat katil bunlardan nasıl bir haz duyar, neden bir haz duyar ve cinayetler olmaksızın cinselliğini yaşayamaz. Ya da onların sayesinde, onların aracılığı ile yaşayabilir?

Alan Bentham, hazırladığı "SERİ KATİLLERİN İÇ DÜNYASI" eserinde cinsel cinayetlere ve cinsel katillere eğilerek bu ve bu gibi soruların cevaplarını ararken, verdiği örnekleri cerayen ettikleri dönemlerin

özelliklerine bağlıyor. Yakından bakıldığında çoğu kez ruhsal ve beyinsel dengesizliği yüzünden cinayete itilen kişinin çarpıklığı ve sefaleti içinde yaşadığı ortamın, içinde yetiştiği ailenin çarpıklığının ve sefaletinin bir sonucu oluyor. Toplumsal kaos, potansiyel kaos kendi uç örneklerini yaratıyor, şiddete dayalı bir toplum bu şiddeti temsil edenlere yol açıyor. Özgür diye bilinen toplumlarda tırmanan kişisel şiddet Amerika Birleşik Devletlerinde her yıl ortalama 3.500 ile 5.000 kişi, resmi istatistiklere göre seri katillerin kurbanı oluyor derinlere işlenmiş bir rahatsızlığın, varolan fakat pek yüze çıkmayan ama patladığında feci patlayan bir dengesizliğin klinik göstergesinden başka ne olabilir ki?

Seri katil, bağlantısız şekilde cinayet işleyen katil, (cinsel bir haza, bir boşalmaya varmak, varabilmek İçin tecavüz öncesi ya da sonrası kurbanını öldüren, sık sık mekan değiştiren, coğrafi bir sürekliliğe bağlı olmayan, yaptıklarını bir 'güçlü olma' psikozuna bağlayan, kendi motivasyonunu haklı çıkartan katil bir birey olarak toplumun değişik imgesinden başka bir şey değildir.

Şiddet şiddeti doğurur, bastırılmış ya da gerçekleştirilmeyen, eylem olamayan her duygu cehennemlik olur.

'Seri Katillerin İç Dünyası' kriminoloji ile ilgilenenler kadar, toplumları korumadaki daha etkin tedbirler isteyenlere de, polisiye olaylara merak saranlara da toplu ve ayrıntılı bir malzeme getirip psikolojinin kimi karanlıklarını, kesin nedenlerine inerek, aydınlatacaktır.

**

Dr. Albert Ellis, ise Alan Bentham'ın 'Seri Katillerin İç Dünyası' kitabı ve konu hakkında şu gerçekleri dile getiriyor.

Bentham: "Bu insanlar neden diğer insanlardan farklıdır? Neden cinayet işlerler? Bu sorulara cevap vermek için ciltler dolusu ansiklopedi yazmak gerekir. Ama ben burada sadece onların yaşantılarına ve psikolojilerine kısaca değineceğim.

"Fred Thompson, Gilles de Rais, Fritz Haarman ve burada ismi geçen diğer katiller gibi insanlar, dünyaya nadir gelirler. Doktor Albert Abarbanel ile birlikte yazdığımız Cinsel Davranışlar Ansiklopedisinde de belirttiğim gibi Amerika'da her yıl 40.000 kişi cinsel suçtan tutuklanıyor ama bunlardan sadece birkaçı, bu kitapta belirtilenler gibi şiddete başvuruyor.

"New Jersey Tedavi Merkezi'nde psikiyatristken, iki buçuk sene, yüzlerce suçluyu inceleme fırsatım oldu. Gözlemlerime göre, bu suçlulardan sadece birkaçı suç işlerken şiddete başvurmuş hatta tecavüzcüler bile isteklerini yerine getirtmek için fiziksel güç yerine tehditi seçmiş.

"Sanılanın aksine, sapıkların büyük bir kısmı aşırı agresif ve tehlikeli bireyler değillerdir. Profesör Paul Tappen ünlü kitabında, Her Zamanki Suçlular (New Jersey, Her Zamanki Cinsel Suçlular Komisyonu, 1949) cinsel suçtan tutuklananların şeytandan ziyade normal hayattan sapmalar gösteren bireyler olduğunu belirtmiştir. Doktor Ralph Brancale ve Ben, tedavi merkezindeki üçyüz suçluyu inceleyerek, Profesör Tappan'ın tespitini doğruladık. (Ellis ve Brancale, Cinsel Suçluların Psikolojisi, Charles C Thomas 1956).

İkinci önemli nokta ise; yakalanan sadist suçluların neredeyse hepsinin ruh sağlığının bozuk olmasıdır. Bu kitapta adı geçen, William George Heirens gibi suçlular ruh hastası olmalarına rağmen, yakalandıklarında aklı yerinde sayılıp işledikleri suçlardan tamamen sorumlu tutulmuşlardır. Yirminci yüzyılın başlarında İngiliz ve Amerikan kanunları bu suçluların olay sırasında bilinçli davrandıklarını ve bu yüzden yasal olarak onların tamamen suçlu sayılabileceğini iddia ediyordu. İlerleyen tıp bu iddiayı çürütmüş yeni yasalarda bu değişikliği kabul etmişti.

Akla bir soru takılıyor: Cinsel suçlular işledikleri suçlardan dolayı kınanıp cezalandırılmalı mı?

Olaya psikolojik noktadan bakarsak; hayır.

Bu cevap suçluların ahlâksız ve hatalı olmadıkları anlamına gelmez. Aksine öyledirler. Bir insan şu şartlar altında suçlu ve hatalı sayılır:

A) Güç ve baskı uygulandığında
B) Yetişkin olup da bir çocuktan faydalandığında
C) Toplum tarafından kınanılacak suçlar işlediğinde.

Toplum eşcinselliği de kınar. Eşcinsellik de bir tür cinsel sapmadır. Ancak bu tür davranışlar bazı ülkelerde suç sayılırken bazılarında sayılmaz.

Şu da bir gerçektir ki, bu kitapta anlatılan suçlar kesinlikle ahlâk dışıdır; çünkü bu suçlarda şiddet ve baskı kullanılmıştır.

Seks cinayeti işlemenin gerçekçi yönü sorgulanamaz bile. Peki, bu suçtan dolayı suçluyu aşağılık ve değersiz olmakla nitelendirebiliriz miyiz? Bu soruya verilebilecek en ahlâkî ve mantıklı cevap yine hayırdır. İnsanoğlu hata yapmaya eğilimlidir; çünkü O, ne doğaüstü bir varlık ne de bir melektir. Hata yapmak kaderinde vardır. Tüm hayatı boyunca sayısız hataya düşer ve ahlâk dışı davranışta bulunabilir.

Yaptığı hatalardan dolayı bir insanı kınamak ve onun insani değerlerini aşağılamak, onun hata yapmasını engellemez. Aksine, biri hatalarından dolayı ne kadar kınanırsa, iç dünyası onu o kadar yaptığı hataları tekrarlamaya iter. Suçlunun iç dünyasının:

"Madem ben bu suçu işledim, gelecekte bu suçu işlemekten nasıl kendimi alıkoyabilirim ve daha iyi nasıl davranabilirim?" diye sorması gerekirken, bunun yerine suçlanan bireyin aklındaki gerçek:

"Madem ben bu suçu işledim, nasıl olur da bunu telafi edip, kendimi günahkâr diye nitelendirilmekten kurtarabilirim?" şeklindedir.

Bu soru, normal sayılan ama duygusal bakımdan rahatsız olan bir bireyin aklından geçirdiği ilk sorudur. Gerçekten ruhsal bozukluğu olan kişilerde ise durum daha vahimdir. İnsanların kısmen veya tamamen akıl hastası olmasının nedeni: Küçük yaşta aileleri veyahut çevrelerindeki insanlar tarafından ciddi şekilde suçlanmalarıdır. Sonuç olarak da, bu bireyler suçlanmayı benliklerinin bilinç ve bilinç dışı parçası haline getirirler. Bunu psikopatlar, özellikle de dünya tarihinde önemli rol oynayan siyasal psikopatlar, Adolf Hitler ve Adolf Eichmann da rahatlıkla görebiliriz. Gençliklerinde acımasızca suçlanmaları, bu şahsiyetlerin kendilerini işe yaramaz ve yetersiz hissetmelerine yol açmıştır. Bu olumsuz düşünceleri kabul etmeleri, kendi değerlerini koruma ve suçu başkasında aramaya dönüşmüştür. Bu yüzden kendi değersizliklerini kabul etmek yerine, kendilerinden daha değersiz insan arayışına girmişlerdir.

Mitler, Yahudiler'in ve Aryan soyundan gelmeyeninin kendinden aşağı olduğunu söylemektedir. Suçluların büyük bir kısmı ise dürüst vatandaşların ve polis birliklerinin eziyet edici oldukları inancını paylaşmaktadır. Bireyin kendine karşı duyduğu nefret, yakın çevresi dışındaki insanları, değersiz olarak algılamasına yol açar. Nefret içerisindeki bu birey, kendi değersizliğini başkalarına yansıtmakta ustalaşır ve duygusal bakımdan ciddi şekilde hasar görür.

Eğer durum daha da vahimse, bu psikopat birey diğer insanlara duyduğu nefret yüzünden, her türlü sadist ve anti sosyal sayılan suçu işler ki bu suçlar onun daha da şiddetli kınanmasına yol açar. Hiç kimse normal ve masum hareketlerinden dolayı kınanan bireyi hatırlamaz, ta ki o bir gaz istasyonunu soyana ya da çetesindeki birini arkadan bıçaklayana dek... Onun daha önceden masum olduğuna ya da şu anda bile masum olabileceğine kimse inanmaz. Ona değersizliğinden dolayı şiddetli bir ceza verilmelidir. Gittikçe daha fazla suçlanır ve o kendini daha fazla suçlu ve depresif hissettikten sonra ise önüne iki seçenek konur; ya bir akıl hastanesine gidecektir ya da kızgınlığını diğer insanlardan çıkardığı için hapishaneye düşecektir.

Bu yüzden birey aşırı derecede büyük ve korkunç bir suç işlese dahi, onun şiddetle kınanmasına ve cezalandırılmasına karşıyım. Suçlu yaptığı anti sosyal hareketlerden sorumlu olabilir ama biyo çevresinden onu sorumlu tutamayız. Ahlâk dışı bir harekette bulunmuş bireyi kınamak veya cezalandırmak onun ileride ahlâklı davranmasına yol açmaz. (Tabi bazı istisnalar haricinde...) Aksine, bireyi daha da fazla suç dünyasına iter. **Fred Thompson, William Qeorge Heirens ve diğer seri katiller, asıl büyük suçlarını işlemeden önce toplum tarafından kınanmışlardı.** Suçlamaların çoğunu kabul etmeleri ve yaptıklarından dolayı kendilerini suçlu hissetmeleri, onları gelecekteki suçlarından alıkoymamıştı, aksine onların daha da anti-sosyal davranmasına neden olmuştu.

Cezalandırmak bir çözüm yolu olmadığına göre, suçlulara ne yapılmalı?

Tabiki de onların ellerini kollarını sallayarak, toplum içinde dolaşmalarına izin verilemez.

Cezalandırılmamaları gelecekteki suçluları cesaretlendiren bir faktör olmaz mı?

Bu son soruya cevap; hayırdır, büyük bir ihtimalle hayır. Suçluları cezalandırmak nadiren diğer bireyleri, eşit derecede bir suçu işlemekten alıkoyar. Suçluları işleyen birçok kitap, klasik bir olayı örnek verir: **On sekizinci yüzyıl Londra'sında yankesiciler, toplum önünde idam edilirlerdi. Amaç diğer yankesicileri vazgeçirmekti; ama sonradan, idamı seyretmek için toplanan kalabalığın diğer yankesiciler tarafından soyulduğu ortaya çıktı. İdam, onları suç işlemekten vazgeçirmemişti. Başka bir deyişle; ağır cezaların caydırıcı bir özelliği yoktu, (böylesine ağır bir ceza onları korkutmamıştı).**

Birkaç paragraf önce bahsedilen savın, cinsel suçluların cezalandırılması gerektiği doğruluğunu, bu açıklama bile çürütmeye yeter. Cinsel suçlular, ciddi derecede duygusal bozukluğu olan kişilerdir. Kasıtlı olarak suç işlediklerini düşünmek saçmalık olur. Onları, işledikleri suçtan yargılamaksa daha büyük bir saçmalık olur. Albert Fish ve Robert Irwin gibi katiller, yakalandıklarında başlarına ne geleceğinin farkındaydılar ama bu onları suç işlemekten alıkoymadı; bilakis onları daha büyük riksler almaya teşvik etti. Fritz Haarman ve Carlton Mason gibi katiller ise normalin altında zekaya sahip, duygusal bozukluğu olan kişilerdi. Kendilerinden önceki suçluların, benzer suçlar işledikleri için cezalandırıldıklarını biliyorlardı ama onlar yine de suç işlemeye devam ettiler.

Öyleyse cinsel katillere ne yapılmalı?

En mantıklı çözüm onları toplumdan uzak, özel bir yerde, koruma altında tutmak. Böylece onların, diğer insanlara zarar vermesi önlenir ve kendini toplum koruyucusu ilan etmiş kişilerden de bu zavallı, deli katiller korunmuş olur.

Yakalanıp hapsedilen bir cinsel suçlu daha sonra serbest bırakılabilir mi?

İlk başta, insanın içinden hayır, asla böyle bir şey olamaz demek geliyor: Çünkü Gilles de Rais ya da Albert Fish gibi birinin tamamen iyileştirilip topluma geri gönderilmesi düşünülemez bile. Ama hemen hayır cevabını verirsek yirminci yüzyılın en ünlü cinsel katillerinden Mathan F. Leopold'u gözardı etmiş oluruz. Mathan F. Leopold hapisten çıktıktan sonra toplumun yararına olan birçok faaliyete imza atmıştı.

Peki, bu yoldan çıkmış insanlar tedavi edilebilirler mi?

Birçok insan için cevap yine hayırdır. Son yirmi yıldır eşcinsellere, teşhircilere, tecavüzcülere, sadistlere, travestilere, mazoşistlere ve fetişlere yoğun bir psikoterapi uyguluyorum. Aslında hiçbiri, cinayet işlemedi ama birçoğu o noktaya kadar geldi. Eğer hata yapmasalardı niyetlerini gerçekleştirebilirlerdi. Birçoğu şimdi ya hapishanede ya da benim gibi psikiyatrların kontrolü altında.

Tedavinin her zaman iyi sonuç verdiğini söyleyemem: Çünkü hastalarımın birçoğu birlikte çalışmayı reddeden zor hastalardır. Ama genelde tedavi etkili olur. Hayatlarını homoseksüel ve lezbiyen olarak geçiren erkeklerin ve bayanların hayatı boyunca eşcinsel heteroseksüel eğilimler gösterdiğini hatta bazen tamamen heteroseksüel olduklarını gördüm. Birlikte çalıştığım sadist bireylerin tamamen zararsız bireyler haline gelip, karşı cinsle önceki bozuk ilişkilerine rağmen, mutlu evlilikler yaptıklarını gözlemledim. Bazı nesnelere ve yöntemlere saplanıp kalmış fetişistlerin birkaç aylık bir psikoterapiden sonra fetişistliklerinden kurtulup, cinsel hayatlarını düzene soktuklarına tanık oldum.

Ciddi cinsel problemleri olanların yüzeysel bir tedavi görmesi ya da kendi hallerine bırakılması tehlikeli olur. Daha önceki kitaplarımda da belirttiğim gibi (Albert Ellis, Aşkın Sanatı ve Kimyası, Lyle Stuart Yayımevi 1960; Albert Ellis ve Robert A. Harper, Yaratıcı Evlilik, Lyle Stuart Yayınevi; 1961; Albert Ellis ve Robert A. Harper, Doğru Yaşam Rehberi, Prentice Hail Yayınevi 1961) bireylerin cinsel yaşamlarındaki sorunları, onların psikolojileri ve sinirleriyle bire bir ilişkilidir. **Eğer birey, cinsel sapkınlığı ve suçu olan eğiliminden dolayı tedavi görecekse, ona aynı zamanda yetersizliğini, güvensizliğini ve düşmanca tavırlarını ortadan kaldıracak bir tedavi de uygulanmalı. Bir enstitüde ya da dışında, ki benim tercihim, uygulanacak böyle bir tedavi, bireyin hem cinsel hayatını hem de gündelik hayatını düzene sokmasına yardımcı olur. Böylelikle birey, suça olan eğiliminin ve sapkınlığının üstesinden gelir.**

Cinsel Suçlular iki gruba ayrılırlar.

Birinci gruptakiler bu kitapta adı geçen katiller gibi psikopat kimselerdir. Sayıları oldukça azdır ve tedavileri etkin sonuç sağlamaz. İkinci gruptakiler ise sapıklar kadar ağır suç işlemeyen kimselerdir. Sayıları birinci gruptan oldukça fazladır. Erken yaşta tedavi altına alınıp yoğun bir psikoterapiden geçerlerse hayatlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilirler.

Cinsel suçluları engellemek için ne yapmalıyız?

Çocuklarımızın, özellikle de kızlarımızın gözünü korkutup yabancılardan soğutmakla, onları suçlulardan uzak tutmayı başarabilir miyiz?

Hayır. Onları korkutmadan, sakin bir şekilde bilmediği yerlere yabancılarla gitmemesi gerektiğini söylemek daha uygun olur. Çocuklara, cinsel yönden saldırıya uğrayabileceklerini, küçük bir tehlikeden bile şiddetlice zarar göreceklerini belirtmek onlara yarardan daha çok zarar verir. Bizim bu gereksiz öğütlerimiz onlarda endişeye, onların endişeleri de cinsel ve gündelik hayatlarında sorunlara yol açabilir. Bir kızı, cinsel saldırıdan korkutarak yetiştirmenin altında nasıl bir iyi niyet yatabilir ki? Kız büyüyünce psikolojik olarak güçlü ve sağlıklı olmak yerine gereksiz endişeler içinde kalmış bir frijit olmaz mı? Bir oğlanı, kendisinden yaşlı kadınların cinsel tacizinden korkutmak ise onu eşcinselliğe yönlendirmez mi?

> [Frijit, cinsel anlamda soğukluk yaşama hastalığıdır. Psikolojik bir travma sonrası (örneğin tecavüz) kronik olarak ilerler ve egonun kendini savunma biçimi olarak adlandırılır.]

Cinsel suçları engellemenin en etkili yolu; ruhsal bozukluğu olan çocukları, geç olmadan tedavi ettirmektir. Çocuklarımızın kendilerini suçlamalarına engel olup onları gereksiz endişelerden uzak tutarsak, bu tür problemlerden de kaçınmış oluruz. Buna rağmen, yine de çocuklarda duygusal bozukluk görülürse onları olduğu gibi kabul etmeli ve sorunlarını sakince çözmeye çalışmalıyız. İhtiyaç duyulursa onları yoğun bir psikoterapiden geçirmeliyiz. Ancak bu şekilde cinsel suçların kökünü kazıyabiliriz.

Bu yöntemle, nadiren ortaya çıkan cinsel katilleri yok edemezsek bile, ikinci gruptaki, cinsel suça eğilimi olan insanların sayısını azaltabiliriz.

****

DAHA FAZLA ÖLDÜRMEDEN YAKALAYIN BENİ

1945'de 'Çılgın Köpek' diye adlandırılan bir katil Chicago sokaklarında terör estirdi. Kurbanlarını, kadınların arasından rastgele seçiyordu. Belli bir nedeni ve stili yoktu. Pencereden bir kurşun, ani saldırı, keskin bir bıçak... Katilin kendisi bile bir sonraki hareketini bilmiyordu.

Terör, 3 Haziran'da, 43 yaşında çekici, dul bir kadının çıplak cesedinin yatağında bulunmasıyla başladı. Kurbanın adı Josephine Ross'du. Katil, kurbanının boynunu kırmızı bir etek ve külotlu çorapla bağlamıştı. Kurbanın boynundakileri çözen polis, yüz ve boyun çevresinde çeşitli bıçak izleriyle karşılaştı. Katil kadının boğazını kesmiş ve onu ölüme terketmişti. Yan odada, kanapenin altında ağlayan küçük bir bulldog köpeği vardı.

Kadının yatağı kanlar içinde kalmasına rağmen, ne başında ne de vücudunda kan lekesi vardı. Gizem kadının pijamalarının ve iki kanlı havlunun küvette bulunmasıyla çözüldü. Katil, evi terkmeden önce kurbanının bedenini büyük bir titizlikle temizlemişti.

Uzmanlar bayan Ross'un ölüm saatini 10.30 olarak belirlediler. Katilin kurbanıyla cinsel ilişkiye girdiğine dair hiçbir iz yoktu. Eve öğle yemeği için gelen kızı, annesinin çantasından 12 dolar ve daha dün verdiği üç otobüs biletinin çalındığını belirtti. Ayrıca annesinin iki altın yüzüğü ve kürkü de kayıptı.

Dört ay sonra, 1 Ekim akşamı 19 yaşındaki Veronica Hudzinski Kuzey Winthrop Meydanındaki evinin canımda bir tıkırtı duydu. Perdeyi kaldırır kaldırmaz, omuzunda keskin bir acı hissetti. Saldırgan Hudzinski'ye ateş etmişti. Kurşunlardan biri, karavanaydı ama diğeri ne olduğunu anlayamayan kadının omuzuna isabet etmişti.

Dört gün sonra 'Çılgın Köpek' başka birine saldırdı. Su seferki kurbanı Kadın Askerler Birliği'nde teğmen olan Evelyn Pekerson idi. Peterson Chicago Üniverpitesi'nin yakınlarındaki bir pansiyonda tek başına yaşıyordu. Kapıda bir ses duyan, Peterson yatağından kalkıp, kapıya doğru ilerlemişti. "Birden arkamda bir ses işittim, ama ben arkamı dönene kadar saldırgan elindeki ağır metali çoktan kafama indirmişti. Sonra bir şey hatırlamıyorum. Bayılmış olmalıyım. Lanet herif, ben bayıldıktan sonra da bana vurmuş. Vurduğu yetmiyormuş gibi 150 dolarımı da çalmış. Ama yine de şanslıyım. Çünkü o caninin neler yaptığını duydum."

Saldırgan çok dikkatsiz davranıyordu. Peterson'un evinin her tarafında parmak izi vardı.

5 Kasım günü Bayan Marion Caldvvell, Sherwin Meydam'ndaki evinde, dışardan gelen bir kurşunla yaralandı. Saldırgan karşı caddedeki bir evin çatısından ateş etmişti. 5 gün sonra, 10 Kasım'da başka bir şok edici haber duyuldu.

Pinecrest Oteli'nde çalışan temizlikçi kadın 6. katın son odasına temizlik yapmak için girdi. Radyo son sesine kadar açılmıştı. Kanepenin üstünde kanlı bir yastık duruyordu. Oda bir savaş meydanına

dönmüştü. Kan izleri banyoya kadar gidiyordu. Ne olup bittiğini anlamak için banyoya giren temizlikçi kadın, küvetin kenarında cansız yatan bedeni görünce çığlık atmaya başladı. Kısa bir süre içinde, çevredeki herkes kadının başına toplanmıştı.

Öldürülen kadının ismi Frances Brovvn'du. 30 yaşında gayet çekici bir kadındı. Büyük bir şirkette sekreter olarak çalışmaktaydı.

Vücudu küvetin kenarında, başı ise suya sokulmuş bir vaziyette bulundu. Pijamanın üstü kadının boğazına dolanmıştı, altı ise kana bulanmış kanapenin üstündeydi. Pijamayı çözen polis, kadının boğazındaki derin bıçak izini gördü. Bıçak boğazın bir kenarından girmiş diğerinden çıkmıştı. Anlaşılan katil sinirlenmiş ve son darbeyi olanca gücüyle indirmişti. Kadının sağ avucundaki bıçak izide kadının katille boğuştuğunu ve bıçağı eliyle durdurmak istediğini gösteriyordu. Ayrıca kafasında ve sağ kolunda kurşun delikleri vardı.

Banyo ıslak ve kanlı havlularla doluydu. Katil bir önceki kurbanı Bayan Ross gibi bu kurbanını da temizlemişti. Ama bu sefer, bir önceki cinayetinden farklı olarak, parmak izi bırakmamaya özen göstermişti. Buna rağmen oturma odasının kapısında silik, kanlı bir parmak izi vardı.

Ama, asıl herkesi şaşırtan duvara kırmızı rujla yazılmış olan yazı oldu. Harflerde belli bir düzen yoktu: Büyük harfler ve küçük harfler iç içe girmişti. Harfler 3 ile 6 cm arasında değişiyordu.

TANRI AŞKINA
DAHA FAZLA ÖLDÜRMEDEN
YAKALAYIN BENİ
KENDİMİ ARTIK KONTROL EDEMİYORUM.

Bu ümitsiz bir yalvarıştı. İşkence çeken bir ruhun, insanlık dışı davranışlarına sessiz tepkimesiydi.

Ertesi ay, katil bir öncekinden de korkunç bir cinayet işledi. 7 Haziran 1946 günü James E. Degnan, vergi dairesi başkanı, altı yaşındaki kızı Suzanne'ı uyandırmak için odasına gitti. Odanın kapısı kilitliydi. Halbuki bir gece önce özellikle kapıyı açık bırakmıştı. Odaya girince Degnan'ın gözüne çarpan ilk şey boş yatak oldu. Her zaman birkaç santim açık olan pencere, sonuna kadar açılmıştı. Baba 'Suzan!' diye seslendi ama cevap alamadı.

Karısı Helen ve 10 yaşındaki kızı Elizabet'de, Suzan'ın odasına geldi. Beraber yedi odalı evin her karışını aradılar ama ufaklığı bulamadılar. Bunun üzerine Degnan, polise telefon açtı. En yakın karakoldan bir dedektif bir kaç dakika içinde Degnanların evine geldi. Çocuğun odasını araştıran polis, açık pencerenin önünde yerde duran beyaz bir kâğıt buldu. Kâğıt yağa batırılıp ikiye katlanmıştı. Kâğıdı açan dedektif yüksek sesle okudu:

Dolar

HAZIRLA ve

HABER BEKLE

FBI ya da FOLİS

YOK

FARA 5'lik ve 10'luk OLSUN.

Kâğıdın arkasında:

KIZIN SAĞLIĞI İÇİN BU KÂĞIDI HEMEN YAK, yazılıydı.

Altı ay boyunca yüzlerce Chicago polisi Degman dâvâsıyla ilgilendi. 800 şüpheli sorgulandı 170 tanesi yalan testinden geçirildi. El yazısı uzmanları katilin el yazısını 7000 örnekle karşılaştırdı. Dünyanın her yerinden katil ile ilgili mektupllar geliyordu. Polis, 3000 tanesini dikkatlice inceledi. Ama sonuç hep aynıydı. Katil, sanki bu dünyada yaşamıyordu.

Aynı yıl, 26 Haziran'da kara saçlı, güçlü kuvvetli bir genç kuzey Chicago'da bir evi soyarken görülmüştü. Sokağa kaçan genci, komşular kovalamaya başladı. İzin gününde olan bir polis memuru, sahilden ailesiyle beraber dönerken olayı görmüş, kovalamaya o da katılmıştı. Sonunda genç, terkedilmiş bir eve girdi. Yanındaki tabancayı kendini kovalayanlara doğrultu ve gelenin kafasını kurşunla dolduracağını söyledi.

Biri polise telefon açtı. Kısa bir süre sonra üç devriye arabasının siren sesi duyuldu. Merdivendeki dedektiflerin ayak sesini duyan genç tabancayı kafasına dayadı ve tetiği çekti. Ama tabanca tutukluk yaptı. Bunun üzerine genç, tabancayı dedektife fırlatıp onun dikkatini dağıttı. Sonra da üstüne çullandı. Yerde gençle boğuşan dedektifin yardımına izin gününde olan polis yetişti. Etrafta silah arayan, polisin gözüne çiçek saksısı ilişti. Saksıyı aldığı gibi olanca gücüyle gencin başına indirdi. Genç yere yuvarlandı ve bilincini kaybedip bayıldı.

"Kısa bir süre sonra siren sesleri duydum. Kafamı hafifçe kaldırıp camdan baktım. Dışarıda üç devriye arabası vardı. Birden merdivenlerde bir ayak sesi duydum. Polisin teki, elinde tabancasıyla yukarı çıkıyordu. Paniğe kapıldım. Yakalanmak istemiyordum. Tabancamı çıkardım ve beynime dayadım. Yakalanmaktansa ölmeyi tercih ederdim. Tetiği çektim. Büyük bir patlama sesi bekliyordum. Ama sadece bir klik sesi duydum. Tabanca patlamamıştı. Bu sırada polis içeri girdi. Elimdeki tabancayı aniden ona fırlattım. Adamın dikkati dağılmıştı. Üstüne atladım. Boğuşuyorduk. Sonra kafamda keskin bir acı hissettim. Etraf aniden karardı. Başka da bir şey hatırlamıyorum."

İzinli polis: "Yukarı çıktığımda hırsızla bir polis boğuşuyordu. O sırada elime ilk geçen, koca bir saksıyı hırsızın kafasına indirdim. Hırsız yere düştü. Bayağı sert vurdum galiba ona çünkü duyduğuma göre hırsız hastahanede bile kendine gelememiş."

Polis hırsızın cebinde bulduğu kimliklerden, hırsızın William George Heirens, adında 17 yaşında, 1.77 boyunda ve 70 kilo ağırlığında, Chicago Üniversitesi'nde okuyan bir öğrenci olduğunu tespit etti.

Ailesi ve kardeşi Chicago'da banliyöde oturmasına rağmen o tek başına, üniversitenin kampüsünde kalıyordu.

Polis, Heirens'in cebinde ayrıca 1000 dolarlık hisse senedi buldu.

Yakın bir hastahanesinin acil servisinde tedavi edilen Heirens daha sonra Bridewell Hastahanes'inin suçlular koğuşuna sedyeyle getirildi ve gün boyunca orada baygın yattı.

Polis, çok geç olmadan tutukladığı kişinin genç zararsız bir hırsız olmadığını anladı. Hırsızın odasında, iki çanta dolusu silah, kamera, dürbün, saat ve mücevher buldu. Oda, son iki yıldır çözülemeyen soygunların ganimetleriyle doluydu.

Kaynak: Seri Katillerin İç Dünyası / ALAN BENTHAM Bilge Karınca Yayınlan , İkinci Baskı 2010, İstanbul

TANRI ZAR ATMAZ

Yüzyıllar boyunca insanlar sayılara özel bir önem verdiler, onlara rakamsal değerlerinin ötesinde anlamlar yüklediler. Matematiğin bir aracı olan sayıların insanın kişiliğinin gizli yanlarını gösterdiği düşünüldü. Pek çok insan sayıların uğuruna ya da uğursuzluğuna inandı. Pisagorcular sayıların aklı, sağlığı, adaleti ve evliliği etkilediğini düşünüyorlardı. Onlara göre, bütün sayıların başlangıcı olan 1, birliği ve tekliği temsil ediyordu. Çift sayılar ilişildi, ilk çift sayı olan 2 farklı düşüncelerin simgesiydi ve çeşitliliği temsil ediyordu. 1 ve 2 sayılarının toplamından oluşan ilk tek sayı 3 erildi ve uyumun simgesiydi. 4 sayısı adaleti, ilk dişil ve eril sayıların toplamından oluşan 5 evliliği, 6 yalnızlığı, 7 sağlığı ve 8 aşkı temsil ediyordu. Pisagorcuların sisteminde ilk dört sayının toplamı olan 10 en mükemmel sayıydı. Onlara göre yıldız türünden gökte dolanan 10 cisim olmalıydı. Günümüzde de 13 rakamının uğursuzluğu bütün Hristiyan dünyada kabul edilir. Hatta ülkemizi de etkilediği bilinmektedir. Özellikle büyükşehirlerdeki gökdelenlerde, iş merkezlerinde, asansörlerde 13 rakamı atlanmakta, 12'den 14'e geçiş yapılmaktadır. 13 korkusu tıp literatürüne bile girmiş ve 'Triskaidekafobi' diye adlandırılmıştır. İtalyanların korkulu sayısı ise 17 imiş. Evlerde kapı numaraları, otobüslerde koltuk numaralarının atlandığı oluyormuş. Bir dönem gizem, kahinlik ve büyü alanlarında bir sözcüğü oluşturan harflerin değerlerinin toplamı ile uğraşıldı. Böylece sözcükler sayısal değer kazandılar. Kuşkusuz bu işi biraz ileri götürenler de oldu tarih boyunca. Hayatı, evreni tamamen harflerle okuyan Hurufiler gibi her şeyi sayılarla gören ve sayılarla okuyanlar da çıktı.

İZLERDEN YOLA ÇIKARAK

İlginç hayat hikâyelerinin yer aldığı meşhur kitap Nevâdiri Süheyli'den bir alıntı yaparak konuya girmek istiyoruz. Sadeleştirerek aktaracağım bu hikâyenin kahramanları, kavrayışları güçlü dört kardeştir.

Hikâye olunur ki;

Devrinde zeki, anlayışlı, ileri görüşlü ve zengin olarak tanınan Adnan isminde bir adamın Mazarr, Rebîa, İyâz ve Enmâz isminde dört oğlu vardır.

Dört kardeş, babaları öldüğü zaman, onun bütün mal ve mülkünü kendileri arasında önceden taksim ettiğini öğrenirler. Babaları, rengi kızıl veya buna benzer olanların Mazarr'a, siyah ve ona benzer olanların Rebîa'ya, alaca ve buna denk bulunanların İyâz'a, parlak veya beyaz ve onun benzerlerinin Enmâz'a verilmesini vasiyet etmiş. Ayrıca;

Eğer benden sonra taksimde anlaşmazlık veya zorluk meydana gelecek olursa sizi birbirinizle anlaştırmak üzere, Bahran ülkesinin hükümdarı ve büyük âlim olan Eflâyı Cerhemî'yi tavsiye ederim. Böyle bir durumda onun huzuruna çıkıp şüphenizi kendisine açıklayın. Sizin davanızı o çözebilir," demiş.

Aradan bir zaman geçer. Dört kardeş birbirleri ile anlaşmazlığa düşerler. Babalarının tavsiyesi üzerine, ileri görüşlü ve anlayışlı hükümdarın yanına gitmek için yanlarına aldıkları hediyelerle yola çıkarlar. Yolda giderlerken dinlenmek için bir otlağa uğrarlar. Bu otlakta bir deve otlamış ve gitmiştir. Moladan sonra yola koyulan kardeşlerden;

Mazarr bu durumu gördüğünde: ”Bu bir gözü kör deve imiş. Ayrıca sırtında bal ve yağ yükü varmış” der.

Rebia da: “Bir ayağında sakatlık varmış,” der

lyâz da:” Kuyruksuzmuş,” der

Enmâz ise: “ Kaçağan’mış,” diye ilave eder.

Bu dört kardeş bu şekilde konuşa konuşa giderlerken, devesini kaybetmiş olan deveciye rastlarlar. Deveci onlara kayıp devesini görüpgörmediklerini sorar. Mazarr cevap vererek:

“Deven tek gözlü müydü?” der. Deveci “evet” cevabını verir. Rebîa:

“Ayağının birinde sakatlık var mıydı ?” diye sorar. Deveci “evet” der. İyâz:

“Kuyruksuz muydu?” diye sorar. Deveci yine “evet” der. Enmâz:

“Kaçağan mıydı?” deyince, deveci buna da “evet” cevabını verir. Bundan sonra tekrar Mazarr: “Devenin bir tarafında yağ ve bir tarafında bal mı vardı ?” deyince deveci hepsine “evet, doğru...” gibi cevaplar verir.

Bunun üzerine Deveci “Beni uğraştırmayın da devemi hana verin.” diye yalvarır.

Kardeşler: Biz, senin deveni görmedik” diye yemin ederler. Bu tartışmalar üzerine taraflar arasında büyük bir anlaşmazlık çıkar. Deveci de onların peşi sıra yola koyulur. Hep beraber hükümdarın huzuruna çıkarlar. Deveci:

“Bunlar benim kayıp devemin haberini ve bütün vasıflarını açıkladılar; ama onu kendilerinden istediğimde “görmedik” diye cevap veriyorlar. Benim devemi bunlardan kurtar!..” diye yalvarır. Hükümdar kardeşlere dönerek;

“Peki görmediğiniz devenin özelliklerini nasıl oluyor da biliyorsunuz ?” diye sorar.

Mazarr ve kardeşleri şöyle cevap verirler: “Yolculuk sırasında bir çayırlığa uğradık. Çayırlığının bir tarafına hiç dokunulmamış. Bundan otlayan devenin bir gözü kör olduğunu anladım."

Rebîa da şöyle der:

“O devenin bir ayağının izleri pek belli değil iken, öteki ayaklarının izleri görülmekteydi. Topallamanın eserinin bundan kaynaklandığını anladım.”

Ivâz da der ki:

Yürüyüş sırasında devenin arka adımları bir arada değil, birbirinden ayrı olduğunu gördüm.”

Enmâz da:

Gördüm ki otlu yerde otlarken başka bir yere tecavüz etmiş; anladım ki kaçağan’dır.”

Eflâyı Cerhemî şöyle konuştu:

“Doğrusu sizlere aşk olsun. Bu işler büyük bir ferâset, anlayış ve kavrayıştır. Peki o yağ ile balın devenin üzerinde olduğunu nereden bildiniz?”

Mazarr cevap verdi:

Oradaki sinek ve karınca bolluğundan anladım. Zira sinek bala, karınca da yağa toplanırlar.”

Hükümdar Cerhemî bütün bunlara hayran kalıp deveciyi; dönerek:

“Bunlar senin şüphelendiğin adamlar değildir; sen git kendi deveni kendin ara.” diyerek gönderir. Kardeşlere ise hürmet edip konağında barındırır. Yedirip içirir. Sonra “Benden ne gibi şerefli bir hizmet istiyorsunuz?” diye sorar. Kardeşler de hükümdara, miras konusunda aralarında çıkan

anlaşmazlığı ve babalarının kendilerine müracaat etmelerini tavsiye ettiğini söylerler. Maceralarını başından sonuna kadar hepsini anlatırlar. Cerhemî şöyle der:

“Sizler gibi çok zekî kimseler arasına başka birinin girmesi uygun değildir. Babanızın vasiyeti üzere kızıl veya buna benzer olanların altın ve deve kısmıdır; bunlar Mazarr’ındır. Siyah ve ona benzer şeyler, siyah atlar ve bütün siyah renkte olanlardır ki, onlar Rebîa'nındır. Alaca ve buna denk bulunanlar koyun ve alaca renkteki eşyalar İyâz’ındır ve parlak veya beyaz ve onun benzerleri, akçe ve bütün beyaz olan kısmı Enmâz’ındır” diyerek taksim işini tamamlayıp, yol azıklarını da hazırladıktan sonra onlara bir ziyafet verir. Hükümdar, bu misafirleri için hazırlattığı sofraya birer bardak şarap, bir kuzu kebabı ve birkaç beyaz ekmek gönderir. Kendisi bir yere gizlenip konuşmalarını dinlemeye başlar. Misafirler de yiyip içmeye başlarlar. Mazarr, bir kadeh içtikten sonra şöyle der:

“Bu şarabın üzümü mezarlıkta yetişmiştir.” Rebiâ ilave eder;

“Bu kuzu bir köpekten süt emmiştir.”

İyâz da fikrini ileri sürdü:

“Bu ekmeği yoğuran hizmetçi kadın âdet görmekte imiş.”

En büyük iddiayı ise Enmâz ortaya atar:

“Bu hükümdar soylu bir kişi değildir; bir hizmetkârın soyundan gelmiştir.” Hükümdar Cerhemî bu sözleri işitince çok müteessir olur. Bunların anlayış ve kavrayışlarının bir tecrübenin eseri olduğunu gördüğü için “Söyledikleri sözler sebepsiz değildir.” diye düşünerek durumu hemen bahçıvana sorar. Bahçıvan: “Evet üzümler babanızın türbesi üzerinde bulunan asmadan koparılmıştır, onun şarabıdır.” cevabını verir. Çoban ise; “Kuzu doğduktan sonra anasını kurt kapmıştı; o günlerde bir köpek yavrulamıştı. Kuzuyu ona emzirttik.”

Kardeşlerin söyledikleri aynen çıkmıştı. Emîr, annesinin yanına vardı ve asıl babasının kim olduğunu sordu. Annesi, “Meşhur olan babandır.” deyince hükümdar oğlu: “İstediğim kimin soyundan geldiğimi bilmektir. Bana işin doğrusunu söyle.” diye ısrar eder. Bunun üzerine annesi:

Baban çok yüce, soylu ve değerli bir adamdı; fakat çocuğu olmuyordu. Çünkü son derece yaşlanmıştı. Bu sebeple devlet makamı yabancılara geçebilir diye endişe ediyordum Bu korku ve endişeyle kendimi hizmetkârlardan bir deri derleyicisine teslim ettim ve sen doğdun. İşin gerçeği budur " itirafında bulundu. Hükümdar’ın kardeşler hakkındaki inancı daha da arttı. Onların yanına gidip kendileriyle birlikte içkiye başladı. Konuşma sırasında: ’’Şarabın mezarlık ta biten üzümden meydana geldiğini nasıl anladınız?” diye sordu. Mazarr:

“Şaraba yakışan şey, geçicide olsa gam ve can sıkıntısını gidermesidir; oysa bunu içince bende keder, öfke ve üzüntü meydana getirdi. Bildim ki bu helâk erbabının türbesinden hasıl olmuştur.” Rebîa:

“Kebabı ağzıma aldığımda damağıma mezesiz bir tükürük doldu. Ayrıca malum, bütün hayvanların yağları etlerinin üstünde olur, fakat köpeğinki etinin altındadır. Bundan anladım ki kuzu köpek tarafından beslenmiştir.” İyâz:

Ekmeği tiride doğradığımda asla kabarmadı. Bildim ki bunu yoğuran âdet gören bir kadındır.” Enmâz:

“Hükümdar şarap ve yemek hazırlayıp bizlere ikram ettiği halde kendisi bizimle birlikte yemeğe gelmedi. Hâlbuki babası misafirlerini, bizim baba ve dedelerimizi davet ettiği zaman onları büyük ölçüde ağırlar ve kendisi de sofrada bizzat hazır bulunurmuş. Hükümdarda bu davranışın aksini görünce anladım ki bu zât o soydan gelmemiştir, başka bir mayadandır.” der.

Hükümdar onlara büyük ikram ve hürmette bulunarak, aynı şekilde memleketlerine geri uğurlar.

Yukarıdaki hikayeden de anlaşılacağı üzere etrafımızda meydana gelen olaylar hiçbir zaman tesadüfen meydana gelmediği gibi daha bir dikkatle bu gelişmelere bakabilsek, gelecekle ilgili bir çok işaretleri okuyabilir, ipuçları bulabiliriz, hatta hadiselerin nabzını tutabiliriz.

Kaynak: Türk İslam Tarihinden, (Nevâdıri Süheyli), 1.cilt, Tercüman 1001 Temel Eser, Hazırlayan Şemsettin KUTLU, s. 15

ANLAMLI TESADÜFLER

[Bu bölümde, Carl Gustov Jung'un dediği gibi, "Tesadüf yoktur, anlamlı rastlantılar vardır," sözünden de yola çıkarak dikkatimi çeken, küçük ama, anlamlı rastlantıları sizlerle paylaşmak istiyorum.

Isparta Sancakbeyi Kutlubey

1995 yılından itibaren İsparta Belediyesi, imar çalışmaları sebebiyle özellikle çarşı merkezimdeki tarihi Ulu Cami çevresinde bulunan eski ve harabe haline gelmiş yapıların bulunduğu alanı istimlâk etmiş, yeşil alan yapılmak üzere de bu bölgedeki söz konusu binaları yıkmaya başlamıştı. Yıkım çalışmaları 1996 yılının ilk yarısında da devam etmişti. Nisan'dan haziran ayı ortalarına kadar devam eden tesviye çalışmaları bittiği halde bir dükkân orta yerde bırakılmıştı. Tek başına baraka gibi orta yerde duran bu dükkânın içerisinde Sultan I. Murad' (Hüdavendigâr) ın Tek-eli ve Hamit-eli valisi ve Ulucâminin bânisi 1 Kutlubey'in kabrinin bulunduğu anlaşılmıştı. Dükkan bu garip vaziyette bir süre daha ayakta durdu. Kabrini nakli ve yeni yeri konusunda prosedür daha sonra tamamlanmıştı. Dükkânın tek başına ortada kaldığı ve yüzyıllar sonra adeta halkın nazarlarına çarptığı tarihler Miladi 1996'nın Mayıs ve Haziran ayı, Hicri yıl olarak ise 1416 Zilhicce'den 1417 Muharrem ayma geçtiğimizi gösteriyordu. (19 Mayıs 1996 = 1 Muharrem 1417)

Isparta'nın geçmişinde Subaşı olarak vazife yapan Kutlubey bin Abdüssettar bin Hasan kendi yaptırdığı Isparta Ulu Cami'nin kitabesinde yapılış tarihi Miladi 1417 olarak belirtilmiştir. Miladi 1417 yılında yaptırdığı caminin haziresine Hicri 1417 yılında naaşı naklediliyor. Şimdi, tek başına yattığı yerden, cami cemaatinin, yanından gelip geçenlerin ve halkın fatiha ve dualarına kavuşuyordu...

Asırlarca önce Kutlubey'in huzuruna halk çıkarken, asırlar sonra halkın huzuruna Kutlu Bey çıkıyordu.

Vefatı da yaralandığı güne denk geldi.

Albay Hacı Hulusi Yahyagil 1895'te Elazığ Harput'ta dünyaya geldi, Birinci Dünya Harbinde, Kafkas ve Çanakkale Muharebelerinde bulundu. 1950 senesinde Albay rütbesiyle emekliye ayrıldı. Barla'da mecburi ikamet eden Bediüzzaman'la Eğirdir'deki görevi sırasında tanışan Yahyagil, hayatı boyunca ona bağlı kalarak onun özellikle Mektubat isimli eserini meydana getirmesinde büyük katkısı oldu. Katıldığı Çanakkale Savaşı'ndaki bir hatırasında:

"Yüzümden, kolumdan, göğsümden yaralandım. Çanakkale'de yaralanmam 26 Temmuz 1915'te Leyle-i Kadir'de oldu. Karadan, denizden top mermileri patlıyordu. Bir top mermisi önümde patladı. İki el ateş ettim. Yanımdaki asteğmen 'Silahla bir kaçını temizleyeyim' dedi. Geri çekildim. Sol yanağıma elimi attım. Baktım kanıyor. Sol koluma da kurşun isabet etmişti. Artık şuurum tam işlemiyordu," diye başından geçenleri anlatmıştır.

Kaderin garip cilvesi Elazığ'da 25 Temmuz 1986'da vefat etmiş ve 26 Temmuz'da doğduğu yer Harput'ta toprağa verilmiştir.

Kutlu Doğum'da gelen ölüm

Meksika doğumlu (1915), Amerikalı sinema oyuncusu Anthony Quinn, 2001 yılının 3 Haziran gecesi çağrıya uydu. O gece Mevlid Kandili idi. Ve O gece Türk televizyonlarında üç kanalda filmi oynuyordu. Bu enteresan denk geliş ile ilgili basında çıkan bazı değerlendirmeler:

"Bir kış günüdür. Yoksul bir ailenin çocuğu olan küçük Tony ilk kez babaannesi ile birlikte yolda rastladıkları iyi kalpli salon sahibinin daveti üzerine sinemaya giderler.

"Sinemada Antonio Moreno nun bir filmi oynamaktadır.

"Antonio Moreno, o sıralar Hollywood'un en parlak yıl dışlarındandır".

Küçük Tony, hayret ve korku içinde perdeye bakarken, babaannesi eliyle aktör Antonio'yu işaret etti ve "Şu adanı sen olabilirsin!" dedi, sesini alçaltarak; sonra da ekledi:

"İleride bir gün sen Antonio Moreno'dan da büyük bir aktör olacaksın! Olacaksın... Olacaksın!"

Aradan uzun yıllar geçti... Babaanneminin kehaneti fazlasıyla doğru çıktı...

"İlerideki o bir gün" gelmiş; bizim ufaklık, Anthony Quinin olmuştu! Yüzden fazla filmde, her rolü başarıyla canlandırdı... Hatıralarında sürekli 'ölüm'le meşgul olduğunu söylüyor ve en sonunda da diyor ki:

"... Ölümden kurtuluş yok. Artık ölüm yaklaşıyor, bunu anladım. Şu anda, süremi doldurmaktayım. Çağrıldığımda en uygun biçimde yola koyulmayı da bilirim..." (5.6.2001/Zaman Gazetesi-Tamer Korkmaz)

"...Ve bugün neredeyse tüm Müslümanlar Hz.Hamza deyince hemen Quinn'in heybetli ve bembeyaz sakallı portresini çağırıyorlar zihinlerine. İlginçtir", Efendimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in doğduğu gece, hayata gözlerini yumdu. Ve ilginçtir, ölüm haberini aldığımda, ekranda Çağrı filmi oynuyordu! Rabbin çağrısına uymak zorundaydı Çöl Aslanı, her ölümlü gibi! " (5.6.2001/Zaman Gazetesi/Gün Aşırı Notlar/ M.Nedim Pazar) "Canlandırdığı onlarca karakterle özdeşleşen bir aktörün 'çok sesli' ölümüne tanık oluyoruz. Ve nasıl bir denk gelmedir ki, Quinn'i İslam Dünyasının kutlu bir doğumun sevincini yaşadığı bir günde uğurluyoruz." (5.6.2001/Zaman Gazetesi/ Hüseyin Sorgun)..."750 milyon Müslüman'ın inancı sayesinde benim de kendime olan inancım yeniden var oldu," diyen Anthony Quinn, Çağrı ve Ömer Muhtar filmleriyle gönüllerimizde öyle bir taht kurmuştu ki onu hep kendimizden kabul etmiştik. (Oysa ki hiçbir zaman ağzından teyit cümlesi duymamıştık.. Ama Hz. Hamza rolündeki ruh hali gönülden gönüle bir yol çizmişti...

Hz.Hamza'nın şehit edilişini resmeden sahnedeki ihtişamlı ruh hali unutulur gibi değildi... (5.(6.2001/Zaman Gazetesi/ Rasih Yılmaz)

Komiklerin aynı gün vedası

Sinemanın büyük komedi ustası, 7 den 70'e herkesi yıllarca güldüren komik adam Kemal Sunal "Canım hiç gitmek istemiyor. Ama mecburum'' diyerek uzun yıllar sonra ilk kez uçağa bindi ve orada son nefesini verdi. 56 yaşında kalp krizi geçirerek hayata veda eden Türk sinemasının en sevilen ve bir çok ödül alan sanatçısının ödümü Türkiye'yi yasa boğdu. (3 Temmuz 2000)

Aynı gün bazı gazetelerde bir komedyenin daha buna benzer ölüm haberi vardı. Beyaz perdenin efsanevî komedyeni Walter Matthau, 80 yaşında, kalbine yenilerek aramızdan ayrıldı. Yardımcı Erkek Oyuncu Oscar'ı BAFTA (1967) ve Altın Küre (1976) En iyi Aktör ödüllerinin, Amerikan Komedi Ödülü (1997) ve Ömür Boyu Başarı Ödülleri'nin sahibi olan 1950'lerin ünlü ve sevilen aktörü Walter Mâtthau, unutulmaz filmler çevirmiş, her yaştan izleyiciden oluşan hayran kitlesini hep elinde tutmayı başarmıştı.

Son derece doğal ve herkese aşina gelen bir yüze sahip olan sanatçı, sıradan insanları canlandırarak, ellili yıllarda çok filmde rol almıştı.... (3 Temmuz 2000/Zaman Gazetesi) Burada bir parantez açarak şu kanaatimi söylesek yanlış olur mu acaba? Ülkemizde ve Amerika'da milyonlarca hayranı olan ve herkesi yıllarca güldüren bu sanatçıların ölümleri, Türkiye'de ve Amerika'da gülünecek günlerin artık geride kaldığının bir işareti olabilir miydi?

Ölüm günleri aynıydı...

Menderes Hükümeti,27 Mayıs 1960'da yapılan askeri ihtilâl neticesinde devrilmiş. Hükümet üyeleri ve çok sayıda Demokrat Partili, siyasetçi Yassıada'ya hapsedilmiş. TBMM'nin yetkilerinin, feshedilmesinin ardından, Anayasanın bazı maddeleri geçersiz sayılmış. Onun yerine 12 Haziran

1960'da Milli Birlik Komitesi (MBK) teşekkül ettirilerek tüm yetkileri eline almış ve ülkeyi yönetmeye başlatmıştı.

Yassıada'da mahkemeler başlamış. Yüksek Soruşturma Kurulu DP'li sanıkların suçlarını açıklayarak 38 kişinin idamını istemişti (6 Ekim 1960).

Uzun süren yargılamalar neticesinde verilen idam cezalarını 38 kişiden oluşan MBK karara bağlamış.

16 Eylül 1961 tarihinde Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Maliye Bakam Haşan Polatkan 17 Eylül 1961 Pazar günü'de Başbakan Adnan Menderes hakkında verilen idam kararlan infaz edilmişti.

İhtilâlin yapıldığı sırada İzmir'de bulunan Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel Ankara'ya getirilerek girişimin lideri ilân edildi. Gürsel, ,1961 Anayasası'nın hazırlanmasında önemli rol oynadı. Türkiye'nin dördüncü Cumhurbaşkanı olarak Köşk'e yerleşti.

Cemal Gürsel, Cumhurbaşkanlığı görevini sürdürmekte iken, 1966 yılında sol tarafına felç inerek rahatsızlandı. Bu sebeple 2 Şubat günü ABD Başkanı Johnson'un gönderdiği 'Mavi Kuş' adlı özel uçağı ile tedavi için Amerika'ya götürdü. Washington kentindeki Walter Reed Hastanesinde tedavi altına alınırsa da 9 Şubatta kısmi felcin bütün vücuda yayılmasıyla komaya girer. 10 Şubatta, Gürsel'in durumunun umutsuz olduğu bir bildiriyle kamuoyuna duyurulur. Anavatanında ölebilmesi için yine özel uçakla 26 Mart'ta yurda geri getirilerek tedavisine Askeri Tıp Akademisinde devam edildi. Rahatsızlığının devamı ve görevini engellemesi üzerine, 28 Mart 1966 günü, Anayasa uyarınca 37 kişilik doktor heyeti tarafından görev yapamaz raporu düzenlendi. Bu rapora dayanarak Cumhurbaşkanlığı görevi sona ermişti. İlginçtir 26 Mart 1966 gün ve 2030-66 sayılı Müşterek Sağlık Kurulu Raporu'nda 38 imza bulunmakta!

Konuyla ilgili olarak Demirel bir gazeteciye şu yorumu yapmaktan kendini alamaz ve şöyle der:

"İşin garipliğine bakın: Milli Birlik Komitesi 38 kişiden müteşekkildir. Gürsel'in raporu benim elime geldiğinde gördüm ki o da 38 imzalı... Yani merhum Gürsel'i Köşk'e çıkaran da 38 imzadır, indiren de 38 imza..." (28.5.2002/Milliyet Gazetesi/Can Dündar)

Org. Cemal Gürsel 219 gün komada kaldıktan sonra 14 Eylül 1966 tarihinde yaşamını yitirdi. 18 Eylül Pazar günü de defnedildi.

27 Mayıs İhtilâli'ni plânlayan çekirdek kadronun bir diğer önemli ve güçlü isimlerinden Hava Kuvvetleri eski komutanı "Bombala Tansel" lakaplı Emekli Orgeneral İrfan Tansel'di.

İhtilalden 6 ay sonra meydana gelen bir kazada, F-84 tipi savaş uçağı. Ankara Mürted de düşmüş, otomatik pilotla atlamayı başaran uçağın pilotu Tansel kurtulmayı başarmıştı. Ancak, Menderes'in idamından tam 38 yıl sonra bu defa Azrail'in pençesinden kurtulamamıştı. Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildiği gün, yani 17 Eylül 1999 Pazar günü, kaderin garip cilvesiyle devirdiği eski Başbakan Adnan Menderes'in idam edilip, toprağa verildiği güne rastlıyordu!

Ölüm haberi 2 yıl 3 gün sonra geldi

Pir Sultan Abdal Kültür ve Sanat etkinlikleri için Sivas'ta bulunan Aziz Nesin'in bir gün önce yaptığı konuşmada "Kuran'ın devri bitmiştir" demesi üzerine Cuma Namazı'ndan çıkan bazı gruplar slogan atıp, yürüyüşe geçerek Aziz Nesin ve arkadaşlarının bulunduğu Madımak oteli önünde toplanınca, güvenlik kuvvetleri kalabalığı dağıtmak için havaya ateş açtı. Bu sırada bazı kişiler otelin önünde bulunan araçları yaktılar ve otelin girişini benzin dökerek ateşe verdiler. Aziz Nesin, İtfaiye, merdiveninden indirilerek kaçırıldı. Ancak otelde bulunanlardan 37 kişi dumandan boğularak öldü (2 Temmuz 1993).

Olayda hayatını kaybedenlerden 20'sinin cenazesi Ankara'da 6 Temmuz'da gömülürken, yazar Asım Bezirci ve ozan Nesimi Çimen'in cenazeleri 8 Temmuz'da İstanbul'da kaldırıldı.

Sivas'ta karanlık güçlerce hedef olarak seçilen ve kıl payı ölümden kurtulan ünlü yazar Aziz Nesin, tam iki yıl sonra İzmir Çeşme Alaçatı'da gece yarısı geçirdiği kalp krizi sonucu öldüğünde tarihler bu defa 5 Temmuz 1995'i gösteriyordu. Neşin, vasiyetinde, hiçbir dini tören istemediğini belirttiği için tören yapılmadı. 7 Temmuz'da İstanbul Çatalca'ya getirilen cenaze, yine Nesin'in vasiyeti gereği vakfın bahçesinde bilinmeyen bir yere gömüldü. Cenaze, bir görevlinin nezaretin açılan 8 çukurdan birine konuldu ve çukurlar belli olmayacak şekilde kapatıldı. Kara ve talihsiz bir gün olarak tarihte yerini alan o dönemde Sivas Valisi, dönemin Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü'nün eski danışmanı Ahmet Karabilgin, Belediye Başkanı Temel Karamollaoğlu idi. Emniyet Müdürü ise Doğukan Öner'di.

Tam bir yıl sonra

Yolsuzluk iddiaları nedeniyle Atilla Taçoy ve yönetiminin Bakanlar Kurulu kararıyla görevden alındığı Türk Hava Kurumu'nun (THK) genel başkanlığına Hava Pilot Tümgeneral Erdoğan Karakuş getirildi.. (22 Mayıs 2000 /Zaman Gazetesi) Aradan tam bir yıl geçer ve tarihler 23 Mayıs 2001'i göstermektedir. THK eski Genel Başkanı Prof. Dr. Atilla Taçoy (61), Antalya'da evinde ölü bulunur.

Mafya-Medya

Tarihçiyazar Mehmet Niyazi, gazetesindeki 'Tahlil' isimli köşesinde: ..İlk defa "medya" kelimesini rahmetli hocamız İzzeddin Şadan Beyden duydum. Ünlü Freud'un yanında travay yapan hocamız, Avrupa'da şöyle bir tekerleme var, derdi:

"Medya ile mafya, ikisi de beş harflidir. İkisi de 'M' harfi ile başlar, 'ya' hecesiyle biter. İkisi de başkalarını hedef alır. İkisi de kurallarını kendi koyar; mafya kurallarına her zaman uyar; medya işine gelince uyar." demektedir. (4.6.2001/Zaman Gazetesi)

Kuşların intikamı

Alfred Hitchcock'un 1963'te çektiği ünlü 'Kuşlar' filmine ilham kaynağı olan Kuşlar, hikayesinin yazarı Daphne du Maurier'in 60 yaşındaki oğlu Christian Browning ve eşi Olive Browning'in İngiltere'nin Cornwall bölgesinde defalarca kuşların saldırısına uğradığı ortaya çıktı. New York Post Gazetesi'nin haberine göre, bir zamanlar ünlü romancı Daphne du Maurier'in de yaşadığı Cornwall'daki konakta oturan Browning çifti, evin çevresinde martıların saldırısına uğradı.

Browning gazeteye açıklamasında; evin damına tüneyen kuşların topluca saldırısından, silahlı bir haşereyle mücadele görevlisinin müdahalesi sayesinde kurtulduklarını söyledi. Hikayede ve filmde de ilk olarak martılar insanlara saldırıya geçiyordu ! (17.5.2001/Hürriyet)

Her şeyin başı sağlık

Ankara'nın göbeği sayılan muhiti Kızılay'ın 300-400 metre aşağısında bulunan Sıhhiye semtinde, Sağlık Bakanlığının yanındaki Sağlık sokakta, Özel Şifa Polikliniği 1984 yılında hizmete açılacaktı. Hatırladığım kadarıyla bu kadar sağlık teriminin üst üste denk geldiği adreste polikliniğin açılış programını yapanlar da adeta bulunduğu bölgeye nazire yapar gibi zaman olarak ta 11 a'yın 11'inde saat 11'i 11 geçe yi tercih etmişlerdi!

KARAduman AKbulut

12 Eylül 1980'de Milli Güvenlik Konseyi, yönetime el koymuş ve Meclis fesh edilmişti. Demokrasi geçici bir süre askıya alınmıştı.

6 Kasım 1983 tarihinde yapılan genel seçimlere Necmettin Karaduman (1927 Trabzon) Anavatan Partisi adayı olarak Trabzon'dan Milletvekili seçilmişti. 17. Dönem Meclisi tarafından 4 Aralık 1983 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 14.Başkanlığına seçilen Karaduman, 12 Eylül 1985 tarihinde aynı göreve yeniden seçilmişti.

29 Kasım 1987'de yapılan genel seçimlerde Meclisin 18.dönem milletvekilleri belli olmuş, ülkede askeri yönetiminin meydana getirdiği olumsuz hava yavaş yavaş dağılmaya başlamıştı. Normalleşme sürecine girildiğinin işaretleri Mecliste de görülmekteydi. 24 Aralık 1987'de yapılan Meclis Başkanlığı seçimlerinde bu defa Yıldırım Akbulut (1935 Erzincan) TBMM'nin 15.başkanı olmuştu.

Mevcudiyetleri gökyüzünde olan ve isimlerini onlardan alan söz konusu Meclis Başkanlarımızla, sanki anlayanlara müjde yüklü mesajlar vardır: **"Üzerinizdeki kara dumanlar dağılmaya başladı, artık karamsar olmaya gerek yok. Rahmet yüklü akbulutlar'ın getireceği yağmurları bekleyiniz"** der gibi.

İlk kadın vali ve ilk kadın belediye başkanlarımız Dr. Lale Aytaman Kadınların Belediye Seçimine Katılma hakkının verilmesinden (3 Nisan 1930) tam 38 yıl sonra, 67 İl merkezinde siyasi partiler tarafından gösterilen tek kadın aday Leyla Atakan (42) İzmit belediye başkanlığını kazandı (3 Haziran 1968).

Boğaziçi Üniversitesi öğretim görevlisi Dr. Lale Aytaman, (İstanbul 1944) Bakanlar Kurulu kararnamesiyle Türkiye'nin ilk kadın valisi sıfatıyla Muğla valiliğine getirildi (6 Temmuz 1991).

Cumhuriyetimizin ilk kadın belediye başkanı ve ilk kadıin valimizin isim ve soyadlarındaki benzerlik Lâle çiçeği gibi çok lâtif durmaktadır.

Muhalefetsiz Meclis

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri (No 671) kanununun kabul edilmesine şiddetle karşı çıkan İsmet İnönü, Menderes hükümetini "mutlakiyete gidiyorsunuz'" diyerek suçladı. Ardından muhalefet olarak topluca meclisi terk ederek, Meclise girmeme kararı aldılar. Tarihler 27 Haziran 1956 'dır.

FP'nin kapatılma kararını protesto etmek için milletvekillerinin Meclis'i terk etmesinin ardından mecliste yalnız kalan muhalefet partisi DYP'de ek vergi başta olmak üzere görüşülen bütün yasaları protesto ederek Meclisi topluca terk etti. Böylece TBMM, 21. yasama döneminin 3. yılını muhalefetsiz kapattığında yine bir Haziran ayının son haftası, yani 29 Haziran 2001'dir

Okullar açıldığında deprem

"5 büyüklüğündeki artçı deprem korku yarattı.'' 5 ve 3,8 büyüklüklerindeki iki deprem, rastlantıya bakın ki yine okulların ilk açıldığı gün oluyor. 13 Eylül günü, yani okulların ilk açıldığı gün de aynı şey olmuştu". (15.2.2000/Hürriyet Gazetesi)

Sanki eğitim geleceğine işaretler var gibidir.

Aa kıtalara bak!

Türkçe'nin azizliği mi yoksa başka bir hikmeti mi vardır bilinmez, kıta isimlerinin hepsi de aynı harfle başlayıp aynı harfle biter.

Avustralya

Antartika

Amerika

Avrasya

Avrupa

Afrika

Asya

Bilgisayar da dile gelecek…

11 Eylül 2001'de ABD, tarihinin ve yüzyılın en korkunç terörist saldırısına maruz kalmıştı. Teröristler kaçırdıkları yolcu uçakları ile Newyork'daki Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kuleleri ve Washington'daki savunma sisteminin beyni sayılan Pentagon'a intihar saldırısı düzenledi. Beyaz Saray'a yapılacak muhtemel saldırı ise son anda uçağın içinde meydana gelen kargaşadan dolayı uçağın yere çakılmasıyla önlenebilmişti. ABD' başkanın ikametgâhı ve yönetimin merkezi olan Beyaz Saray, bu olaydan tam yedi yıl önce yine muhtemel bir faciadan ucuz kurtulmuştu. 12 Eylül 1994 tarihinde tek motorlu bir uçak Beyaz Saray'ın bahçesine düşmüş, uçağın pilotu ölmüştü. Düşen uçağın pilotunun psikolojik sorunları olan bir kamyon şoförü olduğu açıklanmıştı. Olayın bir suikast girişimi mi yoksa bir kaza mı olduğu bugüne kadar anlaşılamadı.

11 Eylül'deki uçakla yapılan saldırılarda 110 katlı kuleler tamamen yıkılırken, Pentagon'un bir bloğu çökmüştü. Vahşette 4 bine yakın kişinin hayatını kaybettiği tahmin edilirken, saldırılar ülke ekonomisine milyarlarca dolar zarar vermişti.

ABD, her ne kadar saldırıların arkasında yıllardır Afganistan dağlarında ilkel şartlarda yaşayan Usame Bin Ladin'in olduğunu iddia etse de dünya kamuoyu bunu pek inandırıcı bulmadı. Ancak bugüne kadar saldırıların arkasında kimlerin veya hangi devletlerin olduğuna dair ciddi deliller de kamuoyuna pek yansımadı.

İşte bu noktada cansız bir alet olan bilgisayar dünyasında ilginç bir rastlantı dikkatleri çekti. Sanki bilgisayar dile gelmişti.

Q33NY, Dünya Ticaret Merkezi'ne çarpan uçaklardan birinin sefer sayısı kodu imiş. Bu sefer sayısını aynı şekilde büyük harflerle Word sayfasına yazıp, karakterlerin üzerini tarayarak bilgisayar programlarındaki Wingdings karaktere çevirince karşımıza aşağıdaki şekillerin ortaya çıktığı görülmüş. Yine, büyük harflerle "Major Quietus is New York'un" (New York'ta büyük son darbe)'baş harflerini yani 'MQNY' yazıp, daha sonra tarayıp yazı karakterini Wingdings'e çevirince ekranda karşımıza çıkan şekile bakmalısınız.

Şarbon günü, Posta günü mü?

Hatırlanacağı gibi Amerika'daki 11 Eylül terör saldırıları Florida'dan başlayıp NewYork ve Washintong'a yönelmişti.

Başta Amerika olmak üzere batılı ülkeler bu şoku üzerinden atamadan Florida eyaletinde, aynı binada çalışan iki kişinin, ABD'de 25 yıldır görülmeyen Şarbon hastalığına yakalanması, teröristlerin biyolojik saldırı gerçekleştirdiği endişesini meydana getirmişti. Aynı gün Amerika Birleşik Devletlerinin Afganistan'a operasyon başlatması sonrasında misillemeden korkan ABD, topraklarında en üst düzeyde alarm durumuna geçmişti (9 Ekim 2001).

Şarbon mikrobunun posta kanalıyla gönderildiğinin ortaya çıkmasıyla da posta işletmeleri bu durumdan çok etkilenmiş, 5 kişi hayatını kaybetmişti. Batılı ülkeler başta olmak üzere ülkemizde bile posta işletmelerinde birçok tedbir alınmıştı.

Şarbon paniği günlerinin başlangıcının 9 Ekim Dünya Posta Günü'ne denk gelmesi de, şarbon mikrobunun kaynağının Amerika'da olduğunun anlaşılması da yoğun gündemin arasında kaynayıp gitti.

İşte aile fertlerinin bazılarının doğum günleri;

Büyükanne Sylvia	; 11'. ay'ın 11'. günü
Baba David;	; 4'. ay'ın 4unde saat 4.40'ta
Anne Helen	; 10'. ayın 10'u
Kardeş Harry	; 6'. ayın 6'sı

Küçük kardeş Emily ; 12’. ayın 12’sinde saat 12’yi 12 geçe.

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nda bulunan Melih Gökçek (1953) ve öğretmen eşi Nevin Gökçek’in doğum tarihleri 20 Ekim olduğu gibi evlendikleri gün de 20 Ekim’dir. Ayrıca Melih Gökçek parlamentoya ilk defa 20 Ekim 1991’de seçilir.

14. Padişah

Mimarimizin şaheserlerinden olan Sultanahmet Camisi'ni yaptıran ve Osmanlı padişahı Sultan I. Ahmed, 18 Nisan 1590 Çarşamba günü Manisa’da doğdu. Osmanoğulları’nın 14’ncüsü olarak 14 yaşında, 22 Aralık 1603’de tahtta çıktı. Yaklaşık, 14 senelik bir saltanattan sonra, 22 Kasım 1617 Çarşamba günü, 14’ün iki katı olan 28 yaşında vefat etmiştir.

İntihar hattı (!) taksisi

Üsküdar’daki Capitol Alışveriş Merkezi’nin önünden, ayrı ayrı tarihlerde aldığı üç müşterinin de Boğaziçi Köprüsü üzerinde intihara kalkışması, taksi şoförü Hüseyin Akça’yı adeta isyan ettirdi. En son Üniversite öğrencisi S.Yalçın, akşam Capitol’ün önünde, Hüseyin Akça’nın kullandığı 34 TBA 42 plakalı taksiye biner. Yalçın, Boğaziçi Köprüsünde trafiğin yavaşlamasını fırsat bilerek taksiden atlayarak korkuluklara çıkar, ancak maksadım büyük bir şans eseri gerçekleştiremez. Taksi şoförü; “Daha önce Capitol’den binen iki müşterim de köprüde intihara kalkışmıştı. Birisini polisler, diğerini eski bir futbolcu vazgeçirmişti” diyerek şaşkınlığını ifade eder. (14.12.2001/Hürriyet Gazetesi)]sh: 162-175

****

KITMİR

Risalei Nur müellifi Bediüzzaman; Kur’ân’ın birçok yaprakları arkasında birbirine bakan o kadar cümleleri, kelimeler var ki, çok ince manalar ifade edecek şekilde birbirine bakarlar” demektedir. Bu hususla ilgili olarak Mektubat isimli eserinde bazı örnekler vermektedir.

Kur’ânı Kerim’de bahsedilen ve devirlerinin dinden uzak zâlim krallarının şerlerinden korunmak ve kötülüklerine alet olmaktan çekindikleri için beraberce bir mağaraya saklanarak, Rabblerine sığınan, dindar ve takdir edilen davranışlarda bulunan gençlere Ashâbı Kehf (mağara arkadaşları) denilmektedir.

İsmini gençlerin sığındıkları mağaradan alan Kehf Suresi’nde bu gençlerin başlarından geçenler anlatılmaktadır.

Bu gençlerin isimleri rivâyete göre şöyledir: **Yemlihâ, Mekselinâ, Mislinâ, Mernûş, Debemûş, Sâzenûş, Kefeştatâyûş,** kendilerine sâdık köpeklerinin adı da Kıtmir’dir.

Kur’ânı Kerim’de Kıtmir kelimesi yalnızca bir kez Fâtır suresinin 13.ayetinde (35:13) geçerken, kelbühüm (köpekleri) kelimesi ise dört defa, o da Kehf suresinin 18. Ayetinde 1 defa, 22.ayetinde 3 defa olmak üzere toplam 4 defa geçmektedir.

Kıtmir lügatlerde; “Ashâbı Kehf’in köpeğinin adı olduğu gibi, hurma ile çekirdeğinin arasındaki ince zar, çekirdeğin arasındaki ince pürüz,” olarak açıklanmaktadır. (Yeni Lûğat: 338)

Hayrat Vakfının Hüsrev Altmbaşak (İsparta 1899 1977) hattıyla bastığı Tevafuklu Kur’ânı Kerim’in Kehf Suresinde (18. sure, 18. ayet, 294.sayfa, 7. satır) “Köpekleri ise mağara girişinde ön ayaklarını yaymış vaziyette duruyordu.” “Ve kelbühüm (köpekleri)...” kelimesi karşısından itibaren yapraklar delinse tam 140 sayfa sonra, yani 4,i.S, sayfa Fâtır suresinin 13. ayetinin sonundaki 7. satırda “Kıtmir” kelimesi tam karşımıza çıkar.

Yine Hattat Hafız Osman (1) hattıyla baskısı yapılmış olan Kur’ânı Kerim’e baktığımızda; Kehf Suresi'nin bu defa 22. ayetinde “Onlar yedi kişi olup sekizincileri de köpekleri idi” şeklinde geçen “ve “...saminühüm kelbühüm..." kelimesi altında yapraklar delinecek olursa Fâtır suresi nin 13. ayetinin

sonundaki “Kıtmir” kelimesi az bir farkla görünecek ve o kelbin (köpeğin) isminin olduğu anlaşılacaktır.

Kehf suresinde bahsedilen bu gençler sığındıkları mağarada, uzun yıllar uyutularak muhafaza edilmiş. Uyandıklarında ise kendi hallerindeki garipliği fark ederek birbirlerine sordukları;

Meâlen; “Onlardan biri dedi; mağarada ne kadar kaldınız?” sorusuna, 11.satırda şöyle cevap verilmektedir:

“Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir,.”

Bu âyetin hemen karşı sayfası (295. sahife, 25.ayet) ve ajan hizasında ise meâlen; “Onlar, mağaralarında üçyüz sene kaldılar ve dokuz sene ilâve ettiler” şekliyle yapılan teyit, ne kadar güzel bir denk gelmedir !

Evet, araştırılsa görülecektir ki Kurân’ın tümünde dahi aynı durum vardır. Sh: 179-180

HÜ’VE

Bilindiği gibi Kur'an-ı Kerim’de sureler sayfalara 15’er satır olarak dizilmiştir. Yukarıda ismi geçen meşhur hattatların kalemi ile yazılan Kur’an’ı Kerimlerde, Ahzâb Suresi’nin geçtiği 422. sayfada 16 defa Allah kelimesi (lafzı) geçmektedir.

Bunlardan 1, 2, 3, 4, 5 satırlardan sonra 6’. satır atlanılıp 7, 8, 9, 10, 11 ve 12’. satırlarda yani toplam 11 satırda harika bir şekilde Allah lafızları üst üste gelmektedir. 14. satırda ise ‘ hü’ve ‘ lafzı Allah kelimelerinin tam hizasında olduğu görülecektir.

Bu hikmetli sayılar beş ve altılı olarak, birbiriyle aynı hizaya gelirken, en altlarında; (hü’ve) kelimesini oluşturan; ebced (2) değerlerinin sırasıyla; (he) harfinin beş, (vav) harfinin altı olması, her harfin aritmetik toplamlarının da “onbir” yapması, bu güzelliklere ayrı bir renk katmaktadır.

Sanki bu sayfada geçen onbir, Allah kelimeleri, çok zarif bir şekilde, İslam’ın 5 ve imanın 6 şartına işaret ediyor gibidir.

Evet, yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi Kur’an’ı Kerim’in içerisinde en çok Allah kelimesi bulunan sayfa bu sayfadır.

Bu sayfada Kur’an’ın (Ya eyyühellezine emenüzkürûllahe zikran kesîra) “Ey imân edenler ! Allah’ı çok zikrediniz!” sözü basit bir rastlantı mıdır? Yoksa ‘Allah’ namına “çokça zikir” yapılacağına nükteli bir işaret midir?

Evet, araştırılsa görülecektir ki Kur'ân-ı Kerim’in tümünde bu gibi durumlar çoktur.

HİTLER ve NAPOLYON

Dünya politikasını derinden etkileyen Âmân diktatörü Adolf HİTLER (1889 1945) ile Fransa İmparatoru ve askeri NAPOLYON Bonapart ‘ın (1769 1821) hayat serüvenleri arasında ilginç benzerlikler vardır.

Hatta bu benzerlikler liderliğini yaptıkları ülkeleri için de söz konusu olmuştur.

Ölümleriyle ilgili tartışmaların bazen gündeme geldiği bu iki liderin enteresan yönleri vardır.

Hitler hapisteyken, Napolyon’ da sürgünde iken hatıralarını yazdığı biliniyor.

Silahıyla eşiyle birlikte intihar ettiği söylenen, ancak paranoya halinde zehirlenme korkusuyla yaşayan Hitler’in, siyanürle zehirlendiği yönünde iddialar da vardır.

Kediden çok korktuğu bilinen, küçük boylu, güçlü komutan Napolyon’un da uşağı tarafından zehirlendiğini ileri sürenlerde olmuştur.

Hitler 1940 yılında Paris’e birkaç saatlik ziyarette bulunur. Ölümünden 19 yıl sonra Paris’teki mezarlığa nakledilen Napolyon’un mezarına da özellikle uğramayı ihmal etmediği söylenir. 1789

yılında meydana gelen meşhur Fransız ihtilâli ile 1918 yılında Almanya'nın 1.Dünya Savaşında yenilmesi sonucu imparatorun Hollanda'ya sığınması ve sonrasında meydana gelen iktidar ve anayasa değişiklikleri arasında nasıl 129 yıl var ise, iki komşu Avrupa ülkesinin meşhur devlet adamlarının hayatlarının önemli dönüm noktaları arasında da 129 yıllık bir periyot vardır:

İşte Hitler ile Napolyon arasında 129 yıllık zaman periyotları: Orduya katılmaları arasında; 1914 -1785 = 129 yıl. Napolyon: 1785'de teğmen rütbesiyle topçu alayına katıldı.

Hitler: 1914'de I. Dünya Savaşı çıkınca Hitler, Bavyera'da Alman ordusuna onbaşı rütbesiyle gönüllü olarak katıldı.

İktidara gelmeleri arasında; 1933- 1804 = 129 yıl

Napolyon: 1804'de kendisini imparator ilan ettirip Papanın elinden taç giydi

Hitler: 1933 yapılan seçimlerde, partisi parlamentoda birinci oldu ve daha sonra aldığı yetkilerle diktatör konumuna ulaştı

Viyana'ya girmeleri arasında ; 1938-1809 = 129 yıl

Napolyon: Nisan 1809'da Bavyera'yı işgal eden Avusturya Arşidükü Karl'ın üzerine yürüdü. Kanlı bir savaştan sonra Avusturya ordusunu İtalya'da yenmeyi başardı ve barışa zorladı.

Hitler: 1938'de Avusturya'yı işgal ederek topraklarına kattı. Rusya'ya taarruzları arasında; 1941-1812 = 129 sene

Napolyon: Mayıs 1812'de çoğu yabancılardan oluşan büyük bir orduyla Avrupa düşüncesine karşı çıkan Rusya'nın üzerine yürüdü.

Hitler: Haziran 1941'de Rusya'ya saldırdı.

Hezimete uğramaları arasında; 1943-1814 = 129 sene

Napolyon: Ekim 1813 Leipzig (Uluslar) savaşında yenilmesiyle Alman topraklarından çekilmeye başladı ve 1814'de düşman Paris kapılarına kadar dayanınca görevinden ayrıldı.

Hitler: Ocak 1943'de Rusya içlerine kadar giren Alman orduları Stalingrad'da yenilerek geri çekilmeye başladılar.

Birinin intiharı, diğerinin esareti arasında: 1945-1815 = 130 sene

Napolyon: 1815'te İngiliz Ordusuna karşısında bozguna uğrayarak Paris'e döndü. Teslim olduğu İngilizler tarafından Helene adasına sürgüne gönderildi ve orada intihar ettiği de söylenir.

Hitler: Nisan 1945'de Rusya ve ABD birlikleri Berlin'e girerken, Hitler'in birkaç gün önce evlendiği eşi Eva Braun ile birlikte intihar ettiği söylenir.

BAŞKANLAR BİR KEL, BİR SAÇLI!

Ruslar yaklaşık 120 yıldır enteresan bir teoriye inanırlar. Bu inanışa göre devlet başkanı olarak görev yapan liderlerin biri saçlı ise ondan sonra gelen muhakkak alnı ve tepesi açık yani halk tabiriyle kel olmuş.

III. Aleksandır'ın, 1881 yılında, saçlı, sakallı babası Çar II. Aleksandır'ın (1818-1881) öldürülmesinden sonra iktidarı devralmasıyla Rusya'da "kel-saçlı lider" geleneği doğmuş. Daha sonra Çarlık idaresine karşı yapılan 1917 Şubat ihtilâlinden sonra aynı senenin Ekim ayında başının üzerinde saçı olmayan Lenin'in liderliğindeki Bolşevikler, silahlı bir ayaklanma yaparak iktidarı tek başlarına ele geçirmişler. İşte o zamandan bu güne yani 21. yüzyılın başlangıcına kadar Rusya'nın yakın tarihinde devlet başkanlığı görevinde bulunanların yüz ve başlarına bakıldığında çarpıcı bir ayrıntı ile karşılamıyoruz.

Aşağıda Rusya Devlet Başkanları isimleri, saç durumları, doğum tarihleri ile görev süreleri görülmektediir.

Adı	Saç durumu	Doğum Ölüm tarihi	Görev süresi
Lenin (Vladimir ilyiç Ulyanov)	Kel	(D.1870 -Ö. 1924)	1917-1924
Stalin Josef	Saçlı	(D. I879 -Ö.1953)	1924-1953
Kruşçgev, Nikita	Kel	(D.1894 -Ö.1971)	1953-1964
Brejnev, Leonid	Saçlı	(D. 1906- Ö.1982)	1964-1982
A. Y.Vladimirovig	Kel	(D.1914 -Ö.1984)	1982-1984
Qemenko, Konstantin	Saçlı	(D.1911- Ö.1985) ..	1984-1985
Gorbagov, Mihail	Kel	(D.1931)	1985-1991
Yeltsin, Boris	Saçlı	(D.1931)	1991- 2000

Son olarak 26 Mart 2000'de yapılan başkanlık seçimlerinde yüzde 50'nin üzerinde halkın oyunu toplayarak birinci turda devlet başkanı seçilen ve halen görevine devam eden 1952 doğumlu Vladimir Putin'in saçları seyrek ve önlerden dökülmeye başladığından alnı iyice açılmış vaziyette. Kim bilir belki de Rusya'nın ağır ekonomik ve sosyal problemlerinin altından kalkmaya çalışırken Putin'de saç falan kalmaz. Bunu da bekleyelim görelim. Sh:208

APO ve '12'

[Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinde 'ayrı bir devlet kurmak' hayaliyle terörist harekete girişen ve ülkemizi onlırş yıl kana boğan terörist örgüt PKK'nın elebaşısı Abdullah Öcalan, 16 Şubat 1999 tarihinde Kenya'da düzenlenen bir operasyonla yakalanarak ülkemize getirilmiş, İmralı Adası'nda cezaevine kondu. Yargılaması da burada yapılarak, Ankara 2 No'lu Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından, Türk Ceza Yasasının 125. Maddesi uyarınca 'vatana ihanet suçundan idam cezasına çarptırıldı.

İdam kararı'nın, Danıştay tarafından onanmasından sonra Öcalan'ın avukatları, Türkiye'de iç yargı yollarının tükendiğini öne sürerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde (AİHM) dava açtı. Yüksek mahkeme, dosyayı ele alınmaya değer bulurken kararı açıklayıncaya kadar Türkiye'den infazın uygulanmamasını istedi.

12 Ocak 2000'de hükümeti oluşturan 3 partinin liderleri yaptıkları zirve sonunda Öcalan'ın infaz dosyasını AİHM'in kararını açıklamasına kadar Başbakanlıkta bekletilmesi yönünde karar almışlardı.

Öcalan'ın uzun yıllar barındıran komşumuz Suriye'den ayrılmak mecburiyetinde kalmasından, idam kararının verilmesine, hatta daha sonra meydana gelen süreçte kendisiyle doğrudan veya dolaylı bağlantısı olan haberlerde karşımıza enteresan bir sayı çıkmaktadır.

Günler, aylar, kısacası zaman birimleri, kanun maddeleri, kişi sayıları, il sayıları, ülke sayıları, maddi giderler, büyüklük ölçüleri gibi daha birçok konuda zikredilen sayılar, genellikle 12 veya katlarını oluşturmakta.

PKK ve Apo hakkında 2002 yılının 8. ayanın sonuna kadar basın ve TV'lere yansıyan ve gündeme gelen gelişmelerden tespit edebildiğim aşağıdaki başlıklara bir bakalım;

12 Ekim 1998 "Şam'ın pes ettiği gün"

"...Öcalan'ın sonunu hazırlayan sürecin ilk adımını kendisini barındırıp kollayan Suriye'yi terk etmek zorunda kalışı oluşturdu. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, 12 Ekim 1998'de Suriye'nin pes edip Türkiye'nin isteklerine boyun eğdiği o günlerin, bugüne dek bilinmeyen öyküsünü anlattı..." (20 Şubat 2000/Milliyet).

Apo'nun Suriye'nin Kamışlı Bölgesinden uçakla havalandığı bildirildi.

12 Kasım 1998; PKK lideri Abdullah Öcalan Rus Havayolları ile 12 Kasım saat 22.00'de İtalya'nın Roma Havaalanına iniş yaptı ve burada gözaltına alındı. Öcalan'ın Libya ya da Sudan'a gitmek isterken Abdullah Sarıkurt adına düzenlenmiş sahte pasaportla yakalandığı açıklandı.

24 Aralık 1998; İtalya Adalet Bakanı Oliviero Diliberto, PKK liderinin Türkiye'ye iadesi davasına bakan Savcı Giovanni Melarba'nın, Apo hakkında yeni bir gözetim tedbiri alınması talebini reddetti. (Yani 12. ayın 24'ünde reddedişin.) (25 Aralık 1998 / Gazeteler)

48 saat "Apo 48 saat istedi" (48, 12'nin 4 katı) (8 Ocak 1999/Gazeteler)

"Roma'ya faturası 120 trilyon lira"

"Komada 66 gün barınan Apo, İtalya'ya tam 600 milyon lirete (120 trilyon lira) mal oldu." (20 Ocak 1999/Hürriyet)

12 gün "Akbabanın 12 günü"

"...Kenya'da bulunan Öcalan, önceki gece 'Hollanda'ya gideceğini' zannederek yola çıktı. Ancak 'çok gizli' operasyon sonucu kendisini özel bir uçakla Türk semalarında buldu" (17 Şubat 1999/ Radikal).

Ecevit; ''12 gündür değişik kıtalarda, ülkelerde sürdürdüğümüz yoğun ve sessiz bir izleme sonucunda yakalandı" dedi (17 Şubat 1999/Hürriyet).

"12 gün yoğun hazırlık"

''Tim, Nairobi'ye gönderilip, uygun an içip beklendi. İşin sonunun geldiği belli olmuştu. Tabii 12 gün, Türkiye'de de hiçbir haber sızdırmadan yoğun hazırlıkla geçti" (19 Şubat 1999/Hürriyet).

Atina'da Abdullah Öcalan fiyaskosunun yarattığı kriz, PKK liderini Kenya'daki evinde 12 gün barındıran Yunanistan Büyükelçisinin raporuyla daha da tırmandı (9 Mart 1999/Milliyet).

"Apo: Avrupa kazıkladı"

"PKK'lı terörist 36 sayfalık hazırlık ifadesinde Türkiye'ye karşı kurulan cephelerle ilgili bilgi vereceğini söyledi" (36, 12'nin 3 katı) (25 Şubat 1999 / Radikal).

"60 avukat başvurdu"

"Doğu ve Güneydoğu'da görev yapan 60 avukat, Apo'yu savunmak için Diyarbakır DGM'ye başvurdu." (60, 12'nin 5 katı) (25 Şubat 1999/Sabah).

24 Mart 1999

"İlk duruşma gıyabında"

"Ankara 2 No'lu DGM heyeti, Başbakanlık Kriz Merkezi'nin isteği üzerine, İmralı'da hazırlıkların tamamlanması için bir ay daha süre verdi. 24 Mart'taki duruşmayı PKK lideri Abdullah Öcalan'ın gıyabında Ankara'da yapmayı kararlaştıran heyet, İmralida yapılacak duruşma günü için 24 Nisan'ı düşünüyor." (20 Mart 1999/Zaman)

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın ilk duruşması gıyabında da yapıldı. (25 Mart 1999, Gazeteler)

12 Mayıs 1999

Bir dönem terör örgütü PKK'nın iki numaralı adamı olan Şemdin Sakık, 31 Mayıs'ta İmralı'da başlayacak davada, terör örgütü elebaşı Abdullah Öcalan aleyhine tanıklık yapmak için dilekçeyle başvurdu.

12 avukat

Abdullah Öcalan davasına 7 müdahil avukatın sürekli olarak, 5 avukatın dönüşümlü olarak katılacağı, sanık Öcalan'ı ise 12 avukatın savunacağı açıklandı.

12 İl-12 kişi

"Bahtiyar Aydın Tuğgeneral/Ordu, Neşe Altek Öğretmen / Tekirdağ, İmam Boztaş Muhtar / Siirt, Adem Alın Polis / Antalya, Şevki Sever İmam / Diyarbakır, Mesut Uzlu Asteğmen / İzmir, Kürşat Akın Albay / Tunceli, Mehmet Araş Binbaşı / Sivas, Tümay Aktepe Komando Er / Ankara, İdris Aktaş Belediye Başkanı / Van, Selçuk Adalı Polis / İstanbul, Vedat Tetik Jandarma Er / Erzurum ve toprak altında bekleyen 10.525 evladımız daha." (24 Mart 1999/Star Gazetesi) (Listede 12 ayrı vilayetten 12 ayrı kişi yazılmış. Ayrıca 10.525, 12'nin 877 katının bir fazlasınla denk geliyor.)

12 yıl

"Olağanüstü Hal'in (OHAL) 12.yılı dolayısıyla Bölge Valisi Arslan bir basın toplantısı düzenledi. OHAL, 19 Temmuz 1987 tarihinde uygulamaya girmişti" (20 Mayıs 1999/ Zaman).

(Öcalan, sebep olduğu Olağanüstü Hal uygulamasının I 2. yılında yakalanıyor.)

16 FP 728 Aracın plakası

Öcalan'ı, İmralı'da kaldığı Ceza ve Tutukevi'nden alarak, İlk defa duruşma salonunun bulunduğu bölüme getiren cezaevi nakil aracının plakası, 16 FP 728 idi. (Plakada geçen rakamların ayrı ayrı toplamı 12'nin katlarını vermekte.

16+ 728=744, 12'nin 62 katı. Yine rakamları ayrı ayrı loplarsak 1+6 + 7+2 + 8=24 yapıyor. Bu sayı da 12'nin iki katı)

12 dakikada

İlk duruşmada fotoğrafları çeken Mustafa Abadan'a 12-13 dakika müsaade edilmiş. Bu sürede 530 kare fotoğraf çekilmiş (30 Mayıs 1999/Zaman Gazetesi).

12 harfli yıldız

İlk duruşmada yaptığı konuşma ile hafızalarda kalan Davarı Müdahil Hemşire Yıldız Namdar. 12 harfli (30 Mayıs 1999, Gazeteler ve TV'ler) 49 şehit yakını Öcalan duruşması nedeniyle Strasburg'a gitti.

Şehit yakınları arasında astsubay eşi PKK'lı teröristlerce öldürülen ve Öcalan davasının simgesi olan hemşire Yıldız Namdar da bulunuyor (21.11.2000 / Zaman Gazetesi).

"Her gün 108'er kişi"

"Öcalan davasına her gün sırayla 64 u şehit yakını olmak üzere gazeteci, avukat toplam 108 kişi katılacak...." (108, 12'nin 9 katı) "...Duruşmayı her gün şehit yakını olan 38 kişi izleyici, 12 kişi sanık yakını, 12 kişi yerli basın mensubu ve 8 kişide yabancı basın mensubu sıfatıyla takip edecek. Toplam 108 kişilik liste, yoğunluk nedeniyle her gün değişik isimlerden oluşacak..."

"İddianamede neler var ?"

"İddianamede, 15 Ağustos 1984 günü Eruh ve Şemdinli baskınlarından itibaren terör örgütü PKK'nın 22 Şubat 1999'a kadar 6 bin 36 saldırı (6036, 12'nin 503 katı) gerçekleştirdiği, 8257 defa güvenlik güçleriyle çatışmaya girdiği belirtiliyor. (8257'nin bir eksiği 12'nin 688 katı). Türkiye'nin çeşitli yerlerinde 3071 bombanın patladığı bildirildi." (3071'e bir ilave edildiği takdirde 12'nin tam 256 katına denk geliyor.) (31 Mayıs 1999/Zaman Gazetesi).

30 bin

“Öcalan’dan hayatını kaybeden 30 bin kişinin hesabı sorulacak.” (30 bin, 12’nin 2500 katı) (31.5.1999/Gazeteler)

125’. madde

İddianamenin sonuç bölümünde sanık Öcalan’ın TCK’nın 125. Maddesi'ne göre idam cezasına çarptırılması isteniyor (31 Mayıs 1999/Zaman Gazetesi).

168/1. madde

168/1, den yargılansın denildi (168, 12’nin 14 katı) (31 Mayıs 1999).

132 kişilik salonda;

Sanık Öcalan 132 kişilik mahkeme salonun da, üç taraflı şeffaf bir cam kafes içinde yargılandı. (132, 12’nin tam 11 katına denk geliyor.) (31 Mayıs 1999/Gazeteler)

Davayı Türkiye hariç 24 ülkeden muhabirler takip ediyor (Gazeteler), 36 kişi “Öcalan’ın avukatlarından Kemal Bilgiç dünkü duruşmada 36 kişilik bir liste okuyarak söz konusu kişilerin tanık olarak dinlenmesini istedi. Mahkeme heyeti bu talebi reddetti.” (5 Haziran 1999/ Zaman Gazetesi).

24 celse,

24 duruşma “Müdahil avukatlardan Necdet Küçüktaşkıner, davayla ilgili şu değerlendirmeleri yaptı: Dün akşama kadar altı saatten 24 saat bir çalışma oldu. Yani 24 duruşma olmuş durumda. Yani 24 celse. 24 duruşma normal bir ağır ceza mahkemesinde iki senelik süredir. İki senelik bir zaman sıkıştırılmış bir vaziyette dört güne sığdı.” (5 Haziran 1999, Zaman Gazetesi)

Kenya’da yakalanıp 16 Şubat günü Türkiye’ye getirilen ve tam 288 gündür İmralı Cezaevinde 12 metrekarelik koğuşunda kalan bölücü PKK örgütünün başı Abdullah Öcalan nasıl yaşıyor...” (288, 12’nin 24 katı) (5 Aralık 1999/Hürriyet Gazetesi)

“Apo 48. İdamlık”

“Türkiye’de 1984’den bu yana idam uygulanmıyor. Son idam edilen de bir PKK’lı. Öcalan’ın idam kararı kesinleşmesiyle Meclis’in onayını bekleyen idam kararı 48. olacak." (48, 12’nin 4 katı) (13 Temmuz 1999/ Zaman Gazetesi).

“12 idamlık daha var”

TBMM’de onaylanmayı bekleyen idam dosyalarından 5’inde, terörist başı Abdullah Öcalan ile aynı kaderi paylaşacak 12 kişi bulunuyor. (26 Kasım 1999/Hürriyet) 24 Aralık 1999 Yargıtay 9. Ceza Dairesi PKK lideri APO davasının 2. Adamı Şemdin Sakık’ın İdam cezasını onadı. (12. ayın 24’ünde onandı.) (25 Aralık 1999/ Gazeteler)

36. Madde

19 bin 500 dolar Ankara 2 No’lu DGM, Öcalan’ın Kenya’da yakalandığında üzerinde bulunan 19 bin 500 doların PKK’ya ait olduğu anlaşıldığından TCK’nın 36. Maddesi'ne göre zoralımına karar verdi. (5 Şubat 2000) (36, 12’nin 3 katı, 19500, 12’nin 1625 katı)

12 Ocak 2000 “Tarihi zirve”

“12 Ocak Zirvesin'de Başbakan Bülent Ecevit, Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli ve ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz 7,5 saat süren zirve yaptılar. Zirve sonrası Abdullah Öcalan’ın idam kararına

ilişkin dosyanın Meclis'e gönderilmeyip Başbakanlık'ta bekletilmesi yönünde karar alındı." (13 Ocak 2000/Zaman Gazetesi) 24 Şubat 2000 'Vatana ihanet' suçundan aldığı ölüm cezası Yargıtay tarafından da onanan terörist Abdullah Öcalan'ın avukatları tashihi karar talebiyle iç hukuki süreçteki son başvurularını İstanbul DGM'ye yaptılar." (25 Şubat 2000/Gazeteler) 12 maddi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, terör örgütü elebaşısının avukatları tarafından Türkiye aleyhine yapıtın başvuruyu bugün görüşecek. Öcalan'ın avukatları, AHİM'ye Türkiye'nin toplam 12 maddeyi ihlal ettiği gerekçesiyle 16 Şubat 1999'da başvuruda bulunmuştu, (21 Kasım 2000/Zaman Gazetesi).

12 bölge 816 kişi

PKK mensuplarının çoğunluğu, evine dönme arzusu içindi Terör örgütü sözde Kuzey Irak'ın Nazdur, Wurmel, Barjuni, Yekmala, Kani Şarki, Ardavel, Nirve, Şhingel, Dolakoga, Zemakow, Doli Balayan ve Kalaki Balayan bölgelerinde barınan 816 teröristle anket yapıldı. (12 bölgede yapılan ankete katılan 816 kişi, I2'nin 68 katma denk geliyor.) (6 Nisan 2001/Hürriyet Gazetesi) 120 saniye İtalyan La Stampa Gazetesi, "Apo'yu kıskıvrak yakalayan Türk komandolar sahnede. Seçkin komandolar, Öcalan'ı 120 saniyede paketleyip Türkiye'ye getirdi. Bu özel timin kartviziti (3 Kasım 2001/Hürriyet). 240. Madde teröristbaşı Abdullah Öcalan'ın 4 avukatı hakkında dava açıldı.' Müvekkille 11 Öcalan'ın mesajlarını Yeni Gündem Gazetesine fakslayarak görevlerini kötüye kullanmakla suçlanan 4 avukatın TCK. 240. Maddesi uyarınca 3 yıl ağır hapsi istenildi. (1 Aralık 2001/Hürriyet Gazetesi) 1200 korucu şehit terörle mücadelede güvenlik güçlerine yardımcı olmaları için (Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görevlendirilen korucular, olağanüstü hal (OHAL) uygulamasının daraltılmasıyla, her an alınacakları korkusunu yaşadıklarını söyledi.

Çatışmalarda teröre 1200 şehit veren korucular, "Biz borumuzu ödedik. Şimdi sıra devlette." dediler (21 Aralık 2001 /Zaman Gazetesi).

"12 anlamlı madde"

Devletin güvenlik birimleri, PKK'ya 12 maddelik anlamlı bir muhtıra verdi. (16 Ocak 2002/Hürriyet Gazetesi) 36 kişi Apo gibi Abdullah Öcalan'la 36 kişi, aynı kadere mahkûm. Meclis'te idam bekleyenlerden 36'sı Öcalan gibi TCK'nın 125. Maddesi gereği idam cezasına çarptırılmış kişilerden oluşuyor. (21 Şubat 2002/Hürriyet Gazetesi) 12 PKK kampı Türkiye'nin Tahran'a verdiği rapora göre, PKK'nın halen İran'da 12 ayrı kampı ve 800 silahlı adamı var. Bu kamplar şunlar: Kandil'de 'Dole Hacı İbrahim, Doli Meydan, Doli Gode ve Hırbap', 'Piranşehir', 'Gedar' Dize'de 'Dole Tırşini', Şehidan'da 'Bedkar, Jerme', Salmaz'da 'Kelereş Kaykan', Hoy'da 'Kotur', Makü'de 'Dambat'. (5.4.2002/Hürriyet) 1.800.000 lira Öcalan'ın günlük yemek bedeli 1 milyon 800 bin lira (27.5.2002/Zaman Gazetesi) (1 milyon 800 bin, 12'nin tam 150 bin katı)

12 yıl sonra serbest!

TBMM Başkanı MHP'li Ömer İzgi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Öcalan'ın tekrar yargılanmasını istemesi halinde 12 yıl içerisinde serbest kalabileceği'ni söyledi. (6.8.2002 / A.Vakit Gazetesi)' 12 gün değişik kıtalarda dolaşan, ayın 12'sinde gözaltına alman, yakalandıktan sonra yargılamak üzere o dönemde 1 trilyon 800 milyar liraya (12 nin 150 milyar katı) dünya standartlarında mahkeme salonu düzenlenerek 12 metrekarelik bir mekana hapsedilen ve yine ayın 12'sinde hakkındaki idam kararına ilişkin dosyası Meclise gönderilmeyerek Başbakanlık'ta bekletilen Abdullah Öcalan'm, bundan sonraki dönemde de hakkında verilecek kararlarda yine bir 12 sayısı karşımıza çıkar mı?]sh:43-52

CHP VE'19'

Gazi Mustafa Kemal Paşa 9 Eylül 1923 yılında Halk Fırkası'nı kurdu. Bu parti İstiklâl mücadelesinin çekirdeğini oluşturan "Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyetleri"nin "Cumhuriyet Halk Fırkası" adıyla bir çatı altında toplanması sonucu teşekkül etti.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Mustafa Kemal, partinin de ilk genel başkanı oldu. 1919 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı Sivas Kongresi (4 Eylül), aynı zamanda CHP'nin de ilk kongresi ve ilk filizlenmesi olarak kabul edilmektedir.

Bu sebeple, CHP için "Devlet kuran parti" denilmesinin yanında Cumhuriyet devrimlerine de öncülük etti.

Faaliyetini uzun yıllar 'Tek Parti' olarak devam ettirdi. Atatürk'ün bir eseri olduğu için midir bilinmez, Cumhuriyet Halk Partisi'nin bazı önemli kararları ve günleri ile tarihi dönüm noktalarında 19 sayısı veya katları karşımıza çıkmaktadır.

Bu konuyla ilgili olarak CHP'nin kısaca tarihine bir göz almak yeterli olacaktır.

19 Kasım 1923 Gazi Mustafa Kemal Paşa, Halk Fırkası (Genel Başkan Vekilliği'ni İsmet İnönü'ye devreder.

19 Ekim 1927 Gazi Mustafa Kemal Paşa, bütün malını Cumhuriyet Halk Partisine bırakır.

19 Aralık 1953 CHP'nin yeni genel merkezi Ankara'da törenle açılır.

19 yıl 14 Mayıs 1950'de birbirlerine darılan İsmet İnönü ve Celal Bayar 19 yıl sonra 14 Mayıs 1969'de el sıkarak barışır.

38 yıl 14 Aralık 1953'de 6195 sayılı yasayla CHP arşivine el konulur. 38 yıl sonra 1991 yılında CHP arşivinin 'Devlet Arşivi' niteliği taşıdığı kanısına varılır. (6195 bir fazlasıyla 19'un 326 katı). (23.12.2001/Hürriyet Gazetesi)

57 yıl CHP kuruluşundan 57 yıl sonra 12 Eylül 1980 askeri harekâtı ile kapatılır. (19'un 3 katı 57'dir)

CHP'nin kapanmasının ardından ise 12 yıl geçmiştir. 19 Haziran 1992'de TBMM'nin kabul ettiği 3820 Sayılı yasayla CHP yeniden açılır.

Yine aynı ay ve günde yani 9 Eylül 19?2 tarihinde tekrar açılır. O gün yapılan 25. Kurultay'da, Cenel Başkanlığına Atatürk, İnönü ve Ecevit'ten sonra 1338 doğumlu Deniz Baykal seçilir. (1938, 19'un 102 katı)

76 yıl CHP, tam 76 yıl sonra 19 Nisan 1999 günü ilk defa baraja takılarak Meclis dışınla kalır. (19'un 4 katı 76'dır)

19 Nisan sabahı ve CHP

19 Nisan sabahı gazete sayfalarındı, 19 Nisan Genel Seçimlerin'in hemen öncesinde: "CHP'nin geleceği 19 Nisan sabahı ortaya çıkacak skora bakılarak değerlendirilecek.

Baraj geçilemez ise, CHP'de kongreler dönemi başlayabilir. Fikri Sağlar gibi parti içindeki tartışmayı 19 Nisan'a erteleyenlerin gücü Baykal ve ekibinin de karnesini belirleyecek," yorumları yapıldı.

Cumhuriyet Halk Partisi, tam 76 yıl sonra 19 Nisan sabahı (1999) ilk defa baraja takılarak Meclis dışında kalır.

Bu konuyu Halim Bahadır, gazetesindeki köşesinde; "...işte Deniz Baykal Atatürk'ün kurduğu partiyi 76 yıl sonra barajın altında bırakma başarısını göstererek, siyasal kariyerine altın bir sayfa ekledi..." diyerek dile getirdi. (22.04.1999/Posta Gazetesi)

19 Mayıs 1999 bu gelişmelerden sonra Deniz Baykal 19 Mayıs öğleden sonra CHP Genel Merkezi'ndeki odasını boşaltarak parti merkezinden ayrıldı. (20 Mayıs 1999/Zaman Gazetesi)

“19 Ekip Yer Alacak”

CHP’de partinin yeniden yapılandırılması çerçevesinde Türkiye seferberliği başlatılır. 15 Ağustos'a kadar sürecek olan Türkiye seferberliğinde MYK ve PM üyelerinden 19 ekip yer alır. (29 Temmuz 1999/Zaman Gazetesi)

“CHP’ye de 1,9 trilyon yardım”

Son seçimlerde yüzde 8,71 oy alarak genel ülke barajının altında kalan CHP de, Siyasi Partiler Kanunu’ndaki devlet yardımı için konulan % 7’lik barajı aştığı için 1,9 trilyon yardım alacak. (26 Ekim 2000 / Zaman Gazetesi)

DSP lideri Bülent Ecevit'in hayatında 19'rakamı'nın önemli bir yeri var.

Y.A.Ş KARARLARI VE '58'

1996 yılında Refah Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Necmettin Erbakan’ın Başbakanlık görevini devralmasından sonra ülkemizde enteresan bazı gelişmeler oldu. Bu gelişmeler birçok dedikodu ve endişeyi de beraberinde getirdi. Özellikle bu dönemde 58 ve 59 sayısının içinde geçtiği tartışmalar gündeme gelirken, bu sayının kendisi veya katları da hükümetin icraatlarında yerini alıyordu. Bazen de ülkemizde halkın büyük bir kısmını ilgilendiren bir rakam oluyordu.

O dönemde ve daha sonra ülkemizdeki bu sayı ile bağlantılı gelişmeler nelerdi bir hatırlayalım;

Erbakan’ın Başkanlığı'nda ilk defa toplanan Yüksek Askeri Şura (YAŞ) 29 subayın (58’in yarısı) Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ile ilişiğinin kesilmesini kararlaştırdı. (04.08.1996)

Ardından 1997 yılma girmeye 58 gün kala 3 Kasım 1996’da Başbakan'ın “fasafiso” diye isimlendirdiği meşhur Susurluk kazası meydana geldi. Ülkede bu kazanın tartışmaları sürerken Aralık ayında ikinci defa Başbakan Erbakan başkanlığında toplanan YAŞ, bu defa 29’un iki katı olan toplam 58 kişinin (28’i subay ve 30 astsubay olmak üzere) irticai faaliyette bulunduğu gerekçesiyle TSK ile ilişiğini kesti. (10.12.1996) Bu arada bazı medya organları, askerlikle ilişiği kesilenleri, Fethullah Gülen bu sözde taraflılık var ile irtibatlı göstermeye çalıştılar.

Susurluk kazası sonrası çeşitli karanlık mihrakların, gerçeklerin saptırılması ve başka emellerini gerçekleştirebilmesi için fırsattan istifade, yaptıkları manipülasyonlar da dikkati çekti. Cumhurbaşkanının başkanlığında Başbakan Erbakan ve siyasi parti liderlerinin katılımıyla gerçekleştirilen Liderler Zirvesi’nde, (26 Aralık 1996) MİT tarafından hazırlandığı ve Başbakan tarafından okunduğu ileri sürülen Susurluk listesinde', Fethullah Gülen’in isminin de bulunduğu iddia edildi.

Bu iddianın bazı basın organlarında yer almasından sonra liderlerden Cumhurbaşkanı Süleyman Demire!; “Susurluk hadisesi ile ilgili Çankaya’da yapılan toplantıda Fethullah Gülen’in adı geçmemiştir. Söz konusu dahi olmamıştır.” (4 Ocak 1997/Yeniyüzyıl Gazetesi)

ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz; “MİT tarafından hazırlanan 58 kişilik listede Fethullah Gülen’in isminin yer aldığı iddiası şaşkınlık ve üzüntü vericidir. Herhalde Türkiye’deki kanunsuz işlere en son adı karıştırılabilecek kişi Fethullah Gülen’dir.” (28 Aralık 1996/Yenişafak Gazetesi)

DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit; “Çok üzüldüm hayret ettim, ama Fethullah Gülen'in üzülmemesini dilerim. Çünkü böyle bir iddiayı Türkiye’de aklı başında hiç kimse ciddiye almayacaktır. Sayı önce 58 kişiydi nasıl olduysa bu sayı dışarıda 59’a çıkmış. Fakat kaça çıkarsa çıksın bunda onun yeri olmayacaktır.” (28 Aralık 1996/Zaman Gazetesi) demişlerdi.

Zirveye katılan liderlerin “58 isim var” yönündeki net ifadesi bilinirken ve basında yer alırken TV’lerden Kanal D’nin sayıyı 59 vermesi (26.12.1996 Akşam ve gece haberleri) ve Fethullah Gülen'in ismini söylemesi anlamlı bulundu ve bugüne kadar da konu açıklığa kavuşmadı.

Aralık ayının son haftasında alevlenen tartışmalara Zaman Gazetesi 1 Ocak'ta büyük puntolarla “Liste kimin” diyerek olaya çok ciddi ve geniş bir şekilde tepki gösterdi. Yani Susurluk kazasından 59 gün sonra. Yaptığımız araştırmalardan öğrendiğimize göre Gülen, Kasım 1938 doğumlu. Yani tartışmaların başladığı Kasım ayında 58 yaşını tamamlamış, 59 yaşına girmiş oluyor. Acaba Gülen'i 58’lerin içine sokmak istedikleri halde 59’una girmesi, adeta sayıların dahi yalanlaması mı idi?..

59. gün 28 Şubat

Ülke, 1997 yılına daha önce de bahsettiğimiz gibi Susurluk listesi ve Refahyol hükümeti icraatlarıyla ilgili tartışmalarla girerken, tam 59 gün sonra, yani 28 Şubat’ta tarihinin en uzun MGK toplantısı yaptı. MİT ve TSK tarafından hazırlanan raporlar görüşüldü. Refahyol Hükümetinin de icraatlarının ele alındığı toplantı sonrasında alınan kararlardan 18 maddesi basında yayınlandı. Başbakan Erbakan, MGK bildirisini ancak üç gün sonra imzaladı. Refahyol hükümeti ülkedeki tartışmalara ve üzerindeki baskılara daha fazla dayanamaz ve görevi Başbakan Mesut Yılmaz’a devretmek mecburiyetinde kaldı. Bu defa Başbakan Mesut Yılmaz Başkanlığında toplanan YAŞ toplantısında, 59 kişinin askerlikle ilişikleri kesilmesine karar verildi. (12 Aralık 1997) Aradan 55. ve 56. hükümetler geçtikten sonra 57. Hükümet döneminde Başbakan Ecevit’in Başbakanlığında alınan YAŞ kararları ile disiplinsizlikleri sebebiyle yine 58 kişinin askeriyeyle ilişiği kesildi. (6.8.1999)

58 veya katlan gündemde

19 rakamının üç katının bir fazlası 58 sayısı, bir süre ortalarda görünmedi. Ama 1999 ve 2000 yılında tekrar gazete manşetlerinde ve gündemde önümüze, bir başka yönüyle almaya başladı.

Harun 58 kilo’da Avrupa Şampiyonu

.Avrupa Serbest Güreş Şampiyonası finalinde, rakibi Michel Liuzzi yenen 58 kilo güreşçimiz Harun Doğan, şeref kürsüsüne çıkarak İstiklal Marşımızı bütün Avrupa’ya dinletti. (19.04.1999)

“Af cezaevlerini boşaltacak”

“58 bin kişi çıkacak”

Koalisyon ortakları arasında tartışmaya açılan af ve ceza indirimi getiren taslak, cezaevlerinde yatan toplam 69 bin 339 tutuklu ve hükümlünün yaklaşık 58 binini kapsıyor. (4.08.1999/ Zaman Gazetesi)

Kadınlarda 58, Erkeklerde 60 yaş sının yasalaştı.

Sosyal Güvenlik sisteminde değişiklik yapan tasarı yasalaşarak TBMM Genel Kurulu, kamuoyunda büyük tartışma yaratan Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısını uzun süren bir görüşme süreci sonunda kabul etti. Yasayla yeni işe başlayan kadınlar 58, erkekler ise 60 yaşında emekli olabilecek. (2 5.08.1999/Gazeteler)

“Yüzde 5,8 geriledik”

DİE; yılın ikinci üç aylık döneminde büyüme hızını da yüzde eksi 3,4 olarak açıkladı. İlk altı aydaki gerileme ise yüzde 5,8 oldu. (1.09.1999/ Zaman Gazetesi)

“5,8 Geçmiş olsun”

7,4 büyüklüğündeki ilk depremden sonra meydana geldi 5,8 lik şiddetli artçı, şok yarattı. (14.09.1999/ Hürriyet Gazetesi)

“5,8 Şeytanı”

Birkaç gündür kendisinden haber alınamayan 19 yaşındaki Şehriban Coşkunfırat’ı 5,8 şiddetindeki depremin ardından şeytan kurban istedi diyerek Ortaköy mezarlığındı sevgilisi Engin Arslan ve Ömer Çelik ile birlikte vahşice öldürdüklerini itiraf eden Zinnur Gülşah Dinçer ifadesinde, ...Ertesi gün 13

Eylül'dü. İstanbul'da 5,8 şiddetinde deprem oldu. Engin; "Hepimiz öleceğiz. Bana mesaj geldi. Şeytana kurban vermemiz gerekiyor" dedi. Bu mesajı ben'de aldığımı söyledim. Daha sonra öldürdük.

Aynı gün ise Adana'dan gelen haber Satanizm anlayışının ne kadar yaygınlaştığı gün yüzüne çıkardı. (21.09.1999/ Hürriyet Gazetesi)

58 kilo güreşçimiz Dünya Şampiyonu

34. Dünya Güreş Şampiyonasının final gününde, İranlı rakibini 31 yenen 58 kilo güreşçimiz Harun Doğan, şeref kürsüsünün en üst basamağına çıkarak İstiklal Marşımızı bütün dünyaya dinletti. Türkiye 1 altın ve 2 bronz madalya kazanarak 4.sırada kaldı. (12.10.1999)

"Faize günde 58,7 trilyon" (4.1.2000/ Zaman Gazetesi)

"Vatandaşa artçı şok. 5.8" (4.2.2000 / Güneş gazetesi)

"Standbay'lı ilk antlaşma can yaktı. Enflasyon 5.8" (4.2.2000/ Zaman Gazetesi)

"İlk hac kafilesi önümüzdeki Çarşamba günü çıkıyor."

"Yaş ortalaması 58"

"Hac Dairesi Başkanı Kurt: Hacca hazırız. Hacı adaylarımızın yaş ortalaması ise 58. Daha genç hacca gidelim." dedi. (14.2.2000/Zaman Gazetesi)

"Resmi Gazetenin yıllık abone fiyatına yüzde 58 zam yaptı " (28.02.2000/Zaman) Bolvadin'de 5,8'lik deprem"

Afyon'un Bolvadin ilçesinde meydana gelen 5.8'lik deprem yine can aldı. Konya'nın Akşehir ilçesine bağlı Yaşarlar Köyü camiinin minaresinin yıkılması sonucu meydana gelen yangında teravih namazı kılan cemaatten 5 kişi yanarak can verdi. (17.12.2000/Gazeteler)

19'un üç katının bir fazlası olan 58 sayısı bir dönem yüzünü böyle gösterdi.] sh: 80-85

GATES'İN ASCII DEĞERİ

Araştırmacı-yazar Aydoğan Vatandaş 'Kıyametin Gizli Tarihi' kitabında 666 sayısı ile ilgili bazı ilginç tespitler aktarır:

"Kitabı Mukaddes'in Esinlemeler bölümünde Şeytan ile ilgili bilgiler verilirken Şeytanın sayısının 666 olduğu belirtilerek insanlar uyarılır. Hıristiyanlar söz konusu ayetlerden yola çıkarak bazı araştırmalara girişmiş, dünya politikalarını etkileyen bazı önemli şahsiyetlerin isimlerinin rakamsa! karşılığının 666'yı verdiği ortaya çıkmıştır. Buna göre Hitlerin yanısıra Napolyon ve Stalin'in rakamsal karşılığı da 666'dır. Daha da şaşırtıcı olan ise Microsoft İmparatorluğunun sahibi olan William Henry Gates'in rakamsal karşılığının da 666 olmasıdır." Bilindiği gibi İslam'dan çok önceki devirlerde harflere rakam değeri verilmiş. Bu yöntem kullanılarak Arap, Fars ve Türk Edebiyatında hâdiselerin tarihlerinin yazıldığı, olayların kaydedildiği de bilinmektedir. Ebced veya cifir diye isimlendirdiğimiz bu yönteme benzer şekilde bilgisayarda da her bir karakterin bir ASCII değeri vardır. 1998 yılı sonu itibariyle 80 milyar doları aşan kişisel serveti ile dünyanın en zengin adamı olarak bilinen Microsoft'un patronu Bill Gates, hakkında gazeteci-yazar 'Murat Birsel'in İzlenimleri' köşesinde; "Bili Gates'in Şeytani İşleri" başlıklı yazısında: Bilgisayar dünyasının en güçlü isimlerinden Bili Gates'te şeytan tüyü var mı? Var galiba, ama bulmak için de bilgisayarcı gibi bakmak lazım. Bili Gates'in gerçek ismi, 'William Henry Gates III'. Şu anda Bili Gates III diye biliniyor (Yani ismin üçüncü kuşağı). Bu ismi oluşturan karakterleri ASCII değerlerine dönüştürüp ekliyorsunuz... **B (66) + I (73) + L (76) + L (76) + G (71) + A (65) + T (84) + E (69) + S (83) + 3= 666.** Yani Hıristiyanlar için şeytanın rakamı. Yok artık daha neler, dediniz... Ben size daha neler var göstereyim. Bili Gates'in eserlerine bakın... Meselâ; MSDOS 6.21 ASCII olarak açalım: 77 + 83 + 45 + 68 + 79 + 83 + 32 + 54 + 46 + 50 + 49

= 666. Hadi gelin bir de şuna bakın WINDOWS 95: 87 + 73 + 78 + 68 + 79 + 87 + 83 + 57 + 53 + 1=666! Tesadüfüm mü, diye soruyor.] sh: 100-101

Kaynak: Mustafa YAKUTCAN, Tanrı Zar Atmaz ,Karakutu Yayınları, 1 .Baskı 2002 Kasım İstanbul

DETOX PROGRAMI - Zihinsel Arınma İçin Ek Terapiler

İç dünyanızı arındırmak için hem fiziksel ve hem de zihinsel olarak bir bakım yapacaksınız aşağıdaki programlardan herhangi birisi tercih edebilirsiniz

Bu programlar boyunca zihninizi güçlendirerek ruhunuzu canlandıracak, daha çok da zihinsel olarak aktif kılacaktır.

Akupunktur

Akupunktur geleneksel Çin tıbbı üzerine temellenmiştir. Geleneksel Çin tıbbının temeli enerjinin, vücutta her noktayla teması olup beden içerisinde de "chi" veya "enerji" akışını kolaylaştıran bir dizi meridyeni yönettiği fikridir. Eğer bir hastalık ya da sorun varsa, bu, meridyenlerin bazı noktalarında tıkanma ve dengesizliğe yol açar. Akupunktur her türlü tıkanmayı temizlemeyi amaçlar, böylece vücudu ideal enerji akışıyla tekrar dengeler.

İlk tedavi uzman tarafından uygulanacak derinlemesine bir olay hikâyesinden oluşur. Bazı soruları tuhaf bulabilirsiniz; akupunktur uzmanı hayatınızda dengesizliğe neden olan şeyi keşfetmeye çalışacaktır. Uzman işe "eller-üstte" tekniğiyle nabzınızı tutmakla başlayacaktır; her bilekte altı nokta vardır ve bunlar vücudunuzda neler olduğuna dair belirtileri verirler. Dilinize de vücudunuzun bir penceresi olarak bakılabilir. Tedavinin diğer kısmını iğneler oluşturur; bunlar bazılarının düşündüğü kadar acı vermez. Batı tıbbında kullanılan iğneler vücuda sıvı enjekte etmek içindir; bu nedenle iğne, içinden sıvı geçebilecek kadar kalın olmalıdır. Akupunktur iğneleriyse inanılmayacak kadar incedir. Ete batırıldıkları zaman, bir şey hissedilir tabii, fakat ya çok az acı verir ya da vermez. İğneler kısa bir süreliğine orada bırakılır ve sonra çekilir.

Akupunktur sıkça acı ve hastalıkta kullanılır; süreli sorunlar, sırt ağrısı, karaciğer / böbrek şikâyetleri, tansiyon, dolaşım sorunları vb. gibi. Akupunktur uzmanları bu tedaviyi, ayrıca stres, endişe, depresyon ve yorgunluk gibi psikolojik sorunları iyileştirmede de kullanırlar. Akupunktur, daha çok, doktorlarca onaylanan ve tedavi olarak kabul edilen tamamlayıcı terapilerden biridir.

Aromaterapi

Aromaterapi, bitki özlü yağların kullanımına verilen isimdir. Birçok insan aromaterapinin basit olarak "hoş kokulu bir masaj" olduğuna inanır; fakat daha fazlasıdır, çok daha fazlası. Bitkisel yağlar vücudumuzda deri veya soluk alma sistemi yoluyla emilir. Deri yarı geçirgen bir dokudur ve bitkisel yağ moleküllerinin deri yoluyla kan dolaşımına transferi, yağların etkisinin vücuda girer girmez başlaması demektir. Bu, yağlar deri üzerinde olduğu sürece devam edecektir. Moleküllerse kan dolaşımına girdikleri andan itibaren beyne giderek kullanılan yağın özelliğine göre gerekli fonksiyonları tetikler. (Başlangıçta bu maddelerin deri vasıtasıyla emilebileceği şüphesi birçok durumlar için, "parçalar" tanıtımıyla, ilaç endüstrisi tarafından elemine edilmiştir).

Bitkisel yağların kokusunu içimize çekersek, moleküller burun deliklerinden girerek burun boşluğunda bulunan solunum sisteminin ince dokuları aracılığıyla beyne ulaşacaktır. Yağları koklayarak içimize çekmek, onların en yüksek faydasını almanın hem en uygun, hem de, sistem için, emmenin en çabuk yoludur (uyuşturucu veya yasal olmayan maddeleri koklamak da onların etkilerini hissetmenin en hızlı yoludur).

Birçok canlandırıcı ve güçlendirici yağ vardır, ayrıca zihindeki olumsuz duyguları temizleyecek özel yağlar da mevcuttur. Yağlar, aynı zamanda, bağışıklık sistemini güçlendirmek için de kullanılır; bu nedenle fazla çalışma veya bitkinlik dönemlerinde sizi koruyabilirler.

Bitkisel yağlar, eğitimli bir aromaterapist tarafından başka bir şekilde tavsiye edilmediği sürece, hamile olduğunuza inanıyor veya hamile kalmak istiyorsanız, kesinlikle kullanılmamalıdır.

Bach Çiçeği Tedavisi

Bach çiçeği ilaçları herhangi büyük bir eczaneden temin edilebilir; her ilaç için, yanında nasıl kullanılacağına dair kılavuz da verilecektir. Alternatif olarak, günün / ayın / yılın farklı zamanlarında ya da ne zaman gerekirse kullanılmak üzere doktor tarafından hazırlanmış bir karışımı da alabilirsiniz.

Bach çiçeği ilaçları, zihinsel veya duygusal acı ve olumsuz düşüncelerle duyguların kargaşasından arınmış açık bir zihne işaret ettikleri için, arınma programı boyunca çok yararlı olacaktır.

Bach çiçeği ilaçlan dünyaya Dr. Edward Bach tarafından tanıtılmıştır. O, tüm hastalıkların zihinsel bir dengesizlikten kaynaklandığına inanmıştı. Çiçek ilaçlarını da hastanın duygusal durumu üzerine temellenmiş sorunlarını tedavi etmek için kullanmıştı; onların kişilikleri, ruh halleri ve mizaçlarına bakar ve buna göre tanımlamada bulunurdu. Zihni, vücudu iyileştirmek için, iyileştirmeyi amaçlamıştı. Bu bütünsel yaklaşım, günümüz tıbbında, stres kaynaklı veya tansiyonun neden olduğu hastalıklara sıkça uygulanmıştı.

İlaç çiçek, bitki veya ağaç kabuklarını suda bırakarak elde edilir. Daha sonra su brendi içinde korunur ve ihtiyaç olduğu zaman çıkarılır. Bach ilaçları, az bir miktarı bir damla gibi duygularımız sakinleşinceye kadar dil üstünde tutularak kullanılır. Yaşadığınızı hissettiğiniz her duygusal durum için bir "set" kurabilirsiniz.

Eğer çiçek ilaçları kullanmak isterseniz, muhtemelen yalnızca Bach ilaçlarıyla ilgilenen bir doktor bulmanız gerekecektir; genellikle başka bir tedaviye ek olarak kullanılır. Bugünü, kendinizi iyi hissettirerek zihninizi yoğunlaştıracak çiçek ilaçlarını başka şeylerle birleştirecek bir doktor bulmak için kullanın.

Otuz sekiz Bach ilacı bulunmaktadır; bunlar yedi grup veya duygusal duruma ayrılır. Buysa onları arınma programınız için harika bir ek haline getirir. Bir karışım veya birleşim olarak veya tek başlarına kullanılabilirler:

1 Agrimony (Kasıkotu) Zihinsel sıkıntılar. Mutluymuş gibi davranarak sorunlarınızı bastırıyorsanız.

2 Aspen (Kavak) Bilinmeyen korkular. Belirsiz ya da sebepsiz korkular yaşıyorsanız, genel anlamda tedirgin ve ürkekseniz.

3 Beech (Kayın) Tolere edememek. Çevrenizdekileri sürekli eleştiriyor ve onlara tolerans gösteremiyorsanız.

4 Centaury (Kantaryon) Zayıf irade. Başkalarına iyi görünmek için 'Hayır' diyemiyorsanız.

5 Cerato (Boynuzlu)Danışma ve onaylanma ihtiyacı duyma. Aldığınız kararlara güvenmiyor, sürekli başkalarının tavsiyelerine ve onlar tarafından onaylanmaya ihtiyaç duyuyorsanız.

6 Cherry Plum (Erik ağacı) Aklını kaçırma korkusu. Kendinizi kontrol edememekten korkuyorsanız.

7 Chestnut Bud (Kestane tomurcuğu) Her defasında aynı hatayı yapıyor, yaşadıklarınızdan ders almadığınızı düşünüyorsanız.

8 Chicory (Hindiba) Mülkiyete gereğinden fazla önem veriyor ve bencilce herkesin sizin değer yargılarınıza uygun davranmasını bekliyorsanız.

9 Clematis (Orman asması) Hayalperestlik, ilgi dağınıklığı. Düşüncelerinizi toparlamakta güçlük çekiyorsanız, sürekli derin düşünceler içindeyseniz ve iflah olmaz bir hayalperestseniz.

10 Crab apple (Yaban elması) Kendine kin duyma. Dış görünüşünüzden hoşnut değilseniz, özgüven eksikliği yaşıyorsanız.

11 Elm (Karaağaç) Çok büyük sorumluluk hissi. Yüklendiğiniz sorumlukların altında ezildiğinizi düşünüyor ve üzülüyorsanız.

12 Gentian (Büyük Kantaron) Cesaretsizlik, ümitsizlik. Yaşadığınız güçlükler karşısında cesaretiniz kırılıyor, çok sık hayal kırıklığı yaşıyor ve çabucak pes ediyorsanız.

13 Gorse (Katırtırnığı) Umutsuzluk. Ümidinizi yitirdiyseniz, her şeye kötümser ve olumsuz yaklaşıyorsanız.

14 Heather (Funda) Ben merkezcilik, bencillik. Kendinizle fazla ilgiliyseniz, yalnızlıktan hoşlanmıyor, sürekli kendinizden bahsediyorsanız.

15 Holly (Çobanpüskülü) Kıskanç, öfkeli, kindarsanız, çabuk sinirleniyorsanız.

16 Honeysuckle (Hanımeli) Geçmişte yaşamak. Geçmişi unutamıyor, özlem duyarak hüzünleniyor, acı çekiyorsanız.

17 Hornbeam (Gürgen) "Pazartesi sendromu" duygusu. İşler gözünüzde büyüyor, kendinizi günlük işleri yoluna koyamayacak kadar yorgun hissediyorsanız.

18 Impatients (Kına çiçeği) Sabırsızlık. Sabırsızsanız ve aceleciyseniz, sizin için herkes ve her şey yavaşsa.

19 Larch (Melez çamı) Kendine güvensizlik. Başkalarıyla karşılaştırdığınızda kendinizi değersiz hissediyorsanız, özgüven eksikliği yaşıyor, hata yapmaktan korkuyorsanız.

20 Mimulus (Misk Otu) Çekingenseniz, bir durum ya da olaydan korkuyorsanız (diş doktoruna gitmekten, uçağa binmekten, topluluk önünden konuşmaktan).

21 Mustard (Hardalotu) Aniden, hiçbir sebep yokken derin bir hüzne kapılıyorsanız ve bu hüzün yine nedensiz silinip gidiyorsa.

22 Oak (Meşe) Tükenmiş olmak ancak mücadeleyi sürdürmek

23 Olive (Zeytin ağacı) Enerjisizlik. Hem bedensel hem de ruhsal açıdan tükendiyseniz, yorgunsanız ve artık her şey sizi fazlasıyla zorluyorsa.
24 Pine (Çam) Kendini ayıplama, suçluluk duyma. Suçluluk duygusu yaşıyor, başkalarının hatalarından bile kendinizi sorumlu tutuyorsanız.
25 Red Chestnut (Kızıl Kestane) Sevdiğiniz insanlar için gereğinden fazla kaygılanıyor, başlarına kötü şeyler geleceğinden korkuyorsanız.
26 Rock Rose (Laden) Terör. Büyük bir korku yaşadıysanız ve bu korku elinizi ayağınızı bağladıysa.
27 Rock Water Kendi kendine baskı uygulama, kendini reddetme. Kendinize karşı katı bir tutum içindeyseniz, koyduğunuz kuralların dışlına çıkamıyorsanız.
28 Scleranthus (Yıllık Yumaklıot) Kararsızlık. Karar vermekte güçlük çekiyorsanız.
29 Star of Bethlehem (Tükürükotu) Şok. Ruhsal ya da bedensel bir şoku atlatmakta zorlanıyorsanız.
30 Sweet chesnut (Kestane) Çok siddetli zihinsel ızdırap. Daha fazla dayanamayacağınızı düşünüyorsanız, derin bir ümitsizlik içindeyseniz.
31 Vervain (Mine çiçeği) Aşırı şevk, heves. Yerinizde duramıyorsanız, değişmez kurallarınız ve fikirleriniz varsa.
32 Vine (Asma) Hükmetme, esnek olmama. Ne pahasına olursa olsun isteklerinizin yerine gelmesi istiyorsanız, hırslarınızla baş edemiyorsanız ve tahammülsüzseniz, herkese hükmetmek istiyorsanız.
33 Walnut (Ceviz) Değişiklikten kaçma. Bir geçiş dönemi yaşıyorsanız, yeni karşılaştığınız durum ve ortamlara alışmak için yardıma ihtiyacınız varsa, değişimden ve olumsuz dış etkilerden korunmak istiyorsanız.
34 Water Violet (Dere Menekşesi) Gurur, ulaşılmazlık. Ruhsal anlamda kendinizi dışarıya kapatıysanız, içe kapanıksanız, kimseyle temas kurmak istemiyor, insanlardan kaçıyorsanız.
35 White Chestnut (Ak Kestane) İstenmeyen düşünceler. Gece gündüz kafanızı kurcalayan şeyler varsa, bir an olsun bundan kurtulamıyor, iç sesinizi susturamıyorsanız
36 Wild Oat (Yaban Otu) Şüphelilik. Ne yapacağınızı bilemiyorsanız, mutsuzsanız, gelecekle ilgili planlarınız yoksa.
37 Wild Rose (Yaban Gülü) Teslimiyet, cansızlık, hissizlik. Çevrenizde olan bitene ilgisiz ve kayıtsızsanız, içinde bulunduğunuz durumu değiştirmek için hiçbir çaba harcamıyorsanız.
38 Willow (Söğüt ağacı) Gücenme, içerleme. Kızgınsanız, haksızlığa uğradığınızı düşünüyorsanız, talihinizin hiç yüzünüze gülmediğini düşünüyorsanız.
39 RESCUE (S.O.S. Acil durum serumu)
Dr. Bach acil durumlar için 5 farklı çiçek özünü bir araya getirerek bir karışım hazırlamıştır. Bu karışımın içinde Impatiens, Star of Betlehem, Cherry Plum, Rock Rose ve Clematis bulunmaktadır.
RESCUE sizi günlük yaşamda karşılaştığınız özel stres durumlarından ve krizlerden korur: ölüm, boşanma, işten çıkarılma gibi beklenmedik durumlar karşısında iç dengemizi yeniden sağlamamıza yardım eder.
RESCUE aynı zamanda sınav, iş görüşmesi, özel randevular, tartışma ortamları gibi gerginlik yaşadığımız durumlarda bizim güçlü kalmamızı sağlar

Kolon Sulama (Lavman)

Kolon sulama M. Ö. 1500 yıllarından beri vardır, fakat XX. yy. insanları için göreceli olarak yeni olup deneysel bir terapidir.

Kolon sulama yerleşmiş zehirleri, gazlan, pislikleri ve mukoza artıklarını temizlemede yardımcı olan içsel bir banyodur. Doktor rektuma arı suyu yumuşak bir biçimde pompalar ve bu her türlü istenmeyen yerleşmiş toksinleri ve pisliği yumuşatıp temizlemeye başlar.

Kolon sulama, arınma programı süresince, aşırı etkilidir. Kolon hastayı mutlu ve net düşünen bir hale getirmekte etkilidir "Sağlıklı bir vücut sağlıklı bir zihin demektir" sözünü doğrular.

Kolon, bir zihin temizleme terapisinde, zihne sıçramaz. Fakat birçok insan kolonun zihnini tamamen temizlediğini söyleyip zihni ve vücudu dengelemek amacıyla düzenli tedaviye gider. Eğer etkilerinin ne olacağını görmek için böyle bir tedavi düşündüyseniz, gün bugündür! Acısızdır, farklıdır, kendinizi harika hissettirir ve temizleyicidir fiziksel ve zihinsel.

Kolon mütehassısı, sizden, bir sedye veya koltuğa, belinizden aşağısı bir havlu ya da çarşafla örtülü olacak uzanmanızı isteyecektir. Arındırılmış su dikkatlice ölçülmüş sıcaklıkta ve hafif bir tazyikle rektum ve kolonun içine verilecektir. Doktor, suyun kolonu yumuşatması ve pisliğin atık suyla birlikte gitmesi için bir de masaj uygulayacaktır. Kolon üzerinde aşama aşama çalışılır; her defada su pompalanır ve tüm işlem tamamlanana kadar dışarı çıkması izlenir. Tedavi bir saatten daha az sürer ve hastanın tutumu tedavi boyunca gözlenir doktorlar hastaların sergileyeceği her türlü "alışılagelmedik" durumdan haberdardır. Kaç tedavi daha gerektiği ve doğal bağırsak lifiyle florasının yerini tutacak eklemeleri tavsiye etmek, doktor için normaldir.

Kafatası-Kuyruksokumu Terapisi

Eğer bir kez daha, "dengelenmiş" hale gelirken, vücudunuzun hastalık ve geriliminin içinizden akıp gittiğini hissettiğiniz bir sürece tabi tutulma fikrinden hoşlandıysanız, kafatası-kuyruksokumu terapisi en üstün tedavidir. Tedavi, kafatası, omurga ve kuyruksokumunu çok ince bir biçimde çalıştırarak yerleşmiş tüm gerilimi yok eder ve vücudunuzu doğal akışına döndürür.

Kafatası-kuyruksokumu terapisi tüm baş, boyun ve omuz gerginlikleri için kullanılabilir, fakat ayrıca derinlemesine yerleşmiş gerginlikler ve seneler boyunca kafanın içerisinde yer etmiş sorunlar üzerinde de etkilidir. Uygulama fiziksel ve duygusal bir boşalma sağlayabilir ve çok temelden etkilere sahip olabilir. Sh:84-91

A'dan Z'ye Yağ Özleri / Otuz Günlük Arınma İçin Esas Yağlar

Aşağıda belirtilen listede kullanmanız için hazır olarak bulabileceğiniz (A'dan Z'ye) bazı yağ özleri yer alıyor. Ayrıca otuz günlük programı nasıl ilerletecekleri konusunda önerilerde bulunmaktadır.

Badem Yağı

Tatlı Badem Yağı protein açısından zengindir; bir esas ya da taşıyıcı yağ olarak kullanıldığı takdirde cildinizi geliştirir ve kuruluğu önler. Her gün düzenli olarak kullandığınız ürünün yerine, otuz gün boyunca az miktarda tatlı badem yağı kullanarak cildinizi nemlendirebilir ve bu süre içinde doğal yağ kullanmanın farkını hissedebilirsiniz.

Reyhan (Fesleğen)

Fesleğen benim en sevilen yağlardan biridir. İşe giderken, özellikle karar verirken, zihni açıklığa kavuşturmak için sık sık bu yağı kullanırlar. Reyhan ya da fesleğen zihinsel yorgunluğa iyi gelir; düünme sürecinde bir tonik ya da uyarıcı olarak kullanılabilir.

Adaçayı

Adaçayı kasların gevşemesine yardım eder. Zihinsel stresin neden olduğu gerginlikten kurtulmanızı sağlar.

Okaliptüs

Bütün antibakteriyel etkisinin yanında okaliptüs yağının, hastalık zamanlarında büyük faydaları vardır. Halsiz ve zayıf hissettiğinizde size canlılık verir. Ayrıca zihinsel yorgunluğu önlediği için, uyarıcı ve canlandırıcı olarak da kullanılabilir.

Frankincense

Çok güçlü bir yağdır; bazı insanlar kokusunu sevmezler. Böyleyken, çok rahatlatıcıdır ve kişinin duyguları üzerinde sakinleştirici etkileri vardır. Özellikle meditasyon için iyidir.

Zihinsel ve duygusal etkileri için çok eski zamanlardan beri kullanılan frankincense, karışıklık içindeki zihne tutarlılık ve düzen sağlar. Kendini güvende hissetmeme, kendini eleştirme, disiplin eksikliği, şüphecilik, takıntılı olma, yorgunluk ve cesaret eksikliği gibi durumların hepsi, bu yağın sakinleştirici ve aynı zamanda canlandırıcı etkisinden fayda sağlayabilirler. Frankincense, uzun süreli acı durumlarında ve bir şekilde geçmişe takılmış ya da orada kaybolmuş gibi görünen insanlarda faydalıdır. Korkuların her cinsi – hafif endişelerden panik ataklara kadar-bu yağ ile bir rahatlamaya dönüşür ve kâbus, klostrofobi ve bilinmeyen şeylerden korkma durumları bu uygulamaya mükemmel cevap verirler.

Sardunya

Sardunya dengeleyici bir yağdır. Aşırı durum ve hallerin tedavisi için iyidir. Sardunya hormonal bir dengeleyici gibi hareket eder; hormonlar yüzünden tavırlarınızda ve genel durumunuzda meydana gelen dalgalanmaları düzenler.

Fındık Yağı

Fındık yağı vitamin, mineral ve proteinlerle doludur. Masajın faydalarını artırmak için listedeki yağ özlerinin herhangi biriyle birlikte, esas ya da taşıyıcı yağ olarak, kullanılabileceği gibi tek başına da kullanılabilir.

Yasemin

Yasemin ender bulunabilen en güzel yağlardan biridir ve tahmin edeceğiniz gibi inanılmaz derecede pahalı bir yağdır! Bununla birlikte, faydasını görmek ve harika kokusunu hissetmek için çok az miktarda kullanmanız yeterlidir. Terapik düzeyde, yasemin güçlü bir antidepresandır ve bir şüphe ya da isteksizlik geliştiğinde sık sık kullanılabilir. Yasemin yağı kullanmak kendi "kişiliğinizle" bağlantıda olmanıza yardım eder.

Lavanta

Lavantanın kendisi hakkında neredeyse bir kitap yazılabilir! İşte lavantanın zihinsel uyarım ve açıklığa ait faydalarına dair örneklerin sadece birkaçı: Sakinleştirir, rahatlatır, ruhsal dalgalanmaları dengeler, endişeyi azaltır, kendinizi iyi hissettirir, uyumaya yardım eder. Lavanta çok amaçlı ve en güvenli yağlardan biridir yalnızca bir çeşit yağ özü alacaksanız, lavanta tavsiye edilir.

Mandalina

Mandalina turunçgillere özgü yağların çoğunda olduğu gibi, canlandırıcı bir etkiye sahiptir. Kendinizi sevmediğinizi düşündüğünüz, kendinizden şüphe ettiğiniz ve güveninizin olmadığı zamanlarda kullanın.

Neroli

Nemli, gül ve yasemin gibi kendinizi sevmediğinizi ya da kendinizi değersiz hissettiğinizi düşündüğünüz zamanlarda kullanılabilir. Bu yağ pozitif bir şekilde düşünmenizi ve kendinize saygı duymanızı sağlar. Yasemin gibi pahalı bir yağdır, ama çok kuvvetli olduğundan çok az miktarı dahi yeterli olabilir.

Portakal

Portakal "yoksul insanların" neroli yağı olarak tanımlanabilir. Pozitif imaj, olumlu düşünce ve kendine saygı, hepsi portakal özü yağını kullanarak elde edilebilir.

Çam

Fesleğenin yanında, işe başlarken kullandığım yağlardan biriydi çam. Bir yerde çam yağının "kullanan kişinin sorumluluğun ağırlığından kurtulmasını sağladığını" okumuştum yeni bir iş geliştirmek için belki en iyi zihne sahip olmayacaksınız, ama bunun oluşmasına yardım edecek! Canlandıran ve uyaran etkisiyle pozitif bir şekilde hissetmenizi sağlar uzun çam ağaçları arasında yürüdükten sonra edindiğiniz canlılık hissine benzer bir his.

Gül

Gül yağ özlerinin creme de la creme özelliği nedeniyle yasemin ve neroli'ye benzer: Sadece fiyatının pahalı olmasıyla değil, ama aynı zamanda harika özellikleri nedeniyle. Kesinlikle daha pozitif bir şekilde fikrinizi değiştirmenizi sağlar; bir milyon dolarınız varmış gibi hissettirir. Gül birçok yeme bozukluğunun giderilmesiyle kendini sevmek ve değerli hissetmek için kullanılır. Gül, dünyanın sizin üzerinize attığı, herhangi bir sorunun pozitif bir bakışla üstesinden gelmenize yardım eder.

Sandalağacı

Canlandıran, pozitif etkisi olan, güçlü bir afrodizyaktır dünyayı fethetmek için daha başka neye ihtiyacınız var ki?

Vetiver

Vetiver yağı son derece rahatlatıcıdır, gergin ve endişeli hissettiğiniz zamanlarda kullanılabilir ya da gerçekten iyi bir şekilde uyumak istediğiniz zaman.

Ylang Ylang

Gevşeten, rahatlatan, anti depresan ve afrodizyak özellikleriyle harika bir çiçek kokusudur. Eğer hoşunuza giderse, çok az kullanın; son derece egzotik olacaktır.

Aşağıdaki duygusal durumlar bu yağ özleri kullanarak yükseltilebilir ya da alçaltılabilirsiniz:

Kendinin farkında olma: Neroli, Yasemin, Gül, Ylang Ylang, Sardunya, Mandalina

Zihinsel canlılık: Fesleğen, Okaliptüs
Neşe: Gül, Fesleğen, Çam, Ylang Ylang, Portakal
Kararlılık: Fesleğen, Vetiver
Enerji: Portakal, Fesleğen, Çam, Okaliptüs
Odaklanma: Fesleğen, Ylang Ylang
Cömertlik: Lavanta, Gül, Sardunya, Yasemin, Neroli
Mutluluk: Hemen hemen bütün yağlar mutluluk verir gerçek şu ki bu yağları kullanmak sizi pozitif bir tavır içine sokar!
Canlılık veren bazı özel yağlar: Gül, Portakal, Yasemin, Sardunya
Hayal gücü: Portakal ve Yasemin yağıyla zihin özgür kalır. Çam vahşi düşünceleri önlemekte kullanılır!
Keyif: Neroli, Gül, Yasemin, Ylang Ylang
Zihnini tanıma: Fesleğen
Kendini sevme ya da kendinin farkında olma: Neşe, Mutluluk ve Keyif veren yağların tümü.
Motivasyon: Gül, Fesleğen
Hoşluk: Kendinin farkında olma ve kendini sevme yağlarına bakın.
İyimserlik / pozitif olma: : Fesleğen, Çam, Vetiver, Portakal, Sardunya, Frankincense
Dingin-sakin olma: Lavanta, Adaçayı, Mandalina, Neroli, Frankincense
Rahatlama: Lavanta, Yasemin, Gül
Uyarıcı: Fesleğen, Çam, Portakal, Okaliptüs
Derin düşünme: Fesleğen, Lavanta, Gül, Frankincense, Vetiver, Ylang Ylang
Canlılık: Mandalina, Portakal, Sardunya, Gül, Neroli, Yasemin
Dirilik: Fesleğen, Çam
Yaşama keyfi: Gül
Heyecan, gençlik: Çam, Mandalina, Okaliptüs, Fesleğen

Sh:172-178

(Kendi zevkinize göre bir karışım yapıp kullanabilirsiniz. Çünkü her kokunun kişiye göre ayrıcalığı vardır. Karışım miktarının tayinini bildiğiniz kokunun ekseriyeti ile sağlarsanız, parfüm/esans aroması beyinden tepki ile karşılaşmaz ve koku kişiyi yormaz. Hzl)

Kaynak: Jane SCRİVNER, DETOX PROGRAMI Zihinsel Arınma / Özgün adı: DETOX Your Mind, İngilizce aslından çeviren Ozan AKAR, Beyaz Balina Yayınları, İstanbul, 2003

Târik'i Millet olan, malik'i Devlet olamaz

Hâdim'i Devlet olan hadim'i Millet olamaz.

Abdulhak Hamid

ABD'NİN "TERÖRİSTLERİ

Hazırlanan yazıyı SON GÜNLERDE ÇIKAN TERÖR OLAYLARINI Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin adına uydurulmuş hadislere dayandırıp Müslümanları uyuşturmaya çalışan "siyaseten cahil" âlimlerimize ithaf ediyoruz.

******

"Beyaz adam
özgürlük adına
dev bir kadın heykeli dikti
doğu denizinin kıyısına
ve her gece
altında dans ettiğimiz yıldızları
bayrak diye tutsak etti
bir bez parçasına.

Beyaz adam
özgürlük gibi adaleti de
bir kadın heykeliyle simgeledi
ama elinde terazi tutan
zavallı kadın
gözleri bağlı olduğu için
kendisine tecavüz edenin
kim olduğunu görmedi..."

(Sunay Akın)

"İSLAM'I KULLANMAK!"

CİA: 'İhvan'ı Nasır'a karşı kullandık! İz bırakmadık!'

"Robert Baer, eski bir CIA örtülü operasyon uzmanı.. **'Şeytanla Uyumak'** adlı kitabında CIA'nin **Müslüman Kardeşler**'i Nasır iktidarına karşı nasıl kullandığını anlatıyor:

> **'Washington Müslüman Kardeşler örgütüne gizli müttefiki olarak destek verdi. İhvan, Washington'un 'gizli silahı' idi. Örtülü operasyon 1950'lerde Dulles kardeşlerin öncülüğünde başladı.. Suudi Arabistan Mısır'da Nasır'a karşı İhvan'ı fonlayacaktı. Washington bu kararı aldığında, Allen Dulles CIA'deydi, John Foster Dulles ABD Dışişlerinde!**

'Baer, 'Eğer Allah bizden yanaysa harika' diyor. 'Eğer Allah siyasi suikastlere izin vermişse o da harika! Yeterki bu gizlice yapılsın!' Diğer tüm örtülü operasyonlar gibi, Mısır'da da 'iş' iz bırakılmadan gerçekleşti. CIA kayıtlarında da, Kongre kayıtlarında da bundan bahis olmadı. Beyaz Saray sadece Müslüman Kardeşler Örgütünü destekleyen Suudlara ve Ürdün'e göz kırptı… .'"

Global Research: (Robert Dreyfuss, "How the United States Helped to Unleash Fundamentalist Islam")

http://istihbaratalani.wordpress.com/2013/01/21/islami-kullanmak/

TÜRK-ARAP MÜNASEBETLERİNİN BOZULMASI

Bildiğimiz gibi I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti, Almanya-Avusturya ve Bulgaristan ile müttefikti.

Mehmet Akif, Arap şeyhlerini İngilizlere dönmekten vazgeçirip Osmanlı'ya kazandırmak için Arabistan'a yollanmış. Dönüşünden sonra, bir ara Almanya'ya giderken yolda Viyana'ya uğramış. Şehre varmış ki ne görsün; olanca kilise canlan veryansın çalıyor; şehir velvele içinde. Akif içinden, **"E, hadi bakalım, her halde ya biz ya da müttefiklerimiz bir zafer kazandı da onu kutluyorlar."** demiş. Ama soracağı da tutmuş. Aldığı cevap şu: İngiliz General Allenby Kudüs'e girdi. Onu kutluyoruz [Berkes, Niyazi; İslâmlık, Ulusçuluk, Sosyalizm, 2.baskı, Ank. 1979, s. 18.].

Bu hâdise Osmanlı'nın Hristiyanlar tarafından aldatıldığının bir delilidir.
Bir tane daha:

Arap bağımsızlık hareketi yavaş gelişmekteydi. Doğmakta olan politik nitelikteki bu Arap hareketinin liderlerinin çoğu Hristiyan'dı [Mansfield, Peter; Osmanlı Sonrası Türkiye ve Arap Dünyası, Çeviren: Nuran Ülken, İstanbul 1975. s: 30.].

Buyurun bir tane daha:

Beyrut'taki Amerikan Üniversitesi Arap milliyetçiliğinin ilk ocaklarından biri oldu. Bu misyonerlerin bugün en son temsilcileri bile, Arapları Türk boyunduruğundan kurtarmada kendilerinin ne kadar büyük rolü olduğunu kıvançla hatırlarlar [Berkes, a.g.e., s. 22] .

Kitapta geniş olarak okuyacağınız bizim ve Arapların cehaletine bir kaç misâl vermek' istiyoruz. Böylece siz muhterem okuyucular, henüz kitabın başında Türk-Arap ilişkilerinde Hristiyanlık kadar cehaletin de önemli yer tuttuğunu göreceksiniz:

Şevket Süreyya Aydemir, İngilizlerin şöyle bir düzmece oyun ile Arapları kandırdığını anlatır. Bu uydurma propagandanın az da olsa etkisinin görülmesi, o günkü cehaleti ortaya koyması bakımından çok ilginçtir.

İngilizler, **"Araplara yalnız silâh, para ve diğer yardımlarda bulunmazlar. Aynı zamanda propaganda malzemesi de kullanılır. Ve isyancılar bu propaganda malzemesini, omuzlarında bayrak gibi çöllere taşırlar. Meselâ şunları verelim:**

Muhyiddin-i Arabî, bir Arap bilgini ve mutasavvıfıdır. 1165te doğmuş 1240'ta vefat etmiştir. Kabri Şam'dadır. Yani altı yüzyıl evvel yaşamıştır. Ama tam Arap isyanı sırasında ortaya onun bir kehâneti yayılır. Buna göre; "birgün bir "Ennebi"gelecektir."

"Ennebi-El Nebi" Peygamber demektir. Demek ki bir Peygamber beklenmektedir. Bu müjde şöyle tamamlanır: **Bu peygamber Mısır'dan çıkacaktır. Nil suyunu Sînâ çölüne akıtacaktır. Ve Araplık, o zaman kurtulacaktır. Hem de Ennebî, artık zuhur etmiştir. Yani çıkmış, görünmüştür. Bu "Ennebî", Mısır'daki İngiliz kuvvetleri Başkumandanı ve İngiliz Mareşali Allenby'dir.**

Bu isim, Arapça alfabe ile ve eski Osmanlıca'da da olduğu gibi "Alnebi" olarak yazılır. Arapça'da "Ennebî" "El-Nebî" olarak yazılır. Nil suyu da Sînâ çölüne ulaşmıştır. O halde Arapların kurtuluş saati de çalmıştır. [Aydemir, Ş. Süreyya; Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa, istanbul 1978, c. III, s. 290-21.]

-Elbetteki Muhyiddin-i Arabî kaddesellâhü sırrahu'l aziz bu şekilde bir şey yazmamıştır. Ancak o günün (1915) şartlarında buna inananların varolabileceği İngilizleri bu oyuna sevketmiştir.

Cemal Paşanın yaveri, sonraları Atatürkçü Falih Rıfkı Atay 1916 da Enver ve Cemal Paşa'larla Peygamber Efendimiz'in ravzasını ziyaret ederler. Namaza dururlar. Bazı fakir Araplar namaz esnasında su satarlar, almaları için zorlarlar. Namaz esnasında suyu içip para verirler[Atay, Falih Rıfkı; Zeytindağı, İstanbul 1981, s. 55-56.]. Hem bizden hem Araplar'dan cehalet. Bu insanlar elbette aldatılabilir.

İttihad ve Terakki Partisi'nin 1909'dan sonra Araplara yönelik politikaları hatalıdır. Meselâ Arapların din eğitimi dışındaki eğitiminde, Türkçe mecburiyeti getirilmiştir [Mansfield, a.g.e., s. 46.]. Anlamsız ve de kritik günlerde Arapların tepkisine yol açmıştır. Bu da İngilizlerin maksadına yönelik sonuç veriyor.

Her şeye rağmen birçok Arap, 1.Dünya Savaşı'nda Osmanlı'nın yanında yer alıyor. Meselâ Mart 1917 Gazze savunmalarında Türk ve Arap askerleri beraberce kahramanca savaşıyor. [Cemal Paşa; Hatıralar. 4. Baskı, İstanbul 1977, s. 230.]. Böyle olsa da oyun tutmuştur. Osmanlı yıkılmış Araplar İngilizlerin yanında yer almıştır.

http://ismailhakkialtuntas.com/2014/06/22/turk-arap-munasebetlerinin-bozulmasi/

****

MEHDİ ALEYHİSSELÂM GELDİ, İNSANLAR DAHA NEYİ BEKLİYOR?

Gaybi meselelerin çok kullanılması ile kitlelerin kontrolü yapıldığı birçok misalle sabittir. Çünkü ümitsizliğe düşüldüğünde, kahredici, zalim idareciler, istilâlar, sürgünler, baskılar döneminde insanlar böyle bir ümide muhtaçtır. O sayede kötü şartlara sabredilir, tahammül edilir. Onun için Mehdî inancı bir nevi kullanılmıştır.

Mesela; Osmanlı imparatorluğunun yıkılmaya başladığı dönemlerde halk düşüncesini anlatan bu alıntı durumu çok güzel belirtmektedir.

Bu hallerden halkın ruhundaki eski ciddiyet-i islâmiye ve cemiyet-i milliye de sene be-sene dûçar-ı zaaf ve tebeddül olup seciyelerde me'yusiyet ve zillet ve meskenet temerküz etmeye yol açılarak abes-huvârân zaviye-dârân ve tekke-nişînânın adetleri günden güne arttıkça artıp, mezarlar yanlarında kulübeler ihdâsıyla kimi

"Mekke'den, Medine'den gelen hacıların getirdikleri düş-nâmelerden gûyâ Hazret-i Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin zaman-ı âhir gelmiş ve kıyamet pek yaklaşmış olduğundan ve sâir gûne alamât-ı kıyametten bahisle akşam, sabah Mehdî-i âl-i resulün zuhûr edeceğini ve Hazret-i İsâ'nın gökten inip Mehdî ile birleşerek din-i Muhammedî üzerinde dünya ahâlisini cem' ve icrâ-yı adalet ve gazâ ve cihadı ref'le temin-i emniyet ve selâmet eyleyeceğini destan şeklinde okumak suretiyle kadın, erkek ashab-ı hamiyet ve merhameti hasis menfaatlerine celp ve daveti iş edinmiş ve hurâfe-cû ve softa-gûların pazarı revâcına yardım ve rağbet göstermeğe çalışmış ve muvaffak olmuş bulunuyorlardı.

Hükümetin devâir-i mütenevvia-i müteşekkilesinde mevki işgal edenler ise böyle şeyleri men edip de terakkîyât-ı medeniye-i zamaniyeyi iltizam ve takibe ve cahil halkı bu yola sevk ve teşvike hasr-ı himmet ve irşad edecekleri yerde, bilakis gaflet ve **cehâlet-i halktan ekseriyetle istifâde-i zâtiye yollarını arıyor ve düşünüyorlardı.**

....halk dahi bir yeis ve ümitsizlik içinde boğuluyor ve kimseye bir şey diyemeyip yalnız öteden beri kendilerine vaizler, şeyhler taraflarından telkin edilen "Mehdî" âl-i resûlü intizâren hükümet memurlarını daima ayrı bir meslekte ve dinsizlik tavrında görüyor ve onlara asla kalben muhabbet-i ciddiye ve muâvenet-i fiiliye göstermiyordu.

... zavallı halk bir şey demeye ve bir hak istemeye cesur, atılgan olamayınca hükümet ne isterse sormaksızın onu veriyor ve çoluk çocuğunu aç kalsa da ölmeyecek kadar bir ekmek parası bulabilmek gayretinden başka bir şey düşünemiyor ve gece-gündüz yakında geleceğini haber veren kerametçilerin inandırdıkları **Mehdî-i Adili** bekliyor. Buna da adalet ve itaat-ı kâmile manası veriliyor. Bu namla ilân ve mensubatına arz-ı şükran-ı bî-pâyân (Sonsuz teşekkür etme) olunuyordu.

O zaman da padişahın nüfuzu İstanbul'dan başka mahallere câri olamayacaktır. Bunun üzerine düşmanlar her taraftan baş göstererek Mehdî-i âl-i resul zuhûr edecek, bütün dünya halkı üzerinde adilâne hüküm yürütecek, kurt ile koyun o zaman yek-diğere saldırmaksızın beraber gezecek ve ondan sonra kıyamet kopacak derler. Git gide hâl bu raddeyi bulacak ve hafazanallah düşmanlar etrafından saracak olursa İstanbul sâkinleri o vakit dûçâr-ı ye's ve nedamet olacaktır, …[BÖCÜZÂDE Süleyman Sami Hakayık'ül-beyân fi eşkâli'l-ezmân "Yahut""Ne Derekeye İnmiştik Ne Dereceye Çıktık" "Üç Devirde Gördüklerim"]

Bu anlatılanların altında yatan niyet devletlerin halkı kontrol, pasifize ederek, sömürmesidir. Diğer bir bakış açısı da yıkılması istenen devletlere düşman devletlerin yıkıcı entrikalarının alt yapısını meydana getirebilmek için ön hazırlık aşamasıdır. Tarihte **İNGİLİZ SİYASETİ VE HEGOMANYASI** bunu en iyi kullananlardan olduğu ve başardığı görülmektedir.

Mehdîlik hareketinin iyi olma ihtimali de yok değildir. Fakat hakîkati ile zuhur etmeyince de çok büyük sıkıntılar olduğu da kesindir. Bu nedenle kişilerin Mehdî profili arkasında hareket etmelerinin çok sakıncalı olduğunu tarih sürekli göstermektedir.

Amerika Rüya Mı? Kabus Mu? Yankee İmparatorluğu

İZZETTİN ÖNDER
Mart 2001, İstanbul

Giderek karmaşıklaşan ilişkiler ağı ile örülen dünyamız cehennemin sırtında cenneti yükseltirken, insan bilincini de bulandırmada inanılmaz başarı sağlamaktadır. Sistemi ören hakim güçler, tüm ideolojik aygıtları elinde tutarak, gerçeği perdeleyip, toplumu sanal mağara aleminde gezindirmektedir. Fransız akademik çevrelerin "otistik bilim" adını verdikleri sanal bilim alanlarını etkili ideolojik aygıt olarak kullanarak tüm toplumu paralize eden güçlüler, toplumu uyarıcı yönde işlev görebilen Jakoben (devrimci) türü davranışları demokrasi adına yasaklamaya yeltenmekteler.

Kapitalizmin bugün ulaşmış olduğu aşama, hiç de sanıldığı dibi insan davranış kalıplarına uygun olduğu için ve ona uyumlu olarak gelişmemiştir. Tarihin ilk dönemlerinden beri gücü eline geçirme mücadelesi, sermayenin kategorik olarak ortaya çıkması ile bir yandan insanla birlikte doğaya yönelirken, diğer yandan da yöntemlerini incelterek, algılanabilme eşiğini yükseltmiştir. En vahşi hali ile kapitalizm, reel sosyalizmin içine düştüğü sıkıntılı durum karşısında da tek güç ve tek yapı olarak kafalarda yer etmeye başlamıştır. **Gelinen son aşamanın toplumları narkoz etkisi altına sokucu "Yeni Dünya Düzeni" ifadesi ile anılması, tarih bilincini silmeye yönelik bir düzen dayatması tehdidinden başka bir şey değildir.**

Etrafa saçtığı parıltılarla insanlığın gözlerini kamaştıran kapitalizm, hem zaman içinde dünyanın büyük bölümünü kurutarak, hem de eş zamanlı olarak bazı çevrelerin fakirlik düzeyinde tutulması pahasına oluşup gelişmiştir. **"Yeryüzünde geri bölgeler olduğu için gelişmiş ekonomiler vardır!"** ifadesini göz ardı eden uluslar, bir gün kendilerinin de ileri ekonomiler gibi olacağı hayali ile avunurken; o ekonomilerin yarısı kadar gelir düzeyine yetişmelerinin dahi, varolan dünya kaynakları ile olası olmadığını görememektedirler. İşte bu mücadelede hem dünyanın patronluğunu elden bırakmamak, hem de çevreye umut satmak, büyük patronun temel görevi olarak ortaya çıkmaktadır.

Günümüzün olgunlaşmış sermaye yapısında, patron ABD'nin öncülüğünde ve güdümünde giderek entegre olan kapitalizm, toplumlarda tarih bilincini silerek sermayenin devinim kurallarını gözlerden uzak tutmaya; sınıf bilincini silerek bireylerin bilincine düzen fikrini yerleştirmeye; toplumsallık bilincini silerek de toplumsal sonuçlan bireye özümsetmeye yönelik fevkalade etkili felsefik yöntemler ve söylemler geliştirmiştir.

Çevreyi ve ilişkileri küreselleştirirken, bireyi yalnızlaştıran kapitalizmin işleyiş dinamiğinin deşifre edilip, açığa çıkarılması, insanlığa ve yerküreye, yani doğaya yapılacak büyük bir hizmettir.

Kapitalizmle mücadele, bireye hem maddi hem de psikolojik ağır yükler yıkan zor bir çabadır. Bu çabayı gösteren dostlara insanlık adına binlerce teşekkürler. Sh:7-8

****

"Bir bakteri, 0.00000000001 gramdan küçük, heybetti mavi balina ise, 100.000.000 gramdır. Ama, O bakteri bir balina öldürür"
Bernard Dixon.

****

"Düşmesin bizimle yola,

evinde ağlayanların

gözyaşlarını

boynunda ağır bir

zincir

gibi taşıyanlar!

Bıraksın peşimizi

kendi yüreğinin kabuğunda taşıyanlar.

İşte

şu güneşten

düşen

ateşte

milyonlarla kırmızı yürek yanıyor.

Sen de çıkar

göğsünün kafesinden yüreğini

şu güneşten düşen ateşe fırlat

yüreğini yüreklerimizin yanma kat!

Akın var

güneşe akın!

Güneşi zaptedeceğiz

güneşin zaptı yakın!"

'Nazım Hikmet.

****

ABD'NIN "TERÖRİSTLERİ

ÖZGÜR ORHANGAZİ

Uzun Yürüyüş Dergisi, No:42-43-44, Nisan-Mayıs-Haziran 2000.

Eski bir yazı olmasına rağmen bugünkü örgütlerin geçmişi hakkında özet bilgi sunmaktadır.

Küreselleşme çağında, gittikçe daha keskin biçimde bir baskı aygıtına dönüşen devletlerin önünde şimdi önemli bir sorun duruyor: Kendilerini insanlara nasıl kabul ettirecekler? Bunun

için yapılacak yegâne şey, insanların onu görmemesini, dikkatlerini başka bir yöne çevirmelerini sağlamaktır. İşte bunun için de "Yirminci Yüzyıl'ın son çeyreğinin ya da Küreselleşme Çağı'nın en müthiş buluşu (keşif değil, icat anlamında) gerçekleşir: Terörist; birey, grup, örgüt ya da devlet olarak terörist. Her Tanrı'nın nasıl ki mutlaka bir şeytanı vardır her polis devletinin de bir teröristi olacaktır. Tabii bu, devletin çapına göre bireysel terörist de olabilir ya da devlet dünya patronluğuna oynuyorsa teröristini öyle bireylerden ya da örgütlerden değil, şanına uygun biçimde devletlerden seçer".[Cangızbay, Kadir (1997), Komprador Rejimin Anatomisi, s.27, Öteki Yay., Ankara.]

İşte dünyadaki hegemonyasını Irak'a birbiri ardına gönderdiği bombalarla kanıtlama çabası içindeki ABD'nin, konuyla ilgili kurumlarının hazırladıkları birçok rapor ABD'nin "terörist"leriyle ilgili. Örneğin ABD Bilgi Ajansı'nın hazırladığı Şubat 1997 tarihli rapor, terörün ne olduğu ve kimlerin terörist olduğu üzerine ilginç tespitler içeriyor. Rapora girişte, ABD Başkanı Bili Clinton'un bir açıklaması yer alıyor: ***"Kişisel, toplumsal ve ulusal güvenliğimiz içeride ve dışarıda terörizme karşı izleyeceğimiz politikalara dayanıyor".*** Clinton'un izleyeceği politikaların neler olacağını 24 Nisan 1996'da uygulamaya koyduğu **"Kontraterörizm Yasası"**nda bulabiliyoruz. Yasayla ABD, "terörist" ad-dettiği devletlere yardım ve silah satışı yapılmamasını, kendi "terör"le mücadele çabalarına tamamıyla katılmayan devletlerle ithalat ve ihracatın kesilmesini, "terörist" grupların üye ya da temsilcisi olan yabancıların sınır dışı edilmesini ve her türlü "terörist" faaliyete karşı ABD silahlı kuvvetlerinin kullanılabilmesini karar altına aldı.

Yasayla hangi faaliyetlerin "terörist" olarak nitelendirileceği de belirlendi: "ABD'nin ulusal güvenliğine, uluslararası ilişkilerine ve ekonomik çıkarlarına yönelik faaliyetler". Yine aynı yasa ”terörist" lere her türlü yardımı yasaklıyor: Para, barınacak yer, sahte kimlik, iletişim araçları, silah, patlayıcı madde, gıda gibi yardımlar yasaklanırken, ilaç ve dini malzeme yardımı serbest bırakılıyor. ABD, dini yardımların "terörist"leri yola getireceğine inanıyor olsa gerek!

Aynı amaçla 1995'te çıkarılan bir yasa da ABD Başkanı'na ”terörist"lerin kullandığı imkânların (eğitim ve barınma yerleri vs.) tahrip ve yok edilmesi için her türlü aracı kullanma yetkisi tanıyor.

ABD, "Anti-terörizm Eğitimi Yardımı" (ATA) adı altında ATA personelini ABD sınırları dışında anti-terörizm eğitimi yapmaya gönderiyor. Bunun için tüm dünyada özel anti-terörizm eğitim kampları kurulmuş durumda. Şimdiye kadar ATA programı dahilinde 80'i aşkın ülkeden 19 bini aşkın görevli eğitilmiş bulunuyor. 1998 yılı için programa ayrılacak bütçe ise 19 milyon dolar olarak tahmin ediliyor.

ABD, ”terörist"leriyle mücadele etmek için hiçbir masraftan kaçınmıyor. Senato tarafından 1984'te uygulamaya konulan bir programla ABD'nin çıkarlarını tehdit eden faaliyetlerin önlenmesi için bilgi sağlayanlara 2 milyon dolara kadar "ödül" verilmesi kabul edildi. Programın yöneticisi **Brad Smith**, şimdiye kadar program dahilinde 5 milyon doları aşkın ödeme yaptıklarını açıkladı.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, dünya patronluğunu oynayan ABD, "terörist"lerini öyle birey ya da örgütlerden değil devletlerden seçiyor. İşte aynı rapora göre "uluslararası terörizme destek veren ülkeler": Küba, Kuzey Kore, Sudan, Suriye, İran, Irak, Libya.

Aşağıda, kaynakçada belirtilen ve doğrudan ABD'nin CIA, FBI gibi kuruluşlarınca veyahut ABD yanlısı kaynaklarca hazırlanan "teröristler" listesinden yaptığımız bir seçmeyi bulacaksınız. Aşağıdaki ifadelerin tümü adı geçen kaynaklarda aynen kullanılmaktadır ve ABD'nin "terör"e bakışını sergileyebilmek açısından tamamı ile yorumsuz verilmiştir.

"ABU NİDAL ÖRGÜTÜ (MAJLİS AL-THAWRA AL-FATAH)"

"ABU SAYYAF GRUBU (ASG)"

"ALEX BONCAYAO TUGAYI (ABB)"

"SİLAHLI İSLAMCI GRUP (GIA)"

"EUZKADI TA AZKATASUNA (ETA-BASK ÜLKESİ VE ÖZGÜRLÜK)"

"FİLİSTİN'İN KURTULUŞU İÇİN DEMOKRATİK"

"AL-GAMA'AT AL-İSLÂMİYYA (IG-İSLÂMİ GRUP)"

"HAMAS (İSLÂMİ DİRENİŞ HAREKETİ)"

"HARAKAT UL-ANSAR (HUA)"

"HİZBULLAH (ALLAH'IN PARTİSİ)"

"(PROVISIONAL) IRISH REPUBLICAN ARMY ((P)IRA(GEÇİCİ) İRLANDA CUMHURİYET ORDUSU)"

"JAMAAT UL-FUORA"

"SEKİGUN-HA (JAPON KIZIL ORDUSU)"

"EL-CİHAD"

"KACH VE KAHANE CHAI"

"TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARI (LTTE)"

"LOYALİST VOLÜNTEER FORCE (GÖNÜLLÜ KRALLIK GÜCÜ)"

"MANUEL RODRÍGUEZ VATANSEVER CEPHESİ (FPMR)"

"MUJAHEDIN-E KHALQ ÖRGÜTÜ (MEK)"

"ULUSAL KURTULUŞ ORDUSU (ELN)"

"YENİ İNSANLARIN ORDUSU (NPA)"

"FİLİSTİN İSLÂMÎ CİHAD"

"FİLİSTİN KURTULUŞ CEPHESİ (PLF)"

KIZIL KMERLER (DEMOKRATİK KAMBOÇYA PARTİSİ)

FİLİSTİN HALK KURTULUŞ CEPHESİ (FHKC)"

FİLİSTİN HALK KURTULUŞ CEPHESİ -GENEL KOMUTANLIK

KOLOMBİYA SİLAHLI DEVRİMCİ KUVVETLERİ (FARC)

“EPANASTAIKI ORGANOSI 17 NOEMVRI (17 KASIM DEVRİMCİ ÖRGÜTÜ)"

"DEVRİMCİ HALK MÜCADELESİ (ELA)”

“SENDERO LUMINOSO (SLAYDINLIK YOL)"

TUPAC AMARU DEVRİMCİ HAREKETİ (MRTA)

“SİKH” TERÖRİZMİ

Dal Khalsa:

Khalistan Komando Kuvveti:

Khalistan Özgürlük Kuvveti:

Khalistan Ulusal Konseyi:

"Bütün Hindistan Sikh Öğrencileri Federasyonu:

"Babbar Khalsa:

"Bhindranwale:

"ABU NİDAL ÖRGÜTÜ (MAJLİS AL-THAWRA AL-FATAH)”

"Fatah Devrimci Konseyi", "Arap Devrimci Konseyi", "Arap Devrimci Tugayları", "Kara Eylül" ve "Sosyalist Müslümanların Devrimci Örgütü" olarak da bilinir. 1973-74'te El-Fetih'den kopanlarca oluşturulan örgüt 1974'ten beri faaliyette. Bekaa Vadisi'nde üstlenmiş durumda. Lübnan'da yüzlerce militanı var. Libya'dan yardım alıyor. İdeolojik motifleri: Filistin milliyetçiliği, pan-Arabizm. Sabri al-Banna (Abu Nidal) tarafından yönetiliyor. Birçok politik, askeri, mali komiteden oluşuyor. Üç ila yedi kişilik yarı askeri hücre örgütlenmesine sahip. 50 çekirdek üyesi ve 1.000 civarında taraftarı var. Libya, Suriye, Lübnan, Doğu ve Batı Avrupa, Hindistan, Pakistan ve Orta-Güney Amerika'da faal. Hedefleri: İsrailliler, eski Filistinliler, El-Fetih, Mısırlılar, Amerikalılar, Batı Avrupalılar. 1985 Roma ve Viyana havaalanlarına saldırılar, 1986 İstanbul'da bir sinagoga saldırı adını geniş kitlelere duyurduğu eylemleridir. **1980'lerin sonlarından beri Batılı hedeflere saldırmadığı görülüyor.**

"ABU SAYYAF GRUBU (ASG)"

Abdurajik Abubakar Janjalani tarafından yönetilen ve Güney Filipinler'de faaliyet gösteren aşın İslâmcı bir örgüt. "Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi"nden 1991'de koptu. Bombalama, suikast ve adam kaçırma eylemleri düzenliyor. Filipinler'in güneyindeki Müslüman nüfusun ağırlıkta olduğu Mindanao adasında İran tarzı İslâmi devlet kurmayı amaçlıyor. İlk büyük eylemini Nisan 1995'te gerçekleştirdi. 1997'deki aralarında bir Katolik din adamının öldürülmesinin de yer aldığı birçok suikastten sorumlu olduğundan şüphe ediliyor. Gücü bilinmemekle beraber çoğu Körfez ülkelerinde eğitim görmüş ya da çalışmış 200 kadar Müslüman gençten oluştuğu tahmin ediliyor. Ortadoğu'daki aşırı İslâmcılarla bağları olduğu sanılıyor.

“ALEX BONCAYAO TUGAYI (ABB)"

"Filipinler Komünist Partisi"nin kent müfrezesi olarak 1980'lerin ortalarında oluşturuldu. Aralarında ABD ordu komutanı James Rowe'un öldürülmesinin de bulunduğu 100'den fazla cinayetten sorumlu tutuluyor. 1995'te örgütün birçok üyesi eki geçirildiyse de 1996'da yüksek dereceden bir Filipin devlet görevlisinin öldürülmesi örgütün hâlâ faal olduğunu kanıtladı. Man 1997'de ABB, "Devrimci Proleter Ordusu" (bir başka silahlı grup) ile ittifak yaptığını açıkladı. Yaklaşık 500 üyesinin olduğu tahmin edilen örgüt özellikle Manila'da faaliyet gösteriyor.

"SİLAHLI İSLAMCI GRUP (GIA)"

Laik Cezayir rejimini yıkarak İslâmi bir devlet kurmayı amaçlıyor. GIA şiddet eylemlerine Aralık 1991 seçimlerinde İslâmi Kurtuluş Cephesi'nin (FIS) zafer kazanmasından sonra başladı. Sivillere, gazetecilere ve yabancılara saldırılar düzenliyor. Gücü bilinmemekle beraber yüzlerce ya da binlerce üyesi olabileceği tahmin ediliyor. Batı Avrupa'da yaşayan bazı Cezayirliler ve GIA mensupları örgüte parasal destek sağlıyor. Ayrıca Cezayir hükümeti Sudan ve İran'ı da GIA'ya destek vermekle suçluyor.

“EUZKADI TA AZKATASUNA (ETA-BASK ÜLKESİ VE ÖZGÜRLÜK)"

1959'da Kuzeydoğu İspanya ve Güneybatı Fransa'da kuruldu. Marksist eğilimli olan ETA, bağımsız Bask devleti kurmayı amaçlıyor. Liderleri: José Antonio Urruticoechea-Bengoechea (Josu Ternera, Ocak 1989'da yakalandı), Mugicia Garmendia, Echeveste Eugenio Domingo Iturbe Abasolo (1986'da Fransa tarafından Gabon'a sürüldü ve şimdi öldüğü tahmin ediliyor), Santiago Arrospide Sarasola (Santi Potros, 1987'de Fransızlarca yakalandı), Javier Mariator Francisco Larreategui Cuadro (Atxulo), José Javier Zjabaleta Elosegui (Waldo), Eloy Uriarte Diaz de Gereno (Senor Robles ya da Le Robles). **Çoğu çifte yaşam süren 200'ü aşkın çekirdek üyesi ve çok sayıda taraftarı olan ETA, Madrid, Barcelona ve Bask bölgesinde faal. IRA ile yakın ilişkileri var.** Devlet yetkililerini, güvenlik güçlerini, sanayiciler ve sanayi tesislerini, ABD ve Fransa ticari varlıklarını hedef alan ETA 1960'lardan bu yana 800 kişiyi öldürdü. ETA, tarihinde birçok kez bölündü, şu an ETA olarak bilinen örgüt teknik olarak ETA-M (Militar-askeri).

"FİLİSTİN'İN KURTULUŞU İÇİN DEMOKRATİK"

1969'da Filistinlilerce kuruldu. Marksist-Leninist, Filistin milliyetçisi, pan-Arabist. Filistin'in ulusal amacına ancak kitlesel birdevrim yoluyla ulaşılabileceğine inanıyor. 1991'de iki fraksiyona ayrıldı. Liderleri: Nsif Hawatamah (kurucu), Yasir Abid llubbu, Qais Sammari (Ebu Layla), Abd al-Kerim Hammad (Ebu Adnan), İssam Abd al-Latif (Ebu al-Abbad), Rıfat Salah, Khalid Ebu Abd al-Rahim, Yasir Khalid, Ebu Hasum, Jamil Hillul, Memduh Nufal. 500 üyesi olduğu tahmin edilen örgüt, Lübnan ve İsrail'de faal. İsrail'i hedef alıyor. **Yarı Marksist askeri bir çiziye sahip olan örgüt, merkezi komite ve politbüro ve dört piyade taburu, bir topçu taburu, merkezi askeri istihbarat ve özel kuvvetlerden oluşuyor. Eski SSCB, FKÖ ve zaman zaman Suriye ile ilişkili olmakla beraber bağımsız.** Reagan'ın 1983 Barış Planı'nı ve Arafat'ın Ürdün'le "Hüseyin Girişimi"ni reddetti; ancak Suriye'nin desteklediği 1983-84 anti-Arafat FKÖ asilerine destek verrmedi. *Al-Huriyah (Özgürlük)* isimli bir yayınları var.

“AL-GAMA'AT AL-İSLÂMİYYA (IG-İSLÂMİ GRUP)”

1970'lerin sonlarından beri aktif olan Mısırlı aşırı İslamcı bir örgüt. Grubun ruhani lideri Şeyh Umar Abd al-Rahman. Grup, Hüsnü Mübarek yönetimini yıkarak İslâmi bir devlet kurmayı amaçlıyor. Mısır güvenlik güçlerine, devlet görevlilerine, Kıpti Hıristiyanlara ve İslâm karşıtı Mısırlılara karşı silahlı eylemlerde bulunuyor. 1992'den beri de Mısır'a gelen turistleri hedef alıyor. Hüsnü Mübarek'e karşı 1995'te Etiyopya'da düzenlenen suikast girişimini de bu grup üstlendi. Birkaç bin üyesi ve sempatizanı olduğu tahmin ediliyor. Ağırlıklı olarak Al Minya, Asyu't, Sina ve Güney Mısır'da faal. Kahire ve bazı

kent merkezlerinde de özellikle işsizler ve öğrenciler arasında destek buluyor. Mısır hükümeti, örgütün İran, Sudan ve Afgan İslâmi gruplarından yardım aldığını öne sürüyor.

"HAMAS (İSLÂMİ DİRENİŞ HAREKETİ)"

HAMAS, Müslüman Kardeşler'in Filistin kolu olarak 1987'de kuruldu. İslâmi Filistin devleti kurmak için hem siyasi faaliyet yürüttü hem de şiddet eylemlerine girişti. HAMAS üyelerinin bir kısmı camilerde ve yardım kuruluşlarında üye kazanmak, parasal destek sağlamak, eylem düzenlemek ve propaganda yapmak için açık çalışma yürütüyor. Örgütün silahlı gücü özellikle Gazze ve Batı Şeria'da yoğunlaşmış durumda. Sabit üye sayısı bilinmemekle birlikte on binlerce sempatizan ve taraftara sahip. Ülke dışındaki Filistinlilerden, İran'dan ve Suudi Arabistan gibi ülkelerdeki "özel hayır sahiplerinden" destek alıyor. **Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da belli bir seviyede faal.**

"HARAKAT UL-ANSAR (HUA)"

Ekim 1993'te iki grubun (Harakat ul-Cihad al-İslâmi ve Harakat ul-Mujahedin) birleşmesiyle kuruldu. Pakistan'ı üs olarak kullanan, özellikle Keşmir'de faal olan İslamcı bir grup. Keşmir'de 1995'te 5 turisti kaçırıp öldüren Al-Faran grubuyla bağlantılı. HUA, Keşmir, Pakistan ve Hindistan'ın bazı bölgelerinde birkaç bin kişilik silahlı bir güce sahip. Hafif ve ağır silahlar, suikast tüfekleri, patlayıcı ve roket kullanıyor. Militanlar Afganistan ve Pakistan'da eğitiliyor. Suudi Arabistan ve diğer körfez ülkelerindeki sempatizanlardan bağış topluyor. **HUA'nın askeri finansmanının kaynağı ve boyutu bilinmiyor.**

"HİZBULLAH (ALLAH'IN PARTİSİ)"

"İslâmi Cihat", "Devrimci Adalet Örgütü", "Dünya Üzerinde Ezilenlerin Örgütü", "Filistin'in Kurtuluşu İçin İslâmi Cihad" isimleri ile de biliniyor. 1962'de İsrail işgali altındaki Lübnan'da kuruldu. İslâmi Cihad adını da kullandı. Şii kökten dinci örgüt, Lübnan'ı İran tarzı bir İslâmi cumhuriyet haline getirmeyi amaçlıyor. Ruhani lideri İmam Muhammed Hüseyin Fadlallah; diğer liderleri Imad Mughniya, Abbas al-Musawi, Hüseyin al-Musawi, Subhi al-Tufayli. 4 ila 6 bin üyesi var. Bekaa Vadisi, Güney Lübnan, Beyrut, Batı Avrupa ve Afrika'da faal. Amerikalıları ve Avrupalılar ile İsraillileri ve Lübnan'daki yabancı kuvvetleri hedef alıyor. Hiyerarşi yok, grupların Şii dini önderliği altındaki konfederasyonu; birçok örgütle taktiksel işbirlikleri, İran'la ve al Da'wa ile ilişkili. Lübnan, Suriye ve çeşitli FKÖ gruplarıyla zaman zaman yan yana zaman zaman da karşı karşıya geliyor. Şu yayın organlarına sahip: *al-Ahad (İttifak), Sawt al-İslâm (İslâm'ın Sesi), radyo istasyonu.*

"(PROVISIONAL) IRISH REPUBLICAN ARMY ((P)IRA(GEÇİCİ) İRLANDA CUMHURİYET ORDUSU)"

Kökenleri 1916'ya dayanan örgüt 1969'da kuruldu. İrlanda milliyetçisi, solcu, Katolik öğeleri içinde barındırıyor. Kuzey İrlanda'yı İrlanda Cumhuriyeti'ne katmak istiyor. Gerry Adams, Martin McGuinnes örgütün liderleri. 200-400 çekirdek üye, 600 düzenli savaşçı ve 2.500 civarında sempatizana sahip. İrlanda, Kuzey İrlanda, İngiltere, Hollanda, Almanya ve Belçika'da faal. Askeri örgütlenmenin yanı sıra "Sinn Fein" (Biz Kendimiz) adı .ıltında siyasi örgütlenmeye de sahip. İngiliz ve Protestan devlet görevlileri, polis ve askerler, NATO tesisleri ve çeşitli ekonomik unsurları hedef alıyor. Askeri örgütlenme, küçük bağımsız birimler (6 ila 10 üyelik), Kadın Kolu (Gunmann Nam Ban); Gençlik Kolu (Fianna Na H'Eirenann). **1969 öncesi IRA'yı çok fazla Marksist bulup IRA'dan kopanlarca kuruldu.** *AN Phoblacht* isimli bir yayınları var.

"JAMAAT UL-FUORA"

1980'lerin başlarında Pakistanlı Şeyh Mübarek Ali Gilani tarafından kuruldu. Şiddet yoluyla İslâmî yaymayı amaçlıyor. Gilani şu anda Pakistan'da yaşıyor, ancak örgütün birçok hücresi Kuzey Amerika

ve Karibanlar'da faal. Örgüt, İslâm karşıtı olarak gördüğü hedeflere saldırıyor. 1980'lerde ABD'de çeşitli şiddet eylemleri düzenledi.

“SEKİGUN-HA (JAPON KIZIL ORDUSU)”

1969'da Japonya'da Japon Komünist Ligası'ndan koparak kuruldu. Japonya'da saklandığı sanılan Fusako Shigenobu tarafından yönetiliyor. Marksist kökenli grup, Japonya hükümetini devirdikten sonra dünya devrimine yardımcı olacak faaliyette bulunmayı amaçlıyor. Manila, Singapur gibi Asya kentlerinde hücreler örgütlediği yönünde bir iddia var. Japon yetkilileri ve tesisleri hedef alan örgütün 7 çekirdek üyesi olduğu tahmin edilirken sempatizan ve taraftar sayısı bilinmiyor. **Baader ve Meinhof örgütlerine Kızıl Ordu adını buradan esinlenerek koydu.**

"EL-CİHAD”

"Cihat Grubu", "İslâmi Cihat", "Yeni Cihat Grubu", "Zaferin Öncü Kolu", "Talaa' el-Fetih" olarak da biliniyor. 1970'lerden beri faal olan Mısırlı bir aşırı İslâmcı grup. En az iki fraksiyona bölünmüş olduğu biliniyor: ana parçada yer alanlar Mısır'da hapiste olan Abbud al-Zumar tarafından yönetiliyor; kendilerini "Yeni Cihat Grubu, Zaferin Öncü Kolu, Talaa' el-Fetih" olarak adlandıran diğer fraksiyon ise Mısır dışında bilinmeyen bir yerde yaşayan Dr. Ayman al-Zawahiri tarafından yönetiliyor. Şeyh Umar Abd-al Rahman'ı ruhani lider olarak kabul ediyorlar. Üst düzey Mısır devlet görevlilerine silahlı saldırılar düzenleyen örgüt 1981'de Enver Sedat'ın öldürülmesinden de sorumlu. Güvenlik kuvvetlerini, Kıpti Hıristiyanları, turistleri ve kabine üyeleri de dahil olmak üzere üst düzey devlet görevlilerini hedef alıyor. 1993'te İçişleri Bakanı Hassan Al-Alfi ve Başbakan Atef Sedky'nin öldürülmesinden sorumlu olduğu da tahmin ediliyor. Birkaç bin üyesi olduğu sanılıyor. Kahire civarında faal. Mısır hükümeti, örgütün İran, Sudan ve Afganistan'daki İslâmi gruplar tarafından desteklendiğini öne sürüyor.

“KACH VE KAHANE CHAI"

Kitabı Mukaddes'te yer alan İsrail devletini kurmayı amaçlıyor. Kach (İsrailli-Amerikalı bir radikal olan Meir Kahane tarafından kuruldu) ve onun yan örgütü Kahane Chai (Meir Kahane'nin oğlu Bünyamin tarafından babasının ABD'de öldürülmesinden sonra kuruldu) İsrail kabinesi tarafından, grubun Dr. Baruch Goldstein'in al-İbrahimi Camisi'ne düzenlediği saldırıyı desteklediklerini açıklaması ve İsrail hükümetine karşı sözlü saldırıları üzerine 1948 Terörizm Yasası'na göre Mart 1994'te terörist olarak ilan edildiler. **İsrail hükümetine karşı protestolar düzenleyen grup, Arapları ve Filistinlileri de hedef alıyor. ABD ve Avrupa'daki sempatizanlarından parasal destek alıyor.**

"TAMİL EELAM KURTULUŞ KAPLANLARI (LTTE)”

1972'de Sri Lanka'da kuruldu, 1975'e dek şiddet kullanmadı. Tamil ayrılıkçısı olan örgüt, Sri Lanka'daki Tamil grupları arasındaki en güçlü örgüt. Diğer bilinen cephe örgütleri ise şunlar: "Dünya Tamil Birliği" (WTA), "Dünya Tamil Hareketi" (WTM), "Kanada Tamilleri Birlikleri Federasyonu" (FACT), "Ellalan Gücü". LTTE, Sri Lanka devlet güçleri ile gerilla taktiğine dayanan bir silahlı çatışmaya 1983'te girdi. Grubun seçkin üyelerinin oluşturduğu "Kara Kaplan" birliği önemli tesislere karşı intihar saldırıları düzenliyor ve tüm LTTE üyeleri yakalandıklarında düşmana teslim olmamak için yanlarında zehir taşıyorlar. LTTE, istihbarat servisi, deniz gücü (Deniz Kaplanları), askeri ve siyasi kanatlarıyla güçlü bir örgütlenmeye sahip. Sri Lanka'da 3 ila 6 bini eğitilmiş 10 bin silahlı savaşçısı bulunan örgüt, dış ülkelerde de büyük destek buluyor. LTTE, Sri Lanka'nın kuzey ve doğu kıyı şeridinde hakim durumda. Hint Tamilleri ile ilişkili. Örgütün lideri Veluppillai Prabakaran.

“LOYALİST VOLÜNTEER FORCE (GÖNÜLLÜ KRALLIK GÜCÜ)"

1996'da "Loyalist Ulster Volunteer Force"dan koparak kuruldu. Kuzey İrlanda'daki İrlanda milliyetçileri ile siyasi görüşmeler yapılmasını baltalamak için Katolik politikacılara, sivillere ve barış görüşmeleri sürdüren Protestan politikacılarına karşı saldırılarda bulunuyor. LVF'nin kurucusu ve lideri Billy "King Rat" Wright, 27 Aralık 1997'de "İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu" (INLA) tarafından öldürüldü. LVF, Temmuz 1997'de Katolik bir kızı, Protestan bir erkek arkadaşı olduğu için öldürdü. Billy Wright'in öldürülmesinden sonra da politik hiçbir eylemleri olmayan Katolik sivillere saldırı düzenledi. İngiliz basını örgütün 500 kadar üyesi olduğunu tahmin ediyor.

“MANUEL RODRÍGUEZ VATANSEVER CEPHESİ (FPMR)”

1983'te Şili'de, "Şili Komünist Partisi"nin silahlı kanadı olarak kuruldu ve ismini Şili'nin İspanya'ya karşı verdiği bağımsızlık savaşının kahramanından aldı. Şili hükümetini devirmeyi amaçlayan kentli Marksist bir grup olan örgüt 1980'lerin sonlarında ikiye ayrıldı ve bir kısım 1991'de siyasi parti haline geldi. Diğer kısım ise Şili'de faal olan tek terörist grubu oluşturuyor. Örgütün liderleri: Roberto Torres, Claudio Enrique (yakalandı). Yüz ila bin civarında üyesi olduğu tahmin edilen örgüt Şili'nin büyük kentlerinde faal. Yerel ekonomik hedefler, Amerikan yetkilileri ve Mormon Kiliseleri örgütün hedefleri arasında yer alıyor. Devlet güçlerinin operasyonları sonrası örgüte büyük darbe indirildi. Ancak dört FMPR üyesi Aralık 1996'da helikopterle hapishaneden kaçmayı başardılar.

“MUJAHEDIN-E KHALQ ÖRGÜTÜ (MEK)”

"İran Ulusal Kurtuluş Ordusu", "Müslüman İran Öğrencileri Topluluğu" gibi adlarla da biliniyor. 1960’larda kurulan örgüt 1970'lerde İran'da değişimin tek yolunun şiddet olduğu kararma vardı. **İslâm ve Marksizm’in bir sentezini yapmaya çalışan örgüt İran'daki dini rejime karşı eylemler yapıyor.** MEK, İran Hükümetine karşı şiddeti de içeren dünya çapında bir kampanya yürütüyor. MEK, 1970'lerde Şah rejimine karşı düzenlediği eylemlerin yanı sıra birçok ABD askerini de hedef almıştı. Örgüt, 1979'da Tahran'daki ABD elçiliğinin işgalini de desteklemişti. Örgüt, Nisan 1992'de 13 ülkede İran elçiliklerine saldırılar düzenleyerek gücünü gösterdi. Irak'ta üstlenmiş olan birkaç bin savaşçısı var ve bunların çoğu MEK'in "Ulusal Kurtuluş Ordusu"nda (NLA) örgütlü bulunuyor. 1980'lerde devlet güçleri tarafından Fransa'ya kaçmak zorunda bırakılan örgüt liderleri 1987'de Irak'a yerleşmeye başladılar. Irak'tan aldığı desteğin yanı sıra çeşitli örgütlenmelerle, göç etmiş İranlılardan da yardım topluyor.

"ULUSAL KURTULUŞ ORDUSU (ELN)”

1963-64'te Kolombiya'da kuruldu. Marksist-Leninist-Maoist, Küba yanlısı. Liderleri: Manuel Perez Martinez, Nicolas Rodrigues Batutista (Dario). En az 3 bin savaşçısı olduğu tahmin ediliyor. Santander, Arauca ve Antioquia'yla Venezüella'da faal olan örgüt petrol şirketlerini hedef alıyor, banka soygunları, bombalamalar ve silahlı saldırılar düzenliyor. Örgüt yapısı bilinmiyor; Küba ve Nikaragua ile ilişkili olduğu tahmin ediliyor...

“YENİ İNSANLARIN ORDUSU (NPA)"

Aralık 1969'da "Filipinler Komünist Partisi"nin gerilla kolu olarak kuruldu. Maoist; ve gerilla savaşıyla Filipinler hükümetini yıkmayı amaçlıyor. Kır tabanlı bir hareket olmakla beraber kentlerde de eylem gerçekleştiriyor. Finansmanını bağışlar ve yerel işyerlerinden "devrimci vergi" adı altında topladığı paralarla sağlıyor. Birkaç bin üyesi olduğu tahmin edilen örgüt özellikle Manila'da faal.

“FİLİSTİN İSLÂMÎ CİHAD”

1970'lerde Gazze Şeridi'ndeki Filistinliler tarafından örgütlendi. "Gaza" yoluyla İsrail'i yıkıp İslâmi bir Filistin devleti kurmayı amaçlıyor. ABD de İsrail'e sağladığı destek nedeniyle örgüt tarafından

düşman ilan edildi. Gücü bilinmeyen örgüt, başta İsrail olmak üzere Ortadoğu'da faal. En geniş olarak Suriye'de örgütlü. İran ve Suriye'den destek alıyor.

"FİLİSTİN KURTULUŞ CEPHESİ (PLF)"

FHKC-GK'dan 1970'lerin ortalarında kopanlarca kuruldu. Filistin milliyetçisi olan örgütün liderleri: Muhammed Abu alAbbas, Abu Ahmad Hajji Yusuf al-Makdah, Abd al-Fatah al-Ghanim. Örgüt daha sonra FKÖ, Suriye ve Libya yanlıları olarak ayrıldı. Muhammed Abu al-Abbas'ın yönettiği FKÖ yanlıları 1984'te FKÖ Yürütme Komitesi'ne girdiler, ancak 1991'de ayrıldılar. Üye sayısı bilinmemekle beraber en az 50 üyesi olduğu tahmin ediliyor. Ortadoğu ve Avrupa'da faal olan örgütün hedefleri İsrail ve Amerikalılar ve bazı Araplar.

KIZIL KMERLER (DEMOKRATİK KAMBOÇYA PARTİSİ)

Kamboçya hükümetini devirmeyi amaçlayan komünist bir başkaldırı. Khemer Rouge, Pol Pot'un liderliğinde 1970'lerde 1 milyon insanı öldürdü. Grup 1996'da büyük kayıplar verdi ve 1997'de birkaç parçaya ayrıldıysa da hâlâ tehlikeli sayılabilecek bir grup olma özelliğini koruyor. Bir-iki bin kişilik bir gücü olan örgüt özellikle kırsal alanlarda faal.

FİLİSTİN HALK KURTULUŞ CEPHESİ (FHKC)"

Filistin milliyetçisi ve Marksist eğilimli örgüt 1967'de Ürdün'de kuruldu. Liderleri: Dr. George Habbaş (kurucu), Fuad Abu Ahmad, Ahmad Abd al-Rahim, Abd al-Rahim Fallah, Ali Abu Mustafa, Bassam Tawfiq Abu, Sahrif, Abu Mahir al-Yaman. 300 ila 1.200 kişilik bir güce sahip olan örgüt, İsrail, işgal altındaki topraklar ve Arap devletlerinde faaliyet gösteriyor ve İsrail, ABD ve Yahudileri hedef alıyor. Merkezi Komite ve Polütbüro örgütlenmelerine sahip olan örgüt FKÖ üyesi ve Avrupalı sol gruplarla, PIRA, Japon Kızıl Ordusu, Güney Yemen, Suriye, Libya, Kuzey Kore (ve eskiden SSCB, Demokratik Almanya) ile ilişkilere sahip; *al-Hadaf (Hedef)* isimli bir de yayınları bulunuyor.

FİLİSTİN HALK KURTULUŞ CEPHESİ -GENEL KOMUTANLIK

Filistin milliyetçisi ve Marksist eğilimli örgüt 1968'de FHKC'den savaşa fazla vurgu yapıp politikada eksik kaldığı gerekçesiyle ayrılanlarca Ürdün'de kuruldu. Liderleri: Ahmad Jabril (kurucu), Talal Naji, Abu Abid, Abu Tamam, Abu Firaz, Abu Riyad, Abu Zaim Fadl Shururu. 600 civarında üyesi olduğu tahmin edilen örgüt İsrail, Lübnan, Ürdün ve Batı Avrupa'da faal ve İsrail, ABD ve bazı Arapları hedef alıyor. Şam'da karargahı, Lübnan'da üsleri ve Avrupa'da hücreleri olan örgüt hücre örgütlenmesi yapısında sahip, FKÖ üyesi ve FHKC ile bağları var. Örgütün *ila al-Amam* isimli bir yayın organı bulunuyor.

KOLOMBİYA SİLAHLI DEVRİMCİ KUVVETLERİ (FARC)

1966'da Kolombiya Komünist Partisi'nin askeri kanadı olarak kuruldu. Marksist eğilimli örgütün amaçlan hükümeti ve egemen sınıfları devirmek. Liderleri: Manuel "Dead Shot" Marulanda Velez (Pedro Antonio Marin Tiroijo), Jacobo Arenas, Raúl Reyes. 7 bin gerillaya sahip olan FARC, Orta ve Güney Kolombiya'da faaliyet gösteriyor; yerli ve yabancı kişi ve tesislere karşı suikast ve bombalama, adam kaçırma eylemleri düzenliyor.

"EPANASTAIKI ORGANOSI 17 NOEMVRI (17 KASIM DEVRİMCİ ÖRGÜTÜ)"

Adını, Yunanistan Poli-teknik Enstitüsü'nde 17 Kasım 1973'te meydana gelen öğrenci ayaklanmasından alan örgüt 1975'te Yunanistan'da kuruldu. Marksist eğilimler taşıyan örgüt, ABD karşıtı, Yunanistan'ın NATO'dan çıkmasını ve ABD askeri, politik ve ekonomik baskısının kaldırılmasını savunuyor. Örgütün üye sayısı bilinmemekle beraber çok az olduğu tahmin ediliyor. Atina ağırlıklı

olmak üzere Yunanistan'da faal olan örgütün hedefleri arasında Yunan ve ABD yetkilileri, Türk diplomatlar, askeri ve ticari sahalar yer alıyor. *Noemvri (Kasım)* isimli bir de yayınları bulunuyor.

"DEVRİMCİ HALK MÜCADELESİ (ELA)"

Yunanistan'ı 1967'den 1974'e kadar yöneten askeri cuntaya muhalefet eden odaklar arasından ortaya çıkan aşın solcu bir örgüt. 1971'de kurulan örgüt kendisini anti-kapitalist ve antiemperyalist olarak nitelendiriyor. Yunanistan'daki ABD askeri varlığının çekilmesini istiyor. Yunan polisine göre ELA'nın diğer Yunan terörist grupları 1 Mayıs, Devrimci Dayanışma ve 17 Kasım Devrimci Örgütü ile ilişkileri var.

"SENDERO LUMINOSO (SLAYDINLIK YOL)"

"Pardido Comunistadel Peru en el Sendero Luminiso de Jose Carlos Mariategui" (Jose Carlos Mariategui'nni Aydınlık Yolunda Peru Komünist Partisi) olarak da biliniyor. Marksist-Maoist örgüt 1969-70'te Peru'da kuruldu, 1980'de terörist faaliyetlere başladı. Liderleri: Prof. Manuel Abimael Guzman (Komutan Gonzalokurucu); Maximillian Duran (hapiste), Mezzich César, Carlota Tello Cutti (Carla). 5 bini savaşçı olmak üzere 20 bin üyesi olduğu tahmin edilen Aydınlık Yol, Peru'nun büyük bir bölümünde faal. 1992'de Guzman'ın, 1995'te de diğer liderlerin bir kısmının yakalanması örgütü zora soktu. Güvenlik ve askeri tesisleri, bankaları şirketleri, elçilikleri hedef alan örgüt, Merkezi Komite ve 6 bölgesel komiteden oluşuyor.

TUPAC AMARU DEVRİMCİ HAREKETİ (MRTA)

1983'te kuruldu, Marksist-Leninist, Castro yanlısı, komünist örgüt. Peru devleti yerine Marksist bir rejim kurmayı amaçlıyor. Üye sayısı bilinmiyor. Liderleri: Ernesto Montes Aliaga, Jose Carazas Ybar (hapiste), Cirilo Javier Huamani (hapiste). Wilder Rojas Sanchez (hapiste), Lulis Varese Scoto (hapiste). 50 ila 200 üyesi olduğu tahmin ediliyor. Lima ve Cuzco üs olmak üzere Huancayo, Chimbóte, Arequipa, Chicolayo ve Frujillo'da faal. Devlet güçlerine, ekonomik ve diplomatik hedeflere karşı saldırılar düzenleyen MRTA, Aralık 1996'da Japon elçiliğine düzenlediği baskınla adını yeniden dünya kamuoyuna duyurdu. Kişisel önderlik ve hücre örgütlenmesine sahip olan MRTA'nın, Kolombiya'daki M-19 ile yakın ilişkileri var. Ayrıca *Venceremos (Kazanacağız)* isimli bir yayın organına da sahipler.

"SİKH" TERÖRİZMİ

Hindistan'da Khalistan isminde bağımsız bir Sikli devleti kurmayı amaçlayan Sikhlerce ortaya konan bir terör. Aralarında en faal gruplar şunlar: "Babbar Khalsa", "Uluslararası Sikh Gençlik Federasyonu", "Dal Khalsa", Saheed Khalsa Gücü", "Dünya Sikh Örgütü".

Dal Khalsa: (18 ve 19. yy.daki Sikh düzensiz ordusunun adı) 1978'de Pencap'ta kuruldu. Lideri Jajgit Singh Chauhan. Üye sayısı bilinmiyor. Hindistan, İngiltere, Kanada ve ABD'de faal. 1981de bir Hint uçağını kaçırdılar, 1986'da General Vaidya'nın (1984te Sikh militanlarına karşı düzenlenen Mavi Yıldız Operasyonu sırasında ordu kumandanı olan) öldürülmesiyle prestij kazandı

Khalistan Komando Kuvveti: 1980'lerin başında Pencap, Hindistan'da General Labh Singh tarafından kuruldu. Singh 1988'de öldürüldü. Üye sayısı bilinmemekle beraber Sikh ayrılıkçı grupları arasında büyük bir yer tuttuğu sanılıyor. Pencap'ta faal.

Khalistan Özgürlük Kuvveti: 1980'lerin başında Pencap'ta 'Brahma' tarafından kuruldu. Brahma, 1988'de öldürüldü. Pencap'ta faal.

Khalistan Ulusal Konseyi: 1979'da Londra'da kuruldu. Lideri, Dr. Jagjit Singh Chauhan (Londra'da sürgünde). Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Pencap'ta faal.

"Bütün Hindistan Sikh Öğrencileri Federasyonu: 1980'lerin başlarında Hindistan'da kuruldu. Marksist, Sikh ayrılıkçısı. Pencap ve Hindistan'da faaliyet gösteriyor.

"Babbar Khalsa: 1980'lerin başında Hindistan Pencap'ta kuruldu. Hindistan, ABD ve Kanada'da faal. Yüksek derecede merkezileşmiş hücre örgütlenmesine sahip.

"Bhindranwale: 1980'lerin başında Hindistan'da kuruldu. Lideri, Gurbachan Singh Monochahal". **Sh: 149-142**

KAYNAKÇA:

Kronenwetter, Michael (1989), *The War on Terrorism,* New York. Long, David E. (1990), *The Anatomy of Terrorism,* New York.

Yonah, Alexander (der). (1992), *International Terrorism: Political and Legal Documents.*

Office of the Coordinator for Counterterrorism, U.S. Department of State (1998), *Foreign Terrorist Organizations.*

Office of the Coordinator for Counterterrorism, U.S. Department of State (1998), *Patterns of Global Terrorism-1997.*

U.S. Information Agency (1997), *"Global Issues: Targetting Terrorism",* Vol: 2, No:l.

Kaynak: Amerika Rüya Mı? Kabus Mu? Yankee İmparatorluğu , Hazırlayan: Gökçen ÖZGÜR-Mustafa Erdem SARKINÇ, Yayınevi: Ütopya , 2001 Yayın Yeri: Ankara

SİYASAL MANİPÜLASYONLA RETORİK ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR NOT

Heresthetic, bir siyasi stratejiyi tanımlamak için benim [William H. RIKER] ürettiğim bir kelime. Bu kelime, seçme ve seçilme anlamına gelen Yunanca bir kelimeden üretildi. **Sözle ikna kabiliyeti şeklinde açıklanabilecek retorikten, çok daha fazlasını içermesiyle ayrılır.** Galiplerin, diğerlerini kendileriyle ittifaklar ve koalisyonlar kurmaya ikna etmeleriyle siyasi zaferler kazandıkları bir gerçektir. Fakat galip gelenler, bu amaç için güzel söz söyleme sanatından daha fazlasını kullanırlar. Tipik olarak diğerlerinin kendilerine katılmalarını sağlayacak bir durum yaratarak veya şartları diğerlerinin kendilerine katılmasını zorunlu kılacak şekilde düzenleyerek bunu başarırlar. **Ve işte heresthetic de tam olarak budur; dünyayı kazanabileceğin bir biçime dönüştürmek.**

Heresthetic bir bilim değil, bir sanattır. Başarılı stratejiler üretme amacına az ya da çok hizmet edecek, bu stratejilere az ya da çok uygulanabilecek bilimsel kurallar yoktur. Gerçekte henüz yolun başında olan bir **heresthetican**, istediği kararların alınması için neyi nasıl manipüle etmesi gerektiğini uygulamayla öğrenmelidir. Bununla birlikte özellikle yeterince uygulama imkânı bulmadan önce siyasi bir lider olması için başarılı olması gereken kimse, genellikle böyle bir fırsat, bulamaz.

Ve pratiğin yerini kısmen de olsa alabilecek tek şey; eğitimdir. Maalesef bu eğitim oldukça zorludur, çünkü genellikle siyaset ve siyasetçiler hakkında yazılmış kitaplardaki yorumlar ve hikayelerden ibaret olan heresthetic yazınının ömrü kısadır. Sonuç olarak, daha fazla eğitime gerçek bir ihtiyaç söz konusudur.

Heresthetic, uygulayıcılarının bir kısmı tarafından, doğru olarak, klasik zamanlardan bugüne gelmiş ve özgür insanın çevresinde olanları kontrol etmede kullandığı liberal sanatlardan biri olarak kabul edilmiştir. Dille ilgili birkaç liberal sanat vardır ve herestheticanın dili diğerlerini manipüle etmek için kullanması nedeniyle heresthetic de bu sanatlardan biridir. Heresthetican diğerleriyle konuşur, onlara sorular sorar ve gerçekleri anlatır; delillerini ortaya sürer ve delillerinin doğruluğuna inanmaları için nedenler sıralar: ve diğerlerinin kendi istediği yapıya olumlu bakmalarını sağlayacak şekilde, toplumsal yapıyı tanımlar.

Dille ilgili geleneksel liberal sanatlar mantık, retorik ve gramerdir. Heresthetic'in bu sanatlarla paralelliklerini gözlemlemek hayli kolaydır. Mantık cümlelerin gerçek değerleriyle, gramer iletişimsel değerleriyle, retorik ikna etme değerleriyle ve heresthetic de stratejik değerleriyle ilgilenir. Her birinde dil bazı amaçlara ulaşmak için kullanılır; gerçeğe ulaşmak, iletişim kurmak, ikna etmek ve manipüle etmek.

Dille ilgili liberal sanatlar, dilin kullanımıyla edinilen pratik bilginin düzenli bir sıraya dizilmesi için geliştirilmişlerdir. Fakat son zamanlarda felsefeciler ve bilim adamları, mevcut dizinlerin yeterli olmadığını fark ettiler. Uygulamalı konuların geliştirilebilmesi için, sistematikleştirilmeleri de gerekmektedir. Ve bu durum, her bir konu hakkında genel bir teorinin oluşturulmasını gerektirmektedir. Önce teorik bilgi vardır ve ancak teorinin oluşturulmasından sonra, konuların araştırılması mümkün olur. Ve bundan sonra teori kendini ayrıntılı bir şekilde yeniden kurar ve uygulamaya yeni bakış açıları kazandırır. Bunu bir örnekle açıklamak gerekirse, hastalığın teşhisi ve tedavisi gibi uygulamalı bir konu ile ilgilenen tıp bilimi, bu uygulamayla uzaktan ilgili bir teorik bilimler çerçevesi içinde yer alır. Bu durura, dille ilgili liberal sanatlar için de geçerlidir. Son zamanlarda, çok daha karışık entellektüel yapılarda bu sanallar kullanılmaktadır:

mantık, bilgi teorisinde ve bilim felsefesinde,

gramer, dilbilimde;

belagat, psikoloji ve anlambilimde.

Bununla birlikte heresthetic tarihin bir ürünüdür. Teorisi ilk olarak, **"özgür insanın hayatında büyük öneme sahip bir pratik sanat vardır"** teorisinin kabul edilmesiyle birlikte geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Anılan bu teori, ekonomi ve siyaset teorilerinin uzmanlaşmış bir türü olan sosyal seçim teorisi veya bazılarının dediği şekliyle karar teorisidir. Sosyal seçim teorisi, bir grup içindeki bireylerin tercihlerinin, bir bütün olarak grup için alman bir karan nasıl etkilediğinin analiz edilmesini ve tanımlanmasını kapsar. Örnek verecek olursak; grup üyelerinin değerlerinin, üzerinde uzlaşmaya varılmış bir harekette nasıl birleştirildiği; resmi seçimlerin, seçmenlerin tercihlerini nasıl yansıttığı veya yansıtmadığı; mezat pazarlarının ve ademi merkezi ticaretin alıcı ve satıcıların tercihlerini nasıl etkilediğinin, vb. analizi ve tasviri.

Doğal olarak tüm bu süreçlerde stratejik manipülasyon önemli bir rol oynar. Ve zaten, sosyal seçim teorisinin bir bölümü, strateji oyunları teorisidir. heresthetic, mantık ve gramer kurallarının veya güzel konuşma sanatının kullanıldığı örnekleri içeren diğer derlemelere benzemektedir. Ve bu yüzden, bu derlemelerden doğmuş heresthetic veya siyasi manipülasyon sanatı hızla gelişen bir teoridir. Sh: 79

**

İkilem yaratmak, bir rakibin entellektüel duruşunun zayıflığını göstermek için kullanılan klasik bir retorik silahıdır. Rakibin zayıflığını ve dolayısıyla kendinin güçlülüğünü ortaya koyarak, karşıdakini ikna etme amacını taşır. Bu konuda verebileceğim klasik bir örnek bizi MÖ 5. YY'a, eski Roma'ya götürecek. Vereceğim örnek, Korax (the 'crow' –karga-) ve Tisias'ın çift ikilemidir.

Bir hatip ve sofist olan Korax, Tisias'ın (ve aynı zamanda Atina'da büyük bir hitabet hocası olan ve Plato'nun dialoğunda da kendi ismiyle bulunan, böylece sofist kelimesine olumsuz bir anlam kazandırmış olan Gorgias'ın da) öğretmeniydi. Tisias, kazanacağı ilk davadan alacağı ücretten Korax'a da bir pay ödemeyi kabul etmişti. Fakat hiç dava almadı, dolayısıyla da hiç para ödemedi. Bunun üzerine Korax dava açtı ve Tisias da kendini şu ikilemle savundu:

"Eğer bu davayı ben kazanırsam, mahkemenin kararı nedeniyle para ödememe gerek kalmayacaktır. Eğer kaybedersem, aramızdaki sözleşmenin şartları yerine gelmemiş olacağı, yani davayı kazanmamış olacağım için yine ödememe gerek kalmayacaktır. Bu yüzden bu davayı kazanayım veya kaybedeyim fark etmeyecek, para ödemem gerekmeye çektir."

Korax bu savunmayı şöyle cevapladı:

"Eğer bu davayı ben kazanırsam, mahkemenin kararı nedeniyle bana para ödemen gerekecektir. Eğer kaybedersem, aramızdaki sözleşmenin şartları yerine gelmiş olacağı, yani davayı kazanmış olacağın için yine bana para ödemen gerekecektir. Bu yüzden bu davayı kazanayım veya kaybedeyim farketmeyecek, bana para ödemen gerekecektir."

Mahkeme davayı reddetti (yani Tisias kazanmış oldu), fakat mahkeme Tisias'ın davranışını "kötü bir kargadan kötü bir yumurta" şeklinde nitelendirdi. Dolayısıyla bir anlamda ikilemlerin her ikisi de başarısız kaldı, çünkü birbirlerinin etkilerini sıfırlamışlardı. Kuşkusuz Korax'in başarısı, bu hikayenin yirmi dört asır sonra bile hâlâ anlatılmasıdır.

Bu tür retoriksel ikilemlerde amaç, rakibin ne kadar zayıf bir durumda olduğunu göstermektir. Fakat yarattığı siyasi manipülatif ikilemde Lincoln, Douglas'ı gelecek seçimlerde kazanmasını olumsuz etkileyecek bir duruma sokmuştu. Retoriksel ikilemin amacı ikna etmekken, siyasi manipülatif ikilemin amacı, karar alma aşamasında bu ikilemi yaratana avantaj ve karşıda olana da dezavantaj sağlamaktır.

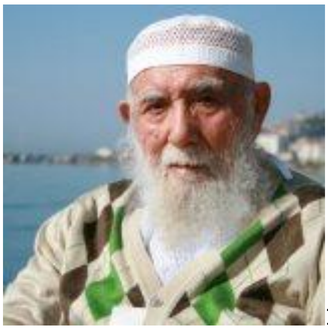
Aradaki bu fark, retorik ve siyasi manipülasyon sanatı arasındaki tüm benzerlikler için de mevcuttur. Hatiplerin, siyasi manipülasyon sanatı örneklerini de retorik adı altında topladıkları dikkate alınmalıdır. Heresthetic kelimesini Yunanca bir kelimeden üretilmiş olmanın nedenlerinden biri de Yunanlıların siyasi manipülasyon sanatını tanımlayabilecek bir seviyeye ulaşmış olmalarına rağmen tanımlamamış olmalarıydı. Bunun nedeninin retorik ve siyasi manipülasyon sanatının temel olarak birbirlerinden farklı olmaları olduğunu düşünüyorum. Sanırım eski Yunanlılar retorik üzerine yoğunlaşmayı tercih ederek, bilinçsizce toplantılarında uygulamış olsalar bile, siyasi manipülasyon sanatıyla uğraşmayı bir kenara atmışlardı.

Kaynaklar: Lincoln un sorusu ve Douglas'ın cevabının tam metni için, The İllinois Political Campaign of 1858: A Facsimile of the Printer's Copies of His Debates with Stephen Arnold Douglas as Edited and Prepared for the Press by Abraham Lincoln, "1858 Illinois Kampanyası: Abraham Lincoln'ün Yayıma Hazırladığı Şekilde Stephen Arnold Douglas'la Tartışmalarının Kayıtlarının Bir Sureti" (Washington D.C.: Kong Kütüphanesi, 1958). Kölelik konusunun gelişimi ile ilgili bir çalışma İse Liberalism against Populism: A Confrontation between the Theory ol Democracy and the Theory of Social Choice, " Popülizme karşı Liberalizm: Demokrasi Teorisi ve Sosyal Seçim Teorisi Arasında Bir Karşılaştırma" (San Francisco: W. H. Freeman, 1982) adlı kitabımın 9. bölümünde bulunmakta. Başkan Polk'dan aktarılan konuşma için, James k. Polk, Diary, "Günlük", yayıma hazırlayan: Milo M. Quaife, 4 bölüm., (Chicago: McClurg, 1910), 4 Ocak 1847, bölüm 2, sayfa: 305. Winston Churchill'in Çiftçi Bell, Jim Rickets, çirkin adam adlı hikayesi, The Crisis (New York: The Macmillan Co., 1901), 2. kısım, 3. bölüm. Korax ve Tisias'ın hikayesi için, George Kennedy, The Art of Persuasion in Greece, "Yunanistan'da İkna Sanatı", (Princeton, N.J.:Princeton University Press, 1963), sayfa: 59.

[sh: 21-23]

Kaynak: William H. RIKER, SİYASİ MANIPULASYON SANATI, Türkçesi: Hakan YURDAKUL, Nehir Yay. 1997, İstanbul

Ahmet Muhtar BÜYÜKÇINAR

1920 yılında Gaziantep'te doğdu. Pek küçük yaşta annesini kaybetti. Merhametsiz ve cimri bir baba ile üvey ana elinde çok sıkıntılı bir çocukluk devri geçirdi. Altı yaşında dokuma atölyesinde çalışmaya başladı. Yedi yaşında evden kaçarak sığırtmaçlık, bağ bekçiliği, çerçicilik, kebapçılık, aşçılık, baklavacılık, marangozluk, Mersin'de deniz hamallığı ve Adana'da birkaç mevsim ırgatlık gibi işlerle uğraştı.

Bir taraftan derviş dedesiyle tekkelere giderken, dayısı da onu kaçak rakı imalatında ve esrar satışında çalıştırıyordu.

On yedi yaşından sonra gönlünü dolduran Kur'ân aşkı ile her şeyi bırakıp Arapça öğrenmeye ve öğretmeye yöneldi. İslâmî ilimleri tahsil edebilmek için elinden gelen gayreti sarf edip, adını duyduğu bütün hoca efendilerden istifadeye girişti. Bir taraftan okuyor, diğer taraftan da devrin şartları gereği kolluk kuvvetlerince takip edildiğinden gizli gizli okutuyordu. Nitekim bir keresinde tutuklandı ve hakkında dava açıldı. Bu sırada Nakşibendî tarikatına intisap etti. Türkiye'de daha fazla din eğitimi alma imânı bulamadığından kaçak olarak Halep'e ve Şam'a giderek iki sene okudu. Orada da hayatını dokumacılık yaparak kazandı.

1945'te Türkiye'ye dönüp askerliğini yaptı.

Askerlik dönüşü yirmi sekiz yaşında iken imtihana girerek Şeyh (Şıh) Camii'ne imam tayin olundu. Artık Gaziantep ve çevresinde Muhtar Hoca olarak tanınıyordu. Ancak kendisini yetersiz bulduğundan dini ilimlerde daha da ilerlemek için, zorlukla pasaport alarak Mısır'a okumaya gitti. Kahire'de el-Ezher Üniversitesi'ne kaydolmak üzere girdiği yeterlilik imtihanında başarılı bulunarak yüksek tahsile başlama hakkını elde etmiş olmasına rağmen, kendince düzenli tahsil görmemenin eksikliğini telâfi etmek maksadıyla Lise kısmına kaydoldu. Ardından Usulü'd-Din Fakültesi'ni bitirdi (1960). Ezher'de Yüksek Lisansını tamamladı. Tahsil hayatı boyunca Ezher hocalarının dışındaki âlimlerden de özel dersler aldı. Mısır'ın meşhur alimleri yanında o yıllarda Kahire'de yaşayan Şeyhü'l-Islâm Mustafa Sabri, Zahid Kevseri ve Yozgatlı İhsan efendilerden de istifade etti.

Bir taraftan Türk ve Arap talebelere özel dersler veriyor ayrıca ülkenin en itibarlı üniversitelerinden Câmiatü Ayni'ş-Şems'de hocalık yapıyordu. Günümüz Türkiye'sinde yakından tanınan tarihçi Prof. Dr. Muhammed Harb'in de hocası olmuştu.

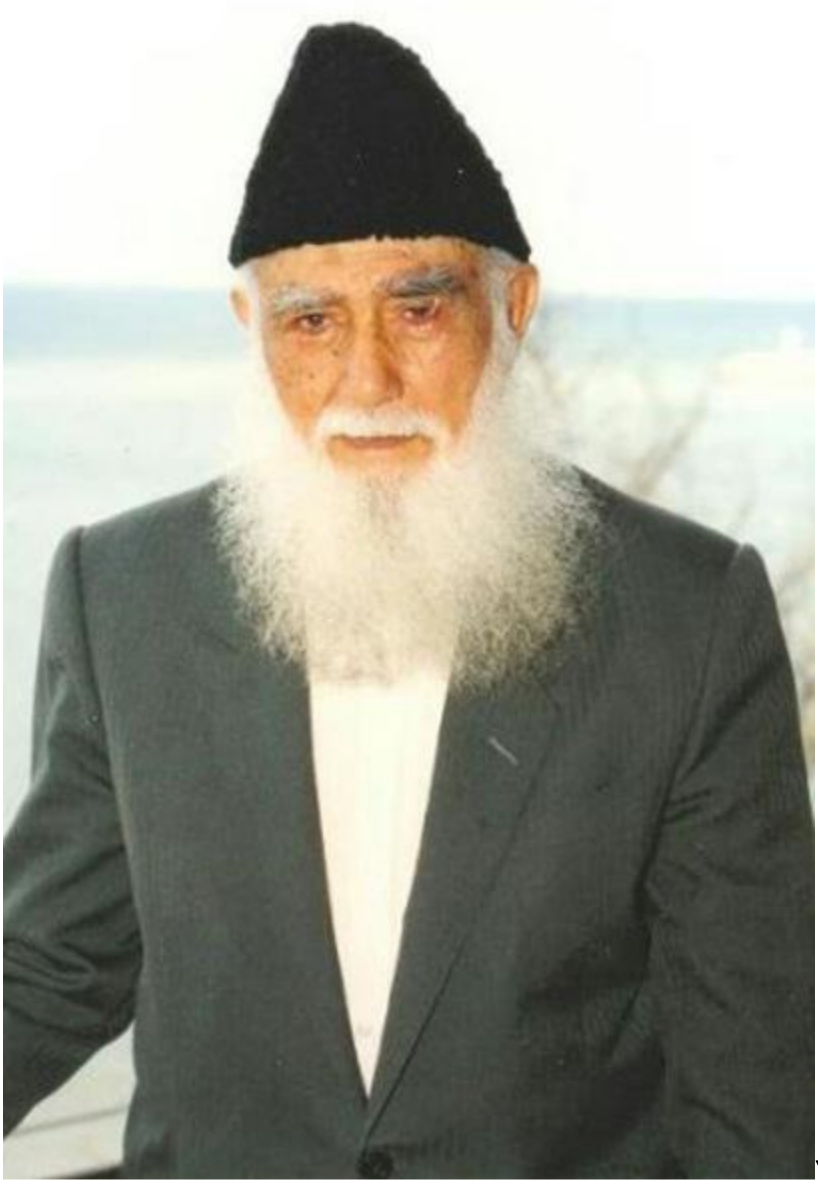
Ahmet Muhtar Hoca bu yıllarda Mısır'daki İslâmî uyanış hareketlerini yakından takip edebilmiş az sayıdaki İslâm âlimlerindendir. Hayatım İbret Aynası adıyla birkaç kere basılmış hatıralarında anlattığı gibi Hasanü'l-Bennâ, Seyyid Kutup gibi çağdaş alimlerin konferans ve seminerlerine devam etmiştir. Ayrıca İhvanü'l-Müslimîn hareketi, Nâsır ihtilâli ve İngiliz bombardımanı sırasında, Kahire'de, olayların içinde yaşadı.

Tahsilini tamamladıktan sonra, Ezher'de hoca olarak kalması veya Arap ülkelerinden birine geniş imkânlarla tâyin olunması tekliflerini kabul etmeyerek İslâmiyet'in elli yıldır baskı altında zayıflatıldığını düşündüğü ana vatanına ve milletine hizmet etmek kararı ile 1962 yılında Türkiye'ye döndü.

Kendisini tanıdığında Mahir İz Hoca'nın "Nihayet aradığım adamı buldum. Ezher'de okuyup gelmiş, ilmî tedrisat ve dinî hizmette tam arzu ettiğim metodu takip ediyor. Kendisiyle mühim işler yapacağız. Bu gün çok bahtiyarım !.." şeklindeki, samimi bir sevinç ve heyecan içinde naklettiği cümleleri, Ahmet Muhtar Büyükçınar Hoca'nın kişiliği ve ilmî hüviyeti hakkındaki en değerli tesbitlerden biridir.

Ezher'deki tahsili sırasında Yozgat'tan evlenmiş ve üç çocuğu dünyaya gelmiş bulunan hocanın elindeki Ezher diploması o yıllarda kabul edilmediği için, diğer mezunlar gibi kendisine bir vazife verilmedi. İlk hocasına verdiği söze sadık kalarak, her isteyene ders verdiği ve okuttuğu kimselerden ömür boyu para almamayı prensip edindiği için, ailesini, dokumacılık, baklavacılık ve konfeksiyon işi yaparak geçindirmeye çalıştı.

Ayrıca isteyen talebelerine evinde, mektepte, kurslarda, camilerde ve mümkün olan her yerde ders veriyordu. İstanbul İmam Hatip Okulunda 1962-63 ders yılı dışarıdan ücretli hoca olarak derslere girmeye başladı, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü ile İlâhiyat Fakültesi talebelerine dışarıdan Arapça ve İslâmî ilimler okuttu, onlar için kurslar açtı. Bir çok talebesinin geçimlerine katkı sağlamak için sahip olduğu mesleklerin en geçerli olanlarını onlara öğretti. Kendilerini meslek ve iş sahibi yaptı.

Yalova Esenköy'de düzenlediği 1966, 67, 68 yılları yaz kamplarında pek çok talebe yetiştirdi. Bunlardan o yıllarda kendilerine Yüksek İslam Enstitüleri dışında Üniversitelerde okuma hakkı verilmeyen İmam-Hatip Okulları mezunlarının

bir kısmı, Lise son sınıf derslerinin imtihanlarını ayrıca vererek ikinci diplomalarını da almışlar ve Üniversite imtihanlarını kazanarak çeşitli fakültelere devam edip mezun olmuşlardır. Doktora yaparak alanlarının önemli isimleri halinde Akademik hayatın en üst merhalelerine ulaşarak hizmet veren tanınmış isimler olmuşlardır.

Ayrıca bir çok öğrencisini alanlarında ilerletmek ve geçimlerine katkıda bulunmak için klasik eserlerin tercüme faaliyetlerine girişti. Böylece pek çok Arapça dini kaynak da Türkçe'ye aktarılmış ve kültürümüze kazandırılmış oldu. Bir gurup yakın talebesiyle birlikte "Divan ilmî Araştırmalar Müessesesini" kurdu. 5 cilt ve 2200 sahife hacmindeki HAYAT-ÜS-SAHABE isimli eser, Hadislerle Müslümanlık (Hayatü's-sahâbe), başlığı ile tercüme edildi. (İstanbul 1973)

1977'de, uzun yılların ardından resmen vazife yapıp maaş aldığı ikinci yer olan "Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezi"ne tayin olundu. Burada dokuz sene Arapça, tefsir ve hadis hocalığı yaptıktan sonra yaş haddinden emekli oldu (1985).

Emekli olduktan sonra Yalova Esenköy'deki evinde, yine talebeleriyle ve yazmakta bulunduğu eserleriyle meşgul olarak, hayattaki tek gayesi olan dinine hizmet yolunda çalışmalarını sürdürdü. Pek çok baskı yapan bir çok kitap kaleme aldı. Esenköy'de Kanarya Camiinin yapımına öncülük etti.

5 Nisan 2013'ü 6 Nisan Cumartesi'ye bağlayan gece (24-25 Cemaziyelevvel 1434) saat 02'de Yalova Devlet Hastahanesi'nde Hakk'a yürüdü.

Hocamıza Allah'tan rahmet, muhterem ailesi, çocuk ve torunları ile her biri diyanet ve ilâhiyat câmiamızın mümtaz ve gayûr hizmetkârı olan talebelerine sabır ve selâmetler diliyoruz.

Prof. Dr. Mustafa Uzun

HATIRALARINDAN

Kur'an'a Âşık Oldum

Boş durmaya alışkın olmadığım için, son gurbetten gelişimin ikinci günü çalışma isteğimi bildirdim. Dayım her ne kadar "Dur hele yavrum! Sen henüz misafirsin. Birkaç gün dinlen." dediyse de bana tezgâh kurma hususunda dayımı ikna ettim. Israrım üzerine Hatice yengemin çalıştığı tezgâhın yanına bir tezgâh da bana kurdu, çalışmaya başladım. O akşam yatsıdan sonra herkes yatmış, ben oturmuş düşünüyordum. Başımı kaldırıp anamın yadigarı, benim de çocukken okuduğum Kur'ânı Kerim'i duvarda asılı görünce yüreğim sızladı.O anda eski hatıralar hayalimde canlandı; anamın nineme vasiyetini, ninemin bu vasiyeti yerine getirerek küçük yaşta beni hocaya gönderip okutmasını, ölürken de ruhuna Kur'ân okumamı tavsiye etmesini hatırladım. Hemen kalktım, Kur'ân'ı aldım, gaz lambasının hafif ışığında okumaya başladım. Okudum, okudum, okudukça ferahladım. Vakit gece yarısını devirdi, hâlâ okuyordum. O geceden sonra Kur'ân okumaya karşı sevgim öylesine hızla arttı ki kendi kendime

"Yoksa kalbimi yakan gizli aşkım Kur'ân okuma sevdasına mı dönüştü? Keşke öyle olsun." dedim. Biraz düşününce, yıllar önce bir mecliste,

"çoğu kez İlahi aşkın mecâzi aşkla başladığını" dinlediğimi hatırladım, yine kendime sordum:

"Acaba benimki de öyle mi oluyor; yoksa kalbimi yakan, ruhumu saran o sihirli gözler, yeni bir dünyaya açılan pencere miydi veya beni başka bir âleme çeken cazibe miydi ?"

Bunları düşünürken elimdeki zaten mukaddes olan Kur'ân gözümde daha da kutsallaştı, hafifledi, elimden yok olduğunu sandım. O sırada tamamen kendimden geçmiş, hiçbir şeyi fark edemez olmuştum. Gözümü kapatıp biraz dalınca, yüce Kur'ân'ın, elimden yükselip kalbime indiğini görür gibi oldum. Gözümü açıp kendime gelince, gerçekten Kur'ân'ın kalbime girdiğini, ruhumu tamamen sardığını hissettim. Ne var ki, âşık olduğum Kur'ân'ın asıl yüzünü göremiyor, dilini anlamıyor, bana ne dediğini bilmiyordum.İlk aşkımda da öyle olmamış mıydı? Ona da yüzünü göremeden âşık olmuş, bir kez olsun yüzünü göremeden ayrılmıştım. Belki de yüzünü görsem ondan ayrılamazdım. İyi ki

göremememişim Kalbimi ondan alıp Kurân'a veremezdim. O bana görünmeden gözden nihan oldu. Kapalı bir kutu idi, açılmadan hafızamın derinliklerine gömüldü gitti. Tanışamadan yabancı oldu bitti. Kur'ân ömür boyu bana kapalı ve yabancı kalmalı Beni kendine çekti, ben de onun peşini bırakmadım. Onunla oturdum, onunla kalktım, onunla gezdim, onu koynumda taşıdım, ondan asla ayrılmadım. Onu tır elimden, ne dilimden düşürdüm, ne de kalbimden çıkardım.

O da bana acıdı, yavaş yavaş yüzünden örtüyü kaldırdı, kendini göstermeye başladı. Bana dilini öğretti. Onunla tanışmaya, konuşmaya, kaynaşmaya, eşsiz güzel yüzünü görmeye ve bitmeyen, tükenmeyen derin manalarını anlamaya başladım. Bunlar kolay olmadı. Ona kalbimi; hatta tamamen kendimi verdim, her şeyimi feda ettim. Yıllar boyu uğrunda nice çileler çektim, zahmetlere, sıkıntılara dayanılmaz zorluklara, öldürücü darlıklara katlandım. O mukaddes kitap uğrunda yeniden gurbet ellere düştüm, çöllerde yüzlerce kilometre yol yürüdüm. Onun dilini daha iyi anlamak için ömrümün en güzel çağını Arabistan'da geçirdim. Bunları yapmam gerekiyordu; çünkü "Can vermeyince cânân ele girmez." Ona ömrümü verdim, hâlâ veriyorum. Son nefesime kadar da vereceğim. Bütün bunları Kuran uğruna feda etmeye değmez mi? Kur'ân, yeryüzünde insanlara konuşan, Allah'ın dilidir. Onlara, cehennemden kurtulup cennete gidebilmeleri için neler yapacaklarını, nasıl yaşayacaklarını söyler. O, Allah'ın nurudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır, gösterdiği doğru yoldan gidenleri yükseltir, huylarını güzelleştirir, cennete layık olmalarını sağlar. Onu bilen ve anlayan dünyanın en zengin insanıdır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem "Bir kimse Kur'ân'ı okur ve anlar sonra da, yoksulum derse, aldanmıştır." buyurmuştur. Allah onu benden, belli ondan ayırmasın. Amin!..

İlk geceyi izleyen günlerde, Kur'ân okuma sevgisine, Kuran sevgisi de eklendi.. Kur'ânı Kerim'i yanımdan ayırmak istemiyordum; ama büyük boy kitabıher yere götüremiyordum. O zamanlarda cebe girecek küçük boy Kur'ân bulmak zordu; fakat arayan bulur, hele insan aradığına âşık olursa...

Bütün kitapçıları dolaşarak aradığımı buldum. Manevî koruyucum olduğunu inandığım ve her yerde bana uğur getiren Kur'ân'ı yanımdan ayırmıyor, hep cebimde taşıyor ve fırsat bulduğum her yerde okuyordum. Allah'ın lütfü ile Kur'ân-ı Kerim'in sayesinde büyük bir hatamın farkına varmakta gecikmedim. Bana farz olmadığı halde, beş yaşımda başlayarak kıldığım namazı, nedense gurbet ellerde ihmal etmiştim. Bu arada beni uyaran da olmamıştı. Yine bir akşam Kur'ân okumak için abdest aldım, okumaya başlayacaktım ki çok önemli bir şeyi hatırlar gibi oldum. Hemen Kur'ân'ı kapattım, düşünmeye daldım ve kendi kendime sitem ettim.

"Kuran okumak için abdest alıyorum da, dinimizin direği olan ve Müslüman olduğumu ispatlayan namazı niçin kılmıyorum? Çocukken Müslümandım da, büyüyünce İslâm'dan uzaklaştım mı?On beş yaşımda namaz farz olduğuna ve şimdi on yedinin içinde olduğuma göre bir buçuk senelik namaz borcum birikmiştir. Aman Allah'ım! Ben neden böyle yaptım? Çok çalışkan olduğum ve her işimi vaktinde yaptığım halde, yapılması gerekenlerin en önemlisi olan namazı neden boş verdim? Bir kitapta, namaz kılmamanın küfür kadar büyük günah olduğunu okumuştum. İnsanın namaz kılmaması için ya gayri müslim ya aklı ermeyen sabî çocuk, ya deli ya loğusa veya âdet gören kadın olması gerekir. Ben bunların hangisiyim? Hiçbiri! Öyleyse neden namaz kılmıyorum?"

Farkında olmadan sesimi öylesine yükseltmiştim ki bitişik odada sesimi işiten dayım **"Yavrum Muhtar! Gecenin bu saatinde kiminle konuşuyorsun?"** demesin mi?

Utancımdan sesimi çıkarmadan gaz lambasını kararttım, yatağımda uzandım. Benden ses gelmeyince, dayımın sesine uyanan yengem "Kele herif, (Antep kadınları, "Ayol" yerine "Kete" diye hitap ederler: Kele herif, kele bacım gibi.) çocuk uyuyor, kiminle konuşacak. Herhalde rüya görüyor, rüyasında konuşmuştur." dedi. Etraflıca düşündüm, bir daha bırakmamak üzere namazıma başladım, bana yardımcı olması için de Allah'a dua ettim, yattım.

Abdest

Sabahleyin uykudan uyandığımda gönlüm, kaynağını bilemediğim bir neşe ile dolmuş, sevincimden uçacak gibiydim. İnsanı kötülüklerden ve yaramaz davranışlardan uzaklaştıran, ruhları yüceltip Allah'a yaklaştıran, kalplere ferahlık verip gönülleri şâd eden namazın hülyasıyla ve sevinçle o gün saatlerin

nasıl geçtiğini anlamadım. Öğle ezanı okunurken abdest almak için avluya çıktım; ama yapamadım, "Neden?" derseniz anlatayım. Abdest almak için kollarımı sıvadım, başımı kaldırınca karşı ki odanın penceresinden, bizimle birlikte oturan ev sahibinin kızının bana baktığını gördüm. O anda hem kızdan, hem de kızlarına kasıtlı bakıyorum sanır diye anasından öyle utandım ki ibriği almamla odaya koşmam bir oldu. Küçük yaşımdan beri kızların ve kadınların yüzüne bakmaya utanır, hem de günahından korkardım. Bu yüzden evde abdest alamadım, hemen gittim, caminin altmış merdivenle inilen kastelinden abdest alıp eve geldim, namazımı kıldım. O günden sonra gündüzleri abdest almak için camiye gidiyordum. Bu hal bende kötü bir alışkanlık mı, yoksa hastalık mı oldu bilemiyorum! Buna ikinci bir hastalık daha eklendi. Camide abdest alıyordum; ama "Bugüne kadar neredeydin? Neden namaz kılmıyordun?" diyecekler diye cemaatten utanıyordum; yani evdekilerden utanarak abdesti camide alıyordum, cemaatten utanarak namazı evde kılıyordum. Gerçi o zamanlar ağırbaşlı, terbiyeli gençlerin kızlardan ve genç kadınlardan utanması yaygın bir âdetti. Birçok güzel âdetler gibi; ama benimkisi aşırıydı. Bu gelenek de ne yazık ki, tarihin sahifelerine gömüldü.

Bugünkü evleri göz önüne alarak "Neden abdesti banyoda almıyordun?" demeyin. O zamanlar şehirlerde fakir ve orta halli ailelerde, evlerde banyo olmazdı. Evler, çiçekleriyle ve birkaç ağacıyla küçük bir avlu içinde olurdu. Avlunun bir köşesinde "ocaklık" tabir ettiğimiz mutfak olur, çamaşır kış aylarında ocaklıkta, yazları avluda yıkanırdı. Mutfakta yıkanmak âdet değildi. Yıkanmak için, her semtte bulunan hamam veya gusülhanelere gidilirdi. Ayrıca, birçok camide tuvaletlerin yanında bir iki tane yıkanmak için, o zaman "çimecek" tabir ettiğimiz gusülhane olur, isteyenler orada yıkanır, gusül ederlerdi. Evlerde abdest yaz aylarında avluda alınır, kış aylarında oda kapısının arkasında "eşiklik" denilen, zemininden bir karış kadar alçak ve mermer döşeli bir metre kare kadar yerde alınırdı. Gerekirse eşiklikte yıkandırdı da. Hatice yengem eşiklikte abdest aldığı halde, ben nasılsa abdest almak için camiye gidiyordum. Bereket versin bu hal bir aydan fazla sürmedi.

Sh: 166-169

**

Hapiste Daha Serbestim

Hapishaneye girdikten birkaç gün sonra önemli kitaplarımı getirterek çalışmaya başladım. Okuduklarımdan yanımdakilere anlatırken okumak isteyenleri de okutuyordum. Önceleri yalnız başıma namaz kılarken bir aya kadar kalabalık bir cemaatle namaz kılmaya başladık. Çalışmalarım düzene girip çevrem genişledikçe, dışarıyı unutuyor, oraya ısınıyordum. Isındıkça da oradakilere daha çok yararlı oluyordum.

Mahkemeye gideceğim gün benimle birlikte birkaç kişi daha gidecekti. Onların ellerine kelepçe vurulurken, başgardiyan jandarmalara, beni kelepçesiz serbest götürmelerini söyledi; fakat razı olmadım. Ben de onlar gibi tutukluyken, bana ayrıcalık tanıyıp özel muamele yapmalarına gönlüm razı olmadı. **"Madem ki onlarla bir arada kalıyorum, mahkemeye de onlar gibi ellerim kelepçeli gidip gelmeliyim. Hem de böyle olması benim için din uğrunda ve ilim yolunda unutulmaz bir hatıra olacaktır."**dedim.

Mahkemede verdiğim ifade, öncekilerinin benzeriydi. Hâkimin "Hapisten çıkınca ne yapacaksın?"sorusuna "Yine aynı şeyi yapacağım. Okuyacağım ve okutacağım. Hatta daha çok talebe okutacağım." deyince "O halde hapisten çıkamazsın." dedi. Ben de **"Zaten ben çıkmak istemiyorum. Dışarıda gizli gizli okutuyordum, içerde daha serbest okuyor ve okutuyorum. Üstelik namaz kılanların da sayısını çoğaltıyor, onlara imamlık yapıyorum. Bana, hapistekilerin, dışarıda kilerden daha çok ihtiyacı var."** diye karşılık verdim.

İki hafta sonra Ahmet Ağa ile birlikte, beni ziyarete gelenlerin ziyaretine gittik, onlarla hoş sohbetler ettik. Hapishanedekilerle tanışıp dertlerini dinledikçe hayretim artıyor, insanlara acıma duygularım gelişiyor, onları ve benzerlerini bataklığa ve tehlikelere düşüren hallerden kurtulmalarına yardımcı olabilmek için çok çalışıp, daha iyi yetişmem gerektiği hususundaki kanaatim kesinleşiyor, ilme karşı azmim ve hevesim artıyordu.

Hapishanelerde çürüyen zavallıların kimi cehaletin, kimi aşırı kıskançlığın, kimi de bir bardak içkinin mağduru. Kimi öfkesine yenilmiş, kimi kötü arkadaşına kanmış, kiminin beyni yıkanmış, kimileri de benim gibi iftiraya uğramıştı.

Hapishane Hayatı

Hapishanedekilerin ilginç bir yönü de hepsi dertli olduğu halde, sakin, sanki hiçbir derdi yokmuş gibi davranmalarıydı. Belki de dertlerini unutmak için öyle görünmeye çalışıyorlardı ya da ben onları öyle görüyordum. Ne olursa olsun, yaşadıkları ruh hallerine bakarak, davranışları takdire şayandı. En azından birbirlerini rahatsız etmiyorlardı. Birkaç kişilik bir ailede bile zaman zaman huzuru bozan, yuvalarını yıkan üzücü olaylar olur. Hapishanede ise, binden fazla insan bir çatı altında yaşıyorlardı. **Üstelik dışarıdayken bunların kimi kurt, kimisi kuzu idi. Demek ki burada kurtla kuzu bir arada yaşıyordu. Sanki orada Hz. Ömer'in adaleti hüküm sürüyordu.** Dışarıda olsalar, ikisi bir arada asla geçinemeyecek, öfkeli, kavgacı ve kabına sığmayan yüzlerce insan, burada anlaşarak, sevişerek ve birbirlerine saygı ve şefkat göstererek bir çatı altında aylarca ve yıllarca yaşıyordu. Bu ahenk ve düzen nasıl sağlanıyor bilemiyordum, hâlâ da hayret ediyorum. Belki bu hal de, kimsenin bilemediği hapishanenin bir sırrıdır. Bilmem şimdi de öyle mi; yoksa o güzelim ahenk maziye mi karıştı?

Ne olursa olsun Allah, düşmanımı da bile hapishaneye düşürmesin. Oradakiler ne kadar rahat olurlarsa olsunlar, ne kadar mutlu görünürlerse görünsünler, gerçekte mutsuzdurlar; çünkü mutluluğun temeli hür yaşamaktır. Kişinin kutsal varlıklarından biri de hürriyettir. Hürriyeti elden giderse yaşamanın ne anlamı kalır? Bir gün hür yaşamak, bin yıl esaret altında yaşamaktan evladır. Bu yüzden hiç kimse kendi rızasıyla ne mahkûmiyet altına, ne de esaret altına girer. Elinde olmadan o vartaya düşünce de insan, kaderine razı olup Allah'tan güç alarak, huzur ve sükûnet içinde yaşamaya çalışmalıdır. Kadere küsüp üzüntüye kapılıp hastalanmamalı veya intihara kalkışıp canına kıymamalıdır; yoksa hem dünyasını hem de ahiretini yıkar.

Allah'ın yardımı ve büyüklerimizin duasıyla beş buçuk ay kadar süren hapishane hayatım oldukça huzurlu geçti. O hayat beni ne üzüyor, ne de sıkıyordu, çünkü oraya suç işleyerek ve kötülük yaparak değil, mukaddes bir gaye uğruna girmiştim. Çevremdekilere öyle ısınmış, onlarla öyle kaynaşmıştım ki her mahkemeye gidişimde hapishane arkadaşlarım; "Allah'ım! Hocaefendimizi burada hemen çıkarma da, bizimle biraz daha kalsın, ondan biraz daha istifade edelim,"diyorlardı. Şaka yoluyla da olsa bu garip duaları beni sevdiklerini gösteriyor, İmi da beni mutlu ediyordu. Nitekim, gülümseyerek girdiğim hapishaneden son mahkememde beraat edip çıkarken, arkadaşlarım da, ben de ağlayarak çıktını Hem de ibret alınacak unutulmaz hatıralarla. Sh: 254-256

Kaynak: Ahmet Muhtar Büyükçınar, Hayatım ibret Aynası, : Bilge Yayıncılık Eğitim Hizmetleri, Aralık 2002, İstanbul

ALİ AKIŞ HAYATI VE İDİL-URAL ÜLKESİ

Yaşım 86.

Ömür boyu kalem tutan elim, artık kalem tutamaz hâle gelmek üzere. Bu, Yaradan ’nın değişmez kanunu.. Artık Allah 'ın huzuruna çıkmaya hazırlanıyorum.

Hayatım ve faaliyetim konusundaki incelemeleri, olağan üstü çalışma azmi her türlü takdirin fevkinde olan ülküdaşım, meslektaşım, şair, üniversite hocası ve araştırmacı yazar Sayın Yunus Zeyrek Beyefendiye müteşekkirim.

Millî ve İlmî sahalarda emeğini esirgemeyen Yunus Bey, genç kuşaklara numune olmuştur. Kendisiyle 1990 yılında Almanya 'da tanıştık. On dört yıl içinde, diğer birçok çalışması arasında benimle yaptığı bir röportajı neşretti ve sonra da iki kitabın yazılmasında çok verimli çalışmalar yaptı. Bu vesileyle Yunus Beye sağlıklı bir hayat diliyor; bereketli çalışmalarla daha onlarca eser yazması için Allah ’a dualar ediyorum.

Egoizmin hakim olduğu böyle bir zamanda, ümit veren çok, yapan azdır. **“ Vaat edileni üç ay bekler, sonra unuturlar!”** diyen. Rus atasözü aklıma geliyor. Ben unutmam. Yunus Zeyrek’in dürüstlüğünü, samimiyetini ölünceye kadar unutmam. “Bâki kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş... ”

Ali AKIŞ

HÜRRİYET MÜCAHİDİ ALİ AKIŞ DOKSAN YAŞINDA

Yunus ZEYREK / Ocak 2008

Ali Akış, muhaceretle yurdumuza gelmiş İdil-Ural aydınlarından biridir. Onun, İdil Ural’dan Türkiye’ye gelen diğer aydınlardan farkı var. Diğerleri bilim ve kalem erbabıydı. Akış ise bir gazeteci ve cemiyet adamı olarak hem kalem ve hem de aktif faaliyetiyle millî vatan davası yolunda bir ömür yaşamıştır.

Akış’ın ailesi, bugünkü Rusya Federasyonu’na bağlı tarihî AltınorduTürk ülkesi olan İdil-Ural’dan Uzak Doğu’ya, Mançurya’ya göç etmiştir. Buralarda yerleşen tüccar aileler, zamanla birer koloni oluşturmuşlardır.

Akış, böyle bir ailenin çocuğu olarak 1918 yılında Haylar şehrinde dünyaya geldi. Onu doğup büyüdüğü topraklar şimdi Çin sınırları içinde yer almaktadır.

Bu tarihe kadar anayurtla sıkı bağları devam eden Uzak Doğu Tatar kolonisinin bu tarihten sonra İdil-Ural’la bağı kopar. Zira Rusya’da çarlık yıkılmış, komünist rejim gelmiştir. Mançurya’nın *Harbin, Haylar* ve *Mukden* gibi şehirlerinde yaşayan İdil-Urallılar, artık vatana dönmeyi değil, Türkiye, Japonya ve ABD gibi hür dünya ülkelerine gitmeye karar vermişlerdir.

Çoğu gibi Akış ailesi de Türkiye’ye gelmiştir. Ali Akış, Mehmetçik üniforması giyerek ve yedek subay olarak askerliğini Türkiye’de yapmıştır (1945).

İdil-Ural ülkesinin unutulmaz önderi, ünlü edip Ayaz İshakî, 1934 yılında Uzak Doğu’ya gelmişti. Bu sırada henüz bir lise öğrencisi olan Ali Akış, İshakî’nin tesirinde kalmış, onu sevmiş ve millî mücadele yoluna koyulmuştu. Bu sevgi, bir gün onu alıp, İshakî’nin yaşadığı Varşova’ya, onun yanına götürecekti (1938).

Varşova’da *Promete Kulübü* ve *Paris Bloku* faaliyetine katılarak zulüm rejimi olan Sovyet yönetimine karşı hürriyet mücadelesine katkıda bulunmuştur. Türkiye’de İdil-Ural Millî Merkezi, İdil-Ural İstiklâl

Komitesi, Dünya Tatar Birliği; Almanya-Münih'te Hürriyet Radyosu'nun Tatar şubesinde spiker, yorumcu ve yönetici olarak görev yaptı. 1983 yılında buradan emekli oldu. Bu tarihten itibaren konuşmalar yaparak, kitap ve makale yazarak 70 yıldan beri emek verdiği İdil-Ural'ın istiklâli, Türklük ülküsü ve Avrasya idealine hizmet etmektedir.

Bu satırlarda dikkat çeken ilk husus, Akış'ın kanat açtığı coğrafya olsa gerektir. Bu coğrafya Asya'nın batısında Tataristan'dan başlıyor, Uzak Doğu'ya Mançurya (Çin) ve Japonya'ya uzanıyor. Oradan yüksek tahsil için gittiği Afrika'ya (Kahire), ve Avrupa'ya (Varşova) geçiyor. Bundan sonra Ali Akış'ı daha ziyade şu merkezlerde görüyoruz: İstanbul, Ankara, Münih...

İstanbul, 1940'ta Türkiye'ye ilk geldiğinde ikamet ettiği, fakülteye gittiği, memurluk ve askerlik yaptığı şehirdir. 1948'de Ankara'ya geldi ve bilahare NATO'nun Ankara ofisinde görev aldı.

Ali Akış, 1966'da Münih'tedir. Burası, soğuk savaş döneminde Akış'ın hürriyet mücadelesine destek verdiği ve en verimli yıllarını geçirdiği şehir olması bakımından onun hayatında ayrı bir öneme sahiptir. Uzun yıllar görev yaptığı *Radyo Liberty*'den emekli olduktan sonra da bu şehirde millî ve mesleki faaliyetine devam etmiştir.

Akış, 1990'lı yıllarda soğuk savaş dönemi bitince, ata yurdu Tataristan'la yüz yüze geldi. O uğursuz devirde 'Sovyetler Birliği'nin can düşmanı' olarak ilân edilmişti. Şimdi hemşehrileriyle kucaklaşma zamanıydı. Öyle de oldu. Tataristan'a davet edildi, şeref beratı verildi. Onun adını taşıyan bir okul ve müze açıldı. Kazan basınında Ali Akış adı hürmet ve minnetle anılmaya başladı. Biri Türkiye'de diğeri Tataristan'da olmak üzere hakkında iki kitap yazıldı. Bunlar, mücadele ve gerginlikle geçen bir ömrün kemal çağında Ali Akış için birer gurur ve sevinç kaynağıydı.

Şimdi Ankara'da ikamet eden ve kendisini, "Her fani gibi ben de ebediyet âlemine göç etme hazırlığı içinde bulunuyorum." diyen Ali Akış, millî davasını bir an bile unutmamaktadır. O, bir yandan vatandaşı olduğu ve Türk dünyasının çatısı olarak gördüğü Türkiye'nin meselelerine kafa yorarken diğer yandan da Kazan'da neler olup bittiğini, hemşehrilerinin neler yaptığını düşünüyor. Sevinçleriyle seviniyor, kederleriyle üzülüyor. Oralardan tahsile gelen gençlere yardım ediyor. Onlardan birinin başına bir iş gelse üzülüyor. Çaresizlik içinde kalemini alıp duygularını yazıya döküyor; bunları, kendi adını taşıyan internet sitesinde yayınlıyor.[115]

Ali Akış'la tanışmamızın ve dostluğumuzun üzerinden 18 sene geçti. Aralık 1990 yılında Münih'teki evinde kendisiyle yaptığım uzun röportaj, Zaman gazetesinde neşredildi.[116]

Münih'te başlayan bu dostluk, birçok ortak faaliyetle artarak devam etti. 2000 yılında Ankara'da ikamet etmeye başlayınca hatıralarının neşrinde yardımcı oldum.[117] Sonra da bibliyografyasını hazırlayarak kendisiyle ilgili bir kitap yazdım.[118]

Bu kitaptaki "Hakkında Yazılanlar" bölümüne bakıyorum. Basında, *İdil-Ural Davası ve Sovyet Emperyalizmi* adlı kitabı üzerine yazılar çıkmış. Bu kitap, 1964 ve azalarak 1965 yılında muhtelif basın organlarında İdil-Ural'dan bahsedilmesine vesile olmuş. Ne yazık ki basınımız, bundan sonra Akış'ı unutmuş. Bunda, Akış'ın yurt dışında yaşamasının rolü olsa da millî davanın bir yere gittiği yoktu!

---

115 Bunlardan biri, 1 Temmuz 2007 tarihinde Petersburg'da Rus gençleri tarafından öldürülen Ziraat Mühendisi Damir Zaynullin adlı bir genç için yazılmıştır.

116 **Zaman gazetesi,** *İdil-Ural Bölgesinden Bir Mücahit: Ali Akış,* **1924 Ağustos 1991.**

117 Ali Akış, ***Aklımda Kalanlar,*** Ankara 2002.

118 Yunus Zeyrek, ***Ali Akış Hayatı ve Faaliyeti,*** Ankara 2003.

Akış adını bundan sonra, 1986'da Kırım muhacirlerinin çıkardığı *Emel* dergisinde, 1988'de de *Azerbaycan* dergisinde görüyoruz. Ama bu arada Sovyetler Birliği'nde, Kazan'da, Akış'a ateş püskűren yazılar devam etmektedir.

1990'lı yıllarda Akış'ın Kazan basınında hürmet ve minnetle selâmlandığına şahit oluyoruz. Ama Türkiye basınında hâlâ yok! Ne demeli, nasıl yorumlamalı...

Denilebilir ki, Türk basını bu dönemde iki yola sapmıştır. Birisi, içinde Türk unsurunu barındırmayan, bilhassa Türk'ün can damarını kesmeye çalışan, uğursuz solliberal kanat; diğeri de daha çok kazanmak için her yolu mubah gören, bu uğurda millî davaları feda eden sözüm ona sağ kanat basını! Bunları toplayıp çarpsan bir Ali Akış çıkar mı? Milliyetçi cenah mı? Eski milliyetçilik anlayışı ve eski milliyetçilerden ne kaldı ki.

Akış, gerçek bir hürriyet mücahididir. Onun kalbi ve kafası, yalnız ata yurdu İdil-Ural'ın istiklâl ve hürriyeti için yorulmamış; bütün mazlûm milletlerin hukukunu düşünmüştür. Azerbaycan, Doğu Türkistan, Kuzey Kafkasya, Çeçenya, Filistin, Kerkük. O, emperyalizmin karasını da kızılını da lânetlemiştir.

Ali Akış'a göre Avrupa Birliği, bir Hristiyan kulübü olarak Yahudi ve Ermeni iddia ve ideallerinin arkasında olmuştur; bundan sonra da olacaktır. O, Türk'ün geleceğini AB'de değil, Avrasya idealinde görmektedir.

Ali Akış, Ocak 2006'da bir veda yazısı kaleme almış, Tataristan aydınlarından memnuniyetini ifade etmiş, onlara *"Sağ olun dostlarım*." demişti.

Bu veda yazısının sonunu da şöyle tamamlamıştı: "Türkiye kamuoyuna gelince, o önce beni takdirle karşıladı. Ama son yıllarda hafızai beşer nisyan ile malûldür sözünün doğru olduğuna esefle şahit oldum... Yine de kimseyi şikâyet etmiyorum. Hakkınızı helâl edin*."*

Bu yazının kaleme alındığı neredeyse bir sene oluyor. Zaman zaman bakıyorum, yeni cümleler ilâve ediyorum. Şimdi takvimler 2008 yılı ekimini gösteriyor.

Ali ağabeyi en son geçen hafta ziyaret ettim. Arayı fazla açınca cep telefonundan arıyor, "Sesini özledik, nerelerdesin?" diye sitem ediyor. Dünya meşgalesi, her gün yeni bir mesai koyuyor önümüze; günler böyle akıp gidiyor. Ali ağabeye gidip hâl hatır sorunca, adetâ limanda gemi bekleyen bir yolcu edasıyla ellerini iki yana açıyor. O anda ben Yahya Kemal'in, "***Artık demir almak günü gelmişse zamandan/Meçhûle giden bir gemi kalkar bu limandan*.**" beytini hatırlıyorum. İçim burkuluyor. Konuşmaya başlayınca yine *vatan* diyor, *Ruslar* diyor, *halkımız* diyor! O zaman Ali ağabeyin yüzünde yine aynı şâirin şu beytini okuyorum: ***"Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor/Lâkin vatandan ayrılışın ıztırâbı zor."*** Son yazılarından birinde diyor ki, "Benim günlerim sayılıdır. Ona göre millî kültür ve fikir mirasına sahip çıkmanız, kaçınılmaz bir şekil almıştır. Hakkınızı helâl edin. Allah sizlere devamlı sağlık, sonsuz mutluluk ve her işinizde büyük başarılar versin."

Gerçekten Ali ağabey dünyanın faniliğini bilen ve öbür âleme göç etmeye hazır, inanmış bir kahramandır.

Akış, hürriyet mücadelesi bayrağını Ayaz İshakî'den devralmıştı. Bu bayrağı kime devredecek, bilmiyoruz.

Bence o, soğuk savaşın sona ermesiyle şekil değiştiren bu mücadeleyi, özelde Tatar ve genelde bütün Türk gençliğine emanet etmiştir.

Kendisiyle 2006 yılında TRT televizyonu için yaptığımız röportajda, gençliğe bazı öğütlerde bulunmuştu. Bu öğütleri vasiyet olarak da kabul edebiliriz:

1. Anadili korumak, 2. İslâm dinine bağlı kalmak, 3. Millî tarihi iyi öğrenmek ve öğretmek, 4. Millî iktisadımızı kuvvetlendirmek, 5. Devlet idealimizi canlı tutmak, 6. Türk Tatarİslâm sentezinden oluşan Avrasya idealinde geniş kapsamlı birlik kurmak ve dünya barışına katkıda bulunmak.

Bugüne kadar doksan yılının yetmişini millî ve insanî davalara adamış olan Ali ağabeye sağlık ve iki dünya hoşluğu diliyorum.

İDİL- URAL ÜLKESİ

Ahmet Temir'in düzenlediği harita (Sibirya'dan adlı kitap eki).

İdil ırmağıyla Ural dağlan arasındaki bölgeden meydana gelen İdil-Ural ülkesi, büyük Türk dünyasının çok önemli bir parçasıdır.

Bu ülkede **Tatar, Başkurt** ve **Çuvaş** gibi Türk toplulukları yaşamaktadır.

Tatar adı, Kazan ve Kırım halkı için kullanılmaktadır. Tatar ismi, bu halkın öz adı mı, yoksa Ruslar tarafından yerleşmesi sağlanmış bir tabir mi olduğu meselesi, hâlâ kesin bir sonuca bağlanmamıştır. Bununla beraber tarihte bu halkın kendini Tatar olarak adlandırmadığını söyleyebiliriz.

Çok eski bir Türklük tarihi olan İdil-Ural Bölgesinin bugünkü ahalisi, Kıpçak-Altın Orda hatırasıdır. Bu aziz halk, yüzyıllardan beri devam eden esarete rağmen millî kimliğini muhafaza etmiştir.

Çarlık devrinde, Türk adı kullanılmıyordu. Ruslar, Türk Moğol Devleti halkına Tatar diyor, bütün Türk kavimleri, hatta Kafkas Müslümanlarını da Tatar diye tarif ediyorlardı. Azerbaycan Türklerine de Tatar ismini veriyorlardı. Çarlığın son yıllarında, Güney Kafkasya'da yapılan nüfus istatistiklerinde, Türk yerleşim birimlerinin halkı Tatar olarak adlandırılmıştı.

İdil-Ural halkı, kendini eskiden *Bulgarî, Kazanlı* veya *Müslüman* olarak tarif ediyordu. Zamanla bazı aydınlar, dinî bir terim olan Müslüman yerine, millî bir anlam taşıdığı zannedilen Tatar ismini kullanmayı tercih ettiler.

Her şeye rağmen XX. yüzyıl başlarında milliyet duygusunun Türk kelimesiyle ifade edildiğini söyleyebiliriz. Ali Akış'ın hatıralarını ihtiva eden **Aklımda Kalanlar** adlı kitaba fotoğrafını ve klişesini

koyduğumuz Uzak Doğu'daki İdil-Ural cemaatinin mektebi, 1920'li yıllarda resmî evrakında, **"Türk-Tatar Müslüman Mektebi"** ismini kullanmaktaydı.

Türkiye'nin askerî, siyasî ve kültürel nüfuzunun bulunmadığı bu uzak coğrafyada Türk adını kullanmanın derin anlamı vardır.

Türkiye'ye gelen İdil-Ural aydınlarının modem Türk milliyetçiliğine vermiş oldukları hizmet, her türlü takdirin üzerindedir. Türkolojinin hemen her alanında, bilhassa dil, tarih, edebiyat ve siyasette İdil-Urallı aydınların müstesna bir yeri vardır.

Sovyet rejimi, bütün Türk boylarını ayrı birer millet olarak tarif etmişti. Konuşma dillerini edebî dil hâline getirmek ve otonom idareler vermek suretiyle, Türk topluluklarını birbirinden ayırmıştı.

Bu dönemde Tatar sözü, yalnız İdil-Ural ile Kırım halkının adı olarak kullanıldı. Bütün kültürel değerleri aynı olduğu halde, iki dildeki küçük ağız farklarını kullanan Sovyet rejimi, iki kardeş halk olan Tatar ve Başkurtları, ayrı tasnife tabi tutarak ikiye böldü. Üstelik İdil-Ural ülkesini, altı özerk cumhuriyet, altı da eyalet olmak üzere on iki parçaya ayırdı.

Bugün Tatar halkının sadece bir kısmı, merkezi Kazan olan Tataristan Cumhuriyeti sınırları içinde yaşamaktadır. Birçok Tatar şehir ve kasabaları, bu cumhuriyetin dışındadır.

Tatarlar, her ne kadar ayrı bir coğrafyada ve başka bir devletin siyasî sınırları içinde kalmış olsa da, en çetin zamanlarda bile, Türkiye ile gönül bağını koparmamışlardır. Bu hususta sadece bir örnek bile, bu halkın büyük Türk milletinin bir parçası olduğunu ifade etmeye yeter sanırız: Rus Çarlığı Duma'sında, Müslüman üyelerden bağlılık andı istendiğinde, Tatar üyeler, Osmanlı'ya karşı savaşa gitmeme ve Çarlığın İstanbul ve Boğazlar üzerindeki emellerinden vazgeçme şartlarını açıkça öne sürmüşlerdi.

Tatar halkının, Osmanlı-Rus muharebelerinde esir düşen Türk askerlerine gösterdiği teveccüh de hatırlardan silinmemiştir. Bu konuya dair örnek hikâye ve hatıralar çoktur.

Birinci Dünya Savaşı esirlerimize yiyecek ve giyecek veren, para toplayarak yardım eden, pasaport temin ederek esaretten kurtaran bu halk![4]

Birinci Dünya Savaşı'nda Almanlara esir düşen İdil-Ural gönüllülerinden teşekkül eden Asya Taburu'nun Osmanlı'nın Irak cephesindeki fedakârlıkları unutulmamalıdır.[5]

Yine aynı savaş yıllarında Rus ordusunun Kafkas birliklerinde görevli İdil-Ural asıllı subayların Kars'taki yerli ahaliyle olan yakın ilişkisi hâlâ anlatılmaktadır. Rus ordusunun çekilmekte olduğu bir sırada ortalığı kasıp kavuran Ermeni vahşetini haber vererek yerli halkın zamanında tedbir alıp canlarını kurtarmasını sağlayan Yarbay Abdullayev/Ablayev için hâlâ Mevlid okunmakta, dua edilmektedir.[6]

Bunlar, tesadüfi şeyler değil, bilakis aynı kökten gelen halkların, biri dara düşünce diğerinin elinden gelen yardımı yapmış olmasının belgeleridir.

Şunu da unutmamalı ki, İdil-Ural ve Kırım halkı, tarihin kaydettiği en acımasız zulümlere maruz kalmıştır. Jenosid, sürgün, katliam gibi insanlık tarihinin en yüz kızartıcı hareketlerinin kurbanı olmuştur.

Ne yazık ki, günümüzde, bütün Türkleri içine alan büyük bir Türk siyasî birliği bulunmamaktadır. Uçsuz bucaksız bir coğrafya üzerinde yaşayan Türk topluluklarının kimi bağımsız devlete, kimi özerk bir yönetime sahiptir, birçoğu da bu tür siyasî imkânlardan mahrum bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığı zaman, TatarBaşkurt halkının, birer muhtar cumhuriyete sahip olmakla birlikte, önemli bir kütlenin, bu cumhuriyetler dışında kaldığı söylenebilir.

Totaliter rejimin yıkılmasından sonra gelen açıklık devrinde, halkın, millî köklerine dönüş hareketini memnuniyetle görmekteyiz. Bu dönemdeki problemler ve bunların çözüm yollan üzerinde de birkaç söz söylemeliyiz.

Bu halkı ayakta tutan ve bunca baskıya rağmen millî kimliğini bugünlere getiren kültürel değerleri muhafaza etmenin yanında, bu değerlerin inkişâfı için de ne lâzımsa yapılmalıdır. Bunun için dağınık halkın bütün kesimleriyle bağlantı kurarak, bu kütleyi ruh ve gönül birliği içinde yarınlara hazırlamalıyız. Bu çerçevede Türklüğün merkezini teşkil eden Türkiye ile her imkân ve fırsatı değerlendirerek her sahada iş birliği yapılmalıdır. Eğitim, ticaret, turizm ve basın-yayın alanında, ortak projeler üretilmelidir.

Tamamen bir Rus oyunu olan Tatar-Başkurt problemi çözülmelidir. Bunun için herkes üstüne düşen fedakârlıktan kaçınmamalıdır. "*Birlikte rahmet, ayrılıkta azap*" olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır.

Taşkınlıklara meydan vermeden, akılcı bir yolla, gençliğe sahip çıkarak, onların ortak hedeflere yönelmesi ve aynı idealler etrafında toplanması için gayret gösterilmelidir. Bu hususta, bizden önceki ünlü İdil-Ural aydınlarının tecrübesinden azami derecede yararlanmalı, onların hatıraları ve eserlerinin yeni nesillere aktarılması için ne gerekiyorsa yapılmalıdır.

Türk Dünyasının ünlü bilginlerinin çoğu bu coğrafyadan çıkmıştır. Bu birikimi idrak etmeliyiz. Türkiye cumhuriyeti bilim tarihinin önde gelen isimleri **Yusuf Akçura, Ayaz Îshakî, Sadri Maksudî Arsal, Reşit Rahmeti Arat, Zeki Velidî Togan, Abdülkadir İnan, Akdes Nimet Kurat, Ahmet Temir** ve daha birçok değerli insanı yetiştiren İdil-Ural ülkesi, sahip olduğu değerlerin farkında olmalıdır.

1944 sürgününün kurbanı olan, Kırımlı kardeşlerimizin vatana dönüş hareketine yardımcı olunmalıdır. Onların ıstıraplarına kayıtsız kalmak mümkün değildir. Toplumu, ilk çağların kabile kavgalarını hatırlatan sürtüşmelerden uzak tutmalıyız. Geçmişte yaşanmış tatsızlıkları, yeni nesillere taşımanın getireceği felâketi bugünden görmeliyiz. Bu noktada aydınlarımıza büyük sorumluluklar düşmektedir.

Başta Kazan olmak üzere diğer şehirleri, Türkiye'deki şehirlerle kardeş şehir yaparak, her türlü münasebetlerin geliştirilmesi gerekir. Bu konuda suistimallere karşı uyanık olmalıyız.

Şartlar ne olursa olsun, Kazan, Kırım ve Ufa arasında samimî bir hava kurulmalı ve bu hava başta Türkiye olmak üzere bütün Türk dünyasına yayılmalıdır. Tıpkı Gaspralı'nın *Tercüman'ı* gibi...

Böylece Ali Akış'ın rüyası olan İdil-Ural Federasyonu'nun da yolu açılacaktır.

Siyasî birlik kurmanın zorluklarım iyi hesaplayarak zamansız teşebbüslerden kaçınmalı; "Dilde Fikirde İşte Birlik" şiarıyla hareket etmelidir. Bu birliğin ne gibi hayırlı sonuçlara vesile olacağını düşünmelidir.

Sınırdaş olarak yaşayan fakat aynı kültürü paylaşan Almanya, Avusturya ve İsviçre örneğinde görüldüğü gibi, ayrı siyasî sınırlara sahip Türk dünyasını ortak kültür zemininde bir araya getirmek için çalışmalıyız. Böylece kardeşlik bağlan daha kuvvetlenecek ve buna paralel olarak ekonomik münasebetler de gelişecektir. Her hâlde önemli olan da budur.

Bu güzel temennilerin hayata geçirilmesi için herkes üstüne düşeni yapmalıdır.

Bu duygu ve düşüncelerle, Türk Dünyası'nın, aziz milletimizin yarınlarının mutlu olmasını dilerim.

Konunun teferruatı şu eserlere havale edilmiştir: Temurbek Devletçin: Sovyet Tataristanı; A. Battal Taymas: Kazan Türkleri; A. Nimet Kurat: Türk Kavimleri ve Devletleri', Ebrar Kerimullin: Tatarlar-İsmimiz ve Kimliğimiz.

ALİ AKIŞ'IN HAYATI

Akış'ın ailesi, İdil-Ural Bölgesinin **Penza** iline bağlı **Yüne** köyündendir. [Bu köy, günümüzde Mordova Cumhuriyeti sınırları içindedir.] Ailenin adı, ilginç bir göç hikâyesinden geliyor: Aile, Altın Orda Hanlığı zamanında, 1550 yıllarında Rus saldırıları ve zulmünün had safhaya ulaştığı bir çağda, basit bir salla İdil kollarından bir derenin akışına göre doğuya doğru göç ederek Mordova topraklarında ormanlık bir bölgede konaklamış. Burası Penza vilâyetidir. Nehrin akışına doğru akarak yol alan ailenin soyadı *Ağış, Agiş, Akış* olmuştur.

Rusya'da baş gösteren karışıklıkların dinmesinden ümidini kesen Akış ailesi, 1916 yılı sonlarında İdil Boyu'ndan kalkarak 5000 km doğudaki Mançurya ülkesine gitmiştir. [Çin'in, bugün Kuzeydoğu Çin denilen bölgesinin eski adı.] Mançurya'nın Haylar kasabasında oluşan ve daha ziyade ticaretle uğraşan İdilli Müslüman koloni, burada kendi kültürünü muhafaza etmek için okul ve camisini de faaliyete geçirmişti.

Ali Akış, böyle bir ortamda, 14 Ocak 1918 tarihinde **Haylar'da** ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gözlerini açtı. Babası Hüsamettin, onun babası İbrahim, onun babası Habibullah; ninesi Hüsnücemal, onun annesi Esma'dır. Akış'm annesi Latife, onun babası Hüseyin, annesi Mesture, dedesi Osman, ninesi Ayşe'dir.

Ali Akış, 1924 yılında Haylar Müslüman Türk-Tatar Mektebi'nde ilköğrenime başladı. 1929 yılında ilkokulu bitirdi. O sene Ruslar, Mançurya'yı işgal ettiler.

Akış, Rus lisesine başladı. 1932 yılında Haylar kasabası Japon işgaline girdi. Yedi yıl devam eden öğrenimden sonra 1936 yılında liseden mezun oldu. Bu okulda, Rusçadan başka, İngilizce, Çince ve Japonca da okudu. Aynı yıl Japonya'nın **Kobe** şehrine gitti.1937 yılı ocak ayında, Ezher Üniversitesinde okumak üzere **Kahire'ye** gitti. Burada on beş ay kaldı. Mısır'ın sıcak iklimine intibak edemeyen genç Ali, 1938 yılı eylülünde İdil-Ural Türklüğünün Millî Lideri Ayaz İshakî'nin bulunduğu **Varşova'ya** gitti. Artık o, İdil-Ural ülkesinin istiklâli, halkının hürriyeti için mücadele hayatına atılmıştı.

Varşova'da milletlere eşit hürriyet davası güden **Promete** faaliyetine katıldı. 1938 yılında, Sovyet Tataristanı yönetimi, kendisiyle beraber millî hareketin içinde yer alan İdil-Ural aydınlarını, istenmeyen kişiler olarak ilân etti. Bu durum elli sene sürecek, 1988 yılından itibaren ata yurdunda millî kahraman olarak karşılanacaklardı.

İkinci Dünya Savaşı başlayıp da Polonya işgal edilince buradan ayrılarak 1940 yılı martında **Türkiye'ye** geldi. Bu sırada annesi, babası ve dört kardeşi Mançurya'da, Haylar kasabasındaydılar. Bu ayrılık, on yedi yıl sürmüş, 1953 yılı aralık ayında onların da Türkiye'ye gelmesiyle son bulmuştu.

Aile, ilki 1550 olmak üzere 1916 ve 1953 yıllarında üç defa muhaceret yaşamıştır.

Ali Akış, Türkiye'ye geldiğinde kendisini ağır hayat şartlarının içinde buldu. Bir süre işçi olarak çalıştı. Üniversitede İktisat tahsili yaptı. Fakat sağlık şartlarının bozulması yüzünden tahsilini tamamlayamadı. Sovyetler Birliğinden esen rüzgârların etkisiyle 1944 yılında Türkiye'de başlayan milliyetçi kıyımından Ali Akış da etkilendi. Akış, millî davaya hizmet etmek için **Türk Kültür Birliği** adlı dernekte faaliyet yaptı. 1945 yılında askere alındı.

Akış, 1948 yılında Ankara'ya geldi. 1954 yılında NATO'nun Ankara bürosunda işe başladı.

1957 yılında, Finlandiya'nın Helsinki şehrinde yaşayan hemşehrilerinden Zarife Hanımla evlendi.

1963 yılında Ankara **Türk Ocakları Genel Merkezi** binasında verdiği **İdil-Ural Davası ve Sovyet Emperyalizmi** başlıklı konferans, aydın çevrelerin ilgisini çekti. Bu ilgi, söz konusu konferans metninin aynı adla kitap olarak basılmasına vesile oldu. Bu kitap, dikkatlerden kaçmadı; Türkiye ve Sovyet basınında geniş yankılara yol açtı. Şu farkla ki, Türk basınında övgüyle bahsedilen bu kitap, Sovyet basınında en ciddî ağızlardan kendisine karşı hakarete varan beyanlara sebep oldu. Bibliyografyanın "Hakkında Yazılanlar" bölümüne bakılınca bu husus daha iyi anlaşılır.

Ali Akış, Ayaz İshakî'den başka *M. Emin Resulzade, Mirza Bala, Cafer Seydahmet, Mustafa Çokayoğlu, Abdülvahap Yurtsever, Said Şamil, Ediğe Kırımal* ve Sovyet mahkûmu Türk topluluklarına mensup daha birçok aydınla tanıştı, bir kısmıyla birlikte çalıştı.

Ali Akış, 1966 yılında Almanya'nın Münih şehrinde faaliyet gösteren Azatlık/Hürriyet Radyosu'nun Tatar-Başkurt Bölümünde yorumcu, spiker ve mütercim olarak göreve başladı. 1983 yılında buradan emekli oldu.

Akış, Münih'te yaşadığı yıllarda çok aktif faaliyetin içinde bulundu. Radyodaki işlerin dışında İdil-Ural davasını dünya kamuoyuna duyurmak için canla başla çalışıyordu. Çeşitli basın organlarına yazılar gönderiyor, konferanslara katılıyor ve bir yandan da ata yurdunda hakkında yapılan tezvirata cevaplar neşrediyordu. 9 Aralık 1969 yılında NewYork'ta yaşayan dostu Enver Galim'e yazdığı mektupta, Nimeti Yusufoğlu ile Münih'te Tatar Kültürünü Öğrenme Derneği kurduklarını haber vermektedir. Bu dernek bir müddet faaliyet göstermişse de uzun süreli olmamış. Yine bu mektuptan öğreniyoruz ki, derneğin yayın organı olarak Turco Tatar Review adlı bir dergi çıkarmayı düşünmüş, fakat sonuçsuz kalmıştır.

Ali Akış'ın babası Hüsamettin Efendi 1969, annesi Latife hanım da 1979 yılında Ankara'da vefat ettiler. Her ikisi de Ankara Cebeci Asrî Mezarlığı'nda medfundur.

Ali Akış, **19691986** yılları arasında **Paris Bloku** genel sekreteri olarak çalıştı.

Paris Bloku Genel Sekreteri olduğu dönemde içinde bulunduğu şartlarla şahsî gayreti ve mücadeledeki kararlılığını yansıtan *"Acı Kayıplarımız ve Paris Bloku'"* başlıklı ve *1 Şubat 1982* tarihli bir yazısını buraya almak istiyoruz:

“Sovyet Rus emperyalizminin pençesi altında inleyen gayrı Rus milletleri temsil eden ve 1929 yılında Varşova ’da kurulmuş bulunan Promete Kulübü’nün varisi ve devamı sayılan Paris Bloku, bütün maddî ve manevî imkânsızlıklara aldırmadan karınca kararınca faaliyetini sürdürmektedir. Çok ağır maddî ve manevî durumumuzu, kaderin kaçınılmaz cilvesi olarak kabul edilen ölüm, büsbütün güçleştirmektedir.

Paris Bloku, kurulduğu günden bu yana İdil-Ural Millî merkezi 'nden millî liderimiz Ayaz İshakî, aktif milliyetçilerimiz Kemal Lokman, Hidayet Yaşın, Kebir Kanbir, Mansur Aslanbek, Mecit Sakmar, Mustafa Veli Aytugan, Hayrullah Batu; Azerbaycan Millî Merkezi’nden büyük rehber Mehmet Emin Resulzade, onun yardımcıları Mirza Bala, A. Vahap Yurtsever ve Mehmet Emircan; Türkistan Millî Merkezi'nden Dr. Oktay Bey; Kırım Millî Merkezi 'nden lider Cafer Seydahmet, Dr. Ediğe Kırımal; Kuzey Kafkasya Millî Merkezi’nden Alihan Kantemir, Muhammed Magoma; Ukrayna Rodasından Dr. Dovhal; Belorusya Rodasından lider Abramçık, Gürcistan Millî Merkezi Başkanı Tsinsadze, aramızdan ayrılarak ebediyete göçtüler.

Böylece Paris Bloku ’nu oluşturan sekiz millî merkezin sekizi de birçok millî önderinden mahrum kaldı. Bu acılar yetmiyormuş gibi 1981 yılında Kuzey Kafkasya Millî Merkezi ’nin başkanı, Kafkasya Kartalı Büyük Şeyh Şamil 'in torunu Said Şamil ve Azerbaycan Müsavat Partisi ve Millî Merkezi Başkanı Kerim Oder, bizleri yetim bıraktılar.

Bütün bu acı kayıplara bakmadan kutsal fikir ve kalem savaşımızı sürdürmek gücünü yitir memeliyiz. Paris Bloku nu oluşturan Türk ve Müslüman olmayan Ukrayna, Belorusya ve Gürcistan temsilcileri, canla başla bizimle sıkı iş birliğine büyük katkıda bulunuyorlar. Maalesef son üç yıldan beri, yani Azeri ülküdaşımız Mehmet Emircan 'in vefat ettiği günden beri sekiz millî merkezden Ukrayna, Belorusya, Gürcistan ve İdil-Ural millî merkezlerinin temsilcileri faaliyete katılıyorlar. Geri kalan Türkistan, Kırım, Azerbaycan ve Kuzey Kafkasya temsilcileri, zaman azlığı ve sağlık sebeplerini ileri sürerek işten kaçıyorlar. Bunu bilhassa belirtmek isterim.

Emeğimizin son mahsulü olan Dünya Basınına Müracaat’ın İngilizce metnini, derginizde yer almak üzere sizlere gönderiyorum.

Paris Bloku ’nun dokuzuncu üyesi Ermeni Millî Merkezi ’ne gelince, o merkez, benim Paris Bloku Genel sekreteri sıfatıyla İdil Ural Millî Merkezi tüzüğünün onuncu maddesine dayanarak ileri sürdüğüm teklif üzerine Türkiye Cumhuriyeti’ne düşman olduğu için Paris Bloku ’ndan çıkarıldı.

Değerli derginizde bu yazıma yer vermenizi rica ederim. Bu yazı sizde yer almazsa başka yayın organlarında mutlaka yayınlanacaktır. Ben, Paris Bloku 'ndaki dayanışmayı daha da sıkı bir hâle getirmek amacıyla önce size başvurdum. Paris Bloku’nun Genel sekreteri sıfatıyla, sizden hiç olmazsa manevî destek bekliyorum. Yoksa ben üç Hristiyan millî merkezinin temsilcileri arasında tek başıma kalmış bulunuyorum. Kimse beni desteklemiyor.

Bizler yukarıda adı geçen rahmetli liderlerimizden ilham alarak faaliyetimizi gevşetmeme gayreti içindeyiz. Oportünist çoğunluk materyalist dünya nimetlerinin tatlı etkisinden kendini bir türlü kurtaramıyor.

Azerbaycan ve Emel dergilerini çıkaranların ne kadar fedakâr ve sarsılmaz idealist olduklarını gün geçtikçe daha iyi anlıyorum. Bundandır ki onlara olan saygım daha da artıyor.

Allah sizlere sağlık ve semereli uzun ömürler versin diye hayır dua ediyorum.

En candan milliyetçilik selâm ve saygılarıyla

Paris Bloku Genel Sekreteri Ali AKIŞ"

***

Konuşmalarından

SULTAN GALİYEV'İ ANARKEN

[14 Aralık 2002 tarihinde Ankara'da Türk Ocakları Genel Merkezi tarafından düzenlenen Mirseyit Sultan Galiyev'i Anma Toplantısı'nda yapılan konuşmanın metni]

Tatar Türklerinden olan Mirseyit Sultan Galiyev, *12 Temmuz 1892* tarihinde, bugünkü Başkurdistan Cumhuriyeti'nin başkenti Ufa'ya bağlı Kırmıskalı köyünde dünyaya geldi. Babası öğretmen Haydar Ali ve annesi Aynulhayat, çocuklarının iyi bir tahsil görmesi için elden geleni yaptılar.

Mirseyit, doğduğu köydeki Tatar ilkokulunu bitirdikten sonra Kazan'daki Rus-Tatar Öğretmen Okuluna girdi. Rus yönetiminin Müslüman nüfusu Ruslaştırmak amacıyla kurduğu bu okuldan İdil Ural Türklerinin yazar, âlim, sanatçı ve siyasî önderlerinden Ayaz İshakî ve Sadri Maksudî gibi şahsiyetler de yetişmiş; halkımızın millî şuurunun uyanmasında önemli rol oynamışlardır.

Mirseyit, Öğretmen Okuluna girdiği 1905 yılında, bütün Rusya genelinde sosyal, kültürel ve siyasî hareketler başlamıştı. ***Rus Çarlığı, 1904-1905 yıllarında o zamanlar küçük bir devlet olan Japonya'ya yenilince, Rus aydınlarının yanı sıra Polonyalı, Finli, Ukraynalı, Letonyalı, Estonyalı ve Litvanyalı gençler, birtakım sosyal ve siyasî taleplerde bulundular.***

Çar II. Nikola, bu toplu talepler karşısında taviz vermek zorunda kaldı; bir manifesto yayınladı. Tabiî İdil Tatarları da bu hareketin dışında kalmadılar.

Mirseyit Sultan Galiyev, 1908 yılında, yani henüz on altı yaşında bir öğrenci olarak ilk defa Sosyal Demokratlar Partisinin programıyla tanıştı. Bu programdaki adalet, eşitlik ve hürriyet ilkeleri cazip geldiği için derinden etkilendi ve bir sosyal demokrat adayı oluverdi.

"Niçin sosyal demokrat?" gibi bir soru akla gelebilir. Koskoca Rusya Çarlığını oluşturan çeşitli millî topluluklar ve hatta Ruslar, her türlü siyasî, sosyal, ekonomik ve demokratik haklardan mahrum bulunuyorlardı. Rus olmayan milletler, hele Müslümanlar ve Budistler, dil ve kültür alanında da baskıya maruz kalmışlardı.

Bu mazlum milletlerden biri olan Tatarlar, dehşetli asimilasyon politikasının hedefi olduklarından, Sosyal Demokratların programındaki eşitlik, hürriyet, barış ve adalet vaat eden ilkelerin cazibesine kapılmamak mümkün değildi.

Genç yaşta sosyalizm ilkelerinin etkisi altında kalan Sultan Galiyev, 1911 yılında 19 yaşında Öğretmen Okulunu bitirdi ve Sosyal Demokratlar Partisine girdi. Mirseyit, doğuştan sahip olduğu hitabet, teşkilâtçılık kabiliyeti ve sağlam karakteriyle kısa zamanda sivrildi. Bu arada Kazan Üniversitesi Hukuk Fakültesine dinleyici olarak devam etti.

Sultan Galiyev'in Türk milleti ve İslâm toplumu için neler yaptığını anlamak gerekir. Bu konuda incelemeler yapmış olan Türkiye aydınlarından *Attila İlhan, Açlan Sayılgan ve Erol Kaymak'ı* anmalı; bunlara Japon âlimi *Massayuri Yamauçi'yi* de ilâve etmeliyiz.

450 yıldan beri yasa dışı hatta insanlık dışı Rus yönetimi altında inlemekte olan bir topluluktan çıkan Mirseyit Sultan Galiyev'in dünya çapında önem ve şan kazanmasının temelinde hangi sebepler yatıyor? Aradan 80 yıl geçmesine rağmen, insanlığın manevî ve psikolojik geriliği bu hususta bir fikir verebilir.

XXI. yüzyılda insanlar, bundan 35 asır önce Firavunlar dönemindeki insanlardan büyük farklılıklar arz etmiyor! Tam tersine, teknoloji ilerledikçe insanlardaki bencillik duygusu, daha kötü bir şekilde gelişmiştir. İşte bu yüzden cenabı Hakk, bahşettiği manevî değerleri ve adalet duygusunu kaybeden insanları, doğru yola çağırmak için peygamberler, islâhatçılar ve kahramanlar göndermiş. Bizim itikadımıza göre Allah, son olarak Hz. Muhammed'i yollamıştır. İslâm dininin yüce ahlâk, sarsılmaz iman ve pozitif bilimler sayesinde bir asır zarfında dünyanın en büyük iman imparatorluğunun kurulmasına vesile olmuştur Ondan sonra Allah, her asırda bir reformist veya kahraman tayin etmek suretiyle çeşitli toplulukları olumlu tarafa yöneltme yeteneği ile ödüllendirmiştir.

Mirseyit, işte böyle büyük kahramanlardan biridir. Güzel konuşma/hitabet, inandırıcılık/ikna kabiliyetiyle sağlam karakteri sayesinde kısa zamanda parladı. Rusya Komünist Partisi Merkez Komitesi Başkanlık Divanında bir tek Türk-Müslüman temsilci olduğu hâlde, iki yüzlü Rus, kurnaz Gürcü ve o kadar Yahudi arasında sözünü dinletecek seviyede gerçek önder olduğunu fiilen ispat etti.

Rus Ekim İhtilâlinin lideri Lenin, henüz 27 yaşında olan Sultan Galiyev'in dehasını daha ilk anda sezdi ve Milletler Konseyi'nde ve İslâm Komitesi'nde önemli görevler verdi. Galiyev'in kısa sürede parlaması, Yahudi Troçki ve bilhassa Gürcü Stalin'i müthiş bir kıskançlığa sevk etti.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi Galiyev, 1916-1917 yıllarında Ekim İhtilâli'nden önce Rusya Sosyalist Demokratlar Partisinin sol kanadını oluşturan Bolşevikler Partisi'ne katıldı. Bu partinin tüzüğü gereği ateizm propagandası konusunda aktif rol aldı.

Onun bu dönemdeki faaliyetleri arasında, **"Müslümanlar Arasında Ateizm Propagandası Metodu"** adını taşıyan broşürü, gerçekten dikkat çekiciydi. Galiyev, o dönemde komünizm ideallerine bağlı bir bolşevikti.

Rus komünistlerin geleneksel kaba yaklaşıma dayanan metodu, kısa zamanda etkisini gösterdi. Ne var ki Galiyev'in partiye sadık kalma çabası, **1921-1922 yıllarında İdil-Ural bölgesinde hüküm süren dehşetli kıtlık sırasında 600.000 Tatar Türkü ölmüştü.** Bu faciada, Lenin ve bilhassa Troçki'yle Stalin'in kötü niyetleriyle meseleye yaklaşım şekilleri anlaşılınca hayâl kırıklığına dönüştü.

Bu açlık ve partinin diğer faaliyeti, Galiyev'in ruhunda devrim yarattı. Onun bu ruh devrimine çok isabetli bir teşhis koyan Japon bilim adamı Yamauçi, "*Sultan Galiyev'in Rüyası ve Gerçek*' başlıklı yazısıyla, tarihî bir sırrı açıkladı.

Galiyev, 1917'den 1921 yılına kadar canla başla çalıştığı KP saflarında ihanete uğradığını, geç de olsa anladı ve tutumunu değiştirmek zorunda kaldı. O bu sefer komünizm ideolojisinden vazgeçmedi ama durumu gözden geçirmek suretiyle faaliyetini, doğuda ezilmekte olan halkların sosyal haklarını savunma alanına kaydırdı.

Yamauçi ve E. Kaymak'ın da tespit ettiği gibi, **"Doğu ülkelerinde proletarya, sınıf mücadelesine giriştiğinde, endüstri alanında ilerlemiş batı ülkelerindeki proletaryadan medet ummamalı. Zira batı ülkelerindeki proletariyat, kendi kapitalist sınıfıyla birlikte doğu ülkelerindeki proletaryatı ezmektedir. Buradan anlaşılacağı gibi, doğu ülkelerindeki halklar, tümüyle proletariyat sayılmamaktadır. Sosyolojinin tespit ettiğine göre doğu ülkelerindeki sınıf mücadelesi, aynı zamanda millî kurtuluş hareketidir."**

Galiyev, 1921 yılındaki açlık faciasını körükleyen komünist liderlerin cinayetlerine şahit olduktan sonra, şark milletlerinin sınıf ve millî azatlık temeline dayanan siyasî hareketini, doktrin hâline getirme işine girişti.

Galiyev, dünya çapında millî kurtuluş hareketiyle sınıf mücadelesi doktrininin temelini atan bir ideolog ve eşsiz devrimci olarak kabul edildi.

Galiyev'in aklına gelen model, ilk *Turan Federal Sosyalist Cumhuriyeti* modelidir. Tabiî bu çok cesur girişime karşı tepki doğmasına şaşmamak gerekir.

Tahmin edilebileceği gibi Galiyev'in üstünlüğünü çekemeyen kurnaz Gürcü Stalin'den çok sert tepki geldi. Bu mücadele 1922 yılının sonlarında cereyan etti. Stalin, bütün varlığını ortaya koyarak KP merkez komitesinde Galiyev'i karşı bir entrika çemberi oluşturdu. 1923 yılında Galiyev, KP yöneticilerinin ortak kararıyla partinin temel ilkesi olan sınıf mücadelesi ilkesine ihanetle ve Rus Ortodoks Kilisesini ortadan kaldıran Panİslâmizm ve Pan Türkizm kurmaya girişmekle suçlandı.

Rus komünist yöneticilerinin bundan seksen yıl önceki tutumuyla Sovyetler Birliği'nin günümüzdeki temsilcisi olan Rusya Federasyonu yönetiminin Tataristan ve Çeçenistan Cumhuriyetlerine karşı takındığı çirkin tavır arasında dikkat çekici bir benzerlik görülmektedir.

Bu iki cumhuriyetten gelen haberlere göre **Moskova, Rusya Federasyonu'nu tamamen feshederek onun yerine üniter, merkeziyetçi tek bir Rusya modeli üzerinde çalışmaktadır.** Dünya barışı için tehlike oluşturan bu girişimin gerçekleşmesi hâlinde Türkiye Cumhuriyeti yöneticileri de uyanık olmak mecburiyetindedir.

Tekrar asıl konuya dönersek, Sultan Galiyev, Moskova'nın kararıyla komünizme ihanetle suçlanarak partiden çıkartıldı. Bir süre sonra şartlı olarak yeniden alındıysa da önceki elit mevkiine dönemedi. Partiye tekrar alındığında da *Turan Cumhuriyeti* kurma çalışmalarına devam etti.

Mirseyit Sultan Galiyev konusunda parti içinde cereyan eden çekişmelerle sözü uzatmak istemiyorum. Sadece RusOrtodoks zihniyetinin hakim olduğu bir ortamda, kendisini lâyıkıyla savunma yolunu bulamadı. O, avukata ihtiyaç duymadan kendini savunabilecek hukuk bilgisine sahip olmasına rağmen, Rus, Gürcü, Ermeni ve Yahudi komünistlerin arasında tek Türk-Tatar Müslüman olduğu için yenilgiye uğradı.

1924 yılında Lenin'in ölümünden sonra iktidara konan Stalin, başta güçlü rakipleri Troçki ve Sultan Galiyev'i tasfiye etmeye girişti. Yetenek ve karakter bakımından kendisinden üstün olan rakiplerinin "Dünya İhtilâli" yapma girişiminden ürktüğü için onları ortadan kaldırdı. 1930'lu yıllarda Tataristan ve diğer Müslüman cumhuriyetlerde baş gösteren kanlı temizlik hareketi sırasında hiç suçu olmadığı hâlde nice insan katledildi.

Stalin, 28 Aralık 1940 tarihinde Sultan Galiyev'i, Sovyet kanlı istihbarat servisi merkezinde tabancayla vahşice öldürterek infaz etti. Troçki'yi de sürgün ettiği Meksika'nın başkenti Mexico City'de başına çekiçle vurdurmak suretiyle öldürttü.

Rahmetli önderimiz Ayaz İshakî, bu haberi alınca, Tasviri Efkâr gazetesinde çıkan bir yazısında, "Troçki Sovyetler Birliği bayrağındaki simgelerden biri olan çekiçle öldürüldü. İnşaallah Stalin de diğer simge olan orakla öldürülür." şeklinde bir espri yapmıştı.

Sultan Galiyev, öldürülmeden önceki son sözleri, "*Ben asla casus ve terörist değilim*" idi. Gerçekten o terörist değil, dünya çapında ideolog, hatip ve teşkilâtçı bir dahi idi. Onu öldüren Sovyet yöneticileri ölümlerinden sonra lânetle anılıyorlar. Galiyev ise, XX. yüzyılda cereyan eden millî kurtuluş hareketine damgasını vuran büyük bir önder olarak anılıyor.

Onun vecize hâline gelen şu sözü hatırlardan çıkmamaktadır: "Amerikalılar NewYork'u, Zencilerle Kızılderililerin kemikleri üzerine, Ruslar da Petersburg'u Tatarlarla Finlerin kemikleri üzerine kurmuşlardır."

Galiyev hakkında araştırma yapacak gençler, *Sultanbekov, Rinat Muhammediyev, Erol Kaymak, Yamauçi, Bennigsen, S. Enders Wimbwh, Açlan Sayılgan ve Attila İlhan* gibi yazarların incelemelerini okumalıdırlar.

O, sınıf mücadelesiyle millî savaş arasında denge kurma yeteneğini gösteren tek ideologdur. Mullanur Vahidov, millî savaş konusuna gereken önemi vermediği için Muhtar İdil-Ural Cumhuriyeti'ne açıktan açığa düşmanca tavır takındı ve bu sebeple idama mahkûm edildi.

Sultan Galiyev, 1923 yılından 1940 yılına kadar sınıf mücadelesiyle millî kurtuluş savaşı dengesini yerleştirme yolunda şehit oldu. Sovyet yönetimi, Tatar toplumunda millî sınıf şuurunun uyanmasında Galiyev'den çok korkuyorlardı. Onun için Galiyev'in adı tarihten silinmeliydi. Sovyetler Birliği'nde bu çaba hep görüldü.

Rahmetli Ayaz İshakî ile Sultan Galiyev 1917-1920 yılları a rasında birbirlerine karşı olsalar da karşılıklı takdir duygusundan ayrılmadılar. 1979 yılında hazırladığımız *Muhammed Ayaz İshakî Hayatı ve Faaliyeti* adlı eserde şöyle yazmıştım: *"Ayaz İshakî, dedelerimizden miras olarak kalan devletçilik prensibinden ilham alarak dört asra yakın tutsaklık hayatından sonra devletçilik geleneklerini, Türk-Tatar halkına yeniden aşılamaya çalıştı. Onun bu çalışmalarıyla birlikte vatanımızda, Mirseyit Sultan Galiyev milliyetçi komünizm akımını silâh olarak kullanmak suretiyle, Tatar halkının devletçilik ideolojisini gerçekleştirme yolunda büyük adımlar attı."*

Ankara, 8 Kasım 2002

TÜRK DÜNYASI NE YAPMALI?

Osmanlı Devleti'nin büyük hükümdarı II. Mehmed Han, 29 Mayıs 1453 tarihinde Doğu Roma İmparatorluğu/Bizans'ın başkenti Konstantinopol'u fethetti. Bu fetihle Osmanlı Devleti'yle birlikte Avrupa ve Asya da yeni bir çağa girdi. Şehrin adı da İstanbul oldu. II. Mehmed de Fatih lâkabıyla şereflendi. Artık Doğu Roma Barışı *Pax Romana* yerine Osmanlı Barışı veya *Pax Turcica* çağı 465 yıl devam etti.

Fetihten sonra ilk 200 yıl gerçekten Osmanlı barışı bütün dünyaya hâkimdi. O zamanlar Osmanlı sınırları, Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarını içine alıyordu. Britanya İmparatorluğu, Fransa, Almanya, Avusturya ve Rusya devletleri Osmanlı'nın sözünü dinliyorlardı.

1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşması'yla Osmanlı Devleti ilk yenilgiyle tanıştı. Bundan sonra gerileme devri başladı. Aslında Osmanlı Devleti, 1552 yılında yeni kurulmakta olan Rusya Çarlığını durdurma hususunda bir faaliyet göstermemekle büyük tarihî hata yapmıştı. **O çağda Osmanlılar, Avrupa'yı fethetme çabası yerine Kazan, Kırım ve Kafkasya ülkelerine sarkmış olsaydı, Karlofça faciası ve sonra Balkan felâketi olmazdı.**

Yakın zamana kadar Osmanlı Devleti'nin birer ili hatta ilçesi olan Irak, suriye, Lübnan, Ürdün, İsrail, Filistin, S. Arabistan, Yemen, Kuveyt, Emirlikler, Libya, Tunus, Fas, Cezayir, Mısır, Romanya, Yunanistan, Bulgaristan, parçalanmış Yugoslavya, Arnavutluk, BosnaHersek, Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan'dan oluşan 25 ülkede kaynayan kazanın ve çekilen acıların bir türlü huzura kavuşmadığını herkes açıkça görmektedir.

Sovyetler Birliği 1991 yılında dağıldıktan sonra Avrasya ve Afrika kıtalarındaki denge fecî bir şekilde bozuldu. Dünyayı hakimiyet altına alma hayaliyle kurulan İsrail devleti, İslâm ve Hristiyan ülkeleri arasında yok olmaktan kurtulmak için Avrasya, Afrika ve 250 milyon nüfuslu ABD'de, Yahudi lobisini harekete geçirerek koca devleti kendine tâbi hâle getirdi.

Bu faaliyet neticesinde İsrail-ABD'den oluşan aks meydana geldi. Ama altı milyonluk İsrail, 320 milyonluk Avrupa ve bir milyarlık Asya-Afrika ülkelerini bu topal aksın etkisi altına sokamadı. Böylece topal denge yaşama şansını kaybetti.

İsrail'in entrikasıyla Irak macerasına giren ABD, savaşı kazansa da barışı kaybetti. Çünkü savaş sebebi yalan temele dayanıyordu. ABD, Irak'ta gizli silâhları ele geçirmek bahanesiyle savaşa başvurduğunu iddia etti. Hâlbuki ABD, İsrail'in emriyle Irak petrolünü ele geçirmek ve saldırgan İsrail güvenliğini sağlamak, Filistin halkını ortadan kaldırmak amacıyla Orta Doğu'yu cehenneme çevirdi. Bu gerçeği on iki yaşındaki ilkokul öğrencisi de biliyor.

Avrupa Birliği'ne gelince, o birlik, bir Hristiyan kulübü olarak Yahudi iddialarına daha sıcak bakmakta ve güçlü ABD'den çekindiği için temkinli davranmak yolunu tercih etmektedir.

2001 yılının 11 Eylülünde NewYork'ta vuku bulan fecî terör olayından sonra Hristiyan dünyasında İslâm terörü sendromu meydana geldi. Tabii ki biz teröre karşıyız. Fakat şunu belirtmemiz lâzım ki, bu olay Hristiyan-Yahudi dünyasında sömürgeciliğin devamı sayılan devlet terörüne karşı bir tepki göstermedir.

Bu açıdan bakınca Rusya Federasyonu da dahil olmak üzere ABD, AB ve Asya'nın bazı uşak çevreleri, sebep ve sonucu bilerek karıştırıyorlar. Bu yanlış, yeni 11 Eylüllere davetiye çıkarmaktan başka bir şeye yaramaz.

Çevremizde bunlar olurken Türk Dünyası ne yapmalıdır?

ABD, Türkiye'nin Irak savaşına aktif bir şekilde katılmamasının öcünü almak için sahibi İsrail lobisinin emrini yerine getirme kompleksi içinde kıvranmaktadır.

ABD, sözde Ermeni soykırımı iddiasını tanıyarak dünyada huzur ortamının bozulmasına sebep olmakta ve Müslüman Hristiyan ihtilâfını körüklemektedir.

Bugün Rusların hakim olduğu Türk coğrafyasında asırlardan beri gerçekleştirdikleri soykırımların hesabını kim soracak? Yahut bunca masum kurbanın geride kalan varisleri, maddî ve manevî tazminat istemeyecekler midir? Bu hususta ABD'nin tavrı da merak konusudur.

Rusya Federasyonu, ABD'nin Irak'a saldırısını onaylamasa da, kendi bünyesindeki Müslüman topluluklardan Tatar ve Çeçenleri fizikî, kültürel, sosyal, siyasî ve ekonomik bakımdan ortadan kaldırma çabası içinde görülüyor.

Biz, bu insanlık dışı, kanun ve ahlâk dışı davranışlara karşı direnç göstermeliyiz. Sağduyuya dayanan fikir mücadelesiyle basın, toplantı ve miting imkânlarını kullanmalıyız. İç dinamiklerimiz kuvvetlendirerek dahilî problemleri çözüp birlik ve beraberlikle hayatın her sahasında kenetlenmeliyiz.

Biz, dünyaya barış, eşitlik, söz ve vicdan hürriyeti, adalet, hoşgörü ve maddî refaha dayanan bir toplumu hedefliyoruz. Bu hedefe varmak için Avrupa çerçevesinde Rusya ile Türkiye'yi de görmek istiyoruz. Ruslar, messianizm ve şovenizm hegemonya sendromundan kurtulmak zorundadır. Aksi takdirde XXI. Asrın sonunda Ruslar, millet olarak büyük bir felâkete maruz kalacaktır.

Ankara, 24 Mayıs 2003

BERLİN DUVARI ve İDİL-URAL FEDERASYONU

Eski KGB ajanı V. Putin, 1989 yılında ABD Başkanı Regan, SSCB Başkanı Gorbaçov ve Alman Başbakanı Kohl tarafından resmen yıkılan Berlin Utanç Duvarı'nı 15 Mayıs 2003 tarihinde yeniden örmeye başlamıştır.

Bu defaki utanç duvarı, Avrupa'nın doğu kesimlerine, yani İdil-Ural cumhuriyetleriyle Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerine kaydırılmıştır. Böylece Putin, 2000 yılında Moskova'da iktidarı ele geçirdikten sonra ilk iş olarak üniter, büyük ve tek Rus devletini kurma teşebbüsüne girişti. O, bu hareketiyle BM

teşkilâtının evrensel beyannamesini, insan haklarını ve hümanizm ilkelerini Ruslara has vahşet ve gaddarlıkla ihlâl ettiğini göstermiş oldu.

Rusya'nın yeni şefi, eski KGB ajanı Putin, 1989 yılında tarihin çöplüğüne atılan soğuk savaşı yeniden canlandırdı ve utanç duvarı örme işine girişti. Bunları yaparken ataları III. Aleksandr'dan, Stalin'den ve Brejnev'den ilham almış görünüyor.

Bu durumun Tatar, Başkurt, Çuvaş, Mordva, Udmurt, Mari ve Çeçen halkları için ne kadar tehlikeli olduğunu göz önünde bulundurmalıyız.

Çeçenistan örneğine bakacak olursak, Putin'in Çeçen halkını yok etmek için and içtiğini görürüz. Teröre elbette karşıyız. Ama Çeçen halkının, Rus silâhlı güçlerinin saldırısı karşısında kendini savunmak maksadıyla gerilla savaşına girişmek zorunda bırakıldığı gerçeğini unutmamalıyız.

Tataristan'da da durum çok farklı değil. Putin, bu ülkeyi ekonomik, politik ve kültürel yönden yok etmeye yönelik akıl ve kanun dışı adımlar atmaya başladı. Tatarların kültür simgesi Latin alfabesinden mahrum bırakarak onları Türk dünyasından tecritetmek ve böylece onların asimilasyonunu kolaylaştırmayı hedeflemektedir.

İdil-Ural Federasyonu idealiyle yola çıkan Tatar mücahidi Refiz Kaşapov, 15 Mayıs 2003 tarihinde Çallı'daki KGB organları tarafından psikiyatri hastahanesine yatırılmıştır. Bu olayların arkasında yatan niyeti iyi anlamalıyız.

Rusya Konfederasyonu çerçevesinde geniş statüye sahip bir Federal İdil-Ural Cumhuriyeti, benim de idealimdir.

Bu ideal uğrunda gençlerimizi bilgiyle donatmak ve dünyadaki gelişmeler karşısında bizim de mutlaka yapmamız gereken şeylerin olduğunu hissettirmek gerekir.

Bizim yolumuz, barış ve hürriyet yoludur. Bu yolda tankımız, topumuz yok; bilgimiz, birliğimiz ve imanımız vardır. Her türlü emperyalizme karşı, mazlum milletler mücadelesinde ön safta yer almalıyız. Çünkü en büyük mazlum bizim halkımızdır.

Ankara, 2 Haziran 2003

Kaynak: Ali AKIŞ ve Hayatı, hzl: Yunus Zeyrek, Neyir Matbaacılık, 2003, Ankara

18.07.2011 (QHA) - Dünya Tatarlar Birliği Fahri Başkanı Ali Akış (Aliulla Akış), 17 Temmuz 2011, Pazar günü Ankara'da Allah'ın rahmetine kavuştu.

ALİ ŞAHİN CANOZAN

Sivas, Ulaş-Başçayır köyünde 01 Ocak 1945 yılında doğdu. Sivas Ticaret Lisesinde okumuş, Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün Hukuk servisinden emekli olmuştur (1999). Âşık tarzı şiirler yazan Ali Şahin şiirlerinde Canozan mahlasını kullanır. SRT (Sivas Radyo Televizyon)'de on yılı aşkın bir süre "Mısra Yağmuru" adlı şiir ve sohbet programı yapmıştır.

Eserleri: Âşık Seyit Yalçın'ın Hayatı ve Şiirleri (Sivas 1992), Âşık Mesleki (Sivas 2002)

ALİ ŞAHİN CANOZAN İLE YAPILMIŞ BİR SÖYLEŞİ

—Bize kendinizden bahseder misiniz?

Şubat 1945 yılında "Başçayır" köyünde doğmuşum. Âşık Ruhsati ile akrabalığım vardır. Annem Yeni Karahisar Köyündendir. Annemin babası orta derecede bir ilim adamı imiş. Şiire, edebiyata aşina imiş. Hatırlıyorum, annem hafif sesle türküler mırıldanırdı:

Babam, eski ve yeni yazıyı bilirdi.

Köyümüzde okul yoktu. 9-10 yaşıma gelince, babam, kardeşlerim ve beni okuttu. Heceyi öğrendikten sonra elime bir "Yunus Emre" divanı geçti. Başı ve sonu yırtılmış bir kitaptan, Yunus'un şiirlerini ezberledim:

"Benim gözüm gönlüm aşktan doludur.

Dilim söyler Hakkı, gözüm suludur.

Od ağacı gibi yanar yüreğim... "

--Hocam Sivas'ın tarihten gelen kültürel bir değeri var. Bu derinlik nerden geliyor?

Sivas coğrafi olarak dört yolun ortasında. Doğu batı medeniyetinin kesiştiği yer dersek yanılmış olmayız. Anadolu da bir güzellikler diyarıdır. Kafkasya'ya balkanlara uzanan çeşitli milletlerin harman olduğu yer. Ama ilk başlangıç 1071 de Malazgirt'ten başlıyor. Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sağlanmış Malazgirt'le. Elbette ki Anadolu'nun İslamlaşmasında "Hoca Ahmet Yesevi'nin

büyük emeği var. Onun müritleri ehli hal insanlar. Onlar Anadolu'yu karış karış gezerek insanların gönüllerini tımar etmişler.

Bizim köklerimizde sözlü geleneğin yeri de çok büyüktür. Mesela Dede Korkut hikâyelerinde kopuz çalınır. Osmanlıya geçişte bu aletler çeşitlenmektedir. Anadolu'nun iç kesimlerinde halk edebiyatı çok güçlüdür. Dil sade ve anlaşılır. Mesela Yunusun şiirlerini şimdi bile herkes anlamaktadır. Yunus temiz Türkçe'nin piridir. Velilerden bir velidir. Yanmış yıkılmış Anadolu insanını yeniden ruh iklimine götüren bir gönül adamıdır Yunus. Hani anlatılır Mevlana Anadolu'ya gelmiş Suşehri'nde bir iki ay kalmış. ***"Hangi Türkmenin kapısını çaldıysam karşıma Yunus çıktı"*** diyor.

— Sivas'ın Kültürel Değerleri Derken, İlk Akla Gelen Nedir?..

Genel manada şair ve devlet adamı olarak Kadı Burhaneddin'dir.Kadı Burhaneddin çok büyük şairdir. Bakir bir şekilde duruyor. Bunu gün yüzüne çıkarmak sizlere düşüyor. Kadı'dan sonra Sivas harab olmuş. **Timur Kadı Burhaneddin'den çok korkarmış.** Onun zamanında buralara adım atamamış. Yaman devlet adamıdır Kadı Burhanedin . Filozof bir şahsiyettir.

Mesela Âşık Veysel oda önemli bir şairimizdir. Gezgin âşıklardan ise Talibi Coşkun önemli bir şairimizdir. Ama Sivas kültürünün temelini Ahmet Kutsi Tecer atmıştır. Çok önemli ve hisli bir şairdir de aynı zamanda. Şu şiire bir bakın ne derin anlamlar içermekte:

"Geceleyin bir ses böler uykumu,

İçim ürpermeyle dolar: - Nerdesin?

Arıyorum yıllar var ki ben onu,

Aşıkıymı beni çağıran bu sesin. "

— Sizin yetiştiğiniz kültürel ortam nasıldı?

O yıllarda halk kültürü bütün canlılığı ile devam ediyordu. Bilhassa köy düğünlerinde, âşık atışmaları yapılıyordu. "Usta Malı" şiir söyleme geleneği devam ediyordu. "Deliktaş" ve köylerinde "Ruhsati" yi bilmeyen yoktu. Bazen **"Gaze Düğünü"** denen bir hafta hatta 10 gün süren şenlikler yapılıyordu. Ruhsati'den oğlu Minhaci'den şiirler okunurdu.

"Mum Sekili" odalarda sohbetler yapılırdı. Bu sohbetlerde bende bulunurdum. Sesim güzel olduğundan, bu düğünlerde türküler söylerdim. **"Âşık Sümmani'den, Elbistanlı Derdi Çok'tan"** şiirler söylerdim. Ruhsati'nin bugün yaygın olan şu türküsü, o yıllarda da değişik ezgilerle söyleniyor ve çok seviliyordu:

"Daha senden gayrı âşık mı yoktur

Nedir bu telaşın vay deli gönül

Hesab etki, devri Ademden beri

Neler gelmiş geçmiş say deli gönül

Baktım iki kişi mezar eşiyor

Gam kasavet geldi boydan aşıyor

Çok yaşayan yüze kadar yaşıyor

De gel bu rüyayı yor deli gönül"

Ruhsati'den sonra **"Kerem ile Aslı"** hikâyesi de çok sevilirdi. **"Darendeli çerçiler"** gelir, halk kitapları satarlardı. Bir çanak buğday verirseniz bir "Kerem ile Aslı" kitabı alırdınız. Özellikle uzun

süren kış aylarında **"Ahır Sekisi"** denen yerde Kerem ile Aslı hikâyesi çok okunurdu. Kitabın içindeki manzum kısmı ağabeyimle birlikte okurduk:

“Hey ağalar, hangi derde yanayım

Yitirdim Aslımı gören olmadı

Pervaneler gibi yandım tutuştum

Yandım ateşimi alan olmadı. ”

Kitaplarla dostluğum gittikçe arttı. Eski ders kitaplarında şiirleri bulunan **"Samih Rıfat"** ın şiirleri ilk ezberlediğim şiirlerden sayılır. Bilmem nedendir "Bir Şehit Yavrusu" şiiri bana derin hüzün verirdi.

—Edebiyatımızda sizi en çok etkileyen şairler kimler?

Hece, aruz, serbest vezin demeden her tür şiiri okudum. Fakat "Halk Şiiri" sevgisini doya doya tatmışımdır. Lise yıllarıma gelince **"Namık Kemal, Ziya Paşa, Fuzuli, M.Akif..."** gibi ünlü simaların şiirlerini okudum. Fakat gönlüm hep heceden yanaydı. **Necip Fazıl'ın "Çile" isimli ve 1962'de basılmış şiir kitabı elime geçti. Kitabı baştan sona okudum. Cin çarpar gibi çarptı beni.**

Özellikle "Anneciğim" şiiri, en çok etkilendiğim şiirlerdendir:

“Ak saçlı başını alıp eline,

Kara hülyalara dal anneciğim

O titrek kalbini bahtın yeline,

Bir ince tüy gibi sal anneciğim!”

—Sivas içinden veya Sivas dışından birçok şair- yazar ve akademisyenin başvurduğu kaynak kişisiniz. Bilgiyi insanlarla paylaşmak nasıl bir duygu?

Bir bilgin bilgiyi tarif ederken demiş ki; "İlim, akrabalar tarafından alınamayan, hırsızlar tarafından çalınamayan, üzerinden alındığı zaman eksilmeyen yegâne servettir." Bu tarif mucibince bilgiyi hem öğrenmek, hem yaymak hepimizin insanlık görevidir. Âşık Yunus deyimiyle:

“İlim ilim bilmektir

ilim kendin bilmektir

Sen kendini bilmezsen

Bu nice okumaktır”

Efendim kitaplar, şiirler insanı olgunlaştırır, güzelleştirir. Okumak, yazmak güzel meziyetlerdir. Ancak; kitaplar insanlar içindir; insanlar kitap için değildir. Hatta her insan, okunması gereken başlı başına bir kitaptır.

—Öz Türkçemizin yaşamasında, Halk Şairlerinin ne gibi katkıları olmuştur?

Çok büyük katkıları olmuştur. Yalın bir dil kullanmanın da ötesinde, halk deyişleri, manileri, türküleri, halk şairleri tarafından hem unutturulmamış hem de gezici âşıklar sayesinde yöreden yöreye taşınmıştır. Sevdalar, gurbet, hasret ilmek ilmek örülmüş onların şiirlerinde.

Bu yalın öz Anadolu Türkçesi'nin yanısıra, o kadar enfes tasavvuf alanında da şiirler ortaya koşmuşlardır ki, bunlar o şairlerimizin kendilerini mükemmel derecede geliştirmelerini bizlere göstermektedir. Buna örnek olarak Dertli'yi gösterebiliriz.

—Cumhuriyetle beraber halk Edebiyatında ne gibi gelişmeler olmuştur?

İlk hareketlilik "Halk Evlerinde" başlamıştır. Behçet Kemal Çağlar'ın üstün gayretleri sayesinde yeni adımlar atılmıştır. Nerede kaliteli bir halk edebiyatçısı varsa onu bulmuş, hatta ve hatta ayağına giderek bilgileri toplamış, onu insanlara tanıtmıştır. Ayrıca 1927 yılında, Fuat Köprülü'nün öncülüğünde çıkan **"Halk Bilgisi"** dergisi, bu bağlamda büyük çalışmalara imza atmıştır.

"Beş Hececiler" in Halk Edebiyatına katkıları da yadsınamaz tabi ki. Edebiyatımıza yeni bir ruh kazandırarak, gençlere yeni ufuklar açmıştırlar. Özellikle Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" bir şaheserdir:

“Garibim, namıma Kerem diyorlar

Aslı ’mı el almış harem diyorlar

Hastayım derdime verem diyorlar

Maraşlı Şeyhoğlu Satılmışım ben "

Faruk Nafiz'in bu içli söyleyişini tüm eserlerinde görmekteyiz ancak; "Han Duvarları"nda bir başkadır sanki.

— Türkülere olan sevginizi biliyoruz. Türkülerin Türk Kültürü'ndeki yeri nedir?

Türküler, milli kültürümüzün temel taşlarıdır. Hüznümüzü, sevincimizi türkülerle anlatırız. Muzaffer Sarsözen'in dediği gibi; "Türkü anlamak için türkü dinlemek gerek" Daha çok kültürümüze ait olan türküleri dinlemeliyiz.

"Hanu Yemendir, gülü çimendir" türküsü okunduğu zaman hangimiz duygulanmayız. Bu güzel türkülerin elbette yazılış sebepleri vardır. Mesela Faruk Nafiz'in Han Duvarları manzumesindeki üç kıta Anadolu insanının vatanı uğrunda, cepheden cepheye nasıl koştuğunu anlatıyor.

Bizleri en iyi kendi türkülerimiz anlatır. Ana sütü gibi tertemiz duygularla, bizleri sarıp sarmayan türkülerimiz, yıllar geçtikçe daha da güzelleşiyor ve anlamları daha da derinleşiyor.

— Edebiyatımızı nasıl sevdirebiliriz?

Klasiklerimizi çocuklarımıza ve gençlerimize sevdirerek öğretmeliyiz. **"Dede Korkut'u, Nasrettin Hoca'yı, Yunus'u, Mevlana'yı, Fuzuli'yi..."** ve daha yüzlerce eseri ve yazarı kültür programlarıyla gençlerimize tanıtmalıyız. Hele Faruk Nafiz'in han duvarlarını hemen hemen herkes ezbere okumalı. Onun tiyatrosunu yapmalı. Tarık Buğra da okunmalı tabiî ki.

YAZILARINDAN

Ben Neyim?

“Ne söylesem vezin alır götürür

Şekle döker, kafiyeye batırır

Gece birkaç mısra dile getirir

Sabahleyin bozar bozar ağlarım ”

Bekir Sıtkı ERDOĞAN

Ben neyim?..

Bir şehrin "Don Kişotu"'mu?

Yel Değirmenlerine, herkesten önce karşı duran bir serdengeçti mi?

Her seferinde künyesine sefer yazılan ve cephede her defasında yenilip geri dönmeyen, Sezai KARAKOÇ tabiriyle "yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır" aşkı ve idealini arayan bir seyyah mı?..

Bütün varlığını, kendi insanının mutluluğu ile takas eyleyen bir gönül tüccarı mı?

Sahi ben neyim?..

Nedir beni divane eyleyen, kendi deryasında?..

Yoksa, halka okuma aşkı veren Ahmet Mithat Efendi'nin çığırında giden birisi mi?..

Yoksa! **"Bir avare kasnak mıyım?".**

Dönüp durdukça, kendi ömür sermayesini berhava eden?

Ya da bir Milli Kültür divanesi miyim?..

Yosa ne söylediğini bilmeyen, Yunus çizgisinde **"Gel gör beni aşk neyledi" diyen bir divane miyim?..**

Bir türkü duyunca, yüreğimde dalga dalga duygular kabarır. Alır götürür beni öte diyarlara. Türkülerin masum gözyaşları, içimdeki deryaları coşturur. Ben de aynısını yazmak istedim. Aynı duyguların mısralarıyla, hem hal olmak istedim. Lâkin, allame Muhammed İkbal'in, **"En güzel şiirlerim yazamadıklarımda"** sözü adeta beni anlatır.

Veya Orhan VELİ gibi **"duyuyorum, fakat anlatamıyorum"** beni bende anlatır sanki.

Çok şeyler düşündüm...

Çok hayali aşk eyledim, fakat yazamadım. Şiir karşısında aczimi itiraf etmek zorunda idim. Ve de öyle yaptım...

Sahi, ben neyim?

Neyi anlatır ve ne ile anlamlandırırım kendimi?..

YOZLAŞMADAN UZLAŞMAK

Dil bir milletin varlık sebebidir.

Dilini kaybeden milletler, hem istiklalini, hem de istikbalini kaybederler.

Tarihte bunun birçok örneği vardır. Anadolu da yirmiye yakın imparatorluk kurulmuştur. Onlardan bir kaçı, Hititler, Sümerler gibi ismi var bugün cismi yok topluluklardır. İsmi yok, masallara karışmışlardır.

Bundan dolayı, ortada bir Asur, Hitit ve Sümer Devleti yoktur. (Oysa devlet olarak. Anadolu da irili ufaklı seksen yüz civarında devlet kurulmuş ve yıkılmıştır)

Bu büyük imparatorluklar zamanında çok güçlü olmalarına rağmen, dillerini kaybettikleri için tarih sahnesinden silinmişlerdir..

Bunun zıttına, Finlandiya, kendi dilini yeniden ihya edip, Rusların esaretinden kurtularak, medeniyet sahasında yerini almıştır. Finlandiya dedik, hemen aklımıza meşhur klasik destan olan, **"Kalevela"** Finlerin uyanmasına sebep olmuştur. SNAMAN bir köy öğretmenidir. Fakat Finlandiya'nın manevi hâkimidir. Snaman Finlilerin destanını, atasözlerini hâsılı bütün kültürünü dağınıktan kurtararak derli toplu bir hale getirerek unutulmaz bir görev ifa etmiştir.

Günümüzde, Türkçe'nin durumuna bir göz atacak olursak, dumanlı bir hava estiğini hissederiz.

Dilini seven, dinini de korur. Her konuda olduğu gibi, "Yozlaşmadan uzlaşmak" büyük bir insani maharettir.

Son devrin ünlü şairlerinden **Bahtiyar Vahapzade** derki, **"mazisine … atisine gülle atarlar."** İngilizce, ticaret dili haline geldi. Dünyayı etkileyerek, büyük bir alanda varlığını devam ettiriyor.

Klasiklerimizi, bilinçli olarak öğretmeliyiz. Refik Halit Karay, Falih Rıfkı Atay, Faruk Nafiz Çamlıbel ve Türkçe'ye gönül vermiş, nice yazar, şair bu uğurda güzel eserler ortaya koymuşlardır.

Türkçe, gönül dilidir. Bundan 750 yıl önce yaşayan Yunus'u okuduğunuz zaman gözünüz gönlünüz açılır. Ufkunuz genişler ve medeniyetinize hayranlığınız daha da pekişir.

Çocuklarımıza, güzel Türkçeyi sevdirmek için klasiklerimizi sık sık tekrar ettirmeliyiz. Her meselede olduğu gibi, aklın yolu birdir.

Dili, korumak ve sevdirmekte tabiri caizse, yozlaşmadan uzlaşmak yani, gereksiz aşırılıklara düşmeden, kültürümüzün temel taşı olan Türkçe'yi, güzel dilimizi, çocuklarımıza ve gençlerimize planlı programlı öğretmeliyiz.

Konu ile ilgili, KİTAP LİSTESİ YAPARAK SUNMALIYIZ.

YALNIZLIK

Gece açmış kollarını siyaha doğru

Karanlığın ortasında yalnız ben varım

Issızlığa yoldaş olur öyle ağlarım

Rüzgâr ile ıslık çalar dışarıda soğuk

Baykuş öter uzaklarda hep boğuk boğuk

Karanlık da yavaş yavaş sıyrıldı çıktı

Arkasından koşup giden bir hıçkırıktı

Gözyaşların durdu ancak sabaha kadar

HAKKINDA

GENERAL GARCİA'YA MEKTUP/ OSMAN ÇELİK

Amerika Kurtuluş Savaşı'nın bir safhasında, İspanya Sömürge Ordusu'nu tecrit edebilmek için Kübalı General Garcia'nın ordusuna talimat göndermek icabetti. Cumhurbaşkanı, General Garcia'ya bir mektup yazdı. Mektubun süratle yerine ulaşması gerekiyordu. Başkomutanlık karargâhında Garcia hakkında bilgi yoktu, neredeydi, nasıl gidilirdi, hepsi meçhuldü. Bu "görev bir çok üst rütbeli subaya teklif edildiği halde bin bir bahane dağı oluşturarak bu görevi kabul etmediler. Hepsinin gelecek kaygısı vardı. Sonunda yetenekli bir askerden bahsedildi. Bu bir onbaşı idi. Mektubu götürmeyi bu onbaşı görevlendirildi. **Onbaşı Towsand mektubu aldı, torbasına koydu, gitti, döndü, tekmilini verdi. Garcia talimata uyacaktı.**

Onbaşı mektubu alınca;

Bu Garda da kimdir?

Nerede bulunuyor?

Oraya nasıl gidilir?

Atla mı, trenle mi?

Harcırahımı kim verecek?

Arkadaşım ata daha iyi biner, onu gönderirseniz olmaz mıydı?

Eşim biraz rahatsız, hem bu hafta izin sırasındaydım' demedi.

Burada anlatılmak istenen, onbaşının dört gün sonra kıyılardan, ormanlara dalarak üç haftalık bir seyahati yaya olarak tamamlamasının, dağlarda ve ormanlarda Garcia'yı bulmasının hikâyesidir.

Ali Şahin CANOZAN, bu hikâyeyi her defasında tekrarlar. Asıl amacı Garsiye değil, azimli ve kararlı insanın toplumların kaderini etkileyebileceği gerçeğidir.

Becerikli bir insanın, bahaneler dağı oluşturmak yerine, sorulara boğulmadan insanına hizmet etmesi ve verilen görevi hakkıyla yerine getirmesidir.

Ali Ağabey bunu her seferinde hatırlatır. Türk gençlerinin ülkeleri ve idealleri uğruna, her türlü fedakârlığı yapabilecek bir donanımda yetiştirilmelerini salık verir.

Pısırık, neme-lazımcı insan yerine, tuttuğunu koparan ve yarınlara yönelik hedefi olan insanların insanını aydınlatabileceğini hatırlatır.

Hikâyeye konu olan onbaşı gibi, bir insanın her okulda, her evde, her dairede olmasını ister. Zira tarihin seyrini, toplumların değil şahısların değiştirdiğini hatırlatır.

Bu hatırlatma bahsini açarken, mütefekkir Sezai KARAKOÇ'un düşünce iklimine de yol alır. **Sezai KARAKOÇ'un "Tarihte her hareket, bir tek kişinin ayağa kalkması ile başlar" sözü**, Ali Şahin Ağabey için başucu yazısıdır ve her daim de örnek alınması gereken felsefi bir dik duruşluluktur.

Milletlerin buhranlı zamanlarında, özellikle bireylerin öne çıktığını ve onların rotası kabulünce başarıların ve kayıpların meydana geldiğini anımsatır. İyi yetiştirilmiş bireylerin, insanını selamete ulaştıracağı ve salimen varılması gereken kıyıya vardıracağını söyler. Bunla da kalmaz ve bizim milletimizin, eski ihtişamlı günlerini yeniden yaşaması için, kendine güvenen, iyi yetişmiş insanlar sayesinde olacağını anlatır.

Aslında gördüğü ve anlattığı bir fetih rüyasıdır. Padişah çadırı etrafında **"Kızıl Elmaya, Kızıl Elmaya, Kızıl Elmaya"** diye nida eyleyen neferleri çağıran padişah, Kızıl Elmanın neresi olduğunu sorar. Padişaha verilen cevap ise manidardır. **Kızıl Elma, padişahımızın hayalidir derler...** Bu düşsel ideal ile kendi hayal iklimini l bütünleyen Ali Şahın CANOZAN, kendi kızıl elmasının da bu milletin geleceği olduğu aşkını anlatır...sh: 32-34

Kaynak: Osman ÇELİK, “Sivas'ın Kutup Yıldızı ; Ali Şahin Canozan” Sivas Postası Kültür Yayınları, Sivas

GAZETECİLİK AHLAKINDA REFORM

Gösteriş tüketiminden sonra zenginlere en çok zevk veren bir başka şey de, kendileri hakkında yazılanları okumak ve bunları başkalarının da okuduğunu bilmekti. Zamanımızın zenginleri bundan hâlâ çok hoşlanırlar. Bugün 'utangaç' bir milyonerden hayretle söz ederiz, çünkü çok ender bulunur. **Mr. Howard Hughes** insan içine çıkmamakla zamanımızda büyük ün yapmıştı. Az önce sözünü ettiğimiz köpekler şöleninin en zevkli yanı, halk kitlelerinin bunu okudukları zaman nasıl şaşıracaklarını düşünmek olsa gerek. Çağdaş gazetelerin sosyete sütunlarım anlamak, adı geçen kişilerin bundan aldıkları zevki ve kendilerinden söz edilmeyen kimselerde de bunun yaratacağı haset duygusunu kavramakla mümkündür ancak.

Newport sakinlerinin yaşamlarını kamuoyuna sunmak görevi de, yine buranın vazgeçilmez yerlisi ve New York Herald gazetesi sahibi James Gordon Bennett, Jr.'a düşmekteydi. Genellikle Willam Randolph Hearst'ün Amerikan sarı basınının kurucusu olduğu söylenirse de, gerçekte bu onur Bennett'in babasına aittir. **Baba Bennett bir gazetenin görevinin halkı «eğitmek değil şaşırtmak»** olduğu görüşündeydi. Oğlu da aynı görüşü paylaşınca, Herald gazetesinin sütunları güncel olaylarla değil, Newport'luların dedikoduları ve rezaletleriyle dolup taştı. Baba Bennett, «Hiçbir partiyi desteklemeyeceğiz,» demişti. ***«... Bizi şeriften Başkana dek hiçbir seçim ilgilendirmez.»*** Zenginler ilgi çekici bir olay yaratmadıkları zaman da Bennett, muhabirlerini Livingstone'u bulmaları için Afrika'ya ya da yeni bir keşfi incelemeleri için Güney Kutbuna gönderiyordu. Ancak ilgi merkezi yine de Newport'tu.

Kaynak: J.K.Galbraıth, Kuşku Çağı, trc: REŞİT AŞÇIOĞLU, Altın Kitaplar Yayınevi,1989, İstanbul, s:66

J. K. CALBRAITH VE ÇAĞDAŞ EKONOMİK DÜŞÜNCEDEKİ YERİ

Türkiye'de iktisat öğretimi yapan kuruluşların öğrencilere verdiği «okuma listeleri»ne bakarsanız, J. G. Gaibraith'in eserlerine rastlamayabilirsiniz. «İktisadi Düşünce» derslerinde belki bir iki saatlik süre ayıran öğretim üyelerine arada bir tanık olabilirsiniz; çoğunluk, ola ki, bunu da gerekli görmez, bu derste de «Yerleşmiş Teoriler»i yinelemekle yetinir. Öğrenci eğer yabancı dil bilmiyorsa ve kendi özel merakıyla yabancı kitap listelerini tarayıp bir rastlantıyla eserlerinden birini seçmiyorsa, Gaibraith'in ne ismini duyar, ne düşünce dünyasını bilir.

Yüksek öğretim kuramlarının dışındaki yayınlarda da Gaibraith'in ismine pek rastlanmaz. Türkiye'de geniş kitlede okuma alışkanlığının pek bulunmadığı, hele ciddi ve düşündürücü konuları kapsayan kitaplara fazla iltifat edilmediği bir sır değildir. Gaibraith'in çok sayıdaki kitaplarından hiçbirinin bugüne dek Türkçe'ye çevrilmemesi, bu bakımdan olağandır. Son 15 yılda «düşündürücü eserler» kapsamına girebilecek çevirilerse, Marksist yayınlarda yoğunlaşmış, hatta bu alanda pek düşündürücü olmayanlar bile Türkçe'ye aktarılmış, bunun dışındakiler çok kısır kalmıştır. Çağdaş iktisadi düşünce dünyasında, ders kitaplarının kapsadığı «Yerleşmiş Teoriler»le çevirilerin başlıca konusu olan Marksist yayınlar arasında kalan zengin bir alan da vardır. Galbraith, işte, Türkiye'nin ısrarla ihmal ettiği bu alanda yer almaktadır. Oysa, günümüz ABD'sinin iktisadi düşünce evreninde Galbraith özgün bir yere sahiptir; orta yaş üstündeki iktisatçı kuşağınca pek kabul edilmese de, genç iktisatçı kuşağını bu ülkede iyice etkilemeye başlamıştır.

ABD, XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren iktisadi düşünce dünyasına büyük katkı yapan çok sayıda iktisatçı yetiştirmiştir. Ne var ki, bunların büyük çoğunluğu, kökeni XIX. yüzyıl Avrupa'sı (başta İngiltere, Fransa ve Avusturya) olan öğretiler ve okullar çevresinde toplanmıştır. Günümüzde Galbraith'in temsilciliğini yaptığı «Kurumcu»lar (Institutionalists), ABD iktisadi düşünce evreninin özgün bir akımıdır oysa. Bunalım, durgunluk ve savaş dönemlerinde etkinliğini iyice artıran bu düşünce akımı, 1950-70 döneminde gölgede kalmıştır. Nedeni, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, Batı kapitalizminin gelişme dinamiğinin, bunun sürekliliği konusunda yarattığı iyimserliktir; «yerleşmiş iktisat teorileri»nin sorunları açıklamadaki yeterliliğine inançtır. 1970'lerin başından itibaren dünya ekonomisinin içine girdiği enflasyon durgunluk işsizlik açmazı ve dış ödeme açıkları yerleşmiş inançlar konusunda kuşku uyandırmaya başlamıştır. Yerleşmiş iktisat teorileri yaşanan olayı açıklamakta yetersiz kalmakta, gelenekselleşmiş iktisat politikası araçlarıyla sorunlardan biri çözülürken, diğeri daha da ağırlaşmaktadır. Marksizmin ise yaşanan bu sorunlara bilinen tek bir yanıtı vardır; o da geçerli değildir. Sanıyoruz ki, bu bunalım döneminde «Kurumcu» düşüncenin ve Galbraith'in etkinliğinin artmaya başlamasının temel nedeni budur.

«Kurumcu» düşünce tarzının felsefi kaynağı, ABD'nin felsefeye özgün katkısı sayılan Pragmatizmdir; amaç, belirli bir ideolojik içeriği olan toplumsal değerler sistemine dayanmaksızın, gözlem ve istatistiksel araştırma yoluyla somut gerçeğe varmak; toplumsal ekonomiyi belirli bir an değil de, bir evrim sürecinde gözlemek; bireyler ve tekil firmalar yerine toplumun kurumsal yapısını temel öğe almaktır. XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ABD'li iktisatçıların bir bölümünü bu yöntemle toplumu ve ekonomiyi incelemeye götüren temel neden, yerleşmiş iktisat teorisindeki soyut düzenin, içinde yaşadıkları somut gerçekleri açıklayamamasıdır; önerdiği politika araçlarının yetersiz sayılmasıdır. Soyut teorideki mekanizmaların mükemmelliğinden somut gerçeklerin katılığına inebilen «Kurumcu»lar, Marksizmi de benimsememiş, terimlerine bile yabancı kalmışlardır; «reformcu» olmuş, fakat devrimci olmamışlardır. Nitekim, Galbraith de kendisinin bir reformcu olduğunu, devrimci olmadığını açıkça söylemektedir.

Pragmatik felsefe Galbraith'in düşünce tarzını biçimlendiren temel öğedir ve yayınlarına da yansımıştır. İdeolojik koşullandırmaların (toplumbilimlerin koyduğu sınırlar çerçevesinde) dışında kaldığı içindir ki, yerleşmiş teorideki varsayımların dışladığı olguları incelemesi; kurumsal yapıda zaman sürecinde ortaya çıkan değişmeleri izlemesi ve bunların politik sonuçlarını göstermesi, bunlara göre iktisat politikası araçları oluşturabilmesi; çağdaş dünyanın ve özellikle ABD toplumunun somut

gerçekleriyle «Geleneksel Bilgelik» diye tanımladığı Yerleşmiş Teori arasındaki çelişkileri ortaya koyabilmesi söz konusu olabilmektedir.

Böyle bir düşünce çerçevesinden yola çıkan Galbraith, yerleşmiş iktisat teorisinin dışladığı ya da yeterince işlemediği birçok konuyu derinliğine işlemiştir. Çalışmalarının ağırlığıysa, dev çaptaki anonim şirketlerin egemen olduğu bir kurumsal yapıda ortaya çıkan sorunlar üzerinde yoğunlaşmaktadır: Güçlü şirketler, güçlü sendikalar dünyasındaki karşılıklı denge; üretkenlik ya da etkinlik değil de «güç»le ilişkili olan gelir bölüşümü eşitsizliği; büyük şirketlerin yarattığı mal bolluğuna karşılık kamu hizmetlerinde yetersiz kalan refah toplumu; anonim şirketlerde mülkiyet ve yönetimin ayrılmasının iktisadi sistemi «sosyalleştirme» etkisi; bunların planlı dünyasında enflasyon olgusu ve bunun geleneksel iktisat politikası araçlarıyla çözülemeyeceği; uluslar-ötesi boyuttaki çokuluslu şirketlerin ortaya çıkması ve dünya ekonomisinde doğurduğu toplumsal iktisadi ve politik nitelikte sorunlar; güçlü büyük şirketlerin egemen olduğu bir kurumsal yapıda piyasa düzeninin yok olması ve bunun yerleşmiş iktisat teorilerini geçersiz kılması gibi konulara eğilerek, başta ABD olmak üzere, kapitalizmin yeni boyutlarını anlamamıza yardım etmektedir.

Dev çaplı anonim şirket olgusunu ve bunun ekonomisinin her kesitinde yarattığı değişmelerle yerleşmiş iktisat teorisini nasıl geçersiz kılmaya başladığını Galbraith, Amerikan Kapitalizmi, Refah Toplumu ve Yeni Sanayi Devleti başlıklı yapıtlarında ele almıştır. İktisat ve Kamusal Amaç adlı kitabındaysa yalnız büyük çaplı anonim şirket olgusunu değil, bunun dışında kalan toplum kesitlerini de sahneye getirmiş, uluslararası sistemi de içermiştir. Diplomat olarak da görev yapmış olmasının verdiği deneyimler ve gözlemlerle kaleme aldığı «Çin'den Bir Geçiş» Çin insanı, kültürü, ekonomisi ve devleti konusunda yazılmış, anlayışla dopdolu insancıl bir denemedir. «İktisat, Barış ve Kahkaha», «Liberal Saat» ABD toplumunun, öteki kitaplarında işlemediği yönlerini ele alan diğer iki yapıtıdır. Kuşku Çağı başlığıyla Türkçeye çevrilen bu kitaptaysa, Galbraith, iktisadi düşünceye katkıda bulunan büyük düşünürlerin kişiliğini, çevresini, görüşlerini ve etkilerini tanıtmaktadır. Bir diğer kitabında, Galbraith bunlar için, «**Bu fikirleri yaratan adamlara çok saygım olsa da, iktisadın temel fikirlerini hiç önemsemiyorum,»** demektedir. Öğretilerin kalıpları içinde kalan teorileri yineleyen kitaplar dizisine bir yenisini eklemeyi yeğleyenlerden farklı olarak, Galbraith'in bu teorileri yaratan düşünürleri incelemesinin nedeni de bu olsa gerekir.

Galbraith renkli ve kolay anlaşılır bir yazar olduğu için kitapları geniş okuyucu kitlesine ulaşabilmektedir. Yalnız iyi bir yazar olmakla kalmayıp, konulara insancıl yaklaşımı ve engin küitürü olan bir toplumsal reformcudur; keskin bir toplumsal gözlemci ve gözlemlerinden vardığı sonuçları kitapların bize öğrettikleriyle karşılaştırıp, geleneksel bilgilerin nerelerde eskidiği ve işe yaramaz hale geldiğini gösteren bir araştırmacıdır; kafasını her türlü koşullandırmadan arındırarak somut gerçeği bulmaya çalışan özgür bir düşünürdür; her yeni kitabında, daha önceki kitaplarında eksik ya da yetersiz bulduğu tartışmalarını bir özeleştiriden geçiren, daima daha iyi ve daha doğru olanı bulmaya çalışan yorulmaz bir öğrencidir.

Tarihsel kültür mirası, aile ve okul eğitiminin niteliği, son yıllardaki koşullandırmalar Türk insanını, çoğunlukla tek yönlü düşünmeye, daha doğrusu, tek yönlü koyu bir inanca bağlanmaya itmektedir. Özgür düşünce, karşılıklı tartışma yoluyla daha doğru, daha iyi olanı arama çabası, edindiği bilgi konusunda kuşku duyma, bilgisini somut gerçeklerle sınamadan geçirme, çevresinde sürüp giden toplumsal iktisadi siyasal nitelikteki olayları, edindiği bilgiyi kullanıp açıklamaya çalışma, ne yazık ki, aydınlar katında bile çok yaygın bir alışkanlık değildir. Oysa, «düşünce özgürlüğü» bu alışkanlığı olağanlaştırmak için demokrasinin ayrılmaz bir öğesi sayılır. Demokrasinin «düşünce özgürlüğü» ortamında yeşeren Galbraith gibi düşünürler, belki de en çok bu açıdan Türk okuyucusuna tanıtılmalıdır.

Prof. Dr. Gülten KAZGAN

İstanbul İktisat Fakültesi

Öğretim Üyesi

Kaynak: J.K.Galbraıth, Kuşku Çağı, trc: REŞİT AŞÇIOĞLU, Altın Kitaplar Yayınevi,1989, İstanbul, s: 9-12

FORREST GUMP (1994) Kapitalizmin Sevgilisi Forrest Gump

Koşmak, koşturmak veya ilkeli ve ilkesiz koşmak.
Amerika'nın devlet olarak çıktığı küresel koşusunun "Forrest Gump" üzerinden hikâye edildiği film.
Oktay Sinanoğlu, Amerikalılar için "aptaldır" der. Fakat bütün dünya bu aptalın peşinden koşuyor ve yetişmeye çaba sarfediyor.

Yönetmen: Robert Zemeckis
Senaryo: Winston Groom, Eric Roth
Ülke: ABD
Tür: Dram, Romantik
Rating: imdb: 8.8 (838,009 Oy)
Rotten:7.1 (F:45 R:18)
Vizyon Tarihi:23 Haziran 1994 (ABD)
Süre:142 dakika
Dil: İngilizce
Müzik: Alan Silvestri
Nam-ı Diğer: Forrest Gump
Oyuncular Tom Hanks ,Rebecca Williams, Sally Field ,Michael Conner Humphreys, Harold G. Herthum, Harold G. Herthum

Özet

Dünyayı Forrest Gump'ın gözleriyle gördüğünüzde hiçbir şey aynı olmayacak.

Hayat bir kutu çikolata gibidir... Ne alacağını asla bilemezsin.

Forrest sakat bir çocuktur. Ancak bu sakatlığı onun normal bir insan haline dönme arzusunu köreltmemiştir. Tam otuz yıl boyunca inanılmaz zorluklar yaşayan Forrest sonunda kendisini ülkesinin en sevilen futbol yıldızları arasında görmesini sağlamıştır. Bu çabaları o kadarla da kalmamış katıldığı Vietnam Savaşı'ndan bir kahraman olarak dönmüş ve Beyaz Saray'da şeref madalyası almış ama en önemlisi de dünyada en çok sevdiği şey olan sevgilisinin kalbini kazanıp onunla evlenmeyi başarmıştır. Çok akıllı biri olmasa da kalbinin neyi istediğini çok iyi bilen Forrest ona ulaşabilmek için olağanüstü bir çaba sarf ederek herkese istediğini elde edebileceği konusunda bir örnek teşkil etmiştir.

Filmin cevap aradığı sorular

Hayat bir tüy gibi tesadüf gibi görülse de kişiyi yönlendirdiği kesin midir?
Bir çocuğun hayatı annesinin ellerinde midir?
Olan her şey bir son mudur, başlangıç mıdır?
Her sorunun iyi ve kötü çözüm yolu mu vardır?
Her şeyin ilkini neden unutamayız?
İnsanların zayıflıkları bir üstünlüğün çıkmasına neden mi oluyor?.
Hayatta aynı tekrarlar mı var?
Bilginin aslı geçmişimizden mi gelir?
İnsanlar fizyolojik farklı da olsa düşünce ikizi olabilir mi?.
Her zaman en iyi koşan olmak ile olamamanın farkı diğerlerinden ayrılmaya varıyorsa bir değer mi ifade ediyor?
Her iyilik/kötülük sonucu değiştirmediğine göre, istediğimiz gibi yapabilir miyiz?
Madalya kazanmak için ötekilerin söylediklerini mi yapmalıyız?
Din her zaman yaralı ve noksan olanı sakinleştirmek için kullanılır?
Öte dünyadan müjdeleyici haberleri ile neden insanları uyuşturuyoruz?
Büyük işleri başarsanız da, insanların başarınızı sizinle bağdaştıramamaları olabilir mi?
Başarı ile iyi olmanın orantısı neden düz değildir?
Çocukluk hatırası yetişkinliğinde insanı neden rahatsız eder.
Koşmaya başlamak başkalarının koşmasına neden sebep olur?
Neden ve sonuç için sadece örnek koşma olunca birinin peşinden neden koşarız?
Örnek koşucunun duruşu diğer takip edenlerin duruşuna sebep olur mu?
Taklidin bir değeri var mıdır?.
Genelde erkeğin koşusunun hedefi kadına ulaşmaktır. Daha doğrusu annesine kavuşmak mıdır?
Herkesin bir kaderi var mıdır? Yoksa rüzgâra kapılmış gibi tesadüfen oraya, buraya mı sürükleniyoruz?
Belki her ikisi de doğru aynı anda mı oluyor?
İnsanın hayatı bir kuş tüyünden çok farklı da değildir.

Eleştiri

FORREST GUMP FİLMİ, İDEOLOJİK PROPAGANDA VE AMERİKAN GERÇEĞİ

Son sıralarda Forrester Gump filmi Amerikada en gözde bir film olarak Amerikan egmen gündeminde epey yer almaktadır. Bu film eminim Türkiye gibi ülkelerde de büyük alkışlarla karşılanacak. Film Gump adında beyin fonksiyonu bakımından geri (aptal) ve davranış bakımından saf ve pasif, fiziksel fonksiyon bakımından önce kötürüm sonra oldukça üstün olan Forrest Gump adında bir Amerikalının yaşamını anlatıyor. Bu yaşam öykülenmesi içinde Amerika'da 1960'ların,70'lerin ve seksenlerin ırkçılık, Vietnam, siyasal protestolar ve siyasal suikastlar, seks\aşk, uyuşturucu madde kullanma gibi Amerika'nın en önde gelen sorunları sunulmaktadır. Gump kendi dışında ve kendine karşı olan olaylara büyük saflık içinde eğer kendisine karşı saldırıysa kaçarak, kendisinin sevdiğine karşı bir saldırı ve haksızlıksa anlık kaba güce başvurarak, okul çevresinde ve siyasal alanda fiziksel becerisi sömürülerek ve bu sömürüye canı gönülden boyunsunarak ve madalya ile ödüllendirilerek katılır. Kendine basit bir amaç çizer, ki gerçekte bu amaç zenci bir asker arakdaşının ölmeden önce onu ortak ettiği yapmak istediği shrimp yakalama ve satma işidir, bu amaçta,kendine verilen bir ödül\bağış parasını yatırıp ısrar ederek, sabrederek ve elbette şans sayesinde zengin olur. Sonra Apple computer firmasından hisse alarak büyümeye devam eder. Gump kapitalist olur fakat kapitalist olmanın meyvalarını toplarken kapitalistliğinin bile farkında değildir. Sevdiği kızı babası kötüye kullanır, kızla birlikte büyürler. Kız ona sorunlarla ve saldırıya karşı kaçışı öğretir. Kızın yaşamı uyuşturucu madde tüketiciliği, sosyal protestolara katılışı ve fiziksel saldırıya uğrayışı, sonunda AIDS'e yakalanışı, onu seven tek insana Gump'a dönüşü ve ardından ölümüyle öykülenir. Diğer öyküye katılan birkaç kişi dışındaki olaylar Gump'in yaşadığı yıllardaki toplumsal sorunların\olayların Gump'ı da içine alan sunumudur.

Filmi anlamlandırma farkı

Elbette ben ve benzerlerim, Gump'ı farklı olarak okuyacak, anlayacak, anlamlandıracaktır. Fakat bunun anlama, egemen anlamı, filmin ideolojisinde demokratik oğulculuğun egemen olduğu asla değildir. Çünkü ben egemen ideolojinin yaşam boyu tecrübeleyicilerinden ve ne olduğunu kendi oluşumumdan bildigim için, filmdeki egemen anlamı açık ve seçik bir şekilde hissedebilirim. Bu his de genel izleyici kitlelerinin hislerinden farklı olacağını hiç sanmıyorum: Bir aptal bile, dürüstlükle, sebatla, çalışmayla, inatla kapitalist dünyada zengin olabilir ve ödül olarak sadece paraya değil, kıza da konabilir. Gump'ın "aptal aptallık yaptıkça aptaldır sözünü sürekli tepki olarak tekrarlaması, toplumsal eleştiriden çok, gerçekte işçi, memur ve fukara sınıflara yöneltilen bir degerlendirmedir. Filmde vahşet, ırkçılık, savaş, suikastlar, Panter partisinin ve SDS'lilerin vahşi davranışı örnekleriyle sunulan hikayelemesi ilk bakışta, Amerika'nın genel durumuna karşı yoneltilmiş bir eleştiri gibi görünmektedir. Fakat bu gerçekte sahte bir görünümdür, çünkü filmde anlatılan oluşum ve değişim kişisel başarı ve değişimdir, egemen düzenin soruşturması değildir ve sistem yerinde durmaktadır. Filmde sunulan Başarısızlık ise karşıt örgütlenmelerdeki çözülme ve dağılma ve kişisel başarısızlık ve toplum düzenine karşıt olarak başlayıp kişisel yok olma veya geri dönüşümle yeniden-entegrasyonla sonuçlanan bir anlatımla çerçevelenir: Bu başarısızlığa en açık örnek, Gump'in sevdiği kızın toplum protestolarına ve değişim arayan örgütlenmelere katılması, bu örgütlenmelerde örgütün liderleri tarafından dövülmesi, ezilmesi, hayal kırıklıklarına uğraması ve sonunda en doğru yolu seçerek Gump'a (egemen düzenin egemen ilişkileri içinde başarılı olmuşa) dönmesidir.

Gump ve egemen gerçekler

Film hakkında sorduğum kişilerin hepsi de Gump'ı saf, saflığında yapmak istediginde kararlı ve oldukça şanslı olduğunu belirttiler. Gumpta Amerikan ideolojisinin bu yanı oldukça egemen olarak sırıtmaktadır.

Gump film boyunca hem sözle hem de olayların sunumuyla bize "aptallığı" tekrar tekrar tanımlar: Aptal yaptığıyla aptaldır. Aptallığı anlatan ve egemen yapıdan soyutlanmış ve kişileştirilmiş egemen toplumsal gerçeklerin sunumları (Vietnam'ı, ırkçılığı, uyuşturucu madde kullanımını, sosyal örgütlü protestoyu vb) liberal Amerikan ideolojisinin anlatım tarzına bir ornek olarak verilebilir. Bu ideolojinin iddiasının aksine, aptal Gump'ın Amerikan toplumunda kendini içinde bulduğu olaylar ne Gumpin ne de katılan bireylerin kendi doğalarından kaynaklanan aptallık örnekleridir: Hemen hepsi toplumsal yapının günlük faaliyetlerinin egemen ifadeleridir.

Bağnaz müdür

Amerikada eğitim sistemi, özellikle kamu eğitim sistemi sürekli olarak eleştirilir. Eğitim sorunlarına neden olarak da kamu örgütlenmesinin karakteri ve örgütteki karar verici bireyler verilir. Filmde bu eleştiri Gump'ın okula alınmasına karşı direnen okul müdürünün davranışı örneğiyle yapılır. Eğitim sisteminde Gump'in okula alınmaması ve geri-zekalılar için özel-okulla gönderilmesi için okul müdürünün direnişi eğitimdeki egemen anlayışı anlatır; Sonradan okul takımına alınıp zafer kazanması ve diploma alması Amerikan okullarının ne denli ticarileşmiş bir kurum olduğunu gösterir. Ayrıca, izleyicilerin çoğunluğu için genel sporcu stereotipini yanıtlar: Futbolcular ya zencidir, ya aptal ya da ikisi...

Mücadelenin tehlikesi ve kaçısın başarısı

Okulda ta başından beri diğerleri tarafından itilip kakılması, alaya alınması ve şamar oğlanı olarak kullanılmaya çalışılması, ve çare olarak tek yolun kaçma olarak kız arkadaşı tarafından ona işlenmesi Amerikan günlük yaşamında kendinden güçsüzü ezme gerçeğinin egemenliğini anlatır. kaçış ise her gün televizyonlarda ve okullarda soyulan insanlara "sakın direnme, canın daha kıymetlidir, isteneni ver" diye pasifliği ve kaçışı işleyen Amerikan ideolojisinin boyunsunmayı savunup başkaldırıyı tehlikeli ve aptalca bulan insan tipi yaratması ve tutmasını ifade eder. Amerikan gerçeğinde mücadeleden kaçanlar kendilerini en çıkmaz durumda bulan insanlardır: Evsizler, aş evlerinin önünde kuyrukta karınlarını doyurmak için bekleyenler, sokaklarda yatanlar, deliler hastahanesini dolduranlar, yaşlılar

ve çalışan sınıfın kadınları... Kapitalist egemenlikte kaçış asla kurtuluş değildir, çünkü kapitalizm kaçacak ve sığınacak el atmadığı bir yer bırakmaz. Kaçış bile kapitalist sömürüye hizmetle sonuçlanır: sefalet ve yoksulluğu ortadan kaldırma girişimleri politikalarında vurgunlar vurulmaktadır. Baskı altında kaçışı anlatan boyunsunma ise mevsimlik işçiler, tarım işçileri, kaçak isçiler, giyim-dikim işçileri, McDonald's gibi fast food endüstrisinde ve restoranlarda çalışan gençler, büro işçileri, temizlikçi kadınlar, maden işçileri, fabrika işçileri, ve memurların büyük kısmı asla Gump'in kaderiyle sonuçlanacak bir olasılığa sahip değildirler.

Kızların kötüye kullanılması ve çare

Amerikan egemen gündeminde her gün sunulan bir sorun da seksle ilgili konulardır. bunlardan biri de kız çocuklarının babaları tarafından kötüye kullanıldığıdır. Gump'ın sevgilisi Jenny'nin babasıyla ilişkisi ve bunun sonraki yaşamına etkisi bu gündemi yaşatır. Gump'ın Jenny'nin doğup büyüdüğü ve kötüye kullanılmayı hatırlatan eve karşı evi buldozerle yok ederek yıkması çözümün sembolsel ifadesi olan evi ortadan kaldırır, fakat bu ifadeyi oluşturan nedenleri, babası ölse bile, asla ortadan kaldırmaz: Kötüye kullanma sorunu toplumun seksle ilgili bağnazlıkları ve seks ihtiyaç ve konularına yaklaşım tarzlarıyla ilgilidir. Seksüel sapıklık da bunun bir parçasıdır. Ayrıca, neden, Gump'ta oldugu gibi, kızını kötüye kullanma köhnemiş, kırık dökük bir ev ve sarhoş bir babanın oluşturduğu bir ortamda oluyor da, başka ortamda olmuyor (hiç değilse filmlerde)? Neden böyle seksuel sapıklık öykülenirken belli bir sınıfın belli koşullar içine hapsedilmiş insanı tipik sapık olarak belirleniyor ve suçlanıyor? En azından kapitalist ideolojide sistem yaşatma sosyal hastalıkları kişiye yükleyerek kendini sorumluluktan arındırmayı gerektirir de ondan.

Irkçılığın bireyselleştirilmesi

Alabamadaki ırkçı başkaldırıların ve politikaların uygulanışı sırasında Gump'ın ırkçı veya ırkçılığa karşıtlık duyguları taşımadan katılışı, Amerikan gerçeklerine tamamıyla aykırıdır. Bu katılışla ve yapılan sunum biçimiyle ırkçılık kişisel duygulara ve tutumlara indirgenir ve çare olarak da kişisel duyguların hiç değilse Gump'inki gibi saf, temiz veya tarafsız olması işlenir. Böylece ırkçılığı ortaya çıkaran ve besleyen yapısal gerçekler göz önünden uzaklaştırılır. Amerikan ırkçılığının Alabama'daki olaylar örneğiyle gösterilmesi kapitalist sistemin ırkçı karakterini asla ortadan kaldırmaz: Filmdeki sunumla egemen sistem diğer ana sorunlarda da olduğu gibi ırkçılığı bireysel tutumlara yükleyerek kendini suçtan arındırmaya çalışmaktadır.

Sosyal protestonun yanlışlığı

Kapitalist ideoloji alternatifleri doğal olarak yermek ve olduğundan başka göstermek zorundadır; Bunun örneğini de filmde Amerikan savaş aleyhtarlığı ve Black Panter partisi ile ilgili sunum biçimlerinde sergilendiğini görürüz: Alternatif bu sunumlarda vahşet, kaba kuvvet, kargaşalık, ne yaptığını bilmemezlik ve kaos ile özümleştirilir. Ve Jenny örneğinde ise, alternatife kurtarıcı olarak sarılma sonunda yaralı bir şekilde (AIDS hastalığına kapılarak) geri dönüşümü getirir. Dolayısıyla, geriye egemen yaşam düzenine dönüş açık toplumun insancıl yapısında engellenmemekte, fakat karşıtlık tecrübelerinin kötü izlerini ortadan kaldırmamaktadır; Verilen ders: Bizden ayrılırsan bize geri dönüşte bizden ayrıldığın gibi olmayacaksın, Bak Jenny'e ne oldu.

1960 ve yetmişlerin ve hala devam eden fakat pek sık gündemde olmayan konu da dini tekkeler konusudur: Tabi dini tekke dediğimde bunu sadece dinle sınırlı olarak anlamayın, hurafeyle değil aynı zamanda şeytana tapmaya ve hayvan kanı emmeye ve canlı bir yaratığı adak olarak kullanmaya kadar çeşitlilik içinde ele alın. Gump'ın Amerikayı koşarak turlaması sırasında ona katılarak takip eden insanlar örneği tekke takipçilerinin takipten başka bir şey bilmediklerini ve lider gittiğinde ne yapacaklarını bilmez bir durumda kendilerini boşlukta bulduklarını anlatmaktadır. Kapitalist sistem en iyi liderliğin kendi liderliği olduğunu diğerlerinin (ya liderliğin ya takip etmenin ya da her ikisinin) sapıklıktan başka bir şey olmadığını her fırsatta kurgulamaktan asla geri durmaz. Gump koşmaktan vazgeçtiğinde takip edenlerin "şimdi biz ne yapacağız" diye şikâyet etmeleri takip etme, bağlanma, idare edilme arayışında olan insanların lidersiz ve takip edecek biri olmaksızın kendilerini

kaybettiklerini dile getirir. Tabi, aynı zamanda, veya gerçekte diyelim, engellenmişin, çaresiz bırakılmışın, egemen ekonomik ilişkiler düzeninde üretim dışı bırakılmışın, güdülmeye alıştırılmışın ve güdülmeyenin güdülme arayışının bir ifadesidir. Kaybolanın bulma umuduyla önünden geçen bir alternatife sarılışıdır. Bazıları için reklamcı bir kültürde kitle iletişimi sayesinde başarı olanağı arayışıdır.

Gump'ın savaşa karşı protestoda kullanılışı, itilerek katılması, kazara orda bulunması, öne sürülerek sahneye çıkarılması, savaşa karşı olan Amerikan askerlerini aptallıkla ve kullanılmayla niteleyen bir hakarettir. Konuşmasının hoparlörün kim olduğu belli olmayan biri tarafından kesilmesi ve konuşmasını bitirişiyle sunulan iletişim ilişkisi sadece protestolara karşı olan sabotajların olduğunu anlatmaz, bundan daha önemli olarak savaşa karşı olan askerlerin söylediklerinin bir ceviz kabuğunu doldurmayacak kadar önem taşımadığını, söylense de söylenmese de hiçbir fark etmeyeceğini anlatır.

Gump'da birkaç kez anlık protestolar görürüz. Gump'ın protestosu meşrulaştırılmış saldırıya bir örnektir ki bu da kötüye karşı kötünün silahıyla\metoduyla kötü gibi kötüye karşı kaba güç kullanımını (polis işkencelerini, terörizmle mücadele diye devlet terörünü) haklı çıkarmadır: Bu da kendinin olana ve kendiyle bağıntılı olana (örneğin kız sevgilisine ve arkadaşına karşı) yapılan açık fiziksel saldırı ve haksızlığa karşı fiziksel tepki olarak öykülenir. Bunun dışında Gump çevrenin kurulu düzeninin faaliyetlerine sorgusuzca ve pasifçe kabulle katılan kitlelerin sürü psikolojisinin bireyselleştirilmiş biçimini örnekler: Kapitalist pazarın sevgilisi insan tipi!.

Uyuşturucu ve talebin suçlanması

Amerikan filmleri fantezi-kurgularında egemen gündemlerden önde gelenlerden biri olan uyuşturucu madde kullanımını sunmazsa eksik olur. Sunumda her zaman olduğu gibi tüketiciyi suçlayarak, sorumluluğu kişiye yükleyerek yapılır: Jenny'nin uyuşturucu maddeye bağımlı oluşu ve kendini öldürmeye kalkışı hikayelemesi uyuşturucu sorunu üretim ve dağıtıma kadar olan yapı ve politika sorunu olmaktan çıkarır ve kişisel yanlış özgür-seçenek olarak niteler. Bunun dışında kitle iletişim araçlarındaki günlük sunumlarda, uyuşturucu madde sorunu ve çaresi kullanıcı ve caddedeki satıcılarla ve uyuşturuculara el koyma içine sıkıştırılır. Böylece, örneğin adalet sisteminin sadece el konulan uyuşturucudan milyarlarca dolarlık kazanç sağlaması gerçekleşir.

Kitle kültürü ve fetişizm

Gump'in çamurlu yüzünü sildiği Tshirt'e ilgili anlatım Amerikan kitle kültürü insanının ne denli ticari kültürün ve reklamcılığın ve malı fetişleştirmesinin önemli bir parcası olduğunu gösterir. **Benim Tshirtümün önündeki sloganla kendimi özdeştirmem, o sloganın reklamcısı olmam, giydiğim Blue Jean'ın götünden Levy markası olması gerçekte ne benim ne de popomun değerini artırır.** Fakat malın fetişhleştirildiği ortamlarda sigara tutuşum, içtiğim sigaranın, giydiğim kotun, taktığım tasmanın egemen anlamı, kullanım ve tüketim malını gerçek görevleri ötesine götürür; İki ayaklı yürüyen reklam tabelası durumuna düşürülmüş kişi kendini, örneğin Amerikan malı kullanarak kendinden öte başkası ve başkalarından üstün olarak algılar ve kendisi gibi olan başkaları da bu algılamayı davranışları ve iletişimleriyle desteklerler. Böylece özel teşebbüs sisteminin sömürgen pratikleri özgürlüğün ifadesi biçimine dönüşür.

Siyasal suikastler

Amerikan siyasal hayatı liderlere karşı suikastlarla ve saldırılarla süslüdür. Bu süsleme örneklerini Gump'ta Kennedy kardeşlerin öldürülmesi, Şallace ve Reagan'a sıkılan kurşunlarla örneklenmekte ve bunu Gump bir türlü anlayamamaktadır: Stupid is As Stupid does!

Siyasal suikastlar aptal, anlamsız bireysel girişimler olarak sunulur. Böylece toplumdaki hoşnutsuzluklar birikiminin getirdiği ifadelerden biri olan suikast girişimi bireyle başlatılıp bireyle bitirilir: Padişah sadece suçsuz olmaz aynı zamanda kurban olur. Ardından göz yaşı döktürülürüz ve padişaha ve padişahın temsil etiklerine dil ve el uzatanın dilini kesme ve elini kırma hisleriyle dolup taşarız: insanlık öldü mü be, teröristlere haddini bildirmek gerek!.

Bilim, tesadüf ve mucize

Gump'ın ayaklarına yürümesi için konan teknolojinin metal ürünü ve hastalık ilişkisi ve ardından Gump'ın koşarken bu metallerin parçalanarak düşmesi ve hala koşmaya devam etmesi doktoru eleştirmektedir. Koşarken bu kelepçelerden kurtuluşu bilinçli bir kurtuluş çabasının değil, bir tesadüfün, tanrının mucizesinin bir ifadesidir. Bu, egemen ideolojilerin desteklediği, kapitalist düşünü tarzına gerçekte aykırı olan, hurafeci anlayışı taşıyan izleyiciler için bilimin sınırının alın yazısı ve tanrının hikmetiyle kırılmasıdır. Bu anlatımla gizlenen bir gerçek, tıp bilimin ve endüstrisinin insanı kelepçeler içine hapsetmesi ve kendine sağılan inek gibi bağımlı tutmasıdır. Egemen tıp ve ilaç endüstrilerinin pratikleri bugün belki de sağlıktan çok sağlıksızlığın, gereksiz sakatlanmaların, hastalıkların ve ölümlerin nedenidir.

Alın yazısının yeni anlamı

Subay Dan'in bütün ecdatlarının gelmiş geçmiş savaşlarda şehit düştüğü alay edici bir şekilde sunulmaktadır. Bunu tabi egemen ideolojinin taşıyıcıları ve elbette Subay Dan için anlamı vatan hizmeti, kahramanlık, şehitlik mertebesine ulaşan alın yazısıdır. Subay Dan'ın ecdatlarının her savaşta şehit düşmesi belli sınıfların insanlarının kazançları ölüm olan (veya öldürme olan) başkalarının çıkarını kendisiyle bağdaştıran ve başkalarının bayrağını sallayarak sakat katılma örneği veren sakat insanlık durumumun sakatlık örneklerinden biridir. Bunun Amerikan gerçeğiyle ilişkisi, her ülkede olduğu gibi açıktır: Belli çıkarlar için savaş açan ve savaş sırasında siyasal ve ekonomik politikalarla vurgunlar vuran bir azınlık, ve bu vurgunların gerçekleşmesi yolunda canını feda eden ve kendi gibilerin canlarını alan kitleler...

Gump'ta Vietnamda kurtardığı komutanının kendini yok edici, yeteneksizlikle, yetersizlikle, eksiklikle yaşama yerine ölmeyi tercih edici, kendini feda edici alın yazısı anlayışından çıkıp hayatın ona hediye ettiğiyle, bu hediye iki ayağını kaybetme bile olsa, yaşamı olduğu gibi kabul ederek ve onun üzerine hayatını kurarak sürdürme biçimine dönüşür. Bu sürdürmeye de zengin olma ve kıza konma umudu vererek renk, heyecan ve anlam katılır. Bu fantazinin seyredildiği Amerikan kentlerinde sinemaların hemen yanında, metrolarda, sokak köşelerinde ellerinde "Vietnam veteran, please help" (Vietnamda hizmet vermiş asker, lütfen yardım edin) yazılı levhalar tutan insanlar dilenir. Amerika’nın yaşanan gerçeğiyle, Gump fantazisinde sunulan hayali gerçekler arasındaki fark ender istisnaların genel kural olarak yutturulması farkıdır.

Hayatı olduğu gibi alma ve ödülü

Filmde kötürüm Gump diger kotürümlere (ve çalışan sınıflara) kibar olmayı, pasifce şikayetsiz ve sorgusuzca katılmayı, saflığı benimsemelerini sinsice söylüyor ve bunun ergeç mükafatını göreceklerini, kendisi gibi piyangoya konacaklarını, zengin olacaklarını ve kıza konacaklarını vurguluyor. Protesto yapanların vahşiliginive kabaligini ve hayirli olmayan sonlarını sergileyerek bu vurgulamayı güçlendiriyor. Böylece, sahte umutlar verme yanında, insan yaşamının amacının ne olduğu belirleniyor.

Gump ussal bakımdan "normal" olarak nitelenmiyor, fakat fiziksel kabiliyet bakımından (sporda örneğin) normalin üstünde bir kabiliyete sahip. Fakat fiziksel kabiliyetinin kullanımı Gump'ın sömürülmesi yönünde görev yapıyor ve Gump'a kapitalist değer anlayışı çerçevesinde faydasız oluyor. Gump'ın başarısı kapitalist değer anlayışı çerçevesinde anlamlandırılıyor: Hayatı olduğu gibi kabullenerek, kapitalist ve protestan kuralları kullanarak zengin olması ve kıza konması...

Gump ve tarihe uyuklayarak katılma

Gump'ın ırkçı Alabama okulundaki durumda kitabını düşuren zenci kıza kitabını vermesi gibi örneklerle anlatılan toplumsal olaylara katılımı bilinçli bir katılma asla değildir, protesto kapsami içine de girmez: Toplumsal egemenlik ilişkilerindeki egemen duyguların (ırkçılık, düşmanlık gibi) ve buna karşıt olan bilinçli duyguların Gump farkında bile değildir ve bu duygularla değil, kendini içinde bulduğu o anki durumda, toplumsal egemen ideoloji veya karşıtlarından tamamıyla soyutlanmıs,

bağımsız bir şekilde davranmaktadır. Gerçekte bu davranış 'sağ duyu" davranışı gibi ideolojiden uzak ve bağımsız olarak kendini sunar. Bu sunuşu da izleyiciler değerlendirdiğinde "iyilik, doğruluk, aptallık, salaklık, insanlık vb" gibi biçimlerde kendi anlayış kalıpları içinde anlamlandırırlar. Dolayısıyla, Gump'ın aptallığı (ki hiç de aptallık değil, tam aksine başkalarını aptallıkla suçlama)bu değerlendirme yapanların ideolojik aptallığı olur. Sağ duyunun ideolojisi çoğunlukla egemen kültürel geleneklerin ve pratiklerin ideolojisini yansıtır. Sağduyu bu nedenle evrenselliği çok ender ifade eder.

Aptallık Gump durumunda fiziksel durumla (beyinin fiziksel fonksiyonunun yetersizliğiyle) tanımlanmaktadır. Bu yetersizlik de saflıkla birleştirilerek, kapitalist protestant çalışma ve diger fiziksel kabiliyet (pinpon oynaması, çok hızlı koşması) ile egemen sistem arasındaki ilişkilerin iletişimiyle toplumsal sömürme ve sömürülme sonucunda başarıyı heceliyor. Futbol ve siyasal alanlarda Gump'ın başkalarının başarısı için sömürülmesi ve kendi için kendi girişimleriyle ekonomik alanda başarısı (başarı=zenginlik ve kıza konma) böyle bir anlatımdır. Bu anlatımın birbirini gırtlaklayan Amerikan ekonomik günlük yaşamında gerçekçiliği, olasılığı var mı? Amerika'daki Gump gibi kötürüm olanların yasam mücadelesine ve durumuna bakarsak bu olabilirliğin ne denli hayali ve fantazi olduğunu anlarız: Büyük çoğunluk ya geri zekalılar yurtlarında veya hastahanelerinde veya yuvalarında veya evde diğer aile fertleri tarafından besleniyor, ya sokakta veya trende dileniyor ya da devlet yardımıyla ölmeyecek bir şekilde karnını doyuruyor durumdadır.

Kapitalizmde saflığın, doğruluğun, insanca duygululuğun yeri kapitalist başarısızlık ve kaybetme anlamınadır. Yani, Gump'ın başarısı ve Gump örneği piyangoda milyarder olma olasılığına benzer.

Gump'in okulda, savaşta ve siyasal alanda kullanılması ve karşılığında madalyayla donaltılması, kitlelerin kullanımı ve sömürüsüne paralel bir anlam taşır. Bu anlamı da genel izleyici kitlelerinin anlamlandırmasında pek göremeyiz: Egemen ideolojinin taşıyıcısı kitleler Gump'ın dediği gibi, "aptal yaptığıyla aptaldır" örneklerinden birini vererek Gump'a dudaklarında istihza veya kaplerinde acıma ile bakarlar: Gump asla kendileri değildir: Bizlik ve başkalık ideolojisi...

Forrest Gump filmi liberal Amerikan ideolojisinin ve Hollyşood'un finans başarısı örneklerindendir. Rambo'dan daha iyi değil mi? Rambonun insan olan her şeye düşmanlığını anlamak için büyük entellektüel gayret göstermeye gerek yoktur. Fakat Forrest Gump gibi filmlerin bu karakterini görmek çok daha dikkatli bir şekilde filme yaklaşmayı ve kafa yormayı gerektirir. Filme zaten kafası yorulmuşlar kafa dinlemek için gittiklerinden duygusal yan ve dolayısıyla bu duygusallıkla işlenen ideolojik çerçeve etkenlik kazanma olasılığına daha çok sahip olur.

Filmi seyredelim mi diye sormayın bana lütfen: Filmin başarısına para ödeyip seyrederek katılma, filmin propagandası nedeniyle uyarılan merakla (veya benim nedenime bağlı merakla) kapitalist somurüye katılmanın kaçınılmaz durumlarından biridir. Gump doğruluk, haklılık, iyilik, başarı ve insanlık duygularımızı belli amaçlarla ince bir şekilde işlenmiş "duygulu" bir yapıttır. Tehlikesi ve başarısı bu duygulukta yatmaktadır.

Dr. İrfan Erdoğan-New York, June 2, 1995

http://www.irfanerdogan.com/sinema/gumpfilmi.htm

**

Eleştiri 2

Tom Hanks'ın başrolde mükemmel bir performans sergilediğini söylesek abartmayız. Oynadığı karakterin bu kadar sevilmesin de Tom Hanks'in mükemmel performansı bence çok önemli. Oynadığı karakter Forrest Gump'ın kendine ait neredeyse hayranları var. Bir de filmi film yapan bazı replikler var ki anlatılmaz, izlemeniz lazım kesinlikle. Ama ben filme ismi gibi yapışmış olan bu repliğin altını kırmızı kalemle çiziyorum belki de tüm filmi anlatıyordu: "Koş Forrest Koş"

Doğruyu söylemek gerekirse bazı yerlerinde Türk filmlerini bile görerek filmden bir ara epey uzaklaştım. Ama hafızalara kazınan oyunculukları, film teknolojisinin kullanımında, dönemlerin yansıtılmasında, kamerada, mekânlarda, kurguda, senaryoda ve yönetimde gösterilen üst düzey başarılarında hakkını vermek lazım.

Bu film, Hollywood eliyle üretilen ve Amerikan popüler kültürüne hizmet eden filmlere pek ciddiyetle yaklaşmayan, bu türün birçok örneğine bin bir kulp takan benim tarafımdan beğenilmedi. Çünkü film Amerikan ideolojisine ve Amerikan kapitalizmine itaat ediyor. Bu yüzden bizim gibi ülkelerde bu kadar alkış alması da normal. Çünkü filmde bize Forrest kadar aptal bile olsanız kapitalist dünyada zengin olabilirsiniz. Siz kilisenize gidin, çalışın ve düşünmeyin mutlaka mucizeler sizin için de gerçekleşecek. Aynı zamanda ırkçılığı sistemin yanlışı olarak değil onun yerine birkaç kişinin üstüne yüklemesi de Amerikan kapitalizmine bir hizmetti. Tabi protesto ile ilgili sahneler vardı ki burada her zaman söylenen şey ayyuka çıkıyordu Hollywood Amerika'nın en büyük siyası aracıdır. Binlerce insana bilmeden protestocuları kötü ve protestoculara katılırsan başına neler gelir diyordu. (yani aba altından soba gösteriyordu bak Jenny'e ne oldu) yani Amerikan kapitalizminin istediği pasif ve salak insan portesini iyi olarak çiziyordu. Siyasi suikastları anlamsız gösteriyordu film eğer dikkat etti iseniz. Altında yatan ekonomik ve siyasi sıkıntılara değinmiyordu. İnsanlara bu teröristler anlamsız yere gelir ve politikacı vurur demek istiyordu. Yani tipik liberal Amerikan kapitalizmi.

Size filmin her yerde bulabileceğiniz sinemasal tanıtımlarını ilk paragraflarda yazdım. O uzun ve sıkıcı olan ise her yerde bulamayacağınız sadece sosyal politik değerlendirme olan eleştiriyi ise filmde verilen bu gizli düşüncelere karşı beyninizi koruyun diye yazdım. Çünkü bu filmi göklere çıkarıp alkış yapanlar siz bu filmi izlerken Dolarlarını sayıyor olacak. Eğer bir sinema yazarı bu filmi övüyorsa cahildir altta ki temelleri görememiştir, yazılarını atın vaktinizi almasın. Eğer cahil değil ve bilerek yazıyorsa direk kişiyi çöp kutusuna atın.

http://yazaratar.blogspot.com.tr/2013/09/kapitalizmin-sevgilisi-forrest-gump.html#.U7Hfb0BMbck

**

Filmden Kesitler

Annem her zaman hayatın bir kutu çikolata gibi olduğunu söylerdi. İçinde ne olduğunu asla bilemezsin. Ayakkabılar çok rahat olmalı. Eminim o ayakkabılarla tüm gün yürür, yürür ve hiçbir şey hissetmezsin.

- Keşke öyle ayakkabılarım olsa.

- Ayaklarım acıyor. Annem her zaman bir insanın ayakkabılarına bakarak, hakkında çok şey anlaşılacağını söylerdi. Nereye gittikleri, nerede oldukları. Ben pek çok ayakkabı giydim. Eminim çok iyi düşünürsem ilk ayakkabılarımı hatırlayabilirim. Annem onların beni her yere götüreceğini söyledi. Sihirli ayakkabılarım olduklarını söyledi.

**

Ben bebekken annem bana bir İç Savaş kahramanının adını vermiş; General Nathan Bedford Forrest. Onunla bir akrabalığımız olduğunu söyledi. O, Ku Klux Klan adındaki kulübü kurmuş. Cüppeleri ve çarşaflarını üstlerine giyer ve bir grup hayalet ya da gulyabani gibi davranırlarmış. Hatta atlarını bile çarşafla örter ve öylece ata binerlermiş. Neyse, adımı ondan almışım, Forrest Gump.

Annen, Forrest adının bana yaptığımız bazı şeylerin mantıksız olabileceğini hatırlatmasını söyledi.

Bu taraftan. Bekle. Tamam. Ne bakıyorsunuz?

Hiç bacaklarında tel olan küçük bir çocuk görmediniz mi?

Kimsenin, senden daha iyi olduğunu söylemesine izin verme Forrest. Tanrı herkesin aynı olmasını isteseydi hepimizin bacaklarına tel takardı. Annem bana bazı şeyleri anlatmak için mutlaka bir yol bulurdu. 17. Karayolunun yaklaşık 400 metre uzağında, Alabama, Greenbow kasabasının 800 metre uzağında oturuyorduk. Greenbow beldesine bağlıydı. Evimiz, annemin dedesinin, dedesinin dedesi bin yıl önce okyanus ötesinden geldiğinden beri onun ailesine aitmiş. Ev annem ve bana ait olduğu ve odalarımız boş olduğu için annem odaları, buradan geçenlere kiralamaya karar verdi, Mobile Montgomery, gibi yerlerden gelenlere. Annem ve ben böyle para kazanırdık. Annem çok zeki bir kadındı. Sana söylediklerimi hatırla Forrest. **Sen ötekilerden farklı değilsin. Dediklerimi duydun mu Forrest?**

Sen de herkes gibisin. Farklı değilsin. Oğlunuz farklı Bayan Gump. I.Q.'su 75. Hepimiz birbirimizden farklıyız Bay Hancock. Benim en iyi eğitimi almamı istiyordu ve beni Greenbow Beldesi Merkez Okulu'na götürdü. Müdür ve ötekiler tanıştım.

Size bir şey göstermek istiyorum Bayan Gump. Şimdi, bu normal. Forrest ise burada. Eyalet devlet okuluna giriş için en az 80 I.Q. Gerekiyor. Bayan Gump, o özel bir okula gitmek zorunda.

- Orada iyi olacaktır.

- Normalin anlamı ne ki?

Biraz yavaş anlıyor olabilir ama oğlum Forrest herkesin sahip olduğu fırsatlara sahip olacak. Lastik kaplamayı öğreneceği özel bir okula gitmeyecek. Burada sadece 5 puancıktan söz ediyoruz. Yapılacak bir şeyler olmalı.

Biz ilerici bir okul sistemiyiz. Hiç kimsenin geride kaldığını görmek istemeyiz. Bay Gump var mı acaba Bayan Gump?

Tatilde. Annen senin eğitiminle çok ilgileniyor evlat. Pek konuşmuyorsun, değil mi?

"Sonunda denemesi gerekti. Kolay görünüyordu ama... "Ah, neler oldu. Önce onlar..." - Anne, tatil ne demek?

- Tatil?

Babamın gittiği yer?

Tatil, bir yere gitmek... bir daha dönmemektir.

Neyse, annemle benim tek başımıza kaldığımız söylenebilir. Bizce mahsuru yoktu. Evimiz hiç boş kalmıyordu. Her zaman gelip, giden birileri vardı.

Bir keresinde bizde gitar kutusu olan bir genç kalıyordu. Forrest, sana bu delikanlıyı rahatsız etme demiştim. Önemli değil hanımefendi. Ona gitarda bir-iki şey gösteriyordum. Tamam. Yemek istiyorsanız yemek hazır. Evet, kulağa hoş geliyor. Teşekkürler hanımefendi. Şu çılgın yürüyüşünü göstersene. Biraz ağırdan al. Gitarı beğenmiştim. Sesi güzeldi. Müziğe göre hareket etmeye, kalçamı sallamaya başladım. Bir gece, annemle birlikte alışverişe gitmiştik, Benson mobilya-aletleri mağazasının önünden geçerken ne oldu dersiniz?

Bu, çocuklara göre değil. Birkaç yıl sonra Kral dedikleri o yakışıklı genç çok fazla şarkı söyledi. Kalp krizi falan geçirdi. Kral olmak zor olmalı. Bazı şeyleri hatırlayabilmek ama bazılarını hatırlamamak çok tuhaf.

- Elinden geleni yap Forrest.

- Tabii ki yapacağım anne. Okulun ilk günündeki otobüs yolculuğunu çok iyi hatırlıyorum. Binecek misin?

Annem yabancıların arabalarına binmememi söylerdi. Bu, okul otobüsü.

- Ben Forrest, Forrest Gump.

- Ben de Dorothy Harris. Artık birbirimize yabancı değiliz. Burası dolu. Dolu. Buraya oturamazsın.

Bir çocuğun hatırladığı şeyler çok tuhaftır çünkü doğumumu hatırlamıyorum. İlk Noel'imde bana neler aldıklarını ve ilk pikniğime ne zaman çıktığımı hatırlamıyorum ama dünyanın o en tatlı sesini duyduğum anı hatırlıyorum. İstersen buraya oturabilirsin. Daha önce hiç bu kadar güzel bir şey görmemiştim. Bir melek gibiydi.

Oturacak mısın, oturmayacak mısın?

Bacaklarının nesi var?

Hiçbir şey, sağol. Bacaklarım iyi ve harika. Otobüste onun yanına oturdum ve okula kadar onunla sohbet ettik. Sırtım bir soru işareti gibi eğri. Annem dışında kimse benimle konuşmamış veya soru sormamıştı. Aptal falan mısın yoksa?

Annem **"Aptallık yapan, aptaldır"** der.

- Adım Jenny.

- Ben Forrest, Forrest Gump. O günden sonra hep birlikteydik. **Jenny ve ben, köfte ve patates gibiydik.** Bana tırmanmayı öğretti. Haydi Forrest, yapabilirsin. Ben de ona sarkmayı öğrettim. Okumama yardım etti, ben de ona sallanmayı öğrettim. Bazen öylesine oturur ve yıldızları beklerdik.

- Annem beni merak edecek.

- Biraz daha kal. Bir nedenden dolayı Jenny hiç eve gitmek istemiyordu. Tamam Jenny, kalıyorum. O benim en özel arkadaşımdı. Tek arkadaşımdı. Annem bana mucizeler her gün gerçekleşir derdi. Bazı insanlar böyle düşünmüyor ama gerçekleşiyor. Hey, kukla! Sen gerizekalı mısın yoksa sadece aptal mı?

- Bakın, ben Forrest Topal'ım.

- Kaç Forrest. Kaç Forrest! Kaç! Çabuk! - Bisikletleri getir! - Yakalayalım onu! Haydi! Dikkatli ol kukla! Seni yakalayacağız! Koş Forrest, koş! Koş Forrest! Buraya gel! Koş Forrest! Koş!

Size anlatsam herhalde inanmazdınız ama rüzgar gibi koşuyorum. O günden sonra bir yere gideceksem, koşuyordum. Çocuk tam bir koşma manyağı.

**

Hatırlıyor musunuz, Jenny'nin hiç eve gitmek istemediğini söylemiştim?

Alabama kadar eski bir evde oturuyordu. Beş yaşındayken annesi cennete gitmişti ve babası da bir tür çiftçiydi. Jenny?

Sevgi dolu bir adamdı. Onu ve kızkardeşlerini hep öpüyor ve okşuyordu. Bir keresinde Jenny okul otobüsünde yoktu. Jenny, neden bugün okula gelmedin?

Babam uyuyor. Haydi! Jenny, nereye kaçtın?

Buraya gelsen iyi edersin! Neredesin?

Jenny! Jenny, neredesin?

Benimle dua et Forrest. Benimle dua et. Yüce Tanrım, buradan çok, çok uzağa uçmam için beni bir kuş yap. Yüce Tanrım, buradan çok, çok uzağa uçmam için...

Annem hep Tanrı gizemlidir derdi. Jenny'yi o gün bir kuşa çevirmedi. Onun yerine polis Jenny'nin artık o evde kalmak zorunda olmadığını söyledi. Creekmore Bulvarı'nda büyükannesinin yanında kalacaktı, bu beni çok sevindirdi çünkü çok yakındaydı. Bazı geceler Jenny gizlice dışarı çıkıp, benim eve gelirdi, çünkü korktuğunu söylerdi. Neden korktuğunu bilmiyorum. Bence nedeni ninesinin köpeğiydi. Çok fena bir köpekti. Neyse, Jenny ve ben liseye kadar çok iyi dost kaldık.

- Hey, aptal! - Kes şunu! Koş Forrest, koş! - Duymadın mı salak?

- Koş Forrest! Kamyonete bin! Haydi! Kaçıyor! Kımılda! Koş Forrest! Koş! Koş Forrest!

Artık her yere koşarak gidiyordum. Bunun beni bir yerlere getireceğini hiç düşünmezdim. Bu da kim böyle?

Bu Forrest Gump, koç. Bölgenin delisi. Ve inanabiliyor musunuz?

Üniversiteye de gittim.

- Forrest, kımılda! Koş! - Tamam! - Koş! - Koş,

**

Belki sorun bendeydi ama üniversite dönemi çok kafa karıştırıcıydı. Mahkeme emrini uygulayan federal birlikler bugün Alabama Üniversitesinde bütünleşmeyi sağladı. İki zenci okula alındı Daha önce Vali George Wallace sembolik tehdidini yerine getirip okulun kapısının önünde durmuştu. Earl, neler oluyor?

Rakunlar okula girmeye çalışıyor. Rakun mu?

Rakunlar arka bahçemize girmeye çalıştığında annem onları bir süpürgeyle kovalardı. Rakun değil, salak. Zenciler. Bizimle okula gitmek istiyorlar. Bizimle mi?

Öyle mi?

Vali Wallace'ın kapıyı kapatma sözünü yerine getirmesinden kısa süre sonra Başkan Kennedy Savunma Bakanına askeri güç kullanma emri verdi. Burada kasetten, ulusal muhafızların komutanı General Graham ile Vali Wallace'ın, karşılaşmasını görüyorsunuz. Bugün burada bulunan ulusal muhafızlar Alabama'nın federal askerleri ve sınırlarımız içinde yaşıyorlar. Onlar kardeşlerimiz. Bu savaşı biz kazanıyoruz çünkü Amerikan halkının dikkatini, uzun zamandır sözünü ettiğimiz ve bugün artık bariz olan bir tehlikeye çektik; Bu ülkede askeri diktatörlük kurma eğilimine. Günün sonunda Tuscaloosa'daki Alabama Üniversitesi artık ırk ayrımı uygulamıyor ve Jimmy Hood ile Vivian Malone adındaki öğrenciler yaz dönemi derslerine yazıldılar. Bayan, kitabınızı düşürdünüz. Vali Wallace söz verdiği şeyi yaptı. Tuscaloosa kampüsünde bulunarak, kalabalığın toplanmasını önledi...

- Bu Gump değil miydi?

- Hayır, bu olamaz. O olduğundan eminim.

Birkaç yıl sonra okul kapısındaki kızgın, küçük adam iyi bir fikir olduğunu düşünüp, Başkanlığa adaylığını koydu. Başka biri iyi fikir olmadığını düşündü. Ama o ölmedi.

**

Forrest! Burada ne işin var?

Ne yapıyorsun?

Ne yapıyorsun Forrest?

İndir beni! Buna devam edemezsin. Beni kurtarmayı sürdüremezsin.

- Seni tutmaya çalışıyordu.

- Pek çok kişi beni tutmaya çalışır.

Bunu yapmaya devam edemezsin.

Kendimi tutamıyorum.

Seni seviyorum. Sevginin ne olduğunu bilmiyorsun. Dua ettiğimiz zamanı hatırlıyor musun Forrest?

Uzaklara uçabilmek için Tanrı'dan beni kuş yapmasını istemiştim hani?

Evet, hatırlıyorum. Sence bu köprüden uçabilir miyim?

Ne demek istiyorsun Jenny?

Hiç. Buradan gitmeliyim.

- Bekle Jenny.

- Forrest, benden uzak dur, tamam mı?

Benden uzak dur, lütfen.

- Beni bırakabilir misin?

- Nereye gidiyorsun?

- Hiç fark etmez.

- Atla. Hoşçakal Jenny. Beni Vietnam'a yolluyorlar.

Orası farklı bir ülke. Biraz bekleyin. Bana bir söz ver, tamam mı?

Zor bir duruma düşersen, cesur davranmaya kalkma.

- Koş, tamam mı?

Sadece koş.

- Tamam. Sana sürekli yazacağım. İşte böyle. Bir anda, gidiverdi.

**

Bana sapasağlam dön. Duydun mu?

Bize, Vietnam'ın Amerika Birleşik Devletlerinden çok farklı olacağı söylenmişti. Bira kutuları ve ızgaralar dışında öyleydi de. Eminim tüm bu sularda karides vardır. Vietnam'da çok iyi karides var dediler. Savaşı kazandıktan ve her şeyi devraldıktan sonra Amerikan karidesçilerini buraya getirtip, bu sularda karides avlarız. Sürekli karides tutarız.

- Benim bahriyelilerim olmalısınız.

348 Yazılar

- Günaydın efendim. Elini indir. Bana selam durmayın. Bu bölgenin her tarafında bir subay mıhlamak isteyen keskin nişancılar var. Ben Teğmen Dan Taylor. Fort Platoon'a hoşgeldiniz.

**

Teğmen Dan işini biliyordu. Benim teğmenim olduğu için şanslıydım. Çok köklü bir askeri geçmişi vardı. Her Amerikan savaşında ailesinden birileri savaşmış ve ölmüştü. Lanet olsun, oku canlarına.

**

Bu müfrezeye iki önemli emrim var. Bir, ayaklarınıza iyi bakın. İki, kendinizi öldürmek gibi aptalca şeyler yapmayın. Umarım onu yüzüstü bırakmam. Taşrayı bir hayli gezdim. Çok uzun yürüyüşlere çıkıyorduk. Her zaman Charlie adındaki o adamı arıyorduk. Her zaman eğlenceli değildi. Teğmen Dan sürekli olarak yoldaki bir taş veya izden nem kapıyor ve bize eğilip, susmamızı söylüyordu. Eğilin! Susun! Biz de öyle yapıyorduk. Ben fazla bir şey bilmem ama bence Amerika'nın en iyi gençlerinden bazıları bu savaşa katıldı.

**

Hey, Forrest, yiyemeyeceğin kadar karides. İyi fikir. Bubba'nın iyi bir fikri vardı. Hatta Jenny'ye bile bu konuda yazdım. Ona mektuplar yolluyordum. Her gün değil ama neredeyse. Ona neler yaptığımı anlatıp, onun neler yaptığını soruyor ve her zaman onu düşündüğümü anlatıyordum. Ve ilk fırsat bulduğu vakit yazacağı mektubu nasıl beklediğimi anlatıyordum. Ona her zaman iyi olduğumu söylüyordum. Sonra her mektubu "Sevgilerle, Forrest Gump" diye bitiriyordum. Bir gün, her zamanki gibi yürüyorduk ve sonra bir anda birisi yağmuru kapatıverdi ve güneş çıktı. Pusu! Siper alın! - Şu makineliyi getir, kahrolasıca!

- Forrest, iyi misin?

Strong Arm, Strong Arm! - Bir adam vuruldu.

- Strong Arm, burası Leg Lima 6! Anlaşıldı Strong Arm! Point Blue artı iki'den ateş açıldı. Makineli ve roket ateşi! Ağır ateş altındayız!

- Tekledi! Tekledi!

- Lanet olsun! Makineliyi düzeltin ve ağaçlara doğrultun! Pusuya düştük, ateş altındayız. Mavi hatta kadar geri gideceğiz. Geri çekil! Geri çekil!

- Forrest! Koş Forrest! - Geri çekil!

- Koş! Koş dostum! Koş!

- Geri çekil Gump! Koş kahrolası! Koş! Koştum ve koştum, tıpkı Jenny'nin bana dediği gibi. O kadar hızlı ve uzağa koştum ki yalnız kaldım ve bu kötü bir şeydi. Bubba en iyi dostumdu. İyi olduğundan emin olmalıydım. Hangi cehennemdesin?

Bubba'yı bulmaya giderken, yerde yatan bir genci buldum. Tex. Tamam. Onu orada, korkmuş haliyle tek başına bırakamazdım, onu kaldırdım ve koşarak oradan çıkardım. **Her seferinde Bubba'yı aramak için geri döndüğümde bir başkası "Yardım et Forrest, yardım et!" diyordu** Tamam. Gel. Gel. Kendini zorlama. Uzan. İyileşeceksin. Bubba'yı bulamayacağım diye korkmaya başlamıştım. Tehlikeye yakın olduğumuzu biliyorum! Her yerde Vietnamlı var. O uçakları derhal buraya gönderin. Tamam. Teğmen Dan, Coleman öldü!

Öldüğünü biliyorum! Bütün müfrezemi vurdular! Lanet olsun! Ne yapıyorsun?

Beni burada bırak! Uzaklaş. Beni burada bırak! Git! Beni burada bırak dedim, kahrolası!

Leg Lima Altı, burası Strong Arm. Uçakların yaklaştığını bildiriyorum. Tamam. O anda bir şeyin atlayıp, beni ısırdığını hissettim. Bir şey beni ısırdı!

Kahrolası orospu çocuğu! Müfrezeyi bırakamam.

Sana beni orada bırak dedim Gump. Beni unut. Kendini kurtar! Ne dediğimi duydun mu?

Gump, kahrolası, indir beni. Bas git buradan. Beni oradan kurtarmanı istemedim, kahrolası!

- Nereye gittiğini sanıyorsun?

- Bubba'yı almaya. Şu anda bir hava saldırısı yaklaşıyor. Tüm bölgeyi napalme boğacaklar. Burada kal! Bu bir emirdir.

Bubba'yı bulmalıyım! Ben iyiyim Forrest. İyiyim.

- Bubba, hayır.

- İyileşeceğim. Haydi. Haydi. Haydi. Ben iyiyim Forrest. İyiyim. İyiyim. Duman atın şuraya!

Bubba'yla bunun son konuşmam olacağını bilseydim ona söyleyecek daha iyi bir şey bulurdum.

- Selam Bubba.

- Selam Forrest.

- Forrest, bu neden oldu?

- Vuruldun. Sonra Bubba hiç unutmayacağım bir şey söyledi. Eve gitmek istiyorum. Bubba en iyi dostumdu. Ben bile bunun kolayca bulunacak bir şey olmadığını biliyorum. Bubba bir karides teknesi kaptanı olacaktı ama onun yerine Vietnam'daki nehir kıyısında öldü. Bu konuda söyleyeceklerim bu kadar. Bir kurşundu değil mi?

- Kurşun mu?

- Atlayıp, seni ısıran şey. Evet, efendim. Beni tam kıçımdan ısırdı.

Milyon dolar değerinde bir yara olduğunu söylediler... Ordu paraya el koymuş olmalı çünkü o bir milyonun tek kuruşunu bile görmedim. Kıçtan yaralanmanın tek güzel tarafı dondurmalar. Bana yiyemeyeceğim kadar çok dondurma verdiler. Bilin bakalım ne oldu?

İyi bir arkadaşım yandadaki yatakta kalıyordu. Teğmen Dan, size dondurma getirdim. Teğmen Dan, dondurma! Banyo vaktiniz geldi Teğmen. Harper! Cooper. Larson. Webster. Gump.

- Gump!

- Ben Forrest Gump'ım. Kyle. Nichols. McMill. Johnson. Gump, bu aptalca şeyi nasıl seyrediyorsun?

Kapat şunu. Amerikan Ordusu Vietnam Kanalını izliyorsunuz. Burası Kanal 6, Saygon. İyi tutuştu Gump. Bu oyunu biliyor musun?

Haydi. Sana göstereyim. Bu oyunun püf noktası her ne olursa olsun gözünü, asla ama asla toptan ayırmamaktır. Tamam. Her nedense pin pon bana çok doğal geldi. Gördün mü?

Aptallar bile oynayabilir. Ben de sürekli oynamaya başladım. Pin pon oynayacak biri yokken bile pin pon oynuyordum. Hastanedekiler sudaki ördeğe benzediğimi söylediler, her ne demekse.

Teğmen Dan bile gelip, oyunumu seyrediyordu. O kadar çok pin pon oynuyordum ki, uykumda bile oynuyordum.

Şimdi beni dinle. Hepimizin bir kaderi vardır. Hiçbir şey öylesine olmaz. Hepsi bir planın parçasıdır! Orada, adamlarımla birlikte ölmeliydim ama şimdi, bacakları olmayan, sakat bir ucubeyim! Bak. Bak! Bana bak! Bunu görüyor musun?

Bacaklarını kullanamamak nasıI bir şey biliyor musun?

Evet, efendim, biliyorum. Ne dediğimi duydun mu?

Bana ihanet ettin!

Bir kaderim vardı. Savaş alanında, onurlu bir şekilde ölmem gerekiyordu! Benim kaderim buydu ve sen beni kaderimden ettin! Ne dediğimi anlıyor musun Gump?

Bunun olmaması gerekirdi, bana olmamalıydı. Bir kaderim vardı. Ben Teğmen Dan Taylor'dım. Hala Teğmen Dan'siniz. Bana bak. Ne yapacağım şimdi?

Ne yapacağım şimdi?

**

Er Gump?

- Evet, komutanım! - Rahat. Evlat, Onur Madalyasıyla ödüllendirildim. Bilin ne oldu Teğmen Dan?

Bana bir madal... Bayan, Teğmen Dan'e ne yaptılar?

Onu eve yolladılar. 2 hafta sonra Vietnam'dan ayrıldım. Tören, Başkan'ın Vietnam'da savaşın tırmanması gerektiğini belirten samimi bir konuşmayla başladı. Başkan Johnson dört onur madalyasını, her bir... Amerika size büyük minnet borçlu evlat. Anladığım kadarıyla yaralanmışsın. Nerenden vuruldun?

Kıçımdan, efendim. Müthiş bir görüntüydü herhalde. Görmek isterdim. Lanet olsun evlat! Sonra annem biraz uzanmak için otele gitti, ben de başkentimizi gezmek için yürüyüşe çıktım. Hilary! Gaziler geldi. Ne yapmamı istiyorsun?

İyi ki annem dinleniyordu çünkü caddeler heykellere ve anıtlara bakan insanlarla hıncahınç doluydu ve bu insanların bazıları gürültücü ve saldırgandı. Tamam, izleyin beni! Kımıldayın! Gittiğim her yerde kuyruğa girmem gerekiyordu. Haydi. Yürü! Bunu yaptığın için iyi bir adamsın. İyi. Tamam. Adamın biri küçük bir konuşma yapıyordu. Ve her nedense, tişört olarak Amerikan bayrağı giymişti. Ayrıca "S"le başlayan kelimeyi çok seviyordu. Şunu "S"meli, bunu "S"meli. Ne zaman "S" kelimesini kullansa, kalabalık onu alkışlıyordu. Haydi dostum. Yukarı gel. Haydi. Haydi. Evet, sen! Haydi. Kımılda, kımılda! Haydi. Çık yukarı. Bize biraz savaştan söz et ahbap.

- Vietnam'daki savaş mı?

- Viet-sik-nam'daki savaş! Şey... Vietnam'daki savaş hakkında söyleyebileceğim tek şey vardı. Vietnam'daki savaş hakkında söyleyebileceğim tek şey var. Vietnam'da... Sen ne yaptığını sanı... Senin kafanı dağıtacağım, kahrolası domuz!

**

Forrest, bizim çok farklı hayatlarımız var. Bunu almanı istiyorum. Forrest, bunu alamam. Bunu, bana söylediklerini yaparak aldım.

- Neden bana karşı bu kadar iyisin?

- Sen benim kızımsın. Her zaman kızın olacağım. Sonra bir anda tekrar hayatımdan çıkıverdi. Bir insan için küçük, insanlık için büyük bir adım. Ben Vietnam'a döneceğimi sanıyordum ama onlar benim için komünistlerle savaşmanın en iyi yolunun, pin pon oynamak olduğuna karar verdiler, ben de Özel Hizmetlerle ülkenin dört bir yanını gezdim, yaralı gazileri neşelendirdim ve onlara pin pon oynamayı gösterdim. O kadar iyiydim ki Ordu, Amerikan milli pin pon takımına girmeme karar verdi. Bizler bir milyon yıldır Çin'i ziyaret eden ilk Amerikalı'lardık. Biri, dünya barışının bizim ellerimizde olduğunu söyledi ama tek yaptığım pin pon oynamaktı. Eve döndüğüm zaman ulusal çapta şöhret olmuştum ve Kaptan Kanguru'dan bile ünlüydüm. İşte, Forrest Gump. Burada.

- Forrest Gump, John Lennon.

- Evine hoşgeldin. Çin nasıl bir yerdi, anlatır mısın?

Çin ülkesinde insanların neredeyse hiçbir şeyi yok. Mülkleri yok mu?

Ve Çin'de hiç kiliseye gitmiyorlar.

- Din de mi yok?

- Hayal etmesi zor. Denersen kolaydır, Dick. Birkaç yıl sonra İngiltereli o iyi genç adam oğlunu görmeye evine gidiyordu ve imza dağıtıyordu. Ortada hiçbir neden yokken biri onu vurdu. Sana Kongre Onur Madalyası verdiler. Bu Teğmen Dan.

Teğmen Dan!

Sana Kongre Onur Madalyası verdiler. Evet, efendim. Verdiler. Sana, televizyona çıkıp, tüm ulusun önünde kendini aptal durumuna düşüren bir salağa, gerizekalıya Kongre Onur Madalyası verdiler. Evet, efendim. İşte bu harika! Buna söyleyecek tek şeyim var. Tanrı kahrolası Amerika'yı korusun.

Teğmen Dan!

Teğmen Dan bir otelde yaşadığını söyledi. Bacakları olmadığından, kollarıyla egzersiz yaparak oyalanıyormuş. Sağa dön. Sağa dön! Haydi ama! New York'ta ne yapıyorsun Teğmen Dan?

Hükümetin memesinden besleniyorum. Kör müsün?

Burada yürüyoruz! Defol! Haydi. Yürü, yürü, yürü! Teğmen Dan'le kaldım ve Noel'i birlikte kutladık. Size iyi yıllar, evinize çabuk dönün. **Tanrı sizi korusun. İsa'yı bulabildin mi Gump?**

Onu aramam gerektiğini bilmiyordum efendim. Gaziler Derneği'ndeki tüm sakatlar hep bundan söz ederler. İsa böyle, İsa şöyle. İsa'yı buldum mu?

Benimle konuşsun diye bir rahip bile getirdiler. Tanrının bizi dinlediğini ama kendime yardım etmem gerektiğini söyledi. İsa'ya kalbimi açarsam gökyüzündeki krallıkta onun yanında yürüyebilirmişim. Ne dediğimi duydun mu?

Gökyüzündeki krallıkta onun yanında yürümek. Sakat kıçımı öp, Tanrı dinliyormuş. Amma saçma.

Cennete gideceğim Teğmen Dan. Evet... Gitmeden önce neden kıçını kaldırıp, köşeye kadar gidip, bize biraz daha Ripple almıyorsun?

- Evet, efendim.

**

**

Artık hiç kimsenin mutfağında çalışması gerekmeyecekti. Çok güzel kokuyor. Zilyoner olduğum için ve yapmaktan hoşlandığım için çimleri bedava biçtim. Fakat geceleri, yapacak hiçbir şey yokken ve ev boşken, hep Jenny'yi düşünüyordum. Sonra o çıkageldi.

- Merhaba Forrest.

- Merhaba Jenny. Jenny geri döndü ve benimle kaldı. Belki gidecek bir yeri kalmamıştı, belki de çok yorgundu çünkü yatıverdi ve uyudu ve uyudu, sanki yıllardır uyumamış gibi. Eve dönmüş olması çok güzeldi. Her gün yürürdük ve ben ağaçtaki bir maymun gibi hızlı konuşurdum ve o da pin pon, karides ve annemin cennete gidişi hakkında anlattıklarımı dinlerdi. Hep ben konuşuyordum. Jenny genelde hep suskun duruyordu. **Bunu nasıl yapabildin?**

Bazen yeterince taş olmadığını düşünürüm. Neden geri döndüğünü gerçekten öğrenemedim ama umursamıyordum. Tıpkı eski günlerdeki gibiydi. Yeniden köfte ve patates gibiydik. Her gün güzel çiçekler toplar ve onları onun için odasına koyardım ve o da bana dünyada verilebilecek en güzel hediyeyi verdi. Bunlar sadece koşmak için. Bana dans etmeyi bile gösterdi. Biz bir aile gibiydik, Jenny ve ben... ve hayatımın en güzel dönemiydi. Seyretmeyi bitirdin mi?

Ben yatıyorum. Benimle evlenir misin?

İyi bir koca olurum Jenny. Olursun Forrest. Ama benimle evlenmezsin. Benimle evlenmek istemezsin. Beni neden sevmiyorsun Jenny?

Zeki bir adam değilim ama sevgi nedir bilirim. Forrest, seni seviyorum.

- Nereye kaçıyorsun?

- Kaçmıyorum. O gün, hiçbir neden yokken, biraz koşmaya karar verdim. Yolun sonuna kadar koştum ve oraya varınca kasabanın sonuna kadar koşayım diye düşündüm.

**

Sıcaklardan bitkin düşen Başkan Carter... Oraya vardığım zaman Greenbow Bölgesini boydan boya koşayım dedim. Oraya kadar koştuğuma göre bari büyük Alabama eyaletini koşarak geçeyim dedim. Ben de öyle yaptım. Alabama'yı koşarak geçtim. Ortada hiçbir neden yokken. Koşmaya devam ettim. Okyanusa kadar koştum. Sonra oraya vardığımda, hazır oraya kadar gelmişken geri dönüp, yoluma devam edeyim dedim. Başka bir okyanusa vardığımda hazır buraya kadar gelmişken, geri dönüp, yoluma devam edebilirim dedim. Uykum geldiğinde, uyudum. Acıkınca, yemek yedim. Şeye gitmem gerekince... bilirsiniz... gittim.

- Yani sadece koştun.

- Evet. Annemi, Bubba'yı ve Teğmen Dan'ı çok düşündüm. Fakat en çok Jenny'yi düşündüm. Onu çok düşündüm. Greenbow, Alabamalı, Forrest Gump adında bir bahçıvan yaklaşık iki yıldır sadece uyku için ara vererek Amerika'yı koşarak geçiyor. Charles Cooper bildiriyor. Amerika'yı dördüncü kez geçmekte olan bahçıvan Forrest Gump, bugün Mississippi nehrini dördüncü kez geçecek.

- Vay canına. Forrest?

- Neden koşuyorsun?

- Dünya barışı için mi yapıyorsun?

- Evsizler için mi?

- Kadın hakları için mi koşuyorsun?

- Çevre?

Birinin tüm bunları nedensiz yapabileceğine inanmıyorlardı.

- Bunu neden yapıyorsun?

- Canım koşmak istedi. Canım koşmak istemişti. Sensin. Gerçekten sen olduğuna inanamıyorum. Bir nedenden dolayı, yaptıklarım insanlara mantıklı geliyor gibiydi. Sanki kafamda alarm zili çalmaya başladı. Kendime, "İşte üzerine düşeni yapan biri." dedim. "İşte yanıtları olan biri." Sizi her yere izlerim Bay Gump. Böylece bana katılanlar oldu. Sonra daha çok katılan oldu. Ardından daha da çok insan katıldı. Birileri bunun insanlara umut verdiğini söyledi. Ben bunlardan anlamam ama içlerinden bazıları onlara yardım etmemi istedi.

Bana yardım eder misiniz acaba?

Tampon etiketi işindeyim. Bana iyi bir slogan lazım ve siz insanlara ilham verdiğiniz için bana yardım edebileceğinizi düşünmüştüm... Hey, ahbap! Az önce kocaman bir köpek bokuna bastın! - Olur böyle vakalar.

- Ne, bok mu?

Bazen. Birkaç yıI sonra duydum ki o adam bir tampon sloganı bulmuş ve onunla çok para kazanmış. Yine öyle koştuğum başka gün tüm parasını tişört işinde kaybeden bir adam yüzümü bir tişörte basmak istedi ancak pek iyi çizemiyordu ve fotoğraf kamerası da yoktu. Al, bunu kullan. Zaten kimse bu rengi beğenmiyor. İyi günler. Birkaç yıI sonra öğrendim ki o adam bir tişört için bir fikir bulmuş. Çok para kazanmış. Neyse, dediğim gibi, bana eşlik eden çok insan vardı. **Annem hep derdi ki, "İlerlemeden önce geçmişini arkana al." Düşünüyorum da koşmamın nedeni buydu. Üç yıI, iki ay, 14 gün ve on altı saat koşmuştum.**

Susun. Susun. Galiba bir şey söyleyecek. Çok yoruldum. Galiba eve gideceğim.

Biz ne yapacağız?

Sonra bir anda koşu günlerim bitmişti. Ben de Alabama'ya, yurduma döndüm.

**

**

Forrest, hastayım. Neyin var, nezle yüzünden öksürüyor musun?

Bende bir virüs var ve doktorlar ne olduğunu bilmiyorlar ve bu konuda yapabilecekleri hiçbir şey yok. Benimle eve gelebilirsin. Sen ve küçük Forrest, Greenbow'da evimde kalabilirsiniz. Hastayken seninle ben ilgilenirim. Benimle evlenir misin Forrest?

Olur. Lütfen oturun. Forrest?

Vakit geldi. Merhaba. Kravatın. Teğmen Dan.

- Teğmen Dan.

- Merhaba Forrest. Yeni bacakların var. Yeni bacaklar! Evet. Yeni bacaklarım var. Özel yapım. Titanyum alaşımlı. Uzay mekiğinde bundan kullanıyorlar. Sihirli bacaklar. Bu, nişanlım Susan.

- Teğmen Dan.

- Merhaba Forrest.

- Teğmen Dan, bu benim Jenny.

- Sonunda tanıştığımıza sevindim. Sen, Forrest, Jenny'yi karın olarak kabul ediyor musun?

354 Yazılar

Sen, Jenny, Forrest'i kocan olarak kabul ediyor musun?

Sizleri karı, koca ilan ediyorum.

- Hey.

- Merhaba. Vietnam'da korkmuş muydun?

Evet. Şey, bilemiyorum. Bazen yağmur, yıldızların çıkmasına izin verecek kadar duruyordu. O zaman güzel oluyordu. Çölde günbatımının hemen öncesine benziyordu. Her zaman suda milyonlarca yakamoz olurdu. Tıpkı o dağ gölü gibi. Çok berraktı Jenny, sanki üstüste iki gökyüzü varmış gibi duruyordu. Sonra çölde, güneş doğduğu zaman, göğün nerede bitip, karanın nerede başladığını kestiremezdim.

Çok güzeldi. Keşke oralarda seninle birlikte olabilseydim. Benimleydin. Seni seviyorum. **Bir Cumartesi sabahı öldün. Ve ben seni, ağacımızın altına gömdürdüm. Ve babanın evini, buldozerle yerle bir ettirdim. Annem hep, ölüm yaşamın parçasıdır derdi. Öyle olmamasını dilerdim. Küçük Forrest gayet iyi. Yakında yine okula başlayacak ve ben her gün onun kahvaltısını, öğlen ve akşam yemeğini yapıyorum. Her gün saçını taramasını, dişlerini fırçalamasını sağlıyorum. Ona pin pon öğretiyorum. Oldukça iyi. Forrest, servis sende. Sık sık balık tutuyoruz. Her gece bir kitap okuyoruz. O çok zeki Jenny. Onunla çok gurur duyardın. Ben duyuyorum. Sana bir mektup yazdı. Benim okuyamayacağımı söyledi. Okumamam gerekiyor, bu yüzden senin için burada bırakıyorum.**

Annem mi haklıydı yoksa Teğmen Dan mi, bilemiyorum. Herkesin bir kaderi var mı bilemiyorum, yoksa rüzgara kapılmış gibi tesadüfen oraya, buraya mı sürükleniyoruz?

Bence her ikisi de doğru. Belki ikisi de aynı anda oluyor.

AŞK MEKTUPLARI/ SİMONE DE BEAUVOIR

Hakkında

Simone de Beauvoir'ın Nelson Algren'e İngilizce yazdığı mektuplar, Ohio'daki Columbus Üniversitesi tarafından bir açık arttırma satın alınmıştır; Algren'in yazmış olduğu mektuplar ise Simone de Beauvoir tarafından saklanmıştır. Ben mektupların karşılıklı olduğu bir yayın hazırlamıştım, açıklayacağım nedenlerden dolayı bundan vazgeçmek zorunda kaldık, okuyucular burada sadece Simone de Beauvoir'ın Algren'e 1947-1964 yılları arasında yazmış olduğu mektupları okuyabilecekler (üç yüz dört mektup). Tüm beklentilerimize karşın, uzun bir suskunluktan sonra -bir yıldan fazla-, Algren'in Amerikalı ajanlarından bütün ısrarlarımıza rağmen kesin bir red cevabı aldık. Açıklamasız ve nedensiz bir yayınlama yasağı. Söz konusu duruma boyun eğmek zorunda kaldık. Bu üzüntü verici bir durum, özellikle de Algren için. Böylesi bir yayın çok faydalı olabilirdi çünkü bu adam yazar olarak, hayatında benzeri olmayan bu özel karşılıklı ilişki sırasında umulmadık, coşkun bir ışık ile aydınlanıyor, belki de bu ışık onun varlığının gerçeklerine daha yakındı, karmaşık kişiliğini bazı romanlarından ya da sıradan bir biyografiden daha iyi yansıtıyordu, öte yandan Simone de Beauvoir'ın katkıları eksiksiz bir bütünü oluşturuyordu. Bu yayın eksiksiz sayılabilir; yalnız, yazıştığı kişinin dikkatsizliğinden ya da posta memurlarını boş göndermeme arzusundan kaynaklanan zorunlu birkaç makaslama yapmak zorunda kaldık. Gerekli bulduğum konularda metnin daha akıcı ve anlaşılabilir olması için açıklamalarda bulundum (Algren'in tepkileri, günlük olaylar ya da damgasını vurmuş olaylar).

Simone de Beauvoir hayatı boyunca birçok kişiyle mektuplaşmıştır. Bu mektuplaşmalar arasında özel bir konuma sahip "transatlantik aşkın" günlüğünü oluşturan bu yazıların bir eşine daha rastlanamaz. Diğer mektuplaştığı ayrıcalıklı kişiler her zaman hemcinsleridir. Yazışarak, seçkin bir yakınlığın ortasında kendi farklılıklarını açığa vuruyorlar. Burada, tam tersine, mektuplaşma, Sartre'a yazılmış mektuplardaki gibi kendiyle aynı olan biriyle değil farklı biriyle tanışmasını sağlıyor. Bu alandaki olaylar her şeyi açıklamıyor. Bu iki öncü kişiye sıradan "yabancı" statüsünü benimseten uyruk farkı ortaya çıkıyor, bir Amerikalının ve bir Fransız'ın basmakalıp düşüncelerini taşıyorlardı. Söz konusu olan yalnızca bu uyruk farkı değil onları ayıran -hem ayının hem de birbirlerine yakınlaştıran temel ve duyarlı özgünlüklerdir.

Garip bir kişiliğe sahip olan Huron'un 1947'de Simone de Beauvoir'ın hayatına ani girişi, onu diğer muhataplarıyla sorgulamadan sürdürdüğü gerçeklikleri, varsayımları, bilgileri, "ortak dünya"nın alışılmış gerçekliklerini gözden geçirmesine ve aydınlatmasına neden oldu. Onlara Cocteau'yu, Gide'i veya Colette'i tanıtmayı düşünür müydü?

Hikâyesinin, geçmişinin ve Parisli hayatının tarzını eski bir yenilikçi olarak nitelendirerek, kendini tanıtır mıydı? Bu düşünülemez ve gereksizdi çünkü bunlar bir bütün olan geçmişini, bir kadın ve yazar olarak sürdürdüğü hayatının tümünü paylaşmışlardı. Onlara Nazilerin Pouez'e girişini, Giacometti'yi, Sartre'ın oyununun ilk temsilinden önceki provalarının şaşkınlığını, Kurtuluş'un büyük sevincini, edebi zevklerini, Camus'yü, Koestler'i, Dulin'i, yürüyüşe olan büyük düşkünlüğünü, aileye verilen değersizliğe olan nefretini, "varoluşçuların" eğlence kulüplerini, Pierre Brasseur'ü, R.D.R.'nin mitinglerini anlatmak için çok gereksizdi fakat Şikago'daki Nelson Algren'e hepsini öğretmek , açıklamak gerekiyordu. Bir başka gezegende yaşayan bu insanı bilgilendirmek gerekiyordu. Hiç hakkında konuşulmamış konular, benzer özellikler, söylenmeden ve dolaylı olarak anlaşılan olaylar dalın I azla oluyordu. Işık yılı uzaklığında birbirlerine doğru yürüyorlardı Ah! Tabii ki! Onları yakınlaştıran şeyi önemsememek büyük bir hala ulur. Yazar olarak paylaştıkları ortak konum aralarında bir dostluk, ikisinin de vazgeçemeyeceği yazarlık mesleği gibi pratik, güçlü ve hayati bir bağ kurmuştu. Aykırı kişilikleri de benzeşiyordu; bilinçlerinde, yaşanmışlıklarında saygın yazar olarak beklentilerinde belirgin ortak yönleri nelerdi? Burada olgusal açıklamanın (kültür farklılıkları, vs.) yeterli olmadığı bir durumla karşılaşmaktayız.

Olaylar kendiliğinden geliştiğinde, dünyanın huzur verici samimiyeti yok edildiğinde artık geride sadece saf varlığın boşluğu kalıyor. Karşılıklı olarak bir kadın, bir adam birbirlerini seviyor ve birbirlerini tanımıyorlar. Aşk iksiri içildiğinde birbirlerini uzun uzadıya tanımaya çalışıyorlar: Karşımda olan kişi kim? Büyülü, heyecan verici, şaşırtıcı bir deneyim. Herkes Simone de Beauvoir'ın Algren'e mektup yazmaya başlamasının, aradaki mesafe farkının onu kendisinin ve kişiliğinin arasına sokmasından kaynaklandığının farkında. Bu durum onun sıfırdan başlamasına zorluyor ve el değmemiş bir zemine götürüyor. Hiç düşünülmeden yapılan sıfırdan bir yeni başlangıç. Bu çağda Paris New-York transatlantik bir uçuş gibi tehlikeli bir başlangıç. Bu aşkı sürdüren de bitiren de uçaktır. Uçak da aşk gibi, aşk uçağı, mesafeleri azaltıyor. Bu aşkı sürdüren de bitiren de uçaktır. Uçak da aşk gibi, aşk uçağı, mesafeleri azaltıyor. Hikâyenin başında ve sonunda dört motorlu pervaneli uçak okyanuslararası

gediş gelişleri sağlıyordu, günümüzde bile heyecan verici ve tehlikeli sayılan bu uçuş o yıllarda bir maceraydı. Bu ölümü yok etmenin kaygısı mı, aşk korkusu mu bunu ayırd etmek biraz zor.

Katedilen bu büyük mesafeyi yok etme öncülüğü Algren'e düşüyor. Simone de Beauvoir ve kendisi arasındaki yok edilemez mesafeleri, ondan vazgeçmeden 1950'de ardından da 1964 yılında yeniden düzenlemeye karar veriyor. Peki bunu neden yapıyor? Bunu yorumlamak, tahmin etmek, kurgulamak okuyucuya düşüyor. Nedenler ve mantık bu iki varlığı, iki insanı, iki temel seçimi, iki öznel yapıyı ayırıyordu. Simone de Beauvoir'ın "mutluluk yeteneği" vardı, Algren'in ise bir tür başarısızlık sorunu vardı. Acıyla kendini yiyip bitiren acımasız zombi sonunda canlı, neşeli, cana yakın "iyi genç adamı" yok eder. Bu korkutucu ve acı verici bir olaydır.

1965 yılında, "Nesnelerin Gücü" (La Force des choses) kitabının Amerika'daki çevirisi yayınlandığında, Simone de Beauvoir birkaç sayfa boyunca onu Algren'le birleştiren ilişki, ilişkinin anlamı ve doğasında onları kıstıran acı verici ikilemler üzerine yazmıştır. **"Umarım ki sizinle ilgili bölümler hoşunuza gider çünkü oraya bütün kalbimi koydum",** diye uyarıyor. Oysa Algren öfkeli bir tutum sergiledi. Hırçınca davranarak hain açıklamalarda bulunuyor. Ve ardından **1981 yılındaki ölümüne kadar sessizliğini koruyor, ölüm koşulları sembolik olarak bir romancının izin verebileceğinden daha ağırdı: Bir yalnızın yalnız ölümü, evinde öldürülüyor ve kimse cenaze törenins gelmiyor. "Algren's body unclaimed!" diye bir gazete başlığı** "Algren'e sahip çıkan olmadı!", **Simone de Beauvoir her şeye rağmen Algren'in onun yazdığı mektupları sakladığını öğrendiğinde büyük bir şaşkınlık yaşıyor. Bunun yayınlanmak için yapıldığını sezdiğinden, yayını ve çeviriyi kendisinin kontrol etmesi şartıyla memnuniyetle bu işe girişmeyi düşündü.** Yayınlanana kadar mektuplarının okunmasını ve mektuplarından her tür alıntıyı yasakladı. Ben onun bitiremediği bu projesini kaldığı yerden devralıp bitirmeye karar verdim. Mektuplarının özüne yararlı olması açısından bağımsız olarak zor da olsa Simone de Beauvoir'in biçimsel isteğinde bağlı kalmaya çalıştım. O hayattayken başlayan, arşivlerde kötü koşullarda korunan mektupları 1986 yılından sonra daha da artmıştır. Hiçbir haklan olmamalarına rağmen, izinli olduklarını iddia eden biyograflar, gazeteciler, araştırmacılar, üniversite öğretim görevlileri, yayınlanmamış yapıt avcıları Amerika'da olduğu kadar Fransa'da da her biri bir diğerinin haksızlığına dayanarak izinsiz kullanımı ve korsan yayınlan arttırmışlardır. **Simone de Beauvoir'in korktuğu olay gerçekleşmiş oldu; onun söylemediği sözler ve saçma sapan şeyler sanki o söylemiş gibi kaleme alındı.** Yazısını çözmekte zorlanmışlar, bazen isteyerek bazen de kaçınılmaz olarak konuyu anlamamışlardır, bunu ister bilgisizlik, ister deneyimsizlik, ister kötülük olarak adlandıralım, bu olay beklenmedik sonuçlar doğurmuştur. "Sarışın"ı "sevgili" olarak çevirmenin, bazı terimleri ve konulan değiştirilirimi ne gibi bir haklılığı olabilir? Artık metni aslına uygun bir şekilde düzenlemenin zamanı gelmişti, Simone de Beauvoir'm dilini, ritmini tarzını, alışkanlıklarını yansıtan doğru bir okuma ve güvenilir bir çeviri... . Algren'in elimde kalan cevapları da Simone de Beauvoir'ın kilerle aynı saldırılara maruz kalmıştır. Halk onlardan direkt yararlanamazsa da onları okumak, onları çevirmek benim için daha değerli olumsun; çünkü Simone de Beauvoir'in mektupları ile olan karşılıklı uyumu olmadan büyük hatalar yapılmış olurdu. Üstelik Algren her meklubuna tarih attığı için mektupların sıralanmasında yapılmış olan Amerika'daki yayınlardaki belirsiz bir kişinin yapmış olduğu büyük İmlaları düzeltmiş oldum.

Sylvie Le Bon de Beauvoir

MEKTUPLARINDAN

18 Mayıs 1947, Pazar

Her şeyim, Şikagolu erkeğim,

Paris'te olduğunu düşünüyorum, Paris'te özlüyorum seni. Yolculuk tun ikaydı. Doğu'ya geldiğimizden beri neredeyse hiç gece olmadı. Newfoundland'de güneş batmaya başladı; ama beş saat sonra Shannon'da enfes, yeşil bir İrlanda manzarasının üzerine doğuyordu yeniden. Her şey öyle güzeldi, düşünecek öyle çok şeyim vardı ki hiç uyuyamadım. Bu sabah 10'da (sizin saatinizle 6'da) Paris'in göbeğindeydim. Paris'in güzelliği kederimi alır götürür diye ummuştum; ama yanılmışım. Bir kere Paris bugün hiç güzel değil. Kapalı ve bulutlu, günlerden Pazar, caddeler bomboş, her şey karanlık, tatsız ve ölü görünüyor. Belki de Paris'e küsen benim kalbimdir. Kalbim hâlâ New York'ta, birbirimize elveda dediğimiz Broadway'deki o köşede, Şikago'daki evimde kalbim, o sımsıcak kalbinin üzeri benim yerim. İki, üç gün içinde biraz değişir her şey diye umuyorum.

Fransız entelektüel ve siyasi hayatıyla, çalışmalarımla ve arkadaşlarımla ilgilenmeye başlamalıyım yeniden. Bugün canım bunların hiçim ıy le uğraşmak istemiyor; üzerimde bir yorgunluk, bir tembellik var, ..sadece anılar oyalıyor beni. Biricik aşkım, seni sevdiğimi söylemek için niye bu kadar bekledim hiç bilmiyorum. Sadece emin

olmak istiyordum; bildik, boş kelimeler kullanmak istemiyordum. Oysa şimdi inliyorum, ta başından beri sana âşıktım. Neyse, o şimdi burada, aşk ve kalbimi sızlatıyor. Bu kadar mutsuz olmak beni mutlu ediyor; çünkü senin de mutsuz olduğunu, aynı mutsuzluğu paylaştığımızı biliyorum. Seninle birlikteyken zevk aşk demekti, şimdi de acı aşk demek. Aşkın her çeşidini tatmalıyız. Tekrar kavuşmanın mutluluğunu yaşayacağız. İstiyorum bunu, ihtiyacım var buna, olacak bu. Beni bekle. Ben seni bekliyorum. Seni söylediğimden, tahmininden çok seviyorum. Sana daha sık mektup yazacağım, sen de bana daha sık yaz. Sonsuza dek hep senin karın olarak kalacağım.

Sımone'un

Kitabın hepsini okudum, çok hoşuma gitti. Emin ol, bu kitabı çevirteceğim. Binlerce kez öpüyorum. Beni öpüşün harikaydı. Seni seviyorum.

**

21 Mayıs 1947, Çarşamba

Sevgili kocacığım,

Paris öyle hüzünlü ve berbattı ki bu öğleden sonra Paris'ten biraz uzaklaştım. Çok uzağa gitmedim; otuz kilometre ya var ya yok; ama bana ne kadar da uzak geldi. Burası kuşların cıvıldadığı, yeşil çayırları, ağaçlarıyla tam bir kır yeri. Köy demek biraz güç, ağaçların etrafında birkaç küçük ev var. Burada, mavili sarılı küçük bir pansiyonda iki hafta kalacağım. Şimdi saat yedi olmak üzere, güneş ağır ağır batıyor, evin önündeki küçük bahçede oturuyorum. Dört yanımı kaplayan manzara, esen ılık meltem harika. Burada nasıl da mutlu hissediyorum kendimi ve sana nasıl da yakın. Buraya geldim; çünkü dinlenmeye, uykuya, huzura ihtiyacım var. Yeniden çalışmaya, okumaya başlamak istiyorum. Umarım dinlenmeye, düşünmeye, eskileri hatırlamaya zamanım olur. Birkaç arkadaşıma rastladım, herkes ne kadar da soğuk; ya da en azından sıcak değil. Sen sıcaklığın, cömertliğin ve öylesine sevgi dolu oluşunla beni çok şımarttın galiba. Belki benimdir soğuk olan; usandırıcı bir rüya gibi her şey; hiçbir şeye, hiç kimseye aldırmıyorum. Dün akşam Saint-Germain bulvannda bir taraçada otururken içim cız etti. Ağaçlar, ay ışığı öyle güzeldi ki! Paris caddelerini sana göstermenin beni çok mutlu edeceğini düşündüm, Paris'in seni beklediğini hissettim. Paris'i seninle, senin için sevmeye başladım yeniden.

Kitabını Gallimard'a götürdüm. Önümüzdeki iki hafta içinde okuyup basmaya niyetli olup olmadıklarını bildirecekler bana. Basmak istemezlerse başka bir yayıncıyla görüşeceğim. Her durumda *Les Tempes modernes*'de kitabının bir bölümünü basacağız. Senden gelecek mektubu sabırsızlıkla bekliyorum, Paris'ten buraya gönderecekler. Belki iki üç gün içinde elime geçer. Birbirimizden ayrı olduğumuzu hissetmeyelim diye bana daha sık yazmalısın sevgili arkadaşım, sevgilim, kocacığım. Aramızda Atlas Okyanusu ve uçsuz bucaksız ovalar olsa da, bu aylan birlikteymiş gibi geçirmeye çalışmalıyız. Ne yazık ki Fransızca kitaplar okuyamıyorsun. Neden öğrenmeye çalışmıyorsun? Böylece beni, hayatımı daha iyi tanırdın. Bir işe yarayacaklarını düşünürsen sana kitaplarımı gönderirim.

Şu anda Kafka'nın *Günlük'ünü* okuyorum. Diğer bütün kitaplarını okudum, hepsi çok hoşuma gitti. Sen Kafka'nın kitaplarını sever misin? Biliyorum kırlardan hoşlanmıyorsun; ama burada, mavili sarılı pansiyonun önündeki küçük bahçede benimle olmanı isterdim. Yanımda oturmuş, bana gülümsediğini görüyorum. Gülümsemeni ne çok seviyorum bir bilsen! İki hafta önce, küçük bir Fransız bahçesinde, seni seven bir Fransız kadının yüreğinde böyle gülümseyeceğini düşünmüş müydün? İşte buradasın biricik aşkım, bana gülümsüyorsun, guguk kuşu öterken beni seviyorsun. Ben de sana gülümsüyor ve hem bu Fransız bahçesinde, hem de Şikago'da seviyorum seni. Sen Fransa'da benimlesin, ben de Şikago'daki evimizde seninle. Biz ayrılmadık, ayrılmayacağız. Sonsuza dek senin karın olarak kalacağım.

Simone'un

**

Mayıs 1947, Cuma

Mon bien-aime (Sevgilim)

Bu küçük odada oturup sana mektup yazmak çok güzel. Saat öğleden sonra beş. Güneş köyün, yeşil tepelerin üzerinde parlıyor, pencerem açık, masa da pencerenin önünde. Yani *kendi* odamda olsam da manzaranın

içindeyim. Çok eski bir Fransa manzarası bu. Otelden yaklaşık bir buçuk kilometre uzakta Port-Royal-des-Champs var. Uzun, çok uzun zaman önce Pascal'm yaşadığı manastır bu. Racine de burada eğitim görmüş. Az ötede Racine'in kuş cıvıltıları arasında sık sık yürüyüşe çıktığı küçük patika var. Bu patika hakkında bir şiir bile yazmış, Hısımların yol boyunca karo taşlara kazıdığı çok kötü bir şiir. Bahçeden suna mektup yazdığımdan beri iki gün geçti, sessiz sakin. Saat on'da yattım; yanımda beni uyumaktan alıkoyacak yakışıklı bir adam da olmadıkı için öğlen on iki'ye kadar uyudum. Yani şu anda uyumaktan bıkmış haldeyim. Aslında uykuya çok ihtiyacım vardı. On ikide öğle yemeği yedim, nefis yemekler ve kırmızı Fransız şarabı vardı yemekle Sonra da kırlarda biraz dolaşıp geri geldim. Kitap okudum, yazı yazmaya çalıştım. Saat sekiz'de akşam yemeğimi yiyip uyudum. Görüyorsun ya bu şekilde yaşamak için elime çok az fırsat geçiyor; oysa buna nasıl ihtiyacım var. Carson Mac Cullers'ın bir romanını bitirdim. Amerikalı bir yazarın kitabını okumak güzel de kitap hiç iyi değildi. Söylediğim gibi Kafka da okudum. Dediğim gibi modem Fransız edebiyatından ne bulursan okumalısın. Camus'nün *Yabancı*'sı, Sartre'ın *Sinekler*'iyle *Gizli Oturum*'u çevrildi. Ayrıca Sartre'ın bazı makaleleriyle benim bazı makalelerimin çevirileri *Partisan Review*'da ve birkaç başka dergide yayımlandı. Eminim Mary Goldstein senin için bunları seve seve bulur. Sevgili kocacığım, ben seninle senin Şikago hayatını yaşamaya çalışıyorum, sen de benim Fransız hayatımdan bir şeyler kapmayı denemelisin, mutlaka ama mutlaka. Deneyeceksin değil mi?

Bu satırları senin verdiğin kırmızı, parlak dolma kalemle yazıyorum, parmağımda da yüzüğün var. Hayatımda ilk kez yüzük takıyorum. Paris'teki herkes çok şaşırdı; ama yüzüğe bayıldılar. Mektubunu dört gözle bekliyorum. Seni özledim, biliyorsun. Özledim dudaklarını, ellerini, sıcak güçlü bedenini, yüzünü, gülüşünü, sesini özledim. Seni özledim. Olsun, seni böylesine özlemek hoşuma gidiyor, böylece bir düş olmadığını, gerçek olduğunu, yaşadığını, seninle yeniden buluşacağımızı hissediyorum. Sadece bir hafta önce New York'ta beraberdik. Sana kavuşmadan zaman çok uzun geliyor. O güzel yüzünü, o tatlı dudaklarını sevgi dolu buselerle öpüyorum.

Simone'un

Sana Fransa'dan senin için topladığım birkaç çiçek de yolluyorum.

**

Mayıs 1947, Cumartesi

Sevgili N. Algren*,

Mektuplarını, o küçük sarı mektuplarını bugün aldım, çok mutlu oldum. Mektupların da senin gibi; hem hüzünlü, hem neşeli, aşkta beceriksiz, sakar, çok da samimi. Samimi olanla olmayanı ayırt edebildiğimi söylüyorsun, böyle söylediğin için çok gurur duydum kendimle. Tanıştığımız ilk anda senin ne kadar samimi olduğunu anlamıştım, senden bu kadar hoşlanmaya o zaman başlamıştım, sonra da sana olan sevgim filizlendi. Senin her şeyin samimi, sözlerin, davranışların, sevgin, nefretin, mutluluğun, kederin; bütün hayatın samimi senin. Seninleyken ben de ne kadar samimi olduğumu hissediyorum; her şey çok güzel; çünkü her şey gerçek. Hâlâ Şikago'daki küçük evde olduğumu hissediyorsan çok mutlu olurum. Birlikte New Orleans'a gidene dek ayrılmayacağım o evden. Galiba gönderdiğim birkaç mektubu -Newfoundland'den gönderdiğimi, Paris'ten çektiğim telgrafı daha almışsın.

Bugün çalışmak için çok çaba harcadım. Altı ay önce kadınlar hakkında yazdığım her şeyi okudum. Çalışmak çok da kötü değilmiş; ama tekrar yazmaya başlamak çok zor. İnsan niye yazma ihtiyacı duyar hiç anlayamıyorum artık. Dünya şu haliyle çok büyük; var ve kelimelere ihtiyacı yok. Şikago'yu hatırlıyorum, Fransa'nın yemyeşil manzarasını hatırlıyorum. Gerisi boş. Yine de yarın yeniden çalışmaya başlayacağım, umarım bu kez daha başarılı olurum. Olmalıyım.

Bana daha sık yaz, daha da sık. San mektupların bana büyük neşe verdi. Sana mektup yazmak hoşuma gidiyor. Yazdıklarımı okuyabildiğini umuyorum. Fransızca'da kendimi daha iyi ifade edebilirim. Ama seni ne kadar çok sevdiğimi anlaman için İngilizce'min yeterli olduğunu sanıyorum; önemli olan da senin sevgimi hissedebilmen. Seni seviyorum çılgın, tatlı erkeğim benim.

Salı

Mon bien-aime, bu mektubu ancak bugün yollayabileceğim; çünkü dün ve Pazar günü yortu vardı, postacı gelmedi. Tekrar hayata döndüm, mesela tekrar yazı yazmaya başladım. Bütün hafta kendimi hastaymış gibi hissettim; rüyada gibiydim, etrafımdaki hiçbir şey gerçek delildi sanki. Havaalanında senin beni öpmenle başlayıp caddenin köşesinde son gülüşünle biten Şikago-New York hatundaki hikâyemizi kendi kendime kaç kez anlattım bilmiyorum. Bütün öyküyü ezbere biliydim, her gülüşü, her bakışı, her öpüşü, her sözcüğü. Kafamda

saatlerce dönüp durmasından bıktım, usandım. Bir tanem seni ne kadar özlediğimi hissedebilseydin öyle kibirlenir, burnun öyle büyürdük ki .artık böyle lallı bir adam olamazdın.

Bugünn birkaç arkadaşımı görmek için Paris'e gideceğim; hemen otele gidip mektubun gelmiş mi diye bakacağım. Lütfen sık sık mektup yaz. Ben sana yazmayı hiç bırakmayacağım. Seni öyle içten, öyle derinden seviyorum ki ben bile şaşıyorum kendime. Başıma böyle bir şeyin yelebileceğim hiç düşünmemiştim. Âşığım işte, çok da mutluyum âşık olduğuma, biraz acı olsa da aşk. Ah, öyle çok yanında olmak isliyorum ki, omzunu yanağımın yanında hissetmek, kollarının beni sımsıkı sardığını hissetmek istiyorum. Sen bana bakmalısın ben de sana, görmemiz gerekeni görmeliyiz gözlerimizde ve mutlu olmalıyız.

Simone'un

* N. Algren benim biricik arkadaşım ve sevgilim, bir haftalık kocam olan ve sonsuza dek kocam olarak kalacak Şikagolu bir gencin adıdır.

**

29 Mayıs 1947, Perşembe

Sevgilim,

Paris'e gelir gelmez, trenden inip taksiye atladım. Taksiden de iner inmez senden mektup gelmiştir diye merdivenlere koştum. Mektup yoktu, nasıl üzüldüm bilsen! Ama bunda senin suçun yok biliyorum. Şikago çok uzak, uçaklarsa çok yavaş. Neyse boşver bunları biricik aşkım. Geçen pazardan beri neler yaptığını bilememek çok acı veriyor bana. Kızkardeşine gidecektin, belki onunla at yarışlarına da gitmişsindir. Daha başka neler yaptın? At yarışında para kaybettin değil mi? Her gün neler yapıyorsun bilmek istiyorum; küçük, önemsiz şeyleri.

Paris güzeldi. Uçak bileti için para bulur bulmaz Paris'e gelmelisin. Paris'te birlikte yaşamamıza yetecek param olacak. Sevgili kocacığım, benden para alma konusunda öyle kaşlarını çatıp sinirlenme. Seni görmek için parana ihtiyaç duysaydım ben senden para alırdım. Birbirimizi sevdiğimiz sürece senin olan benim, benim olansa senin. Paris'e gel, gel lütfen! Paris'te New York'taymışçasına mutlu olacağız. Sana Paris'i göstermek istiyorum. Bunlar boş sözler değil, bilirsin boş laflar etmem. Paris'te benim yanımda olman için paradan da fazlasını verirdim. Unutma, seni seviyorum benim Şikagolu genç evcimen erkeğim.

Paris güzeldi işte! Masmavi ve sıcaktı, yeşil yapraklı ağaçlarıyla, güzel kokularıyla, neşeli, yazlık elbiseleri içindeki kadınlarıyla, sokakta öpüşen sevgilileriyle, mutlu görünen insanlarıyla. Arkadaşlarımla Montmartre'daki Place du Tertre'a gittik. Orayı biliyor musun? Harika bir yer. İnsanlar, basit ama hoş bir müzik çalarken açık havada akşam yemeği yiyebilirsin. Yemekler, şarap harika, yukarıda gökyüzü, ayaklarının altında koca şehir. Sonra konuşa konuşa yürüyerek tepeden aşağıya indik, çok tatlı bir bara uğradık. Piyano vardı, viski-soda içtik. Sokakta da masalar vardı, insanlar birbirleriyle nasıl da neşeyle konuşuyordu, Amerika'da yok böyle bir şey. Sonra çılgın, gerçekten çok çılgın bir kadın geldi. Çok yaşlı, çok çirkindi; suratında kırmızı, pembe, mavi, beyaz tonlarda makyaj vardı; boyalı saçlarının üzerindeyse hasır bir şapka. Sonra eteğini dizlerinin üzerine çekerek dans etmeye başladı; çirkin bacaklarını, çıplak baldırlarını göstererek acı dolu, açık saçık bir sürü laf etti. Barın kapanış vakti gelip de artık gitmemiz gerektiği söylenene dek orada oturduk. Sonra Paris'ten geçerek yaşadığım yere, Saint-Germain-des-Pres'ye gittik. Biz yürürken şafak sökmeye başlamıştı. Seine'nin üzerinde şafağın söküşü çok güzeldi. Gökyüzü lacivertti, sanki bir köyde gibiydim; ama Paris'teydim. Sonra yattım uyudum, seni düşündüm biricik aşkım. Bu Paris gecesini seninle paylaşmayı öyle çok isterdim ki!

Ertesi gün mavili, sanlı pansiyona geri döndüm. Artık yazı yazabiliyor, çok çalışıyorum. Arkadaşlarım beni görmeye geliyor, uzun uzun konuşuyoruz. Onları sana anlatmak isterdim; ama mektup yazarak bunları İngilizce anlatmak çok zor. Aslında bir süre için seninle baş başa kaldığımızı hissetmek istiyorum. Bugün hem yazım hem de İngilizcem çok kötü; çünkü çok geç oldu. Bunları yatakta yazıyorum, çok uykum geldi. Rüyamda seni görmek istiyorum; ama rüyalarımda istediğim şeyleri göremem hiç.

Seni seviyorum ve tutkuyla öpüyorum.

Simone' un

**

4 Haziran 1947, Çarşamba

Sevgili kocacığım,

Bugün alt kata inerken mektubunu aldım, nasıl mutlu oldum bir bilsen. Ne tatlı bir mektup o öyle. Okurken sanki o şakacı sesini duydum, sımsıcak gülüşünü gördüm. Sanki yanımdaydın da oturmuş neşe içinde konuşuyorduk. Hemen cevabını alınca mektup yazmak gerçekten çok güzel, hem böylece gerçek bir konuşma ortamı oluşuyor. Şimdi hiç uzakta değilsin sanki. Yanımdaymışçasına beni sevdiğini hissedebiliyorum, benim de seni sevdiğimi hissettiğini biliyorum. Birtanem bunu hissetmek beni mutlu ediyor. Henüz bana ne kadar mutluluk verebildiğini bilmiyorsun. Bunu ben de bilmiyordum. Bütün gün günlük güneşlik ıi, harikaydı; çünkü bugün kalbimdeki bu tatlı mektubu aldım. Bu kadar güzel mektuplar yazmamızı kıskanıyorum, bu hiç de adil değil. Yabancı bir dilde yazarken söylemek istediklerimi tam olarak ifade edemiyorum. Senin kalemin kıvrak, her şeyi en iyi şekilde tasvir edip öyküler anlatabiliyorsun. Bense bir çocuğunki kadar kırık dökük bir İngilizce'yle yazıyorum; yine de biliyorsun boş bir kadın değilim. Kendini benden daha zeki, daha akıllı, daha ilginç sanmandan, benim hu beceriksizliğimi küçümsemenden korkuyorum.

Çarşamba gecesi

lliılıtıcnı geceyansı oldu. Şimdi burada, Paris'te vakit geceyarısı, Şıkago'da saat kaç acaba? Akşam yemeği vaktidir herhalde. Tam şu anda ne yapıyorsun acaba? Bir tabak et yemeği mi yiyorsun? Ben tulumdayım, gerçekten çok iğrenç bir oda. Sana bu odayı göstermekten utanırdım herhalde. Duvarlar diş macunu kadar pembe, bu iyi tarafı. Tavan öyle kirli, oda öyle küçük ki içinde insana sıcaklık duygusu veren hiçbir şey yok. Buraya kadınsı bir çekicilik vermek için erkek bir kahyanın el atması gerek. Yine de savaş boyunca erişte ve patates pişirerek yaşadığım bu iğrenç odayı seviyorum. Yapılabilecek en mantıklı şey başka bir yere taşınmak olsa da buradan gidemem artık.

Bu akşam hiç de mantıklı değil, kendimi çok mutsuz hissediyorum. Ağlamak istiyorum. Senin kollarında ağlamak öyle güzel olurdu ki! Senin kollarında ağlayamadığım için ağlıyorum, bu hiç de mantıklı de)'il; çünkü senin kollarında olsaydım ağlamazdım ki. Aşk mektubu yazmak büyük aptallık, aşk kâğıda dökülemeyecek bir şey; ama sevdiğin adamla aranda şu korkunç Atlas Okyanusu varsa başka ne yapabilirsin? Sana bir şeyler yollamak istiyorum; ama ne yollayabilirim ki? Çiçekler bile soluyor yolda; öpücükleri, gözyaşlarını gönderemezsin bile. Sadece sözcükler var, bense İngilizce bile yazamıyorum. Sen ne kadar acı veren bir adamsın ki sevgilin senin için bütün Atlas Okyanusu boyunca ağladı! Bununla gurur da duyuyor olabilirsin doğrusu!

Çok yorgunum, seni de deliler gibi özledim. Biliyorsun *geri gelmek* çok zor. Benim için bu geri geliş sürecini yaşamak çok zor. Fransa'da çok hüzünlü bir şeyler var; yine de seviyorum bu hüznü. Amerika'ysa tatil içindi. Kendimden hiçbir şey istemedim. Buradaysa ne olduğunu, yapıp yapamayacağımı tam olarak bilmesem de yapacak işlerim var.

Çok tuhaf bir akşam geçirdim ve avunmak için çok fazla içtim; şu anda çok garip hissediyorum. Bana âşık olan çok çirkin bir kadından söz etmiştim sana. Hatırlıyorum: New York'ta karşılıklı yatıyorduk, bu kadından söz etmiştik. O güzel yüzünü görmüş, mutlu olmuştum. Onunla akşam yemeği yedik. Dört gün önce karşılaştık. Beni gözetliyormuş (kendisi söyledi), sonra oturduğum kafeye geldi. Benimle konuşurken bütün vücudu titriyordu. Ben de onunla akşam yemeği yiyebileceğimizi söyledim. Yazdığı kitabın bir müsveddesini verdi bana. Bana olan aşkı hakkında her şeyi anlattığı bir günlük bu. Harika bir kitap. Çok iyi bir yazar. Çok derin duygulan var ve bunları harika kelimelerle anlatıyor. Bu günlüğü okumak çok sinir bozucuydu, özellikle de benim hakkımda olduğu için. Ona karşı bir hayranlık, bundan da öte dostluk hissediyorum. Paris'teyken onu iki ayda bir kez görüyorum. Ona çok da aldırmıyorum, o da bunu biliyor zaten. Tuhaf olan şey bana olan aşkı hakkında bu kadar rahat konuşabilmesi ve bunu benimle sanki bir hastalıkmışçasına tartışabilmesi. Tahmin ediyorsundur herhalde, onunla bir akşam geçirmek pek de kolay değil. Beni hep Paris'in en güzel restoranlarına götürüp, şampanya ve en iyi yemekleri ısmarlıyor. Ben de uzun uzun konuşuyor, hikâyeler anlatıyor, neşeli ve kayıtsız görünmeye çalışıyorum. Çok içki içiyor, akşam yemeğinden sonra bara gidiyoruz. Birden çok dokunaklı bir hal alıyor, bense kentlimi berbat hissediyorum, hoşça kal deyip ayrılıyorum. Ve biliyorum kulasını duvarlara vura vura, kafasında intihar düşüncesiyle, ağlayarak gidiyor. Benden başka bir arkadaş edinmeyi reddediyor. Sürekli yalnız yaşıyor, beniyse yılda sadece altı kez görüyor. Onu sokaklarda yalnız başına, umutsuz, ölümü düşünürken bırakmaktan nefret ediyorum. Başka ne yapabilirim ki? Fazla şefkat çok daha kötü şeylere yol açabilir. Onu asla öpemem, sorun da bu zaten. Başka ne yapabilirim ki?

Bu sabah *Les Temps modernes'e* uğradım, birkaç müsvedde alıp gün boyunca okudum. Bir tanesi çok tuhaf bir öyküydü. Bir fahişe kendi hayatını yazmış. Tanrım! Dünyayı böyle gördüğünü, başka hiçbir şey tatmadan ölüp

gideceğini düşünmek korkunç. Öyle içten ve doğal yazmış ki hikâyeyi basmak imkânsız gibi bir şey. Oysa bu öyle bir hikâye ki insanın ufak tefek endişelerini bir yana bırakıp oturup ağlaması lazım okuyunca. Bazı yönlerden de çok komik bir öykü.

Biricik aşkım, artık yatıyorum. Sana yazmak çok iyi geldi. Yaşadığım, beni beklediğini, birbirimizi severek yine mutlu olacağımızı bilmek öyle rahatlatıcı ki. Bir kez bana, benin senin için senin benim için olduğundan daha önemli olduğumu söylemiştin. Bence bu artık doğru değil. Seni özledim ve seni seviyorum. Sen benim kocamsın, ben de scıiıı karın. Kollarında uyuyacağım, biricik aşkım.

Simone'un

**

23 Temmuz 1947, Çarşamba

Biricik aşkım benim,

Senden yeni mektup alamadım; ama daha geçen hafta iki tane alınıştım, bu yüzden onları bir kez daha okudum. Biliyorsun, kumar oynamanı onayladığımı söyleyemem. Ama bütün gün çalışıyorsan neden olmasın? Önemli olan çalıştığında adam akıllı çalışman, çalışmayı bıraktığında da dinlenmek için gerçekten sevdiğin şeyi yapman. Ben içmeyi tercih ederim; ama bu da kumardan ne daha iyi ne de daha kötü. Bu aralar galiba çok fazla içiyorum; çünkü seni çok özledim. Böyle olacağını hiç düşünmemiştim. Nelson, sevgilim, sen bu dünyadaki en hoş adamsın, oraya gelebilmem için her şeyi ayarlamaya çalışman çok güzel; ama sadece bir dilek bu. Hâlâ yaşıyorsan ve beni seviyorsan, başka bir şey yapmaya ne gerek var? Yapacak bir şey yok. Eğer on dolara bir araba alabilirsen ve kullanabilirsen çok hoş olur; ama sadece otobüsler ve uçaklar, uçağı da boşver sadece otobüs de bize yeter, küçük mutfağımızda sadece biftek ve mısır olsa, biftek de olmasın sadecc mısırla mutlu olabiliriz, değil mi? Bilirsin ben gösterişe düşkün değilimdir; sadece ekmek, patates, su ve aşkla yaşayabilirim. Bunlar için kala yormana gerek yok.

Evet biraz korkuyorum, bu doğru. Öğleden sonra, Sartre'ın filmini (İş İşten Geçti) izledim, oldukça iyiydi; ama olması gerektiği kadar değil. Neyse, sorun bu değil. Sorun şu ki filmin öyküsü beni biraz rahatsız etti. Birbirini seven ve öldükten sonra karşılaşan bir kadınla bir adamın öyküsüydü, birbirlerini sevdiklerinden dünyaya dönmelerine izin verildi, eğer bu aşkı gerçekten yaşayan bir aşk haline getirebilirlerse sonsuza kadar yaşayabileceklerdi; ama başaramazlarsa yeniden öleceklerdi. Sonunda başarısız oldular. Gerçekten çok dokunaklıydı, seni ve beni düşündüm. Biz birbirimizi anılarımız, umutlarımız ve mektuplarımızla, aramızdaki mesafeye rağmen seviyoruz, bu aşkı gerçekten bitmeyecek bir aşk yapabilecek miyiz? Yapmalıyız. Yapabileceğimize de inanıyorum; ama kolay olmayacak. Nelson, seni seviyorum. Ama sana hayatımı adamazsam bu aşkı hak eder miyim? Hayatımı sana adayamayacağımı açıklamaya çalışmıştım. Beni anlıyor musun? Bana gücenmedin mi? Hiç gücenmeyecek misin? Her zaman sana verdiğimin aşk olduğuna mı inanacaksın? Belki de bunları sormamalıyım, bunları böylesine apaçık söylemek bana çok acı veriyor. Ama bir türlü bundan kurtulamıyorum, kendime sürekli bunları soruyorum. Sana yalan söylememeliyim, senden bir şey gizlememeliyim. İki aydır çok kötüyüm; sürekli içimi kemiren, kalbimi acıtan bir soru var: Her şeyini vermeye hazır değilken, kendinden bir şeyler vermek doğru mu? Benden istemesine rağmen bütün hayatımı ona vermeyi düşünmüyorsam, onu sevebilir miyim, ona bunu söyleyebilir miyim? Benden nefret etmez mi? Nelson, aşkım bu konuda konuşmamak benim için çok daha kolay olurdu. Kolay olurdu; çünkü sen bu konuda hiçbir şey söylemedin; ama birbirimize yalan söyleyemeyeceğimizi, sessiz kalamayacağımızı söylemen öyle güzeldi ki. Aramızda oluşabilecek her türlü kötü duygudan, aldatmacadan, kırgınlıktan nefret ediyorum. Ama bunları yazdığıma göre her şeyi göze almış durumdayım. İstemezsen cevap yazma, bunları karılaştığımızda yüz yüze konuşuruz. Hatırlıyor musun bir keresinde sana çok fazla saygı duyduğumu söylemiştim; işte bu yüzden yazdım bunları. Benden bütün hayatımı istiyorsun demek istemiyorum, söylemek istediğim sadece şu: Tekrar karşılaştığımızda ne olacağını bilmiyoruz; yalnız şunu biliyorum ki ne olursa olsun, sana her şeyimi veremem, bu yüzden de kendimi kötü hissediyorum. Ah, sevgilim, bu katlar uzakta olmak, böylesine önemli şeyler konuşurken birbirimizin yüzüne bakamamak ne korkunç bir şey. Aşkın sadece "seni seviyorum" ı İçmekten fazla bir şey olduğunu, gerçeği söylemeye çalışmanın da aşk olduğunu hissedebiliyor musun? Aşkım istediğim kadar aşkını hak etmeyi de istediğimi anlıyor musun? Bu mektubu sevgi dolu bir kalple, başımı omzunda hissederek okumalısın. Belki de bütün bu söylediklerim sana çocukça gelecek, kimbilir belki de zaten bunları biliyorsun. Bu akşam bunları yazmaktan kendimi alamadım sadece. Aşkımız gerçek olmalı, kavuştuğumuzda bunu başarmalıyız. Kendime güvendiğin kadar sana da güveniyorum. Aklından neler geçiyorsa geçsin, öp beni,

Simone'un

**

7 Ekim 1947, Salı

Nelson, aşkım,

Şu anda Paris o kadar güzel ki mutlu olmamak ve umutlanmamak imkansız. Seni görmeyi, günler, haftalar, aylar boyunca seninle yaşamayı umut etmek; senin bu güzel kasabada olduğunu ve sana sevdiğim bütün bu küçük sokakları göstermeyi umut etmek... Dün, bütün öğleden sonramı Paris'in kuzeyindeki küçük tepelerin üzerinde

bulunan o fakir ama canlı mahallelerde, Belleville ve Ménilmontant'da yürüyerek geçirdim. Küçük unutulmuş sokaklarda bir sürü, bir sürü küçük unutulmuş ev var. Sen de onları çok seveceksin. Uslu bir kız olmaya devam ediyorum, sürekli çalışıyor ve seni düşünüyorum. Pek fazla şey olmadı. Pazar günü Sartre, Camus ve André Gide ve birkaç başka yazarla birlikte Afrika'nın sorunlarıyla ilgili bir toplantıya gittim. Biliyi usun zenciler Fransız sömürgelerinde hâlâ Amerika'da olduğundan çok daha kötü muamele görüyor, içlerinden biri de beyaz yazarlardan yardım etmelerini istemiş. İşin ilginç yanı, hepimiz sol görüş yanlışıyken bu zencinin Hıristiyan, son derece dindar ve ağırbaşlı, bir o kadar ılıt muhafazakâr olmasıydı. Bu yüzden son derece kibir bir dille Fransa'dan, özgürlükten bahsetti, zencilerin de Fransızların yardımıyla bir İsyana başvurmadan ve beyazları ülkelerinden atmadan mutlu olmalarını umduğunu söyledi. Bir tür işbirlikçi olduğunu düşündüğümüzde hepimiz çok sinirlendik. Fransa'nın sömürgeler konusunda çok kötü davrandığını ve sömürgelerde yaşayan bütün beyazların aşağılık olduğunu söyledik. Tabii ki zenci arkadaşımız bu işten pek memnun kaldı. Richard Wright'da oradaydı; bir başka zencinin Amerika'da yaşayan bütün zencilerin Afrikalı olduğunu söylemesi hiç hoşuna gitmedi. Bilirsin Wright'i severim, çok da duygusal biri olduğumdan sadece İngilizce konuşulduğunu duymak bile benim için büyük zevkti, benide yazılarımı yazdığım Les Deux Magots kafesinden bahsetmesi çok hoşuma gitti. Her ne kadar yiyecek, kömür ve benzin bulmakta zorluk çekse de Fransa'da yaşadığı için çok mutlu görünüyordu, zamanın çoğunu kitabı üzerinde çalışarak geçiriyor. Ama yine de, özellikle Sartre böyle düşünüyor, her şeyi biraz fazla ciddiye aldığını, her şeyi gereğinden fazla "önem" verdiğini düşünüyoruz.

Dün akşam, bahsettiğim çirkin kadınla yemek yiyip bir iki kadeh bir şeyler içtim. Günlüğüne benimle ilgili yazdığı son bölümleri getirmiş, gerçekten şahaneydi. Çok güzel bir dille yazıyor, yapayalnız yaşamasına ve bir lezbiyen olmasına rağmen tanıdığım bütün kadınlarda çok daha cüretkâr, hem bahsettiği şeyler hem de bunlardan bahsedil şekli gerçekten cesaret ister. Söylemek istediğim şu ki neredeyse bütün kadın yazarlar özellikle de sanatsal ortamlarda biraz utangaçtırlar, biraz fazla gizli kapaklı ve tatlı dillidirler. Bu kadınsa bir kadının hassasiyetiyle ama bir erkek gibi yazıyor. Ona gerçekten yardımcı olabildiğim için mutluyum. Kitaplarını yayımlattım, kendine güvenmesini sağladım; artık onun üzerinde kafa yormaya başlayan çok sayıda eleştirmen ve yazar var, bu da yapayanlız trajik yaşamında onun için çok önem taşıyor. Biliyorsun, kendini o kadar çirkin buluyor ki ne bir erkekle ne de bir kadınla yatmak istiyor; ama açık yüreklilikle buna çok fazla ihtiyaç duyduğunu söylüyor, o yüzden dört gözle yaşlanmayı bekliyor. Belki yaşlandığında artık seksi önemsemeyeceğini, bu yüzden de biraz daha rahatlayacağını düşünüyor. Onun yerinde olmak istemedi dim. Bana aşk hakkında çok güzel ve dokunaklı şeyler söyledi. O konuşuyor ben de sanki bahsettiği kişi ben değilmişim gibi dinliyorum ama benden bahsettiğini gizlemememiz de çok tuhaf bir ortam yaratıyor. Sürekli kendinden bahsediyor, sonra da sıkıntılı bir sesle, "Hep senden bahsediyoruz! Hadi biraz da senden konuşalım!" diyor. Bu da kendimden bahsetme isteğimi tamamıyla kırıyor. Kendimden kornişimin lazım, başkalarıyla kendimle ilgili çok az konuşurum zaten. Inn bahsetmeye başladığında ise, işin en kötü yanı da sürekli olarak sevdiğin insanı görememekten, yokluğundan sonra varlığının birden yarattığı tuhaf duygulardan ve buna benzer şeylerden bahsetmesiydi. Bense seni, seni ne kadar özlediğimi, seni göreceğimi düşünüyor. bunu bilseydi gerçekten katlanması çok zor olurdu. Benden onu sevmemi beklemiyor; ama başka birini sevebileceğimi düşünmek onun için bir cehennem azabı. Sonunda sarhoş oldu, garson gelip de artık gitmemiz gerektiğini, gece kulübünün kapanmak üzere olduğunu söylediğinde, artık bana hoşça kal demesi gerektiğini anladığındaysa az kalsın bayılacaktı. Sakın bana onu görmememi söyleme; çünkü bütün bunlara rağmen ayda bir kere de olsa beni görmek onun hayatına bir anlam katıyor, üstelik kitapları da hoşuma gidiyor. Aslında kendisini de çok seviviyorum; ama insan aşka ihtiyaç duyarken sevgi yetmiyor. Beni sadece sevmeye başladığın zaman çok üzüleceğim.

Çarşamba

Timsahıma sevgiler, sevgiler.

Dün gece küçük bir gece kulübünden döndüğümde mektubunu buldum, okudum ve hemen uykuya daldım.

Seni seviyorum. Bir arkadaşımın resim sergisi vardı. Çok hoş, hatta güzel bir kadındır; ama hiç de iyi bir ressam değildir. Herkesin iyi olmadığını bilerek, hiçbir şey söylemeden tablolara bakması, onun da resimlerinin iyi olmadıklarını bilmesi gerçekten üzücüydü. Bu yüzden akşam onu biraz rahatlatmaya çalıştık, onunla ve Amerikalı heykeltıraş kocasıyla birlikte kuskus yemeye sonra da viski içmeye gittik. Kocası bana çok kutsal göründü; çünkü bu sabah New York'a gidecek uçağa binecekti. Paris'teki son gecesiydi, Perşembe orada olacağını düşündüğümde Amerika çok yakın geldi; ama sen her zamanki kadar uzaksın, Onlarla birlikte Kanada'ya gitmemden, büyük göllerde kanolarla yapacağımız yolculuklardan bahsettiler; ama ben gizlice düşümdüğüm şeyler yüzünden mutlu ve gururluydum: "Eğer birtanecik timsahım için de uygunsa, bu harika

insanlarla dünyanın en güzel göllerini görmektense onun küçük güneşinin altında kalmayı tercih ederim." Gittiğimiz gece kulübü daha dün açıldı, neredeyse benim mahallemde sayılır, yazık ki İspanyol dansçı ve şarkıcılar çok kötüydü, yine de neşeli, samimi bir şeyler vardı bu mekânda. Paris'te hep aynı yerlere gidiyoruz, bütün akşam İngilizce konuşuyorum ve bu bana inanılmaz zevk veriyor.

Artık çalışmalıyım. Bütün gece hiç rüyalarıma girmemen, sonra bütün gün karşıma dikilip, bana gülümsemen, beni izlemen, benimle konuşman ya da en olmadık yerlerde beni öpmen ne kadar da kötü. Hoşça kal, bir sonraki mektubunu alana kadar çok beklemek zorunda kalacağım, oysa bu öyle çabuk gelmişti ki. Evet, Filipinler'le ilgili öyküleri seviyorum.

Bırak seni uzun uzun öpeyim. *Je vous aime, mon amour.*

Küçük kurbağan ve Simone'un

Her zaman benim konuştuğum ve seninse sustuğun hiç de doğru değil. Sen de en az benim kadar konuşuyorsun, bu arada senin böyle güzel rüyalar görmen hiç de adil değil.

**

KRONOLOJİ

9 Ocak 1908: Simone de Beauvoir doğdu

Mart 1909: Nelson Algren doğdu

1947

Ocak: Beauvoir Amerika'ya gider

Şubat: Algren ve Beauvoir Şikago'da tanışırlar

Nisan: Beauvoir üç gün Şikago'da kalır

1 Mayıs: Algren, Beauvoir ile birlikte New York'a gelir

10 Mayıs: Algren, Beauvoir'a gümüş bir yüzük verir

17 Mayıs: Beauvoir Amerika'dan ayrılır

11 Eylül: Beauvoir Şikago'ya gider

14 Eylül: Beauvoir Paris'e döner

1948

8 Mayıs: Beauvoir Şikago'ya gider

14 Mayıs: Beauvoir ve Algren Meksika'ya hareket ederler

3 Temmuz: Beauvoir Paris'e döner

Ekim Sonu: Beauvoir, 11 rue de la Bûcherie'e taşınır Günü Gününe Amerika yayınlanır

1949

7 Mayıs: Algren Paris'e gelir

Eylül Ortası: Algren Şikago'ya döner The Man with the Golden Arm yayınlanır ve Ulusal Kitap Ödülü'nü alır

İkinci Cins yayınlanır

1950

Temmuz: Beauvoir Amerika'ya hareket eder

30 Eylül: Beauvoir Fransa'ya döner

1951

15 Ekim: Beauvoir Şikago uçağına biner

Ekim: Beauvoir Fransa'ya döner

1952

Beauvoir'ın Claude Lanzmann ile ilişkisi başlar

1953

23 Şubat: İkinci Cins Amerika'da basılır Algren eski karısı Amanda ile evlenir

1954

Ekim sonu: Mandarinler Fransa'da yayımlanır Goncourt Ödülü'nü kazanır

1955

Ağustos ortası: Beauvoir 11 rue Schoelcher'e taşınır Algren Amanda'dan boşanır

1956

Mandarinler Amerika'da basılır

1958

Bir Genç Kızın Anıları yayımlanır

1959

Beauvoir'ın Lanzmann ile ilişkisi biter

1960

The Prime of Life yayımlanır

Mart: Algren, Paris'e gelir

Eylül: Algren, Amerika'ya döner

1963

Olgunluk Çağı yayımlanır

1964

Beauvoir ile Algren arasındaki iletişim kopar 1981

Mayıs: Algren öldü

1986

14 Nisan: Beauvoir öldü Parmağında Algren'in yüzüğüyle gömüldü

Kaynak: Simone de Beauvoir, Aşk Mektupları, İngilizceden çevirenler: Tülay Evler-Pınar Öztamur İstanbul 2001

KADINLIĞIN KADERİ /Simone De Beauvoır

Bugüne kadar kadın ve onun problemleri hakkında çeşitli yazılar ele alınmıştır. Belki de bu konuda bizim söyleyeceğimiz bir şey kalmamış olabilir. Fakat yine de kadınlar üzerinde girişilen tartışmaların, yazılan makalelerin sonu gelmemektedir. Peki, bütün bu yazılanlardan sonra acaba hâlâ aydınlanmamış dâvalar kalmış mıdır?

Eğer gerçekten böyle bir durum varsa, ilk sözümüz 'kadın'ı tanımlayın olacaktır. Kadın problemlerini ele almış bilginlerin bazıları bize «Bugün Rusya'da bile kadın, kadındır,» diyecektir. Bazıları ise «Kadın problemi diye bir şey yoktur; çünkü kadınlık yok olmak üzeredir.» diye cevap vereceklerdir. Hemen hemen herkes, kadın problemlerinin var olup olmadıklarını, yine bunların ilerde var olup olmayacaklarını, kadınlarının yeryüzünde şu andaki görevlerini, ya da gerçek görevlerinin ne olduğunu merak eder. Hattâ bir zamanlar bu konu öylesine dallanıp budaklanmıştır ki, günlük bir dergide «Kadınlara ne oldu?» başlığı altında bir makale bile yayınlanmıştı.

Fakat ilk önce «Kadın nedir?» sorusunu cevaplandıralım. Çoğunlukla, kadın, bir döl yatağıdır, diye tanımlanır. Yalnız uzmanlar, bazı kadınlar, hem cinsleri gibi kadınlık organlarına sahip oldukları halde kadınlıkla ilgileri yoktur demektedirler. Bugün dünyada yaşayan canlıların yarısını kadınlar meydana getirmektedir. Böyle olmakla beraber bugünün kadım yine de büyük bir tehlike içindedir. Yani bu demektir ki kadınlar, kadınlaşmağa ve kadın olarak kalmağa zorlanmaktadırlar. Meselâ yıllarca önce, tanınmış bir kadın yazar, gazetede kendi resminin yayınlanmasını istememiş, kendi resmi yerine kocasının resmini göndermiş. Böylece herkes tarafından daha fazla saygı göreceğini tahmin etmiş.

Yunan filozofu Aristo, kadınlar hakkındaki görüşünü şöyle açıklamaktadır.

«Kadın, bazı özelliklerden yoksun olduğu için kadındır.»

St. Thomas ise kadım «Tamamlanmamış varlık» ya da «tesadüf eseri meydana gelmiş bir yaratık» olarak tanımlar. Bu nokta din kitaplarında şöyle sembolize edilmektedir. Havva, Adem'in böğründen yaradılmıştır.

Kadın, erkeğin esiri olmasa bile her zaman için onun emri altında yaşamak zorundadır. Böylece iki cinsin dünya üzerinde aynı haklara sahip olabilmesi diye bir şey asla düşünülemez. Hattâ bugün kadının toplum içindeki durumu değişmekle beraber yine de erkeğin baskısından tamamen kurtulmuş değildir. Hemen hemen hiçbir yerde kadının durumu erkeğinki gibi olamaz. Fakat çoğunlukla bu durum kadının yararınadır. Hattâ kanun, kadına bazı haklar tamsa bile uzun zamandan beri süregelen bir takım gelenekler bunların uygulanmasını yasaklar. Ekonomik bir çevrede kadınlar erkeklerle hemen hemen aynı haklara sahiptirler, denilebildiği halde, erkeklerin daha iyi işlerin başına geçtikleri, önemli noktalan ellerinde bulundurdukları şüphe götürmez bir gerçektir. Erkeğin kadına kendi üstünlüğünü ta eski devirlerden beri kabul ettirmesinin diğer bir sebebi de, erkeklerin öğrenim hayatına daha fazla değer vermeleridir. Ya da şunu daha başka türlü açıklayalım. Erkeklerin daha iyi bir öğrenim yaptığı ve hatla öğrenimin onlar için mutlak olduğu herkesin bildiği bir gerçektir. Kadın, okusa da olur okumasa da, çünkü sonuç olarak onun sorumluluğunu her iki şekilde de erkek yüklenir. Fakat bugünün kadını için öğrenim daha değişik bir anlam kazanmış, onlar da erkeklerle omuz omuza okumağa, çalışmağa başlamışlardır. Böylece de yavaş yavaş kadınlığın kendine has değeri kaybolmak üzeredir. Gerçekte ise bu dünya hemen hemen bütünüyle erkeklere aittir. Kadın, her zaman, her devirde erkeğinin kanatlan altına sığınmış ikinci bir yaratık olmak zorundadır. Bu bir tabiat kanunudur. Bunu hiçbir şey bozamaz. **Kadın ne kadar çabalarsa çabalasın ne kadar bir erkek gibi hareket etmeğe çalışırsa çalışsın yine de bir BAŞKASI olmaktan öteye gidemez.**

İnsanın aklına ister istemez ilk önce şu soru geliyor:
Peki, erkeğin üstünlüğü ne zamandan beri kabul edilmiş bir görüştür?
Ne zaman bu üstünlük dâvası başlamıştır?
Bu tartışmayı neden erkek kazanmıştır da kadın kazanmamıştır?
Bu zaferi kadınların kazanmış olması da mümkündü. Veya böyle bir üstünlük tartışmasına hiç lüzum görülmeyebilirdi. Neden acaba bu dünya sadece erkeklerin malıdır, her zaman her yerde onların üstünlükleri savunulmaktadır?
Kadınlarda görülen bugünkü değişiklik iyi midir yoksa fena mıdır?
Acaba bu yeni değişiklik kadınlarla erkeklerin aynı haklara sahip olmasını sağlayabilecek midir?
Bu sorular hiç birimiz için yeni değil. Birçok defalar sorulmuş, yine birçok defalar çeşitli şekillerde cevaplandırılmıştır.
Montaigne «Bir cinsi haklı çıkarmak için diğerini suçlamak kolaydır.» demektedir. Bu sözü şu örnekle daha iyi açıklayabiliriz: Roma Hukuku kadın haklarım sınırlardı. Bir evlilik kurulu sarsıntı geçirdiği zaman erkeği haklı göstermek için kadının zayıflığı, kadın olmayışı öne sürülürdü. Kadın hakları 16 ncı yüzyıla gelinceye kadar kimse tarafından savunulmamıştı. Fakat St. Augustine bu asırda kadın haklarım elinden geldiği kadar tanıtmağa çalıştı. Ve işte o zaman kadın, kendine ait olan mallan idare etme yetkisine kavuştu. Montaigne kadınlara yapılan haksızlıktan, onlara karşı girişilen amansız kavgayı şöyle özetler:

«Kadınlar hakkındaki kanunları yapanlar yine erkekler olduğuna göre bunları kendi görüşlerine göre düzenlemişler, kadınları yakından incelemeğe lüzum hissetmemişlerdir. Kadınlar ise bu kanunlara baş kaldırmakta, onları kabul etmemekte haklıdırlar. Yani bu kanunlar erkeklerin hilesiyle meydana gelmiştir. Tarafsız değildir.»
Onsekizinci yüzyılda durum biraz daha değişmiş ve ortaya demokrat görüşlü tarafsız bilginler çıkmıştır. Bunlar kadın konusunu yeniden ele almışlar ve iyiden iyiye objektif olarak incelemişlerdir. Bunlar arasında Diderot, kadının da tıpkı erkek gibi bir yaratık olduğunu, aynı haklara sahip olabileceğini savundu. Daha sonra ortaya çıkan John Stuart Mili ise bu konu üzerinde daha da titiz davrandı ve en etkileyici bir şekilde savunmasını yaptı. Oysa ondokuzuncu yüzyılda kadın fizyolojisini ve psikolojisini inceleyen bilginler taraf tutarak kadın haklanm savundular. Böylece İngiltere’de onsekizinci asrın ortalarından sonra ta ondokuzuncu yüzyıl ortalarına kadar modem sanayinin yayılmasıyla meydana gelen sosyal ve İktisadî devrimin sonuçlarından biri de, kadınların iş alanlarına sokulmaları oldu. Fakat işçiler başlarındaki insanın kadın olmasını istemedikleri gibi erkekle kadının da yanyana çalışmasına göz yumamadılar. Böylece yine erkekler, kadınlara tanınan hürriyeti kıskandılar, onları önceki durumla nna getirebilmek için çalıştılar.
Kadının erkekten aşağı olduğu fikrini savunanlar, kâfi mi her yönden -fizyolojik, teolojik, felsefi, sosyolojik, ekonomik -yerden yere vurdular. Erkekle kadın arasında devam eden bu üstünlük, aşağılık kavgası, kadını aşağı bir yaratık olarak görmek, tıpkı Amerika’da yıllar yıl süregelen beyaz-zenci dâvasına benzemektedir. Nasıl beyazlar için zenci olmak korkunç bir aşağılık, bir gurur meselesiyse erkekler için de kadınlık aynı şeydir. Ve çoğu erkek kadın olarak dünyaya gelmediği için her zaman Tanrıya şükreder.
Kısacası, genel anlamda kadın, erkekten aşağı bir yaratıktır. Yani onlar yaradılışları dolayısıyla erkeklerden daha az imkânlara sahiptirler, önemli olan şey, sadece şu sorudur: «Bu üstünlük, aşağılık dâvası daha ne kadar sürüp gidecektir? Yoksa bunun ardı arkası gelmeyecek midir?
Erkeklerin çoğu bu kavganın devam etmesini isterler. Hemen hemen hiçbiri de bugüne kadar bu kavgaya bir son vermiş değildir. Dar görüşlü, geleneklere bağlı orta sınıf halkı (burjuva) kadınlara hürriyet yetkisi verildiği takdirde onların ahlâki doğruluklarının değişeceğine, ilgilerinin yön değiştireceğine inanmaktadırlar. Bazı erkekler ise sırf kadınları kendilerine kuvvetli birer rakip olarak gördüklerinden, onların haklarının kısılmasına taraftardırlar. Bu noktayı kuvvetlendirecek güzel bir örnek vermek istiyorum: Çok yakın zamanlarda erkek öğrencilerden biri bir dergide kadın

konusundaki görüşlerini şöyle belirtmiş: «Tıp Fakültesine, Hukuk Fakültesine girmek isteyen her genç kız, erkek öğrencilerin mesleklerini ellerinden zorla alıyor demektir.»
Michel Carrouges'e göre kadınlar iyi bir eş, iyi bir aşçı, bir fahişe yani kısacası erkeklerin arzularına cevap veren bir yaratık olmaktan öteye gidemez. Bu düşünüre göre kadın diye bir varlık yoktur, onun yaşadığı ayrı bir dünya da olamaz.

Peki ya kadın nedir?

Nerede yaşar?

Evet, kadın mı?

Kadın, ancak ve ancak erkeğin dünyasında yaşayan, onun zevklerine cevap veren, her zaman ona boyun eğen bir yaratıktır. Onun dünyaya getirilmesindeki tek gaye, erkeğe hizmet etmesi içindir.
Kadın bir erkeğin hayatına hangi şartlarda girer?
Kadın, küçük bir erkek için, onu doğuran, büyüten, bir annedir; bir delikanlı için arzu ettiği, seviştiği, sevdiği bir sevgilidir; evli bir erkek içinse hayat arkadaşı, çocuklarının anasıdır. Bu durumlarda erkek, kendine yakın olan kadına sevgi ve saygı duyar. Onun için kadın, genel anlamda erkekten aşağı bir yaratıktır. Fakat yine de bu yakınları ile arası açıldığı zaman erkek, onların kendilerinden aşağı bir yaratık olduklarını, bir erkeğin üstünlüğü karşısında hiçbir şey yapamıyacaklarını rahatça söyler. Demek oluyor ki, bir an için kadını kendisiyle aynı ayarda tutan, eşit haklara sahip olduğunu savunan bir erkek ayni zamanda onun kendinden aşağı olduğunu da söylemekten kaçınmıyor. Çünkü her iki noktayı da ayni anda kabul ediyor.

Bazı düşünürlere göre, Havva, Adem'den sonra yaratıldığı için İKİNCİ yaratık olmak zorundadır. Bazıları ise bu fikrin tam karşıtım savunmaktadırlar. Yani Tanrı, Ademi aceleye geldiğinden kaba ve biçimsiz yaratmıştır. Oysa ondan sonra yarattığı Havva üzerinde bir hayli uğraşmış ve Ademin kusurlarını onda kapatarak en güzel bir insan örneği vermiştir dünyaya.
Bu üstünlük, aşağılık, eşitlik gibi dâvaları daha iyi, daha belirli bir şekilde anlatabilmek için bunları çeşitli kısımlar altında tek tek gözden geçirmek gerekiyor. Sh:5-11

MİTOLOJİ VE GERÇEK

Kadınlar hakkında söylenilen efsaneler, edebiyatta genişçe bir yer kaplar. Fakat bunların günlük hayattaki önemi nedir? Bireylerin yaşayışını, gelenekleri, nasıl etkilerler? Bu soruyu cevaplandırabilmemiz için efsanelerle gerçek arasındaki ilgiyi incelememiz gerekir.
Efsanelerden birine göre insanlar iki kısma ayrılır. Bu fikir, deneylerden elde edilmiştir. Yani efsanelerde gerçeğin payı büyüktür. Kadın ve problemleri diye bir şey düşünülemez; çünkü o değersiz, bilgisiz bir yaratıktır. Erkekler kadını aşağı görmelerine rağmen yine de onlarla sevişmek, arkadaş olmak isterler. Cinsel hayatta bir kıskançlık, bir rekabet görülür. Böylece çeşitli efsanelerin etkisinde kalarak kadın milletini aşağı gören erkek, onsuz yapamayacağını, onun vücudunun ılıklığını duymadan yaşayamıyacağını ister istemez kabul eder. **Kadın, erkek için ancak cinsel ilişkinin ötesinde bir BAŞKASIDIR. Aşk hayatında ise onun en yakın arkadaşıdır.**
Efsanelerdeki çeşitli benzetmeleri düşünmeyecek olursak gerçekte kadın, erkeğin tamamlayıcısıdır. Bugünün kadını, erkeklerin eskiye göre değişen tutucuları karşısında şaşırmaktadır. Bir zamanlar özellikle ataerkil ailede — kadına en küçük bir hak tanımayan, ona esir gibi davranan erkek, bugünkü erkek miydi? O devirlerde kadın, sadece erkekte arzu uyandıran, onun cinsel zevklerine cevap veren bir maddeden başka bir şey değildi. Daha sonraları ise kötülük sembolü olarak adlandırıldı. Kadınlar, evde babalan, erkek kardeşleri, kocaları, âşıkları için «koruyucu melek» adını alırlarken, ressamlara, yazarlara ilham veren fahişelere de «cömert kadınlar» denilirdi.
Efsaneleri önemsemek yersiz bir harekettir çünkü onların çoğu mantığın kabul edemeyeceği şeylerden söz etmektedirler. Gerçi efsanelerde belirtilen kadın tipleri ya da onların özellikleri eski devirlerde yaşayan aile örneklerinden seçilmiştir ama erkeğin üstünlüğü ortaya çıksın diye, bu tipler, özellikler, hayalle karıştırılmıştır. Oysa gerçekte kadın da erkek gibi tabiatın yaratığıdır. Onun da bir

hayatı vardır. O efsanelerin belirttiğinin aksine ne gecedir ne de ölümdür. Bütün bu sıfatlar kadım erkekten aşağı göstermek için yine erkeklerin kendi kafalarında geliştirdikleri çeşitli fikirlerdir.
Erkekler dünyaya, kadınlara acı çektirmek için gelmişlerdir. Kadının kaderi ıstırap içinde kıvranmak, çeşitli sorumlulukları taşımaktır. Kadın, ne kadar erkeğin üstünlüğünden kaçarsa kaçsın elbet bir gün yine ona yakalanacaktır. Evlenmeği göze alan kadın, erkeğin boyunduruğu altına girmiş demektir. Balzac «Evlilik Felsefesi» adlı eserinde şöyle yazıyor: «Kadınların söylenmelerine, ağlamalarına, çektikleri acılara hiç aldırmayın; tabiat, onları bizim için yaratmış. Böylece herşeyimize katlanmak zorundalar; Erkeklerin verdiği çocuklara, ıstıraplara, sancılara. Erkekler, sakın kendinizi duygusuzlukla suçlamayın. Bütün medenî milletlerde kanunları erkekler yapar. Ve bu kanunlar, kadınların kaderini çizer. 'Kadınlara acı çektirelim' deyimi de erkeklerin izinde yürüdükleri bir kuraldır.»
Kadınla erkeğin anatomik kaderi bambaşkadır. Ahlâk durumları da böyledir. Kadının cinsel arzularını gerçekleştirmesi ancak evlilikle mümkün olabilir. Oysa erkeğe bu konuda açıktan açığa hak tanınmıştır. Kadın için kanunların, törelerin dışında bir suçtur. «Kendini teslim ediveren» kadından herkes nefret eder. Oysa erkeği ayıplamada bile bir hayranlık vardır. İlkel topluluklardan günümüze kadar kabul edilen, yatağın, kadın için bir hizmet olmasıdır. Buna karşılık, erkek, ona hediyeler alır, geçimini sağlar. Hizmet etmek bir efendiye kul olmak demektir. Gerek fahişelerin varlığı gerekse evliliğin yapısı bunu ispatlar. Kadın kendini verir. Erkek bunu karşılıksız bırakmaz ve onu elde eder. Erkeğin, aşağı yaratıkları elde etmesini, onları emri altına almaşım hiçbir şey engelleyemez. Aşk kavramı, savaş kavramından ayrılmaz. Erkeğin saldırıcılığında bir kahramanlık vardır. Bu dünyada erkek üstündür. Üstünlüğünün belirtisi olarak, arzularının şiddetli olması istenilir. Yine eski bir efsaneye göre erkeğin kadında bir kir bıraktığı söylenir. Bazı erkeklere göre de kadın kirlidir, çünkü onun içi sıvılarla doludur. Kısacası erkeği kirleten kadındır. Kirletmek, erkeğe pek az bir üstünlük verir. Oysa erkeğin üstünlüğü onun biyolojik bakımdan saldırgan rolünün toplumdaki efendi göreviyle bir arada bulunmasından ileri gelir. Böylece fizyolojik ayrımlar buna göre anlam kazanır. Büyük cinsel yetenekleri olan erkeğe, güçlü dendiği halde kadın, bir nesneden başka bir şey olmadığından, ona yalnızca soğuk ya da sıcak denilir. Bir efsaneye göre kız oğlan kız arzuyu bilmez, şehvetini erkek uyandırır. Fakat bu bir gerçek değildir. Oysa erkekte arzuyu uyandıran, çoğu zaman kadının dokunuşudur. Buna karşılık, genç kızların çoğu, daha vücutlarına erkek eli değmeden okşanmak için yanıp tutuşurlar.
Kadın ilkel topluluklardan beri bir «muamma» olarak düşünülür. Kadını anlayamayan erkek jöne de ona sahip olduğu için kendini mutlu hisseder. Kadın, kaprisli bir yaratıktır; bu da bir «muamma» olmasından ileri gelmektedir. Kierkegard'a göre erkeğe, canlı bir muamma eşlik ettiği halde erkek, hayallerinde, ümitlerinde, korkularında, aşkında, üstünlüğünde tek basınadır. Maeternich, kadının «tabiat kuvvetleri gibi esrarlı» olduğunu söyler. Her erkek kendisi için bir ÖZNE'dir. Erkek yalnızlığında kendi kendini ele geçirir. Çünkü kadın, onun için bir «muammadır.» Yani kendinden BAŞKASI'dır.
Kadının fizyolojik yapısı çok karışıktır; vücudu benliğinin açık bir belirtisi değildir artık. Ona yabancıdır. Aynı zamanda bir başkası onu bir nesne olarak kavrar. Genç kız vücudunda duyduğu heyecana, işittiklerine, gördüklerine göre bir anlam verir. Titremelerinde, belirsiz tasalarında vücudu yeni ve endişeli bir biçime bürünür. Delikanlının cinsiyet organı kendinin bir benzeri olduğundan onunla arkadaşının yanında öğünür. Oysa genç kızın cinsel hayatı gizli kalır.
Kadın bir muammadır denilmekle sessiz olduğu anlaşılmamalıdır. Sadece onun kullandığı dil anlaşılmaz. O vardır, fakat her zaman için bir tül arkasındadır.
O perde arkasından hareket eder, öyleyse kadın nedir?
Bir melek mi, bir şeytan mı, bir ilham kaynağı mı, yoksa bir sanatkâr mıdır?
Bu sorulara verilecek birçok cevap olabilir ama onları bulup çıkartmak da güçtür. Kadın iki mâ nah bir yaratıktır. Belki kendi bile kendinin ne olduğunu anlayamamıştır, öyleyse kadın mitolojik bir canavardır, (kadın başlı, aslan vücutlu.)

İnsanoğlu davranışlarına göre değerlendirilir. Meselâ köylü bir kadından iyi ya da kötü bir işçi olarak, bir artistten istidatlı ya da istidatsız diye bahsedilir. Fakat bir kadının iç dünyasını anlat dedikleri zaman erkek, onu tanımlayabilecek kelimeler arar, bulamaz.

Gide'ye göre «hayale etmek, gerçeğe yakınlaşmak» demektir. Yani bir insan, âşık olduğunu hayal edebiliyorsa gerçekten âşıktır ya da en kısa zamanda âşık olacaktır. Ancak hayal ile gerçek davranışlarda ayrılır. Bu dünyadaki üstünlük, erkeğin elinde olduğuna göre, o aşkım bir hareketle göstermelidir. Kadına destek olan, geçimini sağlayan, toplum hayatına girmesini sağlayan erkektir. Oysa kadının aşkı hayalinde yaşamak zorundadır; çünkü erkek, evlenmek ya da sevişmek teklifinde bulunmadan kadın harekete geçemez. Kadın, duygularım, arzularını içine gömer. O ancak bir çağrışa cevap verir. Yoksa kendisi bir erkeği çağıramaz. Kadınların çoğu, kendilerini seven erkeğin aşkım davranışlarıyla ölçerler. Kadın, erkeğin esiri, hizmetçisi olduğu için ona değişmez bir gülümseyişle bakmak zorundadır. Kadın, erginlik devresine girer girmez erkeğe yalan söylemeği; iki yüzlülük yapmayı öğrenir. Bir erkekle konuşurken kadınların ses tonlarında, davranışlarındaki yapmacık, kendini hemen belli eder. Kildin, erkekler tarafından anlaşılmadığından dolayı hem üzüntü duyar, hem de memnun olur. Gerçi kadınlar da erkekleri tam mânasıyla anlamazlar ama «erkek anlaşılmazlığı» diye bir problem yoktur. Çünkü erkek, efendidir, kadın ise onun esiri. Romanları düşünecek olursak, hep seçilen kadınlar anlaşılmaz tiplerdir. Başlangıçta bir muamma olarak görülen kadınlar romanların sonunda sırlarını açıklarlar.

Erkekler, kadına hayallerinde istedikleri şekilleri vermek, kendi ihtiyaçlarından kaçmak için çeşitli efsaneler yaratmışlardır. Erkekler yaptıkları kanunlarla, din kurallarıyla, uydurdukları masallarla besteledikleri şarkılarla kadınları avuçları içine alacaklarım sanmışlardır. La forgue «Hayal! Hayal!» diye haykırır. «Eğer kadınları idaremiz altına alamıyorsak, onları sakinleştiremiyorsak, onları istediğimiz kılığa sokamıyorsak öldürelim. Kadınları aciz duruma düşürdüğümüz, esir olarak kullandığımız, silâhlarını ellerinden aldığımız zaman ancak o «dişi»liğine bürünecektir... Kadınlar, erkekler için yaratılmıştır. Bu unutulmamalıdır... Fakat bütün bu görüşler yanlıştır... Ne yazık ki kadın milleti ile bugüne kadar bir taş bebekle oynar gibi oynadık. Ama artık bu oyun bitti.»

Bugünün kadını kaderini değiştirmek için çırpınmaktadır. Artık eski efsanelerin bir değeri kalmamıştır. Sadece kadın olmak görevini bilmek yeterli değildir. **Önemli olan onun BAŞKASI olduğunu kabul etmesidir. Bugünün erkeği kadını, arkadaşı, tamamlayıcısı olarak kabul ettiği gibi onu kendinle aynı görür.** Fakat kadın yine de bir toplum içinde değer kazanabilmek, rahat yaşamak için erkeğe dayanmak ister. Bir kadın erkeğin her şeyini sevebilir; kötü huylarını, sefaletini, güçlü oluşunu, korkusunu, alçaklık duygusunu, zayıf noktalarını. Bazan temiz, ıstırap verecek güçle bir anne sevgisi, bazan da şeytanca, maddî bir arzu, onu çeşitli şekillerde sevmeğe sürükler. Kadın, erkekten daha fazla sevgiyi sever, sevmeye karşı arzu besler. Böylece içgüdülerine ayak uydurur ve bu özelliğini her yerde ve her ne pahasına olursa olsun harcar. Yani sevilmeye lâyık olmayan bir erkeği bile sevebilir.

Kadının vücudu bozulmamalıdır. Erkeksi adaleleri olmamalı, yüzü her zaman için renkli, canlı olmalıdır. Giyeceklerine gelince erkekte arzu uyandıracak biçimler seçilmelidir. Çalışan kadınla ev kadım arasında oldukça büyük bir fark vardır. Çalışan kadın kısmen erkekleştiğinden kadınlık cazibesini kaybeder.

Bugünün kadını için bir yandan bağımsızlığını kabul etmek, bir yândan kaderine boyun eğmek çok güçtür. La forgue kadınlara şöyle seslenmektedir : **«Ey genç kadınlar, ne zaman bizim erkek kardeşlerimiz olacaksınız? Ne zaman bizlere samimiyetle davranacaksınız? Ne zaman en içten duygularla birbirimizin elini sıkacağız?» s:141-147**

Kaynak:

Simone De Beauvoır, Kadınlığın Kaderi, trc : Canset Unan, Altın Kitaplar, 1966, İstanbul

SOFU KADIN /Simone De Beauvoır

Aşk, doğuştan gelen en yüce eğilim olarak ayrılmıştır kadına, o bu eğilimi erkeğe yönelttiğinde, sevgilide Tanrıyı aramaktadır: durum ve koşullar kendisini insanı sevgiden yoksun bırakırsa, hayal kırıklığına uğramışsa, ya da aşktan çok şey bekleyen bir insansa, o zaman, kutsallığı yine Tanrı'da arayacaktır. Gönüllerinde böyle bir alev yanan erkekler de çıkmıştır elbet; ama böyleleri hem enderdir, hem de yüreklerindeki ateşli inançta alabildiğine temizlenip arınmış akılsal bir yan vardır. Kendisini gökteki tanrıyla birleşmenin/kavuşmanın erişilmez zevklerine terk eden kadın sayısıysa pek çoktur: ve onlar, bu zevkleri, gerçekten duygulu bir biçimde yaşarlar. Kadın, dizüstü yaşamaya alışıktır; genel olarak, kurtuluşunu, erkeklerin egemen olduğu gökyüzünden bekler; erkekler de bulutlar içindedir: yücelikleri, bedensel varlıklarının tülleri ardında kendini belli etmektedir. Sevilen Erkek, hemen her zaman, sevenden az çok uzaktır; kendisine tapan kadınla, iki anlama gelebilen işaretlerle anlaşır; kadın onun kalbini ancak inançla tanır ve erkek yüceldikçe, davranışları anlaşılmazlaşır. Şehvet düşkünlüğünde, bu inancın, bütün yalanlamalara meydan okuduğunu görmüştük. **Yüce Varlığı yanında hissedebilmek için, kadının ne görmeye, ne de dokunmaya ihtiyacı vardır. Taptığı ister bir hekim, ister bir papaz ya da Tanrı olsun, o, aynı açık gerçekleri görecek, kalbini ta yukarılardan gelen bir sevginin dalgalarına açacaktır.** İnsanî aşkla, tanrısal aşk birbirine karışmaktadır; bunun nedeni İkincinin birincinin yüceltilmiş biçimi oluşu değildir: İnsanî aşk da aşkın bir varlığa, mutlak'a dönük bir harekettir. Her iki durumda da, sevdalı kadın, yüce bir Varlık'ın canlandırdığı Bütün'e katarak kendi olumsal varlığını kurtarmak istemektedir.

Sevgilinin tanrılaşması, Tanrının da insanlaşması biçiminde dışa vuran bu ikircilli sağlıklı ya da hastalıklı pek çok durumda açıkça kendini göstermektedir. Ben burada, **Ferdiere**'in şehvet düşkünlüğünü inceleyen yapıtından bir örnek almakla yetineceğim. Konuşan, hastanın kendisidir:

> *"1923'te, Basın'dan bir gazeteciyle mektuplaştım; her gün, ahlâk konusundaki yazılarını okuyor, satırlar arasında gizlenen anlamları bile bulup çıkarıyordum; yazılarıyla bana cevap verdiğini, birtakım öğütlerde bulunduğunu sanıyordum; aşk mektupları düzüyordum ona; sık sık yazıyordum...*
>
> *1924'te, birden bu iş geldi başıma:* ***Tanrının bir kadın aradığını, pek yakında gelip benimle konuşacağım sanıyordum; bana özel bir görev verdiği, kendisine bir tapmak kurmak üzere beni seçtiği kanısı vardı içimde; kadınların doktorlara bakacağı çok büyük hastanenin, bir insan topluluğunun merkezi gibi görüyordum kendimi...*** *İşte tam o sırada... evet, tam o sırada, Clermont akılhastanesine aktarıldım... Burda, dünyayı düzeltmeye çalışan genç doktorlar vardı: hücremde, dudaklarını parmak uçlarımda, cinsel organlarını avuçlarımda hissediyordum; bir keresinde: «Sen duygulu değil, şehvet düşkünü bir kadınsın; dön arkanı bakalım» dediler; döndüm ve içime girdiklerini hissettim: doyulmaz bir şeydi bu... Bölüm başkam, Doktor D..., tanrı gibi bir adamdı; yatağıma yaklaştığı zaman, onda bir şeyler olduğunu seziyordum; «bütün varlığımla seninim» der gibi bakıyordu bana. Gerçekten seviyordu beni: bir gün, garip bir tavırla, ısrarlı ısrarlı baktı yüzüme... yeşil gözleri, gök mavisine dönüşmüştü; harika bir biçimde büyüyüp kocaman kocaman olmuşlardı... başka bir kadınla uğraşırken, bir yandan da, bende yarattığı etkiye bakıp gülümsüyordu... böylece, bu noktada, Doktor D... üzerinde çakılıp kaldım... çivi çiviyi söker derler ya, aslı yok, daha sonraki âşıklarıma rağmen (15- 16 âşığım oldu), ondan ayrılamadım bir türlü; işte bu yüzden suçlu zaten... On iki yıldır, hayalimde, durmadan onunla konuşuyorum... ben unutmak istedikçe geri geliyor... kimi zaman alaycı bir tavır takınıyor... «Görüyorsun ya, diyor, korkutuyorum seni, başkalarını sevsen de, sonunda yine bana döneceksin...» Ona mektuplar yazıyor, buluşmak üzere yer ve zaman bildiriyor, sonra kalkıp oraya gidiyorum. Geçen yıl onu görmeye gittim; soğuk bir tavır takındı; hiç bir yakınlık göstermedi bana; müthiş bir aptallık ettiğimi anladım, hemen ayrıldım yanından... Söylediklerine göre başka bir kadınla evlenmiş, olsun, yine de*

> *ömrünün sonuna dek beni sevecek... kocam o benim, bununla birlikte, bizi birbirimize kaynaştıracak edim hiç bir zaman gerçekleşemedi... Kimi zaman: **«Her şeyi bırak benimle gel, benim yanımda hiç durmadan yükselecek, yükselecek, dünyalı bir varlık olmaktan kurtulacaksın» diyor bana. Görüyorsunuz ya, ne zaman Tanrı'yı aramaya kalksam, bir erkekle karşılaşıyorum; hangi dine yöneleceğimi şaşırdım.***

Karşımızdaki hasta bir kadın. Ancak, birçok sofu kadında rastlarız Tanrı ile erkeğin ayrılmamacasına birbirine girişine. Hele günah çıkartan papaz, gökle yeryüzü arasında böyle ikili bir yer tutmaktadır. Ruhunu ortaya döken günahkâr kadını etten kemikten yapılmış kulaklarla dinlemekte, ama aynı kadını kuşatıp kucaklayan bakışlarında doğa üstü bir ışık parıldamaktadır; tanrısal bir insandır o, insan biçimine girmiş Tanrı'dır. Madam Guyon, Peder La Combe'la karşılaşmasını şöyle anlatır: «Bir an için, ondan çıkan tanrısal bir etki ruhumun en derin köşesine iniyor, sonra benden çıkıp ona dönüyor ve bunu o da duyuyormuş gibi oldum.» Dinsel öğenin araya girişi, onu, yıllardır içine gömüldüğü kupkuru evrenden çekip çıkarmış, gönlüne yeni bir aşk ateşi düşürmüştü. Sofuluk döneminin büyük bir bölümünü onun yanında yaşadı. Ve bu konudaki itirafı son derece ilginçtir: «Tam bir birlik içindeydik artık, öyle ki, onu Tanrı'dan ayıramıyordum.» Aslında bir erkeğe âşık olduğunu ve Tanrıyı seviyormuş gibi yaparak kendini aldattığını söylemek pek yuvarlak bir lâf olur: o bu adamı, kendisine oranla bir başkası olduğu için de seviyordu. Tıpkı Ferdere'in hastası gibi, o da, farkında olmadan, bütün değerlerin yüce kaynağını aramaktaydı. **Bütün sofu kadınların aradığı budur.** Aracı erkek, kimi zaman, ıssız göğe doğru ilk atılımı yapabilmesine yarar; ama ille de gerekli değildir. **Oyunun gerçekliğini, büyülü davranışın edimini, gerçek nesne ile hayalî olanı pek iyi ayırdedemeyen kadın, yokluğu kendi vücudunda varlık haline getirebilme konusunda son derece ustadır.** İşin daha az şaka götüren yanı, zaman zaman rastladığımız gibi, sofulukla şehvet düşkünlüğünü birbirine karıştırmaktır: şehvet düşkünü kadın, yüce bir varlığın sevgisiyle değer kazandığını sanır; sevgi ilişkisini başlatan işte bu yüce varlıktır, ve sevildiğinden daha çok sevmektedir; duygularını, anlamı açık, kendisi gizli işaretlerle belli eder; müthiş kıskançtır, seçtiği kadının ateşinin azlığına sinirlenir: o zaman, hemen cezalandırır ve bu erkek, hemen hiç bir zaman, etten kemikten yapılmış, somut bir insan değildir. Bu özelliklerin hepsi sofu kadında da vardır; yalnız, Tanrı, aşkının ateşiyle yaktığı ruhu sonsuza dek sever, kanını onun uğruna akıtmıştır (bu Hıristiyan kadınlar için tabiî), göğün ta yedinci katında yerler hazırlanmaktadır ona; kadının bütün yapacağı, hiç karşı koymadan kendini bu sevginin ateşine atmaktır.

Bugün, şehvet düşkünlüğünün kimi zaman düşünsel, kimi zaman da cinsel bir nitelik taşıyabileceği kabul edilmekte. Aynı şekilde, sofu kadının Tanrı'ya beslediği duygularda da bedenin az çok payı vardır. Sofu kadının içini döküşüyle dünyalı âşıklarınki aynı temele dayanmaktadır. Angele de Foligno, kucağında Saint François, İsa'nın bir resmine bakarken şöyle diyordu: «işte böyle sımsıkı sarılacağım sana, ölümlü gözlerimizin göremeyeceği kadar sıkı... ve beni sevdikçe bırakmayacağım seni. »
Madam Guyon da şunları yazıyor: «Aşk, bir an bile yakamı bırakmıyordu. Dayanamayıp: Be hey sevgim, yeter, bırak artık beni! diye bağırıyordum.» «İnsanın ruhuna anlatılmaz titreşimler salan, beni kendimden geçiren bir sevgi isterim...» «Hey ulu Tanrım! şehvetdüşkünü kadınlara şu benim duyduklarımı hissettirseydiniz, o yalancı zevklerini hemencecik bırakır, bu gerçek hazzın tadını çıkarmaya koşarlardı.»

Sainte Therese'in gördüğü düşü hemen herkes bilir:

> Meleğin elinde, uzun, altın kaplı bir kargı vardı. Kargıyı zaman zaman kalbime batırıyor ve ta karnıma dek itiyordu. Kargıyı çektiğinde, barsaklarım dışarı dökülüyormuş gibi oluyor, tanrısal bir aşk sarıyordu her yanımı... Şuna eminim: kargının acısını ta kasıklarımda duyuyordum, ve tinsel eşim kargıyı geri çektiği zaman, ucuna dizdiği iç organlarım birbiri ardından paralanıyordu.

Kimi zaman, dilin yoksulluğu, sofu kadını işte böyle cinsel sözlüğe başvurmaya zorlamaktadır deniyor; oya, sofu kadının elinde, vücudundan başka dayanak yoktur ve dünyasal aşkın yalnız sözcüklerini değil, davranışlarım da kullanmaktadır; kendim Tanrıya sunarken, bir erkeğe teslim olan kadının

yaptıklarını yapmak zorundadır. Ayrıca bu, duygularının değerini de düşürmemekledir. Angèle de Foligno, içinde bulunduğu ruh durumuna göre «kupkuru ve solgun» ya da «alyanaklı ve tombul» olduğu, gözyaşlarına boğulduğu (119), ta yukarlardan düştüğü zaman, bütün bu görüngüleri (phénomène'leri) salt «tinsel» sayamayız; ancak, bunları yalnızca onun aşırı «heyecanlanma eğilimi » ne bağlamak da, haşhaşın «uyutucu etkisi »nden medet ummak olur; vücut, nesnel görünüşü altında öznenin ta kendisi olduğuna göre, kendi özel yaşantılarının nedeni değildir elbet: özne, bütün davranışlarını, varlığının birliği içinde yaşamaktadır. Sofu kadının hayranları ya da düşmanları, Sainte Thérèse'in çoşkunluklarına cinsel bir içerik verilirse, bunun onu isterik kadın haline getireceğini sanmaktadırlar. Oysa isterik öznenin değerini düşüren şey, vücudunun zihnindeki takınakları etkin bir biçimde dile getirmesi değildir: aklını tek bir fikre saplamış olması, özgürlüğünün büyüye çarptırılmış, yok edilmiş bulunmasıdır; **bir Hint fakirinin organizması üstünde kurduğu egemenlik onu köle haline getirmez; bedensel davranış, özgür bir atılımla çerçevelenmiş olabilir.**

Sainte Thérèse'in anıları iki anlama yer bırakmayacak kadar açık seçiktir ve bu yazılar, onu, yakıp yıkıcı bir hazzın doruğunda gösteren Bernin'in heykelini doğrulamaktadırlar; duyduğu heyecanları basit bir «cinsel yüceltme» diye yorumlamak da aynı derecede yanlıştır; bir kere, daha başında, sonradan kutsal bir sevgiye dönüşen cinsel bir arzu yoktur; seven kadının kendisi de, işin başında, sonradan belli bir bireye yönelteceği belirsiz bir arzunun kurbanı değildir; sevilen varlığın karşısında heyecanlanmakta ve bu heyecan, hemen o anda, sevgili üzerinde toplanmaktadır; böylece. Sainte Thérèse, tek bir hareketle, hem Tanrıyla birleşmek istemekte, hem de bu birliği vücudunda yaşamaktadır; sinirlerinin ve hormonlarının tutsağı değildir: kınamaktan çok, etine kemiğine işleyen bu inançtan ötürü hayran olmak gerekir kendisine.

Gerçekte, Sainte Thérèse'in de çok iyi anladığı gibi, sofuca bir yaşantının değeri, öznel açıdan nasıl yaşandığına değil, nesnel açıdan ulaştığı noktaya bakılarak ölçülür. Coşkunun dışa vuruşu, Sainte Thérèse'le Marie Alacoque'ta (120) hemen hemen aynıdır: ama getirdikleri bildirinin değeri başka başkadır. Sainte Thérèse, salt zihinsel açıdan, bireyle aşkın Varlık arasındaki dramatik ilişkiyi ortaya atmaktadır; her türlü cinsel yorumun dışında kalan bir deneyi kadın olarak yaşamıştır; onu Suso nun, Saint Jean de la Croix'nın (121) yanına koymak gerekir. Ama o, göz kamaştırıcı bir istisnadır. Küçük kızkardeşleriyle, tam tersine, dünya ve kurtuluş konusunda özellikle kadınsal bir görüş ortaya koymuşlardır, onların aradıkları aşkın, yüce bir varlık değil, kadınlıklarının kurtarılmasıdır (122).

Kadın, tanrısal aşkta, sevdalı kadının sevgilisinde aradığını arar: kendine hayranlığının kamçılanması; büyük bir dikkatle, sevgiyle üstüne çevrilen o ulu bakış, kendisi için, mucize dolu bir kazançtır. Madam Guyon, gerek genç kızlık, gerek kadınlık döneminde, hep sevilme, hayran olunma arzusuyla yanıp tutuşmuştur. Çağdaş sofulardan biri olan Protestan Matmazel Vee şunları yazıyor: «Hiç bir şey beni, bende olup bitenlerle özel bir biçimde ilgilenmeyen, bana sevgiyle bakmayan birinden yoksun kalmak kadar mutsuz kılamaz.» Madam Krüdener, Tanrı'nın her an kendisiyle ilgilendiği sanısındaymış, Sainte Beuve, bu konuda bakın ne diyor: «sevgilisinin kollarındayken, en önemli anlarda: Ah ulu Tanrım, bilsen ne mutluyum! diye inlerdi. Mutluluğumun aşırılığını bağışla n'olur!» Bütün gökyüzü kendini seyredeceği bir ayna haline geldiği zaman kendine hayran kadının duyabileceği sarhoşluğu kolayca anlıyor insan; tanrısallaşan imgesi, Tann'nın kendisi gibi uçsuz bucaksızdır artık, bir daha da hiç silinmeyecektir; o, aynı anda, cayır cayır yanan, küt küt atan, sevgiye boğulan yüreğinde, tapılası Tanrı tarafından, ruhunun yeniden yaratıldığını, sevilip şımartıldığını,

---

119 (1) Yaşam öyküsünü kaleme alanlardan biri: «Döktüğü gözyaşları yanaklarını öylesine yakıyordu ki, gidip onlara soğuk su çarpmak zorunda kalıyordu» der.

120 (2) Marguerite. Marie Alacoque (16471690), İsa'yı üç kez gördüğünü ileri süren ve ömrünü, manastırları ziyaretle geçiren ermiş kadınların önderliğini yapan bir azize.

121 (3) Saint Jean de la Croix (15421591). Sainte Thérèse'in yakın arkadaşı, onun gibi kilisede dönüşüm yanlısı, çeşitli üniversitelerde ders vermiş bir din doktoru. Hıristiyan ruhunu, insanın iç dünyasındaki «karanlık evrenden» geçirerek Tanrı'yla birleştirmek istiyordu.

Heinrich Suso (1295-1366), Dominicain okulundan yetişme, İsviçre'li bir din adamı; görüşlerinin sertliğiyle ün salmış; XIV. yüzyılda Almanca'yı en güzel kullanan yazarlardan biri.

122 (4) Catherine de Sienne'de de, dinbilimle ilgili kaygılar epey ağır basmaktadır. O da, oldukça erkeksi bir azizedir.

günahlarının bağışlandığını hissetmektedir; kollarına aldığı, sarıldığı sevgili, Tanrı'nın araya girmesiyle alabildiğine yüceltilmiş ikiz kardeşidir, kendisidir. Angele de Foligno’nun aşağıdaki satırları son derece anlamlıdır. İsa bakın nasıl sesleniyor ona:

> Tatlı kızım, yavrum, sevgilim, tapınağım benim. Kızım, sevgili yavrum, sev beni, çünkü ben de seni seviyorum, hem de, senin beni sevebileceğinden çok, ama çok daha fazla. Bütün yaşamın: yiyip içişin, uyuyuşun, kısacası her şeyin hoşuma gidiyor. Sende, bütün ulusların gözlerini kamaştıracak şeyler yapacağım; herkes beni sende tanıyacak, birçok halk sende yüceltecek adımı. Kızım, benim tatlı eşim, çok, pek çok seviyorum seni.

Bir başka yerde de şöyle der:

> Tatlıların tatlısı, canım kızım, Yüce Tanrı'nın kalbi şimdi senin kalbinin üstündedir... Yüce Tanrı, senin içine sevgilerin en büyüğünü, bu kentte yaşayan kadınlardan hiç birinin tadamayacağı sevgiyi yerleştirdi; canının içi yaptı seni.

Başka bir seferinde de şunları yazar:

> Sana öyle bir sevgim var ki, artık kusurlarına falan aldırmıyor, hattâ onları görmüyorum bile. Müthiş bir hazine yerleştirdim senin içine.

Tanrının seçtiği kadın, ta yücelerden gelen bu ateşli sevgi gösterilerine karşılık vermeden edemez elbet. Sevdalı kadında rastladığımız geleneksel teknikle sevgiliye kavuşmak ister: yani kendisini hiçleştirerek. «Tek bir işim var yeryüzünde: sevmek, kendimi unutmak, hiçleştirmek» diye yazar Marie Alacoque. Coşku, ben'in bu hiçleştirilişini bedensel olarak dile getirmektedir; özne artık ne bir şey görmekte, ne de duymaktadır, bedenini unutmakta, yadsımaktadır. Tanrının yüce ve göz kamaştıran varlığı imgesi işte bu teslimiyetle, edilginliğin eksiksiz kabulüyle, derinliğine gerçekleşmektedir. Madam Guyon’un sekinciliği (quiétisme'i), yani hiç bir şey yapmadan, kendi ben’ini hiçleştirerek, bir köşeden dünyayı seyretme yöntemi, bu edilginliği bir dizge (système) haline getirmişti: nitekim, kendisi, vaktinin çoğunu hiç kıpırdamadan oturarak geçirmekteydi; ayakla uyuyordu.

Sofu kadınların çoğu, kendini edilgin bir biçimde Tanrıya teslim etmekle yetinmez: benlerini hiçleştirme işine, bedenlerini hırpalayıp yıkarak, etkin olarak girişirler. Çilecilik, keşişler ve papazlar tarafından da uygulanmıştır elbet. Ancak, kadının etini hiçe sayması, zaman zaman, çok garip biçimlere bürünür. Kadının, vücudu karşısındaki tutumunun nasıl iki yanlı olduğunu görmüştük: kadın, acı çektirme ve aşağılama aracılığıyla yüceltir onu. Bir sevgilinin önüne zevk aracı olarak bırakıldığı an, bu vücut, bir tapmak, bir put haline gelmektedir; doğum sancılarından sonra, yeryüzüne yeni kahramanlar getirmektedir. Sofu kadın, sonradan ona sahip olmayı hakedebilmek için, kıyasıya eziyet edecektir vücuduna; onu iğrenç duruma düşürmekle, aslında, ruhunun kurtuluşunu sağlayacak araç haline getirip yüceltmektedir. Bazı ermiş kadınların giriştikleri aşırılıkları da ancak böyle açıklayabiliriz. Sainte Angèle de Foligno, az önce cüzzamlıların ellerini ayaklarını yıkadığı suyu ne büyük bir zevkle içtiğini anlatır:

> Bu iksir içimize öyle tatlı bir duygu uyandırdı ki, sevinç ardımıza takılıp ta eve dek bizimle birlikte geldi. O güne dek, böyle tatlı bir su içmemiştim. Cüzzamlıların yaralarından çıkan bir parça takılmıştı boğazıma. Çıkarıp atacak yerde, yutabilmek için büyük bir çaba gösterdim, ve sonunda başardım. Tann’nın varlığına katılmış gibi hissettim kendimi. İçimi dolduran tatlı duyguları anlatabilmem olanaksız.

Marie Alacoque'un, diliyle, hasta bir kadının kusmuklarını yaladığını biliyoruz; kendi yaşam öyküsünde, ishale tutulmuş bir erkeğin pisliğini yerken duyduğu mutluluğu anlatır; İsa, sonradan, dudaklarını Kutsal Kalbinin üstüne yaslayarak mükâfatlandırmış kendisini. İtalya, İspanya gibi cinsel duygulan güçlü ülkelerde, kendini tanrıya adayış, iyice bedensel nitelikler kazanmaktadır: Apeninler’in orta kesimindeki köylerde, kadınlar, bugün bile, kutsal bir yeri ziyarete giderken, yerden aldıkları taşlan emerek dillerini paramparça etmektedirler. Bütün bu işleri yaparken, kendi bedenini

aşağılayarak insan bedenini kurtaran İsa'nın yolundan gitmektedirler: kadınlar, bu büyük gize, erkeklerden çok daha somut bir biçimde yakındırlar.

Tanrı, çoğunlukla, kocasının kalıbında görünür kadına; kimi zaman, olanca şan ve şerefiyle, beyazlar içinde, göz kamaştıran, egemen bir varlık halinde ortaya çıkar; kadına bir gelinlik giydirir, başına bir taç oturtur, elinden tutar, kendisini göğün ta yedinci katına çıkarmaya söz verir. Ama çoğu kez, bizler gibi etten kemikten yapılmış bir varlıktır: İsa'nın Sainte Catherine'e verdiği, onun da parmağında taşıdığı görünmeyen yüzük, aslında, İsa'nın Sünneti'nden kalma bir «yara izi»nden başka bir şey değildi. Ve Tanrı, sofu kadın için, her şeyden önce, eziyete uğramış, kanlar içinde yüzen bir vücuttur: o, en büyük coşkunluğu, çarmıha gerilmiş İsa karşısında duyar; kendini, Oğlu'nun cesedine sarılmış olan Meryem Anaya, ya da, çarmıhın dibinde duran ve yüzü gözü Sevgili'nin kanıyla yıkanan Madeleine'e benzetir. Böylece, hem eziyetçi, hem de eziyet düşkünü yanını doyurur. İsa'nın, yani Tanrı'nın aşağılanışında, İnsanın gözden düşüşüne hayran olur; çarmıha gerilmiş olan adam, o kıpırtısız, yara bere içindeki vücuduyla, küçük kızın öteden beri kendisine benzettiği, yırtıcı hayvanların, hançerlerin, erkeklerin önüne atılmış pembe beyaz dişi kurbanı canlandırmaktadır: sofu kadın, Erkeğin, Tanrı Erkeğin, kendi rolünü benimsediğini görünce allak bullak olmuştur. Tahta sedye üzerine yatırılan, günün birinde göz kamaştırıcı bir biçimde Yeniden Dirilecek olan kendisidir. Evet, kendisidir: kanıtlar bunu; dikenlerden örülmüş taç altında alnı kanar, görünmeyen bir çivi ellerini, ayaklarını, bağrını delik deşik eder. Katolik Kilisesi'nin tanıdığı, dikenli taçla dağlanmış 321 kişiden yalnız 47'si erkektir; öbürleri Macaristan'lı Hélène, Jeanne de la Croix, G.d'Osten, Osane de Mantoue, Claire de Montfalcon vb. -, ortalama olarak, yaşdönümünü geçmiş kadınlardır. En ünlüleri olan Catherine Emmerich, çok genç yaşta damgalandı. Dikenli tacın acısını tatmak istediğinden, 24 yaşında, göz kamaştıracak kadar yakışıklı bir delikanlının kendisine yaklaştığını, başına özlenen tacı oturttuğunu gördü. Ertesi gün şakakları ve alnı şişti, kan akmaya başlamıştı. Dört yıl sonra, bir coşkunluk sırasında, İsa'yı gördü; yaralarından, incecik bıçaklara benzeyen ışınlar çıkıyor, bizim azizenin ellerinden, ayaklarından, bağrından kanlar fışkırtıyordu. Teri bile kanlıydı, kan tükürüyordu. Günümüzde de, Thérèse Neumann, her kutsal cuma günü, imanlı kişilere İsa'nın kanıyla yıkanmış yüzünü göstermektedir. Kan fışkıran bu delikler, aslında, insanın bedenini şana şerefe kavuşturan anlaşılmaz simyanın belirtisidirler, çünkü, bu kanlı acının altında, tanrısal sevginin ta kendisi yatmaktadır. Kadınların, akan bu kızıl kanın katkısız, sapsarı bir ışık haline dönüşmesine verdikleri önemi anlamak da kolay. Erkeklerin kralı olan adamın (İsa'nın) bağrından akan kan akıllarından çıkmaz bir türlü. Sainte Catherine de Sienne, hemen her mektubunda bundan söz eder. Angèle de Folig no, İsa'nın kalbini ve bağrındaki derin yarayı gördükçe kendinden geçiyordu. Catherine Emmerich, «kana bulanmış bembeyaz bir kefene sarılmış» İsa'ya benzeyebilmek için, kıpkırmızı bir gömlek giyiyordu; her şeyi, «İsa'nın kızıl kanına bulaşmış olarak» görüyordu. Marie Alacoque, yukarda da söylediğimiz gibi, ağzını İsa'nın Kutsal Kalbi'ne dayamış, tam üç saat kana kana onun kanını içmişti. İmanlı kişilerin hayran bakışları önüne, sevginin alevli oklarının açtığı yaralardan çıkan kızıl kanın pıhtısını getiren o'dur. Kadınların en büyük düşünün simgesidir bu: sevginin açtığı yaralardan akan şanlı, şerefli kan.

Coşku, görülen hayaller, Tanrı'yla konuşmalar, yani iç dünyayla ilgili bu yaşantı, bazı kadınlara yetmektedir. Bazılarıysa, bunu, edimler halinde bütün dünyaya yaymak istemektedirler. Eylemin hayran hayran seyredişle birleşmesi iki değişik biçimde ortaya çıkar. Sainte Catherine, Sainte Thérèse, Jeanne d'Arc gibi, hangi ereğe yöneldiklerini çok iyi bilen ve bunlara varabilmek için, büyük bir açık görüşlülükle, en iyi yolu tutan eylem kadınları vardır: böylelerinin Tanrı'dan gelen esinleri, olsa olsa, açık seçik gerçeklerine nesnel bir görünüş kazandırmaya yaramaktadır; bu esinler, onların, kesinlikle çizdikleri yolları izlemesine yardım etmektedir. Madam Guyon, Madam Krüdener gibi kendine hayran kadınlarsa, suskun bir coşkunluğun sonunda, yine Madam Guyon'un deyimiyle, ansızın «bir havari havasına» girdiklerini hissetmektedirler. Yerine getirecekleri görev konusunda kendilerinin de açık seçik bir görüşü yoktur; ve tıpkı sağa sola koşuşma hastalığına tutulmuş evkadınları gibi yapacakları şeye hiç aldırmazlar, yeter ki bir şey olsun. Madam Krüdener, kendini büyükelçi, romancı olarak gösterdikten sonra, niteliklerinin değeri konusundaki fikrini kendine sakladı: birtakım kesin fikirleri savunup başarıya ulaştırmak için değil, Tanrı tarafından görevlendirilmiş bir insan olduğunu

göstermek için el attı I. Alexandre'ın kaderine. **Kadının azıcık güzel ve akıllı olması bile kutsal bir kişiliğe sahip bulunduğuna inanmasına yeterken, Tanrı'nın seçkin kulu olduğunu düşündüğü zaman çıkacağı yeri artık varın siz hesap edin: o vakit, özel bir görevle yeryüzüne geldiğine inanır, birtakım belirsiz öğretiler öne sürer, hemen bir tarikat kurar; böylece, çevresinde topladığı insanların her birinde, kişiliğinin başdöndürücü biçimde çoğaldığını görür.**

Sofu inancın ateşi de, tıpkı aşk ya da kendine hayranlık gibi, etkin ve bağımsız bir yaşamın temeli olabilir. Ancak, tek başına ele alınırsa, bütün bu ruhunu kurtarma çabaları insanı olsa olsa başarısızlığa götürür; kadın, ya gerçekdışı ile ilişki kurar: yani kendi hayali ya da Tanrı ile; ya da, gerçek bir varlıkla gerçekdışı ilişkilere girer; her iki durumda da, dünya üzerinde etkili olamaz; öznelliğinden kurtulamaz; özgürlüğü bir kandırmaca, bir efsane olarak kalır; bu özgürlüğü gerçekten yerine getirmenin bir tek yolu vardır: onu, olumlu bir eylemle insan toplumuna yansıtmak. S:120-133

Kaynak: Simone De Beauvoır, Kadın, trc: Bertan ONARAN, Payel Yayınevi Mart 1969, İstanbul

Not:

Birçok dindâr kadın sufinin/dervişin manevi seyrinde uğradığı ve patolojik durumlara varan aşk deryası. (Aşk deryasına varanlar/düşenler için) bu metin Ulvî/süflî yönleriyle şehvetin, hazzın, sevginin inanc/iman bahsinde bulandığı karışıklığa ışık tutacaktır. Metin Hıristiyan litaretürüne göre yazılmış olsa da Müslüman kadının da aynı merhalelerde bahsedilen bulanıklığı yaşamaktadır. Mesela şeyhine aşık olan sofi kadınlar bulunmaktadır. Öyle ki, derviş kadın çıkış yolunu bulamayınca bunalıma girer ve bu durumu anlatacak hiçbir dostu ve arkadaşı da yok gibidir. Unutmayalım ki erkeklerde de bu sorunlar bulunmaktadır. Bu makamın zevki çok olmasına rağmen gazileri çoktur. Birçok dindâr / sofu bu yolda heder olup gitmekte ve hürmeten şehit sayılıp yolda kalanlardan sayılmaktadır.(hzl)

İNSANLAR NEDEN KUMAR OYNAR?

Kumar oynamanın toplumsal yanı pekiyi anlaşılmaz. Çoğu kişi insanların para kazanmak için kumar oynadıklarını düşünür. Hiç kuşkusuz bazıları için doğrudur bu. Ancak pek çokları para kaybetmek için de kumar oynar.

XIX. yüzyılda işin bu yanı çok önemliydi. Bireyin toplum içindeki mevki ve saygınlığını, verdikleri yargılarla her şeyin ötesinde belirleyen yüksek sosyeteden kadın ve erkekler, akşamları Société des Bains de Mer'de toplanırlar, masadan masaya ziyaretlerini tamamladıktan sonra da yan salonlara geçerlerdi. O zamana dek yok yere savuracak kadar parası olduğunu kanıtlamak isteyen bir erkek için böylesine elverişli bir ortam ve seyirci aransa da bulunmazdı. Sözkonusu kişi zenginse, kaybetmesi olanaksızdı. Kumar masasına on ya da elli bin dolar bırakmakla, bu miktarda bir parayı kaybedecek güçlü bir adam olduğunu kanıtlamış oluyordu. Kazanırsa da bunun ona bir zararı dokunmazdı.

Büyük bir ev yaptırmak az da olsa zevk sahibi olmayı gerektiriyordu. Pahalı bir eğlence düzenlemek için kişinin sosyeteye takdim edilmiş olması ve başlangıç için de birkaç arkadaşı bulunması zorunluydu. Telsizin icadından önce bir yat sahibi olmak dünyadan elini eteğini çekmek anlamına gelirdi; üstelik de ancak olağanüstü zenginlerin harcıydı bu. Büyük J. P. Morgan iki ölümsüz vecizesiyle anılır. Morgan çok önemli bir toplantıda yaptığı konuşmada Wall Street'i etkileyen şeyin para değil, kişilik olduğunu öne sürmüş, ama bu iddiası hiçbir zaman tam bir kabul görmemiştir Yine Morgan bir yat sahibi olmanın kendisine kaça patlayacağım soran bir tanıdığına, bunu sormak gereği duyan birinin yat satın almaya gücü yetmeyeceğini söylemiştir.

Ve kumarhane tüm bu sorunları çözmüştür: İnsan, gücünün yettiği ölçüde para kaybedebilirdi ve bu, ne zevk sahibi olmayı, ne takdim, ne toplumsal zerafet ve nezaket, ne nüfuzlu dostlar gerektiriyordu; paranın dışında hiçbir şey gerekli değildi.

Kaynak: J.K.Galbraıth,Kuşku Çağı,trc: REŞİT AŞÇIOĞLU, Altın Kitaplar Yayınevi,1989, İstanbul, s: 70

**

Walter Benjamin **"Baudelairede Bazı Motifler"** konusu işlerken kumar hakkında şu hususlara değiniyor.

Yolda yürüyenin kalabalık içinde edindiği şok deneyimi, işçinin makine başında yaşadığına tekabül eder. Bundan, Poe'nun sınai iş süreci hakkında bir kavrayışı olduğunu çıkaramayız henüz. Her halükârda Baudelaire böyle bir kavrayıştan çok uzak olmuştur. Ama o, makinenin işçide harekete geçirdiği refleks mekanizmasını, tıpkı aynadaki yansıması gibi, aylakta yakından inceleme fırsatı veren bir sürecin etkisine kapılmıştı. **Bu süreç kumardır dediğimizde, bu aykırı gelebilir.** Çalışma ile kumar arasındakinden daha inandırıcı bir karşıtlık olabilir mi ki? Alain buna makul bir açıklama getirir:

"Kumar kavramı... hiçbir partinin bir öncekine bağımlı olmamasını içerir... Kumar önceden garantiye alınmış pozisyonları kabul etmez... Önceden kazanılmış olanı hesaba katmaz; bu açıdan da çalışmadan farklıdır. Kumar, çalışmanın dayandığı o ağırlıklı geçmişi kısa keser."

Alain'in burada kast ettiği çalışma, (tıpkı kafa emeği gibi zanaatkârlıktan kalma belli özellikleri koruyan) çok farklılaşmış bir çalışmadır; çoğu fabrika işçisinin çalışması böyle değildir, vasıfsız işçininki hiç değildir. Gerçi bu sonuncular için macera boyutu, kumarbazı kendine çeken serap söz konusu değildir. Ama kesinlikle söz konusu olan şey boşunalık ve boşluktur; ücretli fabrika işçisinin etkinliğine içkin olan, bir işi tamamlama imkânından yoksun olmaktır.

Kumar, vasıfsız işçinin otomatik çalışma sürecinden kaynaklanan jestlerini de içerir. Elbette kumar

hiçbir zaman seri el hareketleri olmadan oynanamaz; ya bahis açılacak ya da kart alınacaktır. Makinenin hareketindeki sarsıntı, kumarda "coup" (atış) denen şeye benzer. İşçinin eliyle makineye yaptığı müdahalenin öncekiyle hiçbir bağlantısı yoktur, çünkü onun tamı tamına tekrarından ibarettir. Tıpkı kumarda bir coup'nun bir önceki coup'dan kopuk olması gibi elin makineye müdahalesi de bir öncekinden kopuktur; bu yüzden de işçinin angaryası kendi tarzında kumarbazınkinin karşılığıdır. Her ikisinin çalışması da aynı ölçüde içerikten yoksundur.

Senefelder'in bir kumar salonunu betimleyen bir taşbaskısı var. Orada resmedilenlerin hiçbiri, bilinen tarzda oyunla meşgul değildir. Herbiri kendi duygularının tutsağıdır o anda; biri gemlenmemiş sevincinin, bir başkası partnerine duyduğu güvensizliğin, bir üçüncüsü yoğun umutsuzluğun, dördüncüsü bir kavga arayışının pençesinde gibidir; bir başkası dünyadan ayrılmaya hazırlanmaktadır.

Tüm bu davranış kiplerinin gizli bir ortak özelliği vardır:

Sunulan tipler, kumar oynayanların kendilerini teslim ettiği mekanizmanın beden ve ruhlarını nasıl ele geçirdiğini, bu yüzden de ne kadar tutkuyla hareket ederlerse etsinler özel hayatlarında bile refleks hareketlerinden kaçınamadıklarını gösterir. Poe'nun metnindeki yayalar gibi davranırlar. Birer otomat gibi yaşarlar ve Bergson' un hafızalarını tamamen tasfiye etmiş hayal ürünü kişilerine benzerler.

Baudelaire kumar düşkünleri için sempati, hatta saygı dolu sözler sarfetmişse de, kendisi kumara düşkün gibi görünmez. Gece şiiri "Le jeu"de (Oyun) işlediği tema, ona göre modern zamanlar tarafından öngörülmüştü; bunu yazmak, onun görevinin bir parçasıydı. Kumarbaz Baudelaire'de arkaik eskrimci imgesinin modern tamamlayıcısı oldu; her ikisi de onun için bir kahraman figürüydü. Börne şunları yazarken Baudelaire'in gözüyle bakıyordu:

"Her yıl Avrupa'da kumar masalarında ziyan edilen... tüm güç ve tutkular... bir araya getirilebilseydi, bir Roma halkı ve bir Roma tarihi yaratmaya yetmez miydi? Olay da bu, işte! Her insan bir Romalı olarak doğduğu için, burjuva toplumu onu bu kimliğinden soymaya çalışır; kumar ve salon oyunları, romanlar, İtalyan operaları ve şık gazeteler bu yüzden icat edilmiştir."

Burjuvazi kumar alışkanlığını ancak on dokuzuncu yüzyılda edindi; on sekizinci yüzyılda sadece soylular kumar oynardı. Kumar Napoléon ordularıyla yayılmıştı ve şimdi "modern yaşamın ve büyük şehrin bodrumunda mekân bulan binlerce düzensiz varoluşun yarattığı seyirliğin" bir parçasıydı. Bu seyirlikte Baudelaire kahramanca olanı görmek istiyordu, "çağımıza özgü biçimiyle".

Kumar teknik ya da psikolojik açıdan ele alınmak istenmiyorsa, o zaman Baudelaire'in kavrayışı daha da önem kazanır. Kumarbaz kazanmak için oynuyordur, burası açık. Yine de kazanma ve servet yapma çabasını, kelimenin dar anlamıyla bir istek olarak adlandıramayız. Belki hırs, belki de karanlık bir azim harekete geçiriyordur onu. Her halükârda, öyle bir ruh hali içindedir ki, deneyimden fazla yararlanamaz.

> [Kumar, deneyimin düzenini devre dışı bırakır. Tam da kumarbazlar arasında "deneyime amiyane meyli" (Kant) yaygın kılan, belki de bu gerçeğin belli belirsiz hissedilmesidir. Kumarbaz "benim'numaram" der, tıpkı hovardanın "benim tipim" dediği gibi. İkinci İmparatorluğun sonuna doğru bu bakış çok yaygındı. "Bulvarlarda her şeyi şansa bağlamak âdet olmuştu." Bahis tutmanın bu düşünme tarzına katkısı çok. Bahis, olaylara şok niteliği vermenin, onları deneyimin bağlamından koparmanın bir aracıdır. Burjuvazi için politik olaylar da kolayca kumar masasında olup bitenin biçimini alır.]

İstek, deneyimin düzeni içinde yer alır. **"Gençliğinizde istediğinizi, yaşlılığınızda bol bol bulursunuz,"** der Goethe. Bir şeyi hayatta ne kadar erken isterseniz, gerçekleşme olasılığı da o kadar yüksek olur. Bir istek zamanın içinde ne kadar uzağa uzanırsa, gerçekleşmesi için o kadar fazla

umut beslenebilir. Ama zamanın uzağına bize eşlik eden, zamanı dolduran ve bölen deneyimdir. Bu nedenle, gerçekleşen istek deneyimin doruğudur. Halkların simgesel dilinde mekânın uzaklığı zamanın uzaklığının yerini alabilir. İşte bu yüzden, mekânın sonsuz uzaklığına kayan yıldız, gerçekleşen dileğin simgesi olmuştur. Bir sonraki bölmeye yuvarlanan fildişi top, en üstte duran bir sonraki kart, kayan yıldızın tam karşıtıdır. Kayan yıldızın ışığının bir insan için çaktığı ânı içeren zaman, Joubert'in her zamanki kendinden emin tavrıyla betimlediği türdendir. "Zaman," der Joubert, "ebedilikte de bulunur; ama bu dünyadaki zaman değildir bu... Bu zaman tahrip etmez, sadece tamamlar." Başladıkları hiçbir şeyi tamamlama imkânı olmayanların yer aldıkları cehennemi zamanın karşıtıdır bu zaman. Kumarın adının kötüye çıkması aslında kumarbazın işin içinde olmasından kaynaklanır. (İflah olmaz bir piyango düşkünü, sözcüğün dar anlamıyla kumarbaz kadar hor görülmeyecektir.) Hep yeni baştan başlamak, kumarın düzenleyici fikridir (tıpkı ücretli işte olduğu gibi). Bu yüzden Baudelaire'de saniye göstergesinin —"la Seconde" (An)— kumarbazın ortağı olarak ortaya çıkmasının kesin bir anlamı vardır.

Unutma ki açgözlü bir kumarbazdır Zaman,

Her elde aldatmadan kazanır, bu bir yasa., SKY'132

Bir başka metinde, buradaki saniyenin yerini şeytanın kendisi alır. Onun alanına hiç kuşkusuz, "Le Jeu" şiirinin kumar müptelalarını sürdüğü o sessiz mağara da girer.

İşte kara tablosu bir gece havası içinde

Gözümün önüne serildiğini gördüğüm rüyanın.

Bizzat kendimi de, bir köşesinde sessiz mağranın,

Gördüm, dirseklerim dayalı, soğuk, dilsiz, imrenen,

İmrenen bir halde, inatçı iptilâsına bu insanların. VMK; 161

Şair oyuna katılmıyor. Köşesinde duruyor; oynayanlardan daha mutlu değil. O da dolandırılıp deneyiminden yoksun bırakılmış biridir; modern bir insandır. Tek farkla: Kumarbazların, kendilerini saniye göstergesinin insafına bırakmış olan bilinci susturmak için kullandıkları uyuşturucuyu geri çevirir o.

[Burada söz konusu olan uyuşturucu etkisi zaman açısından özgülleştirilmiştir, tıpkı hafifletilmesi gereken ıstırap gibi. Zaman, kumar fantazmagorilerinin içine dokunduğu kumaştır. Gourdon Faucheurs de nuit'sinde (Gece Orakçıları) şöyle yazar: **"Bence kumar tutkusu tutkuların en asilidir, çünkü öbür tüm tutkuları içerir. Bir dizi şans vuruşu, kumar oynamayan birinin yıllar boyunca tadabileceğinden çok daha fazla keyif verir bana... Payıma düşen altınları sadece kazanç olarak gördüğümü sanıyorsanız yanılıyorsunuz. Ben onların bana verdiği keyfi görüyor ve bunun tadını çıkarıyorum. Bana usanç vermeyecek kadar hızla gelirler, bende can sıkıntısı yaratmayacak kadar çeşitlidirler. Tek bir yaşamın içinde yüz yaşam birden yaşıyorum. Yolculuğa çıktığım zaman, elektrik kıvılcımının yol aldığı türden olur bu... Eli sıkı isem ve banknotlarımı 'kumara' saklıyorsam, bu tıpkı başka, insanlar gibi onları yatıracağım zamanın değerini iyi bildiğim içindir. Kendime tanıdığım belli bir keyif, bana başka bin keyfe mal olabilir... Keyifler kafamın içinde; başkasını da istemiyorum."** Anatole France da kumar üzerine nefis notlan Jardin d'Epicure'de (Epikür'ün Bahçesi) buna benzer bir görüşü dile getirir.]

Ve kalbim ürperdi imrenmekten bunca zavallı insanlara

Ağzı açık uçuruma şevk ile koşan,

Kendi kaniyle sarhoş, nihayet tercih eden

Istırabı ölüme, cehennemi yokluğa VMK;162

Bu son dizelerde Baudelaire, sabırsızlığı kumar hırsının bir alt katmanı olarak sunar. Bunu en saf biçimiyle kendisinde bulmuştu. Öfkesinde, Giotto'nun Padova'daki Iracundia'sının ifade gücü vardı.

Kaynak: Walter Benjamin'den Seçme Yazılar /Son Bakışta Aşk Metis Seçkileri – 6, Metis Yayıncılık, Birinci Basım: Şubat 1993,İstanbul, sh:137-141

YOKLUĞUN NİHAYETİNDE GAYET VAR OLUNUR?

Var olmak, ahlaklı olmak, mistik olmak, yaşarken hayatın arka planındaki geçirebileceğimiz evrelerdir. Yokluk, ahlak ve mistisizm birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdırlar. Bu bağlılık yoluyla birey bir bütünlüğe kavuşur ve büyük bir dinginlikle ölümle varlık yolculuğuna çıkar. Yokluğun hayata yansıdığı evrede birey ahlak yoluyla mistisizme ve mistisizm yoluyla hakiki ölümüne ulaşır ve böylece ebedi dönüş gerçekleşir.

Mistisizm ahlakın aksine bir içe dalış eylemidir. Yokluğumuzun en yoğun gerçekleşme biçimide içe dalıştır. Uçsuz bucaksız yolculuklarımızda üzüntülerimizin, umutsuzluklarımızın uçup gittiğini fark ederiz. İçimizde geniş alanların açıldığını, gözlerimizin yaşlandığını, bedenimizin kasıldığını duyumsarız. Bütün her şeyin bulanıklaştığı, derin tünellerin açıldığı, sevdiğimiz ölülerin bizimle kucaklaştığı bu esrik/sarhoş ruh halimiz bizi belki de bu sıradan hayatta ulaşabileceğimiz en yüksek tepelere çıkarır.

Yokluk hareketimiz ahlakla, mistik deneyimle, binlerce yıllık serüvenin boşluğundan duyulan hoşnutsuzlukla şiddete, paraya teslim olan insan türünün karşısına çıkar. **Mistik yolculuk, hiçliğin içinde hiçliğe doğru giden bir yolculuktur. Mistik deneyim hiçlik deneyimidir.** Yokluk işte bu hiçliğin içinden fışkırır.

Herkes bilinçli veya bilinçsiz olarak bu hayatın kendine yitmediğinin farkındadır. Hırçınlığının nedeni budur. Gelip geçici heyecanlar, zevkler huzursuzluk yaratır ve bu da hayat da şiddetin birikmesine yol açar. Bunun ilacı mistik yolculuktur

Ölüme doğru giderken hiçliğe karşı çıkamazsınız. Hiçliğin ne olduğunu araştırmak belki de en önemli çalışmadır. Bu çalışına bir inanç çalışmasıdır. Hiçliğe inanmak yoğun bir mistik yolculuğu gerektirir. Derin karanlıkların, içinde aydınlığa kavuşmak olarak özetlenebilecek bu olağanüstü, hayat-ötesi yolculuk esrimeye yol açarak hiçliğin içindeki yokluğu açığa çıkarır.

Bu mistik, yolculuğun ön koşulu yokluğun hayattaki yansıması olan bireysel ahlaktır. Bu ahlak hiçliğin içindeki yokluğa inancın doğrudan ifadesidir.

Bu meyanda temelde varlık vardır ve yokluklar onun üzerinde hareket eder. Yokluk bir eylem olduğu içinde dengesizlik barındırır. İnsan zanneder ki varlık her şeyi kaplıyor. Varlık, yokluk hareketinin üzerinde kaydığı zemindir.

Yokluklar varlığın içinde otururlar. Varlık yokluğun dışına çıkamaz.

Ölüm varlığı değil hayatı sona erdirir. Hayattaki varlık ölümden sonraki yokluğu hiçlik olarak algılar.

Yokluk bir patlamadır. Bu patlamanın dış görünüşü cinselliktir. Şehvet tıpkı elektrik gibi kaçıcı, uçucudur. Yoklukla varlık arasındaki boşlukta nefs ortaya çıkar.

İnsan adındaki yokluk sadece bir varsayımdır. Sırf fiziksel benzerlikten yola çıkılarak yapılmış bir sınıflandırmadır. Bu sınıflandırma hareketini durdurmakta ve sanki bir amaç varmış yanılgısına neden olmaktadır.

İnsan adı ve kavramı tüm araştırmaların yanlış bir yöne sapmasına neden olmuştur. İnsan böyledir, şöyledir, tepkileri şudur şeklindeki genellemeler tam bir fiyaskoyla sonuçlanmıştır. İnsan yoktur, yokluk vardır. İnsan belirli bir sınıflandırmanın içindeki bir addır, gerçekliği yoktur

Yokluk serüveni içinde şu an bulunduğumuz aşamayı evren ve bulunduğumuz arzıda dünya olarak adlandırmışız. Yokluğun kendini birdenbire içinde bulduğu ve hiçbir zaman benimseyemediği ve çoğu zaman garipsediği dünya, sadece bir yüzeydir. Dil, duygular, hayaller, düşler bu yüzeyi delmektedir. Dünya genellikle yokluğumuz için kaçmak, kurtulmak istediğimiz bir engel olarak kalmaktadır. Hep ötesinde başka yerde olmak. Yokluğun dünyayla hiç bilmeyen bir uyumsuzluğu vardır. Burası değil, şurası da değil Böylece serüven başlar.

Hiçbir yerde olmamak diye özetlenebilecek yokluk serüveni dünyayla kaçıcı bir ilişki kurar. Ben yokum, başka yerdeyim. Bu başka yer her zaman bir olabilirliliktir. Gerçekleşemeyecek hayalle yokluk

arasındaki bağlantı kaçışa zemin hazırlar. Kaçış dünyanın maddeselliğini yok eder. **Dünya kaçıp giden, kaybolan görüntülerden ibarettir. Kusura bakma hemen gitmeliyim. Çabuk, daha çabuk. Düşler, hayaller kaçışla eşzamanda oluşur. Hep bulunabilecek bir şey vardır. O şey ortaya çıktığında öldürücü can sıkıntısı yokluğu dünyaya çiviler. Bu çivilemeyi her zaman bir patlama izler.**

Yokluk hareketini bu dünyada kendini hayatla ortaya koymakladır ama bazı uç durumlarda yokluk hareketi hayatın sınırlarını aşar. Hayatın sınırlarını belirleyen biyolojik varlığımızın bu uç durumlarda bizi kapalı bir yere hapsettiği duygusuna kapılırız. Bu kapalı yerden birden esrimeyle/cezbeyle/vecdle çıkarız. Biyolojik varlığımızın dışında uçmaya başlarız. Bütün bedenimiz kasılır, gözlerimiz kapanır ve böylece bütün sonsuz evrenleri bir çırpıda dolaşırız.

Yokluk hayata nasıl dönüşmüştür?

Hayat kendi içindeki güçlerle hayatı yaratabilir miydi?

Hayatı aşan bir gücün varlığını gösteren en önemli belirti, zahirî hayatın sonluluğudur. Sonlu bir oluşumun mümkün olması, sonsuz bir hareketin varlığını zorunlu kılmaktadır. Yoksa her şey yokluğa mahkum olurdu.

Sonsuzluk ölümsüzlük demek değildir.

Ölümün bir son değil bir yenilenme olması, sonsuz yokluk hareketinin doğrudan bir sonucudur. Ölüm hayatın bitmesi anlamına geldiğine göre ölümsüzlük hayatın bitmemesi demektir. **Hayatın bir başlangıcı ve bir de sonu vardır, o halde ölümsüzlük yoktur.**

Hayatın öncesini ve sonrasını içine alan yokluk hareketi midir? Yokluk başlangıçsız ve sonsuz mudur? Ölüm yokluğun geçiş noktalarından biri midir? Hayattan yokluğa geçiş esrimeye, yokluğun hayata geçişi dehşet duygusuna neden olur. Burada dikkati çeken yokluk ile hayat arasındaki uyumsuzluktur. Hayat yokluğu içine alamamakta, bu da hayat içindeki en değişmez, belirgin duygu olan korkuya neden olmaktadır. Korku her zaman hayata neden olan temel yokluk hareketimizin hayatın biyolojik yapısının çerçevesini kırmasının sonucudur. Korkudan sonra yokluk hareketi yavaşlar ve geri çekilir, böylece biyolojik varlığımız kendini onarır.

Hayat neden fiyaskodur?

Hayatı gülünç hale getiren, güçsüz insanların oynadığı güç oyunudur. **Biyolojik varlığımız yokluk hareketini içine alamadığı zaman, esrimenin içine girerek sonsuz bir hızla hayatın dışına çıkarız.** Esrime, hayatın dışına çıktığımızı gösteren bir yokluk durumu olarak, hayat öncesi başlangıçsızlığınızı ve hayat sonrası sonsuzluğumuzu hissetme biçimimizdir.

Hayatımızı küçük görmemize yol açan olgu, hayatın kendi yokluk gücümüzü yansıtacak donanıma sahip olmamasıdır.

Hayat yokluk hareketini içine alamadığı zaman olumsuz tepkisini depresyonla verir. Zannedilenin aksine depresyonda hızlanmış ve biyolojik yapımızı tehdit eder hale gelmişin biyolojik yapımız ancak düşük düzeydeki yokluk hareketine dayanıklıdır. Sınır durumlarda, hayat kendini ya esrime, ya da nefsin zevklerini öldürmenin yoluna düşer. Aşk ve nefsde, biyolojik varlığımız yokluk hareketinin hızı karşısında alt-üst olur.

Esrime/cezbe/vecd, yokluk hareketini hayatın çerçevesine yamamasının belirtisidir. Esrimede biyolojik varlığın ötesindeki hareketimizi duyumsarız. Hiçliğin bir yokluk hareketi olduğunu farkederiz. **Hiçlik yokluğun değil, hayatın yokluğudur. Hiçlik, yokluğumuzun hayatın ötekisindeki hareket imidir. Hiçlik, hayat-dışı yokluktur.**

Dehşet duygusu, yüksek yokluk hareketinin biyolojik varlığımızın tepe noktasını aşarak, hiçliğe dalmasının hayatsal algılamayı alt-üst etmesinden kaynaklanan bütün sıkıntı ve kaygımız, yokluğumuzun biyolojik varlığımızın dar kalıplarına sığamamasından doğmaktadır. Nefsin yüksek hareketine dayanamayan bedenin çaresiz, umutsuz çırpınışlarını, kasılmalarını göz önüne getirin.

Kadın ile erkek arasında bitmek tükenmek bilmeyen tatminsizliğin kaynağı, erkek ile kadının kurdukları ortak hayatın ikisi arasındaki yüksek hareketin için yetersiz olmasıdır. Hiç tatmin olmayan temel bir arzu vardır. İnsan neslindeki ortak hayat, arzunun neden olduğu hayalleri tatmin etmekten o kadar uzaktır ki, erkek ile kadın arasındaki arzular biyolojik varlığımızın, daha doğrusu bedenlerimizin tatmin edeceği küçük istekler karşısında her zaman hayat dışına çıkarlar. Bu çıkış iki

yolla olur: esrime veya nefsi öldürmek. Nefsi öldürmek hayatı yadsıyan bir yokluk çığlığıyken, esrime arzuyu hiçliğin derinliklerinde gezdirirken hayatı erteleyerek onu korur.
Hayal veya-düş, yokluk hareketi hayat tarafından emilemeyen bölümüdür. Biyolojik varlığımızdan taşan bitmek tükenmez arzuları hayatı ve anlamım küçümsememize neden olur, evet, evet hayat fiyaskodur. Bizi avutan her zaman sevgilimizle yarattığımız hayal ülkeleridir. İşte bu hayal ülkeleri yokluğun hareket kazandığı yerlerdir.
Ebedi dönüş, sonsuzluğun kaçınılmaz bir sonucudur. Ya ebedi dönüş vardır ya da hiçbir şey yoktur. Ebedi dönüş olmasaydı, bugün var olamazdık. Yokluk ancak ebedi dönüşle anlamını buluyor. Yoksa hayatımızdaki rastlantılar bizim için gereklilik haline gelemezlerdi.
Ebedi dönüşün bu hayattaki itici gücü kadınla erkek arasındaki farklılaşmadan doğan gerilimdir. Bu gerilimin neden olduğu çekim hepimizi döndürmektedir.
Hayatın ayrıcalıklı anlar mı diğer anlardan ayıran nedir.?
Günler günlerin üzerine amaçsızca yığılırken bir an içimizi dolduran coşkunun kaymağı nedir?
Gösterilen bütün yabalar sonuçsuz kalmasına rağmen nasıl oluyor da bu çabalar bazı özel anlarda anlam kazanabiliyor?
Bu anlar ebedi dönüşün yeniden ivme kazandığı anlardır. İşte bu anlarda yenilenil ve ebedi dönüşe büyük bir güç katarız.
Umutsuzduk ve umutsuzluğumuz bizi hareketlendiriyordu. Bu berbat dünyadan hiçbir şey beklememize rağmen kendimiz ve sevdiklerimiz için çaba gösteriyoruz. Çalışmak ve her şeye rağmen Çalışmak işte yokluğumuza anlam kazandıran şey. Hiçbir şeyi olduğu yerde bırakamayız. İçimizdeki gücü her şeye yansıtmalıyız. Umutsuzluğu bir yokluk ilkesi haline getirmeliyiz. Çünkü sonsuzluğu ancak umutsuzluğumuz aracılığıyla kavrayabiliriz. En tehlikeli ve kaçınılması gereken şey umutlu olmak ve bu nedenle beklemektir. Umutlu olmak, edilgen olarak bu dünyadan size iyi bir şeyler sunmasını beklemek demektir. Böyle bir davranış kendimizi alçaltmak demektir. Bu dünyada beklemek yerine eyleme geçmeliyiz. Ebedi dönüşü hızlandırarak ve farklılaştırarak yokluk hareketinin bize yüklediği sorumluluğu yerine getirmeliyiz.
Hayat sürerken yokluğumuzun temel referanslarına kavuşuruz. Bazı yokluklar bizi sonsuz döngünün içine sokar. Dönüp dururken aynı yokluklarla temas ederiz Aynı yokluklarla olan temaslar sonsuzca yinelenirken hayatın sınırlılığından, sonluluğundan, yokluğun sınırsızlığına, sonsuzluğuna geçeriz. Bu yokluklar bizi ebedi dönüşe hazırlarlar. Tek bir yokluk bu referanslar olmadan geri dönemez. Bu referanslar her zaman geri gelen tarih teki adlardır. Bu adlar herbirimizin ebedi dönüşteki geçiş noktalarıdır.
Olup biteni daha iyi görmek ve kavramak için zevk ve acının nasıl oluştuğuna bakmalıyız. Organlarımızın aldıkları darbeleri veya maruz kaldıkları mikrobik saldırıları bildirme biçimi acıdır. Zevk ise organların önceden programlanmış bir amacı gerçekleştirmesinden doğar. Zevk her zaman aynı yollardan geçer. Zevk sonsuzca yinelenen aynı hareketlerden doğar. Acı her zaman beklenmeyendir. Zevk programlıyken, acı programsızdır. Bir yokluğun ebedi dönüşünün referans noktalarındaki yokluklar onun ebedi dönüşünü sağladıklarından sürekli yinelenen zevki üretirler.

Hepimizin kendi olduğunu farkettiği sonsuz yokluklar vardır. Hepimiz bu referans noktalarını izleyerek gelecekteki sonsuz dönüşlere hazırlanırız.
Hepimizin kadınları ve erkekleri vardır. Bu kadınlardan veya erkeklerden geçerek yokluğun ebedi dönüşünü gerçekleştiririz. **Nefsânî hallerin sonsuzluğa açılmasının anlamı, ebedi dönüşün erkek kadın arasındaki hareketine dönüşmesi aşamasında ortaya çıkar. Erkek kadınını, kadın erkeğini bulurken o kadını veya erkeği sonsuz dönüşün değişmez bir referansı haline getirir Ve yaşanan aşk, ebedi yokluğa, ebedi dönüş olarak yansır.**
Bütün yanlışlık, hayat ile yokluğu aynı görmekten kaynaklanmaktadır. Hayat ile yokluk arasında farklılık ve gerilim vardır. Bu olguyu ebedi dönüşle aşmaya çalışırız.

Yokluk sonsuz sayıda gerçekleşen hayattan geçmektedir. Hayatlar aynı referans noktalarından geçerek yokluğu görünür hale getirirler.
**

Not: Bir varoluşcu yazısının "yokluk hareketi" üzerinden okumasıdır".

Derleme Kaynak:

Mehmet Mukadder YAKUPOĞLU, Varoluş, Ahlak Ve Ölüm, Birinci Basım, 2001 Ankara sh:9-17

SÂMİHA AYVERDİ HANIMEFENDİ

"Azîz Evlâdlar!

Şimdiye kadar her ne söyledimse, hep sizin iyiliğiniz için söyledim. İnşaallah, her iki âlemde de yüzümüzü ak edecek yoldan ayrılmaz, huzurlu ve düzenli insanlar kafilesinden olur, etrafınıza da doğruluğu sirayet ettirirsiniz. Her hususta Allah yardımcınız olsun, nefsiniz şerrinden korusun. Gaflet ve dalâlete düşürmesin. Cenâb-ı Hak, doğruların yardımcısıdır vesselâm..."

Sâmiha Ayverdi

SÂMİHA AYVERDİ'NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE GAYESİ

İsmet BİNARK

Muhterem Başkan,

Saygıdeğer Misafirler,

Sâmiha Ayverdi'nin Azîz Dostları,

Konuşmama başlamadan önce, cümlenizi hürmetle selâmlıyorum...

Ve bu anlamlı toplantıyı tertipleyen Altay Vakfının ve Türk Kadınları Kültür Demeği'nin değerli başkanlarına ve yönetim kurulu üyelerine şükranlarımı arzediyorum...

Benim konuşmam, Muhterem Başkanın da İfade ettiği gibi, "Sâmiha Ayverdi'nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Gayesi" mevzuunda olacaktır.

Hayatı

Türk milletinin îmân, fikir ve kültür hayatında mühim bir yeri olan, mutasavvıf, mütefekkir ve mürebbî âbide şahsiyet Sâmiha Ayverdi, 1905 Ramazanı'nın 'Kadir Gecesine rastlayan 25 Kasım günü İstanbul'da Şehzâdebaşı'nda Kalender Semt'inde Toprak Sokak'ta bir evde dünyada gelmiştir. Annesi Fatma Meliha Hanım, babası Balkan gâzilerinden Piyade Kaymakamı (Yarbay) İsmail Hakkı Bey'dir. İsmail Hakkı Bey'in babası, Bolu'dan İstanbul'a gelip Harbiye'de tahsilini tamamladıktan sonra, Girit İsyanı'nda, GIrit'e gönderilen ve orada şehit düşen Zerdebıyık Hasan Bey'dir.

Sâmiha Ayverdi, babasına atfen, dedesinin soy kütüğünün Ramazanoğullarına kadar uzandığını nakleder.['Zerdebıyık Hasan Bey'. *Rahmet Kapısı,* 113-119. ss.]. Annesi Fatma Meliha Hanım'ın ataları. Kanûnî'nin Budin Seferinde şehit olmuş ve oraya defnedilmiş Derviş Gül Babaya kadar uzanır. Ecdâdı İle bilgileri, uzak geçmişini Ortaasya'dan başlatan Ayverdi. soyu ile İlgili tesbitlerini şöyle özetler: *"Ramazanoğullarındanız.*

Bir ceddim yeniçeri, bir ceddim Macar ellerinde yatan Gül Baba, büyük babam şehîd, babam gazi. Ecdadımız ölüm dirim macerasını bu topraklarda yaşamış, hayat ve bekâ oyununu bu topraklarda oynamış. Bir Ortaasya damgasını taşıyan bize ne düşer, artık onu siz hesap edin, [*Millî Kültür Mes'eleleri ve Maârif Dâvâmız,* 385. s.]

Sâmiha Ayverdi, bir eserinde: **"Çocukluğum, bir Gürcü, Çerkez, Habeş, Zenci ve Arnavut vatandaş çevresi içinde geçti. Çatımızın altındaki bu ayrı ırk ve coğrafyadan gelmiş kimselerin hepsini, Türk olan anam babam gibi, soydaşım zannederdim. Zira büyüklerimin de onlara karşı olan muamelesinde, ayrılığa delâlet edecek en küçük bir İmâdan dahî eser bulunmazdı."** (*Yer Yüzünde Birkaç Adım,* 191 -192. ss.) derken, Türk soyundan geldiğini de ifade etmiş olur.

Bir sanatkârı tanıyabilmek ve eserlerini tahlil edebilmek için, onun çocukluk yıllarının, aile çevresinin ve şüphesiz yaşadığı devrin bilinmesi bir zarurettir. Sâmiha Ayverdi, İstanbul Ansiklopedisi tarafından gönderilmiş bir ankete verdiği cevapta, çocukluk hayatını şöyle anlatır:

"Çocukluk hayatım, dadımın söylediği ninnileri, manâlandırmak endişesiyle başlayan bir düşünce ve tetkik atmosferine sarılı olarak geçmiştir... Şehzâdebaşı gibi İstanbul'un karakteristik semtlerinden birinde geçen çocukluğum ve babamın dostlarıyla dolup boşalan selâmlığımız, hattâ uşak, aşçı ve mahalle bekçilerinin uğrağı olan koğuş sofaları, bize cömertçe iz bırakıp geçen mâzî levhalarındandır. Bahusus ekseri ihtizar halindeki hastalarla, sönmek üzere olan ışıklarda görülen bir son parlayış ve zindelik nevinden, eski İstanbul hayatı da can çekişen günlerini yaşarken, pek yakın bir akraba konağı, bu son ve âni canlılığın bütün vasıflarını önüme sermiş bulunmakla, bana bol, sahih ve

hakikî fırsatlar vermekten geri kalmamıştır. [Reşad Ekrem Koçu:'Ayverdi, Sâmiha'. *İstanbul Ansiklopedisi,* IV. C., 32. fask., İstanbul. 1951, 998-999. ss.]

Ayverdi'nin çocukluğunda derin izler bırakan İbrahim Efendi Konağı', Şehzâdebaşı'ndadır. İbrahim Efendi Konağı ile İmparatorluğun çöküşü arasında bir benzerlik yakalayan Sâmiha Ayverdi, İstanbul kültür ve medeniyetini ve aile muhitini tanıtmak için bu konağı, itibârî bir dünyanın merkezî mekânı olarak seçmiştir. Konakta yaşamış veya bu konakla irtibatı olan şahıslar, kimi zaman romanlarının dünyasına yerleştirilmişlerdir. Yazarımız, böyle bir muhitiçinde dünyaya gelmiş, İstanbul'un karakteristik bir semti olan Şehzâdebaşı'ndan İstanbul'u görmüş ve tanımış; anneannesinden şifahî kültürü ve tarih şuûrunu almış; İbrâhim Efendi Konağında Osmanlı Türk'ünün soyluluğunu yaşamış ve İmparatorluk coğrafyasının dağılışını bu konakta müşahâde etmiştir.

Değerli edebiyat tarihçisi Nihad Sâmi Banarlı. Ayverdi, "tabiatındaki inceleme ve öğrenme heyecanıyla çocukluğundaki konak hayatını içine sindirerek ve bu hayatın geleneklerinden, usullerinden zevk alarak yetişmiştir. " der.(Nihad Sâmi Banarlı: 'Sâmiha Ayverdi.' *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi.* II. C., 16. fask., 2. bs. İstanbul, 1979, 1232-1233. ss.)

Sâmiha Ayverdi, büyükannesinden şu cümlelerle söz etmiştir: "Büyükannem hamiyetli, îmânlı, dürüst ve ahlâklı büyük kadındı. Biz torunlarına yaşadığı tarihi yaşattı.' [Mektuplardan Gelen Ses,48. s]

Yazarımız, çocukluk yıllarında, ağabeyi Ekrem Hakkı Ayverdi ile olan yakınlığını da anlatmayı ihmal etmez: "Ağabeyimi çok seviyordum. Onun da beni sevdiği muhakkaktı... çok sonradan anlayacağım gibi, o yalnız beni değil, uzak yakın, kimseyi kıskanmayacak, hased gibi, riyâ gibi, iki yüzlülük gibi, iç karartıcı duygulara bîgâne kalmayı bilen asîl ve zengin bir ruhun adamı olacaktı, (Bir Dünyâdan Bir Dünyâya, *22. s.*)

Ayverdi, 'Bir Dünyâdan Bir Dünyâya' adlı eserinde, bir buçukla oniki yaş arasındaki çocukluk hâtıralarını yaş dilimlerine ayırarak verir. Her dilimin dikkat, idrâk ediş, yorum, ilgi alanı, arkadaşlıkları ve zevkleri nakledilir. Çocukluğu ile ilgili tasavvur ve tahayyül gücünün ilk belirtilerini birbuçuk yaşına kadar götürebilen Ayverdi, bu ilk hayallerinin mekânını tesbit etmekte güçlük çekmemiş, zamanı tâyinde çevresindeki büyüklerinin hâtıra ve nakillerinden de faydalanmıştır.

Çocukluk yıllarında teşekkül etmeye başlayan bir bilgi, müşâhade, intiba ve duygu birikiminin yazar Sâmiha Ayverdi'ye malzeme olduğunu, kendisi şu cümlelerle ifade eder: "O senelerin sonradan tahlilini yaptığım zaman, ucuzuna ve kolayına eğlenmeyi reddeden bir küçük dimağın, ileride develope edebilmek üzere, fotoğraf çeker gibi durmadan negatif levhalar tesbit etmiş olduğunu ve asıl zevki bu hafıza mahzenine istifler yapmakta bulmuş olduğunu fark ettim, [a.g.e.. 12. s.]

Sâmiha Ayverdi, "...bir taraftan evlerindeki selâmlık sohbetlerinin küçük müdavimi, diğer taraftan içinde yaşadığı aristokrat çevrenin çok iyi bir gözlemcisi olarak, son devir imparatorluk coğrafyasının ihtişamlı hayâtını, o devir âdet ve an'anelerini, millî ve dinî terbiyemizin özelliklerini, İçtimaî hayâtımızın inceliklerini müktesebatlarına eklemiş, Osmanlı medeniyetinin her türlü incelikleriyle yüklü İstanbul'u, tarihimizi, mâzimizi, dilimizi, dinimizi büyük bir aşkla sevmişlerdir, ' [Aysel Yüksel: Bir Dünyâdan Bir Dünyâya. *Kubbealtı Akademi Mecmûası,* 22 (2-3) Nisan-Temmuz 1993, 26. s.)

"Onun bilgi, görgü ve kültürünü asıl tamamlayan; şuur altındakileri şuur haline getiren ikinci bir nokta 1921 'de bitirdiği Süleymaniye Inâs Nümune Mektebinden sonra, uzun yıllar devam eden ve kendi kendini yetiştiren hususî çalışma ve araştırmalarıdır.

16 yaşında iken bir Kaymakamla evlenen ve beş senelik bir evlilikten sonra fikren ve ruhen anlaşamadığı eşinden ayrılan Sâmiha Ayverdi, herhangi bir resmî veya hususî işte çalışmaksızın kendini okumaya vermiştir. Bu yıllarda o, bir taraftan ağabeyisi Yüksek Mimar Dr. Ekrem Hakkı Ayverdi ve annesinin yanında kızını büyütür, zamanını ailesine ve yakınlarına hasrederken, diğer taraftan okuma ve araştırmalarına devam etmiştir... Hususî olarak iyi derecede Fransızca öğrendiğini biliyoruz. Ayrıca eserlerinden Şark ve Garp klasiklerini tanıdığını anlıyoruz, ' [Kâzım Yetiş: *Sâmiha Ayverdi, Hayatı ve Eserleri.* Ankara, 1993, 5-6. ss.]

Değerli edebiyat tarihçisi Nihad Sâmi Banarlı bu konuda şunları söyler: "Sâmiha Ayverdi... esasen bir kültür yuvası olan konakta âile muhiti içinde kendi kendini yetiştirdi. Fakat Ayverdi'nin asıl ruhî ve manevî gelişmesi Kenan Rifâ'î isimli büyük terbiyeci velinin irşadları ile olmuştur. Millî kaynaklarımıza inmesinde, târih ve edebiyat kültürü edinmesinde ilk anahtarı Kenan Rifâ'î vermiştir. Sistemli bir şekilde târih ve edebiyat kültürüne az zamanda sâhib olan, doğu klasiklerini ve bilhassa Mevlânâ'yı çok iyi bilen yazar, Fransızcadan da Batı klasiklerini okuma ve Fransız kültürünü tanıma imkânını buidu'i[u])Sâmiha Ayverdi, kendisi ile yapılan bir mülakatta, evde okuduğunu, küçük yaşından beri basit, insana bir derinlik kazandırmayan 'satıh üstü' kıymetlerle arasının iyi olmadığını ifade etmiştir.(Ferudun Kandemir: Kıymetli Romancımız Sâmiha Ayverdi diyor ki. *Edebiyat Âlemi,* 1 (3), Temmuz 1949, 4. s.)

Ancak, Sâmiha Ayverdi'nin asıl ruhî ve mânevî gelişmesi, şahsiyetinin teşekkülü, ifade edildiği gibi, son devrin mütefekkir ve mürebbîlerinden Kenan Rifâî'nin irşadları ile olmuştur.

Ayverdi'nin yakınında bulunmuş talebelerinden Aysel Yüksel bunu şöyle anlatır:

"Seneler birbirini kovalayıp 13 Mart 1927 yılında karar ettiğinde, el öpüp Rahmet Kapısından içeri girerek o büyük velînin rahle-i tedrisine oturmuş, ibâdetleri, yaşayışları, hülâsa her hâlleri ile sâhib-i tertip ve neticede kendisi de bu kapının içinde bir Rahmet Kapısı olarak kanatlarını fakire'zengine, iyiye kötüye, küçüğe büyüğe, her isteyene açarak aldıklarını sebil sebil dağıtmışlardır. Tasavvufu bir yaşayış biçimi olarak kabul ettikleri için inandıklarını yaşamış ve bu yaşayış tarzını eserlerine de aksettirmişlerdir... Ömrünü tevhîd içinde geçirmiş, dünyâ hayâtını ukbâ hayâtı içinde, ukbâ hayâtını da dünyâ, hayâtı içinde yaşamış, tasavvufta târihi, milliyeti, vatanı yakalamış, vatan aşkından, târihin derinliklerinden, İçtimaî meselelerin ağırlığından tasavvufa yol bulmuş, âdetâ eserlerinde bir dünyâdan bir dünyâya ulaşmış, her iki dünyâyı da birleştirmenin sırlı güzelliğini göstermiştir, ' (Aysel Yüksel: a.g.m., 26-27. ss.)

Sâmiha Ayverdi, 'Vatan sevgisi îmândandır' hadîs-i şerifinin gereğini bütün hayatı boyunca eksiksiz yerine getirmiştir. O, vatan sevgisi ve hizmeti ile îmânın, birbirinden ayrılmaz, aksine birbirini tamamlıyan bir bütün olduğunu bizzat yaşayarak göstermiştir. Bu âbide şahsiyet, bu bütünü, duygu ve fikir zenginliği ile yüklü şu cümlelerle ifade etmiştir:

"Zaman zaman da işte, karşıma târih çıkar, toprak altındaki cedlerim çıkar. îmânla sarmaş dolaş olmuş vatanım çıkar.

Zaten toprakla îmânı ayırmak mümkün mü?'(Yer Yüzünde Birkaç Adım, *43.s.*)

Sâmiha Ayverdi, bu vatan coğrafyasına seçkin aydınlar yetiştirmiş bir âbide şahsiyet, bir mürebbîdir.

Bugün Sâmiha Ayverdi'den feyz almış, vatan, bayrak, Türklük sevgisine ve tarih şuuruna sahip, millî benliğini kavramış, millî iftiharlarının ve zenginliklerinin farkında, mâzîsiyle barışmış, îmânlı nesiller yetişmiştir. Türk milletinin îmân, fikir ve kültür hayatında bir 'Ayverdi Mektebi' vardır. Ve bu mektebin de nasiplileri vardır...

Sâmiha Ayverdi, Kubbealtı Akademisinin kurucu üyesidir. Ayrıca, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul ve Yahyâ Kemal Enstitülerinde faal üyeliklerde bulunmuş, Türk Kadınları Kültür Derneği İstanbul Şubesi'nin kurucu üyeliğini yapmıştır.

Ayverdi, Türk kültür ve fikir hayatına hizmetlerinden dolayı, 1978'de Türkiye Millî Kültür Vakfı Armağanı' ile taltif edilmiş; 1984'de kendisine, Millî Kültür Vakfı tarafından "Türk Millî Kültürüne Hizmet Şeref Armağanı' takdim edilmiş, 1985'de 'Yeryüzünde Birkaç Adım' isimli eseri münasebetiyle Sâmlha Ayverdi'ye, Türk ilim ve kültür hayatına, bilhassa gençliğin yetişmesine hizmetlerinden dolayı, Boğaziçi Yayınları tarafından 'Boğaziçi Başarı Ödülü' verilmiş; 26 Nisan 1986'da Türk Edebiyat Vakfı tarafından 'Millî sanata hizmetlerinden ötürü' bir plâket sunulmuştur.

Yazı hayatının 50 inci yılı dolayısıyla, Aydınlar Ocağı Genel Merkezinde 5 Mart 1988 tarihinde tertiplenen günde kendilerine plâket verilmiştir.

1988 yılında neşredilen ‘Hey Gidi Günler Hey’ isimli eseri üzerine, Türkiye Yazarlar Birliği’nce kendilerine ‘Yılın Dil Ödülü’ verilmiştir.

13 Mayıs 1990 tarihinde, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, hizmetlerinden dolayı, bir şükran beratı ile kendilerine teşekkür ve şükranlarını ifade etmiştir.

1992 yılında, Türkiye İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği’nce (İLESAM), kendilerine ‘Üstün Hizmet Ödülü’ takdim edilmiştir.

Ayverdi’ye son olarak, kurucu üyeliğini yaptığı Türk Kadınları Kültür Derneği İstanbul Şubesi tarafından, 28 Şubat 1992 günü ‘Minnet ve şükranlarının ifadesi olan’ bir plâket sunulmuştur.

‘Dost’ kapısının ezel ve ebed nasiplisi Sâmiha Ayverdi, 22 Mart 1993 günü Hakk'ın rahmetine yürümüş, cenâze namazı Ramazan Bayramının ilk günü olan 24 Mart 1993 tarihinde Merkez Efendi Camiinde kılınmış, cami hazîresinde hocasının ayak ucu tarafındaki makber-i mahsusunda toprağa verilmiştir.

Sâmiha Ayverdi, ömrü boyunca inandığı hakikatleri hiç çizgi değiştirmeden yaşamış bir büyük insandır. O, mânâyı maddenin temeline oturtan bir mütefekkir, bir mürebbîdir. 0, insanı kâmilin hem tefsîri, hem müfessiridir.

Sâmiha Ayverdi’yi tanıma saâdetine ermiş olanlar, bir îmân makamı huzurunda olduklarını idrâk etmiş şanslılardandır. 0, ulvî kaynaktan haber verendir...

Edebî Şahsiyeti ve Gayesi

Edebiyat tarihçisi Nihad Sâmi Banarlı, XX. asır Türk edebiyatının kadın roman ve hikâyecileri arasında "Eserleri ile romancılık sahasında olduğu kadar, Türk tefekkür hayatında da çok derin izler bırakan kadın yazarımız Sâmiha Ayverdi'dir" (Nihad Sâmi Banarlı: a.g.e., 1232.S.) der.

Yazı hayatının ilk yıllarında, 1938-1950 arasında, tasavvuf ve İlâhî aşkı eserlerinde konu olarak ele alan, dâvâsına ve gayesine hizmet etmek için eser veren Sâmiha Ayverdi, derunî dünyasını şekillendirmiş ve şahsiyetini de yoğurmuştur. Bu devrede roman, hikâye ve mensur şiire ağırlık veren sanatkâr, edebî neviler bakımından birliğe doğru yol almış, eserleriyle şahsiyetinin ve dünya görüşünün sentezini de ortaya koymuştur.

Yazı hayatının 1950’li yıllardan sonra başlayan ikinci devresinde, yazarımız cemiyet meselelerine yönelmiştir. Ele aldığı konuların odak noktasında artık cemiyet vardır. Bu cemiyetin tarihî, fikrî, mânevî ve derunî tekâmülünün sırlarına erişmek gayreti sanatkârın asıl dâvâsını teşkil etmiştir.

Sâmiha Ayverdi, roman, hikâye, mensur şiir, biyografi, tarih, hâtıra, seyahatnâme, mektup, deneme, sohbet konferans, tebliğ ve makale dallarında eserler vermiş; ayrıca kitle terbiyecisi olarak çeşitli faaliyetlerin içinde yer almış bir sanatkâr, bir mütefekkir ve bir mürebbîdir.

Ayverdi’nin 1938 ile, vefatından sonra neşredilen ‘Dile Gelen Taş’ adlı mensur şiir kitabı dahil, basılmış kitap ve broşürlerinin sayısı 45’dir. 1946’dan Mayıs 1999’a kadar vefatından sonra da neşredilmiş mensur şiir, makale, hâtıra, tebliğ, mülâkat ve çeşitli türdeki yazılarının sayısı 356; hakkında yurt içinde ve dışında yapılmış tez çalışmaları, hakkında yurt içinde ve dışında yayınlanmış makale, kitap ve O’ndan bahseden eser sayısı ise 406’dır. Eserleri hakkında geniş bilgi için, tarafımızdan hazırlanan ‘Sâmiha Ayverdl Bibliyografyası’na bakılmalıdır.(*Sâmiha Ayverdi Bibliyografyası.* Hazırlayan: İsmet Binark. Neşreden: Kubbealtı Kültür ve Sanat Vakfı. İstanbul, 1999, XLVIII + 528 s. 8° resim.; “Kubbealtı Neşriyatı: 69”; “Ayverdi Enstitüsü Neşriyâtı-14”)

Sâmiha Ayverdi’yi kalem ve kelâm dünyası ile tanımak ve Ayverdi Mektebi'nden istifade etmek, bu *istifadeyi devamlı ve canlı kılmak isteyenler* için olduğu kadar, yirminci yüzyıl Türkiye’sine nüfuz etmek isteyenler için de, bu bibliyografyanın daimî bir müracaat eseri olduğunu söyliyebiliriz.

Bu bibliyografya münasebetiyle belirtmek isterim ki:

Sâmiha Ayverdi'nin 1988 yılında neşredilen 'Hey Gidi Günler Hey' adlı eserine, yayınlandığı yıl, 'Yılın Dil Ödülünü veren Türkiye Yazarlar *Birliği,* bu defa da, bu fakirin hazırlamış olduğu ve Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfınca neşredilen 'Sâmiha Ayverdi' ve 'Ekrem Hakkı Ayverdi' bibliyografyaları münasebetiyle, bendenizi, 'Kitabiyat' dalında 'Yılın Yazarı' seçmiş bulunmaktadır.

Türkiye Yazarlar Birliği'nin çok değerli idarecilerine ve seçiciler kuruluna: Ayverdiier yolunda ve onlar adına bize de hizmet etme bahtiyarlığını bahşeden Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı müstesna ve mümtaz insan İlhan Ayverdi'ye ve Vakfın mütevelli heyetine bu vesile ile huzurunuzda teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Ayrıca, ezel ve ebed nasiplileri Ayverdi kardeşlerin ruhâniyetlerine sığınır ve himmetlerinin dâim olması niyâzında bulunurum..

Sâmiha Ayverdi'nin eserlerinde, 'madde-mânâ ve insan sentezi tez olarak tesbit edilirken, mânâya öncelik tanınır, daha sonra bu sentez, fertten cemiyete, cemiyetten millete, milletten de bütün insanlık âlemine teşmil edilmek tarzında yorumlanabilir.

Değerli yazar ve edebiyat tarihçisi Ahmet Kabaklı: "Sâmiha Ayverdi'nin sosyal fikirleri, çağdaş bir İslâm-Türk ruhunun, tasavvufta olgunlaşmış bir halde topluma yayılması ülküsü, diye özetlenebilir... Ona göre maddî kalkınmanın yanı sıra bir de manevî, ruhanî yükseliş vardır ki, çağımızın insanı hem geçmişe bakmak hem de geleceğin ufuklarına yönelmek suretiyle bu yüceliğe erebilir. Bu görüşte kavga yok, düşmanlık yok, kütleleri birbirine düşürmek ve kıskandırmak yok, Tanrı ve barış vardır. Bu görüş, maddeci çözüm yollarına taban tabana zıttır. "der.(Ahmet Kabaklı: Sâmiha Ayverdi. *Türk Edebiyatı,* 3. C. İstanbul, 1966, 416. s.)

Sâmiha Ayverdi. Türk toplumundaki dirilişin, Batfnın ilim ve tekniğine vâkıf, millî tarihi ve mâzîsi ile barışık, millî kültürünü bilen, an'anesinin, âdetlerinin, iftiharlarının, dilinin, dininin, îmânının değer ve zenginliklerine yaslanmış, ilim ve irfan sahibi Türk insanı eliyle olacağına inanmıştır. Sâmiha Ayverdi'nin sanatkâr cephesini tesbit ederken, edebî şahsiyeti üzerinde dururken, bu gayesi göz önünde bulundurulmalıdır.

Nitekim, kendisiyle yapılan bir mülâkatta, kendisine sorulan: "Türk edebiyatı içinde yeriniz hakkında kısaca malûmat verir misiniz?" sualine, verdiği cevapta: "Ben yer için yazmıyorum, hizmet için yazıyorum. Allah, insanı dünyaya imtihan için göndermiştir. Eğer bu vatana ve îmâna hizmet ediyorsam, Allah kereminden bana bir yer ihsan eder." demişlerdir. (Yusuf Serdar Çuhadaroğlu: Sâmiha Ayverdi Konuşuyor. (Mülâkat). *Tepe Edebiyat Sanat, Fikir ve Kültür Dergisi,* 3 (29) Aralık 1993, 8. s.)

Değerli şâir, tiyatro yazarı, fikir ve mâna adamı Necip Fâzıl Kısakürek, Sâmiha Ayverdi için, "Bu kadın muharrirden gözüme çarpan ilk hususilik, onun şahsî muarefe ve sun'î şöhret tertiplerinden hiçbirisine kıymet vermeden, mütevazi bir kütüphane vasıtasiyle yalnız üstüste eser vermesi oldu...Sâmiha Ayverdi'nin bâzı satırıarile temasa gelir gelmez, onda cins istidatlara ait soylu çilenin bütün izlerini gördüm. Açıkgöz ve günübirlik şöhret avcılarının daima kolaya, hafife kaçar, göz alıcı ve alâka çekici âdi hokkabazlıklarına karşılık, onda, derin bir metafizika ihtirası, mâvera humması, eşya ve hâdiselerin düğümünü ruhta ve müessirlerin müessirinde arayan hakikî insan hamlesi, kaleminin dokumalarındaki mihrakı şekillendiriyordu... Sâmiha Ayverdi, maddî eşyanın bittiği, deri üstü hâdiselerin tükendiği ve zâhir ufuklarının sona erdiği noktaya bitişik âlemin serdengeçti bir meczûbudur." der.(Necip Fâzıl Kısakürek: Bir Kadın Muharrir. *Son Telgraf Gazetesi,* 21 Haziran 1942.)

Gazeteci yazar Refi' Cevad Ulunay, Ayverdi'nin edebî şahsiyeti ile ilgili olarak şunları yazar: "Sâmiha Ayverdi edebî şahsiyeti hakkında başlı başına kitap yazılacak kadar kuvvetli bir varlıktır. Eserlerinde kendisinden başka hiçbir şeyden istiane etmeğe tenezzül etmemiş ve kitaplarını çok temiz bir şark kültürüne dayanarak yazmıştır... Edebî yoksullukların acısını çok derin surette hissettiğimiz zamanda bu büyük kadının eserleri teşneleri teskin eden bir kaynak gibidir, ' (Refi' Cevad Ulunay: Mistik Edebiyatta bir Şaheser: 'Yolcu Nereye Gidiyorsun? *Yeni Sabah Gazetesi,* 11 Ocak 1943.)

Devrinin titiz münekkitlerinden olan Ulunay, bir başka yazrrsrna'a Ayverdi'nin sanatını, fikir ve ruh dünyasını şu cümlelerle değerlendirir: "Sâmiha Ayverdi, hikâyelerinde, bize binlerce senelerden beri binlerce büyük dimağların nesirle, şiirle, musikî ile, tabiatle, aşkla, hicranla, elemle terennüm eyledikleri büyük Şark felsefesinin zevahir çalılıklarına gizlenmiş hakikat kaynaklarını arzediyor. Geçmiş ve gelecek Ehl-i aşk' kafilesi arasında bu değerli Türk kadınının bir mevkii olduğuna ve olacağına şüphe etmiyorum... Eserlerin tahlilindeki 'tasavvuf ruhunu' kelimenin aslını 'sofu'luktan gelmedir zannı ile taassuba mal eden cahil, beyinsiz ve ahmak budalalara da rastladığımız oldu. Bunların fikirlerinde bir 'intibah husulünü' bile temenni etmek ilim namına bir küçüklüktür. Onlar tasavvuf edebiyatının bir takım sembollere bürünen mânasına nüfuz etmekten âcizdirler, (Refi' Cevad Ulunay: Bir Mistik Edebiyat Nümunesi. *Yeni Sabah Gazetesi,* 25 İkinci teşrin 1944.)

Çeşitli gazetelere yazdığı edebiyat tenkitleri ile tanınan yazar Adile Ayda: ''Sâmiha Ayverdi şimdiye kadar, mistik bir düşüncenin ifadesini ihtiva etmeleri bakımından hususiyet arzeden birçok eserler neşretmiş ve üslûbunun ahengi ve pürüzsüzlüğü ile dikkati çekmiş bir muharrirdir." tesbit ve değerlendirmesini yapar.(Adile Ayda: Kadın Romanları Arasında. *Cumhuriyet Gazetesi,* 20 Ocak 1950.)

Yazarın, 'Mesihpaşa İmamı' adlı eserinin ilk baskısında yer alan 'Önsöz'de, O'nun dâvâsı ve gayesi ile ilgili olarak şu tesbit ve değerlendirme yapılmıştır:

"Sâmiha Ayverdi, kalemini ve sanatını ne gibi bir dâva yolunda kullanıyor ve yolun neresindedir?

Çünkü bugün artık sanat için sanat telâkkisine uyarak, bir sanatkârı ve onun eserini, içinde doğup geliştiği cemiyetten ve cemiyetin beraberinde taşıdığı meselelerden tecrid edemeyiz.

Sanat eseri, hayatın muayyen bir parçasının, sanatkârın şuurunda veya gayri meş'urunda yeniden şekillenip ifadesini bulan bir neticedir. Sanatkâr, hayatın akışı içinden seçip çıkardığı ferdî veya İçtimaî bir meseleyi bize kendi sanat ve şahsiyet süzgeçinden geçirerek arzeder. Bazısı her eserinde ayrı bir meselenin üzerine parmağını basar, ayrı dâvaların tercümanı olur. Bazı sanatkârın eseri ise, birbirine bağlı bir bütün teşkil ederler ve aşağı yukarı birbirinin devamı sayılır. Yani muhtelif vaka ve münasebetler içinde sanatkâr, hep aynı âlem görüşünün, hep aynı fikir inşaatının ustalığını yapar.

Sâmiha Ayverdi'nin eserleri ikinci kategoriye girer. Onun teşekkül etmiş bir fikir binası, bir âlem görüşü, bir felsefesi var; o bütün eserlerinde bu âlem görüşünü terennüm etmekte, bu âlem görüşünün dayandığı felsefenin sözcülüğünü yapmaktadır. Yarattığı şahıslar başka başka şartlar ve münasebetler içinde, fa kât her zaman aynı merkez etrafında döner. Ve ele aldığı vakalar, bu âlem görüşüne bilerek veya bilmeyerek iştirâk eder veya etmiyen insanların müşterek hayatı neticesinde meydana gelen vakalardır.

Yani Sâmiha Ayverdi, eserlerinde bilerek ve istiyerek muayyen bir hayat felsefesini teşrih ve müdafaa etmektedir. Bu fikir nedir? Bir insanın bütün hayatını uğruna harcadığı bir dâvayı, böyle iki üç kelime içinde ifade etmek hem yanlış, hem de haksızlık olur. Ancak şu kadarını söyliyebiliriz: O da her sanatkâr gibi başını 'insan ' meselesi üzerine iğmiştir. Fakat onun, tanıdığımız başka sanatkârlardan bir farkı var: O, bir eline insanın insanla olan münasebetlerini aldığı gibi, öbür eline de insanın Allah'la olan münasebetleri meselesini almıştır.

Şekli görüp, mânayı göremiyen, günlük hayatını müşahhas unsurlar üzerine dayandırmak itiyadında olan insanın dikkat nazarını görünmiyene çekmek, idrâkimizi sadece şekil münasebetlerinde karar etmekten kurtarıp mâna münasebetlerine götürmek S. Ayverdi'nin eserlerinin müşterek vasfıdır.

O bize diyor ki: İnsan, öyle zannedildiği gibi bu âlemin bir köşesine gelişigüzel ve tesadüfen atılmış her hangi bir fanî değildir. Bu âlem terkibi içinde insanın, en büyük irade tarafından plânlı bir surette hazırlanıp, kararlaştırılmış bir yeri, bir mevkii vardır ve insan bütün bu âlemi, eseri ve müessiri ile şahsında temsil eden bir varlıktır ve Yaradanla münasebeti inkitaya uğramamıştır.

Bir kere insanı kâinat içinde böyle bir yere yerleştirince ve onu köksüz, başı sonu belli olmıyan bir varlık olmaktan kurtarıp Allah'la arasında aşikâr bir biiişiklik kurunca, insanın insanla ve insanın âlemle olan münasebetinde, elindeki mikyasları değiştirmemiz, yeni nisbetler kurmamız icab ediyor. İlim, ahlâk, terbiye, din, aşk i Ih... gibi insan meselelerini bu yeni nisbetler içinde ele almak gerektiğine inanan yazıcı, İslâm tasavvufunun modernize edilmiş tarzını bütün eserlerinde müdafaa etmektedir.

Ayverdi, içinde yaşadığı cemiyete bakıyor: Yalnız maddî değil, mânevî buhranları, kıymetlerin çatışmasından hâsıl olan istikrarsızlıklara, kırılan değerlerin yerine yenilerinin yerleşememesinden hâsıl olmuş sarsıntıları, muhtelif eserlerinde bize haber veriyor, bu sarsıntının sesini duyurmaya çalışıyor. Ve hemen her kitabında, onu İçtimaî bir yarayı cesaretle neşterler görüyoruz.

İşte bunun için herşeyden evvel bir insan olarak, bu neden böyle oluyor? suallerine cevap ararken, nasıl olmalıdır? sualinin cevabı da onun idrâkini zorlamaktadır. S. Ayverdi'nin eserleri bu suallerin ve cevapların onun şahsiyet ve sanatının kalıpları içine dökülmüş terkiplerden ibarettir... O, dâvasına imân eden bir şahsiyettir, hattâ denilebilir ki, sanatını, dâvası yolunda kullanan bir şahsiyettir.('Önsöz'. *Mesihpaşa İmamı,* 3-4. ss.)

Tarihçi, yazar Yılmaz Öztuna: "Sayın Ayverdi, bir büyük dilin bütün haşmetini, bütün güzelliğini sergiliyor. Şüphesiz çok kolaylıkla yazıyor. Çok akıcı bir üslûp, kitabı bir hamlede okutuyor, "demektedir.! (Yılmaz Öztuna: Hey Gidi Günler Hey. *Tercüman Gazetesi,* 12 Nisan 1988.)

Prof. Necmettin Hacıeminoğlu'nun Ayverdi hakkındaki tesbit ve değerlendirmesi ise şöyledir: "Sâmiha Ayverdi, ilhamı zengin, dili mükemmel ve üslûbu ziyneti i, velûd bir san 'atkârdır... Sâmiha Ayverdi her eserinde kendini yenilemiş ve aşmıştır... 0 tek kelimeyle 'mazi dâussılasına' tutulmuş bir gönül hastası gibidir. Bu bakımdan, millî tarih şuûruna sahip, yıkılmış ve kaybedilmiş millî değerlerin ardından göz yaşı döken bütün Türk aydınlarının ruhuna tercüman olur... Sâmiha Ayverdi bugün artık emsali kalmamış diyebileceğimiz bir *üslupçudur.* Sağlam *şahsiyetli ve süslü bir Türkçe ile yazmaktadır... Sâmi* ha Ayverdi hin Türkçesi, mermer şadırvanın berrak ve serin suları gibidir. Tatlı bir şakırtı ile fışkırır, dökülür, akar. Bu gösterişli üslup, onun eserlerinde sunmak istediği fikir ve duyguların asâletine de pek uygundur. (Necmettin Hacıeminoğlu: 'Önsöz". *Mesih Paşa İmamı.* 2. bs. İstanbul, 1974. [s.y.])

Bizim bu konuda neler söyliyebileceklerimize gelince:

Sâmiha Ayverdi'nin üslûbunda Türkçe'nin bin yıllık büyük macerasının izlerini görürüz. O'nun üslûbu tevhidî üslûptur. Telkin ettiği duygu ve düşüncenin kaynağı ise tarih şuûrudur.. Mâzî bereketleridir... Vatan sevgisi... Bizi biz yapan değerlerdir... Aşktır, îmândır.

Sâmiha Ayverdi'nin, insanları tevhîd anlayışında birleştirmek için inandığı temel fikir, sevgi ve îmândır. Tevhidde birleşmek, Kuran ahlâkı ile ahlâklanmak, O'nun gayesi budur.

Sâmiha Ayverdi'nin tebliğinde, Türk insanı ve Türk devleti, tarih içinde kazandığı şahsiyeti ve devlet-i ebed müddet anlayışı çerçevesi içerisinde yer alır.

"Bütün vatan çocuklarını evlâdım olarak görmek anlayış ve zevkinden Allahım beni mahrum etmesin" diyen bu mübârek anne, Türk'ün millî ve mânevî değerlerine de bir ana şefkati ile eğilmiştir. O'na anne sıfatı ne kadar çok yakışmaktadır. Anne kelimesi, bizim dilimizde ve hayatımızda mübârek bir kavramdır. Anne, yaşadığımız müddetçe aklımızdan hiç çıkmayandır.

Pek çok vatan evlâdının maddesini doğurmayan, ama mânâsını yoğuran Sâmiha Anne, bu vatan evlâtlarını, vatan, bayrak ve Türklük sevgisinin; îmân, ihlâs ve muhabbetin hüküm sürdüğü ve yaşandığı bir kapıda buluşturmuştur. O kapı, 'Rahmet Kapısı'dır.

Dostları ve yetiştirdikleri, şuûrlaşmış bir îmânın, tavizsiz, olanca güzelliği ile ve hayata geçirilerek yaşandığını kabiliyetleri ölçüsünde O'nda görmüşlerdir.

Bugün yetiştirdiği evlâdlarına ve dostlarına düşen, 'Rahmet Kapısı'na muhabbet ve sâdakatle bağlı, inandıklarını gündelik hayatlarında samimiyetle ve O kapıya yakışan bir şekilde yaşayan insanlar

olabilmektir. Bizler için esas olan, sûretle sîretin birbirini tamamlayacak şekilde âhenktar bir bütünlük göstermesidir.

Bizlerin, vatan, bayrak, Türklük sevgisi ve tarih şuûru kazanmamızda, bizi biz yapan değer ve zenginliklerle şahsiyetimizi ve îmânımızı bütünlememizde Sâmiha Anne'nin hepimiz üzerinde asla ödenmeyecek hakkı vardır.

Dolayısıyla, garazsız ve ivazsız bağlılık, vefa Dostadır.. 'Rahmet Kapışmadır... Sâmiha Anneyedir. Bu hiç şüphesiz, 'Rahmet Kapısfna muhabbet ve sadâkatle bağlı olmanın da imtihanıdır!..

Bu büyük insan, îmân âbidesi diyor ki:

"İnsanlar, rûhen sağlama basacak mânevî kemâle varmadıkça, onlardan her türlü basitlik ve nâbecâ hallerin zuhûru beklenmelidir... Şan, şeref, makam, unvan ile iftihar, parasının gururu ile öğünmek, mânen cüce kalmış ruh züğürtlerine musallat olan bir hastalıktır.. Kullar Allah'dan uzaklaştıkları nisbette insanlıktan da uzaklaşmış olurlar..."

"Hakk'a karşı aczini bilmek büyüklüğünden mahrum olanlar, sıfatı, unvanı, geçmiş fiilleri ne olursa olsun mânen bir zavallıdır!.."

" 'Ben, ben!..' diyerek gururuna, yalanlarına arka çıkan, zaaflarının düğümünü çözememiş, kendini görmekten, kendini yaradanı göremez olmuş zavallı, gözünü perdeleyen gafletin kendi nefsi olduğunu anlayamadıkça, şeytana karargâh olmaktan kurtulamaz."

Şu gökkubbe altında ebedî geçer akçesi olan îman, ihlâs, insaf, doğruluk, cömerdlik, hasbilik, feragat, fedakârlık, güzel ahlâk, vatan aşkı, hikmet ve irfan gibi ulvî vasıfları mayalayıp etraflarına taşıyanlar yeryüzünün gerçek zenginleridir. Hemen Cenâb-ı Hak cümlemize, bu üstün sıfatların insanı olmayı nasib etsin..."

Bizler. O'nun ifadesiyle: **"Yükselmeyi ve büyüklüğü kendimiz için değil, vatan ve îman dâvâsında yararlı olmak için isteyelim..."**

O'nu, fikirleri, eserleri, eserlerindeki kurtuluş ve diriliş sırları, hizmetleri ve örnek yaşayışı ile çok iyi anlamak, şüphesiz bir idrâk, talep ve nasip meselesidir.

Sâmiha Annenin "Ezelden ebede izzetlenmiş" diye tarif ve tebcîl ettiği muhterem Ilhan Ayverdi'nin ifadesiyle: "Yazdığı her kelime için pâyansız minnet ve şükrân..."

Ruhu şâd, himmetleri dâim olsun!...

****

SÂMİHA AYVERDİ'NİN HUSÛSİYETLERİ

Zeynep ULUANT

İlk defa böyle bir toplantıya konuşmacı olarak katılıyorum. Sürç-i lisân edersem affola. Beni çağırdıkları zaman büyük şeref, aynı zamanda da endişe duydum. Çünkü Sâmiha Ayverdi'yi anlatmak, anlatabilmek, dakikalara sığdırmak çok zor. Kendisini tanıdığımda on yaşlarındaydım, ailem dolayısıyla tanıdım. **Babam Ergun Göze,** ***henüz bir lise talebesiyken babası, İstanbul'a yaptığı yolculukların birinden dönüşünde eline bir kitap tutuşturmuş. "İnsan ve Şeytan". Bak demiş***

“Bu kadın derviş kadın, bunu oku”. Babamın Sâmiha Hanım’la ilk tanışması böyle.. Daha sonra İstanbul’da Hukuk Fakültesi’ni bitirip avukatlığa ve yazarlığa, çeşitli derneklerde çalışmaya başladıktan sonra, babam Sâmiha Hanımla tanışmış. İlk tanışması da kendisini bir konferansa dâvet etmek maksadıyla olmuş. Hemen kabul etmişler, peki demişler, yanlış hatırlamıyorsam bu Millî Türk Talebe Birliği’nde verilecek bir konferanstır. Gelmişler, ellerinde müsvette, konferans bittikten sonra da merdivenlerden inerken “biliyor musunuz Ergun bey benim torunlarım var” demişler. Kaderin cilvesi, torunlarından biriyle evlenmek nâsib oldu çok şükür. Kendisini bu vesileyle daha yakından tanımak bahtiyarlığına eriştim. Beni edebiyatçı ve yazar olarak takdim ettiler. Kendimi asla edebiyatçı ve yazar olarak görmüyorum. Bu yolda çok büyükler var. Fakat 1993 senesinde Sâmiha Anneyi kaybettikten sonra büyük bir eziklik hissettim. Âdetâ bir yürek yanığı, bir yürek dağı. Bir kalem eksilmiş ve yerini doldurmak mümkün değil... Kendisi hayatı boyunca bildiklerini, doğru bildiklerini, efendisini, sağlığının en nâmüsâit olduğu anlarda bile nefesi tükenene kadar söyledi, anlattı ve malın bir zekâtı varsa dedim, bunların da bir zekâtı var. Bir gün bunları yazmak gerektiğini anladım. Kalemim yettiğince, dilim döndüğünce karalamaya başladım. Hâdise bundan ibârettir, yoksa hakikaten yazarlık bir iddia olur. Sâmiha Anne’nin ilk okuduğum eseri İstanbul Geceleri’ydi. On dört yaşındaydım. O kadar bana tesir etti ki, yaşıtım bir arkadaşım vardı, mevsim yazdı ve çay bahçesine gider otururduk ailemizle. Hızımı alamadım, bak dedim sana bir kitap okuyacağım ve bunu muhakkak başkalarına okumam lâzım. Birkaç seans ona okudum. Daha sonra Sâmiha Anneyi yakından tanıdığımda şöyle bir şey işittim kendisinden: “Zeynepçiğim dedi ben bir kitabı okurum ve eğer bu kitabı beğenirsem asla susmam. Bâzısı bir kitabı okur ve ona sorarım, nasıl kitabı beğendin mi derim. Beğendim der geçiştirir. Hayret ederim. Ben eğer bir kitabı beğenirsem tepinirim ve o kitabı tanıtmak için elimden ne gelirse yaparım” dedi. O zaman on beş yaşımdaki hâdise aklıma geldi, çok sevindim çünkü kendisiyle bu noktada aynen anlaştığımı hissettim. Zâten kendisi edepli aksiyon insanı olarak bir aksiyon manzûmesiydi. Bildiğini, gördüğünü aktarmayı her zaman kendisine vâzife bildi. Aramızda çok büyük yaş farkı olduğu gibi çevresindeki insanlarla da bu yaş ve seviye farkı mevcuttu. Asla buna bakmaz, apartmanın merdivenlerine oturur, bizimle sohbet eder, bizimle aynı sofrada dertlerimizi dinlerdi. Benim onunla berâber geçirdiğim yaklaşık yirmi senede tesbit ettiğim bâzı konular var. Ana başlıklarla not aldım ve anektodlar hâlinde size aktarmaya çalışacağım.

Aile efrâdına muamelesi; gerek büyüklerine gerek küçüklerine... Büyüklerine muâmelesi ve bize de devamlı telkin ettiği saygı ve sevgide kusur etmemek ve karşısındaki son derece zor bir insan da olsa, haksız durumda da olsak sesini yükseltmemek. Ve bizi yakınımızdaki büyüklere kan bağı olsun olmasın devamlı ziyârete, onların sık sık hatırlarını sormaya teşvik etti. Kendisi son derece yoğun olan işlerine rağmen ve sıhhatinin gayri müsâit olmasına rağmen, bunu devamlı yapardı. Torunlarına muâmelesi ise bütün gençlere olan muâmelesine örnek teşkil eder. Zâten torunlarına ve evlâtlarına nasıl muhabbet besliyorsa, etrafındaki gençlere de aynı şekilde muhabbet besler ve bunu gösterirdi. Dolaylı yoldan terbiyeyi esas edinmişti. Örnek olarak, demin mültivizyon gösterisinde kendi dilinden de dinlediğimiz gibi. Meselâ, torunlarının arkadaşlarını eğer kontrol edecekse, onları eve dâvet ederdi ve onlar kendi başlarına otururlarken, bir beş dakika çıkar kısaca hasbihal ederdi. Ve onları eve yaklaştırmak için büyük fedâkârlıklar yapardı. Meselâ eşim Sinan’ın çok yaramaz bir çocuk olmasına rağmen, dışarıda eğlence aramaması için salona, salondaki masaya, yemek masasına, tenis ağı kurdurmuştu ve masa tenisi oynamalarına izin vermişti. Bunlar aile içindeki davranışları. Sâmiha Hanım’ın çok bâriz bir özelliği sosyal münâsebetlerine son derece dikkat etmesi ve lohusa tebriğinden başsağlığına, düğün tebriğine kadar hiçbir teferruatı ihmal etmemesi.

Bir mühim mevzuu da mektuplaşma, Sâmiha Hanım’ın müthiş bir mektup trafiği vardı. Bütün bu vücûda getirdiği eserlerin yanında herhalde yazdığı mektuplar toplanırsa onlar da çok büyük bir yekûn tutacaktır. Ve bu mektuplaşma konusunda son derece titizdi. Hiçbir mektup katiyen cevaplandırılmadan geçiştirilemezdi. Hattâ Mehmet Demirci Hocamızın da bahsettiği gibi misyonerlere yazılan mektuplar... İşte eser bu mektuplardan doğdu. Bu misyonerlere yazılan mektuplar hakkında bir

hâdiseye şâhit oldum. 77 yıllarıydı, o senelerdi. Ziyâretine gittim. Bir hanım daha vardı evlâtlarından. Sâmiha Anne telaş ve kızgınlıkla geldi, elinde bir mektup vardı, misyonerlerden gelmiş bir mektup. Israr ve inatla mektuplarıyla rahatsız etmeye devam ediyorlardı. “Kızım" dedi, “Al bu mektubu hiç açmadım. Aynen üstündeki adresi yaz, bir zarfa koy ve postala”. Çünkü Sâmiha Hanıma göre orada o işin bitmesi gerekiyordu. Bundan sonraki mektuplaşmaların artık Sâmiha Annenin sağlığına zararı olacağı gibi, misyonerlerin de küfrünü arttıracak bir noktaya geldiği âşikârdı.

Sâmiha Hanım anne olarak nasıldı?

Bu mühim bir konu, çünkü kızı Nâdide Uluant’tan zaman zaman onu konuşturmak suretiyle dinlediklerim, Sâmiha Hanım’dan da dinlediklerim ve gördüklerim anlatılmadan geçilmeyecek hususlar. Zâten fedâkârlık numûnesi bir insan, evlâdına fedâkârlık yapmaması mümkün değil. Kızı Nâdide Uluant henüz ortaokul sıralarındayken başından geçen bir hâdiseyi anlattı. Aktarmakta fayda görüyorum. Kompozisyon dersinde yazdıklarını annesine göstermiş. Bir edebiyatçı anne, fikir almak İstemiş kızı ve Sâmiha Anne çok beğenmiş. Yaklaşık birkaç gün sonra neticeler açıklanmış, zayıf not aldığını gelip üzülerek kızı annesine söylemiş, sene sonunda da aynı dersten sınıfta kalmış. Sâmiha Anne olmaz böyle şey demiş, mümkün değil ve önce okul idâresine, daha sonra Millî Eğitim Müdürlüğü’ne gitmiş. İtiraz etmiş resmen. Ve imtihan kağıdı çıkarılmış, ya tekrar okunmuş, ya tekrar bir imtihana tâbi tutulmuş, orasını tam hatırlayamayacağım ve Nâdide Hanım geçer not alarak o dersten başarıyla geçmiş. Böyle bir hareket tarzı, Sâmiha Hanım’ı yakından tanıyanlar bilirler, onun meşrebine aykırı gibi gözükebilir. Çünkü bu konularda asla iddiası olmayan ve evlâdını yerli yerine oturtabilen, övmeyen bir insandır. Yıllar sonra gazetede bir yazı okumuşlar, bir haber. Bu hanım, bu edebiyat hocası hanım, evlâtlığını öldürmekten tutuklanmış ve Bakırköy Akıl Hastahânesi’ne gönderilmiş, hayatını orada tamamlamış. Bu bir ileri görüş, yâni böyle bir hareket ancak böyle bir âkıbetle îzah edilebilir. Demek ki hakikaten itiraz edilecek anormal bir durum varmış ortada. Ayrıca kendisi, kızının ilerleyen yaşlarında da, kızına da çok sevdiği dâmadına da her zaman mânen de maddeten de destek olmuş bir insandı. Bana bir gün dedi ki, “Zeynepciğim ben hissiz miyim acaba? Kızım evlendikten sonra önce İzmit'e ondan sonra da Amerika’ya gitti fakat hiç üzülmedim, çünkü biliyorum ki onların artık kendi kurdukları bir hayatları vardı. Ve benden çıkmışlardı. Benim tapulu malım değillerdi. Kızıyla çok sevdiği dâmadı Cemal Uluant'ın Amerika’dan gelmeleri yaklaşmışken onlara hemen arka sokaklarında bir arsa alır ev yaptırmak üzere. Onlar plânlarını çizip yollarlar ve geldiklerinde evlerini hazır bulurlar. Bu fedâkârlığa daha büyük fedâkârlık eklenir, şöyle ki birgün bana kendisi söylemişti, “evimiz çok yakındı kızımla, fakat hayatlarına gayrî ihtiyârî müdâhil ve şâhit olmamak için, yolumu uzatır, değiştirir, kapısının önünden geçmezdim.” Dâmadı Cemal Uluant’ı çok erken kaybettiği zaman, kızına da torunlarına da ne kadar kol kanat gerdiğini bilmem söylemeye lüzum var mı? Rahmetli, müstesna ve dost İnsan **Fethi Gemuhluoğlu,** Sâmiha Hanım’ın bir resmini gördüğünde “bulut gibi” demişti. Kendisi gerçekten bir buluttu, fakat rahmeti gözyaşları değil kitaplarıydı. Ben kendisinin ağladığını pek az gördüm, çünkü hislerini kontrol altına almasını bilen insandı. Son derece kontrollüydü. Her yerde sohbet etmez ve herkese hitap etmeyen sözleri her yerde sarf etmezdi. Bir kere ağladığına şâhit oldum, dâmadı Cemal Uluant’tan bahsederken onu rüyasında görmüştü ve kendisine “Allah râzı olsun senden, torunlarına çok güzel bakıyorsun” demişti.

Hâfızası çok kuvvetliydi. Dikkati çok kuvvetliydi. Allah vergisi bir hâfızaydı kendisinin de kitaplarında zikrettiği gibi. Henüz kundakta bir bebekken gördüğü bir tanıdığını yetişkin yaşlarda tanıyacak kadar kuvvetli bir hâfızası vardı. Ve bir gün bana “Ben vapurda veya otobüste oturduğum zaman karşımdaki insanı çok rahatsız ederim, çünkü çok dikkatli bakarım” demişti. Ben de “Sizin bu romancı gözünüz herhalde” demiştim. Hakikaten gördüğü bir insanı ve hâdiseleri unutmazdı. Ve yeri geldiğinde insanlara aktarmasını da çok iyi bilirdi.

Son derece modern bir görünüm çizen muhafazakâr bir insandı. Ben onu genç kızlığımda görünüm olarak İngiliz leydilerine benzetirdim. Daha sonra yakından tanıdığımda, tam bir Osmanlı Hanımefendisi olduğunu anladım. Sâde bir bakımlılığı vardı. Kılığına kıyâfetine son derece dikkat eden

insandı. Bu modern görünümünün arkasında ibâdetine son derece dikkat eden inanmış bir müslüman vardı. Herkes bunu önce farkedemezdi. Namazlarına ve orucuna, bütün ibâdetlere son derece bağlıydı ve etrafına telkin ettiği de namazların devamlı ve düzenli kılınması ve orucun tutulmasıydı. İlerleyen yaşıyla birlikte başlayan rahatsızlığıyla, oruç tutamadığı zaman bile çok sevdiği çay îtiyâdını terk ederdi. Mecbur kaldığı zaman yemeğini yer, ilâcını alır, çayı keyif olduğu için katiyyen içmezdi.

Son derece sâkin, mantıklı ve itidalli bu insan, prensiplerine hücum edildiğinde edepli bir aksiyon insanı olurdu. Zâten bize devamlı telkin ettiği de buydu. Hiç unutmuyorum oturma odasında birgün konuşurken şöyle dedi: **"Bana en kötü suçlamalarda bulunabilirler, bir kadın için söylenebilecek her türlü hakareti edebilirler. Hiç tesir etmez, umurumda değildir... Fakat efendime, yoluma, prensiplerime söz söyleyenin gırtlağını sıkarım".** Aynen bu tâbir, gırtlağını sıkmak. Ve bütün hayatı böyle geçti. Milletinin ve memleketinin menfaati yolunda yapabileceği her şeyi sonuna kadar yapardı. Televizyonda bir program mı seyretti, gazetede bir yazı mı okudu, mahallesinde sokağında yolunda gitmeyen bir şey mi farketti, hemen reaksiyon verilir, cevâbî bir yazı yazılır, ilgili mercilere haber gönderilir ve etrafındaki evlâtlar da buna dâhil olurdu. Hasta yatağında dahi ki ömrünün son seneleri ciddî hastalıklarla geçmiştir-yazılmayı beklenenleri başkasına yazdırırdı, katiyen boş durmazdı. Son derece tertipli ve düzenli bir insandı, fakat bu tertip ve düzen aşırı bir titizlikle etrafını rahatsız etmek yoluna asla dökülmezdi. Aristokrat bir aileden gelmesine ve etrafında her zaman aşçıların ve hizmet-çilerin olmasına rağmen sık sık ifade ederdi, bir çorba yapmayı bilemem ve bundan edep ederim, utanıyorum bunu söylemekten ama şartlarım beni bu yola getirdi derdi. Sıhhatinin elverişsiz olması, tabii etrafındakileri Sâmiha Anneyi işlerden uzak tutma yoluna itmişti, fakat o kaçamak da olsa muhakkak etrafını rahatsız etmeden toz alma, tuvalet temizleme, hattâ, odasının yerlerini silmeye kadar götürürdü. Bana birgün öyle demişti, çok beli ağrıyordu, **"Fakat etrafımı rahatsız etmeye hiç hakkım yok, yuvarlana yuvarlana toz beziyle yerleri sildim Zeynepciğim"** demişti. Rahatsızlığının arttığı yıllarda ise, yalnız yürümekte müşkülat çektiği sıralarda etrafında kimse olmazsa çağırmaya çekinir ve hemen kendi kalkmaya ve işini yapmaya yeltenlrdi. Biraz zor anlar yaşatsa da, bu etrafına güzel örneklerdir. Katiyyen maddeten de manen de yük olmayı sevmeyen insandı. Evinde yaşayan hizmetlilere kadar maddî mânevî borcunu ödeme yoluna gitti. Bir Hayriye Ablamız vardı, kırk yaşlarında Sâmiha Anne'nin kapısına ortalığa bakmak üzere gelmiş, onun evin ferdinden bir farkı yoktu. Ona ev alındı. Her ihtiyacı fazlasıyla sağlandığı gibi bir anaymış gibi hürmet edildi. Bir yakınından dinledim, Hayriye Abla çok iyi niyetli ve saf bir insandı ve Sâmiha Anneye bağlılığı sözlerle ifade edilmeyecek kadar fazlaydı, Sâmiha Anne de titiz ve tertipli bir insandı, Hayriye Abla da o derece rahattı. Bir gün portakal suyu sıkar ve Sâmiha Anneye verir. Fakat elleri soğanlıdır ve soğanlı elleriyle sıktığı portakal suyunu takdim etmiştir. Evdeki başka bir evlâdından, Sâmiha Anne rica eder portakal suyunu değiştirmesini. Bu hanım da bilmeden Hayriye Ablaya durumu aksettirir, "Soğanlı ellerinle yapmışsın bak Sâmiha Anne içemedi" der. Bunu duyar Sâmiha Anne ve bunu bana anlatan hanım "Sâmiha Anne'den işittiğim tek azardı der, en büyük azardı". "Sen nasıl bir insanı incitirsin, niçin bunu farkettirmeden yapmadın? Bu insan bu yaşında bana hizmet etmeye mecbur değil"der.

Tabii anlatılacak çok şey var fakat zaman kısıtlı. Onun için biraz kısaltarak anlatma yoluna gideceğim. Dil konusundaki hassasiyeti var. Yaşadığı devirlerin Türkçesinin zenginliği elbette yoktu. Bundan çok büyük azap duyuyordu. Fakat kendisini gidişâta ayak uydurmaya mecbur hissettiği için de, bâzı kitaplarını kendi eliyle sâdeleştirme yoluna gitti. Ömrünün son yıllarında yazdığı makâlelerde daha sâde bir dil kullanma yoluna gitti. Çünkü sanatı sanat için yapmıyordu. Maksadı anlaşılmaktı. Fakat şunu diyebilirim, o derece yazar ve sanatkâr olarak doğmuş bir insandı ki, bu yolda asla bir zorlaması yoktu. İçinden geldiği gibi yazıyordu, içinde vardı o mücevher gibi üslûp, nakış gibi işlenmiş üslûp. Âdetâ bir çağlayandan dökülen sular gibi, Allah onda sanatı ve îmânı birleştirmişti. Hakka ibâdeti birleştirmişti. Herhalde bu vasıflara, bu iki vasfa hâiz bir edebiyatçı kolayına gelmiş değildir.

Kendisinden dinlediğim bir hâdiseyi anlatmak istiyorum, bu Sâmiha Hanım'ın cesâretine delil bir hâdisedir. Yetmişli yıllarda Karaköy İskelesinde bir grup genç çıkardıkları sol dergiyi satmaktadırlar. Sâmiha Hanım kendilerine yaklaşır, parasını verir gazeteyi alır, sükûnetle denize yürür, yırtar, yırtar ve denize atar. Bunu yapmak her yiğidin harcı değildir. Gençlerden bir kız, biraz edepsizcedir, üzerine

yürümek ister, fakat oğlanlar mâni olurlar. Daha önceki senelerde de kendisinin kitaplarını okuyan bir zât, nerede o dişi arslan diyerek gelmiştir. Hakikaten Sâmiha Hanım'ın bir kadın olarak yaptıkları nice erkeğin harcı değildir. Zâten Sâmiha Hanimin bulunduğu noktada da kadın erkek farkı yoktur. Çünkü O bir mürşid, bir mürebbîdir. Kitaplarını mürşidinin isteği üzerine asla maddî bir menfaat gütmeden yayınlamıştır. İlk kitabını kendi cebinden parasını vererek bastırmıştır. Ve bastırdığı kitapları da bol miktarda ilgililere yollamıştır. Çünkü maksadı bu fikirlerin yayılmasıdır. Bu konuda da kendisi çok titiz davranmıştır.

Rahmetli ağabeyi Ekrem Hakkı Ayverdi ile aralarındaki kızkardeş-ağabey münâsebeti de hakikaten müstesna münâsebetlerdendir. Ekrem Hakkı Bey, Sâmiha Hanım'dan beş yaş büyüktür, fakat mertebece kızkardeşinin kendisine olan farklılığını bildiği için, Sâmiha sen benim küçüğümsün, ama mânen büyüğümsün diyerek elini öpecek kadar hürmet göstermektedir. Aralarındaki muhabbet o derece büyüktür ki, Sâmiha Hanım'ın ağabeyine yazdığı ithaflarda bu çok belli olmaktadır. Üstelik ağabeyinin kıymetli zevcesi İlhan Ayverdi de müstesna bir insan olmakla bu muhabbeti perçinlemektedir. Müsaade ederseniz, Sâmiha Hanım'ın mühim taraflarından biri sayılabilecek bu it-haflardan, başta Ekrem Hakkı Beye yazdıkları olmak üzere, birkaç tane örnek vermek istiyorum.

Efendisine ithafı. İnsan ve Şeytan kitabına 1942 yılında yazdığı, "Taşı dile getiren büyük üstâdıma". Daha sonra ağabeyine yazdıkları, **"Sanki bir kalemden farkım varmış gibi kendime mâl edip bir de ithaf yazıyorum. Ne ayıp... İki âlemde de güneşiniz batmaz inşallah ağabeyciğim, İlhancığım".** Bir başka ithaf, gene ağabeyine, "Benim canım kardeşim, keşke bu kitapların bir ithafiyelik değil, bir uzun destanlık yeri olsa da, sana dilimle söyleyemediklerimi buracıkta söyleyebilseydim... Ellerini öperim. Allahım iki dünyada da senden râzı olsun." Gene ağabeyine, "On sene evvel sana bir Batmayan Gün ithaf etmiştim, kaybetmişsin canın sağolsun. Ne iyi ki şu on yılın çığ gibi yuvarlana gelen tahassürlerini, onda gördüğüm şâhâne insanlığı yazmak için bir kitap kabının hacmi müsait değil. Onun için bu kadarla iktifâ edelim." Evlâtlarından Dinçer Dalkılıç'a yazdığı bir ithaf: "Yalnız Ankara'ya giderken değil, beşikten mezara hep aynı sual: Yolcu Nereye?" Hülya Karpuzcuya, bir küçük bebeğe yazılan bir ithaf, şimdi genç kız oldu. **"Oku ve okuduklarını yaşa. Hizmet ve îmân ehli ol. Bu dünya köprüsü bir azim dâr-ı imtihandır. Dilerim ayağın boş-luğa basmaz."** Torunu Sinan'a yazdığı bir ithaf: "Sinancığım, Türkiye'nin tek meselesinin maârif olduğunu ancak başlarını katı taşa vurduktan sonra anladılar. Ama siz anlayın ve hareket noktanızı ona göre ayarlayın." Torunu Gülşah'a yazdığı bir ithaf: "Yolun Hak yolu olsun. Her yol tükenir, doğruluk, dürüstlük ve insâniyet yolu ebedîdir. Sana ve cümle âleme Allah sırât-ı müstakîm nâsib etsin." Bu ithafların örneklen çok ve hemen çoğunda da bir mesaj vardır diyebiliriz.

Sanırım bana verilen süre bitmek üzere, az kalmış. Ben bir iki hususa daha temas etmek istiyorum. Kendisi biraz irfan sahibi olanların, yüz ifadesinden anlayacağı müstesnâ bir insandı. Bir gün bir gayrimenkul kiralama işi vardı. Kirâcı geldi, anlaşma yapıldı. Sâmiha Anne senet imzalanmasını teklif etti. Kiracı başını kaldırıp şöyle bir baktı ve "gerek yok yüzün senet" dedi. Sâmiha Anne, yolda düşürdüğü broşuna yaklaşık bir sene sonra, tanıdık bir kuyumcunun vitrininde tesadüf etti. Bu, kendisini senelerdir tanıyan bir insandı. Dükkâna girip keyfiyeti anlattı, yanılmasına imkân yoktu. Onu tanıdığını sanan kuyumcu itiraz ederek, böyle bir şeyin mümkün olmayacağını söyledi ve kestirip attı. Allah bizi ilk örnekteki nasiplilerden olmak şansına eriştirsin inşallah. Böyle örnekleri çoğaltmak tabii mümkün. Edebiyat tenkitçilerinden Selim İleri de, Sâmiha Ayverdi'den bir edebiyatçı olarak bahsetmek gerektiğinde, sâdece İstanbul Geceleri'ndeki meyhâne tasvirlerini almıştı. Herkes tabii nasibi kadarını alıyor.

Kendisinin çok derin bir fikir dünyası vardı. Bâzen kendini bile sıkacak, etrafını sıktığı fikrine vardıracak kadar. Bu fikir dünyasına daldığında ve konuyu dağıttığını hissettiğinde kendine ikazları var, en çok da İstanbul Geceleri'nde rastlanıyor. Bana bu hâdise şunu hatırlattı. Peygamber efendimiz mânâ âlemine daldığı zaman Hz. Ayşe Vâlidemize **"Kellimini yâ Hümeyra"** derlermiş. Yâni konuş yâ Hümeyra, beni bu âlemden çıkar mânâsına. Ve Hz. Ayşe kendisiyle konuşmaya başladıktan sonra madde

âlemine dönerlermiş. Çünkü bir kuşun iki kanadı gibi madde ve mânâ ve tabii bunu hayatında insanın yerli yerine oturtması müşkül ve çok gerekli bir iş. Ben İstanbul Geceleri'nde çok rastladığım, bu kendi kendine ikazları çok güzel bulurum, izninizle birkaç örnek vermek istiyorum. Bu Sâmiha Hanım'da aynı zamanda fikir ve sanatın kusursuz birleşimini de gösterecektir bize. Ancak bu kadar güzel bir üslûpla fikirler ifâde edilebilir.

"Ey kadın gafletine hem gülmeli hem de acımalı. Zira şu anda çatallı bir yol ağzına gelip de sapacağı tarafı düşünmeden rastgele adımlarını atan dalgın bir yolcuya benziyorsun. Neden daha ilk hamlede Boğaziçi denen cenneti ihtiyâr etmedin de gönül denen muammaya sürüklendin?"

Bir tane daha. Bunlar kopuk kopuk alınmıştır, İstanbul Gecelerinden. "Sana söylüyorum sana.. Ey kalemine bile hükmü geçmeyen kadın.. Artık sayıklamalarına bir çizgi çek ve Boğazın unutulan günlerine, eski zamanına dön. Amma sen ey kadın, bu defa adlarını koyduğun semtlere büsbütün ihânet ettin. Hani Kadıköy'den, Adalardan söz edecektin? Haydi hizaya gel. Daha fazla asâyiş bozup sâdece fikir dünyasına kaçma. Bilmem ki ey kadın, sana fikir dünyasının eşiğinden atlaman için hiç mi hiç izin vermemeli. Gene nerelere gittin. Ey kadın gene ne oldu sana? İstanbul Deresi yatağında akıp giden bir çay gibi semtten semte geçip dururken gene kim çapa vurup bu dereyi bir tefekkür tarlasına çekti? Haydi çabuk onu mecrâsına iâde et ve al kurdeleli lohusanın evine dön. Ey kadın gene daldın.. Seni yeninden yakandan tutup sarsarak kendine getirmeli? Bizans'ı hiç anma. Asırlık dertleri ise uyut. Sana kendini zorla ikrâm etmek isteyen târih kadehine de bir sille vur ki vur ve kırk sene evveline, meyhânelere, sarhoşlara, Sandıkburnu'na dön. Evet belki eğri belki doğru amma sen ey fikir kuşu bırak bu eski huyunu. İstiğrak göklerine doğru daha fazla kanat açmadan geriden. Hem çabuk dön ve söz verdiğin gibi yalnız İstanbul'un mavi yaşmaklı semâsında, yeşil ferâceli dağlarında, köpük köpük dalgalarında, çınarlarında, kubbelerinde, minârelerinde uç."

Hakikaten bu örnekler Türk Edebiyatı'nın sanırım değişik ve müstesna numuneleridir. Kendisi zengin fikir ve gönül dünyasından-zaman zaman dönüşler yapmaya kendini zorlamıştır. Çünkü o ölçü İnsanıdır. Hiçbir şeyde, en güzel olanda bile ölçüyü kaçırmamak gerektiğine inanmaktadır.

O hem İstanbul hem de Rumeli aşığıdır. Çok yakın cedleri Rumeli'den gelmemesine rağmen, henüz çocukken kaybettiğimiz bu topraklara büyük tahassür duymaktadır. Öyle ki ağabeyiyle yaptığı Balkan seyahatinde, arabadan dışarı çıkmak kuvvetini kendinde bulamamış ve ağlamıştır. Acıyı da her zaman hissetmiştir kendinde. Ve aynı zamanda bir İstanbullu olarak duyduğu acı da ondan az olmamalıdır; çünkü Çamlıca'da geçirdiği çocukluğu, Şehzâdebaşı'nda geçirdiği çocukluğu, ilerleyen yaşlarda maalesef çok ve menfî tarafta zuhûr eden değişiklikler onu büyük bir tahassüre itmiş olacak ki, İstanbul Geceleri'ni ve Boğaziçi'nde Târih'i yazmak lüzumunu hissetmiştir.

Kendisi almadan veren insandı. Müstesna insanlar kâfilesindendi. Çok şükür güzel evlâtlar yetiştirdi. Büyük bir talebe grubu bıraktı arkasında. Cenâzesi başında muhterem Emin Işık Hoca kendine 'Vakıf Ana' demişti. Gerçekten bir vakıf insandı. Eğer kendini, birazcık olsun şahsiyetini anlatabildimse ne mutlu, çok teşekkür ediyorum.

****

SÂMİHA AYVERDİ'DEN...

"Aşk ve irfan, insan olmanın varacağı son kapı... Lâ'dan, yâni bir hayâl olan mâsivâdan geçip, yalnız Allah var diyebilmek ve diie getirdiği bu kelâmı da yaşayışı ile isbat etmek değil mi?..

Varımızı yoğumuzu yağmalayan nefsimiz hırsını kıskıvrak bağlayamadan hür ve âzâd olduğumuzu iddiâ etmek ne kadar gülünç. "

Bağ Bozumu, 313. s.

"Hakk'a karşı aczini bilmek büyüklüğünden mahrum olanların çıktıkları nefsânî zaaflar zirvesinden tepe aşağı yuvarlanmaları, bir emr-i mukadder değil de ya nedir?"

Ne İdik Ne Olduk, 122. s.

"Yalan, iftira, intikam...

Bunlar ve bunlara benzer mânevi illetler insanoğlunu kemiren, küçük düşüren, rûhen yok yoksul bırakıp sefil hattâ rezil eden, ednâ zaaflar... Tedâvisi ise hem çok kolay, hemde çok güç.

Çok kolay... Tevhid anlayışını kendisine rehber düzene. Çok güç.. Kesrete saplanıp kalmış olana..."

Ne İdik Ne olduk, 141. s.

"..Kâinat bir vahdettir, bir âhenktir. Ancak bu vahdeti muhâfazaya yarıyan şeyler hayırdır. İfnâya mâil olanlar ise şerdir. Düşüncesizlik, adâletsizlik, yalan, gazap ve nefsânî ihtiraslara uymak gibi..."

Hey Gidi Günler Hey, 149. s.

"Allah nuruna yüreğini açmamış kimse, ilmine, hünerine, san'at ve senetine rağmen yarım bir insandır... Kullar Allah'dan uzaklaştıkları nisbette insanlıktan da uzaklaşmış olurlar. ''

Mülakat,Kubbealtı Akademi Mecmûası,Ekim 1998, 6,8. ss.

"İnsan nasıl sevilir? Parasıyla, puluyla sevilmez insan; şanıyla, şerefiyle, yazdığı kitaplarla, söylediği sözlerle de sevilmez. İnsan ef aliyle, amelleriyle sevilir."

Bir Sohbet

Kubbealtı Akademi Mecmûası,Ekim 1998, 160. s.

"Bu cihanda her kul, kendisine verilen vazifeyi işler..."

Mülakat,

Kubbealtı Akademi Mecmûası,Temmuz 1999, 6. s.

“Dünyâya gelmekten maksat, insanoğlu için ne olduğunu düşünmektir. Bu da bir tefekkür ve tasavvuf ışığında müyesser olur. Yoksa bir makine gibi muayyen işlerin bağından kurtulup bu düşünceye eremedikten sonra bir yaprakla bir insanın hilkat bakımından ne farkı olur? İmam-ı Âzam Hz. kendisine birçok defalar işini bıraktırıp kapı açtırdıktan sonra gören bir Yahudinin: Ya İmam sen mi faziletlisin, yoksa şu yerde yatan köpek mi? suâline kızmadan, telaşlanmadan şu cevâbı vermiştir: Eğer insanlığın mânâsını bulamazsam o benden faziletlidir; zirâ akıl sâhibi olmadığı için teklifle mukayyed değildir. Fakat insanlıktan maksut olan neticeyi hâsıl edebilmişsem ben ondan faziletliyim..."

Mülakat,

Kubbealtı Akademi Mecmûası,Temmuz 1999, 7. s.

“Hele o insan, evvelinin bir katre su, âharının da bir leş olduğunu düşünse, beşikle mezar arasındaki hayâtını, şerlere, hiyânetlere, çeşitli kötülüklere tahsis edebilir mi?

Hele hayırlar, iyilik, güzellik ve tatlılıkları, bir bilse, bu uğurda fedakârlıktan nasıl baş çevirir?

Bakıyorum da şer işlerin faillerini idare eden mekanizma, cehilleri ve gafletleri.

Doğruluk ve güzellikten habersiz oldukları için, körlemesine gidip, kötülük bataklığına düşüveriyorlar. ”

Mektuplardan Gelen Ses, 41 -42. ss.

“Başkalarına kötülük veya iyilik yaparken, hiç değilse, bunu kendimize yaptığımızı ve tutumumuzun faizi ile de karşımıza çıkacağını bir bilebilsek ne olur?’’

Rahmet Kapısı, 35. s.

“Hür doğmuş olan insan, kendini, kendinde gizli ve mevcut olan iç kuvvetlerin emrinden kurtaramadığı, beşerî hassalarına hâkim olup onlara söz geçiremediği müddetçe, ister ilim, ister san at, ister teknik veya devlet adamı olsun, ne zaman ve nasıl patlayacağı belli olmayan bir sürprizli bombadır ki, bir an iyilik yaparken, ednâ bir tahrikle, kötülük yapmaktan da geri kalmıyacak olan zavallı bir esirdir.

Şu halde dünyayı mâmur eden, kendi kendinin efendisi olmuş bulunan insan olduğu gibi, virân eyleyen de gene maddece hür, mânâca esir olan adamdır. Dünya için en büyük tehlike ise, serseri mayınlar gibi, çarpacağı yer kestirilemeyen bu kendinden habersiz kalabalıklardır. ”

“Bilgi gelmiş tevâzu gitmişse, tekniği ilerlemiş îmânı yaya kalmışsa, vasıtası çoğalmış gayesi kaybolmuşsa, cemiyetin bu muvazenesi bozulmuş adamdan, faydadan çok zarar beklemesi zarurîdir. ”

“Mademki kıskançlığın, iftiracılığın, şekavetin, hırsızlığın korkunç bir nefsanî kölelik olduğundan habersizdir, bu bedbaht adam, âlim de olsa, şâir de olsa, hüneriyle, mârifeti ve bilgisi ile cümle âleme parmak ısırtmış bulunsa da zincirleri şakırdayan bir kal’a bendden farksızdır.

Kinlerinin, hasedlerinin, yalanlarının, iftiralarının zebûnu olan insanoğlu, tabiatın, maddesine bahşettiği müşterek hürriyeti, başıboş bırakmak suretiyle kendini bir manevî esaret zincirine vururken, ona hür demeğe nasıl dilimiz varır!

Gerçek, yapıcı ve yaratıcı hürriyet, neyi isteyeceğini, nelerden kaçınması gerektiğini bilmek, arzu, ümid, hayâl, zevk, sürür ve ihtiraslarını, bir muhasebenin insaflı süzgecinden geçirerek; şer ve menfî heveslerin buyruğuna tâbi olmakla elde edilebilir. Yoksa, keyfince gezip eğlenmek, yiyip içmek, servet, mevki, şan ve şöhret sahibi olmak, hür damgasını hak etmeğe yeter vasıflar olamaz. Ancak ve ancak, ihtiras ve hayvanî iştihalarımızın kulluğundan âzâd olacağımız bir mânevî istiklâl beratına sahip olmaklığımızdır ki, bizi yapıcı ve yaratıcı hürriyetin nimet ve imkânlarına kavuşturabilir.

Demek ki hürriyet, beşerî zaaf ve ihtiraslara tâbi ve esir olmak değil, emir ve hâkim olmakla tahakkuk eden bir mânevî imtiyazdır. ”

“VASİYETİNDEN...

İşte siz de, Allahıma hamd ederim, o zenginler kâfilesindensiniz. Değil mi ki helâlinden kazanılmış bir kara mangırı, haramdan gelen çil çil altınlara tercih etmek gınâsına ermiş bulunuyorsunuz, bundan büyük varlık ve dirlik olur mu?

Fakirlik nedir, kimler fakir sayılır? diyecek olursak, kin, kibir, yalan, nefret, intikam, tamah, hased, hisset ve emsâli süflî ve hayvani sıfatların esiri olmuş kimseler, dünya hazînelerine de mâlik olsalar, gene fakir muhtaçdırlar.

Ya, zengin kime denir, zenginlik nedir? de diyecek olursak, şu gökkubbe altının ebedî geçer akçesi olan îmân, ihlâs, insaf, doğruluk, cömerdlik, hasbîlik, feragat, fedakârlık, güzel ahlâk, vatan aşkı, hikmet ve irfan gibi ulvî vasıfları mayalayıp etraflarına taşıyanlar yeryüzünün gerçek zenginleridir.

Hemen Cenâb-ı Hak cümlemize, bu üstün sıfatların insanı olmayı nasîb etsin...

Bu niyâz, Hakk ın rızâsına uygun ise, âmin!..”

Sâmiha Ayverdi, 22 Ocak 1983

Kaynak:

Sâmiha Ayverdi’yi Anma Toplantısı, Sâmiha Ayverdi’nin vefâtının **7.** yılı münasebetiyle Altay Kültür, Sanat ve Eğitim Vakfı ile Türk Kadınlan Kültür Derneği’nce müştereken tertiplenmiştir. ALTAY KÜLTÜR. SANAT VE EĞİTİM VAKFI YAYINLARI: 2000-1

Atay Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı Bayındır Sokağı. Çınar Apt. Nu: 58/11 KocatepeANKARA

GELECEK KADIN MI? /Lynne SEGAL

Bu kitabı yazmak isteyişimin nedeni, seksenli yıllarda feminizmin kamuoyunda beliren çehresinden duyduğum rahatsızlıktı. En kolay ele geçirilebilen günümüz feminist yazınında kadınlara özgü ayrı ve özel bir bilgi, düşünce ve ahlak anlayışı, cinsellik ve duygusallık sözkonusu edilmektedir.

"Erkek kültürü"ne, "erkek otoritesi"ne, "genelgeçer düşünce çizgisi"ne, kısaca erkeklerin dünyasına temelden karşıt bir çeşit ayrı bir "kadın dünyası" yaratılmıştır.

Bu kitabın ana teması ise, tam tersine, kadınlar ve erkekler konusundaki böylesi kutuplaşmış düşüncelerin yetersizliğidir.

Yaygın feminist düşüncede görülen, cinslerarasındaki doğal ya da ruhbilimsel ayrımın belirtilmesi tavrına geri dönüşün nedenlerini kavrayabilmek için son on yılda feministleri en çok uğraştıran konuları gözden geçirip bununla ilgili kitaplar okudum (İngiltere'de en kolay bulunan ve en etkili olan İngiliz ve Kuzey Amerikan yazını üzerinde durdum). Son on yıl, kadın hareketinin en çok parçalandığı dönem olmuştur; çeşitli gruplar arasında bölünmeler olmuş, Siyah feminist hedefler önem kazanmıştır. Ama cinsellik, annelik, erkeklerin kullandığı şiddet ve nükleer savaş tehdidi gibi konular da en azından Beyaz feminist yazında daha çok ön plana çıkmıştır. Feminist çözümlemenin bu alanların her birindeki yeni eğilimi, erkeklerin kullandığı şiddet ile rekabete dayalı güç sahibi olma etkinliğinin kaçınılmazlığını vurgulamaktır. "Eril" cinsin psikolojisi ve davranışları sorunu, daha can verici, anaç, işbirliğine yatkın ve barışçı "dişil" cinsin piskolojisi ve davranışlarıyla karşılaştırılır. Gerçekten de dişil erdemlerle eril kötülüklerin çatışacağını ve "dişil" ahlak anlayışına özgü değerler kendilerini kabul ettiremeyeceklerinden bu çatışmanın felaket ve lanetle son bulacağını varsayan bir çeşit kıyamet günü habercisi bir feminizm ortaya çıkmıştır. "Erkeklik"in olduğu kadar "dişilik"in de toplumsal temelleri olduğu, sınıfsal, etnik, dinsel ve ulusal topluluklara göre değişik biçimlerde ortaya çıktığı gerçeği, bu tür feminist düşüncede göz ardı edilir. Kadınlarla erkeklerin, toplumsal "erkeklik" ve "kadınlık" tanımlarına değişen oranlarda kabullenme, gerginlik, çelişki, karşı koyma ve belirsizlik içinde yaklaştıkları gerçeği de aynı şekilde gözden kaçırılır.

Benim gibi kimi eski feministlere şaşırtıcı gelen şey, feminist yazında yetmişlerin başında erkek ve kadın arasındaki temel ayrımın yadsınmasına karşılık yetmişlerin sonunda sözkonusu ayrımın yüceltilmesidir. Yüzyıl başlangıcındaki ilk örgütlü feminist hareket içersinde kadın erkek eşitliği uğruna verilen mücadelenin yerini yavaş yavaş kadınların evdeki konumunun yeniden değerlendirilip düzeltilmesine dönük kampanyalara bırakmış olması daha da rahatsız edicidir. Kadınların ikincil cins durumunda bulunmalarını ortadan kaldırmak için bir hareket oluşturmak amacıyla giriştiğimiz çabalar neden eskiden olduğu gibi günümüzde, de böylesine çelişik feminist düşünceler ve hedefler ortaya çıkarmıştır?

Zaten kim, seksenlerin feminizminin yönünü ve amaçlarını açıklamaya kalkışabilir?

Çokluk, gözü-kara ya da katı inançlı kimseler böyle tehlikeli bir işi göze alabilirler. Ama her şeye karşın, feminizmin altmışlı yıllarda Batıdaki başkaldırı hareketlerinin içinden çıkıp ondan daha uzun süre, en köktenci güç olarak kaldığından kuşku duyulabilir mi?

Kadınların kurtuluşu hareketi 1970'lerin politik arenasına tüm gücü ve güveni ile fırladı; erkeklerin politik sesini etkileyip acaba böyle bir şey gerçekten olabilir mi?

Kimi zaman da bastırıp susturdu. Zaman değişir. Günümüzde, Batıda bütünlüğe sahip bir kadın kurtuluş hareketi yoktur. Ama feminizm çeşitliliğe sahip olmakla birlikte etkin bir politik güç olmayı sürdürmektedir.

Bence feminizmin etkin bir güç olarak kalmasının nedeni, feministlerin en ateşli ve kendilerini adamış âsiler olmasında değil -oysa çoğumuz öyleydik- kadınların her an karşıtlıklar ve karmaşalar ortaya çıkaran yaşamlarındaki değişimlerin en köklü ve sürekli değişimler oluşunda aranmalıdır. Günümüzde karşılaştığımız feminizm çeşitleri biraz da kadınların yaşamlarındaki değişimin derinliğinden ve farklılığından kaynaklanır. Tümüyle yeniden oluşturmak üzere "dişillik"in çok katlı anlamlarını araştırıp

inceleyen feminist akademisyen; meslek sahibi kadınların yaşamlarına daha çok seçenek getirmeye çalışan Cosmopolitan'lı gazeteci; anaokullarının kapatılması ile yaşamlarından seçme hakkının çekip alınmasına karşı savaşan kadınlar; "özelleştirme"nin sonuçlarına ve kötüleşen çalışma koşullarına karşı direnen işçi sınıfı kadınları; genelde giderek güçlenen ırkçılığa ve yoksullara yapılan yardımdaki ırkçı düzenlemelere karşı savaşan Zenci kadınlar; bütün bu gruplar değişik kadın topluluklarının yaşamlarındaki ilerlemeleri ve gerilemeleri yansıtıyor. Bu gerçeğe karşın kimi günümüz popüler feminist yazının en şaşırtıcı yönü, dünya üzerindeki dişil güçte ve kendi yaşamlarımız üzerindeki denetimimizde hiçbir önemli değişikliğin olmadığı, son yıllarda, son yüzyıllarda ya da bin yıllık sürelerde kadınların yaşam koşullarında kökten bir değişim görülmediği inancıdır. Erkeklerin ortaya çıkacak herhangi bir değişimi hemen kendi çıkarlarına uygun hale dönüştürecekleri ileri sürülmektedir.

Bu bakış açısına göre, kadınların güçsüzlüğü, benimsedikleri kurban rolü ve olanaksızlıkları kadınların ezeli tarihini oluşturur. Bense, aksine çok farklı varsayımlardan yola çıkmazsak günümüzde kadınların durumu ve bunun nasıl değiştirileceği üzerinde açık seçik düşünmeye başlayamayacağımız kanaatindeyim. Erkeklerinki gibi kadınların yaşamları da durmaksızın değişmektedir. Aslında bu yüzyılda kadınların yaşamı erkeklerinkinden çok daha hızlı değişti. Günümüzde feministler, kadınlarla ilişkili olarak erkek gücüne karşı durmak istediklerinde, bir yüzyıl önceki feministlerin karşılaştıklarından çok daha değişik bir dizi sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Kadınların yaşamlarındaki herhangi bir objektif değişimin öneminden duyulan kuşku, kadınların eşitsizliğine karşı uygulamada verilecek kavgayı, erkeklerin düşüncelerinin ve deneyimlerinin üstünlüğü altında ezilen kadınlara özgü farklı bir düşüncenin ve deneyimin gerekliliğini kabul edip önemsemekten daha değersiz sayan görüşle bir arada yürümektedir. "Kadınsı" olarak görülen her şeyin, kadınların en kendilerine özgü ilgi alanlarının ve etkinliklerinin toplumsal olarak aşağılandığı yadsınamaz; ve feministler neredeyse her zaman kadınların gücünü ve dayanıklılığını, kadınlarca görülen işlerin önemini takdir edip doğrulamayı arzulamışlardır. Çağdaş feministler de "politik” olanın kamu yaşamındaki toplu eylemlerin ve kampanyaların ötesinde bir şey olduğunu belirtmişlerdir. Baskı altında tutulan tüm halkların bireysel ve öznel mücadelesi, baskın kültürün dilinde, söyleminde, mitinde ve imgeleminde aşağı, sapkın ve değersiz olarak tanımlanmaya karşı verilmektedir. **Zenciler, etnik azınlıklar, özürlüler ve cinsel azınlıklar gibi kadınlar da her zaman "insanlık"ın, eril, nitelikli, Beyaz ve heteroseksüel bir "insanlık"ın en değerli özelliklerini kendilerinden esirgeyen öznel ve toplu bir bilinçle çatışmak zorunda kalmışlardır.**

"Eril” ve "dişil" cinslerin tarihsel ve toplumsal tanımlarında ya da açıklamalarında erkekleri merkezine yerleştiren bir kültürle karşılaşırız. Bu yüzden ideolojide "erkek" ve "kadın" olarak nasıl tanımlandığımızın araştırılıp soruşturulması feminizmin her zaman için başlıca hedefi olmuştur. İşte bu ideolojik düzlemde, kadınların ikincil cins olarak tanımlanmalarında çok az bir değişikliğin meydana geldiğini söylemek daha inandırıcı olabilir. Kendilerini olumlu bir biçimde tanıyıp dile getirebilmek için kadınların verdiği kavganın önemi, bizleri "kadın” olarak tanımladığı ölçüde küçümseyen bir toplumda açıkça görülebilir. Ama kafamızdaki kadın kavramını yeniden değerlendirmek ve kadınların deneyimlerine yönelmek, feministlerin önceleri sorgulamaya çalıştığı cinsel kutuplaşma düşüncesini güçlendirme tehlikesini beraberinde getirir. Olası bir özselcilik ya da belirli, değişmez ve birbirinin karşıtı "erkek" ve "kadın" doğasının doğrulanması, her zaman feminist tasarımın bir parçası olmuştur. Kadın hareketi örgütlenme açısından zayıflayıp hedefleri daha da parçalandıkça böylesi bir fundamentalist düşünüş tarzının tehlikeleri de artmıştır.

Erkeklerin kadınlar karşısındaki gücünü oluşturup dile getiren düşünceler içimizde ve çevremizde, derinden kök salmış olmakla birlikte içsel yönden tutarsızdır ve yaşamımızı doğrudan ya da değişmez biçimde yönlendirmez. **Erkeklerin kadınlar karşısındaki üstün gücü yalnızca sahip olduğumuz düşüncelerin ve gerçek dil yoluyla adlandırılıp anlaşıldığı sürece etkili olacak dilin değil, erkeklerin kadınlar üzerinde üstünlük kurmalarını sağlayan toplumsal uygulamaların tümünün ürünüdür.** Dil ve düşünceler, özel ya da kamusal toplumumuzun her bir kurumunda kadın erkek arasında görülen

başka çatışmalar ve gerilimlerle içiçedir. Gerçekten yetmişlerin başında kadınların baskı altında tutulmasının feminist yaklaşımla incelenip çözümlenmesinin asıl başlangıç noktası, sözde "özel yaşam" ile "kamusal yaşam" arasındaki farkı dil ve gerçeklik açısından ayırmanın, kadını merkezine yerleştiren aile yaşamı ile erkeği merkezine yerleştiren ekonomik ve politik yaşamı birbirinden ayırmanın önemiydi.

Her şeye rağmen bizler, ne kadın ne de erkek olarak bu "özel" ve "kamusal" kuramların içinde çakılıp kalmış, dondurulmuşuz. Bireysel ya da toplu kadın etkinlikleri, eylemleri, çelişkiyi ve meydan okumayı doğurur, topluca desteklendikleri zaman değişim olasılığını da içinde barındırır. İster evde ya da işte, ister başka bir yerde kadın olarak toplu mücadelemizde ve özel yaşamlarımızda her gün ortaya çıkan baskılarla gerilimleri bir bir ele alıp incelediğimizde "dişil" ve "eril" kutuplaşmasını, özel ile kamusal ayrımını aşıp cinslerin birbirine eşit olduğu bir dünyaya ulaşacağız.

Bu da bizi feminizm ile sosyalizm arasındaki bağa getirir. İş yeri ile ev, üretim ile üreme ayrımı erkeklerin üstünlüğünü güçlendirmekle kalmayıp var olan kapitalist ekonomik dizgelerin temel özelliklerini de güçlendirmeye yarar. Kadınların evde gördükleri iş, toplum için gerekli olmakla birlikte genelde hiçbir zaman ekonominin önemli bir parçası olarak değerlendirilip karşılığı verilmemiştir. Erkeklerin üstünlüğü bilinen tüm toplumların bir özelliği olmuştur ama toplumumuzda erkek üstünlüğünün yapılanışı ve ideolojisi ile kâr amacı güden üretimin getirdikleri içiçe geçmiştir. Cinsel hiyerarşiden arınmış bir dünyanın hayalini kurabilmek için bugüne dek görülenlerin tümünden çok farklı bir ekonomik düzene gerek vardır. O dünyada iş, zevk, yaratıcılık ve ilgi birbirinden ayrılıp karşı karşıya getirilmiş ya da cinselliğe bağlı olamazdı; bu yüzden de o dünya kadınların kendi kendini yönetmesini, denetlemesini, yaratıcılığını, sağlığını ve mutluluğunu ciddi biçimde zedeleyici olmazdı.

Bu kitap birçok feministin sosyalizm ile feminizmin arasında kurulabilecek bir ilişkiye kuşkuyla baktıkları bir dönemde Sosyalist Feminist bir çözümleme getirmek için yazıldı. Bu kitabı yazmaya 1984'de feminist düşüncenin ve eylemin karamsarlık ve umutsuzluk havasına büründüğü izlenimine kapıldığım bir sırada başladım. 1981-1983 yılları arasında kadınların kurtuluşu üzerine yazılanları kapsayan bir antoloji, yeni yayınlanmıştı. Bu antolojinin yaygın teması erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddetti, en çok tutulan strateji ise erkeklerle girilecek politik işbirliğini ödünsüz reddeden ayrılıkçı politikaydı. Erkeklerdeki özel ya da kamusal, şiddet duygusunun ve açgözlülüğün kaçınılmazlığı konusunda duyulan karamsarlık, tüm dünya için geçerli ve nükleer felaket tehdidinden Üçüncü Dünyanın yoksulluğuna ve sömürülmesine dek uzanan bir politik çözümleme ortaya koymak için kullanılıyordu. Bu çözümlemeye göre bir topluluk olarak kadınlar, dışta Üçüncü Dünyayı sömüren, içte sınıf, ırk ve başka toplumsal bölünmelerin hiyerarşisine dayalı modern devletlerin arasındaki rekabeti destekleyip güçlendiren her türlü ulusal şovenizm ve çıkarcılık biçimlerinin kendiliğinden dışında ve karşısındadır.

Kimi kadınların kimi erkeklerle elele vererek tüm sömürü ve baskı yollarından arınmış bir politik dünya düşü uğruna savaştıkları doğrudur. Günümüzde uluslararası barış için mücadele eden kadın sayısının erkeklerinkinden çok daha fazla olduğunu sanıyorum. Kadınların en belirgin etkinliklerinden ve işlevlerinden biri olan başkalarına bakmak işine verilen önemin vurgulanması artık çocuklarımızın geleceğini güvence altımı alamayan toplumlarımızın militarizasyonuna yöneltilecek bir eleştiri yerine geçebilir. Ama bu aynı "dişil" nitelikler, savaşın emrine girilmesi ve başka tutucu ekonomik ve politik amaçların desteklenmesi için harekete geçirilmiştir. Kadınların çoğu genelde çocuklarının çıkarı adına ait oldukları ulusun, toplumsal sınıfın, bölgenin ve ırkın getirdiği ayrıcalığı savunmayı seçmiştir. Kaldı ki, kadınların gizil gücüne ve eğilimlerine değgin geleneksel görüşleri (ne denli yeni bir değerlendirmeye tabi tutmak istesek de) kabul edersek, kadınların yararı doğrultusunda geliştirilebilecek teknoloji ve bilim alanlarından dışlanmalarını sorgulamakta başarısız kalırız. Feministler açısından toplumsal bağlamın ve yaşam koşullarının kadınları ne zaman eşitlikçi ve ilerici hedeflere yönelttiklerinin, ne zaman gerici ve yıkıcı amaçlara ulaşılmasına hizmet ettiklerinin tarihsel olarak iyice kavranması önemlidir. Günümüz Amerikası'nda ve İngilteresi'nde yalnızca kadınların

kendi kendilerini daha çok yönetebilme doğrultusundaki atılmalarına karşı çıkmakla kalmayıp ülkelerinin askeri saplantılarını da destekleyen Yeni Sağın kadınlarını görmezlikten gelemeyiz.

Eğer tüm kadınların kurtulması için çalışıyorsak, kadınların yalnızca başkalarının bakımıyla ilgili konularda baskı altında tutulan "dişil" değerlerini yüceltmekle kalamayız; genelde erkek üstünlüğü ile toplumsal eşitsizlikleri koruyan toplumsal uygulamaları da açığa çıkarmamız gerekir. Bu da "dişil” bir gelecek için çabalamak yerine şu anda kadınlarla erkekler arasında yaptığımız ayrımı yadsıyan bir gelecek için çabalamak anlamına gelir. **Cynthia Cockburn**’ün de dediği gibi:

> İnsanların yaşayıp ifade edebildikleri; cinsel, özel ya da iş yaşamlarında gereksinim duydukları ve topluma katkıda bulunabildikleri tüm gerçek çok yönlülükleri cinsiyet farkı tarafından bastırılır... Cinsiyet farkı kesinlikle gerçek farklılık değildir... Cesaret, güçlülük ve beceri gibi olumlu eril özellikler ile yumuşaklık, duyguları yaşayıp ifade edebilmek gibi olumlu dişil özelliklere aslında herkes sahip olabilmeli ve kişinin cinsiyeti göz önüne alınmadan, görüldükleri yerde bu niteliklerin değeri bilinip alkışlanmalıdır... Yeniden kuracağımız toplum çeşitlilik ve bireysel farklılıkların yerleştirilmesine dayanmalıdır. " [Cynthia Cockburn, Machinery of Dominance: Women, Men and Technical Know-How, Londra, Pluto Press, 1985.]

Bu toplumun yaratılmasında feministler, işçi sendikaları, yerel yönetim kurumlan ve parlamento gibi politik gücün en önemli kurumlarında yer almalıdırlar. Bu, çok yavaş ve zor bir süreçtir; bu bir yandan bizi, kadınlar olarak gücümüzü, güvenimizi ve yönümüzü koruyabilmek için kendi başımıza örgütlenmenin gerektiğine işaret eden eski sosyalist feminist düşünceye geri götürürken öte yandan Solda ve ilerici toplumsal hareketin içinde erkeklerin gücünü sorgulamak için tartışılır ittifaklar kurmamıza yol açar. Erkeklerin yüzeysel ya da yalnızca görünürdeki desteğinin aldatıcılığının ve aslında kökleşmiş düşmanlıklarının verdiği moral bozukluğunun yaratacağı tehlikeler, feministlerin kadınların çıkarlarını politik tartışmanın ve eylemin merkezine koyma girişimlerini baltalamayı sürdürecektir. Ben bu işten kaçmanın kolay yolunu bilmiyorum. Kadınlar artık fazlasıyla uzun bir zamandır kadınların yaşamlarıyla bağdaştırılıp erkeklerin yaşamından ayrı tutulan "dişil” erdem ve değer kavramlarını onaylamakla yetinemezler.

Çağdaş feminist kuramların ve uygulamaların sorun olarak gördüğüm yönlerini araştırma girişimi benim için İngiliz kadın kurtuluş hareketinin tarihi hakkında hesap vermek, gücünü ve zayıflığını gözler önüne sermek demekti. Bu tarih belirli bir bakış açısından anlatılmaya mahkum, çünkü 1971’den bu yana edindiğim deneyimlere dayanıyor ve Londra’da sağlam bir işe sahip, heteroseksüel bir Beyaz olarak benim durumumu yansıtıyor. Birçok feminist, kadınlara kendilerine güvenmeyi öğrenmelerinde yardımcı ve esin kaynağı olan bu kadınlar bu tarihten hoşlamayacaktır. Ama bence sorular sormanın ve yeni bir değerlendirme yapmanın zamanı geldi. Kültürel olarak kadın olaylarının popüler sayılıp ticari olarak "feminizm"in ya da kimi yorumlarının başarı getirmekle birlikte kadın hareketinin parçalanıp zayıflamayı sürdürdüğü bir durumla karşı karşıyayız.

Bir zamanlar feministler her yönden saldırıya uğramışlardı ama biz dayandık ve bundan sağ çıkıp geliştik. Görünürde sık sık desteklenip ödüllendirildiğimizden (bu destek aslında kadınların çoğunluğu açısından pek bir şey değiştirmediğine göre) günümüz, kendinden memnun, kesin sonuçlara varmanın değil, açık tartışma ve fikir alışverişinin zamanıdır, tabii eğer feminizm yaratıcı ve zorlayıcı bir yolda ilerleyecekse. Kadınların kurtuluşunu gerçekleştirmekte kendimize düşen farklı amaçları ve etkinlikleri göğüslemek, farklılıklarımıza karşın ne zaman ve nasıl birbirimizi destekleyebileceğimizi görmemizi kolaylaştıracaktır. sh:9-17

GÜÇSÜZLERİN AVUNTUSU

Popüler Feminizmin Temaları

> **Kendimizde eksikliğini duyduğumuz, arzu edilen şeylerin tümünü ya da insanlığın nefret ettiğimiz tüm yönlerini karşı cinsin kimliğinde toplayıp biraraya getirmek kadında da, erkekte de varolan köklü ve evrensel bir içgüdüdür. Bu edim rahatlatıcı olmakla birlikte bizleri anlayışa götürmez. Rochester erkek gerçeğinin kusursuz bir hicvidir; Cordelia ise kadın gerçeğinin.**
>
> [Virginia Woolf, "Men and Women"; (hazırlayan) M. Barrett, Women and Writing'den s.65, Londra, The Women's Press, 1979.]
>
> **Feministler Babil Kulesi öyküsünü kendilerine göre yorumlar. Erkeklerin kadınları, bedenlerinin, isteklerinin, bilinçaltlarının ya da yaşantılarının dilini karmakarışık hale getirerek küçümsediklerine inanırlar. Birlikte hareket edebilmek için özgün bir kadın dili kesinlikle oluşturulmalıdır. Ortak bir dil olmadıkça gerçek toplu eylem de olamaz.**
>
> [Deborah Cameron, Feminism and Linguistic Theory, s. 142-3, Londra, Macmillan, 1985.]

Çeşitli gizli yollardan güç sahibi olmayı denedim ama hiçbir zaman güçsüz, etkisiz ya da kısaca edilgen olmakla yetinmedim. Tanıdığım kadınların hiçbiri de bununla yetinmedi. Kadınların çoğu kapana kıstırılmışlık, kuşatılmışlık ve değersiz kılınmışlık duygularını çok iyi bilir. Bir adamın otoritesine boyun eğmek, çoğumuzun, en azından yaşamımızın bir noktasında sahip olduğumuz gücü ve iradeyi düzenli olarak ezip yok etmekle tehdit eder. Buna karşın kadınların erkeklere oranla karşılaştığı maddi olanaksızlıklar ve kültürel küçümsenme, "dişil" değerlere, erdemlere ve özelliklere verilen önemle birarada yer alır. Kadınlar görece güçsüzlüklerinin güven verici avuntusundan, mevcut "kadın", "erkek" görüşleriyle ülkülerinden kendilerine rahatlama ve dayanma gücü çıkarabilir ve çıkarırlar da.

Bu avuntulardan kiminin, örneğin annelik ve evi çekip çevirmek gibi içten zevk duygularının kadınlara güç kazandırdığı doğrudur. Ev yaşamları ekonomik bağımlılık ile toplumsal itaatkârlık üzerine kurulu olsa da, anne ejderhalar hiç değilse ev sınırları içinde çocukları mutlu edebilir ya da korkutup sindirebilir, hatta babaya bile gözdağı verebilirler. Kimi başka rahatlatıcı telafi usulleri de, örneğin modanın şıklığı ve gösterişi (ki bunlar günümüzde genç erkeklerin giderek artan biçimde aradıkları şeyler haline gelmiştir) ya da aşk romanlarını süsleyen düşler, başkalarının yaşantısına özenerek de olsa kadınların, kendilerini, daha güçlü ve mevki sahibi olan erkeklerin dehşetle arzu ettikleri nesneler olarak duyumsamalarını olanaklı kılar. İşyerinde, ofisteki sekreter, bölümünün onsuz İşleyemeyeceğinin bilinciyle gururlanır; patronunun, işin incelikleri konusunda onun bilgisine güvendiğinin farkındadır. Yoksun olduğu tek şey patronunun otoritesi, parası ve prestijidir.

"Feministler" ise bu tür telafi edici tuzaklara tenezzül etmeyen kadınlar olarak görülür. Bu düşünce biçimi hiç kuşkusuz örgütlü feminizmin ikinci dalgası için geçerliydi. Bizler her alanda gerçek güce sahip olmak istiyorduk. Güç derken, başkalarını denetim altına alıp onlara üstünlük sağlamayı değil en azından çoğumuz istediğimizin bu olmadığını düşünüyorduk kendi isteklerimizi, yaratıcılığımızı ve gizilgücümüzü ifade etmek; gelişip boy atmak ve "güneşteki yerimiz" i bulmak için gereken özgürlüğü ve genişliği kastediyorduk. Biz, tüm kadınların toplu gücünü oluşturmayı amaçlıyorduk. Her türlü hegemonyadan arınmış yeni bir dünyanın yaratılmasına katkıda bulunmayı istiyorduk. Bu amaçlar biraz incelikten yoksun da olsa, 1971'de ilk İngiliz Kadın Kurtuluş Hareketi Konferansı bildirgesinde özetlenmişti:

> **Biz kendi yaşamımızdan kendimiz sorumlu olmak ve başka kadınlara da bu konuda yardım etmek istiyoruz... Toplumsal değişim ve toplumun dönüştürülmesi çabasındaki yerimizi sağlamlaştırmak için toplu ya da tek tek biraraya gelmiş bulunuyoruz.** [Sally Alexander ve Sue O'Sullivan, "Sister Under Stress", Red Rag'den 8, 1975, s. 19.]

Günümüzde feminizmin kamuoyundaki yüzü değişmiştir. Herhangi bir feminist toplantıda, kadınların ve değer ölçütlerinin özgün doğasının savunulduğunu, ayrı ve özel bir "kadın dünyasından sözedildiğini görebilirsiniz. Köktenci görüşlerle stratejilerin "erillik" ve "dişillik" üzerine basmakalıp varsayımlara dayandırılması düşündürücü gelebilir ama feminizmin yeni "sağduyusu"nu artık bu geleneksel cinsiyet ideolojisi oluşturmaktadır.

Yirmi yıllık bir feminist araştırmadan sonra tüm dünyada erkeklerin kadınlardan daha çok zenginliğe, güce ve ayrıcalığa sahip olduklarını görmek artık kolaydır. Bununla birlikte, bu durumu açıklayacak ya da sorgulayacak kuramlar ya da stratejiler üzerinde görüş birliğine varmak feministler için daha zordur. "Görünmez on yıl" da denen "kadınların onyılı"nın özgürlükçü ülkülerine karşın kadınların hâlâ her yerde erkeklere göre daha yoksul ve daha az eğitilmiş olduklarını ve tüm politik, ekonomik, dinsel, kültürel ve adli kurumlarda yüksek mevkilerin dışında kaldıklarını biliyoruz.' Şaşırtıcı olan şey, burada, İngiltere'de, aralarında tutucu görüşün de bulunduğu politik yelpazede feminizmin çeşitli yönlerinin kabulü ve yaygınlığı karşısında erkeklerin sürüp giden güçlülüğünün daha anlaşılmaz hale gelmesidir. Birçok kadın ve erkek, feministlerin söylediklerinin çoğuna alkış tutmaktadır. Kimi erkekler kendi kaba davranışları yüzünden gözyaşı dökmektedirler. Ama erkeklerin gücü, farkına varıp karşı koymaları sonucu değişmeden ve zedelenmeden ortada kaldıkça daha da yenilmez görünmektedir. Feminizmin kendisi de mi güçsüzlerin geleneksel avuntularına geri dönmek zorunda kalıyor? Kimi gelişmeler bana bunun böyle olduğu fikrini veriyor.

Kadınların Erdemleri

Feminist yazın, ki günümüzde İngiltere'de çok yaygındır ve her zaman ileri yazın dergilerinde en çok satan kitaplar arasında sıralanır, radikal feminizmin yeni bir biçimini sergilemektedir. **Çoğunlukla, kültürel feminizm olarak da bilindiği Kuzey Amerika'dan gelen bu akım, kadınların üstün erdemlerini ve tinselliklerini yüceltip "eril" şiddeti ve teknolojiyi yerin dibine batırır. "Dişil"in böylesine yüceltilip "eril"in böylesine kötülenmesi, kadın hareketine özel bir kadın doğası mitini sarsmak için katılmış benim gibi kimi feministlerde kuşku ve korku yaratmaktadır.**

Feministlerin açığa çıkardıkları tarihten, kimilerimiz 1920'lerde ve 1930'larda kadınların özel erdemlerini ve anneliği yeniden ön plana çıkarma çabasının ne denli başarılı olduğunu ve kendine daha güvenli, başkaldırıcı feminizmi nasıl esaslı bir şekilde geride bırakıp sonunda yok ettiğini de anımsayacaktır. 1913'de çok genç bir Rebecca West, feministleri, bir hareketi "özgürlük yürüyüşünden şehvetle boyun eğişin kolay kazanılan zaferi"ne dönüştürebilecek "kendinden fedakârlık etme günahı"na karşı uyarıyordu. Ama günümüzde Robin Morgan, Adrienne Rich, Susan Griffin, Judith Arcana, Mary Daly, Dale Spender ve izindekiler, herhangi bir Viktorya dönemi beyefendisi gibi kadınların üstün insancıllığından, barışçılığından, vericiliğinden ve tinsel gelişmişliğinden emin olup bu nitelikleri yüceltiyorlar. Robin Morgan bize, dünyadaki yaşamın geleceğini yalnızca kadınların garantileyebileceğini söylüyor. Birleşik Devletler'deki Yeni Sağ ve Ronald Reagan ile burada, İngiltere'deki antifeminist tutucular da hemen hemen aynısını söylüyorlar.

Robin Morgan'a göre kadınlar dünyayı, "eril dürtüler ve cinsellik'in dizginlenmemiş gücünü temsil eden nükleer silahlar kabusundan, kadınca mantık ve annelik duyguları yoluyla kurtarabilir. Sağcılara göre bu, tabii ki, "Greenham'ın öldürücü cırtlak cadıları" diye nitelendirdiklerince değil, tutucu düşünür Roger Scruton'un deyişiyle "kadınların falusun gemlenemeyen arzusunu yatıştırmayı" sürdürdüğü Viktorya dönemi aile yaşamına geri dönüşle gerçekleştirilebilir.

Feminist düşünce, kadınları değerlendirmesinde her zaman başedilemeyecek açmazlarla karşı karşıya kalmıştır. Tek mücadele konusu boyunduruk altına alınmalarına bir son vermek ve durumu koruyan ve onaylayan hali hazırdaki cinsiyet ideolojilerini kökünden yoketmek değil, aynı zamanda da şu anki incinebilirlikleri ve zayıflıkları içinde kadınları koruyup onlara saygı duyulması için savaşmak olmuştur. Bu, "dişil" olan her şeye karşı duyulan sinsice, sahte bir saygının ve kültürel küçümsemenin yadsınması demektir. Kısacası bir yandan kadınların gücünü ve değerini onaylarken, öte yandan kadınların en belirgin deneyimlerinin ve sezgilerinin, boyun eğmelerinin bir ürünü olduğunun yeterince bilincindeyiz.

Ama kuşkusuz ki, saygınlığın ve gücün eşitsizlik, söndürülmüş yaşam ve olanaklarla birlikte boyun eğmekten ve güçsüzlükten doğabileceği görüşünün şaşırtıcı bir yanı yoktur. İngiliz feminizminin ilk genel bildirilerinden birinde, Mary Wollstonecraft'in 1792'de yayınlanan A Vindication of the Rights of Women adlı bildirgesinde kadınlar, birer kadın olarak kendi yaşamları ve gerçek kadınlık konusundaki geçerli görüşler yüzünden duygusal ve zihinsel yönden güdük bırakılmış olarak tanımlanıyorlardı.8 Ama bir yüzyıl sonra birçok kadın hakları savunucusu, ulusun "analari'na oy hakkı tanınmasının yararlarını belirtmek için "kadın doğası" üzerine benzer görüşler geliştirecekti. En azından taktik açıdan, kadınların, var olan cinsiyet düzenlemelerini ve bunların korunmasını sağlayan inançları (başka bir deyişle, kadınların erkekler arasındaki toplumsal ilişkileri) temelde sorgulamadan reform yapılmasında zorlayıcı olabilecekleri açıktır.

Benim bir zamanlar bildiğim feminizmin heyecanlı yanı, kadınlarla erkekler ve kadınlarla dünya arasında yeni ilişkiler kurabilmek için boyun eğmemizin bize getirdiği tüm iyi yanlarımızı koruyarak kendi kadınlığımız hakkındaki düşüncelerimizi değiştirebileceğimiz vaadiydi. Biz erkeklere benzemek islemiyorduk; biz yeni ve daha iyi bir şey olmak istiyorduk.

Çağdaş feminizmin ülküsel kadın imgesi çerçevesinde böyle dönüşüm ve değişim tartışmalarına yer yoktur. Bakın **Susan Griffin** ne diyor:

> Biz [kadınlar] bedenleri ellerimizle okuyabiliriz, dünyayı, toprağı okuyabilir, suyu bulabilir, yerçekiminin yolunu izleyebiliriz. Neyin büyüyüp yeşereceğini ve iki şey arasında nasıl denge kurulabileceğini biliriz... ama onlar [erkekler] bizim bedenlerimizi çiğneyip bu dünyayı başka bir şeye dönüştürmüş olsalar bile, biz kadınların bu güne dek düş kurmayı sürdürdükleri gerçektir diyoruz. [Susan Griffin, The Roaring Inside Her, s.175, Londra, The Women's Press, 1984.]

Genelleme yapacak olursak kadınların, birçok durumda erkeklerden daha sıcak, daha duyarlı ve başkalarına karşı daha ilgili oldukları tabii ki gerçektir; kadınlar çoğunlukla erkeklerden daha az saldırgan ve rekabetçi gibi görünürler. Ve erkekler de bizi ere her zaman böyle olduğumuzu söylemişlerdir. Kingsley Amis gibi kimi tanınmış kadın düşmanı "kadınların aslında erkeklerden çok daha iyi oldukları ve erkeklerin onlardan hoşlanmalarına şaşmamak gerektiği" doğrultusunda büyüklük taslayıcı inançlara sarılmakta güvence ve teselli bulurlar.

Hepimizin kabul edeceği gibi kadınların daha "iyi sayılması" inancı ve gerçeği, kadınların başkalarına annelik etmek ve bakmak gibi temel eğilimlerine yakından bağlıdır. Ama kadınların genelde hor görülmesinde ve ekonomik bağımlılıklarının sürdürülmesinde tayin edici rolü de zaten bu annelik ve çocuk büyütmek ile bu etkinlikleri destekleyen toplumsal inançlar oynar. Anne sevgisinin ve ilgisinin erdemleri ortada olmakla birlikte bunlar, maddi yönden değerlendirilmek yerine yalnızca ucuz duyguların ikiyüzlülüğü ile alkışlanmışlardır. Kimi feministlerin bir zamanlar kuvvetle iddia ettikleri gibi toplumumuzda erkeklerin çocuk büyütmemelerinin nedeni temeldeki bir yeteneksizlik değil de çok az toplumsal prestij ve güç sağlaması olamaz mı?

Dahası, anne sevgisinin erdemleri sorun yaratıcı da olabilir. Aşırı ölçüde bireyci, rekabetçi kapitalist toplumumuzda başkalarına beslenen sevgi ve ilgi, kendi çok küçük aile topluluğumuzun dışında uygunsuz kaçmaktadır. Sınıf ayrıcalığı ve ırkçı dışlama, hem erkeklerce hem de kadınlarca çocukların

çıkarları adına onaylanır. Tek tek her bir çocuğun tehlike altındaki mutluğu üzerinde yoğunlaşan annelik duyguları aşırı meraklı ve denetleyici, yapışkan ve hükmedici olabilir. Çocuklar anne babalarının yitirilmiş düşlerinin gerçekleşmesinde kullanılabilirler. Erkek üstünlüğü bağlamında çocuklar, kadınların daha genel plandaki düş kırıklıklarının ve güçsüzlük duygusunun yerini dolduran tek varlıklardır. Kadınların anneliğe özgü benliksizliği kolayca bir çeşit annelik bencilliğine dönüşebilir, çocukların başkalarıyla sevecen ilişkiler kurmalarını engelleyebilir.

Kişinin kendi çocuklarının sorumluluğunun yükü, toplumsal bakış açısının daralmasına, başkalarının mutluluğuna karşı nefret ve kıskançlık duyulmasına yol açabilir. Kısacası kadınların çocukları için daha iyi bir dünya ve barış istedikleri doğruysa da (kuşkusuz kimi kadınlar Greenham'da ve nükleer silahsızlanma gruplarında barış için örgütleniyor) bu, kadınların daha az milliyetçi, daha az ırkçı ya da sınıfsal ayrıcalıklara erkeklerden daha az bağlı oldukları anlamına gelmez. Kadınlar, kendi toplulukları içinde erkeklerin ne ölçüde gerisinde olurlarsa olsunlar, erkeklerle paylaştıkları toplumsal yaşamın bu anlamda parçasıdırlar. Yetmişlerin başındaki feminist yazının ana temalarından biri de bu çelişkilerin bilincine varılmış olmasıydı. Örneğin **Juliet Mitchell**, kadınların aile içinde gördükleri baskının etkilerini şöyle değerlendirir.

> **Baskı, dar kafalılık, basit bir kıskançlık, mantıksız duygusallık ve rasgele şiddet, bağımlılık, rekabetçi bir bencillik ve mülkiyetçilik, edilgenlik, görüş noksanlığı ve tutuculuk eğilimi üretir.**[Juliet Mitchell, Woman's Estate, s.162. Harmondsworth, Penguin, 1971.]

Nesnel annelik koşullarının bu gibi zayıflıklara yol açtığı düşüncesi artık dişil erdemlerin ve değerlerin yüceltilmesiyle bağdaştırılmamaktadır.

Kadınlar ve "Doğa"

Günümüzün yaygın feminizmi anneliğin toplumsal gerçeklerinden çok kadınların yaşamı, bedenleri ve nesnelerin doğal düzeni arasındaki ilişkiler üzerinde durmaktadır. "Kültürel" feminizm ile kesişen ve feminizmde "yeni dalga" olarak adlandırılan seksenlerin eko feminizmi, kadınların dünyayı kurtarmaları gerektiğini ve de kurtaracaklarını, çünkü "doğa" ile daha çok denge içinde yaşadıklarını ileri sürer. **Reclaim the Earth adlı Ingiliz feminist ekoloji antolojisinin tanıtımında Susan Griffin şöyle der: "Kadın olarak doğmuş olanlarımız çoğunlukla erkeklerin birçoğundan daha hafif bir biçimde doğaya yabancılaşmıştır."** Buna göre kadınları, Adrienne Rich'in "kadınlığın kozmik özü" dediği şeye bağlayan, doğanın temelden yaratıcı, verici ve iyi huylu taslağıyla ilişki içinde tutan annelik yetisidir.

Doğanın dişil olarak ele alınması da kuşkusuz ilginç bir yansıtmadır; bireyin yaşamı ve sıhhati karşısında ilgisiz, vahşi ve yıkıcı olmaktan çok şefkatli, duyarlı ve verici olarak tanımlanır. Burada, doğanın "eril" sayıldığı ve zalim olduğu sağcıların popüler sosyobiyolojisinin ters yüz edilmiş biçimiyle karşı karşıyayız.

Doğayla ilgili böylesine değişken imgelerin varlığı bizi şaşırtmamalı çünkü Marilyn Strathern ve diğerleri gibi antropologların belirttiği gibi **"Batı düşüncesi çerçevesinde doğaya da kültüre de tek bir anlam verilemez; tutarlı bir bölünmüşlük yoktur, yalnızca karşıtlıkların değişkenliğini gösteren bir tablo vardır".** Doğa ile kültürün farkını belirtmek için kullandığımız simgelerin kimisinde "eril" ilke doğaya daha yakın görülür: Güçlü, şiddetli, hayvansı ve içgüdüsel. "Dişil" ilke kültürün ürünüdür, terbiye olmuş, evcil ve uygardır. Başka simgeselleştirmelerde bu ikiye bölünmüşlük tersinedir: "Eril", kültürün yaratıcısı olarak görülür, "dişil" ise içgüdüye ve biyolojiye dönüşür. Demek ki ne "kadın" ne de "erkek" tutarlı olarak "doğa" ile bağlantı içindedir.

Doğa ile kültür, insan biyolojisi ile toplumu arasındaki ilişkiler konusunda girilen çatışmalar durmaksızın yemlenmektedir. Her kültürel dönem bu temayı yeniden ele alıp yeniden sorunu belirler. Feministler, kadınlar ile erkekler arasındaki toplumsal eşitsizliklerin ve "dişillik" ile "erillik" arasında oluşturduğumuz karşıtlığın belirlenmesinde biyolojiye verilen önemin ortadan kaldırılması için var

güçleriyle savaşmışlardır. Ama günümüzde kimi feministler, aynı tutkuyla karşı tarafa geçmiş görünüyorlar. Biyolojik yönün insan davranışı açısından yeri ve önemi üzerinde düşünmeden önce "doğa"nın insan davranışlarına kaynak gösterilmesinin pek güvenilir bir dayanak noktası oluşturmadığından emin olabiliriz. "Doğal" olan konusundaki görüşler insanlık tarihi boyunca köklü değişikliklere uğramıştır. Raymond Williams, Keywords' de şunu ileri sürer: "Boğa'nın kullanımının eksiksiz bir tarihi insan düşüncesinin büyük bir bölümünün tarihi olurdu." Başka bir yerde de şunu ortaya koyar: "Ortak sahipliğin özel mülkiyetten çok daha doğal olduğu, yaygın bir Ortaçağ düşüncesiydi." Oysa bu düşünce, günümüzde doğallığa o kadar aykırı görülmektedir ki, tutucular bunda uygarlık için bir tehdit sezinlemektedirler.

Dişil biyolojinin önemini vurgulayan Susan Griffin ve Adrienne Rich, tutarlı olmasa da, "doğa" düşüncesinin kültürel yoldan oluşturulduğunu, bu yüzden "erkek işi" olduğunu kabul ederler. Buna karşılık, kadınların kendi biyolojik "içgüdüleri" ne güvenmeleri gerektiğine inanırlar. Rich'e göre bu, kadınların "bedenleri yoluyla düşünmeleri" anlamına gelir; Griffin'e göre ise kadınlar "içimizde hâlâ yabansı olarak kalmış şeyler"i dışavurmalıdırlar.

Tüm fizyolojik karmaşıklıkları ile bedensel durumlar, gerçekten her bir hareketimizin, her bir duyumuzun parçasıdırlar. Yine de toplumsal/biyolojik ayrım yanıltıcıdır çünkü bu gibi bedensel durumları ancak belirli toplumsal bağlamlarda, bize uygun olan kültürel açıklamayı kullanarak duyumsayabilir, tanımlayabilir ve anlayabiliriz. Örneğin, ağır biçimde astımlı bir çocuk olduğumdan düzenli olarak adrenalin iğnesi olurdum ve çoğunlukla tüm acılardan özellikle de iğneden korktuğum halde o belirli iğne bende korku uyandırmazdı. Kesinlikle "acıtmazdı". İğnenin ardından gelen nefes alma rahatlığı ve adrenalinin yarattığı duygusal gevşeme birçok biçimlerde ortaya çıkardı. Kimi zaman derin bir kendini bırakma ve duygusal uyarılma, kimi zaman da hemen harekete gevip çabalama arzusuna kapılırdım.

Aynı biyolojik koşullar, en basit uyarılma durumlarında bile bağlamına göre değişik biçimlerde yaşanabilir. Adet görmek, hamilelik, meme vermek ya da yumurtalık kistinden hastalanmak gibi kadınlara özgü bedensel durumların yaşanması hem kültürel öğelerden etkilenir hem de bireysel farklılıklar gösterir. Örneğin Ann Oakley, genç bir anne olarak kendi deneyimini depresyona karşı verilen sürekli bir mücadele gibi anlatır:

Kendimi dipdiri hissetmem gereken doğum ve meme verme yılları benim için aksine bir çeşit ölüm demekti. Nedenini şimdi anlıyorum. Evli kadınların depresyona girmelerini engelleyici toplumsal desteklerden yoksundum. Annelik gerçekleri konusunda uygun biçimde hazırlanmamıştım.

Daha sonra Ann Oakley, üçüncü çocuğunun doğumunun nasıl çok daha değişik bir deneyim oluşturduğunu anlatmaya koyulur.

Kısacası dişi bedenlerimize kulak verecek olursak, toplumsal bağlamlar ve açıklamalar, bedenimizden duyduklarımızı ve değişikliklerini nasıl yorumlayacağımızı değişmez biçimde etkiler. Bilinçli olarak karşı koymayı istememize karşın toplumsal tanımlar, kendi hakkımızdaki düşüncelerimizi etkileyecektir.

Feminist olarak bizlerin, kadınların fiziksel durumlarına yeni toplumsal açıklamalar getirmekten sorumlu olduğumuz da bir gerçektir. Örneğin, adet öncesindeki gerginlik, tıp ilmi tarafından kendine özgü belirti olarak tanınmaktadır. Kimi feministlerce adet görmek, dinlenmek, yenilenmek ve düşünebilmek için kullanılacak bir deneyim olarak yeniden yorumlanmıştır. Kadınlar bu konunun çalışma yaşamında göz önünde tutulmasını istemişlerdir.

Kadınların bedensel gereksinimleri ve işlevleriyle uyum içinde kalmalarını sağlamaya yönelik feminist arayış, erkeklerin kadınlar karşısındaki gücünü yansıtan bir kültüre ait toplumsal mitlerin bedenlerimizi tanımamızı nasıl etkilediğini görmemizi belki de engellemektedir. Örneğin Susan Griffin ile Adrienne Rich'in kadınca "içgüdü"leri, son ikiyüz yıldır erkek üstünlüğüne dayalı bir kültürün kadınlıkla ilgili görüşünde egemen olan yönün açık bir örneğidir. Kadın bedeninin tümüyle cinsellik ve

üreme açısından görüldüğü "dişil biyoloji"nin önemi üzerinde durmak konusunda biraz daha sakınımlı olmamız gerekmez mi? Ama bakın Adrienne Rich bu konuda bize neler söylüyor:

> Şu inanca vardım ki... dişil biyoloji klitoristen, memelerden, rahimden ve vajinadan yayılan yoğun cinsellik; ayın devir sürelerini izleyen adet görme hali; dişil bedende oluşan gebelik ve doğumşimdiye dek kavrayabildiğimizden çok daha derin anlam taşır

Günümüzün kadın dergilerinde görülen sulandırılmış feminizm, kadınların kendi bedenleriyle ilgili mevcut toplumsal tanımları kullanırken çok daha az eleştirel bir yaklaşım gösterir. Bu tanımların nereden geldiklerine, kadınların çıkarma olup olmadıklarına ve kabul görüp görmediklerine ilişkin sorular sorulmaz. Örneğin, Jo Spence'in de ortaya koyduğu gibi artık kadın dergilerinde, eskiden olduğu gibi kadınların erkeklere ve çocuklara bağlılığı ve hizmeti üzerinde durmak yerine kendilerinden memnun olmaları vurgulanmaktadır.

Ama bu tutum aynı zamanda, kadınların içinde yaşadıkları dünyanın herhangi bir yönünü en azından çalışma yaşamlarım değiştirip yeniden kurmak uğraşından kopuk, temelde kendine hayran bir yaklaşımı yüreklendirmektedir. Bu dergilerde, sözde feministler kadınları kendileriyle ilgilenmeye, ince kalmaya, form tutup egzersiz yapmaya, kendilerini özgür, neşeli ve bağımsız hissetmeye zorluyor. Bu mesajın, hele çok ciddiye almazsak, kötü bir yanı yoktur, ama en azından Batılı kadınların bedenleri ile ilgili olarak sıkça duydukları, ince ve güzel olmak uyarısına dikkat çekecek ölçüde benzediğinin de bilincinde olmalıyız.

Susie Orbach'ın Fat is a Feminist Issue adlı kitabındaki şila verici öğüt de benzer bir eleştiriye uğramıştır.20 Kadınlara yakıştırılan toplumsal tanımlamalarla kadınlara yönelik beklentilere içten bir ilgiyle yaklaşmasına ve birçok kadının kendisinden gördüğü şifa verici yardıma karşın Orbach, yine de ifişmanlığın birçok kadının karşı karşıya kaldığı esas sorun olduğundan hiç kuşku duymaz. Çözüm olarak, "nasıl kilo vereceğimizi" bize söyleyecek olan bedenlerimizin sesini dinlemeyi yeniden öğrenmeyi önerir. Bedenimizin dili, erkek egemenliği' nin ürünü olan ve kadınlara "bir savunma olarak şişmanlıktan kurtulmayı" öneren geleneksel dişilik ülkülerini en azından kısmen destekler görünmektedir.

Ortada bir sorun daha vardır: **İnsan davranışlarının biyolojik temeli yalnızca toplumsal anlamlar yoluyla yaşanıp anlaşılmaz, insan toplumları ve eylemleriyle dönüştürülüp belirlenir. İnsana özgü yetilerin gelişmesi ya da güdükleşmesi, belirli toplumların olanakları ve kısıtlamalarınca biçimlendirilir. Biyoloji ve toplum iki ayrı ya da ayrı tutulabilecek bütün değildir. Belirgin biçimde insana özgü sayılan bir dili konuşabilmek, yazmak, kişisel kimlik duygusu geliştirmek gibi yeti ve özellikler, yalnızca toplumsal ilişkiler bağlamında oluşabilir.**

İnsan bedeni ve gereksinimleri hiçbir zaman birtakım kaçınılmaz ya da basit doğal süreçlere indirgenemez. Örneğin Üçüncü Dünya ülkelerinde erkekler kadınlardan daha uzun yaşar; Batıda ise bu farklı ölüm oranları tam tersinedir. İnsan toplumları her zaman bedensel gereksinimleri yönlendirmiş, denetlemiş ve kendine göre uyarlamıştır. Yiyeceklerin, erotik uyarımların ve benzerlerinin simgesel anlamları vardır. Biyolojik, sınırlamalar kesinlikle gerçek olmakla birlikte toplumsal ya da kültürel sınırlamalardan daha kolaylıkla değiştirilebilirler. İnsanlık tarihinde günümüze dek, meme vermenin yerini alacak biberonun icadı kolay olmuştur ama erkeklerin çocuklarını biberonla beslemelerini sağlayacak toplumsal koşulların yaratılması hiç de o kadar kolay olmamıştır. Tüm toplumsal gelenekler doğal gibi görünse de gerçekte insani gelişmenin izlediği katı ve değişmez biçimler, ritmler ya da ilişkiler yoktur. Asıl insana özgü olan şey, ister kadın ister erkek olalım, yaşamlarımızın yalnızca biyolojik gereklilikle değil, esas olarak insan eylemi ve düşüncesiyle belirlenmesidir.

İnsani gereksinimler hiçbir zaman sadece bedensel değildir: Eşit ölçüde duyguları ve usu da ilgilendirir. İlişki kurmak, anlamak, yaratmak, çalışmak ve katkıda bulunmak gereksinimleri ancak karşılıklı toplumsal ilişkiler yoluyla oluşturulabilir. İnsanlar için çocuk bakımı, kentler kurmaktan ya da

makineler yapmaktan hiç de daha "doğal" değildir (birinci faaliyetin değerini bilip ödüllendirmek son derece doğru olsa da bu böyledir). Teknoloji, onu kimlerin kullandığına ve kimlere hizmet ettiğine bağlı olarak insanların mutluluğuna ya katkıda bulunur ya da engeller. Onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyıllarda kadınların eğitimin dışında tutulmaları ve orta sınıf kadınlarının kendi içlerine kapanmaları doğal olarak kadın mühendis fazlası oluşumuna yol açmamıştır. Ama 1860'da Mary Potts'un yeni tip bir ev ütüsü, 1899'da ise Mrs. Cockran'ın ilk bulaşık makinesini icat etmeleri 'her ikisi de Kuzey Amerika'da gerçekleşmiş ve bu yüzden kayıtlara geçmiştir ve asıl Marie Curie'nin çok sonraki nükleer araştırmanın temelini oluşturan, radyoaktivite ile ilgili keşifleri, kadınların makine icat etmekte ya da en soyut bilimsel kuralları keşfetmekte doğuştan yeteneksiz olmadıklarını ortaya koyar. Dora Russell'ın, yalnızca erkeklerin makine icat edebileceklerine olan inancı feministlerin on yıl öncesinde alaylı bir gülümsemeyle dinledikleri bir iddiadır; kahraman, öncü bir feminist olarak 70 yıl değiştirmeden sürdürdüğü bir inançtır bu. Oysa Dale Spender'ın böyle bir görüşü hiç eleştirmeden devralması oldukça rahatsız edicidir.

"Kadınlar" ile "doğa", "erkekler" ile "makine" arasında ilişki olduğunu ileri süren görüşlerin peşine düşmeden önce, erkek üstünlüğünün cinsiyet ideolojisinin temelindeki yeri konusunda endişe duymalıyız. Bu görüşler, kadınların bilgi edinme ve güç kullanma uğraşlarının dışında tutulmalarını haklı göstermeye yararlar. Ve bu dışlamanın sonuçları açısından duygusallık ile nefreti birbirine karıştırırlar. Erkekler "doğa"dan uzaklaşmış görünürler çünkü dünyadaki etkileri, kendilerinin ve başkalarının yazgısı üzerinde daha büyük bir denetim kurmalarını sağlar, öte yandan kadınlara tanınan daha kısıtlı olanaklar, "biyolojik gereklilik" ideolojisi yoluyla doğrulanıp düzenlenir.

Kadınların Kurtuluşu ve Erkek Sorunu

Çağdaş kültürel feminist yazında dişilin hem daha erdemli hem de daha doğal olarak ülküselleştirilmesi kaçınılmaz karşıtını, yani erkeklerin kötü ve doğa düşmanı olarak yerilmesini getirmiştir. Eril ruh, bu düşünceye göre yalnızca kadınları baskı altında tutmakla kalmayıp insanın hayatta kalmasını da tehlikeye atar. **Robin Morgan** bize, "cinsiyet ayrımcılığının, ırkçılığın, açlığın, savaşın ve çevresel felaketlerin zararları" ndan erkeğin rekabetçiliğinin ve açgözlülüğünün sorumlu tutulabileceğini söyler. **Judith Arcana**, "eril" kültür ile "eril" davranışların "ahlaksız ve zalimane" olduğunu yazar. Buna göre eril nefret ve eril aşağılama, kadınlar ile erkekler, erkekler ile doğa arasındaki tüm ilişkilerin niteliğini belirler. Erkeklerin kadınlarla ve doğayla olan ilişkilerini simgelemek ve erkeklerin kadınlara nasıl üstünlük sağladıklarını açıklamak için şiddete dayalı cinsel ayrımcı pornografinin imgeleri kullanılmıştır.

Andrea Dworkin bize, erkeklerin kadınlar üzerinde terör yoluyla üstünlük kurduklarını söyler:

> Gerçek şudur ki, erkekler düzenli olarak kadınlar üzerinde zorla cinsel etkinlikte bulunurlar. İşte kadın hareketi tam olarak buna bu gerçeğin bilincine varılmasına dayandırılmıştır.

Dworkin'in feminist tarihi bu biçimde yeniden oluşturması yanıltıcıdır. Pornografi karşıtı kadınların yer aldığı bir Amerikan antolojisinin sonsözünde Adrienne Rich, "bu kitap kimi yönleriyle 1980'lerin başındaki Amerikan feminist dünyanın küçük bir örneğidir" der. Eğer bu doğruysa, o hareket değişmiş demektir. Amerika'da olsun İngiltere'de olsun (iki hareket arasındaki birçok farklılığa karşın Amerikan feminizminin İngiltere üzerinde her zaman için güçlü bir etkisi olmuştur) yetmişlerin başında feminizm, birincil olarak erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddete karşı bir tepki değildi.

Gerçi yetmişlerin başında kadın kurtuluş hareketinin İngiltere'de tıpkı yüzyıl önce feministlerin de yaptığı gibi, erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddete karşı örgütlenmeye başladığı doğrudur. Feministler hırpalanmış kadınlar için sığınaklar kurulmasını desteklemişler, kadınların tüm cinsiyetçi teşhir biçimlerine; çıplak posterlere, pornografiye ve her türden malın reklamı için kullanılan, her yerde hazır ve nazır basmakalıp dişil görüntüye karşı yürüyüşler, duvar ilanları ve yazıları yoluyla doğrudan eyleme geçmişlerdir. Ama bu mücadeleyi, kadınları ekonomik bağımlılık ve kültürel

aşağılanma altında tutan toplumsal uygulamalarla inançları inceleyip karşı çıkan sayısız stratejinin ve eylemin yanısıra yürütmüşlerdir. İngiltere'de, kadın kurtuluş hareketinin 1969-1972 yılları arasında çıkardığı yazıları toplayan ilk antoloji, **The Body Politic**, etkinlik alanının genişliğini gözler önüne sermektedir. Başlıca konular şunlardır: Üreme hakkı, çocuk bakımı ve çocuk zammı, kadın sağlığı, meslek eğitimi ve kadınların çalışma koşulları. Buna ek olarak, iletişim araçlarının, hukukun, eğitimin ve devlet politikalarının kadınların yaşamını düzenlemekteki genel rolü de inceleniyor ve eleştiri süzgeçinden geçiriliyordu.

Yetmişlerin başında feministler, kadınların ikinci planda tutulmalarını sağlayan imgeleri, düşünceleri ve gündelik uygulamaları ortaya çıkarmakla meşguldü. Biz, kadınların, onları hem aşağılayan hem de susturan bir kültürel alanda; erkeklenil küstahlıkları, kendini beğenmişlikleri, horlamaları ile değersizleştirdikleri, düşük ücrete layık buldukları, ruhsal çöküntüye uğrattıkları bir dünyada yaşadıklarını ileri sürüyorduk. Ama "dişil" ve "eril" kimliklerin önceden saptanmış veya parçalanmaz olduklarını düşünmüyorduk. Feminizmin yeni bir kadın ile yeni bir erkek yaratacağını umuyorduk. Cinsiyetin belirlediği kalıplaşmış tiplere ve bunların temelinde yatan "doğal" bir farklılık düşüncesine bağlılık, kadınların baskı altında tutulmalarından sorumlu olduğu gerekçesiyle eleştiriliyordu, Sheila Rowbotham 1973'de iyimserlikle şöyle yazmıştı: "Hem erkekler hem de kadınlar için yeni toplumsal ve kişisel olasılıkların başlangıcında olduğumuza inanıyorum." **O zamanlar birçok feminist, cinsel farklılıklardan ve hele hele kadınlardaki olumlu bir farkın üzerinde durulmasından rahatsız olurdu. Kadınların varolan yetilerinin ve davranışlarının gücünü yeterli ölçüde tanıyamama eksikliği (bunlar ne denli ağır gelişmek zorunda bıraktırılmış da olsa) daha sonraki radikal/küllürel feministlerin dolduracağı bir boşluk yarattı.**

Hiç de şaşırtıcı gelmeyeceği gibi erkekler, feministlerce her zaman sorun sayılmıştır. Ama yetmişlerde, tipik eril amaçlar ve davranış biçimleri daha çok çelişkili bir durum olarak görülürdü. Biz, erkeklerin hiç değilse kendi sınıf ve topluluklarındaki kadınlar karşısında sahip oldukları becerileri, güveni, kişisel sorumluluk duygusunu ve özyönetimi elde etmek istiyorduk. Çoğu erkeğin değişen ölçülerde paylaştığı küstahlık, duyarsızlık, kendini zorla kabul ettirme ve başkalarının mutluluğu karşısında sorumsuz davranma niteliklerinden hoşlanmıyor, bunlara içerliyorduk. Erkeklerin cinsiyet ayrımına bağlı varsayımlarına, bizleri, erkeklerin gözündeki çekiciliğimiz ve yararlılığımız yoluyla tanımlayan basmakalıp betimlemelere her zaman öfkeyle karşı çıkıyorduk. 1960'ların ilerici sayılan filmlerinde kadınlara yönelik bilinçsiz ve derin nefretin bugün yeniden farkına varmak, örneğin Darling filminde Julie Christie'nin kadın düşmanlığı içeren bir tutumla ele alındığını görmek ya da biz daha politik gündemde bir sorun olarak belirmeden önce, kadınları öyle tanımlayan Harold Wilson'un ataerkil sesini duymak gerçekten şaşırtıcıdır!

Son yıllarda, yetmişlerin başlarındaki feministlerin fazlasıyla "falosantrik", tipik "eril" davranış ve değerler konusunda fazlasıyla kabullenici ve eleştiriden yoksun, tipik "dişil" uğraşlar, üslup ve davranış konusunda ise fazlasıyla yadsıyıcı ve eleştirel oldukları ileri sürülmüştür. Bu iddiada gerçek payı vardır. Yetmişlerin başında, orta sınıf eğitiminden geçip feminist olan, aralarında gençlerin çoğunlukta olduğu kadınlar annelerininkinden değişik bir yaşam istiyorlardı (istediğimiz yaşam hiç kuşkusuz babalarımızınkinden de farklıydı). Ama o günlerde anneliğimden gurur duyup zevk alırken yalnız olmadığımı biliyordum. Sık sık yadsınmasına ve kimi feministin karşı çıkmasına rağmen çocuklar ve çocuk bakımı, o zamanlar çoğumuz için büyük anlam taşıyordu. Valerie Charlton'ın 1973'de yazdığı gibi, "kadınların kurtuluşu, başka şeylerle birlikte çocuk bakımının ve çocuklarla ilgilenmenin değişik yollarının geliştirilmesinden ayrı düşünülemez" Feministler, geleneksel kadınlığın ayak bağı olarak gördükleri şeylere aşırı tepki gösteriyorlardı, ama bizler, bu tepkiyi haklı gösterecek yeterli acıyı ve burukluğu tatmıştık. Kadınların kurtuluşu hareketi, kadınca klişelerin, kadınların yaşantılarını ve isteklerini görmezlikten gelip çarpıttığına inanıyordu. O zamanlar, feministler, erkeklerin ve "erkekliği"n de çelişmelerle dolu olduğunu görme eğilimindeydi. Erkekler kadınlara duydukları hayranlığı, gereksinimi ve ilgiyi, kabadayılık, sindirme ve nefret ile birlikte ifade ediyorlardı. Çok iyi bilinen "erkek şovenizmi" kavramı değişkendi.

Feministlerin kendilerini, o zamanlar gelişmekte olan "karşı kültürün" ve solcu, köktenci, devrimci hareketin bir parçası gibi gördükleri bir sırada, erkeklerin karmaşık bir topluluk meydana getirdikleri görüşü daha kolay kabul ediliyordu. Erkekler tipik eril ideallere değişik biçimlerde tepki gösterdiler: Bu, kimi zaman belirsizlik, kuşku ve (özel yaşamda itiraf edilen) endişe duyguları olarak ortaya çıktı, kimi zaman da, yine o sıralarda beliren eşcinsel hareketin içinde olduğu gibi (çokluk, herkesin önünde dile getirilen) açık bir alay ve ret) olarak. Sheila Rowbotham, o günlerin korkusuz ama biraz büyüklük taslayan özgüvenini şöyle özetliyor:

> **Onların [erkeklerin] cesaretimizi kırmasına izin vermemeliyiz. Biz kendi yolumuza gitmeliyiz ama onları da birlikte götürmek gerektiğini unutmamalıyız. Onlar çok yavaş öğrenirler. Bin yıllık mutluluktan sonra kabuklarından yeni çıkmış yaratıklara benzerler. Hassas, ürkek ve korkaktırlar.**

Feministlerin, erkek gücü ve mevki karşısında direnmeleri de çelişmesiz sayılmazdı. Özellikle, karşı cinsle ilişki içindeki kadınlar soldaki erkeklerin değişen ölçülerdeki kişisel gücü karşısında karışık hisler besliyordu. Erkeklerin gücünden gocunduğumuzu kabul ediyor, alışılmış üstünlüklerini yadsıyorduk, ama bize çekici göründüklerini de kabul edebiliyor muyduk? Güçlü erkeklere (ve gittikçe artan ölçüde, güçlü kadınlara) duyduğumuz ilgi, tüm durumlarda katıksız eşitlikçi ilişkilere duyduğumuz özlem ile çelişiyordu: Güçlülerin çekiciliği karşısında duyulan bu çocukça ve bilinçsiz arzunun ve ilginin ortaya çıkardığı karmaşık duygular, bence, birçok feministin daha sonra erkeklere yönelttiği sert ve tepeden bakan karşı çıkışın nedenlerindendi.

Yetmişlerin başında, birçok radikal erkek, kadınların kurtuluşu düşüncesi karşısındaki alaylı ve yadsıyıcı tutumdan çabucak vazgeçip büyüklük taşlaşa da en azından cesaretlendirici davranmaya başladı. 1971'de Juliet Mitchell'ın yazdığı gibi:

> **Radikal erkekler, kadınların kurtuluşu hareketini iğrenç biçimde alaya aldıkları günleri unutturmak çabasıyla, "bizi de alın" diyen yarı yalvarır yarı boynu bükük tavrından, "hadi bize yolu gösterin, sizler yeni devrimci umudumuzsunuz... sizi destekleriz" diyen geri çekilme tavrına uzanan çeşitli tutumlara girmişlerdir.**

"Karşı kültür" içinde yer alan erkekler başından beri hem kadın kurtuluş hareketinin hem de eşcinsel kurtuluş hareketinin cinsel politikasını kabul etmişlerdir. Kendilerini bu politikanın tehdidi altına altında hissetmeyi reddetmişlerdir. Erkeklerin çoğu feministçe sorumlulukları karşısında isteksiz davranan kadın arkadaşlarını ciddi biçimde cezalandırmaya bile gitmiştir; kimi erkek için kurtuluş hareketi, kadınların artık yaşamlarındaki erkeklerden daha da az şey isteyecekleri anlamına geliyordu! Zaman zaman erkeklerin desteğinin yüzeysel ve gösterici bir yanı olsa da, kadın hareketinin kampanya çalışmalarına ciddi destek sağlamıştır. Kimi erkek kadınları dinleyip değişmeye çalışmıştır. Örgütlü solda kadınların baskı altında tutulması teorik olarak sınıfların baskı altında tutulmalarının bir yan ürünü olarak görülmüşse de "kadın hakları" en arkada bile olsa her politik gündemde belirmeye başlamıştı.

O zamanlar feministlerin çoğu, erkeklerin değişebileceğine ve değişmesi gerektiğine inanıyordu. Kadınların yaşamlarındaki erkeklerle giriştikleri kişisel mücadele yetmişlerin başında cinsel politikanın ana hedefi olarak görülüyordu. O zamanlar, benim gibi erkeklerle birarada yaşayan feministler çokluk başarılı bir biçimde erkekleri çocuk bakımı ve evişlerini paylaşmaya zorlamak için savaşıyordu. Örneğin, Kuzey Londra'nın halkçı yerel politikasında birlikte yaşayıp çalıştığım erkekler, ister kendi çocuklarıyla ister arkadaşlarının ya da sevgililerinin çocuklarıyla birlikteyken, çocuk bakımına ayırdıkları zamanın değerini bilmeye başladılar. (Paylaşılan ev içi sorumluluklarında elde edilen başarının ya da kaçınılmaz başarısızlıkların tarihi henüz yazılmayı beklemektedir; umarım, sözkonusu çocuklar, bu tarihi bize kendileri sunarlar!)

Tümüyle daha belirsiz ve kuşkulu bir başarıyla da olsa, feministlerin yakınları olan erkeklerden tüm cinsel ayrımcı düşüncelerini ve davranışlarını bir yana bırakmalarını istedikleri doğrudur; başka bir

deyişle, erkekler kadınları öncelikle birer cinsel nesne ve duygusal, fiziksel bir doyum kaynağı görüp öyle davranmakdan vazgeçmeliydiler. **Andrea Dworkin**'in "erkeklerin sistemli sadizmi" konusundaki görüşlerinin günümüzde bu ölçüde yaygınlık kazanacağını yeni kadınların kurtuluşu hareketinin başlangıç döneminde kimse aklının ucundan bile geçirmezdi. Kimi zaman pornografinin kendisi kadar ateşli bir hal alan Andrea Dworkin'in yazıları, cinsiyetçiliğe karşı verilen politik mücadeleyi tahrif, eder ve yadsır. Dworkin'in şöyle yazar:

> **Kişi her şeyi bilir, yine de cinsellik ile cinayetin biri olmadan öbürünün olmasını imkansız ve düşünülmez kılacak biçimde erkek bilincinde içiçe geçmiş bulunduğunu kabul etmekte güçlük çekebilir. Kişi her şeyi bilir, yine de, en derinlerde, kadınların ortadan kaldırılmasının erkekler için kimlik ve anlam kazanma kaynağı olduğunu kabul etmemekte direnebilir.**

Kişinin hiçbir şeyden haberi olmayabilir ama yine de, bu ürkütücü söylemin yanlış ve korkutacak ölçüde yararsız olduğundan emin olabilir.

Erkeklerin şiddet duygusu ve bunun zamana bağlı kalmayan, evrensel kaçınılmazlığı konusu, seksenlerde feminist düşüncenin ve eylemin merkezine yerleşti. Erkeklerin hiçbir zaman değişmeyeceği, erkek egemenliğinin kaçınılmaz ve altedilemez olduğu inancı, en azından radikal feminizm çerçevesinde etkin bir görüş durumuna gelmiştir. Örneğin Angela Hamblin bu gelişmeyi 1982'de şöyle anlatmıştır:

> **İngiltere'de, değişikliğin gerçekleşebileceği ve bu yüzden peşinde koşulmaya değer olduğu, radikal feminist çevrelerde azınlığın görüşüdür... Kadınların baskı altında tutulmasına tek çözüm olarak erkek çocukların terkedilmesi de dahil tümüyle erkeklerden kopmayı savunan görüşler, politik değişimi zorlamakta yoğunlaşan daha önceki radikal feminist düşünceyi ikinci plana itmiştir... Tek tek erkeklerle olan ilişkilerinde değişiklik sağlamaya ya da oğullarının gelişimini etkilemeye çalışan feministler, dişil enerjiyi boşa harcamak, kimi durumda da "düşmanla işbirliği" yapmakla suçlanmıştır.**

Eleştirdiğimiz radikal ve kültürel feminist temaların, günümüz feminizmi içinde yaygınlaştığının, çünkü birçok kadına yaşamlarında kadın olarak yeni bir güven ve yaratıcılık duygusu verip birçok erkeğin kadınlara dönük aşağılayıcı, yok sayıcı ya da baskıcı davranışına karşı duyulan saldırganlığı körüklediğinin farkındayım. Bu kitabın gelişimi boyunca göreceğimiz gibi bu temalar tanıdığımız dünyanın en sevgisiz, usdışı ve yıkıcı yanlarının kökten reddine yol açmıştır. Gene de ben endişe içindeyim, çünkü bu temalar, aynı zamanda kimi etkili ve ticari yönden başarılı feministlerce geliştirilmiş ve feminizmin geleceği açısından çok önemli olduğuna inandığım kadın hareketinin yetmişlerdeki etkinliklerinin çoğunu önemsiz sayan yeni bir politik tasarıma dönüştürülmüştür. Bu yeni ve sorunlu feminist tasarım, en etraflıca, Birleşik Devletler'de **Mary Daly**, İngiltere'de ise **Dale Spender** tarafından geliştirilmiştir. Sh:18-38

FEMİNİST BİR SOSYALİZM GÖRÜŞÜ

İngiltere'de savaş sonrası Keynesçi refah devletine duyulan genel inancı yıkıp yerine serbest pazar düşüncesini getirmek, aşırı Sağın ve çeşitli baskı gruplarının yaklaşık otuz yılını aldı. Günümüzün cinsiyetçilik karşıtı sosyalist birliği, o herkesin üzerinde görüş birliğine vardığı nitelikli, Beyaz, heteroseksüel, özürsüz erkeklerin emekçi sınıfının temsil ettiği politik yaklaşıma geri dönemez ve dönmemelidir. Solun da yeni bir sosyalizm görüşüne varabilmesi için benzer biçimde her şeyi yeniden, temelden ele alması gereklidir. Birçok sosyalist feminist, böyle bir yenilenmeye, tüm bireylerine bakabilen ama kadınların dolu dolu ve yaratıcı yaşamlar sürdürmelerini sağlayabilen bir toplumun nasıl yaratılacağı sorusunu ele alarak başlanması gerektiğini savunuyorlardı. Kimi sosyalist feministlerle yandaşları, böyle bir toplumu gerçekleştirmek amacıyla mücadeleye girişmişlerdir. Geleneksel sol ise hâlâ yeni görüşünü üretmek durumundadır. Ama işçi hareketi ve sol, tüm insan

ilişkilerinin doğasıyla ilgilenen bir feminist görüşü benimsemedikçe, çoğunluğa hitap etme umudunu hiçbir zaman taşıyamaz.

İngiltere'de "sosyalizm" 1920'lerin sonundan bu yana iki egemen gelenekle bağlantılı olmuştur: İşçi Partisinin perderşn hi düzeni ve işçi hareketinin ekonomizmi. Bunlardan ilki, savaş sonrasında İngiliz sanayinin çeşitli kollarında uygulanan devletleştirmede örneğini bulur; bu uygulama işgücünün koşullarını düzeltmiştir gerçi ama işgücünden uzak ve işgücüne kapalı, demokratik olmayan, yetkeci yönetim yapılarını değiştirmeden olduğu gibi bırakmıştır. İster Ulusal Sağlık Hizmetlerinde ve okullarda, ister başka devlet dizgelerinde olsun, aynı katı hiyerarşik yönetim sıralaması yerel yönetimler ve refah devletinin başka kuramlarınca da benimsenmiştir. Yerel yönetimlerin belediye meclislerinde (son zamanlarda Solcu işçi belediye meclislerinin getirdiği değişiklikler yapılana dek) çeşitli yönetim düzeylerinin birbirleriyle ya da seçimle gelmiş meclis üyeleriyle karşılıklı ilişkisi çok azdı ve çıkarlarını korudukları halktan tümüyle kopuktular. Bu tür bir sosyalizm ancak işgücünde ve halkta bir güçsüzlük duygusuyla birlikte amaçları ve hedefleri açısından destek ya da katılım yerine pek düşmanlık olmasa da ilgisizlik uyandırarak başkaları adına çalışabilir.

Öte yandan işçi hareketinin sanayinin ve hizmetlerinin amaçlarını ve doğasını denetlemek için savaştığı pek olmamıştır; işçi hareketi daha çok kötü durumdaki toplulukların karşılaştığı tüm öbür toplumsal eşitsizlikleri, karşı çıkmadan, bir yana bırakarak sermaye ile işçiler arasındaki gelir dağılımı adına savaşmıştır. Belirli türde grevlerin dışında, işyeri ile dış dünya arasında bağlantı kurmamıştır. Ama Birinci Dünya Savaşından sonra egemen olan bu bürokratik ve ekonomistik "sosyalizm", bir zamanlar sosyalist mirasımızın parçası olduğu görmezlikten gelinen, yarışma içindeki başka görüşlerin meydan okumasıyla karşı karşıya kalmıştı: Sendikacılık, işçi sınıfı feminizmi ve daha ütopyacı ve ahlakçı bir sosyalizm, işçilerin çeşitli biçimlerde üretimi denetlemelerinin, karşılıklı işbirliğinin ve ilginin ve tüm insan ilişkilerinin dönüşümü üzerinde durmuştur. Günümüzde tüm toplumsal ilişkilere uzanan ve insanların kendi yaşamları üzerinde daha yoğun bir denetim kurmalarını sağlayan daha demokratik ve katılımcı bir sosyalist görüşün yinelenmesi için sosyalist feministlere ve kimi erkek sosyalistlere daha güçlü bir çağrıda bulunulmaktadır.

Kimi feministlerle başka radikallerin uğrunda savaştığı bu yeni sosyalizm görüşü, işyerindeki yaşamımızla evdeki ve toplumsal çevremiz arasındaki ve üretim üzerindeki denetim ile toplumsal gereksinimler arasındaki bağların kurulmasından yola çıkar. Toplumumuzda insanlar, kişisel tüketim alanının ve evin dışında (bu alanlarda da işsizlik ve düşük ücretle sınırlandırılmış olmakla birlikte) kendi yaşamlarını denetlemekten yoksun bırakılırlar. Yaratıcılık, yaşamın anlamı ve denetlenmesi, bireysel zevke ve ebeveynlik ya da aile sorumluluklarıyla zorunluluklara indirgenir. Son yıllarda, kömür madeni köylerinde yaşayan madencilerle kadınların şiddetle uyarıldıkları gibi bizlerden beklenen, çalışma yaşamımız ya da toplumsal çevremiz üzerinde hiçbir denetim hakkına sahip çıkmamamızdır. Ama tutucu düşünce, özel mülkiyeti ve "aileyi" ne denli yüceltirse yüceltsin Margaret Thatcher, 1985'te kamu harcamalarında yapılan kısıtlamayı onaylamak için insanın evini "yeryüzünde bir avuç cennet" diye tanımlamıştır. İnsanlar kişisel ve ailesel olanın dışında bir anlam ve ait olma duygusuna sahip olmak isterler. (Ne yazık ki, bunu, çoğunlukla ulusçuluğun en yıkıcı ve gerici yanı ortaya çıkarır, tıpkı Avrupa'nın her bir yanında ortalığı karıştırıp sonunda, 1985'te Belçika'da Juventus taraftarlarının ölümüne neden olan İngiliz futbol taraftarlarının yaptığı gibi.) Artık yaşamlarımızın başka alanlarında öylesine az bir anlama ve ait olma duygusuna sahibiz ki, tüketim biçimlerinin iletişim araçlarınca pazarlanması yoluyla isteklerimizin yönlendirilmesi son derece kolaylaşmış, üstelik şiddetle savunulur hale gelmiştir. Bizlere ortak kimlik biçimi sağlayan şey modadır.

Bu nedenle yeni sosyalist görüşün ikinci açısı gerçek bir katılımcı demokrasiyi, işçilerin yalnızca aldıkları ücretler konusunda mücadele etme hakkına sahip oldukları değil, yaptıkları işin niteliği ve yöntemleri üzerinde söz sahibi oldukları bir düzeni içerir; bu düzende hepimizin gerek duyduğu kamu hizmetleri bürokratik yoldan tepeden denetlenmekle kalmayıp örgütlenmelerini ve yerine getirilmelerini bir ölçüde denetleyebilmemize izin veren biçimde demokratikleştirilir. Belediye evleri,

eğlence merkezleri, okullar ya da hastaneler gibi kamusal kaynakların bunlardan yararlananları seçimden, özerklikten ve denetimden yoksun bırakacak biçimde işletilmemeleri gerekir.

Toplumsal hizmetler, en iyisi olduğuna inandığımız evdeki bakım hizmetiyle derin ve acımasız bir karşıtlık içine girmemelidir (ama nedense evlerde şiddet ile çekilen acıların çokluğu karşısında ev hizmetlerinin kötü yanını görmezlikten geliriz).

Bizler (tutucu düşünce açısından ne denli kutsal sayılsa da) yalnızca "ailelerimize" ait değilizdir, daha doğrusu, kamusal yerleri kullananlarla karşılıklı görüş alış verişi içinde, değişik gereksinimlerimizi karşılayacak biçimde tasarlayıp desteklediğimiz ve gözettiğimiz ölçüde sokaklarımızın, mahallemizin, parkların, kafelerin, tiyatroların, otobüslerin ve dükkanların toplumsal dünyasına ait olduğumuzu hissetmeliyiz ve bunu yapabilirsek yaşamlarımız zenginleşecektir. Toplumsal çevreden kopuk ve evin dışında, işyeriyle her türlü ilgiden uzak aile yaşamında görülen gerginliklere, tekdüzeliğe, eşitsizliklere ve sıkça ortaya çıkan sömürüye ışık tutan feministler, gereksinimlerine yanıt verecek değişik türde bir toplum hizmetine yönelik yeni bir sosyalist görüşe katkıda bulunmuşlardır:

> **Yaşlı bakımevleri daha çok apartmanımsı otellere ya da kendi kendini yöneten küçük topluluklara dönüştürülebilir. Özürlü gençlerin tek başlarına aileleriyle yaşamaları yerine bir özürlüler bakımevine yerleştirilmeleri daha yapıcı olabilir. Bir yuva ya da çocukevi, işbirliğine, dostluğa ve çeşitli etkinliklere dayanan olumlu toplumsal deneyimler sağlayabilir. Aile yaşamına aşırı ölçüde değer verilmesi, bu gibi başka türden yaşamları değersiz kılar.**

Kadınların "doğayla" ve besleyip büyütmekle olan bağlarını ve hatta erkeklerin evişlerini paylaşması çağrılarını yücelten yaygın feminist retoriğin bir bölümü başka feminist mücadeleleri önemsiz kılabilir, çünkü bakım konusunda daha yoğun bir toplumsal sorumluluk çağrısından ve bireysel evişlerinin yerine geçip bize kişisel yaşamımızda daha çok seçim hakkı tanıyan toplu kaynakların sağlanması çağrısından soyutlanmış olarak ortaya çıkarlar. Sağın kamusal kaynakları ve hizmetleri yıkıp geçmesini yasallaştırmak amacıyla bize sunduğu tek şey olan ”aile"yi, değer verip üzerine titrediğimiz şeylerin bir simgesi sayan görüşe feministlerin getirdiği eleştiriyi bir yana atacak denli savurgan olamayız. Michèle Barret ve Mary Mclntosh'un ileri sürdüğü gibi, **"eğer aile tekeline almasa bakım, paylaşma ve sevgi çok daha yaygın olurdu."** Aile ideolojisinin dürüstlükten yoksunluğu ve ikiyüzlülüğüne feministlerce ışık tutulması herhangi bir yeni sosyalist görüş açısından çok önemlidir.

Sosyalizm üzerine yeni görüşler, bugüne dek her zaman ve hâlâ da öncelikle İşçi Partisinin ve işçi hareketinin dışında etkinlik gösteren Soldan gelmiştir. Bunlar, kadın hareketinin, barış hareketinin, Ford'da ve Lucas Aerospace'dekiler gibi birleşik işçi kurullarının ve başka alternatif teknoloji ve alternatif iletişim gruplarının yöntemleriyle amaçlarını temsil ederler. Tümü de katılımcı demokrasinin iş örgütlenmesine yönelik yeni yaklaşımların ve kamusal kaynakların kullanımının üzerinde dururlar. Mike Cooley ve Hilary Wainwright toplumsal gereksinimleri karşılayacak halka dönük bir planlamaya dayanan yeni tip bir sosyalizm için bu gibi görüşleri ortaya atan en tanınmış iki eylemcidir. Hilary Wainwright, People's Plan for Docklands'i (Tersanelere Dönük Halk Planı) üretenlerle birlikte çalışmıştır. **Bu mücadelede birçok erkek işlerini yitirmemek için verdikleri kavgadan yenik çıkmalarına karşın çoğunluğunu kadınların oluşturduğu yöre halkı çevrelerinin denetimini ele geçirmek ve ait olmayı istedikleri bir çevre yaratabilmek için savaşmayı sürdürmektedir. Oysa bu tür bir sosyalizmin büyüyüp gelişmesine İşçi Partisi ve işçi hareketi içindeki eski sosyalizm görüşleri ile erkeklerin gücünü ve ayrıcalıklarını koruma konusundaki kararlı tutum engel oluşturur.**

Büyük bölümü İşçi Partili politikacılarca tasarlanan bildiğimiz tüm devlet hizmetleri, hiçbir zaman kadınların, ayrı bir cins olarak karşılığında hiçbir güvence ya da destek görmedikleri bir hizmet olan başkalarına bakma görevinin başlıca sorumlusu olmalarına karşı çıkamadı. Böylelikle, erkeklerin egemenliği azaltılmak yerine pekiştirilmiş oldu; bu durum kadınları, toplumsal yaşamda belli başlı yetki alanlarının dışında bırakmaya ve insanların gereksinimlerinin karşılanmasının işyerinin dışında tutulmasına yardımcı oldu. Ve amaçları ne denli "sosyalist" olursa olsun, kapitalist pazarın kendisi gibi

kâr için yapılan üretimin dışında gerçekleştirilen işlerin çözümlemesini yapıp maddi açıdan değerlendiremeyen tüm ekonomik stratejiler, doğuran ve başkalarına bakma görevi kendilerine verilenleri sömürmeyen bir toplum yaratamazlar.

Geleneksel işçi hareketi düşüncesi de eril egemenliği ve başka toplumsal hiyerarşileri güçlendirmiştir. Ekonomik farklılıkları ve "daha güçlü" sendikaların (nitelikli Beyaz erkeklerden oluşanların) pazarlık gücünü savunmakla "daha güçsüz" sendikaların ücretlerini ve koşullarını düzeltmediği bir sır değildir; gerçekten bunun tersini iddia etmek çok gülünç kaçar çünkü farklı gruplardan işçilerin ücretleri ve koşulları arasındaki uçurum giderek büyümektedir. Kadınların yaklaşık on yıldır bas bas bağırdıkları gibi erkeğin getirdiği ''aile ücreti" birçok kadın ve çocuğun gereksinimlerini karşılayamazken kadınlardan doğru dürüst bir ücreti esirgemeyi her zaman başarmıştır. Teknolojik robotların hakkından geldiği, bir zamanların güçlü imalat birliklerinin sayılarının azalması ve becerilerinin yokedilmesiyle işçi sendikalarının geleneksel uygulamaları giderek ortadan kalkmaktadır. Kadınlar, TUC Genel Kurulunda hâlâ önemli bir güce sahip değillerdir ve tam gün çalışan işçi sendikası görevlilerinin yalnızca yüzde beşini kadınların oluşturduğu sanılmaktadır. Ama bu durum değişene dek işçi hareketinin gelişmeyeceğini söyleyen kararlı feminist sesi görmezlikten gelmek artık güçleşmiştir. Örneğin, Ulusal Terziler ve Giyim İşçileri Sendikasının 1986'daki yönetim kurulu üyeliği seçimlerinde kadınların sayılarını, ondört açık yerin onbirini alarak üçten onbire çıkartmaları anlamlıdır. (APEX, ASTMS ve Vergi Memurları Birliğinde de kadınlar yönetimde daha çok yer almışlardır.)63 Angela Coyle, işçi sendikası hareketi içindeki feministlerin umutlarını şöyle dile getirmiştir:

> **Kadınlar, yeni ve daha yaygın bir kitle sendikacılığının öncülüğünü yapacak gizilgüce sahiptir... Kadınlar yalnızca gelir dağılımını değil, çalışma koşulları, çalışma saatleri, tüketim ve çocuk bakımı sorunlarını da gündeme getiriyorlar. Aykırı görünmekle birlikte, kadınların istekleri artık "kadın sorunları"nın ötesinde daha geniş bir ilgi alanına sahiptir ve işlerin azlığına, yoksulluğa ve eşitsizliğe karşı oluşturulacak radikal bir stratejiye temel oluşturabilir.**

Cynthia Cockburn'ün bu listeye ekleyebileceği gibi kadınların sendikalara "katılıp onları değiştirmeleriyle" birlikte teknolojiye kendileri için sahip çıkmak amacıyla bağımsız olarak örgütlenmeleri ve alternatif teknolojiler yaratılması için sol hareketlere katılmaları, teknolojinin "evcilleştirilmesi"ne yardımcı olup yapmak ve besleyip büyütmek arasındaki bağın yeniden kurulmasına yardımcı olabilir.

Bence kadınlar, böyle bir harekete birtakım değişmez dişil niteliklerinden ötürü değil, işyerindeki sorunların evdeki işleriyle ve etkinlikleriyle doğrudan bağlantılı olduğundan öncülük edebilirler. Sendika hareketince ciddiye alındıklarında kadınların maddi çıkarları bu yüzden ücretli iş ile evişi arasında katı ayrımları koruyan ve mekanik becerilere hizmet becerilerinden daha çok değer veren varolan emek hiyerarşilerinin bozulmasını önleyen geleneksel işçi hareketi uygulamalarını derinden sarsacaktır.

Beatrix Campbell gibi işçi hareketini yalnızca "erkeklerin bir hareketi" olarak nitelendiren, hiçbir zaman kadınların çıkarı doğrultusunda eyleme geçmediğini ileri süren feministlere katılmıyorum.

Tüm öbür toplumsal kurumlar gibi işçi sendikaları da her zaman için erkeklerin egemenliğinde olmuştur ve kaba bir cinsiyetçilik gütmüştür. **Tarihsel olarak kadınları doğrudan dışlamış ve kadınların kavgasını destekleyememişlerdir; nitelikli emek gücünü korumaları, kadınlara ve azınlık gruplarına uygulanan ayrımı cesaretlendirici olmuştur.** Erkeklerin işyerindeki davranışları, işyerinin dışındaki davranışlarında da olduğu gibi her zaman sorun yaratmıştır. Bu sorunu ancak birkaç sendika, ancak kadınların yoğun baskıları sonucunda ciddi olarak ele almaya yönelmiştir. Öte yandan, erkek sendikacıların kadın işçilerin çıkarlarını desteklediği (örneğin Ulusal Memur Sendikasının 1890'daki eşit ücret desteği ile sağlık emekçilerinin 1980'deki kavgasına verilen destek gibi) ve erkeklerle kadınların elele savaştıkları durumlar da olmuştur.

Kadınlar geçmişte artık başka bir döneme ait görülen, erkeklere verilen bir "aile ücreti" düşüncesini desteklemişlerdir. Ama artık emek maliyetlerini düşürmek ve emeği koruma yasalarıyla çok güç kazanılmış başka işçi haklarını göz ardı edebilmek amacıyla kesin kararlılık içinde yarım günlük düşük ücretli kadın emeğine yönelen işverenler ve iş pazarının varlığı ve kadınların iş olanaklarının yarısına sahip çıkmaları göz önünde tutulacak olursa kadınları güçlendirecek yeni işçi hareketi stratejileri bir cömertlik gösterisi olmaktan çıkıp ileriye dönük bir zorunluluk haline gelmiştir.

"Bedelini kadınlara ödetmeden herkesin gereksinimlerini nasıl karşılayabiliriz?" diye soran feminist yaklaşımı bir kez ciddiyetle ele aldığımızda, toplumun toptan değişimini kendimize amaç edinmiş oluruz. Yerel yönetim yayınlarında karşımıza çıkan feminist yazılardan, örneğin Büyük Londra Meclisi Sanayi Stratejisinde olduğu gibi böyle bir görüşün resmi olarak onaylanmış bir ön incelenmesini görürüz:

Bu son derece temel insanlık sorunu toplumun her kesiminde işbölümünün ve çalışmanın ödüllendirilmesi, ücretli çalışma saatleri, becerilerin değerlendirilmesi ve öğretilmesi konularında kesin kökten değişimler gerektirir... Ücretli iş ile evdeki bakım arasındaki ilişkinin değiştirilmesiyle her ikisinin de insancıl öğeleri biraraya getirilebilir ve ezici yönleri aza indirgenebilir. Belki de işin, yaratıcılığının ve bakımın anlamlarının dönüşüm geçirdiği ve böylece işin ağır ve sıkıntılı olmadığı, yaratıcılığın gözde bir azınlığa yönelmediği ve bakımın tek bir cinsin sorumluluğu sayılmadığı bir gelecek oluşturabiliriz.

Sendikaların gücünü yitirdiği, ilerlemenin yavaş ve zorlu olduğu bir dönemde kadınları sendika politikasında daha etkin bir biçimde yer almaya zorlamak tuhaf görünebilir. Ama bu düşüş Su Kazanı Yapımcıları Sendikasına (İngiltere'nin ikinci büyük genel sendikası) başkan seçilen John Edmonds gibi kimi sendika önderlerini sendikaların bazı yeni öncelikli konularla, "eşit haklar" sorunuyla ve "işçilerin işyerinin içinde olduğu kadar dışındaki haklarıyla" ilgilenmeleri gerektiğini savunmaya yöneltti. Böyle bir yeni sendika anlayışı ile kadınlara yetki tanıyan, değişen uygulamalar arasındaki uçurum hâlâ çok büyüktür, ama feministlerin güvenle üzerinde hak iddia edecekleri bir alan yaratır. Kadınların işyerindeki mücadelesi, yaşamımızın her alanındaki eril egemenlik kültürüne ve alışkanlıklarına karşı verdikleri kavgadan daha önemli değildir, ama belediye meclislerinin içinde ve çevresinde verilen mücadeleleri gibi kadınların yerleşik politik tartışmanın ve eylemin içinde yer almalarının başka bir yoludur.

Eril egemenliğe karşı verilen kavgayı sosyalizm kavgasının bir parçası haline getirmek amacıyla merkeze doğru ilerleyen feministler, toplumsal alan politikası (eşitlik sorunu) ile kişisel yaşam politikası (kadınların deneyimlerini anlayıp değerlendirebilmek) arasında denge kurabilme sorunuyla yüz yüze gelmişlerdir. Ama bir zamanlar kadın hareketinin sorunu, kişisel konuların nasıl politik hale getirilebileceğiyken, şimdi sorun tersine dönmüş, feministleri işin politik yönünün kişisel yönünü önemsiz kılmadığını savunmak zorunda bırakmıştır. **Alman feminist Barbara Sichtermann**'ın ileri sürdüğü, benim de katıldığım gibi günümüzde **"dünyasal ve geleceği belirleyici boyutlardaki çelişkiler, birer gönül meselesiymişçesine ele alınıyor."** Eğer bizler savaşımızı kazanmak istiyorsak, kadınlara gereken çözüm bu değildir.

Kültürel feministler, eşitlik için politik eyleme girme konusunun üzerinde durmanın ve erkeklerin egemenliğindeki politik kuruluşlara katılmanın, kadınların kendilerine özgü deneyimlerinin ve değerlerinin ifadesini kaçınılmaz olarak çarpıtıp yok edeceğinden ve belki de kadınları daha saldırgan, daha hırslı yapacağından, erkeklere benzeteceğinden korkuyorlar. (Oysa kadın konferanslarından bildiğimiz gibi bir kez kendilerini daha güçlü hissetmeye başladıklarında kadınlar da aynı erkekler gibi atılgan ve hırslı olabiliyorlar.) Ama eğer başarıya ulaşmak isteniyorsa, erkeklerin egemenliğindeki politik yapıların içinde çalışmak kadınların bağımsız olarak örgütlenmelerini engellemez, engellememelidir. Başarıya ulaşan herhangi bir feminist kavga, politik meydanların içinde ya da dışında, kadınların erkeklerle olan ilişkilerini değiştirmeye başlıyor ister işyerinde, ister evde ya da genelde toplum içindeerkeklerin kadınlara egemen olmalarını sağlayan koşulları değiştiriyor. Birkaç ayrıcalıklının ötesinde tüm kadınlara ulaşan bir feminist politika, gelir, kaynaklar ve kaynakların

kullanımı gibi maddi eşitsizliklerle ilgilenmelidir. Bu da, her ne kadar yıpratıcı ve yavaş olursa olsun, devletin içinde ve çevresinde mücadele vermek, sendika çevresinde çalışmak demektir. Bu gibi mücadeleler cinsel politika ve ideoloji açısından eşit derecede önem taşır çünkü bunlar kaçınılmaz olarak birbirleriyle bağlantılıdır: Ekonomik bağımsızlığı olan kadınlar, kaba saba bir adamı bırakmak, isterlerse lezbiyen bir yaşam tarzını benimsemek ve anne olmaya ne zaman ve nasıl karar vermek gibi kimi seçimleri daha kolay yaparlar.

Kadınlarla erkekler arasındaki en büyük ayrım toplumsal eşitsizlikken kadınların erkeklerden farkını korumak için toplantı alanlarından uzak durmanın gerektiğini ileri sürmek, dışlanmayı ve geri planda bırakılmayı geliştirecek erdemlerle değerlerin korunmasını önermek demektir bu da pek öyle yüceltilecek bir şey sayılmaz. Erkeklerin kadınlarla ilişkilerinde ve onlar karşısındaki ayrıcalıklarında yeni gedikler açılmaktadır. Bu gediklerin derinleşmesiyle feministler, kendimiz ve başkaları adına istediğimiz geleceğin yaratılmasına katkıda bulunmak için kadınları güçlendirmeye çalışabilirler.

Stratejik açıdan bunun anlamı şudur: Feministler, asgari ücret, daha kısa "çalışma saatleri", evde bakacak bir bağımlısı olanlar için izin ve bağımsız bir gelir için savaşmalıdırlar. Bu, kadınların, özellikle dışlandıkları işlerde çalışabilmelerini sağlayacak biçimde eğitilmeleri, desteklenmeleri ve görevlendirilmeleri demektir. Bu, devletin sanayi alanına yaptığı para yardımının ve müdahalenin değiştirilip toplumsal gereksinimleri karşılayacak işlerin yaratılması ve erkeklere özgü etkinliklere kadınlarınkinden daha çok değer veren ve bunları daha çok ödüllendiren yerleşik kavramların yeniden değerlendirilmesi demektir.

Somut olarak bu, kadınların İşçi Partisi ve TUC'de gerçek güce sahip olmaları, ama temel olarak bu kurumlan dışardaki radikal kadın gruplarının etkinliklerine açan politikaları yaratıp desteklemelerinin de çok önemli olduğu anlamına gelir. Sağlık ve ulaşım alanlarındaki kadınların, madenlerin kapatılmasına karşı olan kadınların ya da kurumlaşmış ırkçılıkla savaşan kadınların eylemlerinde gözlemlediğimiz gibi sosyalizmle ya da herhangi bir ilerici tasarımla yeni düşünceler bu gibi etkinliklerden doğmuştur. Yerleşik güç hiyerarşilerinin en dibinden en tepesine yol alabilmemiz için feminist görüşlere gerek vardır.

İdeolojik olarak bu, egemenlik ve boyun eğme kavramlarını dile getiren ve heteroseksüel erkeği, "insanlığın" temel, kendini kanıtlamış ve yetkili temsilcisi sayan, erillik ve dişillik konusundaki tüm varsayımlarımıza meydan okumak anlamına gelir. Ve bu da bizi alıp cinselliğe, şiddete ve kişisel olanın politikasına geri götürür: Bu politika bağlamında, üreme yoluyla tanımlanmış, erkeklerin kullanımına açık, edilgen bir meta durumuna indirgenmiş kadın bedeninin ve falus yoluyla tanımlanmış kadınları zorlayan ve ezen bir erkekliğin simgesi olarak kullanılan erkek bedeninin uyandırdığı arzuların aıtık yeniden biçimlendirilmesi gerekir. Belki o zaman, kadınlarla erkekler, isteğin hem nesnesi hem de öznesi olarak çocukluklarında aldıkları zevklerin yeniden tadına varabilir, kısıtlayıcı ve zorlayıcı cinsel saplantılarından sıyrılıp karşılıklı cinsel beraberliklere girebilirler.

İşçi Partisinin bugünkü yönetiminin ve işçi sendikalarının bu değişikliklerin gerçekleştirilmesi için pek bir şey yapmadıkları doğrudur. Ama yine de düş gücüne ve taraftara sahip Ken Livingstone gibi önderler bu değişimin gerekliliğinden emindir:

Ben İşçi Partisinin neredeyse tümüyle işi olan Beyaz erkek işçilere açık olmasını her zaman için bir güçsüzlük saydım. Kendi görüşüme göre toplum bu temele dayanarak değiştirilemez. **Nitelikli ve niteliksiz işçilerden, işsizlerden, kadınlardan ve Siyahlardan olduğu kadar cinsel yönden baskı gören azınlıklardan da oluşan bir koalisyona gerek vardır... Bu da değişmemiz anlamına gelir: Ben kadın hareketini, yalnızca oy toplamak amacıyla desteklemeye yönelik çıkarcı girişimlere karşıyım. İşçi Partisi kadınlara kulak verip kendini değiştirmelidir.**

Livingstone'un politikası ve Büyük Londra Meclisinde çalışanların çoğunun tasarıları, sosyalist gündemde doğru dürüst yer almamıştır. Ama sosyalizmin tek umudu gündeminde bunlara yer vermektir.

Öte yandan, feministler de kavgalarının bir bölümünün erkeklerle işbirliğine girip toplumsal eşitsizlikleri ve varolan kapitalist ekonomilerin tehlikeli ve yıkıcı teknolojilerini dönüştürmeyi gerektirdiğini kabul etmelidirler. İster İşçi Partisi içinde ve sendikalarda, ister bağımsız, Siyah, antinükleer, çevreci, ırkçılık karşıtı hareketlerde ya da başka ileri toplumsal hareketlerde ve sol gruplar içinde olsun, erkeklerle birarada ve erkeklere "karşı" politik eylem, feministlerin izlemesi gereken şemsiye stratejidir. Ne de olsa kişinin bir alanda en yakın işbirliğine girdiği tarafın, başka bir alanda birinci sıradaki ve bunun sonucunda en rahatsız edici karşıtları olmasının tuhaf bir yanı yoktur.

> Kadınları özsel olarak erdemli, erkekleri ise özsel olarak erdemsiz gören "yeni feminizm" in gerçek sorunu, ilerici güçlere hizmet ettiği ölçüde gerici güçlere de hizmet vermesidir. Margaret Thatcher, kadınların kendilerine özgü niteliklerine değinerek kendi dürüstlüğünü, içtenliğini ve duygu derinliğini ileri sürer.

Benim bu kitabı yazdığım üç yıl içinde, radikal ve sosyalist feministler arasındaki en şiddetli çatışmalar sona ermiştir, bu başka Avrupalı feministlerin de bildirdiği bir değişimdir. Bu kitabın sayfalarında feministler arasında varolan bu gibi ve benzeri çatışmaları sergilemeye çalıştım; bunu çatışmayı yeniden canlandırmak için değil ama anlaşmazlıklarımızı yok saymak yerine göz önüne almak ve bunu yaparken farklı feminizm türlerinin hangilerini paylaşıp destekleyebileceğimizi görmek için yazdım.

Son yıllarda feministleri uğraştıran cinsellik, annelik ve ulusçu saldırganlık gibi konular, ilerici bir kadın hareketi sayesinde dönüştürülebilir ama bu, ancak, bu gibi konuları Üçüncü Dünya'da sömürgeciliğe karşı savaşanları destekleyen **antikapitalist** bir uluslararası hareketin daha geniş politik arenasına taşıyan bir çözümlemeye varmakla gerçekleşebilir. Bu çözümleme, kadınların bugüne kadar birer kadın olarak yaşamları boyunca karşı karşıya kaldıkları çelişkileri ve karşıtlıkları görmezlikten gelmek yerine açığa çıkaracaktır. **Kadınlık hiç değilse bir bölümüyle, her zaman için kendisiyle uyuşmazlık içinde, değişken, çelişkili ve heterojen olmuştur; sınıf, ırk, yaş, cinsel konum ve bireysel özgeçmiş açısından farklı anlatımlara bürünmüştür.** Aynı şey erkeklik için de geçerlidir. Tek başına dünyayı değiştirecek ya da kurtaracak, bütünleştirici bir kadın yaşantısı yoktur; erkeklerin olduğu gibi kadınların da ulusçuluğu bunu yıkmak için harekete geçirilebilir.

<u>Gelecek kadın değildir.</u> Ama feminizmin sosyalizmi dönüştürüp erkeklerin kadınlar üzerindeki gücüne son vererek geleceğin kurulmasındaki rolü büyüktür. Sh:302-314

Kaynak: Lynne SEGAL, Gelecek Kadın mı?, Özgün Adı: Is the Future Female trc: Suğra Öncü, AFA-Kadın: 11 AFA-Yayınları: 100, Ocak, 1990, İstanbul

GELECEK ÖZGÜRLÜKTÜR /Eduard Şevardnadze

Eduard Şevardnadze'nin "Gelecek Özgürlüktür" Kitabından Seçme Sözler

[**"Dikta gücünün belirli bir çehresi ve adresi yoktur."** Söz konusu olan daha çok, belirli yöntem ve üsluplardır: Yalan, kışkırtıcılık ve her an hizmete amade sinsi, fesatçı politikalar... Tarihte butün yollar tutulduğunda, diktatörün kim olduğu değil, "Neden?" ve "Niçin?" soruları önem kazanmıştır hep.]

[Gürcistan'da trajik olayların meydana geldiği, bir gösteriyi dağıtmak üzere şiddete başvurulup insanların öldürüldüğü, 1989 yılının karanlık nisan günlerinde derhal Tiflis'e giderek hemşehrilerime şöyle dedim: **"Sizler, eskisi gibi değilsiniz. Ama bilin ki, ben de değiştim."**]

[Evimizin dışında yabancılaşmanın soğukluğunu duyumsuyordum. Okulda lider gözüyle bakılırdı bana, öğrenci komitesinin başkanlığına seçilmiştim, hemen her zaman çevremde bir öğrenci topluluğu bulunurdu. Ancak artık tamamen yalnızdım, kimseler yanıma sokulmuyor, kimseler oyuna çağırmıyordu... **"Halk düşmanının oğlu"** etiketi beni çoktan mahkum etmişti. Tatil kampına gidemeyeceğimi öğrendiğim an, bu damganın ne anlama geldiğini kavradım.]

[30'lu yıllarda Gürcistan'daki baskılar, olağanüstü sertlik kazanmıştı. Stalin'in Gürcistan'a karşı daha yumuşak bir yaklaşım içinde olduğu düşüncesi yaygın olmakla birlikte, tamamen yanlıştır. **"Sınıf çatışmasının çıkar ve amaçları, ulusal duyguları tanımaz."** **Stalin bu "kuram"a, "paha biçilemeyecek katkılarda" bulunmuştu.** Stalin'in, hemşehrilerinden intikam almak için de yeterince fırsatı olmuştu. Örneğin Gürcü sorunu denilen olayı asla unutmamıştı. Gürcistan Sovyeti'ndeki bir grup parti yoldaşı, bir birlik devleti oluşturup, cumhuriyetlerin bağımsızlıklarının ortadan kaldırılmasını öngören Stalin'in özerkleştirme planına karşı çıkmışlardı. Böylelikle **"Gürcü sorunu",** Sovyetler Birliği'nin ulusal devlet yapısının biçimine ilişkin bir polemiğe, zaman içinde de "**milliyetçi ayrılıkçılar"** diye tanımlanan Stalin karşıtlarıyla hesaplaşmaya dönüşmüştü.]

[Devlet tarafından yönlendirilen ekonominin, insanların işinde iyi randıman vermesini engelleyecek şekilde düzenlendiğini biliyor. Ücret sistemi hiçbir üretim ilişkisinde, yaşam standartları ve işten beklenilen kaliteyle doğru orantılı olmamıştır. **"Siz bize ücret ödüyormuş gibi yapın. Biz de çalışıyormuş gibi yapalım."** Sovyet emek anlayışına egemen olan bu parola, durumu çok iyi karakterize ediyor.]

[Uzun yıllar sonra Gürcistan İçişleri Bakanı olduğumda, ölümünden kısa süre önce şöyle dedi annem bana**:**

" Sen, toplumsal hastalıkları iyileştirmek istiyorsun. Pek beyhude bir iş. Keşke, onun yerine benim acılarımı dindirebilseydin..."]

[Gerçek şu: Gürcistan İçişleri Bakam ve Gürcistan Komünist Partisi Merkez Komite Birinci Sekreteri olarak pek hoşa gitmeyen kararlar almak zorunda kaldım. Ancak kimlerin hoşuna gitmiyordu? Belki, daha önceleri İsrail'e göç etmeleri engellenen, ancak benim izin verdiğim Gürcistanlı Yahudiler. Kısa süre önce bunlardan biri, benim o dönemlerde söylediğim bir sözü hatırlattı bana: **"Göçmenleri düşman gibi görmeye son vermenin zamanıdır artık."** Eğer bu sözleri gerçekten söylediysem, demek ki, o zamanlar da düşüncelerim doğru yöndeydi.]

[Benim bu insanlara karşı tutumum, kendi kendime karşı verdiğim ıstıraplı bir mücadeleden sonra oluştu. Büyük olasılıkla, bu iç savaşımın bir sonucu olarak, bugün bulunduğum yere ulaştım. Beni, aktif bir perestroyka taraftan yapan da buydu. Bu mücadele ve ülkedeki gerçek durumla ilgili ulaştığım bilgi sayesinde, hastalığın tek tek insanlarda değil, sistemin kendisinde olduğunu kavradım. Ve eğer bazı insanlar bu sisteme karşı düşmanca bir tutum almışsa, bu da o sistemin, insan kişiliğim hiçe saymasından kaynaklanıyordu. Çünkü totalitarizm koşullan altında insan haklarının ve özgürlüğünün korunması, ülke kalkınmasının güvence altına alması mümkün değildi.**"Her şey ama, her şey çürüdü, kokuştu. Değiştirmek gerekiyor."**]

[Kısır döngünün kırılması olanaksız görünüyor, silahlanma yarışının karanlığında tek bir umut ışığı parlamıyordu. Tepemizde Demokles'in kılıcı gibi sallanan karşılıklı nükleer kabus, insanlığın ortak yazgısı olmuştu. **"İnsanlığın varlığını sürdürebilmesi ve kalkınması için, yeni bir düşünce biçimine ihtiyaç var... İnsanlık, düşüncelerine koşut olması gereken, yeni bir ortamda bulunuyor..."**]

["İnsanlığın ortak çıkarlarıyla sınıfsal çıkarları karşı karşıya getirdiğimiz ve genel insani değerlere öncelik tanıdığımız ivin, sosyalist düşünceye çok kötü hizmet verdik... Böylece sınıfa özgü ve tüm insanlığa özgü değerlerin diyalektik birlikteliği ilkesi zedelendi. Ancak şunu biliyoruz ki, hiç kimse, işçi sınıfının çıkarları yerine insanlığın ortak çıkarlarının sözcülüğünü yapmak istememiştir..."]

[Dış politika alanında da yeni düşünce, geçmişte kalanın reddedilmesini ve bunun sonucu olarak, yıllarca doğru olarak bilinenlerin yeni bir değerler sistemine oturtulmasını içerir.

İlk aşamada, bir "düşmanın" var olduğu şeklindeki klişelerinden geri adım atılır. Bu klişelerin kökeni savaş yıllan ve dünyanın yeniden paylaşılmasında yatmaktadır; bunların içinde tarihi gerçekler de barınmaktadır. **Ne var ki bu düşman imajı, rejimin ve iktidar sahiplerinin çıkarları uğruna yapay olarak körüklenmiş, çıkarlar da kaçınılmaz ulusal gereklilikler olarak yutturulmuştur.**

İdeoloji, düşman imajım absürd boyutlara vardırarak, halklarda korku, nefret ve varolan nesnel düzeni doğa vergisi olarak kabullenme duygusu uyandırdı. **Eğer bir "düşman" yaratırsanız, kendi halkınızı yokluklar çekmeye, özveride bulunmaya ve en temel gereksinimlerden vazgeçmeye mahkum etmiş olursunuz.** Ancak gün gelir, sabırlar tükendiği için ki, asıl mesele budur, sürekli aşağılanan ülke ve halk, uygarlık sürecinden tamamen dışlanmak tehlikesiyle karşı karşıya kalır. İşte o zaman güvenlik de tehlikeye girer. **"Akılcı olan her şey, gerçektir"** diye yazmıştı Hegel. Bu sözü biraz değiştirsek? Örneğin şöyle: **"Akılcı olmayan her şey, batmaya mahkumdur."** Dünyada akla aykırı, yaşamı zehirleyen ne kadar çok şey olduğunu kavramanın zamanı gelmedi mi artık? Ve artık bunların yerine, genel geçer ahlak kurallarını, akılcı fikirleri yerleştirmenin zamanı gelmedi mi?

Evet, günümüz dünyası, çıkar çatışmaları, merkezkaç ve merkezci hareketleriyle karmaşık ve hassas bir dengede. Dünyamız çok renkli ve çok yönlü olmakla birlikte bölünmez bir bütünlük içinde, özellikle de güvenlik açısından günümüzde askeri-siyasi, ekonomik, insani, kültürel ve ekoloji gibi sayısız yönleri içeriyor.]

[Eskiden de **"insana hizmet etmeyen aklın korkunç olduğu"** söylenirdi ama ancak yüzyılımızın sonuna doğru insanın varoluşu kendi kendine zarar veren eğilimlerden arındırılıp mutlak bir gereklilik olarak görülerek evrensel ölçülerde akılcı biçimde örgütlendi. İnsanlık yıllar yılı kendine, nükleer füzelerin, ozon deliğinin, sürekli yeni bir "önderin" prizmasından baktıktan sonra anladı ki -anlamak zorundaydı!- amaçlar arasındaki farklara karşın bölünmez bir bütündü.]

[**"Tüm dünya hareket halindeyken, biz yerimizde sayamayız"** demişti Jean Monnet. Ne yazık ki, birçoğumuz, yalan ve İkiyüzlülüğün en büyük erdem sayıldığı yerde kalakaldık: **"İn-lan, ancak aldatarak malını satabilir."** Bu bilgece hayat görüşüyle demek isteniyor ki, insan gerçekleri gizlemediği takdirde dolandırılabilir.]

[İstifam için yaptığım konuşmanın "karmakarışık" ve aşın duygusal olduğunu söylediler... Olabilir. Açıkçası, söylemek istediğim her şeyi söylediğim ve başka türlü de söyleyemeyeceğim halde. Birçokları, bazı şeyleri gizlediğim izlenimi edinip, bunları satır aralarında aradılar. Hatta pek değerli bir gazeteci, o "karmakarışık" konuşma metninin "olmayan sonunu" benim adıma tamamlayıverdi: **"Politika, mümkün olanı yapabilme sanatıdır. Görevim süresince, taviz verme yöntemine olan bağlılığımı yeterince kanıtladım.**

Ancak, politikanın özü ve kutsal amaçlarından vazgeçmek pahasına, taviz verilemez. İzlediğimiz yolda hızımızı da kesemeyiz - bu tehlikeli olur. İçinde bulunduğumuz durumda, dış politikada izlediğimiz çizgi kayıtsız şartsız destek gerektirmektedir. Bu kişisel bir talep değil, acil bir ihtiyaçtır.

Ben durumu böyle görüyorum. Ve böyle gördüğüm için de, gen çekilmekten başka çarem kalmıyor."

Bunların hepsi doğru. Söylediklerime tıpatıp uyuyor, farklı sözcüklerle olsa da. Eğer gazeteci, bu sözleri bulup çıkarabildiyse, konuşmam da yeterince şeffaf demektir.

"Eflatun benim dostum, ancak gerçekler benim için daha değerlidir."

Gerçek şu ki, ben dostumu terk etmedim. Onu "ben" terk etmedim. Dahası şunu da söylemek istiyorum: Ben istifa ederek, ona yardımcı olmak istedim. Karşımıza çıkan şansı nasıl kullandığımız, başka bir sorun. Bazen, insanın kendi kendisinden daha büyük bir düşmanı olmadığım düşünüyorum. Ve insanın, çevresinde dostlar aramadan önce, kendi içindeki dostu bulması gerekir. Ancak her insan, bunu aynı ölçüde başaramaz.]

[Son günlerde, Vaclav Havel'in kitaplarından birinde karşıma çıkan görüş kafamı kurcalıyor. Şöyle: "Bu sistem, ancak insanların kendisine hizmet etmesini sağlayacak ölçüde insanlara hizmet veriyor; bunun 'ötesindeki' her şeyi - yani insanın, kendisine dikte edilen tutumu aşmasını, kendisine yönelik bir saldın olarak kabul ediyor. Ve aslında haklı da: Gerçekte, bu tür ihlaller, ilke olarak sisteme muhalif tutumlardır. Totaliter sistemin kendi içindeki hedefi, ilk bakışta göründüğü üzere, iktidarın hakim sınıfların elinde kalması gibi basit bir amaç değildir; kendi varlığım koruma güdüsü, 'daha üst bir amaca' yönelik toplumsal bir fenomendir: Sistemin el yordamıyla sürdürdüğü, bir çeşit 'otomatik harekettir'. İnsan ise -iktidar hiyerarşisi içinde hangi konumda olursa olsun- bu sistem için 'kendinde şey' değil, salt bu 'otomatik hareketi' devam ettirecek ve ona hizmet edecek bir şeydir; bu nedenle de insanın iktidar amacı, ancak hedefleri 'otomatik hareketle' özdeş olduğu zaman gerçekleşebilir.

Önde gelen şahsiyetler -kendilerine merkezi iktidar gücünü veren o muazzam iktidara rağmen- çoğunlukla, sistemin meşruiyetini sağlayan öğelerden başka bir şey değildir. Deneyimlerimiz, sistemin **'otomatik hareketinin',** bireylerin istencinden daha güçlü olduğunu yeterince göstermiştir bize. Herhangi bir kimsenin, belli bir bireysel istenci varsa, iktidar hiyerarşisinde yer alabilmek için, bu istencini uzun süre anonim bir maske ardında gizlemek zorundadır. Ve eğer, hiyerarşi içindeki yerini aldıktan sonra, istencini gerçekleştirmeye kalkışırsa, er ya da geç 'otomatik hareketin' o dehşetli ataletine yenik düşecektir. Bundan sonraki aşamada da, ya yabancı bir unsur olduğu için iktidar yapısından atılacak, ya da yavaş yavaş kişiliğinden ödün vermeye ve 'otomatik hareket' içinde yer almaya, onun hizmetkârı olmaya zorlanacak, sonuçta kendinden öncekilerle, kendinden sonra geleceklerden hiçbir farkı kalmayacaktır."

Bu düşünceleri, kendi şahsıma yönelik kabul ediyorum. Sadece kendime. Hem acı hem tatlı, karmaşık düşünceler uyandırıyor bende.

Her şey, aynı Havel'in betimlediği gibi gelişti. Ancak ben kendi içimde beslediğim amaçlara ulaştım, kimliğimden ödün vermedim ve sistemin bana karşı zafer kazanmasına da izin vermedim.

Bana inanmanızı rica ediyorum: Kendimle övünmüyor, gelecekteki yaşantım açısından büyük önem taşıyan, gizlenmesi mümkün olmayan bir olguyu ortaya koymaya çalışıyorum.

"Pişmanlık", son derece etkileyici bir mecazla noktalanıyor. Yaşlı bir kadın, filmin kadın kahramanına, oturduğu sokağın tapınağa çıkıp çıkmadığım soruyor. Hayır diye yanıt veriyor kadın, zorba bir hükümdarın adım taşıyan sokağın tapınağa çıkmadığım söylüyor.

Cengiz Abuladze, kendisiyle yapılan söyleşilerden birinde, benim de filmin senaryo yazarlarından biri olduğumu söylemişti. Bu elbette ki, çok alicenap bir abartı, ancak şimdi bir başka eserden çalıntı yaptığım suçlamalarına hedef olmaksızın, benim için büyük değer taşıyan bu sahneyi kullanabilmek için, Abuladze'nin lütfunu kabul ediyorum.

İnsan aşağılık ve onursuzca davranarak, yüce bir amaca ulaşabilir mi?

İnsan gerçeği özlerken, gerçek uğruna yalan söyleyebilir mi? Ya da adil olmayan yöntemlerle adalete ulaşabilir mi?

Bu sorular dünyanın tarihi kadar eski ve bu sorular uğruna verilen kavga sonsuza değin sürüp gidecek. Şimdilik görünen o ki, bütün sorulara aynı yamt veriliyor: **"Eğer gerekliyse, o halde mubahtır."** Peki o halde, tapınağa varmak için en doğru yola sadık kalan yalnız kahramanın mücadelesi nasıl oldu da, yüzyıllardır capcanlı kalabildi? Hayat, attığı her adımda tuttuğu yolda ilerlemenin mümkün olmadığım kanıtlar ama, o yine de devam eder.

Ben bir aziz ve kahraman değilim ama, yalnız da değilim. Yalnız değilim - artık öyle bir zamana geldik ki, sadece o tek onurlu yolun tapmağa çıktığına inanan insanların sayısı artıyor ülkemizde. Ve bu inanca vardıkları an, yaşamlarıyla eylemlerine bu inanç yön vermeye başlıyor. Böylelikle özveri gerektiren, alışılmışın ötesinde bir düşünüş tarzı, insan yaşamının genelgeçer normu haline geliyor. Er ya da geç, politika bu normu hesaba katmak zorunda kalacaktır..]

Kaynak: Eduard Şevardnadze , Gelecek Özgürlüktür , trc: Ayşe Özek Karasu ,Afa Yayınevi, 1992, İstanbul

YALNIZ VE YILGIN DEVRİMCİ; ŞİNASİ

Şinasi birçok bilim adamı açısından «Yeni Osmanlılar» hareketini başlatan kişidir. Hiç bir güce dayanmadan, kendi düşünüşü doğrultusunda verdiği savaşımla «Tasvir-i Efkâr» gazetesini özgürlükçü akımın ağırlık merkezi haline getirmiştir. Şinasi Efendi Türk aydınlarına 19. cu yüzyıl Avrupasının sosyal ve siyasal görüşlerini tanıtan kişidir. Türk kamuoyu onu bir şair, bir sanatçı olarak tanıyıp değerlendirmiştir. Oysa Şinasi Efendi'nin Türk düşün yaşamı ve siyasası üzerindeki etkisi sanatçı niteliğinden daha baskındır.

Şinasi'nin küçüklüğü yoksulluk içersinde geçmiştir. Babası subaydı. Genç yaşta öldüğü için oğlunun gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olmadı. Tamamen tesadüflerin bir sonucu olarak Şinasi, Mustafa Reşit Paşanın girişimiyle Avrupaya öğrenime gönderilen öğrencilerin apaşına katıldı. 1852 yılına kadar yaklaşık on yıl Pariste kaldı. Bu uzun öğrenim süresi ona burjuva demokratik yaşamın temellerini ve o temelleri oluşturan kültürü yakından tanımak olanağını verdi. 1848 Devrimi sırasındaki siyasal eylemlere katıldı. Lamartin, Renan gibi ünlü yazarlarla tanıştı. Fransanın özgürlükçü liberal çevrelerine girdi. Yurda döndükten sonra 1853 yılına Kadar Mustafa Reşit Paşanın danışmanı olarak çalıştı. Bu süre içersinde Reşit Paşanın en yakın "Mesai arkadaşı" olarak niteleniyordu.

Sanırım Şinasi'nin Reşit Paşaya hayranlığı bütün yaşamı boyunca sürmüştür Özellikle bir şiiri bu hayranlığın boyutlarını tüm açıklığı ile göstermektedir. Bu şiirinde Reşit Paşayı, «Medeniyet Resulü» «Ahali-i fazlın reis-i cumhuru» dizeleriyle göklere çıkartmaktadır Sanırım bu hayranlığın iki önemli nedeni var. Bir kere büyük Reşit Paşa yetim Şinasi için bir baba, bir öğretmen, bir yön verici olmuştur. Diğer yandan Fransa'daki yaşamında burjuva demokratik yapı ve kültür açısından Reşit Paşanın ne denli haklı olduğunu da görmüştür. Şöyleki Osmanlı toplumunun o günkü gelişim düzeyi ile batıyı karşılaştırdığı zaman batının ekonomi ve toplumsal kalkınma olarak gösterdiği ileriliği görmezlikten gelemezdi. Ne ki Şinasinin batı uygarlığım öykünmesi sıradan bir taklitçilik olarak suçlanamaz. Kanımca Şinasi yaşamı süresince bu gelişmenin nedenini araştırmış Kendince bir çözüm yolu bulmaya çalışmıştır.

Zaten değinilen bu yönü Kendisini Türk siyasal düşüncesinde önemli bir yere getirmiştir. Şinasi düşüncelerini önce, ilk çalıştığı, Agâh Efendinin «Tercümanı Ahval» gazetesinde yayınladı. Osmanlı İmparatorluğunun ekonomik, toplumsal ve kültürel ilerlemesine ilişkin sorunları ele alan ve bunlara özgün çözümler getirmeye çalışan makalelerini peş peşe çıkardı. Ne var ki Agah Efendi yazıların siyasal içeriklerinden ürktüğü için Şinasi'nin «Tercüman-ı Ahvâl» deki çalışması uzun sürmedi. İnançları ve düşünceleri doğrultusunda ödünsüz çalışmak isteyen **Şinasi kendi gazetesi "Tasvir-i Efkâr"ı 27 Haziran 1962 da yayınlamaya başladı. Gazetenin ilk sayısındaki başmakalesi tüm Osmanlı aydınlan arasında büyük yankılar yaptı. Bugün okul kitaplarına kadar giren bu başyazıda, yazarımız o güne kadar Osmanlı ülkesinde açıkça söylenmeyen «Ulus», «özgürlük», «kamuoyu» gibi kavramları gündeme getiriyordu.** Halkın ülke sorunları konusunda söz söyleme, çözüm getirme hakkının var olduğuna değinerek: **«Halk ancak gazete aracılığı ile kendisini ilgilendiren konularda düşüncelerini belirtebilir. Bunun içinde gazete her kültürlü ulus için gereklidir.»** diyordu. Sonra devlet ile kamuoyu arasındaki ilişkiyi de şöyle açıklıyordu: **«Devlet ulusun temsilcisi olarak işleri yönetir ve ulusun gönenci için çalışır. Ulus da söz ve yazı yardımıyla kendi esenliği konuşurdaki görüşlerini açıklama hakkına sahiptir».**

Şinasi bu düşünceleri ile devletin yönetimde ulusu temsil ettiğini, sorunlara getirdiği çözümler konusunda halkın sözlü ve yazılı, düşüncelerini özgürce belirtme hakkına sahip olduğunun altını çizmekteydi. Böylece «kamuoyu» kavramı ve devletin bir «mümessil» olduğu yaklaşımı ortaya atılmaktaydı. Bu kavramlar ilk defa tartışılıyordu. Bu ilerici düşünceler «Tasvir-i Efkâr» gazetesini bir aydınlar kulübü haline getirmeye yetti. Gazetenin yönetim merkezi ilerici aydınların bir uğrak yeri oldu. Yeni Osmanlılar örgütünün çekirdeği burada oluştu.

Şinasi'nin bir başka yanı da, devlet yönetiminde sorumlu bir yeri olmadığı halde «Reformlar»dan söz eden aydın oluşudur. Adeta halktan biri, sade bir aydın olarak dönüşüm önerilerini yapmıştır. Özetlersek Şinasi Türkiye'de batılılaşmanın düşünsel temelini oluşturan kişidir. Onun düşüncesine göre batı kurumlarının Türkiye'ye getirilmesi halkın bu doğrultuda eğitilmesi geriliğin aşılmasında en büyük adımın atılması olacaktır. Bu noktada, biraz da Şinasi'nin batılılaşma açısından söyledikleri üzerinde tartışmamız gerekecektir. Yazarımız batının kurumlarını almayı kastederken yükselen burjuvaziye özge demokratik kurumları öne sürmek istemektedir. Bu kurumların Avrupa da oynadığı ilerici rolü yaşayarak görmüştür. **Osmanlı saltçı (yani mutlakiyetçi) yönetimininde altedilmesinde, Avrupa aristokrasisi ve saltçı yönetimlerini dize getiren** burjuva düşününü kendine örnek alıyor ve bu doğrultuda düşün üretiyordu. Aristokrasiye yani asalet ve ondan kaynaklanan saltçı yönetime yönelt mücadelede burjuva demokratik düşüncenin oynadığı etken rol hatırlanırsa Şinasi'nin yaklaşımının akılcı olduğu kabul edilmelidir. Ne var ki burjuva düşüncesi kapitalizmin tekelci ve emperyalist bir aşamaya girdiği 19. cu yüzyılın son çeyreğinde kendi iç sorunlarını da beraberinde getirmekteydi. Şinasi, o dönem içerisinde olayı bu boyutlarıyla değerlendiremezdi. Dönemin 1860 lar olduğunu unutmayalım.

Şinasi'nin tüm savaşımlarında içine kapanık bir yalnızlığı sürdürdüğünü görmekteyiz. Alıngan, sürekli olarak kuşkucu bir yapısı vardı. Sonraları Türk aydınlarında da görülen bir tabana ya da kitleye dayanmama bunalımını bütün yönleriyle Şinaside de bulmaktayız. Bir savaşımda yalnız kalmanın yılgınlığı birçoklarının kullandığı bir deyimle yorgunluğu Şinasiyi de bir karabasan gibi sarmıştı. Gazetesi üzerindeki baskı artınca Paris'e gitti. Orada büyük bir lügat hazırlamayı tasarlıyordu. Bu lügat yani sözlük ansiklopedik olacaktı. Şinasi Tasvir-i Efkâr'ın ilk sayısında yazdığı düşüncelerin gerçekleşmesi için halkın eğitimini tek çıkar yol olarak görmekteydi. Bu yaklaşım da Türk aydınlarının geride bıraktığımız yüz yıl süresince sık sık savundukları bir düşüncedir. Günümüzde bile eğitimin yurt kalkınmasında tek itici güç olduğunu, toplumda karşılaştığımız bütün tutuculukların kökeninin eğitimsizlik olduğunu ileri süren düşün akımlarına rastlamaktayız.

Gelişimin temel nedenine, ekonomik yapıya eğilmeden sadece eğitim üzerinde durma bir çaresizliğinde somut görünümüdür. Ne var ki toplumun gücü sınırlı bir katmanı olan aydınların bu eğilimlerini mazur görmek gerekir. Şinasi de geniş halk kitlelerine inebilmek, onları kendi deyimiyle «maarif kuvvetiyle zihni açılmış» insanlar haline getirebilmek için sözlük konusuna eğildi. Yeni Osmanlılar arasında Parise giden ilk üyedir. Orada Voltaire rıhtımına dikey olan **«Rue du Bac»** sokağında oturan Şinasi pazar günlerinin dışında bütün günlerini Fransız Milli Kütüphanesinde geçiriyordu. Tuttuğu notlar yüzü aşkın defteri bulmuştu. Bu notlarını da kütüphanedeki masasında saklardı. Akşamları Jacop sokağındaki bir lokantada yemek yer, ve sonra da hava almak için bir saat kadar pıhtımda dolaşırdı. Diğer Yeni Osmanlılar, Ziya Bey, Namık Kemal Paris'e geldiğinde Şinasi artık tamamen içine kapalı bir insan haline gelmişti.

Ebüzziya Tevfik, Şinasi'nin o günlerdeki halini şöyle anlatmaktadır: **«Şinasi Efendi, elde etmiş bulunduğu faziletleri ile kıyaslanmayacak bazı tuhaf hallere sahipti. Bilhassa vahşileşmiş denecek kadar insandan kaçardı. Gayet vehimli olduğundan kimseye emniyet etmez ve kimse ile uzun uzadıya görüşmezdi. Kendisine sual sorulmasını asla arzu etmez ve bazı sözlere karşı manalı gülümsemeler ile karşılık verir ve ar aşıra "evet" veya "hayır" derdi.»**

Şinasi'nin bu ruh hali onu Yeni Osmanlıların siyasal mücadelesinden de uzaklaştırdı. Pariste yapılan toplantılara hemen hemen katılmadı. Namık Kemal kendisini ziyarete geldiği zaman onu pek soğuk karşıladı. Sadece, ilerde Komün hareketine de karışacak olan Reşat Beyle arkadaşlık yaptı. Beş yıllık gurbeti sırasında uğradığı aile sorunlarını çözememesi, özellikle çok sevdiği oğlu Hikmet Şinasi'nin eğitimi ile yakından ilgilenememesi onu çok üzüyordu. Padişah Abdülaziz'in Fransa gezisi sırasında Keçecizade Fuat paşanın kendisine teklif ettiği İzmir Valiliğini kabul etmedi. Ama bir süre sonra dört yıl süren incelemelerinin ürünleriyle beraber yurda döndü.

Yurda döndükten sonraki yaşamı daha da yalnızlığın içine gömülmüş olarak geçti. Evine gitmedi. Basit bir olayı gurur meselesi yaptığı için eşiyle bozuştu. Paris ten dönünce Babıâli karşısında Giritli Cemali

Beyin evinde kurduğu matbaada kalmaya başladı. Her geçen gün ruhsal depremi artıyor, ölüme yaklaşıyordu. 1871'de Cihangirdeki evinde öldü. Cenazesinde pek az kişi bulundu. Eski mücadele arkadaşlarından yalnız Ebüzziya Tevfik gelmişti.. Böylece siyasal düşüncede, etkileri günümüze kadar gelen bir büyük düşünürün yaşamı, çaresizlik ve yenilgi İle son buluyordu. Kitlelere dayanmayan tüm iyi niyetli aydınların yaşam ve yenilgilere bir örnek oluyordu düşünürün bu yılgın ve yorgun ölümü..

Kaynak: Tevfik ÇAVDAR, Özgürlük kavgasında YAŞAYAN GEÇMİŞ «1860-1918 », Mart 1962 Ankara

İKTİSADÎ SİSTEMLER VE KURALLARI

Piyasada mal ve hizmetlerin fiyatlarının nasıl belirleneceği, millî gelir ve servetten bireye düşecek payın belirtilmesi, bireyin satın aldığı malların miktarının enflâsyon veya deflasyon (fiyat düşmesi) etkisiyle nasıl bir seyir takip edeceği, işsiz mi kalınacağı yoksa iş koşulları düzelerek daha yüksek bir gelir mi elde edileceği soruları iktisadî hayata üretici ve tüketici olarak katılan her bireyi bütünüyle ilgilendirmektedir. Bütünüyle ilgilendirmektedir. çünkü maddî hayatımızın devamı, iyileşmesi veya kötüleşmesi ancak bu soruların çözümüne bağlıdır. Bundan dolayı demokratik bir toplumda, bu kadar hayatî bir sorunun çözüm yollarının belirlenmesinde bireye istediği iktisadî sistemi serbestçe seçme hakkı tanınmalıdır. **Birey dilerse liberal sistemi, dilerse sosyalist sistemi seçebilmelidir.**

Bireyin iktisadî faaliyetlere katılmasıyla kendiliğinden ortaya çıkan bu sorunların çözümü, her iki iktisadî sistemin de görevidir. İlki, çözüm yolu olarak iktisadî alanda piyasa mekanizmasını ve hukukî alanda serbest teşebbüslerin özel mülkiyette oluşunu; ikincisi ise iktisadî alanda plânlamayı ve hukukî alanda da işletmelerde devlet mülkiyetini kabul etmektedir. Kapitalist-liberal sistemi tutanlar, özel mülk sahibi serbest teşebbüsün fiyatların göstergesi altında, piyasa için en uygun malları üreteceklerine inanmaktadırlar.

Sosyalist sistemi savunanlar ise, devletin sahip olduğu işletmelerin, fiyat göstergesine bağlı olmadan, hazırlanacak ekonomi çapındaki plânlara göre, üretimi yürüteceklerine güvenmektedirler. Bilinen bir şey varsa, o da her iki sistem, ayrı yollardan olsa bile, bireyi ilgilendiren iktisadî sorunların çözümünde başarı sağlayabilir. Bundan dolayı, demokratik ülkelerde, hangi iktisadî sistemin seçileceği bir tek seçicinin kişisel kararlarına bırakılamaz. Ancak halkın kişisel siyasal eğilimleri seçilecek iktisadî sistemi belirleyebilir.

Her iktisadî sistemin gözetmek zorunda olduğu kurallar vardır. Kapitalist- liberal sistemde bireycilik, serbest rekabet ve özel mülkiyet oyununun kurallarındandır. Bu sistemi uygulamak isteyen siyasal organ, denilen kurallara uymazsa, sistemin sağlıklı olarak işleyeceğini ummak boşunadır. Kâr amacına göre hareket etmekte olan müteşebbisin ürettiği malın fiatına konulan narh, malı piyasadan kaçırır, karaborsada ortaya çıkarır. Piyasada beliren emek fiatının üstüne çıkarılan bir ücret düzeyi müteşebbisi bir kısım işçilere yol vermek durumunda bırakır. İşsizlik artar. Kapitalizm kendi kurallarını bozan bir müdahaleciliğe düşmandır, onunla bağdaşamaz.

Sosyalist sistemin de kendine has kuralları vardır Sosyalistleştirilmiş sanayi dallarında güdülen amaç, genel bir plâna göre hazırlanmış, ülkenin iktisadî çıkarlarıdır. Bu amaç unutulup, firmalar piyasada kârlılık esasına göre davranırlarsa, kurulan plânın allak bullak olacağı aşikardır. Sosyalistleştirilmiş firmalar liberal bir ortam içinde yaşayamaz. Memleketin iktisadî çıkarlarını sağlayacağı umulan yatırımlar dururken, eldeki tasarrufların liberal esaslara göre başka üretim alanlarına aktarılması ülkenin yatırım fonunu zayıflatır, plânın gerçekleştirilmesi önlenir. Bütün bu söylenenlere başka bir sürü sebep daha eklenirse, sosyalist sistemin liberalizmle bağdaşamayacağı açıkça gözükecektir.

Demokrasiyi benimsemiş bir ülkede, halkın çoğunluğunun oyuyla iktidara gelen bir hükümetin, seçilen iktisadî sistemin kurallarına uyması şarttır. Bu kurallar çiğnenemez, aksi halde sistem intikam alır. Halk Partisi'nin «beşyıllık plânları» arkasında bir sözde sosyalizmin gizli oluşu, Demokrat Parti'nin «serbest teşebbüs» efsanesinin arkasında da bir sözde liberalizmin saklı oluşu bilinen bir durumdur. Fakat bu iki ayrı sistemin her iki parti tarafından soysuzlaştırılarak uygulanışı Halk Partisi'ni bozuk bir devletçiliğe, Demokrat Parti'yi ise ne idüğü belirsiz bir müdahaleciliğe götürmüştür. Tartışmasız kabul edilen ve on yıllık evrelerle arka arkaya yürütülen bu sözde iktisadî sistemlerin başarısızlığı, kısacık ömürleriyle önümüzdedir. Hangi yoldan olursa olsun, Halk Partisi iktidarını Demokrat Parti'ye, Demokrat Parti de iktidarını geçici hükümete devretmek zorunda kalmıştır.

Bütün bu söylenilenlerden salt iktisadî sistemlerin liberal ya da sosyalist olsun başıboş bırakılmasının gerekli olduğu sonucunun çıkarılması hatalıdır. Her partinin, seçilen iktisadî sistem içinde kalması koşuluyla, bir iktisat siyaseti izleyeceği doğaldır. Fakat bu iktisat siyaseti izlenirken

verilen kurallardan ayrılmamak gerekir. Halk Partisi'nin sanayileşme iktisat politikasını tarım kesiminin sömürülmesi ile gerçekleştirdiği, Demokrat Parti'nin enflâsyonla kalkınma siyasetinin de işçi ve orta sınıf halkın ezilmesi pahasına elde edildiği bir gerçektir. Bundan dolayı geçici evrim (inkılâp) hükümetinin de, kabul ettiği iktisadî sistem sınırları içinde, sistemin kurallarına uyması lüzumuna işaret etmek isteriz. **Bir aylık bir geçmişiyle izlediği ve izleyeceği iktisat siyasetinin niteliği hakkında henüz bir bilgimiz yoksa da şimdiki para, kredi ve vergileme alanında aldığı kararlarla, geleceğe ait plânlama siyasetinde atacağı adımların pek hesaplı olması gerekmektedir. Oyunun kurallarının bozulması halinde oyun yanlış oynanmış olur.** (Dünya Gazetesi, 6 Temmuz 1960.) sh:912

Kaynak: Sencer DİVİTÇİOĞLU, Geçivermiş Gelecek, Bağlam Yay, Kasım, 1991, İstanbul

TÜRK SOLU İSMET PAŞA İÇİN NE SÖYLEDİ?

"İsmet Paşa CHP'de kadiri mutlaktır. CHP'de parti içi demokrasi olmadığını, tek adamın sözünün geçerli olduğunu göstermiştir. İtiraz edenleri Haysiyet Divanları beklemektedir. Ülke, Ülkenin başı, iktidar partisi, iktidar partisinin başı, zinde güçler, bir İsmet Paşa despotizmi ile karşı karşıyadır.

-Demokrasiye kimse el dokunduramayacaktır.. demektedir. Bu sözleri ile tehdit ettiği, vaktiyle dayandığı zinde güçledir. Hangi demokrasi? Kendi sözünün geçerli olduğu demokrasi. Yani af istedi mi, af çıkacak, kanun istedi mi kanun çıkacak" yafasında bir entrika kurduysa o yürüyecek, yürütülecek. On anladığı demokrasi bu. Ulusal bağımsızlık yitirilmiş. Adana Havaalanına Türk uçağı inemiyormuş, madenler, yeraltı ve yerüstü servetleri emperyalizmin elindeymiş, toprak ilişkilerinde feodal düzen süregitmiş, çağdaş kültürden yoksunmuşuz, memleketin bürokrat ve aydınlarının ağzını bıçak açmıyormuş, bunların hiçbiri umrunda değildir. Bir Osmanlı Paşası azametiyle bütün ipleri elinde tutarak "dediğim dediktir" düdüğünü çalma tadır. Sultan Abdülhamid bile bu kadarını, bu kadar uzun sür sürdürmemiştir".[Kemal, Mehmet; Türkiye'nin Kalbi Ankara, İstanbul 1983, s.193-194.]

"Ağır kaçmasın ama, şunu söyleyeyim, İsmet Paşa ile hiç kimse hesaplaşamamıştır. İsmet Paşa, çıkışından batışına değ hesap vermeden sahnede görünmüştür".[Kemal, Mehmet; a.g.e., s.190.]

*İnönü'nün Türkiye'ye egemen olduktan sonraki tabloyu hatırlayınız: Ufak ufak koyarak sonunda Batılı emperyalizmle cephesiyle kaynaşma, ufak ufak istiklali tam ilkesinden fedakâ lık ederek işi ülkemizde Amerikan posta idaresinin kurulmasına kadar kaydırma, ulusal bileşim yerine öykünmeci bir Batı kültürü propagandası, köklü kalkınma tedbirleri yerine daha çok ulusal eğitime ve kültüre dayanan bir üst yapısal kalkınma programı, tek parti tek şef tek millet sloganı, Cumhuriyet tarihinde ilk kez "**aşırı sol ve aşırı sağ**" öğretici ve Atatürkçülüğe Kuvayı Milliye dinamiği olarak değil de, soyut bir egemen sınıflar milliyetçiliğinin ideolojisi olarak işlemesi ve basbayağı faşizanlaştırılması, aralıksız atılım ve devrim yerine, çeşitli ödünler klasik bir burjuva demokrasisi düzenine geçişin planlanması. Bunların uluslararası politikada görünüşü ise malum: Atlantik Paktına giriş, NATO, CENTO ve Ortadoğu'da Amerikan çıkarlarının bekçiliği.*

İsmet Paşa, geniş ölçüde bürokrasiye ve eşrafa dayanan merkeziyetçi bir diktanın tartışmasız lideri oldu.

Ama ben, İnönü Atatürkçülüğünün en büyük zararını ilericilik diye bürokrasiden çeşitli aydın katlanna sindirmiş kültürel Batıcılık tutkusunda görüyorum".[*İlhan, Attila; Hangi Sol, 3. Basım, İstanbul 1980, s.175-176.*]

"İsmet Paşa, Partinin üstünde *"tanrının bir parçası"* idi.

Çankaya'daki Cumhurbaşkanlığı konutundan zaman zaman şehre inerdi İsmet Paşa. Ya bir konser ya da yaverlerinden birinin üzerine kayıtlı atının yansını izlemek üzere hipodroma giderdi.

Halk, İnönü'nün yüzünü görmezdi. İnönü yerine, egemen CHP'nin elleri dilediği zaman halkı okşar, yerine göre sıkardı. İnönü'yü halk, bu yöntemle görmüş sayılırdı sanki. İsmet Paşa eline, vücuduna dokunulmazlığıyla bizden ayrı yaratılmış bir başka dünya idi. Belki evrenin bir parçasıydı ama, insanların yaşam için kaynaştığı dünyanın gerçek bir parçası değildi, gerçeküstü bir varlıktı. Her sözü buyruktu. Aydınların bir kesimi, ozanlar, öykü yazarları, düşün insanları İsmet Paşa'nın yarattığı bu dünyanın, Türkiye'nin, Türk halkının gerçek dünyası olmadığını söyler, aralarında tartışırlardı.

O yıllar, İsmet Paşa'yı kimse sevmezdi. Bizim gezindiğimiz ortamda İnönü'nün adı, korku verirdi. İnönü'den, olağan insanlarla yönetimden, eşitlikten, vb. söz edilirken, her ses tonunu alçaltırdı. Egemen insanların dışında, başkentin fes alıp veren çoğu kesiminde olumsuz tepkiyle anılan İnönü beyaz "özel trenine" biner, yurt içinde geziye çıkar, hat aralıklarla dizilmiş askerlerce güvenliği sağlanırdı.

"Milli Şefe dayalı haberlerde gereken özeni göster yen gazetelerin Basın-Yayın Genel Müdürlüğü'nün buyruğu ile kapatıldığı günlerin anısı henüz tazeydi". [*Arcayürek, Cüneyt; Açıklıyor-1, İstanbul 1983, s.28-29-30.*]

"Atatürk sevgisine alışmıştık. *Tek tarih kitabı okuyor, tek siyasi bilimler öğreniyorduk.* Tarih bizim için, orta Asya'da gelen Türklerin dünyaya yayılma serüveni idi. *Bütün padişahlar hain,* tarihte büyük işler yapmış uluslar da, adı ne olursa ol sun, kökleri Türk olan kavimlerdi. Şimdi Tarih Kurumunun patenti altında bulunan bu tarih kitapları ortadan kalkmıştır. Ardından ortaokullarda, liselerde bir de *"İnkılap Tarihi"* okurduk. Bu da, bütün emperyalist ve kapitalistleri yenen öfkeli generallerin öyküsüydü. Bunun dışında ne bir bilgi vardı, ne de bir görüş. Pullardan, paralardan Atatürk'ün adı ve resmi kalkmağa, yerine İsmet Paşa'nınki konmaya başladı. İsme Paşa'nın bilgili ve Avrupai bir insan olduğu düşüncesi yayılmaya başlandı. **İsmet Paşa fizik dersi alıyordu, kimya öğreniyordu. (Demek İsmet Paşa'nin bilimle ilgisi vardı.) İsmet Paşa keman dersi alıyordu. (Demek İsmet Paşanın sanatla ilgisi vardı.) İsmet Paşa İngilizce çalışıyordu. (Demek İsmet Paşa Batılı idi) kulaklarımız bu sözlerle doluyordu".** [Kemal, Mehmet; Türkiye'nin Kalbi Ankara, İstanbul 1983, s. 199-200]

"İsmet Paşayı net çizgilerle Üniversite kampında gördüm. Ata binmiş, çoluk çocuğunu da atlara bindirerek, gezmeye çıkmıştı. Ardında at üstünde Mevhibe İnönü, Ömer İnönü, Erdal İnönü ve Özden İnönü, yaverleri ve seyisleri. Biz kampın yemeğini sevmiyorduk. Karavanlar, toprak üstüne yere serilmişti. Boykot etmiştik. İşte o sırada İsmet Paşa geldi. Öyle sevinmiştik ki, bize arka çıkacak, bizden yana olacak, bize bu pis karavanaları yedirenlere çıkışacak sanıyor, seviniyorduk. Sordu, so-

ruşturdu. Boykotumuzu öğrendi. Attan indi. Hışımla bizden yana döndü. Çizmesinin ucuyla yerdeki karavanaya dokundu.

-Ya bunu yerler, ya da aç kalırlar... dedi.

Böyle, dedi mi, demedi mi, ama öğrenciler arasında İsmet Paşa bir kurtarıcı değil, bir diktatördü. Artık ondan korkmaya başlamıştık. Atatürk düşüncesinde de, sevgiyle karışık bir korku duygusu vardı. Fakat bunda iyice korku hakim olmuştu".[Kemal, a.g.e., s.200-201.*]*

İnönü, hem CHP Genel Başkanı, hem de Cumhurbaşkanı... Ankara savcısı da, Hikmet Bayur her **"Bay İnönü"** dediğinde Cumhurbaşkanına sövgü maddesinden ceza yasasına göre bir kovuşturmaya geçerdi. Bayur mebus olduğu için ona dokunan olmazdı. Ama ben haftada birkaç gün Anafartalar'daki Adliyeye tırmanırdım. 1950'de DP'den Ankara Milletvekili olacak olan savcı da durmadan ifademizi alırdı. Kolay mıydı İsmet Paşaya o dönemde Bay demek, ama Hikmet Bayur diyordu ve ceremesini biz çekiyorduk.

Başsavcı Kemal Bora vardı; bir gün o çağırdı:

"Yahu, çıkarsana adamın makalesinden şu bayları... zin yüzünüzden Çankaya'dan boyuna zılgıt geliyor..." di".[Kemal, Mehmet; Türkiye'nin Kalbi Ankara, istanbul 1983, s.228.]

Atatürk, İsmet Paşa için;

"Onun karnında elli tilki birbirini kovalar, ama hiç ötekinin kuyruğunu yakalayamaz. " *[* Kinross, Lord; Atatürk, 3. Baskı, İstanbul 1981, s.19.*]*

Kaynak: Mehmet KAFKAS, Geçmişi Bilmek 1,İzmir-1994

TÜRK-ARAP MÜNASEBETLERİNİN BOZULMASI

Bildiğimiz gibi I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti, Almanya-Avusturya ve Bulgaristan ile müttefikti.

Mehmet Akif, Arap şeyhlerini İngilizlere dönmekten vazgeçirip Osmanlı'ya kazandırmak için Arabistan'a yollanmış. Dönüşünden sonra, bir ara Almanya'ya giderken yolda Viyana'ya uğramış. Şehre varmış ki ne görsün; olanca kilise canlan veryansın çalıyor; şehir velvele içinde. Akif içinden, **"E, hadi bakalım, her halde ya biz ya da müttefiklerimiz bir zafer kazandı da onu kutluyorlar."** demiş. Ama soracağı da tutmuş. Aldığı cevap şu: ***İngiliz General Allenby Kudüs'e girdi. Onu kutluyoruz*** [Berkes, Niyazi; İslâmlık, Ulusçuluk, Sosyalizm, 2.baskı, Ank. 1979, s. 18.].

Bu hâdise Osmanlı'nın Hristiyanlar tarafından aldatıldığının bir delilidir. Bir tane daha:

Arap bağımsızlık hareketi yavaş gelişmekteydi. Doğmakta olan politik nitelikteki bu Arap hareketinin liderlerinin çoğu Hristiyandı[Mansfield, Peter; Osmanlı Sonrası Türkiye ve Arap Dünyası, Çeviren: Nuran Ülken, İstanbul 1975. s: 30.].

Buyrun bir tane daha:

Beyrut'taki Amerikan Üniversitesi Arap milliyetçiliğinin ilk ocaklarından biri oldu. Bu misyonerlerin bugün en son temsilcileri bile, Araplan Türk boyunduruğundan kurtarmada kendilerinin ne kadar büyük rolü olduğunu kıvançla hatırlarlar [Berkes, a.g.e., s. 22] .

Kitapta geniş olarak okuyacağınız bizim ve Arapların cehaletine bir kaç misâl vermek' istiyoruz. Böylece siz muhterem okuyucular, henüz kitabın başında Türk-Arap ilişkilerinde Hristiyanlık kadar cehaletin de önemli yer tuttuğunu göreceksiniz:

Şevket Süreyya Aydemir, İngilizlerin şöyle bir düzmece oyun ile Arapları kandırdığını anlatır. Bu uydurma propagandanın az da olsa etkisinin görülmesi, o günkü cehaleti ortaya koyması bakımından çok ilginçtir.

İngilizler, **"Araplara yalnız silâh, para ve diğer yardımlarda bulunmazlar. Aynı zamanda propaganda malzemesi de kullanılır. Ve isyancılar bu propaganda malzemesini, omuzlarında bayrak gibi çöllere taşırlar. Meselâ şunları verelim:**

Muhyiddin-i Arabî, bir Arap bilgini ve mutasavvıfıdır. 1165te doğmuş 1240'ta vefat etmiştir. Kabri Şam'dadır. Yani altı yüzyıl evvel yaşamıştır. Ama tam Arap isyanı sırasında ortaya onun bir kehâneti yayılır. Buna göre; "birgün bir "Ennebi" **gelecektir."**

<u>"Ennebi-El Nebi" Peygamber demektir.</u> Demek ki bir Peygamber beklenmektedir. Bu müjde şöyle tamamlanır: Bu peygamber Mısır'dan çıkacaktır. Nil suyunu Sînâ çölüne akıtacaktır. Ve Araplık, o zaman kurtulacaktır. Hem de Ennebî, artık zuhur etmiştir. Yani çıkmış, görünmüştür. Bu "Ennebî", Mısır'daki İngiliz kuvvetleri Başkumandanı ve İngiliz Mareşali Allenby'dir.

Bu isim, Arapça alfabe ile ve eski Osmanlıca'da da olduğu gibi "Alnebi" olarak yazılır. Arapça'da "Ennebî" "El-Nebî" olarak yazılır. Nil suyu da Sînâ çölüne ulaşmıştır. O halde Arapların kurtuluş saati de çalmıştır. [Aydemir, Ş. Süreyya; Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paşa, istanbul 1978, c. III, s. 290-21.]

-Elbetteki Muhyiddin-i Arabî bu şekilde birşey yazmamıştır. Ancak o günün (1915) şartlarında buna inananların varolabileceği İngilizleri bu oyuna sevketmiştir.

Cemal Paşanın yaveri, sonraları Atatürkçü Falih Rıfkı Atay 1916da Enver ve Cemal Paşa'larla Peygamber Efendimiz'in ravzasını ziyaret ederler. Namaza dururlar. Bazı fakir Araplar namaz esnasında su satarlar, almalan için zorlarlar. Namaz esnasında suyu içip para verirler[Atay, Falih

Rıfkı; Zeytindağı, İstanbul 1981, s. 55-56.]. Hem bizden hem Araplar'dan cehalet. Bu insanlar elbette aldatılabilir.

İttihad ve Terakki Partisi'nin 1909'dan sonra Araplara yönelik politikaları hatalıdır. Meselâ Arapların din eğitimi dışındaki eğitiminde, Türkçe mecburiyeti getirilmiştir [Mansfield, a.g.e., s. 46.]. Anlamsız ve de kritik günlerde Arapların tepkisine yol açmıştır. Bu da İngilizlerin maksadına yönelik sonuç veriyor.

Herşeye rağmen birçok Arap, I.Dünya Savaşı'nda Osmanlı'nın yanında yer alıyor. Meselâ Mart 1917 Gazze savunmalarında Türk ve Arap askerleri beraberce kahramanca savaşıyor. [Cemal Paşa; Hatıralar. 4. Baskı, İstanbul 1977, s. 230.]. Böyle olsa da oyun tutmuştur. Osmanlı yıkılmış Araplar İngilizlerin yanında yer almıştır.

İNGİLİZ'İN TÜRK DÜŞMANLIĞI

İngiltere Başbakanı Lloyd George, Türkler hakkında şunları söyler: **"Bir insanlık kanseri, kötü yönettikleri toprakların etine işlenmiş bir yara..."** [Avcıoğlu, Türkiyenin Düzeni., 1.Kitap, s. 35.]. Başbakanları böyle konuşunca İngiliz askerlerine gayr-i insanî davranmak gayet normal geliyordu, İngilizler Sina-Tilistin Cephesi'nde esir aldıkları Türk askerlerini Kahire sokaklarında çıplak dolaştırdılar, Halife ve İmparatorluğu tezyif için[Atay, a.g.e.. S: 105..] Lloyd George, Kudüs'ü bizden alan Allenby için; "General Allenby'in adı, Haçlı seferlerinin sonuncusu ve en şereflisinin faili olarak her zaman hatırlanacaktır"[Avcıoğlu, Türkiyenin Düzeni., 1.Kitap, s. 35.]. Sh:38

1. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında bir İngiliz diplomatları söylüyor:

"Batı'daki milliyetçilik akımını ezemediğimiz gibi, Pan-İslamizmi de ezemeyiz. Amacımız, parçalamak, uzlaştırmak ve yönetmek olmalıdır. Parçalamak ve uzlaştırmak gereklidir; çünkü müslümanların, bir temel ilke olan ama şimdilik hemen hemen unutulmuş bulunan, "müslümanlar müslüman olmayanlar-yönetilmez" ilkesi etrafında toplanmalarını istemiyoruz" Sonyel, Salahi,Türk Kurtuluş Savaşı ve DışPolitika, Ankara1973,c.I,s.187

Meşhur casus Lawrence ise şunları söylüyor:

"Araplar hiçbir zaman bir bayrak altında toplanamayaklar ve tek bir devlet olamayacaklardır. Onlar için en mükemmel idare, Türk idaresidir. Biz kendi menfaatlerimizin icabı ola ihtiyarlamış ve değişen şartlara göre yaşama gücünü tazelememiş bu idareyi yıkacağız ve istediklerimizi elde edeceğiz, kat hiç bir zaman Türkler'in yerini alamayacağız. Bu yer, ebediyyen boş kalacaktır" [Kutay, Cemal, Tarihte Türkler-Araplar, İstanbul 1970, s. 247.]

Bu alıntımız tamamen doğrudur. İngiltere'nin maksadını ortaya koymakla beraber İslâm'ın güzel bir prensibinide belirtmektedir. Sh:74

YAHUDİLERİN TUTUMU

Ayrı bir konu olduğu için burada arz edemeyeceğiz, ancak biliyoruz ki II. Abdülhamid döneminde Yahudilerin arzularına gem vurulmuş, kendilerine itibar edilmemişti. Yahudiler II. Abdulhamid'i tahtan uzaklaştırmakla Filistin topraklarında yerleşme, sonrasında da devlet olma merhalelerine ereceklerini biliyorlardı. Bu sebeple de Jön Türk denilen grubun içerisine sızmışlar, İttihat ve Terakki ile bu maksatlarına ulaşmışlardır. Nitekim; "Arapların Jön Türklere gösterdikleri tepki, başlangıçta olumlu oldu. İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde önemli bir yerleri yoktur, "çoğu subay" birkaç Arap cemiyete girmiş ve liderli ile yanyana çalışmışlarsa da bunu Arap milliyetçileri olarak değil, Osmanlı vatandaşı olarak yapmışlardı. Aslında bu hareket içinde Osmanlı Yahudileri, Araplardan çok daha önemli rol oynamışlardı" [Mansfield;a.g.e,s.92.]

I. Dünya savaşında Nablus ve Gazze savaşlarını Yahudilerin ihanetleriyle kaybettik. [Ünal,Tahsin,TürkSiyasiTarihi1700-1958,5.Baskı,Ankara1978,s.447].

Genelkurmay Başkanlığı bir yayınında Filistin'deki Yahudi ihanetleri hakkında şunları söylemektedir:

"Filistin'de Siyonizm cereyanına taraftar bazı Musevilerin Osmanlı egemenliğini bozacak gizli örgütleri olduğu biliniyordu. Yapılan araştırma sonunda, birçok belgeler hükümetin Bu kuşkusunu doğrulamıştır. Bu gizli örgütün özel postası, mahkemesi, bayrağı ve doğrudan doğruya devletin egemenliğiyle ilgili diğer faaliyetlere rastlanmıştır. Bunun üzerine kesin tedbirler alınmış ve belirli bir süre içinde Osmanlı uyruğuna geçmek isteyen Fransız, İngiliz ve Rus musevileri yurt dışına çıkarılmıştır"[GenelkurmayBaşkanlığı, ...Filistin-SinaCephesi, c.IV,Kısım,s.6-7].

HATALAR

Araplar'ın Hataları

Araplar İslâmiyet'le birlikte devamlı yükselmişler, inanılma sı zor bir zamanda büyük medeniyet sahibi olmuşlardır. Sebep İslâmiyet'e uymalarıdır. Yani Allah'ın dediklerini yapmalarıdır.

Araplar 1916'da Osmanlı'ya isyan etmişlerdir. Osmanlı kadar hatalı politika izlerse izlesin Hristiyan dünyasıyla birli halifenin ülkesine karşı gelinmemeliydi. İsyanın sonunda Araplar Batı'nın, özellikle İngiltere'nin kontrolüne girmişler 1945'e kadar durum bu şekilde kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet Rusya'nın etkisi görülmeye başlamış birçok Arap ülkesinde başta Irak, Suriye ve Mısır'da komünizm hızla yayılmıştır. 1970'lerden itibaren çeşitli sebeplerle bu sefer de yine Batı taraftarlığı başlamış ve günümüze gelindiğinde koca Ortadoğu Amerika'nın kontrolüne girmiştir.

Araplar bir Batı bir Sovyet taraftan olup, bunların kültürlerini yaşamaya çalışmıştır. Ancak ne kadar yazıktır ki ARAP ÂLEMİ 1916'DAN BERİ BİR KERE DAHİ OLSUN, NE İSTTİKLÂL MÜCADELELERİNDE, NE DE SONRASINDA İSLAMİYET'İ AKILLARINA GETİRMEMİŞLERDİR. İslâmiyet onlar için sadece salavât getirmek düzeyinde kalmıştır. 1988 yılın ilân edilen Filistin Devleti'nin anayasasına baktığımızda İslâmiyet'ten söz edilmiyor. İslâmiyet'i camilere gömmüşler [Halloum,a.g.e,s.259...vd.]

Araplar birleşmiyor. Başlarındaki diktatörler sırtlarını Batı ya da Sovyet'e dayamışlar, Batı'nın ahlâksızlıklarını yaşıyorlar. Araplar bunlardan kurtulduğu zaman birleşebilecektir.

Araplar kendi tarihlerini, Osmanlı ile olan münasebetlerini Batı tarihi ile okumaya son vermelidirler.

Türkler'in Hataları

Türkler'in yani en büyük hatamız; Batı'ya, Batı kültürüne yönelik, Batı'nın öğrettiği haliyle 1916 için Araplar'a kırılmak, onları ağır biçimde suçlamak ve yöneticilerimizin çoğunun İslâmlamiyein dostluk ve kardeşliğinden uzak olmalarıdır. Dış politikamızda izzet-i nefsimizi bir kenara bırakarak, Amerika'nın yörüngesine girmek ayrı bir hatadır. Aslında bütün mesele; hem Türkler'in hem de Araplar'ın İslâm olmayışıdır. Ne kadar yazılırsa yazılsın, meselenin bilinen bütün boyutları ne olursa olsun İslâmiyet bu hususda mihenk taşıdır. Türkiye 1949'da olduğu gibi birçok kereler Amerikan doları için Arapları yalnız bırakmıştır.

ORTADOĞU'NUN HUZURSUZLUĞU

Osmanlı sonrasında Ortadoğu'da büyük bir huzursuzluğun Vıişandığı açıktır. Önce İngiliz ajanı Ağa Han'ın sözlerini aktaralım:

"Türkiye, zamanında tek bağımsız Müslüman ülke olarak dünyada yalnız başına ayakta durabilmiştir. Bütün eksiklerine rağmen İstanbul'daki rejim, İslâmlığın dünyevî yüceliğinin gözle görülür kalıntısını temsil etmekteydi. Halifelik de bütün Sünnîler için büyük önem taşıyan bir bağ niteliğindeydi.

İslâm topluluğunun Türk İmparatorluğunun parçalanmasına karşı oluşu bir temele dayanıyordu. Bu temel, Osmanlı'ların Ortadoğu'nun çetrefilli siyasal gerçeklerini anlamış ve kavramış gerçek devlet adamları oluşuydu" .[Mansfield;a.g.e,s.92.]

Osmanlı'nın lslâmî politikası vücudu saran bir ruh gibi Ortadoğu'yu içine almıştı. Ortadoğu'da Osmanlı yani lslâmî politika çekilince, milliyetçilik, sosyalizm gibi kavramlar ortaya çıkmaya başladı. Kargaşa doğdu. Batı sömürü yansına ve kavgasına girişti. Osmanlı bu bölgeye herhangi bir karşılık beklemeden herşeyini verdi. Onun yerini arz ettiğimiz gibi hayasızca yapılan sömürü kavgası aldı. Sh: 138

Kaynak: Mehmet KAFKAS, Geçmişi Bilmek 1,İzmir-1994

KASTAMONU DELİLERİ

Siz de Kastamonu delilerini
Görebilseydiniz çok severdiniz
Hallerine bakıp şaşırırdınız
Ve, bunlar ne güzel deli derdiniz

Deli Satiye'yi tanısaydınız
Anlardınız nedir esmer güzeli
Sırım gibi , boylu-boslu, gamzeli
Gönlünüzü usulca önüne sererdiniz

Oynardınız bilirim deli ziya geçince
Mini gıdısı kadına ısınırdınız zamanla
Mohmoh Hüseyin'le, Mohmoh Hasan'la
Oturup yemek yerdiniz

Nasrullah'ta bulurdunuz Deli Ahmet'i
Sallûûûû , 7A4diye bağırırdı farza dururken
Sesiyle kubbeleri gümbür gümbür vururken
Gülümserdiniz...

Sonra Deli Eşref'i görürdünüz karşıdan
Her adım başında yâ sabır derdi
Tayy-ı zaman tayy-ı mekân ederdi
Savrulur giderdiniz

Ne gözünde para, ne ev-bark, ne gam..
Dilendiği parayı en son kuruşuna dek
Fakire, fukaraya verirdi sevinerek
Siz de hâlinize şükrederdiniz
Bunlar ne güzel deli , derdiniz

YAVUZ BÜLENT BAKİLER

Tanıdığım Kastamonu Delileri İçinde Bir Veli DELİ EŞREF VEYA HACI EŞREF

BİRKAÇ SÖZ

Bu küçük kitap bazı özelliklere sahiptir Başlangıçta bir makale olması düşünülerek işlenen konunun, **Tanıdığım Kastamonu Delileri İçinde Bir Veli DELİ EŞREF VEYA HACI EŞREF** başlığı ile Eylül 1991 ve Ekim 1991 aylarında olmak üzere iki baskısı yapıldı. Merhum Eşrefin hayranları kitabı kapıştılar, defalarca okudular. Baskı masrafları çıktıktan sonra kalan para, bir keresinde Eşref adına bir camiye bağışlandı; bir keresinde de, şehrin ünlü Nasrullah Camii'nde onun için saltanatlı bir mevlid okutuldu. Bu defa, fotoğrafta görüldüğünden daha fazla göçen mezarı ve çevre düzenlemesi yaptırılacaktır.

Hacmi küçük de olsa müstakillen delilerin konu edinildiği bilinen ilk kitap olması bakımından, Türk Edebiyatı Tarihi içinde bu kitabın ayrı bir yeri olmalıdır.

Bu baskıda kitabın adını kısalttık; fakat münhasıran Eşrefe ayırmayıp, öncekilerde olduğu gibi, konunun Türk Edebiyatı Tarihi içindeki yerini belirledik ve bu kültür içinde kulaklarda paslanmış birçok bilgiyi gün yüzüne çıkartmağa çalıştık. Üçüncü baskıya ilâvelerimiz de oldu.

Bilindiği üzere şiir, hislerin ifadesinde kullanılan en güzel vasıtalardan biridir; bir nevi **"Sözün en hayırlısı kısa olan ve söylenmek istenen şeye delâlet edendir".** Kastamonu'nun aziz damadı Yavuz Bülent BAKİLER Beyefendi'den, kitabı okuduktan sonra Eşrefin hayatını şiirleştirmesi ricasında

bulunmuştum. Yazdıkları şiiri kitabın baş kısmına koyuyor ve kendilerine teşekkür ediyorum.

Bu vesile ile bir vâkı'a (rüyâ) dan söz etmek istiyorum. Bir kimsenin hayatı yazılırsa o kimse sanki yaşatılmış gibi olurmuş. Eşref Kitabı'nın Eylül ve Ekim 1991 aylarında iki baskısının yapılmasını takip eden 10/11 Kasım 1991 günü sabah vakti, merhûm Eşrefi rüyâmda gördüm. Siyah ve yeni bir takım elbise içinde, beyaz gömlekli ve kravatlı, yeni saç-sakal traşı olmuş, zümrüt gibi siyah sakallı, yirmi beş yaş civarında genç ve çok hoş biri olarak temessül etti. Tabir kitaplarına göre bu rüyânın son derece güzel yorumları vardır. Merhûmun bizlerden memnun olacağını tahmin etmekteyim.

İsmail Habib Sevük 1940'larda Kayseri, Kırşehir ve Kastamonu'da deliler var derken, her halde kayda değer olanlarını kastediyordu. Bunlardan biri de Deli Eşref veya Hacı Eşref olup kendisini meczûb-ı İlâhî olan velilerden addediyoruz. Eşref gibilerin memleket açısından mahallî birer değer ve bereket vesilesi olduklarına inanıyoruz.

Son olarak bu üçüncü baskı için teşvik ve peşinen finansa eden, şehrin önde gelen esnâfından H. Kemâl ve Ahmet PATTABANOĞLU Beyler'e; dizgi ve baskı işi için matbaanın bütün personeline teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Abdülkerim ABDULKADİROĞLU
Ankara, Nisan 1994

GİRİŞ

Türkçe'mizde çok kullanılan kelimelerden biri de "deli"dir. İşimize gelsin gelmesin gerek medih gerekse zemm yerinde kullanarak birine hemen "d e l i" yaftasını yapıştırıveririz. "Delisin sen", "Aklını mı kaçırdır?", "Sevincinden deli oldu (veya) deliye döndü.", "Deli gibi ne yaptığını bilmiyor ", "Aklının yan tahtası eksik." "Deli mi velî mi bilinmez." "... yerin akıllısından delisi çoktur", "Delisi çok olan yerde işler sürüncemede kalır ", "Ölüsü olan değil, delisi olan ağlasın." "Delilere bakarak aklımızın kıymetini bilip Allah'a hamd etmeliyiz." ve benzerleri olan deyim ve cümleler sıkça duyulup kullanılırlar.

Toplumumuzun çok kullandığı kelimelerden biri olan "deli" kelimesi genel manâsı ile kullanılır. Hâlbuki eski metinlerde ve zengin kültür dilimizde bunu ifade eden farklı kelime ve terkiplerle karşılaşmaktayız. Bilhassa **Şuarâ Tezkireleri** metinlerinde, **Menâkıbnâmelerle vefeyatnâmelerde** bazı şâirler hakkında**" cezbe-i İlâhîye kapılarak..." meczûb-ı İlâhî bir kimesne idi "meczûbînden idi" "mecnûn sınıfından idi." "bûdelâdan idi", "Ebdâlan sınıfından idi", "meclûb sınıfından idi"** gibi kelime ve terkipler zengin boyutlu çağrışımlara sebep olmaktadır. Şöyle ki: Mecnûn ile meczûb farklı anlamları olan kelimelerdir. Dikkat edilirse "cezbe-i İlâhî", "meczûb-ı İlâhî..." "meclûb" gibi kelime ve terkipler Allah'a ait manevî bir hali ifade ediyorlar. **"Cezbe"de** ve **"Meczûb"da** manevi taraf ağır basmaktadır. Cinnet getirmekten dolayı **"Mecnûn"** denen kimselere ait vasıflandırmada ise maddi aşk veya bir başka olay hâkim olmakta, hareket noktası madde ile bağlantılı geçmektedir. Böylelerine "çılgın", "cinlere uğramış", "çılgınca seviyor (veya) karasevdalı", "şeydâ" da denir. Leylâ ve Mecnûn mesnevilerine konu, mektep yıllarına kadar inen maddî bir aşk değil midir? Sonu değişik de olsa Mecnûn'u aklından eden dünyevî yani maddî aşktır. Bundan dolayı "Mecnûnâne aşk" tabiri meşhur olmuştur.

Bizde "aptal" kelimesi **"ahmak, budala, geri zekâlı, sersem"...** gibi manâları çağrışım yaptırır, yani kelimenin altında menfi bir yorum vardır. Aynı şekilde birine **"budala"** demekle de "Akılsız, bön, ahmak, ebleh" demiş oluruz. **Aptal'ın** birde hile bilmeyen temiz yürekli, safderûn manâları da vardır. Bu anlamlar içinde kalender yaratılışlı, derviş tabiatlı kimse akla gelir. Bu tipler genelde ciddî olarak bir şeye akıl yormazlar. Hakk'a tam bir teslimiyet içindedirler. "Mevlâ görelim neyler, Neylerse güzel eyler.." felsefesi ile tefvîz-i umûr (işleri olduğu gibi Allah'a ısmarlayıp havâle etme) etmişlerdir. Onlar sadece ârif kişilikleri ile olayları seyrederler. Bundan dolayıdır ki bir şeyin olacağını önceden bilir yerinde "Abdala malûm olur." tabiri şaka yollu ve tevazu duyguları ile müştereken kullanılır. Bu kelimenin Arapça tekili olan **bedîl** nerede ise hiç kullanılmaz. Tekil anlamında ve biraz galat haliyle budala veya aptal **(büdelâ veya ebdâl)** olan çoğulları kullanılır. Dikkat edildiğinde bunlarda da meczûb

ve cezbe ile meclûb kelimelerine yakın manâların olduğu görülür ve manevî yönün ağır bastığı anlaşılır.

Günümüzde **doğuştan geri zekâlılar** (handicapped, ab- sent minded) meselesi dünyanın üzerinde en çok durduğu, hükümet bütçelerinden mühim payların ayrıldığı ve programlarında yer verildiği bir konu olmuştur.

Her geçen gün sayılarında artışlar kaydedilen geri zekâlılar, insan unsuru olarak, milletlerarası tedbirler alınmasını gerektirecek derecede yakın ve uzak çevrelerini düşündürmektedir. Meselâ İngiltere’de okulları, okul servisleri, hastahaneleri ayrıdır. Öğretmenleri özel eğitimden geçirilmiş ve emsali arasında daha fazla maaş alan kimselerdir Yetiş kin geri zekâlıların, günün belli saatlerindi; şehirde gezdiril meleri, parklara götürülmeleri gibi ihtimam isteyim bakımları ilgililerce zevkle yerme getirilmektedir Kısaca ifade etmek gerekirse doğuştan geri zekalı olan bu vatandaşları hakkında devlet, âdeta kendisini sorumlu hissetmektedir Meselenin bu yönü ayrı bir makale hatta kitap konusu olacak boyutlu dur.

Sevindirici bir husus olarak Türkiye'de de bu konuda oldukça mesafeler alındığını kaydetmeliyiz Ülkemizde soz konusu kimselerin lehlerine kaydedebileceğimiz ve başka yerlerde benzerlerine rastlayamayacağımız bazı hususlar vardır. Şöyle ki: İstisnaları mevcut olmakla birlikte bir kimsenin eksik tarafı ile bilhassa alay konusu olacak şekilde ilgilenmek, söz konusu kimseyi küçük düşürmek, imâ yollu da olsa onun kalbini rencide etmek İslâm âdâb ve örfünde yasaklanmıştır. Bu konularda kesin ve uyarıcı deliller vardır. Toplumumuzda bu hususlar bilindiği için, ileri giden biri hemen ikaz edilir. Bir de delilerle alay edilmek şöyle dursun onlara ibret gözü ile bakarak kendi hâlimize hamdetmek lâzımdır. İster doğuştan olsun isterse sonradan tecennun tabir edilen cinnet getirmek şeklinde olsun geçici olan bu dünya hayatına karşılık, ebedi âlemde lehlerine tecelli edecek olan durumlar vardır ve İlâhi adâlet onlar lehine fazlasıyla yerim bulacaktır. Deliler, tecennün akibetlerinı kendileri hazırlamamak şartıyla dini mükellefiyetler ile hesap kitaptan sorumlu tutulmazlar. Böylece dünya hayatında onun bunun alayına marûz kalsalar bile obur dünyada dâimi saadet kendilerim beklemektedir kı bu hususlar Allah'a ve ahiret gününe: Cennet ile Cehennem'e iman esaslarım havi dinler ve bu din salıklerı bakımından çok muhim sonuçlardır. Diyebiliriz ki İslâmiyet, derecelerine göre deliler hakkında İnsanî, içtimai fıkhî ve ahlakî esaslar vazetmiştir Özellikle velî sıfatlı delilerin mezarlarının ziyaret mahalleri arasında bulunması, adlarına mahalleler kurulması ve camiler yapılması (meselâ Bursa'da Ebdal ile başlayan yer ve mekân adları) toplumumuzun onlara verdiği değer ölçülerinin boyutlarını tayin bakımından mühimdir. Bu vesile ile batıda zincirlere vurularak tecrîd edilen delilerin benzerlerinin, Türk toplumunda müzikle tedavi edilmeleri ve özel hastahanelerinin kurulması gibi medeniyet izlerinin, dünya kamuoyu önünde her zaman için lehimize sonuçlar olduğunu bir kere daha ifade edebiliriz. Lüzumlu olacağına inandığımız bu uzun girişten sonra sözü konumuza getirelim. Eşref ile ilgili olan ve menkıbe özelliği taşıyan bilgilere geçmeden önce, yaşım iti- bariyle tanıdığım Kastamonu Delileri’nden söz etmek istiyorum.

Benim bu delileri biraz daha yakın tanımamın bazı sebepleri vardır. Rahmetli babam, ramazanlarda birer akşam şehrin bütün fakirlerine ve delilerine iftar verirdi O yıllar bahar ile yaz mevsimleri arasına tesadüf eden ramazanlarda, bahçe ye sofralar kurulur: menekşe, leylak, zambak ve gül kokuları arasında iftar edilirdi Bu arada dikkatimi çeken bazı hususlar olurdu. Rahmetli anneannem ve rahmetli anneciğim, diğer misafirlerle bunlar arasında hiçbir ayırım yapmadan büyük bir heyecan ve zevkle hazırlanırlar, diğer sofralar gibi bunlara ait sofralar da aynen donatılırdı. Bir şeyi hatırlıyorum: Belki dişlerine yumuşak geldiği için belki de kaşıkla bol bol yiyebildikleri için olacak istek üzerine tatlıda sütlü kadayıf daha çok yapılırdı Rahmetli babamın da kurulan sofralar arasında (en az 30- 40 kişi olurlardı) dolaşarak hepsiyle hatırlaştığı. iftarlıkları ve yemekleri sıra ile değişik yerlerde ama onlar arasında yediği hep gözlerimin önündedir Tabiî ki bunlar dış kirası almadan asla evden ayrılmazlar; başka bir ifade ile yemekten çok verilmesi ve alınması âdet haline gelmiş o paraların peşinde koştururlardı. Bahçe çıkışında, gündüzden kâğıtlara sarılarak hazırlanmış diş kiralarını alırken her birinin sevinçli yüz ifadelerini hâlâ görür gibiyim.

Rahmetli Eşref evimize her zaman gelirdi Buna bağlı olarak elli yılı aşan ömrümün şu faslında, bazı şeyleri içe atmanın hiç bir anlamı kalmadığından ve okuyanlara ibret olması düşüncesiyle yazılmasında fayda gördüğüm hususlar var. Şöyle ki: Babam cömert, evimiz misafire hep açık bilinir, tanınırdık. Bir gün "Abdullah Efendi misafiri çok sever" demişler de, sanırım bu konuda evi ile arası pek iyi olmayan biri söze karışarak; **"Esas misafiri seven Abdullah Efendi değil, hanımıdır. Evden surat etseler, izzet ikramda eksiklik gösterseler bak bir daha kimseye buyur deyebilir mi?"** demiş. Bu gerçektir, aynen katılıyorum. Evin bu halini bilen Eşref istediği zaman gelir, canının çektiği yemekler derhal yapılır; zaman zaman bıraktığı çamaşırları yıkanıp ütülenirdi. Birkaç defa da üst kattaki banyo yakılmış, Eşref gönlünce orada yıkanmıştı.

TANIDIĞIM KASTAMONU DELİLERİ:

Her yerin delisi olur. Yukarıda da bahsettiğmiz üzere bunların kimi meczûb veya meclûb, kimisi de mecnûndur Bize değişik suretlerde göründükleri halde iç yüzlerini kesinlikle bilemediklerimiz de pek çoktur. Kastamonu'nun da delileri olmuştur ve olagelecektir. Çocukluğumdan beri tanıdığım ve isimlerim hatırlayabildiğim kadarıyla **Hımhım Muhiddin. Mohmoh Hüseyin ve Mohmoh Hasan (iki mohmoh kardeşler). İsmet (kadın), Ziya. Mini Gıdısı(kadın), Calay. Dedo İsmail, Huriye, Hamal Dogu Hasan, Mahir, Caba(kadın), Safiye, Deli Nebiyye, Yumuk, Deli Mahiye, Yaylı, Kâhya, Halime Çavuş** (Kuva-yı milliye kıyafetiyle resmi bayramlara katılırdı)**, Yoğurtçu Osman Ağa, Deli Şükrü'yü** sayabilirim.

Bunların her biri ayrı ayrı özellikleri ile kendilerim dâima gündemde tutmasını bilmişlerdir **Yoğurtçu Osman Ağa,** yaz kış ceket giymez; belinde kuşak, başında siyah bir fötr şapka, iki kolunun altında badı sopası denen koltuk kısmı yüksek ve kalın bastonlarına dayanarak yürür, köyünden yayan gelip giderdi **İs- met'in** ayakları şiş idi ve zorlukla yürürdü **Deli Mahiye** fala bakardı. **Satıye,** halk ağzında **Deli Satiye,** gene halkın ifadesi ve beğenisi ile karabiber gibi bir esmer güzeli, son derece endamlı, kızdığı zamanlar dışında çok hassas ve kibar bir İstanbul Saray Hanımefendisi idi. Genç yaşta bir subay ile aşk evliliği yapmış, ama kısa süre sonra yüzbaşı kocasını kaybedince cinnet getirmiş ve bu hallere düşmüş İstanbul ağzıyla konuşur, konuşmasından okur yazar kişiliği hemen farkedilir ve dâima günün başbakanı veya cumhurbaşkanı ile düğün hazırlıkları içinde olur, çevresindekileri düğününe davet ederdi. **Merhum Adnan Menderes Kastamonu'ya gelmiş, Şeker Fabrikası'nın temeli de o gelişinde atılmıştı Satıye Hanım hiç böyle bir fırsatı kaçırır mı?** Aklına göre başbakan onu istemeğe gelmişti ve aylarca süren düğün sözleri halkı epeyce eğlendirmişti Seçim yapılır yapılmaz adım duyduğu cumhurbaşkanı veya başbakan ile çok yakında yapılacak düğünlerinden söz etmeğe başlar daha aşağısını asla beğenmezdi

Kâhya, (adı Ahmet) Kastamonu'nun ünlü Nasrullah Camii ana kapısını bekler, ezanlar okunur okunmaz kapı önünden, elini kulağına götürerek "Ezân okunduuu" diye bağırır, gaflet içinde olup ezanı duymayanları ikaz ederdi. Bir de namazların ilk sünnetleri kılınıp tarza durulmak üzere kamet getirilirken aynı minval üzere "Saallûû..." diye bağırırdı ki bilhassa bu seslenişi, geç kalarak, şardıvanda abdest alanlar için son bir ikaz olurdu: farzı kaçırabilirsiniz demekti Bu görevinden dolayı kendisine **"Kâhya" veya "Salâcı Kâhya "** derlerdi Kâhya'nın bir görevi de hemen girişteki ayakkabıları gözetle-mek, bunun karşılığı bahşişini almaktı Sünnetlere bir hayli gecikmeli durur, gecikmeli de olsa mutlaka sünnet namazları kılar ama şayet namazda iken ayakkabı bırakan veya alnn olursa onları gözleri ile sağlı sollu takıp ederdi Görevine bu derece düşkün biri idi(l). Kastamonu'nun cenazelerinin kaldı rıldığı en büyük ve merkezî camisi olması bakımından cenazeler Nasrullah Camii'ne getirilir, Kâhya da bunlardan nasibi nı alırdı. Ancak arka arkaya birkaç gün cenaze olmaması kâhyayı üzer, belki de kara kara düşündürürdü Şayet üç gün arka arkaya cenaze olmamışsa, kâhyanın uğur saydığı bir hareketi vardı. Sabah namazını kılar kılmaz, güneş doğmadan, kâhyanın, camimin musallâ taşının bulunduğu tarafa gidip etrafını kontrol ettikten sonra, sağ eliyle "Diril ya mübarek..." sözleriyle musallâ taşına vurduğunu görenler pek çoktur. Bazen taşa vurdu, iki uç saat içinde cenaze haberi geldi diyenler de olurdu. Cenaze olduğunda, Kâhya çarşıyı dolaşarak esnafı ve halkı cenâze namazına davet ederdi.

Adları yazılı delilerin bazılarını bir cenaze esnasında görmek lâzımdı. Kastamonu dinî folklorunda cenaze evi yemek verir, kabir başında pide üzeri helva dağıtılır ve kabristana gelenlere -haline göre- o yıllar için gümüş 10 kuruş, 25 kuruş, 50 kuruş veya çoğunlukla bir lira verilirdi. O günün gümüş bir lirasının günümüzde iki yüz bin liranın üstünde bir fiatla satıldığını hatırlatmak isterim. Cenaze gömüldüğünün ertesi günü, sabah namazından sonra kabristana gidilir, Kur'an okunur, pide üzeri helva veya simit dağıtılırdı ki buna ziyaretten galat "zirat" denirdi Tabiî yedisi, kırkı, elli ikisi, mevlidi; sene-i devriyeleri vs. çok hareketli bir hava içinde bunlar yapılırdı. Günümüzde bu şartlar değişmiştir.

Suluköprü karşısında fukaradan Mehmet Ağa'nın oğulları olan **Mohmohlar (Hasan ve Hüseyin),** cenaze sahibinin maddî durumunu da dikkate alarak kafalarından geçirdikleri parayı mutlaka alırlar, aksi takdirde bağırıp çağırarak olay çıkartırlar ve halk tabiri ile cenaze sahibini ve ölüyü kepâze ederlerdi. Meselâ **".. Parası yoktu da neden öldü?"** derlerdi Bu maskaralıkları bir kereye mahsus da olmazdı. Gelip gidip günlerce cenaze sahibini rahatsız ederlerdi ki en iyisi verip kurtulmak olurdu. Cenazeyi mezarından çıkartıp evinin önüne bırakmakla da tehdit ederlerdi hatta bir keresinde böyle bir olay duyulmuştu. Sanki ölmek için onlara para hazırlığı yapmak zarureti vardı. Nitekim arkalarından lâf edilmesin diye çıkın denen bez parçalarına, belirli miktarlarda paraları sararak onların haklarını hayatta iken ayırıp saklayan ve bu minval üzere vasiyet eden yaşlı hanımları hatırlarım. Merhum babam (öi.5.8.1960) latifeyi sever ve yapardı Birgün Mohmoh Hüseyin'e **"Bizim hanım (merhume annem öl. 13.8.1992) sizin paranızı hazırlayıp bir kenara koymuş, arkasından lâf etmenizden korkuyor..."** demiş. Gelip gidip **"Sen bize hakkımızı ver, arkandan kepâze etmeyiz, söz veriyoruz..."** diyerek günlerce yalvardılar. Sanki kimin sona kalacağına dair garantileri vardı. **Büyük Mohmoh** (ağabey) **Hüseyin,** bir ayağını dik basar, elinde bastanu ile devamlı dolaşır, bir iş yaparak para kazanmağa gelemezdi. Küçük **Mohmoh Hasan** ise belinde ipi, bulursa hamallık ederdi ama sırtında eşya ile giderken **"Mohmoh"** denir yahut ıslıklanırsa hızlıca yürümeye başlar, küfürler eder, daha da ileri gidilirse eşyayı bırakarak kaçabilirdi. Bundan dolayı kendisi ile pazarlık yapanlar kızmayacağına dâir sıkı sıkı tenbihde bulunurlardı O, her ne kadar başını sallasa da sokak aralarında nelerin zuhur edeceğini bilemediği için dâima aklınca hareket ederdi. Her iki kardeşi hadsiz derecede kızdırdıklarımda Allah'a, peygambere, kitaba, dine ve imâna bile küfrettikleri duyulurdu ki hoş olmayan bu halin manası o kişinin inancındaki tanrıya ve kitabına idi.

Cenaze olduğu haberi duyulur duyulmaz **Mohmoh Hüseyin,** cenaze evine en yakın camiden, mezar üzenine dökülecek suyum bakır ibriğim alır ve cenaze evine götüırüp bırakırdı. **Mohmoh Hasan** salağacı denen, tabutum üzerine konarak taşındığı ayağı: **Hüseyin** tabutun kapağını (daima başının üstünde), **Calay** ise tabutun gövde kısmını cenaze evine götürürler; aynı minval üzere mezarlık dönüşü aldıkları parçaları hangi camiden almışlarsa oraya kadar götürüp bırakırlardı Hiç kimse, herkesin kanuni hakkı gibi olmuş bu parçalara el süremezdi. Aksi takdirde küfürler başlar, âdeta küçük kıyamet kopardı. **Calay,** mohmohlara göre daha akıllıca hareket eder, konuşamamasına karşılık işaretlerle onları ayıpladığımı gösterir ve etrafındakilere sus ve sabır işaretleri yapardı Taşınan bu parçalar adları geçenlerin güç ve takatlarına göne aralarında kararlaştırılmış olup yıllarım tecrübesi ile kesinlik kazanmıştı. Bunların bir hususiyeti cüe gömülen Kimselerin yedisi, kırkı, elliikisi vb gibi günlen hiç şaşırmadan tayinleri v<e o günlerde cenaze evinde hazır bulunmaları idi

Mohmohlar, boğazlarına çok yiyen kimselerdi. Bu hal, o dereceye varırdı ki onların (bilhassa Mohmoh Hüseyin'in) çok yemeleri konusunda iddiaya girenler bulunurdu. Mohmoh Hüseyin'in yediklerini, o zayıf bedeninin neresine yerleştirdiğine dâir şaşkınlığa uğradığınız olurdu Mahalli bir yemek olan Sopa Çorbası veya Kölemen Hamuru, onun için üç kilogram undan yapılmış, normal şartlarda 10-15 kişinin doya bileceği koca bir tepsiye dökülmüş hamuru silip süpürmüş, hâlâ da doydum dememişti. Eskiden evlerde nefis baklavalar yapılırdı Tartıya vurulduğunda en az 4-5 kilogram gelen bir tepsi baklavayı temizleyip arkasından gülücüklerle alt çeneyi burnuna yapıştırdığı çok olmuştu. Ağzında hiç diş olmadığı için Hüseyin'in bu vaziyeti etrafına, onun bir şenliği sayılırdı. Mohmohlar ve Calay beş vakit namazlarını kılan kimselerdi.

Dile Ziya namazlarda Nasrullah Camii'ne gelir, ayakkabılarını bırakır ve ceplerindeki bütün paraları da

onların içlerine koyduktan sonra namaza dururdu İki rekât namaz esnasında nice inşaatlar yapan, kamyonlarla malzeme boşaltan; ihracât ve ithâlât hesapları yapan iş adamları ile öğle sonu mesâisinde nasıl izin alacağını plânlayan memurlara karşılık, dünya ağırlığını pabuç içine silkeleyerek Allah huzuruna duran **Deli Ziya'nın** bu hareketinde alınacak dersler bulunduğunu hatırlamalıyız **Ziya'**nın bir özelliği de dışarda davul sesi duyduğunda önünde döne döne oynaması idi Tabiî ki Ziya, günümüzde folklor çalışması yapanların aslâ erişemeyecekleri bir mutluluk olarak vasıflandırabileceğimiz **Davulcu Karayılan** diye meşhur **Mahir Dağlı** (öl. 3.10.1964)'nın davulu önünde oynuyordu Karayılan, o yıllarda dünya devletlerince kendisine verilen 30 civarında madalyon çepkeninde takılı olduğu halde davul çalardı Karayılan da namazlarını kılardı ve cami, mektep ile bebekli evlerin önlerinden geçerken 15-20 adım kadar çalma işine ara verirdi. **Mahir Dağlı** mortinsız, çok seri diş çekerdi: ayrıca o soğanı sevmediği için evine soğan almamak ve soğandan korkmakla tanınırdı.

Ziya, zaman zaman bazılarına takılır ve sıraladığı kelimelerden sonra **"Adam mı oldun lân..."** derdi. Bir keresinde, bazı akşamüzerleri dere kenarında gezinti yapan ilin valisini görür, Kendisini tanımaz ve ona hitaben gür sesiyle aynen der Ki: **"Evin yok, işin yok, dükkânın yok, sarışın avratın yok, araban yok. Adam mı oldun lân..."** Bu olaydan sonra Vali, gezintilerine son vermişti.

Şimdi bu Kitaba adını verdiren Deli Eşret veya Hacı Eşref'ten söz ederek onun âdeta menkıbeleşen taraflarını öğrenelim:

DELİ EŞREF VEYA HACI EŞREF

Yazımızın bu kısmını teşkil edecek olan **Deli Eşref** veya hacı olduktan sonra **Hacı Eşref** denen **Eşref Özbenli** (eski şöhreti ile ve mahallî ağızla **Benlizâdeler** veya **Benlioğlu/ Benloğlu)** H.1324/M 1906 yılında, Mustafa ve Nebiyye'den, Kastamonu'da doğmuştur. İlin Deveciler Mahalleli nüfusuna kayıtlı olup 7 nolu haneden çıkmaktadır. O, aslında varlıklı bir ailenin oğludur. Aile, eski İnebolu yolu üzerinde bulunan Hacortu Köyü'ndendir Babası Hacı Mustafa'nın 1912 Balkan Harbi'nde asker iken şehadeti üzerine kendisine şehid maaşı bağlanmış olup ağabeyi Tevfik bey tarafından vasîlik ve amcası Ahmed Benlioğlu, Hisarardı Mahallesi Muhtarı Hamdi Pehlivan ve eski Belediye Başkanlarından Şerafeddin Sabirin tarafından kendisine bakım ve hizmette bulunulmuştur. Bir ara Şerafeddin Sabirin de vasîsi olmuştur. Eşrefin amcası Hüseyin Rüşdü Özbenli de, 1959 yılında vaki ölümüne kadar onun vasiliğini yapmış, hertürlü kahrını çekmiştir.

Eşref Özbenli'nin yaşı icabı nasıl bir eğitim gördüğüne dâir her hangi bir belge bulamamakla birlikte, sahih derecede namazlarını kılmasına; az ve öz konuştuğunda hikmetli konuşmalarına bakılırsa onun en azından bir mahalle mektebi eğitiminden geçmiş olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim kaynak kişilerden Enver Eroğlu'nun anlattıklarına göre, dedesi Hacı Mustafa'dan ders almış ve bir kere de dayağını yemiştir

Eşrefin, babası tarafından kalan mirası, vasî vasıtasıyla kullanabilmiş olması keyfiyeti, onun aklî dengesinin doğuştan yerinde olmadığını göstermektedir ki yakın akrabasından bazılarının kendisi ile hiç ilgilenmediklerini söyleyenler de vardır.

Deli Eşref tavır ve hareketleri ile meczûb biri olarak tanınır; çocukluk alışkanlığı olacak ki çarşı ve sokaklarda dilenirdi; ancak onun bu hali kesinlikle maddeye hırsından kaynaklanmıyordu. Çok az konuşur, **sabır** kelimesini sıkça söylerdi. Herkesin verdiği parayı almaz ve herkesten de para istemezdi. Bilhassa buluntu paraları kabul etmez; ayyaş, kumarbaz gibi kişilerle, kazancında helallik görmediklerinin paralarını, verseler de almazdı. Topladığı bu paraları kimsesiz fakir kişilere, öksüz ve yetimlere, muhtaç okul öğrencilerine, çeyiz hazırlığı yapan fakir kızlara; kırlarda ve köy yollarında bakımsızlıktan kullanılmaz hale gelmiş suların tamiri gibi hayır işlerine sarfederdi.

Eşrefin yanında üç adet para kesesi bulunurdu. Rastladıklarından **"Kuruş ver", "Kuruş, kuruş..."** diyerek para ister; zamanında oldukça değerli olan tırtıllı veya ortası delik kuruşu alır; meselâ biri 25 kuruşluk verse 24 kuruşu sayarak iade ederdi. O, aslâ mücerred bir para dilencisi olmamıştır. Keselerden biri günde bir, bazen günde iki kere dolar: diğeri iki veya üç haftada hatta ayda bir dolar; üçüncüsü ise aylar sonra ancak dolmuş olurdu. Aldığı paraları, manevi bir ilhamla, ilgili keselere koymasını gayet iyi bilirdi ki bunun keyfiyeti, verilen paraların helal ve temiz olmaları ve onların temizlik derecelerine uygun keselere konmasıyla daha çok zarurî ve cevaplı işlere sarfedilmeleri bakımından âdeta bir ölçü olurdu.

Okulların açılmasıyla Eşref, şehirdeki vo bazı köylerdeki ilkokullara giderek muhtaç öğrencileri tesbit eder ve kimi okula 50 pabuç, kimi okula 40-50 önlük, kimine defter, kitap ve benzeri zaruri ihtiyaçları götürerek öğrencilere dağıtırdı. Bunları aldığı esnafa peşinen borçlanır, hesaplar açtırır ve topladıklarını kesesi oldukça o dükkânlara götürüp boşaltır, sayılanı hesaptan düşürterek peyderpey borçlarını kapatırdı. Onun bu halini bilen hiç bir esnaf itiraz etmez, hatta bizim de hayrımız dokunsun düşüncesiyle aldıkları mallarda ikrâmda bulunurlardı. Yaptıklarına ilâveten topladığı paralarla sokakta yaşlı, bakımsız bir fakir görse kadın olsun, erkek olsun hemen en yakın bakkaldan yiyecek bir şeyler alır hatta ihtiyaç durumuna göre giyecek malzemesi de alarak kendisine verirdi. Şehrin hangi mahallesinde olursa olsun yaşlılıktan dolayı evinden çıkamayan düşkünleri araştırır, ihtiyaçlarını alarak evlerine kadar götürürdü.

Eşrefin, sahipleri marûf ve güvenilir kimseler olan bazı dükkânlarda emanet para kutuları da vardı Meselâ Halıcı merhum İbrahim Selvi'nin, şehrin diğer güvenilir esnafının; daha sonraki yıllarda Kemal Pattabanoğlu'nun dükkânları böyle yerlerdendi. Oralara zaman zaman kesesini boşaltır, biriktirdiği paraları bütünletir, bir hayır için böylece stokta bulunurdu. Aniden gidip meselâ bana 10 lira ver diyerek para istediği dükkân sahiplerinin, çekmecelerinde bulunan kutusunu açtıklarında tamamı tamamına 10 lira bozuk para bularak şaşkınlığa düştükleri çoktur. Eşref tarafından sayılması, hesabının yapılması mümkün olmayan bu halin izahı gerçekten zordur.

Eşref, küfür bilmediği gibi küfürbazlardan uzak durur, onların verdiklerini almazdı. Çok gezer, gezdikleri yerlerde dâima âlim ve şeyh kişileri ziyaret eder, şayet fotoğraflarını eline geçirirse onları cebinde taşırdı. Şehirlerarası selâm getirenleri, önceden karşılayarak alır; selâmı getiren, unutup söylememişse hemen karşısına çıkarak **"Hani benim emâneti niçin vermedin?"** der, böylece muhatabını şaşkınlığa uğratırdı Bunun örnekleri oldukça fazladır.

Onun Kerâmet Sayılan Diğer Halleri

- Yozgat Hakimliği'ne naklen tayin edilen Necip Ruşen Oktay, izinli olarak memleketi olan Kastamonu'ya geleceği günlerde biri, "Hacı Eşrefe selâm götür" der Kıymet vermediği için kendisine söylemeyi düşünmez, fakat şehre iner inmez Eşref yolunu keser ve "Hani, benim emâneti vermedin." deyince şaşırır. Bu olaydan sonra hâkim, kendisine ayrı bir saygı hissi duymağa başlar. N.R.Oktay bu olayı zamanın müftü yardımcısı Kâmil Anbarcıoğlu'na bizzat anlatmıştır. (Kaynak kişi Kâmil Anbarcıoğlu).

- Çorum'da askerlik yapan Kastamonu'lu biri, şubede cam kırmış, camcıya gitmiş. Camcı, askerin Kastamonulu olduğunu öğrenince "Orada bir Hacı Eşref var, tanır mısın, o deli değil, velîdir izne giderken bana uğra, sana bir paket vereceğim, selâmımı da götürürsün..." der. Çocuk Kastamonu'ya geldiğinde Eşref, ondan daha evvel davranarak babasını görür ve "Oğlun askerden gelmiş, emânetimi versin." diyerek karşısındakini şaşkınlığa uğratır. (Kaynak kişi Yavuz Kapıcı)

- Bediüzzaman Said Nursî Kastamonu'da mecburî ikamettedir. Ziyaretine giden biri, köyden hediye olarak yoğurt götürmüştür. Onun hediye almak âdeti olmadığından yoğurdu getirene, "Ben aldım, kabul ettim. Hediyeyi alın ve giderken Eşrefe verin." der Evden ayrılıp giderken yoğurt sahibi Eşrefi görür. Eşref kendisine "Benim yoğurdumu veriniz” diyerek kerametinin bir örneğini daha ortaya koyar (Kaynak kişi Enver Eroğlu).

- Eşrefin tayy-ı mekân ve tayy-ı zamanı da vardır Bunlar tasavvufî tabirlerden olup mekânı ve zamanı âdeta katlayarak aşma manâsına gelir. Bu cümleden olarak Eşref, köylerden veya şehir dışından gelirken oto şoförleri yolda kendisini görüp arabalarına almazlar. Bakarlar ki kendilerinden önce şehre gelmiş ve onlara "Merhaba..." diyor. Bu hali, birçok şoförden duyulduğu gibi şehrin avukatlarından Ali Dikmenli'den de menkuldür. Şöyle ki: İki avukat ile birlikte Daday ilçesi'nde mahkemeden çıkmışlar, içkili bir lokantada demlenmişler ve bir Anadol taksi ile Kastamonu'ya doğru hareket etmişler Eşref de Daday'da imiş ve ilçenin çıkışında arabaya el kaldırmış. Bunlar içkili olduklarından, kendisini arabaya almak istememişler. Yağmurlu bir havada, şehre girinceye kadar yolda kendilerini geçen bir at arabası bile olmadığı halde Eşref şehirde kendilerini karşılayıp selâm vermiş

- Kastamonu'dan İnebolu'ya yolcu taşıyan arabaların birinin şoförü, Eşrefin parasının olmayacağını veya ücreti alamayacağını düşünerek kendisini arabaya almıyor İnebolu yolculuğu esnasında şoför beyin arabasını hiç bir araba geçmediği halde ilçeye iner inmez Eşrefi görüyor: böylece onun tayyı-mekânla İnebolu'ya ulaştığı anlaşılıyor. (Kaynak kişi Lüttullah Yücel)

- Eşrefin uğruna inanılırdı Bu konuda söylenecek çok şey bulunmakla birlikte Ankara'dan canlı bir örnek vereceğiz. Amcası oğlu olan Avni Özbenlı naklediyor "Eşrefin gözlerine inme olmuştu. Ankara Numune Hastahanesi'nde katarakt ameliyatı geçirdiğini haber aldım, eşimle ziyaretine gittik Gördüklerimizden şaşkınlığa uğramıştık. Kendisine müstakil, lüks bir oda tahsis edilmiş, kapıda hemşireler nöbet tutuyorlar. Şaşkınlık içinde onlardan sorduğumda 'Efendim, bize Başhekim Münif Islâmoğlu'nun hususi talimatları var; bu zat hastahaneye uğur getirir, kendisine milletvekili ve bakan protokolü uygulayın, sakın incitip gücendirmeyin dediler' cevabını aldık. Daha sonra eski yıllardan tanıdığım başhekim beye, ailemiz adına teşekkür etmek için gittiğimde de "Kastamonu'ya doktorluk yaptığım yıllarda (1950 öncesi) muayenehanemi açtığımda bazı günler Eşref gelirdi. Kendisine 25 kuruş verirdim. Onun geldiği günler hastadan başımı kaldıramazdım . Bunu yüzlerce, binlerce defa denemiş biriyim, aynen öyledir." dedi. (Kaynak kişi Avni Özbenli).

- İskilipli Osman usta Kastamonu Karayolları'nda operatör olarak çalışmaktadır Sene 1969 Kırkçeşme Caddesi üzerinde yürürken Eşref yolunu keser ve 2,5 lira ver der. Arkasından "Senin işin olacak", diye ilâve eder. Duyanlar, ne iş olduğunu sorduklarında Osman Usta "Yarın Ankara'ya ağır vasıflı ehliyeti imtihanına girmek için gideceğim." der. Gerçekten Osman Usta ilk imtihanda kazanıyor ve ehliyetini alıyor , (Kaynak kişi Osman Usta'nın hemşehrisi olup birinci kaynaktan dinleyen Doç. Dr. Mücteba Uğur).

- il merkezinde, Karamehmed'in kahvesine Eşref gelir, selâm verir Orada bulunan bir yabancı Eşrefin kim olduğunu sorar "Deli derler ama muhterem biridir." diye cevaplarlar. konuşmalar çok sessiz bir şekilde cereyan eder İlin en büyük birkaç kahvesinden biri olan ve o anda kahvenin başka bir köşesinde bulunan Eşref "Ben meczûb deliyim " diye söze karışır (Kaynak kişi Mehmet Tufan Arslan)

- Merhum Mustafa Değer'den oğlu nakleder: Bir cenazeyi arabaya koymuşlar, köyüne götürüyorlarmış. Eşref "Beni de alın." der Yer yok diyerek almazlar Arabadakiler köye vardıklarında Eşrefi orada görürler. Eşref köye geleli epey zaman olmuştur ve "Cenaze geliyor, kabri hazırlayın." sözleriyle köylüyü haberdar edip hazırlıklara başlatmıştır. (Kaynak kişi Burhan Değer).

- Tarzan lakabıyla meşhur Abdurrahman Temizdal bir kaç devre il merkezinde Belediye Başkanlığı yaptı. Bir defasında aday olunca, seçimlerden önce kesin olarak kazanacağını söylüyor ve neticede dediği gibi oluyor (Kaynak kişi Feyzi Ertem)

- Eşref, 1970 yılında Enver Karakülâh'a gelir ve "Sizin evde fakirlere yemek vereceğim: bir şartla ki bütün malzeme benden, yapması sizden..."der. İki ay kadar topladığı paralarla eve devamlı malzeme stok eder. Davet günü arka arkaya faytonlar içinde bütün deli ve sakatları eve getirir. Kaynak kişi devamla diyor ki: "Tepsilere konan yemek sahanları ortaya konduğu anda temizleniyordu. Bu bize iyi bir ders oldu. Bakıma muhtaç bu kişilerin sıcak yemek ihtiyacı içinde

oldukları sonucunu çıkartarak İlim Yayma Cemiyeti'nin Kastamonu Şubesi'ni açtık ve özellikle ramazanlarda sistemli bir şekilde fakirlere sıcak yemekler verdik, hatta gelemeyenlerin evlerine kadar götürdük " Eşref, iftarı takip eden günlerde evin hanımlarına entarilik kumaşlar getirir ve hakkınız geçti diyerek helallik ister (Kaynak kişi, Enver Karakülâh). Eşrefin inceliğine bakınız.

- Eşref, 1950 li yıllarda, şehrin ileri gelenlerinin yardımları ile ve onların refakatinde Hacc'a gider. Kendisinden, orada olsun dilencilik yapmamasını ve memleketin haysiyetini küçük düşürmemesini rica ederek söz alırlar. Mukaddes yerlerde aşkla gezdiği anlatılırdı; ancak alışkanlıklardan kurtulmak kolay olmamalı. Duramayıp para toplar ama topladığı bu paralarla hırsızlara cüzdanını kaptırıp parasız kalanlara, hasta- hanede çaresiz bekleyenlere yardım elini uzatır. Yürütülen bazı hizmetlerin altında bulunan gerçek eli bilmediğimizi itraf etmeliyiz. Bundan sonra **Deli Eşref, Hacı Eşref** olur

- Bir gün Hasip Yılanlıoğlu'nun köyüne gelerek iki çuval buğday ister. Aldığı buğdayı, köyün üst kısmındaki bir mahallede oturan ve yiyeceği bulunmayan bir fakire götürüp verir, (Kaynak kişi Hasip Yılanlıoğlu).

- Eşrefin ara sıra bazı evlere giderek canının çektiği yemekleri yaptırdığı olurdu. Bizim eve de gelirdi Bu evlerden biri de Hasip Yılanlıoğlu'nun evidir. Bir gün ikindi vakti evlerine gelir, fakat evde kimseyi bulamaz. Yolda Hasip Efendi'yi görür ve "Eve uğradım, kimse yoktu Saniye Hanım'a deyiver." der. "Ne diyeyim?" sorusuna, "Sen deyiver." cevabında bulunur. Saniye Hanım o gece vefat eder. Anlaşılıyor ki helallaşmak için gelmiş imiş (Kaynak kişi Hasip Yılanlıoğlu)

- Eşref bir defasında Mehmet Tufan Arslan'ın evine gelir Kendisi evde yoktur. Merhume hanımı ve çocukları karşılarlar. İçeri girer ve "Bana helva yapın." der. O esnada tüp biter Ocak yaktırıp helvayı tamamlatır. Birazını yedikten sonra artanını paket yaptırıp hasta ve muhtaç birine götürür (Kaynak kişi Mehmet Tufan Arslan).

- Topçuoğlu'nda Berber merhum Nuri Efendi'nın evine gidiyor ve çok acele kaydıyla çorba pişirtiyor Nuri Efendi ile birlikte evden çıkıyorlar ve çorbayı şehrin kenar bir semtinde yaşayan kimsesiz, hasta birine götürüyorlar Bunun örneklen de pek çoktur (Kaynak kişi Enver Eroglu).

- Eşref zaman zaman bazı evlere misafir olurdu ama nvln hanımı yüksünürse kararından sür'atle vazgeçerdi. PTT'de koli memurluğu yapan Sarı Mehmet diye meşhur Mehmet Altınöz vardı. Bir gün ona uğrayıp "Bana ekşili bulur pilavı yaptır" der. Eşi Necmiye Hanımın o gün için bir işi varmış. "Keşke yarın gelseydi" diye içinden geçiriyor. Eşref yarım saat içinde tekrar PTT'ye uğrayarak "Bugün kalsın, vazgeçtim." diyerek iptal eder. Necmiye Hanım bu olaydan sonra pişman olmuş ve bir daha gücendirmemeye gayret göstermiş. Bir başka zaman da aynı istekte bulunmuş.. Necmiye Hanım, ocağa pilavı koymuş ve mahalleye çıkmış. Nasılsa 4-5 saat gibi uzunca bir süre pilav ocakta kalmış. En azından iki defa tencerenin dibini tutup yanması gereken bu zaman süresi içinde pilava hiç bir şey olmaz, eve döndüğünde tam kıvamında pişmiş ve indirilmeye hazır bulur. (Bundan 32 yıl önce bizzat ailenin fertlerinden dinlemiştim.)

- Eskiden kış aylarında cumartesi günü (pazar) geceleri sıra gezmeleri olurdu. Eşref de onlara iştirak ederdi. Geceler, yeme içmenin yanında manevî bir hava içinde geçerdi. İlâhî ekipleri İlâhiler okurlar, bazen mevlid okunur, hatta hatim de indirilirdi. Eşref zikri çok severdi ve ortaya atılan bir minderin üzerine oturur, yoruluncaya kadar âşikâne zikirler ederdi. Zikirde hep "Allah, Allah..." derdi. (Kaynak kişi Kâmil Anbarcıoğlu). Çocukluk yıllarımda bu manzarayı defalarca ben de seyrettim.

- Eşref beşerî münasebetlere çok dikkat ederdi. İnce bir hassasiyeti vardı. Türkiye'nin değişik yerlerinde dostları bulunuyordu ve onlara zaman zaman mektuplar yazdırıyordu. Enver Karakülâh onun kâtiplerinden. Diyor ki:".... Yazdırdığı mektuplarında 'gelemeyeceğim", ' zaman geleceğim' gibi ifadeler bulunurdu. Mektup yazdıklarımız hakim, savcı, doktor, öğretmen ve benzeri tahsilli makam sahibi ve bir yerin önde gelen kişileri olur; yazdırdıkları doğrultusunda ve

dediği tarihlerde ziyaretlerinde bulunurdu" (Kaynak kişi Enver Kara külâh]

- Eşrefin ziyaretlerine bir örnek daha vermek istiyoruz. Onun fayton zevki de vardır. Bir gün faytona biner ve Başköy'de İmadi Bey'in mevlidine gider. Kasaba Köyü'ne de uğrar ve "Hilmi Bey'de iftar edeceğim." diyerek kalır; iftardan sonra Başköy'e gider. Fayton emrindedir. Kasaba'dan ayrılırken "Beyden Beye, beyden beye..." diye memnuniyetini ortaya koyar (Kaynak kişi Merhum Hilmi Bey'in oğlu Yavuz Kapıcı).

- Zengin bir kadın fakir düşer. Eşref o derece hassas bir yaratılışa sahiptir ki, bir ramazan ayında entarilik, başörtüsü, çorap, ayakkabı gibi kadının şahsî ihtiyaçlarını alarak onu hususi surette ziyaret eder. (Kaynak kişi Enver Eroğlu).

- Eşrefin fayton zevkinden söz ettik. Zaman zaman fayton kiralar, arkaya kurulur, heybetli bir görünüm içinde gideceği yere giderdi. Şehrin Aycılar Camii'nde (Neden bu camiyi tercih ettiğinin cevabını henüz bulamadım) ara sıra mevlid tertip eder, duasını, zamanın müftü yardımcısı Kâmil Anbarcıoğlu'na yaptırırmış. Bu günlerde, hayli uzak olmasına rağmen adı geçenin evine faytonla bizzat gelerek kendisini alır ve camiye götürürmüş. Burada bir ilim adamına duyulan saygıdan söz etmeliyiz (Kaynak kişi Kâmil Anbarcıoğlu)

- Enver Eroğlu'nun dedesi Hacı Mustafa'nın, şehrin 35 kilometre uzağındaki Ömersin Köyü'nde mevlidi okunacaktır. Yukarıda da bahsedildiği üzere Eşref kendisinden dersler almış, bir kere de dayağını yemiştir. 1960 lı yıllarda 25 lira ödeyerek fayton kiralar ve bu kadar uzak mesafeye faytonla gider gelir Hocalık hakkına saygının güzel bir örneği değil mi? (Kaynak kişi Enver Eroğlu)

- Eşref, Taşköprü İlçesinde bir eve misafir oluyor. Ev sahibi, Eşrefi sevmekle birlikte, üzerinin kirli ve bitli olabileceği i düşünüyor; ancak içinden geçirdiği bu hususu kendisine söylemiyor. Tam yatılacağı zaman Eşref, ev sahibine hitaben "Hiç merak etmeyin, daha sabahleyin üstümü değiştirdim, tertemizim." diyor. (Kaynak kişi İrfan Yücel)

- Saime Karayel Öğretmen, naklen gittiği İstanbul'dan, memleketindeki geçmişleri için mevlid okutulmasını sipariş eder. Gönderilen meblağdan, bütün masraflar çıkınca, artan yüz kuruşun (1965 yılının bir lirası) Eşrefe verilmesi kararlaştırılır. Eşref ile karşılaşıldığında "Hacı, size verilecek bir emânet var, ancak bilirsen vereceğiz" denmesine karşılık "Ver yüz kuruşu, ver yüz kuruşu" cevabında bulunur ve para kendisine verilir. (Kaynak kişi Abdurrahim Abdulkadiroğlu)

- İstanbul Barosu avukatlarından M.Emin Paskaloğlu şahidi olduğu bir olayı naklediyor. 1968'lerde esnaftan Hüseyin Eroğlu'nun dükkânında oturuyorduk. Uzaklan Eşrefin geldiğini gördüm. Birikmiş sadakalarımın da yerine geçmek üzere kendisine bir lira (yüz kuruş) vermeye karar verdim. Hüseyin Eroğlu "O, yirmi beş kuruştan fazlasını almaz." dedi. Ben ona bir lira verdim. Gönlümden geçeni bilmiş olmalıkı itirazsız kabul etti.

- Eşref hakkında Kemal Pattabanoğlu'nun bizzat şahidi olduğu olaylar da enteresandır. Özetle der ki: "Onu Devrekâni'de esnaf iken tanıdım. İlçeye geldiği günlerde bana uğrar, para ister, aldığı parayı bir keseye biriktirir, fakirlere dağıtırdı. 1974'de ticaretimi Kastamonu'ya naklettim. Hayırlı olsun demeye geldi. Kahve içti. Cebinden bir karton kutu çıkartarak "Şunun içine sen de para at' dedi. Attım. Kutuyu bana vererek "Bu sende kalsın." dedi. Parayı saymak için kutuyu masaya boşalttımsa da hemen müdahele edip **"Sayma, bereketi kaçar." sözleriyle önledi. "Bunu kasaya koy, tekrar getireceğim, fakirlere dağıtacağım.."** diye tembihledi. Zaman zaman fakirler için giyecek şeyler alır, aldığı eşyaya karşılık kutudaki miktar kâfi gelirdi. Bir ramazan günü iftara 20-25 dakika kala, mağazayı kapatacağımız bir anda faytona binmiş olarak geldi. Çabuk 2 erkek gömleği, 2 bayan elbiseliği verin dedi. Verdik. Evvelce hiç fiat sormadığı halde bu defa "Borcum ne kadar?" diye sordu. Ben de aniden 89 lira dedim. Gece saat 24.00 sularında ev kapısının zili çaldı. Aşağıya indim. Kapıda tanımadığım biri "Seni Hacı Eşref çağırıyor." dedi. Evden 100-150 metre ileride fayton içinde oturuyordu. Selamlaştık. "Şunu al" dedi. Bir beze sarılı olan parayı aldım, eve döndüğümde saydım, tam 89 lira idi. Halbuki akşam aldıkları 30 lira civarında tutuyordu. Ertesi sabah

mağazayı açtım. 59 liralık kısmını verdiği beze sarıp çekmeceye koydum. Bir saat sonra geldi; sohbet ettik, artan parayı verdim, aldı ve cebine koydu."

- K. Pattabanoğlu'nun enteresan bir hatırası daha vardır. Der ki: "Bir gün bir paketle geldi. Aç dedi, açtım. İçinden sarık ve cübbe ile çekilmiş ve çerçevelenmiş fotoğrafı çıktı. 'Bunu şuraya as.' dedi. Masamın arkasına, gösterdiği yere astım. Geldiğinde fotoğrafa bakar, bana imamlık yakışıyormuş.' der, kahve içer giderdi. Epey zaman geçti. Bir arkadaşım 'Yahu bu fotoğraf buraya olmamış, bunu kaldır.' dedi. Ben de kasanın altındaki çekmeceye koyuverdim. Hacı Eşref geldiğinde baktı ki fotoğraf yok, sordu. Ben de "Bir arkadaşa verdim, bana bir tane daha getirirsin.' dedim. Kahve içip gitti. Fotoğrafı koyduğum çekmeceyi, öteden beri olduğu üzere her akşam kasa ile beraber kilitliyorduk ama sabahleyin kasayı kilitli, çekmeceyi açık ve yarısına kadar çekilmiş buluyorduk. Bu hâl bir süre devam etti. Fotoğrafı çekmeceden çıkartıp eski yerine astığımızda çekmece de kilitli kalmağa başladı. Fotoğrafı gördüğü ilk gün 'Hapsettiğin yerden çıkarttın mı?' dedi ve kahvesini içip gitti. Vefatında kasamda 55 lirası kalmştı. Sevabına fakir öğrencilere dağıttık. (Kaynak kişi Kemal Pattabanoğlu)

- Enver Karakülâh der ki: "Bir gün beni Aşağıimaret civarında yakaladı. Elinde torbası ile kahveye girdik. Bana 'Ben Hacıyı görün diyeceğim, sen torbayı masaların arasında gezdirip toplayacaksın.' dedi. Elime torbayı verdi. Öyle sıkıntılı bir an yaşadım ki âdeta ter döktüm. Öte yandan nefsi öldürmenin kolay olmadığını bizzat anlamış oldum. Hacı Eşref 'İki gayem vardı, biri hacc'a gitmek, İkincisi cami yaptırmak. Hacc'a gittim ama henüz camiyi yaptıramadım.' derdi" (Kaynak kişi Enver Karakülâh).

- **Hacı Eşref** çok temiz bir hayat sürmüş, yaratılışında Allah'ın takdiri doğrultusundaki görevlerini yerine getirmiş, tatlı hatıralar bırakarak bu dünyadan ayrılmıştır. O, âdeta halkın sevgilisi idi. Namazlarını hiç terketmez, kışın en soğuk günlerinde bile soğuk su ile abdest alırdı. Son yıllarda gözlerini kaybetmesine rağmen Nasrullah Camii önündeki şadırvanlarda abdestini alır, bu camide namazlarını cemaatle kılardı. Onu görenler abdest alırken yardımcı olurlardı. O, o derece temiz bir hayat sürmüştür ki buluntu ve kazancında şüphe gördüğü paraları almaz, kendisine para veren biri sonradan kötü yollara düşerse aldıklarını da iade ederdi. Ceplerinde tavidığı defterleri birbirine karıştırmadan hitap ettiği kişiye ait defteri anında bulur ve 'Şuraya yaz' diye talimat verirdi.

- **Hacı Eşref 11 Şubat 1976** günü Hakk'a yürümüş, eski İnebolu yolu üzerinde Hacortu (Hoca-orta veya Hacı-orta) Köyünde bulunan **Meşeli Türbe'de** sırlanmıştır. Vefatı tipili bir Şubat ayına rastlamasına rağmen, toprağa verilmesi esnasında, çevre vilâyetlerden otobüslerle çok sayıda gelenler olmuş ve bunlar cenazesinde hazır bulunmuşlardır.

- TRT Halk Musikîsi arşivlerinde Eşreften derlenmiş türkülerin bulunduğunu söyleyenler olmuşsa da amcası oğlu ve konunun uzmanı Avni Özbenli bu konudaki söylentilerin yakıştırma olduğunu ifade etmiştir.

SONUÇ

Her toplum için **değer mefhumları** vardır. Türklerin de kendi öz malları olan değer mefhumları, kültürlerinin kaynağını teşkil etmiştir. Anlatılmakla değişmelere uğramağa ve kaybolmağa mahkûm olan bu değer mefhumlarımın sür'atle kayda geçirilmesi lâzımdır. Bu değerlerin bir bölümünü şahıslar meydana getirmektedir. Bu kabil çalışmaların folklorik değerleri de göz ardı edilmemelidir. Okuduğunuz kitapçıkta deli denmekle birlikte velî olduğunda herkesin birleştiği **Hacı Eşref** üzerinde duruldu ve umarım hakkında unutulmağa mahkûm bir çok husus böylece kayda geçirilmiş oldu. Bu gibi zâtların hayatları etrafında senaryolar yazılarak bir başka açıdan da değerlendirilmelidir. Çünkü Hacı Eşrefte ve benzerlerinde örnek alacağımız birçok güzel husus vardır.

Yazımızda adları geçen delilerin hepsi de bugün dünyalarını değiştirmiş bulunmaktadırlar. Cümlesini rahmetle anarken mahalli bir faaliyet olmak üzere **Eşref Özbenli adının Kastamonu'nun bir sokağına verilmesini:;** bir de merhumun içinde yarım kalmış bir arzusu olan cami yaptırma niyetini dikkate alarak, Kastamonu'nun yeni yapılan camilerinden birinin de **Eşref Özbenli Camii olarak adlandırılmasını** teklif ediyorum.

Dipnotlar

1 ve 2 Söz konusu yemekler hakkında bir çalışmamız için bkz. "Kastamonu Mutfağı (Dünü-Bugünü)" IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Ankara 1992, c.5, s. 1-21.

3. Konu etrafında bir yazımız için bkz. "Sıranâme" Halk Kültürü/Derleme-Araştırma 1984-4, s.5-12

NOT: Bu yazıda adları geçen ve geçmeyen kaynak kişiler olarak Kâmil Anbarcıoğlu, İrfan Yücel, Lütfullah Yücel Abdurrahim Abdulkadiroğlu, Kemal Pattabanoğlu, Ahmet Pattabanoğlu, Mücteba Uğur, Yavuz Kapıcı, Hasip Yılanlıoğlu, Enver Eroğlu, Mehmet Tufan Arslan, Enver Karakülâh, Avni Özbenli, Feyzi Ertem, Burhan Değer, Abidin Demirkaya ve Mustafa Eski Beyler ile Sevgi, (Selvi) Ersoy Hanım'a yardımları için teşekkür ederim.

Kaynak: BİR DELİ VELİ "EŞREF" Abdülkerim ABDULKADİROĞLU Ankara - 1994

KUANTUM FİZİKÇİSİNİN ESATİRİ [MİTOLOJİK, EFSANESİ]

Kuantum Fizikçisi «balta burunlu bilim adamı»yla tamamen aynı fikirde değildir. Çünkü kendi araştırmaları, kendisini yeni ufuklara götürmüştür. **Fizikçi Einstein'ın E = m . c2** formülünü anlar ve bilir, enerji bizim algılayabileceğimiz bir hızın altında bulunmadıkça (ki o da ışık hızıdır) maddesel dünya diye bir şey yoktur. Onun yeni aletleri kendisine, maddenin yapı bloklarının tabiatını göstermiştir. Ve son zamanlarda anlaşıldığına göre artık bunların da yapı blokları olmadığı anlaşılmıştır. Bunun yerini, dalgalar halinde yayılan enerjinin kuantum akımı görünüşü almıştır. Bu küçük enerji parçacıkları kendi bildiklerine hareket ediyor gibi görünüyor ve hız ve öteki faktörlere bağlı olarak kâh görünüyorlar, kâh gözden kayboluyorlar. Bu nedenle, bir fizikçi anlamıştır ki görünen dünya, göründüğü kadar reel değildir. Bu anlamda o Hint mistikleriyle aynı fikirdedir. Zira Hintli mistik de **«illizyon»** ya da **«mayanın peçesi»** deyimlerini kullanır.

Dünya için. Kuantum fizikçisi, evrenin en dış saçaklarıyla meşgul olmayı, yaradılışın başlangıç günleriyle ilgilenmeyi sever. Karadelikleri, anti maddeyi tanımaya bayılır ve bildiğimiz fizik dünyanın ötesindeki enerjileri keşfedecek yeni makineler yapmanın yollarını arar. Bir Kuantum fizikçisi, zihin-beyin etüdleriyle bir biyologdan daha çok ilgilenir. Biyolog, evolüsyonu kontrol altına alabilmek için gözlerini fizik bedenin üzerinden bir türlü ayıramıyor. O, uzay-zaman nosyonu (bilgi-kavram)ıyla âdeta nikâhlıdır ve ne yaparsa bu çerçeve içinde yapar. **Artık Kuantum fizikçisi anlamış bulunmaktadır ki, uzay-zaman çerçevesi başka evrenlerin sınırlarına yaklaşıldıkça erimeye başlar.**

"Sayıların sizin şimdiki anlayışınızın ötesinde bir önemi vardır.
Matematik müziğin bir formudur öte âlemde bu, harmoniler olarak işitilir.
Belirli bir müzikten evren ahenginin lezzetini alabilirsiniz."

"Siz orada sizinle âhenktar olan zihinlerle bir arada olacaksınız. Benzer zihinlerle ilişkiniz olacak. Dolayısıyla “dördüncü boyut”da kendinizi daha ahenkli bir durumda olacaksınız."

Kaynak: Dr. Helen Wambach, Geçmişi Yeniden Yaşadılar (Reenkarnasyon)
trc: Serhat KURAL-Selman GERÇEKSEVER, Ruh-Madde Yayınları, 1985, İstanbul

AKLIN YAKLAŞIMI NASIL OLMALI?

"Herhangi bir olaya aklın yaklaşımı hakkında, ne olabileceği değil, ne olduğu doğrultusunda olmalıdır, yoksa hayatın akışını olduğu gibi ve serinkanlılıkla kabullenmek yerine, kendimizi yersiz korkulara, boş umutlara kaptırmış oluruz."

İnsan bir olay karşısında her zaman dar bir ikileme düşebilir: Varlık ve yokluk. Tercihini yaparken "yokluk dolu, zorlu hayata devam etmek mi, yoksa karşısına gelen fırsatı kullanıp özlemini duyduğu yeni bir hayata başlamak mı?

Bu tercihin üzerindeki doğruluk ve eğrilik daha sonra gelir. Birini gözetirseniz, onun da sizi gözeteceğini bilin.

Hayatta tesadüf diye bir şey yoktur.

Kaynak: Elleston TREVOR, KOMPLO (The Paragon) Türkçesi: Serdar TUĞCU : Altın Kitaplar Mart – 1983, İstanbul

JAPONLARI TANIMAK İSTEYENLER İÇİN

İnsanı Tanımak, İnsanları Tanımaktır.

“Fuji Dağı’yla Konuştum” **isimli kitabından sizin için seçtiklerim.**

> **İçimde dağlanan bir sevinçle, inerek, çıkarak, düşerek, kalkarak, bazı gün ve gecelerde ben de Fuji Dağı’yla konuştum. O Fuji Dağı ki, “Güneş ve Ay insanın içine doğarsa, ne kadar güzeldir,” der, Hokusay’ın ünlü tablosundaki Fuji Dağı. Dağ gibi köpük dalgalarının ufkunda, sanki uzakta ve gizlenmiş duran, ama onların öykündüğü ve hakikatleri olan Fuji Dağı**

“Yener SONUŞEN”

**

Japonların çok araştırdıkları ve okudukları söylenir. En büyük ilk üç gazetenin toplam abone adedinin kırk küsur milyon olduğu, her ay çok yüksek telif eserin basıldığı, sadece aylık fotoğraf dergilerinin dört buçuk milyon civarında satıldığı gibi figürler, Japonya’da bir kez kitapçıya gitme gafletinde bulunan herkese bunun ne demek olduğunu anlatır.

Dönem başladıktan çok kısa bir süre sonra sık sık kütüphanede bulduğum bazı kitaplar üzerine Fujita Hoca ile konuşurken, **“Senden bir şey rica edebilir miyim,”** dedi. **“Çok okuyorsun ve bazı kitapların kütüphanede olmadığını biliyorum. Sana kitap ısmarlama makbuz koçanını vereyim, istediğin kadar kitap ısmarlayabilirsin. Sayfaların altlarını imzalamak için bana getir, biraz kitap dedikodusu da yaparız, ”** dedi. Böylece eğer aklımda yanlış kalmadıysa belki iki yüz kadar kitabı sadece kendi konumla sınırlı kalmayarak, kütüphaneye ısmarlamış oldum. Böyle bir imtiyaz ve şans öyle sanıyorum hemen hemen tüm üniversitelerimizdeki hocalarımızın en sınır tanımaz rüyalarında bile göremeyebileceği bir şeydi.

Japonya hakkında kitap okumak tamam, ama yazmaya gelince çok şaşırtıcı, geniş ve derin bir kültürü olan Japonya için, Japonya’da birkaç hafta kalanlar (belki de) kitap yazar, birkaç ay kalan bilim adamları, makale tasarlarlar, birkaç yıl kalan, ya yazmayı hep erteler, ya da reddeder, derler. Ben bu satırlarda Japonya diye belki de kendimi anlatıyorum. Cyrano de Bergerac’ın dediği gibi, “Sensin” derseniz, **“Hayır, bu satırlar arkadaşlarım, kan bağı olmayan akrabalarım, hocalarım ve iyilik gördüğüm insanlardır”** derim. ***“Forrest Gump”***’ta üste düşen tüy neyse, Japonya’da karşıma çıkan insanlar işte onu simgeler

“Uzakta (ama) yakın ülke Türkiye” başlıklı bu kitap, Japonya’da Türkiye üzerine yazılı olduğunu bildiğim, daha Türkiye’deyken (1983) duyduğum ve Japonca olduğu için sadece sayfalarına bakabildiğim bir kitaptır. Adı, anlam olarak çok güzel. Eğer bir gün Japonya üzerine bir kitap yazabilirsem, cevaben Türkiye kelimesinin yerini Japonya olarak değiştirip bir kitap yazmak isterim, diye düşünürdüm o zamanlar. İnsan çoğu kez uzak olduğuna ya da bilmediğine düşmandır. Bu uzaklık bazen coğrafi uzaklık olarak da ifade edilebilir. Ama bugün dünyadaki coğrafi yakınlık ve komşuluk ilişkilerine bakıldığında, sanki herkes komşularına düşman, komşularının düşmanlarına dost gibidir. Hâlbuki komşuluk, hakkı verilerek yapılsa çoğu kez akrabadan ileri bir ilişki ve statü oluşturmaktadır. Hani fıkradaki gibi, **Polonyalılara sormuşlar, “En sevdiğiniz ülke neresidir?” diye. “Tayland!” demişler. “Niye?” diye sorulunca da, “Komşu değiliz!” demişler.** Komşunuzla siz iyi olsanız, bazı kereler diğer komşular, sizi ve onları bırakmaz. Ben hiçbir tarihi bağ gözetmeksizin Japonya’da böyle bir kitap yazılmış olmasını, tek başına gerçek komşuluk şansı diye düşünüyorum. Bugün de komşu

olmadığımız bilindiği için, kimse araya girmeden kıta ötesi bir yakınlık ne büyük imkân diye düşünüyorum.

**

Japonya'ya ilk geldiğimde bir Pakistanlıyla karşılaştım. İnançlı bir insandı. Ünlü bir bankacıydı. "Mr. Sonuşen, hiçbir zaman Japonlarla inanç konusunda tartışmayın, ya da bizim inancımız şöyledir diye onları uyarmaya çalışmayın. Çünkü 'Niye domuz eti yemiyorsunuz?' diye sorabilirler. Çoğu kez zaten cevabı biliyorlardır. Dolayısıyla siz ' domuzun içinde şöyle tenyeler, mikroplar barınır' derseniz, size ' bugün artık domuzlar eskisi gibi pis yerlerde yaşamayabilir, pislikle beslenmeyebilir, hattâ süt havuzunda büyütülebilir, böyle bir durumda veteriner kontrolünden de geçerse o zaman yemenizde bir mahsur yoktur değil mi?, diye sorabilirler.

**

Nitekim sonraları gerçekten bana birkaç defa böyle söylediler. Bir seferinde hem soruyu hem cevabı söylediler, ben hiçbir söylememiş olmama rağmen. Yine bir gün bir Japon, galiba bir barış derneği üyesiymiş, "Yenersan sizin dininiz barış dini midir?" diye sordu. Ben de, "Evet, İslam, selam, bunlar hep barışla ilgili mesajları içerir, etimolojik olarak da," dedim. O Japon da bana, o günlerde savaşmakta olan iki komşumuz için **"Iran ve Irak' ta yaşayanlar müslüman değil mi?"** dedi. Artık bir daha bu konuların üzerinde en naif bir cevabı bile vermemeye karar verdim. Versem de Fûzûlî'nin, **"sualime cevaptan gayrı şey vermediler"** dediği gibi, sadece cevap olarak algılanacağını hissettim. Aynen Kapalıçarşı'da satıcıların "Buyrun içeri dediği zaman Japonların kaçması gibi, inanç konusunda da Japonların tavrı aynıdır. Siz bir şey söylerseniz kaçarlar, ancak bir şekilde kendilerinin merak edip, araştırıp, bulup, inanıp, sahip çıkmaları hâlinde, Japonların inançları konusunda farklı şeyler yapmaları mümkün olabilir.

**

Boye de Mente'nin "Japonlarla İş Yapmak" kitabında şöyle bir paragrafa rastladım. "Japonya da herkes sizi görür, herkes sizi bilir, ama sizinle sadece görüşmesi gerekenler muhatap olur," diyordu ve ekliyordu : **"Mesela birçok insanın görev yaptığı altmış-yetmiş kişilik, açık ofis düzeni Japon şirketlerinden birine girdiğinizde biriyle göz teması sağlayıp, şu kişi ya da şu departmanı nasıl bulurum, diye sormak istediğiniz zaman çok zorlanırsınız. Çoğu kez yabancı dil düzeylerinin o kadar da yeterli olmadığını düşünebilecek olan ve kapıya yakın oturan genç, genellikle de hanım çalışanlar, sizi daha görür görmez, 'gerekli olduğu gibi yardımcı olamaya bilirim, iletişim kuramayabilirim, ya da ' başıma dert almayayım duygularıyla hemen önlerindeki bir şeylerle ilgilenmeye başlarlar. Böylece hâl diliyle onlara sormamanızı size anlatmış olurlar,"** diyor. Bunu okuyunca hakikaten de durumu iyi tespit etmiş diye düşündüm. Nitekim ilk gittiğim Japon şirketinde muhtemelen kırk katlı bir iş merkezinin, otuz küsuruncu katında, tahminen her katında üç yüz-dört yüz kişi çalışıyordu, aradığım kişiyi nasıl bulabilirim diye sormak için kitaptaki hileye başvurdum. Hızla büyük ofise girdim. Beni gayrı ihtiyari gören insanlar daha durumu idrak edip kendileri açısından ne yapacaklarına karar vermeden, bir tanesini seçip göz temasıyla hafifçe öne eğilerek "Bir dakika," diye işaret ettim. Benim de şahit olduğum ve de Mente'nin bahsettiği gibi, intikal süresi geçtikten sonra,

hemen başını önüne eğip, koltuğuna oturmaya fırsat bulamadan önce o kişiyi yakalamış oldum. Tam otururken kalktı. İçimden "Aferin de Mente'ye" dedim. O hafta gidip bir kitabını daha satın aldım.

**

Japonya'dan döndükten sonra, bir gün Kapalıçarşı'ya arkadaşım Erdener'in dükkânına ziyarete gittim. O sırada bazı Japon turistler vitrinin önüne geldiler. Kapalıçarşı'da genellikle âdettir ya, müşteriyi içeriye davet etmek için çok ısrarlı ikna hamleleri yapılır. Hattâ sokaklardaki satıcı çocuklar mutlaka, "Yes Mr!", "Where are you from Mr/Mrs?", sonra birkaç ayrı dilde çoğu kez tüm bilgileri yine o dillerdeki "Where are you from?" olduğunu tahmin edebileceğiniz cümleler sarfederler. Cüretle. Satıcı dediğin zaten öyle olur. Turkish iş. Ancak Erdener'in dükkânında gördüğüm şey beni şaşırttı. Hemen içerden seslendi, **"Oğlum içeri girin,"** diye. Sordum, "**Ne o Japonları ikna etmeye çalışmıyor musunuz?"** Sanki Japonya'da dört yıl geçiren ben değilmişim gibi. Sosyo kültürel olarak çok doğru bir şey söyledi： "**Japonların eğer bir şey satmaya çalışırsan, zorlandıklarını ya da baskı altında olduklarını hissederlerse, bazen de davet edildikten sonra reddetmenin kendileri için çok güç olduğunu bildikleri için, hemen kaçarlar. Beğenirlerse nasıl olsa içeri girip, sorarlar ve alırlar,"** dedi. **"Bu nasıl bir teknik,"** dedim, **"yakında sosyal antropolog olacaksın korkarım." "Tabii abi,"** dedi. "Mesela geçen gün bir adam geldi, şöyle elli yaşlarında, yanında da yirmi beş yaşlarında bir hanım var. Durumu anladım. (Adamın psikolojisini kullanarak, mal satabilmek için) biraz pahalıca bir yüzüğün fiyatını sordukları zaman, sanki çok yakın davranıyormuşum gibi poz takınarak, **' o size gelmez, olmaz, '** dedim. Bizim buralarda klasiktir bunlar. Kadın bir tuhaf oldu, adam irkildi. **'Niye?, dedi. 'Biraz pahalı, dedim. Adam kızdı. 'Ne demek pahalı, çıkartın lütfen' dedi tahmin edeceğin gibi. Toplam alışveriş on dakika sürdü. Ben de çok pahalı bir yüzüğü, çok özel bir psikolojinin esiri olan birine hemen satmış oldum. Bizim meslek böyledir."**

**

Sergio, bir televizyon programında o günlerde yeni yeni ünlü olmaya başlayan (Allah korusun) AIDS hastalığıyla ilgili yapılan bir programda, uzun uzun Japonların AİDS olmayacağı, fakat yabancıların muhtemelen taşıyacağı gibi bir yoruma rastladığını söyledi. Hatta izleyicilerden biri, "**Trenlerde ve otobüslerde yabancıların tuttuğu tutamaklara dokunmamalı mıyız?** diye sormuş.

Bunun üzerine onunla birlikte, muziplik olsun diye, Japonların çokça görebileceği bir şekilde bulunduğumuz tren vagonunda ikimiz de dokunabildiğimiz kadar çok yere dokunup, **"Bakalım dokunduğumuz yerlere Japonlar dokunacak mı?"** diye araştırma yaptık. Herhalde biraz da beklentimizden, bazılarının sanki korkuyla baktığını görür gibi olduk. Tabii ki o günlerde bu hastalık yeni bilinmeye başlamıştı.

Yine de Japonlar en azından bizim başka bir hastalığa duçar olduğumuzu düşünmüş olabilir.

**

"Japonya, da hep birileri sizi görür, izler ama siz bilmezsiniz. " Bunu Japonya'da yaşayan bir yabancı söyledi.

Mesela trende giderken aslında en az birkaç kişi size bakıyordur ama siz farkında değilsinizdir. Çünkü bakanlar, Batılılar gibi değil, Japonlar gibi bakar. Yani sizin onları görmeyeceğiniz bir an ve şekilde," diye de ekledi...

Bunu duyar da durur muyuz? Hemen ertesi gün genellikle sadece koltukların dolu olduğu ve ayakta sadece birkaç kişinin olduğu, bir vagonda tutamağı tutmuş ufuklara doğru bakarken, birdenbire yumuşak bir bakışla da olsa sağ tarafıma hızla dönüp **"Bakan var mı?"** diye denedim. Üç kişiyle göz göze geldik. Çok şaşırdılar. Doğrusu ben de gülmemek için kendimi çok zor tuttum. Sanki onlar için

bakmadığımı hissettirmeye çalıştım. **Ama o kadar tuhaf bir durum oldu ki, bir sonraki istasyonda herkes indi.**

Sanıyorum hepsi gideceği istasyona bir sonraki trenle gitmişlerdir.

**

Japon ve Türk arkadaşlarımla birlikte bir balıkçıda yemek yiyorduk. Kocaman gözlü bir balık geldi. Japon arkadaş da gözü ağzına atarak yemeye başladı. Türk arkadaş yüzünü buruşturarak "**Balık gözünü böyle mi yiyorsunuz,"** dedi. Türkiye uzmanı olan Japon arkadaşımız da, **"Siz de Türkiye* de koyun kellesinin gözünü böyle yemiyor musunuz?**" diye sordu. Bu iki göz arasındaki fark insanın ancak aydınlanma gözü kadar farklıdır

**

GAİJİN yabancı demektir. Enteresandır, Japoncada ayrıca YABANJİN diye bir kelime daha var ki, yaban adam demek. JİN kelimesi [cin diye okunuyor] insan için kullanılıyor. Bunun çok daha nazikçesi gaikokujin. Yani **yabancı ülkelerden gelen insan.** Dolayısı ile gaijin biraz amiyane tâbirle gâvur sözcüğü gibi vurguya sahip. Bir akşam üstü Mitaka istasyonundan otobüse bindim, yorgun argın iş dönüşü. Otobüs nisbeten kalabalık. Yoldaki duraklardan birinde dört-beş yaşlarında çok tatlı bir kız çocuğuyla, -herhalde- büyükannesi, benim yanımdaki koltuğa kadar ilerlediler. Küçük kız beni görünce ninesine, **"Nineciğim gaijin böyle mi oluyor?"** diye sordu. Ninesi büyük bir telaş içinde, **"O sözü söyleme, aman sakın ha"** diyerek, bir yandan da kendi bakışlarını gizlemeye çalışarak, Japonca bilip bilmediğimi anlamaya çalışıyordu. Bilmiyor gibi yaptım. Ama çok komik. Düşünsenize, karşınızdaki minnacık Japon size **"Gâvurlar böyle mi olur?"** diyor. Çok eğlenceli. Artık giderek akıllanıyor olmalıyım ki, otobüsten inmeme iki dakika kala çocuğa doğru eğilip, muhtemelen ninesinin de duyduğu bir sesle, **"Boşverin dedim, "ben bir gaijin'im. Rahat rahat söyle."** Bu yaştaki özgürlük, gerçek ifade özgürlüğünün yaşandığı tek dönemdir. Başımı kaldırıp nineyi yapabildiğim en zarif şekilde selamlayıp, zaten durmuş olan otobüsten indim. Çok şükür ben Japonya'dan döndükten bir müddet sonra Japonların incelmiş kültürlerinin ve hayat tarzlarının yanlış anlaşılmasına sebep olan **"ALİEN REGİSTRATİON"** sözcüğü kaldırılmış. Nitekim aynı Japonlar, Japonya'daki **TORUKO BURN**, yani **Türk hamamı** diye anılan ve normal banyo yapılan hamamlardan farklı hizmetleri olduğu söylenen yerlerden, Türk Büyükelçiliğinin ısrarlı ve başarılı çalışmalarıyla Türk ismini de aynı yıllarda kaldırttılar. (Hem de özel sektöre ait olmalarına rağmen)

**

Japon arkadaşlarla Levent'teki evde sohbet ediyoruz. Kim bilir kaçıncı sohbet.

Arkadaşlarımızdan biri, "Biz hep beraber Konya, ya Şeb-i Arûss' a gidiyoruz, sen de gelir misin" dedi. Hiçbir rezervasyonumuz olmadan, otobüsle Ankara üzerinden aktarmalı, geceli gündüzlü bir yolculukla, Konya'ya gidiyoruz. Arkadaşlarımın ellerinde bilgi dolu kitaplar, kafaları merak yüklü, yürekleri temiz. Allah'tan Mevlânâ, bütün kalp sahiplerini güzelliğe çağırmış. Beni bir bakıma onların güzel kalbi götürdü.

**

Tokyo'da, üşümekten harabolduğumuz bir gecede, beş film sinemasında, Hal Ashby'nin yönettiği ve Peter Sellers'ın oynadığı **"Being There" (Türkçeye (Bahçıvan adıyla çevrildi)** filmini izlemiştik. İnsanın kendini keşfetmesine olan inancımla, İstanbul'a döndükten sonra, küçük bir bahçe edinip, çeşit çeşit ağaçlar ve çiçekler ektim. Bir gün, o sıralarda çalıştığım şirket için ambar yöneticisi aranırken, aday olarak gelen beyin CV'sinde hobiler arasında bahçeciliği de gördüm. Çok da haz etmemiş gibi yaparak, **"Bu bahçecilik de nedir?"** dedim. **"Keşke yazmasaydım"** der gibi bir ifadeyle, **"Ben,"** dedi, **"efendim çiçekleri severim" "Öyle mi,"** dedim, **"peki bu işte ne kadar iyisindir?" "Söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi,"** diye gözlerimin içine bakarak, **"Ben,"** dedi, **"çiçeklerle**

konuşurum," "O zaman iş şenindir," dedim. **"Ben mi seçildim?"** diye sordu. "Kıymetlerimizi emanet etmek için, çiçek ya da kuşdili bilen birisinden daha emin kim vardır ki," dedim.

Yener SONUŞEN Kimdir?

1959 yılında Eskişehir'de doğdu. Çocukluğundan itibaren satır aralarını okuma alışkanlığı edindi. Çok özel durumlar dışında sadece dinlemeyi değil konuşmayı da seçti. Çalışarak okuduğu Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü hariç, yurtiçi ve yurtdışı birçok okuldan diploma ve belgeler topladı. Okumayı sevdi. Dört yıl Japonya olmak üzere, seyahat etmeyi ve güzellikleri keşfetti.

İnsan ömrünün her safhasının bütünü ilgilendiren seyirler olduğuna inandı. Yolculuğun kalp ve insan'a doğru olduğunu anladı. 2003-2005 yılları arasında bir numaralı profesyoneli olduğu şirket, bu dönemde 2,27 milyar dolardan 6.6 milyar dolar ciroya ulaştı ve uluslararası şirketler ligine girdi. Son iki yıldır şirket alım-satımları ve danışmanlık işlerini sürdürüyor. Fuji Dağı'yla Konuştum, hazırladığı üçlemenin ilk kitabı.

Daha fazlasını bulmak için Kaynak: Yener SONUŞEN, Fuji Dağı'yla Konuştum, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş.1.Basım Mart 2008, İstanbul

NEYZEN TEVFÎK KADDESELLÂHÜ SIRRAHU'L AZÎZ EFENDİMDEN DERSLER

NE DESEM

Acaba ben de bugün kendime insan mı desem
Yoksa emsalimi temsil ile hayvan mı desem

Her yanından kemirir yurdumu azgın bir hırs
Çekilen kahra, lutûf, çileye ihsan mı desem

Dahli yok kimseciğin, hep kabahat kendimde
Delilik mintarafıllâh bana bir şan mı desem

Gözünü açma da sen var elin efkârına uy
Eli dinle, ele bak, el sözüne kan mı desem

Şu sadakat denilen köhne tuzak yok mu bugün,
Yeni dinde buna ben sure-i şeytan mı desem.

Dalkavukluk denilen ilm-i hulûlun sırrı
Bilinirse apışır servet-ü sâman mı desem

İşte yüz bulduların yaptığı iş, bildiği söz
İstikamet karaborsa, çala tırpan mı desem.

Gizlidir bir el izi var her dolabın çarhında,
Ser dümen dalgada, gel bak şuna kaptan mı desem.

Soramaz kimse cesaretle şeririn işini,
Astığı astık olur, kestiği kurban mı desem.

Yedi Eylül ile fethetti refâhın yolunu,
Topatan kal'asına işte kumandan mı desem.

Eski bir egzamadır şimdiki Van meselesi,
Çok karıştırma yalandır, bu da bühtan mı desem.

Karagözcü ne komuş perdeye (gösterme) ye bak
Sen bırak da sözü, git dertlerine yan mı desem.

İsterim ben de öğünmek hani bilgi nerede,
Her kelin perçemine sünbülü reyhan mı desem.

Vâızın sunduğu kevserle cemaat sarhoş,
Camiye bar mı desem, mescide dükkân mı desem.

Yaptırır âdeme her şey'i geçim dünyası,
Kara kaplı kitabın falları ferman mı desem.

Sonu yoktur, bu didişmek ezelîdir
Neyzen Hikmetin buyruğu elân kemakân mı desem.

HAVALE

Düzelmeyen şu âlemin işini,
Ulu Tanrı'm olan nûra bıraktım.
Sabreyledim, kırk yıl sıktım dişimi,
Gün görmeyi Nefh-i Sûra bıraktım.

Avrupa'yı siyâseti, plânı,
Devletlerce, uydurulan yalanı,
İngiliz'i, Fransız'ı, Yunan'ı
Felek denen şu kambura bıraktım.

Enver'ini, Topal'ını, Şaşı'yı
Sakallı'yı, bizim Çeribaşı'yı
Malta'daki tavşanlara aşıyı
Vurmak için bir doktora bıraktım.

Burada kastedilen isimler, sırası ile;
Enver Paşa, dönemin Levazım Dairesi Başkanı İsmail Hakkı Paşa, Bahriye Nazırı Cemal Paşa, Talat Paşa ve II. Abdülhamid'dir.

Tetkik ettim her mesleği, her dini,
Bulamadım gamsız bir tek ferdini
Anlatmak için Siyonist'e derdimi,
Marko Paşa ile Tur'a bıraktım.

Binbir asrı doğururken bir gece,
Güvenilmez bu feleğe zerrece
Bak tarihe saltanatlı bir nice
Süleyman tahtını murga bıraktım.

Murg: Karınca

Çok krala çalkayınca eleği,
Hâkim ettim kazma ile küreği,
Milyarlarca mehpâreyi, meleği
Mezâr gibi bir çukura bıraktım.

Görsün cihan serseriler pîrini,
Allah'a da vermem Türk'ün yerini,
Müselleste olan üçün birini,
Kostantin'le Anzavur'a bıraktım.

Kulak asmam gürültüye, sese ben,
Baktım kalbim ile ben.
Yeri göğü yapan mühendise ben
İrfân adlı bir mezura bıraktım.

Mezur/a: Ölçü

Feylosofa kaptan etsem Papi'yi.
Göremezler fırtınayı tipiyi
İspermeçetzâde ile Kirpi'yi
Mihrân ile Haçador'a bıraktım.

Dilencilik yetmez gibi eline,
Dâr-ül hikme çıktı hakkın halline,
İstibrâyı sürsün frenk eline,
Mes'eleyi bir kubura bıraktım.

Yeni sahne zannetme ki bozuktur.
Piyesine hırlıyanlar buçuktur.
İnci midir sancı mıdır ne boktur.
Kemiğini direktöre bıraktım.

Veli Neyzen al mansuru destine,
Terâneyle selâm yolla dostuna.
Matbuatın masasının üstüne
Seyyâh iken kırık billûr bıraktım

Tıp Fakültesi Hastanesi Haydarpaşa,
12 / 2 / 1337[12.04.1921]

GEÇER

Iztırabın sonu yok sanma, bu âlem de geçer,
Ömr-i fâni gibidir, gün de geçer, dem de geçer,
Gam karar eyliyemez, hânde-i hurrem de geçer,
Devr-i şadî'de geçer gussa-i mâtem de geçer,
Gece gündüz yok olur, ân-ı dem âdem de geçer.

Bu tesellî-i hayat aşk ile büktü belimi,
Çağlıyan göz yaşı mı yoksa ki hicrân seli mi?
İnliyen sâz-ı kazânın acaba bam teli mi?
Çevrilir dest-i kaderle bu şu'ûnun filimi,
Ney susar, Mey dökülür, gulgule-i Cem'de geçer.

İbret aldın, okudunsa şu yaman dünyadan,
Nefsini kurtara gör masyâd-ı mâfihâdan.
Niyyet-i hilkâtı bul aşk-ı cihân - arâdan,
Önü yokdan, sonu boktan, bu kuru da'vadan
Utanır gayret-i gufranla cehennem de geçer.

Ne şeriat, ne tariykat, ne hakiykat, ne töre,
Süremez hükmünü bunlar yaşadıkça bu küre
Câhilin korku kokan defterini Tanrı düre!
Mâ'rifet mahkemesinde verilen hükme göre,
Cennet iflâs eder, efsâne-i Âdem'de geçer.

Serseri Neyzen'in aşkınla kulak ver sözüne,
Girmemiştir bu avâlim, bu bedyi' gözüne.
Cehlinin kudreti baktırmadı kendi özüne.
Pîr olur sâkiy-i gül çehre bakılmaz yüzüne
Hâk olur pîr-i mugan, sohbet-i hemdem de geçer.

İstanbul - Fatih, 11 Birinci kanun 1943 [11.12.1943]

KIT'A

Gözünü aç daha meydan var iken
Dizginin cambaz elinde Neyzen
Girmedim ya kapısından baktım,
Cennet'i at pazarı sandım ben

KIT'A

Boka basmış gibiyim arza sübût eyleyeli
Âdem'in sıçtığı balçık hâlâ yaştır
işimi emr-i İlâhiye menut eyliyeli,
İşe bak ki başımı derde sokan kardaştır.

KIT'A

Gitti amma Çırağan, geldi tedâbir-i hariyk,
Çıktı eski kovalar, kadroya girdi yeniler,
Öyle bollaştı ki her dairede şimdi kova,
Gelen erbâb-ı mesâlih bile kullanda yeter.

1910

KIT'A

Kim demiş kanun alınmıştır ayaklar altına
Böyle bir halin vukuunda hamiyyet çiğnenir.
Devleti yolsuz görenler halt eder bir beldede,
Kaldırım olmazsa kaanun-ı hükümet çiğnenir.

1911

KIT'A

Sorulsun Sadrâzam'dan, bizimçün varsa lütfetsin
Hududa tahta perde çekmenin imkân-ı icâdı,
Alır ibret bugün enkaz-ı devletten nazar ehli,
Çıkınca Padişah tahta, Serasker oldu Bağdadî!

Ayasofya, 1912

KIT'A

Câh-ü mevki' ve kadın çok oldu gözümden düşeli,
Bunların hiçliğini ben bilerek öğrendim.
Şimdi de kalmadı nakdin nazarımda kadri,
Kirli ellerde görünce paradan iğrendim!

Ayasofya, 1912

KIT'A

Kimse ta'yip edemez biz kafa göz yarsak da,
Döğüşe, kavgaya var milletin elbet hakkı,
Yatalı beş senedir sade mısır ekmeğine,
Kalmadı halkımızın Hind horozundan farkı!

1915

KIT'A

Evet, târih-i âlem tekerrürden ibarettir,
Şu vak'a ehl-i im'anca bugün şâyeste-i tabcîl
Bakın adl-i İlâhinin semâ-yı intikamında,
Ebâbil oldu tayyare, denildi bombaya Siccil.

1917

KIT'A

Fırka parti diye halkın boğazından sıkarak
Milletin on senedir olmuş idi mengenesi,
kazdığı çâh— belâya yine kendi düştü,
Örsünü, kıskacını....,iği,min Çingene'si.

1918

Câh: kuyu

Kaynak:
***Neyzen Tevfik Külliyatı**, Şevki KOCA/Murat AÇIŞ, Nazenin Yay. 2000, İstanbul*

KADER MAHKÛMLARI

Tanıdık bildik bir yer değil burası
Taş duvarlarla taş mektebin ortası
Ne sağında deniz ne solunda çimen
Bir tek gökyüzü kalmış hâlimi gören

Sakın yanılıp da saate bakma
Az önce baktığından on dakika fazla
Şimdi en güzeli rahat bir volta
Bir ucunda sevdiğin
Bir ucunda kendi evin

Hasan U.

Kaynak: Merve SAYGIN, Suçlu Kim?, Yakamoz Yay. Ekim- 2010, İstanbul

ARARAT (2002)

Yönetmen: Atom Egoyan
Senaryo: Atom Egoyan
Ülke: Kanada, Fransa
Tür: Dram, Savaş
Vizyon Tarihi: 13 Nisan 2006 (Türkiye)
Süre: 115 dakika
Dil: İngilizce, Armenian, Fransızca, Almanca, Türkçe
Müzik: Mychael Danna
Oyuncular Simon Abkarian, Charles Aznavour, Christopher Plummer, Arsinée Khanjian, Setta Keshishian,

Özet

Bu film-içinde-film, dünyayı pek ilgilendirir görünmese de iki ulusu sürekli meşgul eden bir tartışma konusunu kendisine ana eksen edinmiş durumda.

Ararat 1915 ve 1923 yılları arasında, Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında, Ermenilerin İngilizlerin oyununa gelip, Türklere karşı çıktıkları isyan hareketlerini konu alıyor. Filmde Ermeni asıllı Kanadalı sinemacı Atom Egoyan, kariyerindeki bunca yılın sonunda, nihayet bu tartışmalı dönemdeki olayları beyazperdeye taşımaya soyunmuş ama sürekli Türkler sürekli aşağılanıyor.

Filmden

Onlara acımam mı, yoksa acımamam mı gerekiyor?

Çoğu senin yaşında veletler ve hayatlarını mahvetme aşamasında oluyorum. Yaptıklarından büyük pişmanlık duyduklarını ve bir daha yapmayacaklarını biliyorum ama iş işten geçiyor ve artık her şey için çok geç. Oraya gitmem şart. Bunu şüphem yok, bağrında yanan ateşi fark ettim. Oraya giderek bazı gerçekleri gün yüzüne çıkartmak istiyorsun ama olmadı işte. Amacından saptın. İnsanlar amaçlarından saptıklarında, başkalarına kolayca zarar verebilirler.

**

29.05.2014 /HABER
TÜRKLERİN ERMENİLERİ KATLETMESİ İMKANSIZ ÇÜNKÜ...

Amerika Birleşik Devletleri Loisville Üniversitesi Öğretim Üyesi tarihçi yazar Prof. Dr. Justin Mccarthy, Türklerin Ermenileri katlettiği yönündeki iddialarla ilgili olarak**, "Böyle bir şeyin olması imkansız. O dönemde yaşayan 1,5 milyon Ermeni yoktu"** dedi.

Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM) tarafından Edirne'de düzenlenen 3'üncü Dünya Türk Forumu toplantısında katılan ABD Loisville Üniversitesi Öğretim Üyesi tarihçi yazar Pof. Dr. Justin Mccarthy, **'Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne Türk-Ermeni İlişkilerine Tarihsel Bakış'** konulu oturumda konuştu. Marmara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Nurşen Mazıcı'nın yönettiği oturumda ABD'li profesörle birlikte Azerbaycan Milletvekili Prof. Dr. Musa Gasımlı, KAFKASSAM'dan Gevorg Kalloshyan, İpek Üniversitesi'nden Prof. Dr. Kemal Çiçek, İstanbul Üniversitesi'nden Mehmet Perinçek ve Coastal Carolina Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Christopher Gunn birer konuşma yaptı.

Toplantıda ilk sözü alan Amerikalı tarihçi yazar Justin Mccarthy, 1,5 milyon Ermeni'nin ölmesinin mümkün olmadığını anlatarak, "Bu sayının toplam Ermeni nüfusundan daha fazla. Bu soykırımın gerçek olması durumunda her bir Ermeni'nin iki kere ölmüş olması gerekir. 1912 ile 1921 yılları arasında 3 milyon Müslüman ve 100 bin Ermeni öldü" dedi.

"OSMANLI BİR VALİSİNİ ERMENİLERE KARŞI SUÇ İŞLEDİ DİYE ASTI"

Osmanlı döneminde Ermenilere karşı suç işleyen bir valinin idam edildiğini, bir diğerinin ise idam edilmek üzereyken intihar ettiğini anlatan Pof. Dr. Justin Mccarthy, "O dönemler orada kaç tane Ermeni veya Rus işledikleri suçlardan dolayı mahkemeye çıktı veya ceza gördü. Osmanlılar Müslümanlara kıymış olan kaç tane Ermeni ve Rus bunu böyle gördü. Bir tanesi bile mahkemeye çıkartılıp cezalandırılmadı. **Birinci dünya savaşında sonra 1,5 milyon Ermeni'nin öldüğü söyleniyor. Bu tamamen yanlış.** Bu sayı tüm Ermeni nüfusundan bile daha fazla. Dolayısıyla 1,5 milyon Ermeni'nin olması mümkün değil. Böyle olsaydı herkesin iki kere ölmesi gerekiyordu. Kaç tane Ermeni'nin öldüğü tabi ki yanıltıcı. Tabii ki, birçok Türk de öldü. Açlıktan, susuzluktan ya da hastalıktan öldü. Bütün ölenlerin Türkler tarafından öldürüldüğü söyleniyor ama hastalıklar, enfeksiyonlar ortaya çıktı. Bu hastalık ayırım yapmaksızın herkesi öldürebilir" dedi.

ABD'li Tarihçi Mccarthy, 1912-1921 arası yaklaşık 3 milyon Müslüman ve 100 bin de Ermeni'nin öldüğüne anlatarak, "Tarih burada her zaman belli başlı noktalarda kimi ulusların masum olduğunu kimi zaman ulusların da suçlu olduğunu ön plana koyabilir. Kimi tarihçiler bunu ortaya koyabilir ama böyle bir çözüm getirmek taraflı bir araştırmadır. Burada tartışmanın iki tarafı yok demektir. Çünkü, burada tek bir tarafın olması lazım. Tarihçilerin araştırmalarını serbest bir şekilde özgürce yapmaları lazım. Politikadan ve siyasetten etkilenmemeleri lazım. Tartışmaları lazım. Bulguların mukayese edilmesi lazım. Bu şekilde tarihi bilginin doğrularından emin olabiliriz. Türkler de Ermenistan durumu araştırdığımız zaman da bunu görüyoruz. Ama maalesef ki, tarih böyle olmamıştır. Siyaset tarafından güdülmüştür. Çeşitli etkiler var. Aynı şekilde yasaklamalar gelebiliyor. Sansür gelebiliyor. Kimi insanlar doğruyu söylediği zaman hapse girebiliyor. Burada serbest ve özgür araştırmanın ortaya konulması lazım akademide. Aslında buradaki özgürlük insanları cezalandırmakta o kadar korkutmuştur ki, insanlar doğru bildiklerini söyleyememişlerdir." dedi.

ERMENİSTANLI YAZARLARIN SORGULAMAYA HAKKI YOK

Ermenistan akademik yayınlarına bakıldığında hiçbir profesör ve hocanın Ermenistan sorununu sorgulama hakkının bile olmadığını vurgulayan Mccarthy, **"Sorgulayanlar kovuluyor, cezaya, yaptırıma çarptırılıyor. Ya da hapse atılıyorlar. Doğru bir şey değil ahlaki olmayan tabii ki, sansürdür.** Aynı şekilde fikir özgürlüğünün de önüne geçmektedir. Bunlar savaş ve isyanlar sırasında gerçekleştirmiştir diye düşünüyorum. Askerin de aynı şekilde açlıktan, hastalıktan öldüğünü düşünüyorum. Her iki tarafça da gerçekleştirilmiş olan belli başlı ölümlerin, kıyımların savaş sırasında gerçekleştiğini düşünüyorum. Bizim burada gerçeklere tarafsız bir şekilde bakmamız ulusalcı, milliyetçi tanımları ve ifadeleri bertaraf etmemiz lazım diye düşünüyorum. Gerçek tarihçiler hareket etmemiz lazım. Elimizde olan araçları tüm gerçek tarihçilerin kullanacağı araçları kullanmamız lazım. Tartışmalı, görüşmeli ve tarihin her tarafına bakmalı, tüm gerçekleri düşünmemiz gerekiyor. Bizim tarihçiler olarak işimiz budur. Tartışma yapmayı red eden kişilere kişiler ben direk olarak şunu soruyorum. Neden korkuyorsunuz diye soruyorum. Çünkü kişiler anca ve ancak dürüstçe yapılmış olan tarihi çalışmaların onları yanıltacağını göstermelerinden korktukları için konuşmuyorlar." diyerek konuşmasını tamamladı.

Erişim: http://www.odatv.com/mob_n.php?n=turklerin-ermenileri-katletmesi-imkansiz-cunku...-2905141200

ERMENİ MESELESİ VE İNGİLİZLER

YOU DON'T KNOW JACK / Doktor Ölüm (2010)

"Ne", "neye" ve "kime" göre doğrudur?

İntihar nedir?

Ötanazi nedir?

Kişi özgürlüğünü başkası ile paylaşmalı mı?

Bir konuda kanun yoksa yapılan hareket suç olmaktan çıkar mı?

Topluma ve ferde yönelik suçtan hangisi daha tehlikelidir.?

Ferd kendine zarar vermeye başlayınca müdahale edilirken, toplum kendini yok etmeye çalıyorsa engellemeli mi?

Tanrıyı oynamanın cezasını sadece tanrı mı vermeli, yoksa kanunlar mı?

Bir insanı öldüren adî oluyorda bir milleti yok edene methiyeler düzülmesi ihtiyaç oluyor?

Bir kaç kişiyi öldürürsen katil oluyorken, binlerce kişiyi öldüreni kahraman ilan etmenin sebebi nedir?

Kişiyi öldürmek için yapılan eylem için kanunlar hemen çıkarılırken toplumu içten çökertmeye ve yok etmek isteyen kişiye neden ceza verilemiyor/engellenemiyor?

Son olarak, Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerim'de buyurdu ki;

"Mallarınızı, servetlerinizi Allah yolunda, İslâm uğrunda karşılık beklemeden, gönüllü harcayın. Sadece kendinizi düşünerek, bu ortak çabaya maddî katkınızı esirgemek suretiyle kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın." (Bakara, 195)

İyiliği, iyi niyetleri, dinin, ahlâkın ve kamu vicdanının emirlerini, devamlı davranışlarınıza, ilişkilerinize, görevlerinize, hayatınıza yansıtın, samimiyetle ibadet edin, aktif olarak iyiliğe, iyi uygulamaya, iyileştirmeye örnek olun, işlerinizde mükemmellik, dürüstlük ve başarı için dikkat harcayın, hayırlı icraatlar, kalıcı hizmetler yapan Müslüman idareciler ve Müslümanlar olun.

Allah iyiliği, iyi niyetleri, dinin, ahlâkın ve kamu vicdanının emirlerini, devamlı davranışlarına, ilişkilerine, görevlerine, hayatlarına yansıtan, samimiyetle ibadet eden, aktif olarak iyiliğe, iyi uygulamaya, iyileştirmeye örnek olan, işlerinde mükemmellik, dürüstlük ve başarı için dikkat harcayan, hayırlı icraatlar, kalıcı hizmetler yapan Müslüman idarecileri, Müslümanları sever. (Ahmet Tekin Meâli)

Yönetmen: Barry Levinson
Senaryo: Adam Mazer
Ülke: ABD
Tür: Biyografi, Dram
Vizyon Tarihi: 14 Nisan 2010 (ABD)
Süre: 134 dakika
Dil: İngilizce
Müzik: Marcelo Zarvos
Nam-ı Diğer: Untitled Jack Kevorkian Project
Oyuncular: Al Pacino, Brenda Vaccaro, John Goodman, Deirdre O'Connell ,Todd Susman

Özet

90'larda ölümcül-hasta kişilerin dünyadan göçmelerine yardımcı olan Michigan kanunlarına meydan okuyan Dr Jack Kevorkian'ın etkileyici hayatı ve çalışmaları.

Birçok sorularla karışılacak ve cevabını sadece kendinize söyleyebileceğiniz bir hayat hikâyesi.

Doğruyu, hakkaniyetle bulmak/anlamak ne kadar zor.

Filmden

DR. JACK KEVORKIAN

Biyoetik ve Obitiatri Obitiatri,
Ölüm doktorluğu.

İntihar kliniklerinde mi?

Ben doktorum, Planlı ölüm tüm dünyada kabul kazanıyor.

- Neden burada olmasın?

Böyle kararları hastalara bırakamazsın.

- Kime bırakacaksın?

- Doktorluk iyileştirme mesleği,

Bence doktorluk ayrıca ölüm mesleğidir.

**

İnsanların ne düşündüğü kimin umurunda?

Hastam böyle istiyor. Her gün, aynaya baktığında ne bulacağını bilmiyor. Orada artık kendini görüp göremeyeceğini bilmiyor. Bu onun korkusu. Her gün bu korkuyu yaşıyor. Kaybolma korkusu.

- Jack.

- Zamanı daralıyor. Anlıyorum. Bana bak. Ben onun yerinde olsaydım, aynı durumda olsaydım...

- ...yapar mıydın?

- Sen mi?

- Evet. Benim için yapar mıydın?

- Tabii yapardım. Evet.

- Yapar mıydın?

Emin misin?

- Tabii. Gözlerinde onda gördüğüm kararlılığı görseydim tabii yapardım. Hiç şüphe yok. Özbeöz kardeşimsin.

- Gerçekten yapardım.

- Yapar mıydın?

- Cevabın bu mu?

- Evet, biliyorum. Sadece bunu enine boyuna, farklı açılardan düşünmek istedim.

**

- Kararının farkında mısın?

- Evet, Bırak peşime düşsünler. Bırak gerçek bir doktorun peşine düşsünler. Hayatımın sonu,

Şimdi çay yapacağım.

- Demli yap, olur mu?

- Tamam.

- Hayatın sonu için sözcüğünüz nedir?

- Ölüm, Bu arada... - İsteğiniz bu mu?

- Evet,

**

İyi geceler. Doktor, açık konuşayım. Size zebani diyorlar, biliyor musunuz?

Aşırı duygusal bir yaklaşım. Kalp nakilleri ilk başladığında doktorlar arasında bile, yanlış olduğuna, Tanrı'nın isteğine ve doğaya aykırı olduğuna dair genel bir inanış yaygındı. Birinin göğsünü parçalayıp kalbini çıkarmak zebanilik değil mi?

Ya da bir baypas ameliyatı?

Eter için de aynısı geçerli. Eter asırlardır vardı ama kullanılmıyordu. 1846'ya kadar. 1543'te keşfedildi ve öncesinde herkes uyanık ameliyat ediliyordu. Cerrahlar onları uyanıkken kesiyordu.

- Bunu biliyor muydun, Geoff?

- Hayır. Evet. Neden yasaklanmıştı dersiniz?

Dini inançlar yüzünden. Acı çekmemizi isteyen yüce bir Tanrı olduğuna dair aptalca bir düşünce yüzünden.

Geri çevirdiğiniz hastalar var mı?

Bana ulaşan hastaların yüzde 97-98'ini geri çeviriyorum. Geri çevirdim.

İkinci görüşler alınmalı mı?

Her zaman ikinci bir görüş alınmalı. Hatta üçüncü. Ama sizinkinde yoktu. Yoktu çünkü kimse benimle işbirliği yapmadı.

"Dr. Kevorkian, Tanrı'yı oynuyorsun" diyenlere ne diyorsunuz?

Onlara şöyle diyorum: "Ne olmuş?

" Bir doktor size hap verdiğinde Tanrı'yı oynar çünkü doğal sürecinize müdahale eder. Tüm doktorlar Tanrı olduklarına inanır. İnanmamalılar ama inanırlar. Ama bunu hastalarından çok ceplerini düşünen doktorlara tercih ederim.

**

Can almak Tanrı'ya mahsustur.

Can almak Tanrı'ya mahsustur.

- Tanrım.

- Bunlar günlük ziyaretçilerim. Can almak Tanrı'ya mahsustur.

Tekerlekli sandalyede olan herkesi öldürecek misin?

Sakatlar değersiz değildir. Toplumu zayıflatmazlar. Dünyayı engellilerden kurtaramazsın. Kürtajcılardan da kötüsün.

Kapa çeneni be cadı.

Bunlar karşılaştırılamaz bile. Bazı büyük beyinler bile doktorlarının yardımıyla ölmüştür. Sigmund Freud, Kral George. Asiller için yeterince iyiyse avam takımı için de iyidir. Toplumu bir aydınlanma çağına götürüyor, aptallar.

Sadece Tanrı yaratabilir, yok edebilir.

Dinin yok mu?

Tanrı inancın yok mu?

Evet, var hanımefendi. Bir dinim var. Adı Bach. Johann Sebastian Bach. En azından benim Tanrım uydurma değil.

Can almak Tanrı'ya mahsustur.

**

Jack Hapse

SAĞLIK BAKIMI ÖLÜM BAKIMI DEĞİL

LÜTFEN BENİ ÖLDÜRME!

İntihar en büyük GÜNAHTIR

**

Bence bugün insanlık tarihi bir adım atıp Karanlık Çağlar'dan çıktı. Bana Nuremberg davalarını hatırlattı. Bir kanunu ahlaka aykırı buluyorsanız ona uymamalısınız. Ona uymamalısınız.

**

"Haydi, dünyanın karanlık bir köşesinde işini yapabilirsin ama sessizce yap." Ölümü oyalamak, ne iş. Ölüleri sağ tutun. Yoksa hastaneler para kazanmaz. İlaç şirketleri de öyle. Zenginsen, paran varsa, paranla ölebilirsin. Ama fakirler ancak katlanıp acı çekebilirler.

- Gönül rahatlığı bir erdem diyorlar...

**

. Annemi hayal kırıklığına uğrattım. Ve?

Bir keresinde bana dedi ki: "Dünyanın en kötü diş ağrısını düşün, Jack." Şimdi o diş ağrısının vücudundaki her kemikte olduğunu düşün." Onun... Onun yaşadığı buydu. O benim annemdi. Hayatımı ona adamıştım. O yüzden... Neler hissettin?

Hatırlıyorum... Küçük, soğuk bir hastane odasındaydım kırmızı tuğla duvarda tek bir pencereye bakıyordu ve bütün doktorlar annemin etrafına toplanmış onu yaşatmaya çalışıyorlardı. Bense çaresizdim. Güçsüz, çaresiz ve işe yaramazdım. Ve kendimi kaybolmuş hissediyordum. Kaybolmuştum. Kendimi öyle hissettim.

**

Bir suçlu görüyor musunuz?

Bir katil görüyor musunuz?

Görüyorsanız mahkum edin. Sonra da günün birinde hayatlarında bu seçeneğe ihtiyaç duyacakların sert eleştirilerine ve çocuklarınız ile torunlarınızın daha sert eleştirilerine maruz kalın. Sadece bunu düşünmenizi istiyorum.

Karar: İkinci derece cinayetten suçlu. İkinci suçlamada kararınız nedir?

Kontrollü madde vermekten suçlu,

Bu haksızlık.

Hakim Kararı:

Evet. Son bir mesaj vermek için kendinizi buraya davet ettirdiniz, Kendinizi yanlış bir ortama davet ettirdiniz, Ulusumuz görüş farklılıklarına hoşgörü gösterir çünkü anlaşmazlıklarımızı çözmenin medeni ve şiddetsiz bir yolu var.

Katılmadığımız yasaları kınamanın yolları ve yöntemleri var. Yasaları eleştirebilir, haklarında nutuk çekebilir medyaya konuşabilir ya da seçmenlere ricada bulunabilirsiniz ama daima kanunların çizdiği sınırlar içinde kalmalısınız.

Kanunları çiğneyemez ya da kendi ellerinize alamazsınız. Hiç kimse hayat sonlandırma sorunları ve acı kontrolündeki çekişme ve duygulara kayıtsız değil. Herhalde bu tartışmaya daha sakin ve makul bir ortamda, bu dava ve faaliyetleriniz hafızalardan silindikten çok sonra devam edilecektir. Ama bu dava o çekişmeyle ilgili değildi. Bu dava sizinle ilgiliydi, beyefendi. Yasama meclisini ve Yüksek Mahkemeyi görmezden gelip meydan okudunuz. Daha da ötesi, kendi tıp mesleğinize karşı geldiniz. Bu dava, yasal sistemimizin gücü sayesinde var olan ve gelişen bir topluma gösterdiğiniz saygısızlığın kanunsuzluğu ile ilgiliydi. Kimse kanundan üstün değildir. Ulusal bir televizyona çıkıp dünyaya yaptığınızı göstererek yasal sisteme sizi durdurması için meydan okuma cüretini gösterdiniz. Alenen ve sürekli olarak Michigan yasalarını hiçe sayma niyetinizi ilan ettiniz. Bu nedenle, sizi en yüksek ceza olan 10 ila 25 yıl hapis cezasına çarptırıyorum. Şimdi kendinizi durdurulmuş kabul edebilirsiniz.

Jack Sekiz Buçuk Yıl Hapis Yattı.
2007'de Serbest Bırakıldı.
79 Yaşındaydı.
ABD Yüksek Mahkemesi Davayı Görmeyi Reddetti.

****

****

MESNEVİ ŞERİF, KİTAP-1
Hz. Mevlâna Celâleddin kaddesellâhü sırrahu'l azîz buyurdu ki;
Ali Kerremallâhu Vechehu hikâyesine dönüş, Ali'nin katilini hoş görmesi Tekrar Ali ve katilinin hikâyesine dön; katiline fazlasıyla gösterdiği kerem ve mürüvveti anlat.
3925. Ali dedi ki: "Ben düşmanımı gözümle görmekte, gece gündüz ona bakıp durmaktayım. Böyle olduğu halde hiç kızmıyorum.
Çünkü ölümüm, bana can gibi hoş geliyor; dirilmemle âdeta bir.
Ölümsüzlük ölümü bize helâl olmuştur; azıksızlık azığı, bize rızk ve nimettir. Ölümün görünüşü ölüm, iç yüzü diriliktir; ölümün görünüşte sonu yoktur, hakikatte ise ebedîliktir.
Çocuğun rahimden, doğması bir göçmedir; fakatta cihanda ona yeni baştan bir hayat var.
3930. Ecele doğru meylimiz, ecele aşkımız olduğundan **"Nefislerinizi elinizle tehlikeye atmayın"** nehyi asıl bizedir.
Çünkü nehiy, tatlı şeyden olur, acı için nehye zaten hacet yok ki.
Bir şeyin içi de acı olur dışı da acı olursa onun acılığı kötülüğü esasen nehiydir. Bana da ölüm tatlıdır. **"Onlar ölmemişlerdir, Rablerinin huzurunda diridirler"** âyeti benim içindir.
Ey inandığım, itimat ettiğim kişiler! Beni kınayın ve öldürün. Şüphe yok, benim ebedî hayatım öldürülmemdedir.
3935. Ey yiğit! Hayatım, mutlaka ölümdedir. Ne zamana kadar yurdumdan ayrı kalacağım? Bu âlemde durmaklığım, ayrılık olmasaydı (öldüğümüz zaman) **"Biz, şüphe yok, Tanrı'ya dönenleriz"** denmezdi.
Dönen kişi; ayrıldığı şehre tekrar gelen kişidir; zamanın ayırışından kurtulup birliğe erişendir.
Seyisin Emir-ül Müminîn, beni öldür ve bu kazadan kurtar" diye ayaklarına kapanması Seyis tekrar gelerek **"Ya Ali, beni tez öldür ki o kötü vakti, o fena zamanı görmeyeyim. Sana helâl ediyorum, kanımı dök ki gözüm o kıyameti görmesin"** dedi.
3940. Dedim ki: Eğer her zerre bir kanlı, bir katil olsa da elinde hançer olarak senin kastına yürüse.
Yine senin bir tek kılını kesemez. Çünkü kader kalemi böyle yazmıştır; sen beni öldüreceksin. Fakat tasalanma, senin şefaatçin benim. Ben ruhun eri ve sultanıyım, ten kulu değil! Yanımda bu tenin kıymeti yok; ten kaydına düşmeyen bir er oğlu erim. Hançer ve kılıç, benim çiçeğim; ölüm meclisim... bağım, bahçemdir."
3945. Tenini bu derece öldürüp ayaklar altına alan kişi, nasıl olur da beylik ve halifelik hırsına düşer?
O, ancak emirlere yol göstermek, emirliği belletmek için zâhiren makam işleriyle ve hükümle uğraşır;
Emirlik makamına yeni bir can vermek, hilâfet fidanını meyvelendirmek için bu işle meşgul olur.

****

VAHŞİ DİL'Lİ "BİR ANALİZ"

İKİ ADALET ARASINDA KALMAK

Ülkemizde ne yazık ki büyük ölçüde gazete köşelerinde sürdürülmekte olan gündelik, kısır ve çapsız siyaset tartışmalarından usanç duyan düşünen insanlarımıza felsefî düzeyde geniş ufuklar açabilecek bir çalışma sayısı çok azdır. **Örneğin siyaset felsefesinde son yirmi otuz yıllık dönemin en önemli çatışması tarihselci doğrultuda geliştirilmiş olan komunitaryanizm ile radikal / rasyonalist / kuramsalcı doğrultuda geliştirilmiş olan ve büyük ölçüde a-historik bir refleksiyonun ürünü olan liberal evrenselcilik arasındaki çatışmadır.**

Doğruluğun (truth), düşünce sistemlerinin ilk erdemi olması gibi, adalet, toplumsal kurumların ilk erdemidir....
adalet, bazılarının özgürlüğündeki eksilmenin, başkaları tarafından paylaşılan daha büyük bir iyi ile haklı kılınmasını kabul etmez....
adaletin temin ettiği haklar, politik pazarlığa veya toplumsal çıkar hesapları yapmaya tabi değildir....
Bir adaletsizliğe, yalnızca daha da büyük bir adaletsizlikten kaçınmak zorunlu olduğunda katlanılabilir (tolerable).
İnsanî etkinliklerin ilk erdemleri olan doğruluk ve adaletten ödün verilemez.

LİBERALLER VE KOMUNİTARYANLAR

LİBERAL Fr. Ferdî hürriyet lehinde, hürriyete elverişli. Ferdî teşebbüs ve hürriyet haklarını korumak için en iyi vasıta, devletin salâhiyyetlerini mümkün olduğu kadar tahdid etmek fikri. Rusya'daki dinsiz sosyalistliğin zıddı.

KOMUNİTARYAN: Son zamanlarda komunitaryanizm'e karşılık olarak 'cemaatçilik'in kullanıldığına tanık olabilirsiniz. Burada ’komunitaryan' ve ’komunitaryanizm' sözcükleri, aynı kökten gelen community, communitarian, communitarianism, sırasıyla cemaat, cemaatçi, cemaatçilik diye karşılandığında belki topluluk, toplulukçu, toplulukçuluk'tan daha iyi karşılanmış oluyor; ama özellikle 'cemaatçi' ve 'cemaatçilik' bizim yaşadığımız kültürel bağlam içerisinde, genelde dinsel, özelde İslamî bir birlikteliğe, ister istemez çağrışım yapıyor. Oysa communitarian veya communitarinasizm, aynen değilse de Türkçe okunuşuyla bırakıldığında, kendi orijinine, Batı dilleri içerisindeki orijinine sadık kalmış oluyor ve kendi bağlamı içinde yapması muhtemel kimi çağrışımları (örneğin komün, komünist, komünizm gibi çağrışımları) koruyor.

Biliyoruz ki, adaleti savunan sistemlerin arasında kaldığınızda fikirler hakkında tercih yapmak bir trajedidir. Bu nedenle ne zaman iki görüş hakkında hemen şu düşünce bize yönelirde "ikisinin de haklı olduğunu kabul etmek durumunda" kaldığımızda, doğrusunu isterseniz, durum ***"trajik"***tir, diyebilirsiniz.

Bu meyanda hayatlarımızı nasıl en iyi şekilde yaşayacağımız konusunda hiçbir ilke veya ilkeler kümesi, hepimize hemen yanıt veremeyebilir ve hiçbir argüman, insanı erdemli olmaya, âdil olmaya ikna edemez. Fakat buradan hareketle;

Liberal teorilerin ***'iyi hayat’*** hakkında konuşmaktan vazgeçmesi ve ***'hakkın iyiye önceliği'*** zemininde durarak, bize 'haklarımızı' ve aslında 'birbirimize karşı kozlarımızı' sıralamaya devam etmesi, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde 'hayat'ın birliğini zedeliyor.

Liberal düzen, dayandığı kamusal alan-özel alan ayrımıyla, tek tek bireylerden yarı gönüllü bir dindarlık, yarı gönüllü bir âdillik, yarı gönüllü bir ahlâklılık istiyor. Tüm çetrefil yanlarına rağmen, liberal düzen egemen olanın karşısına marjinde duranı dikebiliyorsa, bir alternatif de sunuyor, yani

daha doğrusu teori olarak ***'başka olan'ı/ötekiyi,*** ***'olan'ın*** karşısında var kılıp, 'başka olan'a dokunuyor; liyakat adaletini hatırlatırken, Hayat'a da dokunuyor.

Örneğin "pratik" kavramında, pratik'e içsel iyilerin, pratik'e katılma deneyimiyle tanınabileceğini söylerken; "narratif birlik" (hikâye tarzında) nosyonuyla, yaşamlarımızın veya insan yaşamının —*hayatın*— çeşitli dilimlere ayrılmasının, yani çalışmanın boş zamandan, kamusal yaşamın özel yaşamdan ayrılmasının, çocukluğun, yetişkinliğin, yaşlılığın birbirinden ayrılmasının, doğumu yaşama ve yaşamı ölüme bağlayan birliği nasıl zedelediğini anlatırken; **'insan için iyi nedir?'** sorusundan vazgeçmenin **"moral yaşama birliğini veren"** şeyden vazgeçmek olacağını söylerken; arayışın hüsranla sonuçlanma ihtimaline rağmen, insan yaşamının birliğinin narratif bir arayışın birliği olduğunu, arayışın, seyahatin hedefinin, arayışın kendisinden ayrı olmadığını söylerken; "birinin mensub olduğu veya karşı koyduğu geleneklerin “tam uygun” anlamına sahip olması erdemi" ile tüm geleneklere dokunma çağrısında bulunuyorken, **'liberal olmayan'** sıfatındaki **'olmayan'** kısmını dile getirir ve ortak ölçülemez bir söyleme yerleşiyor. Ama yine de *'liberal* olmayan'daki vurgunun gösterdiği gibi; ortak-ölçülemezliğini bağdaşmazlığa, rakipliğe, kritiğe çevirip; dahil olduğu kültüre, yani nesnesine belli bir mesafeden bakar.

'Ne olmayan?' sorusunun yanıtı *'liberal* olmayan' olduğunda, bunun liberal olana göreliliği 'varolan'ın kavramlaştırılmasından ziyade kritiğini dile getirdiğimizde üzerinde düşünülmesi gerektiğini varsayabileceğimiz şu sorular oluşur.

İnsan haklarıyla başlayan süreç, yolda içine hayvan haklarını katıp, kişi hakları, bireysel haklar, azınlık hakları, kadın hakları vs. diye devam ederken, yaşama hakkı ölme hakkına (ötenazi) dönüşüyor; çocuk hakları yetmiyor, cenin haklarını tartışmaya başlıyorsak, bu tartışmalar, kendi kurumlaşmaları içinde 'sınırlar'ı giderek muğlaklaştırmaz mı? Yani örneğin ölme hakkına sahip hastanın, bu hakkının fiilî kılınması için, öldürme hakkına —ve tabi görevine— sahip doktorlar gerek-meyecek mi?

Eğer cenin hakları, müzakerelerin sonunda çocuk haklarının günümüzde geldiği noktaya gelirse, ne bileyim, sperm haklarını tartışmaya başlamak —yoksa başlandı mı?— zorunda kalmayacağımızı söyleyebilir miyiz?

'Tartışmak iyi bir şeydir, gerekirse sperm haklarını tartışırız' demek, komşumuzun çiçeklerini vaktinde sulamadığını görüp, çiçeklere haksızlık yaptığını düşünmeye ve çiçek haklarını da tartışmaya götürmez mi?

Çocukları ailelerine karşı korumayı veya cenini annesine rağmen korumayı hedefleyen rasyonaliteyi eleştirmek, çocuklara kötülük etmek mi?

Paradan, ekonomiden bahsetmeyen, bunun yerine erdemlerden söz edenler, hakikaten 'çağdışı', 'yavan', 'zavallı' mı?

’Filancının malvarlığı, beni, politikacı olarak değil, ama yurttaş olarak rahatsız ediyor' diyen biri, politikacı olmaya *lâyık* mı?

"Sekiz sayfalı finans ekonomi" nicelemesiyle çıkan bir gazete "yeni bir zihniyetle doğuyor" mu?

'Şikayet etme, oy'unu kullan' diye bağıran reklam spotları, 'analitik habercilik' yapanların haberleri, 'özel Toplum Güzel Toplum' adlı haber programları, hangi narratifin birliği içinde anlaşılabilir?

Temellendirici ilkeler verme girişiminden ziyade, tarihsel hesaplaşma bize daha çok yardım etmez mi?

Sokrates'in **'adaletsizlik yapmaktansa adaletsizliğe maruz kalarak ölmesi'** ne kadar 'soylu' olursa olsun, Aristoteles'in **'adaletsizliğe maruz kalmadan, ama kesinlikle de adaletsizlik yapmadan'** nasıl yaşayacağımızı araması bakımından çağdaşımız olduğuna inanırken; ve Aristoteles'in, Sokrates'in ölümü karşısında girilen açmazı **'Sitemin bir adaletsizlik daha**

yapmaması için kaçıyorum' diyerek açmasındaki tutumu, hiç de bir araçsal akıl tutumuna indirgemeden benimserken, birilerine adaletsizlik yapar mıyız?

Farklı standardı çifte standarddan ayırdedebilir miyiz?

Bu soruya 'evet, ama bunun yolu temellendirici ilkelerden değil, *phronésis* erdeminden geçer' diye yanıt vermek, hiçbir şey dememek midir?

> *Phronesis (Phronesis) bilgelik ya da felsefe tartışma ortak bir konudur zeka türü için Yunanca bir kelimedir. Böyle episteme ve techne gibi - - pratik düşünce erdem olarak Aristotelesçi etiği, Nicomachean Etik örneğin, bilgelik ve entelektüel erdemlerin diğer bir deyişle ayırt edilir. Bu nedenle Latince "basiret" olarak sadece bilgelik ya da istihbarat anlam kelimeyle tercüme olmadığı zaman, genellikle* ***"pratik bilgelik" olarak tercüme edilir,*** *ve bazen de (daha geleneksel).*

Felsefeden bize narratifler, tarihsel öyküler anlatmasını istemek ve felsefenin bütün hayatımızı değiştirmesini beklemekten vazgeçmek, onun böyle bir gücü olmadığını ve hiçbir teorinin böyle bir gücü olmadığını kabul etmek, felsefe ve teori ile ve sanat ile ve bilim ile ve din ile barışmak mı bozuşmak mıdır?

'Dil oyunları oynarken, bir dil oyununun bizi oyuna getirmesinden nasıl kaçacağız?' sorusuna yanıtın **'mümkün olduğu kadar çok dil oyunu okuyarak' olması, oyuna gelmiş olmak mıdır?**

Doğru, adil olmanın muadili rasyonel olmaktır, ama hangi rasyonaliteye göre rasyonel olduğumuza bağlı olarak adilliğimiz ve onunla beraber ahlâkımız ciddi bir tehdit altındadır. Bu tehdidi farketmek, bana adil olmanın en önemli adımı olarak görünüyor.

Evet, hepimiz, adaletsizlik yapmadan ama adaletsizliğe de maruz kalmadan yaşamaya çalıştığımız sürece adil olabiliriz.

Adalet erdemine sahip olmak, cesaret, namus, aklıbaşındalık, itidal, basiret, sebat, dostluk v.b. gibi erdemlere sahip olmaktan bağımsız olamaz.

Bu zor zamanlarda, ahlâkı -veya karakteri ve ahlâkın o gitgide daha çok unuttuğumuz pratik-temelli 'bütünsellik'ini hatırlamak, sanırım en çok ihtiyacımız olan şey. Unutmaya ihtiyacımız olan şey ise, günlük dil içerisinde karşımıza çıkıp ahlâkı neredeyse tümüyle cinsel çağrışımlı bir sözcüğe dönüştüren kullanımlar: örneğin bu tür kullanımlar ile **"Ahlâk Zabıtaları"**nı ve **"Ahlâk Masası'**nı yarattık.

Bu gibi kullanımlar, vaktiyle bir birlik içinde düşünülen ve yaşanan erdemlerin adlarının nasıl pratik bağlamlarını yitirdiğini sergilemeyi sürdürürken, biz bu zabıtaların veya masaların neden birer erdem olan adaletin, cesaretin, sebatın, itidalin v.b.nin karşıtlarının veya ifratlarının ve tefritlerinin peşine düşmediklerini kendimize sormadık bile.

İşte şimdi, belki de böyle sorular sormalıyız. **Ahlâklılık, cesur, adil, namuslu, sabırlı, yücegönüllü, kendini-bilir, aklıbaşında, zeki, dost, cömert olmaktan ayrı düşünülebilir mi?**

Bu erdemlerden herhangi biri eksik ise diğerlerinin tam olması mümkün müdür?

Bu sorulara 'evet' yanıtı verildiği için, bugün, zor zamanlarda yaşadığımızı düşünüyoruz. O yüzden yanıtlardan ziyade, mevcut yanıtların sorularına yeniden dönmeli ve bunun 'benim tercihim' değil 'hepimizin tercihi' olur mu diye düşünmeliyiz. **Sh: 368-373**

Derleme Kaynak:
Prof. Dr. Solmaz Zelyüt HÜNLER,
Ravvls ve Maclntyre İki Adalet Arasında Liberal ve Komunitaryan Düşüncelerin Çatışma Alanı, 1997, Vadi Yayınları, ANKARA

İNSANLARI ALDATMANIN TEMEL İLKELERİNDEN

İnsan diliyle çok kolay yalan söyleyebilir. Bir aldatıcının en büyük sermayesi yalandır. Ancak bir insanın bedeniyle yalan söylemesi herkesin rahatlıkla yapabileceği bir şey değildir. Yalan söyleyen çoğu insan bir süre sonra göz teması kurmaktan kaçınmaya başlar. Ses tonu, kullandığı mimikler ve her zamanki doğal tutumu neredeyse tamamen değiştiği görülebilir.

Ne var ki mesleğinden ya da düşük ahlak anlayışından dolayı yalanı bir gerçek hayat tarzına dönüştüren kişiler, yalanın neredeyse hiçbir belirtisini göstermeyebilirler/veya göremezsiniz. Onlar gerçek sahtekârlardır.

Bir insanın hem yalan söyleme yetisine sahip hem de bunu hiçbir sınır gözetmeksizin kullanabilecek kadar ahlaktan yoksun ise, onun gerçek bir sahtekâr ve potansiyel bir suçlu/günahkâr olduğu söyleyebilirsiniz.

Unutmayalım ki hayatında bir dolandırıcılık hikâyesi duymayan veya tezgâhından geçmeyen çok az insan vardır. Aldatılmanın tüm detaylarını tek bir karede görme fırsatı herkes için yok gibidir. Her aldatma metodu bilinmeden sonra bir evrimleşme geçirerek daha karışık biçimlere tahavvül eder. Bu şu demek oluyor. Tabii ki aldatıcının oyununun çözülmesi demek, bir sonra ki oyunun daha grift ve mükemmel icadına vesile olmak demektir.

Allah Teâlâ'nın şeytana kıyamete kadar mühlet vermesi bu hikmetin gerçeğinden başka bir şey değildir.

"Hiçbir şey göründüğü gibi değildir.."

ALDATANLARIN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Kendine inançları kuvvetlidir.

"Bütün ünlü sahtekârlarda güçlerini borçlu oldukları dikkate değer bir özellik vardır. Gerçek aldatma olayında onlara egemen olan duygu kendilerine inançlarıdır; bu kadar mucizevi bir şekilde konuşan ve etrafındakilerin ilgisini çeken şey budur. "

Friedrich NIETZSCHE

İyi tarafları vardır

"Nice kötü insanlar vardır ki hiç iyi yanları olmasa daha az tehlikeli olurlardı. "

L. ROCHEFOUCAULD

Çift kişiliklidirler

"Bir insanın ikinci benliği kendi kendisinin en sevdiği görüntüsünden başka bir şey değildir. "

Frank William ABAGNALE

Konuşmaları baldan tatlıdır.

"Ağzında bal olan arının, kuyruğunda iğnesi vardır. "

John LYLY

İnsanların aldatılmaya meyilli olduğunu bilirler

"İnsanlar o kadar basit kafalı ve acil ihtiyaçlarının baskısı altındadırlar ki, bir hilekâr aldatılmaya hazır bir sürü insan bulabilir. "

Niccolo MACHIAVELLI

Yalanı doğrunun içine saklamakta mahirdirler

"Uzun süre boyunca inandıklarımı söylemedim, söylediğim şeylere de inanmam ve eğer gerçeği söylesem bile o kadar çok yalanın arasına gizlerim ki bulmak çok zordur. "

Niccolo MACHIAVELLI

Övülüyorsanız aldatılmaya hazırsınız demektir.

"Üzerine yeterince övgü serpildiği sürece, insanlara her şey yutturulabilir. "

Cimri, MOLIERE

Adı çıkmış sahtekârla beraberseniz muhakkak sizi aldatacaktır

"Bir sahtekâr sizi öptüğü zaman dişlerinizi sayın. "

İbrani atasözü

Onlar bazen Tanrı, bazen de şeytan gibidirler

"Çölde yaşlı bir keşiş bir gezgine bir zamanlar tembih etmiş: Tanrının ve Şeytanın sesleri nadiren ayırt edilebilir. "

Loren Eiseley

Vasıfları kullanmada mahirdirler ve yumuşak ikna sanatını bilirler

Rüzgâr ve güneş hangisinin daha güçlü olduğu konusunda tartışıyorlardı. Yoldan geçen birinin elbiselerini çıkarmasını hangisi sağlarsa onu galip ilan etmeye karar verdiler. İlk önce rüzgâr denedi. Fakat onun şiddetli esişleri adamın elbiselerine biraz daha sıkı sarınmasına neden oldu ancak ve biraz daha sert esince adam soğuktan rahatsız olarak fazladan bir atkı sardı boynuna. Sonunda rüzgâr denemekten yoruldu ve adamı güneşe teslim etti. Güneş önce yumuşak bir sıcaklıkla parladı, bu adamın paltosunu çıkarmasını sağladı. Sonra öylesine hararetle parladı ki, adam dayanamayıp soyundu. Ve en yakındaki nehre yıkanmaya gitti. İkna güçten daha etkilidir.

Ezop Masalları

Kaybolmayı iyi bilirler

"Şeytanın yaptığı en büyük kurnazlık tüm dünyayı yaşamadığına inandırmakmış ve sonra... birden kaybolmuş. "

The Usual Suspects (Olağan Şüpheliler)

Aldatanların özel yetiştirilmiştir.

"Aldatma karakteri, insana ömrünün ilk yıllarında öğretilirse o insanın kişiliğine yerleşir kalır. "

Anonim

Aldatan karanlıktakiler gibidir.

"Birileri karanlıkta... Diğerleriyse aydınlıkta... Aydınlıkta olanları görüyoruz da... Karanlıktakiler görünmüyor!"

Bertolt BRECHT

ALDATILMAYA MÜSAİT İNSANLAR

Aldatmak için acı çekmiş insanlar tercih edilir.

"Acı çekmeyenler, başkalarının acı çekebileceğini akıllarına bile getirmezler. "

Samuel JHONSON

Aptal veya zeki olmak aldatılma sebeplerinden değildir.

"Dolandırılabilmesi bir insanın aptal olduğu anlamına gelmemelidir. "

Büyük Oyun, David W. MAURER

Temiz insanları aldatmak kolaydır.

"Namuslu birisini aldatmak kadar kolay bir şey yoktur "

LA FONTAINE

Derleme Kaynağı:
Merve SAYGIN, Suçlu Kim?, Yakamoz Yay. Ekim- 2010, İstanbul

HAZRET-İ ALİ KERREMALLÂHÜ VECHENİN KASİDE-İ CELCELUTİYE DUASI

اَلْقَصِيدَةُ الْجَلْجَلُوتِيَّةُ *******

بِسْــــمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بَدَأْتُ بِبِسْمِ اللهِ رُوحِى بِهِ اهْتَدَتْ
اِلٰى كَشْفِ اَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ
وَ صَلَّيْتُ بِالثَّانِى عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ
مُحَمَّدٍ مَنْ زَاحَ الضَّلاَلَةَ وَالْغَلَتْ
اِلٰهِى لَقَدْ اَقْسَمْتُ بِاسْمِكَ دَاعِيًا
بِاجٍ وَمَا هُوجٍ جَلَتْ فَتَجَلْجَلَتْ
سَئَلْتُكَ بِالْاِسْمِ الْمُعَظَّمِ قَدْرُهُ
وَ يَسِّرْ اُمُورِى يَااِلٰهِى بِصَلْمَهَتْ
وَ يَا حَىُّ يَا قَيُّومُ اَدْعُوكَ رَاجِيًا
بِاجٍ اَيُوجٍ جَلْجَلِيُّوتٍ هَلْهَلَتْ
بِصَمْصَامٍ طَمْطَامٍ وَيَا خَيْرَ بَازِخٍ
بِمِحْرَاشٍ مِهْرَاشٍ بِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ
بِاجٍ اَهُوجٍ يَا اِلٰهِى مُهَوِّجٍ
وَ يَا جَلْجَلُوتٍ بِالْاِجَابَةِ هَلْهَلَتْ
لِتُحْيِى حَيٰوةَ الْقَلْبِ مِنْ دَنَسٍ بِهِ
بِقَيُّومٍ قَامَ السِّرُّ فِيهِ وَ اَشْرَقَتْ
عَلَىَّ ضِيَاءٌ مِنْ بَوَارِقِ نُورِهِ
فَلاَحَ عَلَى وَجْهِى سَنَاءٌ وَ اَبْرَقَتْ
وَ صُبَّ عَلَى قَلْبِى شَأبِيبُ رَحْمَةٍ
بِحِكْمَةِ مَوْلٰينَا الْكَرِيمِ فَاَنْطَقَتْ
اَحَاطَتْ بِىَ الْاَنْوَارُ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ
وَ هَيْبَةُ مَوْلٰينَا الْعَظِيمِ بِنَا عَلَتْ
فَسُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ يَا خَيْرَ خَالِقٍ
وَ يَا خَيْرَ خَلَّاقٍ وَ اَكْرَمَ مَنْ بَغَتْ
فَبَلِّغْنِى قَصْدِى وَ كُلَّ مَأرِبِى
بِحَقِّ حُرُوفٍ بِالْهِجَاءِ تَجَمَّعَتْ
بِسِرِّ حُرُوفٍ اُودِعَتْ فِي عَزِيمَتِى

بِنُورِ سَنَاءِ الْاِسْمِ وَ الرُّوحِ قَدْ عَلَتْ

اَفِضْ لِى مِنَ الْاَنْوَارِ فَيْضَةً مُشْرِقٍ

عَلَىَّ وَ اَحْيِى مَيْتَ قَلْبِى بِطَيْطَغَتْ

اَلَا وَ اَلْبِسَنِّى هَيْبَةً وَ جَلَالَةً

وَ كُفَّ يَدَا الْاَعْدَاءِ عَنِّى بِعَلْمَهَتْ

اَلَا وَ احْجُبَنِّى مِنْ عَدُوٍّ وَ حَاسِدٍ

بِحَقِّ شَمَاخِ اَشْمَخِ سَلَّمَتْ سَمَتْ

بِنُورِ جَلَالِ بَازِخِ وَ شَرَنْطَخِ

بِقُدُّوسِ بَرْكُوتٍ بِهِ الظُّلْمَةُ اَنْجَلَتْ

اَلَا وَ اقْضِ يَا رَبَّاهُ بِالنُّورِ حَاجَتِى

بِنُورِ اَشْمَخِ جَلْيًا سَرِيعًا قَدِ انْقَضَتْ

بِيَاهٍ وَ يَايُوهٍ نَمُوهٍ اَصَالِيًا

وَ يَا عَالِيًا يَسِّرْ اُمُورِى بِصَيْصَلَتْ

وَ اَمْنَحْنِى يَا ذَاالْجَلَالِ كَرَامَةً

بِاَسْرَارِ عِلْمٍ يَا حَلِيمُ بِكَ انْجَلَتْ

وَ خَلِّصْنِى مِنْ كُلِّ هَوْلٍ وَ شِدَّةٍ

بِنَصٍّ حَكِيمٍ قَاطِعِ السِّرِّ اَسْبَلَتْ

وَ اَحْرِسْنِى يَا ذَا الْجَلَالِ بِكَافِ كُنْ

اَيَا جَابِرَ الْقَلْبِ الْكَسِيرِ مِنَ الْخَبَتْ

وَ سَلِّمْ بِبَحْرٍ وَ اَعْطِنِى خَيْرَ بَرِّهَا

فَاَنْتَ مَلَاذِى وَالْكُرُوبُ بِكَ اَنْجَلَتْ

وَصُبَّ عَلَىَّ الرِّزْقَ صَبَّةً رَحْمَةٍ

فَاَنْتَ رَجَاءُ الْعَالَمِينَ وَلَوْ طَغَتْ

وَ اَصْمِمْ وَ اَبْكِمْ ثُمَّ اَعْمِ عَدُوَّنَا

وَ اَخْرِسْهُمْ يَا ذَا الْجَلَالِ بِحجَوْسَمَتْ

وَ فِي حَوْسَمٍ مَعَ دَوْسَمٍ وَ بَرَاسَمٍ

تَحَصَّنْتُ بِالْاِسْمِ الْعَظِيمِ مِنَ الْغَلَتْ

وَ اَلِّفْ قُلُوبَ الْعَالَمِينَ جَمِيعَهَا

عَلَىَّ وَ اَعْطِنِى الْقَبُولَ بِشَلْمَهَتْ

وَ يَسِّرْ اُمُورِى يَا اِلٰهِى وَ اَعْطِنِى

مِنَ الْعِزِّ وَ الْعُلْيَا بِشَمْخِ وَ اَشْمَخَتْ

وَ اَسْبِلْ عَلَيْنَا السَّتْرَ وَاشْفِ قُلُوبَنَا

فَاَنْتَ شِفَاءٌ لِلْقُلُوبِ مِنَ الْغَثَتْ

وَ بَارِكْ لَنَا اللّٰهُمَّ فِي جَمْعِ كَسْبِنَا

وَ حُلَّ عُقُودَ الْعُسْرِ بِيَايُوهٍ اِرْتَحَتْ

بِيَاهٍ وَ يَا يُوهٍ و يَا خَيْرَ بَازِخٍ
وَ يَا مَنْ لَنَا الْاَرْزَاقُ مِنْ جُودِهِ نَمَتْ
نَرُدُّ بِكَ الْاَعْدَاءَ مِنْ كُلِّ وِجْهَةٍ
وَ بِالْاِسْمِ تَرْمِيهِمْ مِنَ الْبُعْدِ بِالشَّتَتْ
وَ اَخْذِلْهُمْ يَا ذَا الْجَلَالِ بِفَضْلِ مَنْ
اِلَيْهِ سَعَتْ ضَبُّ الْفَلَاةِ وَ قَدْ شَكَتْ
فَاَنْتَ رَجَائِى يَا اِلٰهِى وَ سَيِّدِى
فَفُلَّ لَمِيمَ الْجَيْشِ اِنْ رَامَ بِى عَبَتْ
وَ كُفَّ جَمِيعَ الْمُضِرِّينَ كَيْدَهُمْ
وَ عَنِّى بِاَقْسَامِكَ حَتْمًا وَ مَا حَوَتْ
فَيَا خَيْرَ مَسْؤُولٍ وَ اَكْرَمَ مَنْ اَعْطَى
وَ يَا خَيْرَ مَأْمُولٍ اِلَى اُمَّةٍ خَلَتْ
اَقِدْ كَوْكَبِى بِالْاِسْمِ نُورًا وَ بَهْجَةً
مَدٰى الدَّهْرِ وَ الْاَيَّامِ يَا نُورُ جَلْجَلَتْ
بِاٰجِ اَهُوجِ جَلْمَهُوجِ جَلَالَةٍ
جَلِيلٍ جَلْجَلِيُّوتٍ جَمَاهٍ تَمَهْرَجَتْ
بِتَعْدَادِ اَبْرُومٍ وَ سِمْرَازِ اَبْرَمٍ
وَ بَهْرَتِ تِبْرِيزٍ وَ اُمٍّ تَبَرَّكَتْ
تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً
تُقَادُ سِرَاجُ السُّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ
بِنُورِ جَلَالٍ بَازِخٍ وَ شَرَنْطَخٍ
بِقُدُّوسِ بَرْكُوتٍ بِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ
بِيَاهٍ وَ يَا يُوهٍ نَمُوهٍ اَصَالِيًا
بِطَمْطَامٍ مِهْرَاشٍ لِنَارِ الْعِدَا سَمَتْ
بِهَالٍ اَهِيلٍ شَلْعٍ شَلْعُوبٍ شَالِعٍ
طَهٍىٍّ طَهُوبٍ طَيْطَهُوبٍ طَيَطَّهَتْ
اَنُوخٍ بِيَمْلُوخٍ وَ اَبْرُوخٍ اُقْسِمَتْ
بِتَمْلِيخٍ اٰيَاتٍ شَمُوخٍ تَشَمَّخَتْ
اَبَازِيخَ بَيْدُوخٍ وَ زَيْمُوخٍ بَعْدَهَا
خَمَارُوخٍ يَشْرُوخٍ بِشَرْخٍ تَشَمَّخَتْ
بِبَلْخٍ وَ سِمْيَانٍ وَ بَازُوخٍ بَعْدَهَا
بِذَيْمُوخٍ اَشْمُوخٍ بِهِ الْكَوْنُ عُمِّرَتْ
بِشَلْمَخَتٍ اِقْبَلْ دُعَائِى وَ كُنْ مَعِى
وَ كُنْ لِى مِنَ الْاَعْدَاءِ حَسْبِى فَقَدْ بَغَتْ
فَيَا شَمْخَثًا يَا شَمْخَثًا اَنْتَ شَمْلَخَا

486 Yazılar

وَ يَا عَيْطَلّا هَطّلُ الرِّيَاحِ تَخَلْخَلّتْ
بِكَ الْحَوْلُ وَ الصَّوْلُ الشَّدِيدُ لِمَنْ اَتَى
لِبَابِ جَنَابِكَ وَ الْتَجَى ظُلْمَةٌ انْجَلّتْ
بِطٰهٰ وَ يٰسٓ وَ طٰسٓ كُنْ لّنَا
بِطٰسٓمٓ لِلسَّعَادَةِ اَقْبَلّتْ
وَ كَافٍ وَ هَايَاءٍ وَ عَيْنٍ وَ صَادِهَا
كِفَايَتُنَا مِنْ كُلِّ عَيْنٍ بِنَا حَوَتْ
بِحَامِيمَ عَيْنٍ ثُمَّ سِينٍ وَ قَافِهَا
حِمَايَتُنَا مِنْ كُلِّ سُوءٍ بِشَلْمَهَتْ
بِقَافٍ وَ نُونٍ ثُمَّ حَامِيمٍ بَعْدَهَا
وَ فِي سُورَةِ الدُّخَانِ سِرًّا قَدْ اُحْكِمَتْ
بِاَلِفٍ وَ لّامٍ وَ النِّسَاءِ وَ عُقُودِهَا
وَ فِي سُورَةِ الْاَنْعَامِ وَ النُّورِ نُوِّرَتْ
وَ اَلِفٍ وَ لّامٍ ثُمَّ رَاءٍ بِسِرِّهَا
عَلّوْتُ بِنُورِ الْاِسْمِ مِنْ كُلِّ مَا جَنَتْ
وَ اَلِفٍ وَ لّامٍ ثُمَّ مِيمٍ وَ رَائِهَا
اِلّى مَجْمَعِ الْاَرْوَاحِ وَ الرُّوحِ قَدْ عَلّتْ
بِسِرِّ حَوَامِيمِ الْكِتَابِ جَمِيعِهَا
عَلّيْكَ بِفَضْلِ النُّورِ يَا نُورُ اُقْسِمَتْ
بِعَمَّ عَبَسَ وَ النَّازِعَاتِ وَ طَارِقٍ
وَ فِي وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ وَ زُلْزِلّتْ
بِحَقِّ تَبَارَكَ ثُمَّ نُونٍ وَ سَائِلٍ
وَ فِي سُورَةِ التَّهْمِيزِ وَ الشَّمْسِ كُوِّرَتْ
وَ بِالذَّارِيَاتِ الذَّرِّ وَ النَّجْمِ اِذَا هَوَى
وَ بِاِقْتَرَبَتْ لِيَ الْاُمُورُ تَقَرَّبَتْ
وَ فِي سُوَرِ الْقُرْاٰنِ حِزْبًا وَ اٰيَةً
عَدَدَ مَا قَرَأَ الْقَارِى وَ مَا قَدْ تَنَزَّلّتْ
فَاَسْئَلُكَ يَا مَوْلّاىَ بِفَضْلِكَ الَّذِى
عَلّى كُلِّ مَا اَنْزَلْتَ كُتُبًا تَفَضَّلّتْ
بِاٰهِيًّا شَرَاهِيًّا اَدُونَاىِ صَبْوَةٍ
اَصْبَاوُثٍ الِ شَدَّاىَ اَقْسَمْتُ بِطَيْطَغَتْ
بِسِرِّ بُدُوحٍ اَجْهَزَطٍ بَطَدٍ زَهَجٍ
بِوَاحِ الْوَحَا بِالْفَتْحِ وَ النَّصْرِ اَسْرَعَتْ
بِنُورِ فَجَشٍ مَعَ تَظْخَزٍ يَا سَيِّدِى
وَ بِالْاٰيَةِ الْكُبْرَى اَمِنِّى مِنَ الْفَجَتْ

بِحَقِّ فَقَجٍ مَعَ مَخْمَةٍ يَا اِلٰهَنَا

بِاَسْمَائِكَ الْحُسْنَى اَجِرْنِى مِنَ الشَّتَتْ

حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَّتْ وَ تَشَامَخَتْ

وَاسْمُ عَصَا مُوسٰى بِهِ الظُّلْمَةُ انْجَلَّتْ

تَوَسَّلْتُ يَا رَبِّ اِلَيْكَ بِسِرِّهَا

تَوَسُّلَ ذِى ذُلٍّ بِهِ النَّاسُ اهْتَدَتْ

حُرُوفٌ بِمَعْنَاهَا لَهَا الْفَضْلُ شُرِّفَتْ

مَدٰى الدَّهْرِ وَ الْاَيَّامِ يَا رَبِّ انْحَنَتْ

دَعَوْتُكَ يَا اَللّٰهُ حَقًّا وَ اِنَّنِى

تَوَسَّلْتُ بِالْاٰيَاتِ جَمْعًا بِمَا حَوَتْ

فَتِلْكَ حُرُوفُ النُّورِ فَاَجْمَعْ خَوَاصَّهَا

وَ حَقِّقْ مَعَانِيهَا بِهَا الْخَيْرُ تُمِّمَتْ

وَ اَحْضِرْنِى عَوْنًا خَدِيمًا مُسَخَّرًا

طُهَيْمَفَيَائِيلُ بِهِ الْكُرْبَةُ انْجَلَّتْ

فَسَخِّرْ لِى فِيهَا خَدِيمًا يُطِيعُنِى

بِفَضْلِ حُرُوفِ اُمِّ الْكِتَابِ وَ مَا تَلَّتْ

وَ اَسْئَلُكَ يَا مَوْلَاىَ فِي اسْمِكَ الَّذِى

بِهِ اِذَا دُعِىَ جَمْعُ الْاُمُورِ تَيَسَّرَتْ

اِلٰهِى فَارْحَمْ ضَعْفِى وَ اغْفِرْ لِى زَلَّتِى

بِمَا قَدْ دَعَتْكَ الْاَنْبِيَاءُ وَ تَوَسَّلَتْ

اَ يَا خَالِقِى يَا سَيِّدِى اِقْضِ حَاجَتِى

اِلَيْكَ اُمُورِى يَا اِلٰهِى تَسَلَّمَتْ

تَوَسَّلْتُ يَا رَبِّ اِلَيْكَ بِاَحْمَدَا ص

وَ اَسْمَائِكَ الْحُسْنٰى الَّتِى هِىَ جُمِّعَتْ

فَجُدْ وَ اعْفُ وَ اَصْفَحْ يَا اِلٰهِى بِتَوْبَةٍ

عَلٰى عَبْدِكَ الْمِسْكِينِ مِنْ نَظْرَةٍ عَبَتْ

وَ وَفِّقْنِى لِلْخَيْرِ وَ الصِّدْقِ وَ التُّقٰى

وَ اَسْكِنِّنِى الْفِرْدَوْسَ مَعَ فِرْقَةٍ عَلَّتْ

وَ كُنْ بِى رَؤُوفًا فِي حَيَاتِى وَ بَعْدَمَا

اَمُوتُ وَ اَلْقٰى ظُلْمَةَ الْقَبْرِ انْجَلَّتْ

وَ فِي الْحَشْرِ بَيِّضْ يَا اِلٰهِى صَحِيفَتِى

وَ ثَقِّلْ مَوَازِينِى بِلُطْفِكَ اِنْ خَفَّتْ

وَ جَوِّزْنِى حَدَّ الصِّرَاطِ مُهَرْوِلاً

وَ احْمِنِى مِنْ حَرِّ نَارٍ وَ مَا حَوَتْ

فهٰذَاَ خَوَاتِمُهُنَّ مَنْ قَدْ خَصَّصْتُها

بِسِرٍّ مِنَ الْأَسْرارِ فى اللَّوْحِ أُنْزِلَتْ

ثَلاثُ عِصِىٍّ بَعْدخاَتَمٍ صُفِّقَتْ

تَقَوَّمَتْ على رَأْسِها مِثْلُ السِّهامِ

وَميمٌ طَمِيسٌ أبْتَرُ ثمّ سُلَّمُ

وفى وَسَطِها بِاالْجَرَّتَيْنِ تَشَرْبَكَتْ

وأرْبَعَةٌ تُحْكى□ الأنامِلَ بعْدها

تُشيرُ إلى الْخَيْراتِ والرِّزْقِ جُمِّعَتْ

وَهاءٌ شَق□يقٌ ثُمّ واوٌ مُقَوَّسٌ

كَأَنْبوبِ حَجّامٍ مِنَ السِّرِّ قَدْحَوَتْ

وأواخِرُها مِثْلُ الأوائلِ خاتَمٌ

خُماسِيٌّ أرْكانٍ بِهِ السِّرُّ قَدْحَوَتْ

فَعَدِّلْهُ مِنْ بعْدِ عَشْرٍ ثَلاثَةً

ولاتَكُ فى إحْصائها مُتَوَهِّمتْ

التّوْراتِ لاشَكَّ أرْبَعُ ثلاثٌ مِن

وأرْبَعٌ مِنْ إنْجيلِ عيسىٰ بْنَ مَرْيَمَتْ

وخمْسٌ مِنَ الْقُرْاٰنِ هُنَّ تَمامُها

إلى كُلّ مَخْلوقٍ فَص□يحٍ وأبْكَمَتْ

فهٰذا إسْمُ اللهِ جَلّ جلالُه

وأسْمائُهُ عِنْدَ البَرِيَّةِ قَدْ سَمَتْ

فهٰذا إسْمُ اللهِ يا قارِئُ إنْتَبِه

ولاترْتَدِدْ تَبْلى لِروحِكَ بالْخَبَتْ

فهٰذا إسْمُ اللهِ يا جاهِلُ إعْتَقِدْ

وإيّاكَ تَشْكُكْ تَتْلُفُ الرّوحَ والجَنَتْ

فَخُذْ هٰذِه الْأسْماءَ وَاخْفِها

فَفيها مِنَ الْأسْرارِ مالا بِه□ لُوَتْ

بها العهد والميثاق والوعد والقيا

وبالمسك والكافور حقا قد اخدمت

....

وَ سَامِحْنِى مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ جَنَيْتُهُ

وَ اغْفِرْ خَطِيئَاتِى الْعِظَامَ وَ اِنْ عَلَتْ

فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ

تَوَقّى بِهِ كُلَّ الْاُمُورِ تَسَلَّمَتْ

فَقَاتِلْ وَ لَا تَخْشَ وَ حَارِبْ وَ لَا تَخَفْ

وَ دُسْ كُلَّ اَرْضٍ بِالْوُحُوشِ تَعَمَّرَتْ

وَ اقْبِلْ وَلَا تَهْرَبْ وَ خَاصِمْ مَنْ تَشَاءُ

وَلَا تَخْشَ بَأْسًا لِلْمُلُوكِ وَلَوْ حَوَتْ
فَلَا حَيَّةٌ تَخْشَى وَلَا عَقْرَبٌ تَرَى
وَلَا اَسَدٌ يَأْتِى اِلَيْكَ بِهَمْهَمَتْ
وَلَا تَخْشَ مِنْ سَيْفٍ وَلَا طَعْنَ خَنْجَرٍ
وَلَا تَخْشَ مِنْ رُمْحٍ وَلَا شَرٍّ اَسْهَمَتْ
جَزَا مَنْ قَرَأَ هذَا شَفَاعَةُ اَحْمَدٍ ص
وَ يُحْشَرُ فِي الْجَنَّاتِ مَعَ حُورٍ صُفِّفَتْ
وَ اعْلَمْ بِاَنَّ الْمُصْطَفٰى ص خَيْرُ مُرْسَلٍ
وَ اَفْضَلُ خَلْقِ اللهِ مَنْ قَدْ تَفَرَّقَتْ
وَ صَدِّرْ بِهِ مِنْ جَاهِهِ كُلَّ حَاجَةٍ
وَ سَلْهُ لِكَىْ تَنْجُو مِنَ الْجَوْرِ وَ الطَّغَتْ
وَ صَلِّ اِلٰهِى كُلَّ يَوْمٍ وَ سَاعَةٍ
عَلَى الْمُصْطَفٰى الْمُخْتَارِ مَا نَسْمَةٌ سَمَتْ
وَ صَلِّ عَلَى الْمُخْتَارِ وَ الْاٰلِ كُلِّهِمْ
كَعَدِّ نَبَاتِ الْاَرْضِ وَ الرِّيحِ مَا سَرَتْ
وَ صَلِّ صَلَاةً تَمْلَأُ الْاَرْضَ وَ السَّمَاءَ
كَوَبْلِ غَمَامٍ مَعَ رُعُودٍ تَجَلْجَلَتْ
فَيَكْفِيكَ اَنَّ اللهَ صَلّٰى بِنَفْسِهِ
وَاَمْلَاكَهُ صَلَّتْ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَتْ
وَ سَلِّمْ عَلَيْهِ دَائِمًا مُتَوَسِّلاً
مَدٰى الدَّهْرِ وَ الْاَيَّامِ مَا شَمْسٌ اَشْرَقَتْ
وَ سَلِّمْ عَلَى الْاَطْهَارِ مِنْ اٰلِ هَاشِمٍ
عَدَدَ مَا حَجَّ الْحَجِيجُ وَ سَلَّمَتْ
وَارْضَ يَا اِلٰهِى عَنْ اَبِى بَكْرٍ مَعَ عُمَرَ
وَارْضَ عَلٰى عُثْمَانَ مَعَ حَيْدَرِ الثَّبَتْ
كَذَا الْاٰلُ وَالْاَصْحَابُ جَمْعًا جَمِيعُهُمْ
مَعَ الْاَوْلِيَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَمَا حَوَتْ
مَقَالُ عَلِيٍّ وَ ابْنِ عَمِّ مُحَمَّدٍ
وَ سِرُّ عُلُومٍ لِلْخَلَائِقِ جُمِّعَتْ

CELCELUTİYE DUASI

بَدَأْتُ بِبِسْمِ اللهِ رُحِى بِهِ اهْتَدَتْ
إِلٰى كَشْفِ أَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ

Bede'tü bibismillêhi rûhi bihî nehtedet
İlê keşfî esrarin bibatinihi intavet

1. Bismillah ile başladım; ruhum, O'nun sayesinde o besmele içinde saklı olan çok sırları keşfetti.

490 Yazılar

Ve salleytü fişşani ala hayrü halkihi
Muhammedin men zahaddalalete velğalet

2. İkincisinde O'nun yarattıklarının en hayırlısı olan Hz. Muhammed'e salavat getirdim. O Muhammed ki (dünyadan) bütün dalalet ve yanlışlıkları gidermiştir.

İlahi lekad aksemtü biismike daiyen
Biacin ehvecin celcelutin helhelet

3. Ey İlâhım, Senin ismine dayanarak dua ettim. Hep açık olan ve gittikçe parlayan Ehad ve Bedi' isimlerinle Sana yalvarıyorum.

Seeltüke bil ismil âzâmi gadruhû
Ve yessir umrî yê elihî bisalmehet.

4. Kadîr ve şanı yüce olan isminle Senden istedim. Ey güçlü (kadîr) Allah'ım, Sen islerimi kolaylaştır.

Ve yê hayyü yê gayyûmu ed'ûke râcian
Biêvin eyûcin celceliyyûtin helhelet

5. Ey Hayy ve Kayyûm olan Allah'ım, daima, umut ederek Sana yalvarıyorum. Ehad ve Bedi' isimlerini şefaatçi yaparak yüksek sesle bağırıp Sana yalvarıyorum.

Bisamsâmin tamtâmin ve yê [k]hayra bêzi[k]hin
Bimihrâsi mihrâsin bihin-nêru u[k]hdimet

6. Denizin ortasına vurulan kılıç gibi olan isimlerinle ey yaratanların en hayırlısı olan Allah'ım; hadiseleri yönlendiren, savaş ve barışı sağlayan isimlerinle Sana yalvarıyorum ki, bu fitne ateşi söndürülsün!

Biâcin ehûcin yâ ilâhî muhevvicin
Ve yâ celcelûtin bil icâbeti helhelet.

7. Ey İlâhim, her derde, her ise ânında müdahale eden ve süratli bir şekilde icabet eden Allah, Ehad ve Bedi' isimlerinle sana yalvarıyorum.

Lituhyî hayâtel kalbi min denesin bihî
Bigayyûmin gâmessirru fîhî ve eşragat

8. Ki kalbin hayatını canlandırasın, yani ondaki kirleri gideresin. Kayyûmiyetinle onu ayakta tutasın, o kayyûmiyet sırrı onda hep var kalsın, ve daima parlasın.

Aleyye ziyâun min bevêrigi nûrihî
Feleha alê vechî senâün ve ebragat

9. Bu Hayy ve Kayyûm nûrunun çok şimşeklerinden bir ziya üzerime parladı, yüzüme (kalbime) bir parıltı geldi ve şimşek çaktı.

Ve subbe alê kalbî şeâbîbu rahmetin
Bihikmeti mevlânel kerîmi feentagat

10. Ve kalbimin üzerine rahmet sağanakları döküldü. Kerîm olan, Mevlâ'mız Allah'ın hikmetiyle... Ve bu şekilde, bu rahmet, hikmet, kerem hakikatleri konuştular.

Ehâtat bihil envêru min külli cânibin
Ve heybetü mevlênêl azîmi binâ alet.

11. Bundan sonra her yönden Nurlar beni kuşattı. Ve büyük olan sahibimiz Allah'ın haşmeti, bizi yüceltti.

Fesübhânekellâhümme yê [k]hayra [k]hâligin
Ve yê [k]hayra [k]hallâgin ve ekrame men beat.

12. Allah'ım Seni tenzih ederim, Sen yaratanların en hayırlısısın. Ve çok mükemmel bir şekilde çok çok yaratansın ve biat (antlaşma) yapanların en iyisisin!

Febelliğinî gasdî ve külle merâribî
Bihaggi hurûfin bilhîcâi tecemmeat.

13. Allah'ım, beni maksadıma ulaştır, bütün ihtiyaçlarımı gider. Hece harfleri seklinde toplanan Hurûf-u Mukattaa hakki için...

Bisırri hurûfin ûdiat fî azîmetî
Binûri nûri senâil ismi verrûhi gad alet

14. Muskama emanet olarak bırakılan harflerin sırrı hürmetine; İsimlerinin nûrunun parlaklığı hürmetine; yüce olan Ruhların hürmetine;

Efizli min'el envari ya rabbi feyzuhü
Bissirri ve ahya meyyiti kalbi bisalsalat

15. Bana nurlardan parlak bir feyiz akıt; üzerime gelsin, Nûr isminle kalbimin ölülüğünü dirilt!

Elê ve elbisennî heybeten celâleten
Ve küffe yedel eğdâi annî bialmehet

16. Ey Allah'ım, bana bir heybet ve celâl giydir. Düşmanların ellerini ilim sayesinde benden uzaklaştır.

Elê vehcubennî min aduvvin ve hâsedin
Bihaggi şemâ[k]hin eşme[k]hin sellemet semet.

17. Allah'ım, benimle her nevi düşman ve kıskançlık arasına perde koy, yüce olan ve barışı sağlayan Kadîr ve Azîz isimlerinin hürmetine!

Binûri celâlin bêzi[k]hin ve şeranta[k]hin
Biguddûsi berkûtin bihiz-zulmetuncelet.

18. Tecelli etmekte olan Celâl ve büyüklüğünün nûruyla; Merhamet ve Şefkatinle; çok çok bereketli olan Kuddüs isminle, Sen bu karanlıkları aydınlığa çevir.

Elê vagdi yâ rabbehû binnûri hâcetî
Binûri eşme{k]hin celyen serîan gadingadat.

19. Ey bu milletin Rabbi olan Allah'ım, Sen Nûr ile ihtiyacımı yerine getir. Öyle bir Nûr ki, tecellisi seri olur. Ve hemen is biter.

Biyêhin ve yêyûhin nemûhin esâliyen
ve yê âliyen yessie umûrî bisaysalet

20. Her bir peygamberini bir İsm-i A'zâm'a mazhar edip onları mucizelerle muvaffak ettiğin gibi, Sen Kâfi isminle islerimi kolaylaştır.
(Mucize değil de Sen bana yetersin!)

Ve emnihnî yêzel celâli kerâmeten
Biesrâri ilmin yê hâlimu bikencelet

21. Ey yüce büyüklük Sahibi, Sen sadece bana (ilmî) bir keramet ver; ilim esrarı bana açılsın çünkü Sen bütün akılların ve zekâların sahibisin. Onlar ancak Seninle açılıyorlar.

Ve {k]hallisnî min külli hevlin ve şiddetin
Binassi hakîmin gâtiisırri esbelet

22. Beni her türlü korku ve şiddetten kurtar; esprisi, kesin olan, hikmetli bilimsel ve kuşatıcı bir söz ile...

Ve ehrisni yêzel celâli bikêfi kun
E yâ cêbiral galbil kesîri minel [k]habet

23. Ey Celâl Sahibi Allah'ım, beni kün kef' i ile koru, ey heybetten ve başarısızlıktan dolayı kırılan kirik kalpleri tamir eden ve onları canlandıran Allah'ım!

Ve sellim bibahrin ve ağtînî [k]hayra berrihê
Feente melâzî velkurûbi bikencelet

24. Bana (ilimden) bir deniz ver, ve o denizin karasının en hayırlı kısmını bana nasip et; çünkü Sen benim sığınağımsın, ve bütün sıkıntılar, ancak Seninle gider...

Ve subbe aleyyer-rizga sabbete rametin
Feente racêul âlimîne velev tağat

25. Ve üzerime rızkı rahmet seli gibi yağdır. Çünkü insanlar azsa da Sen onların umudusun.

Ve esmim ve ebkim sümme ağmi aduvvenê
Vee[k]hrishum yêzel celâli bihavsemet

26. Sen düşmanlarımızı sağır, dilsiz ve kör et; (bizim ne yaptığımızı bilmesinler...) Ey güçlü Allah'ım, Sen Celâl ve büyüklüğünle onları kekeme eyle! (Millete yanlışı anlatmasınlar!)

Ve fî havsemin mea devsemin veberâsemin
Tehassentu bil ismil azîmi minel ğalat

27. Alîm ve Ganî isimlerinle beraber Kudretinin dairesinde, İsm-i Azâm'ınla yanlış yapmaktan korundum.

Veeğtif gulûbel âlimîne biesrihê
Aleyye ve elbisennî gabûlen bişelmehet

28. Bütün insanların kalplerini üzerime cevir. Ve Selâm isminin hürmetine bana onlardan bir kabul duygusu nasip et!
Ve yessir umûranê yê ilêhî ve ağtinê Minel izzi vel ulyê bişem[k]hin veeşme[k]hat

29. Ya İlâhî islerimi kolaylaştır, ve bize izzet ve yücelik ver. Alî ve A'lâ isimlerinin hürmetine!...

Ve esbil aleynês-setra veşfi gulûbenê
Feente şifâün lilgulûbi minel ğaset.

30. Ve üstümüze örtünü sarkıtıver; kalplerimize şifa ver; Sen, korkulardan dolayı hastalanan kalplere şifanın ta kendisisin!

Ve bâriklenallâhümme fî cem'i kesbinê
Ve hulle ugûdel usri biyêyûhi irtehat

31. Ey Allah'ım, bütün çalışmalarımızı bize bereketli kil, ve her şeyi kolaylaştıran Hû isminle bütün zorluk düğümlerini çöz!

Biyêhin ve yê yûhin ve yê [k]hayra bêzi[k]hin
Ve bê men lenel erzâgu min cûdihî nemet

32. Ey İlâhî, Allah, Hû, Hêyra'l-Hâlikîn isimlerinle; ve bütün rızıkların, güzelliklerin onun cömertlik hazinesinden gelişip gelen Cevad isminle Sana yalvarıyorum.

Neruddu bikel eğdâe min külli vichetin
Vebil ismi termîhim minel buğdi bişşatet

33. Senin gücünle, her yönden gelen bütün düşmanları reddediyoruz, geri gönderiyoruz! Ve Sen İsm-i Azâm'ınla, uzaktan onlara vurup, onları dağıtıyorsun!

Ve e[k]hazilhüm yêzel celêli bi fadli men
İleyhi seat dab'ül felâti vegad şeket

34. Ya Rabbi, ya Ze'l-Celâl Allah'ım, çöl kelerinin gelip kendisine şikayette bulunduğu, Hz. Muhammed hürmetine Sen o düşmanlarımızı rahmetinden mahrum et! (onları başarısız kıl!)

Feente recâî yê ilêhî ve seyyidî
Fefulle lemîmel ceyşi in râme bî abet

35. Ya İlâhî, umudum Sensin, efendim Sensin; eğer bana tam isabet edecek bir ok atmak istemişlerse, Sen onların okunu yamult! (Onlara dönsün!)

Ve küffe cemîal mudirrîne keydehum
Veinnî biigsêmike hatmen vemê havet

36. Ya Rabbi, kesin olan iraden ile bütün zarar verenlerin tuzaklarını ve içlerinde sakladıkları kinlerini benden çevir.

Feyê [k]hayra mes'ûlin ve ekrame men eğtâ
Ve yê [k]hayra me'mûlin ilê ümmetin [k]halet

37. Ey kendilerinden dilekte bulunulanların en hayırlısı, ve ihsan edenlerin en hayırlısı; ey umut edilenlerin en hayırlısı, Sen gelmiş geçmiş bu ümmete rahmet eyle! (onları basarili kil!)

Egit kevkebî bil ismi nûran ve behceten
Mededdehri vel eyyâmi yê nûru celcelet

38. İsmi Nûr ve güzellik olan yıldızımı parlat; günler ve çağlar boyunca, ey sürekli parlayan Nûr olan Allah'ım!

Biêcin ehûcin celmehûcin celêleten
Celîlin celceliyyûtin cemêhin temehracet

39. Senin Allah, Ehad, ..., Celâl, Celîl, Bedi', ..., isimlerin hep parlamaktadırlar.

Bitağdêdi ebrûmin ve simrâzi ebramin
Ve behratin tibrîzin ve ümmin teberraket

40. Bütün dualara kesin cevap veren isimlerini sayarak.......... O isimlerinin ortaya çıkıp parlamasıyla çevrenin bereketiyle.....

Tugâdu sirâcunnûri sırran beyâneten
Tugâdû sirâcussurci sırran tenevverat

41. Nûr lambası, tutuşturuluyor, gizlice açıklanıyor. Lambaların lambası tutuşturuluyor, gizlice aydınlanıyor.

Binûri celêlin bêzi[k]hin ve şeranta[k]hin
Biguddûsi berkûrin bihinnêru u[k]hmidet

42. Celâl ve Hêlik isimlerinin nûruyla; ve kibriyânla; çok bereketli olan Kuddüs ismiyle; bu fitne ateşi söndürüldü.

Biyêhin ve yê yûhin nemûhin esâliyen
Bitamtâmi mihrâşin linêril idâsemet

43. Allah, Hû, Samed, Cebbar, Kahhar isimleriyle ve savaş deniziyle yükselen düşmanlık ateşi söndürülecektir.

Bihêlin ehillî şel'in şel'ûbin şêliin
Tahiyyin Tahûbin taytahûbin tayettahet

44. Allah, Hak, ..., Cemîl, Vedûd ve Mucîb, ... isimlerinin hürmetine.......

?

45. Mürîd, Cemîl, Zâhir isminle taksim edilen; yüce ve yüceltilen ayetlerin (ve tefsirlerinin) şanı hürmetine.......

Enû[k]hin biyemlû[k]hin ve ebrû[k]hin ugsimet
bitemlî[k]hi êyêtin şemû[k]hin teşemme[k]hat

46. ....?

Ebêzî[k]ha beyzû[k]hin ve zeymû[k]hin bağdehê
[k]hamêrû[k]ha yeşrû[k]hin bişer[k[hin teşemme[k]hat

47. ....?

Bibel[k]hin ve simyênin zebêzu[k]hin bağdehê
Bizeymû[k]hin eşmû[k]hin bihîl kevnü ummirat

48. ....

Bişelme[k]hatin(ni)gbel duâî ve kün meî
Ve kün lî minel ağdêi hasbî fegad beğat

49. Selâm isminle duamı kabul et, ve benimle beraber ol; düşmanlara karşı bana Sen kâfi gel; çünkü onlar çok azdılar.

Feyê şem[k]hasê yê şem[k]hasê ente şemle[k]hâ
Ve yê aytalê hetlur-riyâhi te[k]hal[k]halet

50. Ey yüceler yücesi, Sen gerçekten yücesin; Sen gerçek Haksin, diğer işler sadece araya giren bir rüzgar esintisi gibidir.

Bikel havlu vessavluş-şedîdu limen etê
Liebi cenâbike veltecê zulmetüncelet

51. Senin dergahına gelen ve iltica eden bütün havl (kasdî güç) ve şiddetli saldırı, ancak Seninledir ve Senin bu kuvvetinle ancak zulmet dağılır.

Bi tâ-hâ ve yâ-sîn ve tâ-sîn kün lenê
ve tâ-sîn-mîm lisseâdeti egbelet

52. Tâhâ, Yâsîn ve Tâsîn ile bizim için ol, mutluluğumuz için Tâ Sîn Mîm ile bize dön!

Ve kêfin ve hê yêin ve aynin ve sâdihâ
Kifâyetünê min külli aynin binê havet

53. Kâf Hâ Yâ Ayn ve Sadlarıyla; bizi kuşatan her kötü gözden korunuruz!

Bi hâ mîmin aynin sümme sînin ve gâfihê
Himâyetünê min külli sûin bişelmehet

54. Hâ Mîm, Ayn sonra Sîn ve Kaflarıyla; Selâm isminle her nevi kötülükten korunuruz!

Bi gâfin ve nûnin sümme hâ mîmin bağdehê
Ve fî surâtid-du[k]hâni sirran gad uhkimnet

55. Kaf ve Nûn ve onlardan sonraki Hâ Mîm ile yine korunuruz, Ve Duhan suresinde sağlam bir sır vardır.

Bi êlifin ve lâmin vennisêi veugûdihê
Ve fî sûretil en'âmi vennûri nuvvirat

56. Elif Lam ile ve Nîsâ sûresiyle, ve Mâide ukûduyla; En'âm ve Nûr surelerinde bir nur parlamıştır.

Ve êlifin ve lâmin sümme râin bisirrihê
Alevtü binûril ismi min külli mê cenet

57. Elif Lâm sonra peşlerindeki Ra sırrıyla; Nûr isminle bütün (süflî) ruhanilerin üstüne çıktım.

Ve êlifin ve lâmin sümme mîmin ve râihê
İlê mecmail ervâhi verrûhu gad alet

58. Elif Lam sonra Mîm ve Ra'sı ile Ruhların mecmaina yükseldim. Fakat gerçek Ruh çok yücedir.

Bisırrin havêmîmil kitêbi cemîihê
Aleyke bifadlinnûri yê nûru ugsimet

59. Kitabin (Kurân'ın) bütün Hâ Mîm'lerinin sırrıyla üzerime Nûr isminin fazlı aksin, ey bölümlere ayrılmış Nûr!

Biamme abese vennêziâti ve târigin
Ve fî vessemêi zâtil burûci ve zulzilet

60. Amme, Abese, Nâziat ve Târik sûrelerinle Ve's-semâ-i Zâti'l-Burûc ve Zilzal sûrelerinde.....

Bihaggi tebêrake sümme nûnin ve sêilin
Ve fî sûretitt-tehmîzi veşşemsi kuvvirat

61. Tebâreke, sonra Nûn sonra Seele Sâil sûreleri hürmetine. Hümeze, Ve's-semsi Küvvirat surelerinde.........

Ve bizzâriyâtiz-zerri vennecmi iz hevê
Ve bigterabet liyel umûru tegarrabet

62. Ve'z-zâriyât-i zerven, Ve'n-necmi izâ hevâ, Veikterabet sûreleriyle bana isler yakınlaştırıldı.
Ve fî suveril gur'êni hizben ve êyeten Adede nê garael gâriu vemê gad tenezzelet

63. Bütün Kurân sûrelerinin içinde hizip ve ayet olarak, okuyanın okuduğu ve manen nâzil olduğu kadar sırlar vardır.

Fees elüke yê mevlâye fî fadlikellezî
Alê külli mê enzelte kutben tefeddalet

64. İşte ey Allah'ım, Senin fazlınla bu şekilde yazdırdığın üstün kitaplar hürmetine Sana yalvarıyorum.

Biêhiyyen şerâhiyyen ezûnêyi sabvetin
Esbâvusin êli şeddeye egsemtü bitaytağat

65- (Mealen) Rahman ve Rahim isminin tecellisiyle yeni ve harika olarak Esmâ-i Hüsnâ'na dayanılarak yazılmışlar, ve Hakîm ismiyle taksim edilmişler.

Bisirrin budûhin echezetin betadin zehecin
Bivêhil vâhâ bil fethi vennasri esraat

66. .... Senin Esmâ-i Hüsnâ'n sırrıyla fetih ve nasrı (ilâhî yardımı) süratli netice verirler.

Binûri feceşin mea set[k]hatin yê seyyidî
Vebil âyetil kübrâ eminnî minel fecet

67. Kibriya ve Hâkimiyetinin nuruyla ey efendim; ve Âyetü'l-Kübra ile beni ani felaketlerden emin kil!

Bihaggi fegacin mea me[k]hmetin yê ilêhê
Biesmâikel husnê ecirnî mineş-şetet

68. Ey İlâhım, zuhûr ve kemalâtının hakki için ve bu şekilde odaklanan Esmâ-i Hüsnâ'n ile beni dağınıklıktan kurtar...

?

69. ?

Hurûfun libehrâmin alet veteşê me[k]hat
Vesmu asâ Mûsâ bihiz-zulmetuncelet

70. Bunlar Nûr harfleridir. Yüce ve yüksektirler. Asâ-yi Mûsa ismiyle de karanlık dağıldı.

Tevesseltü yâ rabbi ileyke bisirrihê
Tevessüle zî züllin bihinnêsüytedet

71. Ya Rabbi onun sırrıyla Sana yalvarıyorum. Gayet zillet içindeki birinin yalvarışıyla… Ki; onunla insanlar hidayet buluyor…

Hurûfun bimağnâhê lehel fadlü şurrifet
Mededdehri vel eyyâmi yâ rabbinhanet

72. Bu manadaki bütün kelimelerin san ve şerefi, üstünlüğü vardır. Günler ve çağlar devam ettikçe; ya Rabbi Sen şefkat et!

Deavtüke yâ Allâhu haggan ve innenî
Tevesseltü bil êyêti cem'an bimê havet

73. Ya Rabbi, gerçekten ben Seni çağırdım; bütün ayetlerle ve ayetlerin içindekileriyle Sana yalvardım!

Fetilke hurûfun-nûri fecmağ [k]havâssahê
Ve haggig meânihê bihel [k]hayru tummimet

74. İşte bütün bunlar nur kelimeleridir, onların özelliklerini topla. Ve manalarını tahkik et; bütün hayır onlarla tamamlanır…

Feehdirnî avnen [k[hâdimen musa[k]h[k]haran
Tuheymefeyâile bihil kurbetüncelet

75. İşte ya Rabbi, bana musahhar bir yardımcıyı daima hazır et: Allah'ın hadimi; onunla bütün sıkıntılarım gider…

fese[k]h[k]hirlî fîhê [k]hadîmen yutîunî
Bifadli hurûfi ümmil kitêbi vemê telet

76. O hadimler içinde bana itaat eden bir hizmetkarı musahhar kil; Fatiha ve peşinde gelen Kurân hurufâtı hürmetine…

Ve es'elüke yê mevlêye fismikellezî
Bihî izê duiye cem'ul umûri tevesserat

77. İşte ya Rabbi, Senin o İsm-i Azâm'ınla Sana yalvarıyorum ki; onunla dua edildiği zaman bütün isler kolaylaşır.

İlêhî ferham dağfî veğfirlî zelletî
Bimê gad deatkel enbiyâu ve tevesselet

78. Ya İlâhî, Sen zayıflığıma acı, zellelerimi bağışla; o dua sayesinde ki, bütün peygamberler onlarla dua etmiş ve yalvarmıştır…

Eyê [k]hâligî yê seyyidî igdi hâcetî
İleyke umurî yê ilêhî tesellemet

79. Ey Hâlikim, ey Efendim, ihtiyacımı kaza et. Ya Rabbi bütün islerim Sana teslimdir…

Tevesseltü yâ rabbi ileyke biehmedê
Ve esmâikel husnelletî hiye cummiat

80. Ya Rabbi, Hz. Muhammed'in sana olan yakınlığıyla (velayetiyle) sana yalvarıyorum; ve Onda birlesen Esmâ-i Hüsnâ'n ile Sana yalvarıyorum.

Fecud vağfu vesfah yê ilêhî bitevbetin
Alê abdikel miskîni min nezratin abet

81. Sen cömertliğinle, af ve safhınla tövbelerimizi kabul etmekle miskin olan kuluna muamele et; beni kötü bakışlardan koru!

Veveffignî lil[k]hayri vessıdgi vettugâ
Veeskinniyel firdevse mea firgatin alet

82. Beni hayra, doğruluğa ve takvaya muvaffak eyle; ve yüksek cemaat ile Firdevs Cennetine yerleştir.

Vekün bî raûfen fî hayêtî ve bağde mê
Emûtu veelgâ zulmetel gabrincelet

83. Hayatımda ve öldükten sonra, ve kabrin karanlıklarını üstümden atıp, nuru görünce bana şefkatle muamele et.

Ve filhaşri beyyid yê ilêhî sahîfetî
veseggil mevêzînî bilutfike in [k]haffet

84. Ve haşirde ya İlâhî amel defterimi beyaz kil; eğer tartılarım hafif gelirse Sen onları ağırlaştır.

Vecevviznî haddes-sırâtimuhervilen
Vehminî min harri nârin vemê havet

85. Beni hızla Sırat sınırından geçir. Beni ateşin (Cehennemin) ve içindekilerin sıcaklığından koru!

Vesâmihnî min külli zenbin ceneytuhû
Vağfir [k]hatîyetiyel izâme ve in alet

86. Ve islediğim bütün günahlarda bana müsamaha göster. Çok çok kabarık olsa da benim bütün günahlarımı affet…

Bazı nüshalarda bu kısım okunmuyor.

Bu; indirilen levhadaki sırlardan bir sır ile, özel olarak seçtiğim kimseye onların mühürleridir!

Mühürden sonra onların başında ok gibi hizaya sokan sıralanmış üç sopa!

Ve sönük (tek gözlü) mim ebterdir, sonra merdiven! Ortasında iki esre ile…???

Ve ondan sonra Hayırlara ve yığılmış rızka işaret eden, hikaye (tarif) edilen dört parmak ucu?!

İki gözlü “He”, sonra kıvrık “vav”, hacamat yapanın tüpü gibi barındırdığı sırdan (alan)!

Ve onların sonunda başındaki gibi mühür var! Taşıdığı sır o beş esasta!

On üç’ten sonra onu değiştir! Onu saymada sakın vehme kapılma! (şüpheye düşüp vazgeçme!)

Üç Tevrat’tan, hiçbir şüphe yok dört! Ve dört Meryem oğlu İsa’nın İncil’inden!

Beş de Kuran’dan. Onlar onun tamamıdır! Her bir mahluka apaçık, dilsiz değil!

İşte bu Allah celle celalühü’nün ismidir! O’nun isimleri yeryüzünde yücedir!

Ey okuyan! Bu Allah’ın ismidir! Dikkat et! Ruhun sönüp, pörsüyüp solmasın (irtidat etmesin)!

Ey cahil! Bunlar Allah’ın isimleridir! İnan! Sakın şüphe etme! Ruhu telef edip, cinayet işlemeyesin!

Bu isimleri al ve gizle! İçlerinde saptırmayan sırlar vardır!

****

Feyê hâmilel ismillezî celle gadruhû
Teveffê bihî küllel umûri tesellemet

87. İşte ey şanı yüce İsm-i Azâm'ı taşıyan! Sen tehlikeli bütün durumlardan kurtulacaksın, sonunda selamete ereceksin.

Fegâtil velê te[k]hşe vehârib ve lê te[k]haf
Vedus külle ardin bilvûhûşi teammerat

88. Dövüş, çekinme; savaş, korkma; vahşilerle mamur olmuş bütün her yere bas!

Veegbil velê tehrab ve [k]hâsim men teşêü
Ve lê te[k]hşe be'sen lil mulûki velev havet

89. Karşıla, kaçma; dilediğin her düşmanla mücadele et; her yeri kuşatmış olsalar da kralların şiddetinden korkma!

Felê hayyetün te[k]hşê velê agrabun terâ
Velê esedün ye'tî ileyke bihemhemet

90. Korkacağın bir yılan olmayacak; göreceğin bir akrep olmayacak; ve sallanarak sana gelen bir arslan olmayacak!

Velê te[k]hşe min seyfin velê tağni [k]hancerin
Velê te[k]hşe min rumhin velê şerrin eshemet

91. Kılıçtan korkma, hançerin darbesinden korkma, mızraklardan korkma, ve okların şerrinden de korkma!

Cezâ men garâ hêzê şefêatü Ahmedê
Veyuhşeru il cenneti mea hûrin suffifet

92. İşte bunu okuyanın mükâfâtı Zât-i Ahmediye'nin şefaatidir. Ve cennetlerde saf olmuş hûrilerle beraber haşrolacaktır.

Vağlem biennel Mustafâ [k]hayru mürselin
Veefdalü [k]halgillêhi men gad teferragat

93. Ve bil ki, Hz. Muhammed Mustafa peygamberlerin en hayırlısıdır. Ve Allah'ın dağınık (çeşit çeşit) yaratıklarının en üstünüdür.

Vesaddir bihî men câhihî külle hâcetin
Veselhu liken tencuve minel cevri vettağat

94. Her ihtiyacın anında O'nun (A.S.M) makamını kendine şefaatçi yap; Ondan iste ki zulümden ve azgınlardan kurtulasın…

Ve salli ilêhî külle yevmin veseâtin
Alel Mustafâl mu[k]khtâri mê nesmetün semet

95. Ya Rabbi, her gün ve her saat, her nesne hareket ettikçe, Sen, seçkin olan Hz. Muhammed Mustafa'ya salât ve rahmet indir.

Ve salli alel mu[k]htêri vel êli küllihim
Keaddi nebêtil ardi verrîhi mê seret

96. Sen o Seçkine ve bütün ailesine salât indir; yer bitkileri ve rüzgarın esintileri kadar.

Ve salli salêten temleul arda vessemêe
Kevebli ğamêmin mea ruûdin tecelcelet

97. Yeri ve göğü dolduran bir salât ile Ona salavât indir. Parlayan gök gürlemeleriyle beraber, yağan bulutların yağmuru kadar…

Feyekfîke ennallâhe sallê binefsihî
Veemlêkehû sallet aleyhi vesellemet

98. Ey Muhammed (A.S.M), bizzat Allah ve meleklerinin sana salât ve selam etmesi Sana yeter.

Vesellim aleyhi dâimen mutevessilen
Meded-dehri vel eyyâmi mê şemsün eşragat

99. Sen de daima, yalvararak O'na selam ve barış elini uzat. Güneş doğup günler ve çağlar geçtikçe...

Vesellim alel ethâri min âli Hâşimin
Adede mê haccel hacîcu vesellemet

100. Haşim ailesinden temiz olanlara da selam et. Hacıların hac edip verdikleri selam sayısınca...

Verda yê ilêhî an Ebî Bekrin mea Umera
Verda alê Usmâna mea Hayderiş-şebet

101. Ya İlâhî Ömer ile beraber Ebu Bekir'den razı ol; sâbit-kadem olan Haydar ile beraber Osman'dan da razı ol:

Kezel âlü vel ashâbu cem'an cemîuhum
Meal evliyêi vessâlihîne vemê havet

102. Ve böylece bütün Âl ve Ashaptan da razı ol, Evliya, Salihler ve içlerinde barınanlardan da razı ol...

Megâlü aliyyi vebni ammi Muhammedin
Vesirru ulûmin lil [k]halêigi cummiat

103. Bu Hz. Muhammed'in amcasının oğlu olan Ali'nin makalesidir. Yaratıklarla ilgili bütün bilgi sırları ve gizli bilgiler onda toplanmıştır.

DUÂDA GEÇEN SÜRYÂNİ KELİMELER

وهذا تفسير بعض الكلمات الغير مفهومة

(غلمهت)الحي (طيطغت)الباسط (هلهلت)الودود (بهل)الكافي (بهي)القادر (جلجلت)البديع (جل جليوت)الاحد (اهوج)الله (اج) القوي (طمطام)الثابت (مهراش)الباريء (صمصام)سمت السلام (سلمة)الخالق (اشمخ)الحليم (شماخ)القهار ذو البطش الشديد نجا)الباطن (اصاليا)الظاهر (نموه)الاول الاخر (يوه)هو الله (ياه)الرحيم (برهوت)الحي الباقي (شرنطخ)الجليل (بازخ)المتين الغني (ارمخت)الفتاح (شلمهت)الظهير (براسم)الرحيم (دوسم)الرحمن (حوسم)القابض (حوسمت)الكافي (صلصلت)الوكيل (عاليا العدل (بيروخ) الحكيم (اباريخ)النور (تاكر)الاول الاخر (بهراة تبريز)المجيب (سنداد كاهر)المتين (ايزام)القوي (تعداد)المغني القيوم (يمليخ)عالم السر (تشمخت)القريب (شروخ)المعيد (شيراخ)المبدىء (شماريخ)المعز (برخوا)العزيز في جبروته (يبروخ) الحسيب (تناو)الله الغالب على امره (على ما نرم حقا يرون بقنضب)الحنان (يشموخ)الكريم (داميخ)الوكيل (يانوخ)الحق (شمياثا) (عيطلا)المعز (شلمخ)المغني (شلمخا)الرحمن (شمخثا)العزيز (بهرام)الوال المتعال (هشكاخ هشكاخ)المحيي (اواه)ربي (ماه) القوي القهار

ويجب ان يعلم الجميع ان التشكيل وضبط النطق مهم جدا فى السريانى
لانه مجرد التغيير فى التشكيل يغير المعنى للاسم

((اللهم صل وسلم وبارك على رحمة العالمين رسولُ السلام صاحب الخلق الرفيع محمد النبي الصادق الأمين واجعلنا له ناصرين ومنصورين ومؤيدين ومتبعين حباً وإخلاصاً في طاعتك ورضاك وعلى آله وصحبه أجمعين))

ذكر في كتاب كشف الأسرار المخفية أن
طريقة التثبت من أسماء الملوك بإسقاطها على الأسبوع
وكذا ذكر في كتاب سفر آدم وفي غيره من الكتب هذه
..هي قاعدة القوم من قبلنا في معرفة صحة الأسماء
من المنبع254وهذا ما أوردته في الغيلم لشرح الصفحة
أسماء أخرى وهي روحانيات الملوك وجدتها بمخطوطة 7وهناك
وعند تقسيمها على الأسبوع خرجت صحيحة كلها وبلا تعديلات وهي كانت سبب ذهابي برأيي الذي هنا
.ولم أتجرأ وضعها في الجدول وخاصة أني أشرح مافي المنبع ولا أتدخل وهو في المنبع لم يضعها
- :!!فهل ممكن أن يكون بمسطرة الأعداد التوافق لهذه الدرجة؟؟

وقد يستغرب البعض ويُنكر هذا التقسيم المتقدم في الجدول بخصوص توزيع الطهاطيل والملوك السفلية والعلوية على الأيام، فنقول أنها ثلاثة:
الطهاطيل والملوك السفلية والملوك العلوية، وقد وزعناها بمقتضى ما قرروه الحكماء من قاعدة نسبة الأسماء إلى أيامها حسب ما سيرد في الشرح التفصيلي لاحقاً هنا، وهناك سبعة رابعة لهذه الثلاثة لم أذكرها لأنها خارجة عن الكتاب، وبها تتم أعمال الملوك السفلية حسب الترابط من علوي إلى سفلي، وهو الأسماء التي خُلقت منها أرواح الملوك السفلية وهو الجزأ الرابع المفقود هنا لتتم العناصر الكونية أربعة، وقد وجدتها في مخطوط قديم بأسماء أرواح الملوك السفلية، لكل ملك سفلي إسم خلقت منه روحه وهم بالطبع سبعة، وما يؤكد طرقة القوم في نسبة الإسم ليومه بإسقاطه على سبعة، أن تلك الأسماء التي وجدتها كل إسم أسقطته كما هو بلا تعديل فيخرج لي يوم من أيام الأسبوع مختلف عن يوم الذي يليه، فعرفت كل إسم ينتمي إلى من من الملوك السفيلية وإلى من من العلوية وما لكل واحد منها، وهذا بيان الإستخراجات للقناعة الذاتية:

من الأنعام فبالتالي وزعناها على ترتيب الأيام من يوم ما خلقت الأرض 122ف ج ش ث ظ خ ز ، وهي بترتيب الآية :أولاً السواقط$ في يوم الأحد ، ترتيبا طبيعياً لا إسقاطياً.
.كل إسم يبدأ بحرف من السواقط وضعناه له ترتيباًتبعياً لا إسقاطياً :ثانياً أسماءه تعالى$
:ثالثاً الأسماء السريانية$
الأحد 1 = 7÷ 106 =جهلطيطيل
الأثنين 2 = 7 ÷ 128 =نهههطيطيل
الثلاثاء 3 = 7 ÷ 108 =مهطهطيل
الأربعاء 4 = 7 ÷ 123 =للطهطيل
الخميس 5 = 7 ÷ 173 =قهطيطيل
الجمعة 6 = 7 ÷ 153 =فهطيطيل
السبت 7 = 7 ÷ 693 =لخهطيل

.بالطبع أيام الأسبوع تبدأ بالأحد وعلى التوالي بلا خلاف :رابعاً الأيام$

من المعروف بتوزيع الساعات على الكواكب تخرج الشمس ليوم الأحد والقمر الأثنين وهكذا كما هو مُتعارف عليه :خامساً الدراري$ ترتيباً تبعياً للأيام.
وهو ما تعارف عليه ترتيباً تبعياً للسواقط أو لأيام الأسبوع :سادساً الطلاسم$
.بتسلسل ترتيب الطلاسم الوضعي

:سابعاً الأعوان الأرضية
الأحد 1 = 7 ÷ 813 =أبيض
الأثنين 2 = 7 ÷ 345 = (ورش)شمهورش بدون الإضافة السفلية
الثلاثاء 3 = 7 ÷ 353 =برقان
الأربعاء 4 = 7 ÷ 249 =أحمر
الخميس 5 = 7÷ 747 =مذهب
الجمعة 6 = 7÷146 =ميمون
السبت 7 = 7÷245 =مرة

:ثامناً الملوك العلوية$
الأحد 1 = 7 ÷ 421 =صرفاييل
الأثنين 2 = 7 ÷ 121 =ميكاييل
الثلاثاء 3 = 7 ÷ 241 =كسفياييل

الأربعاء 4 = 7 ÷ 256 =جبرابيل
الخميس 5 = 7÷1111 =غنيابيل
الجمعة 6 = 7÷ 251=سمسمابيل
السبت 7 = 7÷ 357 =روقابيل

تاسعاً البخورات$:
الأحد 1 = 7 ÷120 =سندروس ، أوله سين
الأثنين 2 = 7 ÷100 =قرنفل ، أوله ق
الثلاثاء 3 = 7÷101 =كبابة ، أوله كاف
الأربعاء 4 = 7 ÷ 53 =جاوي ، أوله جيم
الخميس 5 = 7 ÷ 40 =مصطكي، أوله م
الجمعة 6 = 7 ÷ 90 =صندل ، أوله ص
السبت 7 = 7 ÷182 =لاذن، أوله لام ألف

والله يقول الحق وهو المستعان .وهذه هي قاعدة معرفة الإسم لأي يوم وأي من الأعوان هم له، فالجميع على نسق واحد بلا إختلاف والحمد لله رب العالمين

http://sidihamza-ch.xooit.com/t1051.htm

Cevap 1:

Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'e gelen vahiy, biri sarih/açık vahiy, diğeri zımnî/gizli vahiy olmak üzere iki çeşittir.

Sarih Vahiy: Bu çeşit vahiy, doğrudan doğruya Allah'tan geldiği için, Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin onda hiç bir müdahalesi yoktur. O, bu hususta sadece bir tebliğci veya bir tercümandır. Bu sarîh vahiy iki şekilde ortaya çıkmıştır:

a. Kur'an-ı Kerim: Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in buradaki görevi, sırf tebliğden ibarettir.

b. Kudsî hadisler: Mânası Allah tarafından ilkâ edilen bu çeşit vahiyler konusunda da Hz. Peygamber (asm)'in görevi sadece tercümanlıktır.

Zımnî Vahiy: Zımnî vahiylerde söz konusu olan her hangi bir husus, özet halinde gelir ve genel hatlarıyla vahiy ve ilhama dayanır. Konunun tasviri, şekillendirilmesi, detaylarla ilgili açıklanması ise, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e bırakılır. Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), vahy-i zımnî ile gelen hususları bazen ilhamla, bazen vahiyle, bazen de kendi feraset ve içtihadıyla açıklar. (Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, s.86)

Celcelutiye kasidesinin kendisi değil, onun aslını teşkil eden muhtevası itibariyle bir kudsi hadis gibi veya zımnî bir vahiy olarak telakki edilebilir. Bu tür vahiylerin Kur'an'da yeri yoktur.

Cevap 2:

Aslî muhtevası itibariyle zımnî bir vahiy olarak telakki edilen Celceltuye'yi, Hz. Ali kerremallâhü veche şerh edip açıklayarak manzum bir kaside halinde düzenlemiştir. Kasidenin kendisi Arapça'dır ve Arapça kaside sitilinde tanzim edilmiş, ancak Allah'ın bazı isimleri ve diğer bir takım sözcükler Süryanîce'dir. Bunun bir çok hikmeti olabilir:

Evvela, âlimlerin bildirdiğine göre, Celcelutiye, engin bir kapsama sahip sırları ihtiva eden ve ism-i azam sırrını taşıyan bir kasidedir. Daha önce İbranîce ve Süryanîce konuşan bir çok peygamber bu kasidenin aslî muhtevasıyla münacatta bulunmuş ve o sayede değişik sıkıntılardan kurtulmuşlardır.(bk. Gümüşhanevî, Mecmuatu'l-Ahzab, Şazelî bölümü, s. 508-525). Hz. Ali kerremallâhü veche de bu muhtevayı tanzim ederken eski peygamberlerin hatırasını yad etmek maksadıyla Süryanîce sözcükler kullanmış olabilir.

İkincisi; Bu sırlı ve ism-i azam sırrını taşıyan bu kasideyle ehil olanların dikkatini çekmiş ve bazı sırları onlarla paylaşmış olabilir.

İmam Gazalî, hocası İmam Nureddin el-Isfahanî, İmam Ahmed el-Bunî ve Şeyh Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî'ye göre, Celcelutiye kasidesinin aslı vahiydir. Zahir ve batın ilimlerinin ünlü üstadları olan bu alimlerin kanaatlerine iştirak etmek ve onların bilgi ve beyanlarına itimat etmekte *-ilmen ve dinen-* bir sakınca görmemekteyiz. *Ancak bu kasidenin aslının vahiy olduğuna inanmamak da, inanmak da, kişiyi dinen bir sorumluluk altına sokmaz.*

Cevap 3:

Celcelûtiye, *Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin derslerine istinaden, Hazret-i Ali kerremallâhü veche tarafindan te'lif edilen Süryanice bir kasidedir.* Esas manasi **bedi'** demektir. Mecmuat-ül Ahzab'ın birinci cildinde yer almaktadır. Bediüzzaman, Gazali gibi çok imamların Celcelûtiye'yi şerh ettiklerini söylemiştir. Konu ile ilgili birçok kitap mevcuttur.

İmam Gazali'nin celecelutiye şerhi, Ziyaaddin Gümüşhanevî Hazretlerinin derlediği Mecmuatu'l-Ahzap adlı eserinin "Şazelî" adlı cildin 508. sayfasından itibaren başlar. Ancak bu şerhler, kelimelerin açıklamasından ziyade kasidede yer alan beyitlerin hassalarını açıklayan bir mahiyettedir. Süryani kelimelerden az bir kısmının anlamı verilmiştir.

Celcelutiye'nin kendisi ise, aynı cildin, 499-531 sayfaları arasında yer almaktadır. Kasidedeki bütün beyitlerin altında onların ebced değerleri de yazılmaktadır.

Hazret-i Ali kerremallâhü veche tarafından Celcelutiye adıyla ve cifir ilmine göre bir çok tarih de düşürülerek Süryani diliyle nazmedilmiş ve kaside haline getirilmiştir. Yüksek ve tesirli bir duadır. Bir isimler hazinesidir. Allah`ın rahmetini celb etmesi hasebiyle bir rahmet hazinesi veya bir cennet hazinesi demek de mümkündür. Allah`ın en büyük ismi olan ism-i a'zam bu duanın içerisinde gizlenmiş olduğundan, bu duayı okuyarak Allah`a sığınan kimsenin, dünya ve ahiret işlerinde çok kolaylıklar ve bereketler göreceği müjdelenmiştir.

İmam-ı Gazali Hazretleri nakleder ki:

Cebrail Aleyhisselâm Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme dedi ki:

"Ya Muhammed! Rabb`in sana selam ediyor ve selamın en mükerremini sana tahsis buyuruyor. Sana bu hediyeyi ihsan buyurdu."

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem): **"Ey kardeşim Cebrail! Bu hediye nedir?"** dedi.

Cebrail Aleyhisselâm: *"Bu hediye, içinde İsm-i Azam ile en kapsamlı kasem bulunan büyük duadır."* diye cevap verdi.

Peygamber Efendimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem): **"Ey kardeşim Cebrail! Bu duanın adı nedir? Keyfiyeti nasıldır?"** diye sordu.

Cebrail Aleyhisselâm dedi ki: *"Ya Muhammed! Bu duanın adı Bedi`dir (Celcelutiye). İçinde en yüksek kasem ve İsm-i Azam vardır. O İsm-i Azam ki:*

1. Arş-ı Ala`nın kenarına yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, Allah`ın arşını taşıyan melekler bu arşı kaldıramazlardı!

2. Güneşin kalbine yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, güneşin ışığı ve nuru olmazdı!

3. Ay`ın kalbine yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, ay ışık veremezdi.

4. Cebrail Aleyhisselâm`ın kanadına yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, Hazret-i Cebrail yeryüzüne inemez, semaya çıkamazdı!

5. Mikail Aleyhisselâm`ın başına yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı yağmurlar ve damlalar ona itaat etmezlerdi.

6. İsrafil Aleyhisselâm`ın alnına yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı sur üfleyemezdi.

7. Azrail Aleyhisselâm`ın elinin üzerine yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, mahlûkatın canlarını alamazdı.

8. Yedi kat göklere yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı gökler yükselemezdi.

9. *Yedi kat yerlere yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, yedi kat yerler, şimdi olduğu gibi sabit olmazdı! Bu ismi Âdem Aleyhisselâm okumuştur*! (İmam-ı Gazali, Celcelutiye, s.561)"

Tenkitler içinde bu adrese bakabilirsiniz.

http://www.saadettinmerdin.com/genel/121-hz-alinin-kucagina-cebrailin-dusurdugu-kaside-i-celcelutiye-ve-said-nursiye-yapilan-isaretler.html

MİSS VİOLENCE / Şiddet Güzeli (2013) Angeliki Neden İntihar Eder ki?

Bu filmi ben seyrettim. Ağladım. Siz de ağlar mısınız/kahrolur musunuz bilemem? Hani "birileri intihar etti derler" ve dindar kesim hemen onu cehenneme sokar ya; hayır hiç de öyle değilmiş, diyeceğiniz bir hikâye ile karşı karşıyayız.

Zülüm altında inleyenlerin çıkacak yol bulamayınca intihar etmelerine karşı denecek en doğru söz Allah Teâlâ bilir ve affedecektir, demektir. Dünyanın en zor işi cana kıymaktır. Bu söz izafî dir, diyebilirsiniz. Biliyorsunuzdur, mahkeme-i kübrada boynuzlu koçtan boynuzsuz koç hakkını alınacaktır denilir. Bunu herkes hayvanlara mal ederler. Aslında boynuzludan kasıt zalim insanlar demek daha doğrudur.

Dünyada hayatı cehennem olanın ikinci kez cehenneme sokulması diye bir şeyi düşünmeyelim. Çünkü Allah Teâlâ iki külfeti bir kuluna aynı anda vermediği kaderi gerçektir.

Muhakkak bu filme ulaşmaya çalışın. Ensestin acımasızlığını toplum bazında bu kadar ağır işleyen bir film bugünlerde seyrettiğinizi zannetmiyorum.

Filmde kapı simgesi çok kullanılmıştır. Fakat hangi kapalı kapı bu tür günahı örtebilir veya saklayabilir ki? Hangi insan bu kadar çaresizliğin acısının üzerine kapı kapayarak dayanabilir ki?

Bu film bir maden kazası gibi, toplumların üzerine çökmüş Sodom felaketini anlatıyor. Hikâye Yunanistan'da geçiyor diye sevinmeyin. Günümüzde memleketimizin her yöresinde bu hikâyenin acılarını duyan ve yaşayan çok kişi vardır diyebilirim. Kadın ve erkek ayrımı yapmayın. Çok insanımız sahipsizlik, geçim şartları, ortamları yüzünden bir çeşit baskı ve zülüm altındadır. Ayrıca Nemfomanyaklaşma belasına düşen toplumu anlatışında, Alexandros Avranas'ın acı çektiğini filminde yakından görecek ve hissedeceksiniz.

Yönetmen: Alexandros Avranas
Senaryo: Alexandros Avranas, Kostas Peroulis
Ülke: Yunanistan
Tür: Dram
Süre: 98 dakika
Dil: Yunanca
Oyuncular: Kostas Antalopoulos, Constantinos Athanasiades, Chloe Bolota, Martha Bouziouri, Refika Chawishe,

Özet

Henüz 11. yaş gününü kutlayan Angeliki, doğum gününde ailesiyle yaşadığı evin balkonundan kendisini aşağıya bırakır. Üstelik yüzünde kocaman bir tebessüm vardır. Yetkili kurumlara göre apaçık bir intihar olarak görülen bu vakaya dair soruşturma açılır, ama aile yaşanan bu talihsiz olayın kaza olduğu konusunda ısrar edecek ve bunun dışındaki tüm ihtimallere karşı sessiz kalacaktır. Selanik Film Festivali'nde seyircisiyle buluşan dramatik filmin yönetmenliğini Alexandros Avranas üstleniyor.

Filmden

11. yaş gününü kutlayan Angeliki, doğum gününde ailesiyle yaşadığı evin balkonundan kendisini aşağıya bırakır. Üstelik yüzünde kocaman bir tebessüm vardır.

**

Yaşadığınız acıyı anlıyoruz. Kurumumuz desteğe ihtiyacınız olduğu için burada. Teşekkürler. Okulla ilgili sorunları var mıydı, biliyor musunuz?

Okula gitmek istemez miydi?

İyi bir öğrenciydi. Okulda bir öğrenciyle ya da bir öğretmenle sorun yaşamış mıydı?

Hayır. Emin misiniz yoksa sadece tahmin mi yürütüyorsunuz?

Bilmiyorum. Dikkatinizi çeken tuhaf bir davranışı oldu mu?

Odasında çok zaman geçirir miydi?

Kimseyi görmek istememe falan. Hayır.

- Yok yere ağlar mıydı?

- Hayır. Kabus görür müydü ya da geceleri kalkar mıydı?

Hayır.

- Onu sık azarlar mıydınız?

- Hayır. Asla. Korkarım bir ihmal olup olmadığı üzerinde duracağız. - Ne demek istiyorsunuz?

Anlamıyorum.

- Hiçbir sorunu yoktu. O gün doğum günüydü, çok mutluydu o sırada abisi ve kardeşiyle oynuyordu. Balkon parmaklıkları çok sağlamdır. Bu gibi vakalarda Sosyal Güvenlik soruşturması zorunlu bir işlemdir. Evinize gelip her şeyin düzgün olduğundan emin olacağız.

**

Ona her şeyi anlattım. O yüzden atladı. 11 yaşında başlıyor. Değil mi, baba?

Keşke ben de atlayabilseydim.

**

DİPLO-DRA-MATİK ANLATILAR

BÜYÜKELÇİ KİMDİR?

Canlılar dörde ayrılır: 1) İnsanlar, 2) Hayvanlar, 3) Bitkiler, 4) Büyükelçiler.

Büyükelçi, kendini insandan üstün bir varlık görür.

Hayvan? Estağfurullah! Bitki? Hiç değildir. Onun için, "dördüncü tür"dür.

Diplomat, hedefi olan büyükelçiliğe varınca üstüne bir haller gelir. Ben de büyükelçi oldum. Dördüncü tür oldum mu?

Bilmiyorum. Tanıyanlar söylesin. **Sh: 10**

**

ARAPLARIN BİRLİĞİ - İSRAİL'İN CİNLİĞİ

Nijerya'daydım. Başkâtibim ama, büyükelçi olmadığı için maslahatgüzarım. Böyle olunca da milli günlere, davetlere gidiyorum. Lagos'da birçok büyükelçilik var. Hemen hepsiyle arkadaş olduk. En yakın olduklarımız da Araplar. "Moslem brother" diye şapur şupur öpüşüyoruz.

Nijerya'da iç savaş (Biafra savaşı) oluyor. Bu arada İsrail- Mısır savaşı oldu: Ünlü altı gün savaşı. İsrailliler, altı günde Mısır'ı darmadağın ettiler. Biz de Mısırlıları teselli için büyük yakınlık gösterdik.

Nijeryalılarla çok iyi arkadaş olmuştum. Özellikle NBC (Nigerian Broadcasting Corporation) Televizyonunun Müdürü Se gun Olusola ve karısı Elsa tiyatrocu olduklarından samimiyetimiz çok.

Mısırlı, telefon etti: "Elimizde bir belgesel film var" dedi. **"Altı gün savaşı sırasında İsraillilerin yaptığı kıyımı anlatıyor. Propaganda filmi. Televizyonda gösterilmesini istiyoruz. Sağlayabilir misin?"**

"Segun'la konuşayım. Size bildiririm."

Segun'u buldum. Olumlu karşılar!. **"Bana göndersinler, bir seyredelim. Büyük ihtimalle gösteririz.**

Ertesi akşam Avustralya Milli Günü. Büyük bir garden parti veriyorlar. 5-600 kişi var. Hemen herkes orada. Gittim, Mısırlıyı buldum:

"Filmi Segun Olusola'ya gönderirseniz, seyredecekler. Gösterecekler."

Çok memnun oldu: **"Ben onu Suriyeliye vermiştim"** dedi. Ayak parmaklarının ucunda yükseldi. Seslendi:

"Ya Ahmed!" Eliyle işaret etti. Suriyeli geldi. Filmi istedi. Suriyeli:

"Ben onu Iraklıya verdim" dedi. Ayaklarının üstünde yükseldi, seslendi:

"Ya Necdet!"

Iraklı geldi, ona söylendi.

"Ben onu Suudiye vermiştim." O da seslendi:

"Ya Said!" Suudi Arabistan Maslahatgüzarı geldi. O da Kuveytliye vermiş. O çağrıldı. Abartıyorum sanılmasın. Sudanlıya vermiş. O çağrıldı. Beş dakika sonra altı Arap tartışmaya başladılar. Tabii, heyecanlı bir Arapça tartışma olduğu için ben iyi izleyemiyorum. Ama "Sendeydi, bendeydi" diye birbirlerinden hesap soruyorlar. Sonunda, ertesi gün bu işi halletmeye, filmin kimde olduğunu bulmaya karar verdiler. Benim yapacak fazla şeyim yok:

"Bulunca, lütfen Segun'a gönderin," dedim, onlardan ayrıldım.

Artık partinin dağılma zamanı. Gittim, ev sahibi Avustralya Yüksek Komiseri ve eşine veda etmek üzere kuyruğa girdim. Biraz sonra, omzuma biri dokundu. Döndüm: **İsrail Maslahatgüzarı!** En tatlı gülücüğüyle sordu:

"Ne konuşuyordu o arkadaşlar öyle gümbür gümbür?"

"Kimler?"

"Araplar!"

Canım sıkıldı. Sustum. O halinden gayet memnun:

"Filmi arıyorlar, değil mi?"

"Ne filmi?"

"Propaganda filmi. Mısır'ın filmini.. Ama bulamazlar."

"Neden?"

"Film bende de ondan."

Sh:11-12

(Anlayana sivrisinek saz)

**

LAF ALMAK!.

Diplomatların bir görevi de enformasyon toplamak, merkezi bilgilendirmektedir. Kokteyllerde, yemeklerde birbirleriyle, ev sahibi ülkenin diplomatlarıyla, aydınlarıyla, gazetecileriyle konuşmalar yaparlar. Kendilerine göre sorular sorup, aldıkları cevapları değerlendirirler, rapor ederler. (Sevgili arkadaşım Çiğdem'in deyimiyle *"dedikodu"* yaparlar.)

Hayali bir örnek:

Diyelim bir Avrupalı diplomat, hiç ilgisi olmayan bir ülkede, Afrika ya da Güney Amerika'da bir başkentte bir Türk meslektaşına iki kadeh arasında şöyle bir laf eder: **"Ama Kıbrıs sorununun çözülmesi için, önce Türk askeri birliklerinin adadan çekilmesi gerekir."**

Türk diplomat, Kıbrıs sorununun geçmişini, tüm boyutlarını anlatır, uluslararası kamuoyundaki yankıları değerlendirir. Azınlık haklarından, eşitlikten söz eder, ayrıntılarıyla Türk tezini savunur. Öbürü cevaplar verir, yorumlar yapar. On on beş dakika sonra konu kapanır. Başkalarıyla sohbete geçerler. Ertesi gün, Türk, Ankara'ya yazar:

"Bir vesileyle görüştüğüm falanca meslektaşıma haklı davamızı anlattım. İkna olmuş göründü."

Muhtemelen, öbürü de kendi başkentine şöyle yazmıştır:

"Anladığım kadarıyla, Türklerin Kıbrıs'taki askeri birliklerini çekmeye niyetleri yok."

Bir hikâye:

İki Parisli delikanlı bir taşra kentine giderler. Çapkınlık edecekler. Ne yapacaklarım düşünürler. Şaraplarını yudumlarken biri: **"Bir fikrim var. Kalk, kiliseye gidelim."** Öbürü anlamaz, ama giderler. Bitirim Fransız, günah çıkarma hücresine girer, papaza:

"Muhterem peder, buraya yeni geldim. İstemeyerek bir günah işledim. Kasabanın güzel, hafifmeşrep bir kadınıyla iş tuttum. Şimdi vicdan azabı çekiyorum."

"Allah günahını affetsin evladım," der papaz, **"Kimdi bu güzel hafifmeşrep kadın?"**

"Söyleyemem muhterem peder. Bağışlayın?"

"Fırıncının baldızı mı?"

"Hayır efendim."

"Posta şefinin kız kardeşi mi?"

"Hayır efendim."

"Kırtasiyecinin kız kardeşi mi?"

Delikanlı gene cevap vermez. **"Söyleyemem, özür dilerim,"** der. Papaz, dua eder, onu kutsar. Dışarı çıkınca, arkadaşına:

"Yürü Paul, üç fıstık adresi aldım," der.

İşte diplomatlar da çok kere hikâyedeki papaz örneği, laf alacağım der, laf verirler. Ya da karşılıklı laf aldık sanırlar.

Bu laf alma konusunda bir de mektup aktarayım:

Genç ve bekâr bir Türk diplomatı, en sıkı komünist rejim devrinde Moskova'ya atanıyor. Üç ay sonra Ankara'daki arkadaşına şunları yazıyor:

"Hayat tatsız, pek çok şey bulunmuyor ama, kadın-kız olayı çok rahat. Akşam sefaretten çıkınca, atlıyorum arabaya, otobüs duraklarının önünde yavaşlıyorum. Gözümün kestiği, bana tatlı bakan bir genç işçi kız çıkıyor nasılsa. Alıyorum arabaya, eve.. Bir ipek çorap, bir paket çikolata, ya da birkaç dolar. Bir keyif bir keyif! Ama diyorlar ki, sakıncası varmış. Neymiş? Ağzımdan laf alırmış. Yahu, benim ağzımda laf olsa, Bakanlığım alır..." sh:201-202

Kaynak: Ergun SAV, Diplo-dra-matik Anlatılar, Bilgi Yayınevi Kasım 1992, Cağaloğlu - İstanbul

YÖNETİMDE ERKEK VE KADIN NE DEMEKTİR?

Devlet ve millet menfaatlerinde erkeklerimiz duyarsız mı oldular?

Kadınlarla yönetilmemizin zamanı mı geldi?

Türk Milleti kendi içinde huzursuz olduğundan bir annenin şefkatine mi ihtiyaç duyuyor?.

Unutmayalım ki, Türk milleti içinde bir erkekten daha erkek ve cesur kadınlarımız vardır. Günümüzde nice insanımızın kimlik karmaşası içinde cinsiyet sorgulamasına düştüğünü görmekteyiz. Erkeklerimiz erkek gibi davranmıyor. Bu nedenle sağlam karakter gösteremeyenleri tercih etmek yerine kadınlarımız üzerinde yoğunlaşmamız gerekiyor. Yani, seçimlerimizde kadınlarımızı öne çıkarma zamanının geldiğini söyleyebilirim. Bir yöneticinin kadın veya erkek olması meselesinden duruma bakılırsa, meclisi olan ve kararlarına saygılı olan biri için cinsiyet sorun teşkil etmez. Sonuçta Türk Milletinin şefkat edenleri beklemesi bir haktır, diyoruz.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz buyurdu ki; "Merhamet edin ki, merhamet olunasınız."

"Kırklar kaç erdir? Diye zâtın birine sormuşlar.

"Kırk nüfustur", demiş.

"Niçin er demediniz de nüfus dediniz?" Diye tekrar sorunca:

"İçlerinde kadın da vardır da onun için..." Buyurmuş. (Ken'an Rifâî, Sohbetler . s. 340)

Tezkire-i Evliya adlı kitapta, Feridüddin Attar kuddise sırruhu'l aziz buyurur ki;

"Hususi bir mahremiyet perdesi altında saklı ve ihlâs örtüsü ile gizli olan, aşk ve iştiyakla tutuşan, yakîn ve yanık olmaya vurulan, Meryem-i Safiye aleyhisselâma nâib bulunan, erenler nezdinde kabul gören Râbiatu'l-Adeviye radiyallâhü anha'dır. (h.y.t. 185)

Biri çıkıp onu; "Niçin erkekler safında zikr ettin," diye sorarsa bana, derim ki; Hâce'-i Enbiya Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem "Allah Teâlâ sizin suretinize bakmaz..." buyurmuşlardır.

Şimdi amel, surete göre olmayıp iyi niyete göredir. Şayet dinimizin üçte birini Aişe-i Sıddîka radiyallâhü anhadan almak caiz ise, aynı şekilde onun cariyelerinden, (yâni halefleri olan veliye hanımlardan) dinimizi öğrenmek (ve feyz) almak da caizdir.

Bir kadın, Allah Tealâ'nın yolunda er olursa, artık ona kadın denilmez.

Nitekim Abbase-i Tusî: "Yarın Arasat meydanında, "Ey erler!" diye nida edildiği vakit, rical (erkekler) safına ilk önce ayağını basacak olan Hz. Meryem'dir," demiştir.

Bir şahıs (Râbiatu'l-Adeviye radiyallâhü anha) ki, o mecliste hazır olmayınca Hasan Basri radiyallâhü anh konuşmazdı. Öyle bir şahsın mutlaka erkekler safında yâd edilmesi lazım gelir. Belki hakikat açısından bakılınca, görülür ki, bu zümrenin bulunduğu makamda herkes tevhidde yok, (İlahî Vahdette fâni) olmuştur. Şu halde tevhidde: ***"Ben"*** ve ***"sen"*** namına bir şey kalmamış, olduğundan : ***"Erkek"*** ve ***"kadın"*** ayrımından söz edilemez.

Nitekim Ebu Ali Fârmedî (h.y.t. 477) nübüvvet, izzet ve şerefin ta kendisidir, ***"orada büyüklükten-küçüklükten söz edilemez,"*** demiştir. İmdi velayet de aynen öyledir, bahis konusu olan Râbiatu'l-

Adeviye radiyallâhü anha olursa. Zira muamele ve marifet itibarı ile çağında onun bir eşi daha yoktu. O zamandaki büyükler ne ise; muteber olup çağdaşlarına karşı sözü kat'î bir hüccet idi." (Tezkiretü'l-Evliya, s. 111–112)

Ahmed Âmiş kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri buyurdu ki;

"Kadınlara dikkat ediyor musun? Onların içinde erkekleri vardır. Onlara iyi dikkat et."

Kaynak: ALTUNTAŞ, İ. H. (2007). Gavs-ül Âzam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Sivasî Nakşi Haki Tarikati İlm-i Ledün Sırları. İstanbul: Gözde Matbaa.

SOYLU TÜRK KADINLARI

BÜYÜKE HATUN

Tohtamış Han'ın torunudur. Yıllarca Ruslara kasrı savaştı, esir düştüğünde iffetini korumak için kendi hançeri ile canına kıydı...

KAHRAMAN TÜRK KADINI TOMRİS

Yüce hakan Tomris Hatun, yaklaşık 2500 yıl önce Türkistan'da devlet kurmuş olan Saka ve Peçenek Türklerinin hakanı idi aynı çağda İran'da da Ahamenid Sülalesi hakim bulunyordu. Bu sülale zamanında İran orduları bir kaç defa Doğu'ya saldırarak Türklerle savaşmışlardı. Tomris'in hakan oldoğu çağda, İran'lıların başında Kırus adında bir hakan bulunuyordu. Bu hakan önceleri Şaka Türkleri ile çarpışarak onları yenmiş ve Batı Türklerinin güney kısımlarını ele geçirmişti. Bu savaşlardan on yıl kadar sonra Kırus, Peçeneklere saldırdı. Savaşın sebebi, Kırus'un Tomris'le evlenmek istemesi ve Peçeneklerin kadın başbuğunun bu isteği reddetmesi idi. Tabi bu sebep, o çağdaki usullere göre çok önemli idi. Çünkü, Tomris, İran hakanıyla evlendiği taktirde, hakan bulunduğu ülkelerde, Kırus'un eline ve dolaysıyla İranlılara geçmiş olacaktı. İşte teklifi, Türklerin kadın hakanı tarafından geri çevrilince, esasen kan dökücü bir insan olan Kırus, çılgına döndü ve kendisi ile evlenmeyi kabul etmeyen bu kadın Hakanına cezasını vermeye karar verdi. Kırus önce, Tomris'in oğlunun emri altındaki Türk öncü kuvvetleriyle karşılaştı ve onları bozguna uğrattı. Tomris'in oğlu yagılara (düşmana) yenilmenin verdiği yaşla kendini öldürdü. Bu savaşı kazanan ve gözleri dönmüş olan Kırus, Türk Hakanı Tomris Hatunun da üzerine yürüdü. Türklerle, İranlılar bir kere daha karşı karşıya getiren bu savaş, pek kanlı oldu. Onca her iki taraf birbirlerine ok atmaya başladılar. Bu oklaşmalar öyle şiddetli oldu ki, iki taraftan yaralanmayan hemen hemen kimse kalmadı. Böylece gayet kanlı bir başlangıçtan sonra, ordular mızrak ve kılıçlar ile göğüs göğüse geldiler. Türklerin kadın başbuğu ile İranlıların erkek Hakanının yönettiği bu savaşın sonu çabuk geldi. Her vuruşmada olduğu gibi, bunda da zafer kartalı, kahramanlık, askerlik kabiliyeti ve bilimde üstün olan Türklerin oldu. Bu savaşı yine Türkler kazanmıştı.

Yüce Türk Hakanı Tomris Hatun hem ulusunun ve ulu yurdunun sevgisiyle ve hem de savaşta yenildiği için hayatına kıymış olan sevgili oğlunun, gönlüne saldığı büyük acı ile dövüşmüştü ve başardığı bu kahramanca dövüşle, İran ordusunun büyük kısmını cansız olarak yere sermiş olmakla birlikte Ahamenid sülalesinin azgın Hakanı Kırus'uda kaiyp (telef) etmişti. Kırus hayatında çok kan akıtmış bir Hakandı. Bunun için, kahraman Türk kadını Tomris, bu kan akıtıcı adama, acuna (dünyaya) ibret teşkil edecek muamelede bulundu ve Kırus'un kafasını kan dolu bir fıçıya atarak, "hayatında kan içmeye doyamamıştın, şimdi doya doya iç" dedi. Bu olay yüzyıllarca uluslar arası dillerinde söylendi durdu ve

bugüne kadar ulaştı. İşte Tomris hakkında tarihin (kaynak) bilgileri bundan ibarettir. Geri kalan birçok hususlar efsanelerle karışmaktadır.

Tomris Hatun, o sırada Türklerin bir bölümünün, yani Peçeneklerin Hakanı idi, karşısındaki Ahamenid ise bütün İran'ın Hakanı idi ve İranlıların ordusu çok büyüktü ve basında bir erkek vardı ama karşısındaki ise ulusu ve yurdunu sevgisi ile dolu bir Türk kadını idi

KARA FATMA (FATMA SEHER)

"Kara Fatma" olarak tarihe geçen, 1888 Erzurum doğumlu Fatma Seher, Balkan Harbi'ne, Edirne'de görev yapan kocası subay Derviş Bey ile katılır. İ. Dünya Savaşı'nda, ailesinden 9-10 kadınla Kafkas Cephesi'ne gider.

Kara Fatma, Mondros Mütarekesi'nden sonra eşi Ermeniler tarafından şehit edilen kadınları toplayarak, Ermeniler ile çarpışır.

Mustafa Kemal Paşa ile görüşerek görev isteyen, kurduğu milis kuvvetiyle Bursa ve İzmit'in işgalden kurtarılması için mücadele eden Kara Fatma'nın müfrezesinde savaşanların sayısını 350'ye çıkardığı bilinir

Sakarya ve Başkomutanlık muhaberelerine de katılan ve üsteğmenlik rütbesine kadar yükselen Kara Fatma, 1955 yılında Erzurum'da vefat ederken, cumhuriyetin temellerinin atılmasında pay sahibi olmanın mutluluğunu yaşamış kadın kahramanlardandı

TARSUSLU KARA FATMA, GAZİANTEPLİ YİRİK FATMA

Asıl adı "Adile" olan, "Adile Hala" ve "Adile Onbaşı" diye anılan kadın kahramanın, silah arkadaşları arasında "Kara Fatma" olarak anıldığı bilinir. 8-10 kişilik milis kuvvetiyle Afyon Savaşı'na katılan Kara Fatma, Tarsus'un kurtulmasında büyük yararlılıklar gösterir.

Gaziantepli Yirik Fatma ise Gaziantep'in Fransızlar tarafından henüz bütünüyle kuşatılmadığı sırada, düşmanın hareket edeceği haberi gelince, buna karşı koymak için yola çıkan milis kuvvetine, karşı çıkılmasına rağmen zorla katılır.

Milis kuvvetlerine yardım eden "Nafize Kadın", Yunanlılar tarafından yakalanarak, kuvvetler hakkında bilgi alınmak istenir, fakat Nafize Kadın işkencelere karşı koyarak hiçbir bilgi vermez.

GÖRDEŞLİ MAKBULE

Vatan işgal altındadır; Yunanlılar Sakarya Savaşı'nı kaybetmiş, mevzilerine çekilmişlerdir. Gördeşli Makbule, kocası ile çete kurarak dağlara çıkar. 17 Mart 1922'de Kocayayla'da cereyan eden bir çatışmada Makbule, geri çekilen çete arkadaşlarını kınayarak cesaret verici bir konuşma sonrası düşmana saldırır ve başından aldığı kurşunla şehit düşer. Ama silah arkadaşları düşmanı yenerler

FRANSIZLAR'A YANLIŞ YOL GÖSTEREN KILAVUZ KADIN

Adana ve yöresinde Fransızlar'a karşı verilen mücadelede yer alan ve milis kuvvetlerine katılan Kılavuz Hatice, 8 Mayıs 1920'de milli kuvvetler Pozantı'ya taarruzu başladığında, kritik bir duruma düşen Fransızları kandırarak kılavuzluk eder. Hatice, kılavuzluk yaptığı Fransızlar'a yanlış yol göstererek Karboğazı'na sokar. Boğazda sıkışan Fransızlar, Türk askerine esir düşer.

BİTLİS DEFTERDARININ HANIMI

Kahramanmaraş'ta düşmana karşı verilen mücadelede en fazla yararlılık gösterenlerin arasında Bitlis Defterdarının Hanımı da bulunmaktadır. Bitlis Defterdarının Hanımı olarak bilinen bu kadın kahraman da, Kayabaşı Mahallesi'nde 8 düşmanı öldürmüş daha sonra erkek elbisesi giyerek milis kuvvetlerine katılır.

TAYYAR RAHMİYE

Adana'nın kadın kahramanlarından Rahmiye Hanım da, 9. Tümen'in 1920 yılının Şubat ayında Hasanbeyli civarında Fransızlar ile yaptığı muharebeye müfrezesiyle katılır. Muharebe sırasında ateş hattında kalan iki arkadaşını korumak için ileri doğru atıldığından dolayı kendisine "Tayyar Rahmiye" lakabı verilir.

Temmuz 1920'de Osmaniye'deki Fransız karargahına yapılan hücumda arkadaşlarının tereddüdünü görünce, "Ben kadın olduğum halde ayakta duruyorum da, siz erkek olduğunuz halde yerde sürünmekten utanmıyor musunuz?" diyerek hücuma geçilmesini sağladığı tarihi kaynaklarda yer almaktadır

BİNBAŞI AYŞE

İstikbal Harbi hakkında yazılmış eserlerde göğüs göğüse çarpışmış pekçok Müslüman Türk kadınlarından bahsedilir. Nene Hatun, Kara Fatma, Ayşe Çavuş isimleri pek sık zikredilen şahsiyetlerdir. Binbaşı Ayşe de, adını hep minnet duygularıyla anmamız gereken kahramanlar arasındadır. Binbaşı Ayşe, bizzat kendi macerasını şöyle anlatmaktadır:

"...Büyük harpte Kafkas Cephesi'nde yaralanarak ölen kocamın ve tüm vatan evlatlarının intikamını almaya and içmiştim. Allah, bu fırsatı 15 Mayıs (1)335–(1919)'da bana verdi. İzmir'i Yunanlılar işgal ettiği sırada ilk mukâvemetimiz sona erip şehre Yunanlılar hâkim olunca Aydın'a gittim. Orada faaliyete geçerek bir Kuva–yı Milliye birliği teşkil edip, bilâhare Nuri Çetesi'ne katıldım.

Aydın muharebelerini yaptıktan sonra Kocarlı'ya çekildik. Bu sûretle, bilfiil atıldığım İstiklal Mücadelesi'ne başından sonuna kadar iştirak ettim.

İlk defa Sakarya'da sol kasığımdan piyâde mermisi ile yaralandım. Seyyar hastanede tedaviden sonra tekrar müfrezeme iltihak ettim. Büyük Taarruz'da Mürsel Paşa Fırkası'na iltihak ettik. Ve Ahir Dağları'ndan düşman gerilerine akmağa memur edildik. İzmir'e ilk giden birlikler arasında ben de vardım. Ancak, bu arada misketle sol bacağım kırıldı."...

Binbaşı Ayşe, kocasının en kıymetli birer yâdiğâri olarak sakladığı ziynetlerini satarak at, mavzer, elbise ve çizme tedarik etmiş ve bu mücadelede, derece derece terfi ederek Binbaşılığa kadar yükselmiştir.

SÜREYYA SÜLÜN HANIM

İşte kahraman Türk kadınlarından bir kahraman; Milli Mücadele yıldızlarından bir yıldız daha: Süreyya Sülün Hanım...Van'da doğmuştur. Yaşadığı kasaba, düşmanın korkunç zulüm ve tarruzuna maruz kalmış, babası şehit olmuştur. Nihayet, biraraya gelen beşyüz civarında cengaver, Erek kasabasında toplanarak aziz topraklarını savunmaya karar verirler. Ve tabii, Süreyya Sülün hanım ve üç kardeşi de bu kahramanlar meydanındadır.

Yoğun bombardıman altında ilerleyerek Karaköse'ye gelen bu kahraman Kuva–yı Milliyeciler, Murat Irmağı boylarında tam bir buçuk ay düşmanla çarpıştılar. Beyazid'a doğru yürürken yürekler acısı bir manzara ile karşılaştılar. Binlerce Türk köylüsünün işkenceler içinde can vermiş cesetlerini gördüler. Bu mezalımı yapan düşmana hınçla taarruz edenlerin başında Süreyya Sülün hanım vardı...

Iğdır civarında kanlı çarpışmalar oldu. Düşman birlikleri çok kuvvetli ve Rusya'dan devamlı surette takviye alıyordu. Beşyüz yiğit, yılmadan, kaçmadan döğüştüler. Oluyor, teslim olmuyorlardı. Bu muharebede Süreyya Hanımın üç kardeşi birden şehadet şerbetini içtiler. Kardeşlerinin kollarında can vermesine rağmen yılmadı ve cenk meydanını terk etmedi. Kala kala dört kişi kalmışlardı. Daha sonra Karaköse'ye çekilen Süreyya Sülün Hanım, burada Ziverbey Taburu'na iltihak etti. Bir ara yaralandı ve Erzurum'a döndü.

NENE HATUN

(1857 - 1955) Tarihimize "93 Harbi" adıyla geçen Türk-Rus savaşında Erzurum'un Aziziye Tabyası'nda gösterdiği kahramanlıkla adını tarihe yazdıran Türk kadını. Erzurum'da doğdu, tam doksansekiz yıl orada yaşadı. Bir kahramanlık sembolü olarak tanındı ve anıldı.

Ömrünün son demlerini "Üçüncü Ordu'nun annesi" olarak geçirdi. 1955 yılında "Yılın Annesi" seçildikten sonra, 22 Mayıs 1955 günü Erzurum'da zatürreeden vefat etti, Aziziye Şehitliğine gömüldü. Nene Hatun, Erzurum'da doğdu. 98 yıl Erzurum'da yaşadıktan sonra yine Erzurum'da, zatürre hastalığından hayata vedâ etti. Ölümünden üç ay önce Türk Kadınlar Birliği tarafından ANNELER ANNESİ seçilmişti.

NEZAHAT HANIM

Gördes ve İnönü meydan savaşlarında , çarpışmalara katılan 70. Alay Komutanı Hafız Halit Beyin kızı olan Nezahat Hanım 8 yasında öksüz kalmış ve babasıyla cephelerde dolaşmıştır. Askerlere hizmet ve cesaret veren Nezahat Hanım'ın 100 den fazla düşman askeri öldürdüğü bilinmektedir

İPARHAN

Türk tarihinde önemli rol almış kahramanlar içinde birçok kadın vardır. Bunların içinde önemlilerinden birisi de İparhan'ın hikâyesidir.

Doğu Türkistan 1759 yılında Çin Mançu Yönetimi tarafından işgal edildi. Uygur Türkleri vatanı işgal eden Çin ordusuna karşı yıllarca direndiler. Tam 42 kez bağımsızlık mücadelesi verildi, sonuçta sayı ve teçhizat bakımından kıyaslanamayacak derecede fazla olan Çin ordusu, Rusların da yardımıyla bu mücadelelerden galip çıktı.

O dönemin Doğu Türkistan Han'ı Cihangir Hoca şehit edildi. Bunun üzerine Cihangir Han'ın eşi İPARHAN eşinin mücadele bayrağını ordunun başına geçerek sürdürdü. Büyük mücadelelerden sonra Çin ordusu tarafından esir alınan İPARHAN, Pekin'e Çin İmparatoru Qienlung'a götürüldü. İmparator İPARHAN'a evlenme teklifi etti ancak İPARHAN tarafından bu teklif şiddetle reddedildi. Bu kahraman Türk Kadını iffeti ve milletinin geleceği için, bir Çin'li ile evlenmektense canına kıydı.

Bir kahraman gibi yaşadı ve bir kahraman gibi şehit oldu. Türk kadınının yüreğinde "Gelinlerin Anası" unvanıyla yaşayan kahraman İPARHAN örnek alınacak bir Türk kadın kahramanıdır

DİLŞÂD HATUN

200 yıl önce Türkistan'da yaşamış kahraman bir Türk kadını...

Güzelliği ile birlikte kahramanlıkları da dillere destan olan prenseslerimizin en meşhurlarından olan, Dilşâd Hatun, aynı zamanda Budist Çinlilerle Müslüman Türkler'in yaptıkları mücadelenin en şanlı ve tertemiz sayfalarından birini teşkil eder.

Vİİİ. yüzyılda Doğu Türkistan'ı sınırları içine almak isteyen Çin İmparatoru Chien Lung, bu maksatla Doğu Türkistan'daki karışıklıklardan istifade etmeye çalıştı.

Kuçar Beyi Hocası Beg ile Hoten Beyi Hoşkepek Beg'in ihaneti Chien Lung'un işini kolaylaştırdı. Onların casusları sayesinde Hocalar'ın ve Kalmukların askeri durumlarını öğrenen Mançu İmparatoru Sao-Hui komutasında 1757'de Doğu Türkistan'ı fethetmek üzere kuvvetli bir orduyu gönderdi. Halk arasında yapılan propagandalar sayesinde bir çok şehirler savaşmadan teslim oldu.

Bütün bunlara rağmen Hocalar vatanlarını 2 sene kahramanca müdafaa ettiler. 1759'da her taraftan birden hücum eden muazzam Mançu ordusu karşısında mukavemet edemeyen Hocalar, hanımları,

çocukları ve yakınları ile birlikte Kunlun dağını aşarak batıya kaçtılar. Mançu ordusu da arkalarından takip etti. Bedehşan hududunda binlerce kişi teslim oldu. Eskiden Bedehşan'ı istila etme fikrinde olan Hocalar, Bedehşan Emirleri tarafından iyi karşılanmadılar.

Mançu ordusu komutanı Sao-Hui, Bedehşan Emirlerinden iltica eden Hocalar'ın teslim edilmesini istedi. Mançular'dan korkan Bedehsar Emiri Peygamber soyundan olanları gayrimüslimlere teslim etmek İslam dinine göre caiz olmadığından, her iki Hoca'yı öldürüp başlarını Mançu'lara teslim etti. Pekine götürülen bu başlar orada uzun uzun teşhir edilmiştir.

Dilşâd Hatun, Burhanettin Hoca'nın kardeşi, Küçük Hoca diye tanınan Hoca Cihan'ın hanımıdır. Mançu İmparatoru Chein Lung'un Doğu Türkistan'ı istilasında kocası ile birlikte düşmana karşı savaşarak vatanı müdafaaya çalışmış kahraman bir Türk kadınıdır. Üstün düşman kuvvetleri karşısında mukavemet edemeyerek Bedehşan'a sığındıkları zaman Dilşâd Hatun da beraberinde bulunuyordu.

Çok eski zamandan beri Çin ve civarında, mağlup düşen tarafın kraliçe ve prensesleri ile evlenerek düşman tarafı ile akrabalık bağları kurma adeti vardı. Mançu İmparatorları da İmparatorluk içinde çok az olduklarından, büyük bir yabancı kitleyi uzun müddet idare edebilmek için bu siyaseti takip etmişler, idareleri altındaki kavimler ile akrabalık bağı kurmaya çalışmışlardır.

Dilşâd Hatun'un dillere destan güzelliğini işiten Mançu İmparatoru Chien Lung, hem böyle güzel bir kadına sahip olmak, hem de Doğu Türkistan'daki Müslüman Türkler'in dostluğunu kazanmak ve gelecekte vuku bulacak herhangi bir ayaklanmayı önlemek istiyordu. Bu maksat Doğu Türkistan'daki Mançu ordusu başkumandanı Sao-Hui'ye Dilşâd Hatun'u Pekin'e getirmesini emretti.

Bunun üzerine kumandan, Bedehşan Emiri Sultan Şah'dan Dilşâd Hatun'un diri olarak kendine gönderilmesini istedi. Emir'in bunu kabul etmemesi üzerine bu sefer meşhur birkaç ulemayı Bedehşan'a gönderdi.

Öte yandan kocasının öldürülerek, basının Mançu'lara teslim edildiği haberi Dilşâd Hatun'dan gizlenmişti. Bu olaylardan dolayı çok üzüntülü olan Dilşâd Hatun, devamlı surette kocasını ve vatanın durumunu düşünüyordu.

Bedehşan'a gelen Said Molla önce Sultan Şah ile görüştü. Dilşâd Hatun'u Kaşgar halkının arzusu üzerine istediğini, ailesini yanına gönderileceğini söyleyerek Sultan Şah'ı hileli yollardan kandırdı. Daha sonra Dilşâd Hatun ile görüşen Said Molla, onu da kandırmaya muvaffak oldu. Müslüman halkının zulüm ve işkenceden çok şikâyetçi olduğunu, Çinli kumandanın: "Eğer Dilşâd Hatun İmparatordan rica ederse, kurtulursunuz" dediğini söylemiş, kendinin de Kaşgar halkı namına ricacı olarak geldiğini bildirmişti. Dilşâd Hatun, umumun menfaati için her türlü fedakarlığa katlanan bir kadındı. Onlara faydalı olabilmek ümidi ile bu teklifi kabul etti.

Göz yaşları ile uğurlanan Dilşâd Hatun ikiyüz Türk askeri ve bir Çinli alayının muhafazasında yol alıyor, uğradığı şehirlerde büyük hürmet ile karşılanıyordu.

Kumandan, Dilşâd Hatun'un kederli halinden endişelenerek belki intihar eder de Pekin Sarayı'na karşı müşkül vaziyette kalırım korkusuyla; kocasının sağ olduğunu, İmparator tarafından affedilebileceğini ve bir müddet sonra tekrar Kaşgar'a dönebileceğini söylemiş, fakat kocasının kurtulamasa için Prenses'in Pekin'e gitmesinin şart olduğunu sözlerine ilave etmişti. Aynı zamanda Dilşâd Hatun'u oyalamaları için emrine eski Müslüman hizmetçileri vermişti.

Kafile Pekin'e 3 aylık bir yolculuktan sonra varabildi.

Pekin'e geldikten sonra; kocasının ve diğer akrabalarının öldürülmüş olduğunu öğrenen Dilşâd Hatun'un artık 2 gayesi vardı. Bunlardan biri Mançu İmparatoru'nun Doğu Türkistan'dan çekilmesini temin etmek, diğeri ise diğeri olmadığı takdirde Mançu İmparatoru Chien Lung'un öldürülmekti.

İmparator'un huzurunda diğer taraftan Chien-Lung, bütün Asya'da güzelliği ve kahramanlığı ile o zamana kadar duyulmamış bir şöhret kazanan bu Türk Prensesini bir an evvel görebilmek için sabırsızlanıyordu.

Ziyaret günü Dilşâd Hatun, huzura çıkmadan önce etrafındakilerin bütün ısrarına rağmen, normal hanım elbiseleri giymeyerek, Çinlilerle savaştığı sırada giydiği zırhlı elbiseleri giymiş, İmparator sarayına da atla girmişti. İstenildiği ve zannedildiği gibi muhteşem saray, onun iman dolu ve intikam ateşiyle yanan göğsüne hasret ve korku vermemişti. Şerefini muhafaza edebilmek için Tanrıya yalvarıyordu. Onun büyüklüğüne güvenerek merasim salonuna girdi. Beraberinde Kalmuk Han'ı Davacı'nın hanımı da bulunuyordu.

Etrafında, bütün saray erkanın sıralandığı salonun ortasında yüksek tahtına oturmuş olan Mançu İmparatoru'nun önüne gelince, evvelce yapılan tembihlerin aksine, herkes secde ettiği sırada o eğilmedi. Bu hareket karşısında İmparator yanında oturan annesine: "Sessiz, fakat bana kızgın," demekten kendini alamamıştı.

Vali tarafından yere kapanması için yapılan ihtar üzerine Dilşâd Hatun, Biz yalnız Tanrıya secde ederiz. Üstelik o benim düşmanımdır," diye cevap verdi.

Binlerce senelik Çin İmparatorluk sarayında, İmparatorun huzurunda vuku bulan bu itaatsızlık olayı yüzünden bütün saray erkanı hayret ve korkuya düşmüştü. Bu hareket İmparatora karşı büyük bir hakaret sayılırdı, cezası da ölümdü. Fakat İmparator Dilşâd Hatun'un bu davranışını anlayışla karşılamış salondakilerin de içi rahat etmişti.

İmparatorun kalkıp "Hoş geldiniz," demesi üzerine kılıcını çekti. Etrafta uyanan büyük heyecanın aksine sükunetle İmparatora uzatarak:

-Bu, bir teslim olma değildir, kılıcımı size Çin askerlerinin Türkistan'dan çekilmeleri şartı ile veriyorum, dedi. İmparator, Dilşâd Hatun'un kılıcını aldı ve alaycı bir tavırla geri verdi. Ana İmparatoriçe çok sinirlenmiş, İmparator ise, Dilşâd Hatun'un güzelliğine cesaret ve olgunluğuna kendini alamamıştı.

İmparator, Dilşâd Hatun'u kendisine zorla bağlamak istemiyor, onu memnun ederek bir gün teklifini kabul ettireceğini umuyordu. Dilşâd Hatun, bundan sonra bütün günlerini üzgün ve düşünceli, ibadetle geçirmeye başladı. Kendine bunun sebebi sorulduğunda "Vatanımı özledim. Beni oraya gönderin," diye cevap veriyordu.

Ana İmparatoriçe, Dilşâd Hatun'un burada kalmasının tehlikeli olduğunu, geri gönderilmesi icap ettiğini söyledi ise de, İmparator bunu kabul etmedi. Annesinin arzusu hilafına, onu memnun edebilmek için her gün fevkalade güzel hediyeler göndermeye başladı. Bunlar arasında saadeti temsil eden inciden bir bilezikle yeşimden bir asa da vardı. Dilşâd Hatun bu iki hediyeyi hiç bir şey söylemeden kabul etmişti.

Chien Lung'un aşkı İmparator Chien Lung, köşke giderek bazen ziyaret ediyor, fakat Prenses daima ondan kaçıyor ve "Eğer bana dokunursan, hem seni, hem kendimi öldürürüm" diyerek, yaklaşmasına mani oluyordu.

Dilşâd Hatun'un eşsiz güzelliği ile dolup taşan İmparator, şimdi yalnız onu memnun etmeyi düşünüyor, gözü başka hiç bir şey görmüyordu. Bunun için de her türlü çareye baş vuruyordu. Bu maksatla bir gün nedimi Ho-şen'i çağırtarak, prensesi neşeli görebilmek için daha neler yapabileceğini sordu. Ho-şen de İmparatora sarayın içinde çarşıyla, bahçesiyle ve camiiyle bir Müslüman mahallesi yaptırmasını tavsiye etti. Böylelikle, prenses, doğduğu şehri hatırlayacak ve belki de kederli yüzüne biraz renk gelecek, yeni muhitine daha ziyade ısınacaktı. Bu fikir İmparatorun hoşuna gitti. Türkistan'ın en meşhur mimarlarını getirterek, Dilşâd Hatun için Türk mimarı tarzında bir mahalle inşa ettirdi.

Ayrıca sarayın bahçesine onun doğduğu yerlerde yetişen ağaç ve çiçek çeşitleri ekilmişti. İmparator, Dilşâd Hatun Müslüman mahallesine yerleştirilmiş olan hemşerilerinin çarşıya gidip gelişlerini rahatça seyredebilsin diye parkta bir kule de yaptırmış ve içini devrin en güzel eşyaları ile döşetmişti. Dilşâd Hatun, etrafındakilere "Benim memleketimde, gövdesi demirden, yaprakları gümüşten ağaçlar vardı. Özledim," diye söyleyince, bu ağaçlar Türkistan'dan kökleri ile çıkarılıp arabalarla getirilmiş ve sarayın

bahçesine ekilmişti. (Bu ağaç iğde ağacıdır. Ve Pekin'de İmparatorluk bahçesinden başka hiç bir yerde mevcut değildir)

Sarayda Dilşâd Hatun için Kaşgâr'dakinin aynı ir Türk hamamı da inşa edilmiştir. Kendi yurtlarına dönmelerine müsaade edilmeyen esirler, cangan kapısının batı tarafına iskân edildi. Onlara Çinli halka tanınan memuriyet, ticaret, seyrüsefer hakkı tanındı.

Beylerin refakatinde gelen ve savaşlarda esir edilen Türk askerleri teşkilatlandırılmış ve muhafız alayı olarak, Dilşâd Hatun'un emrine verilmiş ve 3 Çin gümüş lirası maaş bağlanmıştı.

Bütün bunlardan sonra Çin'de Tanrı'nın oğlu sayılan İmparator, kabul edileceğinden emin olarak Dilşâd Hatun'a evlenme teklif etti. Bu teklif kendi dininden olmayan bir düşmanıyla evlenemeyeceğini söyleyen Dilşâd Hatun tarafından şiddetle reddedildi.

İmparatorun Dilşâd Hatun üzerine bu derece düşmesi, annesini kuşkulandırmaya başlamıştı. Bunun üzerine ana İmparatoriçe korkunç planlar tasarlamaya başladı. Önce Dilşâd Hatun'a bir hançer göndererek, "Ya evlensin, Ya da kendini öldürsün" diye haber yollamış, fakat o "Ölümden korkmuyorum, fakat daha vazifelerim var. İntikam almadan ölmek istemiyorum," diye cevap vermişti.

İmparatorun annesi, hiddet ve korkuya kapılarak İmparatoriçe ile birleşti. Beraberce bu yabancı prensesten kurtulmanın çarelerini aramaya başladılar. İmparator, her yıl olduğu gibi, o günlerde de Sema Mabedi'ne adaklarını sunmaya gidecekti. Adet olduğu üzere İmparator mabede gitmeden önceki üç gün oruç ve ibadet için saraya çekilince, Ana Kraliçe, İmparatorun yokluğundan faydalanarak, kanlı planını tatbike fırsat buldu.Dilşâd Hatun'a sahte bir dostluk göstererek, ona "Resimler Sarayı"nı gezdirmeyi teklif etti. Bir müddet gezip resimlere baktıktan sonra, bir resmin önünde durarak, Dilşâd Hatun'un dikkatini çekti. Bu, Emir Sultan Şah'ın, zevci Hoca Cihan'ın başını, Çinli valiye verdiğinin temsili resmiydi. Dilşâd Hatun, bu resme bakınca dehşetle ürperdi. Ana Kraliçe "Seni bize düşman eden, en unutamadığın sebeplerden biri bu değil mi? Seni, oğlumu ve devletimi kurtarmak için, ortadan kaldıracağım," diyerek hizmetkarı çağırdı.

Dilşâd Hatun da:

-Ben ölümden korkmam, fakat intikam alamadığım için çok üzülüyorum. Bana bir hançer ver, Ben ölmesini de bilirim, demesini dinlemeyerek, çağırmış olduğu hizmetkara onu ipek iple boğdürmüştü.

Dilşâd Hatun'un sadık hizmetkarından biri vasıtasıyla korkunç haberi öğrenen Chien Lung, ibadetini bırakarak koşup geldi, ama geç kalmıştı. Sevdiği kadını artık uzaktan da olsa bir daha göremeyecekti.

Ölümü hakkında çeşitli kaynaklardaki rivayetlerden bir tanesi de Sui Cien Sin'in "Şiang-Fei"adlı eserinde anlattıklarıdır. Sui Cien Sin'e göre, prenses, İmparator ile evlendikten birkaç sene sonra İmparatorun annesinin: "Ben seni sekiz senedir deniyorum. Sana bir türlü güvenemedim. Senin bir gün oğlumun hayatına mal olacağından korkuyorum. Bunun için en iyi yol, seni ortadan kaldırmaktır. Oğlumun babası da çok akıllı bir İmparatordu, fakat sarayda yirmi yaşındaki bir Çinli cariye tarafından öldürüleceğini hiç aklına getirmemişti," diyerek onu intihara zorlamış ve neticede de öldürülmüştü.

Bu hikaye gerçeğe uygun değildir. Dilşâd Hatun, hiç bir zaman İmparatorla evlenmeyi kabul etmemiş ve İmparatora karşı yanında daima keskin bir hançer taşımıştır. Chien Lung'un evlenme tekliflerini: "Memleketimi istila eden, kocamı ve akrabalarımı öldüren bir kimse ile asla evlenemem," diyerek defalarca reddetmiştir.

Dilşâd Hatun, düşmanına teslim olmak bir tarafa, hayatında bir kere dahi Çinli elbisesi giymemiş, Türk ananesine, örf ve adetlerine sadık kalmıştı. Bu cesur, mağrur ve tertemiz hali sebebiyle, bugün bütün Çin'de Türkistan'da bir iffet sembolüdür.

Mezarı hakkında bir rivayet mevcuttur. Çinliler'e göre; Büyük Mançu İmparatorlarının kabirlerinin bulunduğu yer olan Tung-Ling'de İmparator Chien Lung'un mezarının yanındadır.

Güzel kokulu Prenses, Türkistan'da halk arasındaki yaygın rivayetlere göre de; cesedi Kaşgar'a getirilip, ecdadından ve Hoca Hidayetullah!ın bulunduğu türbeye defnedilmiştir. Müslümanlar bu türbeyi hem Hidayetullah Hoca, hem Dilşâd Hatun için ziyaret ederler. Çinliler ise, her şeye rağmen, onu hükümdarlarından birinin hanımı olarak kabul ettiklerinden, mezarını mukaddes bilir ve ziyaret ederler. Onun türbesinde daha kapı önünde secde etmeye başlayan Budistler'le ellerini açıp fatiha okuyan Müslümanlara her zaman rastlanabilir.

Kaşgar'daki mezarın içinde "CO" denilen bir sedye vardır. Halk arasında Dilşâd Hatun'un cesedinin bu tahtırevan ile Pekin'den getirildiği söylentileri dolaşmaktadır. Türkistan'da Dilşâd Hatun olarak tanınmıştır. Çin halkı ise onu "Şiang-Fei" ismiyle tanır. Şiang-Fei, güzel kokulu prenses anlamına gelir. Bu kelime aynı zamanda mukaddes, ulvi manasını da taşımaktadır. Saray lisanında ise İmparatoriçeden sonra gelen hanım manasında kullanılır.

Bugün Pekin'de o devirden kalma Müslümanlar'a ait eserlere rastlanmaktadır. Sarayın karşı tarafındaki Müslümanlar mahallesi, hala mevcuttur. Burada yaşayanlar artık Türklüklerini kaybetmiş, Müslüman Çinliler haline gelmişlerdir. Fakat asıllarını bilmektedirler.

O devirde yapılan eserlerden sadece mescit 1911'de yıkılmıştır. Diğerleri olduğu gibi durmaktadır. Mescidin de temeli bellidir. Müze olarak muhafaza edilmekte olan Hamam, Çin'de Türk mimarı tarzında yapılmış yegane Türk hamamıdır.

Dilşâd Hatun, yıllardan beri romancılara ilham kaynağı olmaktadır. Hakkında pek çok makaleler, romanlar (Sui Cien Sin "Şiang-Fei", Pearl Buck "Imperial woman") yazılmış, hatta Japonlar bu konu ile ilgili bir de filim çevirmişlerdir

HALİME ÇAVUŞ (KOCABIYIK)

Kastamonu'da doğan, anne-babasının "kızım gitme" şeklinde yalvarışlarını dinlemeden mücadeleye katılan Halime Çavuş, uzun yıllar Halim Çavuş zannedildi. Kurtuluş Savaşı'na giderken erkek kılığına girdi, erkek gibi traş oldu, saçını kazıttı ve kimseye kadın olduğunu söylemeden Türk askerinin arasına karıştı. Mühimmat taşımada birçok görev yaptı. Bir Düşmanın açtığı ateş sonucu bir ayağı sakat kaldı. Bir keresinde İnebolu'dan cepheye cephane taşırken Mustafa Kemal Paşa'ya rastladı. Ancak rastladığı kişinin O olduğunu bilmiyordu Mustafa Kemal Paşa "Sen üşüyor musun böyle?" diye sordu. "Bey, 100 bin kişi kurtulacak. Ben öleceğim de ne olacak?" dedi. Paşa kafa kağıdını istedi. Verdi. "Sen kız misin?" "Evet." Gün geldi savaş bitti, ancak o ne asker üniformasını çıkardı ne de her sabah traş olmaktan vazgeçti. Savaş sonrası Mustafa Kemal tarafından Ankara'ya çağrıldı. Ailesi önce korktu, Paşa Halime'yi neden çağırıyordu ki? "Gitme" dediler,o yine dinlemedi ...Kapıda yavere "Paşa hangisi bilmiyorum" dedi. Yaverin "soldaki " demesiyle koşup elini öptü. O'nun " Seni yollamıyorum, bizim kızımız ol" önerisine "Annem babam beni bekler" şeklinde cevap veren Halime Çavuş, "Ben ana-babaya itiatlı evlada saygı duyarım" diyen Mustafa Kemal Paşa tarafından çeşitli hediyeler verilerek tekrar evine yollandı ve kendisine maaş da bağlandı.75 yasında hayata gözlerini yumdu

HAFIZ SELMAN İZBELİ

Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kadınlar Kolu kurucularından ve Kastamonu'da ilk kadın meclisi üyesi, sıkı bir Atatürk hayranı ve kendi deyimiyle bir "Cumhuriyet kadını"idi... Kurtuluş Savaşı sırasında Kastamonu' daki kadınları toplamış, asker için çorap, kazak, fanila ordurup cepheye göndermişti. Varlıklı bir aileden geliyordu. Asker Kastamonu'ya geldiğinde hepsini yolda karşılayıp doyurmuştu. Hep "Ben Cumhuriyetçiyim" dermiş. Savaştan sonra yeni baştan herkes gibi Türkçe harflerle okuma yazmayı öğrenmişti. Hafız Selman Hanım'a milletvekilliği de önerilmişti. "Hafız olduğum için başımı açamam. Başımı açamayacağım için de milletvekili olamam" diyerek kabul etmemişti. Mustafa Kemal'in Kastamonu'ya geldiği sırada İzbeli Konağı'nı ziyaret ettiği ve karşılıklı kahve içtikleri söylenmektedir.

GÖRDEŞLİ MAKBULE HANIM

1921'de eşi Usturumcalı Ali Efe ile birlikte Milli Mücadelede çete savaşlarına katılmıştır. 17 Mart 1922'de Akhisar Sungurlu hududu üzerinde bulunan Koca Yayla'da elinde silah düşmanla en ön safta savaşırken başından vurularak şehit edilmiştir

AYŞE HATUN

Ayşe Hatunu hepimiz tanıyoruz. Bilmeyen var mı içinizde?

Onun yapabildiğini acaba hangi ülkenin kadını yapabilir? yada zamanımızda hangi kadın yapabilir?

Benim bir kızım bir oğlum var inanın bu kadar araştırmacıyım düşünüyorum.

Biliyorsunuz sekiz aylık kızı kucağında omuzunda mermi ve cepheye cephane götürüyor. Sekiz aylık kız dinler mi düşmanı, ağlamaya başlıyor. Ve bu sırada ölmesi falan problem değil Hatunun, ama düşman eğer onları fark ederse çok kısıtlı olan cephane cepheye gidemeyecek, bütün düşüncesi o Ayşe Hatun'un. Ve bu arada çocuğunu göğsüne yaşlar, düşman biraz geç gider, indirdiği zaman kendi elleriyle çocuğunu şehit ettiğini görecektir Ayşe Hatun ya da diğer adıyla Tayyibe Hatun.

Peki ne yapar? çocuğunu koyar üzerini bayrakla örter ve aynen şunları söylemiştir. Kafile başkanı komutanımız aktarıyor bunu. "Sen yüzlerce binlerce yıl sonra doğacak Türk çocukları için şehit oldun" (yani şurada oturan bizler için şehit olan) "bu benim içinde senin içinde bir şereftir. Yeterki vatan sağolsun" diyor, omuzuna alıyor cephanesini ve yola koyuluyor.

Hanımefendiler içinizde anne olanlar var. Lütfen bir an için düşünün, çocuğunuzu göz önüne getirin. El bebek gül bebek büyütüyoruz, gözünün içine bakıyoruz, tercih yapın sizden sonraki kuşak mı? çocuğunuz mu? ***(Alıntı)***

SAMSON VE DALİLÂ (1949) Samson and Delilah

Yönetmen:Cecil B. DeMille
Senaryo: Jesse Lasky Jr., Fredric M. Frank, Harold Lamb
Ülke: ABD
Tür: Macera, Dram, Tarihi, Romantik
Vizyon Tarihi: 21 Aralık 1949 (ABD)
Süre: 131 dakika
Dil: İngilizce
Müzik: Victor Young
Nam-ı Diğer: Cecil B. DeMille's S
amson and Delilah
Oyuncular Hedy Lamarr, Victor Mature, George Sanders , Angela Lansbury, Henry Wilcoxon

Özet

Samson gücünün kaynağını kimsenin bilmediği efsanevi bir kahraman. Gönlünü Semadar'ın kardeşi Delilaha kaptırır .Semadar öldürülünce Samson intikam peşine düşer ama Delilah onun gücünün sırrını keşfedip, Samson'u düşmanlarına teslim eder..

Hakkında

Samson (İbranice: שמשון, Şimşon, İÖ XII. yy'ın sonu), Antik İsrail'in son hâkimlerinden biri. Serüvenleri Eski Ahit'in Hakimler Kitabı'nda (13-16) anlatılır. İsrailoğullarının Kenan ülkesinde Filistilerin boyunduruğu altında bulunduğu dönemde (İÖ 1200-1000) yaşayan Samson, Hâkimler Kitabı'nda sözü edilen öteki kutsal savaşçılar gibi İsrailoğullarını yabancı egemenliğinden kurtarmaya çalışan bir önderdir.

Hakimler Kitabı'na göre Samson'un anne babası Danoğulları kabilesindendir. Tanrı, Kudüs yakınlarındaki Tsora'da çiftçilik yapan Manoah adindaki bir adamin kisir olan karisina meleklerinden birini gönderir. Melek kadina: "İşte şimdi, sen kısırsın ve doğurmuyorsun, fakat gebe kalacaksın ve bir oğul doğuracaksın" (Hakimler Bap. 13: 3) der. Kadin olan bitenleri kocasina anlatır, fakat kocasi pek inanmaz ve Tanrı'ya yalvararak meleğini tekrar göndermesini ister. Dilek geregince Tanri meleğini gönderir ve melek, daha önce karisina söylemis olduklarini ona tekrarlar. Manoah Tanrı'ya ekmek ve oglak takdimesinde bulunur. Az zaman sonra bir oğlu olur ve adini Simson koyar.

Çocuk büyür ve bir nezir (Tanrı'ya adanmış kutlu kişi) olur; saçını kesmemek, şarap içmemek ve ölüye el sürmemek üzere ant içerek kendini Tanrı'ya adar. Samson olağanüstü güçlüdür; bir aslanı elleriyle parçalar, bir eşek çenekemeğiyle binden fazla Filisti'yi öldürdü ve tutuklu bulunduğu Gazze kentinin kapılarını sökerek kaçar. Nezirlik andını bozmasıyla gücünü yitirmesi, efsanenin ahlaki içeriğini oluşturur.

Ne var ki, Filisti kadınlarına olan düşkünlüğü, onun mahvına yol açtı; Samson andını ilk kez, Timna kentinde gördüğü bir kızla ziyafet düzenleyip eğlenerek bozar. Sonra, İsrailoğullarının can düşmanı sayılan Filisti halkından olmasına karşın bu kızla evlenir. Düğünde sorduğu bir bilmece yüzünden kız tarafıyla kavgaya tutuşur ve karısının geri götürülmesi üzerine Timna'ya inip çok sayıda Filisti'yi öldürür. Gazze'de bir fahişeyle beraberken de gene Filistilerle dövüşür ve onları uzaklaştırır. Sonra Sorek Vadisinden Delila adlı bir başka Filistiye aşık olur ve onun oyununa gelip düşmanlarının eline düşer. Delila, Samson'un ağzından laf alarak gücünün uzun saçlarından kaynaklandığını öğrenir. Uykudayken saçlarını kesip Samson'u Filistilere teslim eder. Samson, gözleri oyulduktan sonra bir değirmende köle olarak çalıştırılır. Ama saçları yeniden uzayınca eski gücüne kavuşur ve Tanrı Dagan'a

(Tevrat'ta "Dagon" diye geçer) adanan büyük Filisti toprağını yerle bir eder; kendisi de tapınakta bulunan Filistilerle birlikte ölür (Hakimler 16:4-30)

Hakimler Kitabı'nın bu konuyla ilgili bölümleri, hikaye ve efsane türünden söylentilerle karışık basmakalıp anlatılardan oluşan bir popüler tarih niteliğindedir. Bu anlatılar, Yahudi toplumunun o dönemdeki durumunu ve uygarlığını yansıtır. Hakimler Kitabı'nın, Samson'un bir eşek çenekemiğiyle 1000 Filisti'yi öldürdüğünü anlatan bölümü (15:15-17) üzerinde çok inceleme yapıldı. Mezopotamya'da, sapı bitümden ya da bir hayvan çenekemiğinden yapılmış çakmaktaşından oraklar bulundu.

Kutsal Kitap kahramanı, roman döneme ait birçok sütun başlığı üzerinde ve Gil de Siloé (Miraflores Manastırı'nda II. Jean'ın mezarı) ve Claude Lestocard (Paris'te, St-Etienne-du-Mont vaaz kürsüsü) gibi heykelciler tarafından betimlendi. Delila ile olan şansız serüveni, Andrea Mantegna, Lucas Cranach, Guido Reni, Domenico Fiasella, Peter Paul Rubens, Anthony van Dyck, Rembrandt, Jan Steen, Gustave Moreau tarafından işlendi. Georges Rouault, Samson değirmentaşını çevirirken (Los Angeles) adlı bir tablo gerçekleştirdi.

Filmden

Tarihin şafağından önce, insan ruhunu keşfettiğinden beri kendisini esir almaya çalışan güçlerle mücadele etmiştir. Doğanın korkunç gücünün kendisine karşı geldiğini görmüştür. Şimşeğin nazarı, Yıldırımın dehşet veren sesi, Rüzgârın çığlıklarıyla dolu karanlık, korkunun prangalarıyla zihnini köle etmiştir. Korku, insanın aklını kör ederek batıl inançları da doğurmuştur. Şeytani tanrılar insanı ele geçirmiştir. Putperestliğin sunağında insanlık onuru kaybolmuştur. Ve insanın ruhunu, fatihin ayakları altında ezen bir zorbalık doğmuştur. Fakat insanın yüreğinin derinliklerinde o dinmek bilmez özgürlük arzusu hiç sönmemiştir. Bu kutsal kıvılcım ister rahip olsun, ister asker, isterse sanatçı, vatansever, aşık veya devlet adamı bir ölümlünün kalbinde alev alev tutuştu mu o kişinin yaptığı işler insanlığın gidişatını değiştirir ve onun adı çağları aşar. İsa'nın doğumundan bin yıl önce Dan diyarında, Zorah köyünde böyle bir adam yaşamış. Bu kişide büyüklük ve zayıflık, güç ve akılsızlık bir aradaymış. Fakat bunların yanında bir de cesur hayali varmış: Ulusuna özgürlük getirmek. Bu adamın adı Samson'mış. Filistinliler kırk yıldır halkını esir tutuyormuş.

**

Bazen bir arı, bir öküzü harekete geçirebilir.
**

Hangi bilmeceymiş o?

Sor bakalım. Yiyenden et geldi. Güçlüden tatlılık geldi.

Yiyenden et, Aptalca bir bilmece bu!

- Cevap ver o zaman!

- Bir anlamı yok.

- Güçlüden tatlılık mı geldi?

- Kelimelerle oynuyor!

- Bilmeceymiş!

**

522 Yazılar

Bilmecenin cevabını söyle. Beni öyle mutlu eder ki! Bir bal kovanıyla mutlu olacaksan bir aslan bile ayıramaz bizi. Bal kovanı! Cevap bu mu?

Öldürdüğüm aslanı hatırlıyor musun?

Güneşten kemikleri kurumuştu ve yabani arılar oraya üşüşmüştü. Bana getirdiğin bal kovanı oydu demek Samson!

- Baldan tatlı ne vardır?

- Bir aslandan daha güçlü olan nedir?

**

. Dünyada külden ve ölümden başka bir şeyiniz kalmadı.
**

. İnsanlar neden hep en güçlülere ihanet eder?
**

Burası Lehi'ın yeri.

Yüce Tanrım, duy beni. Düşmanlarımın kılıçlarına karşı savaşa hazırla beni. Beni kurban etme ey Tanrım, kollarımı güçlendir ki senin sürülerini dağıtan aslanları yok edeyim.
**

Şimdi benimle evlenir misin?

Aramıza çok fazla yalan girdi. Beni sevmekten çok benden korkuyorsun hâlâ. Senden yeterince korkmuyorum.

- Bana yeterince güvenin yok.

- Seni yeterince seviyorum. Öyleyse, Öyleyse gücünün sırrını ver bana.

- Gücümün mü?

Benim gücüm, Hayır Samson. Hayır! Seni yok edebileceğim bir silah istemiyorum. Silah mı?

Beni gerçekten sevsen silah olmaz. Samson, Samson, nasıl hâlâ içinde şüphe olabilir?

Varsa da buna şimdi son vereceğim. Etrafına bir bak. Gece vahayı aydınlatan ay, Gündüz ışığını veren güneş. Bunların varlığı tesadüf değil. Başlangıçta, o Tek Güç ışığı yaratıp dünyayı ve üzerinde yaşayan canlıları yaratana dek sadece karanlık vardı.

- Senin görünmeyen Tanrın,

- Benim gücümün kaynağı odur. Peki onun gücü sana nasıl ulaşıyor?

Şimdi burada bizimle mi o?

O her yerdedir. Rüzgarda, denizde, ateşte, Ona inanıyorsan kalbinde. Dünyada bir tohumu kırıp koca bir ağaç olmasını sağlayacak tek güç onunkidir. Ve ben bu gücü seninle paylaşabilir miyim?

Herkes paylaşabilir. İnsanları olduklarından üstün kılan bir güçtür bu. Onun sayesinde bazıları müzikle ruhu harekete geçirir. Bazıları insanların kalplerindeki hakikati okuyup onları affedebilir. Bende, beni tutmaya çalışan her şeyi yok etme gücüdür bu.

- Bu güç daima sende mi olacak?

Kadri mutlak olana inancım sürdükçe! Ben ona bağlanalı çok oldu. Çok yemin bozdum. Ama bunu tuttum.

- Bu yemin seni güçlü mü kıldı?

- Çok daha fazlası. Öldürdüğüm aslanı hatırlıyor musun?

- Asla unutamam. O aslanın gücü onu hayvanlar kralı yapar. Görkemli yelesi de gücünün işaretidir.

- Devam et Samson.

Çöl insanları bilir ki aygırların da uzun yelesi güçlerinin işaretidir. Benim halkım, en güçlü koçun yünü en bol olan olduğunu söyler. Fakat gücünün işaretini alır, onu kırkarsan gülünç bir şey olur. Kartalın göğe yükselişini görmüşsündür. Ama bir kanadının ucundan iki büyük tüy kopartırsan o güçlü kartal bir daha uçamaz. Gücünün işareti gitmiştir. Gücünün işareti.

Samson, bu da senin gücünün işareti. Saçların. Bunlar kesilirse,

- Her insan kadar zayıf düşerim.

Yüce Tanrın sana gücünü saçınla mı verdi sence?

Buna inanıyorsun, değil mi?

Annem bana en başından beri öyle öğretti.

Gücün saçında demek.

Ne güzel bir güç bu. Bak, parmağımın ucunda nasıl kıvrılıyor. Kuzgun kanadı gibi simsiyah ve fırtına gibi vahşi. Koparıp gücünü çalabilir miyim?

- Zaten senin olanı çalamazsın. Benimle Mısır'a gel. Orada ne Danlı ne Filistinli, sadece Samson ve Delilah oluruz. Nil Vadisi'nde havaya reçinenin tatlı kokusu yayılır, göklerdeki tek karanlık da ibis kuşlarının gölgesi olur. Gelir misin benimle?

Gözlerim asla sende gördüğümden üstün bir güzellik bulamaz. Ebediyete dek hiçbir şey seni benim kollarımdan alamaz.

**

Her şey yolunda Beni daha ne kadar unutacaksın ey Tanrım?

Daha ne kadar bana karşı duracaksın?

Uzun geceler boyu sana yakarıyorum ama duymuyorsun beni. Ey efendim, ey atalarımın Tanrısı; onlar sana yakardı mı yetiştin. Beni kurban etme ey Tanrım. Hisham, nöbetçiyle beraber dışarıda bekle. Kimse içeri girmesin. Yaklaşmayın ona hanımefendi! Parçalar sizi. Ey efendim, ey atalarımın Tanrısı, Ey Tanrım, bütün insanlar küçümsüyor beni. "Tanrısı yardımına yetişecekmiş." diye alay ediyorlar benimle. Sen benim Tanrımsın, benden yüz çevirme. Çünkü sığınacağım başka kimsem yok. Gücüm mum gibi eridi, kalbimde umutlar tükendi. Kör kaldım ve düşmanlar arasındayım. Ey Tanrım, Ey benim kuvvetim, Bir işaret gönder bana!
**

O çok güçlüydü,

Neden öldü ki?

Onun gücü asla ölmeyecek Saul.

Samson'un saçının kesildikten sonraki çıldırma anı. anthonis van dyck imzalı.

GELİBOLU'YA YENİ KORUMA KALKANI KOMİSYONDA

29 Mayıs 2014 Perşembe
Haber

TBMM (AA) - TBMM Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu'nda Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Hakkındaki Kanun Tasarısı'nın görüşmelerine başlandı.

Tasarı hakkında bilgi veren Kültür ve Turizm Bakanı Ömer Çelik, 2015 yılının Çanakkale Deniz Savaşları Zaferi'nin 100. yıl dönümü olduğunu hatırlattı. Bu nedenle daha kapsamlı anma törenleri ve etkinlikler gerçekleştirileceğini ifade eden Çelik, şunları kaydetti:

"Anma törenlerine geçen yıl 29, bu yıl ise 34 ülke temsilcisinin katıldığını belirtmek isterim. Dost düşman herkese çok şey anlatan ve halen de anlatmaya devam eden Çanakkale Savaşlarının yılda bir kez yapılan tören ve etkinliklerle hatırlanmasını yeterli bulmuyoruz. Anma törenleri gibi dönemsel etkinliklerin kalıcı bir etki bıraktığını söylemek zordur. Bu amaçla Çanakkale Savaşlarının geçtiği Gelibolu yarımadasında sadece 100. yıl anma törenleriyle sınırlı kalmadan sürekli görev yapacak, hizmet verecek bir yapılanmaya gitmek ve bu doğrultuda yeni bir yapı kurmak ertelenemez hale gelmiştir. Bu çerçevede Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Hakkındaki Kanun Tasarısı'nı hazırladık."

Çanakkale Savaşları'nın insanlık tarihinde bir dönüm noktası, kahramanlık ve fedakarlığın doruk noktaya ulaştığı bir mücadele olduğunu vurgulayan Çelik, bu savaşın verilen büyük kayıplara rağmen bugün bile tüm dünyada barışçıl bir anlayış ve saygı uyandırdığına dikkati çekti.

AK Parti hükümetlerinin Gelibolu Yarımadası'nda çok önemli ve kapsamlı çalışmalar yaptığını ifade eden Çelik, bundan sonrası içinde yeni ve önemli çalışmaların planlaması içinde olduklarını söyledi.

Çelik, şöyle devam etti:

"Bundan sonra Çanakkale'deki çalışmalarımıza yeni bir yaklaşım tarzıyla hazırladığımız bu kanun tasarısıyla kurulması öngörülen Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı ile yön ve şekil vereceğiz. Yeni yaklaşım ve bakış açısı ile kastımız bütünsel bir bakışla tarihi alanda yapılacakları planlamak, projelendirmek ve uygulamaktır. Bu kapsamda öncelikle tarihi alanın savaş dönemindeki aslına uygun şekilde planlaması yapılacaktır. Siper, mevzi, cephe, şehitlik, sahra hastanesi gibi tüm savaş alanları gün yüzüne çıkarılacak, restore edilecek ve yaşanan olayları da yansıtacak şekilde yapılandırılacak bir anlamda her alan ve her mekan kendi hikayesini kendisi anlatacaktır. Bu yıl çalışmaları tamamlayacak nitelikte müze, sergi alanı gibi kültürel mekanlar yapılacak. Çanakkale Savaşları'nın ruhunu yansıtacak, gezdiğimiz şehitliklerdeki şehitlerin hangi amaçlar doğrultusunda can verdiğini anlatacak sinema, animasyon, belgesel, CD, müzik, drama, kitap ve benzeri görsel ve işitsel eser ve canlandırmalar üretilecektir. Sonuçta tarihi alan bir açık hava müzesi olarak düzenlenecek ve ziyaretçilerin hizmetine sunulacaktır. Örneğin bu çalışma tamamlandığında siper ve mevzilerin içinde gezebilecek, gezerken bulgur çorbası için askerlerle oturacak ve hikayelerini onlardan dinleyebilecek, en son teknolojiyle hazırlanmış çok boyutlu animasyonlarla çıkarma ve çarpışmaları bizzat içindeymiş gibi izleyebileceğiz."

Kurulması öngörülen Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı'nın başta 18 Mart Şehitler Günü ve Çanakkale Zaferi olmak üzere Çanakkale Savaşları ile ilgili tarihi alanda yapılacak anma etkinliklerini de yürüteceğini anlatan Çelik, bu konuda da bir uyum, eşgüdüm ve birliktelik sağlanacağını bildirdi. Çelik, bakanlığın teşkilat yapısı ve yetkileri ile idari ve mali yapısının da bu hizmetleri verebilecek şekilde düzenlendiğini aktardı. Tarihi alan kapsamındaki orman alanlarının bu vasfının korunacağının da altını çizen Çelik, şunları söyledi:

"Özünde Çanakkale Zaferi'ni kazandıran yüksek ruhun, Mehmetçiğin hatırasının ve manevi mirasının yaşatılması, nesilden nesile aktarılması, çocuklarımızın mazimizden beslenerek büyümesini sağlama

gayreti yatan bu tasarı ile bugüne kadar tarihi alanın önem ve değerine uygun olarak korunması ve Çanakkale Savaşları'nın günümüzde dahi devam etmekte olan etkilerinin hem milletimizin hem de ilgili diğer milletlerin yeni nesillerine aktarılabilmesi için çalışmaların daha verimli ve koordineli yürütülmesini, alınan neticelerle hedefler arasında arzu edilen uyumun daha çabuk ve üst seviyede teminini amaçlamaktadır."

-"Kurulda devlet var, millet yok"

CHP İstanbul Milletvekili Nur Serter, söz alarak tasarının kapsamlı ve çok bileşenli bir konu olduğunu, bu nedenle CHP milletvekilleri olarak alt komisyona sevkini talep ettiklerini söyledi. Serter, Gelibolu'nun yeniden düzenlenmesine, eksikliklerinin giderilmesine ve bölgenin koruma altına alınmasına itirazlarının olmadığını, ancak tasarıda tarihi alan kavramının geçtiğini, bu kavramın kapsamının ise açıklanmadığını savundu. **Serter, tasarı incelendiğinde bölgenin Milli Park vasfının kaldırılacağının görüldüğünü ileri sürerek, buna neden ihtiyaç duyulduğunun açıklanmasını istedi.**

CHP Çanakkale Milletvekili Mustafa Serdar Soydan da tasarının yerel yöneticiler ve sivil tolum örgütleriyle işbirliği içinde hazırlanmadığının görüldüğünü ifade ederek, bu durumu eleştirdi.

CHP İstanbul Milletvekili Haluk Eyidoğan ise bu tasarıların önemli bir konuyu içerdiğini ve pek çok bileşeni bulunduğunu, bu nedenle kapsamlı olarak ele alınması gerektiğini savundu. Eyidoğan, bu tür düzenlemelerin koruma merkezli yapılmasının gerektiğini de söyledi.

CHP Trabzon Milletvekili Volkan Canalioğlu tasarının geneli üzerine yapıtığı konuşmasında düzenlemede yerel yönetimin gözardı edildiğini savundu. **Canalioğlu, "Çanakkale Belediyesi neden burada yok?" diye sordu.**

MHP Ankara Milletvekili Özcan Yeniçeri ise Gelibolu Yarımadası'nda tarihin canlandırılmasına ve koruma altına alınmasını olumlu bulduklarını, **ancak tasarının dayandığı arkeolojik, kültürel ve sanatsal altyapının açıklıkla ortaya konmadığını söyledi.** Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı bünyesinde oluşturulacak koordinasyon kurulunun yapısını da eleştiren Yeniçeri, "Bu kurulda devlet var, millet yok. Yerel yöneticiler niye yok? Tarih diyoruz tarih kurumu başkanı da yok" ifadelerini kullandı.

CHP Sakarya Milletvekili Engin Özkoç, muhalefet partisi olarak önlerine gelen tasarılara şüphe ile baktıklarını belirterek, bunun sebebinin tasarıların tek elden yönlendirmeyle hazırlanması olduğunu savundu**. Özkoç, "Bütün yetkilerin Başbakan'da toplanması bizi rahatsız ediyor. Size ve kurumlarınıza olan güvenlerimizin sarsılmamasından yanayız, her kararın tek iradede toplanmamasını istiyoruz" dedi.**

Tasarıya ilişkin kaygılarının da giderilmesini isteyen Özkoç, bölgedeki mevcut personelin durumu, başkanlığın kurulmasının ardından yaratılacak 300 yeni kadro ve devam eden kira sözleşmelerinin akıbeti konusunun aydınlatılması gerektiğini vurguladı.

AK Parti Çanakkale Milletvekili Mehmet Daniş ise son dönemde tarihi bölgede önemli çalışmalar yapıldığını ve tarihi dokunun yaşatılmasına katkı sunulduğunu söyledi. Çanakkale'nin tarihi dokusu dolayısıyla yoğun ilgi gördüğünü, Çanakkale Deniz Zaferinin 100. yılı olan 2015 yılında ise çok daha yoğun bir ilgi beklediklerini, bu nedenle gerekli düzenlemelerin hızla hayata geçirilmesi gerektiğini kaydetti.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmeler devam ediyor.

****

NOT: Din ve vatan yolunda şehit olan Türk Milletinin aziz hatırasına sahip çıkalım diyerek şahsî veya gayri millî menfaat gözetenlerden Allah Teâlâ'ya sığındığımız gibi, sayısını bilmediğimiz şehitlerimiz konusunda hassasiyet gösterilmesi açıkça beyan ederiz.

***

"Allah yolunda öldürülenler için 'ölü' demeyin. Onlar diridirler; lâkin siz farkında değilsiniz."

Bakara, 154

***

5. Ey insanlar! Allah'ın vâdi gerçektir, sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve o aldatıcı (şeytan) da Allah hakkında sizi kandırmasın!
6. Çünkü şeytan, sizin düşmanınızdır, siz de onu düşman sayın. O, kendi taraftarlarını ancak ateş ehlinden olmaya çağırır.
7. İnkâr edenler için şüphesiz çetin bir azap var, iman edip iyi işler yapanlara da mağfiret ve büyük bir mükâfat vardır.
8. Kötü işi kendisine güzel gösterilip de onu güzel gören kimse (kötülüğü hiç istemeyen kimseye benzer) mi? Allah dilediğini sapıklığa yöneltir, dilediğini doğru yola iletir. O halde onlar için üzülerek kendini helak etme. Allah onların ne yaptıklarını biliyor.

(Fâtır Suresi)

ZİON KATIR BÖLÜĞÜ (ZİON MULE CORPS)

Yahudi Katır (Ester) Bölüğü, 1. Dünya Savaşı'ndaki "**Yahudi Lejyonu**", İspanyol İç Savaşı'ndaki "**Botwin Bölüğü**" ve 2. Dünya Savaşı'ndaki "**Yahudi Alayı**"ndan önce kurulmuş ilk "diaspora" birliğiydi... Bu birlik, 2000 yıldan bu yana, Yahudi tarihinin "bir savaşa katılan ilk askeri birliği" olma şöhretini kazanacaktı.

Ancak, onların öyküsünü anlatmadan önce, Yahudiler'in I. Dünya Savaşı öncesinde "bir Yahudi devleti kurmak" adına çizdikleri eylem planlarından söz etmek gerekir.

****

Theodore Herzl, Siyonizm'in fikir babasıydı. Henüz 44 yaşındayken kalp krizinden öldü...

Yahudilerin "vadedilmiş topraklar"a yönelik özel bir ilgisi veya dikkate değer bir söylemi olmamıştır. Babil sürgününden sonraki 1000 yıldan fazla süre içinde yerleşim tercihleri, ya ekonomik çıkarları nereye yönlendirmişse, ya da hangi egemenlik aygıtı onların yaşamasına izin vermişse öyle biçimlenmiştir. Ancak, 10. yüzyılda Avrupa ve özellikle Rusya'da yükselen antisemit dalga, Filistin'e yönelik yurt özlemlerinin yeniden hatırlanmasına yol açmıştır.

Yahudiler'in bir kısmı, binlerce yıl önce kovuldukları Filistin'e dönmek için bir Mesih beklerken, diğer bir kısmı da buna gerek olmadığını, Filistin'e kendilerinin de dönebileceğini düşünüyordu. Bu kişilerden biri de 1896'da "*Der Judenstaat*" (Yahudi Devleti) adlı eseri yazan **Theodore Herzl** adlı Budapeşteli bir Yahudi'ydi. Yahudiler'in ancak bir Yahudi devleti kurarak özgürleşebileceklerini savunan Herzl, bu devleti kurmak için de üç şartın yerine getirilmesi gerektiğine inanıyordu: 1- Bir banka, 2- Filistin'de toprak satın almak için oluşturulacak bir Yahudi Ulusal Fonu, 3- Yahudileri birbirine bağlayacak bir siyasal örgüt (Dünya Siyonist Örgütü)...

Herzl'in bu önerisi, dünyanın dört bir yanına dağılmış Yahudiler arasında güçlü bir destekle karşılanacak ve bu sayede uluslararası Yahudi hareket, Siyonizm bayrağı altında çok büyük bir etkinlik elde edecekti.

I. Dünya Siyonist Kongresi'ni **Basel**'de toplayan Herzl, dünya Yahudileri'nin en zenginlerini seferber etti. İkinci girişimi ise Osmanlı devleti ile ilişki kurmak oldu. 1892 ile 1902 yılları arasında 5 kez İstanbul'a gelerek sarayla ilişki kurmaya çalıştı. Amacı, Filistin'deki topraklardan bir kısmını satın almaktı. Ödeyeceği parayla Osmanlı devletinin ekonomisinin düzeleceğini ve o günün parasıyla 30 milyon Sterlin'i bulan dış borçlarının ödeneceğini söyleyen Herzl'in arzu ettiği alanın sınırları da şöyleydi: Kuzeyde Kapadokya dağları, güneyde Süveyş Kanalı'na kadar olan bölge..

17 Haziran 1896'da, **Abdülhamid**'in yakın dostu ve Avrupa'daki ajanı Polonya asıllı **Kont Phillip de Newlinsky** ile İstanbul'a gelen Herzl'e Sultan'ın hasta olduğu söylendi ve görüştürülmedi. Daha sonra Newlinsky'nin aktardığı teklif üzerine de Abdülhamid'in şu yanıtı verdiği söylenir:

" Eğer Mösyö Herzl senin bana olduğun gibi bir arkadaşın ise, ona nasihat et, bu konuda bir adım atmasın. Ben, bir karış bile olsa toprak satamam. Zira bu toprak bana ait değil, milletime aittir. Benim milletim bu imparatorluğu savaşta kanlarını dökerek kazanmışlar, onu kanlarıyla mahsüldar kılmışlardır. Bu toprak bizden sökülüp alınmadan evvel, biz onu tekrar kanlarımızla sularız. Benim Suriye ve Filistin alaylarımın efradı birer birer Plevne'de şehit düşmüşlerdir. Onlardan bir tanesi dahi dönmemek üzere muharebe meydanlarında kalmışlardır. Devlet-i Aliyye bana ait değil, Türk milletine aittir. Ben onun hiçbir parçasını veremem. Bırakalım Yahudiler milyonlarını saklasınlar. Benim imparatorluğum parçalandığı zaman, onlar Filistin'e hiç karşılıksız sahip olabilirler. Fakat, yalnız bizim cesetlerimiz parçalanarak bu ülke taksim edilebilir. Ben canlı bir vücut üzerinde ameliyat yapılmasına razı değilim…"

II. Abdülhamid, sadece Siyonistler'in teklifini reddetmekle kalmamış, büyük güçler nezdinde diplomatik girişimlerde bulunarak Yahudîler'in "Siyonistleşmesi"ni de engellemeye çalışmıştı. "Duhûliye Nizamları" hazırlatmış, Siyonistler'in yabancı himaye elde etmelerini önlemek için çaba harcamış ve Filistin'den Yahudiler'in arazi satın almalarını yasaklamıştı.

Aslında bu teklifin reddi, Abdülhamid'in vatanseverliğinin değil, temel meşruiyet dayanağı olarak geliştirilen pan-İslamist siyasetin zorunlu gereğiydi. Çünkü Abdülhamid, Osmanlı topraklarını vatan değil sülalesinin mülkü, kendini de tanrının yeryüzündeki gölgesi gören ve "*Vatan, insanların ayaklarının bastığı yerdir. Onun uğruna ölmeyi anlamıyorum*" diyen biriydi. Arapça'nın devletin resmi dili olmasını öneren ve kişisel parasını da yabancı ülkelerdeki bankalarda Ceb-i Hümayun Nazırı **Agop Paşa**'ya işlettiren bu Sultan, petrol kokusunu alınca Musul'u da özel arazileri arasına katmıştı…

Theodore Herzl, ısrarından hiç vazgeçmedi; Osmanlı sultanından sonra İtalya kralına gitti, ona da "*yıkılmakta olan Osmanlı'nın toprağı Filistin'inin Yahudiler'e verilmesi için çalışırsa, İtalyanlar'ın Trablus'u almalarına maddi açıdan yardımcı olabileceklerini*" söyledi. Ama aldığı yanıt olumsuz oldu. Bu sıralarda, Rusya'dan önemli sayıda Rus Yahudisi Filistin'e göçüyordu. Sayıları kısa zamanda 80.000'leri bulacaktı… Almanya ve Osmanlı devletlerinden yüz bulamayan Siyonistler, bu kez İngiltere'ye yöneldiler. Ancak, o dönemde İngiltere, yerel Arap egemenlerle ilişkide olduğundan Yahudi çıkarlarına uygun bir siyasetten kaçınmak zorundaydı. Bu yüzden İngiliz Başbakanı **J. Chamberlain**, Yahudiler'e Kenya'da bir yerleşim yeri kurma teklifi yaptı. Ne var ki, T. Herzl'in onayına rağmen, bu teklif de Siyonist Birliği'nce reddedildi…

1867 tarihli Osmanlı Arazi Kanunnamesi, Yahudiler'in Kutsal Topraklar'da arazi almalarını engellemiyordu. 5 Mart 1883'de çıkarılan yeni kanun, yabancı Siyonistler'in Osmanlı ülkesinde taşınmaz mal satın almalarını yasakladığı halde, Osmanlı vatandaşı olan Yahudiler'e herhangi bir yasak getirmemişti. Yahudiler bu açıktan yararlandı ve yerli Yahudiler'e Siyonist örgütlerce para verilerek, bölgede önemli bir miktar toprak parçasının Siyonistlerce satın alınmasını sağladılar. Bu şekilde **Hayfa** ve **Akkâ**'da Yahudiler'in iskânı sürekli hâle getirildi.

Bu satışlara göz yumanlar da ne yazık ki, yöredeki Osmanlı idarecileri ve memurlarıydı. Çünkü, başkentten uzak ve yönetimin unuttuğu bu imparatorluk beldesinde bütün kapıları açan bir anahtar vardı: Rüşvet… Yahudiler, bu anahtarı kısa zamanda keşfetmekte gecikmediler; her türlü engele rağmen arazi almayı sürdürdüler. Ancak, hepsi de başarılı olamıyordu; bölgenin daha eski Yahudileri, sahip oldukları şeyleri kaybedecekleri korkusuyla yeni komşularını Osmanlı vatandaşı olmaya zorlarken, bir taraftan da Osmanlı ordusuna katılıyorlardı.

Abdülhamid'in devrilmesi sonrasında İttihat ve Terakki nezdinde önceki tekliflerini yineleyen Siyonistler, tekrar hayalkırıklığına uğradılar. Çünkü İttihatçılar, her ne kadar özgürlükçü ve halkçı olarak işe başladılarsa da, Balkan savaşları sonrasında merkeziyetçi ve Türkçü bir siyaset tutturmak zorunda kalmışlardı. Bu nedenle, Arapları bir de Yahudi meselesiyle ilgili olarak karşılarına almak

istemiyorlardı. Yahudiler'e verilecek hakların bölgede zaten bir süredir kıpırdanmakta olan Araplar'ı da kışkırtacağı bilinmeyen birşey değildi. Bunun üzerine de Siyonizm, ABD'deki etkisiyle ve ABD üzerinden İngiltere'yi zorlamaya başladı.

Osmanlı hükümeti, Yahudiler'in Filistin'de oradan oraya göçmesine, seyahat etmesine, Arap çapulculara karşı kendilerini savunacak güvenlik birimleri oluşturmalarına izin vermiyordu. Sayıları giderek artan ve 80.000'e ulaşan bu göçmen Rus Yahudileri'nin düşmanla işbirliği içine gireceğinden kuşkulanıyordu. Mısır'dan yapılacak bir İngiliz saldırısında, bu Yahudiler'in onlara yardım edeceğinden korkuluyordu. Gerçekten de, bu göçmen Yahudiler'in büyük kısmı, gizliden gizliye silah edinmeye ve İngilizler lehine casusluk yapmaya başlamıştı. (Hatta, Osmanlı ordusunda yıllarca çalışıp rütbe aldıktan sonra İngiliz ordusuna kaçan birçok Yahudi oldu…) **Aaron Aaronson** adlı bir Yahudi'nin yönetiminde kurulan **NILI** (netzah yisrael lo yeshaker-I Sam. 15:29) adlı istihbarat örgütü hiç durmadan İngilizler'e bilgi uçuruyordu. Osmanlı yöneticilerinin bu duruma karşı takındığı tavır da sert oldu; birçok Yahudi yakalandı, öldürüldü veya Mısır'a göçe zorlandı. Çünkü, artık Osmanlı, bütün Yahudiler'e "casus" muamelesi yapmaya başlamıştı. **Telaviv** zorla Yahudiler'den arındırıldı. İngilizler de bu Yahudiler için Mısır'da çadır kamplar oluşturdular… Özellikle ABD bandıralı **USS. Tennessee** gibi içinde orkestra bulunan gemiler, bu Yahudiler'i İskenderiye'ye taşıyordu.

1914 yılının Aralık ayında, İskenderiye'de dörtte üçü Rus Yahudisi olan yaklaşık 12.000 göçmen toplanmıştı. Bunlardan Mısır Yahudi Topluluğu ve İngiliz askeri yetkilileri tarafından korunup kollanan 1200 tanesi, Mısır İçişleri Bakanlığı Mülteciler Masası Şefi **Mr. Hornblower** tarafından **Cabbari** ve **Mafruza** kamplarına yerleştirilmişti. Bu mülteciler, kendilerine verilen bir kimlik kartı sayesinde, günde üç öğün yemek yiyebiliyorlar ve kamp içinde çalışabiliyorlardı. Ancak, her yeni gelen mülteci grubu, Filistin'de kalanların "*Türkler'den kötü muamele gördüklerine dair*" haberler taşımakta ve bu haberler de kampta bekleşenleri öfkelendirmekteydi…

Mordehay Margolin

3 Mart 1915 akşamı, 8 kişilik bir Yahudi komitesi, Gabbari kampında, bir akaryakıt firmasının temsilcisi olan **Mordehay Margolin**'in odasında toplandı. Bu adamlardan ikisi, daha birkaç gün önce tanışmıştı: **Ze'ev Jabotinsky** ve **Joseph Trumpeldor**, o sıralarda Siyonist liderler olarak biliniyorlardı. Bu ikisi; fizikçi **Dr. Weitz**, Şarap Birliği temsilcisi **Victor Gluskin**, Amerikalı işadamı **G. Kaplan**, Anglo-Palestine Bankası'ndan **Z. D. Loventin** ve agronomist **Akiva Ettinger**'e yeni bir "**Yahudi Lejyonu**" planı sundular. Plan, 5 kabul, 2 red, bir de çekimser oyla kabul edildi. 12 Mart günü, Mafruza kampında, ahırdan bozma bir salonda toplanan 200 Yahudi'ye Jabotinsky'nin yaptığı duygulu bir konuşma da etkisini gösterdi; bir defterden yırtılmış A4 büyüklüğünde bir kağıda İbranice yazılan 7 satırlık kararı 180 kişi imzaladı.

****

Komite'ye bu planı sunan **Ze'ev Jabotinsky**, 1880'de **Odessa**'da doğmuş, Rusya'da eğitim almış ve 1898'de Bern ve Roma'da hukuk öğrenimi görmüştü. Geçimini gazetecilikle kazanıyor; iki Odessa gazetesine muhabirlik yapıyordu…

Vladimir Jabotinsky

1880-1940

1901'de Odessa'ya döndüğünde Siyonist hareketten iyice etkilenmiş durumdaydı. Ayrıca, Rusca, İbranice, İngilizce, Fransızca, Almanca ve Yiddiş dillerini bildiğinden, nereye gitse kalabalıkları yönlendiren bir güce sahipti. Bu nedenle, Siyonist kongrelerinde oldukça etkileyici oluyordu. Önceleri, Yahudiler'in Filistin'e yerleşmelerini ve Diaspora'daki politik ve eğitimsel eylemlerini destekledi. Doğu Avrupa ve Rusya'da Yahudi düşmanlığının toplu katliamlara dönüşmesi nedeniyle birçok Siyonist lider gibi o da Theodore Herzl'in düşüncelerine katılmıştı. Bu sırada çıkan 1. Dünya Savaşı nedeniyle gazetesi onu batıya gönderdi. Osmanlı İmparatorluğu Merkezi Güçler (Almanya-Avusturya-İtalya) yanında savaşa girdiğinde, Jabotinsky de "*Avrupa'nın hasta adamı*"nın artık yıkılacağını öngörmüştü. Bu öngörüsü onu, o ana kadar tarafsız olan Siyonist hareketin Filistin'le ilgili emelleri için, savaşta artık İtilaf Güçleri (İngiltere-Fransa-Rusya) yanında yer alması gerektiğine inandırmıştı.

Jabotinsky, 1908 Jön Türk devriminden sonra İstanbul'a gelmiş ve geniş bir çevre yapmıştı. Jön Türkler arasında da aktifti ve bu sayede Türkler'i de yakından tanıma fırsatı bulmuştu. Türkler'i, "*büyük devlet adamları çıkaran ve asker yetiştiren, iyi kalpli ve misafirperver bir millet*" olarak düşünmekteydi.

(*Jabotinsky, 1917 yılında yayınladığı "Turkey and the War" [Türkiye ve Savaş] adlı kitabında, I. Dünya Savaşı'nın çıkış nedeninin, İtilaf devletlerinin iddia ettiği gibi Alman militarizmi değil, "şark meselesi"*

olduğunu ileri sürecekti. Savaşın Osmanlı Asyası'nı paylaşmaktaki ahenk yoksulluğundan çıktığını söyleyen Jabotinsky'ye göre Almanya, tüm Osmanlı'yı himayeye almak bahanesiyle Şark'ın zenginliklerine sahip çıkmak isterken; Fransızlar Suriye'ye, İngilizler Mezopotamya'ya, Rusya Doğu Anadolu ve Boğazlar'a, Yunanlılar ve İtalyanlar da İzmir'e göz dikmişlerdi.. Ona göre, Osmanlı İmparatorluğu artık parçalanmaya yüz tutmuştu. "Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasını isteyen, Türk halkının düşmanı değil dostudur" diyen Jabotinsky'ye göre, Osmanlı artık bölünmeli ve milli devletlerin kurulmasına izin verilmeliydi. Bu düşünceler ve Siyonizm davası, onda Osmanlı'ya karşı savaşma fikrini doğurmuştu; Jabotinsky de bu savaşı yüksek sesle öneren ilk kişiydi.)

Joseph Trumpeldor

1880-1920

Jabotinsky'nin İskenderiye'ye gittiğinde tanıştığı adam, **Joseph Trumpeldor** adında biriydi. Trumpeldor, St. Petersburg Üniversitesi'nin Dişçilik Fakültesini bitirmiş, ancak kariyerini askerlikte yapmış bir Rus Yahudisi'ydi. 1904-1905 Japon-Rus savaşında, ünlü **Port Arthur** kuşatmasında Rus ordusunda savaşırken sol kolunu kaybetmiş ve bu nedenle Rus Çarı tarafından ülkenin en büyük 4 şeref madalyasıyla onurlandırılmış bir gerçek kahramandı. Kendisine orduda tekrar görev verilmesine rağmen Trumpeldor Rusya'da rahat değildi; Filistin'e yerleşerek toprakla uğraşmayı istiyordu.. 1914'te Filistin'e geldi ve burada, kendisi gibi göçmüş Rus Yahudiler arasında siyasi faaliyetlere girişti.

Jabotinsky ile Trumpeldor, ilk kez Aralık 1914'te, Mısır'da **Cabbari** mülteci kampında karşılaştıklarında aynı idealleri paylaştıklarını anlamışlardı. Trumpeldor, mültecilerden bir lejyon oluşturup bu birliği Türkler'e karşı İtilaf Güçleri'nin hizmetine sunmayı ve bunun karşılığında da İsrail'i kurmakta İngilizler'den yardım almayı savunuyordu. O da, yapılan savaşa katılmazlarsa, Filistin'i Türkler'den kurtarmak ve "*Yahudiler'e vaadedilmiş ülke İsrail*" yaratmak için asla talepkâr olamayacaklarına inanıyordu..

Trumpeldor ve Jabotinsky, İskenderiye'deki bu mülteci kalabalığından yararlandı; 1000 kişilik bir liste hazırlayıp bir dilekçeyle Mısır'daki İngiliz güçlerinin komutanı **General Sir John Maxwell**'e başvurdular. Ne var ki Maxwell, 22 Mart 1915 günü aldığı bu dilekçeyi, "*Filistin'e bir taarruzun şimdilik sözkonusu olmadığı*"ndan başka, "*İngiliz ordusu kurallarının yabancı ulusların mensuplarından askere almaya izin vermediğini*" belirterek reddetti. Ancak generalin bir başka teklifi vardı; neden bu gönüllülerden diğer Türk cephelerinde kullanılacak bir katır ulaştırma birliği oluşturmuyorlardı? Hatta, bu birliğe bir de isim bulmuştu; "**Asuri Yahudi Mülteci Katır Birliği**"…

Jabotinsky ve komite üyeleri bu teklifi derhal reddettiler. Teklif ve birliğin adı onur kırıcıydı. İtilaf ordusunun içinde bir "*katır taburu*" olmayı içlerine sindirememişlerdi. Ama Trumpeldor, "*herhangi bir anti-Türk gücün Sion yolunu açacağı*"na kalpten inanıyor ve sadece Yahudiler'den kurulu böyle bir birliğin, İsrail'i özgürlüğüne kavuşturacak gücün başlangıcı olacağını iddia ediyordu:

"….Bir askerin bakış açısıyla… Filistin'e özgürlüğünü vermek için Türkler'i yok etmeliyiz. Ve onları nerede, güneyde mi kuzeyde mi yeneceğimiz sadece teknik bir mesele… Herhangi bir cephe bizi Zion'a ulaştırır…"

Alb. John H. Patterson

1867-1947

Tam bu noktada, sahneye **Yarbay John H. Patterson** adlı bir İngiliz subayı girdi. Kraliyet istihkamcılarından olan bu demiryolu mühendisi, 1898'de Uganda'ya gönderilmiş; Hintli Müslüman işçilerle Mombasa-Nairobi demiryolunu yapmıştı. Boer Savaşı gazisi bir İrlandalı'ydı. Hindistan ve Güney Afrika'da çok şöhret kazanmıştı. Özellikle Afrika'da yöre halkının "*insan yiyen*" adını taktığı iki aslanı öldürmüş, ama adı bir seks skandalına karışınca ortalıktan kaybolmuştu. Skandalın nedeni, bir subay arkadaşının karısıyla aşk yaşamasıydı…

Patterson'u Kahire'ye çağıran, General Maxwell'di. Onun Eski Ahit ve diğer dini kitapları okumuş, tarihi Yahudi kahramanları hakkında bilgi sahibi bir adam olduğunu biliyordu. Patterson Yahudiler'e de çok sempati duyuyordu. Bu nedenle kısa zamanda Jabotinsky ve Siyonizm destekçisi oldu. 19 Mart günü, Mafruza kampında göçmenlere hitaben yapılan bir toplantıda, Patterson; "*savaşta ileri hatlara cephane ve malzeme taşıyan bir kişinin, ileri hatta düşmana kurşun sıkan kişi kadar cesur olması*

gerektiği"ni vurgularken, onlara eşlik eden **Gen. Alexander Godley** de, "*Bugün, İngiliz halkı, Yahudilerle bir akit imzalamıştır*" dedi…

Patterson, Hindistan ve G. Afrika'da görev yapmıştı. Afrika'da insan yiyen iki aslanı öldürmesiyle büyük şöhret kazanmıştı. Bu olayı, daha sonra kitap yaptı…

Böylece, Yahudi Katır Bölüğü, Mısır'da, 23 Mart 1915'te, Yarbay Patterson yönetiminde göreve başladı. Trumpeldor, birlikteki 2. komutandı. İkisi, Kahire'den Yahudi mültecilerin yaşadığı İskenderiye'ye gittiler ve Rue Sesostris 14 numarada bir karargah kurdular. 31 Mart'ta, Yahudi toplumunun önde gelenleri, özellikle de **Hahambaşı Prof. Raphael de la Pergola**'nın yardımlarıyla Cabbari'de gönüllü kaydettiler. İlk 500 kişiye yemin ettiren Hahambaşı Pergola, yaptığı konuşmada Patterson'u, "İ*srail'in Mısır'dan Vadedilmiş Ülke'ye ulaşmasını sağlayacak 2. Musa*" olarak tanıttı. Başlangıçta bu birliğe karşı olan Jabotinsky ise Avrupa'ya gitmeye karar verdi. Roma, Paris ve Londra'da, İtilaf Güçleri'nin içinde "*tam teşkilatlanmış bir Yahudi lejyonu*" kurulmasına destek vermeleri için birtakım devlet adamlarıyla görüşmeler yapmayı planlamıştı. Ama, görünürde pek de umutlu değildi.

Tam bu sırada, İskenderiye'deki Rus konsolosu **Petrov**, Mısır ve İngiliz yetkililerini uyararak, Rus Yahudileri'nin Rusya'ya geri gönderilmelerini istedi; çünkü bunlar Rus ordusunda kullanılacaktı. Ancak, Hahambaşı Pergola, Jabotinsky ve Yahudi banker **Edgar Suarez**'in de yardımıyla, ilişkilerini kullanarak bu konunun rafa kaldırılmasını sağladı.

Zion Katır Birliği'nin arması…

Bu yeni birlik, **Mısır Seferi Gücü**'nün bir birliği olarak tasarlandı. Birlik, 737 adam, 5 İngiliz ve 8 Yahudi subaydan oluşacaktı. 20 at ve 750 yük katırı, eyer ve yük sandıkları, her biri 4 galon su alan bidonlar İskenderiye'de temin edildi. Yahudi subaylar, İngilizler'den yüzde 40 daha az ücret alacaktı. Birlik, her biri iki subaylı 4 takıma, her takım, bir çavuş yönetiminde 4 bölüğe, her bölük de başlarında birer onbaşı olan alt birimlere ayrıldı.. Emirler İngilizce ve İbranice verilecekti. Hahambaşı da "*onursal din görevlisi*" olarak nitelendi. Subayların ve askerlerin birçoğu yüksek okul okumuş ya da öğretmenlik, avukatlık yapmış profesyonel insanlardı. Sıhhiye ekibinin başına getirilen **Dr. Meshulam Levontin** de bunlardan biriydi.

Yahudi Katır Bölüğü, 562 adamla 17 Nisan 1915 günü **Anglo-Egyptian** ve **Hymettu**s gemileriyle Gelibolu'ya doğru yola çıkmış ve 25 Nisan 1915 günü de yarımadaya ayak basmıştı. Hepsinin yakasında da sarı renkli Davut yıldızı motifli birlik arması işliydi. Birlik ikiye bölünmüştü; yarısı ünlü 29. Tümen'le birlikte Seddülbahir'e, diğer yarısı da ANZAC Kolordusu'yla birlikte Arıburnu'na çıkarılmıştı. Ancak, bu ikinci grup, görünürde nedensiz, Mısır'a geri gönderildi. Hamilton'un bir mektubunda belirttiğine göre, bu tasarrufun nedeni, Anzac askerlerinin, Katır Birliği mensuplarına "Türk zannederek" ateş etmeleriydi. Diğer grup ise, savaş boyunca Seddülbahir'deki tek ulaştırma birliği oldu ve yoğun ateş ve inanılmaz güç şartlar altında, ön cephelere su, cephane, yiyecek ve diğer ihtiyaçların ulaştırılması görevi yaptı.

Savaşa **Gen. Ian Hamilton**'un kurmay heyetinde görevli olarak katılan ve 1932'de "*Çanakkale Askeri Operasyonu*" adlı önemli kitabı yayınlayan **Gen. C.F. Aspinall-Oglander**, Hamilton'un Yahudi Katır Bölüğü için şöyle dediğini anlatacaktı:

Birlik, sahile indirilen malzemeyi katırlara yüklüyor…

"*Savaşta aynı ölçüde şöhret kazanan İngiliz ve Hint güçlerinin yanı sıra Yahudi Mülteci Katır Bölüğü (Zion Katır Bölüğü olarak bilinir), Suriye ve Filistin'deki mülteci Yahudiler'den kısa sürede teşkil edilmişti. Ağırlıklı olarak Rusya kökenli bu insanlar Mısır'a güvende olmak için gelmişlerdi. Albay Patterson, bunlar arasından 750 katırla 500 adam seçmekle görevlendirildi. Emirler kısmen İbrani, kısmen de İngiliz dilinde veriliyordu. Bu adamlar, 1915'te Süveyş Kanalı'ndaki savaşta Türkler'den ele geçirilen tüfeklerle silahlandırılmışlardı. Bu birlik, büyük bir olasılıkla, İsa'dan sonra 70'de Kudüs'ün düşüşü sırasında, Titus'un idaresindeki Roma ordusuna karşı savaşan Yahudi güçlerinden sonra savaşmış ilk Yahudi birliğiydi…*"

Savaş sırasında, uluslararası kamuoyu, cephedeki bu biricik Yahudi birliğine büyük ilgi gösterdi. New York'ta yayınlanan Yahudi gazetesi **Der Tag**, bu birlik hakkında Ian Hamilton'a başvurmuş ve bilgi istemişti. Hamilton şöyle yanıtladı Der Tag'ı:

"Bildiğiniz gibi, burada emrimde savaşan bir Yahudi birliği var. Bildiğim kadarıyla da, Hıristiyanlık çağında böyle bir olay ilk kez oluyor.

Bu insanlar, Türkler tarafından, aileleri ile birlikte, acımasızca, aç-bilaç Kudüs'ten kovulunca Mısır'a gelen kişiler…

Tüm birlik bu insanlardan oluşturuldu ve benimle burada Türkler'e karşı savaşıyorlar. Bu birlik resmi olarak Zion Katır Bölüğü olarak adlandırıldı; subay ve erleri yoğun ateş altında su, cephane taşımakta büyük cesaret gösteriyorlar. Bunlardan özellikle bir er için Majesteleri Kral'a DCM madalyası ile ödüllendirilmesi için teklif ettim. (Zaten 3 tanesine verilmişti) "

Ne var ki, bu birlik için işler hep böyle iyi gitmedi. Birlikte, kimi zaman sonu herkesin önünde kamçıyla cezalandırmaya varan ciddi disiplinsizlik olayları görülüyordu. Ayrıca, Yahudi idealistlerle birlikte Mısır'daki mülteci kampının zor şartlarından kurtulmak için birliğe yazılmış olanlar arasında çatışmalar oluyordu. Bu da, "*Trumpeldor'un Rusları*" ile **Sefarad Yahudileri**'ni kavgaya sürüklüyordu. Ancak, Patterson'un iyi niyeti ve sabrı ile Trumpeldor'un fedakarlıkları bir çimento olarak bu birliği Gelibolu macerasının sonuna kadar bir arada tutmayı başardı. Gelibolu savaşı sona erdiğinde, birliğin 15 üyesi ölmüş, 25'i de yaralanmıştı. Katır kaybı ise 47'diydi. 1915'in Haziran ayında Patterson, adam toplama, bir üs kurma ve iki birlik daha oluşturması için İskenderiye'ye gönderildi ama Gelibolu'daki birlik Kahire'den sadece 150 kişilik bir takviye alabildi.

Amerikan Yahudi dergilerinde yayınlanan "Zion'un Kızı" posteri…

Zion Katır Bölüğü'nün görevine, bir destek birliği olarak 26 Mayıs 1916'da son verildi. Patterson, birkaç kez hastalanmış ve yaralanmıştı. Bu nedenle, İngiltere'ye döndü. Daha sonra, tıpkı Jabotinsky'nin arzu ettiği gibi, tamamı Yahudiler'den oluşan ve **Yahudi Lejyonu** adını alan bir muharip birlikle **General Allenby**'nin Filistin'deki harekatına katılacaktı. Bu kez, neredeyse dünyanın her yerinden gönüllü aranıyordu. Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan Yahudi dergilerinde boy boy

posterler basılıyor, bu posterlerde Yiddish dilinde "*Sion'un kızı… Eski ülkesini istiyor. Yahudi Alayı'na katıl!!!*" yazıyordu.

Trumpeldor ise, 1917'de Rusya'ya dönerek Geçici Hükümet'e Rus ordusu içinde bir Yahudi alayı kurmak için yardım etti. Bu alay da Kafkas cephesinde Türkler'e karşı kullanılacaktı. Ancak bütün bu uğraşısı, Rusya'nın Almanya'yla 1918'de **Brest-Litovsk** anlaşmasını imzalamasıyla boşa gitti. Ertesi sene Filistin'e döndü ve bölgedeki Yahudi yerleşimcilerin Arap saldırılarına karşı kendilerini savunma çabalarına yardım etti. 1 Mart 1920'de, **Tel Hai** adlı yerleşim yerinin savunulması sırasında da Araplar tarafından kalleşçe öldürüldü. Ölmeden önceki son sözleri "*Ein davar, tov lamut be'ad arzenu*" oldu.

Yani, "*Boşverin, vatan için ölmek güzel…*"

Trumpeldor, Siyonistler ve İsrail için bugüne kadar bir kahraman olarak kaldı. 1923'te Litvanya'nın **Riga** kentinde Siyonist bir gençlik hareketi olarak kurulan ve üye sayısı 1938'de 90.000'e ulaşan oluşumun adı "BETAR"dı, yani "**Berit Trumpeldor**" (Trumpeldor Akdi)…

Tel Hai'de Trumpeldor'un öldürüldüğü ev ve anısına dikilen anıt.

****

Parçalanan Osmanlı'nın topraklarında kendilerine "*vaadedilen ülke*"lerini kurabileceklerini düşünen, çoğunluğu Rusya'dan göçme Yahudiler, İtilaf güçleri yanında Çanakkale Savaşı'na katılmakta fayda gördüler. Hesaplarına göre, İngilizler galip çıktıklarında, katkılarının karşılığı olarak bu toprakları kendilerine vermek zorunda kalacaklardı. Nitekim, biraz gecikse de sonuç böyle oldu.

Kuleli mezunu Mülazım-ı Sani Abdullah Abut Abigadol, birliğinin başında cepheye giderken (solda)… Dr. Abraham Abravanel ise, önce Çanakkale'de Harp Madalyası, sonra İstiklal Madalyası almış bir Osmanlı Yahudisi'ydi…

Yahudiler, savaşın garip bir cilvesi olarak, karşılarındaki siperlerde Osmanlı askeriyle omuz omuza savaşan Osmanlı Yahudileri'ne kurşun atacaklardı. Siyonist Yahudiler Osmanlı'nın yıkılmasını "yeni bir gelecek" olarak görürken, Osmanlı Yahudileri ise bu olayı "geleceklerinin mahvolması" olarak algılamışlardı. Yüzyıllardır askerlik bile yapmamış olan Osmanlı Yahudileri, kendilerini 400 yıldan beri kucaklayan devletin bu savaştan hasarsız kurtulabilmesi için cepheye de gitmişler, cephe gerisinde de hizmet etmişlerdi. Ama dünya siyaseti, yüzyılın başında onları cephede birbirine kırdırıyordu…

Yahudi katırcıların Gelibolu yarımadasında Türkler'e karşı savaştığı Filistin'de 4. Ordu Kumandanı **Cemal Paşa**'nın da kulağına gitmişti. Onu ve diğer Türk yetkilileri teskin etmek isteyen bölgedeki Osmanlı Yahudileri, cemaate bir duyuru yaparak, "*İngilizlerle birlikte savaşa katılmanın doğru olmadığı*"nı açıklamış ve hatta Kudüs'te bir protesto yürüyüşü bile düzenlemişlerdi. Ancak, cemaat olarak güvenilirliklerini bir kere yitirdiklerinden Osmanlı devletinin bölgedeki Yahudiler'e baskısı arttı ve bu tutum da, aslında bölgeye sonradan göçen Rus Yahudileri gibi devlete sadık Yahudiler'in Osmanlı yönetimine desteğini de yok etti.

Kuşkusuz, İngilizler, Yahudiler'i, onlara bir devlet yaratmak için kullanmamıştı. En baştaki korkuları, Filistin'e yayılmış yaklaşık 80.000 Yahudi'nin, Osmanlı'nın müttefiki Almanya ile anlaşıp kendilerine karşı savaşmalarıydı. Ama, Araplar'a olduğu gibi Yahudilere yapılan vaadler bu olasılığı engelledi. General Ian Hamilton bu duruma şu sözlerle açıklık getiriyordu:

"….. Yahudiler'i kendi çıkarlarımız için istismar edip Yahudi gazetecilerin ve bankerlerin çabalarını sağlardık. Yahudi gazeteciler bizim davamıza renk katar, Yahudi bankerler de kesemize para yağdırırdı…"

Jabotinsky ise hatıralarında şöyle anlatıyordu:

"Mafruza kampında bir hafta içinde mülteci gençleri topladık. İngiliz ordusu eninde sonunda Mısır'dan Filistin'e yürüyecekti. Yafa'dan hergün kötü haberler geliyordu; Türkler, sokaklardaki İbranice işaretleri bile yasaklamışlardı. Yahudi halkın liderlerini tutukluyor ve savaştan sonra hiçbir Yahudi göçüne izin vermeyeceklerini söylüyorlardı.

Yahudi Katır Birliği, görev başında…

Yahudi Katır Birliği mensuplarından birinin Gelibolu'daki İngiliz mezarlığındaki mezarı…

Ertesi gün delegasyon olarak General Maxwell'in karşısına çıktık. Trumpeldor bütün madalyalarını takmıştı… General onu dikkatle süzdü ve kısaca 'Port Arthur'dan mı?' diye sordu. Ama sözlerinin geri kalanı, bizi büyük bir hayalkırıklığına uğrattı. Bir diğer takıntımız da 'diğer bir Türk cephesi' ifadesiydi. Neden 'diğer' bir cepheye yollanacaktık? Bunun anlamı açıktı; bizi Filistin'e sokmayacaklardı. Bu yüzden bu teklifi reddetmeliydik. O gece sabaha kadar tartıştık. Biz siviller, şu 'Katırcı Birliği' ifadesini reddediyorduk. Tüm diaspora tarihindeki ilk Yahudi birliğinin Sion ve Katırcılar olarak anılacak olması utanç vericiydi.

Trumpeldor farklı bir düşüncedeydi; 'Cephede siperlerle ulaştırma arasında hiç fark yoktur. Her iki işi de askerler yapar. Biri olmazsa diğeri de olmaz ve tehlike her ikisinde de ciddidir. Sizin 'katırcı' sözüne takıldığınız belli, ama bu çok çocukça… Filistin'e özgürlük kazandırmak için Türkleri yenmeliyiz. Nerede yeneceğimiz, kuzeyde mi güneyde mi yeneceğimiz sadece teknik bir mesele… Hepsi de bizi Sion'a götürecek…' diyordu…

Ben tarih değil, kişisel hatıralarımı yazıyorum. Ben Gelibolu'ya gitmedim. O nedenle size Gönüllü Birlik'in hikayesini anlatamam. Ama şunu açıkça belirtebilirim: Trumpeldor, o zaman görüşlerinde haklıydı… Savaşmak amacıyla Gelibolu'ya giden 600 katırcı, Siyonizm'e yepyeni ufuklar açmıştır… Eğer biz 2 Kasım 1917'de Balfour Deklerasyonu ile Filistin'de yurt edinme konusunda söz aldıysak, buna ulaşan yol Gelibolu'dan geçmiştir.."

****

Jabotinsky, her ne kadar böyle söylemişse de, İngilizler'den "*Filistin'de yurt edinme sözü*"nü o ya da Trumpeldor değil, yine bir başka Yahudi 1917 yılında alacaktı: Bu kişi, Theodor Herzl'in ölümünden sonra Dünya Siyonist Örgütü'nün başkanı olacak olan İngiliz Yahudisi, ünlü kimyager **Haim Weizmann**'dı…

Haim Weizmann

Alman kimyagerler kimyasal gaz üretmek için deney üstüne deney yaparken, İngiltere'de de Haim Weizmann isimli bir Musevi kimya profesörü, önemli bir kimyasal maddeyi bakteriyel fermantasyonla büyük miktarlarda elde etmeyi başarmıştı. Bu madde asetondu ve "**cordite**" isimli dumansız barutun üretilmesinde son derece gerekli bir kimyasaldı. Cordite, 19. yüzyılın sonlarında yine İngilizler tarafından bulunmuş bir patlayıcıydı. "*Dumansız sevk barutu*" olarak tanımlanabilecek bu patlayıcı, nitroselüloz ve nitrogliserin isimli patlayıcıların karışımından meydana geliyordu ve o günden beri de İngiliz İmparatorluğu'nun askeri amaçla top ve roketlerde kullandığı patlayıcısı olmuştu. Bütün kara ve donanma topçusu, mermilerinde bu patlayıcıyı kullanıyordu. Cordite, iki açıdan yarar sağlamıştı; hem mermiyi daha güçlü fırlatıyor hem de duman çıkarmıyordu. Bu ikinci yarar, top bataryasının yerinin düşman tarafından hemen belirlenmesini önlüyordu.

Cordite barutu

Kimya sektöründe "*endüstriyel fermantasyonun babası*" olarak anılan Weizmann, **clostridium acetobutylicum** adı verilen bakteri ile aseton üretme yöntemini 1912'de bulmuştu ama, o sıralarda kimse ticari olarak fazla önem vermemişti. Savaş çıkınca Weizmann, Lloyd George ve Churchill'le tanıştırıldı. Bu ikisi, Weizmann'ı **Kraliyet Deniz Kuvvetleri Laboratuvarı**'nın başına getirdi. Aseton önceleri tahıldan elde ediliyordu. Ancak, Çanakkale'nin geçilememesi ve bu nedenle Rus buğdayının Karadeniz'den çıkamayışı, bu kez İngiltere'de tahıl kıtlığı yarattı. Weizmann, kısa sürede buna da çözüm buldu; aseton için gereken nişastayı atkestanesinden üretti. Bu nedenle İngiliz Hükümeti, ilkokul çocuklarına savaş boyunca tüm ülkede atkestanesi toplatacaktı.

Theodore Herzl, Einstein ve Weizmann

Mucidi olduğu yöntemle çok ucuza aseton üreterek özellikle İngiltere'nin savaştaki ateş gücüne büyük katkı sağlayan Weizmann, İngiliz Hükümeti tarafından ödüllendirilmekte gecikmedi. Ödül töreninde kendisine "Dile İngiltere'den ne dilersen" diyen Başbakan'a Weizmann'ın yanıtı, "*Halkım için bir vatan…*" sözleri oldu… Bu "vatan"ın neresi olacağı da 2 Kasım 1917 tarihli ünlü **Balfour Deklarasyonu**'yla belirlendi.

Weizmann, Siyonizmin fikir babası Theodore Herzl'in Osmanlı Sultanı II. Abdülhamid'den milyonlarca sterline alamadığı Filistin topraklarını, bu buluşuyla İngiltere'den bedavaya koparmış oldu…

Weizmann, tıpkı I. Dünya Savaşı'nda İngilizler'e yaptığı gibi, II. Dünya Savaşı'nda da Amerikalılar'a bir şıklık yaptı ve onlara 1942'deki buluşu **sentetik lastiği** hediye etti. Böylece, 1948'de İsrail devletinin kuruluşunu garantileyecek, ardından da bu ülkenin ilk cumhurbaşkanı seçilerek halkı tarafından onurlandırılacaktı…

Yetkin İŞCEN

Mayıs 2004

KAYNAKLAR:

Benis M. Frank – Shanghai Gönüllü Birlikleri Yahudi Bölüğü'nün Diğer Yahudi Diaspora Savaşçı Birimleriyle Kıyaslanması, 1992

B.Gen. C.F. Aspinall-Oglander - History of the Great War: Operations. Gallipoli. 1932

Bulletin of the Igud Yotzei Sin

Capt Eric Wheler Bush - Gallipoli, 1925

Bemard M. Casper - With the Jewish Brigade, 1947

Encyclopaedia Judaica

Benis M. Frank - "The Shanghai Volunteer Corps: A Socio-Military History,"

Kirk George – The Middle East in the War, 1952

LtCol. John H. Patterson - With the Judaeans in the Palestine Campaign, 1922

LtCol. John H. **Patterson** - With Zionists at Gallipoli, 1916

Albert Prago - "The Botwin Company in Spain, 1937-1939," 1992

Joshua Rothenburg - "The Jewish Naftali Botwin Company" , 1980

Cyril Silverthorn - "The 'Righteous Colonel' and the Jewish Legion," , 1985

Vladimir E. Zhabotinskii, Samuel Karz, trans. - The Story of the Jewish Legion, 1945

Martin Sugarman - The Zion Muleteers of Gallipoli (March 1915 – May 1916)

Vladimir Kroupnik – Russian Jew in the Gallipoli Battle

Fahir Armaoğlu – 20. yy Siyasi Tarihi

Yusuf Besalel - Yahudi Tarihi, 2000

Yusuf Besalel – Osmanlı ve Türk Yahudileri, 1999

A. Hikmet Eroğlu – Osmanlı Devletinde Yahudiler, 2001

Ahmet Fettahoğlu – Maceracı Jabotinsky, Tarih ve Düşünce dergisi, 2002/6

Melek Fırat – Balfour Deklarasyonu, Türk Dış Politikası, 2002

Avram Galanti – Türkler ve Yahudiler, 1993

Naim Güleryüz – Türk Yahudileri Tarihi, 1993

Funda Keskin – Siyonizm, Türk Dış Politikası, 2002

Süleyman Kocabaş – Vaad Edilmiş Toprak Filistin İçin Mücadele, Türkiye ve Siyonizm, 1994

Berta B. Özgün – Yedi Nesil Öncesinden Günümüze Yolculuk

Mahir Ruşen – Siyon Katırcı Birliği, Tarih ve Düşünce Dergisi, 2002/6

Hikmet Tanyu – Yahudiler, İslam Ansiklopedisi,1989

Hikmet Tanyu – Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler

Yörünge Haftalık Siyasi Gazete, 1991/3

Mim Kemal Öke, Kutsal Topraklarda Siyonistler ve Masonlar, İstanbul 1991

Yaşar Kutluay, Türkiye ve Siyonizm, İstanbul, 1973

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Dahiliye, 1311

****

İngiliz askeri istihbarat subayı

Aubrey Herbert'in günlüğünden

Zion Katır Birliği

Günlük. Salı, 27 Nisan

Bizimle birlikte, şüpheliden çok daha fazla, varlıkları en çılgın dedikoduları besleyen bir sürü adam da vardı. "Siyonistler" ve daha bir sürü başka adla anılıyorlardı. Bunlar Suriye'den sürülmüş olan Yahudiler'di ve katırlara bakıyorlar, "aslan avcısı" diye tanınan Albay Patterson'ın kumandası altında Katır Müfrezesi'ni oluşturuyorlardı. Bunlar oldukça iyi hizmet verdiler ve olağanüstü cesarete sahip olduklarını ispatladılar. Bir kaç kere katırların soluk soluğa kaldıklarını ve Katır Bölüğü'ndekilerin görevleri esnasında son derece sakin olduklarını gördüm.

Bir gece bana öyle geldi ki, sonunda, gerçekten az rastlanır ilginç bir olay yaşadık. Nefes nefese kalmış bir Avustralyalı, Katır Müfrezesi elemanı kılığına girmiş bir Alman'ı esir aldıklarını haber vermek için geldi, fakat ne yazık ki adam, yakalanmadan önce birini öldürmüştü. Sorguladığımda, adam ismini Fritz Sehmann olarak verdi ve onunla en rahat anlaşabildiğimiz dil Almanca'ydı. Doğru olduğu anlaşılan bir açıklama yaparak kendisini haklı çıkarmayı başardı. Katırıyla birlikte uçurum boyunca geceleyin yürümekteyken hayvanı vurulmuş ve Fritz Sehmann'la birlikte uçuruma yuvarlanmıştı. Birlikte, aynı patlamada ölmüş olan talihsiz bir askerin üstüne düşmüşlerdi…

***Diary. Tuesday, April* 27*th*.**

(We had with us, too, a remarkable body of men who were more than suspect, and whose presence fed the wildest rumours. These were called Zionists, Zionites, and many other names. They were the Jewish exiles from Syria, who looked after the mules, and constituted the Mule Corps, under Colonel Patterson, of lion-hunting fame. They performed very fine service, and gave proof of the greatest courage. On several occasions I saw the mules blown to bits, and the men of the Mule Corps perfectly calm, among their charges.

One night it did seem to me that at last we had got the genuine article. A panting Australian came to say that they had captured a German disguised as a member of the Mule Corps, but that he had unfortunately killed one man before being taken. When I examined this individual he gave his name as Fritz Sehmann, and the language in which we conversed most easily was German. He was able to justify himself in his explanation, which turned out to be true. He had been walking along the cliff at night with his mule, when the mule had been shot and fallen over the cliff with Fritz Sehmann. Together they had fallen upon an unfortunate soldier, who had been killed by the same burst.)

Mons, Anzac & Kut

Hutchinson & Co. Ltd., London

****

Zion Katır Birliği

"……….V sahilinde, malzemeye nöbetçi bırakılmış bir Zion Katır Birliği mensubu Fransızlar tarafından yakalanmıştı. Sadece Türkçeyi andıran İbranice ve Rusça bilen; üzerinde de Türkler'den ele geçirilmiş bir tüfek ve süngü taşıyan bu Yahudi, hemen casus olarak tutuklanmış, divan-ı harbe çıkarılmış ve kurşuna dizilmesine karar verilmişti. Duvarın dibinde infaz edilmek üzere dikildiğinde olayı farkeden ve Fransızca bilen bir Zion Katır Birliği çavuşu tarafından kurtarılmıştı………"

(……In one strange incident on V beach, a Zion Mule Corps soldier who had been left guarding the baggage was arrested by some French soldiers. Since he could speak only Russian or Hebrew, which must have sounded like Turkish, and was armed with a captured Turkish rifle and bayonet, he was taken for a spy, court martialled and condemned to be shot. It was only when he was about to be executed against the wall of a nearby ruin that a Zion Mule Corps sergeant realized what was happening and, since he could speak French…….)

The Zion Muleteers of Gallipoli

(March 1915 – May 1916)

Martin Sugarman, BA Association of Jewish Ex-Servicemen and Women (AJEX) Jewish Military Museum

Kaynak:http://www.gallipoli-1915.org/yahudi.katir.birligi.htm

NOT: FAZLA BİLGİ İÇİN Yetkin İŞCEN'in sitesini zayaret edebilirsiniz.
http://www.gallipoli-1915.org/